This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

TRANSFER
2AAA T

2 Bde

97330

Bibliotheca Türkheimiana

B. 2 [redacted]

Constat G. [illegible]
Ligatura 1. [illegible]

7[illegible]

Johannis Süre[illegible]

1766.

BIBLIOTHECA HISTORICA SELECTA

IN SVAS CLASSES DISTRIBVTA

CVIVS PRIMAS LINEAS DVXIT

B. BVRC. GOTTHELFIVS STRVVIVS

EMENDAVIT ET COPIOSE LOCVPLETAVIT

CHRISTIAN. GOTTLIEB BVDER

SERENISS. SAXON. DVCVM CONSILIARIVS AVLICVS IVRIS PVBLICI FEVDALIS ET HISTORIARVM IN ACADEMIA IENENSI PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIVS COLLEGII FACVLTATIS IVRIDICAE ASSESSOR

IENAE

SVMPT. CHRIST. HENR. CVNONIS

1740.

KD 60831 (1)

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
APR 7 1961

PRAEFATIO.

TRiennium ſere eſt, ex quo *Chriſtianus Henricus Cuno*, honeſtisſimus apud nos bibliopola, ad me acceſſit, rogauitque, vt, ea ratione, qua *Bibliothecam Iuris Selectam Struuianam* emendatiorem & locupletiorem exhibuiſſem, darem quoque viri celeberrimi *Hiſtoricam*, quam & bibliopolae & docti homines fruſtra in tabernis librorum requirerent. Varia quidem attuli in medium, quae virum ab hoc inſtituto retrahere poterant; ſed cum ſubinde preces iteraret, dedi tandem manus & hunc laborem, homini aliis iam dedito operoſum & moleſtum, ſuſcepi, motus in primis cohortatione beati auctoris, praeceptoris, patroni & in muneribus anteceſſoris, cui ita volenti hoc officium denegare vix potui. Saepe de conditione librorum ſuorum, quas Bibliothecas inſcripſit, mecum familiariter locutus,

 quo

quo erat candore, ingenue profitebatur, ſe primas harum Bibliothecarum lineas duxiſſe, quum ad ſtudia rei literariae, ab aliis & plane diuerſis meditationibus & curis vix abſtractus, muneri Bibliothecae Ienenſi praefecti admotus fuiſſet. Quo tempore ſtudioſis in Academia Salana in deliciis erat noſſe bonos libros & comparare eorum in Bibliothecis, tabernis librariis, atque colloquiis eruditorum, notitiam & ſolicite inueſtigare fontes limpidos, vnde ſolidior eruditio profluit. His bonarum artium cultoribus ad ſe confluentibus in Bibliotheca Academiae noſtrae egregie inſtructa, de notitia librorum bonorum quaedam dictare ſolebat, ex quibus ortae deinde ſunt Struuianae Bibliothecae Iuris Selecta, Philoſophica, Hiſtorica. Quam poſtremam cum viri eruditi errores quosdam notarent, profitebatur ſe ſumma feſtinatione delineaſſe, ab auditoribus ſuis fere compulſum, qui finem factarum ad ductum huius libri recitationum vrgebant. Addidit quidem, Profeſſioni Hiſtoricae mox admotus, ſe-

cundae

candae & quae tertium videbat lucem, editioni huius Bibliothecae, nam exempla auide diſtrahebantur, acceſſiones quasdam; ſed, arduis magis implicitus laboribus, hos literarios fere abiecit, aliisque ſupplendos permiſit. Interim Bibliopola, qui ſumptus fecerat, quum exempla deſiderarentur ſemel, iterumque, ſed praefixo, auctore ita volente, anno MDCCV. libellum hunc formis excudendum curauit, auctis ſemper per negligentiam eorum, qui curam editionis ſuſceperant, erroribus, B. *Struuio* certe non imputandis. Enim vero, ſi viro induſtriae incredibilis & qui egregios libros probe & cognouerat, & ſumma cura, impenſisque non mediocribus, inſignem plane comparauerat Bibliothecam, ſelectiſſimis rariſque libris inſtructam, ardua magis negotia tantum temporis reliquiſſent, quantum huiusmodi labos ſane moleſtus & inſuauis poſtulat, perfectiorem longe dare potuiſſet Bibliothecam Hiſtoricorum, ſed lubens volens aliis eundem permiſit. Quem antequam adgrederer

faciliorem longe putabam, poſtea vero his curis immerſus deprehendi, me ſeruili operae quaſi mancipatum eſſe. Tantus enim librorum Hiſtoricorum & primo huius Bibliothecae collectore haut tractatorum, & poſt priorum tempus editionum per omnes Europae partes editorum, ſe obtulit apparatus, vt ſaepius indoluerim, me non de integro eundem orſum, & facta ex animo ingenioque meo totius operis oeconomia ac partitione, Bibliothecam aliquam Selectam Hiſtoricam condidiſſe. Sed quia & a me, & bibliopola, iam electae erant primae lineae, quas duxiſſet B. STRVVIVS, & plagulae multae typis excuſae, non erat liber regreſſus. Tela igitur, quae ſemel coepta, erat pertexenda, & ad delineationis *Struuianae* filum Scriptores collocandi. Lectoribus tamen huius opellae beneuolis, curate peruestigantibus capita claſſesque hiſtoricorum noſtrorum, patebit in plerisque vix prioris laboris veſtigia remanſiſſe. Ingenue profiteor laborem plane nouum mihi faciliorem fuiſ-

ſe,

ſe, quam ſupplementorum illum ſine taedioſiſſimum. Studium autem omne adhibui, quantum in hac humanarum actionum imbecillitate & mea cum primis, tot aliis curis hoc tempore diſtracti, fieri potuit, vt cuiuslibet populi, quorumlibet euentuum, praeſtantiores ſelectioresque conducerem ſcriptores, conductos in ſuos ordines diſponerem, ſic poſitos recenſerem, atque de iis, qui principes praeſtantioresque mihi viſi, vel ipſe ſententiam, ſine odio, ſine inuidia, ſaepe debita cum laude & meritorum veneratione dicerem, vel aliorum me longe & doctrina & iudicio excellentium virorum iudicium, quale e. gr. in Polonicis BRAVNII cordatiſſimi viri, annotarem. Sunt quidem & in hac, quam inſcripſi, *Selecta Bibliotheca*, minorum gentium ſcriptores, quique nec ob ingenium, nec doctrinam & iudicium, multum ſunt laudandi, quorum tamen compilandi diligentia non plane contemnenda, de his autem cunctis ſingillatim ſententiam dicere & Lectori & mihi ſane fuiſſet

permoleſtum, nam eaedem ſemper ſententiae fuiſſent repetendae, quum non niſi in huiusmodi vulgaribus libris, congerendi diligentia & bona auctorum intentio ſint collaudandae. Potiſſimum hoc in praefamine exoranda mihi eſt benigni, cordati, & huius argumenti operae periti Lectoris indulgentia, ob commiſſos errores, & ſcriptorum quorundam omiſſionem. Quae ſane in tanta & fere infinita hiſtoricorum copia vel oculatiſſimo & diligentiſſimo contingere poteſt, licet ad manus habeat inſtructiſſimas bibliothecas. In numeros ordinesque iam redactis praeſtantioribus facilius eſt indicare, qui ſint omiſſi, atque quidem ita digerere has tantas copias, hinc inde diſperſas, nullumque plane omittere, qui commemoratione fuiſſet dignus. Quod vero ad errata attinet, quae in nominibus auctorum, deſignatione porro loci typographici, aut numerorum, quibus tempus, & libri forma indicatur, committuntur, rogatos volo beniuolos Lectores & cenſores, ne hos omnes collectori

ctori Bibliothecae tribuant, ſed ſi rei typographicae hodiernae ſint gnari, recogitent, a typothetis ſaepe recte poſita, vel bis & tertium emendata, tamen peruerti, idque quandoque in numeris & caſu fieri poteſt, quales rei librariae & typographicae peritis, diuerſi noti ſunt. Cogitent porro & docti eruditique viri, librariae rei amatores, & olim, & noſtro aeuo, variis de cauſſis a bibliopolis & typographis, multas mirabilesque titulorum factas commutationes, qui inter artes ſuas habent, noui tituli efformatione mercem vendibiliorem reddere. Sunt mihi cogniti libri, qui ſimulac prelo liberati fuerunt, inter tres quatuorue ſumtuum ſocios bibliopolas, diuiſi, quorum quilibet, nomen ſuum, locum tabernae, annumque editionis ſaepe diuerſum praefixit. Libris egregiis, qui fato quodam ſingulari carceri veluti & cuſtodiae mancipati fuere, poſt multos exactos annos nouae datae inſcriptiones, ne plagula quidem operis mutata. Quandoque prima tantum & extrema pagellarum

mutatae, hiſce aliquid aſſutum eſt, ad fallendos alliciendosque nouos emtores. Sunt Libri, quorum titulus vix per annum bibliopolae placuit, & cum nigrum primum dediſſet, vix vno aut altero anno elapſo rubrum ſplendidioremque exhibet, putant enim elegantem etiam titulum librum facere vendibiliorem. Quae ſane artes, & neceſſariae illae ſaepe quandoque in optimis praeſtantiſſimisque libris, dici non poteſt quantum in re litteraria & libraria turbent. Caute itaque cenſori pronunciandum, nec ſtatim oſcitantiae adſcribendum, quod exemplo oculis tuis ſubiecto, non congruit. Neque tamen his excuſationibus id volo, ac ſi mei errores his obſeruationibus quas conditio rei librariae dat, poſſint tegi. Homo ſum, in re libraria & literaria mediocriter verſatus, & dum hunc laborem ſuſcepi & peregi, aliis & longe grauioribus occupatus, quae curae ſaepe omni ſtudio perueſtigantem mire perturbarunt. Omnes itaque, quibus inſpicere hanc Bibliothecam, eademque tan-

quam

quam indice fortaſſe vti placebit, rogo & obteſtor, velint, ni graue fuerit, commiſſos errores pro ſua benignitate ferre, & perliberaliter emendare. Ad poſtremum non reticenda eſt mihi, ſed publice praedicanda eorum beneuolentia, qui laborem hunc mihi per ſe taediosum maxime, ſubleuare, conceſſisque mihi ſuis Bibliothecæ Struuianae exemplis faciliorem reddere voluerunt. Transmiſit enim, qui Regiae & Electorali Academiae Gottingenſi ornamento eſt, illuſtris Vir & ICtus elegantiſſimus GEORGIVS CHRISTIANVS GEBAVERVS ſuum exemplum, quo vſus dum in Miſniae & Germaniae ocello Lipſia, magna nominis celebritate res eruditas ageret, Bibliothecasque illuſtres, cumprimis Senatoriam copioſiſſimam curioſe perueſtigaret, praeſtantes varios libros eidem alleuit. Gratias quoque ago multas, clariſſimo doctiſſimoque Viro I. E. SCHREIBERO, in Roſtochienſi Academia hoc tempore agenti, qui ante plures annos Bibliothecae Hiſtoricae Struvianae exemplum transmiſerat, quo, lectis non ſine eru-

eruditae diligentiae inſigni laude plerisque Diariis eruditorum, nouos eosdemque egregios libros, diligenter annotarat. Horum aliorumque meritiſſimorum Virorum ſubſidio difficilis ſeruilisque fere labor multum fuit ſubleuatus. Ceterum liceat mihi ſub finem addere ea, quae haut ita pridem ſimili fere argumento occupatus in *Bibliothecae* ſuae *Belgicae* frontiſpicio poſuit literatiſſimus Vir FOPPENS:

Nil ſcribitur totum? quis hoc mare effundat?
Multum valent reciſa parua de magnis
Momenta rerum, & quae argumenta ſunt ſumma
Suffecerit tractaſſe, nullus abſoluet.

INDEX CAPITVM.

CAPVT I.

De Scriptoribus Bibliothecæ hiſtoricæ & methodo legendi cognoſcendique hiſtorias. pag. 1.

CAPVT II.

De Fontibus Hiſtoriarum, Scriptoribus antiquis & recentioribus Monarchiæ Aſſyriorum & Perſarum. pag. 17.

CAPVT III.

De Scriptoribus Monarchiæ Græcorum & Regnorum Aſiaticorum. pag. 26.

CAPVT IV.

De Scriptoribus Rerum Romanarum in ſtatu libero. pag. 38.

CAPVT V.

De Scriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ, ſiue Imperatorum Romanorum. pag. 55.

CAPVT VI.

De Scriptoribus Hiſtoriæ Byzantinæ. pag. 74.

CAPVT VII.

De Scriptoribus Hiſtoriæ vniuerſalis. pag. 104.

CAPVT VIII.

De Scriptoribus Hiſtoriæ Gothorum, Longobardorum aliarumque gentium barbararum. pag. 159.

CAPVT IX.

De Scriptoribus Hiſtoriæ Hebræorum. pag. 168.

CAPVT X.

De Scriptoribus rerum Orientalium atque Aſiaticarum. pag. 175.

CAPVT XI.

De Scriptoribus rerum Africanarum & Americanarum. pag. 218.

CAPVT

CAPVT XII.

De Scriptoribus rerum Portugallicarum. pag. 232.

CAPVT XIII.

De Scriptoribus Regni Galliarum & Nauarreni. pag. 295.

CAPVT XIV.

De Scriptoribus rerum Belgicarum. pag. 501.

CAPVT XV.

De Scriptoribus Hiſtoriæ rerum Anglicarum, Scoticarum, & Hibernicarum. pag. 557.

CAPVT XVI.

De Scriptoribus Hiſtoriam Germaniæ generatim & vniuerſe illuſtrantibus. pag. 651

§. I. *Scriptores, qui de Script.or.Rer. Germ.ſcripſerunt.*

§. II. *Monimenta veteris hiſtoriæ patriæ domeſticæ & peregrina.*

§. III. *Scriptores, qui de monimentis Græcorum ac Romanorum expoſitiones ediderunt.*

§. IV. *Scriptores de rebus gentium Germanicarum, deperditi.*

§. V. *Scriptores de rebus Germanicis vsque ad Veſpaſianum. Imp.*

§. VI. *Scriptores de moribus & bellis veterum Germanorum vsque ad Frideric. III.*

§. VII. *Scriptores de Germania veteri & medii æui.*

§. VIII. *Scriptores qui præter hos generales de rebus Germanorum ſcripſerunt.*

§. IX. *Collectiones Monimentorum, Lapidum & Inſcriptionum de rebus Germanorum.*

§. X. *Scriptores de originibus & migrationibus Gentium antiquiſſimarum.*

§. XI. *Scriptores qui de Religione veterum Germanorum ſcripſerunt.*

§. XII. *Scriptores de Idololatria G.*

§. XIII. *Scriptores de re literaria Germanorum antiqua.*

§. XIV. *Scriptores de lingua Germanica & vicinarum gentium.*

§. XV. *Scriptores de habitu corporum Germanorum.*

§. XVI. *Scriptores de ſtatu coniugali atque aliis diverſis ſtatibus Germanorum.*

§. XVII.

§. XVII. Scriptores de Republica antiqua veterum Germanorum.
§. XVIII. Scriptores de Legibus diuerſis veterum Germanorum.
§. XIX. Scriptores de iudiciis Germanorum.
§. XX. Scriptores de nummis Germanorum.
§. XXI. Scriptores, qui de ritu ſepulturæ Germanorum paganorum ſcripſerunt.
§. XXII. Scriptores de variis Germaniæ ſingularibus populis.
§. XXIII. Scriptores de Francorum Origine atque rebus geſtis.
§. XXIV. Scriptores de Geographia veteris & medii ævi Germaniæ.
§. XXV. Scriptores Chorographici Germaniæ recentiorum temporum.
§. XXVI. Scriptores de ſtatu naturali & bonis naturæ G.
§. XXVII. Scriptores de heroibus Germaniæ.
§. XXVIII. Scriptores de ſanctis Germaniæ & doctoribus Chriſtianiſmi.
§. XXIX. Scriptores de Antiquitatibus Germanicis.
§. XXX. Prima Collectio ſcriptorum rerum germanicarum medii ævi.
§. XXXI. Secunda Collectio S. R. G.
§. XXXII. Collectio Tertia S. R. G.
§. XXXIII. Collectio quarta S. R. G.
§. XXXIV. Collectio quinta S. R. G.
§. XXXV. Collectio ſexta S. R. G.
§. XXXVI. Collectio ſeptima S. R. G.
§. XXXVII. Collectio octava S. R. G.
§. XXXVIII. Collectio nona S. R. G.
§. XXXIX. Collectio decima.
§. XL. Collectio undecima.
§. XLI. Collectio duodecima.
§. XLII. Collectio decima 3.
§. XLIII. Collectio decima 4.
§. XLIV. Collectio decima 5.
§. XLV. Collectio decima 6.
§. XLVI. Collectio decima 7.
§. XLVII. Collectio decima 8.
§. XLVIII. Collectio decima 9.
§. XLIX. Scriptores de Germanici regni Prouinciis, locis eccleſiaſticis & ſecularibus.
§. L. Scriptores rerum Epiſcopatus Bambergenſis.
§. LI. Scriptores rerum Epiſcopatus Würzburgenſis.
§. LII. Scriptores rerum Auſtriacarum veteres & genuini.
§. LIII. Scriptores Sileſiacarum rerum.
§. LIV. Scriptores rerum Luſaticarum antiqui & recentiores.

§. LV. Scriptores Rerum Bohemicarum.
§. LVI. S R. Germ. in 4ta ſrm.
§. LVII. Collectiones aliquot hiſtoricorum germaniæ in 4uo.
§. LVIII. Collectiones miſcellaneæ hiſtoricorum germaniæ.
§. LIX. Scriptores qui res geſtas Italorum tradiderunt.
§. LX. Scriptores de rebus geſtis vicinarum gentium.
§. LXI. Introductio in ſcriptores de rebus geſtis Imperatorum.
§. LXII. Scriptores de familiis Imperatorum.
§. LXIII Scriptores de rebus geſtis Caroli M.
§. LXIV. Scriptores de vita & rebus geſtis Ludovici Pii.
§. LXV. Scriptores de rebus geſtis Conradi. I.
§. LXVI. Scriptores de Witichindo Saxo. Duce.
§. LXVII. Scriptores de Henrico Aucupe.
§. LXVIII. Scriptores qui res Ottonis I. & M. enarrarunt. it. de Ottone III.
§. LXIX. Scriptores de vita S. Henrici II. Imp.
§. LXX. Scriptores de vita Conradi II.
§. LXXI. Scriptores de vita Henrici IV. it. Rudolphi Sueuici.
§. LXXII. Scriptores de rebus geſtis Henrici V. Lotharii II. & Conradi III.
§. LXXIII. Scriptores, de vita Friderici I.
§. LXXIV. Scriptores Philippi Sueui vitam exhibentes.
§. LXXV. Scriptores de vita Friderici II.
§. LXXVI. Scriptores de rebus geſtis Conradi IV.
§. LXXVII. Scriptores qui hiſtoriam interrregni tradiderunt.
§. LXXVIII. Scriptores de vita Rudolphi I. Habsburgici. it. Adolphi Naſſouii.
§. LXXIX. Scriptores de vita Henrici VII.
§. LXXX. Scriptores de vita Ludouici Bauari. it. Guntheri Schwarzburgici.
§. LXXXI. Scriptores de vita Caroli IV.
§. LXXXII. Scriptores de vita Alberti II. & Friderici III.
§. LXXXIII. Scriptores de rebus geſtis Maximiliani I.
§. LXXXIV. Scriptores de rebus Caroli V.
§. LXXXV. Scriptores de vita Ferdinandi I.
§. LXXXVI. Scriptores de vita Maximil. II.
§. LXXXVII. Scriptores de vita Rudolphi II.
§. LXXXVIII. Scriptores de vita Matthiæ, Ferdinand. II.
§. LXXXIX. Scriptores de rebus geſtis Ferdinandi III.

§. XC.

§. XC. Scriptores de vita Leopoldi I.
§. XCI. Scriptores de vita Ioſephi I.
§. XCII. Scriptores de rebus geſtis Caroli VI.
§. XCIII. Scriptores qui compendia & ſyſtemata Hiſtoriæ Germanicæ ediderunt.
§. XCIV. Scriptores qui compendia hiſtoriæ germanicæ melioris notæ ſcripſerunt.

CAPUT XVII.

De Scriptoribus German. particularibus Eccleſiarum cumprimis Germaniæ. *pag. 985.*

§. I. Scriptores de Eccleſiis Archiepiſcop. Epiſcopat. & Monaſt. Germ.
§. II. Scriptores rerum Moguntinarum.
§. III. Scriptores Treuirenſis hiſtoriæ.
§. VI. Scriptores de hiſtoria Colonienſis AE.
§. V. Scriptores Hiſtoriæ Archi-Epiſcopatus Salisburgenſis.
§. VI. Scriptores de Veſontino Archi-Epiſcopatu.
§. VII. Scriptores hiſtoriæ Bremenſium Archi-Epiſcoporum.
§. VIII. Scriptores rerum Epiſcopatus Bambergenſis.
§. IX. Scriptores rerum & Epiſcopatus Wirzburgenſis.
§. X. Scriptores de hiſtoria Spirenſis Præſulatus.
§. XI. Scriptores de hiſtoria Epiſcopatus Argentoratenſis.
§. XII. Scriptores qui Catalogum Epiſcoporum Auguſtanorum ediderunt.
§. XIII. Scriptores Rer. Epiſcopatus Friſingenſis.
§. XIV. Scriptores Rerum Hildeſienſium.
§. XV. Scriptores Hiſtoriæ E. Paderbornenſis.
§. XVI. Scriptores qui ad Hiſtoriam Epiſcoporum Ratisbonenſium faciunt.
§. XVII. Scriptores de vitis Pontificum Tridentinorum.
§. XVIII. Scriptores Hiſtoriæ E Leodienſis.
§. XIX. Scriptores Hiſtoriæ Oſnabrugenſis.
§. XX. Scriptores Hiſtoriæ Epiſcopatus Monaſterienſis.
§. XXI. Scriptores qui Diplomata E. Lubecenſis collegerunt.
§. XXII. Scriptores de Abbatia Fuldenſi.

CAPVT XII.

De Scriptoribus rerum Portugallicarum. pag. 232.

CAPVT XIII.

De Scriptoribus Regni Galliarum & Nauarreni. pag. 295.

CAPVT XIV.

De Scriptoribus rerum Belgicarum. pag. 501.

CAPVT XV.

De Scriptoribus Hiſtoriæ rerum Anglicarum, Scoticarum, & Hibernicarum. pag. 557.

CAPVT XVI.

De Scriptoribus Hiſtoriam Germaniæ generatim & vniuerſe illuſtrantibus. pag. 651

§. I. *Scriptores, qui de Scriptor. Rer. Germ. ſcripſerunt.*

§. II. *Monimenta veteris hiſtoriæ patriæ domeſticæ & peregrinæ.*

§. III. *Scriptores, qui de monimentis Græcorum ac Romanorum expoſitiones ediderunt.*

§. IV. *Scriptores de rebus gentium Germanicarum, deperditi.*

§. V. *Scriptores de rebus Germanicis vsque ad Veſpaſianum. Imp.*

§. VI. *Scriptores de moribus & bellis veterum Germanorum vsque ad Frideric. III.*

§. VII. *Scriptores de Germania veteri & medii æui.*

§. VIII. *Scriptores qui præter hos generales de rebus Germanorum ſcripſerunt.*

§. IX. *Collectiones Monimentorum, Lapidum & Inſcriptionum de rebus Germanorum.*

§. X. *Scriptores de originibus & migrationibus Gentium antiquiſſimarum.*

§. XI. *Scriptores qui de Religione veterum Germanorum ſcripſerunt.*

§. XII. *Scriptores de Idololatria G.*

§. XIII. *Scriptores de re literaria Germanorum antiqua.*

§. XIV. *Scriptores de lingua Germanica & vicinarum gentium.*

§. XV. *Scriptores de habitu corporum Germanorum.*

§. XVI. *Scriptores de ſtatu coniugali atque aliis diverſis ſtatibus Germanorum.*

§. XVII.

CAPUT XXIII.

De Scriptoribus hiſtoriæ Brunſuicenſis & Lüneburgenſis. *pag.* 1208.

CAPUT XXIV.

De Scriptoribus hiſtoriæ Principum Germaniæ. *pag.* 1228.

CAPUT XXV.

De Scriptoribus hiſtoriæ Principum recentiorum, Comitum, ciuitatum imperialium, circulorum & prouinciarum imperii romano-germanici. *pag.* 1275.

CAPUT XXVI.

De Scriptoribus hiſtoriæ Heluetica. *pag.* 1303.

CAPUT XXVII.

De Scriptoribus rerum Italicarum. *pag.* 1316.

CAPUT XXVIII.

De Scriptoribus rerum Hungariæ & vicinarum prouinciarum. *pag.* 1475.

CAPUT XXIX.

De Scriptoribus hiſtoriæ Polonicæ & Lithuanicæ. *pag.* 1502.

CAPVT XXX.

De Scriptoribus vtriusque Pruſſiæ Polonicæ ac Brandenburgicæ. *pag.* 1536.

CAPVT XXXI.

De Scriptoribus rerum Daniæ & Noruegiæ Regnorum. *pag.* 1596.

CAPVT XXXII.

De Scriptoribus rerum Suecicarum & Gothicarum. *pag.* 1516.

CAPVT XXXIII.

De Scriptoribus rerum Ruſſicarum. *pag.* 1629.

CAPVT XXXIV.

De Scriptoribus Græciæ hodiernæ. *pag.* 1654.

CAPVT XXXV.

De Scriptoribus, qui introductionem in notitiam Regnorum dederunt, deque Scriptoribus Geographicis, chronologicis, heraldicis, de ordinibus equeſtribus, calendariis & dictionariis hiſtoricis. *pag.* 1658.

)o(

Cap. Pr.

CAPVT PRIMVM
DE
SCRIPTORIBVS BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ ET METHODO LEGENDI COGNOSCENDIQVE HISTORIAS.

§. I. *Scriptores bibliothecæ Hiſtoricæ.*
§. II. *Scriptores de vitis & ſcriptis antiquiorum hiſtoricorum.*
§. III. *Scriptores de vitis & ſcriptis recentiorum Hiſtoricorum.*
§. IV. *Scriptores de methodo legendi cognoſcendique hiſtorias.*

§. I.

HISTORICA BIBLIOTHECA ampliſſima eſt, quæ non ſolum plures complectitur claſſes, ſed etiam multitudine Scriptorum easdem ita adimplet, vt impoſſibile crederem, eandem penitus exhaurire. *Hiſtoriam Hiſtoriæ* condere conatus Gallus LANCELOT VOISIN *de la* POPELINIERE *Hiſtoire des Hiſtoires, avec l' Idée de l' Hiſtoire accomplie, Paris 1599. 8.* idem facere voluit IOANNES MICHAEL HEINECCIVS *Hiſto-*

ria Hiſtoriæ, ſeu de fatis ſtudii hiſtorico-chronici apud varias gentes Schediaſmate, *Helmſtadii 1703. 4.* ſed vterque primas tantum lineas duxit. Alii longe plures ſelectum *Bibliothecæ hiſtoricæ* exhibere ſibi propoſuerunt. DEGOREVS WHEAR enim *Relectiones hyemales de ratione & methodo legendi vtrasque Hiſtorias ciuiles & eccleſiaſticas* edidit, quibus hiſtoricos probatiſſimos, additis iudiciis recenſuit cum mantiſſa *de hiſtoricis gentium particularium*, quarum editio optima, quæ *Cantabrigiæ 1684. 8.* prodiit, & recuſa *Tubingæ 1715. 8.* antiquiores editiones, priores, *Noribergenſis*, & *Tubingenſis* mantiſſa illa deſtitutæ. Seruat juſtam tractandi rationem, accurata de Scriptoribus iudicia profert, methodusque, quam præſcribit, legendarum hiſtoriarum, omnino laudanda. *Acceſſiones ad Dhegor. Wheari Relectiones biemales* compoſuit IOANNES CHRISTIANVS NEV, *Tubingæ 1703. 8.* iisdemque ſcriptorum & hiſtoricorum Græcorum ac Latinorum a *Wheario* recenſitorum pleniorem enarrationem, partim aliorum ab eo prætermiſſorum & præcipue æqualium ſupplementum, dedit. Succeſſit harum *Acceſſionum*, Pars ſecunda, *Tubingæ 1708. 8.* qua Hiſtoriæ Germanicæ Particularis Scriptores potiores exhibentur, cum Mantiſſa de hiſtoricis Gentium particularium, vetuſtioribus & recentioribus. Ante Whearum ſimilia egit IOANNES ANDR. BOSIVS, noſtræ academiæ decus, in ſuis *de prudentia & eloquentia ciuili comparanda* diatribis Iſagogicis, quæ ex recentiori editione, cura Georgii Schubarti prodierunt *Ienæ 1698. 4.* Hæ enim politicum non ſolum inſtruunt, ſed etiam hiſtoricum, dum de hiſtoricis pragmaticis iudicat, atque ordinem in iisdem legendis obſeruandum præſcribit egregie. Acceſſit huic editioni *notitia Scriptorum hiſtoriæ vniuerſalis*,

ſalis, quæ tunc primum edita. Priores diatribas Iſagogicas tractatibus ſuis de philologia inſeruit THOMAS CRENIVS, *Lugduni Batauorum 1696.* 4. GERARDVS IOANNES VOSSIVS *de hiſtoricis Græcis* edidit libros IV, *Lugduni Batauorum 1650.* 4. *&* *de hiſtoricis Latinis*, *Lugduni Batauorum 1651.* 4. vtrique recuſi fuerunt *Francofurti ad Mœnum 1677.* 4. qui de hiſtoricorum vita & ſcriptis optime agit, eosdem ſecundum ſecula diſtinguens, etiam illos, qui plenius de ſcriptoribus egerunt, indicans. Varios tamen næuos in eodem æque adnotarunt eruditi, præcipue in hiſtoricis Græcis. Cum vero ob tantum hiſtoricorum numerum plures eſſent Voſſio non memorati, eundem ſupplere conatus fuit IOANNES HALLERVORDIVS, *in ſpicilegio ſuo de hiſtoricis latinis*, *Ienæ 1672.* 8. Hos autem ordine alphabetico recenſet, in recenſendis tamen vita & ſcriptis longe breuior eſt Voſſio, immo multos intermiſcet, qui hiſtorici non ſunt. Singula quidem in maiori opere exponere conſtituerat, quod tamen ab eodem præſtitum non fuit. Poſt hunc idem egit CHRISTOPHORVS SANDIVS, cuius *notæ & animaduerſiones* in *Gerardi Ioannis Voſſii libros tres de hiſtoricis latinis* prodierunt *Amſtelodami 1677.* 12. Sed tam longus eſt hiſtoricorum numerus, vt vtrorumque labores facile adhuc poſſint ſuppleri. BERNHARDVS MALLINCKROT *paralipomenon* edidit *de hiſtoricis græcis*, horum centurias quinque ordine alphabetico addens, *Coloniæ 1656.* 4. licet in iisdem recenſendis tam prolixus non ſit ac *Voſſius*. Hos *triumuiros*, addita NOGAROLAE Comitis *Epiſtola*, de *viris illuſtribus genere Italis*, *qui græce ſcripſerunt*, iunctim edidit, cum Præfatione, de re literaria immortaliter meritus B. IOA. ALBERTVS FABRICIVS hoc

elogio: *Supplementa & Obſeruationes ad Voſſium de hiſtoricis graecis & latinis*, *Hamburgi 1709. 8.* qui & *Conſpectu Theſauri Litterarii Italiae p. 11.* adnotauit: CHRISTIANVM GRYPHIVM in Epiſtola ad *Polycarpum Lyſerum* teſtatum, ſe plus quam *quadringentos hiſtoricorum latinorum* annotaſſe, quos *Voſſio* obſeruatis adiungeret. Sed nec illi, nec alii *trecentis* plures, quos SANDIVS profeſſus eſt ſe *Voſſio* addendos collegiſſe publicis vſibus tractandos, ſe obtulerunt; non magis quam LVDOVICI IACOBI a S. CAROLO *Paralipomena de Hiſtoricis latinis & graecis*; vel ad *Graecos* Voſſii *hiſtoricos* THOMAE REINESII *Supplementa*, aut LVCAE HOLSTENII, quae is quodam tempore, *Iſaaco Voſſio*, filio, Romae praeſens, monſtrauit. Praeclarae autem, eodem *Fabricio* iudice ſunt, expreſſae formis *Acceſſiones obſeruationesque* diligentes & accuratae, quae de *hiſtoricis Italis*, *qui latine ſcripſerunt*, ad *Librum* Voſſii *Tertium*, publicatae ſunt nobiliſſimo atque eruditiſſimo Viro APOSTOLO ZENO auctore in *Diario eruditorum Italiae*, Tomo IX. p. 132. ſeqq. atque inde in Tomis ſingulis vsque ad *duodetrigeſimum* exceptis *XXV* & *XXVII.* Nec contemnenda, quae ad *Voſſii hiſtoricos latinos* obſeruauit in *Bibliotheca* ſua *Fabriciana* B. IOA. FABRICIVS Theologus Helmſtadienſis, *Tomo II.* p. 478. - 501. Huc pertinent, *Hiſtorici*, *Chronologi & Geographi*, collecti opera & cura MARTINI ZEILLERI, cuius opuſculi Pars I. & II. *Vlmae 1652. 8. III. & Vltima* ibid. *1657. 8.* prodierunt, ordine Alphabetico, varios ſcriptores hiſtoricos commemoratos, exhibentes. Hiſtorici ſtudii cultoribus inſigniter quoque commendanda, quae ſtudio & labore B. IOANNIS HÜBNERI, obſtetricantibus B. IOAN. ALBERTO FABRICIO, cele-

celeberrimoque Viro MICHAELE RICHEY, aliis, collecta eſt, lingua germanica *Hamburgiſche Bibliotheca Hiſtorica*, *X. centuriis* exhibita, cuius *Prima Lipſiæ 1715. Secunda* ibid. *1716. Tertia 1716. Quarta 1717. Quinta 1717. Sexta 1718. Septima 1719. Octaua 1720. Nona 1729. Decima 1729. Supplementa* vero quædam, cum *Indicibus*, 1729. Lipſiæ omnes in 12. prodierunt, ſelectiſſimosque ſcriptores hiſtoricos, breuiter quidem, ſed accurate & eleganter, addito de vita ſtudiisque auctorum breui indicio, exhibent. Leuis momenti eſt PAVLI BOLDVANI *Bibliotheca hiſtorica, Lipſiæ 1620. 4.* ex catalogis nundinarum depromta, & non niſi titulos librorum recenſet. Eiusdem farinæ eſt GEORGII DRAVDII *bibliotheca hiſtorica*, quæ in bibliotheca eiusdem claſſica continetur. IOANNIS HENRICI BOECLERI *de Scriptoribus græcis & latinis* commentatio poſtuma, *Argentorati 1674. 8.* omnis generis Scriptores quidem ab Homero vsque ad initium ſec. XVI. complectitur, potiores tamen ſunt hiſtorici. Vtilis maxime eſt, vt Scriptores ſecundum ſecula exinde dignoſcere diſcamus. Prodiit poſtea *Bibliographia Hiſtorico - Politico - Philologica, Germanopoli 1677. 8.* quæ Collegium ſiſtit a *Bœclero* Argentorati olim habitum, quod poſt mortem eiusdem ab *anonymo* quodam fuit editum. Videmus in eodem ſcriptores non ſolum diſciplinarum recenſitos, ſed etiam ſcriptores hiſtoriæ particularis ſecundum terras ſuas digeſtos, nonnunquam addita iudicia, certe non leuia. Dolendum tamen, tam vitioſe eſſe editam, multis enim tum in auctoribus, tum in librorum titulis deprehendere licebit næuos. Hoc quidem non vitio auctoris, ſed vitio deſcribentium, prout in collegiis fieri ſolet. Addita quoque eſt *Boſii* diatribe

de *eloquentia & prudentia ciuili*, ſub titulo: *Bibliotheca politica contracta*, quæ non ſine bile Hæredum Boſianorum ſæpius etiam corrupte fuit edita. Integram demum, emendatam multo labore exhibuit, Bœclerianam hanc *Bibliographiam Criticam*, acceſſionibusque ex reliquis ſcriptis Bœclerianis auxit, eruditaque Præfatione ornauit, animaduerſiones & indices adiecit IO. GOTTLIEB KRAVSE *Lipſiæ 1715. 8.* Ad ſupplendos iam commemoratos faciunt MARTINVS HANCKIVS *de ſcriptoribus Romanis atque Byzantinis*, aliique de *hiſtoricis* gentium ſingularum Scriptores, & cumprimis Viri de re bibliothecaria & literaria immortaliter meriti IO. ALBERTI FABRICII *Bibliothecæ Tres* 1.) *Bibliotheca Græca* Libris Sex, *Voluminibus XIV. Hamburgi* ab An. *1705.* ad a. *1728.* 4. edita; 2.) *Bibliotheca Latina* poſt aliquot editiones *Hamburgi 1721. 1722.* 8. tribus Voluminibus & 3.) *Bibliotheca mediæ & infimæ latinitatis*, cuius *Volumen Primum*, Libros I. II. III. Literasque A. B. C. complexum *Hamburgi 1734. 8. Volumen Secundum* Libros IV. V. VI. Literas D. E. F. *Hamburgi* 1734. *Volumen Tertium* Libros VII. & VIII. Literas G. H. *Hamburgi 1735. Volumen Quartum* Libros IX X. & XI. Lit. I. K. L. *Hamb. 1735.* & *Volumen Quintum*, Libros XII. XIII. XIV. XV. Literasque N. O. P. complectentes prodierunt. Quibus in voluminibus hiſtoricos præ reliquis diligentius commemorat Voſſium ſuppleturos. Dolendum, virum diligentiſſimum operi perutili, immortuum. Maioris operis prodromum exhibet LVDOVICI ELLIES DV PIN *Bibliotheque univerſelle des Hiſtoriens, Amſtelodami, 1708. 4.* excuſa *Tomum Primum* exhibens. Ad ſupplendam quoque hiſtoricorum notitiam egregie facit

CHRI-

CHRISTIANI GRYPHII *Apparatus*, ſiue *Diſſertatio Iſagogica de Scriptoribus hiſtoriam Seculi XVII. illuſtrantibus Lipſiæ 1710. 8.* poſt fata viri hiſce in rebus verſatiſſimi, qui optimos libros accurate legerat, editus.

§. II.

Pergimus ad illos, qui *Vitas Hiſtoricorum* ſcripſerunt, vbi primum memorandi, qui *vitas antiquiorum* recenſuerunt. *Vitam T. Liuii* Patauini dedit IACOBVS PHILIPPVS THOMASINVS, *Amſtelodami 1670. 12.* Elegantiſſima eſt RENATI RAPINI *comparatio Thucydidis & Liuii*, quæ gallice proſtat *Pariſiis 1681. 12.* in qua tum virtutes, tum næui horum deſcribuntur. Eosdem ſecutus fuit DANIEL GEORGIVS MORHOFIVS *de Patauinitate Liuiana*, *Kiloni 1684. 4.* in quo tractatu etiam de vrbanitate & peregrinatione ſermonis latini vniuerſe agitur. Pertinent huc *Annales Velleiani*, *Quintiliani*, *Statiani*, conſignati ab HENRICO DODWELLO, *Oxoniæ* e Theatro Scheldoniano, *1698. 8*, e quibus Velleiani potiſſimum huc faciunt, quos operibus Velleii præfixit Charlettus, *Oxoniæ 1693. 8.* ex quibus veram vitæ Velleianæ haurimus Chronologiam. De *Ammiani Marcellini vita*, *ſcribendi genere & libris* in præfatione ſua ad Ammiani opera docte egit HENRICVS VALESIVS, *Pariſiis 1681. f.* Vt taceam generales iſtos vitarum ſcriptores, vel collectores, qui hinc inde multa inſerunt de *ſcriptoribus Hiſtoricis*, de quibus tamen in capite quarto introductionis ad rem literariam, fuit dictum.

§. III.

Recentiorum hiſtoricorum vitas plures ſcripſerunt. PAVLI ſiquidem IOVII extant *vitæ Il-*

luſtrium virorum Tomis duobus, *Baſileæ 1578. f.* quibus de multis *Italiæ hiſtoricis* agit, in quos tamen non omnes æquum ſe exhibet. De *Anglis* Scriptoribus idem præſtitit auctor H. H. ſiue HENRICVS HOLLAND, *Heroologiæ Anglicanæ*, qua continentur effigies, vitæ & elogia clarorum ac doctorum aliquot Anglorum ab anno 1500. ad 1620. *Londini* ſiue *Arnhemii* 1620. *f.* quæ ob effigies nitidiſſimas, & multa ſingularia, de Principibus etiam apud Anglos viris æſtimantur. IOANNES IACOBVS BOISSARDVS *Bibliothecam* exhibuit, ſeu theſaurum virtutis & gloriæ, in quo illuſtrium eruditione & doctrina effigies & vitæ continentur, *Francofurti 1627. 4.* Speciales quasdam celebriorum hiſtoricorum vitas quoque habemus deſcriptas. *Poggii Bracciolini* Florentini Vita, auctore IOANNE BAPTISTA RECANATI Patricio Veneto, præclare ſcripta, præmiſſa Hiſtoriæ Florentinæ Poggianæ latine ab eod. *Recanato* 1715. 4. editæ, & in *Tomo XX. Muratoriano* p. 164 *Aeneæ Syluii*, poſt *Pii Papæ II.* Vita, per PLATINAM; IOANNEM STELLAM; IOANNEM TRITHEMIVM, & maxime per IOANNEM ANTONI. CAMPANVM epiſcopum Aretinum exarata, comparet in fronte *Operum* Aeneæ, *Baſileæ 1571. f.* editorum, quæ & inter *Vitas Virorum illuſtrium* a *Ioanne Fichardo*, Francofurti 1556. 4. editas comparet. *Beati Rhenani*, Seleſtadienſis, *Vita*, a IOANNE STVRMIO eleganter conſcripta, præmiſſa *Beati Rerum Germanicarum* Libris tribus Editionis *Argentoratenſis*, *Zetzneri* 1610. 8. De *Bilibaldi Pirckheimeri* Vita, Commentarium ſingularem compoſuit CVNRADVS RITTERSHVSIVS Iuriſconſultus elegantiſſimus, qui præmiſſus *Operibus Pirckheimerianis*, curæ Goldaſti *Francofurti 1610. f.* editis. *Ioannis Auentini* Vitam HIERONY-

RONYMVS ZIEGLERVS breuiter expoſuit, præmiſſam *Annalibus Boicis*; aliam. exhibuit vir doctus, cuius nomen initialibus *G. A. H.* literis exprimitur, quæ in noua *Auentini* editione cura B. *Gundlingii Lipſiæ* 1710. f. edita, comparet. ALOYSII LOLLINI Vita *Andreæ Mauroceni* Hiſtorici Veneti, magni nominis; & THOMAE SMITH Vita *Roberti Cottoni*, inſertæ ſunt *Vitis ſelectis* editore *Chriſtiano Gryphio Vratislauiæ 1711. 8.* iunctim impreſſis. De *Ioannis Cuſpiniani* vita, quæ ſibi comperta erant, annotauit NICOLAVS GERBELIVS, *Phorcenſis*, quæ præmiſſa comparent Cuſpiniani *Cæſaribus & Imperatoribus*, *Francofurti*, typis Wechelianis *1601. f.* editis. IACOBVS AVGVSTVS THVANVS ſummus hiſtoricus, de *Vita ſua Commentariorum Libros Sex* condidit, præclaros illos, rebusque maxime memorandis plenos, qui recentioribus *Thuani* editionibus additi. Diligentiſſimi Viri *Melchioris Goldaſti Haiminsfeldii*, Vitam multa cura eleganter ac copioſe expoſuit clariſſimi Vir nominis HENRICVS CHRISTIANVS SENCKENBERGIVS, nouæ quam procurauit Scriptorum Rerum Alamannicarum editioni, præfixam. *Georgii Spalatini Hiſtoriam vitæ*, Præſide CASPARE SAGITTARIO ex monimentis editis & manu exaratis curatiſſime latine expoſuit CHRISTIANVS SCHLEGELIVS *Ienæ 1693. 4. Vitam Hermanni Hamelmanni* germanice conſignauit IOANNES GEORGIVS LEVCKFELDIVS *Quedlinburgi 1720. 4. Vitam Nicolai Rigaltii* PETRVS PVTEANVS, *Pariſiis 1652. 4. Vitam & mortem Guilielmi Cambdeni* deſcripſit DHEGOREVS WHEAR, *Oxonii 1628. 8.* HADRIANVS VALESIVS fratris *Henrici Valeſii*. Quæ tres Vitæ deſcriptiones cum aliis aliorum, qui locum inter hiſtoricos habent, extant quoque

in GVILIELMI BATESII *Vitis ſelectorum aliquot virorum*, *Londini 1681. 4.* editis. *Claudii Fabricii Peireſcii* Vitam elegantiſſime ſcripſit PETRVS GASSENDVS, *Hagæ 1651. 12. & 1655. 4.* *Vita Patris Pauli* ordinis Seruorum, Hiſtorici cordati, Vita di Padre Paolo Sarpi primum prodiit *Venetiis 1658. 12.* gallice, *La vie du Pere Paul Sarpi*, *Amſtelodami 1663. 12.* poſt latine verſa, atque præfixa eſt recentiori editioni *Lipſienſi* hiſtoriæ eiusdem concilii Tridentini. Egregia eſt *vita Thomæ Smithi*, anglice *Londini 1628. 8.* qua multa quoque quæ ad Statum literarium, religionis & politicum ſub Eduardo VI. & Eliſabetha apud Anglos geſta fuere, accurate exponuntur. Secuta eſt alia *Ioannis Miltoni*, *Londini 1699. 8.* cuius auctor licet nomen non profeſſus, eſt IOANNES TOLANT, Hibernus. In hac ſpecialis vitæ & ſcriptorum *Miltoni* reperitur recenſio, characteres morum indicantur, controuerſia eiusdem cum Salmaſio, occaſione regicidii explanatur, atque plura tractantur memorabilia. Refutationem huius libri in quibusdam ſuſcepit auctor anonymus, qui ſcripſit *remarcks of the Lif Mr. Milton*, cui tamen Tolantes in libro quem inſcripſit *Amyntor*, reſpondet. Nec dubitandum, plures adhuc ſpeciales ſcriptorum ſupereſſe vitas, quæ partim horum operibus præmiſſæ, partim vero ſeparatim extant, facile tamen poterunt continuari. Plures & veterum & recentiorum Hiſtoricorum Vitas Diſputationum academicarum forma, exhibuit DANIEL WILHELMVS MOLLERVS Profeſſor Altorfinus ab a. 1673. vsque ad a. 1712. quarum ſeriem exhibet *Bibliotheca Hiſtorica Hamburgenſis* Cent. II. A. 56. p. 218. e. gr. *Auentini*, *Bonfinii*, *Carionis*, *Naucleri*, *Platinæ*, *Sabellici*, *Sleidani*, aliorum. IACOBVS LONGVS

(le

(le Long) *Bibliothecæ Hiſtoricæ Francicæ L. IV. Art. III. p. 879.* ſeq. plures hiſtoricorum Franciæ *Vitas* indicauit & operi huic ſubiecit: *Memoires hiſtoriques ſur quelques Hiſtoriens modernes de France*, quibus exponuntur vitæ 1) *Bernard de Girard Seigneur du Haillan*; 2) *François de Belleforeſt.* 3) *Jean de Serres*; 4) *Andre du Cheſne*; 5) Fratrum *de Sainte-Marthe*; 6) *Scipion du Pleix*; 7) *Philippe Labbe*; 8) *le Laboureur*; 9) *Domini Godefroy*; 10) *François Eudes Sieur de Mezeray*; 11) *Antoine Varillas*; 12) *Gatien de Courtilz.*

§. VI.

Methodos legendi, ſcribendi, docendique hiſtoriam plures ſunt, qui dederunt. *Antiquiores* eruditeque ſcriptos pleroſque collegit IOANNES WOLFIVS, de Tabernis montanis, Philippi Ludouici Comitis Palatini & Caroli Marchionis Badenſis Conſiliarius, hosque excudendos dedit *Petro Pernæ* typographo Baſileenſi docto, qui eosdem edidit ſub elogio: *Penus artis hiſtoricæ.* Prodiit utilis hæc collectio *Baſileæ 1574. 8.* 2. Voll. *ibid. 1576. 8.* quæ XIII. ſaltim opuſcula habet, & *Baſileæ 1579. 8.* quæ mihi ad manus, in qua hac ſerie comparent ſelecti hi ſcriptores: Primo quidem Tomo continentur: 1) IOANNIS BODINI *Methodus hiſtoriarum*; edita alias *Pariſiis 1569. 4. ibid. 1572. 8. Argentorati 1598. 12. Amſtelodami 1640. 12.* & alibi. 2) FRANCISCI PATRITII *dialogi X. de hiſtoria, Ioa. Nicolao Stupano* Rhæto interprete; 3) IOANNIS PONTANI *de hiſtoria* per modum Dialogi ſcriptus libellus, editus italice *Venetiis 1560. 4.* 4) FRANCISCVS BALDVINVS *de hiſtoria vniverſa & eius cum Iurisprudentia coniunctione*, prodiit quoque *Pariſiis 1561. 4.* 5) SEBASTIANI FOXII *de hiſtorica inſtitutione liber*, 6) IOANNIS ANTO-

ANTONII VIPERANI excuſus *Antwerpiæ 1569. 8. de ſcribenda hiſtoria liber*, 7) FRANCISCVS ROBORTELLVS *de hiſtoria*, 8) DIONYSIVS HALICARNASSENSIS *de Thucydidis hiſtoria iudicium* interprete ANDREA DVDITIO cum ipſius *præfatione*. Secundus Tomus habet 1) CHRISTOPHORI MILAEI *libros V de Vniuerſitatis rerum hiſtoria* editos *Florentiæ 1548. 4.* & *Baſileæ* ex officina *Ioa. Oporini 1551. f.* 2) VBERTVM FOLIETAM *de ratione ſcribendæ hiſtoriæ*, qui libellus alias editus *Romæ 1574. 4.* 3) DAVIDEM CHYTRAEVM *de lectione hiſtoriarum recte inſtituenda*, excuſus ſæpe & *Argentorati 1563. 8. Roſtochii 1567. 8.* 4) LVCIANVM SAMOSATENSEM *de ſcribenda hiſtoria*, 5) SIMONEM GRYNAEVM *de vtilitate legendæ hiſtoriæ*, 6) CAELII SECVNDI CVRIONIS *de hiſtoria legenda ſententiam*, 7) CHRISTOPHORI PEZELII orationem *de argumento hiſtoriarum & fructu ex earum lectione petendo*, 8) THEODORVM ZWINGERVM & 9) IOANNEM SAMBVCVM *de hiſtoria*, & denique ANTONII RICCOBONI *de hiſtoria*, Librum, editum olim *Venetiis 1568. 8.* cum fragmentis Hiſtoricorum veterum Latinorum. Qui tamen Riccoboni liber, aliis typorum formis *Baſileæ 1579. 8.* excuſus ſingillatim editus, quoque comparet. De his, aliisque iudicium fert, ſed de addictis Proteſtantium ſacris ſæpe inique ſentit ANTONIVS POSSEVINVS S. I. *Apparatu ad omnium Gentium hiſtoriam*, qui *Venetiis 1597. 8.* & ibid. *1602. 8.* editus. Separatim extant varii huius argumenti alii libri omnes non ſine fructu, ſi quidem hodie lectores inueniant, conſulendi, nempe MORZILLVS *de hiſtoriæ inſtitutione, Pariſiis 1557. 8.* IOANNES BERNARDIVS *de vtilitate legendæ hiſtoriæ, Antwerpiæ 1593. 8.* MICHAELIS ROVTARTII *Oculus hiſtoriæ ſeu Iſagoge*

goge hiſtorica Bruxellis 1659. 12. *De conſcribenda hiſtoria* Dialogum uti appellat, condidit VENTVRA COECVS, Bononienſium auſpiciis publice humaniores literas profitens, *Bononiæ 1563. 4.* IOA. COSTA *de conſcribendu rerum Hiſtoria*, *Cæſar Auguſtæ 1591. 4.* PAVLVS BENIVS *de hiſtoria Venetiis 1607. & 1611. 4.* REINERI REINECCII *methodus legendi, cognoſcendique hiſtoriam ſacram & profanam*, *Helmſtadii 1583. f.* quæ generalis eſt, & non hiſtoriam ſolum vniuerſalem, ſed etiam chronologiam, geographiam, hiſtoriam eccleſiaſticam & ſcholaſticam, genealogiam & quid ſub quauis parte contineatur, delineans, nequaquam vero ordinem legendi hiſtorias præſcribens. Elegans & lectu digniſſima eſt eiusdem oratio *de hiſtoria eiusque dignitate*, quæ cùm ſuperiore extat, & ſeparatim quoque edita *Francofurti* apud *Andream Wecbelum 1580. f.* ſed nec iſta methodum docet, potius hiſtoriæ dignitatem illuſtrat exemplis maxime principum virorum atque heroum, qui, vel ipſi rerum geſtarum annales compoſuerunt, vel eos, qui talia fecerunt, ſummo in pretio habuerunt. Præclarum ſcriptum eſt ANDREAE FRANCKENBERGERI, *qui inſtitutiones antiquitatis* edidit *& hiſtoriarum*, *Wittebergae 1586. 8.* in quarum tribus primis libris de iudicio & ſelectu auctorum erudite agit, quid ad hiſtoricum requiratur, declarat, hiſtoriæ antiquæ, partim etiam nouæ ſcriptores ad regulas iſtas examinat, & quis verus finis ſit hiſtoriæ, imitatio ſcilicet virtutis, emendatio vitæ & conſolatio in aduerſis, exponit. FRIDERICVS TILEMANNVS elegantem publicauit diſcurſum *de hiſtoriarum delectu*, *Witteberga 1597. 8*, in quo præcipue certas regulas præſcripſit de quouis ſcriptore iudicandi. THOMAS BONIVS Lucenſis, Academiæ ciuium

Vene-

Venetorum Rector, & ſacræ Theologiæ Doctor, quoque *de hiſtoria libros* ſcripſit, *Venetiis 1607. 8.* quorum primo libro agit de hiſtoria in genere, & hiſtorici quo ordine legendi, altero agit. quomodo comparatus eſſe debeat, qui hiſtoriam ſcribere adgreditur: in vtroque vero eſt breuiſſimus, neque omnia ſatis implet. Sic etiam multa de hiſtoricis iudicia habet SEBASTIANVS MACCIVS libris III. *de Hiſtoricis*, *Venetiis 1613. 4.* ſed abſurda ſunt & inania. BARTHOLOMAEVS KECKERMANNVS quoque de *natura & proprietatibus hiſtoriæ* commentationem edidit *Hanouiæ 1610. 8.* AVGVSTINVS MASCARDVS doctus Italus *de arte hiſtorica* italice ſcripſit *Romæ 1626. 4. & Venetiis 1655. 4.* eleganter, ſed prolixe nimis. Supplementum ad illam ſcripſit italice PAVLVS PIRANVS, *Venetiis 1646. 4.* GERARDI IOANNIS VOSSII *de arte hiſtorica*, *Liber*, *Lugduni Batauorum 1653. 4.* egregius eſt, in quo hiſtoriæ & hiſtorici naturam, Hiſtoriæque ſcribendi præcepta elegantiſſime declarat, vitia & virtutes antiquiorum hiſtoricorum examinat. Ex Gallis multi de hoc argumento expoſuerunt, & rationem ſcribendi, docendi, diſcendique hiſtorias, commonſtrarunt, nimirum: *le* ROY *des Vertus & des Vices de l' Hiſtoire & de la Maniere de bien écrire*, *Pariſiis 1620. 4.* Dominus *de la* MOTHE *le* VAYER *Diſcours de l' Hiſtoire Pariſiis 1638 8.* atque inter *opera* ſummi Viri *f.* & *12.* edita. *P. le* MOYNE *de l' Hiſtoire* libellus, *Pariſiis 1670. 12. de* SILHON *de la maniere d' écrire l'hiſtoire*, *Pariſiis 12. de* CORDEMOY *de la maniere d' écrire l' hiſtoire*, Hiſtoriæ ipſius *Franciæ* inſertus eſt hic libellus. Le Pere RAPIN *Inſtructions ſur l' Hiſtoire*, Pariſiis 12. editæ ceteriſque viri elegantis *Opuſculis* inſertæ. Circa methodum cautiones dant: Le P.

MENE-

MENETRIER opuſculo, inſcripto: *Les divers caracteres des Ouvrages hiſtoriques, ou Introduction à la lecture de l' hiſtoire, à Lyon 1694. 12.* PIERRE DROIT *de* GAILLARD *Methode qu'on doit tenir en la lecture de l' Hiſtoire, Paris, 1604. 12. Le Pere* THOMASSIN *Methode pour étudier chretiennemem des Hiſtoriens*, Paris, *1683. 1690. 12.* 2. Voll. His certe præſtat cultoribusque ſtudii hiſtorici maxime commendanda METHODE *pour étudier l' Hiſtoire* par Mr. l' Abbé *Langlet* du FRESNOY, quæ primum *Pariſiis* gallice prodiit *1713 12.* adiecto hiſtoricorum catalogo. Eandem, *gallico idiomate* recudi fecit, Catalogumque hiſtoricorum quod ad res Germanicas cumprimis auxit & emendauit ill. IOA. BVRCARDVS MENCKENIVS *Lipſiæ 1714. 8.* idem de re literaria immortaliter meritus vir in germanicam translatam linguam dedit *Lipſiæ 1718. 8.* in qua librorum hiſtoricorum ſeries inſigniter aucta pluresue errores ſublati, quæ editio recenſita catalogusque ſuppletus *Actis Eruditor. Germ. Lipſ.* P. LVII. p. 691. *Italica* verſio curis *Ioannis* COLETI hoc titulo edita: *Langlet di* FRESNOY *Metodo per iſtudiare la Storia, accreſciuto per* Giamburcardo Menckenio *e ampliato delle Storie d' Italia*, Venezia *1726. in 8. Anglicam* curauit verſionem, RICHARD RAWLINSON, quam non vidi. Nouam plenioremque editionem, vt nouum veluti opus exhibeat, quod ad Iſagogen & Catalogum ipſe *Auctor* curauit, hac inſcriptione: *Methode pour étudier l' Hiſtoire par Mr.* l' Abbé LANGLET du FRESNOY. *Nouvelle edition augmentée & ornée de Cartes Geographiques* à Paris, *1729. 4.* IV. Voll. & iterum à Paris *1734. 4.* quam editionem, dum hæc ſcribo, *Batavi* IV. in. 12. Voluminibus recudunt. Facit huc *kurze Einleitung zu den vier vornehmſten*

Quellen der Hiſtorie, auctore AVGVSTO FRIDERICO de ZANTHIER *Lipſiæ* & *Goslariæ 1730. 8.* quo de ſcriptoribus hiſtoricis, inſcriptionibus, nummis & diplomatibus, quædam annotauit. Præclarus IOANNIS eſt EISENHARTI *de fide hiſtorica* commentarius, cui acceſſit oratio de coniungendis iurisprudentiæ & hiſtoriarum ſtudiis *Helmſtadii 1702. 8.* ex editione ſecunda, in quo hiſtoriam non in fama & notorio, ſed in iterata ſcriptorum coæuorum adprobatione conſiſtere accurate deducit. Eundem tamen in multis notauit CHRISTIANVS THOMASIVS in diſſertatione ſua *de fide iuridica*. Idem argumentum tractarunt B. IOA. BVRCHARDVS MENCKENIVS Diſſ. *de eo, quod iuſtum eſt, circa teſtimonia Hiſtoricorum, Halæ 1701. 4.* & inter *Diſſertationes* eius *Academicas* in 8. n. V. atque CAROLVS OTTO RECHENBERG *Diſſertatione de autoritate Hiſtoriæ in probandis Quæſtionibus Iuris & facti, Lipſiæ 1709. 4.* De *Pyrrhoniſmo hiſtorico* BVRCARDI GOTTHELF STRVII plenum bonæ frugis extat Programma *Ienæ 1705. 4.* atque elegans & erudita ſane FRIDERICI GVILIELMI BIERLINGII Commentatio, cui alia de *Iudicio hiſtorico* acceſſit, utraque edita *Lipſiæ 1724. 8.* De *corrupto Hiſtoriarum ſtudio* monita quædam conſignauit commentatione ſingulari GOTHOFREDVS ARNOLDVS Profeſſor tum Gieſſenus in 4. *Vitia* vero *Hiſtoricorum* aperuit doctiſſimo Programmate BVRCARDVS GOTTHELF STRVVIVS, *Ienæ 1705. 4.* De *modeſtia hiſtorico in cenſuris Principum obſeruanda* Diſcurſu politico egit IOACHIMVS CHRISTOPHORVS NEMEITZ, Londini (Scanorum) 1709. 8. Vſum lectionis hiſtoricæ in primis moralem & politicum varii commonſtrant, nimirum Abbas Gallus elegans *de* S. REAL *de*

l'uſa-

l'uſage de l'hiſtoire, Paris 1672. 12. inter cetera eius Opuſcula miſcella (*Oeuvres melées*) quem libellum & *du Freſnoy Methodi* Libris adiecit. Idem perbelle variis exemplis hiſtoriæ maxime antiquæ fecit amœno libro, ROLLINVS (Rollin) qui inſcribitur: *de la maniere d' enſeigner & d' étudier les belles lettres*, qui *Amſtelodami 1736. 12.* IV. Voll. recuſus. Ex *Italico* translatus prodiit libellus: *Raiſonnement über die Hiſtorie und deren Gebrauch, nebſt der Hiſtorie des Auguſti. 1707. 8. De eo, quod diuinum eſt in Hiſtoria ciuili*, Diſſertatione, quædam annotauit FRIDERICVS WILHELMVS BIERLINGIVS. *Rintelii 1700. 4.*

CAPVT SECVNDVM

DE FONTIBVS HISTORIARVM, SCRIPTORIBVS ANTIQVIS ET RECENTIORIBVS MONARCHIÆ, ASSYRIORVM ET PERSARVM.

§. I. *Scriptores de Monarchia Aſſyriorum antiquiores.*
§. II. *Scriptores recentiores.*
§. III. *Scriptores de rebus Medo-Perſicis antiquiores.*
§. IV. *Scriptores recentiores.*

§. I.

MOSEN, Hiſtoricorum antiquiſſimum eſſe, res indubia eſt. Iſte quidem in hiſtoria creationis, ſtatu Patriarcharum, peregrinationibus Iſraelitarum multam lucem præfert, in rebus vero Gentium exterarum breuis eſt. Antiquiſſimi ſunt ſcriptores, qui res

ſex continent res ante Troianum bellum geſtas, eaque quæ fabulis de ſeculo iſthoc prodita fuerunt, horumque priorum tres Barbarorum, proxime ſequentes Græcorum antiquitates continent. In ſequentibus vndecim, res vbique locorum geſtas aut bello Troiano vsque ad Alexandri interitum deſcripſimus. Quinque priores quidem libros ſuperſtites habemus, non autem ſequentes quinque, quibus memoria regnorum Orientis pertractatur. Illi quidem ad enodandas de diis fabulas atque genealogias, explicandamque veterum Geographiam faciunt. Reliqui qui ſuperſunt, res Græcorum tum populorum, tum Alexandri M. & ſucceſſorum egregie illuſtrant. Sæpius tamen in chronologia & computandis Olympiadum annis, Romanorumque magiſtratibus labitur. Immo etiam fides eiusdem quandoque, vbi fidem Cteſiæ ſequitur, in rebus antiquioribus vacillat. Fragmenta quædam L. VI. L. XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXXIV. XXXVI. XXXVII. ex Collectaneis Conſtantini Auguſti Porphyrogenetæ, græce & latine inter alia edidit HENRICVS VALESIVS *Pariſiis 1634. 4.* Gallicam *Diodori* eamque accuratam & nitidam verſionem dedit Abbas TERRASSON *Paris 1737. 12.* Ad Chronologiam indagandam facit ex antiquioribus EVSEBIVS in *Chronico*, quod cum vaſto Ioſephi Scaligeri commentario prodiit *Amſtelodami 1658. f.* Huic iungendus quoque eſt GEORGIVS SYNCELLVS, qui Iulii Africani & chronographorum fragmenta ſeruauit atque *Chronographiam* ſuam deduxit ab Adamo vsque ad Diocletianum, *Pariſiis 1652. f.* ex typographia regia.

§. II.

Ex his *antiquiorum* fontibus ſua hauſerunt *recen-*

Recentiores, quos inter præſtant NICOLAI GÜRTLERI Theologi Dauentrienſis, *Origines Mundi*, *Amſtelodami 1708. 4.* Libris duobus, ſolide ac erudite expoſitæ, quorum priori res ab Orbe condito vsque ad exitum Iſraelitarum ex Aegypto; altero ad Saulis Regis vsque tempora enarrauit, omniumque hoc æuo in orbe florentium Regnorum, Rerum publicarum & Populorum, Migrationes, Duces, Deos, religionem, mores, inſtituta, res geſtas ſacras & ciuiles docte expoſuit. IOANNIS MARSHAMI *Canon Chronicus Aegyptiacus*, *Hebraicus*, *Græcus*, *Londini* primum *1672. f.* ſplendide & accurate editus, poſt *Lipſiæ 1676. 4.* accurate ſatis a docto viro procuratus, & demum ſed mendoſe ex parte *Franeckeræ 1696. 4.* Quo ſane nihil hac in re doctius vel vtilius. Non enim ſolum origines regnorum tradit, ſucceſſiones regum in regnis primæ & ſecundæ Monarchiæ, ſed etiam Canones chronicos ſolidiſſima eruditione illuſtrat. Genealogiam antiquiſſimorum Regum tradit REINERI REINECCII *Syntagma*, *de Familiis*, *quæ in Monarchiis Tribus prioribus rerum potitæ ſunt*, Quatuor Tomis complexum *Baſileæ* ex Officina *Henric. Petrina f.* Tomus Primus *1574.* editus, de Chaldæorum & Aſſyriorum origine, de Regnis Medorum & Perſarum, Regibus Macedoniæ, Alexandri M. Imperio, & Regnis Macedonicis Barbariſque inde ortis aliis, exponit, acceſſere Appendices binæ: De illuſtribus aliquot Regnis veteris Græciæ, & Inſularum adiacentium; *Tomus ſecundus eodem anno* impreſſus continet Hiſtoriam de Familiis duorum Aegypti Regnorum Battiadarum, Cyrenæorum & Dynaſtarum, Regum ac Pontificum Iſraeliticorum; *Tomus Tertius* refert Hiſtoriam & Genealogias Familiarum, quæ in Troiano & Latinis Regnis, hoc

eſt, Laurenti, Lauinienſi, Albano & Romano imperarunt, Addita Expoſitio de Familiis Regum Lydiæ. *Tomus Quartus, Baſileæ* 1580. prodiit, quo pertractantur Regna in Græca & Latina Hiſtoria celebrata, hoc eſt, præter ea quæ Aſclepiadæ tenuerunt Sicyonium, Corinthiacum, Eleum, Aetolicum, Tyrrhenicum, Celticum, Celtibericum, Cretenſe, Spartanum, Meſſeniacum, Idumæum, additis ſingulis Tomis Tabulis Genealogicis. Opus ſane eſt ſummæ induſtriæ, ſed non vbique plenum propter rerum vetuſtatem & ſubſidiorum eo tempore defectum. Hunc laborem repetiit alio opere, quod inſcripſit *Hiſtoria Iulia* ſiue *Syntagma Heroicum*, cuius *Pars Prima Helmæſtadii* 1594. *f. Primam* Monarchiam ſiſtit. *Pars Secunda ibid. 1595. f.* edita, Monarchiam Secundam comprehendit; *Pars Tertia*, *ib. 1597. f.* Monarchiam Tertiam complectitur. Eadem in his Commentariis tradit, quæ tractauerat in priori, ſed mutato ordine, additis mutatis & omiſſis multis. Raro integrum inuenitur præclarum Opus. Huc faciunt, qui *Annales Eccleſiaſticos Veteris Teſtamenti* condiderunt omnes, vtpote IACOBI SALIANI, *Lutetiæ Pariſiorum 1619-24. f.* VI. Voll. & *ibid. 1642. f.* VI. Voll. AVGVSTINI TORNIELLI *Annales ſacri V. T. Antwerpiæ 1620. f.* II. Voll. HENRICI SPONDANI *Epitome Annalium ſacrorum Coloniæ A. 1640. f.* quibus res Aſſyriorum, Babyloniorum, Perſarum, cum rebus ſanctioris coetus adnotarunt. CHRISTIANI SCHOTANI *Bibliotheca Hiſtoriæ Sacræ V. T. Franeckeræ* edita *1662. f.* II. Voll. & qui accuratiores adhuc ſunt IACOBI VSSERII *Annales Veteris Teſtamenti*, *Londini 1650. 1654. f. Pariſiis 1673.* auctiores additis P. *Lubini Tabula Geographica*, *Vſſerii Chronologia Sacra* aliisque *Bremæ 1686.* & *Genevæ 1722. f.* qui dum Annales ſcribunt V. T. re-

rum

rum Aſiaticarum quoque & Aegyptiacarum hiſtoriam atque Chronologiam tradunt. In Chronologia accuratiſſimus eſt DIONYSIVS PETAVIVS, cuius *de Doctrina Temporum* Opus, *Pariſiis* primum prodiit *1627. f.* poſt recuſum eſt *Amſtelodami 1704. f.* III. Voll. In hoc enim etiam Scaligerum ſæpius emendauit. Varias quæſtiones circa ſucceſſiones Regum Aegyptiacorum atque Aſſyriorum inter alia diſcuſſit NICOLAVS ABRAMVS in *Pharo Veteris Teſtamenti*, qui prodiit *Pariſiis 1648. f.* non tamen vbique ſatis iuſte. *De Aſiæ & Aegypti antiquiſſimis Dynaſtiis* HERMANNI CONRINGII ſolide ſcripta *aduerſaria* extant *chronologica*, *Helmſtadii 1648. 4.* in quibus non ſolum vanitatem priorum ſcriptorum arguit, ſed etiam multa illuſtrat egregie, recuſa ſunt in *Syntagmate variorum Diſſertationum rariorum*, quæ prodierunt *Vltraiecti 1702. 4* *Aſſyrio Chaldæorum primordia* in erudita diſſertatione expoſuit CONRADVS SAMVEL SCHVRTZFLEISCHIVS, quæ inter Opera eiusdem hiſtorico-politica *Berolini 1699. 4.* edita, prima eſt. De *genuina ætate Aſſyriorum & regno Medorum* VLRICI HVBERI *Diſſertationes VII.* extant *Franeckeræ 1663. 8.* quibus Cteſiæ ſententiam de mille ſexcentis annis, quibus ſteterit Imperium Aſſyriorum, defendit. Hanc tamen CHRISTOPHORVS CELLARIVS V. C. in ſua *Diſſertatione de principio Regnorum & Rerum publicarum* refutare nititur, prodiit *Halæ 1697. 4.* R. CVMBERLAND pereruditе eruit *Origines Gentium antiquiſſimas or Attempts for Diſcovering the Times of the Firſt Planting of Nations, publiſh'd by* S. PAYNE, *Londini 1724. 8.* *Imperium Babylonis & Nini* ex monimentis docte eruit IOANNES FRIDERICVS SCHROEERVS, *Witteбergæ 1726. 8.* Adda-

tur CASPARIS ABELII *Hiſtoria Monarchiarum Orbis antiqui*, *Lipſiæ* 1715. 8.

§. III.

In *Medo - Perſarum* Hiſtoria primas facit HERODOTVS Halicarnaſſeus, pater dictus ethnicæ Hiſtoriæ. Huius *Hiſtoriarum Libri IX.* cum *Laurentii Vallæ* interpretatione latina, ab *Henrico Stephano* recognita & *Cteſiæ* quibusdam de rebus Perſicis & Indicis, ex officina Stephani prodiere *Editione Secunda* 1592. *f.* & cum Spicilegio *Friderici Sylburgii*, *Francofurti* 1608. *f.* quæ Editio recuſa *Geneuæ* apud *Paulum Stephanum* 1618 *f.* ita, vt fere paginæ paginis reſpondeant. Muſarum nomina libris ſuis indidit, atque Hiſtoriam ſuam a Gyge, Lydorum Rege, per Medorum, Perſarumque deducit tempora, vsque ad Xerxis fugam ex Græcia. Multum eidem in Perſicis debemus, in rebus vero Aegyptiorum non vbique eſt accuratus. Fabuloſas quasdam narrationes immiſcet; in quibus autem vti ipſe ſcribit, ad aliorum fidem ſe refert. Splendidiores ſunt editiones, quas procurarunt *Thomas Gale*, *Londini* 1679. *f.* & *Iacobus Gronovius*, *Lugduni Batauorum*, 1715 *f.* Singulorum Herodoti Librorum contenta deſcripſit Whear ſect VIII. Herodoto acceſſerunt Fragmenta CTESIAE *de rebus Perſicis*, quæ cum *Agatharchidis Cnidii* & *Mnemnonis* fragmentis edidit quoque HENRICVS STEPHANVS *Lutetiæ Pariſior.* 1557. 8. Ad hanc autem Hiſtoriam præter *Diodorum Siculum*, *Iuſtinum*, de quo infra, & Chronographos facit quoque CORNELIVS NEPOS, *de Vitis Imperatorum Græcorum & Latinorum*, qui Græcorum cum Perſis Bella per vitas illuſtrium deſcripſit. Perperam *Aemylio Probo* Theodoſiani æui adſcribuntur, cum ſtylus omnino æta-

no ætatem auream ſapiat, qui ſimplex quidem eſt, ſed purus & elegans. Optima eſt editio, quæ cum Commentariis *Dionyſii Lambini* & variis *Guiberti Longolii*, *Hieronymi Magii* & *Ioannis Sauaronis notis* prodiit *Francofurti* 1608. *f.* apud hæredes Aubrianos. Hanc enim plerique recentiores editores fuere ſecuti. Ex Editionibus minoris formæ commendatiſſima eſt *Ioannis Andreæ Boſii*, cum *Lambini*, *Henrici Ernſtii* aliorumque Notis, *Ienæ* 1625. 8. melior eſt ea, quæ cura Georgii Caſparis Kirchmaieri *Wittebergæ* 1665. 8. prodiit. Communis vſus eſſe ſolet Editio, quæ cum breuibus Ioannis Henrici Bœcleri notis a Ioanne Vorſtio, *Lipſiæ* 1662. & 1669. 8. edita. Elegantiores tamen cum ea, quæ cum tabulis Chronologicis ac geographicis a Chriſtophoro Cellario edita *Lipſiæ* 1689. 12. cum, quæ *Oxonii* 1687. 12. lucem adſpexit. Splendidiſſima, quam in vſum Delphini *Nicolaus Courtinus* edidit *Pariſiis* 1675. 4. XENOPHONTIS *de Inſtitutione Cyri ſ Cyropædiæ* Libri VIII. non ad hiſtoriæ fidem ſcripti, ſed ad effigiem iuſti imperii, atque de *Cyri Expeditione* Libri VII. quæ extat inter cetera Opera, quorum optimæ Editiones, ex quas debemus *Ioanni Leunclauio*, *Francofurti* 1596 *f.* apud Wechelios, & alia *Pariſiis* 1625. *f.* atque quæ cura *Eduardi Wells*, *Oxonii* 1691. 1693. 1696. 1700. 1703. 8. V. Voll. prodiit.

§. IV.

Ex recentioribus *Medo-Perſarum initia* illuſtrauit accuratiſſime CONRADVS SAMVEL SCHVRTZFLEISCHIVS, Diſſertatione quæ eſt ſecunda inter Opera hiſtorico-politica. IOANNES CHRISTOPHORVS ARTOPOEVS *diatribem* edidit *hiſtoricam de Xerxe*, *Nebucadnezare*, *Cyro minore*, *liberatore Iudæorum*, *Argentorati* 1689. 4.

qua probare contendit, Nabuchodonoſorum eſſe ipſum Xerxen, Cyrum minorem Darii nothi filium. Regimen vero, ritus & antiquitates Perſarum BARNABAS BRISSONIVS deſcribit *tribus de regio Perſarum principatu Libris*, *Pariſiis* 1606. 4. *Heidelbergæ* 1595. 8. & nouiter *Argentorati* 1710. 8. qui liber doctus quidem eſt, ſed ſcientiæ politicæ exiguum fructum præbet.

CAPVT TERTIVM

DE SCRIPTORIBVS MONARCHIÆ GRÆCORVM ET REGNORVM ASIATICORVM.

§. I. *Scriptores antiqui de rebus Græcorum.*

§. II. *Scriptores antiqui de Statu Græciæ liberæ.*

§. III. *Curtii hiſtoria Alexandri M.*

§. IV. *Scriptores antiqui de Regibus Aſiaticis.*

§. V. *Scripta Ioannis Meurſii de rebus Græcorum.*

§. VI. *Scriptores alii recentiores de rebus Græcorum.*

§. VII. *Scriptores recentiores de hiſtoria Regum Aſiaticorum.*

§. I.

ANtiquiſſima *Rerum Græcarum* fabula eſt de *excidio Troiano*. De cuius Scriptoribus multis hic agere ſuperuacaneum puto, cum de iis plenius iamdum egerim obſeruatione I & II Tomi Tertii Halenſium. Non omittendi tamen DICTIS Cretenſis, & DARES Phrygius de *Bello Trojano*, fabuloſi Scriptores, qui optimis Editionibus prodierunt, cum *Interpretatione Annæ Daceriæ*, *Pariſiis* 1680. 4. & cum *eadem*

dem Interpretatione atque *Variorum Notis* cura IACOBI PERIZONII *Amſtelodami 1702. 4.* atque cum Indice *Artopœi Argentorati, 1691. 8.* Pater huius fabulæ eſt HOMERVS, ſcriptor mendax, cuius auctoritatem reliqui fuerunt ſecuti. Certiora ſunt quæ deſcribit IVSTINVS. Huius enim extant: *Hiſtoriarum Philippicarum, & totius mundi Originum & Terræ ſitus ex Trogo Pompeio excerptarum Libri XLIV.* Excerpta ſunt ex totidem Libris Trogi Pompeii. Hic enim a Nino vsque ad Cæſarem Auguſtum vniuerſalem & potiſſimum Græcam hiſtoriam regni Macedonici ſub Hiſtoriarum Philippicarum titulo deſcripſerat. Harum autem Iuſtinus ait, ſe per otium, quo in vrbe verſaretur, cognitione quæque digniſſima excerpiſſe & omiſſis his, quæ nec cognoſcendi voluptate iucunda, nec exemplo neceſſaria iudicaret, breue veluti florum corpuſculum feciſſe. Editiones ſunt variæ, eximia eſt *Iacobi Bongarſii*, quam ex Cuiacii & Puteani ſchedis, aliiſque manuſcriptis emendauit & doctiſſimis notis, atque tabulis Chronologicis illuſtrauit, *Pariſiis 1581. 8.* Commendanda quoque eſt ob textum emendatum, Florentina, quæ *1515.* apud Iuntas prodiit. *Matthias Berneggerus* in editione ſua, Bongarſii & ſuas adiecit notas, atque indicem Freinsheimii, *Argentorati 1666. 8.* *Antonii Thyſii* prodiit cum notis variorum, *Lugduni Batauorum 1650. 8.* *Tanaquili Fabri*, *Salmurii 1671. 8.* *Io. Vorſtii*, *Berolini 1673. 8.* *Ioannis Schefferi*, *Vpſaliæ 1678. 8.*, quarum vtraque Indicem Freinsheimianum adnexum habemus. In vſum Delphini ſuam edidit *Petrus Ioſephus Cantelius*, *Pariſiis 1677. 4.* Præ cæteris vero commendanda eſt editio *Ioan. Georgii Grævii*, *Lugduni Batauorum 1683. 8.* ex officina Hackiana, quæ ob notas & ſuas & integras variorum

atque

atque indicem egregia eſt. Recuſa hæc Græuii editio, reiectis aliorum, ſolis ipſius retentis notis & indice Freinsheimiano, *Amſtelodami 1694. 12.* Gallica verſio Iuſtini cum animaduerſionibus per *D. L. M.* prodiit *Pariſiis 1694. 12.* Herodoti æmulatione ad hiſtoriam condendam incitatus fuit THVCYDIDES, qui *bellum Peloponneſiacum*, cui ipſe interfuit, octo libris complexus eſt. Primo quidem libro veteris Græciæ ſtatum ab Argonautarum vsque, & belli Troiani temporibus repetit, bellum inter Corinthios & Corcyræos, atque alia ante Peloponneſiacum deſcribit, vt cum illo conferat bella anteacta. Huius demum occaſionem, cauſſas, originem & progreſſum per viginti annos declarat, vt plenius librorum contenta deſcribit Whear, ſect. IX. Res geſtas autem narrat, & bella & prælia grauiter & probe, in concionibus diſertus quidem eſt, ſed quodammodo breuis & obſcurus. Eleganter de hac hiſtoria ſcribit Bœclerus de ſcriptoribus antiquis p. 15. *Thucydidis Hiſtoria*, ait, *refert Imperii noſtri Romano-Germanici ſtatum, ſi partes potiores, in quas diuidimur; partium ſtudia & conſilia, & hinc emergentia, penitius ad inuicem contendamus.* Optimæ ſunt editiones, quæ græce & latine, ex interpretatione *Laurentii Vallæ*, ab Henrico Stephano recognita prodiit *1588. f.* recuſa apud Wæchelios, ſplendida *Oxonienſis 1696. f. Hudſoni*, & quæ curis IOSEPHI WASSE & CAROLI ANDREAE DVCKERI Amſtelodami 1731. prodiit. Thucydidem quaſi continuauit XENOPHON, in ſuis *de rebus Græcorum libris VII.* Quadraginta octo annorum hiſtoriam deſcripſit, a reliquiis belli Peloponneſiaci, vsque ad pugnam Mantinenſem. Hunc ob ſermonis elegantiam, Muſam Atticam dixerunt, nec minus æſtimatus ſemper fuit ob

ſcri-

ſcribendi prudentiam, ita, vt Scipio eum deponere non potuiſſet, quam primum ad eius lectionem animum adplicaſſet. Eiusdem eſt *de Republica Laconica* liber, & Cyropædiæ Libri VII. de Expeditione Cyri & Liber de Ageſilao, qui cum aliis inter opera eius extant a *Ioanne Leunclauio* edita, *Francofurti 1596. f.* apud *Wæchelios. Xenophontem* quaſi continuauit DIODORVS SICVLVS, ab extremo libri decimi quinti. Ipſe enim in fine anni 2 Olympiadis 104. ita loquitur: *hoc anno Xenophon Atheniensis, Græcorum hiſtoriam cum Epaminondæ interitu concludit*, atque pergit vsque ad tempora *Alexandri M.* & ſucceſſorum. Sic etiam *Græcorum geſta poſt pugnam ad Mantineam* Libris duobus explicauit GEORGIVS GEMISTHIVS PLETHO *Baſileæ 1540. f.* Ex his fontibus LEONARDVS ARETINVS *Commentariorum rerum Græcarum* Librum decerpſit, qui eiusdem, Rerum ſuo tempore in Italia geſtarum Commentario additus, *Lugduni* apud *Sebaſtianum Gryphium 1539. 4.* editus, in quo Athenienſium, Lacedæmoniorum, & Thebanorum caſus referuntur.

§. II.

Statum Græciæ adhuc liberæ quidem, ſed per Philippum fere ſupprimi cœptæ deſcribit DEMOSTHENES in *Philippicis* tribus in odium Philippi Macedonis ſcriptis, & *Olynthiacis* tribus, quibus Athenienſes ad bellum cum Philippo inſtigare conatur. Hæ autem inter eius Opera extant ab *Hieronymo VVolphio* edita *Baſileæ 1572. f.* ALEXANDRI M. vitam deſcriptam & cum Iulii Cæſaris comparatam videmus a PLVTARCHO in vitis parallelis, in quibus etiam *Eumenis*, *Solonis*, *Theſei*, *Lycurgi* aliorumque Græcorum

corum deſcriptas habemus. Optima eſt editio, quæ ex verſione *Guilielmi Xylandri* prodiit *Francofurti* apud Wæchelios *1620. f.* Speciatim vero ARRIANVS *Nicomedienſis*, ad Xenophontis imitationem ſeptem libris eleganti dicendi genere, græce *de expeditione Alexandri* Libros *Septem*, ſcripſit. Octauus quidem liber vulgo additus, de *Alexandri expeditione Indica*, *Arriani* non eſt, potius ex *Photio* deſumtus. Hæc autem deſcriptio eſt accurata, in qua maxime ſecutum ſe dicit Ptolomæum Lagi & Ariſtobulum, qui iam *Alexandri* expeditiones deſcripſerant, non vero ſuperſunt amplius. Præſtantiores *Arriani* Editiones ſunt græce & latine editæ *Bonauenturæ Vulcanii*, *Geneuæ* ex officina *Henrici Stephani 1575. f. Nicolai Blancardi*, *Amſtelodami 1668. 8.* & *Iacobi Gronouii*, *Lugduni Batauorum 1704. f.* cum qua iungenda *Supplementa Lacunarum*, quæ idem *Gronouius* edidit *Lugd. Batauor. 1675. 8.*

§. III.

Ex latinis illud egit Q. CVRTIVS RVFVS. Vix ſcriptor Romanus eſt, de cuius vel ætate, vel fide, magis diſceptatur quam de hoc, cum alii fœtum dicerent hominis Itali, vix ante trecentos annos compoſitum, alii Curtium ad ætatem Tiberii, Claudii, Veſpaſiani vel Traiani referrent. Fœtum ſpurium non eſſe optime demonſtrauit Ioan. Chriſtoph. Wagenſeilius in pera iuuenili Tomo IV. p. 178. Sub Veſpaſiano autem eundem ſcripſiſſe veroſimillimum eſt. Hiſtoria eſt rerum ab Alexandro M. geſtarum, eleganti quidem, ſed conciſo nimis & poetico ſtylo conſcripta. Præter lacunas quasdam, deſunt integri libri duo priores, quos ſupplere conati ſunt CHRISTOPHORVS BRVNO, & IOANNES FREINSHEIMIVS,

MIVS, quorum tamen ſtylus non vbiuis conuenit. CHRISTOPH. CELLARIVS, cum Brunonem ſterilitate, Freinsheimium prolixitate laborare animaduerteret, ſuccinctis & elegantibus ſupplementis ſuis vtrumque ſuperauit. Inter editiones commendanda eſt ob notas *Titi Popmæ*, *1622. 12.* Editio *Matthiæ Raderi* ob notas ampliſſimas atque eruditas æſtimanda eſt: prodiit *Coloniæ 1623. f.* Præferenda tamen editio optima *Ioannis Freinsheimii*, quæ cura *Ioannis Henrici Rapp* prodiit *Argentorati 1670. 4.* cuius notæ omnium ſunt præſtantiſſimæ, licet multa ex *Radero* deſumſerit. Ex hac compilata eſt, quæ *cum notis variorum* dicitur atque ex Elzeueriana prodiit *Lugduni Batauorum 1649. & 1673. 8.* Pleraque ex Freinsheimiana in ſuam tranſumſit *Michael le Tellier*, quæ in vſum *Delphini* prodiit *Pariſiis 1678. 4.* *Samuel Pitiſcus* ſuam *Vltraiecti 1685. 8.* edi fecit, & auctius *1693. 8.* atque commentariis & iconiſmis æri inciſſis illuſtrauit, quas ex *Lipſii* & aliorum ſcriptis repetiit. Nouam ſupplementis, indicibus & tabulis geographicis, notis etiam breuibus, ſed elegantiſſimis adornauit *Chriſtophorus Cellarius*, *Lipſiæ 1688. 1691. 1696. 12.* addita Diſſertatione de *moribus Alexandri M.* Recentior & quæ præſtantiſſimas Variorum notas exhibet editio, quam curauit HENRICVS SNACKENBVRG, *Delphis & Lugd. Batauor. 1724. 4. mai.* In gallicum ſermonem hunc tranſtulit *Claudius Faber Vaugelas Pariſiis 1647. 1653. 4. Amſtelodami 1665. 1673. 8.* cui verſioni integros triginta annos inſudaſſe dicitur, atque multum olim æſtumata, licet hodie genius linguæ gallicæ a priori multum immutatus. Freinsheimii vero ſupplementum in gallicum ſermonem tranſtulit *Petrus Ryerus.* Vnicum ſaltim addimus: *Ioannes Clericus* in arte ſua Critica cenſor

nimius

nimius fuit Curtii, contra quem IACOBVS PERIZONIVS ſcripſit *Quintum Curtium Rufum reſtitutum in integrum & vindicatum per modum ſpeciminis a variis accuſationibus & immodica criſi Ioannis Clerici, Lugduni Batauorum 1703. 8.*

§. IV.

Regum Aſiaticorum, Alexandri M. ſucceſſorum, hiſtoria hauriri quodammodo poteſt ex POLYBII *eclogis legationum*, quæ notis Fuluii Vrſini illuſtratæ, prodierunt *Antwerpiæ 1582. 4.* Sic etiam Aſiæ regum bella cum Romanis optime deſcripſit APPIANVS in *Mithridaticis & Syriacis*, quæ cum operibus eius prodierunt græce & latine cum notis Henrici Stephani, *Geneuæ 1592. f.* & ex recenſione *Alexandri Tollii*, *Amſtelodami 1670. 8.* Vniuerſam Græciam veterem, eiusque prouinciarum, vrbium ac populorum notitiam decem libris complexus eſt PAVSANIAS. Eosdem græce primum excudit *Aldus Manutius*, *Venetiis 1516 f.* Poſtea, adiecta Romani Amaſæi translatione & notis *Friderici Sylburgii* atque Guilielmi Xylandri editos habemus *Hanouiæ 1613. f.* Sed præferenda adhuc eſt, quam cum horum notis integris, ordine diſpoſitis, adiectis propriis procurauit *Ioachimus Kühnius*, *Lipſiæ 1696. f.* Gallice editus hoc titulo: *Deſcription de la Gréce de la traduction de Mr* l' Abbé GEDOYN, *Paris* 1731. 4. 2. Voll. Addimus denum POLYBII *hiſtoriam gentis Achæorum*, quæ inter alia eiusdem extat.

§. V.

Ex recentioribus, Græciæ liberæ ſtatum, hiſtoriam, antiquitates & ritus nemo melius deſcripſit, IOANNE MEVRSIO, cuius ſcripta quæ huc faciunt, hic recenſere non incongruum erit.

Sunt

LAVS SIENICIVS, *de politia, ſeu republica Spartana, Dantiſci 1606. 4.* *Reipublicæ Achæorum & Veientium fatum* Belgis ſuis in exemplum propoſuit MARTINVS SCHOOCKIVS, *Traiecti 1664. 12.* *Magiſtratus Athenienſium* explicat GVILIELMVS POSTELLVS, *Pariſiis 1541. 4. Baſileæ 1541 8.* *Lugduni Batauorum 1635. 1645. 12.* & cum notis *Ioannis Friderici Heckelii, Lipſiæ 1691. 8.* Varias Græcorum res, limites, prouincias, reges & duces, mores etiam atque conſuetudines deſcribit WOLFGANGVS LATZIVS in *hiſtoricarum commemorationum de rebus græcis libris duobus Hanouiæ 1605. f.* editis, licet in iisdem, prout in aliis ſolet, nonnunquam labatur. Inſignes ſunt *Respublicæ Græcorum* ab VBBONE EMMIO ſub elogio: *Veteris Græciæ* deſcriptæ, *Lugduni Batauorum 1626. 8.* & *Lugduni Batauorum 1632. 12.* inter respublicas Elzeuirianas. Optimum eſt inter recentiores ſcriptum, ex quo plenam rerumpublicarum Græciæ notitiam capere licet. *Hiſtoriæ Græcæ* veteris ſyſtematis primordia extant in *the hiſtory of Græce by* THOMAS HIND, cuius *Volumen I.* prodiit *Londini 1737. 8.* & a Græcis originibus, ad Bellum Peloponneſiacum pertingit. *Græciæ vniuerſæ & minoris Aſiæ numiſmata* exhibet & explicat HVBERTVS GOLTZIVS *Antwerpiæ 1644. f.* Hiſtoriam & *antiquitates Macedonicas*, ſiue de regio Macedonum Principatu, moribus, atque militia, Libris III. IOANNES BAPTISTA CROPHIVS, ductu Ioannis Andreæ Schmidii ex rariſſimis quibusdam numiſmatibus Muſæi Sagittariani deduxit *Ienæ 1682. 4.* quæ demum cum aliis Schmidtii opuſculis prodiere, & *Tomo VI. Gronouiano*, extant.

§. VII.

Inſigniter res antiquas *Aſiæ* illuſtrant ſummo

ſtudio conquiſitæ lectiſſimaque eruditione refertæ *Antiquitates Aſiaticæ Chriſtianam æram antecedentes* EDMVNDI CHISHVLL, *Londini 1728. f.* editæ, quas ex primariis monumentis Græcis deſcripſit, latineque verſas Notis & commentariis doctiſſimis colluſtrauit. Nitide ſcripta & ad doctrinas ciuilem & morum comparata ideoque iuvenibus ſingulariter commendanda *Hiſtoire des Egyptiens, des Medes, des Perſes, des Grecs & des Carthaginois par Mr.* ROLLIN, *Paris 1730-1736. 12.* X Voll. & *Amſterdam* 1736. 12. X. Voll. *Hiſtoriam Ptolomæorum Aegypti Regum* ad fidem numiſmatum accommodatam deſcripſit IOANNES VAILLANTIVS, *Amſtelodami 1701. f.* Eandem accurate deduxit ex Scriptoribus optimis, nummos, quotquot extant, ſimul per icones exhibens, atque explicans, ipſosque Ptolomæos reges probe diſtinguens. Adiecit Aegyptum numiſmaticam, in qua vrbium Aegypti nummos ordine alphabetico deſcribit. Antea idem Vaillantius ediderat *Seleucidarum imperium ſiue hiſtoriam Regum Syriæ, Pariſiis 1681. 4.* eadem ratione per numiſmata deductam. *Annos & epochas Syro-Macedonum in vetuſtis vrbium Syriæ monumentis, præſertim Medicæis, additis faſtis conſularibus* erudite illuſtrauit FRANCISCVS HENRICVS NORIS, *Florentiæ 1698.* Auctior deinde & in quibusdam emendatior prodiit *Florentiæ 1692. 4.* Acceſſit diſſertatio de cyclo Paſchali, in qua refutat Harduinum, qui tamen ſe ſub nomine Eumenii Pacati defendit. Idem de *Ptolomæis Regibus* IACOBVM SIRMONDVM, *de Seleucidis* vero NICOLAVM CLAVDIVM FABRICIVM, PEIRESCIVM meditatum fuiſſe teſtatur Gaſſendus in vita p. 13. *Annales Arſacidarum* ex ipſis fere veterum ſcriptorum verbis concinnatos, auctore LVDOVICO

du

du FOVR *de* LONGVERVE, Abbate, poſt *Pariſienſem* ditionem caſtigatiores auctioresque edidit celeberrimi Vir nominis *Ioa. Daniel Schœpflinus, Argentorati* 1732. 4. Patris IOANNIS BARTHOLOMAEI, *a* S. HYACINTHO *Epitomen Commentariorum* MOYSIS ARMENI, *de origine & rebus Armenorum & Parthorum, item ſerie Principum, Iberiæ & Georgiæ, cum Notis & obſeruationibus produxit* HENRICVS BRENNERVS, *Stockholmiæ* 1723. 4. *Arſacidarum Imperii*, ſiue *Regum Parthorum Hiſtoriam* ad fidem numiſmatum accommodatam condidit IOANNES FOY VAILLANT Tom. I. *Pariſiis* 1725. 4. editus. IDEM *Achæmenidarum Imperium*, ſiue *Regum Ponti Boſphori & Bithyniæ Hiſtoriam* ad fidem numiſmatum accommodatam T. II. *Pariſiis* 1725. 4. vtramque in lucem produxit cura *Caroli Valeſii.* Elegans & erudita eſt: *Memoire ſur les Rois du Boſphore Cimmerien par Mr. de* BOZE, quæ reperitur *dans les Memoires de Literature T. VI. p.* 549. Addantur PETRI GYLLII de *Boſporo Thracio* Libri Tres, inter *Reſpublicas Elzevirianas* 16. editi, qui & Tomo VI. *Antiq. Græc. Gronouii*, & BANDVRI *Imperio Orientali*, inſerti. CHRISTIANVS WAGNERVS, paſtor quondam apud Lipſienſes, vir excellentis ingenii, *Arſacidarum*, Parthiæ Regum *hiſtoriam* ex nummis illuſtrare inſtituerat, ſed morte præuentus non perfecit, cuius collectanea MSCta in Bibliotheca Senatoria Lipſienſi aſſeruantur, vid. *Gelehrte Zeitungen* An. 1726. p. 491. Addimus tandem GVILIELMI LOYDII *ſeriem Chronologicam, Olympiadum, Pythiadum, Iſthmiadum, Nemeadum, Oxoniæ* 1700. *f.* ex theatro Sheldoniano, quæ in definienda Græcorum chronologia eſt accuratiſſima.

CAPVT QVARTVM
DE
SCRIPTORIBVS RERVM ROMANARVM IN STATV LIBERO.

§. I. *Diuiſio Scriptorum Monarchiæ Romanæ.*
§. II. *Scriptores de origine Romanorum.*
§. III. *Qui ad notitiam ſcriptorum hiſtoriæ Romanæ introducunt.*
§. IV. *Scriptores antiqui hiſtoriæ rerum Romanarum.*
§. V. *Scriptores qui coniunctim Corpus Scriptorum Hiſtoriæ Romanæ ediderunt.*
§. VI. *Scriptores particulares hiſtoriæ Romanæ antiqui.*
§. VII. *Scriptores hiſtoriæ Romanæ in ſtatu libero recentiores.*
§. VIII. *Scriptores de Faſtis Romanis.*

§. I.

Potiorem partem inter Hiſtoricos faciunt Scriptores *Monarchiæ quartæ*, qui tamen vel *Statum Romanorum liberæ Reipublicæ* deſcribunt, vel *hiſtoriam Imperatorum*, vel *hiſtoriam ſeculorum vniuerſalem*, vel denique *Statum regnorum particularium:* de ſingulis dicendum erit ſigillatim.

§. II.

Origo Romanorum multis fabulis eſt intermixta, a variis ſcriptoribus, antiquis æque, quorum tamen pauci adhuc ſuperſunt, atque recentioribus pertractata. Cauſſas huius incertitudinis per CCCC. annos poſt V. C. peruestigatas, erudita Diſquiſitione aperuit Dn. *de* POVILLY, cuius *Diſſertation ſur l'incertitude des premiers Siecles de*

de Rome extat in *Memoires de Trevoux 1723. Mars.* Q. FABIVS PICTOR ſcriptorum antiquiſſimus habetur, cuius *Annales* omnes citant rerum Romanarum veteres, qui tamen non ſuperſunt amplius. Publicauit quidem IOANNES ANNIVS libros duos *de aureo ſeculo & origine Italiæ*, ſed ab eodem ſunt ſuppoſiti. Alii ſunt ex Scriptoribus antiquis M. PORCIVS CATO, A. POSTVMIVS, L. CINCIVS, CALPVRNIVS PISO, A. GELLIVS, Q. ENNIVS, Q. LVTATIVS, M. TERENTIVS VARRO, atque ex Græcis DIOCLES PEPARAETHIVS & CEPHALO GERGITHIVS, de quibus tamen nihil, vel pauca tantum fragmenta ſuperſunt. SEXTI AVRELII VICTORIS liber extat *de origine gentis Romanæ*, quam a Iano atque Saturno, conditoribus deducit, licet de auctore libri adhuc diſceptetur. Ex recentioribus habemus OCTAVIANI FERRARII librum *de origine Romanorum*, quem tamen, dum morte præuentus, abſoluere non potuit. Finem igitur impoſuit *Bartholomæus Caper*, ICtus Mediolanenſis, qui ad Troianos Romanorum refert originem, quod etiam ex ipſis Ferrarii verbis anterioribus haut obſcure concluditur. Præmiſſus eſt liber tomo primo theſauri antiquitatum Greuiani. Poſt hunc SAMVEL BOCHARTVS de quæſtione: *num Aeneas vnquam fuerit in Italia*, diſſertationem ſeu epiſtolam ſcripſit ad dominum de Segrais, quam ex gallico in latinum ſermonem vertit Ioannes Schefferus, Argentoratenſis, prodiit *Hamburgi 1672. 12*, eandemque quæſtionem pro negatiua decidit, Illud cum antea quoque in Italia antiqua egiſſet Philippus Cluuerius, vtrisque reſpondet THEODORVS RYCKIVS in ſua *de primis Italiæ colonis & Aeneæ aduentu* eruditiſſima diſſertatione, quæ prodiit cum Lucæ Holſtenii

notis in Stephanum de vrbibus, *Vltraiecti 1691.*] In hac autem, præcipue capite duodecimo, ſin gula eorundem argumenta refellit, incerta tamen per magis incerta explicat. Vltimum facimus IACOBVM HVGONEM, canonicum Belgam, qui librum primum, (plures tamen non fuerunt ſecuti) edidit ſub titulo: *vera hiſtoria Romana, ſeu origo Latii vel Italiæ ac Romanæ vrbis tenebris longæ vetuſtatis in lucem producta, Romæ 1655. 4.* Nugas tamen potius ſcripſit, quam hiſtoriam. Quare etiam ſingulari diſſertatione eundem refutauit EBERHARDVS RVDOLPH. ROTH, *Ienæ 1672. 4.* Primum quidem varia & veterum & recentiorum congeſſit teſtimonia, quibus diſſenſum de vrbis Romæ origine, & Romam ante Romam conditam probet. Poſt hæc, omnia quæ de Troiæ euerſione cecinit Homerus, ad duplex Hieroſolymitanum excidium, alterum ſub Nebucadnetzare factum, alterum ſub Tito, cogit, quaſi vtrumque poeta præſagiens viderit: ſub Iliade Seruatoris noſtri vitam, res geſtas & mortem contineri ait, Romulum & Remum eſſe Petrum & Paulum: ſub Aeneæ in Italiam aduentu nihil aliud notari quam Petri aduentum in vrbem Romam. Homerum quoque Muhamediſmum, multa ſchiſmata, ſectas & eccleſiæ corruptelas præuidiſſe: ſub Harpyiis Batauos, quaſi eccleſiaſticorum bonorum raptores intendiſſe, ſub Iotophagis Lutheranos immo Lutherum & Melanchthonem ad viuum ab Homero depictos contendit, & quæ nugæ ſunt ſimiles. Plenius ea, quæ ad Scriptores de origine Romanorum faciunt, congeſſi obſeruatione tertia Tomi tertii Halenſium.

§. III.

Ad rerum Romanarum liberæ Reipublicæ Scriptores noſcendos facit primum PETRI AN-

GELI

CELII BARCAEI libellus, *quo ordine ſcriptorum hiſtoriæ Romanæ monumenta ſint legenda*, qui cum aliis diſſertationibus de ſtudiis inſtituendis prodiit *Amſtelodami 1645. 12.* & cura Thomæ Crenii, *Lugduni Batauorum 1696. 4.* vtilis quidem, ſed perbreuis eſt, ſcriptores ſecundum ordinem rerum geſtarum diſponens. MARTINVS HANCKIVS *de ſcriptoribus rerum Romanarum* tractatum publicauit *Lipſiæ 1669. 4.* Agit in eodem de Scriptoribus tum antiquioribus tum recentioribus, qui vel in hiſtoria, vel antiquitatibus Romanis quid ſcripſerunt, horum vitam deſcribens, ſcripta recenſens & iudicia celebriorum virorum de ſingulis addens. Elegans eſt liber, ſed imperfectus, cum multi ſcriptores, varia de recenſitorum ſcriptis atque iudiciis addi potuiſſent.

§. IV.

In Hiſtoriam Reipublicæ Romanæ quaſi introducit L. ANNAEVS FLORVS, cuius *epitomen Rerum Romanarum*, libris IV. habemus. Breue eſt rerum Romanarum compendium, in qua bella potiſſimum & victorias Romanorum vsque ad ſopita per Auguſtum bella ciuilia deſcribit. Hanc autem narrationem potius per capita & ſpecies inſtituit, quam tempora, quare chronologiæ ratio ex eodem non eſt petenda. Illuſtrium Romanorum nomina nonnunquam reperiuntur confuſa, idque vel ex auctoris negligentia, vel ex vitio librariorum. Ab hoc diuerſa eſt Liuianæ hiſtoriæ epitome, quæ vel operi Liuiano præfixa, vel quibusdam Flori editionibus adnexa. Inter editiones commendanda eſt illa, quæ cum integris *Claudii Salmaſii* & variorum, *Rutgeri* etiam *Hermannidæ* notis prodiit ex bibliotheca Claudii Salmaſii, *Nouiomagi 1662. 8.* Huic editioni etiam acceſſit L. AMPELII *libellus Memoria-*

morialis. Ob emendationem & notas variorum & indicem æſtimatur *Ioannis Freinsheimii*, *Argentorati 1632. 1636. 1655. 1669. 8.* *Pariſinam* in vſum Delphini procurauit *Anna*, *Tanaquilli filia*, *1674. 4* quæ tamen præter ſplendorem atque Freinsheimii notas nihil fere habet ſingulare. Ab adiectis notis atque numiſmatum iconibus, præcipue commendanda eſt editio *Ioannis Georgii Grævii*, *Vltraiecti 1680. 8*, & quæ locupletior eſt, *Amſtelodami 1692. & 1702. 8.* additis fere omnibus, etiam *Chriſtophori Adami Ruperti* in *Florum* notis. *Florum numiſmaticum* notis criticis atque hiſtoricis ac numorum ac veterum monimentorum apparatu inſtructum, in vſum Principis regii Boruſſici meditatus fuit celeberrimus vir, *Laurentius Begerus*, cuius Libri tantum priores editi *Berolini 1704. f.* reliquos antequam perficeret, fatis conceſſit. Subiungimus FLAVII EVTROPII *breuiarium hiſtoriæ Romanæ* ad tempora Iouiani Imp. vsque perductum, quod cum græca Pæanii verſione prodiit ex recenſione & præſtantiſſima editione *Chriſtophori Cellarii*, *Cizæ 1678. Ienæ 1698. 8.* acceſſit SEXTI RVFI *Breuiarium Rerum geſtarum P. R.* In vſum *Delphini*, *Eutropium* edidit ANNA, *Tanaquil' Fabri* Filia, *Pariſiis 1683. 4.* alia edita *Oxonii 1696. 8.* Egregia quoque eſt quam curauit THOMAS HEARNE *Oxonii* in Theatro Scheldon. *1703. 8.* cum *Pæanii* Metaphraſi, *Meſſala Coruino*, *Iulio Obſequente*, & *Anonymi* græci *Oratione funebri in Conſtantium Conſtantini M. filium.* Nitidiſſimam, omnibusque quæ prodierunt annotationibus inſtructam, ſuisque & *C. A. Heumanni* dedit *Sigebertus Havercampius*, *Lugduni Batavorum 1729. 8. mai.* Hoc Floro quidem eſt ordinarius, nec tamen ita perfectum; ad hiſtoriam Imperatorum magis facit. Inter maiores rerum Romanarum hiſtoricos

eos primas omni merito fert DIONYSIVS HALICARNASSENSIS. Huius ex *Antiquitatum Romanarum* libris viginti, quos vsque ad bellum Punicum I. perduxerat, vndecim priores tantum habemus ſuperſtites, quos in A. V. C. 312 finit. In his autem originem & potentiæ progreſſum Romanorum, variosque eorum ritus, in quo reliquis eſt præferendus, ſumma fide & iuſto temporis ordine complectitur. Editio eſt optima, quæ cura *Friderici Sylburgii Francofurti* 1586. *f.* prodiit apud *Wæchelios*, quam recudi quidem fecerunt Lipſienſes 1691. non tamen eadem induſtria correctam ac priorem. Splendidiſſima eſt, quæ *Oxonii* 1704. *f.* 2. *Voll.* excuſa. Dionyſio merito ſubiungimus T. LIVIVM PATAVINVM. Deſcripſit autem hiſtoriam ſuam ab V. C. vsque ad mortem Druſi, cuius vero de libris CXL, XXXV. tantum habemus ſuperſtites. Integra quidem decuria ſecunda, & reliqui omnes poſt quadrageſimum quintum magno cum damno interiere. Spes quidem facta fuit de integro Manuſcripto, quod Conſtantinopoli dicitur extare, quam tamen irritam credo. Deperditorum defectus ex *Polybio* atque *Appiano* poterit ſuppleri. Scriptor eſt terſus, in concionibus diſertus, in quo ſtylum hiſtoricum magis, quam Patauinitatem reperimus. Deſcribit autem res tum ſacras tum profanas, præmittit etiam magiſtratus per ſingulos annos, & dum ex ipſis Romanorum annalibus, atque *Polybio* omnia ſint petita, accuratiſſimus quoque eſt. Iuſto quidem ordine procedit *Liuius*, ſecundum annorum ſeriem, ſupputatio tamen eius non eſt iuſta, quod præcipue notauit *Carolus Sigonius*, cum Faſtos ſuos ederet. *Liuii* cauſam ſuſcepit *Franciſcus Robertellus* de conuenientia ſupputationis Liuianæ cum marmoribus, cui tamen reſpondet *Sigonius*,

nius. Scripta horum habentur in tomo ſecundo *Theſauri Critici Gruteriani*. Inter editiones præſtat illa, quæ cura *Iani Gruteri* prodiit *Francofurti* *1628. f.* præter alia acceſſerunt *Sigonii* Chronologia, *Wilhelmi Godeleuæi* obſeruationes, fragmenta vetuſtiorum hiſtoricorum, e quibus ſua hauſit *Liuius*. Ipſe quoque *Gruterus* notas politicas adiecit & diſcurſus aliquot in Tacitum. Aeſtimanda ob textum emendatum & notas, *Godeleuæi* præſertim, illa, quæ cura *Ioannis Friderici Gronouii* prodiit *Amſtelodami 1665. 1679. & 1688. 8.* quæ omnium optima vsque huc habita. *Supplementa* vero *Liuiana*, epitomes ordinem ſecutus adornavit *Ioannes Freinsheimius*, quorum decem primi libri *Holmiæ 1649 12.* prodierunt, deinde libri LX. *Argentorati 1654. & 1674. 4.* quos vna cum *Liuio* in gallicum ſermonem tranſtulit *Petrus Ryerus*, *Lugduni 1663. 12.* XIV. voluminibus. Supplementa vero omnium librorum XCV deperditorum extant in editione, quæ cum notis *Ioannis Douiatii* in vſum Delphini prodiit *Pariſiis 1679. 1680. 1682. 4.* VI. Tomis. Nitida eſt editio, quæ cum Notis *Thomæ Hearne* prodiit *Oxonii 1708. 6 Voll. 8.* & ea quæ cura *Ioannis Clerici*, *Amſtelodami 1711.* X. Voll. 8. formis expreſſa *Lipſiæ 1736. 8. recuſa*, vſui iuuenum accommodata editio *Patauii 1727. 12. V. Tomis*, a *Jacobo Jacobetto* & *M. Antonio Feracio* pro curata. Dum hæc ſcribimus 1737. *priores Tomi* ſplendidæ Editionis Batauæ DRACKENBVRGII curis prodeunt *in 4. mai* Romam a Gallis captam & res Romanorum a belli Punici II temporibus, vsque ad euerſionem regni Macedonici deſcribit POLYBIVS, ſcriptor elegans, prudens & grauis, quo maxime delectatus fuit Scipio Africanus. Quinque tantum ex XL libris integros ſuperſtites habemus, ex reliquis excerpta tantum,

vel

vel fragmenta. Duó priores libri ſunt quaſi iſagogici, quibus res complectitur a Roma per Brennum, Gallorum ducem capta, vsque ad initia belli Punici, in reliquis vniuerſalem hiſtoriam ſcripſit non Romanarum rerum ſolum, ſed etiam exterarum. Sextus totus eſt politicus, quo ſtatum ciuilem atque militarem Romanorum Græcorumque cônfert, atque ad regulas politicas examinat. Prodierunt omnia eius, quæ ſuperſunt, primum interprete *Iſaaco Caſaubono, Hanouiæ* apud Wechelios *1609. f.* poſt ex recenſione *Iacobi Gronouii*, *Amſtelodami 1670. 8.* 3. Voll. Acceſſerunt etiam POLYBII excerpta *de legationibus virtutibus ac vitiis*, & vtriusque Caſauboni, Fului Vrſini, Henrici Valeſii & Iacobi Palmerii notæ. Nec omittendæ APPIANI Alexandrini *hiſtoriarum Romanarum partes duæ*, græce & latine, cum notis *Henrici Stephani 1592 f.* & ex recenſione *Alexandri Tollii*, *Amſtelodami 1670. 8.* Reliquiæ ſunt ex vniuerſali rerum Romanarum hiſtoria, quibus bella Punica, Syriacum, Parthicum, Mithridaticum, Hiſpanica atque Ciuilia deſcribuntur. Vtilis eſt ſcriptor, omnes enim rerum circumſtantias, bellorum cauſas, partas victorias & peractos triumphos bene enarrat. Multa tamen ex aliorum hiſtoriis depromſit, quæ vero præter Plutarchi vitas interierunt. Nec immerito addimus PLVTARCHI *vitam Romuli*, *Numæ Pompilii*, *Valerii Publicolæ*, *Coriolani*, *Camilli*, *Fabii Maximi*, *Scipionis Africani*, *Q. Flaminii*, *Catonis Cenſorii*, *Pauli Aemilii*, *Tiberii & C. Gracchi*, *Syllæ*, *C. Marii*, *Sertorii*, *Luculli*, *M. Craſſi*, *Pompeii*, *Iulii Cæſaris*, *Catonis Vticenſis*, *M. Bruti*, *M. T. Ciceronis*, *Antonii*, quos cum aliis Græcorum Heroibus comparat. Hæ autem ad noſcenda Romanorum bella, politiam atque antiquitates condúcunt egregie.

DIO-

DIONIS CASSII quoque libri Hiſtoriarum hu faciunt, de quibus tamen in hiſtoria Imperatoru dicemus pluribus. Ex recentioribus adiungimu IOANNIS BRANTII, Antwerpiani IC. *Elogia Ciceroniana Romanorum domi militiaeque illuſtrium Antwerpiae 1612. 4.*

§. V.

Iſti ſcriptores ſingillatim prodierunt, quorum multos poſtea iunctim habemus editos. Prodiit enim CORPVS HISTORIAE ROMANAE *Scriptorum latinorum, veterum, Geneuae 1609. f. 2. Tomis & 1653. f.* Comprehendit autem BARTHOLOMAEI MARLIANI *de origine vrbis Romae* diatribam, & adnotata quaedam *de menſuris, ponderibus & nummis*, LIVIVM, PSEVDO-MESSALAM CORVINVM, *de progenie Auguſti*, FLORI *libros IV.* VELLEIVM PATERCVLVM, SEXTVM AVRELIVM VICTOREM *de Romanae gentis origine, de viris illuſtribus, de Imperatoribus & Scriptores Hiſtoriae Auguſtae.* SEXTI RVFI *breviarium*, EVTROPII *libros X*, cum octo libris additionum PAVLI DIACONI, MAGNI AVRELII CASSIODORI CHRONICON, IORNANDEM *de regnorum ac temporum ſucceſſione*, C. IVLII CAESARIS & HIRTII *commentaria*, C. CRISPI SALLVSTII *coniurationem Catilinariam, bellum Iugurthinum, fragmenta, &* PORCII CATONIS *orationem in L. Sergium Catilinam.* In poſteriore volumine continentur quidem Scriptores, qui ad hiſtoriam Imperatorum faciunt, quos tamen ſimul percenſebimus. Sunt autem SVETONIVS, TACITVS, SPARTIANVS & reliqui Hiſtoriae Auguſtae Scriptores, AMMIANVS MARCELLINVS, & IVSTINVS. P. VICTOR *de regionibus vrbis Romae*, & ſcripta quaedam recentiorum, vtpote

POM-

POMPONII LAETI *compendium Hiſtoriæ Romanæ*, ab interitu Gordiani iunioris, vsque ad Iuſtinianum III, IOANNIS BAPTISTAE EGNATII *de Romanis Cæſaribus* libri III, cum viri docti ſupplemento ad Rudolphum II, ANDREAE ALCIATI *liber de Magiſtratu & ciuilibus atque militaribus officiis Romanorum* & recentioris cuiusdam ſcriptoris libellus, *de origine, forma & magnitudine Romæ.* FRIDERICVS SYLBVRGIVS ſimili ratione *Hiſtoriæ Romanæ Scriptores* collegit *Francofurti 1588. f* tribus Tomis. Horum duo priores ſcripta Veterum latina in priori corpore etiam comprehenſa continent, & præter illud libellum incerti auctoris *de XIV. regionibus vrbis Romæ*, IVLII EXSVPERANTII librum *de bello Iugurthino, Mariique, Lepidi & Sertorii bellis ciuilibus.* Tertius Tomus *Francof. 1598. f.* comprehendit *Faſtos græcos & latinos*, EVTROPII *breuiarium cum metaphraſi* PAEANII, XIPHILINI *epitomen Dionis*, HERODIANVM, ZOSIMVM, IVLIANI *Cæſares, Olympiodori eclogas, Excerpta ex Suida de Cæſaribus, Imperatorum ſeriem, Chronologiam.*

§. VI.

Habemus etiam quosdam particulares hiſtoriæ Romanæ Scriptores inter antiquos. *Bellum Punicum* II deſcribit C. SILIVS ITALICVS libris XVII, ſermone ligato, in iisdemque magis hiſtorici fungitur munere, quam poetæ. Prodierunt cum doctis *Claudii Dausqueii* notis, *Pariſiis 1618. 4.* licet in vindicandis *Silio* lectionibus infelicior habeatur. Emendatiorem longe procurauit *Chriſtophorus Cellarius*, *Lipſiæ 1695. 12.* ad quam vſus fuit codice *Nicolai Heinſii*, qui præter obſeruata parentis, ipſe adnotauerat ad oram libri non pauca. Ex recentioribus LEONARDVS ARETINVS

de

de primo Bello Punico Libros II. dedit *Auguſtæ Vindelicorum* 1537. 4. qui Polybium ſecutus. *Iugurthinum bellum* optime deſcripſit C. SALLVSTIVS CRISPVS, itemque, *bellum Catilinarium*. Integra hæc extant, ex hiſtoriarum vero libris tantum fragmenta. Suauis eſt in ſermone, in concionibus diſertus, in recenſendis hiſtoriis venuſtus. In Ciceronem quandoque videtur iniquior. Extant opera eius omnia cum notis variorum, ex recenſione *Antonii Thyſii*, *Lugduni Batauorum* 1649. 8. & quæ melior eſt, ex recenſione *Ioannis Friderici Gronouii*, *Lugduni Batauorum* 1665. 8. editio *Iani Gruteri*, *Francofurti* 1607. 8. notas potiſſimum continet criticas. Editionem in vſum Delphini procurauit *Daniel Criſpinus*, *Pariſiis* 1674. 4. Poſt Anglicam *Ioſephi Waſſii*, editionem præſtantiſſimam omnium *Saluſtii*, quæ extant operum, curauit *Gottlieb Cortius*, *Lipſiæ* 1724. 4. cui præter alia IVLIVS EXSVPERANTIVS de *Bellis ciuilibus* ac PORCIVS LATRO *in Catilinam* ut & CONSTANTIVS FELICIVS DVRANTINVS *de Conjuratione Catilinæ* acceſſerunt. Ad hiſtoriam *belli Mithridatici* & diſceptationes in Senatu Romano de mittendo duce ad idem bellum facit M. TVLLII CICERONIS *oratio pro Lege Manilia*, qua legem, a C. Manilio, tribuno plebis latam, vt Lucullo Pompeius, Piratici iam belli victor ſuccederet, ab optimatibus minus probatum ſuadet atque commendat. Eiusdem ſunt *quatuor orationes Catilinariæ*, quæ vna cum Salluſtii deſcriptione, huius belli originem, ſociorum conſilia, horum detectionem, geſta ſingula & finem optime deſcribunt. Vtrasque Ciceronis orationes cum aliis ſelectis *Chriſtophorus Cellarius* V. C. recenſuit, argumentis, rhetorico artificio, & verborum & rituum interpretationibus adornavit.

vit, *Ienæ 1699. 8.* ex editione tertia. *Bellum Ciuile Cæſarem inter atque Pompeium* non ſolum ipſe CAESAR deſcribit, de quo infra, ſed etiam M. ANNAEVS LVCANVS, cuius *Pharſaliæ* libri X. extant, decimi tamen pars poſterior periit. Editiones ſunt variæ, optima eſt, quæ cum notis Hugonis Grotii, Thomæ Farnabii & aliorum, curante *Cornelio Schreuelio* prodiit *Lugduni Bat. 1658. 8.* in qua etiam ſubiicitur Lucani ſupplementum, libris VII a Thoma Maio elucubratum. Nouam atque ex omnis antiquitatis penu explicatam editionem molitus fuit *Ezechiel Spanhemius*, vir illuſtris, & multiiugæ eruditionis, quam adhuc expectamus. Gallicam quoque eiusdem verſionem habemus. Elegans eſt verſio Germanica VITI LVDOVICI a SECKENDORF, quæ ſeruato quidem ſermone ligato ſine rythmis tamen fuit facta, atque cum obſeruationibus eius paulo poſt mortem fuit publicata *Lipſiæ 1695. 8.*

§. VII.

Ex *recentioribus*, hiſtoriam Romanam quoque alii deſcripſerunt, ſua ex fontibus antiquis deducentes. ANSALDI CEBAE *hiſtoria Romana* libris III prodiit *Mediolani 1628. 8.* Operoſus in deſcribendis rebus Romanorum fuit FLAVIVS BLONDVS, qui ſcripſit *Triumphantis Romæ* libros X. in quibus de veterum Romanorum rebus, quæ ad religionem, reipublicæ adminiſtrationem, militiam, mores & triumphos faciunt, late expoſuit, nec tamen ad fidem, neque ad elegantiam veterum attingit. Magno applauſu vbique exceptæ Gallorum quorundam cultiſſimo ſtilo & pragmatica commentandi ratione de rebus Romanorum exaratæ expoſitiones. Abbatis enim *de* VERTOT *Hiſtoire des Revolutions arrivées*

dans le Gouvernement de la Republique Romaine, Paris 1718. 1720. 12. 3. Voll. cultiſſimæ ſunt, atque ad pernoſcendas Reipublicæ veras rationes inſigniter faciunt. Prolixum admodum eſt opus: *Hiſtoire Romaine depuis la fondation de Rome, avec des Notes hiſtoriques, geographiques & critiques par les RR. PP.* de CATROV & ROUILLE, T. I- ad XII. *à Lyon 1725.* Tom. XIII. ad XVI. *à Paris 1730. 4. mai.* quibus Hiſtoriam Vrbis & Reipublicæ ad An. 705. deduxere in Pompeii cæde finientes. Laborem ita partiti, ut *Franciſcus Catrou* hiſtoriam additis ornamentis, *Iulianus* vero *Rouillé* notas fecerit elegantes. Prodiit contra hanc hiſtoriam *Aletophili* cuiusdam cenſura inſcripta italice: *Copia di lettera*, ſine loco & tempore 4. Elegantiſſima fructuoſiſſimaque Lectoribus propter egregias obſeruationes inque ciuilibus negotiis verſaturo vtilis eſt: *Hiſtoire Romaine depuis la fondation de Rome, jusqu' à la Translation de l' Empire par Conſtantin traduite de l' Anglois de* LAVRENT ECHARD, *a Paris 1728. 8. VI. Tom.* Qui tamen latinam linguam tenent, melius ex ipſis Romanorum ſcriptorum fontibus hauriunt. De *Roma ante Romulum condita* erudite diſſertatione egit BARTHOLOMAEVS CHRISTIANVS RICHARDVS, *Ienæ 1706. 4.* De *ſeptem primis Romanorum regibus* egit ſingulari ſyntagmate ANDREAS HOYVS, *Antwerpiæ 1629. f.* Sic etiam *infantiam populi Romani ſub ſeptem regibus delineavit* EDO NEVHVSIVS, *Amſtelodami 1657. 12* De *Romulo Rege Romanorum primo*, commentationem hiſtorico-politicam ſcripſit CHRISTOPHORVS CASPAR L. B. a BLVMENTHAL, *Helmſtadii 1654. 4.* TANAQVILLI FABRI extat diſcurſus *de Romulo*, gallice, *Salmurii 1666. 12.* VIRGILIVS MALVEZZI *Romulum & Tarquinium Superbum*

ideam

ideam boni Principis & tyranni eſſe voluit, *Lugduni 1637. 12.* Elegantiſſima eſt V. C. GEORGII CHRISTIANI GEBAVERI Commentatio academica, qua exhibuit: *Romulum obſeruationibus varii generis illuſtratum, Lipſiæ 1719. 4. Numam Pompilium, ſecundum Romanorum Regem* hiſtorice & politice propoſuit IOANNES GERHARDVS ARNOLDVS *Durlaci 1670. 4. Eundem*que *Numam Pompilium obſeruationibus varii generis illuſtratum* &c. CHRISTIANVS GEBAVERVS, *Lipſ. 1719. 4.* qui & *Tullum Hoſtilium* eodem egregio apparatu produxit, *Lipſiæ 1720. 4. Lucium Iunium Brutum Reipublicæ Romanæ auctorem* pulcre & erudite propoſuit Diſſertatione academica V. C. CHRISTOPHORVS LVDOVICVS CRELLIVS, *Lipſiæ 1721. 4.* IDEMque *C. Marcium Coriolanum Tribunatus & Patriæ hoſtem, Lipſ. 1722. 4.* & *Caium Mutium Scæuolam Cordum Regis parricidam, Lipſ. 1722. 4. Elogium* autem *& Characterem Tiberii & Caii Gracchorum* ſcripſit HENRICVS CHRISTIANVS CRELLIVS, *Lipſ. 1727. 4.* De *vita & rebus geſtis P. Scipionis Aemyliani*, primo labore ſuo erudito librum compoſuit CAROLVS SIGONIVS, qui cum præuia Diſſertatione *Philippi Argelati* extat *Tomo Tertio Operum Sigonii*, ab eodem *Argelato, Mediolani 1732. f.* editorum. Quibus minoribus quidem, ſed eruditis diſſertationibus nobiliſſima Romanæ hiſtoriæ argumenta illuſtrantur. Ad hiſtoriam *belli Punici* facit PETRI CIACCONII liber ſingularis *de columna roſtrata in Sicilia*, quam S. P. Q. R. ob victoriam naualem primam Duilio poni iuſſit, *Lugduni Batauorum 1597. 8.* & *Romæ 1608. 8.* FRANCISCVS PETRARCHA *de Romanorum bello Punico II in Africa geſto* libros duos conſcripſit, qui inter Opera eius extant. *Hiſtoriam Triumuiratuum* ſcripſit accurate

patrio ſermone cultiſſimo CITRI *de la* GVETTE, prodiit enim: *Hiſtoire du premier & du ſecond Triumvirat, depuis la mort de Catilina jusqu a celle de Brutus, a Paris* 1682. & *Suite de l' Hiſtoire du ſecond Triumvirat depuis de la mort de Brutus jusqu' a celle d' Antoine a Paris* 1683. 12. & poſt ea ſub titulo: *Hiſtoire des Triumvirats de Ceſar & d' Auguſte Paris* 1686. 12. 5. *Voll.* & *Amſterdam* 1694. 12. 2. *Voll.* Conferenda *Revolution de l' Eſtat populaire en Monarchique par le different de Ceſar & de Pompee par Mr.* ANCHEMAN *de* MARTIGNAC. *a Paris* 1679. 12. qui præter Plutarchum & Appianum, Ciceronis ſcripta diligenter conſuluit.

§. VIII.

Ad Scriptores *liberæ Reipublicæ* merito referimus *Faſtorum Scriptores*, qui licet a quibusdam continuati fuerint ad ſequiora tempora, in ſtatu vero Reipublicæ Romanæ originem ſuam habent. FASTI apud Romanos erant magiſtratuum libri, in quos a ſcribis publicis magiſtratuum annuorum nomina referebantur. Eorundem vſus fuit antiquiſſimus, ſiquidem illos aliquoties citauit *Livius* IV. c. VII atque alias, eosque linteosque in æde Monetæ repoſitos ſcribit IV. c. XX & lib. X. c. XXXVIII. Diſtincti erant ab *Annalibus*, qui vel *publici* erant curæ Pontificis Maximi commiſſi, qui tamen non diuulgabantur, vel *priuatorum*, qui citantur a *Liuio* XXX c. VI & XLII c. XI. *M. Porcii Catonis* ep. XLIX. Anno ſeculi decimi ſexti XLVII cura & ſumtibus *Alexandri Farneſii*, rudera quædam egeſta Romæ, quæ continebant monumenta marmorea magiſtratuum, triumphorumque ab V. C. ad tempora Auguſti, quæ, quia in palatio Capitolino repoſita, exinde dicti FASTI CAPITOLINI. Horum auctorem Panuinius in

in præfatione facit VERRIVM FLACCVM, nobilem Grammaticum, contradicente tamen *Voſſio* de *Hiſtoricis latinis* lib. I. c. XI. *Pighius* Pomponio Attico adſcribit, ſed incertum eſſe auctorem innuit *Voſſius*, Attici labores ſecutum. Extant primum cura *Franciſci Robortelli*, *Venetiis* 1555. *f.* & *per Ioannem Baptiſtam Marlianum*, *Romæ* 1560. *f.* dein cum *Panuinii* faſtis, *Heidelbergæ* 1588 *f.* a *Sylburgio* etiam editi in tomo tertio Scriptorum Hiſtoriæ Romanæ, *Francofurti* 1590. *f.* tandem in tomo ſecundo Annalium *Stephani Vinandi Pighii*, *Antwerp.* 1615. *f.* Sed cum hi *Faſti* temporum iniuria perfecti non eſſent, alii in iisdem ex Scriptoribus antiquis ſupplendis, atque ad ſequiora tempora producendis deſudarunt. CAROLVS SIGONIVS quidem *Faſtos Conſulares ac triumphos actos a Romulo Rege, vsque ad Tiberium Cæſarem deduxit*, quibus in ipſos Faſtos Capitolinos commentarium doctiſſimum addidit, editos, *Mutinæ* 1550. *Venetiis* 1556. *f. Baſileæ* 1559. *f.* & in *Sylburgii* Tomo primo Scriptorum Hiſtoriæ Romanæ, *Francofurti* 1588. *f.* atque in noua *Operum Sigonii* editione *Mediolanenſi* a *Philippo Argelato* ſplendide 1732. *f.* procurata, *Tomo Primo*, qua *Sigonii* Commentarius comparet, a viro eruditiſſimo D. IOSEPHO MARIA STAMPA Cler. Reg Som. annotationibus illuſtratus, atque ab Auguſti obitu, ad imperium Diocletiani & Maximiani, vnde Occidentalis Imperii libros, idem *Sigonius* exorditur, productus. Cum autem *Liuii* Chronologiam ex Faſtis Capitolinis emendare vellet *Sigonius*, contra hunc ſcripſit FRANCISCVS ROBORTELLVS in tractatu *de conuenientia ſupputationis Liuianæ cum Faſtis Capitolinis*, qui inter alia eius prodiit *Patauii* 1557. *f.* & Liuio ſubiectus eſt *Francofurti* 1568. *f.* quo & Liuium & Dionyſium & Faſtos Conſulares inter

 ſe

ſe, quantum ad ſupputationem conuenire, probare contendit. Reſpondet tamen SIGONIVS *emendationum libris duobus*, quibus ſe contra iniurioſas *Robortelli* contradictiones defendit in quorum primo Liuianam & Capitolinam ſupputationem diſcrepare demonſtrat, & quasdam ſcriptorum veterum emendationes a Robortello reprehenſas inſtituit: altero contra eundem de nominibus Romanorum diſputat. Amborum ſcripta continentur in Tomo ſecundo *Theſauri Critici Gruteri.* Secutus *Sigonium* ONVPHRIVS PANVINIVS, qui *Faſtorum libros V.* a Romulo rege, vsque ad tempora Caroli V. edidit, iisdemque ſingula magiſtratuum nomina ſecundum annorum ſeriem diſpoſuit. Prodiit primum ex muſeo *Iacobi de Strada*, *Venetiis* 1557. *f.* dein cum eruditiſſimis commentariis, *Heidelberg.* 1558. *f.* atque hi Commentarii maioris adhuc ſunt æſtumandi quam Sigonii labores. STEPHANVS VINANDVS PIGHIVS ex Capitolinis Faſtorum fragmentis a ſe in ordinem redactis atque reſtitutis, duplices compoſuit faſtos, Magiſtratuum Romanorum ab V. C. ad tempora Veſpaſiani, & triumphiorum, a Romuli vsque ad Plautii Syluani triumphum, qui ſecundo annalium Tomo præmiſſi extant *Antwerp.* 1615. *f.* obſtetricante Andrea Schotto. Immo eiusdem Pighii *Annalium libri XVIII.*, Commentarii inſtar ſunt in Faſtos, qui reliquis eſt plenior, licet etiam in chronologiæ ratione non ſemper fuerit accuratus. Faſtorum inſtar ſunt IOANNIS CVSPINIANI *Commentarii in M. Aurelii Caſſiodori Conſules*, quibus *Caſſiodori* Chronicon ſecutus, ab V.C. ad ſeculum fere ſeptimum vsque progreditur, multis ex bibliotheca Cæſarea adminiculis vſus, quibus alii fuerunt deſtituti. Vaſtum eſt Faſtorum opus HVBERTI

GOL-

GOLTZII, ad nummorum ſeriem & intellectum ab eodem conſcriptum, atque *Antwerpiæ 1566. f.* editum. Subiungimus IDACII Lemicenſis *Faſtos Conſulares*, quos vna cum eiusdem Chronico ex MSto primus edidit *Iacobus Sirmondus*, *Pariſiis 1619. 8.* & *theſauro temporum* inſeruit IOSEPHVS IVSTVS SCALIGER, *Amſtelodami 1658. f.* Integros vero debemus Philippo Labbeo in Tomo primo Nouæ Bibliothecæ Manuſcriptorum, *Pariſiis 1653. f.* quos etiam Tomo vndecimo theſauri ſui inſeruit Græuius. Minoris auctoritatis ſunt MICHAEL BEVTHERVS, cuius Opus *Faſtorum antiquitatis Romanæ* prodiit *Spiræ 1600. 4.* FRANCISCVS HARAEVS, qui *Olympiades* & *Faſtos* coniunxit, *Antwerpiæ 1614. 4.* ABRAHAMVS BVCHOLZERVS, qui *Romanorum Conſulum catalogum* edidit *Görlicii 1590. 4* quem a primo Conſule ad Auguſtum vsque deduxit.

CAPVT QVINTVM

DE

SCRIPTORIBVS HISTORIAE AVGVSTAE, SIVE IMPERATORVM ROMANORVM.

§. *I. Scriptores Hiſtoriæ Auguſti latini.*
§. *II. Qui coniunctim tales ediderint.*
§. *III. Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ Græci.*
§. *IV. Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ recentiores.*
§. *V. Scriptores recentiores qui omnium Impp. vitas ſcripſerunt.*
§. *VI. Scriptores Hiſtoriæ Cæſarum ſeculi I.*
§. *VII. Scriptores Hiſtoriæ Impp. ſec. II.*
§. *VIII. Scriptores hiſtoriæ Cæſarum ſec. III.*

§. I.

SCriptores *Hiſtoriæ Auguſtæ* vel *latini* ſunt, vel *Græci*. Inter *latinos* primo loco adduci meretur C. SVETONIVS TRANQVILLVS. Vitas deſcripſit primorum duodecim Imperatorum, neruoſo orationis genere. In ſingulis exponit ortum & familiam, res geſtas, mores & mortem, inter quæ nec vitia etiam reticet. Statum quoque Romanorum, ritus & magiſtratus illorum temporum docet, maxime eos, qui ſub Cæſaribus orti, quæ non minus iucundam quam vtilem etiam reddunt hiſtoriam. Acceſſit *de illuſtribus Grammaticis & claris rhetoribus* liber, quæ excerpta ex pleniori eiusdem libro de viris illuſtribus eſſe videntur. Prodiit cum *Iſaaci Caſauboni animaduerſionibus*, & *Ioannis Henrici Bœcleri diſſertationibus politicis*, *Argentorati 1647. 4.* *Caſauboni* quidem obſeruationes egregiæ, ex antiquitatibus & hiſtoria Romana deſumtæ, nec tamen omnia tangunt. Prodiit alias cum notis *Beroaldi*, *Glareani*, *Egnatii*, *Pulmanni*, *Torrentii*, *Caſauboni*, *Vrſini*, *Marcilii* ac *Lipſii*, *Pariſiis 1610. f.* Has dein ſuis locis inſertas additis notis Læuini Torrentii & propriis, editioni ſuæ adiecit *Ioannes Georgius Græuius*, *Traiecti 1672. 4.* & quæ locupletior eſt atque ſplendidior *Hagæ Comitum 1691. 4.* atque hæc inter ceteras palmam habet. Commendanda tamen illa quoque eſt, quæ *cum notis variorum* prodiit *Lugduni Batauorum*, cura *Ioannis Schildii 1647. 8.* & quam notis atque numiſmatibus illuſtrauit *Carolus Patinus*, *Baſileæ 1671. 4.* Eam, quæ in vſum *Delphini* prodiit, & aliorum & ſuis quoque notis illuſtrauit *Auguſtinus Babelonius*, *Pariſiis 1684. 4.* Quibus adhuc addimus elegantem non minus, quam iuuenibus vtilem

lem *Samuelis Pitiſci* editionem, quæ *Traiecti 1690. 8.* & *Leouardiæ 1714. 4. 2. Voll.* prodiit; & quæ hodie omnium optima eſt, quamque cum Notis integris *Ioa. Bapt. Egnatii*, *Henrici Glareani*, *Leuini Torrentii*, *Fuluii Vrſini*, *Iſaaci Caſauboni*, *Ia. Gruteri*, *Theodori Marcilii*, *Ioa. Georgii Græuii*, *Caroli Patini* & ſelectis aliorum accuratiſſime dedit Criticorum facile Princeps PETRVS BVRMANNVS *Amſteledami 1726. 4. Tomis duobus.* *Suetonium* ſequitur P. CORNELIVS TACITVS, qui res ab *Augusti* exceſſu ad *Galbam* vsque, *Annalium* libris XVI, quorum tamen ſextus, ſeptimus, octauus, nonus & decimus interciderunt, deſcribit. Reliqua vsque ad *Veſpaſiani* tempora *Hiſtoriarum* libris V. perſequitur. Scriptor grauis eſt, prudens, fidus & diligens, qui Imperatorum aulas, vitam interiorem, conſilia, iuſſa, virtutes & næuos politicos probe conſiderat. Lectorem requirit politicum, & hiſtoriæ Romanæ peritum, reconditis tamen ſæpe vſus eſt ſententiis, & laconica breuitate, quæ obſcurum reddunt ſenſum. Licet vberior eius ſit dictio in Hiſtoriarum libris, quam in Annalibus. In *moribus Germanorum*, reliquis viam præmonſtrauit. Egregia quoque eſt eiusdem *vita* ſoceri, *Iulii Agricolæ*. Inter editiones *Beati Rhenani Baſileæ 1543. f.* illud præcipuum habet, quod præmiſſus eſt theſaurus locutionum atque conſtructionum Tacito ſingularium. *Lipſius*, Rhenani editionem quandoque ſecutus eſt, quandoque correxit, atque ſuam cum notis & excurſibus edidit *Antwerpiæ 1607. 1574. 8. 1589. 1627. 1637. & 1648. f.* quibus antiquitates in Tacito occurrentes explicantur & hiſtoriæ cum aliis ſcriptoribus conferuntur. Præterea commendanda eſt editio *Iani Gruteri*, qui pleraſque in Tacitum notas addidit; prodiit *Francofurti 1607. 8.* E quibus

præcipuæ, integræ quoque *Iuſti Lipſii* & *Curtii Pichenæ* extant in editione *Ioannis Friderici Gronovii*, *Amſtelodami 1673. 8. 2. Voll.* Emendatiſſima eſt editio *Theodori Ryckii*, quæ cum eruditiſſimis eiusdem animaduerſionibus prodiit *Lugduni Batauorum 1687. 12. 2. Voll.* Codicem enim nactus Rudolphi Agricolæ, Florentinum atque alios, ex quibus textum emendauit. In animaduerſionibus vero multum ad hiſtoriam, antiquitates, familiam atque eloquentiam facit. Non tam ſuis, quam aliorum potius notis Tacitum ſuum illuſtrauit *Iulianus Pichon*, qui in vſum Delphini editus eſt *Pariſiis 1682. 1684. & 1687. 4. 4. Voll.* ſed notæ nimium prolixæ diffundunt lectorem. Recentior & ſplendida eſt editio, quæ ex recenſione & cum notis *Iacobi Gronouii* prodiit *Traiecti Batauorum 1721. 4. mai.* Ad vſum communem facit editio *Matthiæ Berneggeri* & *Ioannis Freinsheimii*, quæ etiam locis parallelis, atque egregio indice adornata prodiit *Argentorati 1694. 8. Hiſpanice* editus ſub titulo: *Las obras de Cornelio Tacito traduzidas con aforiſmos por Balthaſar Alamos*, *Madrid 1614. f.* additis notis politicis. *Italice Girolamus Caninius d' Anchiari*, *Venetiis 1620. 4.* In *gallicum* ſermonem Tacitum hunc tranſtulit *Amelot de la Houſſaye*, *a Paris 1690. 4.* quæ translatio omnibus anterioribus, qualis eſt *Archilis de Harlag*, *Rudolphe le Maitre*, *Sr. d' Ablancourt* longe antecellit. In *Germanicum* idioma tranſtulit *Carolus Melchior Grotniz*, *Francofurti 1657. 8.* ſed verſio eſt parum adæquata, nec genio etiam linguæ Germanicæ conueniens. Elegantiſſima eſt verſio belgica, *Petri Cornelii Hoofd*, cum figuris nitidiſſimis *Amſtelodami 1684. f.* Tacito proximus haberi debet VELLEIVS PATERCVLVS. Hic quidem res Romanas a prima origine ad ſua vſque tempora adgreſſus eſt; ſed

non

non omnia eius ſuperſunt. Plenius quædam narrat vsque ad tempora Tiberii, cuius facta ſimul exponit, ſed Imperatori atque Seiano nimium adulatur. Stylo vtitur tenui, aſt eleganti. Editiones ſunt optimæ illæ, quæ cum animaduerſionibus *Iuſti Lipſii* prodiit *Antwerpiæ 1607. f.* & eiusdem *Tacito* iuncta *Antwerpiæ 1627. f.* alia cum notis variorum, cura *Antonii Thyſii* edita *Lugduni Batauorum 1668. 8.* & cum notis *Ioannis Henrici Bœcleri*, additis eiusdem characteribus politicis, iisdemque egregiis, *Argentorati 1682. 8. Robertus Riguez* ſuam in vſum Delphini adornauit *Pariſiis 1675. 4.* Nouiſſima *Oxoniæ* ex theatro Scheldoniano prodiit *1693.* & *1711. 8.* quæ, præterquam quod ſit emendatiſſima, *vitam* etiam *Velleii* ab *Henrico Dodwello* eleganter deſcriptam continet. Inſequuntur hoſce, qui vulgo dici ſolent Scriptores hiſtoriæ Auguſtæ minores, quorum ſex ſunt. AELII SPARTIANI quidem habemus *vitam Adriani*, *Aelii Veri*, *Didii Iuliani*, *Seueri*, *Peſcennii Nigri*, & *Antonini Caracallæ*. IVLII CAPITOLINI *vitam Antonini Pii. M. Antonini Philoſophi*, *L. Veri*, *Pertinacis*, *Clodii Albini*, *Maximinorum*, *Gordianorum*, *Maximi & Balbini*. VVLCATII GALLICANI *vitam Auidii Caſſii*, AELII LAMPRIDII *vitam Commodi*, *Antonini Diadumeni*, *Antonini Heliogabali*, *Alexandri Seueri*. TREBELLII POLLIONIS *vitam Valeriani*, *Patris & Filii*, *Gallienorum duorum*, *triginta Tyrannorum*. CLAVDII FL. VOPISCI *vitam Aureliani*, *Taciti*, *Floriani*, *Probi*, *Firmi*, *Saturnini*, *Proculi*, *Bonoſi*, *Cari*, *Numeriani*, *Carini*. Hi autem ortum, vitam, mores & res geſtas Imperatorum accurate deſcribunt, ex iisdemque non hiſtoriæ ſolum, ſed rituum etiam & magiſtratuum, qui ſub Imperatoribus vixerunt, cognitio petitur. Editio eſt optima, quæ

cum

cum integris notis *Iſaaci Caſauboni*, *Claudii Salmaſii* & *Iani Gruteri* prodiit *Lugduni Batauorum 1671. 8.* Eorundem quidem notas in editione ſua habet *Cornelius Schreuelius*, *Lugduni Batauorum 1661. 8.* ſed non ſunt integræ, tantum excerpta notarum, eademque non vbiuis accurata. SEXTI AVRELII VICTORIS liber *de Cæſaribus*, breuis eſt epitome ab Auguſto ad Iulianum, cui iungitur alius liber ad exceſſum vsque Theodoſii, prodiere in vſum Delphini ex editione *Annæ Fabræ Pariſiis 1681. 4.* & cura *Io. Artzenii Amſtelod. 1733. 4.* mai.

§. II.

Tales Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ latinos minores collegit *Ianus Gruterus*, atque ope MStorum Palatinorum emendatos edidit *Hanouiæ 1611. f.* Sunt iſti, Florus, Velleius, Suetonius, Spartianus cum reliquis quinque, Ammianus Marcellinus, Iulius Exuperantius, Aurelius Victor, Pauli Diaconi & Landulphi Sagacis Hiſtoriæ Miſcellæ libri XXIV, Iornandes de Regnorum & temporum ſucceſſione atque rebus Geticis, Pauli Warnefridi libri ſex de rebus geſtis Longobardorum, & Sexti Rufi breuiarium. Prodiit poſtea *Hiſtoria Auguſta, Lugduni 1592. 8.* ſex Tomis, quibus continetur deſcriptio vitæ Imperatorum a Iulio Cæſare ad Fridericum II, atque comprehendit Suetonium, Tacitum, verſionem latinam Dionis Caſſii, Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ minores, Zoſimum, Aurelium Victorem, Herodiani verſionem, Procopium, Agathiam, Iornandem aliaque quæ ex Byzantinorum & recentiori hiſtoria collecta ſunt ex Zonara, Cedreno, Sigonio, Paulo Aemylio, ita vt vnius auctoris ſcripta non in vno nexu fuerint propoſita, ſed ſecundum vitas Imperatorum diſtincta.

§. III.

§. III.

A Scriptoribus antiquis latinis pergimus ad Græcos, inter quos primo loco nominari meretur DIO CASSIVS. Hiſtoriam ille ab V. C. vsque ad Alexandri, Mammææ filii tempora, LXXV libris complexus eſt, quorum priores XXXIV cum parte XXXV iniuria temporum interciderunt, ſequentes XXV integri extant & a Q. Metelli in rebus in Creta geſtis A. V. C. 686. incipiunt, in morte Claudii imperatoris deſinunt, de reliquis vero non niſi excerpta IOANNIS XIPHILINI habemus. Scriptor grauis eſt, nec a fide, vt quidam volunt, alienus. Ad intelligendam Imperatorum hiſtoriam multum facit, ſi cum Suetonio & Tacito coniungatur. Publicis vbique monumentis vtitur, veterum quoque legum formulas eleganter exprimit. Notandum tamen in eo eſt, quod odio in Pompeianos aliosque nimium concedat, quare etiam de Pompeianorum variis erroribus poſt prœlium Pharſalicum agit. Senecæ obiicit adulterium cum Neronis matre, & quod cauſa fuerit eiusdem interfectæ. Inuehitur in Ciceronem, Caſſium, Brutum aliosque Pompeianarum partium. Plagii quoque notatur ab Henrico Valeſio, quod multa de verbo ex Plutarchi Sylla deſcripſerit. Optima eſt editio, quæ cum notis Roberti Stephani, Guilielmi Xylandri, Friderici Sylburgii, Henrici Stephani, Franciſc. Vrſini prodiit gr. & lat. *Hanouiæ 1606. f.* DIONIS CASSII *Romanæ Hiſtoriæ Libri III. ultimi* reſtituti ex antiquiſſimo Bibliothecæ Vaticanæ codice opera NICOLAI CARMINI FALCONIS græce & latine *Romæ* 1724. 4. Caſſio æqualis erat HERODIANVS, qui octo libris Hiſtoriam deſcripſit ſui temporis, ab exceſſu M. Aurelii vsque ad imperium

mana, ab exceſſu Antonini Pii vsque ad morte Alexandri Seueri, Londini 1701. 8. Anglico ſerme ne ſcripta eſt, atque vſibus *Wilhelmi, Glocestri* Ducis deſtinata erat, quo tamen præmaturo fat abrepto, nihilominus eſt publicata. Auguſtarum quarundam, vitam, moresque elegantiſſime de ſcripſit & ſimul plura hiſtoriæ Romanæ argumenta illuſtrauit Mr. *de* SERVIES *Femmes des douze Ceſars a Paris.* Quas deinde continuauit ſub titulo: *Suite des femmes de douze Ceſars a Paris.* Verſio huius libri germanica elegans: *Leben der Gemablinnen der erſten zwœlff Rœmiſchen Keiſer*, edita *Auguſtæ Vindelicorum 1724. 8* AENEAE VICI *Imagines Auguſtarum* italice editæ *Venetiis 1557. 4.* indeque latine interprete *Natale Comite, Venetiis 1558. 4. De primorum XII. Cæſarum genealogia, ſtemmatibus & conſanguinitatibus* ſcripſit idem AENAES VICVS *Venetiis 1555. f.* qui etiam *Numiſmata XII priorum Cæſarum* ab ANTONIO ZANTANO explicata, æri inſculpſit, *Venetiis 1554. 4.* vt taceam alios ſcriptores, qui hiſtoriam Imperatorum *Numiſmaticam* ediderunt, de quibus in *Bibliotheca Numiſmatum* latius fuit dictum.

§. V.

Nec defuerunt inter recentiores, qui omnium Imperatorum hiſtoriam ad ſua vsque tempora deſcribere tentarunt. Indicauit illos B. Caſpar Sagittarius in introductione ſua ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam & ſingulas eius partes cap. XXII, potiores hic quoque exhibemus. Breuis eſt BENEVENVTI de RAMBALDIS libellus *de vitis Cæſarum*, qui inſcribitur *Auguſtalis*, ac deſinit in Wenceslao, *Argentorati 1504. 8.* poſtea cum ſupplemento Aeneæ Syluii, in Tomo II rerum Germanicarum Freheri. FRANCISCVS PETRARCHA

etiam

nibus Numiſmatum, ne ſuppoſititia pro genuinis capiamus, alias a multitudine collectorum numiſmatum eſt commendandus. Nonii vero Commentarius ex probatiſſimis Scriptoribus eſt deſumtus. Eadem ratione *C. Iulium Cæſarem numiſmaticum* edidit IOANNES SEBALDVS FABRICIVS, *Londini 1678. 8.* qui Dionem, vbi de vita Cæſaris agit, per ſelectiora numiſmata explicat. *Vitam C. Iulii Cæſaris* ex numiſmatibus deduxit AENEAS VICVS, *Venetiis 1560. 8.* IOANNIS GLANDORPII *notitia familiæ C. Iulii Cæſaris & Octauiani Auguſti*, quæ prodiit *Pariſiis 1634. 4.* elegantiſſima eſt, quem ſecutus GOTHOFREDVS de PESCHWITZ, qui *familiam Cæſarum Auguſtam* ſcripſit *Ienæ 1662. 12.* De *Auguſti Cæſaris progenie* liber extat M. VALERII CORVINI MESSALAE, quem in lucem primus protulit *Iacobus Bedrotus*, ſuppoſititium tamen Scriptorem faciunt plerique. Prodiit *Moguntiæ 1540. 8.* vid. Voſſius de hiſtoricis latinis lib. I. cap. XVIII. p. 89. Sic etiam ex antiquis *Auguſti inſtitutionem* deſcripſit NICOLAVS DAMASCENVS, de quo ſaltim excerpta ſuperſunt ab Henrico Valeſio inter alia collecta *Pariſiis 1634. 4. Imp. Cæſ. Auguſti temporum notatio, genus, & ſcriptorum fragmenta* prodierunt cura *B. Ioa. Alberti Fabricii*, *Hamburgi 1727. 4.* præmittitur *Nicolai Damaſceni* Liber *de inſtitutione Auguſti* cum verſione *Hug. Grotii* & *Henr. Valeſ. Vitam & res geſtas Auguſti* ex nummis deſcripſit HVBERTVS GOLTZIVS, *Brugis 1577. f.* & cum commentariis Ludouici Nonii, *Antwerpiæ 1644. f. Hiſtoire d' Auguſte* par *Mr. de* LARREY, *Rotterdam 1690. 8.* cultiſſime & prudentiſſime eſt ſcripta. *Examen Chronologicum ſententiæ Scaligerianæ de natali die Octauiani Auguſti* inſtituit FRIDERICVS MÜLLERVS, *Gieſſæ 1664. 4. Teſtamentum*

O. Auguſti a *Tacito* I. Ann. VIII. relatum notis ac obſeruationibus illuſtratum exhibuit NICOLAVS WILHELMVS KLEINSCHMID, *Marburgi 1719. 4.* De *Liuia Auguſta* extat præclara Diſſertatio celeberrimi viri IOA. DAVID. KOELERI *Altorfii 1715. 4.* Eandem *Auguſtam*, Cæſaris Octauiani cum Auguſti Ducis Brunſuicenſis Coniuge contulit IOACHIMVS HILDEBRANDVS, *Helmſtad. 1662. 4.* De *Tiberio* elegantem habemus diſſertationem IOANNIS ANDREAE BOSII, qua eius vitam, mores & regimen deſcribit, quæ edita eſt *Ienæ 1661. 4.* *Aulam Tiberianam* perueſtigavit CYRIACVS LENTVLVS, *Herbornæ 1663. 8.* Vitam ex nummis illuſtrauit HVBERTVS GOLTZIVS eum commentariis Ludouici NONII, *Antwerpiæ 1644. f.* De *Caii Caligulæ vita* ſingularem librum ſcripſit PHILO IVDAEVS, cui per cauillationem titulum dedit, *de virtutibus*, quem Claudio ad Imperium euecto, coram vniuerſo ſenatu fertur recitaſſe, atque tanta omnium admiratione exceptus eſt, vt eius ſcripta digna deinceps iudicata ſint, quæ in Bibliothecis publicis conſecrarentur, teſte Euſebio lib. II. Hiſt. Eccleſ. cap. XVIII. De *Claudii Imp. morte* egit L. ANNAEVS SENECA in ſatyrico libello, quem inſcripſit Ἀποκολοκύνθωσις, quæ Eraſmi demum temporibus in Germania fuit reperta, poſt eius operibus inſerta. *Neronis encomium* ſcripſit HIERONYMVS CARDANVS, quo illum partim commendat, partim excuſat, quod cum aliis eiusdem operibus prodiit. De controuerſia vero, quæ inter Patinum fuit atque Eggelingium de nummis quibusdam Neronis egimus in Bibliotheca Numiſmatum *p. 55.* *Neronis Cæſaris Hiſtoriam Secretam*, ſeu cœnam Trimalcionis ex Satyra Menippæa *Petronii* in linguam Gallicam conuerſam,

nibus Numiſmatum, ne ſuppoſititia pro genuinis capiamus, alias a multitudine collectorum numiſmatum eſt commendandus. Nonii vero Commentarius ex probatiſſimis Scriptoribus eſt deſumtus. Eadem ratione *C. Iulium Cæſarem numiſmaticum* edidit IOANNES SEBALDVS FABRICIVS, *Londini 1678. 8.* qui Dionem, vbi de vita Cæſaris agit, per ſelectiora numiſmata explicat. *Vitam C. Iulii Cæſaris* ex numiſmatibus deduxit AENEAS VICVS, *Venetiis 1560. 8.* IOANNIS GLANDORPII *notitia familiæ C. Iulii Cæſaris & Octauiani Augusti*, quæ prodiit *Pariſiis 1634. 4.* elegantiſſima eſt, quem ſecutus GOTHOFREDVS de PESCHWITZ, qui *familiam Cæſarum Auguſtam* ſcripſit *Ienæ 1662. 12.* De *Auguſti Cæſaris progenie* liber extat M. VALERII CORVINI MESSALAE, quem in lucem primus protulit *Iacobus Bedrotus*, ſuppoſititium tamen Scriptorem faciunt plerique. Prodiit *Moguntiæ 1540. 8.* vid. Voſſius de hiſtoricis latinis lib. I. cap. XVIII. p. 89. Sic etiam ex antiquis *Auguſti inſtitutionem* deſcripſit NICOLAVS DAMASCENVS, de quo ſaltim excerpta ſuperſunt ab Henrico Valeſio inter alia collecta *Pariſiis 1634. 4. Imp. Cæſ. Auguſti temporum notatio, genus, & ſcriptorum fragmenta* prodierunt cura *B. Ioa. Alberti Fabricii, Hamburgi 1727. 4.* præmittitur *Nicolai Damaſceni* Liber *de inſtitutione Auguſti* cum verſione *Hug. Grotii & Henr. Valeſ. Vitam & res geſtas Auguſti* ex nummis deſcripſit HVBERTVS GOLTZIVS, *Brugis 1577. f.* & cum commentariis Ludouici Nonii, *Antwerpiæ 1644. f. Hiſtoire d' Auguſte* par *Mr. de* LARREY, *Rotterdam 1690. 8.* cultiſſime & prudentiſſime eſt ſcripta. *Examen Chronologicum ſententiæ Scaligerianæ de natali die Octauiani Auguſti* inſtituit FRIDERICVS MÜLLERVS, *Gieſſæ 1664. 4. Teſtamentum*

iit *Romæ 1683. f.* quo multa, quæ ab vtrisque non ſatis explicata emendauit, reliqua dilucidius explanat. Ab eodem Traiano extructi pontis rudera in Dacia adhuc viſuntur, de cuius inſcriptione extat AMBROSII MORALIS & L. ANDREAE RESENDII epiſtola, quæ continentur in Tomo II. Hiſpaniæ illuſtratæ. Monumentum magnificum in honorem *Traiani*, Beneuenti a Senatu Populoque R. A. CXII. erectum, exquiſita arte & induſtria deſcripſit IOANNES *de* NICASTRO breui libello: *Deſcrizione del celebre Arco eretto in Benevento a Marco Vlpio Traiano Imperadore dal Senato & Popolo di Roma, Beneventi 1723. 4.* Figmentum eſt pontificiorum, Gregorium M. papam, quingentis poſt obitum Traiani annis, animam eius ex orco precibus ſuis liberaſſe, quod tanquam germanum & irrefutabile miraculum recenſetur in pſeudo-ſermone Ioan. Damaſceni περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων. Defendit hanc ſententiam ALPHONSVS CIACCONIVS, *in vindiciis hiſtoriæ de anima Traiani per Gregorium ex orco reuocatæ, Romæ 1576. f.* cui adſentitur Alphonſus Salmero, Franciſcus Mendoza atque alii. BERNHARDVS BRVSCVS vero *redargutionem huius hiſtoriæ* dedit. Refutat etiam *Bellarminus* lib. II. de purgatorio cap. VIII. *Baronius* ad annum 604. & *Pompeius Sarnelli* in epiſt. eccleſ. XXXVIII. Vitam *Traiani* ex nummis concinnaſſe in Wallia epiſcopum Aſaphopolitanum teſtatur Vaillantius in præfatione ad numiſmata ænea Imperatorum. *Hadriani* Imperatoris laudes celebrauit SPARTIANVS *& inter recentiores* Abbas NICASIVS in diſſertatione *de nummo Hadriani Pantheo*, quam ad *Spanhemium* ſcripſit, in eademque præter nonnulla de conſecrationibus veterum, illarumque origine, peculiaris quædam inſtituitur comparatio

inter

inter *Hadrianum* & *Alexandrum M. Lugduni Batavorum 1680. 4.* Integram *Hadriani vitam* ex marmoribus, nummis, aliisque id genus monumentis edere ſibi propoſuiſſe RAINSANTIVM teſtantur Acta Eruditorum Lipſ. LXXXVII. p. 29. De *Hadriani Imp. nomine, indole, virtutibus ac vitiis*, in ſupplementum Hiſtoriæ Auguſtæ ex ſcriptis Iudæorum Diſſertatione academica expoſuit PAVLVS FRIDERICVS OPITIVS, *Kiliæ* 1722. 4. *Ælium Verum* deſcripſit SPARTIANVS. Ad *Antoninii Pii vitam* præter IVLIVM CAPITOLINVM faciunt ROBERTI KEVCHENII *excurſus politici, Amſtelodami 1667. 8. Selectos nummos Antonianos*, quorum primus noui anni auſpicia, alter Commodum atque Annium Verum, Cæſares exhibet, eruditiſſime explicauit IOANNES PETRVS BELLORIVS, *Romæ 1678. 8.* M. AVRELIVS ANTONINVS *de vita propria* commentatus eſt, licet philoſophum potius agat, & ad morum doctrinam inſtruat, quam hiſtoricum. Hos autem libros repurgatos, ſuppletos, reſtitutos, verſione latina noua, lectionibus item variis, locis parallelis ad marginem adiectis & commentario perpetuo explicauit atque illuſtrauit *Thom. Gatackerus, Cantabrigiæ 1652. 4.* & nuper inter *opera* eius Antea prodierat ex editione Guilielmi Xylandri & *Merici Caſauboni*, græce & latine, *Londini 1645. 8.* Inter veteres habemus IVLIVM CAPITOLINVM. Ex recentioribus eiusdem *vitam* & res geſtas varias ex nummis illuſtrare promiſit THEODORVS BIGNONIVS, nondum vero editam. *Columna Antoniniana M. Aurelii Antonini rebus geſtis inſignis, Germanis ſimul & Sarmatis gemino bello deuictis, ex SCto Romæ in Antonini Foro & viam Flaminiam erecta, vtriusque belli imaginibus Anaglyphice inſculpta, nunc primum a* PETRO

SANCTI BARTOLO, *iuxta delineationes in Bibliotheca Barberiniana adſeruatur æri inciſa*, atque *explicata per* IOANNEM PETRVM BELLORIVM. De *ætate Commodi* nummis inſcripta commentatus eſt NICOLAVS TOINARDVS, *Pariſiis 1690. 4.*

§. VIII.

Ad hiſtoriam *Caracallæ* facit elegantiſſima diſſertatio EZECHIELIS SPANHEMII *de Orbe Romano*, ad l. 17. π. de ſtatu hominum, quam Tomo vndecimo theſauri ſui inſeruit Græuius, apud Anglos ſeparatim edita, & *Halæ* cura ill. *Heineccii 4.* qua conſtitutionem illam Caracallæ vindicat & quantum confuſionis in hiſtoria Romana Antoninorum diuerſitas pariat, docet. De *annis Imperii M. Aurelii Antonini Elegabali*, plenam bonæ frugis Diſſertationem dedit PHILIPPVS A TVRRE, *Patavii 1713. 4.* De *Philippi Arabis Chriſtianismo* multa eſt controuerſia. Sententias, quæ in hanc & illam partem proponuntur, collegit CHRISTIANVS KORTHOLTVS de *Philippi Arabis, Alexandri Mammeæ, Plinii Iunioris & Senecæ Chriſtianiſmo, Roſtochii 1662. 4.* Refutarunt CHRISTOPHORVS CELLARIVS in diſſertatione ſua elegantiſſima *de primo principe Chriſtiano, Halæ 1698. 4.* & quæ inter opera hiſtorico-politica CONRADI SAMVELIS SCHVRTZFLEISCHII eſt *de primo Chriſtiano Imperatore*, vtrisque hunc honorem Conſtantino M. ſeruantibus. Operoſus vero eſt in Chriſtianiſmo Philippi defendendo P. DE LA FAYE in diſſertatione cui titulus: *Entretiens hiſtoriques ou diſſertation ſur cette queſtion ſi l' Empereur Philippe a eſté Chretien*, prodiit *Baſileæ 1690. 8.* in qua reſpondet ad argumenta, a Piteto, profeſſore Geneuenſi ipſi propoſita & quidem ex criminibus nihil concludi, cum ſimilia, ſi non maiora repe-

reperiantur in Conſtantino M. nec ex ludis ſecularibus, cum alii Imperatores etiam paganizauerint; nec etiam quod Conſtantinus M. primus dicatur baptizatus, cum forſan pro more baptiſmum ad mortem vsque diſtulerit Philippus. Potius tamen argumenta negantis deſtruere conatur, quam vt multis adſerat. Reliquorum Impp. vitam deſcriptam videmus a Scriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ minoribus. De *Tacito* Imp. extat METII VOCONTII Oratio, *Tacito* Auguſto dicata, quam ex Cod. MSCt. recognitam dedit celeberrimi vir nominis *Chriſtianus Gottlieb Schwarzius* in *Miſcellaneis politioris humanitatis* ab eo *Noribergæ 1721.* editis. Vnicum ſaltim addemus de hiſtoria Diocletiani. Habemus in eadem ANTONII BEMBELLONAE de GAVDENTIIS *Tempeſtiuum Subſidium pro Principibus, ſiue: Commentarium ad edictum Diocletiani in Chriſtianos*, pro defenſione autonomiæ & eunomiæ in Imperio Romano conceſſæ, *Serueſtæ 1692. 4.* cuius tamen verus auctor eſt BARTHOLOMAEVS GERICIVS. De *duobus nummis Diocletiani & Licinii diſſertationem* edidit cum auctario chronologico de votis decennalibus Imperatorum ac Cæſarum FRANCISCVS HENRICVS NORISIVS, *Florentiæ 1695. 4.* Vt taceamus Scriptores aliquot Hiſtoriæ Romanorum Imperatorum, qui cum minorum ſint gentium, eosdem hic ſtudio prætermittimus.

rem militarem accurate deſcribit, atque a veritatis ſtudio potius, quam a ſermonis elegantia commendandus eſt. Excurſus tamen amat, atque in iisdem ſæpe nimius eſt, in quibus tamen multum facit ad Germaniæ atque Galliæ mediæ geographiam. Inter editiones ob notas æſtimantur *Henrici Valeſii*, *Pariſiis* 1636. 4. & *Friderici Lindenbrogii*, *Hamburgi* 1609. 4. & cum *Lindenbrogii* ac *Valeſii* notis, addita vita *Ammiani* a *Claudio Chifletio* compoſita *Pariſiis* 1681. *f.* Optima eſt editio, quæ cum notis *Hadriani Valeſii*, ex nummis & monumentis antiquis illuſtrata, cura *Iacobi Gronouii* prodiit *Lugduni Batauorum* 1693. *f.* cui etiam præmiſſa eſt vita *Ammiani* per *Claudium Chiffletium* conſcripta. *Ammiano* iungenda eſt PAVLI DIACONI *hiſtoria Miſcella*, quæ cum obſeruationibus *Friderici Lindenbrogii* prodiit *Hamburgi* 1611. 4. Hæc enim editio Raphelengiana, quæ paullo ante prodierat, locupletior longe eſt atque accuratior. Sed vere dicitur miſcella, cum ex aliis Scriptoribus plerumque ſit deſumta. Priores quidem XI libri illi ipſi ſunt decem libri Eutropii, niſi quod aliqua de ſuo ſubinde addat *Paulus*. Sequentes quinque libros ad continuandum *Eutropium* addidit *Paulus*. Cæteri, ſeptimus decimus nempe, & qui ſequuntur, a *Landulpho Sagace* ſunt additi, imprimis ex *Theophane* deſumti. Hac igitur rhapſodia Imperatorum non ſolum, ſed etiam Longobardorum hiſtoria deſcribitur. Facit huc etiam IORNANDES, cuius *hiſtoria Gothorum* breuis eſt & horum bella cum Imperatoribus deſcribit. Adnexa eſt M. AVRELII CASSIODORI *variarum lectionum* libris, quæ *Geneuæ* 1656. 4. prodierunt, atque varias epiſtolas *Theodorici* Gothorum regis ad Byzantinos, & horum ad illum continet.

§. II.

§. II.

Proprie autem dicuntur *Byzantini* Scriptores, qui ſub *Byzantino* Imperio viuentes, vel vniverſalem hiſtoriam, vsque ad ſua tempora, vel certorum tantum temporum ſtatum ſcripſerunt. Hiſtoriæ autem *Byzantinæ* Scriptores quatuor potiſſimum ſunt, qui ſe inuicem continuantes, omnem hiſtoriam a *Conſtantini M.* temporibus, vsque ad captam a Turcis Conſtantinopolin complexi ſunt. Exordium fieri debet a IOANNE ZONARA, qui tribus *Annalium* Tomis hiſtoriam Catholicam ſcripſit, quam *Ambroſius Wolfius* primum edidit, *Baſileæ 1557. f.* poſt *græce* & *latine* *Carolus du Fresne*, *Pariſiis* ex *typographia Regia 1686. f.* Promiſerat quidem *Labbeus* in *protreptico*, & diſſertatione de *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ſe editurum eſſe hoſce Annales *Zonaræ*, quod tamen non ab eo, ſed a *Carolo du Fresne* eſt præſtitum, qui plurimum iam de hiſtoria Byzantina erat promeritus. *Annales* in libros octodecim diſtinxit, hos iterum in ſectiones, verſionem *Wolfianam* emendauit, variantes lectiones eruditas adiecit. Subiicitur *breue* quoddam *Chronicon* ab O. C. vsque ad *Alexii Comneni* Imperium, quod a *Petauio* vna cum *Nicephori breuiario* primum editum, poſt in regia *Nicephori* editione emiſſum. Hi autem tres Annalium tomi vniuerſalem hiſtoriam continent. Tertius vero tomus Byzantinorum Imperatorum res geſtas vsque ad Alexii Comneni obitum complectitur. Verum in eodem maiorem diligentiam plerumque deſiderant. *Zonaram* continuat NICETAS ACOMINATVS *Choniates*, qui hiſtoriam de rebus *Imperatorum Byzantinorum* paulo ante ſua tempora, potiſſimum vero ætate ſua geſtis compoſuit. Orſus eſt ab *Ale-*

xii

xii Comneni morte, vbi deſierat *Zonaras*, res geſtas *Ioannis Comnenii* & ſucceſſorum, partim ab aliis auditas, partim a ſe viſas commemorat vsque ad *Balduinum*, ſiue ab A. C. 1118. ad 1206. idque libris XXI. Prodiit græce & latine cum *Wolfii* adnotationibus, *Baſileæ* 1557. *f. Geneuæ* 1593. 4. & *Pariſiis* 1647. *f.* ex *typographia Regia*, cum notis *Caroli Annibalis Fabrotti*. Hunc ſupplet NICEPHORVS GREGORAS, qui *Hiſtoriæ Byzantinæ libros XI* ſcripſit, atque a capta per latinos vrbe auſpicatur, in morte *Andronici Palæologi* iunioris deſinit, ſiue ab A. C. 1204 ad 1341. Prodierunt græce & latine cum paralipomenis *Nicetæ Acominati*, cura *Hieronymi Wolfii*, *Baſileæ* 1562. *f.* per *Ioannem Oporinum*. Peculiare fragmentum ex libro VIII deſumtum, quod in editionibus antiquis deſiderabatur, græce & latine prodiit interprete *Dionyſio Petauio*, *Nicephori Conſtantinopolitani* breuiario ſubiectum, *Pariſiis* 1616. 8. Optima eſt editio, quæ *Pariſiis* prodiit ex *typographia regia* 1661. *f.* Scriptor hic *Zonaræ* quidem & *Nicetæ* non eſt comparandus, multa quoque de ſuo immiſcet atque diuagatur, iudicio tamen vtitur recto, diuinæ prouidentiæ multum tribuit, atque euentuum cauſſas optime diiudicat. Iniurius maxime videtur in *Andronicum*, quem defendit *Cantacutzenus*. Quartus denique eſt, LAONICVS CHALCOCONDYLAS, Athenienſis, cuius hiſtoriarum *de origine ac rebus geſtis Turcarum* libri X. extant, *Conrado Clauſero*, Tigurino interprete, *Coloniæ* 1615. *f.* atque ex editione optima *Caroli Annibalis Fabrotti Pariſiis* 1650. *f.* Addidit *Baſilius Ioannes Heroldus tabulas genealogicas*, ex quibus Byzantinorum Imperatorum progenies melius poterit dignoſci. Hic autem interitum Imperii Conſtantinopolitani deſcribit, ideoque de Tur-

carum

earum ortu & potentiæ progreſſu, pluribus agit. Scriptor autem eſt accuratus, qui breui ſermone multa complectitur. Hi igitur Scriptores quatuor *Corpus Hiſtoriæ Byzantinæ* conſtituunt, cum non ſolum præcipui ſint, ſed etiam integrum nexum Hiſtoriæ deſcribant.

§. III.

Præter hoſce, plures adhuc ſunt *Scriptores Byzantini*, qui etiam vlterius progreſſi ab exordio mundi hiſtoriam ſcripſerunt. GEORGIVS quidem, *Taraſii*, Patriarchæ Conſtantinopolitani SYNCELLVS, eclogam *chronographiæ* ab initio mundi ad ſua vsque tempora adgreſſus eſt, eandem tamen non abſoluit, ſed ad *Diocletiani* tantum tempora perduxit. Prodiit cum latina verſione & notis *Iacobi Goar*, *Pariſiis 1652. f. ex typographia regia.* Continuauit *Syncellum* THEOPHANES *Confeſſor*, qui *Chronographiam* ſuam ab anno primo *Diocletiani* vsque ad *Leonis Armeni* tempora perduxit, quæ græce & latine extant cum notis *Iacobi Goari* & *Franciſci Combefiſii*, *Pariſiis 1655. f. ex typographia regia.* In eandem chronographiam exegeſis extat *Gothofredi Henſchenii & Danielis Papebrochii*, quæ menſi Martio in *actis Sanctorum*, eſt præmiſſa. *Theophanis* chronographiam continuauit IOANNES SCYLITZA, Curopalates, qui de Conſtantinopolitanis Imperatoribus *compendium hiſtoriarum* ſcripſit, quod cœpit ab Imperatoris *Nicephori Logothetæ* interitu, anno 811. vsque ad *Nicephori Botoniatæ* Imperium anno 1081. Prodiit hoc *Scylitzæ* compendium integrum latine, interprete *Ioanne Baptiſta Gabio*, *Venetiis 1570. f.* quæ verſio tamen per *Fabrottum* emendata cum *Cedreno* eſt edita. Sic etiam inter *Theophanis* continuatores referendus

eſt

eſt LEO GRAMMATICVS, qui de rebus Conſta-
tinopolitanorum hiſtoriam ab Imp. *Leonis Arm-*
ni coronatione, vsque ad *Romanum Lacapeni*
deducit. Adiecta eſt *Theophanis* Chronograph
Secutus hoſce fuit GEORGIVS CEDRENV
qui *ſynopſin hiſtoriarum* ſcripſit ab O. C. vsque
initium *Iſaaci Comneni*, ſiue A. C. MLVII. Ha
Fuggerorum hortatu primus in lucem produ
Guilielmus Xylander cum interpretatione latin
Baſileæ 1566. f, quam poſtea correxit, lacunas
multa alia ex *Ioanne Curopolata* & *Georgio Synce*
ſuppleuit, gloſſarium quoque addidit *Carolus A*
nibal Fabrottus, cuius editio cum notis *Iacobi Go*
rii prodiit, *Pariſiis 1647. f.* Hoc autem opus v
re dicitur cento ex multis pannis conſutus, cu
pleraque ex aliis deſumſerit, ita, vt res geſtas
morte *Nicephori Logothetæ* vsque ad *Iſaaci Comn*
ni exordium iisdem verbis legere liceat in *Ioann*
Scylitzæ Curopalatæ hiſtoria. Multas autem inte
miſcet fabulas, vt non ſine iudicio legi debea
Poſt hoſce, MICHAEL GLYCAS *Annalium* l
bros quatuor ſcripſit, quibus ab exordio mun
ad *Alexii Comneni* tempora vsque progreditu
Hos latine primum edidit *Ioannes Leunclauius*
Baſileæ 1562. f. vna cum appendice, ſiue ſupple
mento rerum vsque ad Imperii Conſtantinopoli
tani euerſionem. *Græce* vero illos edidit, lacuni
verſionis latinæ ſuppletis, *Philippus Labbeus.* Bre
vis quidem eſt, ſed accuratus. Vere dicitur *chro*
nographia compendiaria NICEPHORI Conſtantino
politani, quæ ab *Adamo* vsque ad vltimum an
num *Michaelis* Imperatoris eſt directa. Huiu
variæ ſunt editiones, *Scaligeri* quidem theſaur
temporum adiecta eſt *Lugduni Batauorum 1658.*
Vltima vero eſt græco-latina, interprete *Contio*
cum *Goari* notis, *Georgii Syncelli* chronographi
ſubie

ſubiecta. CONSTANTINVS MANASSES græcis verſibus *ſynopſin hiſtoricam* ſcripſit ab O. C. vsque ad obitum *Nicephori Botoniatæ*, ſiue annum Chriſti MCLXXXI. Hos primum latine verſos edidit *Ioannes Leunclauius*, *Baſileæ* 1573. *f.* poſt græce & latine *Ioannes Meurſius*, *Lugduni Batauorum* 1661. 4. Tandem *Carolus Annibal Fabrottus* cum variis lectionibus a *Leone Allatio* ſecum communicatis, *Pariſiis* 1655. *f. ex typographia regia.* Hoſce ſingulos & particulares plures, quotquot reperiri potuerunt, in magno corpore Scriptorum Hiſtoriæ Byzantinæ videmus collectos. Conſtat illud XXVII Tomis, non vno tempore, ſed diuerſis annis, vti ex ſpeciali recenſione iam patet, in F. editis, ex *typographia regia Pariſienſi*, *in charta* auguſta, magno typorum nitore, notisque optimis, cuius ordinem librarii diuerſo modo faciunt, qui enim *Pachymerem Romæ* duobus *Tomis* ſingillatim editum, du *Cangii Hiſtoriam Byzantinam*, *Bandurii Imperium Orientale*, adnumerant, eosdem Tomos augent, alii plures libros acceſſorios addunt. Nec etiam vna ratione bibliopegi Tomos compingunt. Dabimus ſplendidiſſimi operis ſeriem, qualem plerique faciunt:

„ *Tomum Primum* efficit LABBEI *Protrepticon* quo continentur:

1. CATALOGVS *Scriptorum Hiſtoriæ Byzantinæ.*
2. *Apparatus* BYZANTINAE HISTORIAE *quadripartitus.*
3. *Excerpta de Legationibus ex variorum monumentis.*
4. *Ecloga Hiſtoricorum de rebus Byzantinis.*
5. THEOPHYLACTI SYMOCATTAE *Hiſtoriarum Libri VIII.*
6. S. NICEPHORI *Patriarchæ* Conſtantinopolitani *Breuiarium Hiſtoricum.*

 Tomum

„ Tomum *Secundum* & *Tertium.*

1. *Procopii Caſarienſis opera.*

2. *Nicephori Caſaris Bryennii Commentarii de rebus Byzantinis.*

„ Tomum *Quartum.*

1. AGATHIAE *Scholaſtici de Imperio & rebus geſtis Iuſtiniani I. Libri V.*

2. MICHAELIS *Glyca Annales.*

„ Tomum *Quintum* :

Chronicon Paſchale ſeu Faſti Siculi.

„ Tomum *Sextum* :

1. GEORGII *Monachi, Syncelli Chronographia.*

2. NICEPHORI *Conſtantinopolitani Patriarcha* Chronographia.

„ Tomum *Septimum:*

1. THEOPHANIS *Chronographia.*

2. LEONIS *Grammatici vita recentiorum Imperatorum.*

„ Tomum *Octauum:*

Hiſtoria Byzantina Scriptores poſt THEOPHANEM:

1. *Chronicon iuſſu Conſtantini VI. Porphyrogenneta conſcriptum.*

2. CONSTANTINVS PORPHYROGENNETA *de* BASILII *Imperatoris aui vita & rebus geſtis.*

3. ANONYMVS *Continuator* THEOPHANIS.

4. *Orthodoxorum inuectiua aduerſus Iconomachos.*

5. IOHANNIS IEROSOLYMITANI *Narratio de Iconomachis.*

6. IOHANNES CAMENIATA; &

7. DEMETRIVS CYDONIVS *de excidio Theſſalonia.*

8. SIMEONIS MAGISTRI *ac Logotheta Annales.*

9. GEORGII *Monachi Vita recentiorum Imperatorum.*

„ Tomum *Nonum:*

ANASTASII *Bibliothecarii* 1.) *Hiſtoria Eccleſiaſtica*; 2.) *de vitis Pontificum.*

„ Tomum *Decimum* & *Vndecimum:*

1. GEORGII CEDRENI *Compendium Hiſtoriarum.*

2. IOHANNES SCYLITZES *Curopalates.*

„ Tomum *Duodecimum* & *Decimum Tertium:*

IOHANNIS ZONARAE *Annales.*

„ Tomum *Decimum Quartum:*

ANNAE COMNENAE *Alexias.*

„ Tomum *Decimum Quintum:*

1. IOANNIS CINNAMI *Hiſtoria.*

2. PAVLI *Silentiarii Deſcriptio Sanctæ Sophiæ.*

„ Tomum *Decimum Sextum:*

1. CONSTANTINI MANASSIS *Breuiarium Hiſtor.*

2. GEORGII CODINI *de Originibus Conſtantinopolitanis Excerpta.*

3. ANONYMI *Collectanea de rebus Conſtantinopolitanis;*

4. MANVELIS CHRYSOLORAE *Epiſtola ad Iohannem Imp.*

5. LEONIS *Imperatoris Oracula.*

6. ANONYMI *Paraphraſis ad* LEONIS *Oracula.*

7. ANONYMI *Expoſitio Oraculorum* LEONIS.

8. INCERTI AVCTORIS *Explicatio officiorum ſanctæ & magnæ Eccleſiæ.*

„ Tomum *Decimum Septimum:*

NICETAE ACOMINATI CHONIATAE *Hiſtoria.*

„ Tomum *Decimum Octauum:*

1. GEORGII ACROPOLITAE *Magni Logothetæ Hiſtoria.*

2. IOELIS *Chronographia.*

3. IOHANNIS CANANI *Narratio de Bello Conſtantinopolitano.*

4. LEONIS ALLATII *de Georgiis Diatriba.*

5. DVCAE *Michaelis Nepotis Hiſtoria Byzantina.*

„ Tomum *Decimum Nonum* & *Vigeſimum.*

NICEPHORI GREGORAE *Hiſtoria Byzantina.*

„ Tomum *Vigeſimum primum, ſecundum* & *tertium:*

IOHANNIS CANTACVZENI *Ex Imperatoris Hiſtoriarum Libri IV.*

„ Tomum *Vigeſimum quartum:*

1. LAONICI CHALCOCONDYLAE *Hiſtoriarum Libri X.*

2. IOHANNIS LEVNCLAVII *Annales & Pandectæ.*

„ Tomum *Vigeſimum quintum:*

GEORGIVS CODINVS *de Officiis & Officiali Curia & Eccleſia Conſtantinopolitana.*

„ Tomum *Vigeſimum ſextum: Chronicon Orientale.*

His accedit:

1. GEORGII PACHYMERIS *Michael Palaeogus, ſiue Hiſtoria Rerum a Michaele Palaeolo ante Imperium & in Imperio geſtarum* interpr PETRO POSSINO cum eiusdem *obſeruatiobus, Romae 1666. f.* &
2. *Eiusdem* PACHYMERIS *Andronicus Palaeogus*, ſiue *Hiſtoria Rerum ab Andronico ſeniore Imperio geſtarum vsque ad Annum eius aetatis vdequinquageſimum*, eodem Interprete, *Rom 1679. f.* quae *bini Tomi* rarius quam ceteri Scriptores Byzantini *Pariſiis* excuſi occurrunt.
3. CAROLI du FRESNE Hiſtoria Byzantin 2. Voll. f. de quibus §. ſequenti.
4. ANSHELMI BANDVRI Imperium Oriental 2. Voll. f.

Solent quoque Bibliopolae huic *Corpori Byzantino* addere:

1. THEOPHYLACTI Archi-Epiſcopi Bulgariae *Inſtitutionem regiam ad Porphyrogenitum Conſtantinum*, interprete PETRO POSSINO S. I. *Pariſiis* ex *typographia regia 1651. 4.*
2. *Notitiam dignitatum Imperii Romani*, ex noua recenſione PHILIPPI LABBE Biturici S. I. cum pluribus aliis Opuſculis, Indicibus ac Notis, *Pariſiis* ex *typographia Regia 1651. 12.*

Compara omnino B. *Io. Albertum Fabricium Bibliotheca Graeca L. V. c. V.* ſiue Volumine *Sexto p. 220.*

Nouam eandemque auctiorem editionem *Byzantinorum* meditabantur olim Belgae, auſpiciis *Io. Georgii Graeuii*, & *Ludolphi Neocori*, quod conſilium morte *Graeuii* aliisque de cauſſis euanit. Nouam ampliſſimi huius Corporis editionem eandemque in quibusdam auctiorem procurarunt Typo-

Typographi & Bibliopolæ Veneti *Bartholomæus Iauarina*, & eo mortuo *Bonini*, quæ variis annis *XXVIII.* in F. *Voluminibus* prodiit. Quam editionem *Venetam*, dum hæc ſcribo, nondum habeo ad manus, ideoque de huius diſpoſitione *Tomorum* indicium facere haut poſſum. Id in *Vita B. Iohannis Burchardi Menckenii*, a filio eruditiſſimo, paternæ virtutis æmulo felici, FRIDERICO OTTONE MENCKENIO adornata atque *Diſſertationibus Menckenianis* præmiſſa p. XLVII, lego, beatum virum Venetis obtuliſſe IOSEPHI GENESII *de rebus Conſtantinopolitanis Libros IV. a Leone Armeno vsque ad Baſilium Macedonem* ex veteri Codice membranaceo Bibliothecæ Paulinæ Lipſienſis a *Stephano Berglero* deſcriptos, & ab eodem cum apographo *Ioa. Andreæ Boſii*, collaos, vna cum coniecturis variis & verſione eiusdem *Bergleri* integra, vt & variorum iſtius temporis ſcriptorum collationibus. Quibus additurus erat, ſi vixiſſet Præfationem ampliſſimam, vitam pariter *Geneſii* & de Codicis MSCti ratione expoſitionem. Dolet autem ſimul laudatiſſimus *Menckenius* iunior, typographum edidiſſe hunc *Geneſium* abſque præfatione omni, quodque noluerit expectare talem e ſchedis paternis adornatam iamque prorſus prelo paratam. Aegre etiam tulit BANDVRIVS hoſce *Bibliopolas* imprimere ſe inconſulto *Corpus Byzantinum*, quum ſint apud ipſum quædam non leuis momenti, quæ addi potuiſſent, vide *Vitam B. Io. Alberti Fabricii*, ſcriptore egregio *Herm. Sam. Reimaro* p. 327.

§. IV.

Sunt tamen inter *vniuerſales Hiſtoriæ Byzantinæ* Scriptores, qui ex typographia Pariſienſi non prodierunt. Eſt inter illos IOANNES ANTIO-

CHENVS, cognomento MALALAS, cuius *hi*-*ria chronica* græce prodiit cum interpretatione notis poſtumis *Edmundi Chilmeadi*, *Oxonii* theatro Scheldoniano 1691. 8. Acceſſit etiam ORGII HAMARTOLI *chronographia*, vtræ tamen admodum breues ſunt. Vt taceam *E*-*bium*, *Nicephorum* Calliſti filium & ſimiles hi-riæ eccleſiaſticæ Scriptores, de quibus ſuo l-dicendi dabitur occaſio.

§. V.

Progreſſuri ad *recentiores hiſtoricos*, qui ſtoriam Byzantinam ſcripſerunt, primo loco currit CAROLVS du FRESNE, qui *Hiſtori*-*Byzantinam* ſcripſit duplici Commentario il-ſtratam; quorum prior *Familias & ſtemmata I*-*peratorum* Conſtantinopolitanorum, cum eor-dem Numiſmatibus atque iconibus, alter deſc-ptionem vrbis *Conſtantinopoleos*, qualis antiq tempore fuit, deſcribit, *Pariſiis* 1680. *f.* Scriptu eſt eruditiſſimum, in quo iuſto ordine omnem ſtoriam Byzantinam videmus expoſitam, fir auctoritate atque monumentis antiquitatis co firmatam. Eiusdem *Gloſſario Mediæ* atque *infi*-*Latinitatis* adnexa quoque eſt *de Imperatori*-*Conſtantinopolitanorum numiſmatibus diſſertatio e*-*gantiſſima*. In his quæ ad mediæ ætatis hiſtori atque antiquitatem faciunt, *Fresnero* laudem m-retur maximam. Addatur, quod cum du CA-GII *Hiſtoria*, *Corpori Byzantino* addi ſolet & om-no ad illud pertinet Domni ANSELME BAND-RI *Imperium Orientale*, *ſiue Antiquitates Conſta*-*tinopolitanæ*, *in quatuor Partes diſtributæ*, *Pari*-1711. *f.* *duobus Tomis*. Quorum Primo inſu THEOPHYLACTI *Libri duo de Thematibus Ori*-*entis & Occidentis*; ANONYMI *Antiquita*-

 Co

Conſtantinopolitanæ; NICETAE CHONIATAE *de Statuis CP.* GEORGII PACHIMERIS *Deſcriptio Auguſteonis*; PHOTII *Deſcriptio Eccleſiæ Novæ*; ANONYMI *Catalogus & Deſcriptio Sepulchrorum Imperialium, quæ apud SS. Apoſtolos & alibi erant*; *Excerpta de Antiquitatibus CP. Epigrammata & Poemata varia, tum veterum, tum recentiorum Poetarum, in celebriora Vrbis Conſtantinopolitanæ monumenta; nec non variae Inſcriptiones ad eandem urbem CP. ſpectantes*; *Catalogi varii, Patriarcharum Conſtantinopoleos; nec non ſedes ſummorum Sacerdotum, quæ ſub iis olim fuère; hodieque permanent. Catalogi duo, ac inter ſe diuerſi Imperatorum* CP; PETRI GYLLII *de Boſporo Thracio Libri tres*; Eiusdem GYLLII *Topographia Conſtantinopoleos & de illius Antiquitatibus* Libri Quatuor; *Incerti Auctoris Deſcriptio Vrbis Conſtantinopolitanæ, qualis tempore Arcadii & Honorii fuit, ex Notitia vtriusque Imperii*; ANONYMI *de Antiquitatibus Conſtantinopolitanis*; HIEROCLIS *Grammatici Synecdemus*; CONSTANTINI PORPHYROGENITI *Liber ad Romanum filium de adminiſtrando Imperio*; AGAPETI *Diaconi ad Iuſtinianum Imp.* & BASILII *Macedonis ad Leonem Philoſophum Adhortationes de pie & ſancte adminiſtrando Imperio*; THEOPHYLACTI *Bulgariæ Archi-Epiſcopi Inſtitutio regia ad Porphyrogenitum Conſtantinum.* Tomo *Secundo* vero exhibentur: *Libri Octo Commentariorum in Antiquitates hasce Conſtantinopolitanas*, cum multis figuris æneis. Ante hos eruditiſſimos labores prodierat *Hiſtoria Conſtantinopolitana, Imperatorum orientalium & occidentalium res geſtas ab anno 1080. complectens, Auguſtæ Vindelicorum 1618 4.* & CHRISTOPHORI BESOLDI *Hiſtoria Conſtantinopolitana*, poſt auulſum a *Carolo M.* imperium ad ſua vsque tempora,

 Argent.

Argent. 1634. 12. vtræque tamen minoris ſunt m
menti. *Gallice* eandem hiſtoriam edidit COV
NVS, a *Iuſtini Senioris* temporibus, vsque ad
nem Imperii, quæ prodiit *Pariſiis* 1675. 4. 8. v
Hoc opus non niſi translatio eſt Scriptorum B
zantinorum, ita tamen, vt continuatam hiſtori
inde petamus. Primum quidem volumen con
net *Procopii* libros de bello *Perſico*, *Gothico*
Vandalico. Secundum volumen reliquos *Proco*
libros, hiſtoriam miſcellam, arcanam, eiusden
que de ædificiis Iuſtiniani libros ſex, *Agathia*
quoque, *Procopii* continuatorem. Tertium v
lumen continet legationes *Menandri*, *Theophi*
Simocattæ octo libros hiſtoriarum de rebus geſt
Mauritii, Imperatoris, Breuiarium *Nicephori* Con
ſtantinopolitani, vitas Imperatorum deſcripta
per *Leonem Armenum* & *Nicephorum Bryennium*
Quartum volumen continet Hiſtoriam *Alexii Co*
mneni, per filiam *Annam Comnenam* ſcriptam
Quintum Hiſtoriam *Nicetæ*, ſextum *Georgii Pa*
chymeris. Septimum atque octauum *Ioannis Can*
tacuzeni & *Michaelis Ducæ*.

§. VI.

Præter *vniuerſales* hoſce *Hiſtoriæ Byzantinæ*
Scriptores, dantur plures *particulares*, vbi recen-
tiores antiquioribus iungemus. *Hiſtoriam litera-
riam Conſtantini M.* condidit exhibuitque IOAN-
NES VOGT *Hamburgi* 1720. 8. quo libello plus
centum & quinquaginta rerum Conſtantiniana-
rum ſcriptores recenſuit. *Conſtantini M. vitam*,
libris quatuor deſcripſit EVSEBIVS, *Cæſarienſis*,
de quorum auctore dubitant quidam, cum non
omnia conueniant iis, quæ in hiſtoria eccleſiaſti-
ca dixerat. Codices tamen communiter *Euſebii*
nomen præferunt, immo ipſa hiſtoriæ verba cum
ora-

oratione eius ſæpiſſime conueniunt. Eiusdem Euſebii eſt *oratio de Imperatoris Conſtantini laudibus*, in Tricennalibus eius habita, quæ cum aliis Euſebianis prodierunt, cura *Hadriani Valeſii*, *Pariſiis 1659. f. Moguntiæ 1672. f.* & ex noua Editione G. *Reodini Cantabrigiæ 1720. f.* Panegyriſtam tamen potius agit, quam verum hiſtoricum, atque in elogiis ſæpe nimius eſt. Ad Hiſtoriam quoque *Conſtantini M.* faciunt *Socrates*, *Sozomenus*, *Theodoretus*, *Zonaras*, *Euagrius*, *Nicephorus*. *De loco, tempore & cæteris adiunctis conuerſionis Conſtantini M. ad fidem Chriſtianam* diſſertationem ſcripſit PETRVS FRANCISCVS CHIFLETIVS, quæ cum aliis eiusdem diſſertationibus prodiit *Pariſiis 1676. 8.* De eodem *Chriſtianiſmo Conſtantini agit*, eundemque in dubium vocat auctor obſeruationum XXII. XXIII. & XXIV. Tomi primi Halenſium. BALTHASAR GVALTHERVS diatriben elenchticam edidit *de Imperatoris Conſtantini baptiſmo, donatione & legatione ad concilium Nicænum*, *Ienæ 1618. 12.* qua contra Baronium diſputat. De *baptiſmo Conſtantini M.* multa inter EMANVELEM SCHELSTRATVM & WILHELMVM ERNESTVM TENTZELIVM controuerſia fuit, qui variis ſcriptis inter ſe diſceptarunt. *Conſtantinum M. euangelicum Iodoci Keddii Conſtantino Romano-Catholico* oppoſuit ANDREAS KVNADVS, *Witteb. 1666. 4.* *Conſtantinum M. ex rationibus politicis Chriſtianum* docuit BVRCARDVS GOTTHELF STRVVIVS, Diſſertatione academica *Ienæ* 1713. 4. propoſita. Cui aliam opponere voluit GOTTFRIED CHRISTIANVS LENTNERVS de *Conſtantino M. non ex rationibus politicis Chriſtiano*, *Lipſiæ 1714. 4.* De *erroribus quibusdam politicis Conſtantino M. imputatis* alia eſt Diſputatio IOANNIS DAVIDIS BAIERI *Ienæ*

1705. 4. De *legibus Conſtantini M.* ſingularis extat commentarius elegantiſſime ſcriptus FRANCISCI BALDVINI, *Baſileæ* per *Ioan. Oporinum* 1556. 8. *Argentorati* 1612. atque cum eleganti B. N. H. *Gundlingii* Præfatione *Halæ Magdeb* 1727. 8. *Conſtantini nummum argenteum* IOSEPHVS IVSTVS SCALIGER expoſuit, quæ expoſitio vna cum MARQVARDI FREHERI *diatribe* de eodem nummo impreſſa eſt *Pariſiis* 1610. 4. *De nummo aureo* quem *Conſtantinus M* accepto SS. baptiſmate iuſſerit ſignari, ad Coſmum III epiſtolam ſcripſit IOANNES FRIDERICVS HECKELIVS *Dreſd.* 1679. 4. atque aliam ad Ioannem Georgium II, electorem *de nummo argenteo, quem Conſtantinus M. cudi iuſſerit, cum anno Imperii vltimo filiis ſuis Imperium eſt partitus Dreſd.* 1693. 4. Diploma *Donationis Conſtantini M. Syluestro* Papæ factæ ex editione BARTHOLOMAEI PICERNAE, cum LAVRENTII VALLAE *in donationem illam declamatione*, VLRICI HVTTENI præfatione, atque aliorum de eadem donatione iudiciis *Orthuinus Gratius* in *faſciculo rerum expetendarum atque fugiendarum* euulgauit *Coloniæ* 1535. f. Eandem *donationem* cum verſione duplici *Theodori Balſamonis* & *Matthæi Blaſtaris* commentario illuſtrauit atque edidit MARQVARDVS FREHERVS, *Heidelberg.* 1610. 4. Plures ſunt inter noſtrates potiſſimum, qui ſingularibus diſſertationibus hanc donationem refutarunt.

§. VII.

De *Conſtantii Imp. laudibus* orationes duæ ſunt IVLIANI, Imperatoris, quæ cum aliis eiusdem operibus extant. *Sapphirum Conſtantis* expoſuit MARQVARDVS FREHERVS, 1602. 4. qui poſtea cum *Henrici Güntheri Thulemarii* notis prodiit

iit *Heidelbergæ 1681. 4.* *In Iulianum Imperatorem orationes duas* ſcripſit GREGORIVS NAZIANZENVS, libros vero X. contra eundem ſcripſit CYRILLVS *Alexandrinus*, quos cum notis edidit *Ezechiel Spanhemius*, *Lipſ. 1695. f.* *De philoſophia Iuliani* ſingulari libello egit PAGANINVS GAVDENTIVS, *Piſis 1641. 4.* De *apoſtaſia* eiusdem diſſertatio extat ADAMI RECHENBERGII, *Lipſ. 1684. 4.* *De nummo Vetranionis aureo* Vratislauiæ reperto ſingularis extat epiſtola ANDREAE ERASMI a SEIDEL, *Vratislauiæ 1687. 4.* *Ioviani Hiſtoriam* cum elegiis aliquot in lucem produxit LAMBERTVS THOMAS SCENCKELIVS, *Pragæ 1617. 4.* In *Valentiniani II. mortem* oratio parentalis extat AMBROSII, in tertio tomo Operum.

§. VIII.

De *obitu Theodoſii M.* extat oratio AMBROSII in tertio tomo Operum, in qua laudes Imperatoris pro merito prædicat. Vitam eandem & ſtatum politicum deſcripſit IOACHIMVS PASTORIVS ab HIRTENBERG, *Ien. 1664. 8.* cum aliis eiusdem ſcriptis politicis. *De Theodoſio M. excommunicato* eruditam habemus diſſertationem ADAMI RECHENBERGII, *Lipſ. 1683. 4.* Gallice *Theodoſii M. hiſtoriam* in vſum *Delphini* cultiſſimo Gallico ſermone deſcripſit Abbas FLECHERIVS, *Pariſiis 1679. 4.* Ad *Arcadii atque Honorii hiſtoriam* facit CLAVDIVS CLAVDIANVS. Huius enim ſunt *de laudibus Stiliconis libri tres*, & *liber de bello Getico*, *liber de bello Gildonico*, *de laudibus Serenæ Reginæ, coniugis Stiliconis*, *Panegyricus in conſulatum tertium, quartum & ſextum Honorii*, *Carmen in nuptias Honorii Augusti & Mariæ libri II. in Rufinum & totidem in Eutropium.* Editiones ſunt antiquiores variæ, præſtantiſſimæ ſunt

illæ,

illæ, quæ cum notis *Nicolai Heinſii*, *Lugduni B tauorum 1641. 12.* edita, ob notas breues, ſed erudita *Schreueliana*, cum notis variorum, *Amſtelodam 1665. 8.* *Pariſina* cum interpretatione & not *Guilielmi Pyrrhi* in vſum Delphini *1677. 4.* & qu cum prolixo *Caſparis Barthii* commentario pr diit *Francofurti 1650. 4.* qui ad poetæ interpret tionem multum valet. PRISCVS PANITA, ſcri ptor Græcus *hiſtoriam Byzantinam* ſcripſit atqu *Attalicam* libris octo, quibus res, quæ poſt *Honori* exceſſum geſtæ fuerunt, ſeculo quinto, deſcribi ſed non niſi excerpta gemina ab eodem ſuper ſunt, quæ ex græco in latinum tranſtulit *Carolu Cantoclarus*, eadem quoque & *Henricus Valeſius* notis illuſtrauit, prodierunt inter alia excerpta *Pariſiis 1648. f.* ex *typographia regia.* Hunc autem ſcriptorem bonum atque vtilem omnes adgnoſcunt, ſi modo integer. *Aulam Theodoſii II. ſeu Iunioris*, *S. Pulcheriæ ſororis*, *Eudoxiæ vxoris* deſcripſit MATTHIAS RADERVS, *Auguſtæ V. 1608. 8.*

§. IX.

Iuſtiniani Imperatoris hiſtoriam ex antiquis expoſuit PROCOPIVS, Cæſarienſis, hic primum *de rebus Iuſtiniani* octo libros conſcripſit, qui *græce* cura *Dauidis Hæſchelii* prodierunt *Auguſtæ Vindelicorum 1607. f.* Hos poſtea in latinum ſermonem tranſtulerunt *Chriſtophorus Perſona*, *Claudius Maltretus & Hugo Grotius*, qui hanc *Procopii* verſionem cum aliis *Gothicarum rerum Scriptoribus* edidit *Amſtelodami 1655. 8.* Accuratiſſima vero eſt editio, quæ *græce* & *latine*, interprete *Claudio Maltreto*, cum eiusdem variis lectionibus atque emendationibus prodiit *Pariſiis ex typographia regia 1662. f.* Continent autem *duos libros de bello Perſico*, quod Conſtantinopolitani Imperatores geſſerunt ab Arcadii II anno ſecundo vsque ad

ad annum Iuſtiniani XXIII, de *bello Vandalico libros duos* ab Alarici irruptione, vsque ad tempora Iuſtiniani, & de *bello Gothico libros quatuor*, a Theodorici ducis irruptione in Italiam, vsque ad pacem ſub Iuſtiniano cum Gothis factam. Atque in his non minus doctum quam accuratum hiſtoricum ſe præſtitit. His autem *octo libris*, nonum poſtea *ſupplementi* quaſi loco addidit, quem ἀνέκδοτα inſcripſit. Primus hæc ex MSto protulit Nicolaus *Alemannus*, atque *Hiſtoriam arcanam* nominauit, quibus narrat, quæ ſcelerate a Iuſtiniano ac Theodora fuerunt geſta. Iniurius tamen videtur in Iuſtinianum, cum ex odio multa ſcripſerit, quæ veritati minus videntur conſentanea, licet in ambitione, auaritia & ruditate Imperatoris non adeo videatur a veritate alienus. Prodiit *græce* & *latine* cum *Alemanni* notis, *Lugduni* 1623. *f.* & cum aliis *Procopii*, *Pariſiis* 1663. *f.* Omnibus modis *Alemannus* laborat pro veritate hiſtoriæ, quam tamen refutauit THOMAS RIVIVS in *defenſione Iuſtiniani contra Alemannum*, & prolixius IOANNES EICHELIVS in *apologia* ſua & *animaduerſionibus in Procopium*, quæ cum ipſo *Procopii* textu prodierunt *Helmſtadii* 1654. 4. Præter hoſce, ſcripſit etiam *Procopius* libros ſex *de Imperatoris Iuſtiniani ædificiis*, in quibus vrbem, templa, monaſteria, pontes, vias, muros atque alia, quæ Iuſtinianus Imperator paſſim locorum, ſeu condidit ſeu reparauit, deſcripſit. Latine hos reddit *Arnoldus Veſalienſis* & *Claudius Maltretus*, edidit græce & latine *Franciſcus Combefiſius*, cum notis, in originum rerumque Conſtantinopolitanarum manipulo *Pariſiis* 1664. 4. atque inter alia opera *Procopii*, *Pariſiis* ex *Typographia* regia 1663. *f.* Huius hiſtoriam continuauit AGATHIAS *Scholaſticus*, qui *libris quinque res geſtas Iuſtiniani* deſcri-

ſcribit, ab anno Iuſtiniani XXVIII ad XXXIII, quibus bella *Iuſtiniani* a *Beliſario* & *Narſete* Ducibus, in Italia, Africa, Perſide & apud Byzantium geſta deſcribit. Latinos reddidit ex parte *Hugo Grotius*, vniuerſos vero *Chriſtophorus Perſona & Bonauentura Vulcanius*, additamentis illuſtrarunt *Ioannes Leunclauius* & B. *Vulcanius*. Inter editiones præſtat illa, quæ cura *Bonauenturæ Vulcanii* prodiit *Lugduni Batauorum* 1594. 4. & *Pariſiis* ex *typographia regia* 1658. *f.* Non adeo terſus ſcriptor eſt, & multum indulget excurſibus, vtilia tamen ac multa profert ab aliis non memorata. Ex antiquis huc etiam facit PAVLVS SILENTIARIVS, qui templum Conſtantinopolitanum, ſanctæ Sophiæ dicatum, quod Imperator Iuſtinianus reſtaurari fecit, deſcripſit, idque ligato ſermone græco. Prodiit *græce* atque *latine* interprete *Carolo du Freſne*, cum eiusdem Commentario, Ioannis Cinnami hiſtoriarum libris ſubiectum, *Pariſiis* 1670. *f.* Ad *Agathiam* continuandum quoque facit MENANDER *Protector*, qui de geſtis Byzantinorum Imperatorum libros VIII a *Iuſtiniano* vsque ad *Tiberium II* compoſuit, ex quorum vltimo quædam tantum eclogæ legationum ſunt ſuperſtites. Prodierunt *græce* inter excerpta Hœſchelii de legationibus, & *græce* atque *latine* cum *Caroli Cantoclari* & *Henrici Valeſii* notis *Pariſiis* ex typographia regia 1648. *f.* Nec deſunt ex recentioribus, qui ad Iuſtiniani hiſtoriam faciunt. HVBERTI GIPHANII quidem & FRANCISCI GVINETI commentarii *de Iuſtiniano Imperatore* coniunctim extant editi *Noribergæ* 1660. 12. & plerumque ad hiſtoriam Iuris faciunt. Eiusdem *vitam* deſcripſit CONRADVS TIBVRTIVS RANGO, *Francofurti ad Viadrum* 1661. 12. *Iuſtiniani* magno eruditionis & variæ lectionis apparatu

ratam vindicem egit, illuſtris Vir IOANNES PETRVS de LVDEWIG *Vita Iuſtiniani M. atque Theodoræ Auguſtorum, nec non Triboniani, Halæ Saxonicæ*, 1731. 4. CORNELIVS MARGARINVS *de Iuſtiniano* ſcripſit *Aniciæ familiæ reſtituto. Iuſtinianum* tanquam *orthodoxum* defendit CONRADVS SAM. SCHVRTZFLEISCHIVS, quæ diſſertatio inter *opera* eius *hiſtorico - politica* continetur. De *Iuſtinianei ſeculi moribus* nonnullis diſſertationem ſcripſit PAGANINVS GAVDENTIVS, *Argentorati* 1654. 8. De *aureo Iuſtiniani* aduerſus Iacobum Cuiacium commentatus FRANCISCVS HOTTOMANNVS, *Geneuæ* 1585. 8. *De iis, quæ Iuſtiniano Imp. in Proœmio Inſtitutionum imperite ſuppoſita* breui Diſſertatione egit POLYCARPVS LEYSERVS, *Helmeſtadii* 1727. 4.

§. X.

Inter ſucceſſores Iuſtiniani *Mauritius* eſt Imperator. *Vitam* illius deſcripſit THEOPHYLACTVS SIMOCATTA, libris octo & quidem quinque prioribus, de bello Perſico agit, reliquis de bello contra Auares & Slauos atque cæde *Mauritii*. *Latine* illos reddidit *Iacobus Pontanus*, atque edidit *Ingolſtadii* 1604. *f.* poſtea prodierunt cum eiusdem adnotationibus, *Caroli Annibalis Fabrotti* gloſſario græco-barbaro & *Photii* epitomis græco-latinis, *Pariſiis* 1647. *f.* ex *typographia regia*. Scriptor eſt prudens, & magni ſemper æſtimatus: Hos enim cum poſt obitum *Phocæ*, de ſuperiori loco populo legeret, vbi ad cædem *Mauritii* ventum eſt, lacrymas ei excuſſit, vti ipſe teſtatur libro octauo. A *Mauritii* Imperatoris obitu vsque ad *Leonis IV.* & *Irenes* nuptias anno 770, celebratas progreditur NICEPHORVS Conſtantinopolitanus in *breuiario hiſtorico*, quod *græce* & *latine* cum

cum notis *Dionyſii Petauii* prodiit *Pariſiis* 1648. *f.* ex *typographia regia.* CONSTANTINVS PORPHYROGENITVS pro ea, qua pollebat eruditione, de aui ſui, *Baſilii Macedonis vita*, narrationem hiſtoricam compoſuit in eademque diligentiſſimus eſt, licet potius laudes eiusdem enarret, quam res geſtas. Prodiit *græce* & *latine*, interprete *Leone Allatio* in eiusdem Symmictis, *Colon.* 1653. 8. *Leonis Armeni, Michaelis Balbi - Theophili, Michaelis & Baſilii Macedonis hiſtoriam* ſcripſit GENESIVS, quam nondum etiam ex codice bibliothecæ Paulinæ Lipſienſis in lucem protrahere volebat *Io. Andreas Boſius* noſter, & poſt eum *Chriſtianus Wagnerus*, ac poſt eos *Io. Georgius Græuius*, omnes morte præuenti telam non abſoluerunt. Iam vero editus eſt in *Corpore Scriptorum Byzantinorum*, *Venetiis* impreſſo, ſed vti iam indica-vi, ſine Præfatione *Menckeniana*, quam parauerant eruditiſſimi MENCKENII Pater & Filius. *Geneſio* quidem abiudicare voluit *Wagnerus*, veros auctores *Georgium* & *Theophanem* eſſe exiſtimans, eidem tamen vindicauit *Caueus*.

§. XI.

Ad hiſtoriam ſtudiorum *Conſtantini Porphyrogeniti* faciunt reliquiæ excerptorum, quæ ab eodem adhuc ſeruamus. Fecerat ille *Collectanea hiſtorica* de variis rebus vtilibus, quas ex Scriptoribus græcis, integris eorum locis adductis, excerpſerat. Horum autem tres & quinquaginta titulos congeſſit, ſingulis in duos libris diſtinctis, quorum primus comprehendebat excerpta ex Scriptoribus hiſtoriæ vniuerſalis, alter ex hiſtoria Cæſarum. Sed non niſi binos titulos habemus reliquos. Priorem quidem tituli de *legationibus librum* edidit FVLVIVS VRSINVS, qui conti-

net *Eclogas legationum ex libris Polybii: accedunt & aliæ ex Dionyſii Halicarnaſſenſis, Diodori Siculi, Dionis Caſſii & Appiani ſcriptis congeſtæ cum notis Fuluii Vrſini, Antwerp. 1582. 4.* Alterum edidit DAVID HOESCHELIVS, ſub titulo: *Eclogæ legationum Dexippi Athenienſis, Eunapii Sardiani, Petri Patricii, Priſci Sophiſtæ, Malchi Philadelphenſis, Menandri Protectoris, Auguſtæ Vindelicorum 1603. 4.* In his autem vltro citroque a gentibus miſſæ legationes, diſertæ conciones, & variæ de fœderum & pacis conditionibus diſceptationes fuerunt congeſtæ. Alium titulum *de virtutibus & vitiis* edidit HENRICVS VALESIVS, in quibus continentur *Polybii, Diodori Siculi, Nicolai Damaſceni, Dionyſii Halicarnaſſenſis, Appiani Alexandrini, Dionis* & *Ioannis Antiocheni* excerpta, *Pariſiis 1634. 4.* & poſtea inter *Scriptores Byzantinos*, cum aliis eclogis Byzantinorum Scriptorum primam partem faciunt, *Pariſiis 1648. f.* ex *typographia regia*. Ad hoc potiſſimum hæc excerpta nobis proficua, vt multa inde colligamus Scriptorum veterum fragmenta, quorum plerique deperditi ſunt.

§. XII.

Ad *Iſaaci Comneni* & quorundam Imperatorum Byzantinorum hiſtoriam facit NICEPHORVS BRYENNIVS, qui Commentariorum *de rebus Conſtantinopolitanis* ſcripſit libros quatuor, quibus dum hiſtoriam *Alexii Comneni* potiſſimum conſiderat, incipit ab *Iſaacio Comneno* & progreditur vsque ad *Nicephorum Botoniatem*, atque prodierunt græce & latine, interprete *Petro Poſſino* cum eiusdem notis, *Pariſiis 1661. f.* poſtea vero cum notis hiſtoricis & philologicis *Caroli du Freſne*, *Pariſiis 1670. f.* Hiſtoria hæc eo certior eſt, quod á teſte oculato profecta, eodemque digni-

tatis atque auctoritatis ſummæ. Cum autem *Bryennius* Alexii Comneni res memorabiles ſaltim quæ ante imperium geſtæ adnotaſſet, in reliquis morte præuentus eiusdem coniux, ANNA COMNENA mariti commentarios ſuppletura *vitam patris* vniuerſam opere ſingulari deſcripſit. Inſcripſit illud *Alexiadem*, atque libris XV. conſtat, quos ab expeditione *Alexii*, Ducis adhuc ſub *Romano Diogene* contra Perſas, incipit, in *Alexii* vero exceſſu, anno 1118. finit. Octo priores libri græce primum prodierunt cum *Dauidis Hœſchelii* notis *Auguſtæ Vindelicorum 1610. 4.* poſt omnes XV. *græce* & *latine* cum iisdem notis & *Petri Poſſini* gloſſario, *Pariſiis* ex *typographia regia 1651. f.* Optima vero eſt editio, quæ cum ſingulis hiſce, additis *Caroli du Freſne* notis hiſtoricis & philologicis, *Ioannis Cinnami* libris hiſtoriarum ſubiecta eſt *Pariſiis, ex typographia regia 1670. f.* Hos autem libros fœmina eruditiſſima, acri & ſupra ſexum iudicio, ac ſingulari elegantia conſcripſit. Annam continuauit IOANNES CINNAMVS, qui libros hiſtoriarum cœpit ab *Alexii Comneni* exceſſu, anno 1118. deſinit vero in *Manuelis Comneni* expeditione contra Turcas, anno 1175. Prodierunt primum quatuor libris *græce* & *latine*, interprete *Cornelio Tollio*, cum eiusdem notis, *Traiecti ad Rhenum 1652. 4.* poſtea ex codice Vaticano in ſex libros diſtributi, *græce* & *latine*, interprete *Carolo du Freſne*, cum eiusdem notis hiſtoricis & philologicis, *Pariſiis, ex typographia regia 1670. f.* Res Græcorum non ſolum narrat, verum etiam extollit, in latinos vero, ſiue Imperatores ſiue Pontifices, admodum eſt iniurius.

§. XIII.

Ad hiſtoriam *captæ* a Latinis vrbis *Conſtantinopo-*

nopo-

nopoleos facit primum GEORG. ACROPOLITA, Logotheta, qui ſcripſit χρονικὴν. συγγραφὴν ſiue *Chronographiam* de rebus in Imperio Conſtantinopolitano geſtis, in qua ab anno Chriſti 1203, dum Conſtantinopolis a *Balduino I.* Flandriæ Comite caperetur, vsque ad annum 1261. ſiue Conſtantinopolim a Græcis recuperatam, progreditur. Prodiit hæc integra *græce* & *latine*, interprete *Leone Allatio*, cum eiusdem notis, *Pariſiis* 1651 *f.* in compendium vero redacta ſub *Chronici Conſtantinopolitani* titulo, græce & latine, interprete *Theodoro Douſa*, cum eiusdem notis, *Lugduni Batauorum* 1614. 8. Vulgaris eſt in ſermone, in hiſtoria obſcurus, alias accuratus & præſens inſpector rerum quæ narrat. Sequitur GEORGIVS PACHYMERES, qui *ſui temporis res Conſtantinopolitanas* ſcripſit, quarum pleraſque viderat vel audiuerat. Tredecim libris hanc hiſtoriam abſoluit, quorum pars prior complectitur hiſtoriam rerum, quas *Michael Palæologus* ante imperium, atque in imperio geſſit, libris ſex conſtantem. Pars poſterior complectitur hiſtoriam rerum, quas *Andronicus Palæologus*, Michaelis filius geſſit, libris ſeptem. Prodiit *græce* & *latine* interprete *Petro Poſſino*, cum eiusdem tribus obſeruationum libris *Romæ* 1669. *f.* Fidus eſt ſcriptor, ſed dum in hiſtoria obſcura verſatur, ipſe eſt obſcurus. IOANNES CANTACVTZENVS, ipſe Imperator, ſub nomine CHRISTODVLI *hiſtoriam Byzantinam* ſcripſit, de Imperio *Andronici Palæologi* ſenioris, iunioris & ſuo, libris quatuor. Hoc opus hiſtoricum ex græco in latinum ſermonem tranſtulit *Iacobus Pontanus*, notas addidit *Iacobus Gretſerus*, *Ingolſtadii* 1603. *f.* addita quoque dignitatum Palatinarum, eccleſiaſticarum atque Conſtantinopolitanarum explicatione, poſtea cum hiſce

 omni-

omnibus *Pariſiis* ex *typographia regia 1645. f.* Hunc autem prudentem atque diligentem hiſtoricum omnes adgnoſcunt. Ad huius continuationem facit MICHAELIS DVCAE *hiſtoria Byzantina*, quæ extrema rerum Conſtantinopolitanarum deſcribit. Incipit autem a *Ioannis Cantacutzeni* rebus, anno 1341, finit in expeditione Turcarum in Inſulam Lesbum. Prodiit *græce* & *latine*, interprete *Iſmaele Bullialdo*, cum eiusdem notis, *Pariſiis* ex typographia regia *1649. f.* Barbarus quidem ſcriptor eſt & imperitus, ſed ſapientia politica inſtructus. GEORGIVS PHRANTZA proximus eſt, qui *Chronicon de rebus Byzantinis*, ſui potiſſimum temporis ſcripſit. Incipit ille a *Michaele Palæologo* A. C. 1159. atque finit in A. C. 1476. Multa autem adfert, quæ nullius ſunt momenti, ea tamen, quæ ad obſidionem atque expugnationem Conſtantinopoleos a Turcis faciunt, accurate & diſpoſite deſcripſit. Inter Latinos habemus GÜNTHERVM, Monachum cœnobii Pariſienſis, qui *hiſtoriam* ſuam *Conſtantinopolitanam* de iis temporibus ſcripſit, quibus ſtrenue rem geſſit *Balduinus*. Extat in Tomo V. lectionum antiquarum Caniſii & ſeparatim, *Monachii 1604. 4.* Ad eandem *captæ* per latinos vrbis *Conſtantinopoleos* hiſtoriam facit PETRVS OVTREMANNVS *de vita & rebus geſtis a Balduino & Henrico, Imperatoribus Conſtantinopolitanis*, *Tornaci 1643. 4.* PAVLVS RAMNVSIVS *in hiſtoria de bello Conſtantinopolitano ſub Imperatoribus Comnenis per Venetos & Gallos reſtitutis, ab an. 1198 ad an. 1207. Venetiis 1634. f.*

§. XIV.

Poſt hoſce veniunt Scriptores, qui feralem illam *Conſtantinopoleos expugnationem* a Turcis factam deſcripſerunt. Præter GEORGIVM PHRANTZAM, qui accurate illud egit, habemus

etiam

tiam LEONICVM CHALCOCONDYLAM, de quo in ſuperioribus iam fuit dictum. Ex recentioribus GVILIELMVS CANDERSINVS *de oppugnatione Conſtantinopolitana* egit *Baſileæ 1556. f.* LEONARDVS Chienſis *hiſtoriam captæ a Turcis Conſtantinopoleos* ſcripſit *Noribergæ 1544. 4.* MICHAEL SENESCHALLVS epiſtolam *de vero anno & die expugnatæ Conſtantinopoleos, a Turcis*, quæ cum Kalendario Ioannis d' Eſperies extat *Duaci 1574.* LEONARDVS Mitylenæus *de expugnatione Conſtantinopoleos, Argentorati 1551. f.* IOANNES LAVTERBACHIVS *de flebili expugnatione Byzantii* anno 1543. facta, *Görlici 1599. 4.* quibus tamen ſingulis *Phrantzam* præferimus.

§. XV.

Reſtat adhuc. vt quædam dicamus *de Scriptoribus Byzantinorum rerum miſcellaneis.* Primo quidem loco memorari meretur FRANCISCI COMBEFISII *originum Rerumque Conſtantinopolitanarum manipulus, Pariſiis 1665. 4.* qui variorum continet tractatus. *Incerti* quidem *auctoris temporum demonſtrationes, ſeu Originum Conſtantinopolitanarum*, CONSTANTINI PORPHYROGENETAE *de imagine Chriſti Edeſſena, eiusdemque Conſtantinopolim translatione* tractatum, *Orientalium Synodica ad Theophylum Imperatorem de cultu ſanctarum imaginum*, NICEPHORI Conſtantinopolitani *diſſertationem cum Leone Armeno in cauſſa imaginum*, THEODORI GRAPTI *vitam Germani Patriarchæ.* Tractatum *de Zona Mariæ & pueri Ieſu faſciis.* Incerti *de ædificio templi S. Sophiæ*, PROCOPII Rhetoris *de eodem*, PHOTII *deſcriptionem eccleſiæ nouæ Baſilicæ.* Separatim extat PHOTII *Bibliotheca hiſtorica*, in qua Græcorum auctorum, quos legit, opera CCLXXX. varii generis, inprimis autem Hiſtorica, talem in

 modum

modum exponit, vt auctorum vitas, ex ſcriptis excerpat, de ſcriptis iudicia proferat. Hanc bibliothecam ex græco in latinum tranſtulit *Andreas Schottus*, additamentis item illuſtrauit, Petrus Ioannes Nunneſius & *Dauid Hæſchelius*. Optima hucusque editio fuit, quæ cum Schotti ſcholiis & Hœſchelii notis prodiit, *Rotomagi 1653. f.* Nouam editionem haut ita pridem promiſerunt Amſtelodamenſes, de qua vero an edita ſit, nondum conſtat. Multa autem ex hac Bibliotheca colliguntur, quæ ad Hiſtoriam Byzantinam faciunt, fragmenta maxime veterum Scriptorum, qui non ſuperſunt amplius. Præter hanc extant GEORGII CODINI, Curopalatæ ſcripta. Primum eſt *de Curiæ & Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ officiis & officialibus*, in quo tum Palatina tum etiam ſacra, quæ Conſtantinopolitanis vſitata fuerant, officia declarauit. Latine fecit *Franciſcus Iunius* & *Iacobus Gretſerus*, qui illud etiam notis ſuis illuſtrarunt. Prodiit ex Iulii Pacii bibliotheca, *Francofurti ad Mœnum 1588. 8.* & cum Gretſeri tribus obſeruationum libris & Iacobi Goari notis, *Pariſiis 1648. f.* ex typographia regia. Præter hoc *de Conſtantinopolitanis antiquitatibus* varia opuſcula dedit ex auctoribus aliis excerpta, quibus titulum fecit: *ſelecta ex libro chronico de originibus Conſtantinopolitanis*. Latine hæc reddidit *Georgius Douſa*, edidit cum notis ſuis *Ioannes Meurſius & Petrus Lambecius*, *Pariſiis 1655. f.* Cum iisdem prodiit *de forma vrbis Conſtantinopolitanæ* liber, atque alius *de ſignis, ſtatuis & ſpectatu dignis Conſtantinopolis, de ædificiis Conſtantinopolitanis & Imperatoribus Conſtantinopolitanis*, quos breuiter enarrat. Certe, quæ ad antiquitates Byzantinas faciunt, multa fide deſcripſit. Cum iisdem ſcriptis Codini prodierunt LEONIS Imperatoris,

dicti

dicti *Sapientis*, *Oracula*, quibus de futuris Conſtantinopolitanorum fatis per figuras & oracula repræſentatis agit. Hæc ex græco latina fecit *Ioannes Leunclauius* & *Ianus Rutgerſius*, qui illa quoque cum Petro Lambecio notis illuſtrauit, atque prodierunt *Pariſiis* 1655. *f.* ex typographia regia. MANVELIS CHRYSOLORAE habemus *epiſtolas tres*, in quibus nouam Romam, ſiue Conſtantinopolim cum veteri Roma comparat. Prima admodum prolixe ad Imperatorem Ioannem Palæologum ſeniorem eſt ſcripta, altera ad Ioannem Chryſoloram, tertia ad Demetrium Chryſoloram. Prodierunt græce, interprete Petro Lambecio, cum ſcriptis Codini & quæ ſcripta ſunt ſimilia. HESYCHIVS *Mileſius* ingens ſcripſit *hiſtoriarum opus*, quod a Belo Aſſyriorum Monarcha, vsque ad Anaſtaſium Imperatorem Conſtantinopolitanum perduxit. Ex hoc opere ſolummodo libellus Heſychii *de patriis rebus Conſtantinopoleos* hodie ſuperſtes eſt, in quo originem vrbis deſcribit. Prodiit græce & latine, interprete *Ioanne Meurſio*, cum eiusdem notis, in Heſychii opuſculis, *Lugduni Batauorum* 1613. 8. atque in excerptis de legationibus, *Pariſiis* 1647. *f.* Inter recentiores officia palatina aulæ Conſtantinopolitanæ deſcribuntur in *notitia vtriusque Imperii*, quæ ſola prodiit cura PHILIPPI LABBEI, *Pariſiis* 1651. 12. cum eruditiſſimo autem Commentario GVIDONIS PANCIROLLI, *Lugduni* 1608. *f.* qui extat etiam in tomo tertio theſauri antiquitatum Græuiani. Acceſſit eiusdem tractatus *de magiſtratibus municipalibus*, qui ſeparatim alias non prodiit. Elegans eſt opus, idemque ad explicandas leges de magiſtratibus vtiliſſimum, ita vt vel ſolum hac in parte poſſit ſufficere, licet in geographicis ſæpius labatur auctor. Ad hiſtoriam atque antiquitates

Byzantinas explicandas facit etiam CAROL[illegible] FRESNE *Gloſſarium ad Scriptores mediæ & in[illegible] latinitatis*, quod *Pariſiis* primum editum [illegible] 2 Tomis, recuſum *Pariſiis 1733.-36. V. Vol.* Præc[illegible] vero *Gloſſarium mediæ & infimæ Græcitatis, Lu[illegible] ni 1688. f. 2 Tomis*, in quo multa, quæ ad hiſto[illegible] Byzantinam ſpectant, erudite explicantur.

CAPVT SEPTIMVM

DE SCRIPTORIBVS HISTORIA[illegible] VNIVERSALIS.

§. I. *Quinam de ſcriptoribus Hiſtoriæ vniuerſalis egerint.*

§. II. *Scriptores hiſtoriæ vniuerſalis Græci.*

§. III. *Scriptores Hiſtoriæ vniuerſalis ex primis ſex ſeculis.*

§. IV. *Scriptores hiſtoriæ vniuerſæ a ſeculo ſeptimo vsque ad nonum.*

§. V. *Scriptores Hiſtoriæ vniuerſalis a ſeculo decimo vsque ad duodecimum.*

§. VI. *Scriptores hiſtoriæ vniuerſalis ſeculi duodecimi & decimi tertii.*

§. VII. *Scriptores ſeculi [illegible]cimi quarti.*

§. VIII. *Scriptores ſeculi [illegible]cimi quinti.*

§. IX. *Scriptores ſeculi [illegible]cimi ſexti.*

§. X. *Scriptores ſeculi deci[illegible] ſeptimi.*

§. XI. *Scriptores qui Hiſ[illegible]riam vniuerſalem ſui ta[illegible]tum temporis ſcripſerun[illegible]*

§. XII. *Theatrum & Di[illegible]rium Europæum atque r[illegible]lationes Hiſtoricæ.*

XIII. *Scriptores qui compen[illegible]dia Hiſtoriæ vniuerſali[illegible] & Miſcellanea dederunt.*

§. I.

PLures ſunt *Scriptores Hiſtoriæ vniuerſalis*, qui vel Hiſtorias ab O. C. ad ſua vsque tempora, annotarunt, vel res in toto terrarum orbe per certum temporis interuallum ge-

ſtas

ſtas conſignarunt, vel Compendia ſcripſerunt. De *vtilitate ex Hiſtoriæ vniuerſalis contextu capienda* egregie commentatus IOA. HENRICVS BOECLERVS, qui libellus *Diſſertationum Academicarum* Volumine *Primo, p. 1156.* extat, in quo & de potioribus Scriptoribus ſententiam dicit & modum curate ſcribendi commonſtrat. De *cultura Hiſtoriæ vniuerſalis* egregie diſſeruit IOANNES DANIEL GRVBER, *Halæ 1714. 4.* & IOANNES GEORGIVS ECCARDVS ſingulari Programmate: *de Hiſtoria vniuerſali, contemtum ſui vindicante*, egit *Helmſtadii 1706. 4.* Singularem de iisdem *vniuerſalis Hiſtoriæ Scriptoribus Notitiam* dedit IOANNES ANDREAS BOSIVS, magni iudicii & electiſſimæ eruditionis vir, quæ in manuſcripto diutius latuit, donec a viro πολυμαθεστάτῳ GEORGIO SCHVBARTO, iteratæ editioni Tractatus Boſiani de prudentia & eloquentia ciuili comparanda adiiceretur *Ienæ 1699. 4.* Hæc autem Notitia pro temporum ſubſidiorumque ratione ſatis eſt accurata eademque non ſolum recenſentur Scriptores, ſed etiam de horum vita & ſcriptis magno cum iudicio ſententia dicitur. CASPAR quoque SAGITTARIVS *Introductionis ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam capitibus prioribus*, totus eſt in percenſendis Scriptoribus *Hiſtoriæ vniuerſalis*, bene conſcius, fundamentum hos præbere ad pleniorem Hiſtoriæ eccleſiaſticæ notitiam. Quem in multis ſecuti ſumus. Alios, qui de *Notitia Scriptorum Hiſtoricorum* copioſius exponunt, auctores, iam *Capite Primo*, indicauimus. Nec tamen hic omittendum MARQVARDI FREHERI *Directorium in omnes fere, quos ſuperſtites habemus Chronologos, Annalium ſcriptores & hiſtoricos*, quod accuratiſſime recognouit, copioſe auxit, & plenius inſtaurauit V. C. IOA. DAVID KOELERVS in repetita

editione *Norimbergæ & Altorfii 1734. 4.* vbi plures, hic memoratis, recenſentur.

§. II.

Hiſtoriam vniuerſalem ab orbe condito gentiles non condiderunt, cum primas mundi origines ignorarent. *Chriſtianos* tamen habemus, *Iudæos* & *Muhamedanos*. *Primus* hiſtoriæ vniuerſalis *Scriptor* eſt ſeculi ſecundi IVLIVS AFRICANVS, qui teſte Iſidoro, breuem temporum ſeriem per generationem & regna primus ſimplici hiſtoriæ ſtylo elicuit. Quinque Libros ſcripſit chronographiæ, eosque vsque ad Antonini tempora deduxit, qui tamen non ſuperſunt amplius, niſi quæ Fragmenta ex *Euſebii* Chronico atque *Syncelli* Chronographia haurimus. Secutus illum ſeculo quarto fuit EVSEBIVS Pamphili, Cæſareæ Palæſtinæ Epiſcopus, qui *Chronologiam*, ſiue Παντοδαπὴ ἱστορία, *de cunctis temporibus hiſtoria*, ſiue *Chronicon*, libris duobus concinnauit, in qua ex ipſa *Moſis* hiſtoria demonſtrare voluit, illum omnibus gentilium diis eſſe antiquiorem. Hoc *Chronicon*, græco eius textu iniuria temporum ſublato, ex latina ſaltim *Hieronymi* verſione; ob quædam omiſſa, mutata & addita parum fida, tantum ſupereſt, Fragmenta tamen eius quædam ex *Georgio Syncello* atque *Cedreno* collegit ac digeſſit *Ioſephus Iuſtus Scaliger*, atque hos *Chronicorum Canonum omnimodæ hiſtoriæ libros duos, interprete* HIERONYMO, ex fide vetuſtiſſimorum codicum caſtigauit, notisque illuſtrauit *in Theſauro* quem inſcripſit, *temporum, qui Lugduni Batauor. 1606. f.* atque ex iterata eademque longe auctiore editione prodiit *Amſtelodami 1658. f.* extat quoque poſt varias editiones veteres *Venetam 1483. 4.* Pariſienſem *Henrici Stephani*, 1512. 4. in *rerum toto orbe geſtarum*

Chro-

Chronicis, a Chriſto nato vsque ad noſtra tempora, quæ ad antiquos codices contulit AVBERTVS MIRAEVS, *Antwerpiæ 1608. 4.* Ab *Adamo* autem vsque ad initia ſeculi quarti perductum eſt, licet eum in vniuerſo contextu temporum, atque expoſitione ſingularium partium peccaſſe notarint iam ipſi veteres; plerique tamen Græci ſcriptores *Euſebium* fuerunt ſecuti. Seculo quinto *Chronologiam* ſcripſerunt duo Aegyptiorum monachi, ARIANVS & PANODORVS, de quibus tamen non niſi *fragmenta*, a *Syncello* potiſſimum ſeruata, extant. Incerta ætas eſt *Faſtorum Siculorum*, quos ſeculo decimo ſexto in Siciliæ quadam bibliotheca repertos ab *Hieronymo Surita*, edidit poſtea ex apographo bibliothecæ Auguſtanæ MATTHAEVS RADERVS, *Monachii 1615. 4.* Partem quoque eius, quæ ad conſules Romanos ſpectat, edidit FRIDERICVS SYLBVRGIVS ſub initium Tomi tertii Scriptorum hiſtoriæ Romanæ, atque ANDREAS SCHOTTVS in Tomo II. *Annalium Pighii*, cuius poſtea nouam editionem promiſit *Labbeus*. Dicitur alias quoque *Chronicon Alexandrinum*, a nomine *Petri Alexandrini* præfationi ſubſcripto. Seculi octaui eſt GEORGIVS SYNCELLVS, ſeculi noni NICEPHORVS CONSTANTINOPOLITANVS, ſeculi vndecimi GEORGIVS CEDRENVS, ſeculi duodecimi IOANNES ZONARAS & MICHAEL GLYCAS, de quibus ſuperius iamdum inter ſcriptores hiſtoriæ Byzantinæ fuit dictum. Extant quoque inediti hiſtoriæ vniuerſalis ſcriptores IOANNES ANTIOCHENIS, GEORGIVS HAMARTOLVS, IOANNES SICVLVS & SETHVS MAGISTER, de quibus Boſius in notitia ſua §. XXXII. & ſeqq. egit.

§. III.

§. III.

Inter *Latinos*, præter *Hieronymum* primo loco nominari meretur PAVLVS OROSIVS, qui *aduerſus Paganos Hiſtoriarum* Libros Septem conſcripſit, qui *Coloniæ* 1582. 8. & cum Annotationibus *Franciſci Fabritii*, additis quoque *Ludouici Loutii* Notis, ex recenſione *Andreæ Schotti* prodiere *Moguntiæ* 1615. 8. atque *T. VII. Bibliothecæ PP. Pariſ. p.* 339. Inſcribuntur alias *Orcheſtra mundi* ſeu *Ormeſta*, quaſi orbis mœſtitia. Auguſtini hortatu libros hoſce ſcripſit *Oroſius*, contra cauillationes gentilium, qui omnia orbis Romani mala, gentium potiſſimum barbararum irruptionem, ſacrorum mutationi adſcribebant. Hinc ab orbe condito ad ſua vsque tempora hiſtoriam percenſet, non niſi bella, calamitates, diſſidia fuiſſe demonſtrans; Breuis eſt ſcriptor & quandoque vtilis, ſed nimium credulus, qui etiam in temporum rationibus nonnunquam fallitur. Sequitur eundem PROSPER AQVITANVS, qui *Chronicon* ab *Adamo*, vsque ad obitum *Valentiniani*, & captam a *Genſerico* vrbem Romam ſcripſit, cuius tamen non niſi poſterior pars, quæ ad continuandum *Hieronymum* facit, habetur, idque ſine dubio hanc ob rationem, quod in prioribus *Hieronymum* exſcripſerat. Quare etiam *Chronico Hieronymi* ſæpius adnexum videtur atque in *Theſauro Temporum*, *Ioſephi Iuſti Scaligeri*, cum aliis monimentis huc pertinentibus comparet. *Obſeruationes* in *Proſperi Aquitani* Chronicon integrum eiusque LXXXIV. annorum cyclum, cum aliis huiusmodi edidit *Anonymus*, *Amſtelodami* 1733. 4. Auctior eſt editio, quam *Henricus Caniſius Tomo primo Lectionum antiquarum* inſeruit. Hoc Proſperi Chronicon ab anno CCCCLV. ad ƆLXXXI conti-

continuauit MARIVS AVENTICENSIS, quem *Andreas du Cheſnius* Tomo primo *Script. Hiſtoriæ Francicæ* inſeruit. Demum continuauit MATTHIAS PALMERIVS, vsque ad 1481. Quinti Seculi Scriptor eſt FLAVIVS LVCIVS DEXTER, cuius *Chronicon omnimodæ hiſtoriæ* prolixis commentariis illuſtrauit *Franciſcus Biuarius* & duplici commentario communiuit, *Lugduni 1627. f.* Hoc Chronicon ab origine orbis vsque ad annum CCCCXL eſt perductum. Multa de hoc chronico eſt controuerſia an genuinum ſit, cum de eo, diuiſis inter ſe ſententiis, pugnent eruditi. Certum eſt, multa hoc continere incongrua, & quæ R. Catholicorum fabulas potius ſapiunt, quam veritatem: quæ tamen partim defendere, originesque ſanctorum & martyrum hiſtoriam docere conatur *Biuarius*, partim ab aliis interpolata cenſet. Potius videtur, genuinum quidem eſſe, ſed multis in locis, diuerſis etiam temporibus interpolatum: id quod rationi temporum mediæ ætatis haud eſt abſonum. Hoc *Chronicon* continuaſſe aſſeritur MARCVS MAXIMVS Epiſcopus Cæſarauguſtanus, cuius *Continuatio Chronici omnimodæ Hiſtoriæ*, quoque opera & ſtudio *Franciſci Bivarii* cum Additionibus, quæ *Braulionis*, *Helecanis*, *Taionis & Valderedi* eſſe dicuntur, a doctis viris vero cum *Maximi Chronico* pro ſuppoſititiis habentur, edita *Madriti 1651. f* & res ab a. 430. ad a. 612. refert. Seculi ſexti eſt MARCVS AVRELIVS CASSIODORVS, cuius *Chronicon ad Theodericum* Regem extat ab O. C. vsque ad annum Chriſti IↃXIX, a *Ioanne Cochlæo* primum, poſt a *Ioanne Cuſpiniano*, cum prolixis commentariis, *Baſileæ 1553. f.* deinde ſæpius cum reliquis *Caſſiodori* & *Cuſpiniani* operibus *Lutetiæ*, *Francofurti* apud Wæchelios, ac *Geneuæ Lugduni 1595. 8.* cum ipſius variarum Libb. XII.

edi-

editum. Licet farraginis huius potiorem partem faciant res Romanorum, quæ tamen non vbique accurate declarantur. Iuſtiniani temporibus floruit VICTOR TVNVNENSIS, qui teſte *Iſidoro*, a principio mundi ad primum imperii *Iuſtini* iunioris annum breuem bellicarum, eccleſiaſticarum rerum hiſtoriam publicauit, ſed eius tantum pars illa, quæ *Proſperum* continuat, adhuc ſupereſt, ab *Henrico Caniſio* edita *Ingolſtadti 1600. 4.* atque emendatius a *Scaligero* in Theſauro temporum. Continuauit illud IOANNES abbas BICLARIENSIS, qui in laudato iam *Theſauro* extat. IORDANES ſiue IORNANDES Epiſcopus Rauennas quoque in ſuo *de Regnorum ac temporum ſucceſſione ad Vigilium libro*, plerarumque illuſtriorum gentium res, ab *Adamo* vsque ad annum 550. breuiter deſcripſit. Prodiit hic liber, cum *Procopio* & *Agathia*, aliisque a *Beato Rhenano*, *Baſileæ 1531. f.* iunctim editis, *Lugduni Bat. 1594. 8.* cum notis & variis lectionibus, inter *diuerſarum gentium hiſtoriæ antiquæ Scriptores tres*, *ex recenſione Friderici Lindenbrogii*, *Hamburgi 1611. 4.* & in *Bonauenturæ Vulcani* collectione *Scriptorum rerum Gothicarum & Longobardicarum*, *Lugduni Bat. 1597.* & *1617. 8.* atque in Tomo I. *Scriptorum Rerum Italicarum* MVRATORII *f. 202.*

§. IV.

Sub initium *Seculi ſeptimi* ISIDORI Hiſpalenſis Archi-Epiſcopi *Chronicon* ab O. C. vsque ad annum Chriſti 626 nimia breuitate collectum, emendatum atque ſcholiis illuſtratum edidit *Garſias Loayſa*, *Antwerpiæ 1602.* extat quoque in *Hiſpaniæ illuſtratæ*, curante *Andrea Schotto* T. IV. ac inter *Opera* cetera huius *Iſidori*, *Coloniæ 1617. f. p. 270.* *Octauo Seculo* BEDA librum *de ſex mundi*

ætati-

ætatibus, vsque ad annum IX. *Leonis Iſauri* ſcripſit, ſingulatim *Venetiis* 1505. 4. *Pariſiis* 1507. 4. atque inter *Opera*, *Baſileæ* 1563. *f.* edita *Tom. II.* quem poſtea vsque ad annum 1537. continuauit *Ioannes Broncborſtius*. FRECVLPHVS *Lexouienſis* Epiſcopus noni Seculi ſcriptor *Chronicon* Tomis duobus, ſcripſit, quorum prior ab initio mundi vsque ad Octauiani Cæſaris tempora; Poſterior vsque ad Francorum atque Longobardorum in Gallia & Italia regna, & finem Seculi ſexti hiſtoriam continet. Prodiit *Coloniæ* ex officina *Melchioris Noueſiani*, cum ipſius Præfatione 1539. *f. Heidelbergæ* apud *Hieronymum Commelinum* 1597. 8. atque in omnibus fere *Bibliothecis Patrum*. Profanam non ſolum, ſed etiam eccleſiaſticam hiſtoriam deſcribit, neque tamen in omnibus fide eſt dignus. Eiusdem ſeculi eſt ADO *Viennenſis*, qui *Breuiarium Chronicorum* ſuum *per ſex mundi ætates* digeſſit, ab orbe condito vsque ad annum 873. quod deinde alius vsque ad 879. continuauit, multis tamen mendis cum chronicon, tum editiones eius ſcatent. Extat illud ſæpius cum *Gregorio Turonenſi editum*, *Pariſiis* ex Aſcenſiana 1522. ex *Guil. Morellii* recenſione *ibid.* 1561. 1567. *f. Baſileæ* 1568. 8. cura *Matth. Flacii*, nec non in Bibliotheca Patrum & Scriptorum Eccleſiaſticorum *Margarini de la Bigne* Editionis Secundæ *Tomo VII. p.* 1009. omnibusque fere aliis.

§. V.

Ex *Seculo decimo* habemus REGINONEM *Prumienſem*, qui duos *Chronicorum* Libros ſcripſit a C. N. vsque ad annum 906. hunc alius deinde vsque ad 967. continuauit, quem Voſſius ROMERIVM fuiſſe putat. Editum hoc Chronicon a *Sebaſtiano* de *Rotenhahn* Iuriſconſulto, *Moguntiæ* 1521. *f.* porro *inter Chronologos IV.* editos a *Schardio* 1568. *f.*

Argen-

Argentorati apud *Lazarum Zetznerum 1609. f.* cum *Conrado Vrſpergenſi*; Tomo quoque *primo* collectionis *Piſtorii* extat. Idem Seculum tulit LVITPRANDVM, *Ticinenſem*, cuius *Opera* quæ extant, iunctim fuerunt edita, cum notis *P. Hieronymi* de la *Higuera* & *Laurentii Ramirez de Prado*, *Antwerpiæ* ex Plantiniana *1640. f.* Continentur autem iisdem *Sex Libri Hiſtoriarum de rebus ſuo tempore in Europa geſtis*, quam Antapodaſin inſcripſit, atque ab Arnulphi Imperatoris temporibus incipiunt, in deſcriptione prioris legationis Conſtantinopolitanæ deſinunt. His autem tyrannidem Berengarii II. a quo epiſcopatu deiectus fuerat, viuis coloribus depingit: immo etiam Romanorum Pontificum vitia atque flagitia minime diſſimulauit. In eodem Tomo extat quoque eiusdem *Chronicon*, quod ab anno 606. ad 960. progreditur, ab omnibus tamen habetur ſuppoſititium. Extat ibidem, *Hiſtoria Legationis pro Ottonibus Impp. ad Nicephorum Phocam*, quam ſingulatim in lucem edidit *Henricus Caniſius*, *Ingolſtadii 1600. 4.* *Seculo vndecimo* GLABER RADVLPHVS Cluniacenſis Monachus, *Francorum Hiſtoriam* libris V. comprehenſam euulgauit, ab anno 690. vsque ad 1045. Edidit illam *Petrus Pithœus* inter *Scriptores XI. hiſtor. Franc. Francofurti 1596. f.* atque inter Scriptores Hiſtoriæ Francicæ *Andreas & Franciſcus du Cheſne*; *Tomo IV.* ſed vix eſt, vt ex eo aliquid ad vſum capiamus. HERMANNVS CONTRACTVS Comes Veringenſis & Monachus Augienſis, *Chronicon* ſcripſit *de VI. mundi ætatibus* vsque ad annum 1050. ſed *Bedam* potiſſimum eſt ſecutus. Edidit illud *Piſtorius Tomo Primo*, & in noua Editione *Struuiana* cum textu *Vrſtiſiano* & *Caniſiano* collatum *T. I. p. 113.* atque plenius adhuc *Vrſtiſius*, & *Henricus Caniſius* ex Codi-

Codice Auguſtano Monaſterii S. Afræ Tom. I. *Antiq. Lect. p. 429.* & in *Edit.* noua *Baſnagii Tom. III. p. 115.* atque ex hoc *T. XI. Bibliothecæ PP. Coloniensi* & Tom. XVIII. *Bibliothecæ PP. maximæ Lugd.* Continuauit BERTHOLDVS, *Conſtantienſis* vsque ad annum 1066, atque Hiſtoriam ſui temporis condidit ab anno 1053. vsque ad 1100. Extat apud *Vrſtiſium.* N. 4. Hiſtoriam Henrici IV. potiſſimum deſcribit, ſed papæ nimium indulget. Eiusdem commatis eſt LAMBERTVS SCHAFNABVRGENSIS, Monachus Hirsfeldenſis, qui *Chronicon* ſcripſit, in quo ab exordio mundi incipit, vsque ad annum 1177, ſed breuiſſimis hiſtoriam antiquiorem abſoluit, plenius rem narrat a Seculo octauo. Editum omiſſo auctoris nomine & vero titulo ex Codice Bibliothecæ *Auguſtinenſium* Monachorum promouente *Philippo Melanchthone* per *M. Caſp. Churerum, Tubingæ 1525. 8.* & iterum ſub titulo: *Germanorum res præclare olim geſtæ, Tubingæ 1533. 8.* cura, vt videtur *Ludouici Schradini.* Eſt quoque inter IV. Scriptores Germ. per *Simonem Schardium* Francof. *1566. f.* editos, prodiit porro, ſub titulo: Chronicon hiſtoricum apud Germanos &c. auctore MONACHO quodam HERVELDENSI, editore *Io. Iacobo Grynæo. Baſileæ* ex officina *Henric-petrina 1569. f.* in *Piſtorii S. R. G. T I. p. 149. & nouiſſ. edit. p. 301.* iunctum quoque *Reginoni* edito ſumtibus *Lazari Zetzneri, Argentorati 1609.* atque ſub inſcriptione: *Monachi Herueldenſis Chronicon* inter S. R. G. quibus præfationem præmiſit *Simon Schardius,* edit. primæ *Baſileenſis 1514. f.* Ex eodem ſeculo MARIANVS SCOTVS Monachus Fuldenſis *Chronicon* ſcripſit, ab initio mundi vsque ad 1078, in quo tamen potiſſimum ſequitur Caſſiodorum atque Euſebium, productum *primum* ex Codice

dice MSCto templi S. *Bartholomæi* ſtudio *Io. Latomi* Decani illius, qui edendum dedit *Baſilio Ioa. Heroldo*, *Baſileæ* per *Iac. Parcum* expenſis *Ioa. Oporini* 1569. *f.* & apud *Piſtorium T. I. p. 266.* & in *Struviana* editione *p. 441.* Continuauit eundem DODECHINVS Abbas, vsque ad annum 1200. vtrique habentur in *Tomo primo p. 457.* Piſtorii.

§. VI.

Seculi *duodecimi* eſt SIGEBERTVS GEMBLACENSIS, qui *Chronographiam* ſeu *Annales* ab A. C. 379. ad 1113. perduxit. Hic licet non adeo accuratus ſit in chronologicis, in ipſa tamen hiſtoria probus, immo etiam cauſam Henrici IV. ſtrenue egit. Ipſe quidem *Sigebertus* Euſebianum Chronicon, atque tripartitam hiſtoriam excerpſit. Prodierunt *primum* & ſingillatim inſertionibus *Galfredi Monumetenſis*, cura *Wilhelmi Parui*, apud *Henr. Stephanum* 1513. 4. & inter *Chronographos IV. Schardii*, *Francofurt.* 1566. *f.* in quibus Editionibus quædam ſunt interpolata & reiecta. Collatos cum autographo & multis aliis Codd. MSC. pleniſſime & emendatiſſime edidit in *Chronographia*, *Aubertus Miræus*, *Antwerpiæ* 1608. 4. Extant quoque in *Piſtorii T. I. p. 477.* ac in *Struviana* editione *p. 689.* ex collatione cum editione ſexta *Miræi* maxime genuina & optima adiectis ſimul omnibus *Continuatoribus*. Plures enim eundem continuarunt, ANSELMVS ſiquidem *Gemblacenſis* Abbas illud præſtitit ab anno 1113. ad 1133. Alter eſt *anonymus* quidam, qui in *Collectione* Piſtoriana *Tomo Primo* dicitur ROBERTVS de MONTE & tertius ROBERTVS de THORIGNEIO, cuius *Chronicon* extat ſtudio *Lucæ Dacherii* editum *Pariſiis* 1651. 4. cum aliis. Sed *Io. Baptiſta Sollerius* S. I. vir doctiſſimus, *Diſquiſitione in Supplementum chronolo-*

nologicum, quod Chronico Sigeberti Gemblacenſi ſub-
iungi ſolet, ſub nomine ROBERTI *de* MONTE
in MSCC Actorum Sanctorum *T. VII. Iunii* do-
cuit *p. 171.* vnum eſſe ſcriptorem, nempe: RO-
BERTI *de* TORRINEIO (Torigny) Normanni
Abbatis S. Michaelis *de* MONTE in periculo ma-
ris vnde ROBERTVS *de* MONTE appellatus
Acceſſiones de rebus præcipue *Anglo-Normannicis*
ad *Sigebertum G.* ab a. *876.* ad a. *1100.* editæ in *Ap-
pendice Opuſculorum*, GVIBERTI *de* NOVET
Abbatis Nouigenti cura *Lucæ d' Achery*, *Pariſiis*
1651. f. p. 717. Circa eadem tempora HVGO FLO-
RIACENSIS *Chronicon* ſex Libris ad Iuonem Car-
notenſem ſcripſit, quod a *Nino* incipit, in anno
855. finit. Edidit illud ſed mutilum cum Notis
Bernhardus Rottendorffius, *Monaſterii 1638. 4.* *Di-
uerſa* autem, vti erudite obſeruat KOELERVS
Directorio Hiſtoricorum Freberiano p. 5. reperiun-
tur HVGONIS *Floriacenſis* Chronica: *Vnum* quod
ſcripſit ad *Iuonem Carnotenſem*, cuius portio, ma-
le ſub nomine *Iuonis Ep. Carnotenſis* a *Marq. Fre-
hero* edita in *Corpore Hiſtoriæ Franciçæ*: *Alterum*
ad *Mathildam* Angliæ Reginam, vtrumque ab ini-
tio regni Francorum, ad ſua vsque tempora, ea-
que ſatis breuia: *Tertium*, ad *Adelaidem Carno-
tenſem* Comitiſſam, quod ab exordio mundi vsque
ad *Ludouicum Pium* tantum perduxit, videatur *Du
Cheſne Tom. III. p. 347.* De OTTONIS *Friſingenſis*
*Chronicorum libris octo rerum ab origine mundi ad ipſi-
us* (m. 1158.) *vsque tempora geſtarum*, primum
editum curante *Ioa. Cuſpiniano Argentorati 1515. f.*
auctius per *Petrum Pithœum*, *Baſileæ 1569. f.* ex-
cudente *Petro Perna*, & ap. *Vrſtiſium* T. I. n. 1.
p. 1. collatum cum duobus MSCtis. Eiusdem
æui eſt GOTEFRIDVS VITERBIENSIS, Con-
radi III. Friderici I. & Henrici VI. Impp. Ca-

pellanus & Notarius cuius *Pantheon* ab exordio mundi, vsque ad annum 1186. perductum, multis fabulis atque ineptiis intermixtum eſt, atque primum editum curante *Baſilio Iohanne Heroldo*, *Baſileæ* 1569. *f.* in *Tomo II. Scriptorum Piſtorii* extat; ac in noua *Struuiana* editione, additis variis lectionibus ex Codice Bibliothecæ *Norimbergenſis*. CONRADVS a LICHTENAV, Abbas *Vrſpergenſis*, *Chronicon* conſcripſit a *Nino* vsque ad annum 1229. *Primam* huius Chronici *editionem* iuſſu Maximiliani Imp. procurauit *Conradus Peutingerus*, ICtus, *Auguſtæ Vindelicorum* per *Ioa. Miller* 1515. *f.* Quæ editio cum admodum eſſet deprauata, *Philippus Melanchthon* auctor fuit *Cratoni Mylio*, Argentoratenſi typographo, vt idem *Chronicon*, iterata editione, maiori tamen adhibita cura, recuderet. Vſus ad hanc rem *Mylius* fuit *Caſpare Hedione*, qui *Conradum* non elimatius tantum edi curauit, ſed etiam rerum memorabilium paralipomena adiecit a *Friderico II.* ad *Carolum V.* vsque, & annum 1537. perducta. Quo ipſo *anno* & hæc editio emendata atque locupletata prodiit *Argentorati f.* adiectis iconibus Imperatorum atque Principum, pro more illorum temporum in lignum inciſis. Iterum hæc editio eodem charactere *Baſileæ* recuſa eſt per *Petrum Pernam* 1569. f. reiectis iconibus, addito vero indice admodum vtili, quæ editio mihi optima videtur. Tandem quoque *Argentorati* recuſa fuit 1609. *f.* per *Latzarum Zetznerum*. Adiecta huic editioni ad marginem ſunt ſummaria quædam & breues notæ, quas *Antonio Coruino* tribuit *Meibomius* de *Irmenſula cap. V.* Multa olim opinio fuit, *Vrſpergenſem* hoc Chronicon ſuum pro more fere illorum temporum, ex aliis conſarcinaſſe, quæ tam generalis olim erat, vt nemo fere de eodem dubitaret. Contrarium tamen

men ipſis *Vrſpergenſis* verbis latius probaui, obſ. XX Tom. I. Halenſium, illum non eſſe aliorum Chronicorum compilatorem, ſed continuatorem. Et quidem continuandum ſibi ſumſiſſe monachi *Schwarzabenſis Chronicon*. Non minimæ auctoritatis ſcriptor eſt. Veterum quidem rerum epitome nullius eſt momenti, quippe in rebus Aſſyriorum, Perſarum & Græcorum, ſæpius nugatur: vbi vero de Imperatoribus, præcipue Germanis, & rebus poſterioris ætatis agit, egregius eſt, maxime illa parte, quam compoſuit *Vrſpergenſis*. Quippe eadem res ſui temporis tractat, multa quoque de gentium barbararum origine, Carolinorum poſteritate atque alia adducens ſingularia. Egregium quoque teſtem veritatis contra attentata pontificum ſe præbet, ita vt cum fructu inſigni hiſtoriæ imprimis Germanicæ legatur. GODOFRIDVS Monachus *S. Pantaleonis* Colonienſis, eodem ſeculo *Annales* ſcripſit ab anno 1162. ad 1237. quibus multa memoratu digna in ſtatu ciuili atque eccleſiaſtico complexus eſt. Edidit illum *Marquardus Freberus* in Tomo primo *p. 239.* & p. 335. edit. *Struv.* ALBERTVS, *Stadenſis* abbas, *Chronicon* ſcripſit ab exordio orbis vsque ad annum 1256. quod primum ex Bibliotheca *Henrici Ranzouii* cura *Reineri Reineccii* prodiit *Helmſtadii* 1587. 4. & *Witteberga 1608. 4.* poſt, in collectione Kulpiſio-*Schilteriana* p. 123. Continuationem *Annalium Alberti*, ab *a. 1264.* ad *an. 1324.* ex membranis Bibliothecæ Academiæ Iuliæ edidit notisque illuſtrauit *Andreas Hoierus*, *Hafniæ 1720. 4.* Chronologiæ rationem non adeo certam habet, pleraque etiam ex anterioribus deſcripſit, immo quandoque nugatur: ſunt tamen nonnulla, quæ plane ſingularia, maxime quæ in æui ſui hiſtoria deſcribit. Immo multa momenta præbet, quæ

ad genealogiam Principum Germaniæ faciunt, quæ alias manca eſſet. Ex *eodem Seculo* habemus MARTINI POLONI Archi-Epiſcopi Gneſnenſis, *Chronicon de ſummis Pontificibus atque Imperatoribus*, quod ab *Auguſto* & *Petro* vsque ad *Fridericum II.* & *Clementem IV.* deducitur. Editiones mire variant, quæ prodierunt *Baſileæ 1559.* & cura *Suffridi Petri Antwerpiæ 1574. f. Coloniæ 1616. f.* ex MSCto procurante *F. Ioanne Cæſare*, Sacellano Monaſterii S. Catharinæ Tremoniæ, nec non inter Scriptores *Kulpiſianos p. 337.* *Maderus* atque *Sagittarius* multa cura deſudauerunt in procuranda noua, eademque accuratiori editione, cum lectionibus variantibus, collatis variis MSCtis, quæ tum in noſtra, tum *Lipſienſi*, *Helmſtadienſi* aliisque bibliothecis adſeruantur, verum horum labores nunc adſeruantur in bibliotheca *Guelferbytana*. Vnicus ex *Seculo decimo tertio* reſtat VINCENTIVS de Burgundia, Epiſcopus BELLOVACENSIS, qui quatuor *Specula* edidit: *Doctrinale*, *Naturale*, *Morale*, *Hiſtoriale*, quæ *Moguntiæ 1474. Baſileæ 1481. Noribergæ 1483. f. Venetiis 1591. f.* prodierunt, denique curantibus Benedictinis ex optima editione ſub titulo: *Bibliotheca Mundi*, *Duaci 1624. fol.* Ex quibus huc pertinet *Speculum Hiſtoriale*, ſatis prolixum, atque vniuerſalem complectens Hiſtoriam, ad a. 1244. vsque, ſed conſarcinatum ex quibuscunque Scriptoribus, multisque fabulis impletum, ita vt caute fides ſit adhibenda.

§. VII.

Ex *Seculo decimo quarto* primum occurrunt PTOLOMAEI LVCENSIS Epiſcopi *Torcellenſis Annales*, ab anno 1060. vsque ad annum 1307. *Lugduni 1619. f.* atque in *Bibliotheca* PP. *Lugdunenſi maxima 1677. T. XXV.* SIFFRIDVS Presbyter *Chronicon*

nicon ſcripſit ab O. C. vsque ad annum 1307. quod integrum editum non eſt, Epitomen ſaltim ex eodem dedit *Georgius Fabricius*, & *Rerum Miſnicarum* collectis Libris ſubiecit *Lipſiæ 1569. 4.* atque in Tomo primo p. *682.* Piſtorii ac cum variis Lectionibus ex Codd. MSCtis in noua editione illuſtr. *Struuii T. I. p. 1017.* Nec in rebus chronologicis nec antiquioribus adeo accuratus eſt, res tamen ſui æui deſcribit optime. HENRICI STERONIS *Chronicon Altahenſe*, ab a. *1266.* ad a. *1300.* quod primus edidit *Marquardus Freherus*, Tom. I. p. 384. & in *Struuiana* edit. *p. 551.* atque auctius *Henricus Caniſius* in Tomo I. p. 229. Edit vet. & nov. *T. IV. p. 172.* lectionis antiquæ. Appendicem addiderunt VLDALRICVS & CONRADVS WELLINGI, fratres, quæ æque in collectione *Freheri* T. I. p. 404. & *Edit. nou. p. 581.* reperitur. Eiusdem æui eſt EBERHARDVS Altahenſis, qui *Annales* ſcripſit *de Ducibus Auſtriæ*, *Bauariæ*, *Sueuiæ* ab anno 1273. vsque ad 1305. quos tomo primo p. 305. edit. prim. & *Tom. IV.* edit *Baſnagii p. 216.* lectionis antiquæ inſeruit *Henricus Caniſius*, ſed in plerisque conuenit cum *Sterone*, ita vt vnum ab altero deſcripſiſſe coniectandum facile ſit. Ætate quoque par eſt HENRICVS de REBDORF, Monachus, cuius Chronica edidit *Freherus*, *Tom. I. p. 411.* ſed innumeris locis mendoſe. *Freherus* tamen varia Acta publica inſeruit ad hiſtoriam, quam *Rebdorfius* enarrat, pertinentia. Singillatim edita eſt curante CHRISTOPHORO GEWOLDO, *Ingolſtadii 1618. 4.* ex Codice MSCto Monaſterii Rebdorffienſis, annotatis ex collatione Freheriani textus, variantibus lectionibus expunctisque quæ *Freherus* aliunde petita, inſeruerat. Demum, cum variantibus lectionibus ex textu *Gewoldiano* & locis parallelis *Tomo I. Freheriano p. 598.* cura,

ill *Struuii.* Scripſit autem *Annales* ab anno 1295. ad 1363, quibus geſta *Adolphi*, *Alberti*, *Friderici II.* *Ludouici IV.* *Bauari* & *Caroli IV.* Imperatorum complectitur, licet in quibusdam fidem eius deſiderent. ALBERTI *Argentinenſis Chronicon* res ab anno 1270. ad 1378. geſtas complectitur, quod rudi quidem ſtylo, bona tamen fide eſt ſcriptum. *Fragmentum* huius *Chronici* cum conſulibus ſuis primus edidit *Ioannes Cuſpinianus*, *Baſileæ* 1613. *f.* Integrum vero edidit *Chriſtianus Vrſtiſius*, *Tom. II.* *p.* 95. atque præmiſit fragmentum hiſtoricum ab anno 631. incipiens, in electione *Rudolphi Habsburgici* finiens.

§. VIII.

Ex *Seculo decimo quinto* primo loco memorari meretur GOBELINVS PERSONA Decanus Bielveldienſis & Officialis Paderbornenſis. Scripſit ille *Coſmodromium*, h. e. *Chronicon vniuerſale*, complectens res eccleſiæ & reipublicæ ſecundum ſex mundi ætates diſpoſitum, atque vsque ad annum 418. directum. Certe, magna induſtria atque fide ſcriptum eſt; hoc etiam potiſſimum in eodem commendandum, quod gentium Germanicarum hiſtoriam in compendio explicat, earum origines, migrationes, colonias atque religionem narrat. Hoc vnicum in eo deſideratur, quod Pontificibus contra Imperatores nimium tribuat. Prodiit primum cura *Henrici Meibomii*, ſenioris, ex *Wecheliana*, *Francofurti* 1599. *f.* poſt iterum produxit *Meibomius* iunior, Tomo I. *rerum Germanicarum* *p.* 53. LEONARDI BRVNI ARETINI *Hiſtoria de temporibus ſuis*, ab an. 1378. ad an. 1440. *Venetiis* 1485. 4. & cum eius *rebus Græcis*, *Lugduni* 1539 4. M. THEODORI ENGELHVSII Presbyteri Eimbeccenſis, *Chronicon* ab O. C. vsque ad

ad annum 1420. edidit integrum *Ioachimus Ioannes Maderus*, *Helmſtadii 1671. 4.* & *Leibnitius* inſeruit *Scriptorum Brunſuicenſium T. II. n. 51. p. 978.* in quo multa continentur ſingularia. MATTHIAE vero DOERINGII D. Ordin. Minor. *Continuationem Chronici Theodorici Engelhuſii* ab a. *1420.* vsque ad an. *1498* ex Codice MSC Bibliothecæ Academicæ Lipſienſis edidit *B. Io. Burcardus Menckenius Scriptorum Rerum Germ. præcipue Sax Tom. III. p. 1.* WERNERVS ROLEWINCK de LAER Carthuſianus Colonienſis, *Faſciculum temporum* compoſuit, ab initio mundi vsque ad ſuam ætatem atque annum 1480, primæ editiones *Spiræ 1477. Auguſtæ Vindel. 1481. f. Argentorati 1487. f. Baſileæ 1482. f.* ipſeque videtur continuaſſe ad An. 1484 a quo tempore vsque ad annum 1514. continuauit *Ioannes Linturius*, & cum continuatione edi fecit *Ioannes Piſtorius*, in *Tomo ſecundo S. R. G. Marianum* tamen *Scotum* in plerisque eſt ſecutus. ANTONINI Archi-Epiſcopi FLORENTINI *Summa Hiſtorialis* tribus partibus conſtat, quibus ab O C. vsque ad Fridericum III. & annum 1459. res mundi exponit, quæ *Venetiis 1482. f. Noribergæ 1484. f. Baſileæ 1494. & 1502. f.* & *Lugduni* ex limatione & neceſſariis annotationibus ac aliorum Hiſtoriographorum concordantiis *Iohannis* de *Gradibus 1512. f.* atque *ibidem 1527. f. 3. Vol* & *1587. f. 3. Voll.* prodiit. Diligens quidem ſcriptor eſt, qui multa ex aliis congeſſit, ſed in ſanctorum hiſtoria, quam ſæpius immiſcet, ſuperſtitioſiſſimus eſt. DONATVS BOSSIVS *Chronicon* ab initio mundi vsque ad ſua tempora contexuit, quod vna cum eius Hiſtoria Epiſcoporum & Archiepiſcoporum Mediolanenſium excuſum eſt *Mediolani 1489. 1493. f.* Vaſtum eſt opus HARTMANNI SCHEDELII, quod inſcribitur *Chronicon*

mundi, vsque ad annum 1492. deductum, ſed abſurdis quidem & fabulis multis refertiſſimum, in quo tamen & ſingularia quædam reperias. Prodiit *Noribergæ* 1493. *f. mai.* per *Antonium Koburger*, ſtudio & cura *Sebaldi Schreyer* & *Sebaſtiani Kramer*, ciuium Noribergenſium, recuſa hæc editio *Auguſtæ Vind.* 1497. *f.* cum figuris ligno inciſis, *a Michaële Wolgemuth* & *Wilhelmo Pleydenwurf*, factis, quæ plerumque coloribus diſtinctæ ſunt. *Germanice* illud vertit *Georgius Altus*, quæ translatio *Noribergæ* primum 1493. *f.* formis impreſſa, *Auguſtæ Vind.* iterum 1496. *f.* excuſa & *Auguſtæ Vindelicorum* 1497. *f.* IOANNES LAZIARDVS *Hiſtoriæ uniuerſalis epitomen* ab O. C. vsque ad annum 1467. conſcripſit, prodiit *Pariſiis* 1521. *f.* quam teſte Voſſio de Hiſtoricis latinis lib. III. cap. XI. maximam partem deſcripſit inepte ex *Gallo* quodam auctore, *breuiarii Hiſtorici*. Continuauit eundem HVBERTVS VELLEIVS vsque ad annum 1519.

§. IX.

Seculo decimo ſexto ineunte, claruit IOANNES NAVCLERVS, qui *Chronicon* ſcripſit duobus voluminibus, ab O. C. vsque ad annum 1500. per generationes deductum, in rebus temporis, quo vixit auctor, multi vſus. Appendicem XIV. annorum adiecit NICOLAVS BASELIVS, quæ cum ipſo Chronico prodiit *Tubingæ* 1509. & 1516. *f.* *Coloniæ f.* cui Editioni acceſſit *Appendix noua*, curſim memorans res geſtas ab An. 1515. vsque ad an. 1544. Rhapſodis partim *Cunrado Tigemanno*, partim *Bartholomæo Laurente*. Quæ Editio optima, Recuſa *ibidem* 1544. & 1579. *f.* alii & Editionem Colonienſem 1576. *f.* memorant. LAVRENTIVS quoque SVRIVS *paralipomena* addidit vsque ad annum 1564, ſed eadem erroribus plena, pro

more auctoris. M. ANTONIVS COCCIVS SABELLICVS omnem mundi hiſtoriam ſub *Rhapſodiæ Hiſtoriarum* titulo ab O. C. conquiſiuit. Quod opus in Enneades X. diſtinctum atque ad an. 1504. perductum prodiit *Pariſiis* in ædibus Aſcenſianis, 1509. *f.* 2. *Voll.* Recuſum *Baſileæ* in officina *Heruagiana* 1538. *f.* 2. *Voll.* quæ Editio *XI. Enneades* habet ad an. 1504. quibus ab hoc Anno acceſſit CASPARIS HEDIONIS *Synopſis Hiſtorica rerum geſtarum ad an.* 1538. iterum cum aliis Sabellici operibus excuſum *Baſileæ* 1560. *f.* Sane, primus hic inter Scriptores hiſtoriæ vniuerſalis nugari deſiit, dolendum ſaltim, quod continua ſerie quidem res omnes narrat, ſine tamen addita auctoritate, cum ipſe ſcriptor ſit non indubius. IACOBVS PHILIPPVS BERGOMENSIS *Chronicon* ſuum, *Supplementum Chronicorum* inſcripſit, ab O. C. perductum ad An. 1490. impreſſum *Venetiis* 1492. *f.* auctior Editio ad 1502. ſub titulo: *Nouiſſimæ Hiſtoriarum omnium Repercuſſiones* quæ *Supplementum Supplementi Chronicarum* appellantur prodiit *Venetiis* 1503. *f.* & *Noribergæ* eod. anno f. Aliam *Venetam* a. 1506. *f.* ad hunc annum continuatam, & editiones *Venetas* 1513. 1520. *f.* quas alii memorant, non vidi. Pariſienſis editio 1535. *f.* breuem acceſſionem habet vsque ad annum 1535. HVGWALDVS HVLDERICVS MVTIVS ſcripſit de *Germanorum prima origine, moribus, inſtitutis, legibus & memorabilibus pace & bello geſtis omnium Seculorum ad menſem Auguſtum anni* 1539. *Libros XXXI. Baſileæ*, apud Henricum Petrum primum impreſſos 1539. *f.* poſt in *Tomum alterum Piſtorii* relatos. Non defuerunt, qui magni facerent hoc Chronicon, atque rerum Germanicarum principium inde repeterent; caute tamen legendum, cum in iis, quæ ad ſtatum Imperii noſtri faciunt, mul-

multis laboret defectibus. Huc faciunt ex parte CHRISTOPHORI ROFINIACI *Commentarii omnium hiſtoriarum*, ab O. C. ad An. 1516. *Pariſiis* 1571. 4. CHRISTIANI MARSAEI *Chronicon Mundi* ad An. 1540. *Antwerpiæ* 1540. *f.* VALENTINI ANSELMI RYD *Catalogus annorum & principum Mundi*, ad An. 1550. *Bernæ* 1551. *f.* AMANDVS ZIERIXEVS ſiue *Zierixienſis Scrutinium*, vel *venationem veritatis hiſtoricæ* ſcripſit, quod a mundi exordio ad ſua vsque tempora perduxit, *Antwerpiæ* editum 1634. *f.* Pertinet huc *Bibliotheque hiſtoriale* de NICOL. VIGNIER res ad an. vsque 1519. exponit in editione quæ *Pariſiis* 1587. V. Voll. prodiit, recentior eſt 1650. *f.* IV. Voll. IOANNES LVCIDVS *Chronicon* publicauit, ſiue emendationem temporum ab O. C. vsque ad annum 1535. quod continuauit F. HIERONYMVS BARDVS Florentinus, vsque ad annum 1575, *Venetiis* 1575. 4. mere chronologicum & leuioris eſt momenti. HADRIANVS BARLANDVS *breuem Chronologiam* ſcripſit ac *hiſtoriam* ab O. C. vsque ad annum 1532. cum *Hiſtoria Ducum Brabantiæ*, *Louanii* 1566. 12. Pertinent ad hanc Periodum Chronographi quidam, qui *lingua* ſcripſerunt *italica*, veluti: *Sommario overo Età del Mondo chronologiche della creatione di Adamo fino all' Anno* 1581. *di Chriſto fatto di* GIROLAMO BARDI *in Venetia* 1581. 4. & *Vite di tutti gli Imperadori Romani compoſte in lingua Spagnuola da* PIETR. MERSIA *& da* M. LVDOVICO DOLCE *nuouamente tradotte & ampliate* in *Venet.* 1583. 4. qui liber ad *Rudolphum II.* pertingit. Tales & proſtant *germanico* ſermone exponentes. Quales: *Wahrhaffte Geſchichte, ſo von* 1500. *Iahr an, bis auf diß* 1583. *Iahr ergangen, beſchrieben durch* DANIEL WINZENBERGER *von Grim, Dreßden* 1583. 4. & *Die kleyne*

Fürſt-

Fürſtlich Chronicka durch CASPARVM STVRMIVM *K. M.* (Caroli V.) *Ehrenholdt, Straßburg 1544. 4.* nec minus: VALENTIN MÜNZERS *Bürgers zu Fulda Chronographey von Anfang der Welt biß auf unſere Zeiten dieſes lauffenden Iahres 1549. Bern 1550. 4.* & *Ffti 1551. 4. Chronicka Beſchreibung und gemeyne Anzeyge vonn aller VVelt herkommen &c.* quam edidit & formis expreſſit CHRISTIANVS EGENOLFFVS *1535. f.* SEBASTIANI FRANCKENS *von VVoerd Chronicka von Anbegyn biß in dis Iahr 1531. Straßburg 1531. f.* CASPARIS HEDIONS *auserleſene Chronica von Anfang der VVelt bis 1543. Straßburg 1549. f.* quorum auctores quidem & continuatores, in rebus antiquis ac medii æui, vulgaria immo non ſæpe meras narrant fabulas, in negotiis ſui vero æui quandoque annotarunt libere, ſingularia, quæ alibi vix reperias ideoque cultori hiſtoriarum non plane negligendi.

§. X.

Superiori Seculo Hiſtoriam vniuerſalem condere voluerunt ſequentes: Pertinet ad hanc claſſem PETRI OPMEERI *Opus Chronographicum Orbis Vniuerſi a mundi exordio vsque ad annum 1611. f.* duobus Tomis, quorum prior *Opmeeri* eſt; *Alter* auctorem habet, LAVRENTIVM BEYERLINCK Canon. Antwerp. *Antwerpiæ 1611. f.* Prodiit hæc Opmeeri *Chronographia*, quoque *Coloniæ 1625. 8. mai.* ſed ad a. 1591. ſaltim pertingit, addita tamen eiusdem *Opmeeri*, Hiſtoria *Martyrum Batauicorum* itidem *Coloniæ 1625. 8.* Multi olim vſus PETRI MEGERLINI *Theatrum diuini regiminis a Mundo condito ad noſtrum vsque ſeculum, Baſileæ 1683. 4.* Pereruditе ſcriptum EDWARDI SIMSONII *Chronicon Hiſtoriam Catholi-*

cam

cam complectens, ab exordio Mundi ad natiuitatem Domini N. Ieſu Chriſti & exinde ad annum a Chriſto Nato LXXI. digeſtum, editumque *Oxonii 1652. f.* Quod cum inuentu difficile eſſet adiectis eruditis animaduerſionibus recuſum exhibuit PETRVS WESSELING, *Lugduni Batauorum 1729. fol. mai.* M. ZVERIVS BOXHORNIVS *Hiſtoriam vniuerſalem* compoſuit, *ſacram & profanam* a Chriſto nato ad annum vsque 1650. in qua illuſtrium gentium ac Principum origines, res geſtas, varias mutationes atque alia deſcribit, *Lugduni Batauorum 1650. & 1652. 4.* & cum appendice X. annorum *Ottonis Menckenii, Lipſiæ 1675. 4.* Propoſitum *Boxhornio* fuit, ea ſaltim exponere, quæ haut vbiuis obuia, licet in rebus antiquioribus tanta non præſtiterit, quam in duobus vltimis, quibus multa narrat haud adeo proletaria. IACOBVS GOVTOVLAS *vniuerſalem* ſuam *hiſtoriam* profanam a Chriſto nato ad annum 1640. vsque perduxit, cum Imperatorum, Regumque Franciæ iconibus, *Pariſiis 1653. f.* ANTONIVS ROBINSONVS *Annalium Mundi vniuerſalium Tomum vnum* edidit, *Libris XIV.* abſolutum *Londini 1678. f.* cui per quindecim annos inſudauit, quem ad vaſtationem vrbis Hieroſolymitanæ perduxit. Elaboratam curate & quantum fieri poteſt abſolutam omnium numeris Hiſtoriam vniuerſalem condere, facta ſocietate conſtituerunt viri quidam inter Britannos doctiſſimi diligentiſſimique. Ex anglico tranſlata in ſermonem gallicum prodierunt eruditiſſimi operis primordia, hoc elogio: *Hiſtoire univerſelle depuis le commencement du Monde* jusqu' a preſent, *à la Haye 1732. 4.* quæ prima pars ab origine mundi ad res Moabitarum, Ammonitarum, Medianitarum, Edomitarum, Amalekitarum, Cananæorum & Philiſtæorum pertingit, ſolide ex optimis fontibus elabo-

elaborata. Optamus merito felicem operis vtiliſſimi progreſſum ad noſtra vsque tempora, paresque ſemper doctrina & iudicio ſocios ſucceſſoresque. Ex iis, qui patrio ſermone expoſuerunt, commemorabimus: NICOLAI HELVICI *Beſchreibung aller denckwürdigen Sachen und Händel von an. 1517. bis 1648. Francofurti 1648. f.* ad res Germaniæ tamen, maxime faciens, & inprimis IOANNIS LVDOVICI GOTHOFREDI *Hiſtoriſche Chronica, oder Beſchreibung der vornehmſten Geſchichten, ſo ſich von Anfang der VVelt bis auf das Iahr Chriſti 1619. zugetragen, nach Abtheilung der 4. Monarchien, und beygefügter Iahrrechnung aufs fleiſſigſte in Ordnung gebracht, Francofurti 1674. f.* cum multis *iconibus*. Hoc opus ob induſtriam, quam adhibuit auctor, maximopere æſtimatur. Prodromum facit hic Tomus *Theatri Europæi*, quod *a. 1618.* initia ſua habet. Præſtat tamen *der neu-eröffnete Hiſtoriſche Bilder-Saal, Nürnberg 1697. 8. V. Voll.* Hiſtoria eſt vniuerſalis a prima mundi origine, vsque ad noſtra tempora, adiectis iconibus rerum præcipuarum, neque tamen iis adeo elegantibus. Accurata vero eſt deſcriptio atque ordinata, præcipue res geſtæ ſub *Leopoldo* prolixe & magna cum cura exponuntur. Auctorem eius plerumque faciunt IACOBVM WILHELMVM IMHOFIVM. Continuatio operis huius in gratiam adoleſcentium ſcripti pertingit vsque ad annum 1733... *Tomusque* vltimus *Noribergæ 8.* impreſſus res decennii ab a. 1723. ad an. 1733. exhibet, quidam hanc continuationem illuſtri Viro E. G. RINCKIO tribuunt. Linguis exoticis idem argumentum tractarunt ſequentes: Et quidem *Gallico* ſermone ſcripſit VRBANVS CHEVREAV *Hiſtoire du monde, Paris 1686. 4. 2. Voll. 1699. 12. 5. Voll.* it. eod. anno in *Belgio* recuſa, porro *à Amſterdam 1717. 12. 8. Voll.*

cum

cum Abbatis *de* VERTOT continuatione, ad C
rolum VI. vsque, in qua tamen editione quæda
taxantur, vid. *Gelehrte Zeitungen 1718. p.* 38. Egr
gium eſt opus, quo Hiſtoriam orbis terraru
a prima origine ſua ſub certis capitibus expoſ
tam & a continuatore ad Caroli VI. tempora pe
ductam legimus. Tacemus hic *Tillemontii* Hiſtori
am, iam ſupra inter ſcriptores *Hiſtoriæ Romanorum*
Impp. merito laudatam. Iungimus hiſce ſplendid
& ſumtuoſiora opera Hiſtoriæ vniuerſali perdiſ
cendæ inſeruitura. Primum inſcribitur: *Atla*
hiſtorique, ou nouvelle Introduction a l' Hiſtoire
a la Chronologie, & a la Geographie ancienne &
moderne, repreſentée dans des nouvelles Cartes
par Mr. C*. avec les Diſſertations D. P. GVEVDE-
VILLE *Amſterdam 1708. f. 3. Tomes.* Alterum
prodiit hoc elogio: *Le grand Theatre hiſtorique,*
Leyde 1703. V. Voll. f. in vſus Principis hereditarii
Regni Boruſſiæ confectum, figuriſque nitidiſſimis
illuſtratum, res ab O. C. ad Sec. XVIII. habet.
Ex Gottfridi Chronicis ſupra excitatis, aliiſque
conſarcinatum eſt *Chronicon vniuerſale* germanico
ſermone: *Allgemeine Staats- Kriegs- Kirchen- und*
gelehrten Chronicke, cuius *Lipſiæ* ab *a. 1733. Tres*
Tomi f. prodierunt. Qui idioma *Italicum* amant,
iis forte placebunt: GIO. TARCAGNOTA *Iſtorie*
del Mondo dal ſuo principio ſino al 1513. Venetia 1598. 4.
3. Voll. & qui continuationem exhibent MAMBRI-
NO ROSEO *&* DIONIGI *da* FANO *Aggiunte alla*
Storia del Tarcagnota *ſino al 1583. Venet. 1598. 4. 2. Voll.*
& qui priorem in compendium miſit: DIONIGI
da FANO *Iſtorie del mondo ſino al 1606. Venet. 1650. 4.*
2. Voll. Anglico vero ſermone commentati: WIL-
HELMVS HOVWELL qui dedit *an inſtitution of ge-*
neral Hiſtory, or the Hiſtory of the VVorld, Londi-
ni 1680. f. 2. Voll. quorum *primus tomus* hiſtoriam
anti-

antiquam continet exacte deſcriptam vsque ad Conſtantini M. tempora. *Alter* vero hiſtoriam ſaltim Imperatorum, vsque ad deſtructionem Imperii Occidentis comprehendit. PETRI HEYLIN *Microcoſmus* anglice ſcriptus prodiit *Londini* 1652. 1682. & 1703. & *Oxonii* 1622. 4. quibus iungenda: *Hiſtory of the VVorld by* WALTER RALEIGH, qui ſeriem hiſtoricam vsque ad Regnum Macedonicum perduxit; ALEXANDER vero ROSS ad annum 1640. alii demum ad ann. 1707. continuarunt. Editus eſt Tom. I. *Londini* 1614. *f.* *Tom. II. ibid.* 1652. & 1708. 8. *IV. Voll.* IOANNES HENRICVS BOECLERVS in animo habuit *vniuerſalem hiſtoriam* per omnia ſecula conſcribere, neque tamen illud plene abſoluit. Viuus quidem adhuc *hiſtoriam ſeculi IX. & X.* ſcripſit, tanquam ſpecimen laboris, quibus etiam inſignem ſe præſtitit hiſtoricum. Poſt mortem vero ipſius prodierunt *Secula IV.* a Chriſto nato, *priora*, quæ accurante D. M. Fr. prodierunt *Sedini* 1699. 8. præmiſſa præfatione iſagogica Ioannis Fechtii. Deſumta hæc ſunt ex lectionibus priuatis, quæ anno 1659. ab Auditoribus exceptæ fuerant, atque chronologiam, res Romanas, externas, eccleſiaſticas & litterarias pertractant. Singula accurate ſunt propoſita, allegatis etiam fontibus. Tandem quoque eiusdem Bœcleri habemus *de rebus ſeculi poſt Chriſtum natum XVI. librum Memorialem* cum commentario, quem recognitum edidit *Ioannes Burcardus Maius*, *Kilonii* 1697. 8. In memoriali quidem libello breuis adparet indiculus rerum præcipuarum ſeculi decimi ſexti, adlegatis vbique auctoribus, qui ſingula deſcripſerunt, quæ vero in adiecto commentario plenius ſunt expoſita.

§. XI.

Verum ab his progredimur ad illos, qui *ſui certique tantum temporis hiſtoriam vniuerſalem rerum in toto orbe geſtarum*, ſcripſerunt. Cordate & libere ſunt ſcripti: THEODORICI *de* NIEM Scribæ quondam Pontificii, deinde Epiſcopi Verdenſis, *Hiſtoriæ* Libri Quatuor, *Baſileæ* per *Thomam Guarinum* 1566. *f.* editore *Simone Schardio*, recuſi *Argentorati* 1609. 8. qua res ſuo tempore, cum in Imperio aliisque regnis, ſub *Carolo IV.* & ſubſequentibus duobus Imperatoribus, tum in Eccleſia, durante perniciosiſſimo Schiſmate inter *Vrbanum VI.* & *Clementem* Anti-Papam, eorumque ſucceſſores, geſtæ, exponuntur. Horum Libri tres ante excuſi fuerunt, liber vero quartus luculentior ceteris tum primum in lucem prolatus. Singularia multa ſeruant, arcanasque inſignium euentuum *Sec. XV.* cauſas aperiunt *Pii Secundi Pontificis Maximi Commentarii rerum memorabilium, quæ temporibus ſuis contigerunt*, quos compoſuit IOANNES GOBELLINVS Vicarius Bonnenſis, atque ex vetuſto originali recognouit *Franciſcus Bandinus Picolomineus* Archi-Epiſcopus Senenſis ex vetuſto originali, recuſi *Francofurti* in Officina *Aubriana* 1614. *f.* qua in editione acceſſerunt: IACOBI PICCOLOMINEI Cardinalis Papienſis, qui Pio Pont. coæuus & familiaris fuit *Rerum geſtarum ſui temporis, & ad Pii continuationem Commentarii*, eiusque *Epiſtolæ* de rebus memorabilibus exponentes. PAVLVS IOVIVS quidem *Hiſtoriam* omnium pene populorum ab anno Chriſti 1494. vsque ad 1546. ſcripſit, in duos tomos & libros XLV. diuiſam, ex quibus vel fato perierunt, vel volente ſic auctore ſuppreſſi Libri V. VI. VII. VIII. IX. X. & Libri XIX. XX. XXI. XXII. XXIII.

XIII. & XXIV. quorum loco auctor breues epitomas inſeruit, qui prodierunt *Florentiæ* 1552. *f.* . Voll. *Pariſiis* 1553. *apud Mich. Vaſcoſan*, ibid. 1558. *f. Baſileæ* in 8. 1555. 1556. 1560. 1567. anni enim horum *Tomorum* variant, & *Baſileæ* 1578. *f.* per Petrum Pernam, & *Venetiis* 1559. 8. 3. *Voll.* Hic autem ab eloquentia magis atque prudentia, quam a fide laudatur. Multa ex vulgo hauſit: genti ſuæ, *Mediceis*que nimium fauet: gratia & odio vltra modum rapi ſe ſinit, ita vt non male eidem calamum venalem obieciſſe videatur *Thuanus*. Magis tamen commendantur eiusdem elogia virorum, quorum imagines ſimul ſecundum effigies in muſeo *Coſmi* ſeruatas exhibuit. *Italice* hanc Hiſtoriam vertit, ſupplementumque adiecit HIERONYMVS RVSCELLI, *in Venet.* 1608. 4. 2. *Voll.* atque *germanice Henricus Pantaleon*, cuius verſio prodiit *Baſileæ* 1560. 1564. & *Francofurti* 1570. *f. Belgica* translatio 1694. *f.* eſt edita. Secutus eundem fuit NATALIS COMES, qui *vniuerſæ Hiſtoriæ ſui temporis libros XXX.* rerum toto orbe ab anno 1545. vsque ad annum 1581. geſtarum expoſitionem complectentes dedit *Venetiis* 1581. *f.* Priores *Libri X.* prodierant *Venetiis* 1572. 4. atque cura *Caſparis Buſchii*, *Argentorati* 1612. *f.* Fides eius quanta ſit, adparet ex *Petri Albini* progymnaſmatibus Hiſtoriæ Saxonicæ *p.* 153. qui eandem hiſtoriam antequam ederetur, ad magnum quendam miſſam fuiſſe dicit, vt huius arbitratu corrigeretur, quidquid eſſet, quod ei minus arrideret: pro ea vero adulatione mille aureos coronatos in menſam ipſi fuiſſe effuſos. GVLIELMI PARADINI *Memoriæ noſtræ*, Libris Quatuor expoſitæ, *Lugduni* 1548. *f.* eleganti grauique ſtilo, de rebus Caroli V. Imp. & Franciſci I. Gallorum Regis ita tamen ſunt ſcriptæ, vt ſimul Gallum agnoſcas.

ſeqq. 8. dederunt. Res quidem hi auctores maxime Germanicas belli pacisque LX. annorum ſpatio annotarunt, connexas tamen cum ceteris Europæis. Singulis Tomis Tractatus illi, quorum mentio in expoſitione facta, Inſtrumenta nimirum Pacis, pacta, & ſimilia ſunt addita. *Brachelius*, res ab a. 1618. ad 1651. ſatis nitide; *Thuldenus* ab anno 1652. ad 1660. ample profuſeque; *Breweryus* inepte fere, omnes non ſine partium ſtudio, ſcripſerunt, prudentibus tamen, & iudicio præditis, materiem qua vtantur, præbent. PAVLI PIASECII Epiſcopi Præmislienſis, *Chronica geſtorum in Europa ſingularium* ad annum Chriſti 1648. *Cracouiæ 1648. f.* excuſa, & in *Belgio*, vt videtur, iuxta exemplar impreſſum *Cracouiæ*, & poſtmodum ab ipſo Auctore propria manu correctum & auctum, ſine loci & temporis mentione, *f.* incipit a *Stephani Bathory*, Principis Tranſyluani in Regem Poloniæ electione anno 1575. deſinit in anno 1648. atque multa narrat memorabilia, libere quandoque & cordate ſcribens, & iudicans. Ex *Italis* plures ad hanc periodum faciunt, qui de rebus *Italiæ*, Europæ omnis, & quandoque ceteri orbis, literarum monimentis conſignarunt varia Sæculorum maxime XV. XVI. XVII. Quorum aliquot indicabimus. GIOVAMBATTISTA ADRIANI, *Iſtoria di ſuoi tempi, Firenze 1583. f.* FERRANTE PALLAVICINO *ſucceſſi del mondo dell' Anno 1636. Venet. 1638. 4.* PIETRO FRANCISC. GIAMBVLLARI *Storia dell' Europa dal A. 800. ſino al 913. Venetia 1566. 4.* CIPRIAN MANENTE *Iſtoria dal A. 970. ſino al 1400. Venetia 1561. 4.* CESARE CAMPANA *delle Hiſtorie del Mondo dall' A. 1580. ſino al 1596, Venezia 1596. 4.* ALESSANDRO ZILIOLI *delle Hiſtorie memorabili de noſtri tempi dall'* Anno 1600. ſino al 1630, *Par-*

Parte I. II. & III. Venetia 1654. 4. MAIOLINI BISACCIONI *delle Hiſtorie memorabili de noſtri* tempi dall A. 1630. ſino *al 1640. o ſia la* quarta Parte *delle Hiſtorie* di Al. ZILIOLI, *Venetia 1653. 4.* GIO. BAPTISTA BIRAGO *Hiſtorie memorabili che contienne le Sollevationi di Stato de noſtri tempi, e li rumori moderni di Francia ſino al 1650. o ſia la* quinta Parte *delle Hiſtorie di* AL. ZILIOLI, *Venetia 1653. 4.* GIROLAMO BRVSONI *Guerra d' Italia del noſtri tempi dal' 1635. al 1655. Venetia 1646.* & PIETRO GAZOTTI *Iſtoria delle Guerre d' Europa dal 1643 al 1680. Venetia 1681. 2. Voll.* in quibus omnibus prudens rerum arbiter inueniet, quæ ad vniuerſalem hiſtoriam ornandam atque ſupplendam adhibeat. Nec heic plane omittendi ſunt, qui, Sæculo XVI. & XVII. ex publicis rerum nouarum relationibus *Narrationes* compilarunt, e quorum ſerie annotabimus: MICHAELIS EITZINGERI *Hiſtoriſche Relationes*, quarum *Tres Partes* prodierunt *Coloniæ Agripp. 1594.* & quæ diutius tulerunt applauſum IACOBI FRANCI ſiue CONRADI MEMMII *Relationes hiſtoricæ*, germanico ſermone ſcriptæ, ac *Francofurti* & *Lipſiæ*, multis *Voluminibus* editæ, quæ adhuc continuantur. Decerptæ ſunt illæ ex publicis, vt vocant, novellis, & incertis ſæpe relationibus, nec tamen quod ad antiquiores Tomos ſunt plane negligendi, propter Acta quædam minora, quæ vel alias nunquam typis impreſſa, vel oculis ſubducta. Similis inſtituti GOTTH. ARTHVSII *Mercurius Gallo-Belgicus*, ſiue, *rerum in Gallia & Belgio potiſſimum Hiſpania quoque Italia, Anglia, Germania, Vngaria, Tranſylvania, vicinisque locis ab an. 1555. usque ad annum 1665. geſtarum hiſtoricæ narrationes, Francofurti 1609.* vsque *1665. 8.* diuerſis auctoribus, ex gallico quod ad partem & belgico, translati hi *Tomuli*,

muli, bona mixta habent, multis dubiis, incertis falſis, qui itaque iisdem vti voluerit, facere debet cum cautione, collatis aliis certioris fidei teſtibus atque monimentis.

§. XII.

Ad *hiſtoriam ſuperioris ſeculi XVII.* facit atque ſubſidia præbet ampliſſimum opus, quod inſcriptum: THEATRVM EVROPAEVM, *oder wahrhaffte Beſchreibung aller denckwürdiger Geſchichte, ſo hin und wieder fürnemblich in Europa, hernach auch an andern Orthen der Welt ſowohl in Religion als Policey-VVeſen vom Iahr Chriſti 1617. bis auf das Iahr 1629. ſich excluſiue zugetragen haben durch* M. IOAN. PHILIPPVM ABELINVM, *Francofurti* elegantibus *Matthiæ Meriani* tabulis æneis exornatum Tomus I. ad a. 1629. curate ſane elaboratus. *Tomus ſecundus* ad 1633. eodem auctore; *Tertius* ad an. *1638.* auctore HENRICO ORAEO, *Aſſenheimiate; Quartus* ad an. 1643. & *Quintus* ad a. *1647.* compilatore IO. PETRO LOTICHIO; *Sextus* ad a. *1651.* & *Septimus* ad a. *1658.* ſub nouo titulo: *Irenico-Polemographia*, ſiue *Theatri Europæi continuati ſeptennium*, ſcriptore IOA. GEORGIO SCHLEDERO; *Octauus*, ad a. *1660.* & *Nonus* ad ann. *1666.* compilatore MARTINO MEYERO; *Decimus*, ad an. *1671.* per WOLFFGANGVM IACOBVM GEIGERVM; *Vndecimus* ad a. *1679.* *Duodecimus* ad a. *1687.* *Decimus Tertius* ad a. *1691.* *Decimus Quartus* ad a. *1695.* *Decimus Quintus* ad an. *1700.* *Decimus Sextus* ad a. *1703.* *Decimus ſeptimus* ad a. *1704.* *Decimus octauus* ad a. *1707.* *Decimus nonus* ab an. *1700-1712.* quorum *quatuor Tomorum* Auctor Vir ſumme reuerendus SCHNEIDERVS, Paſtor tum *Laubacenſis*, qui ab hero ſuo laudatiſſimo Comite Solmenſi *Friderico Magno* atque aliis viris

viris illuſtribus præclara accepit ſubſidia; *Vigeſimus* Tomus, & qui ſub prelo eſt *Vigeſimus* primus, eodem forte ſcriptore conditi ad annum vsque *1718.* perducti, atque ſic *Seculi XVII.* res enarrantur, diuerſo ſtilo, atque iudicio ſæpe non adeo puro grauique. Pretium augent imagines æneæ in prioribus tomis ſplendidæ, poſtea vero ſæpe ineptæ minusque elegantes. Inſerta quandoque acta & narrationes cæremoniarum ſimiliaque, quæ operi fauorem apud prudentes conciliant. Huic coniungenda alia voluminoſa collectio, cui titulus: PHILEMERI IRENICI ELISII ſiue MARTINI MEYERI, Hayna - Sileſii, *Diarium Europæum, oder kurtze Beſchreibung denckwürdigſter Sachen, ſo ſich in Kriegs - und Friedens-Geſchichten in Europa, fürnemlich aber in dem Heil. Ræmiſchen Reich und demſelben nahe angrænzenden Kænigreichen, Landen und Herrſchafften begeben,* XLV. Voluminibus in 4. quæ hac ſerie prodierunt, & res referunt:

„ *Pars I.* habet Commemorationes rerum geſtarum & *Acta* a. *1657.* & *1658.*

Pars II. ſ. *Continuatio I.* eadem a. *1659.* a Ian. vsque ad *Auguſtum.*

Pars III. ſ. *Contin. II.* Acta a. *1659.* menſe *Iunio Iul. Aug.*

Pars IV. ſ. *Contin. III.* Acta a. *1659. 1660.* vsque ad menſ. *Iun.*

Pars V. ſ. *Contin. IV.* a. 1660. vsque ad m. *Octobr.*

Pars VI. ſ. *Contin. V.* a. 1660. 1661. m. *Ianu. Febr.*

Pars VII. ſ. *Contin. VI.* a. 1661. a menſe *Mart.* vsque ad *Decemb.*

Pars VIII. ſ. *Contin. VII.* a. 1662. a *Ian.* vsque ad *Iun.*

Pars IX. ſ. *Contin. VIII.* a. 1662. a *Iun.* v. a. *Decembr.*

Pars X. ſ. *Contin. IX.* a. 1663.

Pars XI. ſ. *Contin. X.* a. 1664.
Pars XII. ſ. *Contin. XI.* a. 1665. m. *Ian.* v. a. *April*
Pars XIII. ſ. *Contin. XII.* a. 1665. a. *Iun.* v. a. *Decembr.*
Pars XIV. ſ. *Contin. XIII.* a. 1666. a. *Ian. Febr.*
Pars XV. ſ. *Contin. XIV.* a. 1666. *Febr.* vsque ad *Iu*
Pars XVI. ſ. *Contin. XV.* a. 1666. *Aug. Dec.*
Pars XVII. ſ. *Contin. XVI.* a. 1667. *Ian. Mai.*
Pars XVIII. ſ. *Contin. XVII.* a. 1667. *Mai. Nov.*
Pars XIX. ſ. *Contin. XVIII.* a. *1667. & 1668.*
Pars XX. ſ. *Contin. XIX.* a. *1668. & 1669.* a. *Iun.* vsque ad *Iul.*
Pars XXI. Contin. XX. a. 1669. & 1670. *Ian. Febr*
Pars XXII. Contin. XXI. a. 1670. *Mart.* v. a. *Iun.*
Pars XXIII. Contin. XXII. a. 1670. 1671. *Ian. Febr. Mart.*
Pars XXIV. Contin. XXIII. a. 1671. *Mai.* v. a. *Octobr.*
Pars XXV. Contin. XXIV. a. 1671. 1672.
Pars XXVI. Contin. XXV. a. 1672. *Mai.*
Pars XXVII. Contin. XXVI. a. 1672. *Iun. Sept.*
Pars XXVIII. Contin. XXVII. a. 1673. 1674.
Pars XXIX. Contin. XXVIII. a. 1673. 1674.

His editis, renouatio quaſi operis cœpit ſub titulo:

„ DIARII *Europai, inſertis variis Actis publicis Continuatio, die taglicher Geſchichts-Erzehlung XXX. Theil, oder: Des neueingerichteten Diarii Europai Erſter Theil*, refert Acta a. *1672. 1673. 1674. Francofurti ad Mœnum 1675 4.*

„ *Pars XXXI.* vel II. *Contin. I.* a. 1674. & 1675.
Pars XXXII. vel IIII. *Contin. II.* a. 1675. menſ. *Iun.* vsq. *Sept.*
Pars XXXIII. vel IV. *Cont. III.* a. 1675. 1676.
Pars XXXIV. vel V. *Cont. IV.* 1676. 1677.
Pars XXXV. vel VI. *Contin. V.* a. 1677.
Pars XXXVI. vel VII. *Contin. VI.* a. 1677.
Pars XXXVII. vel VIII. *Contin. VII.* a. 1678.
Pars XXXVIII. vel. IX. *Contin. VIII.* a 1678.
Pars XXXIX. vel X. *Contin. IX.* a. 1678. 1679.
Pars XL. vel XI. *Contin. X.* a. 1678.
Pars XLI. vel XII. *Contin. XI* a. 1679.
Pars XLII. vel XIII. *Contin. XII.* a. 1680.

Pars

Pars XLIII. vel XIV. *Contin. XIII.* a. 1680.
Pars XLIV. vel XV. *Contin. XIV.* a. 1680. 1681.
Pars XLV. vel XVI. *Contin. XV.* a. 1681.

Quæ Partem primam cuiuslibet Tomi faciunt in hoc opere narrationes equidem rerum geſtarum ſunt nudæ, & proletariæ ex vulgaribus relationibus maximam partem deſumtæ, quibus tamen inſertæ ſunt variæ de negotiis magni momenti epiſtolæ, expoſitiones de cærimoniis, prœliis commemorationes, additæ quoque Parte altera variæ Deductiones & ſcripta publica, quæ huic compilationi gratiam & pretium conciliarunt. Sed raro inuenitur integrum, cauſſæ huius rei plures ſunt. Non in vna officina libraria, ſed diuerſis prodiit opus, diſtracti varie Tomi, nec pari ſemper numero excuſi. Rariſſimus eſſe videtur *Tomus XXIX.* Qui ſingularia ex Actis publicis, legatorumque ac miniſtrorum commentariis & epiſtolis, deſiderat, adeat *Abbatis* VICTORIS (Vittorio) SIRI Parmenſis, Hiſtoriographi Regis Galliæ, Commentarios hodie perraros ſumtuoſiſſimosque, quorum *primum* inſcripſit: *Memorie recondite dall' anno 1601. al 1640. di* VITTORIO SIRI, quarum *Memoriarum Volumen Primum* formis expreſſum *in Ronco 1677. Secundum* & *Tertium, in Parigi 1677. Quartum, ibid. 1677. Quintum: Memorie recondite dall' anno 1619. ſino al 1625. in Lione 1679. Sextum: dall' anno 1625. ſino al 1630. in Lione 1679. Septimum: dall' anno 1630. ſino al 1634. in Lione 1679. Octauum: dall' anno 1634. ſino al 1640. in Lione 1679. in 4to. VIII. Tomis.* Cum his iungendus prius editus: *Il Mercurio overo Hiſtoria de' correnti tempi*, Tomis *Quindecim.* Qui hac ſerie prodierunt: Tomus *Primus*, in *Caſale 1644.* habet Libros *Tres* & res memorat ab anno *1635.* quo bellum Galliam inter

inter & Hiſpaniam cœpit. Tomus *Secundus* in *Caſale 1648. tribus Libris*, incipit ab anno *1642*. *Tertius*, in *Lione 1652*. itidem *tres* continet *Libros* acta anni 43. exhibentes. *Quartus* in *Caſale 1655*. *in duas* diſpeſcitur *partes* & ad an. *1644*. geſta, refert. *Quintus*, in *Caſale 1655*. in *duas* diuiditur partes, & Acta anni *1645*. exhibet. *Sextus* in *Caſale 1664*. ad annum *1645*. ſpectat, & duas ſectiones habet. *Septimus*, in *Caſale 1667*. ad annum *1646*. referendus. *Octavus*, in *Caſale 1667*. duabus abſoluitur ſectionibus, geſtaque a. *1646*. recenſet. *Nonus*, *in Caſale 1667*. duo ſiſtit *volumina*, quæ acta a. *1647*. exponunt. *Decimus*, in *Caſale 1668*. Hiſtoriam anni *1647*. refert in *duo* diuiſus *volumina*. *Vndecimus*, *in Parigi 1670*. hiſtoriam *1648*. attingit. *Duodecimus in Parigi 1672*. acta pacis bellique ab an. *1648*. refert. *Decimus Tertius*, in *Parigi 1674*. eamdem hiſtoriam illuſtrat. *Decimus Quartus*, *per ſpolito della naue* a. *1682*. res ab anno *1648*. ad *1650*. enarrat. *Tomus* denique *Decimus Quintus ibidem* a. *1682*. hiſtoriæ anni *1651*. vsque ad an. *1655*. exponuntur. Omnes hi *Tomi* in *4*. excuſi, atque vti eruditi obſeruant viri maximam partem Pariſiis in *Lupara* excuſi, licet paginæ titulorum alia loca indicent. Accuſatur quidem a permultis nimii in Galliam ſummosque quosdam viros a quibus honoraria acceperit ſtipendia, ſtudii, nemo tamen negat præter ciuilem fructuoſamque ſcribendi rationem, quæ politicos inſtituit viros, ſingularia multa & arcana *Victorio* a Domino *de Lionne* ſtatus adminiſtro fuiſſe communicata. Cauſſas raritatis horum *Tomorum* indicat *Clericus bibliotheq. choiſie Tom. IV. p. 159*. Scripti grauiter ex optimis fontibus commentarii HIOBI LVDOLFI editi ſub elogio *Allgemeine Schaubühne der Welt*, *des ietztlauffenden Seculi* (XVII.) *Tomus Primus* editus eſt *Francofurti ad*

Mænum

Tomus 1699. f. ab a. *1601.* ad a. *1630.* *Tomus Secundus* *1701. f. ad a. 1654.* *Tomus III.* auctore CHRISTIANO JVNCKERO *ibid. 1713.* ab a. *1651.* ad *1663.* & eodem ſcriptore *Tomis IV.* ibid. *1718. f.* ab a. *1663.* ad *1675.* *Tomus V. Francofurti 1731. f.* ſcriptore Anonymo *ſive Vffenbachio*, cum præfatione *B. Pritii*, quo res orbis ab anno *1675.* ad *1688.* memorantur. Multa quoque memorabilia & ſingularia Hiſtoriæ Seculi XVII. conquiſiuit & conduxit B. IOANNES FRIDERICVS PFEFFINGERVS in *Merckwürdigkeiten des XVII. Iahrhunderts Hamburgi 1706.* quo Tomo ad vinginti annos priores ea ſunt compilata. EVERARDVS GVERNER HAPPELIVS *Hiſtoria moderna Europæ, oder Hiſtoriſche Beſchreibung des heutigen Europa, Vlmi 1691. f.* variam hiſtoriam ſcripturo ab a. *1649.* ad *1671.* conduxit, ipſe proletarius auctor. Idem HAPPELIVS compilauit collectionem quandam, quæ varia vniverſali hiſtoriæ condendæ præbet ſubſidia, ſub titulo: *Hiſtoriſcher Kern, oder Chronica der merckwürdigſten Welt- und Wunder-Geſchichte*, Erſter Theil, *welcher vom Iahr Chriſti 1618. mit dem beruffenen 30jahrigen deutſchen Kriege angefangen und bis a. 1670. kurz verfaſſet, alsdenn weiter bis 1680., den blutigen Krieg, welcher ganz Europam acht Iahr mit einander verwirret, etwas ausführlicher beſchreibet, Hamburg 1690. 8.* cui Tomo adiecta varia Inſtrumenta Pacis & Acta Electionis Pontificiæ. *Parte ſecunda* ab a. 1680. bis *1690.* res commemorantur, acceſſit: *Maynziſches Belagerungs-Diarium, & Straff- und Vnglücks-Chronica.* *Parte Tertia* duobus *Voluminibus* commemoranda ab a. *1690.* ad *1699.* *Parte Quarta* ab an. 1700. & alt. *Volum.* ab a. *1705.* ad *1709.* *Parte Quinta* ab an. *1710.* ad *1719.* *Parte Sexta* ab a. *1720.* ad *1729.* recenſentur. Inſignia quoque præſidia in primis actorum minorum

rum & libellorum præbent, *Diaria*, (*Journals*) hiſtorico-politica, gallico & germanico ſermone ſcripta, nimirum *Mercure hiſtorique & politique contenant l'etat preſent de l'Europe, ce, qui ſe paſſe dans toutes les Cours, les Interets des Princes & tout ce qu' il y a de curieux*, primus huius Diarii perhibetur auctor CATIEN COVRTILS *de* SANDRAS, cœpitque edere has Ephemerides a. *1686.* menſe *Novembri.* Ceteri auctores qui ſucceſſerunt indicantur hi: BAYLE, qui annis *1689. 1690.* aliquot *Partes* elaborauit, *la* BRVNE; *St.* ELIER; *St.* DONNET; GVYOT & nouiſſime ROVSSET. Editi vsque huc *Tomi* XCVII. Eiusdem argumenti plenæque actorum inſignium: *Lettres* hiſtoriques contenant ce qui s' eſt paſſé de plus important en Europe depuis *1692.-1728*, *Tomes LXXIV.* inter ſcriptores harum commemorationum fuit Mr. BASNAGE. Germanico ſermone edita *Monathlicher Staats-Spiegel*, *Augſpurg 1699-1709. 8.* XXI. Voll. *Neueræffneter Staats-Spiegel*, inter cuius auctores ZSCHACKWITZIVS & DORNIVS, *Haag* f. *Lipſiæ* 1700. 1716. *8. Voll. 8.* & inprimis, acceptiſſima omnibus *Fama Europea* I-ad CCCXX. *Lipſiæ 1702. 1732. 8.* quæ paucis abhinc annis ſub nouo titulo: *Neue Europæiſche Fama*, edi cœpta, aliæque eiusmodi *Collectiones*, quæ copioſe recenſita in *Bibliotheca Selecta* Iuridica. Vniuerſe Hiſtoriam omnium ſeculorum ſcripturo & enarraturo, nunquam de manibus ponendum quod ad Secula a *Caroli M.* temporibus elapſa pertinet: *Corps univerſal Diplomatique du Droit des Gens, contenant un Recueil des Traitez d' Alliance, de Paix, de Treve, de neutralité, de commerce, d'echange, de protection, & de garantie, de toutes les conventions, transactions, pactes, concordats & autres Contracts, qui ont été faits en Europe, depuis le Regne de l'Empereur* CHARLEMAGNE *jusques à pre-*

preſent, avec les capitulations Imperiales & Royales, les ſentences arbitrales & ſouveraines dans les cauſes importantes, les declarations de Guerre, les contrats de Mariage des grands Princes, leurs Teſtemens, Donations, Renonciations & Proteſtations, les inveſtitures des grands Fiefs, les erections des grandes Dignités, celles des grandes Compagnies de Commerce, & en general de tous les titres ſous quelque nom qu'on les deſigne, qui peuvent ſervir à fonder, etablir où juſtifier les Droits & les Interets des Princes & Etats de l' Europe, par Mr. *du* MONT *Ecuier, Conſeiller & Hiſtoriographe de S. Maieſté Imp. & Catholique*, à Amſterdam *1726. - 1731. f.* VIII. Tomi. Oeconomia *Tomorum* ampliſſimi Operis talis eſt: *Tomi Primi* Pars Prima continet amplam Præfationem de fine collectionis vſu & fontibus, ſequitur p. 34. *Diſſertation ſur les diverſes Ceremonies, qu'ont employé les differentes Nations dans les Traitez de Paix & d' Alliance &c.* Collectio ipſa incipit ab An. *800.* Imperii *Caroli M.* & deſinit a. *1313.* acceſſit porro Supplementum. *Pars Secunda* incipit ab a. *1314.* deſinit a. *1358. Tomi Secundi Pars Prima*, incipit ab *an. 1359.* deſinit ad a. 1413. præmiſſæ ſunt: *Obſervations hiſtoriques & politiques ſur les Traitez des Princes* par AMELOT *de la* HOVSSAIE; Pars Secunda incipit ab a. *1414.* & deſinit ad an. *1436. Tomi Tertii* Pars I. incipit ab an. *1436.* deſinit ad an. *1476.* acceſſit *Supplementum.* Pars Secunda, incipit ab a. *1477.* & deſinit ad annum 1500. *Tomi Quarti* Pars Prima, incipit ab anno *1501.* & deſinit ad annum *1528.* Pars Secunda, ab an. *1529.* vsque ad an. *1559. Tomi Quinti* Pars Prima, ab an. *1556.* vsque ad an. *1599.* Pars Secunda, ab an. *1600.* vsque ad an. *1630. Tomi Sexti* Pars Prima ab a. *1631.* ad an. *1650.* Pars Secunda, ab an. *1651.* vsque ad 1663. Pars Tertia ab an. *1664.* vsque ad

an. *1666.* *Tomi Septimi* Pars Prima ab an. *1667.* vsque ad an. *1679.* Pars Secunda ab a. *1680.* vsque ad a. *1700.* *Tomi octaui* Pars Prima ab an. *1701.* vsque ad annum *1718.* Pars Secunda, ab a. *1719.* vsque ad an. *1731.* Spes in Tomi vltimi Præfatione facta eſt ſingularis Supplementorum voluminis, quod expectamus. Multi in ſumtuoſo hoc opere deſiderant, ex Lünigii Archiuo Imperii tam multa in hoc fuiſſe translata, atque ſelectum non ſemper obſeruatum. Laude interim digniſſimum eſt inſtitutum atque ita comparatum, vt hiſtoriarum cultor eodem carere haut poſſit. Addatur: *Hiſtoire des Traitez de Paix & autres Negotiations du XVII. Siecle depuis la Paix de Vervins, juſqu' à la Paix de Nimegue, où l'on donne l'origine des Pretenſions & anciennes & modernes des toutes les Puiſſances de l'Europe & une Analyſe exacte de leurs Negotiations, tant publiques que particulieres, a Amſterdam 1725. f. 2. Voll.* ab a. 1598. incipit in Gallicis Pacificationibus copioſior eſt. Magni quoque pretii ſunt, ſumma libertate, iudicio exacto ex archiuis exarati *Puſendorfiani* commentarii Sæc. XVII. illuſtrantes. SAMVELIS nimirum PVFENDORFII *de rebus Suecicis libri XXVI.* ab aduentu Guſtaui Adolphi R. in Germaniam, vsque ad abdicationem Chriſtinæ, *Vltraiecti* prodierunt *1686. f.* quos quaſi continuarit *de rebus a Carolo Guſtauo, Sueciæ R. geſtis* Libri VII. *Noribergæ 1696. f.* in germanicum quoque & gallicum idioma translati. Pleni maxime arcanarum commemorationum *de rebus geſtis Friderici Guilielmi M.* Libri XIX. *Noribergæ 1695. f.* nuper in f. recuſi. In his autem potiorem partem Hiſtoriæ rerum in Europa geſtarum videmus deſcriptam. Sane Principem Hiſtoricorum ſuperioris ſeculi fuiſſe Puſendorfium vel ſingulis conſtat. Licet non deſint, qui ex iisdem

dem aliqua pro ſtatus ratione vel deleta, vel immutata velint. Coniungendi ex *Gallis: Memoires, de ce qui s' eſt paſſé dans la Chretienté depuis le commencement de la Guerre en 1672. jusq' a la Paix conclüe en 1679.* par *Mr.* le Chevalier TEMPLE, *a la Haye 1692. 12.* & *L' Hiſtoire du Temps ou Relation de ce qui s' eſt paſſé de memorable en Europe & principalement en Angleterre depuis les Regnes de Charles II. & de Jaques II*, traduit de l' Anglois *Tom. I. a Amſterdam 1690. 12. T. II. ibid. 1691. 12.* & *T. III.* ibid. eod. Ex *Italis* vero IOANNIS VINCENTII LVCCHESINII, Patricii Lucenſis, *Hiſtoriarum ſui temporis* ab Noviomagenſi Pace, *Tomus Primus*, in plerisque candide, prudenter, facunde ſcriptus, *Romæ 1725. 4.* excuſus, in VI. Libros diuiſus ab an. 1678. & in rebus 1688. geſtis deſinit: Hiſtoriam ſui temporis maxime Europæam, ab An. 1696. ad a. 1700. ſummorum virorum ſecretioribus commentariis adiutus ſumma ſtili etruſci elegantia condidit FRANCISCVS MARIA OTTIERI *Iſtoria delle guerre avvenute in Europa & particolarmente in Italia per la ſucceſſione alla Monarchia delle Spagne, in Roma 1728. 4. Rerum per Europam geſtarum a ſancita ad Pyrenæos Pace vsque ad nuper pactam Vltraiecti, Raſtadii & Badæ Synopſis*, cuius auctor CASIMIRVS FRESCHOT, *Noribergæ 1715. 8.* BERNHARDVS CHRISTIANVS IAEGERVS præter alios, præcipue vltimos duodecim annos Seculi XVII. ab anno 1688. ad 1700. hiſtorice pertexuit, *Lipſiæ 1701. 8.* Seriem temporis potiſſimum eſt ſecutus, pleraque tamen ex deſcriptionibus illorum temporum & nouellis fuere extracta. Ad condendam *annorum XVIII. Seculi Decimi Octaui* hiſtoriam præclara ſubſidia, addita narratione hiſtorica illuſtrata exhibent *Memoires pour ſervir a l' Hiſtoire du XVIII. Siecle*,

contenant les Negotiations, Traitez, Reſolutions, & autres Documens authentiques, concernant les Affaires d'Etat par Mr. de LAMBERTY, quarum *Tomus Primus* Secundæ Editionis, *Hagæ Comitum* 1731. 4. *Tomus Secundus* ibid. 1732. *Tertius* ibid. 1733. *Quartus* ib. 1733. *Quintus* 1733. *Sextus Amſtelodami* 1735. *Septimus* & *Octauus ibid.* 1736. *Nonus* & *Decimus Hagæ Comitum* 1734. *Vndecimus* & *Duodecimus Amſtelodami* 1734. additis *Supplementis* Annorum MDCC. vsque MDCCIII. prodierunt. Addatur alia quæ continuationem facit: *Recueil hiſtorique d' Actes, Negotiations, Memoires & Traitez depuis la Paix d' Vtrecht, jusqu' au ſecond Congres de Cambrai*, par *Mr.* ROVSSET, cuius *Tomes* I. II. III. *a la Haye* 1728. *Tom.* V. 1731. *Tom. VI.* 1732. *T. VII.* 1733. *T. VIII.* 1734. *T. IX.* 1735. *Tom. X.* 1736. *Tom. XI.* 1737. 12. prodiere. Singulares & commemorandos Hiſtoriæ Sec. XVIII. euentus illuſtrat: *Theſaurus Numiſmatum modernorum huius Seculi, figuris aeneis expreſſorum*, cum latina & germanica explicatione. *Noribergæ f.* X. Tomulis Numiſmata ab a. 1700. ad 1709. exhibet, cum Supplementis & indice, ſucceſſerunt inde *Numiſmata Hiſtorica Anni* 1710. *Noribergæ f.* Collector eſt MELCHIOR KOERNLEIN, interpres IOACHIMVS NEGELEIN *Noribergenſes*. Recentiſſimam Hiſtoriam Europæam illuſtrat: *a Hiſtory of the Affairs of Europe, from the Peace of Vtrecht to the concluſion of the quadruple Alliance with a Treatiſe of the religious and civil intereſts of Europa*, by WILL. GIBSON, *London* 1725. 8.

§. XIII.

Inter *Compendia Hiſtoriæ vniuerſalis* primum meretur locum, *Chronicon* quod edidit IOANNES CARIO, *Witteberga* 1499. 8. quod vero per

Phi-

dem aliqua pro ſtatus ratione vel deleta, vel immutata velint. Coniungendi ex *Gallis*: *Memoires, de ce qui s' eſt paſſé dans la Chretienté depuis le commencement de la Guerre en 1672. jusq' a la Paix concluë en 1679.* par *Mr.* le Chevalier TEMPLE, *a la Haye 1692. 12.* & *L' Hiſtoire du Temps ou Relation de ce qui s' eſt paſſé de memorable en Europe & principalement en Angleterre depuis les Regnes de Charles II. & de Jaques II*, traduit de l' Anglois *Tom. I. a Amſterdam 1690. 12. T. II. ibid. 1691. 12.* & *T. III.* ibid. eod. Ex *Italis* vero IOANNIS VINCENTII LVCCHESINII, Patricii Lucenſis, *Hiſtoriarum ſui temporis* ab Noviomagenſi Pace, *Tomus Primus*, in plerisque candide, prudenter, facunde ſcriptus, *Romae 1725. 4.* excuſus, in VI. Libros diuiſus ab an. 1678. & in rebus 1688. geſtis deſinit. Hiſtoriam ſui temporis maxime Europaeam, ab An. 1696. ad a. 1700. ſummorum virorum ſecretioribus commentariis adiutus ſumma ſtili etruſci elegantia condidit FRANCISCVS MARIA OTTIERI *Iſtoria delle guerre auvenute in Europa & particolarmente in Italia per la ſucceſſione alla Monarchia delle Spagne, in Roma 1728. 4.* *Rerum per Europam geſtarum a ſancita ad Pyrenaeos Pace usque ad nuper pactam Vltraiecti, Raſtadii & Badae Synopſis*, cuius auctor CASIMIRVS FRESCHOT, *Norimbergae 1715. 8.* BERNHARDVS CHRISTIANVS IAEGERVS praeter alios, praecipue vltimos duodecim annos Seculi XVII. ab anno 1688. ad 1700. hiſtorice pertexuit, *Lipſiae 1701. 8.* Seriem temporis potiſſimum eſt ſecutus, pleraque tamen ex deſcriptionibus illorum temporum & nouellis fuere extracta. Ad condendam *annorum XVIII. Seculi Decimi Octaui* hiſtoriam praeclara ſubſidia, addita narratione hiſtorica illuſtrata exhibent *Memoires pour ſervir a l' Hiſtoire du XVIII. Siecle*,

cui & ſuas & Meibomianas notas adiecit, *Lugduni Batauorum 1669. 12.* MICHAELIS NEANDRI *Compendium Chronicorum, ſiue hiſtoriarum omnium ætatum, gentium, imperiorum ac regnorum, VVittebergæ 1586. 8.* haut adeo magni eſt momenti. Idem dicendum eſt de PHILIPPI GLASERI *ſynopſi hiſtoriæ vniuerſalis*, quæ cura *Caſparis Dornauii* prodiit *Görlicii 1615. 4.* & IOANNIS IACOBI BEVRERI *ſynopſi hiſtoriarum. Hanouiæ. 1599. 8.* CHRISTOPHORI PETZELII *Mellificium Hiſtoricum* ad ductum Sleidani de quatuor ſummis Imperiis eſt concinnatum, atque diuerſis vicibus continuatum, vsque ad Ferdinandi III. tempora, *Francofurti 1649. f.* Ipſe tamen auctor in epilogo adgnoſcit, ſe centonem potius, quam filum hiſtoriæ ex diuerſis ſcriptoribus adornaſſe iuxta copiam ſcriptorum ſibi factam. MATTHAEVS DRESSERVS *iſagogen hiſtoricam* ſcripſit in millenarios diuiſam, *Lipſiæ 1606. 8.* 3. Voll. *& germanice, Lipſiæ 1601. f.* ſed non ordinata eſt nec iuſta. Nec multum ad vſum faciunt HORATII TVRSELLINI *epitome hiſtoriæ vniuerſalis* ab O. C. vsque ad A. C. 1598. quam poſtea continuarunt alii vsque ad 1630. *Coloniæ 1655. 12.* ELIAE REVSNERI *Iſagoges Hiſtoriæ libri II.* quorum vnus eccleſiaſticam, alter politicam continet hiſtoriam, ſecundum cuiusque ætates exacte definitam: quarum illa ad traditionem domus Eliæ, hæc ad quatuor mundi regna in beſtiis IV. a Daniele propheta adumbrata, eſt accommodata, cum veterum Hiſtoricorum chronologia, *Ienæ 1600. 4.* CHRISTOPHORVS HEIDMANNVS *epitomen* ſcripſit hiſtoricam, cuius pars I. ab O. C. vsque ad Iulii Cæſaris imperium pertingit, pars II. a Iulio Cæſare vsque ad Conſtantinum M. eandemque continuare voluit ad ſua tempora, ſed non abſoluit. Edidit illam

illam *Gebhardus Theodorus Meierus*, *Helmſtadtii* 1660. 4. Nouam, eandemque emendatiorem editionem promiſit *Henricus Ernſtius*, ſed morte præuentus fuit. In hac autem & ciuilem & eccleſiaſticum ſtatum deſcribit, ſed non omnia abſoluit. IOHANNIS CLVVERI *Epitome Hiſtoriarum totius mundi*, a prima rerum origine vſque ad annum 1630. Acceſſit ab ipſo Auctore Continuatio ad An. 1633. quæ aucta ab alio ad An. 1652. Ex *Sexta Editione* prodiit *Lugduni Batauorum* 1657. 4. *Amſtelodami* 1668. 4. *Roterodami* 1672. 4. quæ binæ optimæ. Succeſſit inde Operis huius *alia Continuatio* ab Anno 1653. vſque ad An. 1667. *Lipſiæ* 1668. 4. Epitome hæc ab aliis ſocio cuidam Ieſu anonymo tribuitur & a multis laudatur, ad ſtatum eccleſiæ tamen potius eſt directa, non tamen adeo accurata, cum fidem proletariorum ſcriptorum haud raro ſit ſecutus auctor. Minoris momenti ſunt: HENRICI ALTINGII *Compendium Hiſtoriæ externæ*, quod *Daniel Pareus* ſub titulo: *Medulla hiſtoriæ profanæ*, edidit. NICOLAI VERNVLAEI *Epitome Hiſtoriæ* ab O. C. ad ſua vſque tempora, cum Supplemento vſque ad annum 1650. BERNHARDI HEYMBACHII, *Louanii* 1654. 4. IO. MAGNI WEXIONII *Synopſis hiſtoriæ vniuerſalis*. CHRISTIANI MATTHIAE *Theatrum Hiſtoricum Theoretico-Practicum*, ad Rudolphi II. tempora perductum, editum *Amſtelodami* apud *Ludouicum Elzeuirium* 1648. 4. atque iterum *eodem loco* 1656. 4. quod ad Annum 1689. vſque continuatum *Francofurti* recuſum 1698. 4. atque per *Paulum Iacobum Marperger* in vernaculam noſtram tranſlatum, *Francofurti & Lipſiæ* 1699. *f.* cum Appendice breui rerum maxime memorabilium Annorum 1699. & 1700. Chronologica item Narratione & Repetitione Rerum Sæculo XVII. geſtarum, com-

compendioſa. Multis olim æſtumatum hocce theatrum ob nouam methodum, quam ſeruat, cum ex hiſtoriis Imperatorum vſum theologicum, politicum, moralem, œconomicum & militarem ducat, quod tamen hiſtoriæ ſeriem ſæpe turbat. Proficuum tamen illis eſt, qui, vti quandoque fieri ſolet, ex hiſtoriis aliqua pro concione ſacra adducunt. IOANNIS MICRAELII *Syntagma Hiſtoriarum Politicarum*, quod ad Annum 1654. locupletatum *Tertia Editione*, *Stetini 1654. 4.* prodiit, indeque recuſum, non ſolum hiſtoriam vniverſalem quatuor Monarchiarum comprehendit, ſed etiam Hiſtoriam ſpecialem Regnorum, atque Ducum & Principum præcipuorum Germaniæ. Sed labor nullius ordinis & iudicii maxime noſtris temporibus, quibus ampliora ſubſidia proſtant. IOANNES HENRICVS VRSINVS *Iſagoges Hiſtorico-Chronologicæ in Hiſtoriam ſacram & profanam vniuerſalem & particularem* Libros quatuor ſcripſit in vſum Theologiæ Studioſorum, *Francofurti ad Mœnum 1662. 8.* in quibus accuratus quidem eſt, ſed breuis. Compendium huius libelli eſt Ipſius *Tyrocinium Hiſtorico-Chronologicum* ſiue *Breuis Manuductio in Hiſtoriam Sacram & Profanam Vniuerſalem*, *Françofurti 1662. 8.* IOA. CVNRADI DIETERICI *Breuiarium Hiſtoricum*, breuiter & ſummatim per Capita Hiſtoriam Reipublicæ Iudaicæ & IV. Regnorum Catholicorum, quæ Monarchiæ titulo clarent, exhibens *Gieſſæ* prodiit *1663. 8.* breve eſt & parum accuratum, cum meliorem Theologum egerit Dietericus, quam Hiſtoricum. GEORGII HORNII quantumuis leui opera facti labores, olim multum æſtimabantur, *Orbem* quidem eiusdem *Imperantem* edidit *Ioachimus Fellerus*, *Orbem politicum Lugduni Batauor. 1667. 12. Otto Menckenius*, quibus ſtatum Regnorum Europæ bre-

breuiter indicat. Addidit tertio loco *Arcam Noæ*, qua agit de omnium a condito mundo totius orbis imperiorum, regnorumque perpetua ad noſtra tempora vsque ſerie, ſucceſſione, originibus, incrementis, decrementis, coniunctionibus, diuiſionibus & exitu, & de gente in gentem translationibus. Sed præterquam quod non in omnibus ſit accuratus Hornius, methodus eiusdem erotematica non in omnibus conueniens eſt. Recentiora ſunt, ſed neque plena nec ſemper accurata, plerumque pro cuiuscunque auctoris ingenio & conſilio in vſum auditorum conſcripta Compendia: HENRICI KIPPINGI *Recenſus Hiſtoriæ vniuerſalis*, *Francofurti* 1665. 8. TOBIAE WAGNERI *Inſtitutiones Hiſtoriarum*, *Vlmæ* 1652. & 1663. 8. FRIDERICI HILDEBRANDI *Synopſis Hiſtoriæ vniuerſalis*, quæ pro ſcholis magis ſcripta, & ſæpius edita, cuius *Supplementum* & Continuatio ad a. 1690. 1689. 12. prodiit. PHILIPPI LVDOVICI AVTHAEI *Synopſis Hiſtorica de IV. Monarchiis Francofurti* 1683. 12. ad a. 1619. perducta. GABRIELIS BVCELINI *Nucleus Hiſtoriæ cum ſacræ tum profanæ*, *Auguſtæ Vindelicorum* & *Vlmæ* eiusque auctarium 1659. 12. huiusque *Pars Secunda Francofurti* 1664. 12. lucem adſpexere, ſed libellus confuſus eſt atque promiſcue conſarcinatus. FRANCISCI BVSSIERII *Floſculi Hiſtorici*, *Coloniæ* 1656. & 1661. 12. IOANNIS LAETI *Compendium Hiſtoriæ ciuilis & eccleſiaſticæ*, *Amſtelodami* 1653. 8. quod poſtea continuauit *Ioachimus Fellerus*. WILHELMI STRATEMANNI *Theatrum Hiſtoricum* ad a. 1656. *Ienæ* 1656. 12. in *Ruſſicam* quoque linguam translatum a *Gabriele Buzinski*, Archi-Mandrita Monaſterii Troizenſis *Petersburgi* prodiit *in f.* IOANNIS BVNONIS *Idea Hiſtoriæ vniuerſæ*, *ad a.* 1664. *Guelferbyti*

byti 1664. 12. GEORGII BLECHS *Nucleus Hiſtoriæ & Chronologiæ, vniuerſalis, Brunſuigæ* 1660. 4. DAVIDIS VLMANNI *Synopſis Hiſtoriæ*, GVILIELMI HOELII *Elementa Hiſtoriæ ab O. C. vsque ad Monarchiam Conſtantini M. Londini* 1679. 12. IOANNIS CLERICI *Compendium Hiſtoriæ vniuerſalis Amſtelodami* 1698. 8. non ea cura & ingenio atque alia celeberrimi Viri, ſcriptum. IOANNIS IONSTONI *Hiſtoria Ciuilis & Eccleſiaſtica ab O. C. ad a.* 1633. *Amſterodami* 1644. 24. EIVSDEM *Polyhiſtor, ſeu rerum ab exortu vniuerſi ad noſtra vsque tempora per Aſiam, Africam, Europam & Americam in ſacris & profanis geſtarum ſuccincta & methodica ſeries Ienæ* 1660. 8. Acceſſit Continuatio *Ienæ* 1667. 8. vsque ad Albertum II. manus in eadem emendanda adhibente *Io. Andrea Boſio.* PHILIPPI BRIETII *Annales mundi*, ſiue *Chronicon vniuerſale ſecundum optimas Chronologorum epochas, Pariſiis* 1662. 12. *ſeptem Voluminibus*, & *Venetiis* 1693. 12. *ſeptem* itidem *Voluminibus*, quæ Editio auctior eſt atque emendatior Supplementum ad eosdem Annales ab an. 1663. vsque ad a. 1692. *eodem anno* in 12. prodiit, quod Volumen *VIII.* conſtituit, editum inde ab exordio mundi vsque ad annum 1692. progreditur per Annales, ita vt quid quolibet anno præcipue geſtum, breuiter exponat. Multa habet de pontificum rebus & ordinibus ſacris. In Chronologicis eſt iuſtus, de rebus gentium atque epochis regnorum exponit, quæ optima ſunt. IOANNIS HENRICI BOECLERI *Hiſtoria vniuerſalis* a mundo condito vsque ad Chriſti natiuitatem *Argentorati* prodiit 1680. 8. Acceſſit eiusdem *Hiſtoria Principum ſcbola*, atque *diſſertatio de vtilitate ex hiſtoria vniuerſali capienda*; in eadem potiſſimum facit ad Chronologiam ſacram. Inter *meliora* noſtri tem-

temporis *Compendia* commendari merentur *ſequentia:* VLRICI HVBERI *Inſtitutionum Hiſtoriæ ciuilis Tomi tres, Franeckeræ* 1692. 8. quibus omnem hiſtoriam vsque ad annum 1650. abſoluit. Inſignem autem cenſorem nactus fuit IACOBVM PERIZONIVM, qui *ſpecimen errorum* ſcripſit *ſupra centum & viginti, ex vno & primo Tomo Hiſtoriæ Ciuilis Vlrici Huberi, Franeckeræ 1693. 4.* cui reſpondit in *Specimine Epiſtolico, de calumnia CXX. errorum Iacobi Perizonii, Franeckeræ 1690.* Nouam autem editionem eandemque a patre auctam atque emendatam procurauit filius *Zacharias Huberus, Franeckeræ 1703. 4.* Certe inſignem vſum habent hæ Inſtitutiones, licet magis æſtimandæ ſint in rebus recentioribus, quam antiquioribus, in quarum recenſione nimis breuis eſt. In parte ſecunda vero & tertia a temporibus Caroli IV. progreditur, atque prolixius res apud omnes gentes geſtas narrat atque multa refert ſingularia. DIONYSII PETAVII *Rationarium temporum, Pariſiis 1652. 12.* ibid. *1663. 12.* & alibi prodiit, ſed optima nitidiſſimaque Editio vtiliſſimi Libri ea eſt, quæ ad annum *1710.* continuata, imaginibusque, numis, tabuliſque exornata eſt *Lugduni Batauorum 1710. 8. mai.* Breuiarium eſt Operis maioris de doctrina temporum, in quo hiſtoriam pro ordine Monarchiarum & ſeculorum accurate narrat, habita vbique chronologiæ ratione, explicatis etiam diuerſis gentium epochis. CHRISTOPHORI BESOLDI *Synopſis rerum ab orbe condito geſtarum* vsque ad Ferdinandi II. Imperium annumque 1619. prodiit *Ingolſtadti 1643. 12.* ſed potiſſimum ex Sleidano de IV. ſummis Imperiis eſt deſumta. Obſeruationes in eandem Beſoldi ſynopſin ſcripſit CHRISTOPHORVS ADAMVS RVPERTVS, quas *Chriſtophorus Arnoldus* recenſuit atque ad Leopol-

 dum

dum vſque ad ſupplementum addidit *Norimbergæ 1659. 8.* nouiter demum *Tobias Gutberletus* illam edidit *Franeckeræ 1698. 8.* Non tam æſtimanda eſt Beſoldi ſynopſis, quæ breuiſſima, quam Ruperti obſeruationes, maxime quas in Imperatorum hiſtoriam conſcripſit. Quippe illis nomina Imperatorum ex nummis reſtituuntur, dubia hiſtorica ſoluuntur, & ſingula ex probis ſcriptoribus accurate explicantur. Stilo libero, amœno & pragmatico fere, SAMVEL PVFENDORFIVS in gratiam iuuenum illuſtris conditionis ſcripſit *Einleitung zu der Hiſtorie der vornehmſten Reiche und Staaten, ſo ietziger Zeit in Europa ſich finden, Francofurti ad Mæn.* 1680. 8. & ex *ſecunda editione 1689. 8.* quam plures ſecutæ haſque inter ea, quæ *Francofurti ad M. 1718. 8.* prodiit, ad *Pacem* vſque *Badenſem* extenſa, quæ tamen continuatio non reſpondet breuitati & acumini ſtili *Puſendorfiani.* Obſeruant viri docti, in ſingulis regnis & rebus publicis fide vnius fere ſtetiſſe, ſecutumque in Luſitania Vaſconcellum; in Hiſpania Marianam; in Gallia Aemylium; in Anglia Vergilium; in Belgio Grotium; in Helvetia Simlerum; in Germania Lehmannum; in Polonia Neugebauerum; in Ruſſia Herberſteinum; In Curiæ Romanæ arcanis, Gallum quendam Anonymum. Præclarum itaque laborem ſuſcepit vir illuſtris IOA. PETRVS de LVDEWIG, qui in viridi tum ætate, magna eruditæ diligentiæ laude produxit: *Erlauterung über S. Puſendorfs Einleitung zur Hiſtorie &c. Halæ 1695. & 1700. 8.* qua, quæ de Hiſtoria Monarchiarum; Hiſpaniarum; Luſitaniæ; Angliæ; commentatus ſtrictim Puſendorfius, copioſe ex ipſis Actorum ſcriptorumque optimorum fontibus, ſuppleuit & illuſtrauit. *Pars* Secunda *Puſendorfianæ Introductionis Eſti 1689. 8.* & *ibid. 1719. 8.*

con-

continuata ad mortem Caroli XII. & regimen Vlricæ Eleonoræ Reginæ compendium Hiſtoriæ Sueciæ ſuccinctum exhibet, in quo adornando Meſſenii ſcriptis in primis vſus. Prodiit *Prima Pars*, *Latine* ſtudio *Crameri* Francofurti 1670. 8. *Suecice* inſcripta: *Inledning til Hiſtorien förswenskad af* PETRO BRASK, *Linkopia Gotho*, *Stockholmiæ* 1680. 4. Verſioni *Anglicæ* continuatio addita a *I. Crull*, Medico Londinenſi ad an. vsque 1704. *Londini* 1704. 8. *Gallice* ſæpius prodiit, primum a Dn. Rouſſel verſo edita, ſed hanc emendauit alius Interpres ETIENNE *de la* CHAMBRE, qui edidit ſub titulo: *Introduction a l' Hiſtoire generale & politique de l' Vnivers*, *a Amſterdam* 1721. 12. 6. *Voll.* Recentiſſima *Gallicæ verſionis* editio eſt, quæ prodiit *Amſterdam* 1732. 12. 7. *Voll.* ad hoc tempus continuata, addito Auctoris Elogio. Binos accepit acceptum cunctis hoc compendium continuatores. *Primus*, qui CHRISTIANVS GOTTFRIDVS FRANCKENSTEINIVS Lipſienſis, vir in recentiori hiſtoria egregie verſatus, habetur, produxit *Partem Tertiam Francofurti ad M.* 1706. 8. qua XV. capitibus, res Rerumpublicarum Venetæ, Genuenſis, Florentiæ, Sabaudiæ, Imperii Turcici, Domus Auſtriacæ, Saxoniæ, Palatino-Bauaricæ, Brandenburgicæ, Brunſuico-Luneburgenſis, Würtenbergiæ, Badenſis, Haſſiæ, Mecklenburgi & Anhaltinæ breuiter commemorauit. *Partem Quartam* condidit Anonymus Anglus, qui ſub literis *C. I. W.* latet, hunc in germanicum tranſtulit nonnemo, quæ verſio edita *Francofurti ad M.* 1707. & 1709. 8. qua imperia, regna & respublicæ *Aſiæ*, *Africæ* & *Americæ*, resque maxime memorabiles in iisdem geſtæ, ſuccincte enarrantur. Cum quo iungenda ſcripta accurate & eleganter: *Introduction à l' Hiſtoire de l' Aſie, de l' Afrique & de l' Ame-*

l'Amerique par *Mr.* BRVZEN *la* MARTINIERE *a Amſterdam 1738. 8. 2. Voll.* quæ ad ſupplendam Introductionem Puſendorfianam egregie facit. Res ſingulares Europæorum Regnorum cum Germanicis non inepte coniunxit, qui ſub nomine LEVINI V. AMBEER latere voluit iam laudatus CHRISTIANVS GOTTFRIDVS FRANCKENSTEIN, cuius liber poſtumus editus ſub elogio: *Einleitung zu der Teutſch-Europæiſchen Staats-Hiſtorie, Francofurti ad Mœnum 1716. 8.* Succi boni & rerum maxime memorabilium plenus eſt illuſtris Viri GEORGII CHRISTIANI GEBAVERI liber egregius *Grundriß zu einer umſtændlichen Hiſtorie der vornehmſten Europæiſchen Reiche und Staaten, Lipſ. 1733. 4.* EBERHARDI RVDOLPHI ROTHII *Hiſtoria vniuerſalis pragmatica* ab O.C. ad præſentem annum, *Vlmæ 1706. 8.* CHRISTOPHORI CELLARII *Hiſtoria antiqua, media & noua, Halæ 1696. 12.* quarum omnes tres recuſæ ſunt & continuationibus auctæ *Hiſtoria noua* ex Edit. VI. prodiit *Ienæ 1720. 12.* ad vſum quotidianum eſt accommodatiſſima. Antiquam quidem hiſtoriam vsque ad tempora Conſtantini M. mediam vsque ad ſeculum XVI. nouam vero ad noſtra vsque tempora deduxit. Iuſtum autem ordinem in iisdem obſeruauit, ita vt confuſam priorum Monarchiarum hiſtoriam dilucidius faceret. Regum etiam Aſiaticorum hiſtoriam, qui ex Monarchia Alexandri M. orti, accurate tradidit, quod nemo ante illum hoc modo præſtitit. Singula in notis quas addidit, certa auctoritate comprobauit, atque ſucceſſionem Regum in tabulis ſynopticis, quas adiecit, accurate delineauit. In Monarchia quarta Imperatores, Reges & præcipua geſta cuiuslibet ſeculi exponit breuiter, in ſeculi decimi ſexti & ſeptimi hiſtoria res geſtas ſecundum interualla temporum prolixius

xius narrat. Addi tamen huic compendio ob chronologiam poterit Petauii rationarium. Bonæ frugis plenum eſt GOTTLOB KRANZII, viri in hiſtoriarum monimentis verſatiſſimi *Compendium Hiſtoriæ ciuilis, ab O. C. vsque ad An. Seculi XVIII. vigeſimum, Vratislauiæ* 1721. 8. IOANNES HÜBNERVS *Hiſtoriam vniuerſalem* omnium Imperiorum, Regnorum & Principatuum ciuilem, per ſingula tempora, vsque ad noſtram ætatem methodo erotematica facili, eleganti & amœno ſtilo, ſub titulo: *Kurtze Fragen aus der Politiſchen Hiſtorie bis zum Ausgang des ſiebenzehenden Seculi. Leipzig* ab a. 1697. ad a. 1702. dedit, *Decem Tomis*, ſæpe recuſis, quorum *Primus* Hiſtoriam quatuor Monarchiarum. *Secundus*, Hiſtoriam Hiſpanicam, Portugallicam, Gallicam, Anglicam, Belgicam, Helueticam per familias Regum & ſucceſſionis ordinem deſcriptas. *Tertius* hiſtoriam Italicam, Danicam, Suecicam. *Quartus* hiſtoriam Bohemicam cum prouinciis ſuis, Polonicam, Boruſſicam, Vngaricam & Moſcouiticam. *Quintus*, *ſextus*, *ſeptimus* & *octauus*, vero hiſtoriam procerum Germanicorum; *Nonus*, Aſiæ, Africæ & Americæ memorabilia, & tandem *Decimus* totius operis anacephalæoſin, comprehendit. Multa habet ſingularia, etiam iuſtum ſeruat temporis, ad Caluiſii ordinem, ſeriem, ſingulas hiſtorias magno memoriæ adminiculo in accuratas Periodos, ingenioſe deſcribens, indicatis præcipuis hiſtoriæ momentis, methodus tamen erotematica ſæpius hiſtoriarum ſeriem impedit, immo in eo defectus latet, quod allegati non ſint ſcriptores, per quos confirmentur quæ narrat. Dedit deinde *Supplementa* varia, quorum iam *Tomuli XXII.* proſtant, ſtatum ſingulorum Regnorum ac prouinciarum, quarum res in Hiſtoria memorauit, tam publicum, quam

quam priuatum, bella, aulæ viciſſitudines, legationes & reliqua memoranda, ab anno 1708. quo edi cœperunt, ad hæc tempora quibus ſcribimus, complectentes. Adoleſcentibus ad primas hiſtoriarum lineas pernoſcendas inſigniter inſervit ſcripta ordinate & concinne IOANNIS GEORGII ESSICH *kurtze Einleitung zur allgemeinen weltlichen Hiſtorie, neben einer Zeit-Rechnung und Erdbeſchreibung, Stuttgard 1721. 12.* Non contemnenda *L' Hiſtoire profane depuis ſon commencement jusqu' a preſent par Mr. du* PIN, *a Anvers 1717. 12. VI. Tom.* Perelegans & vtilis, primis Hiſtoriarum Cultoribus *Principes de l' Hiſtoire*, auctore IVVENELIO, *a Paris 1733. 12.* qua, poſt varia præcognita ſtudii Hiſtorici expoſita, & præclara monita, repræſentationem generalem, præcipuorum tam veteris quam noſtri æui Imperiorum Europæ, ſiſtit. Qui methodum quæſtionariam amant iuuenes hiſtoriarum cultores vti quoque poſſunt libello gallico, inſcripto: *Principes de l' Hiſtoire pour l' Education de la Jeuneſſe par Années & par Leçons* par Mr. L' Abbé LENGLET *du* FRESNOY, cuius *Annus Primus a Amſterdam 1700.* *Secundus & Tertius a Amſterdam 1737. 8.* prodierunt. *Miſcellam hiſtoriam*, hoc eſt, commemorabilia facta & fata regnorum, rerumpublicarum & illuſtrium hominum ad oblectandum lectoris animum inſtruendumque ſimul, varii varia methodo compilarunt, quos tamen omnes vix dignos cenſemus, qui in *Selectam* referantur *Bibliothecam*. Tales ſunt MARTINI ZEILLERI *Handbuch, Vlmæ 1655. 8. 2. Voll.* eiusdemque *Dialogi & Epiſtolæ* hiſtorico politico moralis argumenti. Egregiæ & cum iudicio ſelectæ ſunt MICHAELIS PICCARTI *Obſeruationum hiſtorico-politicarum Decades XVIII. Noribergæ 1651. 8.* PHILIPPI CAMERARII *Operæ horarum ſubci-*

ſubciſiuarum, ſiue *Meditationes hiſtoricæ*, Centuriis tribus expoſitæ, *Francofurti 1658. 4.* Propter ſtili germanici veneres & ſingularium amœnam expoſitionem multo plauſu excepta opera HENRICI ANSHELMI *de* ZIEGLER *taeglicher Schau-Platz der Zeit*, *Lipſiæ 1700. f.* qui, illuſtres euentus, ſecundum ſeriem dierum diſpoſuit eleganterque enarrauit. Cœpit quoque primas lineas ducere aliorum commentariorum, quibus titulus adſcriptus: *Hiſtoriſches Labyrinth der Zeit*, *Lipſiæ 1701. f.* quibus ſelecta ex omnis æui hiſtoria facta ample enarrata exhibentur, cuius operis cœpti elaboratio ab alio a ſcribendi facultate egregie inſtructo perfecta, binæque *Continuationes* editæ. Addimus ERDMANNI VHSENS miſcellaneum opuſculum inſcriptum: *gelehrter Criticus*, *Lipſiæ 1704. 8. 3. Voll.* Poſſunt etiam ad hanc claſſem referri, Lexica vario idiomate edita, latino *Hoffmanni*, gallico *Morerianum* & *Baylianum*, germanico *Fritſchianum*, de quorum conditione alibi expoſitum. Pertinent huc etiam ſelectæ doctiſſimorum virorum argumenti hiſtorici *Diſſertationes*, quales ſunt *Ioannis Henrici Bœcleri*, *Adami Rechenbergii*, *Conradi Samuelis Schurzfleiſchii*, aliorum.

CAPVT OCTAVVM

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE GOTHORVM, LANGOBARDORVM ALIARVMQVE GENTIVM BARBARVM.

§. I. *Scriptores Hiſtoriæ Gothorum.*
§. II. *Scriptores de rebus Langobardicis.*
§. III. *Scriptores de aliis gentibus medii æui.*
§. IV. *Scriptores de migrationibus gentium.*

§. I.

§. I.

IN mediæ ætatis Hiſtoria ſolicite indagandæ origines, antiquitates, & migrationes Gentium variarum, de quibus potiores Scriptores indicabimus. *Diuerſarum Gentium Hiſtoriæ Antiquæ*, ſiue potius Mediæ, *Scriptores Tres* IORNANDEM Epiſcopum ſcilicet Rauennatem de *Origine Gothorum*; ISIDORVM *Hiſpalenſem* de *Gothis*, *Wandalis*, *Sueuis*, Eiusd. Chronicon *Regum Wiſigothorum*; PAVLI Warnefridi F. DIACONI *de geſtis Longobardorum* Libros VI. iunctim edidit ac eruditis obſeruationibus illuſtrauit FRIDERICVS LINDENBROGIVS *Hamburgi* 1611. 4. Ad *Gothorum* Hiſtoriam faciunt *Gothicarum Rerum Scriptores cura* BONAVENTVRAE VVLCANII, *Lugduni B.* 1597. 8. & quæ melior ac inſtructior *ibid.* 1618. 8. qua in editione comparent Parte Prima: 1.) IORNANDES *de rebus Geticis* p. 1. 2.) SIDONII Apollinaris Epiſtola de *vita Theodorici Veſogothorum Regis* p. 181. 3.) *Excerpta* e CONRADO PEVTINGERO de *inclinatione Romani Imperii & exterarum gentium migrationibus* p. 187. 4.) *Index* Authorum, qui a *Iornande* citantur; p. 190. 5.) *Index* rerum & verborum in *Iornandem de rebus Geticis* p. 191. 6.) ISIDORI *Chronicon Gothorum* p. 201. *Eiusdem Hiſtoria Vandalorum*, p. 225. *Ei. Hiſtoria Sueuorum*; p. 231. *Chronica Regum Wiſigothorum* p. 235. 7.) De priſcis ſedibus *Gothorum*, *Hunnorum* & *Vandalorum* excerpta ex *Procopii* Lib. IV. de *Bello Gothico* nondum edito p. 239. 8.) Caſtigationes in *Iſidori* Chronicon p. 253. Notæ & caſtigationes in *Procopium* de *ſedibus Gothorum* p. 261. Parte Secunda 1.) IORNANDES de *regnorum & temporum ſucceſſione* p. 1. 2.) Excerpta è *Lucio Marineo Siculo* de *Go-*

tho-

thorum in Hiſpaniam aduentum, & regum ſerie p. 152. 3.) Excerpta e *Ricobaldi Ferrarienſis* Hiſtoria MSCta, cui titulus: *Pomarium Eccleſiæ Rauennatis*, de *Theodorico rege Gothorum* p. 167. 4.) Variæ Lectiones & notæ aliquot in vtrumque *Iornandis* librum p. 177. 5.) PAVLI DIACONI *de geſtis Longobardorum* Libri Sex; Annotationes in Hiſtoriam *Pauli Diaconi* de geſtis Langobardorum; Variantes Lectiones in *Paulum Diaconum*. Varii commentarioli & obſeruationes de Linguis Gothorum & aliorum populorum Septentrionalium, poſtea vero ſub titulo: *Hiſtoria Gothorum, Vandalorum & Langobardorum ab* HVGONE GROTIO *partim verſa, partim in ordinem digeſta Amſtelodami* 1655. 8. Continentur in hac *collectione* eruditiſſima HVGONIS GROTII *Prolegomena*, vbi Regnum Gothorum in Hiſpania Ordo & Chronologia, p. 47. & Elogia Gothorum p. 71. ſequuntur *Vandalica &* GOTTHICA PROCOPII, emendata plurimis locis p. 1. & 139. *Excerpta ex arcana* PROCOPII *Hiſtoria ad res Vandalicas & Gotthicas pertinentia*, quæ prioris hiſtoriæ multis locis lucem adferunt *Hugone Grotio* interprete p. 519. Ex *Agathiæ* Hiſtoria, a fine *Procopii* ad *Gotthos* pertinentia eodem interprete p. 529. Nomina appellativa & verba *Gotthica, Vandalica, Langobardica*, quæ in hoc volumine reperiuntur, cum explicatione p. 572. IORDANES ſ. IORNANDES *de Getarum, ſiue Gothorum origine & rebus geſtis*, quas etiam dum ipſe natione Gothus eſſet, accurate deſcripſit, atque *M. Aurelii Caſſiodori hiſtoriam Gothicam* libris XII comprehenſam in epitomen redegit. Singillatim editus cum *Paulo Diacono*, cura *Cunradi Peutingeri Auguſtæ Vindelicorum* opera *Ioa. Miller* 1515. *f.* inde quoque a *Ioanne Garetio*, Monacho Ordinis

S. Benedicti e C. S. M. edita & notis illuſtrata, atque ad fidem antiquiſſimi Codicis Manuſcripti Bibliothecæ Ambroſianæ collata ac emendata cura & ſtudio *Ioſephi Antonii Saxii*, Tomo I. *Scriptorum Rerum Italicar.* MVRATORII *p. 187.* Ab eodem *Iornande* citatur ABLAVIVS, qui etiam a *Sabellico* laudatur, quem tamen non amplius habemus ſuperſtitem. Sequitur ISIDORI *Chronicon de Gothis, Vandalis & Sueuis,* quod alias ſeparatim quoque prodiit ex Bibliotheca Petri Pithoei, *Pariſiis 1582. f.* Græce præter *Zoſimum*, de *rebus Gothorum, Perſarum & Vandalorum* PROCOPIVS ſcripſit Libros Tres, in quibus potiſſimum bella eorum cum Imp. Byzantinis geſta deſcribit. Prodiit alias ſingulatim latine *Romæ 1506. f. Baſileæ* ex Officina *Petri Pernæ* & recenſione *Ioa. Leunclauii f. Auguſtæ 1606. f. Pariſiis* e *Typographia Regia 1662. f.* græce & latine, atque inde Tomo I. *S. R. I. Muratoriano* p. 243. cui in hac editione acceſſerunt *H. Grotii* explicatio nominum & verborum *Gothicorum, Vandalicorum* & *Longobardorum.* Simili ratione de bellis Gothorum Libros quinque ſcripſit AGATHIAS Scholaſticus, quibus Procopium continuauit, prodiere per *Chriſtophorum Perſonam* e græco in Latinum traducti *Romæ 1516. f.* græce ac latine *Pariſiis* e Typographia Regia *1660. f.* Excerpta ex *Agathia*, *H. Grotio* interprete extant T. I. S. R. I. *Muratoriano* p. 379. Ex Recentioribus LEONARDVS ARETINVS Libros IV. *de Bello Gothorum, ſ. Bello Italico aduerſus Gothos* ſcripſit, *Pariſiis 1507. 4. Baſileæ* ex recenſione *Ioan. Leunclauii* ap. *Petrum Pernam f.* cum *Zoſimo, Procopio, Agathia*, ſine temporis mentione, & gallice *Pariſiis 1667. 12.* qui pleraque ex Procopio deſumſit. AENEAS quoque SYLVIVS *Hiſtoriam Gothicam* componere voluit, quæ non niſi epitome

eſt

eſt *bmundis* ex codice Monaſterii Gottwicenſis a *Sylvio* excerpta. Hanc in *Biga librorum rariorum* primus edidit *Raymundus Duellius*, *Francofurti* *1731. f.* atque eodem fere tempore editor quidam plagiarius in 4. qui falſo ſe primum hunc fœtum produxiſſe ſcribit. HIERONYMVS RVBEVS *Hiſtoriam* quoque ſcripſit *de Gothis & Longobardis*, *Venetiis 1572. 4.* Ad *Gothorum* in Italia regnum facit egregie CAROLVS SIGONIVS, qui *de Occidentali Imperio* ſcripſit Libros XX. quibus res ciuiles atque eccleſiaſticas ſub Romanis Imperatoribus atque barbaris regibus in Occidentali Imperio geſtas a Diocletiani temporibus ſ. a. 284. vsque ad Iuſtiniani obitum a. 565. deſcribit, *Baſileæ 1579. 4.* cum Indice Chronologico *Francofurti ad Mænum 1593. f.* ex Wecheliana, atque *Hanoviæ 1609.* & *1613. 1618.* forte tantum mutato titulo, atque cum Notis P. D. *Ianuarii Salinas*, Neapolitani, Monachi Benedictini Congregationis Caſinenſis, *Mediolani 1732. f. Tomo Secundo* Operum *Sigonii*, a *Philippo Argelato*, procurata. Altero Opere *Hiſtoriarum de Regno Italiæ Libri XX.* continentur, quorum prioribus res in Italia ſub Langobardorum Regibus geſtas deſcribit, atque a Iuſtiniani obitu annoque 565. vsque ad Rudolphi Habsburgici tempora atque annum 1286. enarravit. Priores XV. libri prodierunt *Baſileæ 1575. f.* & *Hanouiæ 1613. f.* Poſteriores V. *Hanouiæ 1618. f.* iunctim *Francofurti* ex *Wecheliana 1591. f.* Omnium optima eſt editio, quæ *Tomo Secundo Operum Sigonii* a *Philippo Argelato*, *Mediolani 1720. f.* procurata extat, qua *Libri viginti* exhibentur a multis expurgati mendis & a V. C. *Ioſepho Antonio Saxio* Collegio & Bibliothecæ Ambroſianæ Præfecto Notis diligentiſſimis illuſtrati, addita ad calcem Marchionis *Ioſephi Malaſpinæ* Diſſertatione *de Ale-*

rami Marchionis Montisferrati ſtirpe, & ſabuloſo (
dem coniugio cum aliqua Ottonum Cæſarum filia.
quibus multa continentur quæ ſunt egregia, in G
manos tamen haut adeo æquum ſe Sigonius præ
tit. Idem inſtitutum tenuit FLAVIVS BLONDVS,
ſtoriarum ab Imperii Romani inclinatione Libris X
quos in tres Decades diuiſit, Gothorum, V
dalorum, Longobardorum, Saracenorum, G
manorum, Gallorum, Hiſpanorum aliorumq
populorum in Italia geſta comprehenſus, ab an
Chriſti 407. vsque ad annum 1440. nec tam
eadem elegantia ac Sigonius, prodiere *Vene*
1483. f. nitide ſatis & *Baſileæ*, cum ceteris Blon
1559. f. De *Gothorum* in *Hiſpaniam* aduentu e
LVCIVS MARINEVS *Lugduni 1597. 8.* Sic etia
BARTHOLOMAEVS ROGATVS ſiue *de* ROG
TIS *Hiſtoriam de Regno Gothorum attrito & rep*
rato in Hiſpaniæ partibus ex Abulcacini TARIF
Arabis relationibus hiſpanica lingua iam expoſ
tis, latine etiam dedit *Neapoli 1648. 4.* RODER
CI XIMENII Archi-Epiſcopi *Toletani Hiſtor*
Oſtro-Gothorum, Hunnorum, Vandalorum, Sueuorum
Alanorum, Silingorum inter Scriptores *Rerum H*
ſpanicarum Beli Tomo I. p. 135. 138. & *Schotti Tomo I*
p. 148. ſeq. comparet. Ad indagandas origine
Gothorum adhiberi poteſt GEORGII STIERN
HIELMII *Anti-Cluuerius* ſeu *gentis Gothicæ orig*
& antiquiſſima in Scandia ſedes, Holmiæ 1685.
quod ſcriptum *Philippo Cluuerio*, (in titulo & pr
fatione enim Iohannis nomen perperam ext
Gothorum ſedes in Boruſſia ſua quærenti, mu
eruditione oppoſitum. Eruditam quoque *de or*
Gothorum diſſertationem ſcripſit GEORGI
SCHVBARTVS editam *Ienæ 1676. 4.* cui propo
tum erat amplam & accuratam de Republica Go
thorum commentationem, condere, cuius p
m

mas ſaltim lineas duxit. FRANCISCI IVNII *Gloſſarium Gothicum* habemus in IV. euangelia, *Amſtelodami* 1684. 4. De *Litteris & Lingua Gothorum* habemus varia variorum collectanea ac ſpecimina, quæ editioni *Scriptorum Rerum Gothicarum* addidit BONAVENTVRA VVLCANIVS, *Lugduni Batauorum* 1597. & 1618. 8. Ad Antiquitates Gothorum ſingulariter facit OLAI RVDBECKII *Atlantica*, de qua tamen inter *Scriptores Suecicos* plenius agemus. Res & Fata *Vandalorum* ex parte attingit dum Eccleſiæ fata annotauit VICTOR VITENSIS Epiſcopus, *Hiſtoria perſecutionis Vandalicæ*, quæ edita cum commentariis eruditiſſimis THEODORICI RVINART, *Pariſiis* 1694. 4. & *Venetiis* 1732. 4.

§. II.

De *geſtis Langobardorum* ex antiquioribus PAVLVS *Warnefridi* F. *Diaconus*, Foroiulienſis Libris VI. luculenter egit, qui cum in *Lindenbrogii* tum *Grotii* ſupra indicatis Collectionibus extant atque Tomo I. *Scriptorum Rerum Italicarum* MVRATORIANO p. 513. ex editione *Lindenbrogii*, adiectis variis lectionibus peruetuſti Codicis Ambroſiani, & alterius Modoetienſis, atque Annotationibus *Horatii Blanci* Romani. Alias huc faciunt FLAVIVS BLONDVS, HIERONYMVS RVBEVS & CAROLVS SIGONIVS, de quibus ſuperiori paragrapho, atque plures, in ampliſſima nobiliſſimaque Collectione *Scriptorum Rerum Italicarum* MVRATORIANA; atque in *Theſauro Antiquitatum & Hiſtoriarum Italiæ Græuio - Burmanniano*, ex Bibliothecis & Archiuis producta & egregie illuſtrata, quorum ſeriem titulosque infra inter Rerum *Italicarum* ceteros *Scriptores*, dabimus. ERYCIVS PVTEANVS *Hiſtoriæ Inſubricæ* ab origine gentis ad Ottonem

 M. Imp.

M. Imp. Libros VI. ſcripſit, qui irruptiones barb
rarum gentium in Italiam exponunt editos *Lovan*
1614. 8. atque *ibid. 1630. f.* ſub *Hiſtoriæ Barbari*
elogio *Antwerpiæ 1634. 24.* cui eiusdem Putea
Encomium Barbarorum acceſſit. Recuſi *Helm*
ſtadii 1669. 4. quos ſummo ſtudio correxit & a
xit *Rudolphus Godofredus Kniebenius*, *Lipſiæ 1687. 4*

§. III.

Aliarum Gentium, quæ in mediæ ætatis m
nimentis occurrunt, *Statum* ab aliis deſcriptu
videmus. Quo in argumento accurate elabor
vit CONRADVS SAMVEL SCHVRZFLEI
SCHIVS, qui in perueſtigandis gentium origin
bus, deſcribendis harum migrationibus rebusqu
ceteris memorandis plane egregius eſt. Enimu
ro ſcripſit, *Hiſtoriam Regni P. Q. Burgundionum*
quæ inter opera hiſtorico-politica diſſertatio vi
decima eſt, atque alia, de quibus in *Hiſtoria Gen*
tium particularium dicemus. Ad *Hunnorum* H
ſtoriam faciunt PHILIPPI CALLIMACHI Lib
de geſtis Attilæ Regis, *Hagenoæ 1531.* & *Francofur*
1581. 8. IVVENCI COELII CALANI DALMA
TAE *Attila*, quod opuſculum *Venetiis 1502.* ab *Hiero*
nymo Squaricafico, ad calcem vitarum *Plutarchi* vu
gatum, atque a *Caniſio* in *Apparatu Eccleſiaſtico*, *Ingo*
ſtadii 1608. 4. ex Codice Rebdorfiano editum, præmi
ſa culta Præfatione ac eruditiſſima ſummi & illuſtr
Viri PII NICOLAI GARELLII Epiſtola, inſeru
recognitum notisque vberrimis illuſtratum *Appara*
tui ad Hiſtoriam Hungariæ Decad. 1. Monum. III. ce
leberrimus Vir MATTHIAS BELIVS; & NICOL
OLAHI *Attila*, *Bonfinii* Rerum Vngaricaru
Decadibus Editionis *Hanouiæ 1606. f.* factæ ad
ctus *p. 833. & 862. ſeq.* RVDOLPHVS EBERHA

IV

IVS ROTH ſingulari diſſertatione *de Attila, Hunnorum lege* expoſuit *Ienæ 1671. 4.*

§. IV.

Aliqua gentium antiquarum notitia, ex Scriptoribus illis, qui de harum *Gentium Migrationibus* egerunt, peti poteſt. Amplum quidem eſt Opus WOLFGANGI LAZII de *Gentium aliquot Migrationibus, Sedibus fixis, Reliquiis, Linguarumque initiis & immutationibus & Dialectis* XII. Libros complexum, *Francofurti 1600. f.* ex *Secunda Editione* apud Wæchelios editum, ſed maioris eſt induſtriæ quam iudicii, nimium enim credidit *Lazius.* CONRADVS PEVTINGERVS paucarum pagellarum epitomen ſcripſit *de Gentium quarundam emigrationibus*, quæ cum Procopio alias edita eſt *Baſileæ 1531. f.* Nugas & otioſi ingenii commenta conquiſiuit IOANNES GOROPIVS BECANVS, in Opere ſuo, quod *Origines Antwerpianas* ſiue *Cimmeriorum Becceſelana, nouem libris complexa* inſcripſit, quo *Atuatica, Gigantomachia, Niloſcopium, Cronia, Indo-Scythica, Saxſonica, Gotodanica, Amazonica, Venetica & Hyperborea* traduntur, *Antwerpiæ 1569. f.* ex officina Plantini. *Alio Volumine*, poſt mortem viri prodiere *Hermathena, Hieroglyphica, Vertumnus, Gallica, Francica, Hiſpanica, Antwerpiæ 1580. f.* quibus origines Gentium longe aliter, quam a quoquam ſcriptæ fuerunt, explicare, totamque Hiſtoriam ad Moſen & Orphеum reuocare voluit, ſed meræ ſunt adluſiones, eædemque ſæpiſſime tam abſurdæ, vt nec ingenium neque iudicium ſapiant. Hoc argumentum quoque attigit CHRISTOPHORVS PHILIPPVS de WALDENFELS *Selectæ Antiquitatis* Libris XII. *Noribergæ 1677. 4.* de geſtis primæuis, item de origine Gentium Nationumque migrationibus atque præcipuis Germanicarum maxime dilocationibus.

CAPVT NONVM
DE
SCRIPTORIBVS HISTORIAE HEBRAEORVM.

§. I. *Antiquiſſimi Scriptores rerum Hebraicarum.*
§. II. *Scriptores recentiores hiſtoriæ Iudaicæ.*
§. III. *Scriptores de Republica Ebræorum.*
§. IV. *Scriptores de Principibus Ebræorum.*
§. V. *Scriptores de antiquitatibus Ebræorum.*

§. I.

ANtiquiſſimus rerum Ebraicarum ſcripto(r) eſt FLAVIVS IOSEPHVS, cuius vari(os) habemus: *Antiquitatum Iudaicarum* libros XX. *de Bello Iudaico* libros VII. *contra Apionem* libros II. & *de Maccabæis*, qui poſte(a) coniunctim inter *Opera* eius prodierunt. Inte(r) varias horum editiones laudatur *Geneuenſis*, qu(æ) græce & latine prodiit *1611. & 1634. f.* quæ a Sigi(s)mundo Gelenio eſt procurata. Eandem editio(nem) recudi fecit *Thomas Ittigius*, Prolegomena in quibus de ipſo Ioſepho agit, & appendice(m) addidit, *Lipſiæ 1691. f.* Appendix iſta contin(et) Ariſteæ de LXX. interpretibus Hiſtoriam, cu(m) latina verſione *Matthiæ Garbitii*, ac Notis a *Ioan(ne) Alberto Fabricio* concinnatis, variæ lectiones l(i)brorum de bello Iudaico, & tractatus de imper(io) rationis ex codice Mſto Bibliothecæ Paulin(æ). Noua verſio libelli de Maccabæis adornata a *Fra(n)ciſco Combefiſio*, cum notis, denique fragmentu(m) libri περὶ παντὸς, quod Ioſepho tribuitur. Mag(na) cura olim in emendando Ioſepho adlaborauit

λυμ

λομαθέςατος noſter *Ioannes Andreas Boſius*, qui iam Geneuenſem editionem cum multis codicibus Mstis, quos ex bibliotheca Vindobonenſi, Auguſtana, Guelferbytana & diuerſis aliis acceperat, ſtudioſiſſime contulerat, variasque obſeruationes iam interſperſerat. Sed cum præmaturo fato abreptus eſſet *Boſius*, Angli eiusdem curas ducentes Ioachimicis emerunt, atque res commiſſa eſt *Eduardo Bernhardo*, vt nouam *Ioſephi* editionem procuraret, cui *Boſii* labores maxime conueniebant. Sed ob fatum Bernhardi non niſi primum Volumen accepimus *Oxonii 1700.* f. Nouam eandemque accuratam ac ſplendidam Editionem debemus Bibliothecæ Bodleianæ Præfecto erudítiſſimo IOANNI HVDSON, quæ viuente eo imprimi cœpta, eodem mortuo lucem demum vidit, edita *Oxonii e Theatro Scheldoniano 1720. f.* duobus Voluminibus. Quam *Oxonienſem* magnificam editionem nitidiſſime recudendam curauit V. C. SIGEBERTVS HAVERCAMPVS, & poſt *Hudſonum* cum impreſſis & MSCtis Codicibus præcipue Lugduno-Batauis contulit diligenter, recenſuit Notasque paſſim ſuas & quinque Indices adiecit, *Amſtelodami, 1726. f. 2. Voll.* acceſſerunt præſtantiſſimæ huic Editioni præter *Hudſoni* nouam verſionem & Notas, aliorum doctiſſimorum Virorum *Eduardi Bernardi*, *Iacobi Gronouii*, *Franciſci Combefiſii*, *Ioa. Sibrandæ*, *Hendr. Aldrichii*, vt & ineditæ in vniuerſa *Flauii Ioſephi* Opera *Ioannis Coccii*, *Ezechielis Spanhemii*, *Hadriani Relandi*, & ſelectæ aliorum. Præter ea adiecta varia eruditorum hominum ſcripta, *Ioſephum* illuſtrantia, nimirum: CAROLI DAVBVZ Libri duo pro *teſtimonio Flauii Ioſephi de Ieſu Chriſto*; Et eiusdem argumenti *Epiſtolæ XXX.* virorum doctorum, vt *Reiniſii*, *Snellii*, *Ioa. Friderici Gronouii*, aliorumque;

PETRI BRINCH *Examen Chronologiæ & Hiſtoriæ Ioſephinæ*; IOA. BAPTISTAE OTTII *Animadverſiones ad Ioſephum*, *& Specimen Lexici Flaviani*; CHRIST. NOLDII *Hiſtoria Idumæa*, *ſeu*, *de vita & geſtis Herodum*. Apud *Gallos* eruditiſſimus *Boivinius* atque *Martinus Bouquet* Benedictinus, in emendando & illuſtrando Ioſepho multum adhuc elaborarunt, quorum lucubrationes eruditi expectant. Elegans ſatis eſt verſio *Gallica*, quam concinnauit (*Arnoldus*) *Arnaud d' Andilly*, *a Paris 1666. f. & Pariſiis 1668. 12. 5. Voll. Bruxellis 1676. 12. Amſtelodami 1681. f.* & *1722. f.* De hoc *Ioſepho* bene iudicat *Grotius*, magnam fidem illi deberi in rebus *Herodis* magni ac deinceps. Item vbi externos auctores, non vbi Iudæos, multa in hiſtoriis contra verum ſomniantes, ſequatur. Maxime vero ſubleſtæ eſt fidei in antiquitatibus Iudaicis, vnicum tamen fere monumentum eſt, quod habemus. In Hiſtoria autem rerum, maxime ſuis temporibus geſtarum, accuratior eſt. Hunc ſecutus eſt PHILO IVDAEVS, qui in Scriptis ſuis varia habet, ex quibus *Ebræorum Hiſtoria* explicetur. Sunt autem inter alia *de Cherubin*, *flammeo gladio & Cain. De ſacrificiis Abelis & Caini. De plantatione Noæ. De gigantibus. De confuſione linguarum. De migratione Abrahami. De Ioſepho. De vita Moſis*, atque alia. Extant eius Opera græce ex editione Turnebii, *Pariſiis 1552. f.* latine per Sigismundum Gelenium *1561. f.* græce & latine *Geneuæ 1613.* auctiora & ſplendidiora *Pariſiis 1640. f. Francofurti 1691. f.* Vt taceam TACITVM, in Libris Hiſtoriarum & PLVTARCHVM, in Sympoſiacis, qui tamen de Iudæorum rebus male edocti multa contra fidem ſcripſerunt.

§. II.

§. II.

Ex Recentioribus, *Hiſtoriam Iudaicam* ſcripſit *Iudeus* quidam, quam ex Hebræo latinum fecit GEORGIVS GENTIVS, *Amſtelodami 1671. 4.* qua Iudæorum res ab euerſione Hieroſolymarum, vsque ad recentiora tempora deſcribuntur. PAVLVS EBERVS *contextam populi Iudaici hiſtoriam* ſcripſit a reditu ex Babylonico exilio, *Witteberga 1562. 8.* quæ tamen leuis eſt. TILEMANNI MYLII extant *Annales Ebræi Hanouiæ 1600. 8.* IOANNES IACOBVS SCHVDT *Compendium Hiſtoriæ Iudaicæ Francofurti ad Mœnum 1708. 8.* quo collegit, quidquid Gentiles de Iudæis tradiderunt, atque fundamenti loco eſſe voluit Iuſtini Hiſtoriarum librum XXXVI. Idem vir doctus IOANNES IACOBVS SCHVDT fata diſperſorum per omnem orbem Iudæorum per aliquot Secula commemorauit in *Jüdiſchen Merckwürdigkeiten*, cui acceſſit *Chronicon Iudæorum Francofurtenſium*, *Francofurti 1714. 4.* Magni omnino facienda IACOBI BASNAGE *Hiſtoire de la Religion des Juifs depuis J. C. jusqu' à preſent pour ſervir de Continuation a l' Hiſtoire de Joſephe, a Rotterdam 1707. 12. V. Voll.* poſt *Editionem* aliam *Pariſienſem* in quibusdam mutatam, multo auctior recuſa, *a la Haye 1716. 12. XI. Voll.* Coniungendæ: *Reflexions ſur l' Hiſtoire des Juifs*, præmiſſo *Breuiario Hiſtoriæ Iudaicæ. Geneve 1721. 12.* Plenum electiſſimæ eruditionis opus eſt HVMPHREDI PRIDEAVX *the old and new Teſtament connected in the Hiſtory of the Jews*, Pars I. *Londini 1717. f.* Pars Secunda, ibid. *1718. 8.* in germanicum idioma translatum, interprete *Auguſto Tittelio Dreſdæ 1721. 4.* De IOANNIS MARSHAMI *canone Chronico* capite ſecundo iam dictum fuit, in quo multa, quæ ad ſtatum *Ebræorum* faciunt, explicata reperiuntur.

§. III.

§. III.

De Republica Ebræorum erudite expoſuerunt BONAVENTVRA CORNELIVS BERTRAMVS, *Geneuæ 1580. 8.* CAROLVS SIGONIVS *Francofurti 1585. 8.* & *ibid. 1593. f.* ex *Wecheliana*, cum aliis Sigonii. Optimæ autem editiones, quæ eruditis IOANNIS NICOLAI Notis illuſtrata *Amſtelodami 1701. 4.* lucem vidit, atque illa, quæ *Tomo IV.* Operum *Sigonii*, Mediolani cura *Argelati* editorum extat cum Notis Abbatis *Laurentii Mafei.* Quæ expoſitio mere ciuilis eſt & politico vtilis. PETRVS CVNAEVS *de Republica Ebræorum Libris Tribus, Lugduni Batauorum 1617. 8.* & cum egregiis IOANNIS NICOLAI Notis *Amſterodami 1703. 4.* & *Amſtelodami 1676. 4.* is ea ſupplet, quæ ab vtrisque omiſſa, ſed Theologo magis inſeruit ob multa ex Rabbinis hauſta, cui adiungendæ omnino, quæ *Quartum Librum* faciunt IACOBI BASNAGE doctiſſimæ cultiſſimæque *Antiquitez Judaiques, ou Remarques Critiques ſur la Republique des Hebreux Tome I. ou quatrieme de la Republique des Hebreux, à Amſterdam 1713. 8.* HERMANNVS CONRINGIVS *de Republica ſeu politia Ebræorum, Helmſtadii 1648. 4.* in multis Cunæum redarguit. Nec omittenda IOACHIMI LVDOVICI REIMERI *Respublica Hebræorum* breuiter expoſita *Hafniæ 1657. 12.* & *Altenburgi 1671.* Prolixiores IOANNNES STEPHANVS MENOCHIVS, qui de *Republica Ebræorum* libros VIII. ſcripſit, *Pariſiis 1648. f. ibid. 1652. f.* & MELCHIOR LEIDEKKERVS de *Republica Hebræorum, Amſtelodami 1704.* & *1710. f.* duobus Voluminibus.

§. IV.

De *Principibus Ebræorum* egit CHRISTIANVS NOLDIVS, cuius *Hiſtoria Idumæa*, quæ *Franecke-*

neckeræ prodiit *1660. 12.* atque nouæ Editioni *Ioſephi*, quæ cura *Hauercampi* prodiit, addita. Erudita eſt atque Herodes bene diſtinguit. De *Nummis Herodiadum* egregie egit IOANNES HARDVINVS in *proluſione chronologiæ ex nummis reſtituta*, *Pariſiis 1693. 4.* CLAVDII SALMASII extat *epiſtola ſuper Herode infanticida*, *Antwerpiæ 1648. 8.* Sic etiam IOANNIS GARCAEI habemus *narrationem de infanticidio Herodis M. & eiusdem genealogia*, *Witteberga 1665. 8.*

§. V.

De *Iure Regio Ebræorum*, expoſuit WILHELMVS SCHICKARDVS, quo omnem politiam, ſtatum & mores deſcripſit, *Argentorati 1625. 4.* & cum eruditis animaduerſionibus & Notis *Ioannis Benedicti Carpzouii*, *Lipſiæ 1674. 4.* De *Legibus Hebræorum*, *Ritualibus & ear. rationibus*, Libros Tres varia & electiſſima eruditione plenos, ob ſingulares tamen in perueſtigandis inſtitutorum Moſaicorum rationibus, doctrinas caute legendos compoſuit IOHANNES SPENCERVS *Cantabrigiæ 1685. f. Hagæ Comitum 1686. 4.* & *Lipſiæ* ſ. *Halæ Saxonum 1705. 4.* atque cura & cum annotationibus LEONHARDI CHAPPELON *Cantabrigiæ 1727. f.* quæ editio deinde *Tubingæ* recuſa. De *Legibus* vero *Hebræorum forenſibus* commentatus CONSTANTINVS l' EMPEREVR, *Lugd. Bat. 1637. 4.* PAVLVS SHERLOGVS in *antiquitatibus Ebraicis* de Ebræorum Republica & antiquitatibus Biblicis egit, *Lugduni 1651. f.* BENEDICTVS ARIAS MONTANVS *in Antiquitatum Iudaicarum* Libris IX. *Lugduni Batauorum 1603. 4.* ex officina Plantiniana, in quibus præter Iudææ, Hieroſolymorum, & Templi Salomonis accuratam delineationem præcipui ſacri & profani gentis ritus deſcri-

Singulariter laudanda inde IOANNIS BAPTI STAE GRAMMAYE *Aſia*, ſeu *Hiſtoria vniuerſa Aſiaticarum gentium & rerum domi foriſque geſtarum*, *Coloniæ* 1529. 4. & *Antwerpiæ* 1604. 4. qu opus inſigne multo iudicio expoſitum atque v liſſimum. Nec contemnendæ cum incerti A ctoris, Socii Ieſu, *Aſiæ Noua Deſcriptio*, *in q præter Prouinciarum ſitus & Populorum mores*, *ra deteguntur & hactenus inedita*, *Lutetiæ Pariſ rum* 1656. *f.* tum DAPPERS *Beſchreibung von Aſi Noribergæ* 1681. *f.* Aſiam Portugallicam deſcrip in *Aſia Portugueſa*, MANVEL *de* FARIA *de* SO SA, *Lisboa f.* quam tamen nunquam vidi, fit ei mentio in *Journal des Sçavans* a. 77. p. 19. 221. A *Geographiam* potius facit IACOBI GASTALI *Aſiæ deſcriptio*, tribus partibus conſtans, cum n minibus locorum antiquis & nouis, *Venetiis* 1561. & BARTHOLDI NIHVSII *Chronographia nonnu larum Aſiæ Prouinciarum*, nempe Aſſyriæ, Meſo potamiæ, Babyloniæ, Syriæ, Palæſtinæ, Arabiæ Troglodyticæ, *Coloniæ* 1658. 8. *Hiſtoriam reru in Oriente geſtarum ab exordio mundi* habemus e recenſione *Franciſci Modii*, *Francofurti* 1587. *f.* Fi ciunt huc etiam MARCI PAVLI VENETI *de Re gionibus Orientalibus* Libri Tres, quibus Itinera ſua in Tartariam, Aſiam, Chinam, Indiam aliaſ que Orientis regiones deſcribit. Edidit illos *An dreas Müllerus*, collatos quidem cum MSCto Co dice Bibliothecæ Berolinenſis, atque adiecit HA THONI, Armeni, *Hiſtoriam Orientalem*, qu etiam de *Tartaris* inſcribitur, atque ſingularem ſuam de Chataya Diſquiſitionem. Tales narra tiones & itinera vetuſtiora in Aſiam gallice verſ proſtant in collectione, quæ inſcripta: *Voyage faits en Aſie*, par BENIAMIN de TVDELE, *Jea du* PLAN CARPIN, *N.* ASCELIN, *Guillaume d*

Rubri

ubriquis, Marc PAVL HAITON, *Jean de* MANDEVILLE *& Ambroiſe* CONTARINI, *avec l'Hiſtoire des Saraſins & des Tartares, par* PIERRE BERGERON, *a la Haye 1735, 4. 2. Voll.* Sic etiam habemus ABRAHAMI ECCHELLENSIS *Chronicon Orientale, Amſtelodami 1651. 4.* Ex recentioribus inſignem rebus *Aſiaticis* lucem attulit *Meſopotamiæ* maxime, eruditiſſimus Vir THEOPHILVS SIGEFRIDVS BAYERVS *Hiſtoria Oſrhœna & Edeſſena ex numis illuſtrata, Petropoli 1734. 4. mai.* in qua Edeſſæ Vrbis, Oſrhœni regni, Abgarorum Regum, Præfectorum Græcorum, Arabumq, Perſarum, Comitum Francorum ſucceſſiones, fata, res aliæ memorabiles, a prima origine Vrbis, ad extrema fere tempora, ſolidiſſime explicantur.

§. II.

Ad *Palæſtinæ* Hiſtoriam faciunt: BVRCHARDI Monachi *Deſcriptio Locorum Terræ ſacræ* & BARTHOLOMAEI de SALIGNIACO *Itinerarium S. Scripturæ*, qui ſeparatim alias extant, poſtea in Hiſtoria Orientali Reineri Reineccii qua *antiquum Chronicon Hieroſolymitanum* idem Reineccius edidit *Helmſtadii 1584. 4.* ADAMANNI Scoto-Hiberni, Abbatis de *Situ Terræ Sanctæ & quorundam aliorum locorum, vt Alexandriæ & Conſtantinopoleos* Libros Tres, primum in lucem protulit IACOBVS GRETSERVS, qui & eorum Librorum Breuiarium, Breuiatore venerabili *Beda* addidit *Ingolſtadii 1619. 4.* Inter Recentiores haut contemnenda eſt PETRI MARTYRIS *Hiſtoria Palæſtinorum, Tyriorum & Sidoniorum*, quæ prodiit *Tiguri 1595. 4.* Egregia quoque CHRISTOPHORI HEIDMANNI *Palæſtina*, quæ ſæpius eſt edita, recentior eſt, quæ *Guelferbyti 1665. 4.* cum Notis *Henrici Ernſtii* prodiit, in hanc enim

ex probatiſſimis Scriptoribus collegit quæ n
ſaria. IOANNIS QVISTORPII *Nebo*, vnde
perluſtratur terra ſancta, *Roſtochii 1663. 12.* b
tantum compendium eſt, ſed accuratum. AN
MI Deſcriptio Terræ ſanctæ & GVILIELM
BALDENSOEL *Hodæporicon in Terram ſanctam*
tant in Tomo quinto Lectionum antiquarum
niſii. VINCENTII BEROLINI *Hiſtoria dell*
tica e moderna Palæſtina, *Venetiis 1642. 4.* IO
NIS BISSELII *Topothesia Palæſtinæ*, *Amb*
1659. 12. IOANNES PHOCAS *de locis Antioch*
inter & Hieroſolymam, *nec non Syriæ*, *Phœni*
Palæſtinæ, græce & latine, *Coloniæ 1653. 8.* in *Le*
Allatii συμμίκτοις. Sic etiam habemus ADRI
& CHRISTIANI ADRICHOMIORVM *Theatr*
Terræ Sanctæ, *Coloniæ 1590. f.* & *1612. f.* Plen
vero eſt, ſed multa moralia admixta ha
FRANCISCI QVARESMII *Hiſtorica*, *Theologica*
Moralis Terræ S. Elucidatio, *Antwerpiæ 1639. f.* d
bus Voluminibus, quibus ſimul ſtatus Geog
phicus Palæſtinæ deſcribitur. Omnium vero o
ma & accuratiſſima HADRIANI RELANDI
læſtina ex monumentis veteribus illuſtrata, cu
optima Editio *Traiecti 1714. 4.* recuſa *Noribe*
1716. 4. cum Tabulis Geographicis. Huc q
que altera Pars *Aſiæ* OLFERTI DAPPERI pe
net, quæ inſcribitur: *Neue Beſchreibung von ga*
Syrien, *Palæſtina*, *heiligem Lande &c.* & belg
primum edita *Amſtelodami 1677. f.* poſt germa
ce verſa *durch Iacob von Meurſen*, *Amſtelod*
1681. f. cum figuris æneis præſtantiſſimis, qua
ſitus ſolum locorum, ſed etiam ipſa loca ſac
mores & ritus incolarum egregie deſcribunt
Iungatur, quæ curioſe ſcripta: *Voyage de Syrie*
du Mont Liban par *de la* ROQVE *a Amſterda*
1723. 12. 2. Voll. quo incerta multa & fabulo

ſuſt

ſuſtulit & emendauit. Ad *Palæſtinæ* notitiam faciunt etiam *Itineraria Terræ ſanctæ*. Antiquiſſima fere ſunt BERNHARDI de BREIDENBACH Decani & Camerarii Eccleſiæ Moguntinæ *Peregrinatio in Palæſtinam* latine *Moguntiæ* 1486 *f.* gallice *f.* eod. forte tempore & loco, & germanice *Auguſtæ Vindelicorum* 1488. *f.* & iterum *Spiræ* 1502. *f.* Varia variorum Itineraria in vnum Corpus collegit Bibliopola Francofurtanus SIGISMVNDVS FEYERABEND *im Reiß-Buch oder Beſchreibung des H. Landes, Franckfurt* 1584. *f.* quo ſequentes: MARTINI *a* BAVMGARTEN *Peregrinatio in Aegyptum, Arabiam, Palæſtinam & Syriam Norybergæ* 1594. 4. *Ruperti* Abbatis Bergenſis Deſcriptio Expeditionis *Godofredi Bullionei*, Itineraria: *Alexandri* Comitis Palatini & *Ioannis Ludouici Naſſouii*, *Bugiſlai* X. Ducis *Pomeraniæ*, *Iohannis* Comitis *Sulmenſis*, deſcriptum per Bern. de *Breitenbach*, *Felicis* Monachi *Vlmenſis* Deſcriptio Itineris variorum Nobilium; *Alberti* Comitis *Læwenſteinenſis*; *Iacobi VVormbſteri*; *Stephani Gumpenberg*; *Melchioris* de *Seydliz*; *Ioa.* de *Ebrenberg*; *Leonhardi Rauchwolffen*; *Iohannis Tuchers*; *Ioannis Helffrich*; *Danielis Ecklin von Arow*; *Ioannis de Monte villa*; *Rudolphi Kirchberrn zu Suchen in VVeſtphalen*; F. *Burcardi* Deſcriptio Terræ Sanctæ qualis circa a. 1283. fuit, continentur. *Itinera a ſex diuerſis Saxoniæ Electoribus* & Ducibus Alberto Animoſo, Erneſto, Friderico III. Henrico bis & Iohanne Georgio I. *in Italiam & Palæſtinam facta* collegit BALTHASAR MENCIVS *VViteburgæ* 1611. 8. Curioſa & non ſemper obuia eſt NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIVILI Ducis Olicæ & Nieſuiſii Palatini Vilnenſis & Militis Hieroſolymitani *Ieroſolymitana Peregrinatio*, primum a *Thoma Tretero* cuſtode Varmienſi ex Polonico ſermone in latinum tranſlata,

lata, dein varie aucta & correctius in lucem edi
Antwerpiæ 1614. ex Officina Plantiniana *f.* Raru
eſt IOANNIS COTOVICI *Itinerarium Hieroſol*
mitanum & Syriacum, Antwerpiæ 1619. 4. CHR
STOPHORI FÜRERI *Reiſe ins gelobte Land*
Nürnberg 1621. & 1646. 4. MELCHIORIS VO
SEIDLITZ *gründliche Beſchreibung der VVahlfa*
nach dem heiligen Lande, Görliz 1580. 4. PETR
della VALLE *Reiſe-Beſchreibung in Türckey, Ae*
gypten, Palæſtina &c. Genff 1674. f. GABRIE
BREMOND gallico ſermone *Peregrinationes* ſu
in Aegyptum & Palæſtinam deſcripſit, quæ poſt
in Italicum translatæ prodierunt *Romæ 1674.*
Optimum vero eſt Itinerarium FELICIS BEA
GRAN *Relation nouvelle & tres-fidelle de la Ter*
Sainte, dans laquelle ſe voit tout ce qu'il y a de re
marquable, à Paris 1700. 8. Cum voluptate qu
que leguntur *Voyages* du *Sieur* PAVL LVCAS da
la Turquie, l'Aſie, Syrie, Paleſtine, haute & baſ
Egypte, Rouen 1724. 12. 3. Voll. la ROQVE *Voya*
de la Paleſtine à Paris 1717. 12. eiusdemque *Voyage*
l'Arabie heureuſe à Amſterdam 1716. 12. & quæ ni
diſſimis exornata figuris æneis *Voyage au Levan*
c'eſt à dire dans les principaux endroits de l'Aſie m
neure dans les Isles de Chio, Rhodes & Chypre &
de même que dans les plus conſiderables Villes
Egypte, de Syrie & de la Terre Sainte, par CO
NEILLE *le* BRVN, *à Paris* ſiue potius in Be
gio, *1714. f.* & iterum à *Paris & à Rouen 1725.*
Quædam ad res *Maronitarum* illuſtrandas facient
referuntur in *Voyage du Mont Liban traduit*
l'Italien du R. P. IEROME DANDINI *avec d*
Remarques par R. S. P. (Richard Simon) *a Pa*
1685. 12. Hæc autem non ſolum loca ſacra deſc
bunt, ſed etiam ſtatum politicum, mores & re
qua quæ neceſſaria. *Samaritana Hiſtoria Collect*

tes edidit CHRISTOPHORVS CELLARIVS, *Cizæ* 1688. 4. quibus præter res Geographicas, politica, religio & res litteraria gentis explicantur. Prodierunt quoque *epiſtolæ Samaritanæ Sichemitarum ad Iobum Ludolfum*, cum eiusdem verſione & adnotationibus, *Citzæ* 1688. 4.

§. III.

Ad Hiſtoriam *Palæſtinæ* pertinent quoque *Expeditiones cruciatæ.* Scriptores veteres haſce Expeditiones memorantes exhibent: *Geſta Dei per Francos, ſiue Orientalium Expeditionum & Regni Francorum Hieroſolymitani Hiſtoria*, Tomi II. *Hanouiæ* 1611. *f.* IACOBO BONGARSIO debemus hoc opus, rarum iam in tabernis librariis & ſumtuoſum. Hos inter præcipuam partem faciunt WILHELMI TYRII *Hiſtoria Belli ſacri*, XXIII. Libris comprehenſa, ſingillatim opera *Philiberti Poyſſenoti Baſileæ* 1549. *f.* edita, quæ maxime ad ſupplementum chronici Hieroſolymitani facit, atque res in Palæſtina geſtas vsque ad Balduinum IV. deſcribit, cuius prudentiam, pietatem & in ſcribendo veritatem omnes prædicant, & MARINI SANVTI dicti TORSELLI *Liber Secretorum Fidelium Crucis*, quo modos docet, quibus & recuperari & conſeruari poſſit Terra ſancta, hiſtoricis & politicis exemplis illuſtrata. Reliqua ſcripta, quæ in hoc Opere continentur, ſunt: *Anonymi Geſta Francorum & aliorum Hieroſolymitanorum*; ROBERTI Monachi *Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Libri* IX. BALDRICI *Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ* Libri IV. RAIMONDI de AGILES *Hiſtoria Francorum, qui ceperunt Iheruſalem*, ALBERTI *Aquenſis, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ expeditionis Godofredi de Bullione Libri XII.* FVLCHERI *Carnotenſis*, *Geſta peregrinantium Francorum, cum armis Hieruſalem*

pergentium. GAVTERII *Bella Antiochena.* GVIBERTI Abbatis, *Hiſtoria Hieroſolymitana.* Anonymi, *Geſta Francorum expugnantium Hieruſalem* IACOBI de VITRIACO Acconenſis Epiſcopi *Hiſtoria Hieroſolymitana* Libri III. Eiusdem *Epiſtola miſſa in Lotharingiam de Captione Damiatæ.* AVCTORIS INCERTI *Hiſtoria Hieroſolymitana. Regum & Principum Epiſtolæ.* OLIVERI, Scholaſtici Colonienſis, *de captione Damiatæ ad Engelbertum Colonienſem Archi Epiſcopum. Bulla Innocentii IV. in qua inſeruntur nonnullæ Literæ R. Vngariæ, Ludouici Francorum Regis de captione & liberatione ſua* Epiſtola. *Regis* huius *Canoniſatio.* Tomo II. laudati iam *Marini Sanuti Torſelli, Liber Secretorum* ipſiusque Epiſtolæ exhibentur. Hi autem Scriptores antea ex parte ſeparatim prodierant. Alii ſunt qui in hac Collectione non reperiuntur: BENEDICTVS de ACCOLTIS, qui Libros IV. ſcripſit *de Bello a Chriſtianis geſto pro Iudæa & S. Sepulcro recuperandis, Venetiis 1532. 4. Francofurti 1573.* & cum Notis *Thomæ Dempſteri, Florentiæ 1623. 4.* PETRI ANGELII *Hieroſolyma, h. e. Expeditio Chriſtianorum Principum, Venetiis 1616. 4. Florentiæ 1591. 4. Friderici I. Expeditio Aſiatica* extat in Tomo Quinto Lectionum antiquarum Caniſii. BASILII IOANNIS HEROLDI *Libri VI. de Bello ſacro, Baſileæ 1560. f.* PETRI d' OVLTREMANS Tractatus *de Vita Petri Eremitæ*, qui belli ſacri auctor & dux fuit, & Tractatus de poſterioribus Cruciatis ad recuperationem terræ ſanctæ, gallice, *Valentiæ 1632. 8.* Nec omitti debet LVDOVICI MAIMBVRGII *Hiſtoire des Croiſades, à Paris 1675. 4. & a Amſterdam 1685. 12. 4. Voll. De Militia ſacra Ducum & Principum Brabantiæ*, commentatus IOANNES MOLANVS, qui Liber de omnibus Bellis religionis cauſſa a Braban-

bantiæ Ducibus geſtis exponens, ex parte huc facit, adiectis ad Hiſtoriæ illuſtrationem Annotationibus *Petri Louwii* editus *Antwerpiæ* ex *Officina Plantiniana*, 1592. 8. *De ſacris* vero *Galliæ Regum in Orientem expeditionibus* extat nobilis Commentatio hiſtorica V. C. IOANNIS DANIELIS SCHOEPFLINI, *Argentorati 1726. 4. Hiſtoriam Urbis & Regni Hieroſolymitani*, breuiter expoſuit CHRISTOPHORVS BESOLDVS, *Argentorati* 1636. 12.

§. IV.

Perſicarum Rerum Scriptores in vnum volumen congeſti prodierunt *Francofurti 1601. f.* apud Wechelios. Quo continentur: 1. PETRI BIZARI *Perſicarum rerum Hiſtoria*, quæ optima eſt, quæque antea *Antwerpiæ 1583. f.* prodiit. 2. HENRICI PORSII *de bello inter Murathem III. Turcarum, & Mehemetem Hodabende, Perſarum regem geſto, breuis & vera narratio* ſeparatim excuſa *Francofurti 1583. 8.* 3. PHILIPPI CALLIMACHI EXPERIENTIS *de bello Turcis inferendo Oratio*; 4. Eiusdem *de his, quæ a Venetis tentata ſunt Perſis ac Tartaris contra Turcos mouendis, hiſtoria*, & Appendice, quam ex Italica latinam fecit IACOBVS GEVDERVS *ab Herolzberga*, in qua 5. IOSEPHI BARBARI & AMBROSII CONTARENI *Legatorum Reipublicæ Venetæ Itineraria Perſica*, 6. IOANNIS THOMAE MINADOI *Belli Turco-Perſici hiſtoria* & ANONYMI cuiusdam *Belli eiusdem deſcriptio*. Succeſſionem *Perſarum* regum medii æui deſcriptam habemus in *Tarich*, ſiue ſerie regum, ab *Ardſchir Babekan* vsque ad *Iazdirgidem a Caliphis* expulſum per annos fere 400. ex fide MSti voluminis. Eandemque hiſtoriam WILHELMVS SCHICKARDVS commentario & indice

indice ornauit *Tubingæ 1628. 4.* *Icones Perſiæ* I *gum* expreſſit & commentario illuſtrauit IOA NES IACOBVS BOISSARDVS, *Heidelbergæ 1665.* *Perſiam, ſeu Regni Perſici Statum, variaque itine in atque per Perſiam* cum aliquot Iconibus inco rum dedit IOANNES de LAET, *Lugduni Ba vorum 1633.* & iterum *1647. 24.* cuius *Parte Prim Topographia*, Cœli ſolique qualitates, Populoru ingenia, mores, Religio Perſarum, Regimen P liticum; *Altera* vero Excerpta variorum Itine riorum, Anglorum maxime exhibentur. Si gularia multa annotauit, moresque Perſaru veterum elegantiſſime illuſtrauit, qui *Hiſto am Religionis veterum Perſarum* expoſuit TH MAS HYDE, *Oxonii*, ex Theatro Scheldonia *1700. 4.* Opus multæ induſtriæ atque erudition in quo Magorum hiſtoria, philoſophia & ſac myſtica explicantur, originale Orientalis Sybil myſterium recluditur atque Magorum liber Sa der e Perſico traductus exhibetur. De *Statu E cleſiæ* vero in *Regno Perſico* breuiter egit MA THIAS DRESSERVS *Wittebergæ 1598. 8.* *Ephem rides Perſarum per totum annum*, e libello arabic perſice & turcice ſcripto verſas, latine & qui que Commentariorum libris illuſtratas edic MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS *Augu Vindel.* 1695. 1696. f. Geographiam & mo Perſarum egregie quoque commemorauit AD MVS OLEARIVS *Itinerario Perſico*, *Beſchreibu der Reiſe nach Moſcau und Perſien*, cuius tertia locupletior Editio *Sleſuici* prodiit *1663.* & *1671* Acceſſit IOHANN ALBRECHT VON MANDEL LO *Morgenlændiſche Reiſe-Beſchreibung* cum A notationibus *Adami Olearii* iterato edita *Schleſu 1668. f.* Egregia eſt SAMSONII *Voyage ou Rel tion de l'Etat preſent du Royaume de Perſe*, à Pa

16

ſig. 12. atque a *Chriſtiano Iunckero* in germanicum idioma verſa, qua Regem, eiusque aulam, ſtatum Regiminis atque Religionis deſcribit. Elegantiſſimum IOHANNIS CHARDINI Itinerarium ſiue *Journal du Voyage en Perſe & aux Indes Orientales par la Mer Noire & par la Colchide à Londres* 1686 *f.* quæ Editio *Primum Tomum* habet, *& Amſtelodami 1686. 12.* 2. Voll. *ibid.* 1711. 4. 3. *Voll.* & tertium *ibid.* 1711. 12. quartum *à Amſterdam* 1735. 4. IV. Voll. cum figuris æneis, quæ locupletior eſt & optima. IOHANNIS FREYER *Negenjaarige Reyſe door Ooſt - Indien en Perſien Graven - Haag* 1700. 4. & plenæ obſeruationum curioſarum & imaginum ſplendidiſſimæque CORNELII le BRVN *Voyages par la Moſcovie en Perſe & aux Indes Orientales, a Amſterdam* 1718. *f.* 2. Voll. Nec prætermittenda *L'Ambaſſade de D.* GARCIAS de SYLVA FIGVEROA *en Perſe* ex Hiſpanico in Gallicum ſermonem translata per *Wicquefortium, Pariſiis* 1667. 4. Relatio eſt ex Diario *Figueroæ* deſumta, qui anno 1614. mittebatur in Perſiam pro ſtabiliendo rerum Perſicarum commercio ex Ormus, excluſis reliquis nationibus. Deſcribuntur in eadem non ſolum ſitus & mores, ſed etiam varia memorabilia. Inter hæc Ruinæ Chilminaræ, ſiue Palatii *Perſepolitani*, Hiſtoria captæ *Ormus* & alia. IOANNIS præter ea VPMARCK Diſſertatio extat de *Statu Perſarum in Oriente, Vpſaliæ* 1705. 8. Recentiores & maxime memorabiles in Imperio Perſico rerum conuerſiones, rebellionemque gentis *Aghwanæ* ac tyrannorum *Mir Avis, Mahmoudi*, ac *Eſchereſi*, fataque Regis *Huſſein* & *Thamas* exponuntur in Commentariis arabice ſcriptis & appellatis: *Chronicon Peregrinantis*, quod primum *Conſtantinopoli*, 1142. vel A. C. 1728. 4. in typographia noua, lucem vidit, de arabico in

latinam conuerſum opera & ſtudio V. C. *Io. Chri*
ſtia Clodii, *Lipſiæ* 4. recuſum. Ex hoc fon
ſua deduxit, qui recentiſſimas Perſici imperii v
ciſſitudines ſimul addidit pſeudonymus auct
PHILANDER *von der* QVELLE *in Herkunfft*, *Le*
ben und Thaten des Perſianiſchen Monarchens Schac
Nadyr vormahls Kuli-Chan, *Lipſiæ* 1738. 8.

§. V.

Chinenſium Hiſtoria quo clarior, eo magi occupauit Scriptorum ingenia. *Geographiam*, at que ciuilem ſtatum videmus primum in *Chinæ De ſcriptione*, quæ duobus Voluminibus prodiit an glicè, *Londini* 1666. *f.* In eruditiſſimi Viri THEO PHILI SIGEFRIDI BAYERI *Muſeo Sinico*, *Pe tropoli* 1730. 8. edito & ad pernoſcendam linguam Sinicam maxime comparato, inſunt *Tomo Secun do*, Diatribæ quædam *de Originibus Sinicis*, vbi *Ab dallæ Beidavæi Annales Sinicos* illuſtrat, & hiſtori am ac chronologiam *Sinicam*, ex libri Sinici ver ſione, notis ſtipata, tradit. Itinerarium vetus per Indiam & *Chinam*, ſcriptum nono Seculo a duo bus Mahometanis, ex Arabica lingua in gallicam traductum, ab *Euſebio Renaudoto* adiectis eius an notationibus prodiit ſub titulo: *Anciennes Rela tions des Indes*, &c. *à Paris* 1718. 8. Alia *Deſcri ptio Regni Chinenſis* prodiit *Lugduni Batauorum* 1640. & 1663. 24. LVDOVICI GEORGII *Deſcri ptio noua Chinæ*, *Antwerpiæ* 1584. *f.* MARCI HEN NINGI *Hiſtoria noua & vera de ampliſſimo regno Chinæ*, *Francofurti* 1599. 8. & quæ ſane accuratiſſi ma MARTINI MARTINII *China illuſtrata*, *Am ſtelodami* 1649. *f.* IOHANNIS CHRISTOPHORI WAG NERI *mæchtiges Kayſer Reich Sina und die Aſiati ſche Tartarey*, *Auguſtæ Vindelicorum* 1689. *f.* Ger manice prodiit *Beſchreibung des Königreiches China*

mit

mit ſeinen XV. Prouintzen, *Franckfurt 1580. 4.* Belgico ſermone primum prodiere, poſt in *gallicum* & *germanicum* translatæ narrationes de Legationibus *Belgarum* ad Imperatorem Tartaro Sinicum, germanice inſcriptæ: IOHANN NEVHOF *Geſandſchafft der Oſtindiſchen Geſellſchafft in den vereinigten Niederlanden an den Tartariſchen Cham und nunmehr auch Siniſchen Keyſer* ab a. *1655.* ad 1657. ex editione ſecunda locupletata *Amſterdam 1669. f.* & EIVSDEM: *Gedenckwürdige Verrichtung der Niederlændiſchen Oſt-Indiſchen Geſellſchafft in dem Kayſerreich Taiſing*, *oder Sina durch ihre zweyte Geſandſchafft a. 1662. ſeqq. als auch die dritte Geſandſchafft an Konchi Siniſchen und Oſt-Tartariſchen Keyſer*, *Amſterdam 1675. f.* cum figuris æneis nitidiſſimis. Præter memorabilia harum legationum, ſitus prouinciarum, vrbes, moresque incolarum multa cura deſcribuntur. Hiſtoriam & ſtatum *Chinæ*, ſucceſſionem Regum & ſimilia alii deſcripſerunt. IOANNIS GONSALVI de MENDOZA *Hiſtoriam* habemus *de regno Chinæ*, *Francofurti 1589. 4.* & italice *Romæ 1585. f.* Antiquiorem *Sinicæ* Hiſtoriæ Periodum expoſuit MARTINVS MARTINIVS *Sinicæ Hiſtoriæ Decade prima*, decem libris conſtante, *Monachii 1658. 4.* & *Amſtelodami 1659. 8.* Iungenda ALVAREZ SEMEDO *Hiſtoire univerſelle de la Chine avec la Guerre de Tartares* par MARTIN MARTINI, *à Lyon 1667. 4.* Egregia eſt Patris GABRIELIS de MAGAILLANS *Deſcriptio Chinæ*, quam iuſſu patris Furtado, Vice-Prouincialis Sinenſis conſcripſit Portugallico ſermone, quæ poſtea gallice prodiit ſub Titulo: *Nouvelle Relation de la Chine*, *contenant la Deſcription des particularités les plus conſiderables de ce grand Empire*, *traduite de Portugais en François par le Sr. B. à Paris 1688. 4.* Hac autem principalis vrbs *Pekin*, Hiſtoria & Politia ac-

curato

curate deſcribuntur. Inſignes ſunt & vtiliſſi *Nouveaux Memoires ſur l' Etat préſent de la Ch* par le P. LOUIS *le* COMTE, *Paris 1696. 12.* & Tertia Editione *Amſterdam 1698. 12. 2. Voll.* Auct vnus ex ſex illis Patribus eſt, quos *Ludouicus X* Galliarum Rex in regnum *Siam*, indeque ad nas, promouendæ ibidem religionis & ſtudior Mathematicorum cauſſa miſerat. In his aute non ſolum progreſſum Chriſtianismi, ſed eti ſtatum & memorabilia Regni accuratiſſime deſc bit. *Breuem Chronologiam Sinenſium* exhibente omnes Imperatores *Chinenſes*, a prima, quam p tant, mundi origine vsque ad annum 1696. deducta & extractam ex Catecheſi quadam Chinenſi, impr mi fecit atque germanice vertit, CHRISTIA NVS MENTZELIVS, in *kurzer Chineſiſcher Chro nologia*, *Berolini 1696. 4. Tabula Chronologica Mona chiæ Sinicæ a* PHILIPPO COVPLET S. I. concin nata, edita eſt *Viennæ 1703. 12.* ANDREAS MÜL LERVS *in Hebdomade Obſeruationum de rebus Sin cis*, religionem Sinenſium & epitomen hiſtorica deduxit, *Berolini 1674. 4.* ATHANASIVS KIR CHERVS *in China Monumentis Sacris & Profani nec non Naturæ & Artis ſpectaculis illuſtrata, Amſte lodami 1667. f.* memoranda Sinenſium ita enarra vti fieri poteſt ab homine, qui ipſe cuncta non in ſpexit, cum *Kircherus* nunquam in Chinam vene rit. Omnes hos ſuperauit, qui ex obſeruationi bus ac commentariis cum Chinenſium, tum ma xime Miſſionariorum e Societate Ieſu, qui incre dibilem adhibuerunt induſtriam, ſummo ſtudio & accuratione additis Mappis nitidiſſimis curatiſ ſimisque, de rebus Chinenſibus expoſuit IE. BA PTISTE *du* HALDE S. I. opere ſplendido; *De ſcription Geographique, hiſtorique de l' Empire de la Chine, à Paris 1735. fol. mai IV. Tomis,* recuſo *à la*

Hay

Hagæ 1736. 4. *IV. Voll.* quibus omnia ea, quæ ſuo æuo circa geographica, hiſtorica, chronologica, politica & phyſica Imperii & Tartariæ *Chinenſis* obſeruari potuerunt, ſolerter annotauit, Mappisque generalibus & ſpecialibus harum terrarum, nec non *Thibethi* ac *Coreæ* illuſtrauit, multisque figuris æri inciſis eleganter exornauit. MICHAEL BAVDIER edidit *Hiſtoire de la Cour du Roy de la Chine*, *Bruxellis 1608. 12.* Cum vero Seculo XVII. *Tartari Occidentales*, *Chinam* ſibi ſubiicerent, illud *Bellum Tartaricum* appellatur, quod ſeparatim ab An. 1616. vsque ad an. 1651. geſtum enarrauit MARTINVS MARTINIVS, de *Bello Tartarico Hiſtoria*, *Coloniæ 1654. 12. Antwerpiæ 1654. 8.* & ſub titulo: *Regni Sinenſis a Tartaris euaſtati Hiſtoria*, *Amſtelodami 1661. 12.* Idem præſtitit IOHANNES PALAFOXIVS (D. *Juan de* PALAFOX) *Hiſtoire de la Conquête de la Chine*, quæ *Hiſpanice* primum ſcripta, poſt anglice verſa *Londini 1670. 8.* & gallice, *Pariſiis 1670. 8.* prodiit. Addantur Relationes Ieſuitarum, nimirum ADRIANI GRESLON *Hiſtoire de la Chine ſous la Domination des Tartares depuis 1651. jusqu' en 1669. à Paris 1670. 8.* & FRANCISCI de ROVGEMONT *Hiſtoria Tartaro-Sinica ab An. 1660. ad An. 1668. Louanii 1673. 8.* atque qui memoratos auctores adhibuit, resque has omnes plene memorauit PETRVS IOSEPHVS Aurelianenſis, (le P. d' Orleans) *Hiſtoire des deux Conquerans Tartares, qui ont ſubjugé la Chine*, *à Paris 1688. 12.* narrationum ſuarum initium facit a Tartarorum irruptione a. 1281. facta & per LX. annos durante, inde digreditur ad irruptionem Regis Sunte, inprimis autem Imperium Chunchi Sunte F. & imperium Camhi Chunchi F. deſcribit. Iungatur: *Hiſtoire de la Conquête de la Chine par les Tartares*, *à Amſterdam 1723.*

1723. 12. cuius auctor varia de moribus & inſtitutis vtriusque gentis annotauit. Varia curioſa de recentiori Statu Imperii Sinici commemorauit LAVRENTIVS LANGE in ſui Itineris Diario ſ. *Journal von ſeiner Anno 1715. unternommenen Reiſe nach China*, quod adiectum egregio Libro, cuius Inſcriptio: *Veraendertes Rußland*, qui *Hanouerae 1722. 4.* prodiit. Progreſſum Chriſtianae, & Pontificiae religionis apud Sinenſes varii expoſuerunt quos inter praeſtant NICOLAVS TRIGAVLTIVS qui *de expeditione Chriſtiana apud Sinenſes ſuſcepta a S. I.* ex Matthaei Riccii commentariis MStis *Libros V.* edidit, *Auguſtae Vindelicor. 1615. f. Lugduni 1616. 4.* Eius quoque extant *Litterae e Regno Sinarum*, editae *Antwerpiae 1618. 8.* ANTONII SOZZINI de SARZANA *Expeditiones Ieſuitarum Chinenſes* italice prodierunt *Neapoli 1661. 4.* & quae in pretio eſt, decerpta ex IOANNIS ADAMI SCHALLII *Literis: Relatio Hiſtorica de ortu & progreſſu Fidei orthodoxae in Regno Chinenſi per Miſſionarios S. I.* ab An. 1581. vsque ad An. 1669. *Viennae 1665. 8. Ratisbonae 1672. 8.* Poſt hoſce FERDINANDI VERBIEST, eiusdem Societatis, habemus: *Lettre ecrite par luy de la Chine où l' on voit l' Etat preſent du Chriſtianiſme dans cet Empire & les biens qu' on y peut faire pour le ſalut des ames à Paris 1682. 4.* Eiusdem eſt: *Lettre ecrite par luy de la Cour de Peckin ſur un voyage, que l' Empereur de la Chine a fait l' an. 1683. dans la Tartarie occidentale à Paris 1684. 4.* Huc quoque ſpectant *Noviſſima Sinica, hiſtoriam noſtri temporis* ab An. 1689. *illuſtratura*, edente G. G. L. ad An. 1695. *1697. 8.* Editor eſt GODOFRIDVS GVILIELMVS LEIBNITIVS, qui congeſſit varias *Epiſtolas* ex Sina ſcriptas, de progreſſu Chriſtianismi. Talia ſunt P. IOSEPHI SVARII, CLAVDII PHILIPPI

GRI-

GRIMALDI, aliorumque Opuſcula minora, quibus potiſſimum ſtatus Chriſtianiſmi recentior deſcribitur. Talia quoque exponuntur in *Hiſtoire de l'Edit de l'Empereur de la Chine, en faveur de la Religion Chretienne* par P. CHARLES *le* GOBIEN *à Paris 1698. 12.* Cum autem Ieſuitæ Sinenſibus cultum *Confucii* & defunctorum concederent, quo eo plures ſibi deuincirent, idem GOBIENVS & priori libello ſubiunxit: *Eclairciſſement donné à Monſeigneur le Duc du Maine ſur les honneurs, que les Chinois rendent à Confucius & aux Morts à Paris 1698. 12.* quo demonſtrare voluit, cæremonias ciuiles tantum eſſe, quæ à cultu religioſo quam longiſſime abſint. Prodiit poſtea *Hiſtoria Cultus Sinenſium, ſeu varia ſcripta de cultibus Sinarum, oblata Innocentio XII. Pontifici Maximo, Coloniæ 1700. 8.* Collectio autem eſt variorum ſcriptorum de cultibus Sinarum inter vicarios apoſtolicos Gallos, alioſque miſſionarios & Patres S. I. controuerſis, quæ Innocentio XII. & Congregationi Cardinalium dirimendæ cauſſæ præpoſitis fuerunt oblata. Secuti in hac cauſſa varii libelli nimirum: *Acta Cauſæ Rituum ſeu Ceremoniarum Sinenſium, Romæ* ex Typographia Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ 4. paucis pagellis. *Obſeruationes circa Expoſitionem Rituum Sinenſium factam S. Congregationi, primum Italice nunc Latine impreſſæ*, ſine loci mentione *1710. 8.* *Breuem Relationem de numero & qualitate Chriſtianorum apud Sinas* ſuo tempore dedit MARTINVS MARTINIVS Viceprouinciæ Sinenſis Procurator, quæ iuxta Exemplar Romanum impreſſa *Coloniæ 1655. 12.* Sociorum Ieſu circa cultus diuini rationem auſui contrarius IOANNES MAVRITIVS, primum Frater Ordinis Prædicatorum, poſtea Reformatæ Religioni addictus libro belgice ſcripto: *Afgoden*

Dienſt

Dienſt der Ieſuiten ſ. de *Idololatria Ieſuitarum in Regno Chinæ, Amſtelodami* 1711. 8. PHILIPPVS COVPLET S. I. ſed omiſſo nomine, edidit: *Hiſtoire d'une Dame Chrêtienne de la Chine, quæ multum ad promotionem Chriſtianismi attulit, à Paris* 1688. 12. qua varii modi, quibus vſi fuere Ieſuitæ, adducuntur, eademque occaſione etiam de moribus gentis, de ſtabilimento religionis & de exercitiis Pietatis nouitiorum eius regionis Chriſtianorum, tractatur. Memoriis quoque Treuoltienſium variæ epiſtolæ, ſtatum Chriſtianismi apud Sinenſes concernentes fuerunt inſertæ. De *Re Literaria Sinenſium* elegantiſſimus eſt libellus Commentarius THEOPHILI SPIZELII, *Lugduni Batauorum* 1660. 12. in quo Scripturæ pariter ac Philoſophiæ Sinicæ Specimina exhibentur, & cum aliarum Gentium, præſertim Ægyptiorum, Græcorum & Indorum reliquorum literis atque placitis conferuntur. IAPONICI Imperii potentiſſimi res ſtatumque attigit *Le P.* FRANC. CHARDINE *Relation de la Province du Japon, à Paris* 1646. 8. BERNHARDVS VARENIVS dedit *Deſcriptionem Regni Iaponiæ & Siam*, qui & de *Iaponiorum & Siamenſium Religione* commentatus, *Cantabrigiæ* 1670. 8. Omnium vero optima & egregiis obſeruationibus inſtructa *Hiſtoire naturelle, civile & eccleſiaſtique de l' Empire du Japon compoſée en Allemand* par ENGELBERT KEMPFER, *& traduit en François de Jean Caſpar Scheuchzer* elegantiſſimis figuris æneis exornata *à la Haye* 1729. *f.* 2. *Voll.* cui adiungenda *Hiſtoire du Japon* par *le* P. *de* CHARLEVOIX *a Paris* 1736. 4. 2. *Voll.* & 12. *IX. Voll.* Varia quoque ad notitiam rerum *Iaponicarum* annotata curioſe in ARNOLDI MONTANI *denckwürdigen Geſandſchafften der Oſt-Indiſchen Geſellſchafft an unterſchiedliche Kayſer von Iapan, Amſterdam* 1670. *f.*

cum

cum elegantibus figuris, prodiit hæc hiſtoria quoque *gallice a Leyde 1680. f.* & *ibid. 1686. 12. 2. Voll.* Ex *Epiſtolis* quoque *Miſſionariorum*, cumprimis ex Societate Ieſu, & latino & gallico alioque idiomate, diuerſis temporibus locisque editis, multa curioſa, ſi cum grano ſalis legantur ad ſupplendas emendasque res *Iaponiæ* peti poſſunt, quas longa ſerie recenſent, qui de Scriptoribus eccleſiaſticis expoſuerunt.

§. VI.

In *Aſia* quoque occurrit celebre Regnum *Siam.* De quo extat Domini de L' ISLE *Relation hiſtorique du Royaume de Siam à Paris 1684. 12.* *Hiſtoriam Siamenſem Naturalem & Politicam* conſcripſit gallice NICOLAVS GERVASIVS (Nic. Gervaiſe) *Hiſtoire naturelle & politique du Royaume de Siam à Paris 1688. 4.* quæ in quatuor eſt diuiſa partes. Prima de ſitu & natura regionis exponit; Secunda de Legibus & moribus incolarum; Tertia de Religione; Quarta de Rege, huius familia & aula. Huc pertinet *Voyage de Perſe & des Indes Orientales avec les Revolutions arrivees du Royaume de Siam* l' An. *1647.* par IH. HERBERT *Paris 1663. 4.* Notius magis redditum Regnum huiusque Status ratio variis Chriſtianiſſimi Regis Ludouici XIV. Legationibus, cuius Deſcriptiones proſtant. Præclara ſiquidem eſt Expoſitio de ſuſcepta a. 1685. Legatione Equitis de Chaumont, ita inſcripta: *Relation de l' Ambaſſade de M. de* CHAVMONT *à la Cour du Roy de Siam avec ce qui s' eſt paſſé de plus remarquable durant ſon Voyage, à Paris 1686. 12.* & *à Amſterdam 1686. 12.* in quo potiſſimum Status politicus deſcribitur. Acceſſit poſtea *Journal, ou ſuite de Voyage de Siam, à Amſterdam 1687. 12.* auctore L' Abbé *de* CHOI-

SY, qua potiſſimum officia domus regiæ *Siamenſis*, huius etiam & regnorum *Tonquin* & *Cochinchina* Status, nouiſſima fata & mutationes deſcribuntur. In Comitatu Regii Legati erant Patres Societatis Ieſu aliquot, quorum vnus GVIDO TACHARDVS S. I. & *Chaumontii* comes conſcripſit *Voyage de Siam des Peres Ieſuites envoyes par le Roy aux Indes & à la Chine*, avec leurs obſervations, *Paris 1686. 4.* Secutum eſt *alterum Itinerariam, Journal, ou Suite du Voyage de Siam, à Paris 1687. 4.* cuius Auctor Abbas de CHOISY, qui forma Epiſtolarum familiarium ſtilo amœno condidit, recuſum *primum Amſtelodami 1687. 12.* & alterum *1689. 12.* Quæ bina Itineraria, iunctim Editione optima prodierunt ſub elogio: *Voyage de Siam des Peres Jeſuites envoyez par le Roy aux Indes & à la Chine, à Amſterdam 1687. 12. 3. Voll.* Sed cum nouo Rege fortuna quoque Gallorum in eodem regno fuit immutata. Deſcripſit illam cataſtrophen FARGESIVS, Dux copiarum Gallicarum & caſtri Bankok præfectus teſtis oculatus in *Relation des Revolutions arrivees à Siam dans l'annee 1688. Amſterdam 1691. 12.* eademque quomodo Galli *Siamenſi* Regno excedere coacti fuerunt, exponit. Addatur P. d' ORLEANS *Hiſtoire de Mr. Conſtance premier Miniſtre du Roy de Siam & de la dernière Revolution, a Paris 1692. 12.* Præ cæteris vero æſtimari debet Domini *de la* LOVBERE, ablegati Regis Galliæ extraordinarii ad Regem Siamenſem *Relation du Royaume de Siam, en 1687. & 1688.* quæ duobus tomis gallice compoſita prodiit, *Amſterdam 1691. 12. 2. Voll.* cum figuris æneis, qua mores, ſtudia, & religio Siamenſium, atque ipſa Legatio Regis Galliarum egregie deſcribuntur. Finitimum eſt Regnum *Tunchinenſe*, quod olim prouincia Regni Sinenſium, poſt ſibi pro-

prios

prios Reges conſtituit. ALEXANDER de RHODES *Tunchinenſis Hiſtoriæ* Libros duos conſcripſit *Lugduni 1652. 4.* quorum altero Regni ſitum, ortum, ſtatum ciuilem & ſuperſtitionem, ritus etiam incolarum; altero progreſſum Pontificiæ prædicationis Anno 1627. cœptæ apud Tunchinenſes ſatis diligenter exhibet. Presbyter quidam Gallus de BOVRGES edidit *Relation du Voyage de Mr. l'Eveque de Beryte ſeu relationem itineris Berytienſis epiſcopi, vicarii pontificii in regno Cochinchinæ, Paris 1683. 4.* & *1666. 8.* in *Belgicum* ſermonem tranſlata *Amſtelodami 1669. 4.* atque in *Germanicum, Lipſiæ 1673. 4.* quæ accurata. Sic etiam in rebus orientalium atque Aſiaticarum prouinciarum notabilis VINCENTIVS BLANC, qui *Itinerarium* ſcripſit per quatuor Orbis partes ab anno ætatis duodecimo vſque ad ſexageſimum, quod gallice prodiit *Pariſiis 1648. 4.* belgice *Amſtelodami 1554.* cum iconibus, anglice *Londini 1660. f.* Anglus Capitaneus SALMON varias Indiarum Orientalium prouincias Inſulasque concinne & accurate, anglico idiomate deſcripſit, quas expoſitiones belgice cum annotationibus edidit M. VAN GOCH, germanice vero exhibuit A. H. quas inter: *Beſchreibung des groſſen Kayſerthums China, wie auch der Königreiche Tonquin,* & *Cochin-China*, quæ partem primam Tomi primi facit; *der heutigen Hiſtorie oder des gegenwærtigen Staats von allen Nationen*, editi *Altonauiæ ſ. Hamburgi 1732. 4.* vbi & *Hiſtoria Regnorum Siam, Pegu, Arracan* extat edita *1735. 4.* Motus *Golcondenſes*, deſcriptionemque Regni *Araconenſis* & *Peguani* deprehendet curioſus lector, in *Voyage to Suratt in the Year* 1689. by LOVINGTON, *London 1696. 8.* quæ & *gallice* edita *à Paris 1725. 12.*

§. VII.

Tartariæ maior pars in *Aſia* ſita eſt, quam varii ſcriptis ſuis illuſtrare adgreſſi. Superius iamdum adduximus MARCI PAVLI VENETI & HAITHONIS ARMENI *Hiſtoriam Tartarorum.* Hos aliosque qui itinera ad Tartaros ſuſceperunt eorumque conditionem deſcripſerunt collectos videmus in: *Recueil de divers Voyages curieux faites en Tartarie, en Perſe & ailleurs, Leyde 1729. 4. 2. Voll.* Recentiores vero ſunt ſcriptores: MARTINVS BRONIOVIVS *Deſcriptionem Tartariæ* dedit *Coloniæ 1595. f.* quæ optima eſt. GVILIELMI BRVSSII *Diarium de Tartaris, Coloniæ Agrippinæ 1595. f. Francofurti 1598. f. & Voyage en divers Etats d' Europe & Aſie avec une Deſcription de la grande Tartarie, à Paris 1693. 12.* FRANCISCI FERNANDEZ de QVIR extat *Narratio de Terra Auſtrali incognita, & de Terra Samoietarum & Fingeſiorum in Tartaria, Amſtelodami 1613. 4.* HIERONYMI MEGISERI *Chronographia Tartariæ, Lipſiæ 1611. 8. Mungalorum* Tartarorum omniumque gentium Septentrionalis Aſiæ res ſingulariter illuſtrat Liber *Turcice* ſcriptus ſub titulo: *Alkitab Schagjret Turki,* ſiue: *liber, Genealogiæ Turcarum.* Cuius interpretatio primum Rhutenice, e Rhutenico Germanice, e Germanico tandem gallice facta prodiit inſcripta: *Hiſtoire Genealogique des Tartars, traduite du manuſcript Tartare d' Abulgaſi Bagadur Chan, à Leide 1726. 12.* Nouam eandemque accuratiorem e turcico translationem ſuſcepit V. C. THEOPHILVS SIGEFRIDVS BAYERVS de qua ipſe expoſuit A. E. L. An. 1732. p. 356. Qui *Tartariæ Magnæ* prouincias aliquot perſcrutatus, huius quædam memorabilia curioſe annotauit PHILIPPVS IOHANNES *de* STRAHLENBERG libro, quem inſcripſit; *Das Nord-und*

Oeſt-

Oeſtliche Theil von Europa und Aſia, *Holmiæ*, ſiue potius *Lipſiæ 1730. 4.* formis expreſſo. Imperator illorum præcipuus erat *Tamerlanes*, cuius *Hiſtoriam* primum ſcripſit ACHMET ARABSIDA Arabs, latine verſam per *Iacobum Golium*, *Leidæ 1636. 4.* & gallice per *Petrum Valterium*, *Pariſiis 1658. 4.* Præferenda vero eſt PETRI PERONDINI *vita Magni Tamerlanis*, *Ambergæ 1600. 12.* & IOANNIS HENRICI BOECLERI *Timur*, vulgo *Tamerlanes*, *Argentorati 1657. 4.* *Politice* ſolum hanc Hiſtoriam Tamerlanis conſiderauit Sieur de SANCTYON *Hiſtoire du grand Tamerlan*, *traduite ſur les Originaux*, *Pariſiis 1629. 12. & 1677. 12.* Addatur PIERRE VAULTRIER *Hiſtoire du Tamerlan*, Paris *1658. 4.* & quæ ſupra iam recenſita PETRI IOSEPHI Aurelianenſis (§. d' Orleans) *Hiſtoire de deux Conquerans Tartares*, *qui ont ſubjuge la Chine*, *Paris 1688. 8.* atque *Hiſtoire de Timur Bec*, *connu ſous le nom de Grand Tamerlan*, *Empereur des Mogols & Tartars*, ex perſico auctori coæuis translata cura Dn. PETIT *de la* CROIX cum notis hiſtoricis & geographicis à *Delft 1723. 12. 4. Voll.*

§. VIII.

Indicæ Orientalis Rerum Hiſtoria plures reperit Scriptores, e quorum numero primo loco conſiderandi. Ex antiquioribus PALLADIUS Galata, qui *de Gentibus Indiæ & Brachmanibus* græce ſcripſit, quem *latine* vertit ac Notis illuſtrauit adiectis S. *Ambroſio de moribus Brachmanorum* & ANONYMO de *Bragmanibus*, *Edoardus Biſſæus*, *Londini 1665. 4.* Sequuntur qui *Statum Geographicum* deſcribunt. PHILIPPI BALDAEI habemus *Deſcriptionem Inſulæ Zeilon*, *Malabar & Coromandel*, Belgice primum editam *Amſtelodami 1671. f.* poſt in Germanicum ſermonem translatam *Amſtelodami 1672. f.* cum iconibus. ODOARDUS BARBOSA idem

egit in libro *de India Orientali*, italice, *Venetiis 1588. f.* Sic etiam extat PHILIPPI PIGARETTAE *Deſcriptio Indiæ Orientalis*, duobus voluminibus, *Francofurti 1589. f.* Præcipue vere ad Statum Geographicum faciunt, qui varias Nauigationes in Orientalem Indiam factas deſcripſerunt. Extat Liber, qui inſcribitur: *Orientaliſche Indien, d. i. ausführliche und vollkommene, hiſtoriſche und Geographiſche Beſchreibung aller und ieder Schiffahrten und Reyſen, welche von unterſchiedlichen Nationen, mehrentheils Engellændern, Spaniern und Hollændern innerhalb hundert Iahren vorgenommen worden, Francfurt 1621. f.* cum iconibus. Continentur in hac collectione Deſcriptiones Nauigationum in Indiam Orientalem EDVARDI ZOPETII, IOANNIS HVGONIS LINSCHOTANI, GEORGII SPIELBERGEN, CORNELII NICOLAI, AMERICI VESPVTII, SAMVELIS BRAVNII & aliorum. Separatim alias prodierunt: *Diarium nauticum Itineris Batauorum in Indiam Orientalem, Amſtelodami 1589. f. Deſcriptio Itineris Naualis in Indias Orientales, per* G. M. A. W. L. *Amſtelodami 1589. f. Deſcriptio ac delineatio detectionis freti, ſeu Tranſitus ad Occaſum, ſuper terras Americanas in Chinam atque Iaponiam ducturi, inueſtigati a* M. HENRICO HVDSONO, *Amſtelodami 1610. 4.* LVDOVICI de BARTHEMA *Hodœporicum Indiæ Orientalis*, Belgice primum editum, poſt in ſermonem germanicum translatum, per Hieronymum Megiſerum, *Lipſiæ 1615. 8.* IOANNIS HAESEI *peregrinatio ab Hieroſolyma per Indiam & Aethiopiam, Antwerpiæ 1565. 8.* CORNELII de VENA *nauigatio in Indiam Orientalem, Francofurti 1607. 8.* Inter recentiores habemus PETRI della VALLE *Reyſe-Beſchreibung in Türckey, Aegypten, Perſien, Oſt-Indien, Geneuæ 1674. f.* & *Voya-*

Voyage de I. Straus en Moſcovie en Perſe aux Indes Orientales, *Amſtelodami 1720. 12. 3. Voll. Italice* illud egit VINCENTIVS MARIA de S. CATERINA, qui *Itinerarium* ſcripſit *in Indiam Orientalem*, cum obſeruationibus, quibus varii ritus comprehenduntur, *Romæ 1673. f. Relation d' un Voyage des Indes Orientales* par DELLON D. en M. *Paris 1685. 12.* gallice edita eo magis æſtimari debet, quod vulgares errores emendat, & quæ ab aliis omiſſa ſupplet. Inter elegantiſſimas habetur FRANÇOIS PIRARD *de la Val Voyage aux Indes Orientales, Maldives, Moluques & au Braſil, nouvelle Edition, a Paris 1679. 4.* quibus terram, mores & naturalia deſcripſit. Præſtabiles quoque THEVENOTI *Voyages au Levant, en Perſe & aux Indes depuis l' 1652 jusqu' an. 1667. Paris 1684. 4.* & ex recentioribus coniungendæ *Voyages des Indes Orientales mêles de pluſieurs Hiſtoires curieuſes* par CARRE, *Paris 1699. 12. 2. Voll.* Variarum rerum de Societate Indica Batauica & ſimul regionum notitia peti poteſt ex NICOLAI *de* GRAAF, Chirurgi, *Voyages aux Indes Orientales, à Amſterdam 1719. 8.* Lectu digniſſima eſt quæ aliquot Inſulas nondum habitatas amœniſſimas tamen & frugiferas deſcribit: *Voyage & Avantures de* FRANCOIS LEGVAT *& de ſes compagnons en deux Iſles deſertes des Indes Orientales, a Londres* ſ. potius in *Belgio 1720. 12. 2. Voll.* germanice etiam verſa. *Journal d' un Voyage fait aux Indes Orientales en 1690. & 91. par une Eſcadre des ſix Vaiſſeaux, ſur le Gouvernement* de Mr. *du* QVESNE, *a Rouen 1720. 12.* Cum voluptate & fructu auctæ notitiæ Indicarum memorabilium leguntur, quæ ſub titulo: *Recueil des Voyages* iuncta ſunt *Itineraria*, edita *Amſtelodami*, & quidem *T. I. 1702. T. II. 1703. T. III. & IV. 1705. T. V. 1706. 12.* Ex optimis Scriptoribus Luſitanis deducta: *Hiſtoire*

des decouvertes & conqueſtes de Portugais par IOSEPH FRANÇOIS LAFFITEAV, *a Paris 1734. 12. mai. IV. Tom.* Add. *Voyage* d' INNIGO *de* BIERVILLAS *à la cote de Malabar, Goa, Batavia, Paris 1736. 12.*

§. IX.

Alii Hiſtoriam, Statum politicum & Chriſtianismi progreſſum apud *Indos Orientales* nobis explicuerunt. ANDREAS SCHOTTVS *de Rebus Indicis* Auctores varios congeſſit *Francofurti 1603. f.* Inter hos præcipuus eſt IOANNES PETRVS MAFFAEVS, qui Libros XVI. ſcripſit *Hiſtoriarum Indicarum, Florentiæ 1588. f. Coloniæ 1589. & 1598. f. Coloniæ 1590. 8.* qui plurimum æſtimantur. Idem MAFFAEVS *Epiſtolarum Indicarum* Libros IV. edidit, quibus tamen ſolum *Epiſtolæ* a miſſionariis pontificiis ab anno 1548. ad 1564. perſcriptæ continentur, quæ progreſſum religionis concernunt. GOTHARDVS ARTHVSIVS *Hiſtoriam Indiæ Orientalis* ex variis Auctoribus collegit & iuxta ſeriem topographicam Regnorum, prouinciarum atque inſularum ad extremos Iaponios vsque deduxit. *Vndecim Partibus* conſtat, quarum *prima*, *Francofurti 1600. f. vltima 1619. f.* cum figuris prodiit. Præter hos extant: IOANNIS BOMBERGII *Epiſtolæ de rebus in India aliisque Inſulis geſtis, Lovanii 1566. 8. Epiſtolæ recentiores de rebus Iaponicis, Indicis & Peruanis, Antwerpiæ 1605. 8.* CASPARIS ENS *Hiſtoriæ Indiæ Orientalis, Coloniæ 1612. 8.* & præcipue CLEMENTIS TOSI Abbatis *Il gentiliſmo confutato overo dell' Inde Orientale deſcrittione Geografica e Hiſtorica, con la confutatione dell' Idololatrie, ſuperſtitioni & altri errori, in Roma 1669. 4.* Mores, ritus & politiam deſcripſit ERASMVS FRANCISCI *im Oſt-und Weſt-Indiſchen,*

wie

wie auch Sineſiſchen Luſt- und Staats Garten, Nürnberg 1668. f. Particularis eſt hiſtoria DAMIANI a GOES rerum geſtarum in India citra Gangem a Luſitanis, Louanii 1539. 8. Eiusdem extant de Bello Cambaico Libri Tres. Louanii 1549. 4. qui, cum aliis Goeſii de rebus Aethiopicis, Indicis, Opuſculis reperiuntur additi Petri Martyris de rebus Oceanicis Decadibus Tribus, Coloniæ 1574. 8. editis. Ad Chriſtianiſmi progreſſum faciunt Narrationes rerum Indicarum anni 1585. & 1586. ex variis litteris S. I. deſumtæ a GVILIELMO HVYSMANNO ex Italico latine redditæ, Louanii 1589. 8. Breuem Rerum a Societate Ieſu in Oriente geſtarum ad An. vsque 1568. Commentarium, ex Epiſtolis, vt vocant, Indicis excerpſit EMANVEL ACOSTA Luſitanus, quem recognitum & latinitate donatum adiectis de Iaponicis Rebus Epiſtolarum Libris IV. ex Hiſpanico ſermone in latinum conuerſis, edidit IOA. PETRVS MAFFAEVS, Dilingæ 1571. 8. IOANNIS BVSAEI litteræ Indicæ, Japonicæ, Chinenſes ab anno 1591. ad 1600. Moguntiæ 1602. 8. PETRI IARRICI S. I. Theſaurus rerum Indicarum qui a Martino Martinio latine verſus prodiit Coloniæ 1615. 8. BERNARDINI GINNARII Xauerius Orientalis, ſiue res a Xauerio ad hæc tempora in India pro fide geſtæ, Neapoli 1641. 4. IACOBI de MACHAVLT Relatio de itinere XXV. Ieſuitarum in Indiam Orientalem, gallice, Pariſiis 1659. NICOLAI PIMENTAE noua Relatio, de rebus in India Orientali geſtis a Ieſuitis anno 1589. & 1590. Moguntiæ 1601. 8. GEORGII a SPIELBERG noua Hiſtoria rerum memorabilium, tam in India Orientali, quam aliis regionibus tum in ortu, tum incremento fidei Chriſtianæ, Lugduni Batauorum 1615. 8. Præcipuus vero eſt IOSEPHVS ACOSTA de promulgando Euangelio apud Barbaros, ſeu de procuranda Indo-

rum ſalute, Libri VI. Salmanticæ 1588. 8. Coloniæ 1591. 8. Lugduni 1670. 8.

§. X.

Alii *certas* tantum *Prouincias Indiæ Orientalis* deſcripſerunt. *Moluccarum* Inſularum, quæ ob fructus magni pretii, inter Hiſpanos, Luſitanos, Belgas cauſſa magnorum motuum extiterunt Deſcriptionem & narrationem controuerſiarum dedit ex Hiſpanico translatam D. L. ARGENSOLA *Hiſtoire de la Conqueſte des Moluques, a Amſterdam 1706. 12.* cum fig. æn. & germanice: *Beſchreibung der Moluckiſchen Inſuln, Francofurti & Lipſiæ 1710. 8.* adiungenda SALMON *Angli, Deſcriptio Philippinarum & Moluccenſium* aliarumque vicinarum Inſularum, quæ *anglice* primum, inde *belgice* cum notis M. *van* GOCH, & *germanice*, interprete A. H. ſub titulo: *Gegenwærtiger Staat der Orientaliſchen Inſeln und nahmentlich der Ladroniſchen, Philippiniſchen und Moluckiſchen, wie auch der Inſel Celebes oder Macaßar, Altona 1733. 4.* prodiit. ROBERTVS KNOX *hiſtoricam Relationem* ſcripſit de *Inſula Ceylon*, anglice *Londini 1681. f. Belgice, Vtrecht 1692. 4.* & germanice *Lipſiæ 1700. 4.* Accuratiſſima eſt: *Hiſtoire de l' Isle de Ceylan, ecrite par le Capitaine* IEAN RIBEYRO, *& preſentee au Roy de Portugal en 1685. traduite du Portugais en François, à Trevoux 1701. 12. & Amſterdam 1701. 12.* concinna & plena obſeruationum egregiarum SALMON *Deſcriptio Inſulæ Ceylon*, quæ *anglice* edita, *belgice* dein cum annotationibus VAN GOCH, excuſa, atque in germanicam linguam translata prodiit ſub titulo: *Allerneueſter Zuſtand der weltberühmten Zimmet und Elephanten Inſul Ceylon, Hamburg 1731. 8.* Belgico ſermone habemus PHILIPPI BALDE *Beſchrüving der Ooſt-Indiſchen Küſten Malabar, Co-*

roman-

romandel, *Ceylon, &c. Amſterdam 1672. f.* Vrbs primaria Portugallorum apud Indos *Goa* eſt, in qua nota eſt duriſſima iſta inquiſitionis tyrannis. Habemus plures qui eandem deſcribunt, ſed cum potius ad hiſtoriam eccleſiaſticam faciant, vnicam hic adducemus DELLON *Relation d' Inquiſition de Goa, Paris 1687. 12. belgice* & *germanice* quoque edita, quæ eo maiorem fidem meretur, quod ipſe auctor inquiſitioni olim obnoxius, horum omnium triſte fecerit experimentum. *Imperii Magni Mogolis* Hiſtoriam Vniuerſalem ex Commentariis MSCtis *Manouchi* cuiusdam Veneti, qui Medici functus munere in aula Indorum Regis, concinnauit FRANCISCVS CATROV S. I. *Hiſtoire Generale de l' Empire du Mogol*, inſcripta *à la Haye 1715. 12.* Notitia vero quædam Status peti poteſt ex FRANCISCI BERNIER *Voyage, contenant la Deſcription des Etats du Grand Mogul à Amſterdam 1699. 2. Voll,* & *ibid. 1724. 12.* coniungenda: *Lettera del Sigr.* VALLISNIERI *al Padre Pier caterino Zeno con cui mandagli il Catalogo de' Re de Mogol ritratti de' quali ſerbanſi nel Muſeo del Ab' Giovannantonio Baldini*, quæ legitur Tom. III. de' ſupplementi *del Giornale de letterati d' Italia.*

§. XI.

Progredimur ad potentiſſimum *Turcarum Imperium*, cuius fines per omnem Aſiam late extenduntur. De origine Turcarum & primo potentiæ progreſſu præ cæteris legendi ſunt GEORGIVS PHRANTZA & LAONICVS CHALCOCONDYLAS, de quibus ſuperius iamdum inter Byzantinarum Rerum Scriptores fuit dictum. Hanc *Chalcocondylæ* Hiſtoriam, addita *Mezeræi* continuatione, gallice vertit BLAI*ſe de* VIGENERE. Ex recentioribus primo loco conſideranda eſt

IOAN-

IOANNIS HENRICI HOTTINGERI *Hiſtoria Orientalis, ex variis Orientalium monumentis collecta, Tiguri 1651. 4.* Agitur in eadem de Muhammediſmo, inprimis de Muhammede, eius genealogia, vita & morte, de Saraceniſmo, de Chaldaiſmo, de ſtatu Chriſtianorum & Iudæorum tempore orti & nati Muhammediſmi, de variis inter ipſos Muhammedamos ſchiſmatibus & alia quæ tam ad originem, potiſſimum vero religionem Turcarum faciunt. Acceſſit plenior Illuſtratio *Taarich* BEN ADAM, qua ex ſcriptis Arabum vita & res geſtæ Prophetarum, Patriarcharum, Regum Perſiæ aliorumque ab Adamo ad Muhammedis natales, exponuntur. Præcipue vero de origine Turcarum egerunt LVDOVICVS CERVARIVS, *Florentiæ 1590. 4.* IOANNES BAPTISTA EGNATIVS, *Coloniæ 1539. 8.* & IOANNES CVSPINIANVS in libro *de Turcarum origine, religione & tyrannide, Lugduni Batauorum 1654. 12.* Minora huius argumenti Opuſcula ſub titulo: *Hiſtoriæ de Saracenorum ſiue Turcarum origine, moribus, religione, rebus geſtis,* cum Præfatione PHILIPPI MELANCHTHONIS iunctim prodiere *1537. f.* Ipſam vero *Turcarum Hiſtoriam* plures illuſtrarunt. Ex *Arabibus* nota eſt GEORGII ELMACINI *Hiſtoria Saracenica*, cum verſione latina *Thomæ Erpenii, Lugduni Batauorum 1625. f.* Chronologiam & res geſtas continet Muslimorum a Mahumete, primo Imperii & religionis *Muslimicæ* auctore vsque ad initium Imperii *Atabacæi* per XLIX. Imperatorum ſucceſſionem. Acceſſit etiam RODERICI XIMENES *Hiſtoria Arabum*, longe accuratius, quam ante a Manuſcripto codice expreſſa, qua res eorum in expugnanda Hiſpania potiſſimum geſtas deſcribit. Hottingerus Bibliothecarii Libro II. cap. III. illam Elmacini partem

ſolum

ſolam poſteriorem eſſe ait, priorem ſe ab initio mundi adhuc ineditam poſſidere addens. *Monarchiæ Aſiatico-Saracenicæ ſtatum*, qualis *VIII. & IX. poſt Chriſtum natum Seculis fuit*, ex numis argenteis illuſtrauit rerum harum callentiſſimus GEORGIVS IACOBVS KEHR, *Lipſiæ* 1724. 4. mai. *Vitam & res geſtas Sultani Almalichi Alnaſiri* SALADINI auctore BOHADIONE *nec non Excerpta ex Hiſtoria Vniverſali* ABVLFEDAE *easdem res geſtas reliquamque hiſtoriam temporis* compendioſe *exhibentia; itemque Specimen ex Hiſtoria maiore* SALADINI *conſcriptâ ab* AMADODDINO *Iſpahanenſi*, ex MSCtis Arabicis edidit ALBERTVS SCHVLTENS, *Lugduni Batauor*. 1732. *f.* De rebus *Turcicis* præclare meritus IOANNES LEVNCLAVIVS qui *à Turcis ſua lingua ſcriptos Annales Sultanorum Othomanidarum* iuſſu Ferdinandi I. Imp. a *Ioanne Gaudier*, dicto *Spiegel*, Interprete Turcico, Germanice translatos, recenſuit & addita Continuatione Rerum Turcicarum ab An. 1550. ad An. 1590. adiectis præter ea *Pandectis Hiſtoriæ Turcicæ, Rerumque ac Rituum*; de *Enarrationibus ſingularibus* memorandarum quarum Turcicarum rerum, germanice edidit *Francofurti ad Moenum* 1595. *f.* IDEM *Hiſtoriæ Muſulmanæ Turcorum de monumentis ipſorum exſcriptæ* Libros XVIII. latine produxit, *Francofurti* 1591. *f.* qui ſane eſt accuratus inter Turcas verſatus Turcicæque linguæ peritus. Proſtant quoque *germanice* ſub titulo: *Neue Chronicka Türckiſcher Nation, Franckfurt* 1590. *f.* Eorundem, quos *Ioannes Gaudier* germanice, & LEVNCLAVIVS latine expreſſit *Annalium Sultanorum* Partem Primam ex alio MSto exemplo, narrationum & actionum pluralitate copioſiori, iterum latine tranſtulit & ſub titulo: *Translata Turcica Chronica* IOANNES

NES BAPTISTA PODESTA Cæſareus Orientalium Linguarum Secretarius, quæ verſio *Noribergæ 1672. 8.* prodiit. Prodierunt quoque *Annales* & *Pandectæ Frf.* *1690.* & *1698.* & *Pariſiis 1650. f.* CAELII AVGVSTINI CVRIONIS *Saracenicæ Hiſtoriæ* Libri Tres: acceſſit WOLFGANGI DRECHSLERI *Chronicon* Rerum Saracenicarum & Turcicarum prodiit *Baſileæ 1567. f.* Et altera Editione *Francofurti 1596. f.* qua *Drechsleri Chronicon* emendatum & auctum a *Georgio Fabricio*, & *Ioanne Roſino*, itemque *Cælii Augustini Curionis Marochenſis Regni in Mauritania Deſcriptio* atque CAELII SECVNDI CVRIONIS de *Bello Melitenſi Hiſtoria noua* comparet. Saracenici autem regni originem atque ex eiusdem euerſione Turcici imperii incrementa ſeptingentorumque annorum res geſtas refert Curio. *Drechsleri Chronicon Saracenium* cum *Georgii Fabricii* & *Ioannis Roſini* continuationibus, poſtea in Libros IV. & capita diuiſum notisque & ſupplementis, nec non appendice ſecunda ad annum vsque 1689. addita, illuſtrauit atque locupletauit *Ioannes Reiskius*, *Lipſiæ 1689. 8.* quod tamen multis mendis ſcatet. Præter hos extant: IOACHIMI CAMERARII *Commentarii duo de rebus Turcicis*, *Francofurti 1598. f.* PAVLVS IOVIVS quoque *de Rebus Turcicis & vitis Imperatorum Turcicorum* egit *Witteburgæ 1537. 8.* PHILIPPVS LONICERVS inſtruxit *Chronicorum Turcicorum* Tomos tres editos *Argentorati 1537. Baſileæ 1556. Francofurti 1578. f.* & *Francofurti 1584. 8.* apud *Feyerabendos*, qua Tomus I. & II. tantum exhibentur. *Tomo I.* comparent: 1.) *Turcorum Origo* italice primum ſcripta ad annum vsque 1574. 2.) *Mahometicæ Leges*, *aulæ apparatus*, & *Baiazethis Acta cum liberis ſuis*, italice ſcriptæ primum per ANTONIVM MENAVINVM. 3.) *Turcicarum rerum Epitome* ſcri-

ptore

...re BARTHOLOMAEO GEORGIEWITZ. ...) IOA. AVENTINI *de rebus Turcicis; Tomo Secundo extant:* 1.) PHILIPPI CALLIMACHI EXPERIENTIS de *Clade Varnenſi* narratio. 2.) LEONARDVS CHIENSIS *de capta Conſtantinopoli.* ...) *De Nigroponti captione.* 4.) MARCI ANTONII SABELLICI *de pugna inter Venetos & Turcas,* ... Libro VI. *de antiquitate Aquilejæ.* 5.) IACOBI ...ONTANI *de Bello Rhodio.* 6.) MELCHIORIS ...OITERI *Bellum Pannonicum.* 7.) IOA. GRISPI *Epiſtola* de *Deditione Inſulæ Naxus.* 8.) IO. MARTINI STELLAE *Epiſtolæ de Turcarum ſucceſſibus in Hungaria A. 1543. & 1544.* Tomo vero Tertio inſunt: 1.) MARTINI BARLETII *Georgius Caſtriota, vulgo Scanderbeg;* 2.) EIVSD. *de Obſidione Scodræ.* Aliam collectionem huiusmodi ſcriptorum compilauit hoc titulo: SYNDROMVS *Rerum Turcico Pannonicarum,* ANONYMVS qui ſub literis: *M. A. C. L. latet,* qui *Francofurti 1603. & 1627. 4,* prodiit, quo plura paucarum pagellarum opuſcula exhibentur, quæ recenſentur in *Bibliotheca Hiſtoricæ Hamburgenſis* Centuria X. *p. 216.* Extant porro: CASPARI MAVRERI *Chronicon Turcicum, Norimbergæ 1659. 8.* HENRICI MÜLLERI *Chronicon Turcicum Francofurti 1577. f.* GEORGII BARTHOLDI PONTANI *Hiſtoria rerum Turcicarum, Francofurti 1597. 4.* CHRISTIANVS RICHERIVS *de rebus Turcarum* ſcripſit, *Pariſiis 1540. 4.* LVDOVICVS TVBERO, *de rebus Turcicis Francofurti 1603. 4.* Italico ſermone FRANCISCO SANSOVINI extat: *Hiſtoria univerſale dell' Origine, Guerre & Imperio de Turchi, accreſciuta in ultima impreſſione di varie materie notabili, con le vite di tutti gl' Imperatori Ottomanni fino alli noſtri tempi, Venetiis 1654. 4.* atque in ſucceſſione Imperatorum poſſimum accuratus eſt. IACOBVS STRVKHVSEN

SEN in *Syntagmate Hiſtoriæ Saraceno - Turcicæ Helmſtadti 1664. 4.* edito, breuiter recenſet, quæ ad Saracenorum originem atque progreſſum a *Muhammede I.* ad *Muhammedem IV.* faciunt, ſed quod potiſſimum eſt, optimos ſcriptores Arabes Turcorumque Annales citat, ex quorum euolutione plenior notitia hauriri poterit. Egregia quoque eſt IOANNIS SAGREDO *Memoria Hiſtorica Monarcharum Ottomannorum*, italice ſcripta *Venetiis 1676. 4.* qua natiuitatem, geſta, mores, atque characteres Imperatorum multa cura deſcribit, & præcipue originem variarum cæremoniarum, atque rituum apud Turcas exponit. Nec contemnendum eſt ANTONII VERDERII *Compendium rerum Turcicarum* gallice ſcriptum, *Pariſiis 1662. 12.* His omnibus præſtat ſpiſſum volumen *Hiſtoriæ Turcicæ*, quæ anglico ſermone, ſub titulo: *The Turkiſch Hiſtoria* prodiit *Londini 1687. f.* atque tergeminos habuit auctores. Primum quidem RICHARDVS KNOLLIVS Res Turcarum a primis eorum originibus vsque ad annum Chriſti 1623. pertexuit, quem ad annum Chriſti 1677. vsque continuauit PAVLVS RICAVT, qui integro ſeptennio *Comiti a Winchelſea* Caroli II. Britanniæ Regis Legato ad Portam Ottomannicam a ſecretis, totiſque inde vndecim annis Conſul Smyrnæus fuit. Hunc excepit ROGERIVS MANLEY, qui hiſtoriam ad annum 1686. vsque deſcripſit. Adiectus quoque eſt RICAVTI Tractatus de *Statu Imperii Ottomannici.* Quod opus ſane præſtantiſſimum eſt. Ex hoc & *Io. Sagredo* non minus elegantiſſimum commentarium, figuris æri affabre inciſis exornatum concinnauit ANONYMVS accuratus Vir, qui inſcriptus *Die neu eræffnete Ottomanniſche Pforte*, cuius *Tomus I. Auguſtæ Vindelicorum 1694. Secundus ibid. 1700. f.* prodiit, qui

fata

ſtata Imperii Turcici ab a. 1664. ſub quatuor nouiſſimis Imperatoribus Mahomete IV. Solymanno III. Achmete II. & Muſtapha II. expromit vterque propter copiam & accurationem omnino inſigniter commendandus. *Ricauti* labores *Brioto* interprete & gallice prodiere ſub inſcriptione: *Hiſtoire des trois derniers Empereurs Turcs*, tum: *Hiſtoire des Turcs depuis 1679. jusqu' en 1699. 8. à Amſterdam 1709. 12. 3. Voll.*

§. XI.

Sunt iſti, qui omnem Turcarum hiſtoriam deſcripſerunt, alii ad *particularem* tantum eorundem *Hiſtoriam* faciunt. Vitam *Mahometis* auctoris Alcorani & Impoſtoris famoſiſſimi permulti *Arabum* condiderunt, qui magnam partem manu tantum exarati extant. Editus eſt tamen ISMAEL ABVLFEDA *de vita & rebus geſtis Mohammedis* cum notis IOANNIS GAGNIER, *Oxonii 1728. f.* qui rerum orientalium gnariſſimus vir etiam in gratiam eorum, qui Latinæ & Arabicæ linguæ haut gnari eandem *Gallice* compoſuit, quæ in Belgio edita eſt ſub titulo: *La vie de Mahomet à Amſterdam 1732. 12. mai.* lectuque eſt digniſſima. Ex recentioribus Chriſtianis Scriptoribus multi quædam de *Mahumete* referre, quæ Mahumetanis riſum excitent eosdemque in ſuperſtitione ſua firmiores efficiant, iudicat LVDOVICVS MARRACCIVS Præfatione *Vitæ Rerumque Geſtarum Mahumeti Auctoris Alcorani Synopſeos*, quæ *Alcorani* Editioni, *Patauii 1698. f.* impreſſæ, eſt præmiſſa, atque ex probatiſſimis apud Arabes *Mahumeti* huius vitæ auctoribus, deſumta. Similia monuit IACOBVS ERHARTH *de illuſtrium ac obſcurorum ſcriptorum erroribus præcipuis in Hiſtoria Mahometi, Memmingæ 1731. 8.* Breuis quidem

dem ſed elegantiſſima HVMPHREDI PRIDEAVX *de Impoſturis Mahometis* Expoſitio *anglice: The true Nature of Impoſture, vera fraudis indoles, in vita Mahometis demonſtrata*, quæ *Londini 1697. 8.* exſcripta, inde in *germanicum* idioma translata hac inſcriptione: *Leben des Mahometh*, *Lipſiæ 12.* *Gallice* proſtat: *La Vie de l' Impoſteur Mahomet*, *Paris* 1699. 8. Comes de BOVLAINVILLIERS, cuius *Vie de Mahometh*, *Londini 1730. 8.* edita, impoſtorem hunc felicem, immoderate laudando meliorem deſcripſit, quam fuit. Accuratiſſime de eodem expoſuit GEORGIVS SALE *Prolegomenis* Verſionis Anglicæ Alcorani, quæ *Londini* edita *1734. 4.* Hiſtoriam *Mahometis II.* feliciſſimi Tyranni, qui Conſtantinopolim occupauit, ex ſcriptoribus coæuis vel proximis, commodo ordine & ſententiis politicis intermixtis compoſuit Sieur GVILLET *Hiſtoire du Regne de Mahomet II. Empereur des Turcs*, à Paris *1681. 12.* 2. Voll. Cum hac iungenda I. B. de ROCOLES *Vita Sultani Gemis*, vnici fratris Baiazethis II. Turcarum Imperat. gallice, *Lugduni Batauorum 1683. 12.* quam hiſtoriam ſterilem licet, additis variis ingenioſis digreſſionibus magis reddidit iucundam. *Solymanni II.* Seculo XVI. magni Turcorum Imperatoris, qui terrarum Imperium affectare viſus, facinora elegantiſſime complexus expoſuit CAROLVS ANCILLONIVS *Hiſtoire de la vie de Solimann Second L' Empereur des Turcs*, a Roterdam, *1706. 8.* NICOLAVS a MASSAV *Parricidium Sultani Solimanni in filium proprium* deſcripſit. *Baſileæ 1535. 8.* DEVIZE *Hiſtoriam Mahometis IV.* regno eiecti, gallice, *Amſtelodami 1688. 12.* 2. Voll. Curioſa eſt: OTTAVIANO BVLGARINI *Vita de P. Domen di S. Tomaſo detto primo Sultan Oſman Ottomanno figlio d' Ibraim Imp. di Turchi*, *Napoli 1689. 4.* Inſignis & præ-

& præclarus Liber PAVLI RICAVT, anglicè ſcriptus inde in Gallicam linguam translatus hac inſcriptione: *Hiſtoire des trois derniers Empereurs Turcs depuis 1623. jusqu' en 1677.* a Paris 1683. 8. qui pleraque a ſe relata ſuæ debet experientiæ, per annos multos Legatis Britannicis ad Aulam Turcicam miſſis, a ſecretis. CHASSEPOL edidit *Hiſtoire de grands Viſiers Machomet Caproli Bacha & Achmet Caproli*, a *Paris* 1676. 12. Nec omittendæ Narrationes, de Bellis quibusdam Turcarum memorabilibus. Huc pertinet: *Hiſtoria della Guerra fra Turchi & Perſiani* di GIO. THOMASO MINADOI da Rouigo, *dall' iſteſſo nuovamente riformata & aggiuntiui i ſucceſſi dell' anno 1586. in Venetia* 1588. 4. & *Le Miroir Ottoman, avec un ſuccinct recit, de tout ce qui s' eſt paſſé de conſiderable pendant la Guerre des Turcs en Pologne jusqu' en 1676.* par le C. *de la* MAGDELEINE, a Basle 1677. 8. Idem de quo diximus ROCOLES ſcripſit *Vienne deux fois aſſiegée par les Turcs en 1529. & 1683. & heureſement delivrée avec des reflexions hiſtoriques ſur la maiſon d' Autriche, & ſur la puiſſance Ottomanne*, a *Leyden* 1684. 12. Ad eandem Hiſtoriam facit quoque *Cara Muſtapha, grand Viſir, hiſtoire contenant ſon elevation, ſes amours dans le Serail, ſes divers emplois, le vray ſujet qui lui a fait entreprendre le ſiege de Vienne, & ſes particularites de ſa mort*, à *Paris* 1684. 12. Recentiores motus declarat: *Relation des deux Rebellions arrivées à Conſtantinople en 1730. & 1731. dans la depoſition d' Achmet III. & l' Elevation au Trone de Mahomet V. composée ſur des Mémoires originaux recus de Conſtantinople*, *Haye* 1737. 8. Faciunt ad hanc particularem de rebus *Turcicis Hiſtoriam* etiam varii, qui *Legationes ad aulam Ottomannicam* deſcripſerunt. STEPHANVS GERLACHIVS edidit avi

ſui cognominis *Tage-Buch der von Maximiliano II. und Rudolpho II. an die Pforte abgefertigten Geſandſchafft*, *Franckfurt am Mayn 1674. f.* plenum curioſarum relationum. Elegantiſſimæ ſunt & multa prudentia ſcriptæ AVGERII GISLENII BVSBEQVII *Legationis Turcicæ Epiſtolæ quatuor*, *Antwerpiæ 1595. 8.* recuſæ *Francofurti 1595. 8.* & *Hanoviæ 1629. 8.* cui *Editioni* præter Busbequii de *re militari contra Turcam inſtituenda* Conſilium, quod in priori quoque comparet, *Solimanni Turcarum Imp. Legatio ad Ferdinandum Rom. Cæſ. 1562. Francofurtum miſſa, cuius apud Busbequium mentio*, acceſſit. Extant quoque cum aliis *Busbequii Opuſculis & Epiſtoliis* iunctim editæ *Amſtelodami* ex officina *Elzeuiriana 1633.* & *1660. 24.* Eædem *Epiſtolæ deque rebus Turcicis quæ extant* additis *Laudini aliorumque Clariſſimorum de rebus Turcicis Epiſtolis* recuſæ *Lipſiæ 1688. 12.* PAVLVS TAFFERNER *Cæſaream Legationem* deſcripſit, quam *mandante Leopoldo I. ad Portam Ottomannicam VValterus* S. R. I. *Comes de Leslie*, ſuſcepit, *Viennæ 1672. 8.* *Legationem*, quam ſancita *Pace Paſſarowicenſi* ex mandato Auguſtiſſimi Imp. *Caroli VI.* ornauit *Damianus Hugo* Comes *de Virmondt*, curate deſcripſit Legati ſecretarius & hiſtoriographus GERARDVS CORNELIVS *von den* DRIESCH, quæ primum *latine* in 8. edita, deinde *germanice* inſcripta: *Hiſtoriſche Nachricht von der Rœmiſch Kayſerlichen Groß-Bottſchafft nach Conſtantinopel*, *Noribergæ 1723. 4.* qua de Turcarum politia, religione, moribus, re militari, præclara multa annotata. SAMVELIS KVSZEWICZ *Narratio Legationis Zbarauianæ* ex Polonia in Turciam ſuſceptæ *& Rerum apud Otthomannos An. 1622. geſtarum* prodiit *Dantiſci 1645. 12. & 1653. 4.*

§. XII.

§. XII.

Pergimus nunc ad eos, qui *Chorographiam*, *Mores, Statum politicum atque Itineraria Conſtantinopolim* verſus ſcripſerunt. *Turcici Imperii Status* cui *de Regno Algeriano atque Tunetano* Commentarius acceſſit *Lugduni Batauorum 1634. 24.* editus ad Respublicas *Elzevirianas* ſpectat, variasque variorum Relationes exhibet de Statu qui tum erat. PETRI GYLLII de *Boſporo Thracio* Libri III. *Lugduni Batauorum 1632. 24. Deſcriptio Vrbis Conſtantinopolitanæ, Lugduni 1632. 12.* Ad *Mores Turcarum* primum facit BARTHOLOMAEVS GEORGIEWIZ *in Epitome ſua de moribus Turcarum, Geneuæ 1598. 16.* IO. BAPTISTAE MONTALBANI *Commentarius de moribus Turcarum, Romæ 1636. 8.* & in *Turcici Imperii Statu* inter Respublicas *Elzevirianas*. Præ cæteris vero hic conſiderandi veniunt Scriptores, qui *Aulam Turcicam* qualis ipſorum ætate erat, deſcripſerunt. ANTONII GEVFRAEI *Aula Turcica, Baſileæ 1577. 8.* PETRI BIZARI *Aulæ Turcicæ atque Imperii Ottomannici deſcriptio, Baſileæ 1573. 8.* & quæ melior adhuc eſt NICOLAI HONIGERI *Deſcriptio Aulæ Turcicæ & Imperii Ottomannici, Baſileæ 1528. f.* Præcipue vero egregium eſt Scriptum PAVLI RICAVT, quod anglice edidit ſub Titulo: *Præſens ſtatus Imperii Ottomannici, III. Libris, de vera reipublicæ, religionis & diſciplinæ militaris ratione Turcarum, Londini 1666. f.* quod poſtea per *Briotum* gallice verſum prodiit ſub Titulo: *Hiſtoire de l'Etat preſent de l'Empire Ottomann. Paris 1670. 4. Paris 1671. 12. & à Amſterdam 1670. 12.* Alia verſio Gallica *Beſpierii* cum annotationibus variis edita *à Rouen 1677. 12. 2. Voll.* optima tamen Briotii eſt verſio, Beſpierii vero, obſeruationes commendant,

in quo fundamenta ſtatus politici, officiales, dignitates, præfecturæ, religio, ritus ſacrorum & miniſtri, Status quoque militaris accurate deſcribuntur. Germanice ex Gallico verſus DIARII EVROPAEI *Continuationi XXI.* An. 1671. inſertus. Hi quidem præter politicum ſtatum diuerſos quoque mores conſiderant, ad illum ſaltim facit Dominus du VIGNAV, Secretarius quondam Legati Gallici Domini de Guilleragues Conſtantinopolim miſſi, in Libro, quem inſcripſit *l'Etat preſent de la puiſſance Ottomane, avec les cauſes, de ſon accroiſſement & celles de ſa decadence, à Paris 1687. 12.* in quo cauſſas potentiæ atque infirmitatis elegantiſſime aperit, non tamen ſine gallicæ apud Turcas auctoritatis nimia iactantia. Copioſius hæc omnia exponit MICHAELIS FEVRE octodecim annis in regionibus Turcicis verſati, *Theatrum Turcicum*, gallice ſcriptum atque editum *Pariſiis 1686. 4.* quo præter Turcorum originem, horum mores, regimen, religionem potentiam, prouincias, reditus & ſimilia accurate deſcribit, atque communes defectus notat, multisque rationibus Galliarum Regem ad bellum contra Turcos excitare annititur, ſuamque ſententiam contra obiectiones Salcedi Clerici Flandri Regi expeditionem aduerſus Turcas diſſuadenti, tuetur. Quæ italico ſermone prodiit ANTONII GEROPOLDI *Trutina hiſtorico-politica Imperii Ottomanici, Venetiis 1686. 4.* non ſolum Hiſtoriam & Annales Sultanorum deſcribit, ſed varia aulæ arcana, inter quæ etiam rationem obſidionis Viennenſis & trium nouiſſimorum portæ Ottomannicæ miniſtrorum Chriſtianorum vitam & diuerſa fata exhibet. Multa ſingularia & curioſa ad res Imperii Turcici facientia produnt Domini de la CROIX Secretarii Legationis Gallicæ *Memoires contenans diver-*

ſes

ſes Relations de l' Empire Othomann à Paris *1684. 12.* Præter hæc extant; GASPARIS DORNAVII Liber *de Incrementis dominationis Turcicæ, Francofurti 1615. 4.* VBERTI FOLIETAE *de cauſis magnitudinis Imperii Turcici, Lipſiæ 1594. 8.* RENATI de LVSINGA *de augmento, conſeruatione & occaſu Imperiorum, Turcici imprimis, Francofurti 1609. 8.* LAZARI SORANZII *Ottomannum, ſeu de rebus Turcicis Librum Hanouiæ 1599. 12.* & alibi ſingulatim editum, vna cum ACHILLIS TARDVCCII, Opuſculo: quod *Turca Vincibilis*, inſcribitur, atque ANONYMI cuiusdam Diſſertatione *de Statu Imperii Turcici, cuiusmodi ſub Amurathe III. fuit, deque eius euertendi modo*, ex Italico idiomate in latinum conuerſos ſub elogio: *Turca* ΝΙΚΗΤΟΣ h. e. *de Imperio Ottomannico euertendo & Bello contra Turcas proſpere gerendo Conſilia Tria* edidit IACOBVS GEVDERVS ab *Herolczberga, Francofurti 1601. 8.* Ad hoc argumentum non minus faciunt: NICOLAI REVSNERI Libri XVI. *Epiſtolarum Turcicarum* variorum *&* *diuerſorum* Auctorum, *Francofurti 1600. 4.* in quibus *Epiſtolæ de rebus Turcicis* Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, aliorumque mundi Procerum, iam inde a primordio Regni Saracenici & Turcici vsque ad finem Sæculi XVI. vltro citroque a Chriſtianis & Turcis aliisque exteris Nationibus ſcriptæ. Coniungendæ, quæ eodem *Collectore* lucem adſpexere *de Bello Turcico Selectiſſimarum Orationum & Conſultationum variorum & diuerſorum Auctorum* ad Romanos Imperatores & Status in Comitiis inde a Friderico III. Imp. vsque ad Rudolphum II. Imp. habitarum, quarum *Volumen* Primum *Lipſiæ 1595. 4.* Secundum *ibid. 1596. 4.* Tertium, *ibid.* Quartum, ibid. prodiit. Addimus vltimo loco *Itineraria*, quæ & ad Chorographiam,

mores & ſtatum politicum faciunt. GEORGII DOVSAE *de Itinere ſuo Conſtantinopolitano* Epiſtola, cui Veteres Inſcriptiones tum primum editæ acceſſere *Antwerpiæ 1599. 8.* prodiit & ad Antiquitates potiſſimum facit. IOANNIS BAPTISTAE TAVERNIER *ſechsmahlige Reyſe durch Türckey, Perſien und Indien, Nürnberg 1681. f.* PETRI della VALLE *Voyage en Turquie, Egypte, Paleſtine, Perſe, à Paris 1662. 4.* & germanice *Geneuæ 1674. f.* Mr. de BOVRGES *Relation du voyage de Monſeigneur l' Eveque de Beryte par la Turquie, la Perſe, les Indes jusqu' au Royaume de Siam & autres lieux, à Paris 1666. 8.* IACOBI GASSOT *Relation du voyage de Veniſe à Conſtantinople, à Bourges 1684. 12.* & ſimilia.

§. XIII.

Arabia vel Turcis paret, vel propriis ſubiecta eſt Principibus. *Specimen ex hiſtoria literaria Orientali* compoſuit erudite IOH. CHRISTIANVS CLODIVS *Lipſiæ 1723. 4.* quo de nonnullis hiſtoricis *Arabicis*, Perſicis, Turcicis expoſuit. Inter Respublicas *Elzeuirianas* comparet: *Arabia, ſeu Arabum viciniarumque gentium Leges, ritus* ſacri & profani, mores, inſtituta, *Amſtelodami 1635. 24.* atque potiſſimum exhibet GABRIELIS SIONITAE de Nonnullis Orientalium Vrbibus nec non Indigenarum religione & moribus Tractatum brevem. GREGORII ABVL-PHARAJI *Specimen Hiſtoriæ Arabum, de origine & moribus Arabum ſuccincta Narratio*, ex verſione latina Notiſque e probatiſſimus apud Arabes auctoribus illuſtrata opera & ſtudio *Eduardi Pocockii* prodiit, *Oxoniæ 1650. 4.* cui adiungenda EIVSDEM *Hiſtoria compendioſa Dynaſtiarum*, eodem POCOCKIO interprete, arabice & latine, *Oxoniæ 1663. 4.* Hiſtoriam comple-

plectens vniuerſalem a mundo condito vsque ad tempora Auctoris, res Orientalium deſcribens. ABRAHAMI ECCHELLENSIS *Hiſtoria Arabum*, *Pariſiis* prodiit *1651. f.* & quæ germanice verſa eſt OLFERTI DAPPERI *Natolia & Arabia*, *Amſtelodami 1681. f.* Lectu iucunda *de la* ROQVE *Voyage de l'Arabie heureuſe à Amſterdam 1716. 12.* Statum modernum Arabiæ felicis ex parte indicat, addita delineatione arboris, fructum quem Caffe dicimus, edentis, deque origine & progreſſu potus calidi eiusdem nominis. *Ad Ægypti* Hiſtoriam faciunt primum ATHANASII KIRCHERI ſcripta, inter quæ præcipuus eſt hodieque pertarus *Oedipus Ægyptiacus*, *Romæ* duobus Tomis, quorum *Primus 1652. f. Secundus 1653. f.* expreſſus, ſed in hoc atque aliis potius Antiquitates atque Hieroglyphica Ægyptiorum explanantur. Rara eſt MVRTADI *Hiſtoria Ægyptiaca de Pyramidibus*, *Nilo &c.* arabice primum prodiit, poſt per *Vattierum* gallice verſa *Pariſiis 1666. 12.* & per *Ioannem Dauis*, anglice, *Londini 1670. 8.* Legendi quoque libelli IOA. MICHAELIS VANSLEBII *Relatione dello Stato preſente dell' Egitto*, *Parigi*, *1671. 12.* & quæ gallice prodiit *Eiusdem Relation d'un Voyage fait en Egypte en 1672. & 1673. Paris 1677. 12.* Iungi poteſt *Eiusdem Hiſtoire d'Alexandrie fondée par S. Marc que nous appellons celles des Jacobites*, *Coptes d'Egypte Paris 1677. 12.* MARCI FRIDERICI WENDELINI *admiranda Nili*, *Francofurti* prodierunt *1623. 8.* Accuratior verò eſt PETRI WYCHE *breuis Relatio de Nilo*, *eius curſu*, *æſtu*. *&c.* per virum, qui aliquot annis in Imperio Abyſſino vixit, ex Luſitanica in Anglicam linguam translata, *Londini 1670. 8.*

CAPVT VNDECIMVM

DE

SCRIPTORIBVS RERVM AFRICANARVM ET AMERICANARVM.

§. I. *Scriptores de Africa in genere.*
§. II. *Scriptores hiſtoriæ Barbaricæ, regni Fetz & Marocco, Congo & ſimilium.*
§. III. *Scriptores Hiſtoriæ Aethiopicæ.*
§. IV. *Scriptores rerum Americanarum in genere.*
§. V. *Scriptores qui Am… ca directa atque occup… hiſtoriam tradiderunt.*
§. VI. *Scriptores qui ſpe… lem Americæ prouinciar… hiſtoriam ediderunt.*
§. VII. *Scriptores qui de … gine gentis Americanæ … rebus naturalibus … runt.*

§. I.

AB *Aſiaticis* prouinciis pergimus ad *Afri…nas*, vbi primum occurrit IO. LEON… AFRICANI *Deſcriptionis Africæ …bri IX. arabice* primum ſcripti, inde I…lice redditi, quos *Joa. Florianus* ex Italico Latin… fecit prodiere *Tiguri 1559. 8. Lugduni Batauor… 1632. 24.* 2. Voll. & gallice, *Lugduni 1556. f.* 2. V… *Antwerpiæ 1556.* 8. qua Geographia egregie dedu…tur, in editione *Tigurina* acceſſit *Hannonis* Ca…thaginenſium Ducis *Nauigatio*, qua maximam … bycæ Oræ partem vltra Herculis Columnas … ſtrauit ex græco, interprete *Conrado Geſnero*. L… DOVICI MARMOLII *Deſcriptio Africæ genera…* libris tribus conſtans, Hiſpanice primum prodi… & quidem *Tomus I. & II. Granatæ 1573. f. Tom…* vero *Tertius Malagæ 1599. f.* qui raro inueniunt…

po…

poſt gallice nitide verſa & aucta per Mr. *Perrot d'Ablancourt*, *Paris 1667. 4. 3. Voll.* Præcipue vero æſtimandi veniunt IOANNIS BAPTISTAE GRAMMAYE, qui in itinere ſuo Africano a barbaris captus pleraſque oras luſtrauit, *Africæ illuſtrae Libri X. Tornaci 1622. 4.* & quæ præſtat OLFERTI DAPPERI *Africa*, *belgice Amſtelodami 1686. f.* & germanice *Amſtelodami 1670. f.* quæ ad generalem Africæ deſcriptionem multum conducit. Optima vero eſt Domini de la CROIX *Relation univerſelle de l' Afrique ancienne & moderne Deſcriptio vniuerſalis Africæ antiquæ & hodiernæ*, quatuor Partibus diſtincta, *Lugduni 1688 12.* qua omnes Africæ prouinciæ, vrbes atque ritus, additis mappis Geographicis elegantiſſime deſcribuntur.

§. II.

Inter ſpeciales prouincias occurrit primo proprie ſic dicta *Barbaria.* PETRVS quidem DANIEL ſcripſit *Hiſtoire de Barbarie & de ſes Corſaires*, *à Paris 1649. 4. f.* Hiſtoria *Taffiletti Imperatoris Barbariæ*, anglice primum edita, poſt gallice verſa, inde italice prodiit *Bononiæ 1670. 12.* G. MOVETTE qui inter captiuos Chriſtianos vndecim annos Feſſæ fuit, deque his motibus præſens plurima accurate cognoſcere potuit, habemus *Hiſtoire des Conqueſtes de Mouley Archy*, *connu ſous le nom de Roy de Tafilet; & de Mouley Iſmael*, *ou Semein ſon frere & ſon ſucceſſeur à preſent regnant tous deux Rois de Fetz*, *à Paris 1683. 12.* qua Narratione multa de Statu rebusque Regnorum *Feſſæ*, *Tafilettæ* & *Marocci* traduntur. Coniungenda Domini de S. OLON Legati Gallici ad Aulam Maroccanam *Relation de l' Empire de Maroc*, *Paris* 1695. 12. breuiter & concinne ſcripta Imperii Maroccani ſtatum qualis tum fuit ſiſtit, lectu ſane iucun-

cundiſſima, atque SIMONIS OCKLEY *An Account of South-Weſt Barbary, the Territories of the King of Fez and Marocco*, ſ. *Notitia Barbariæ Auſtro-Occidentalis, Londini 1713. 8.* ſcripta ab homine ſervitutem diuturnam ibi experto, & ex autographo ab *Ockelejo* cum literis binis Regis *Maroccenſis* luci expoſita. Similes captiuorum miſerias, ſimul vero ſtatum Imperii *Moroccani*, iunctorumque Regnorum conſignauit *gallice* P. BVFNOT, quæ narratio in anglicum ſermonem translata indeque *germanice* verſa prodiit ſub titulo: *Leben Muley Ismael Kayſers von Marocco*, cura *M. Viſcheri*, *Hamburgi 1716. 8.* Curioſas quoque annotationes de rebus *Maroccanis* recentioribus deprehendas, in *Itinerario Caroli Stuarti*, Britannici legati, anglice ſcripto a IOHN WINDVS atque *a. 1725.* edito, inque germanicum idioma translato interprete *F. C. Webero*, ſub titulo: *Reiſe nach Mequinez der Reſidenz des heutigen Kayſers von Fetz und Marocco, Hannover 1726. 4.* Coniungendæ ex recentioribus: *Memoires hiſtoriques, concernant le Gouvernement de l'ancien & du nouveau Royaume de Tunis*, par *Mr. de* ST. GERVAIS *Paris 1737. 12.* & *Hiſtoire de l'Empire de Cherifs en Afrique, ſa Deſcription geographique & hiſtorique avec la relation de la priſe d'Oran par Philippe V. Roi d'Eſpagne, Paris 1733. 12. 2. Voll.* & *Navigation faite en Barbarie* par FRANÇOIS BROOKS, *Vtrecht 1737. 8.* L. DESMAY *relation nouvelle particuliere du voyage des Peres de la Mercy, aux Royaumes de Fetz & de Maroc, pour la redemtion des captifs Chretiens negociee en l'an 1681, avec Moule Iſmael Roy de Fetz & de Maroc, à Paris 1682. 12.* De *Nigritia* Relationem edidit F. I. B. GABY Superior Conventus obſeruantiæ S. Franciſci de Loches ſub Titulo *Relation de la Nigritie* Paris *1689. 8.* vbi & præter

cho-

chorographiam, religionem, mores, ritus & ſingularia regionis breuiſſime deſcribit. De *Guinea* habemus relationem gallice ſcriptam, *Pariſiis 1669. 12.* & Domini a VILLAVT *Relationem de terra Africana, Guineæ* anglice, *Londini 1670. 12.* Optima tamen eſt GVILIELMI BOSMANN oculati teſtis & diu in aureo hoc litore verſati *Voyage de Guinée* XX. Epiſtolis comprehenſa *Vtrecht 1705. 12.* & *germanice Hamburgi 1708. 8.* quibus recentior incolarum ac commerciorum tractus illius ſtatus belle recenſetur. Addatur: *Voyage du Chevalier de* MARCHAIS *en Guinée, Isles voiſines & a Cayenne fait* en 1725. 1726. & 1727. *par* LABAT, *Paris 1730. 12. IV. Voll.* & *Amſterdam 1731. 12. IV. Voll.* Regnum *Congo* inter Africana haut minimum eſt, de quo varii extant Scriptores, MICHAEL ANGELVS de GVATINI & DIONYSIVS de PLACENZA Patres Capucini & miſſionarii pontificii iter ſuum ipſi deſcripſerunt *in hoc regnum, Italice, Bononiæ 1678. 12.* Idem egit IO. ANTONIVS CAVASI ſ. CAVAZZI Miſſionarius ſtilum accommodante P. FORTVNATO ALAMANDINO in *hiſtorica Deſcriptione trium Regnorum Congo, Matamba & Angola, Bononiæ 1687. f.* italico idiomate facta.

§. III.

Ad *Æthiopiæ* res, maxime recentiorem ſtatum, facit LVDOVICI de VRETA *Hiſtoria Æthiopica* cum additionibus *Antonii Colazzi*, Luſitanice *Eboræ 1611. 4.* EMANVELIS ALMEIDAE *Litteræ annuæ ex Æthiopia*, italice, *Romæ 1629. 12.* ALOISII DVLCEBENII *litteræ annuæ Sinenſes & Æthiopicæ, Romæ 1632. 8.* Præcipue vero commendandum eſt ſcriptum FRANCISCI ALVAREZII, quod luſitanice prodiit ſub titulo: *Verdadeira informaçaon do Preſte João das Indias em que ſe con-*

contão totos os ſitios das terras e das trados e commercios dellas, *Lisboa* 1540. *f.* & *germanice: warhaffter Bericht von den Landern des Königs in Æthiopien, den wir Prieſter Iohannes nennen, aus dem Portugiſiſchen und Italieniſchen ins teutſche gebracht*, *Eisleben* 1567. *f.* Auctor hic legationis ab Emanuele Portugalliæ Rege miſſæ ſocius, totam illam legationem, qua ratione peracta, atque ipſum terræ ſtatum tum ciuilem tum eccleſiaſticum, ritusque tum ſacros tum profanos deſcribit, & lumen olim prætulit hiſtoriæ Æthiopiæ. BALTHASARIS TELLEZ *Hiſtoria general de Ethiopia a alta tirada & abbreviadada que mais largamente compos na India* MANOEL d' ALMEIDA, *Coimbra* 1660. *f.* NICOLAVS GODIGNVS de *Abyſſinorum deque Æthiopiæ patriarchis Ioanne Nonio Barreto, & Andrea Ouiedo* ſcripſit *libros III. Lugduni* 1615. 8. IOANNES dos SANTOS portugallico ſermone ſcripſerat *Ethiopia Oriental è varia hiſtoria de cauſas notaveis do Oriente*, Euora 1609. 2. *Tom.* quam in gallicum poſtea transtulit CAIETANVS CHARPY, *Hiſtoire de l'Ethiopie Orientale*, *Paris* 1684. 12. quæ tamen plena non eſt amploque Generalis Hiſtoriæ titulo non reſpondet. Omnibus autem palmam præripuit illuſtris vir IOBVS LVDOLFVS. *Sciagraphiam* hic primum edidit: *Hiſtoriæ Æthiopicæ, ſiue Regni Abeſſinorum, quod vulgo perperam Presbyteri Iohannis vocatur, Ienæ* 1676. 4. quam prodromum eſſe voluit maioris operis a ſe edendi, quod paullo poſt inſecutum fuit hoc titulo: *Hiſtoria Æthiopica, ſiue, breuis & ſuccincta deſcriptio Regni Habeſſinorum, quod vulgo male Presbyteri Iohannis vocatur, in qua Libris Quatuor agitur de natura & indole regionis & incolarum, de Regimine Politico, regum ſucceſſione, de Statu eccleſiaſtico, initio & progreſſu religionis Chriſtianæ, demum*

rum de rebus priuatis, literatura, œconomia, Francofurti 1681. f. quod opus multa cura, magnis quoque impenſis ſumtibus collegit, plurimum tamen ex patrum S. I. Epiſtolis annuis, quas BALTHASAR TELLEZIVS excerpſit & Habeſſini cuiusdam exulis Abbatis, *Gregorii* nomine, quo ipſe in Germania familiariter vſus fuerat, ſe profeciſſe dicit. Addidit poſtea: *Commentarium ad ſuam Hiſtoriam Aethiopicam, Francofurti 1691. f.* quo multa breuiter dicta fuſius narrantur, contraria refelluntur, non ſolum res Æthiopicæ, ſed etiam varia S. Scripturæ loca atque antiquitates eccleſiaſticæ egregie illuſtrantur. Conferri cum *Ludolfo* poteſt HIERONYMI LVPI S. I. (*Lobo* luſitanice) *Voyage Hiſtorique d' Abiſſinie*, ex luſitano idiomate in Gallicum translata, pluribusque Diſſertationibus, Epiſtolis & Relationibus adaucta a S. I. *le* GRAND Priore Novavillano & Preveſſino, *Paris* 1728. 4. *Amſtelodami* 1728. 12. II. Tomis. In adiectis Diſſertationibus *Grandius*, linguam Abiſſinorum plane ignorans, Ludolfum refutare voluit partium ſtudio ductus. De *Aethiopia Occidentali* extat *Voyage & Relation hiſtorique de l' Ethiopie Occidentale par* LABAT, *Paris* 1732. 12. *V. Voll.* DAMIANI a GOES Liber *de fide, religione, moribusque Æthiopum, Louanii* 1540. 8. adiectus quoque Petri *Martyris Rebus Oceanicis.* IOANNIS LVDOVICI HANNEMANNI *Scrutinum nigredinis poſterorum Cham ſiue Æthiopum, Kilonii* 1677. 4. & IOANNIS NICOLAI PECHLINI liber *de habitu & colore Aethiopum, Kilonii* 1677. 8.

§. IV.

Generalem *Americæ* Hiſtoriam plures ſunt, qui ſcripſerunt. Enimuero extant: ABRAHAMI ORTELII *America, ſiue noui Orbis Deſcriptio, Antwer-*

werpiæ 1587. f. CHRISTOPHORI COLVMBI *deſcriptionem Americæ, Baſileæ 1493. 8.* ANTONII *de* HERRERA *Hiſtoria general de los hechos de los Caſtellanos en las Islas y tierra firme del Mar Oceano en VIII. Decadas desde el anno 1492. haſta el de 1594.* Madrid *1601. &c. 9. Tom. 4. Voll.* quod opus latine ſub titulo: *Novus orbis* ſ. *Deſcriptio Indiæ Occidentalis, metaphraſte* CASPARE BARLAEO, prodiit *Amſtelodami 1622. f.* cui adiuncta & inſerta Opuſcula: IACOBI le MAIRE *Deſcriptio Nauigationis Auſtralis inſtitutæ 1615.* IOA. de MORE *Narratio Nauigationis 1618. Catalogus Vocabulorum, quibus Incolæ Inſularum Salomonis vtuntur;* PETRI ORDONNEZ de CEVALLOS *Deſcriptio Indiæ Occidentalis* &c. Germanico ſermone habemus IOSEPHI ACOSTAE *Beſchreibung der neuen VVelt oder VVeſt Indien, Francfurt 1617. &* NICOLAI HONIGERI *Beſchreibung der neuen Welt, Baſel 1582. f.* THEODORVS de BRY edidit *Deſcriptionem Americanarum Prouinciarum & incolarum, Tribus Voluminibus Francofurti 1590. 1592. f.* multis æneis figuris exornatis, qua non ſolum ſitum locorum, ſed etiam mores incolarum aliaque, quæ neceſſaria, deſcribit. Optima vero eſt IOANNIS de LAET *Americæ vtriusque deſcriptio* ſ. *Nouus Orbis* ſeu *Deſcriptionis Indiæ Occidentalis* Libri XVIII. *Lugduni Batauorum 1633. f.* in qua non ſolum ſitus generalis, ſed etiam ſpecialium prouinciarum ratio, incolarum mores, naturalia, aliaque quæ neceſſaria, elegantiſſime deſcribuntur. Addimus OLFERTI DAPPERI *Americam*, germanice editam, *Amſterdam 1671. f.* IACOBVS HVGO LINSCHOTANVS quoque edidit *Deſcriptionem totius Guineæ tractus & Americæ aditus, reditus, populi mores, Hagæ 1598. f.* cui accedunt IOANNIS MATALII *tabulæ æneæ Americam deſcribentes.* Res

Ame-

Americanas multum illuſtrant *Itineraria* recentiora, qualia Voyages de FRANÇOIS COREAL *aux Indes occidentales*, contenant ce qu'il a vu de plus remarquables pendant ſon ſeiour depuis l'an 1666. iusqu' an 1697. traduits de l'Eſpagnol avec une relation de la Givane de WALTER RALEIGH; *le Voyage du Capitain* NARBROVGH *a la Mer du Sud, a Amſterdam 1722. 12. 2. Voll.*

§. V.

Alii fuerunt, qui *America*, vel *detecta*, vel *à diuerſis gentibus occupatæ* Hiſtoriam nobis tradiderunt. De inuenta America libellos aliquot vulgo oberrantes, *Hervagio* excudendos dedit IOA. HVTICHIVS, qui cum Præfatione *Simon. Grynæi* ſub inſcriptione: *Novi Orbis Regionum & Inſularum veteribus incognitarum Baſileæ 1532. f.* prodiere, ex quibus huc ſpectant: ALOYSII CADAMVSTI *Nauigatio ad terras ignotas*, *Archangelo Madrigano* interprete; CHRISTOPHORI COLVMBI *Nauigatio* eodem interprete; PETRI ALONSI, PINZONI, *Nauigationes* ex eiusd. interpretatione, ALBERICI VESPVTII *Nauigationum* Epitome; PETRI ALIARIS *Nauigationis & Epiſtolarum quorundam mercatorum* Opuſculum; IOSEPHI INDI *Nauigationes;* AMERICI VESPVTII *Nauigationes IV.* cetera huius Collectionis ad Indiam Orientalem aliasque Terras olim parum cognitas, faciunt. Eodem tempore editæ: De *Inſulis nuper inuentis* FERDINANDI CORTESII *ad Carolum V. Romanorum Imperatorem Narrationes*, cum alio quodam PETRI MARTYRIS ad Clementem VII. P. R. libello *Coloniæ 1532. f.* adhæret NICOLAI HERBORN *de inuentis nuper Indiæ populis idololatris ad fidem Chriſti conuertendis Epitome.* Alia talium Collectio inſcripta: *Nouus Orbis,*

bis, id eſt, *Nauigationes primæ in Americam*, quibus adiunctus *Caſparis Varrerii Diſcurſus ſuper Ophyra Regione*, edita *Roterodami 1616. 8.* qua *Columbi, Pinzoni, Veſputii, Martyris, Herborni* Narrationes exhibentur. Multo candore ſcripta ac plena memorandarum narrationum eſt HIERONYMI BENZONI *la Hiſtoria del novo Mondo*, *Venetiis 1572. 8.* quam latine vertit & edidit *Vrbanus Calveto Geneuæ 1578. 8.* Additis inde figuris a Theodoro de Bry æri inciſis, ſub titulo: *Noui orbis Hiſtoriæ rerum ab Hiſpanis in India Occidentali geſtarum partes XIII. Francofurti 1595. f.* & ſequentibus annis edita, atque poſtea in germanicum quoque ſermonem translata. Præterea extant: MARTINI FORBISSERI *Nauigatio in regiones Occidentis & Septentrionis* ex gallico in latinum translata per *Ioannem Thomam Freigium*, *Noribergæ 1580. 8.* iterum edita e Muſeo *Capelli*, *Hamburgi 1675. 4.* IOANNIS LERII *Hiſtoria Nauigationis in Braſiliam, Geneuæ 1587. 8.* PETRVS MARTYR *de Orbe nouo* Decadibus VIII. *Compluti 1530. f. Coloniæ 1574. 8. Pariſiis 1587. 8.* editis, varias nauigationes in nouum Orbem deſcribit.

§. VI.

Specialium Americæ Prouinciarum deſcriptionem alii nobis dederunt. *Hiſpaniolæ* vel *S. Dominici*, quam ipſe per tempus habitauit, accuratiſſimam deſcriptionem dedit PETRVS FRANCISCVS XAVERIVS *de* CHARLEVOIX *Hiſtoire de l'Isle Espagnole, ou de S. Domingue à Paris 1730. 4. mai. duobus Tomis.* De *Peruviano* autem Regno proſtant: IN. GARCILASSO de la VEGA *Commentarios Reales de l' Origen de los Incas Reyes del Peru*, en Lisboa Tom. I. *1609. f.* T. II. Cordona *1617. f.* accuratiſſime ſcripti, quorum verſionem dedit Gallus *Baudouin*, quæ recuſa ſub titulis:

GARCILASSO de la VEGA *Hiſtoire des Yncas, Rois de Perou*, Amſterdam, *1704. 8.* 2. Voll. & *ibid. 1737. 4. 2. Voll.* cum figuris æneis elegantiſſimis. It. *Hiſtoire des guerres civiles des Eſpagnols dans les Indes*, Amſterdam *1706. 8.* 2. Voll. Idem tentavit AVGVSTINVS de ZARATE *Hiſtoria del Deſcrubimento y conquiſta del Peru en el an. 1525. f.* en Sevila *1677.* quæ gallice edita & inſcripta: *Hiſtoire de la decouverte & de la Conquete du Perou* par AVGVSTIN de ZARATE *Amſterdam 1700. 8.* Conferatur ex antiquioribus LEVINVS APOLLONIVS de *Peruuiæ inuentione & rebus in eadem geſtis* Libris V. *Antwerpiæ 1567. 8.* DIEGO FERNANDEZ *Hiſtoria del Peru*, en Sevilla *1571. f. Mexicanæ* in America Septentrionali occupationem ab Hiſpanis Duce Ferdinando Corteſio factam accurate hiſpanico ſermone deſcripſit ANTONIVS *de* SOLIS. Quam Hiſtoriam accurate & eleganter transtulit CITRI de la GVETTE *Hiſtoire de la Conquete du Mexique, ou de la nouvelle Eſpagne, depuis l' an 1518. jusqu' a l' an 1621.* a Paris *1691. 4. a la Haye 1692. 12.* 2. Voll. *cum fig. æneis.* Addatur THOMAE GAGE *Nouvelle Relation contenant les Voyages de luy dans la nouvelle Eſpagne, ſes diverſes avantures, & ſon retour, avec la Deſcription de la ville de Mexique, traduite de l' Anglois par le Sieur de* Beaulieu, *à Paris, 1679. 12. Amſterdam 1721. 12. 2. Voll.* B. In *Florida* res geſtas memorant LEVINVS APOLLONIVS de *Nauigatione Gallorum in Terram Floridam deque clade a. 1565. ab Hiſpanis accepta*, Baſileæ, *1583. f.* IACOBI le MAIRE *Narratio breuis eorum, quæ in Florida, Americæ prouincia Gallis acciderunt, Francofurti 1591. f.* & *Hiſtoire de la Conqueſte 1539. de la Floride par les Eſpagnols ſous Ferdinand de Soto par M. D. C. Paris 1685. 12.* ex Luſitanico translata. De *Virginiæ commodis*

modis & incolarum ritibus extat præclara *Narratio* THOMAE HARIOT, cum figuris æneis *Francofurti ad M.* 1590. *f. Hiſtoriam Virginiæ* accuratiſſime condidit Auctor ANONYMVS natione & Civitate Virginianus *anglico* ſermone, a. 1705. forte editus, indeque *gallice* inſcriptus: *Hiſtoire de la Virginie*, Amſterdam, 1707. 12. a prima Virginiæ occupatione a. 1583. auſpiciis Eliſabethæ Angliæ Reginæ facta, orſus, magna libertate res memorat addita Prouinciæ Deſcriptione Ceteras prouincias & Inſulas, quæ Anglico Imperio in America ſubiacent ample idiomate *Anglico* deſcripſit RICHARDVS BLOME *The preſent State of His Mai. Iles aut Territories in America. London*, 1687. 8. & *gallice*: *L'Amerique Angloiſe*, Amſterdam, 1688. 12. Addatur I. OLDMIXON *the Britiſh Empire in America, London*, 1708. 8. & germanice *Hamburgi* 1710. 8. Iſthmi Americani, cui a magno fluuio nomen *Darien* inditum, Deſcriptionem accuratam fecit LEONELLVS WAFERVS *a new Voyage and Deſcription of the Iſthmus of America, London* 1704. 8. cum hiſtoria naturali. *Deſcriptionem Nouæ Sueciæ, nunc ab Anglis dictæ Penſyluaniæ* ſuecice dedit THOMAS CAMPANIVS *Stockholmiæ* 1702. 4. in qua non ſolum hanc terram Suecorum olim fuiſſe coloniam probat, ſed etiam mores, inſtituta, leges & religionem incolarum curate deſcribit. Antea prodierat FRANCISCI DANIELIS PASTORII inepta deſcriptio *Penſyluaniæ, Francofurti* 1700. 8. quam tamen in multis confutauit Campanius. LVDOVICVS HENNEPIN S. I. Miſſionarius edidit *Deſcription de la Louiſiane nouvellement* (a. 1680.) *decouverte ou Sud-Oueſt de la nouvelle France, a Paris*, 1683. cum Tabula Geographica & relatione de moribus & victu

barba-

barbarorum. Addantur Eiusdem HENNEPIN *Nouvelle decouverte d'un grand Pays ſitue dans l'Amerique*, Vtrecht 1697. 12. & *Nouveau Voyage d'un Pays plus grand que l'Europe*, Vtrecht, 1698. 12. vbi quæ de *Luiſiana* ſiue regione Miſſiſſipi memorauerat latius deſcribit. FRANCISCI CREVXII *Hiſtoria Canadenſis* ſeu *Nouæ Franciæ* Libri X. ab An. 1625. ad An. 1656. prodiere *Pariſiis* 1664. 4. Inde deducta, ſcripta culto ſtilo: *Beſchreibung des an dem Fluße Miſſiſſipi gelegenen Landes Loviſiania Leipzig* 1720. 8. Americanas inſulas *Antilles* dictas optime, deſcripſit Sr. ROCHEFORT, *à Rouen* 1665. 4. Statum resque recentiores, in primis Gallos inter & Anglos in America Septentrionali commemorat *Hiſtoire de l'Amerique Septentrionale*, auctore *de* BAQVEVILLE *de la* POTHERIE *Pariſiis* 1722. 12. mai. IV. Voll. De *Braſilienſibus* ditiſſimis *Luſitanorum in America*, prouinciis, plures ſingulares curatiſſimasque compoſuerunt *Deſcriptiones*, quas indicat recenſetque V. C. SCHMAVSSIVS *Cap. XIX. des neueſten Staats des Kœnigreichs Portugall* p. 610. plerasque luſitanice exaratas atque rariſſimas. CHRISTOPHORI d'ACVGNA *Relation de la riviere des Amazones* in gallicum ſermonem de luſitano translata cura *Gombervillii*, edita *à Paris* 1682. 12. IOANNES *de* LAET præſtantiſſimam *Hiſtoriam Naturalem Braſiliæ* conduxit, *Amſtelodami* & *Lugduni Batauorum* 1648. *f.* editam, qua GEORGII MARGGRAVII *de Liebſtædt*, *Hiſtoriæ rerum naturalium Braſiliæ* Libri Octo; & GVILIELMI PISONIS *de Medicina Braſilienſi* Libri Quatuor, continentur. Occaſione factæ a *Belgis* occupationis egregiarum harum Prouinciarum conſcripta fuit CASPARIS BARLAEI *Hiſtoria Rerum* per octennium *in Braſilia* & alibi *ſub I.*

Mauritio Comite Naſſouio geſtarum elegantiſſima eſt, cuius ſplendida Editio *Amſtelodami* 1647. *f.* prodiit ex Officina *Blæuiana*, cum Tabulis Geographicis & actionum bellicarum nitidiſſimis. Recuſa *Ciuis* 1660. 8. cui ſecundæ Editioni *Guilielmi Piſonis* Medici, de variis rebus naturalibus Braſiliæ Tractatus acceſſit.

§. VII.

Statum Eccleſiaſticum maximeque illatæ in Novum orbem doctrinæ Romano-Catholicæ ex parte expoſuit GIL. GONZALEZ DAVILA *Teatro Eccleſiaſtico de la primitiua Igleſia de las Indias Occidentales, en Madrid* 1655. & 1659. *f.* 2. *Voll.* Huc pertinet PETRI IARRICII *Theſaurus Rerum Indicarum, Coloniæ* 1615. 8. 2. Voll. Crudelitates & ſæuitiam Hiſpanorum in Americanos innocentes aperuit & acerbe tulit ipſe Hiſpanus BARTHOLOMAEVS de las CASAS, cuius commentarius hiſpanice ſcriptus, italice quoque ſub titulo *Iſtoria della deſtruttione dell' Indie Occidentale, Venetiis* 1630. 4. prodiit. Addatur eiusdem: *Il ſupplice Schiavo Indiano, Venetiis* 1636. 4. germanice ter editus & ex gallico translatus primum 1597. 4. ſine loci mentione & iterum ſine tempore & loco & tertium 1665. 4. ſine loco impreſſionis additis figuris æneis.

§. VIII.

Tandem quoque conſiderandi veniunt Scriptores, qui de *origine Gentium Americanarum & rebus naturalibus* egerunt. De originibus quidem varii varia fuerunt commentati. HVGO GROTIVS primus eſt, qui hanc quæſtionem mouit in Diſſertatione *de origine Americanorum, Amſtelodami* 1643. 8. qui Americanos Borealiores ex Norwegia ortos ac per Grönlandiam in Americam veniſſe inge-

ingenioſe dicit: Iucatenenſes vero & vicinos ex Aethiopia, Peruuianos ex China. IOANNES de LAET *Notas ad* hanc *Diſſertationem Hugonis Grotii* edidit *Pariſiis 1643. 8.* Secuta HVGONIS GROTII *de origine Gentium Americanarum Diſſertatio* altera *Pariſiis 1643. 8.* & IOAN. de LAET *Reſponſio ad Diſſertationem ſecundam H. Grotii, Amſtelodami 1644. 8.* Grotio quoque & *Lerio*, qui Americanos Chananaeorum reliquias eſſe dixerat, ſe oppoſuit IOANNES BAPTISTA POISSONVS in *Animaduerſione ſua ad ea, quæ Grotius & Lerius de origine gentium Peruuianarum & Mexicanarum ſcripſerunt, Pariſiis 1644. 8.* ROBERTVS COMTAEVS *de origine gentium Americanarum, Amſtelodami 1644. 8.* illas a Carthaginenſibus deriuat. GEORGIVS autem HORNIVS Libris IV. *de Originibus Americanis, Hagæ Comitis 1652. 8.* pleraſque de hac materia diuerſas opiniones congeſſit. *Rerum Medicarum Nouæ Hiſpaniæ Theſaurum* ſeu, *Plantarum, Animalium, Mineralium Mexicanorum Hiſtoriam* ex FRANCISCI HERNANDEZ noui Orbis Medici Primarii Relationibus, NARDVS ANTONIVS RECCHVS collegit ac in ordinem digeſſit, notis vero illuſtrauit IOA. TERRENTIVS & FABIVS COLVMNA LYNCEORVM, prodiit *Romæ 1651. f.* GVILIELMI PISONIS *de Medicina Braſilienſi* Libros Quatuor & GEORGII MARCGRAVII de LIEBSTAD *Hiſtoriæ Rerum Naturalium Braſiliæ* Libros Octo in ordinem digeſſit & additis Annotationibus, varia ſuppleuit & illuſtrauit IOANNES de LAET *f. Catalogum Plantarum, quæ in Inſula Iamaica ſponte proueniunt, vel vulgo coluntur*, additis aliis quibuſdam, quæ in Inſulis Maderæ, Barbados, Nieves & S. Chriſtophori naſcuntur, ſeu Prodromi Hiſtoriæ Naturalis Iamaicæ Partem Primam dedit HANS SLOANE, *Londini*

dini 1696. 8. de radicibus, plantis, arboribus, ...
ctibus & herbis ab Anglis in America plantatis ...
glice expoſuit WILHELMVS HVGES, *Lo*...
1666. 12. FRANCISCVS XIMENES *de viribus* ...
tarum & animalium in medicina, commentatu...
xici 1615. 8.

CAPVT DVODECIMV...

DE SCRIPTORIBVS RERV... PORTVGALLICARVM ET HISP... NICARVM.

§. I. *Diſpoſitio generalis Scriptorum hiſtoriæ Europææ.*

§. II. *Scriptores de Academia Hiſtoriæ Portugallicæ & qui de Scriptoribus expoſuerunt.*

§. III. *Scriptores qui ad ſtatum Geographicum Portugalliæ faciunt.*

§. IV. *Scriptores qui Hiſtoriam vniuerſam Regni Portugalliæ expoſuerunt.*

§. V. *Scriptores qui Regum & illuſtrium eventuum Vitas & narrationes ſingulares dederunt.*

§. VI. *Scriptores de Vitis Reginarum & illuſtrium Heroum.*

§. VII. *Scriptores qui ad ſtatum politicum & eccleſiaſticum, Portugalliæ faciunt.*

§. VIII. *Scriptores qui de Scriptoribus Hiſtori... ſpanicæ exponunt & ... tum Geographicum H... niæ faciunt.*

§. IX. *Collectores Sc... rum rerum Hiſpanic...*

§. X. *Scriptores hi... Hiſpanicæ vniuerſales*

§. XI. *Scriptores qu... ſtatum certarum ta... prouinciarum & ci... tum faciunt.*

§. XII. *Scriptores Vit... Regum Reginarumqu... ſpaniæ.*

§. XIII. *Scriptores de ... ſtribus Hiſpaniæ vir...*

§. XIV. *Scriptores q... ſtatum politicum & ... ſiaſticum Hiſpaniæ fa...*

§. XV. *Scriptores qui ... ſucceſſionis Hiſpanicæ ... garunt.*

§

§. I.

Hiſtoricos potiores *trium orbis partium* iam indicauimus, pergimus nunc ad *Scriptores hiſtoriæ Europææ*, quos primum ſecundum *regna* diſtinguemus, in ſingulis vero certum ordinem obſeruantes. Hic autem potiſſimum triplex erit: vt Scriptores regnorum conſideremus ſecundum *chorographiam*, explicantes in eadem ſitum tum generalem tum ſpecialem, deſcriptiones vrbium, ſtatum naturalem, mores & ritus incolarum & ſimilia: dein progredimur ad *ſtatum hiſtoricum* vel *vniuerſalem* regni explicantes, vel *particularem* regum & prouinciarum: tertio loco ad *ſtatum politicum*, in eodem conſiderantes quæ formam, ſucceſſionem, politiam, & iura regni regumque concernunt. Initium autem naturæ ſequentes, ab Portugalliæ & Hiſpaniæ regnis exordiemur.

§. II.

Hiſtoria *Luſitana*, inſtituta auſpiciis IOHANNIS V. *Luſitanorum Regis* ſapientiſſimi *Academia Hiſtoria Luſitanica* adſcitisque ſummis literatiſſimisque in eandem Viris, noſtro Seculo, feliciter illuſtratur. Docet hanc gentis inſignem curam nobiliſſimum noſtrisque in oris perrarum opus editum hac inſcriptione: *Collecam dos Documentos, ſtatutos e memorias da Academia Real da Hiſtoria Portugueza*, *Vlyſſipone occid.* 1721. - - 1725. f. *V. Tomus*, quibus acceſſerunt *Tomus VI.* & *VII.* Acta ann. 1726. & 1727. complexi. Porro *Colleccam dos Documentos* &c. *que neſte anno de* 1728. *ſe compuzerano* ibid. 1729. *f.* & anni 1729, *f.* Exhibentur iisdem Documenta, ſtatuta & commentarii huius Academiæ, inde ab Anno 1721. vsque ad 1729. compoſiti,

poſiti, iuſſuque Cenſorum Academiæ editi, variaque vtilia ſubſidia ad hiſtoriam Luſitanam pertinentia. Edidit opus Academiæ Secretarius illuſtriſſimus Comes de VILLARMAIOR, ſiue vti in ſequentibus Tomis appellatur EMANVEL TELLEZ de SYLVA *Marchio* de ALEGRETE. Addatur *Eiusdem* ſummi Viri *Hiſtoria da Academia real da Hiſtoria Portugueza*, *Vlyſſipone Occident.* 1727. 4. *mai. Tomus Primus*, cuius Prologo Hiſtoriæ Luſitanæ tam eccleſiaſticæ, quam ciuilis Scriptores prolixe recenſentur. De *Scriptoribus hiſtoricis* omnibusque iis, vnde *notitia* Luſitaniæ peti poteſt, erudite & accurate expoſuit Vir celeberrimus IOANNES IACOBVS SCHMAVSSIVS, *Capite Decimo Nono, des neueſten Staats des Kœnigreichs Portugall.*

§. III.

Ad *Portugalliæ Statum Geographicum* faciunt primum ii, qui ſummo ſtudio antiquitates inueſtigarunt cumprimis Romanas, quarum multæ in Luſitania reperiuntur reliquiæ. *Geographiam* antiquam curioſiſſime inueſtigauit ANDREAS RESENDIVS, cuius *de Antiquitatibus Luſitaniæ* Libri IV. extant, qui cum Scholiis *Iacobi Menoetii* VASCONCELLI *Tomo II. Hiſpaniæ* illuſtratæ *Schotti p.* 899. illati. CASPARIS STATII ſiue ESTAZO *Varias Antiguedades de Portugal*, editæ *Liſboa* 1610. 1625. *f.* idem argumentum tractant. Alii ſingularium Vrbium ciuitatumque *Antiquitates* perueſtigarunt. Quem iam laudauimus ANDREAS RESENDIVS multa cura, patrio ſermone *de Antiquitatibus Eboræ*, commemorauit, quæ ex interpretatione latina *Schotti*, addito IACOBI MENOETII VASCONCELLI *Commentario de Eborenſi Municipio*, Tomo II. *Hiſpa-*

Hiſpania illuſtrata p. 971. acceſſit. Recentiorem ſtatum Geo- & Topographicum expoſuerunt: EDVARDUS NVNNEZ ſiue NONIVS de *Liaon* nominatus in *Deſcripçaõ do Reyno de Portugal, Liſboa 1610. 4.* opere poſtumo. ANTONIVS VASCONCELLVS *Deſcriptione Regni Luſitaniæ, cum compendio rerum illuſtrium, quæ in eo viſuntur, tam ad humanum cultum ſpectantium, quam ad diuinum,* quæ ad finem addita ipſius *Anacephalæoſeos. Antwerpiæ 1621. 4.* Hunc ſecutus fuit NICOLAVS OLIVEIRA *in Deſcriptione Portugalliæ 1620. 4.* PETRI *du* VAL *le Royaume de Portugal diviſe en ſes ſix grands Gouvernements, a Paris 1664. 12.* Leue eſt MARTINI ZEILERI *Itinerarium Luſitaniæ,* quod *Hiſpanico* iunctum prodiit. Hos omnes copia, accuratione, elegantia ſuperant: *Les Delices de l'Eſpagne & du Portugal* par *Don* IVAN ALVAREZ *de* COLMENAR, ſiue quis demum verus ſit, Libri perelegantis figuris æri inciſis illuſtrati auctor, prodiit *a Leyde 1715. 8.* VI. Voll. quarum *Tomus Quintus*, memorabilia *Portugalliæ* exhibet: Editæ quoque belgico ſermone *Beſchreyving van Spanien ende Portugal,* figuris æneis textui inſertis, nitidiſſime excuſæ. Præſtantiſſima, ſed in oris noſtris perrara eſt: ANTONIO CARVALHO *da* COSTA *Corografia Portugueza,* Tribus Tomis expoſita *Liſboa,* Tomus I. 1706. Tom. II. *1708.* Tom. III. 1712. f. *3. Voll. Specialium Prouinciarum* ſingulares *Deſcriptiones* plures quoque condiderunt. Quarum e ſerie notabilis: CASPARI ALVAREZ *de* LOVSADA Regii hiſtorici & archivarii *Deſcripçaõ de Entre Douro e Minho; Comarca de Valença del Minho, & Deſcripçaõ da Prouincia de Tra los montes,* aliasque nondum editas indicat V. C. *Schmauſſius* l. c. Regiæ & magnæ Ciuitatis *Olyſſipponenſis* memorabilia dum con-

conſignarunt docti diligentiſſimique Viri, varias hiſtoriæ vniuerſalis partes ſimul illuſtrarunt. Quales ſunt: NICOLAI OLIVEIRA *Libro das Grandezas de Lisboa, Lisboa 1620. 4.* & CHRISTOPHORI RODRIGVEZ *de* OLIVEIRA *Sumario de algunas coſas que ay en la Ciudad de Lisboa 4.* atque LVDOVICI MARINHO *de* AZEVEDO *Hiſtoria de la Ciudad de Lisboa 1652. f.* nec non DAMIANI a GOES *Deſcriptio Vrbis Oliſiponenſis, Eboræ 1554. 4.* & Tomo II. *Hiſpan. illuſtratæ p. 879.*

§. IV.

Fontes Hiſtoriæ antiquioris *Portugalliæ* recludunt *Scriptores Rerum Hiſpanicarum*, de quibus in ſequentibus eſt exponendum. LAIMVNDI *de* ORTEGA *de Antiquitatibus Luſitanorum* notatio, in Bibliotheca *Alcobazenſi* cuſtodita, *a Nicolao Antonio, Bibliotheca Hiſp. Vet. T. I. L. VI. c. IV. n. 75. p. 332.* cum aliis huiuſcemodi commentis, pro partu ſuppoſititio erudite fuit declarata. In condenda *vniuerſali Portugalliæ Hiſtoria* occupati fuerunt publico ſalario auctorati ſubſidiisque Archiuorum egregiis inſtructi Hiſtorici publici FERDINANDVS nempe LOPEZ iuſſu *Eduardi* Regis; EDVARDVS porro GALVAON grauiſſimis legationibus functus auſpiciis ſapientiſſimi Regis *Emanuelis*; quorum tamen labores in Bibliothecis MSCti cuſtodiuntur. Laudem cœptæ feliciter patriæ hiſtoriæ tulit BERHARDVS de BRITO, Monachus Ciſtercienſis, in publicis Regni Comitiis a. 1597. Hiſtoriographus renunciatus multisque egregiis doctrinæ & ſubſidiorum Archiualium præſidiis munitus, cuius eruditæ diligentiæ Luſitania debet primordia ampliſſimi inſtructiſſimique operis hiſtoriæ patriæ inſcripti: *Monarquia Luſitana, Prima Parte, que contem as Hiſtorias dos Portu-*

Portugueſes de Annos 3962. da creação do mundo te o nacimento do noſſo Senhor Jeſu Chriſto, adiecta eſt Geografia antiga de Luſitania, Alcobaca 1597. f. Secunda: *A ſegunda Parte da Monarquia Luſitana, em que ſe continuan as Hiſtorias de Portugal desde o nacimento de noſſo Salvador Jeſu Chriſto a te ſer dado en dote a o Conde Henrique*, Lisboa 1609. f. Cœptam ſic auſpicato hiſtoriam perſecutus ANTONIVS BRANDAON Monachus itidem Ciſtercienſis & Hiſtoriographus regius atque ad ſecretiora archiua admiſſus, cui debetur a poſteritate: *Terceira parte da Monarquia Luſitana, que contem a Hiſtoria de Portugal deſde Conde D. Henrique ate todo o Reynado do Rey Dom Affonſo Henriquez* Lisboa, 1632. f. & *Quarta Parte da Monarquia Luſitana, que contem a Hiſtoria de Portugal deſdo tempo do Rey D. Sancho I. ate todo o Reynado do Rey Dom Affonſo III. Lisboa 1632. f. Quinta & Sexta* Pars nobiliſſimi huius operis curante FRANCISCO BRANDAON edita *Lisboa 1650. f.* & *Septima* pello Frey RAPHAEL *de* IESVS, *Lisboa 1683. f.* cuius continuationem dabunt, vti ſpes eſt, illuſtres Academiæ Luſitanicæ Hiſtoriæ ſocii. Corporis huius inſignis *Septem* Tomis conſtantis, ſumma in plerisque Europæ prouinciis eſt raritas. *Britoni* primo auctori in rebus antiquis credulitatem obiecit DIDACVS PAIVA *de* ANDRADA in *Exame de Antiguedades*; cui tamen ipſe BRITO ſingulari *Apologia*; & BERNHARDINVS *de* SILVA in *Defenſa de la Monarquia Luſitana*, ſatisfecerunt. Ipſe quoque FRANCISCVS BERNARDVS *de* BRITO compendium concinnare cœpit cuius titulus: *Elogios dos Reys de Portugal, com os mais verdadeiros retratos, que ſe poderaõ achar*, Lisboa 1603. 4. & iterum: *Elogios dos Reys de Portugal addicionados pelo* IOSEPH BARBOSA, *offereci-*

recidos pelas maõs de DIOGO *de* MENDONZA, Secretario ſtatus regio, *Lisboa orientali 1726. 4.* quod ob concinnitatem & accuratiſſimas Regum imagines laudatur. Breuiores rerum Luſitanicarum expoſitiones dederunt: ANTONIVS VASCONCELLVS S. I. cuius *Anacephalaeoſis i. e. ſumma capita actorum Regum Luſitaniae*, cum *Deſcriptione Regni Luſitaniae, Antwerpiae 1621. 4.* cum elegantiſſimis Regum iconibus, edita, ſtilo quidem culto eſt perſcripta, ſed nimis eſt conciſa, multae magni momenti res omiſſae, ſaepeque confuſa expoſitio erroresque plures ex confuſione temporum. Idem fere pronunciandum de *Epitome de las Hiſtorias Portugueſas, dividida en quatro Partes por* MANVEL *de* FARIA *y* SOVSA, *Madrid 1628. 4.* & *Lisboa 1674. 4.* & *Bruſſelas 1677. f.* cum iconibus Regum, ſermone hiſpano, qui exteris magis eſt notus, exarata. Expoſitio rerum duabus prioribus partibus facta ieiuna eſt, in antiquis *Beroſi* & *Laymundi* fabulas repetit, parte tertia qua hiſtoriam ab *Henrico* Comite orſus, ad Philippos III. & IV. vsque ad annum 1628. memorat ſterilis ſtilusque argutiis ſaepe parum aptis, inamoenus, parte vero quarta qua ſingularia regionis, familiarum, ſcriptorum exponit, melior eſt & vtilior. IOANNES BAPTISTA LAMBERTINVS *Theatrum Regum* ſiue tabulas *Regum* Hiſpaniae & *Luſitaniae* concinnauit, editas *Bruxellis 1620. 4.* Praeſtat his ab homine quidem extero praeclaris tamen ſubſidiis vſo condita *Hiſtoire generale de Portugal* par Mr. LEQVIEN *de* NEVFVILLE *Paris 1700. 4.* duabus Partibus. Quarum priori, ſcribendi ratione culta atque pragmatica, res Luſitanorum a prima regni origine ad *Iohannem II.* vsque; *Altera* vero regimen *Emanuelis* Regis feliciſſimi & prupentiſſimi copioſiſſime deſcribuntur, excitatis in margi-

margine fontibus ſcriptoribus nempe optimis. Ii qui cum cura librum legerunt notant temporum rationes non ſemper curate a ſcriptore ſervatas, eundemque hiſtoricorum luſitano ſermone ſcribentium mentem non plene aſſecutum. Multa accuratione eruditaque diligentia ſtiloque germanico terſo & pragmatico res Portugalliæ expoſuit inter optimos noſtri æui ſcriptores hiſtoricos merito collocandus celeberrimi nominis vir IOANNES IACOBVS SCHMAVSSIVS *Capite II. des neueſten Staats des Kœnigreichs Portugal*, qui pereleganis liber *Halæ 1714. 8.* omiſſo auctoris nomine editus. Ad *Pufendorfii Introductionem* quantum ad *Luſitanica* facit, illuſtrandam comparatum IACOBI AVGVSTI FRANCKENSTEIN *Portugieſiſches Theatrum*, *Halberſtadii 1723. 8.* Breuiarium quoque rerum Luſitanicarum reperitur, in viri illuſtris IOANNIS WILHELMI *de* GOEBEL *Helmſtadtiſcher Neben-Stunden, Sechſtem Stük, Helmſtadt 1736. 8.* *Gallico* idiomate expoſitiones compendiariæ aliquot luci expoſitæ, veluti: ANONYMI *Hiſtoria Luſitanica*, XX. Libris ab an. *1090.* vsque *1610. Geneve 1618. 12. 2. Voll.* MAVGIN *Abregé de l' Hiſtoire de Portugal*, *Paris 1699. 12.* *Tablettes chronologiques des Rois de Portugal* jusqu' en *1716. Haye 1716. 12.* Hiſtoricis quibusdam factis politica admiſcuit de GALLARD *Raiſons d' Etat & reflexions politiques ſur l' Hiſtoire & les Vies des Roys de Portugal*, *Liege 1670. 12.* *Italice* extat: GIOVANNI BATTISTA BIRAGO *Hiſtorie del regno di Portogallo*, *Lion 1644. 4.* qui turbas ſub *Alphonſo VI.* parte ſecunda copioſe exponit.

§. V.

Plures, dum *vitas* resque geſtas *ſingularium Regum Principumque Portugalliæ* elaborarunt copioſe

pioſe, inſignem lucem omni hiſtoriæ Luſitanæ accendunt. Quorum inſignis eſt apparatus, ex quo ſequentes excitamus. Origines genealogicas *Domus regiæ* ſolide inueſtigauit doctiſſimus Galliæ hiſtoricus in: *Traite de l'Origine des Roys de Portugal yſſus en ligne maſculine de la Maiſon de France, qui regne aujourdhuy* par THEODORE GODEFROY, *à Paris 1612. 4.* qua a Capetingis Domoque Ducali Burgundica accurate deduxit. Adhæret plerumque alio *Godofredi* opuſculo cui titulus: *Entreviie de Charles IV. Empereur & Charles Roi de France.* Idem egregie præſtitit IACOBVS GVILIELMVS IMHOF, qui exhibuit magno labore conquiſitum: *Stemma regium Luſitanicum, ſiue Hiſtoriam Genealogicam Familiæ Regiæ Portugallicæ a prima origine vsquè ad præſens æuum deductæ cum Inſignium Iconibus, Amſtelodami 1708. f.* Geſta *Alphonſi I. Henriquez* ſiue *Conqueſtoris* dicti, regni conditoris enarrat: ANTON PAEZ *de* VIEGAS *Principios del Reyno de Portugal, con la vida y hechos de Don Alfonſo Henriquez ſu primero Rey, haſta la ſu muette en el anno 1185, Lisboa 1641. f.* Addatur ANTON. MARIA BONVCCI *Iſtoria della Vida & eroiche Azioni di Don Alfonſo Enriches primo Ré di Portugall, Venetia 1719. 8.* S. *Eliſabethæ* reginæ, conjugis *Dionyſii* R. miracula ſuauiſſimo ſtilo, more conſueto enarrauit PETRVS PERPINIANVS S. I. *de vita & moribus B. Eliſabethæ Luſitaniæ Reginæ, Coloniæ Agrippinæ 1610. 8.* Orationibus quoque diſertiſſimi viri addita. *Alphonſi IV.* Regis, *Audacis* dicti res annotauit RVY *de* PINA *Cronica de el Rey Dom Alfonſo IV. depois do Anno de 1325. ate o de 1357. Lisboa 1653. f. Ioannis Nothi* fortiſſimi Principis & Regis geſta ſequentes ſcripſerunt: FERDINANDVS LOPEZ in *Chronica del Rey D. Ioam I. de boa memoria, e dos Reis de Portugal o decimo. Primeira Parte,*

en que

en que ſe contem à defenzam do reino a te ſer eleito Rey, *Lisboa* 1644. *f.* FERNANDO *de* MENEZES in *Vida & acçoens d'el Rey Dom João I. depois de* anno 1385. *ate o de 1433. Lisboa* 1677. 4. Eiusdem *Iohannis I.* regis fata, electio, regimen curatiſſime deſcribuntur in: *Memorias para a Hiſtoria de Portugal que comprehendem o Governo del Rey D. Ioanno I. do anne de mie e trecentos e ottenta e tres ate o anno de mil e quatracentos e trinta e tres*, *eſcritas pelo Academico* IOSEPH SOARES *da* SYLVA, *Lisbon* 1730. 4. mai. Tomis duobus. *Iohannis II.* Res dignæ fuerunt, quæ poſteritati plures commendarint, vti fecere *luſitano* idiomate GARSIAS *de* RESENDE *Chronica da Vida do Chriſtianiſſimo D. Ioam o ſegundo deſte nome y decimo tercio dos Reyes* de *Portugal*, *Evora* 1554. *f. Lisboa* 1596. & *ibid.* 1622. CHRISTOVAL *de* FERRERIA *y* SAMPAYO *Vida y hechos del Principe Perfecto Don Iuan Rey de Portugal*, *Madrid* 1626. 4. AVGVSTIN MANVEL VASCONCELLOS *vida y acçiones del Rey D. Iuan II. Madrid* 1639. quæ & *gallice* edita: *Hiſtoire de la Vie & des Actions de Iean II. Roy de Portugal*, *Paris* 1641. 8. DAMIAN *de* GOES *Chronica do Principe D. Ioam Rey que foy deſtes Reynos Segundo*, *Lisboa occid.* 1724. 8. Easdem Iohannis II. commemorabiles res ſumma prudentiæ laude ſtilique grauitate ſcripſit EMANVEL TELLESIVS SYLVIVS, *Marchio Alegretenſis*, *de rebus Ioannis II. Luſitaniæ Regis*, pulcerrimis commentariis, *Vliſippone* 1689. 8. & *Hagæ Comitum* 1712. 4. *Emanuelis* Regis auſpicatiſſimum imperium, quo regnante celebris & diues fuit *Luſitania* quam maxime, exemplo perfectiſſimæ vitæ magni principis deſcriptionis expoſuit, Luſitanorum Cicero HIERONYMVS OSORIVS Syluenſis in Algarbiis Epiſcopus, *de rebus Emmanuelis*

Luſitaniæ Regis Libris XII. editis primum ſplendide *Olyſippone 1571. f.* inde aliquoties *Coloniæ 1574. 1576. 1581. & 1586. 8.* (forte tantummodo tituli, vt ſolent quandoque bibliopolæ, mutati,) quæ editio tamen quoque raro occurrit, digna ſane quæ recuderetur. *Gallice* hoſce egregios commentarios dedit auxitque ex aliis ANONYMVS hoc titulo: *Hiſtoire de Portugal traduite du Latin de* IERÔME OSORIVS *& priſe de* LOPEZ *de* CASTAGNEDE *& d'autres Hiſtoriens par* S. G. S. *1581. f.* quo res ab anno *1496.* ad an. *1578.* exponuntur. DAMIANVS quoque GOES dedit *Chronica do Rey Don Manuel de Portugal, Lisboa 1566. f. 1619. & 1629. f.* qui laboribus *Roderici de Pina*, auctoris Vitarum *Alphonſi V. & Ioh. II.*. MSCtarum, vſus *Ioannis III.* R. memoriæ conſuluit, qui archiuo præfectus erat FRANCISCVS *de* ANDRADA in *Chronica do muito atto e poderoſo Rey deſtes Reynos de Portugal Dom Ioaõ o III. deſte nome, Lisboa 1613. f. Sebaſtiani* Regis fata miſera poſteris commemorarunt IOANNES THOMAS FREIGIVS, *Hiſtoria de bello Africano, quo Sebaſtianus Rex Portugalliæ periit, Noribergæ 1581. 8.* cuius non ipſe *Freigius* eſt auctor, ſed ſaltim interpres narrationis coæuæ, quæ *luſitanico* & *gallico*, & forte aliis quoque idiomatibus, tum fuerat edita. IOSEPHVS quoque TEXEIRA edidit: *Suite d'un Diſcours* intitulé: *Adventure touchant Don Sebaſtien Roy de Portugal 1602. 8* & ſimile ſcriptum: CYRI SPONTONE *Ragguaglio del fatto d'arme ſeguito nei Africa Bologna 1601. 4.* Pertinent quoque huc: SEBASTIAN *de* MESA *Jornada de Africa, por el Rey Don Sebaſtian, y Vnion del Reyno de Portugal a la Corona de Caſtilla, Barcelona 1630. 4.* & IOAN *de* CASTRO *Diſcurſo da Vida del Rey Dom Sebaſtian 1602. 8.* ANT. *di* SAN. ROMAN *Jornada y muer-*

muerte del Rey Don Sebaſtian de Portugal, *Vallado-lid* 1603. 4. atque *le Mercure Portugais depuis la Mort de D. Sebaſtian jusques au couronnement de Don Jean IV. par* CHASTONNIERES *de* GRENAILLE, *Paris* 1643. 8. qui tamen omnes cum grano ſalis ſunt legendi, partium enim ſtudio laborant. Idem pronunciandum maxime de iis ſcriptionibus, quæ larga ſerie editæ ſunt *de Iure Succeſſionis in Luſitaniæ Regnum*, inter *Competitores* plures, qui poſt mortem *Henrici* Cardinalis Regis, coronam ambiebant. Fundamenta horum iurium admixtis memorabilibus factis *hiſtoriæ Luſitanæ* huius æui, neruoſe eleganterque relata legimus in prudentiſſimo ſcripto, quod prodiit ſub nomine: IEROME CONESTAGGE *dell' Vnione del Regno di Portogallo alla Corona di Caſtiglia, in Genoa* 1585. 4. *Milano* 1616. Opuſculi quoque elegantiſſimi plures editæ verſiones: *Hiſpanica* cura LVDOVICI *de* BAVIA edita *Barcelona* 1610. 4. *Gallica* prodiit hoc titulo: *Hiſtoire de la reunion de Portugal a la Couronne de Caſtille traduit de l' Italien en François*, *Paris* 1680. 12. 2. *Voll.* & *latine* inſcriptum: *Hiſtoria de Portugalliæ coniunctione cum regno Caſtellæ*, *Francofurti*, *typis Wechelianis* 1602. 8. & *Hiſpaniæ* illuſtratæ *Schotti T. II.* p. 1062. & *germanice*, omiſſo tamen ſcriptoris nomine *Monachii* 1589. acie in qua *Sebaſtianus* Rex periit æri inciſa, & Genealogia Regum Portugalliæ in fine addita. Verus nobiliſſimi commentarii auctor habetur, magnæ dignationis vir Comes *de* PORTALEGRE, rebus gerendis adhibitus. *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex grauiſſimos in *Hiſpania* & *Italia* JCtos de iure ſuo conſuluit, quorum extant pro eodem reſponſa, qualia edita: MICHAELIS *ab* AGVIRRE *Reſponſum de Succeſſione Regni Portugalliæ pro Philippo Hiſpaniæ Rege*,

Venetiis 1581. f. & 1599. 4. additum quo *Beſoldinis* Conſiliis *Tubingenſibus* T. I. ALEXANDRI RAVDENSIS ex Dominis *Burgheti Reſponſum de legitima ſucceſſione in Portugaliæ Regnum, Mediolani 1579. 4.* atque *Reſponſum ſecundum, ibid. 1580. 4.* Pro *Catharina Bragantina luſitano idiomate primum inde latino editum: Ius ſuccedendi in Luſitaniæ Regnum Dominæ Catharinæ Regis Emmanuelis ex Eduardo filio neptis, doctorum ſub Henrico Luſitaniæ Rege vltimo, Conimbricenſium ſententiis confirmatum,* ab Luſitano *Anonymo* (*Franciſco Macedo*) latinitate donatum, *Pariſiis 1641. f.* opportuno tunc tempore recuſum, prodierant primum *1580. f. Antonii* Prioris *Cratenſis* Iura deducta fuerunt, in libello, cui titulus: *Explanatio veri ac legitimi Iuris, quo Sereniſſimus Luſitaniæ Rex Antonius eius nominis primus nititur, ad bellum Philippo Regi Caſtellæ pro regni recuperatione inferendum, Lugduni Batauorum* in typographia *Chriſtophori Plantini 1585. 4.* acceſſit: *Hiſtorica quædam enarratio, rerum eo nomine geſtarum vsque ad Annum 1583.* an cum hoc conueniat gallici idiomatis: *Excellent & libre Diſcours du Droit de la Succeſſion royale au Royaume de Portugal & de la Succeſſion legitime du Roy Antoine, Paris 1607. 12.* ii viderint, quibus vltimum inſpiciendi occaſio fuit. Eſt alius quoque editus breuis libellus: *de Iure ſucceſſionis regiæ in Regno Luſitaniæ, Middelburgi 1591. 8.* formis expreſſus proque iuribus *Antonii* ſcriptus. *Catharina* non minus *Medicæa Galliarum* Regina, Henrici II. vidua locum occupabat inter competitores, quæ externa tum regna & principatus pro filiis natu minoribus ſomniabat, ipſius iuſſu prodiit: *Declaration du Droit de legitime ſucceſſion ſur le Royaume de Portugal apartenant a la Reyne Mere, a Anvers 1582. 8.* Sed omnes hos occaſione

vſus

vſus & viribus ſubnixus excluſit tum *Philippus II.* Rei huius commemorabilis geſtæ ſeriem, porro expoſuerunt IOANNES ANTONIVS VIPERANVS *de obtenta Portugalia a Rege Catholico Philippo Hiſtoria*, *Neapoli 1588.* & in *Schotti* Hiſpaniæ illuſtratæ *T. II.* & ANTONIVS *de* HERRERA *Conquiſta de Portugal en los annos 1582. & 1583. Madrid 1591. 4.* Fata *Antonii* cetera eiecti ex regno Luſitaniæ amœna commentandi ratione expoſuit *Hiſtoire de Don Antoine Roy de Portugal tirée de Memoires de Don Gomez de Vaſconcellos* par *Madame de* SAINTOGNE *Amſterdam 1696. 12.* quæ legitimum *Ludovici* Ducis filium eundem fuiſſe adſerere voluit. Grauiter autem preſſi ab Hiſpanis *Luſitani*, iugum hoc excuſſerunt feliciter, quas res memorabiles cum narrarunt hiſtorici, tum *iuſte* factum eſſe adſeruerunt, vel iuſtitiam motuum oppugnarunt, quorſum pertinent: D. LVIS *de* MENEZES Conte de ERIZEYRA, qui ipſe rebus his ex parte adfuit, *Hiſtoria de Portugal reſtaurado* ab an. *1640.* ad a. *1668. Lisboa* T. I. *1680. 1710.* & Tom. II. *1698. f. 2. Voll.* actis publicis inſtructa, proque *Luſitanis* magna libertate ſcripta. Exinde petita maximam partem prudenter tamen libereque ſcripta ad mortem Iohannis IV. vsque ALESSANDRO BRANDANO *Hiſtoria delle Guerre de Portogallo, ſuccedute per l'occaſione della ſeparatione di quel Regno dalla Corona Cattolica*, *Venetia 1689. 4.* *Hiſpanis* quidem addictus vere tamen cauſſas aperuit motuum, bellique fata grauiter memorauit CAIETANVS PASSARELLVS libro, quem inſcripſit: *Bellum Luſitanicum eiusque Regni ſeparatio a Regno Caſtellano, Lugduni 1684. f.* conferenda GIO. BATTISTA BIRAGO *Hiſtoria della diſunione del Reyno di Portugallo della Corona di Caſtiglia*, *Lugduni 1644. 4.* & *Amſtelodami 1647.* Ius Hiſpano-

rum in Luſitaniam ante motus aſſerere conatus fuit cum acerbitatem animorum vidiſſet IOANNES CARAMVEL LOBKOWITZ, Ciſtercienſis Ordinis per Angliam, Scotiam Hiberniamque Progeneralis Libro. quem inſcripſit: *Philippus prudens Caroli V.* Imp. filius, *Luſitaniæ, Algarbiæ, Indiæ, Braſiliæ, legitimus Rex demonſtratus, Antwerpiæ 1639. f.* partium ſtudio vbique laborans, ſtilo adhæc parum culto inficetoque vſus, cumque facta iam pro *Bragantino* felici rerum mutatione ANTONIVS SOVSA *de* MACEDO oppoſuiſſet ſcriptum: *Caramuel convencido en ſu libro intitulado: Philippus prudens*, repoſuit LOBKOWITZ aliud, *Reſpueſta al Manifieſto del Reino de Portugal Antwerpen 1642. 4.* & cum inſcriptione: *Ioannes Bragantinus Luſitaniæ illegitimus Rex demonſtratus*, in idioma latinum translatum, cura *Leandri vander Bandt* editum *Louanii 1642. 4.* huic oppoſita: MANOEL FERNANDEZ *de* VILLAREAL *Anti-Caramuel o Defenſa del Manifeſto del Reyno de Portugal, Paris 1643. 4.* & VELASCI *de* GOVEA *Apologia pro Iure Iohannis Portugalliæ Regis iuſte conſalutati, Olyſippone 1643. f.* cui ANTONIVS *de* FVERTES *&* BIOTA repoſuit: *Apologiam pro Succeſſione Regni Portugalliæ, hiſpanice* etiam editam, ſub titulo: *Anti-Manifeſto de Portugal, Brugis Flandr. 1643. 4.* Præter hos in aciem prodierunt pro *Luſitanis* pugnantes: FRANCISCVS nempe MACEDO Commentario de *Iure ſuccedendi in Regnum Luſitaniæ*, DD. Conimbricenſium, *Pariſiis 1641. f.* latina lingua ab ipſo iterum edito, adiecit: *Appendicem de actu poſſidendi & Iure poſtliminii Sereniſſimi Regis Iohannis IV.* a quo MACEDO profecta: *Filippica Portugueſa* hiſpanice ſcripta & impreſſa *Lisboa 1644. f.* & ex parte *ipſius: Propugnaculum Luſitano-Gallicum contra calumnias Hiſpano-*

Belgi-

Belgicas, *in quo ferme omnia vtriusque Regni, tum domi, tum foris præclare geſta continentur*, Pariſiis 1647. f. atque IOANNIS PINTO RIBEIRO, qui inter mutationis auctores fuerat, *Diſcorſo dell' vſurpatione, retentione & riſtoratione del regno di Portogallo, Liſbon* 1648. 4. ex luſitanico in italicum translatus. ANONYMVS, cuius proſtat *Panegyris Apologetica pro Luſitania vindicata a ſeruitute & tyrannide immani Caſtellæ*, Pariſiis 1641. 4. *Raggion del Re di Portogallo D. Giovanni IV. tradotto da* LIVIO GIOTTO *Lisboa* 1642. 4. & qui præcipuus hos inter iuris *Luſitanorum*, ſe in libertatem vindicandi, defenſor eſt ANTONIVS SOVSA *de* MACEDO, grauiſſimis negotiis legationibusque ſubactus in egregio commentario hoc inſignito elogio: *Luſitania liberata ab iniuſto Caſtellanorum dominio reſtituta legitimo Principi Ioanni IV.* &c. *Londini* 1645. *f.* horrido & barbaro quidem ſtilo ſcripto, ſed pleno rationum iuris ſolidarum, ex Hiſtoria Luſitana, Diplomatibus, Actisque publicis, qualia multa, vt vocant in forma inſeruit adiecitque, illuſtratarum. Alii & cauſſas atque circumſtantias horum libertatis cauſſa factorum motuum, & belli inde ſecuti fata ac vicisſitudines, indolem præterea aulæ & regni ſtatum minorenne *Alphonſo VI.* & poſtquam admotus eſſet gubernationi, iniuſtamque ipſius deiectionem enarrant. Quales ſunt, nec tamen absque partium ſtudio aut erroribus conſcriptæ: *Memoires de Mr.* ABLANCOVRT *Envoyé de S. M. T. C. Louis XIV. en Portugal, contenant l' Hiſtoire de Portugal depuis le Traite des Pyrenées de* 1659. *jusqu' a* 1668, *à la Haye* 1701. 12. Pragmaticum & verax ſcriptum eſt, cordati rerumque Aulæ *Luſitanæ* in qua vixit, callentiſſimi ANONYMI Britanni *anglice*: *An account of the Court of Portugal*, *London* 1700. 8. primum condi-

conditum, poſt *gallice* editum, ſub titulo: *Relation de la Cour de Portugal ſous D. Pedre II. a preſent regnant, Amſterdam 1702. 12.* cuius priori parte *Alphonſi VI.* Regis infelicis ingenium, familiam, resque, altera motus vere deſcribuntur ac electiſſima notitiæ Regni & Aulæ *Luſitanorum* capita, exponuntur. Nitidiſſimo quoque ſcribendi genere expoſiti horum motuum eventus, ſtudio Abbatis de VERTOT Galli, *in Hiſtoire des Revolutions de Portugal, Paris* 1711. 12. *Amſterdam 1712.* ex *Editione* repetita auctiore, primum edita, ſub titulo: *Hiſtoire de la Conjuration de Portugal, Paris 1689. 12.* Quibus exteris coniungendi LEANDER DORIAS, opuſculo *luſitanice*, ſed in fauorem Petri II. ſcripto de *Depoſitione Alphonſi VI.* ſcripto, & *Olyſippone 1666.* edito, quod porro *gallice Relation des Troubles arrivees dans la Cour de Portugal en l'an 1667. & 1668, Paris 1674. 12. germanice, Lipſiæ* ſub inſcriptione: *Cataſtrophe Luſitanica* formis, fuit expreſſum. Sub *Petri II.* Regis imperio orta ob Coloniam ad flumen de *la Plata* deductam, acris cum Hiſpanis contentio, de qua exponit pro *Luſitanis* ſcriptus primum *luſitanice*, dein parum apte in *gallicam* linguam translatus libellus, ſub titulo: *Notice & Juſtification du titre & bonne foy avec laquelle l'on a etabli la nouvelle Colonie du Sacrement de S. Vincent en la Situation appellée de S. Gabriel ſur les bords du Rio da Plata, aves le Traite proviſionel, a la Haye 1713. 8.* Res bellicas plerumque culpa *Luſitanorum* Ducum infeliciter geſtas, in bello contra *Hiſpanos* & *Philippum V.* annis 1704. vsque ad 1709. illuſtrat ſcriptio apologetica Parliamento Britannico exhibita *anglice* primum edita, poſt verſa *gallice: La Conduite du Comte de Galloway en Eſpagne & en Portugal, Rotterdam 1711. 8.*

§. VI.

§. VI.

Reginarum Luſitaniæ *Vitas & fata* commemorabilia diligenter conquiſiuit IOSVA BARBOSA, Academicus Hiſtoriæ Luſitanæ & Domus Braganinæ Hiſtoricus in *Catalogo Chronologico, hiſtorico, genealogico, & critico das Rainhas de Portugal e ſeus Filhos, Vlyſipp. Occid 1727. 4. mai.* Reginas viginti & vnam exhibet, cuiuslibet inſignia ſiſtit, cum Tabula genealogica, ac deinde breuiter illius coniugium, huiusque annum, filios aut filias, annum & diem mortis, locum ſepulturæ, actiones, auctores denique quibus vſus, indicat. Magnorum bello paceque virorum, copioſa olim in *Luſitania* ſeges. Horum merita, ſingularibus commentariis varii celebrarunt, vniuerſalem ſimul Regni hiſtoriam eventusque memorandos illuſtrantes. Tales ſunt: ANTONII RODERICI COSTII *de vita & rebus geſtis Nonnii Aluareſii Pyreria* (Sæc. XV.) *Luſitaniæ Comitis Stabilis Libri II.* eloquentiſſime ac prudentiſſime ſcripti, *Oliſippone Occidentali 1723. f.* Conditionem Rerum *Luſitanicarum* in *India Orientali*, mirifice illuſtrant, *Vitæ* ſummorum Virorum, qui vice ſacra prouinciis præfuerunt, potentiam *Luſitanam* vel extendentes vel conſeruantes. Tales ſunt: *Commentarios do grande Alfonſo de* ALBVQVERQVE *Capitão geral da India, collegidos por ſeu Filho das proprias cartas, que elle eſcrivia ao muito poderoſo Rey D. Manoel, Lisboa 1576. f.* Plures huiusmodi Vitas memorabiles recenſet ex NICOLAI ANTONII *Bibliotheca Hiſp. Noua* celeberrimus *Schmauſius* l. c. p. 660.

§. VII.

Tandem quoque conſiderandi veniunt, qui Statum politicum Portugalliæ, iunctis tamen

expoſitionibus hiſtoricis deſcripſerunt. Talis
HENRICI COCCEII *iuſtitia belli & pacis in ſi*
regni Portugalliæ fundata, Francofurti ad Viadr
1693. 4. qua ex hiſtoria Portugallica varias quæſ
nes iuris naturæ & gentium declarat eruditiſſi
Eundem ſtatum politicum deſcriptum videmu
libro IOANNIS *de* LAET, cui titulus
Portugallia, ſiue de Regis Portugalliæ regnis &
bus, Lugduni Batauorum 1642. 12. quem ex *Oli*
ra excerpſit. Gallico idiomate prodiit S. M
THE *l'Etat de Portugall, a Paris 1680. 8.* Ta
alios qui in hiſtorica deſcriptione ſimul ad ſtat
politicum faciunt. Elegantiſſimam expoſit
nem: *Relation de la Cour de Portugal ſous D. Pe*
anglice *London 1700. 8.* & *gallice Amſterdam 1702*
editam, iam ſupra laudauimus. Notitiam Rer
Eccleſiaſticarum Luſitaniæ præbent: RODER
da CVNHA de *Primatu Bracharenſis Eccleſiæ*
ber *Bragæ 1632.* editus. *Eiusdem Hiſtoria Ec*
ſiaſtica de Braga com as vidas de ſeus Arcebiſpo
Varones Santos & eminentes do Arcebisbado, Br
1634. & *1635.* *Eiusdem Hiſtoria Eccleſiaſtica Lix*
nenſis ſ. dos Arcebiſpos de Lisboa. Eiusd. Catal
& Hiſtoria dos Biſpos do Porto, Bragæ 1623. 2. V
Epiſcopatus *Guardiæ* fata diligenter enarra
EMANVEL PEREIRA *de* SYLVA LEGALI
Memorias para a Hiſtoria eccleſiaſtica do Biſpado
Guarda Tom. I. *Vlyſſippone Occid. 4. mai.* A
ANTONII *de* MACEDO *Luſitania infulata,*
purpurata, ſeu Pontificibus & Cardinalibus illuſt
ta, Pariſiis 1663. 4.

§. VIII.

Notitia *Hiſtoricorum Hiſpaniæ* petenda
ex NICOLAI ANTONII *Bibliotheca Hiſpan*
ſummo ſtudio & ſumtu conquiſita, & quide
cu

cum ex *Bibliotheca Hiſpana vetere*, quæ *Romæ 1696. f.* 2. *Tomis* edita, tum *Bibliotheca Hiſpana noua*, *Romæ 1672. f.* duobus itidem *Tomis* prius formis expreſſa. Vtraque perrara eſt & inter ceteros omnis æui & doctrinæ *Hiſpanicos* Scriptores, *hiſtoricos* quoque magna cura indicat. Iungendi tamen VALERII ANDREAE *Catalogus clarorum Hiſpaniæ Scriptorum*, *Moguntiæ 1607. 4.* exiguo libello exhibitus, ſcriptoresque de rebus Hiſpanicis quosdam memorans, ſed non plene atque copioſe; atque ANDREAE SCHOTTI *Hiſpaniæ Bibliotheca Tomis III. diſtincta*, *Francofurti 1608. 4.* in qua & quidam Hiſtorici occurrunt, tandemque quod ad *Genealogicos & Heraldicos* ſcriptores adtinet, GERARDI ERNESTI de FRANCKENAV, Equitis Dani, *Bibliotheca Hiſpanica Hiſtorico-Genealogico-Heraldica Lipſiæ 1724. 4.* edita, ſumma cura & labore, ex Hiſpaniæ Bibliothecis, quas perquiſiuit, collecta. Ad *Geographicum* ſtatum *Hiſpaniæ* facit LVDOVICI NONII *Hiſpania*, *ſiue populorum*, *vrbium*, *inſularum ac fluminum deſcriptio*, *Antwerpiæ 1607. 8.* quæ accurata eſt. Pertinet huc: *Primera y* ſecunda Parte de las grandezas y coſas notables de Eſpanna por el Maeſtro PEDRO *de* MEDINA *y* por DIEGO PEREZ *de* MESSA, *Alcala de Henares 1595. f.* LVCIVS quoque MARINEVS *Siculus*, *Libris Quinque* prioribus, Regiones, populos, mores Hiſpaniæ deſcribit. DAMIANI *a* GOES vero *Hiſpania* T. I. extat *Hiſpaniæ illuſtratæ*. GARSIAE quoque LOAYSAE *Notitia Hiſpaniæ*, *ſiue*, *Vrbium & Epiſcopatuum eius*, addita huius *Loayſæ* & Card. *d' Aguirre*, Collectionibus *Conciliorum Hiſp.* Tom. II. MARTINVS ZEILERVS *Itinerarium* ſcripſit *Hiſpaniæ & Luſitaniæ*, *Amſtelodami 1656. 12.* quod poſtea germanice verſum prodiit *Vlmæ 1637. 8.* *Noribergæ 1650. 8.* PAVLVS

MERV-

MERVLA *in Coſmographiæ* ſuæ parte ſecunda ſpeciatim quoque Hiſpaniam deſcribit, *Amſtelodami 1636. 12.* Recentiora ſcripta res geographicas, naturales, ciuiles Hiſpaniarum illuſtrant, nimirum: *Voyage d'Eſpagne curieux fait en l'annee 1655. 1666. 12.* qui liber plane egregius eſt, & præter ſitum locorum, ſtatum aulæ illorum temporum, mores, næuos atque vitia Hiſpanorum elegantiſſime deſcribit. Verſa fuit *germanice* ſtilo inficeto, cura *Ioa. Mackle* prodiit *Franckfurt 1667. 12.* Alia eſt eademque prudenter ſcripta & plena egregiarum commemorationum: *Voyage d'Eſpagne fait en 1659. Paris 1665. 4.* quæ tribuitur Domino BOISEL Conſiliario Parliamenti, qui Legatum Gallicum in Hiſpaniam a. 1658. miſſum, comitatus. CONTARINI *Relations d'Eſpagne, a Mombelgard 1666. 12.* & præcipue *Relation du voyage d'Eſpagne de Madame la Comteſſe d'Aunoy, a Paris 1691. 12.* & *a la Haye 1692. 12.* quæ poſtea Germanice quoque fuit verſa *Lipſiæ 1694. 12.* & præter geographicum ſtatum, mores quoque atque ritus varios deſcribit eosdemque ſingulares, intermixtis tamen fictis fabulis permultis. Haut ita pridem prodiit *des Königreichs Spanien Land-Staats- und Stadte-Beſchreibung, Leipzig 1700. 12.* quæ omnem Hiſpaniæ ſtatum deſcribit, ad illud potiſſimum vtilis, vt quod in præcipuis ſcriptoribus reperiatur, in hac deſcriptione collectum videamus. Nec inutilis eſt ſcriptio: *Schauplatz von Spanien und Portugall,* quæ *Amſtelodami 1704. 12.* prodiit, atque in vrbium deſcriptione & ſtatu geographico accuratior eſt. Opus poſtumum eſt, IOANNIS ANDREAE BOSII *Hiſpaniæ, Ducatus Mediolanenſis & regni Neapolitani notitia* partim generalis, partim ſpecialis, e muſeo *Ioh. Andreæ Schmidtii, Helmſtadti 1702. 4.* in qua ex bonis ſcriptoribus ſtatum

ſitum Geographicum, naturalem & politicum deſcripſit. Hos omnes vincunt commendatiſſimæ: *Delices de l'Eſpagne & du Portugal par Don* IUAN ALVAREZ *de* COLMENAR, quod nomen fictum videtur, *a Leide 1707. 8.* & ex editione noua aucta & correcta magis *1715. 8. 6. Voll.* qua diligens notatio regionum, montium, fluminum, villarum, ciuitatium, munimentorum, portuum, templorum, palatiorum & quæ ſunt ſimilia exhibetur, cum amœna de incolarum moribus, inſtitutis, religione, legibus, aliiſque ſimilibus commemoratione, elegantibus figuris æri affabre inciſis, illuſtrata. *Inſcriptiones antiquas in Hiſpania repertas*, deſcripſit ADOLPHVS OCCO, *Heidelbergæ 1596. f.* Vt taceam varias particulares *prouinciarum vrbiumque Hiſpaniæ* præcipuarum deſcriptiones, quæ *Hiſpanico* potiſſimum idiomate proſtant. Nimirum editæ ſunt: *Averiguaciones de las Antiguedades de Cantabria*, auctore *Padre* GABRIEL *de* HENAO *de la Compania de Ieſus*, en *Salamanca* 1689. f. & *Diſcurſos Hiſtoricos di Murcia* i ſu reyno por el Licenciado FR. CASCALES. *En Murcia 1621. f.* Ita HIERONYMVS QVINTANA *hiſtoriam Madriti* atque antiquitatum eiuſdem vrbis deſcripſit *Madriti 1629. f. Gallico* ſermone prodiit: *Relation de Madrid, ou remarques ſur les mœurs de ſes Habitans, a Cologne 1665. 12.* Alias ſcripſit VINCENTIVS *de* MIRAVALL *hiſtoriam Tortoſæ, Madriti 1641. 4.* FRANCISCVS *de* PISA *deſcriptionem vrbis Toleti 1641. f.* GVILIELMVS GONZALEZ *d'* AVILA *hiſtoriam & antiquitates Salamanticæ 1606. 4.* ALONSVS FERNANDEZ *hiſtoriam & annales ciuitatis Placentiæ, Madriti 1627. f.* ATHANASIVS *de* LOBERA *hiſtoriam Legionis, Valledolidi 1596. 4.* ALONSVS MARGADVS *hiſtoriam Seuiliæ 1587. f.* AMBROSIVS MO-

RALIS

RALIS *deſcriptionem Cordubæ, Decada prim*
la Hiſtoria de la inſigne & coronada Cividad y
de Valencia por el Licenciado GASP. ESCO
primera parte *en Valencia 1610. f.* ſeconda
1611. f. alii alia.

§. IX.

Ad *Hiſpaniæ* hiſtoriam illuſtrandam in
faciunt Scriptores varii, quorum plures *ſing*
editi, poſtea vero cum raro inuenirentur,
aliis nondum editis vtili prouidoque eruditiſ
rum virorum conſilio in certa *Corpora* & *Col*
nes, vt vocant, conducti. *Primam* conqu
dum voluntarius exul varias Europæ regione
demiasque perluſtraret ROBERTVS BELVS
glus, ſub titulo: *Rerum Hiſpanicarum Sc*
res aliquot ex Bibliotheca Roberti Beli, *Franc*
1579. f. 2. Tomis, qua exhibentur ſequentes, q
tino ſermone ſcripſerunt: *Tomo* nimirum I.

1. ARETII *Syracuſani, Hiſpaniæ Chorographia.*
2. IOANNIS Epiſcopi *Gerundenſis, Paralipomenon* *paniæ Libri X.*
3. RODERICI XIMENII, Toletani, *Oſtro G* *rum, Hunnorum, Vandalorum, & Silingu* *Hiſtoria.*
4. RODERICI SANCTII Epiſcopi *Palentini, Hi* *Hiſpanica.*
5. IOANNIS VASAEI Brugenſis, *Hiſpaniæ Chron*

Tomo vero *Secundo*:

6. ALPHONSI A CARTHAGENA, Epiſcopi *Bu* *ſis, Regum Hiſpaniæ Anacephalaeoſis.*
7. MICHAELIS RITII Neapolitani, de *Regibus* *paniæ* Libri Tres.
8. FRANCISCI TARAPHAE, Barcinonenſis, *de* *gine & geſtis Regum Hiſpaniæ Liber I.*
9. EIVSDEM *breuis Rerum a Philippo II. Hiſpani* *ge geſtarum* Deſcriptio.

10.

10. LVCII MARINEI *Siculi, de rebus Hiſpaniæ memorabilibus* Libri XXII.

11. LAVRENTII VALLAE *de rebus a Ferdinando Arragoniæ Rege geſtis* Libri III.

12. AELII ANTONII NEBRISSENIS *Rerum a Ferdinando V. & Eliſabetha Hiſpaniæ Regibus geſtarum* Decades duæ.

13. EIVSDEM *Bellum Navarrenſe.*

14. DAMIANI A GOES *Hiſpania.*

15. GENEALOGIA *Regum Hiſpaniæ ab Adamo vsque ad Philippum II.*

Altera, eademque locupletior multo *Collectio* inſcribitur: *Hiſpania illuſtrata, opera & ſtudio doctorum hominum, Francofurti Tomus* Primus *1603. Tomus* Secundus 1603. *Tomus* Tertius *1606. Tomus* Quartus *1608. f.* communiter hæc *Hiſpania illuſtrata* adſcribitur ANDREAE SCHOTTO Societatis Ieſu nobiliſſimo doctiſſimoque membro, qui *Primum ſecundumque Tomum* curauit; Tertium edidit IOANNES PISTORIVS; *Quartum*, qui in quibusdam exemplis deeſſe ſolet, FRANCISCO SCHOTTO, *Andreæ* fratri, eidem ſocietati adſcripto debemus. Inter rariora hiſtorici argumenti opera hæc compilatio eſt referenda, ſuoque corpore ſequentia tenet monimenta:

1) MARII ARETII *Hiſpaniæ Chorographia*, in Dialogi modum conſcripta p. 1.

2) IOANNIS MARGARINI *paralipomenon Hiſpaniæ libri X.* ab Herculis aduenru ad Chriſtum natum p. 9.

3) RODERICI SANCTII *hiſtoria Hiſpanica* ab aduentu Herculis ad tempora Henrici IV. Caſtellæ Regis partes quatuor p. 121.

4) ALPHONSI A CARTHAGENA *Regum Hiſpaniæ anacephalæoſis* p. 246. ab Herculis aduentu ad Henricum IV. C. R.

5) LVCI

5) LVCII MARINEI SICVLI *de rebus Hiſpaniæ memorabilibus libri XXII.* p. 291. ab origine gentis ad Carol. V.

6) FRANCISCI TARAPHAE *de origine ac rebus geſtis Regum Hiſpaniæ liber* p. 518. a Tubale ad Carolum V. Imp.

7) *Breuis rerum a Philippo II. Catholico Rege geſtarum deſcriptio* p. 569.

8) IOANNIS VASAEI *rerum Hiſpanicarum Chronicon* p. 572. a Tubale ad mortem Veremundi III. Caſtellæ R.

9) LAVRENTII VALLAE *de rebus a Ferdinando Arragonum Rege* (Henrici III. Caſtellæ R. fratre) *geſtis libri III.* p. 727.

10) AELII ANTONINI *Nebriſſenſis rerum a Ferdinando V. & Eliſabetha, Hiſpaniarum Regibus geſtarum decades duæ* p. 786. *Eiusdem de bello Navarrenſi libri duo* p. 609. Extant & inter *Opera*, *Granatæ 1545. f.* excuſa.

11) ALVARI GOMECII *de rebus geſtis Franciſci Ximenii libri VIII.* nomine Academiæ *Complutenſis* ſcripti p. 927. acceſſere *Inſcriptiones nonnullæ Tarraconenſes*, ex *Hiſtoria Hiſpanica Ludovici Pontis* ſtudio *Ioannis Sambuci.*

12) DAMIANI A GOES *Hiſpania* p. 1106.

13) MICHAELIS RITII *de Regibus Hiſpaniæ libri III.*

14) *Genealogia Regum Hiſpaniæ recens ex Italico tranſlata & diuerſorum Principum ac Ducum* militarium catalogus p. 1182. ab Adamo ad Philippum II.

TOMVS SECVNDVS *Hiſpaniæ illuſtratæ* exhibet:

1) B. ISIDORI *de claris præſertim Hiſpaniæ ſcriptoribus ac epiſcopis* Librum p. 1. Qui alias cum appendicibus BRAVLIONIS Epiſcopi Cæſarauguſtani; ILDEFONSI Epiſcopi Hiſpalenſis; IVLIANI Præſulis Toletani; FELICIS Præſulis Toletani, & incerti Auctoris cum notis *Andreæ Schotti* prodiit *Toleti 1592. f. Moguntiæ 1605. 4. Prior* etiam *Pars* in Caſtellanam linguam tranſlata *Madriti 1608. f.*

2) RODERICI XIMENES *rerum in Hiſpania geſtarum*

libros IX. p. 25. ad Ferdinandum Sanctum Caſtellæ R. a. 1243.

3) Eiusdem *Oſtro-Gothorum hiſtoriam* p. 148. EIVSD. *Hunnorum, Vandalorum ac Sueuorum & Alanorum* & *Silingorum hiſtoriam* p. 151.

4) Eiusdem *hiſtoriam Arabum* p. 162. *a Mahomede vsque ad Almoadum.*

5) Eiusdem *hiſtoriam Romanorum* p. 186.

6) PETRI PANTINI *de dignitatibus & officiis regni ac domus regiæ Gothorum commentarium* p. 195.

7) IOANNIS MARIANAE *Hiſtoria de rebus Hiſpaniæ libri XX.* p. 205. a Tubale ad Ioannem II. Caſtellæ Regem R. a. 1429.

8) ALFONSI GARSIAE MATAMORI *de academiis & doctis viris Hiſpaniæ* ſiue, *pro aſſerenda Hiſpanorum eruditione Narratio Apologetica*, adhæc *Nomenclator illuſtrium Scriptorum Hiſpaniæ* p. 801.

9) DAMIANI a GOES *vita*, p. 813.

10) Eiusdemque *Epiſtola ad Ioannem Iacobum Fuggerum pro defenſione Hiſpaniæ.* p. 827. Non autem eſt in ea Epiſtola *Hiſpaniæ* defenſio, ſed *Goes* ſe Hiſpaniamque ſuam defendit aduerſus *Münſterum* eundemque confutat. Addita eſt *Fuggeri* reſponſoria.

11) L. ANDREAE RESENDII *epiſtola hiſtorica de ara Hiſpanorum* p. 828.

12) *Nomenclaturam vrbium Hiſpaniæ*, p. 830. *in quibus Sedes Epiſcopales conſtitutæ ſunt*, ex duobus vetuſtiſſimis Codicibus Eccleſiæ *Ouetenſis*.

13) HIERONYMI PAVLI, Barcinonenſis *de fluminibus & montibus Hiſpaniæ librum* p. 834.

14) Eiusdem *Barcino & epiſcoporum Barcinonenſium catalogum* p. 840.

15) HIERONYMI BLANCAE *regum Arragoniæ ſeriem, cum ſuccincta eorum vita*, a Garſia primo Soprarbiæ Rege a. 724. ad Philippum II. p. 848.

16) AMBROSII MORALIS *Cordubam* p. 853.

17) CAROLI VERARDI *de expugnatione Regni Granatæ* Dialogi, p. 861.

18) DAMIANI a GOES *Vliſſiponenſis vrbis deſcriptionem* p. 878.

19) Eiusdem *de Imperio ac rebus Luſitanorum* Diſſerta-

tiuncula ad *Paulum Iouium*, ita quidem inſcriptio habet, ſed eſt ad *Petrum Bembum*, contra *Pauli Iovii* nonnulla.

20) L. ANDREAE RESENDII *antiquitatum Luſitaniæ libros IV.* & *de municipio Eborenſi* librum vnum ab *Andrea Schotto* e luſitanicis latinum factum p. 892.

21) IACOBI MENOETII VASCONCELLI ICti Luſitani, de *Eborenſi municipio* Commentarium p. 985.

22) LVCII ANDREAE RESENDII *pro Colonia Pacenſi epiſtolam* ad *Iohannem Vaſeum* p. 997.

23) EIVSDEM *pro SS. Martyribus Vincentio Olyſipponenſi*, *Vincentio*, *Sabina & Chriſtbetide Eborenſibus Ciuibus ad Bartholomæum Kebedium epiſtolam* p. 1001.

24) AMBROSII MORALIS *epiſtolam ad Reſendium*, p. 1021. *cum eiusdem reſponſione* de variis patriarum antiquitatum momentis.

25) IOANNIS ANTONII VIPERANI *de obtenta Portugallia a Rege Catholico Philippo* hiſtoriam p. 1031.

26) HIERONYMI CONESTAGGII *de Portugalliæ coniunctione cum regno Caſtellæ* Libb. X. p. 1058.

27) DVARDI NONII LEONIS *cenſuras in libellum de regum Portugalliæ origine, qui Fratris Ioannis Teixeræ nomine circumfertur* p. 1222.

28) Eiusdem *de vera Regum Portugalliæ genealogia* Librum p. 1254.

29) *Catalogum omnium Aethiopiæ Regum*, ex Aethiopica lingua translatum p. 1278.

30) CHRISTOPHORI COLVMBI *de inſulis nuper inventis epiſtolam* p. 1282.

31) *De legatione Imp. Aethiopiæ ad Clementem VII. pontificem* p. 1285.

32) DAMIANI A GOES Tractatum *de religione & moribus Aethiopum* p. 1288.

33) EIVSDEM *de Regno Aethiopias* ac populo deque moribus eiusdem p. 1286.

34) IOHANNIS Portugalliæ Regis *Litera ad Clementem VII.* P. R. p. 1287.

35) EIVSDEM *Deplorationem Lappianæ gentis* p. 1313.

36) *Epi-*

36) *Epiſtolam* EMANVELIS, *Regis Portugalliæ ad Leonem X. de victoriis nuper in Africa habitis* p. 1315.

37) *Epiſtolam* IOANNIS III. *Regis Portugalliæ ad Paulum III. P. M. de rebus in Oriente feliciter geſtis* p. 1316.

38) DAMIANI A GOES *Dienſis vrbis oppugnationem* p. 1319.

39) EIVSDEM de *Bello Cambaico II.* Commentarios Tres p. 1328.

40) IACOBI SEVII, de *rebus a Luſitanis ad Dium geſtis* Commentarios, p. 1345.

41) NARRATIONEM *rerum in India An. 1530. geſtarum latina factam* per L. ANDR. RESENDIVM p. 1372.

42) IOAN. MARIANAE *Hiſtoriæ Hiſpanicæ appendicem.*

Tomus Tertius habet:

1) HIERONYMI SVRITAE *Indices rerum ab Arragoniæ Regibus geſtarum.* Libris III.

2) GAVFRIDI MALATERRAE *monachi rerum geſtarum a Roberto Viſcardo, Calabriæ Duce & Rogerio fratribus in Campania, Apulia, Brutiis, Calabris & in Sicilia libros IV.* p. 282.

3) ALEXANDRI Cœnobii S. Saluatoris Vallis Celeſinæ Abbatis, *Rogerii Siciliæ Regis rerum geſtarum libros IV.* p. 344.

4) *Extracta de Chronica Fratris Ptolomæi de Luca* Fratris Ordinis Prædicatorum, *de geſtis ſummorum Pontificum & occurrentibus tempore eorundem ſuper Roberti Guiscardi genealogia* p. 372.

5) BERNHARDI GOMESII *de vita & rebus geſtis Iacobi I. Regis Arragoniæ, cognomento Expugnatoris* Libros XX. *p. 384.*

6) HIERONYMI BLANCAE *Commentarios rerum Arragonienſium*, qui incipit in clade *Roderici* & finit in *Philippum II.* p. 576.

7) *Genealogicas Tabulas* primum *Regum Arragoniæ*, & illuſtris Familiæ Arragonicæ *Lanuzarum* ex Blanca; deinde Gentis *Nordmannicæ* ab An. *1035. ad 1195.* & tandem illuſtrisſimæ *Gironum* familiæ p. 840.

8) *Codicis Legum Wiſigothorum libros XII. & Iſidori Hiſpalenſis epiſcopi de Gothis, Vandalis & Sueuis Hiſtoriam,*

ſtoriam, ſiue Chronicon & Procopii Cæſarienſis Rhetoris ex libro VIII. Hiſtoriarum locum de Gothorum origine, ex bibliotheca Petri Pithœi p. 841.

Tomus Quartus continet:

1) LVCAE DIACONI Tudenſis *Chronicon Mundi ab Origine vsque ad annum* 1274. p. 1.

2) VICTORIS epiſcopi TVNNVNENSIS *Chronicon ab* XIIX. *Conſulatu Theodoſii Iunioris vsque ad annum Chriſti* 563. p. 117.

3) IOANNIS abbatis BICLARIENSIS *Chronicon ab initio regni Iuſtini iunioris, vsque ad annum octauum Mauritii Imperatoris* p. 152.

4) IDACII *Chronographiam a primo Rege Aſſyriorum, Nino, vsque ad annum* 2. *Anthemii* p. 160.

5) EVLOGII Martyris *Opera, eiusdemque vita, cum ſcholiis Ambroſii Moralis* p. 223.

6) LVDOVICI NONII *Hiſpaniam, ſeu populorum vrbium, inſularum & fluminum in ea accuratiorem deſcriptionem* p. 373.

Tertia Hiſtoricorum ad res *Hiſpanas* antiquas cumprimis illuſtrandas *Collectio* prodiit ſub *hiſpanico* titulo: *Hiſtorias de Idacio, Iſidoro, Sebaſtiano, Sampiro y Pelagio Obiſpo & recogidas per* Don *Fray* PRVDENCIO *de* SANDOVAL, *Pampelona* 1634. *f.* qua *Quinque* breuiora latine ſcripta *Chronica* exhibentur, nempe:

1) IDACII *Chronicon.*
2) ISIDORI Epiſcopi Pacenſis *Chronicon.*
3) SEBASTIANI Epiſcopi Salamanticenſis *Chronicon.*
4) SAMPIRII Epiſcopi Aſtorgenſis *Chronicon*, &
5) PELAGII Ouetenſis Epiſcopi *Chronicon.*

Singula V. *Chronica* XIX. plagulas in folio vt aiunt implent, copioſis tamen *Sandoualii* notis *hiſpanice* ſcriptis, adiectisque Diplomatibus, illuſtrata. Sed hæc Collectio noſtris in oris perrara eſt.

§. X.

§. X.

Hiſce ex fontibus aliisque condendæ hiſtoriæ præſidiis, latino, hiſpanico alioue idiomate, permulti Libros deduxerunt, *omnem* fere *Hiſpaniæ Hiſtoriam* illuſtrantes, Claſſique huic ex parte adſcribendi. Agmen horum ducant: *Los cincos Libros Primeros della Cronica General de Eſpanna, que recopilana* el Maeſtro FLORIAN *de* OCAMPO, (de Campo) editi primum *Quatuor Libris Zamoræ 1544. f.* & poſt mortem auctoris addito *Quinto, Compluti 1578. f.* a Carolo V. Imp. & Rege Hiſpaniæ ad condendam hanc hiſtoriam ſtipendio excitatus, a diluuio narrationem orditur, eandem ad Bella Punica ſaltim perduxit, in antiquiſſimis *Annii* fabulas, vt tunc in pretio erant, ſecutus. Huius labores perſecutus a *Philippo II.* hiſtoricus conſtitutus, comesque in itinere, & Bibliothecarum Archiuorumque in Cœnobiis latentium ſubſidiis inſtructus AMBROSIO MORALES, cuius CRONICA GENERAL *de Eſpanna proſequiendo los Cincos Libros que el Maeſtro* FLORIAN DOCAMPO *Coroniſta del Emperador Carlos V. dexo eſcritos, Compluti 1574. 1575. & 1579. f. & Cordubæ 1586. f. 3. Voll.* qui a magnis viris probatus ſcriptor, *Docampo* relictis collectaneis, alia inter ſubſidia, quæ ſuppetebant, vſus, ab iis orſus temporibus, vbi is deſierat, *Tomo Primo* ea refert quæ in Hiſpaniis contigerunt, dum eſſet Imperii prouincia Romani. *Tomo* inde *Secundo*, qui *Compluti 1579.* impreſſus, fata Regni Viſi-Gothorum ad a. 714. ſimulque principum Hiſpaniæ vrbium antiquitates commemorauit; *Tomo* demum *Tertio, Cordubæ 1586. f.* edito, res reſtitutas per *Pelagium*, regii ſanguinis heroem ab a. 718. ad an. 1037. Veremundique III. vltimi Regis Legionis mortem,

conſignauit. Huic Morales multum debet Mariana. Huius Continuatio eſt *Hiſtoria de los Reyes de Caſtilla y de Leon* por Don Fray PRVDENTIO *de* SANDOVAL in *Barcelona 1634. f.* qui a Philippo III. Rege, Chroniſtæ munere ornatus, *Moralis* Hiſtoriam a *Veremundo III.* produxit atque *Quinque Legionis* & *Caſtellæ Regum*, *Ferdinandi* ſcilicet *primi*, *Sanctii II. Alphonſi III. Vrracæ* Alphonſi VI. filiæ, & *Alphonſi VII.* ad annum vsque 1157. res memorabiles multa diligentiæ ac prudentiæ laude, conſignauit. Quod autem ille perficere non potuerat, vt hiſtoriæ filum vsque ad auſpicatam Regnorum Caſtellæ & Arragoniæ coniunctionem produceret, id contigit, qui plura quoque adiecit, auctori nobiliſſimi & perrari operis, cuius index: *Los Quarenta Libros del Compendio hiſtorical de las Chronicas y univerſal Hiſtoria de todos los Reynos de Eſpanna compoſtos* per ESTEVAN *de* GARIBAY, in *Barcelona 1628. f. IV. Tomis*, alii & vetuſtiorem memorant factam in *Amberes* ſiue *Antwerpiæ 1571. f.* orditur auctor ab vniuerſali diluuio, & præmiſſa Hiſpaniarum geographica deſcriptione, res quas colligere potuit a Tubale per omnes Hiſpaniarum dominatores ad a. 1600. enarrat, fata regum & imperantium, ſeiunctorum quoque comitatuum atque regnorum ſingillatim enarrat, inſertis regnorum *Nauarræ* & *Arragoniæ* deſcriptionibus, *Granatenſis* præterea regni conuerſionibus, immiſcet quoque catalogos imperantium exterorum & ſimilia. Coniungendæ eiusdem auctoris: *Illuſtrationes Genealogicas de los Reyes de las Eſpannas* por ESTEVAN *de* GARIBAY, *en Madrid 1596. f.* Hi quidem omnes, cum grano ſalis legendi, licet magno ſint habendi in pretio, principem tamen inter vniuerſales Scriptores locum meretur IOANNES MA-

RIA-

RIANA S. I. ſummæ doctrinæ, ſcriptis de *rebus Hiſpanicis Libris XXX.* ob tot rerum ordinationem accuratiſſimam, ac nobiliſſimum dicendi genus, prope inimitabile ſummamque libertatem præſtantiſſimis. Dederat primum *Libros* tantum *XX.* latine cultiſſime exaratos *Toleti 1592. f.* ad annum 1419. perductos, qui & *Schotti Hiſpaniæ illuſtratæ* T. II. p. 205. merito fuerunt inſerti, his tamen *Libri X.* reliqui ad a. 1516. obitumque Ferdinandi Catholici perſcripti ſucceſſerunt, qui *Tomo IV.* Hiſpaniæ illuſtratæ, appendicis loco plerumque ſolent addi. In Germania quoque XXX Libri iunctim *Moguntiæ 1605. 4. mai.* excuſi. Nitidiſſima & optima ex latinis eſt editio noua, quæ prodiit hac inſcriptione inſignis: IOANNIS MARIANAE S. I. *Hiſtoriæ de rebus Hiſpaniæ, Libri Triginta, accedunt: Fr.* IOSEPHI EMMANVELIS MINIANAE, Valentini, Ord. Sanctiſſ. Trinitatis redemptionis captiuorum *Continuationis Nouæ* Libri X. *cum Iconibus Regum*, Tomis Quatuor, *Hagæ Comitum*, ap. *Petrum de Hondt 1733. f.* Quæ *Miniana* continuatio ſcripta diſerto admodum grauiſſimoque ſtilo, ipſisque rebus pari. quas ab obitu Ferdinandi Catholici vsque ad initium regis Philippi III. annumque 1600. perduxit. Ipſe *Mariana*, breuiter ſtrictimque quondam orſus continuationem quæ edita hoc titulo: P. IOANNIS MARIANAE *S. I. Summarium ad Hiſtoriam Hiſpaniæ, eorum quæ acciderunt annis ſequentibus, Moguntiæ 1619. 4.* atque *Hiſpanicæ* verſioni quoque additum, ex quibus forte latine verſum quod ab 1515. ad ann. 1612. res Hiſpanas conciſe annotatas, refert. Ipſe poſtmodum *Mariana*, hanc ſuam præclaram hiſtoriam in hiſpanam vertit linguam, de qua ipſe præmiſſa Præfatione monuit, ſe non proceſſiſſe in hac verſione adornanda, vt

interpretem, ſed vt auctorem eoque fuiſſe progreſſum, vt quandoque cognomina mutauerit & fortaſſis etiam opinionem, adiungitque eam ſententiam habendam pro ſua, quæ in hac Editione (1608.) inueniretur. Neque enim ſe verbis adſtrinxiſſe, libere demſiſſe & addidiſſe, prouti ipſi melius viſum fuerit. Alia enim ſcribit, doctis conuenire, alia indoctis. Hisce addit elegantiſſimus JCtus Hiſpanus & iam Bibliothecæ Regiæ Præfectus MAIANSIVS, Præfatione *Continuationis Marianæ*, a *Miniana* factæ: *Quapropter quicumque voluerit allegare teſtimonium aliquod ex hiſtoria latina Ioa. Marianæ, præ oculis ſemper habere debet illa eiusdem verba, eam ipſius habendam ſententiam quæ in Editione Hiſpana* (anni 1608.) *inuenietur*. Quæ tamen aſſertio curate expendenda mihi videtur. Prodiit hæc verſio ſub titulo: *Hiſtoria General de Eſpanna, compueſta primero en Latin, deſpues buelta en Caſtellano por* IVAN *de* MARIANA, *de la Compannia* de Ieſus. *De nueve corregida, muy aumentada por el* miſmo, *en Madrid 1608. 2. Voll. f. Toleti 1601. f.* & ibid. *1617. f. 2. Voll. & 1650. f. annadida des de 1621. haſta al 1649. Gallice* verſa & notis illuſtrata hoc titulo prodiit: *Hiſtoire generale d' Eſpagne* du P. IEAN *de* MARIANA, *de la Compagnie de Ieſus traduite en François avec des notes & des cartes par* le P. IOSEPH NICOLAS CHARENTON *de la même Compagnie, à Paris 1725. 4. V. Tomes.* Narrationem orſus a *Thubale*, vsque ad mortem Ferdinandi Catholici perſequitur, ſummaque ſcribendi libertate regum characteres compoſuit, erroresque notauit ſevere, in recentioris tamen æui, maiore cautione vſus, fabulas magnificas in Hiſpanorum hiſtoriis non infrequentes attingit quidem, eo tamen modo, vt ipſum talia non crediſſe quiuis facile cognoſcat. Cenſorem viuus

mactus

tractus *Mariana*, nam PEDRO MANTVANO dedit: *Aduertencias a la Hiſtoria de Iuan de Mariana, in Milano 1611.* & *en Madrid 1613. 4.* cui repoſuit vir iuuenis viginti annorum THOMAS TOMAIO de VARGAS *la Hiſtoria general d' Eſpannà defendida en Toledo, 1616. 4.* Sunt qui *Marianam* vtrumque ſcriptum ipſi antequam formis exprimeretur, oblatum, haut legere voluiſſe, annotarunt. Syſtema *Hiſpanæ Hiſtoriæ* pragmatice ſcribendæ animo complexus, Saavedra vir doctrinæ ſoliditate iudicio, vſu, animoque cordato inſignis. Sed prodiit ſaltem præſtantiſſimi operis *Pars prima*, hoc elogio: *Corona Gothica, Caſtellana y Auſtriaca, politicamente illuſtrada*, Parte Primera, *por Don* DIEGO SAAVEDRA FAXARDO, *Cavallero de la Orden de Santiago del Conſejo de ſu Mageſtad en el ſupremo de las Indias, y ſu Plenipotençiario para la paz univerſal*, impreſa *en Munſter*, ſiue potius in *Belgio, 1646. 4.* Res & rem Regni Gothorum publicam, prudentiſſime illuſtratam ab Alarico ad Rodericum vsque ſcite expoſuit excitatis præſtantiſſimorum ſcriptorum in margine notis. Dolendum inſigniter alteras binas partes, vel non abſoluiſſe, vel edidiſſe ſummum virum. Eſt hic liber hodie in numero rariorum. Ex *Hiſpanis*, qui hoc argumentum tractarunt memorantur plures alii, quorum tamen Libri, vt & iam commemorati, præter Marianam rarius in partibus ſeptentrionalibus proſtant, quales MARTIN CARILLO *Annales y Memorias Chronologicas, contienen las coſſas mas notables ſuccedidas en Eſpanna, en Hueſca 1622. f.* ALPHONSI SANCHEZ *Anacephalæoſis de rebus Hiſpaniæ, Compluti 1634. 4.* quam ex Mariana compendium eſſe ſcribunt, qui perluſtrarunt. Coniungendi ſequentes: MICHAELIS RICCII *de Regibus Hiſpaniæ, Hieruſalemi, vtriusque Siciliæ*

Hiſtoria, Neapoli 1645. 4. & ſæpius alibi edita eſt in *Schotti* quoque *T. I.* & *Beli* T. II. comparet, & I. B. LAMBERTINI *Theatrum regium, ſiue Regum Hiſpaniæ* ſeries Coniungendi hac in claſſe: IVLIAN *del* CASTILLO *Hiſtoria de los Reyes Godos, Burgos 1582. f.* ac IAYME BLEDA *Coronica de los Moros de Eſpanna, Valencia 1618. f.* Ex Italorum numero res hiſpanas conſignarunt: PAVLVS BOMBINVS dedit: *Breuiarium rerum Hiſpanicarum ab Hiſpania reuiuiſcente,* ab a. 712. ad a. 1350. cuius *Enneas prima* prodiit *Venetiis 1634. 4.* edita ab ipſius nepote *Ioanne Bombino.* BERNARDO GIVSTINIANI *Iſtoria generale della Monarchia Spagnuola* lucem vidit in *Venetia 1674. 4.* cum figuris. *Galli* quoque ſua lingua, nec tamen ſemper abſque partium ſtudio in exponenda Hiſpana hiſtoria elaborarunt. Ex his ſequentes heic annotaſſe ſufficiat: MAYERNE TVRQVET *Hiſtoire generale d'Eſpagne, Paris 1635. f.* 2. Voll. qui Marianam quidem ſecutus, additis tamen quibusdam, quæ illud iudicii lumen quod in Mariana laudant, haud oſtendunt. Prodiit verſum anglice, editore *Grimeſton, Londini 1612. f.* du VERDIER *Abregé de l' Hiſtoire d' Eſpagne* prodiit *Paris 1659. 12. Nouvelle l'Introduction a l' Hiſtoire d' Eſpagne, où la Chronologie des ſes Rois, la Geographie, & le Gouvernement politique & eccleſiaſtique* par *Mr.* N. *Amſterdam 1704. f.* c. fig. ABREGE *Chronologique de l' Hiſtoire de Mariana* compoſita a virgine *de la Roche 1694. 12. 3. Voll.* edita. An cum hac conueniat: *Abrege nouveau de l' Hiſtoire generale d' Eſpagne, Paris 1688. 12. 3. Voll.* cum ignaris ſcio. Leuis ſane momenti multisque erroribus referta: *Hiſtoire generale d' Eſpagne, Paris 1723. 12. mai. IX. Tom.* cuius auctor Abbas BELLEGARDE. Elegans eſt: *Hiſtoire des Revolutions d' Eſpagne* par L' Abbé de VERTOT,

roi, *Paris 1726. 12. V. Voll.* atque typis *Belgicis*: *Hiſtoire des Revolutions d'Eſpagne depuis la deſtruction de l'Empire des Goths Haye 1729. 4. 3. Voll.* & *ibid 1734. 8. 4. Voll.* In *Anglia* producta eſt: *A brief Hiſtory of Spain collected from the Spanish Authors by* IOH. STEVENS, *London 1701. 8.* cuius forte verſio, quæ inſcripta: *Hiſtoire abregée d'Eſpagne, traduite de l'Anglois, Vtrecht 1703. 12.* Laudant alii: *Hiſtoire d'Eſpagne depuis le commencement de la Monarchie, jusqu'à Philippe V. Bruxelles 1704. 12. 3. Voll.*

§. XI.

Separatorum quondam, quæ iam corpus *Monarchiæ Hiſpanicæ* faciunt, *Regnorum* & *Principatuum Vrbium* quoque *principum*, res pace & bello, in ſacris & republica geſtas, ac memorabilia, ſane permulti conſignarunt literis, quorum omnes heic commemorare noſtri haut eſt inſtituti.

Regnorum *Caſtellæ* & *Legionis* Scriptores.

Ad *Regna* vtriusque *Caſtellæ* autem pertinent: SALAZAR *de* MENDOZA *Origen de las dignidades ſeglares de Caſtilla, y Leon, con relation de los Reyes de eſtos Reynos* en *Madrid 1658. f.* & ALONSO CARILLO *Origen de la Dignidad de grand de Caſtilla, preeminencias de que goza en los actos publicos*, en *Madrid 1657. f.* Antiquitates & fata præcipuarum horum Regnorum *Vrbium* ac ciuitatium dederunt: FRANCISCO *de* PISA *Deſcripcion de la Imperial Ciudad de Toledo, y Hiſtoria de ſus Antiguedades*, en *Toledo 1605. f.* PEDRO *de* ROYAS *Hiſtoria de la Imperial Ciudad de Toledo*, en *Madrid 1654. f.* De Sede regia commentati: GERONIMO *de* QVINTANA *Hiſtoria de la Antiquedad de la Villa de Madrid*, en *Madrid 1629. f.* GONZALEZ

ZALEZ DAVILA *Theatro de las Grandezas* d
Villa de Madrid, en *Madrid 1623. f.* vicinum
perbum *Monaſterium*, quod Regibus quand
dat receptaculum *Eſcurial*, illuſtrarunt: FR
CISCO *de los* SANTOS *Deſcripcion breve del*
naſterio de S. Lorenzo el real del Eſcorial, unica
ravilla del Mondo, en *Madrid 1657. f.* & ite
1667. f. auctior, nam Cap: XII. bipertitum fac
ibid. 1681. f. necnon: ILARIO MAZZOLAR *le*
li grandezze dell' Eſcuriale di Spagna; *Bol*
1648. 4. Aliarum *Ciuitatium* Annales & mem
bilia, intermixtis tamen incertis multis ac f
loſis exhibuerunt, nimirum proſtant: DI
de COLMENARES *Hiſtoria de la Ciudad de S*
via, en *Segouia 1637. f.* IUAN PABLO MART
RICO *Hiſtoria de la Ciudad de Cuença*, en *Ma*
1627. & 1629. f. LVIS *de* ARIZ *Hiſtoria de la g*
dezza de la Ciudad de Avila, en *Alcala 160*
ALONZO FERNANDEZ *Hiſtoria y Annales d*
Ciudad obiſpado de Placentia, en *Madrid, 162*
BERNABE MORENO *de* VARGAS *Hiſtoria d*
Ciudad de Merida, en *Madrid 1633. 4.* ATHA
SIO *de* LOBERA *Hiſtoria de las Grandezas d*
Ciudad y Igleſia de Leon, en *Valladolid 1596. 4.* G
GONÇALEZ *de Avila Hiſtoria de las Antigueda*
de la Ciudad de Salamanca, en *Salamanca 1606. 4*

Scriptores de Regno vrbibusque *Arragoniæ.*

Princeps rerum huius *Regni* omniumque fere
ſpaniæ regionum ſcriptor eſt, HIERONYM
SVRITA (GERONYMO ÇVRITA) Chronograp
Regni, qui labore triginta annorum ex archi
quæ Philippi II. Regis prouida gratia ipſi a
ruerat, optimisque omnis generis monimen
elucubrauit magno labore & ab a. 714. ad annum F
dinandi. Catholici emortualem 1516. condux
Ana

Anales de la Corona de Aragon, Zaragoça 1610. f. VI. Voll. qui hac annorum ſerie prodierunt: *Tomi* I. & II. excuſi *1585. 1562.* III. & IV. *1568. V. & VI. 1579.* addito cuilibet *Tomo Indice* ſpeciali, & ex iterata poſt mortem auctoris, editione, vti iam indicaui, *1610.* addito *Septimo*, qui *Indicem generalem* affert locupletiſſimum, nec tamen omnibus exemplis adiectus. *Sexto* Tomo coniuncta eſt ALPHONSI *de* S. CRVCE rigida ſatis huius operis ampliſſimi cenſura; adiuncta tamen ſimul ſolida AMBROSII *de* MORALES pro *Surita*, *Apologia*. Tomus *Primus* & *Secundus* ab an. 714. aduentuque Saracenorum in Hiſpaniam, vsque ad an. 1410. obitumque Regis *Martini*, latino quoque ſtilo editi ab ipſo auctore, quorum inſcriptio: *Indices rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum*, *Cæſar-Auguſtæ 1578. f.* atque illati Tomo II. *Hiſpan. illuſtr.* quam *A. Schotto* debemus. *Suritæ* in munere hiſtorici publici ſucceſſor HIERONYMVS BLANCAS, quæ ad *eum* ſupplendum illuſtrandumque facere potuerunt, conduxit, cuius: *Icones Regum in Regia Cæſarauguſtana aula, cum Inſcriptionibus*, ad a. 1600. *Cæſarauguſtæ* editæ *1587.* recuſæ *1680. 4.* ſecuta inde: *Tabula in Faſtos Magiſtratuum Iuſtitiæ Aragoniæ, Cæſarauguſtæ* 1587. & qui optimi *eius Commentarii Rerum Aragonenſium* ad an. 1588. *Cæſarauguſtæ 1588. f.* atque in *Schotti* T. III. p. 566. BARTHOL. LEONARDO *de* ARGENSOLA *primera Parte de los Anales de Aragon que proſigue los de Zurita*, en *Zaragoça 1630. f.* orſus ab obitu Ferdinandi Catholici res quadriennii regni Caroli I. inter Imperatores V. enarrauit. LVCIVS MARINEVS, Siculus, *de Regibus Arragoniæ* Libros IV. condidit, editos *Cæſarauguſtæ 1509. f.* & *Compluti 1533. f. hiſpanice* quoque verſos & impreſ-
ſos

ſos formis *Valentiæ 1524. f.* illatos quoque ipſius *rum Hiſpaniæ memorabilium* Libris *XXII.* qui *Schotti* T. I. & *Beli* T. II. proſtant. Breue opuſculum CASPARIS SCIOPPII de *Arrago Regum origine, poſteritate, &c. Mediolani 1628. 8.* tant præter hos: *Cronica antiqua d'Arragon*, en *lencia 1524. f.* & IVAN FRANC. ANDR. *de* VZT ROZ Y DIEGO IOSEPH DORMER *Progreſſo la Hiſtoria en el Reyno de Aragon, que contiener vios ſucceſſos des de el anno 1512. haſta el de 1580, ragoça 1580. f.* *Vrbium Arragoniæ* inſignium habemus ſcriptores: ANONYMI *Trofees y anti dades de la Imperial Ciudad de* ZARAGOÇA, *celona 1639. 4.* FRANCISC. DIEGO *de* AY *Fundacion, Excellencias, Grandezas y memorables de l'antiquiſſima Ciudad de* HVES *Hueſca 1619. f.* atque IVAN BRITS MARTI *Hiſtoria de la fundacion y antiquedades de S.* IV *de la* PENNA, *Zaragoça 1620. f.* Pertinet que ad hanc claſſem: GERONIMO *de* BLAN *Coronaciones de los Sereniſſimos Reyes de Aragon, Zaragoça 1641. 4.*

Andaluſiæ Vrbium ſcriptores.

Splendidarum & celeberrimarum *Andal Vrbium* fata literarum monimentis conſi runt, *Sevillæ* ſcilicet: PABLO *de* ESPIN *Primera & ſegunda Parte de la Hiſtoria, tiguedades de la Ciudad de* SEVILLA, en *drid 1627. f. 2. Voll.* RODRIGO CARO *Anti dades y Principado de Ciudad de* SEVILLA, *Sevilla 1634. f.* ALONSO MORGADO *Hiſtori* SEVILLA, *ſus Antiguedades, Grandezas y memorables*, en *Sevilla 1587. f.* *Gadium* Inſul vrbis famoſiſſimæ memorabilia conſignauit: I BALTH. SVAREZ *de* SALAZAR *Grandez*

Antiguedades de la Jsla y de Ciudad Cadiz, en *Cadiz 1610. 4.* De aliis exponunt *Vrbibus* celebrioribus, vtpote: MARTINVS *de* ROA *de* CORDVBAE *in Hiſpania Bætica Principatu, Lugduni 1617. 4.* & PIETRO DIAS *de* RIBAS *Antiguedades y Excellencias de* CORDVA, en *Cordua 1627. 4.* necnon MARTIN *de* ROA *Hiſtoria de la mui antiqua y notable Ciudad de Ecija, ſus ſantos*, en *Sevilla 1629. 4.* atque ANDREZ FLORINDO *Addicion al libro de Ecija y ſua grandezza*, en *Sevilla 1631. 4.* quibus coniungendus: GONZALO ARGOTE *Nobleza de l' Andaluzia*, en *Sevilla 1588. f.*

De *Granatæ* Regni & Vrbis principis

ſatis quædam annotarunt: FRANCISCO VERMUDEZ *Antiguedad y Excellentias de Grenada*, en *Madrid 1608. 4.* De *Expugnatione Regni Granatæ* extat opuſculum, primum in theatro exhibitum ac *Romæ 1492. 4.* formis expreſſum, poſt *Baſileæ 1533. f.* recuſum, ac *Schotti* Hiſp. illuſtr. T. II. inſertum. De eodem agit argumento GIO. GIROLAMO GRATIANI *il Conqueſto di Granata*, *Bologna 1670. 12.*

Valentiæ Regni

res illuſtrarunt: ANTON BEVTERO in *Cronica general de toda Eſpanna ſpecialmente de Reyno di Valencia Part. I. II. Valencia 1550.* & *1604. f.* & FRANCISCO DIAGO *Annales del Reyno de Valencia*, en *Valencia 1613. f.* cumprimis vrbem caput regni deſcripſerunt: GASPAR ESCOLANO *Hiſtoria de la Ciudad y Reyno de Valencia*, en *Valencia 1610. & 1611. f. 2. Voll.* Vicini *Murciæ* Regni res attigit FRANCISCO *de* CASCALES in *Diſcurſos hiſtoricos de Murcia y ſu Reyno*, en *Murcia 1621. f.* Ad Inſulas & regnum *Balearicum* illuſtrandum faciunt: IUAN DAMETO la *hiſtoria general del Reyno Balearico*, *Malorca 1632. f.* & VINCENTE MUDESDE *Tomo ſe-*

mo ſegundo: de la Hiſtoria del Reyno de Malor *Juan Dameto*, en *Malorca 1650. f.*

Cataloniæ Principatus ſcriptores.

Huius tot priuilegiis olim nobilitatæ prou res præclaras conſeruarunt: GERONIMO P DES *Chronica univerſal del Principat del C nia, Barcelona 1609. f.* FRANCIS. DIAGO *Hi de los antiguos Condes de Barcelona, Barcelona* PETRO TORNICH *Hiſtorias y Conqueſtas Reyes de Arragon y de lurs Anteceſſores los C de Barcelona, Barcelona, 1634. f.* BERNARDO SCLOT *Hiſtoria de Catalunna traduzida de ſ tiqua lengua Catalana en Romance Caſtellano* po phael Cervera, *Barcelona 1616. 4.* Fines C niæ, vicinarum Galliæ regionum harumque verſiones & inter Hiſpanos Francosque d concertationes, aliæque obſeruationes ſin res exponuntur in PETRI *de* MARCA nob mo Opere, cuius index: *Marca Hiſpanica*, ſ *mes Hiſpanicus* i. e. *Geographica & Hiſtoric ſcriptio Cataloniæ*, edita a *Stephano Baluzio*, *ſiis 1688. f.* adiectis variis libris chronicis m mentisque magni ſane momenti. Singularia dam annotarunt: FRANCISCVS CALCA *de talonia, Barcinone 1588. 8.* IOSEPH BELLI *Idea del Principado de Catalunna, Amberes* ſ. *werpiæ 1642. 8.* ESTEVAN BARELLAS *Hiſto los famoſos hechos del gran Conde de Barcelona* BERNHARDO BARCINO, *Barcelona 1690 f.* cipis *vrbis* deſcriptionem fecit HIERONY PAVLVS, quæ inſcripta: *Barcino* atque *S* Hiſp. illuſtratæ eſt *T. II.* inſerta. *Tarraconen* memorabilia annotata dedit: LVIS *de* YCAR *bro de las Grandezas de la Metropolitana Ci de* TARRAGONA, *Lerida 1572. 8.* VINCE *de* MIRAVAL *y* FORCADEL *Tortoſa Ciuda*

a

deliſſima, *Madrid* 1641. 4. & FRANCISCO ORTIZ *de* VALDEZ *Gratulacion Politico-Catolica en la felix reſtauracion de Lerida*, *Madrid* 1644. 4. Turbarum per violationem priuilegiorum in *Catalonia* Principatu a. 1640. & ſeqq. excitatarum ſeriem enarrant; nimirum: LVCA ASSARINO *delle Revolutioni di Catalogna* L. II. *Genova* 1644. 4. EIVSDEM: *Delle Revolutioni di Catalogna* Lib. 3. & 4. *con le Annotationi dal Alberto Carozano*, *Genova* 1647. 4. Miſerias *Catalanorum* ſiſtunt: *Plainte des Catalans au Roi Philippe* IV. *traduite de l'Eſpagnol*, *Rouen* 1642. 4. quibus iungendæ: *Plainte catholique de la ville de Barcellone au Philippe le Grand*, *Amſterdam* 1641. 4. A Gallis, qui patrocinium *Catalanorum* ſuſceperant edita: *Hiſtoire de ce qui s'eſt paſſe en Catalogne en* 1640 *&* 1641. *Rouen* 1642. 4. & huc pertinent: *Defenſe des Catalans*, *avec les Droits du Roy ſur la Catalogne & le Rouſſillon*, *Paris* 1642. 8. LVDOVICI MESPLEDE *Catalonia Galliæ vindicata*, *ſeu*, *Diſſertatio hiſtorica*, *de legitimo Regum Francorum in eam Prouinciam imperio*, *Pariſiis* 1643. 8. cui iungenda: IOA. NICOLAI *Galliæ dignitas contra Ludouicum Meſplede vindicata*, *Paris* 1644. 4. iure factam ad Gallos *Catalanorum* defectionem aſſeruit FRANC. MARTI & VILADAMOR ſcripto, cui index: *Præſidium inexpugnabile Principatus Cataloniæ pro iure eligendi Chriſtianiſſimum Monarcham*, *Perpiniani* 1644. *f.* Ad hoc argumentum quoque pertinet: CASENEVE *la Catalogne Françoiſe*, *Toulouſe* 1644. 4. Ad Ius publicum particulare harum prouinciarum facit: ANDREAS BOSCHO, de *titulis honorificis in Catalonia*, *Ruſcinone*, &c. *Perpiniani* 1628. *f.*

Galliciæ & *Nauarræ*

Regnorum & ciuitatium hiſtorici ſunt: *Deſcription del Reyno de Gallicia* por al *Licenciado* MOLINA,

NA, *Valladolid*, 1550. 4. PRVDENCIO *de* SANDOVAL *y* ANTON. FREYRE dedit *Antiguedad de la Ciudad y Igleſia Catedral de* TVY, *Braga* 1610. *Nauarræ* res commemorantur in LVIS CORREA *la conquiſta del Reyno de Navarra, Toledo* 1513. *f.* Vtriusque *Nauarræ*, res conſignauit: ANDRE FAVIN *Hiſtoire de Navarre, l'origine, les Vies & conqueſtes de ſes Rois, Paris* 1612. *f.* adiungendi: GARCIA *de* GONGORA *y* TORREBLANCA *Hiſtoria apologetica y deſcripcion del Reyno de Navarra, Pamplona* 1628. *f.* atque IOSEPH *de* MORETO *Inveſtigaciones hiſtoricas de las Antiguedades del Reyno de Navarra, Pampelona*, 1665. *f.* Eiusdemque *de obſidione Fontiſarabica, Fontiſarabiæ* 1655. 4.

§. XII.

Regum, Reginarum Vitas bellorumque & rerum in pace geſtarum commemorationes ſingulares plures magno condiderunt ſtudio, præclaris adiuti præſidiis, quibus ex ſcriptionibus inſignis rei hiſtoricæ Hiſpanæ lux accenditur. Dabimus horum ſcriptorum aliquam notitiam: *Gothicorum Regum* res enarrat IVLIAN *del* CASTILLO *Hiſtoria de los Reyes Godos, Burgos* 1582. *f.* Liber, qui inſcribitur: *La Verdadera Hiſtoria del Rey Don* RODRIGO, *en la qual ſe trata la cauſa principal de la perdida de Eſpanna, y la conquiſta, que della hizzo Miramamolin Almançor: compueſta per el Sabio Alcayde* ABVLCACIM TARIF ABEN TARIQVE *de nation Arabe, y natural de la Arabia petria; traduida pour* MIGVEL *de* LVNA *vicino de Granada, interprete del Rey Don Phelippe, Saragoça* 1603. 4. & *Valenza* 1606. ficta maximam partem eſt hiſtoria nec ab Arabe vnquam ſcripta, vti oſtendit *Nic. Antonius Bibl. Hiſp. Vet. T. II. p.* 237. PRVDENTII *de* SANDOVAL hiſtoricæ expoſitiones de

de *Quinque Regibus Caſtellæ ac Legionis*, inter *hiſtoriæ vniuerſalis Hiſpanæ* Scriptores §. præcedenti, mentionem fecimus. Iam de aliis Regum Caſtellæ & iunctorum *Vitæ* deſcriptionibus exponendum: Idem PRVDENCIO *de* SANDOVAL compoſuit *Cronica de Don Alonſo ſetimo, en Madrid 1600. f.* *Sanctii IV.* R. res conſignauit, auctor qui compoſuit: *Cronica del Rey Don Sancho el bravo, quarto deſte nombre, en Valladolid 1554. f.* alterque *Ferdinandi III.* in: *Cronica del ſanto Rey, Don Fernando tercero,* en *Medina del Campo 1568. f.* eiusdem merita laudarunt: IUAN *de* PINEDA *Memorial de la excellente ſantidad del Don Fernando tercero,* en *Sevilla 1627. f.* nec non HIPOLITO *de* VERGRA *Vida y Hechos del ſanto Rey de Eſpaña, Don Fernando tercero,* en *Oſſuna 1630. 8.* cumque laude dignus hic Rex an. 1671. in diuorum numerum a Sede Romana ſit relatus DANIEL PAPEBROCHIVS S. I. doctiſſimus dedit: *Acta Vitæ S. Ferdinandi Regis Caſtellæ & Legionis, Antverpiæ 1684. 8.* quæ & *Actis Sanctorum* çeteris Maio menſe adiuncta. *Ferdinandi IV.* Regis memoriam ſeruat: *Cronica del Rey Don Fernando IV. de Caſtilla y de Leon,* en *Valladolid 1554. f.* Res geſtas reliquorum Regum conſignarunt: IUAN NUNEZ *Cronica del Rey Don* ALONSO *el onzeno,* en *Toledo 1595. f.* *Cronica del Don* PEDRO *de Caſtilla, del Rey Don* HENRIQUE; *del Rey Don* IUAN I. *Rey de Caſtilla y Leon,* en *Sevilla 1549. f.* IUAN ANTONIO *de* VERA *Vida del Rey Don* PEDRO *de Caſtilla,* en *Madrid 1648. 4.* GONZALEZ DAVILA *Hiſtoria de vida y hechos del Rey Don* HENRIQUE *tercero de Caſtilla,* en *Madrid 1638. f.* *Iohannis II.* Henrici III. F. atque Henrici IV. P. memoriam conſeruat: *Cronica del Rey Don* IUAN *Segundo*, cuius auctor FERNAND

PEREZ *de* GVSMANN, in primis tamen XXV. Capitibus res *Henrici* III. exponuntur, ſcriptore ALVAREZ GARSIA *de* SANTA MARIA. Prima huius libri editio *latine Lucronii (Logronno) 1517. f.* altera *Pampelona 1591. f.* cura *D. Lorenzo Galindes de Caravojal.* & quæ eiusdem res in ſingularibus illuſtrat: *Centon Epiſtolario del* FERNANDE *de* GOMEZ *eſcrittas al muy poderoſo Rey Don* IUAN *el ſegundo*, en *Burgos 1600. 4.* Ex ſerie Regum *Arragoniæ* ſequentes Reges ſingulares Scriptores acceperunt. RAMON ſiquidem MVNTANER qui diuinâ voce ſe excitatum putauit ad ſcribendum: *Chronica o Deſcripcio del fets e hazanyes del inclyt Rey Don* IAUME *premier Rey Darago*, en *Valencia 1558. f. Barcelona 1562. f.* qua non huius ſolum ſed & ſucceſſorum *Petri III. Alphonſi III.* & *Iacobi II.* geſtas res ab a. 1213. vsque 1327. annotauit, quibus ipſe non modo interfuit, ſed & ſi ipſi fides habenda, præfuit. BERNHARDINVS quoque GOMEZ de MIEDES *Vitam Iacobi* huius *I. Regis Arragonum Expugnatoris* nominati ſcripſit culto ſtilo, exemplumque virtutis ac prudentiæ dedicauit Iacobo principi iuuentutis *Philippi II.* Regis F. edita *Valentiæ 1572. f.* & Tomo III. *Hiſpaniæ illuſtratæ*, quam caſtiliano poſtea idiomate edidit indicemque præfixit: *La Hiſtoria del Rey Don* IAUME *Primero deſte Nombre*, *Valentia 1584. f.* De *rebus a* FERDINANDO *Arragoniæ Rege geſtis* Libros Tres ſcripſit LAVRENTIVS VALLA, celebris vir, *Pariſiis 1521. 4.* editos, inde recuſos *Vratislauiæ 1546. 8.* atque illatos & *Roberti Beli* Tom. II. & *Andreæ Schotti* T. I. p. 729. *Hiſpanicarum Rerum* Collectionibus, quibus duobus prioribus libris res ante *Ferdinandum*, tum ſub eo geſtas rege, qui ſua virtute *Iuſti* cognomen promeruit. Ex *Alphonſi I.* Arragoniæ & Neapolitanorum Regis, in-

ſignis eruditionis & doctorum hominum patroni dictis & factis Libros IV. collegit ANTONIVS PANORMITA, quos DAVID CHYTRAEVS *Wittebergæ* 1585. 4. edidit, *Baſileæ* quoque excuſos 1538. 4. atque cura MARQVARDI FREHERI in ſua Bibliotheca productos, & FELINI SANDEI JCti de *regibus Siciliæ & Apuliæ in queis & nominatim de Alphonſo Rege Arragonum* Libro, adjectos, ſub titulo: *Parallela Alphonſina, ſiue Apophthegmata Cæſarum Principumque Germanorum & aliorum Alphonſi Regis dictis & factis memorabilibus per Antonium Panormitam deſcriptis, ſigillatim oppoſita per* AENEAM SYLVIVM, *Hanouiæ* 1611. 4. Cultiſſimi ſunt BARTHOLOMAEI FACII, Reipublicæ Genuenſis a ſecretis, *de rebus geſtis ab Alphonſo I.* quos primum in lucem produxit *Ioannes Michael Brutus*, *Lugduni* 1560. 4. extant quoque Tom. IX. Parte Tertia *Theſauri Antiquitatum & Hiſtoriarum* Græuio - *Burmanniani.* ALONSO *de* CASTILLO dedit: *Epitome de la Vida y hechos del Rey Don Pedro de Aragon Tercero*, en *Zaragoça* 1639. 8. Regum *Ferdinandi* & *Iſabellæ* Catholicorum, quorum auſpicatiſſimis nuptiis in vnum corpus coaluerunt diuiſa Caſtellæ & Arragoniæ Regna atque Prouinciæ, res ſumma nominis celebritate geſtas plures æternitati commendarunt HERNANDO nimirum PVLGAR *Cronica de los Reyes Don* FERNANDO *y Donna Iſabel*, formis impreſſa *en Zaragoça* 1557. *f.* quam in latinam verſam AELIVS ANTONIVS NEBRISSENSIS præfixo vulgauit indice: *Rerum a Ferdinando & Iſabella Hiſpaniarum Regibus, geſtarum* Decades duæ; necnon *Belli Navarenſis* Libri duo *Granatæ* 1545. *f.* atque in Collectionibus *Beli* T. II. ac *Schotti* T. I. Felicis regiminis ſingularia multa præbent: LVCII MARINEI Siculi *Epiſtolæ*, cum doctiſſimi hominis

Orationibus & Carminibus *Pinciæ 1514. f.* editæ, inuentu difficilimæ. Sunt & egregiæ plane commemorationes ad hiſtoriam ſecretam vtriusque regis ac primordia regiminis *Caroli I.* inter Impp. *V.* in PETRI MARTYRIS *Epiſtolis*, quæ *Compluti 1530. f.* editæ cum rariſſimæ eſſent in *Batauis* recuſæ *Amſtelodami* apud *Danielem Elzeuirium 1670. f.* acceſſerunt *Epiſtolæ* FERDINANDI *de* PVLGAR ex hiſpanica in latinam verſæ, cum Tractatu hiſpanico idiomate exarato de Viris *Caſtellæ* illuſtribus ſ. *Los claros Varones de Eſpanna. Caroli I.* Hiſpaniarum Regis inter Imperatores V. vitæ rerumque immortalitate digniſſimarum commentarios inter rerum Germanicarum ſcriptores, commemorabo. Habebit hic tamen merito locum *Hiſtoria de la Vida y Hechos del Emperador Carlos V.* por el Maeſtro Don Fray PRVDENTIO *de* SANDOVAL copioſiſſime ab a. 1500. ad 1558. expoſita, ab exteris tamen partium ſtudium in ea notatur. Edita *en Pincia P. I. 1604.* & *P. II. Pampelona 1606. f.* en *Pampelona 1634. 2. Voll. Amberes 1681. f. 2. Voll.* cum nitidis figuris æneis. ADAMVS EBERTI Profeſſor quondam Francofurtenſis qui vita & moribus hiſpanus erat, *latine* vertit principem hunc vitæ Carolinæ ſcriptorem, atque ea ex verſione *Hiſtoriam Captivitatis Franciſci I. Galliarum Regis*; atque *Vitam Caroli V. Imp.* in *Monaſterio*, *Mediolani* ſiue potius *Amſtelodami* ſigillatim *1715. 8.* edidit. IOHANNES porro STEVENS in compendium miſit *Sandoualium* angliceque verſum præfixo indice: *The Hiſtory of Charles V. written in Spaniſh by Prud. Sandoval, Londini 1703. 8.* in lucem miſit. *Philippi II.* potentiſſimi Hiſpaniarum & Indiarum Monarchæ geſta, non ſine adulatione memoriæ commendarunt: IUAN

CHRI-

..ristο. CALVETE *el Viaje del Principe Don* ..*lippe, hijo del Emperador Don Carlos, Amberes* ..*Antverpiæ* 1552. 4. atque LVIS CABRERA *Hi*..*ria del Rey de Eſpanna Don Phelippe II.* en *Ma*..*rid* 1619. *f.* cuius verſionem latinam adornauit ..dinus *Adamus Ebertus*, quæ, vt & *Sandoualii*, Bibliotheca regia quæ Berolini eſt, adſeruatur. ..des refert: LORENZO *van der Hammen y* LE.. Don *Filipe el Prudente*, *ſegundo Rey de las* ..*pannas Madrid* 1632. 4. Singularia multa, ſed ..n certa vbique fide conduxit, qui nec vitia & ..rores *Philippi* diſſimulauit. GREGORIO LETI ..*ta di Philippo II. Geneva* 1679. 4. 2. *Voll.* quæ & ..*rmanica* lingua *Lipſiæ* 1716. 8. 2. *Voll.* prodiit. CE..*ARE* CAMPANA *la Vita di Philippo II. Re delle* ..*pagne*, aliquot Partibus edita P. I. & II. *in Vicenza* ..1.4. vsque ad a. 1580. La Parte III. & IV. *Venet.* ..8. 4. & *Supplemento all' hiſtoria di Philippo II.* ..*net.* 1609. 4. 2. *Voll.* Nec omittenda ANTONIO .. HERRERA, *primera, ſegunda, tercera Parte de* .. *Hiſtoria del mundo del tiempo del Rey Don* PHE..LIPPE, en *Valladolid* 1606. *f.* 3. *Voll.* Bellum *Gra*..*natenſe Philippi II.* deſcripſit DIDACVS MENDO..ZA, *Olyſipp.* 1627. 4. Curioſe compilata eſt *Re*..*cueil des Actions & Paroles memorables de Philip*..*pe II. à Cologne* 1671. 12. Dignæ quæ expendantur: *Inſtructions de l'Empereur Charles V. à Philippe II. & de Philippe II. à Philippe III.* par ANT. TEISSIER, quas non obſeruatas fuiſſe quod ad maximam partem euentus docuit. *Iuſtitiam Actionum Philippi II. Hiſpaniæ & Indiarum Regis*, adſeruit Diſſertatione, multo ingenii & lectionis adparatu ſcripta ADAMVS EBERTVS *Francofurti cis Viadrum* 1687. 4. actiones cum Pontifice Romano, Rege Franciæ, Regina Angliæ ac Luſitanis trutinans. CERVERAE TVRRIANI *de felici exceſſu*

Philippi II. Regis Hiſpaniarum, Libros Tres
tine verſos exhibuit *Franciſcus Guillimanus*, *Fri*
gi Brisgoviæ 1609. 4. qua ipſius conſtantia, &
tas inter fatalis lecti ſummas miſerias laudar
Infelicis ſed rerum omnium conſcii quique *Ph*
po II. a ſecretis erat ANTONIO PEREZ *las Obras y R*
ciones, ſine loci mentione *1631. 8.* & por *Jua*
Tornes 1644. 8. & 1654. ad eund. 8. & en *Gin*
1676. 8. prodierunt, in quibus, quæ ad regi
Philippinum ſpectant reperiuntur, editæ & ſi
latim *Epiſtolæ Noribergæ 1682. 12.* Infeliciſſimi
fantis *Don Carlos* Philippi II. F. fata conſignau
opere ſuo hiſtorico LVDOVICVS CABRERA
quo decerpta: *Relatio vitæ mortisque Caroli In*
tis Philippi II. F. edita ab *Eberto* atque *Sandoi*
Hiſtoriæ captiuitatis Franciſci I. adiecta, quam
indicaui; atque CASPARIS HENRICI GR
NII de *Carolo Hiſpaniarum principe Philipp*
F. Diſſertatio ſcripta eleganter & plena re
ſingularium, *Wittebergæ 1687. 4.* Ad *Philippi*
Regis memoriam pertinent: MATVTE PEN
FIEL *Genealogia del Rey Phelippo III. 1614. 4*
GONSALEZ *de* CESPEDES *Hiſtoria del Rey*
Phelippe III. en *Barcelona 1634. f.* In Com
KHEVENHÜLLERI, qui legatus Cæſareus
in ipſius aula *Annalium Ferdinandi II.* Imp.
mo IX. p. 1240. 1427. extant ſecretæ narratio
de Regis huius erroribus, atque pœnitentia c
memorabili, dignæ quæ legantur. Ad Philippi
regimen cognoſcendum faciunt ſingularia
pta, vtpote: IVLE CHIFFLET *Voyage du Pr*
Don Ferdinand, frere du Roy Philippe IV. de
1632. jusqu' en 1634. traduit de l' Eſpagnol. de
DIEGO *de* AEDO *& Gallart*, *Anvers 1635. 4.*
qua fortitudo & prudentia huius Infantis ſtre
pro Hiſpania & Auſtria rem vbique & in Ger
ni

nia & Belgica olim gerentis laudantur. Ad res vltimorum regiminis annorum huius *Philippi IV.* conditionemque rei publicæ minorenne Filio *Carolo II.* in maiore luce ponendas in primis autem negotium *Pacis* cum Luſitanis ineundæ ſingulariter facit elegantiſſimus liber, cui index: *Original Letters of Sir Richard Fanshaw, during his Embaſſies in Spain and Portugal, London 1702. 8.* ab anno 1663. & 1664. & cum maxime Collectio Epiſtolarum ab illuſtribus Anglorum Legatis e Hiſpania miſſarum edita, hac inſcriptione: *A ſecret Collection of the Affairs of Spain, during the Negotiations between the Courts of England and Madrid from 1667. to 1678. London 1720. 8. mai.* Ad *Caroli II.* hiſtoriam pertinent: *Memoires particulaires touchant le mariage de Charles II. avec la Princeſſe Marie Louiſe d' Orleans, Paris 1681. 12.* Aulæ minorenne imprimis rege arcana, ſimultates, artes ex parte indicant, ſed cum iudicio legendæ ſcriptiones, vtpote: *Relation des differents arrives d'Eſpagne entre Don Jean d' Auſtriche & le Cardinal Nitard, Cologne 1677. 2. Tom.* Adde: *Memoires curieux envoyez de Madrid, Paris 1670. 12.* & quæ ſub nomine illuſtris feminæ gallicæ editæ, amorum ſecretiora mixta publicis referunt: *Memoires de la Cour d' Eſpagne* par Madame D' AUNOY, *Haye 1691. 2. Voll. 1698.* & *Paris 1698. 12. 2. Voll.* Belli cum *Francis a. 1673.* in Batauorum ſubſidium cœpti iuſtitiam deducit: *La Declaration juſte, ou Diſcours ſur la Guerre declarée à la France par Mr. le Comte de Monterey l'an. 1673. Villefranche 1678. 12. Caroli III.* legitimi *Hiſpanorum regis* fata & res ob Succeſſionem Hiſpanicam geſtas, ex nouellis publicis actisque, quorum plura inſeruit, compilauit IO. EHRENFR. ZYSACKWIZIVS, omiſſo tamen nomine, im *Leben Caroli des III. Kœnigs in Spanien, Leipzig 1708. 8. 4. Voll.*

& expoſitio V. C. IOH. IAC. SCHMAVSSENS *Entwur-
ner Lebens-Beſchreibung Sr. ietzt regierenden Kayſer-
und Catholiſchen Maieſtæt*, culte ſcripta, atque
ſerta ipſius *Staats-und Helden-Cabinet, Erſten Er-
Halæ* 1718. 8. horumque partem dedit quo
cum deductione iurium Domus Auſtriacæ in H-
panias IOANNES IOACHIMVS MVLLERVS
*Kœniglich-Spaniſchen Vermæhlungs-Saal, nebſt e-
Beſchreibung der Spaniſchen Provinzen, Francof.*
1710. 8. 3. Voll. Ad bellicas res in Hiſpania
cunda & adverſa fortuna geſtas pertinent: *R-
tion de ce qui s'eſt paſſe en Eſpagne ſous la con-
te de Mylord Peterborough depuis 1706. Amſter-*
1708. 12. & *Hiſtoire des Combats d'Almenar & de
nalva, des Batailles de Saragoſſa & du Siege de
rome, Paris* 1712. 8. De his æmulique quondam nu
Hiſpaniarum legitimi Monarchæ rebus exponu
ANONYMI vulgariter ſcripta: *Gegeneinanderb-
tung der Thaten Caroli III. Kœnigs in Spanien, u
Philippi Herzogs von Anjou, Francofurti & Lip-*
1710. 8. atque *Annali delle guerre d'Europa par
Monarchia della Spagne, conſecrati alla Santita
noſtro Signore Clemente XI. &c. deſcritti dall'* Ab-
te CAMILLO CONTARINI Patrizio Vene-
Parte Prima in Venezia 1720. 4. & quæ prude-
ter ſcripta eſt ac ſingularia commemorat *Hiſto-
delle Guerre auvenute in Europa & particolarme-
in Italia per la Succeſſione alla Monarchia delle Spa-
ne ſcritta dal Conte e Marcheſe* FRANCESCO M-
RIA OTTIERI, Academico della Cruſca, *Tom-
Primo in Roma* 1728. 4. liber in Germania perrar-
& notabilis. Inſunt & curioſo libello in *Gallia*
cto galliceque primum ſcripto, cuius index: *L-
tres de Filz Moriz*, harumque additionibus, *Pariſ-*
primum edito, licet titulus *Rotterdam, chez Heretie-*

de Leers mentiatur, recuſoque *a Amſterdam 1718. 12.* arcana quædam ad res Philippi V. quæ ſcite verſæ in germanicum idioma, notisque vtilibus illuſtratæ, cura laudati *Schmauſſii* comparent in ipſius *Staats-und Helden-Cabinets II. Eroeffnung, Halæ 1718. 8.* vbi & *Vita* Cardinalis *Alberoni* extat, ex relationibus italicis conducta, qua rerum hispanicarum, quarum per tempus arbiter fuit, notitia particularis reperitur. His iungendæ *Hiſtoire de la derniere Revolte des Catalans & du Siege de Barcellone Lyon 1714. 8.* a Gallis & Hiſpanis factæ, poſtquam deſerti fuiſſent a fœderatis Catalauni; nec non: *Hiſtoire publique & ſecrete de la Cour de Madrid de l' avenement de Philippe V. Cologne* ſiue potius *Amſterdam 1719. 8.*

§. XIII.

Sunt etiam *Scriptores*, qui *de illuſtribus* Hiſpaniæ viris egerunt. Tacemus iam ALFONSVM GARCIAM MATAMORVM, VALERIVM ANDREAM, DESSELIVM, ANDREAM SCHOTTVM, & NICOLAVM ANTONIVM, qui ſtatum litterarium & viros eruditione claros laudarunt, de quibus iam ſupra §. VIII. & copioſius capite IV. §. VII. *Introductionis ad notitiam rei litterariæ* expoſitum fuit, hic autem non reticendi ii, qui de ſummis Viris in reipublicæ adminiſtratione illuſtribus, commentati. *Hiſtoria Vitæ* CHRISTOPHORI COLVMBI, a filio naturali *hiſpanice* ſcripta rariſſima eſt, *italice* interprete *Vlloa* frequentior, prodiit, ſub titulo: *Hiſtoria del Admirante Chriſtoph. Colon, Venetiis 1561. 8. & 1614. 8. Corteſii*, qui magna in India occidentali geſſit facinora, præconia, conſeruata in *Hiſtoria di Ferdinando del* CORTES *Marcheſe della Vallee quando diſcoperſe ed acquiſtat la nuova Hiſpagna* per FRANCISC.

LOPEZ

LOPEZ *de* GOMARA *tradotta* per *Aug. de* C
VALIZ *Roma* 1556. 4. IOANNES GENESIVS SEPVLV
Res geſtas deſcripſit *Ægidii Albornotii Carilli*
chenſis Hiſpani, Purpurati magnæ auctoritatis
ſimul dedit *Deſcriptionem Collegii ab* Ægidio
Bononiæ, *fundati*, *Bononiæ* 1521. *f.* & *Baſileæ* 15
adiecta *Pauli Iouii* Vitæ *Iacobi Mutii Attend*
Cottignolæ, *Sfortiæ nuncupati.* Addatur: B
TASAR PORRENO *Vida y bechos del gran*
denal Don Gil de Albornoz, en *Cueva* 1616. 8.
terius magni purpurati memoria conſeruat
PEDRO *de* SALAZAR *Cronica del gran Ca*
nal de Eſpanna Don Pedro Gonzalez de Mendoz
Toledo 1625. *f.* Sic etiam extat *Chronicon ma*
Ducis militaris GONSALVI HERMANDEZ
Corduba y Aguilar cum vita celebris equitis Di
Garciæ de Paredes, *Alcalæ de Henares* 1584. *f.* E
dem Imperatoris clariſſimi, qui bella *Ferdina*
Catholici, ſi non iuſte ſemper, feliciter tamen g
concelebrauit: *Hiſtoire de* GONSALVE *de* CORD
ſurnomme le Grand-Capitaine par le *R. P. du* PO
CET de la Compagnie de Jeſus, *à Paris* 171
2. *Voll.* De *Franciſci Ximenii* archiepiſcopi Tol
ni & adminiſtri ſumma auctoritate, prudentia,
licitate, *rebus* geſtis, magna ſtili grauitate & e
gantia, inſertis enarrationibus rerum Hiſpani
rum huius æui magni momenti pragmatice c
ſcriptis, expoſuit ALVARVS GOMECIVS,
nobiliſſimi lectuque digniſſimi Commentarii
bris VIII. editi *Compluti*, vbi *Academiam* copi
dotatam erexerat *Ximenius* 1569. *f.* atque Beli C
lectioni adiecti, comparent quoque in *Sch*
Hiſpania illuſtrata T. I. De eodem magno v
hiſpanice commentatus: EVGENIO *de* ROBL
Compendio de la Vida y hazannos del Cardi
Franciſco Ximenes de Ciſneros, *y del oficio de M*
Mu

Muzarabe, Toledo 1604. 4. Ex *Gallis* Cardinalis huius negotia & enarranda & obſeruationibus politicis illuſtranda ſibi ſumſerunt: ANONYMVS in: *Hiſtoire du Cardinal de Ximenes, Paris 1631. 8.* atque MICHAEL BAVDIER *Hiſtoire de l'Adminiſtration du Cardinal Ximenes, Paris 1635. 4.* Tanquam magnus adminiſter deſcriptus eſt in: *Hiſtoire du Miniſtere du Cardinal Ximenes*, par *de* MARSOLIER, *Thoulouſe 1694. 12.* & *à Paris* 1704. *12.* 2. Voll. quæ editio auctior eſt & copioſior. Virtutes eius pietatem, ſanctitatem morum atque inſtituta præclara ad promouendam rem eccleſiaſticam compte laudauit: *Hiſtoire du Cardinal Ximenes*, par Mr. ESPRIT FLECHIER, *Paris 1693. 4.* & *u.* & *Amſterdam 1693. 12.* quæ vtræque lectu iucundiſſimæ ſunt. His iungi poteſt Abbatis RICHARDI *Parallele du Cardinal Ximenes Premier Miniſtre d'Eſpagne & du Cardinal de Richelieu Premier Miniſtre de France, Rotterdam 1705. 12.* qui in comparatione *Plutarchi* veſtigiis inſiſtere voluit. Præfecti morum *Caroli V.* Imp. ſapientiſſimi Ducis de *Croy* merita atque ſimul rationem educationis magni principis iuuentutis exhibuit in *la Pratique de l'Education des Princes contenant l'Hiſtoire de Guillaume de Croy Seigneur de Chievres, Amſterdam 1684. 12.* Prudentis ſed ſeueriſſimi Imperatoris *Albani* & cenſores & laudatores ſunt: ANONYMVS cuius *Vita Ferdinandi Toletani Ducis Albani prodiit.* Salam. *1669. 8.* quæ & gallico idiomate: *Hiſtoire de Ferdinand Alvarez de Tolede Duc d'Albe*, edita *à Paris 1699. 12. 2. Voll.* De Præfecturæ Belgicæ ſeuere geſtæ periodo breuitèr ornateque exponit IOANNIS MEVRSII *Ferdinandus Albanus, ſiue de rebus eius in Belgio per ſexennium geſtis* Libri Quatuor, *Amſtelodami 1638. f.* cum eruditiſſimi Viri ceteris *Belgicis.* Filii naturalis *Caroli*

roli V. Iohannis ab *Auſtria* laudes legas in LOR
ZO *van der* HAMMEN *y* LEON *Hiſtoria del*
Juan de Auſtria, en *Madrid 1627. 4.* curioſius
& copioſius vitæ & res ipſius memorantur
L' Hiſtoire de Don Juan d'Autriche fils de l' E
reur Charles V. Amſterdam 1690. 12. Plena lep
rum narrationum eſt GREGORIO LETI *Vit*
Don Pietro Giron Duca d'Oſſuna, Amſterdam 1
3. Voll. Secundi *Ioannis* ab *Auſtria Philippi I*
fata & mores habet: *La Vita di Don Giovanni d*
ſtria, Colon. 1686. 12. De fortuna, auctoritat
erroribus celebris Miniſtri Philippi
Olivarez' extat: *Hiſtoire du Miniſtere du Comte*
d'Olivares, avec des Reflexions politiques, Colo
1673. 12. ex hiſpanico interprete Comite *de la*
ca, conjungenda: *Relation de ce qui s'eſt paſſ*
Eſpagne à la diſgrace du Comte Duc d'Oliv
traduite de l'Italien Paris 1658. 8. Hiſce adiung
di qui de *illuſtribus ac nobilibus Hiſpaniæ fami*
laborioſos conduxerunt Commentarios, quor
tamen plures generales ac particulares ſumma
ligentiæ laude conduxit laudatus in fronte hu
de Scriptoribus Hiſpanis expoſitionis, Domi
de FRANCKENAV. Generalia habet: BARN
BE MORENO *de* VARGAS in *Diſcurſos de la*
bleza de Eſpanna corregida e mui amplicada
DIEGO PEREZ *de* MESSA *Alcala de Hena*
1595. f. & *Madrid 1659. 4.* Rariſſimus in noſt
Germaniæ cumprimis oris eſt: FERANTO M
XIA *Nobiliario perfetamente compiſlado Sev*
1492. f. cum figuris, atque IOANNIS ARCE
OTALORA *Summa Nobilitatis Hiſpanicæ, Salm*
ticæ 1559. f. atque ALONSO LOPEZ *de* HARO *N*
biliario Genealogico de los Reyos y titulos de Eſp
na, Madrid 1622. f. atque ex noſtris IACOB

WI

WILHELMVS IMHOFF *Genealogiis XX. illuſtrium in Hiſpania familiarum, Lipſiæ 1712. f.*

§. XIV.

Statum politicum ſiue *Notitiam Hiſpaniæ* varii deſcribere apud ſe conſtituerunt. Hos inter ii, qui prærogatiuas & ſublimia iura *Regum Hiſpaniæ* deſcribunt, nobiliſſima huius *Notitiæ* argumenta attingunt. CAMILLVS enim BORELLVS *de Regis Catholici præſtantia & iuribus* egit *Mediolani 1611. f.* GREGORIO LOPEZ MODERA *Excellencias de la Monarchia y Reino de Eſpanna*, en *Valladolid 1597.* & en *Madrid* editione emendata *1625. f.* more Hiſpanico exhibuit; atque BENITO *de* PENALOSA *y* MONDRAGON *Libro de las cinquo Excellencias del Eſpagnol, que deſpluebun a Eſpanna, Pamplona 1629. 4.* IACOBVS MAINOLDVS GALERATVS perraro nunc libello, ex fontibus hiſtoriæ inprimis adquirendi occaſiones & modos exponendo *de titulis Regis Hiſpaniæ* erudite ſcripſit *Bononiæ 1573. 4.* Inſignis & doctus eſt tractatus IOANNIS VALDESII cui index: Prærogatiua Hiſpaniæ, hoc eſt, *de dignitate Regum, Regnorum Hiſpaniæ & honoratiori loco eis ſeu eorum legatis a conciliis ac Romana ſede debito, Granatæ 1602. f.* atque *Francofurti 1626. 4.* cum Indice. *Notitiam* inſtruere voluit inter *Reſpublicas Elzeuirianas* IOANNES de LAET *in Hiſpania, Lugduni Batauorum 1624. 1629. 4.* edita, quæ præ aliis ob accuratam rerum, vti tunc erant enarrationem, laudatur. Multam in illuſtranda *Hiſpania* regnisque & prouinciis, quæ tum ſub huius imperio erant, induſtriam conſumſit IOA. ANDREAS BOSIVS, noſter, ſed quam cœperat egregie telam perficere haut potuit, dedit tamen ex eius ſchedis *Hiſpaniæ, Ducatus Mediolanenſis & Regni Neapolitani*

Noti-

Notitiam, *Helmſtadii 1702. 4. Ioannes And*
Schmidius. Optimus hodie, poſt tot mutatio
ad *notitiam* liber: *Etat preſent de l'Eſpagne*
l'Abbé *de* VAYRAC, *à Paris 1718. 8. IV. Voll.* T
MAS CAMPANELLA in diſcurſu ſuo de *Mo*
chia Hiſpanica, qui primum *italice* ab auct
ſcriptus, paucisque cognitus, in Germanicam
guam verſus & circa motus Bohemicos & Ger
nicos editus ſub titulo: *Von der Spaniſchen Mo*
chy, oder ausführliches Bedencken, welcher m
von dem Kœnig in Hiſpanien, zu nunmehr lang
ſuchter Welt-Beherrſchung, ſowohl insgemein, als
iedes Kœnigreich und Land beſonders, allerhand
ſtalten zu machen ſeyn dörfften, ſine loci menti
1620. 4. atque *latine*, interprete *Chriſtophoro Beſ*
Amſtelodami 1640. & *1653. 12.* media commen
quibus conſeruari & augeri poſſit Monarchiã
panica varia, interque hæc prudentia aliqua,
metaphyſica, alia impia & iniuſta. IOANN
LEONHARDVS WIEDNER, ſub literis *I. L. W*
tens *Hiſpanicæ dominationis arcana*, ex hiſtor
conquiſiuit, eorumque regnandi cupiditatem,
fidiam &c. accuſare voluit, *Lugduni Batauorum*
12. TRAIANVS BOCCALINVS *in lapide lydio polit*
qui diuerſis vicibus & *linguis* editus eſt, con
tionem Hiſpaniæ, ſuperioris temporis, atque M
narchiam adfectatam ſtilo ſatirico ridendam
hibuit. GIO. PINTO RIBERO extat: *Anato*
delle Regni di Spagna, l'origine del Dominio, la
latione delli Stati & la ſucceſſione delle linee de
Rei, Lisboa 1646. 4. IOANNES BOTERVS *in C*
mentario parallelo Hiſpaniarum Regis & Mabu
dis Turcæ opes atque vires confert, *Coloniæ 1597*
Ad recentiores in Statu politico mutationes p
noſcendas ex parte facit *Hiſtoria Pacis* ad Py

ne

neos montes factæ celeberrimæ, quam ſcite compoſuit Comes GALEATIVS GVALDVS, cuius commentarii *italice* prodierunt, hoc indice præfixo: *Il trattato della Pace concluſa trà le due Corone nell' anno 1659. con quanto ha havueto conneſſione con la medeſima 1663. 12. latinam* huius verſionem fecit PETRVS AXEN, *Lipſiæ 1663. 8.* quam inſeruit *Corporis Iuris Publici* Tomo IV. *Cortreius. Gallus* quidam, eandem ex parte, cum acceſſione tamen vtilium Actorum publicorum in ſuum tranſtulit idioma, hac inſcriptione: *Hiſtoire de la Paix conclue ſur la frontiere de France & d'Eſpagne entres les deux Couronnes l'an 1659. à Cologne 1667. 12.* Prodierat quoque paucis ante annis: *Hiſtoire du Traité de Paix, conclu a Saint-Jean de Luz en 1659. entre les deux Couronnes, Cologne 1665. 12.* Præcipua capita controuerſiarum inter Reges Hiſpaniarum ac Galliarum, cumprimis prærogatiuas, ſummo ſtudio, pro Rege ſuo, hiſpaniſſimus ille, ſed ſimul doctiſſimus IOANNES IACOBVS CHIFFLETIVS excuſſit ac illuſtrauit, qui, *a Didaco Saavedra* ſummo Viro excitatus, *Iacobi de Caſſan*, Galli *La Recherche des Droits du Roy & de la Couronne de France*, oppoſuit: *Vindicias Hiſpanicas*, in quibus arcana regia, politica, genealogica, publico Pacis bono luci donantur, *Antwerpiæ 1645. 4.* recuſæ *Antwerpiæ 1647. f.* & *1650. f.* acceſſerunt *Ejusdem: ad Vindicias Hiſpanicas lumina noua, Antwerpiæ 1647. f.* & *1650. f.* atque *Lampades Hiſtoricæ ad Vindicias Hiſpanicas, Antwerpiæ 1649. & 1650. f.* Ex Parte Gallorum, prodiit oppoſitus: M. ANTONII DOMINICY *Aſſertor Gallicus contra Vindicias Hiſpanicas Iohannis Iacobi Chiffletii, Pariſiis 1646. 4.* Secuta IACOBI ALEX. TENNEVRII *Veritas vindicata aduerſus Io. Iacobi Chiffletii Vindicias Hiſpanicas, Lumina noua & Lam-*

pades hiſtoricas, Pariſis 1651. f. cui aduerſus: IACOBI CHIFLETII *Tenneurius expenſus, eius ... mnia palam expulſa Antwerpia 1652. f.* Hæc & ali... ius argumenti Scripta inter viri exquiſitiſſime ... *Opera Hiſtorico-Politica* comparent. Qui ad... *tum Eccleſiaſticum* pernoſcendum adhiberi po... paucis adiungendi, quorum autem magnu... numerus. Sed cunctos indicare nec huius ... nec perfici poteſt ab homine Germano. ... *ditio Hiſpanica Apoſtoli S. Iacobi Maioris a...* *& ex S. Paulo Apoſtolo confirmata*, cum varii... pendicibus hoc ad argumentum pertinent... illuſtrata auctore EMMANVELE CAIETANO S... *Vlyſſippone Occident*, Tomus Primus *1727.* To... Secundus *1732. f.* GONZALEZ DAVILA ap... *Theatro Eccleſiaſtico de las Igleſias Metropoli...* *y Catedrales de los Reynos de las dos Caſtilla...* *Madrid 1640. 1645. 1648. 1650. f. 4. Voll. Prima...* Sedis memorabilia atque hiſtoriam dedit D... *de* CASTRIONI *y* FONSECA *Primatia de l...* *ta Igleſia de Toledo*, en *Madrid 1645. f. 2. Voll.* ... in ſingularibus iungendi: ANTONIVS QVI... NADVENAS *Santos de la Imperial Ciudad de* ... *do, y ſu Arcobiſpado*, en *Madrid 1651. f.* a... HIER. ROMAN *de* HIGVERA S. I. *Diptico...* *letanum de Epiſcopis Toletanæ Sedis, Antwe...* *1650. f.* FRANCISCO VERMVDEZ ſcripſit ... *ria Eccleſiaſtica de la Ciudad de Grenada*, en ... *nada 1638. f.* Celeberrimum eſt fanum Mon... rii *Monſerrat*, de quo extat: *Libro de la hi...* *y milagros hechas a inuocation de nueſtra Sennor...* *Monſerrat, Barcelona 1556. 8.*

§. XV.

Tandem quoque conſiderandi veniunt ... qui de *Iure Succeſſionis Hiſpanicæ*, defuncto C... lo...

lo II. commentati, qui ſimul inſignes *Hiſtoriæ Hiſpanicæ Periodos*, illuſtrarunt. Hiſtoriam autem vltimorum vitæ annorum ac motuum & adhibitarum artium politicarum circa finem vitæ Caroli II. obtinendumque Teſtamentum, ſincere optimis ex monimentis exponunt: *Memoires & Negociations Secretes de Ferdinand Bonaventura Comte d'Harrach Ambaſſadeur Plenipotentiaire de ſa Majeſté Imperiale à la Cour de Madrid*, par *Mr.* de la Torre, *a la Haye 1720. 12. 2. Voll.* atque in *Memoires & Negociations ſecretes de diverſes Cours de l'Europe* par Mr. *de la* TORRE, *à la Haye 1721. 1725. I.V. Voll.* Acta varia refert: *Recueil des Pieces authentiques pour la parfaite connoiſſance des dernieres revolutions d'Eſpagne &c. Amſterdam 1701. 4.* Ipſum *Teſtamentum Caroli II.* quod grauiſſimum bellum excitauit ſæpius editum prodiit quoque hoc indice: *Teſtament & Codicil de Charles II. Roy d'Eſpagne fait le 2. Octobr. 1700. en eſpagnol & en françois avec pluſieurs Pieces concernant le dit Teſtament, Paris 1700. 4.* Ex hoc Teſtamento *Auctor anonymus Gallorum ſuccedendi iura* defendere conatus in libello quem inſcripſit; *Lettre ecrite d'Anvers le 29. Dec. 1700. par Mr. P. a M. N. en Hollande, ſur le Teſtament de Charles II. Roy d'Eſpagne, Bruxelles 1700.* Huic tamen reſpondet auctor ſcripti: *Reflexions ſur une Lettre ecrite d'Anvers le 29. Dec. 1700. ſur les affaires preſentes de la Couronne d'Eſpagne avec quelques Pieces authentiques. 1701.* Cum vero diſputaretur de Teſtamento, an ſit validum, fuerunt, qui ex ipſa ſucceſſionis natura vel antea iamdum, vel nouiter demum ſucceſſionem Gallis vindicarent. GEORGIVS d' ABVSSON quidem in adſertione iuris *Mariæ Thereſiæ*, reginæ Galliæ ad ſucceſſionem in regno Hiſpaniæ, quæ

gallice prodiit hoc titulo : *la defenſe du dro*
Marie Thereſie d'Autriche, Reine de France à l
ceſſion de couronnes d' Eſpagne in eo potiſſi
occupatus eſt, vt ſanctionis Hiſpanicæ; quæ
los a ſucceſſione regni excludit, vim infrin
Prodiit primum *Pariſiis 1674. 8.* poſtea re
fuit *1699. 8.* VLRICVS OBRECHTVS *excerpt*
ſtorica & Iuridica de natura ſucceſſionis Hiſp
in Monarchiam Hiſpaniæ primum edere c
menſe Decembri 1700. 4. eademque tribus
bus continuauit vsque ad menſem Martium
quibus ex Molina & Grotio operoſe conte
in Hiſpania obtinere ſucceſſionem linealem
gnaticam, atque ſub initium ſtatim teſtatur,
cerpta hæc nullam ſiue ſtatus, ſiue vtilitatis,
moditatisue aut conuenientiæ, ſed ſolum iu
rationem pro ſcopo ſibi propoſitam habere.
ſucceſſionis ordo licet facile concedatur, M
Thereſiæ tamen renuntiatio potiſſimum obiic
Hanc quidem minime obſtare auctor libelli,
titulus: *reponſe d' un ecrivain Hollandois à u*
luſtre Pariſien defendere conatus fuit. Hisc
men ſingulis, qui iura Gallicana defendere c
ti fuerunt, ſolide reſpondit celeberrimus vir,
ANNES FRANCISCVS BVDDEVS, in erudi
ma *Exercitatione Iuris naturalis de teſtamentis*
morum Imperantium, ſpeciatim Caroli II. Hiſp
Regis, habita Halæ 1701. 4. & in eiusdem *Sel*
Iuris Naturæ & Gentium, qua ex natura ſucce
nis in regna Hiſpaniæ, renuntiationis iure, t
mento fideicommiſſario Philippi IV. & deni
prouinciarum natura, comprobat, Gallos opt
iure excludi a ſucceſsione Hiſpanica, ideo
non ſolum ad argumenta aduerſariorum reſp
det, ſed ſua etiam ſolide confirmat. Cum v
auctores diarii eruditorum Treuoltienſium ali
op

opponerent *Buddeo*, anſam hoc dedit, vt *Vlteriorem diſquiſitionem de iure gentis Auſtriacæ in regnum Hiſpaniæ ederet*, *Halæ 1702. 4*, quæ itidem in *ſelectis J. N. & G.* proſtat. His priuatorum ſcriptis licet egregiis coniungenda, quæ maioris ſunt momenti publica auctoritate edita, utpote: *Literæ Leopoldi Imp. ad Papam ſuper inueſtitura Regni Neapolitani 29. Ian. 1701.* his adiectæ ſunt Notæ marginales ſeu Aſſertiones iuris ſuccedendi in hoc regno pro filiis Delphini Franciæ. Secutum *Ius Auſtriacum in Monarchiam Hiſpanicam aſſertum*, *Viennæ 1701. 4.* & *gallice* ſub titulo: *Le Droit de l' Auguſte Maiſon d' Autriche ſur la Monarchie d' Eſpagne*, cuius auctor illuſtriſſimus L. B. de SEILERN Conſiliarius Imperatoris intimus & Aulæ Cancellarius, inſertum poſt plures Editiones THUCELII *Actis Publicis Sæc. XVIII.* Tomo I. *p. 421.* prodiit porro: *Iuſtitia Auguſtæ Domus Auſtriacæ in Regna & prouincias Hiſpanicas, veris rerum argumentis illuſtrata*, extat apud THUCELIUM T. II. *p. 134.* *Kurzer iedoch wahrhaffter Bericht, in welchem klærlich bewieſen wird, daß das Herzogthum Mayland des H. Rœm. Reichs unſtreitbahres Mann-Lehn ſey*, editum in 4. ſingillatim, & in THUCEL. *Actis* T. I. *p. 331.* Edita porro: *Caroli V. Aurea Bulla de Iure & ordine ſuccedendi in Ducatum Mediolanenſem, cum eiusdem Ducatus Inueſtituris Cæſareis, quæ ab Auguſtiſſimo Imperatore Leopoldo I. Regibus Hiſpaniæ Philippo IV. & Carolo II. conceſſæ ſunt.* Præter ea: *Synopſis quorundam Iurium Auſtriacorum in Succeſſionem Hiſpanicam*; atque: *Reflexion ſur divers ecrits concernant la ſucceſſion à la Monarchie d' Eſpagne*, & apud THUCEL. *Tom. II. Actor. publ. p. 96.* & *Defenſe du Droit*

de la Maiſon d'Autriche à la Succeſſion d'Eſpagne & la verification du Partage du Lion de la fable dans les conſequences de l'intention du Duc d'Anjou, avec la Refutation des libelles repandus dans le public en faveur de cette invaſion, Cologne 1703. 8. & apud THVCEL. T. III. add. *Ius Auſtriacum in Succeſſione Regnorum Hiſpaniæ vindicatum*, quod aliqui Dn. de ANDLERN Conſiliario Imperiali aulico, tribuunt, apud eund. THVCEL. T. III. His coniungendus liber, cui titulus: *Aquila auguſta triſulco obarmata fulmine, ſeu, Carolus Tertius Auſtriacus Rex Hiſpaniarum aſſertus & tribus Libris propugnatus* authore IOANNE ALVARES *da* COSTA, Vlyſſiponenſi, *Amſtelædami 1705. f.* verus auctor huius libri quique ſub hoc Hiſpani nomine latet eſt *Adamus Ebertus* Profeſſor Francofurtenſis moribus & ſtudiis hiſpanus, vt adſcripſerat ſuo exemplo, quod iam penes me eſt, illuſtriſſimus Dominus de *Plotho*, Poruſſiæ Regis adminiſter, cui librum donauerat *Ebertus*, in quo, *Philippi* Borbonii Ducis Andegauenſis prætenſum ad Hiſpaniarum Regna ius eliditur: *Caroli III.* aperta iuſtitia confirmatur, Hiſpanis vera ſalus, & ſolidiora commoda propinantur, Luſitanorum Carolo fauentium iuſtum bellum, addito corollario exponitur. Pro *Philippo V.* extant: *Filippo Quinto, Monarcha legitimo della Spagna overo demonſtrazione de'i diretti di Filippo Quinto per la ſucceſſione della Monarchia di Spagna del Dottor* GIO. ANTONIO CASTAGNOLA, *Napoli 1704. 4.* & *Succeſſion de el Rey Philippe V. en la Corona de Eſpanna, diario de ſus Viages a Nepoles & Milan, &c.* per ANTONIO *de* VBILLA & MEDINA, *Madrid 1704. 4. Iniuſtitia Belli Auſtriaci contra Catholicum Hiſpaniarum Regem Philippum V. gliſcentis*

tis *Syntagma Theologico-Juridicum à Fr.* BENEDICTO *de* NORIEGA, Ordinis Minorum Reg. Obſeruantiæ quondam apud Salmanticenſes ſui inſtituti Sac. Theologiæ primario Anteceſſore & ſtudiorum Præfecto, nunc in Regno Neapolitano Epiſcopo Acerrarum Regioque Conſiliario *concinnatum & editum, Neapoli 1705. 4.* nec non: *El Sennor Philippe V. es el Rey de las Eſpannas verdadero, dado per la mano de Dios Torre incontractable de ſecundo David perſeguido y victorioſo &c. par* IACINTO *de* ARANAS *Commiſſario general del Orden de nueſtra Sennora del Carmen, Pampelona 1711. 4.*

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

DE SCRIPTORIBVS REGNI GALLIARVM ET NAVARRENI.

§. I. II. *Scriptores, qui de Hiſtoricis Gallicis Bibliothecas & expoſitiones ediderunt. Scriptores, qui Geographiam Galliæ antiquæ deſcribunt.*

§. III. *Scriptores, qui ad antiquitates Gallicanas faciunt.*

§. IV. *Scriptores de originibus Francorum.*

§. V. *Collectiones Scriptorum Rerum Francicarum nempe Corpus Hiſtoriæ Franciæ Marquardi Freheri & Petri Pithæi.*

§. VI. *Collectio Scriptorum R. Francicarum Andreæ & Franciſci du Cheſne.*

§. VII. *Generales hiſtoriæ Gallicæ Scriptores.*

§. VIII. *Scriptores hiſtoriæ Regum Gallorum, lineæ Merouingicæ.*

§. IX. *Scriptores hiſtoriæ Regum Lineæ Carolingicæ.*

§. X. *Scriptores, qui origines Lineæ Capetingicæ ſcripſerunt.*

§. XI. *Scriptores hiſtoriæ Phi-*

Philippi Auguſti, Ludouici IX, Philippi Pulcri.

§. *XII. Scriptores Hiſtoriæ Regum ex Valeſiis vsque ad Franciſcum I.*

§. *XIII. Scriptores hiſtoriæ Franciſci I, Henrici II, Franciſci II, Caroli IX, & Henrici III.*

§. *XIV. Scriptores hiſtoriæ Henrici IV.*

§. *XV. Scriptores hiſtoriæ Ludouici XIII.*

§. *XVI. Scriptores hiſtoriæ Ludouici XIV. & XV.*

§. *XVII. Scriptores, qui vitas & geſta illuſtrium apud Gallos virorum vel familiarum ſcripſerunt.*

§. *XVIII. Scriptores, qui certas tantum Prouincias Vrbesque celebriores deſcripſerunt.*

§. *XIX. Scriptores, qui de præcedentia & prærogatiuis Galliæ Regum egerunt.*

§. *XX. Scriptores, qui omnem ſtatum politicum deſcripſerunt.*

§. *XXI. Scriptores, qui de Magiſtratibus & Parlamentis apud Gallos egerunt.*

§. *XXII. Scriptores qui de Inſignibus & moribus Gallorum ſcripſerunt.*

§. *XXIII. Scriptores, qui de religione apud Gallos & ſtatu Eccleſiaſtico Franciæ ſcripſerunt.*

§. *XXIV. Scriptores hiſtoriæ Regni Nauarreni.*

§. I.

QUum ampliſſimus atque egregius Rerum *Gallo-Francicarum* Scriptorum & editorum typis & manu exaratorum plane ſit numerus ſane de potentiſſimi huius Regni & nobiliſſimæ literatiſſimæque Gentis Hiſtoria promeriti ſunt præclare, qui horum ſcriptorum, erudita diligentia dederunt conſignationes & Bibliothecas. Potiores huius commatis adducam, nimirum ANDREAE *du* CHESNE de Hiſtoria Francica cum vniuerſali, tum particulari, ſingulariter meriti viri, *Bibliotheque des Auteurs, qui ont ecrit l' Hiſtoire & Topographie de France, Paris 1618. 8.* & ex *Secunda* Editione, cui nomen adpoſitum, eademque inſigniter aucta *Paris 1627. 8.* Cum poſtea edendi Corporis ampliſſimi Scriptorum Rerum

Rerum Francicarum vtile conſilium cœpiſſet, edidit notitiæ cauſſa, libellum, cui index: *Series Auctorum omnium, qui de Francorum Hiſtoria & de rebus Francicis cum Eccleſiaſticis, tum Secularibus ab exordio Regni ad noſtra vsque tempora, ſcripſerunt, quorum editionem* (XXIV. Voll.) *pollicetur*, ANDREAS *du* CHESNE, Geographus Regius, *Pariſiis 1633. 1635. f.* in ſecunda editione, mutauit quædam editor. Eandem *Seriem* edidit rurſus Filius FRANCISCVS *du* CHESNE, qui Patri in munere hiſtorici laboreque edendorum hiſtoricorum Francicorum ſucceſſerat, *Pariſiis 1663. 12.* Ad comparandam breuem notitiam facit, quæ prouida cura B. IOANNIS ALBERTI FABRICII iunctim edita eſt: *Iſagoge in Hiſtoriam Scriptorum Hiſtoriæ Gallicæ, qua continentur:* I. ANDREAE *du* CHESNE laudata iam *Bibliotheca Chronologica Scriptorum ab originibus Regni Francici ad ſua vsque tempora;* II. CHRISTIANI GRYPHII *Sylloge Scriptorum ſeculi decimi ſeptimi de rebus Gallicis;* III. HERMANNI DIETERICI MEIBOMII *de Gallica Hiſtoria Periodis & Scriptoribus Diſputatio*, (*Helmaſtadii* alias 4. edita) *Hamburgi 1708. 8.* *Iudicia* de Hiſtoricis Franciæ antiquioribus tulit LOUIS le GENDRE in *Jugemens ſur pluſieurs anciens Hiſtoriens de France, ou Auteurs contemporains*, quæ reperiuntur ſub initio *Tom. I.* ipſius *Hiſtoriæ Francicæ* gallice ſcriptæ. Omnium vero horum curas ſuperauit IACQVES *le* LONG Presbyter Oratorii & Bibliothecarius Domus dictæ Congregationis Pariſiis, qui ſumma cura & diligentia conduxit digeſſitque apte eosdem in *Bibliotheque hiſtorique de la France, contenant le Catalogue de tous les Ouvrages tant imprimez que manuſcrits, Paris 1719. f.* quo præſtantiſſimo opere ſu-

Philippi Auguſti, Ludouici IX, Philippi Pulcri.

§. XII. Scriptores Hiſtoriæ Regum ex Valeſiis vsque ad Franciſcum I.

§. XIII. Scriptores hiſtoriæ Franciſci I, Henrici II, Franciſci II, Caroli IX, & Henrici III.

§. XIV. Scriptores hiſtoriæ Henrici IV.

§. XV. Scriptores hiſtoriæ Ludouici XIII.

§. XVI. Scriptores hiſtoriæ Ludouici XIV. & XV.

§. XVII. Scriptores, qui vitas & geſta illuſtrium apud Gallos virorum vel familiarum ſcripſerunt.

§. XVIII. Scriptores, qui certas tantum Prouincias Vr- besque celebriores
pſerunt.

§. XIX. Scriptores,
præcedentia & præ
vis Galliæ Regum e

§. XX. Scriptores, qui
ſtatum politicum de
runt.

§. XXI. Scriptores, q
Magiſtratibus &
mentis apud Gallo
runt.

§. XXII. Scriptores
Inſignibus & moribu
lorum ſcripſerunt.

§. XXIII. Scriptores,
religione apud Gal
ſtatu Eccleſiaſtico F
ſcripſerunt.

§. XXIV. Scriptores h
Regni Nauarreni.

§. I.

QUum ampliſſimus atque egregius R
Gallo-Francicarum Scriptorum & e
rum typis & manu exaratorum pla
numerus ſane de potentiſſimi huius R
& nobiliſſimæ literatiſſimæque Gentis Hiſtori
meriti ſunt præclare, qui horum ſcriptorum, er
diligentia dederunt conſignationes & Biblio
cas. Potiores huius commatis adducam, n
rum ANDREAE *du* CHESNE de Hiſtoria
cica cum vniuerſali, tum particulari, ſingu
ter meriti viri, *Bibliotheque des Auteurs*, qu
ecrit l' Hiſtoire & Topographie de France,
1618. 8. & ex *Secunda* Editione, cui nomen a
ſitum, eademque inſigniter aucta *Paris 162*
Cum poſtea edendi Corporis ampliſſimi Scripto

Re

Rerum Francicarum vtile conſilium cœpiſſet, edidit notitiæ cauſſa, libellum, cui index: *Series Auctorum omnium, qui de Francorum Hiſtoria & de rebus Francicis cum Eccleſiaſticis, tum Secularibus ab exordio Regni ad noſtra vsque tempora, ſcripſerunt, quorum editionem* (XXIV. Voll.) *pollicetur*, ANDREAS *du* CHESNE, Geographus Regius, *Pariſiis* 1633. 1635. *f.* in ſecunda editione, mutauit quædam editor. Eandem *Seriem* edidit rurſus Filius FRANCISCVS *du* CHESNE, qui Patri in munere hiſtorici laboreque edendorum hiſtoricorum Francicorum ſucceſſerat, *Pariſiis* 1663. 12. Ad comparandam breuem notitiam facit, quæ prouida cura B. IOANNIS ALBERTI FABRICII iunctim edita eſt: *Iſagoge in Hiſtoriam Scriptorum Hiſtoriæ Gallicæ, qua continentur:* I. ANDREAE *du* CHESNE laudata iam *Bibliotheca Chronologica Scriptorum ab originibus Regni Francici ad ſua vsque tempora;* II. CHRISTIANI GRYPHII *Sylloge Scriptorum ſeculi decimi ſeptimi de rebus Gallicis;* III. HERMANNI DIETERICI MEIBOMII *de Gallica Hiſtoria Periodis & Scriptoribus Diſputatio*, (*Helmaſtadii* alias 4. edita) *Hamburgi* 1708. 8. *Iudicia* de Hiſtoricis Franciæ antiquioribus tulit LOUIS le GENDRE in *Jugemens ſur pluſieurs anciens Hiſtoriens de France, ou Auteurs contemporains*, quæ reperiuntur ſub initio *Tom. I.* ipſius *Hiſtoriæ Francicæ* gallice ſcriptæ. Omnium vero horum curas ſuperauit IACQVES *le* LONG Presbyter Oratorii & Bibliothecarius Domus dictæ Congregationis Pariſiis, qui ſumma cura & diligentia conduxit digeſſitque apte eosdem in *Bibliotheque hiſtorique de la France, contenant le Catalogue de tous les Ouvrages tant imprimez que manuſcrits, Paris* 1719. *f.* quo præſtantiſſimo opere ſu-

pra 17487. monimenta Hiſtoriæ Gallicæ inſer
entia indicantur, cum notis criticis, neçeſſar
que ſupplementis atque indicibus. Additæ: *M*
moires hiſtoriques ſur quelques Hiſtoriens (XII. nu
ro) *modernes de France* §. 11. Ad *Galliæ antiquæ* G
graphiam & notitiam faciunt C. IVLII CAES
RIS *Commentarii de bello Gallico*, de quibus ſu
rius iam fuit dictum. ABRAHAMVS ORTE
VS ad eosdem & *Strabonem* fuit commentatus
que *Galliæ veteris Typum* iuxta *Strabonem* & al
antiquos auctores dedit ex conatibus ſuis Geog
phicis *Antwerpiæ 1594. 1598. 1603. 1624.* & ſæpi
Antonini Imper. *Itinerarium nec non Itinerari*
Burdegalenſe, cum notis *Hieronymi Suritæ* edi
Andreas Schottus, *Coloniæ 1600. 8.* atque in rece
tiore editione ſplendidiore *Batauа.* IOSEP
IVSTI SCALIGERI *Notitia Galliæ*, & *ſuper a*
pellationibus locorum aliquot & Gentium apud Ca
rem Notæ, inter ſummi Viri *Opuſcula varia Pa*
ſiis 1610. 4. edita, & alibi extant. PHILIPPI LA
BEI *S.I. Pharus Galliæ antiquæ*, *ex Cæſare, Hirti*
Strabone, Plinio, Ptolomæo, Itinerariis, Notitiis &
cum interpretatione latina, *Molinis 1644. 12.*
quem *Pharum*, *Diſquiſitiones Geographicas conqu*
vit NICOLAVS SANSON, *Pariſiis 1647. 1648.*
2. Voll. in quibus ad ſingula Locorum nomina
aut furti, aut erroris arguere doctum *Labbeum* v
luit. Eiusdem NICOLAI SANSON cura eſt comp
lata: *Gallia vetus in Partes II. Regiones IV. Prouin*
cias XVII. aut Populos C. aut circiter diſtincta, &
iis Prouinciarum Metropoles primariæque Populoru
vrbes deſcriptæ, Pariſiis 1658. f. De Portu *Icci*
eruditorum virorum amicæ concertationes Ge
graphiæ Galliæ veteris particulæ lucem quandam
attulerunt. IOANNES enim IACOBVS CHI
FLETIVS in libro erudito, *Portus Iccius demonſtra*
tu

tus, *Madriti 1626. 4.* & ex Editione ſecunda auctiore *Antwerpiæ 1627. 4.* putauit hunc Portum in loco Wiſſantbourg in agro *Bononienſi* inueſtigandum eſſe; CAROLVS inde *du* FRESNE in Diſſertatione XVIII. addita: *Hiſtoire du Saint Louis du Sire de Joinville, Paris 1668. f.* egit: *du Port Iccius ou Itius*; ſecutum opuſculum inſcriptum: *Julii Cæſaris Portus Iccius illuſtratus*, ſiue GVILIELMI SOMNERI *ad Chifletii librum de Portu Iccio Reſponſio, nunc primum edita*; CAROLI *du* FRESNE *Diſſertatio de Portu Iccio*, tractatum vtrumque latine vertit & noua Diſſertatione auxit *Edmundus Gibſon, Oxonii 1694. 8.* *Hiſtoriam* vero *Galliarum ſub præfectis prætorio Galliarum a Conſtantino M. vsque ad Iuſtinianum Imp.* optime deſcripſit AEGIDIVS LACARRY, *Claromonti 1672. 4.* Eiusdem habemus *hiſtoriam Coloniarum a Gallis in exteras nationes miſſarum, tum exterarum nationum Colonias in Galliam deductas, Claromontii 1677. 4.* Ad *Geographiam Galliarum æui medii* illuſtrandam, variæ *Notitiæ Prouinciarum & Ciuitatum Galliæ* reperiuntur in *Iacobi Sirmondi* Tomo I. *Conciliorum Galliæ*; atque *Andreæ du Cheſne Scriptorum Rer. Francic.* T. I. nec non *Caroli le Cointe Annalium Eccleſiaſticor.* T. I. Notabilis & vtilis quoque eſt: *Breuis Notitia Galliarum & Belgii, ex Actis Sanctorum Ianuarii & Februarii, vulgatis a Iohanne Bollando & Godefrido Henſchenio S. I. excerpta digeſtaque ab eodem* HENSCHENIO *Antwerpiæ 1658. 8.* Elegantiſſima vero HADRIANI VALESII *Notitia Galliarum, Pariſiis 1675. f.* Hæc enim ad omnem fere Geographiæ mediæ ſtatusque Franciæ ſub primis duabus Regum familiis notitiam facit, præcipue vero ſitum, gentes, oppida, locorum antiquitates, varia eorum nomina, epiſcopatuum ac monaſteriorum origines, multa induſtria explicat, at-

que

que ſcriptores antiquos egregie illuſtrat. C
feratur: *Notitiæ Galliarum defenſio aduerſus*
manium Monachum Benedictinum, auctore
DRIANO VALESIO, quæ addita opuſculo V
ſii, cuius index: *Obſeruationis de annis Dagobe*
aduerſus Chiffletii Diſſertationem, Defenſio, Pa
1684. 8. Dignus quoque eſt qui addatur Do
MICHAELIS GERMANI, Monachi Benedictin
Palatiis Regum Francorum commentarius, qu
brum Quartum facit nobiliſſimi operis *Mab*
niani, de Re Diplomatica. Ex inſigni plane num
eorum, qui *Geographiam recentiorem* tradere vo
runt, hosce præſtantiores notamus. Eos autem
omittimus, qui in Coſmographiis, aut Geograp
generalibus *Franciam occidentalem* deſcripſer
Breuis totius Galliæ Deſcriptio per GILBERT
COGNATVM edita *Baſileæ 1552. 8.* Sic etiam
liæ & Italiæ deſcriptio prodiit *Vltraiecti 165*
Maioris autem momenti eſt: MARTINI ZE
LERI *Topographia Galliæ, ſeu, Deſcriptio &*
lineatio famoſiſſimorum Locorum in potentiſſimo Re
Galliæ; partim ex vſu & optimis Scriptoribus,
tim ex Relationibus fide dignis in ordinem red
& in XIII. Partes diuiſa, germanice, Francofurt
Mœnum 1655. f. 4. Voll. cum egregiis figuris æn
Alia *Topographia Galliæ* belgico ſermone e
Amſterdam 1662. 12. 5. Voll. Parum accuratæ
bentur: *Les Delices de la France, ou deſcription*
ſes Provinces, Villes &c. depuis de la Paix de R
wick, Amſterdam 1699. 12. 2. Voll. Curatior long
copioſior: *Deſcription hiſtorique & geographiqu*
la France par IEAN *de* PIGANIOLE *de la* FO
CE, *à Paris 1715. 1716. 12. V. Voll. & ibid. 1718. 12*
Voll. Tomo I. Notitiam Franciæ politicam tra
in reliquis quinque Geographiam exponit
lerter. Laudanda quoque & commendanda

ſin

ſingulares obſeruationes, inſigniter: *Deſcription hiſtorique & Geographique de la France ancienne & moderne, par Mr. l'Abbé de* LONGERVE, *à Paris 1719. f. 2. Voll.* ex qua iuſſu Aulæ Ducisque Regentis folia quædam reciſa, aliaque ſubſtituta, quum cordatus Auctor, de Iuribus Imperii RGermanici in quasdam Regni Burgundici ſiue Arelatenſis prouincias liberius & candidius iudicaſſet. Magni itaque æſtimantur illa exempla, quæ nondum fuerunt caſtrata. Extat quoque breuis ſed accurata ſtatus Galliæ Geographici expoſitio *Deſcription de la France* in Tomo II. *de la Methode pour etudier la Geographie*, adornata par NICOLAS LENGLET *du* FRESNOY, *à Paris 1716. 12.* Vtilis eſt labor Auctoris *Anonymi*, qui dedit *Nouveau Denombrement du Royaume par Generalitez, Elections, Paroiſſes, & Feux, Paris 1720. 4.* quæ quidem ad redituum rationes potiſſimum eſt comparata, notitiæ tamen Regni Francici comparandæ ſimul inſeruit. Qui breui manu de locis Galliarum inſtrui cupiunt, iis ſubſidio eſſe poterit: *Dictionnaire univerſel de la France ancienne & moderne Paris 1726. f. mai.* tribus Tomis. Partem Geographicæ deſcriptionis ſingulari methodo facit, PAPIRII MASSONI *Deſcriptio fluminum Galliæ, qua Francia eſt, Pariſiis 1618. 8.* & cum notis *Antonii Michaelis Baudrand Pariſiis 1678.* & *1685. 12.* Aliquot flumina deſcripſit GABRIEL LVRBAEVS libro cui titulus: *Garumna, Aurigera, Tarnis, Oldus, Durannius, Aturus, & Carantonius*, cum *Onomaſtico Gallico* omnium *Aquitaniæ Vrbium, Burdigalæ 1593. 8.* Huc facit quoque quoad oras maritimas & portus: *Le Neptune François, ou Recueil de Cartes Maritimes levees & gravees par ordre du Roy*, editum eſt ſplendidum

hoc

loiſes depuis l' an du Monde 3350. juſqu' à Clovis en deux Livres à Paris 1579. & 1610. 4. qui varias origines rituum apud Gallos vſitatorum deſcribit. Nec contemnendæ: *Memoires des Gaules depuis le Deluge juſqu' à l'etabliſſement de la Monarchie Françoiſe, avec l'Etat de l'Egliſe & de l'Empire depuis la naiſſance de Jeſus-Chriſt*, par SCIPION DVPLEIX, *Paris 1619. 4.* atque *Tomo Primo Hiſtoriæ* ipſius omnis *Franciæ*. Ii quoque, qui *Hiſtorias* generales ſcripſerunt, in primordiis operum ſuorum hanc Periodum illuſtrant. Ex parte huc faciunt, ETIENNE PASQVIER ſiue STEPHANI PASCHASII *les recherches de la France, à Paris 1621. 1633. & 1643. f.* In his autem origines Gallorum, Parlamenti & reliquorum iudiciorum maiorum, Ducum, Comitum, nobilium, aliarumque dignitatum, res eccleſiaſticas & libertatem eccleſiæ Gallicanæ, varias conſuetudines, regum lineas, poëſin, litteras, academias & collegia variaque eius fata deſcripta videmus, licet nonnunquam auctor papizet. Editio 1643. eſt vltima, poſt mortem auctoris facta, integris tribus libris & hinc inde aucta.

§. III.

Qui de originibus, inſtitutis, republica, Legibus *Francorum* commentati, præſtantiſſimi ſunt ſequentes. Origines has inueſtigare ſolent omnes qui vniuerſales Franciæ Hiſtorias elaborarunt, ſingillatim vero tractant hoc argumentum IOANNES TRITHEMIVS, *de origine gentis & regum Francorum, Moguntiæ 1515. f.* atque inter *Opera* eius *Hiſtorica Francofurti 1606. f. Pariſiis 1539. f.* atque interprete *Iacobo* Schenk I. V. D. *germanice, Spiræ 1522. f. Francofurti 1563. 8.* ſed cum ex ſcriptoribus ſubleſtæ fidei *Waſtaldo* de introitu Sicambrorum & *Hunibaldo* de Francis pleraque hauſe-

...ſerit, ipſe quoque fidem haut adeo magnam ...tur. Secuti hunc ſunt varii. HERMANNUS enim *Comes* NVENARIVS breuem *Narrationem* ſcite compoſuit *de origine & ſedibus priſcis Francorum*, quæ *Eginbardo* de Vita Caroli ... ab ipſo primum edito *Coloniæ 1521. 4.* eſt addita, aliisque huius libri Editionibus. Extat ...que in prima Collectione *Scriptorum Rerum ...manicarum*, quæ *Baſileæ 1532. f.* prodiit, atque Tomo Primo *S. R. F.* du *Cheſniano*. ANTONII ...CHOSHOVII *Commentatio epiſtolica de origine & ſedibus Francorum* producta eſt in lucem ab *Antonio Matthæo Analectorum V. Æ. T. I.* edito *Lugd. Batav. 1692. 8.* Multam laudem promeruit diligenter perſcriptus: *Traité de l' Etat & origine des anciens François* par NICOLAS VIGNIER, ...i primum editus *Paris 1579. f.* auctusque inſigniter *Troyes 1592.* atque ex hac ſecunda editione ...ine verſus *Tomo Primo* Du *Cheſniano*. Ex iuſtis ...ntibus petitæ ſunt IOANNIS ISAACII PONTANI *Originum Francicarum* Libri Sex, *Harderwici 1616. 4.* in quibus præter Germaniæ & Rheni Chorographiam, Francorum Origines & primæ ſedes aliaque ad gentis in Galliam tranſitum, variasque victorias, inſtituta & mores pertinentia ...ducuntur. GABRIEL quoque TRIVORIVS ...ſervatione *apologetica ad Inſcriptionem Orationis ad Anteceſſores Digeſti Iuſtinianei præpoſitæ, Pariſiis 1631. 4.* edita, de Francorum origine a Gallis ...ducta egit. In MARCI IRENAEI *Encomio Franciæ, Argentorati 1639. 8.* hæ origines quoque inueſtigantur. Nouam de Francorum originibus a litore *Balthici* Maris cis Oderam deducendis opinionem Geographum Rauennatem ſecutus expoſuit vir ſummus ...o. GVIL. LEIBNITIVS edito ſub nominis ſui primis literis G.G.L. libello inſcripto: de *Origine Fran-*

corum Diſquiſitio, Hanqueræ 1716. 8. oppoſuerunt h
ſententiæ PIERRE TOVRNEMINE S. I. *Reflexions*
la Diſſertation de Mr. Leibnits touchant l'origine
François, quæ extat in *Memoires de Trevoux,*
ticle ſecond du mois de Janvier 1716. atque B.
COLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS *Ged*
cken über des Herrn Baron von Leibniz Schrifft
Origine Francorum Gundlingianorum *P. III. p.*
cumque *Leibnitius* ipſe Reſponſionem paraſ
quæ *Parti Sextæ* Gundlingianorum inſerta p.
Gundlingius P. IX. p. 295. dedit *Replic auf*
von dem Herrn von Leibniz beſchebene Antwort
orig. Francor. Nec hic omittenda: *Diſſertat*
ſur l'origine des François où l'on examine s'ils
ſcendent des Tectoſages, où anciens Gaulois etal
dans la Germanie, à Paris 1722. 12. atque in prin
IOANNIS GEORGII ECCARDI eruditiſſi
Commentarii *de rebus Franciæ Orientalis, Wirceb*
gi 1729. 2. T. f. editi, cuius T. I. diligenter de Ori
Francorum commentatus. Reſpondit quoque I
ANNES GEORGIVS ECCARDVS, qui Leib
tianam de *Origine Francorum* Diſquiſitionem cu
poſterioribus auctam, ſuis annotatiunculis il
ſtrauit, quæ cum ipſius *Leibnitii, Reſponſione*
Tourneminii dubia. gallice ſcripta, adiecta, *Ecc*
dinæ Editioni *Legum Francorum Salicæ & Rip*
riorum p. 247. *ſeqq.* Ad hoc argumentum fa
porro egregius tractatus AVDIGIERI *de l'ori*
ne des François & de leur Empire, à Paris 1676.
in quo multa ſingularia contra communem o
nionem deducit, origines Gallorum non ex a
gentibus, ſed in ipſa Gallia quærit, multa de l
bus lineis regiis, imperio Carolingico, liliis G
licis & ſimilia erudite proponit. Maiori ſubſid
rum & eruditionis apparatu id præſtitit BERNA
DVS *de* MONTFAVCON, Ord. S. Benedicti

Co

Congreg. S. Mauri, vir celeberrimus, qui multo ſtudio conduxit: *Les Monumens de la Monarchie Françoiſe, qui comprennent l'hiſtoire de France.* Quo ſplendido opere ea commemorantur & exhibentur monimenta, quibus iniuria temporum pepercit, quæque ad Reges ſpectant, Reginas, Principes regiæ ſtirpis, Pares Franciæ, Duces, Comites, Miniſtrosque regios. *Tomus* autem *Primus*, *Lutetiæ 1729. f. mai.* editus, ea ſiſtit, quæ ad illuſtrandam Franciæ Hiſtoriam faciunt, vsque ad *Philippi I.* tempora. *Tomus Secundus*, *Pariſiis 1730. f.* ad *S. Ludouici* æuum vsque pertingit. *Tomus Tertius Lutetiæ 1731. f.* in quo monumenta comparent, quæ ad Regum *Caroli V. VI. VII. & Ludouici XI.* hiſtoriam faciunt. *Tomus Quartus*, *Lutetiæ*, *1732. f.* quo, quæ de *Carolo VIII. Ludouico XII. & Franciſco I.* notatu ſunt digna, exponuntur. *Tomus* denique *Quintus* vniverſi Operis vltimus, *Pariſiis 1733. f.* habet monumenta, quæ illuſtrant res *Henrici II. Franciſci II. Caroli IX. Henrici III.* atque *Henrici IV.*

§. IV.

Iam vero ipſi Fontes *Scriptorum* coæuorum & domeſticorum, latino ſermone vel perſcriptorum vel in eundem translatorum, indicandi, qui in *Corpora* atque *Collectiones* a doctiſſimis Viris congeſti in communem vtilitatem. *Francicos* magni momenti *Scriptores*, primus e ſua Bibliotheca edidit PETRVS PITHOEVS de Iurisprudentiæ hiſtoriæque coniunctis ſtudiis egregie meritus, qui adornauit *Collectionem*, præfixo indice: *Annalium & Hiſtoriæ Francorum ab Anno Chriſti DCCVIII. ad An. DCCCXC. Scriptores coætanei XII.* primum *Pariſiis 1588. 8.* editi, *Francofurti apud Andreæ Wecheli* heredes *1594. 8.* recuſi; qua continentur:

1) *Annales Francorum* ab anno incarnationis Do
714. ad an. 883. Maguntiæ, vt videtur, ſub diti
Lotharii & Ludouici filii ſcripti temporibus *Rhab*
Mauri Archi-Epiſcopi, p. 1.

2) *Frodoardi*, Presbyteri Eccleſiæ Remenſis *Ann*
ſiue Chronicon ætatis ſuæ, ab An. C. 919. ad ann
966. cum appendice annorum aliquot p. 109.

3) Continuatio ab Anno 977. ad annum 999. ex Ch
nicis *Willelmi Nangii* Monachi S. Dionyſii p. 207.

4) *Odoranni* Monachi S. Petri Viui Senonenſis Ch
nicon, quod ille iam ſexagenarius collegit p. 214.

5) Fragmentum gallici Scriptoris ex *Conrado* Abb
ad An. 922. p. 216.

6) *Genealogia* B. *Arnulfi*, Metenſis Epiſcopi ex antiq
membrana eiusdem Eccleſiæ p. 219.

7) Fragmentum veteris Scriptoris de *Maioribus Dom*
Regia ex Codice Floriac. Cœnóbii p. 226.

8) *Vita Karoli M.* deſcripta, vt videtur, magna par
a *Monacho* S. Eparchii *Egoliſmenſis* ex annalibus pl
beio & ruſticano ſermone compoſitis, quos & *R*
gino Prumienſis ſequutum ſe ait ad an. 814. nonnull
interpolatis, paucis etiam additis p. 230.

9) *Charta Diuiſionis Imperii*, quæ in quibusdam exem
plaribus Karolo Magno adſcribitur, non certa fid
p. 283.

10) *Fragmentum* ex hiſtoria *Pauli Warnefridi* Longo
bardi Filii, Diaconi Foroiulienſis de Epiſcopis Me
diomatricum Eccleſiæ p. 288.

11) *Conſtantini Manaſſis* de Karolo Imp. verſus poli
tici p. 290.

12) *Thegani* Chorepiſcopi *Treuirenſis* de geſtis *Ludouici*
Pii Imp. cum Præfatione *Walafridi Strabonis* Abba
tis Augienſis p. 295.

13) Acta impiæ & nefandæ *Exauctorationis* eiusdem
Ludouici Imp. apud *Compendium* Anno 822. p. 322.

14) Præceptum eiusdem *Imperatoris* de *Diuiſione* inter
Filios p. 330.

15) Vita eiusdem *Ludouici* Pii, incerto Scriptore, ſed
tamen coætaneo p. 336.

16) Chartæ Priuilegiorum ab *eodem Imp.* conceſſorum

Hiſpanis,

Hiſpanis, qui ad ipſum Saracenorum metu confugerant, ex Tabulario Eccleſiæ Narbonenſis p. *427*.

17) *Nithardi*, Angilberti F. Karoli M. Imp. ex Bertha F. nepotis de *Diſſenſionibus filiorum Ludouici Pii* Libri Quatuor, p. *433*.

18 Libellus Proclamationis *Karoli* Regis aduerſus *Guenilonem* Archiepiſcopum Senonum, Synodo oblatus Tulleuſi ſeu Saponariæ An. 859. cui ſubiuncta eſt Epiſtola eiusdem Synodi ad Epiſcopos Britanniæ ſiue Armoricanæ Prouinciæ p. *491*.

19) Acta Coronationis *Karoli* Imp. Ludouici Filii, p. *498*.

20) Sacramentum eidem Imp. præſtitum ab Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus ac reliquis Italiæ optimatibus p. *506*. item alia Fidelitatis Sacramenta eidem Regi a Francis præſtita p. *508*.

21) Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ a *Ludouico Balbo* ad *Hugonem* Regem, ex vetuſta membrana Floriacenſis Cœnobii p. *510*.

22) Aliud Fragmentum *Aquitanicæ* Hiſtoriæ ex peruetuſta ſcida Lemouicenſi a morte *Caroli Calui* ad Hugonem Regem p. *517*.

23) *Epitaphia* quorundam *Regum* ex vetuſtis monumentis p. *427*. *524*. *525*.

24) *Abbonis* Leuitæ de obſidione vrbis *Pariſiorum* a Normannis ad *Gozlinum* fratrem, Libri duo. p. *530*.

Qui inde eiusdem PETRI PITHOEI curis prodierunt *Hiſtoriæ Francorum ab A. DCCCC. ad MCCLXXXV. Scriptores veteres XI.* quique in Germania *Francofurti 1596. f.* excuſi ſeriem indicatæ Collectionis continuant, & ad res Franciæ Occidentalis maximam partem ſpectant, extrema Stirpis Carolinæ & Capetiorum Regum res geſtas vsque ad Philippum S. Ludouici filium explicantes; ita tamen ſunt comparati, vt in iisdem & res Germanorum ſubinde reperias, ſunt autem ſequentes:

I. *Glabri Rudulphi* Hiſtoria ab Anno *1000*. ad *1045*.

II. *Helgaldi* ſiue *Helgaudi* vita Roberti Regis. Fragmentum Hiſtoriæ Aquitanicæ.

III. *Sugerii* vita *Ludouici Craſſi* R.
IV. *Anonymi* geſta *Ludouici* Minoris.
V. *Rigordi* geſta *Philippi Auguſti.*
VI. *Guillermi Britonis* Philippidos Libri XI.
VII. Fragmentum de geſtis *Ludouici VIII.*
VIII.) *Guilielmi* de *Nangis* geſta *S. Ludouici* R.
IX.) Anonymi geſta *Philippi Audacis* R.

Porro lucem vidit *Corpus Franciçæ Hiſtoriæ veris, & ſinceræ*, quod debemus prouidæ curæ MAQVARDI FREHERI Conſiliarii Archi-Palatii qui Dedicatoriæ Inſcriptioni ad Ludouicum XI F. R. initiales ſaltim literas celeberrimi nomini M. F. ſubſcripſit, prodiit *Hanouiæ* typis *Wechelianis* apud hæredes *Ioannis Aubrii* 1613. *f.* eodemq Scriptores hiſtoriæ veteris Francicæ & Germanicæ Scriptores Merouingorum & Carolingorum Regum Acta continentes hactenus miris modis omnibus editionibus deprauati & confuſi, emendatiores & pro ordine temporum diſpoſiti, Pſeudepigrapha veris auctoribus ſuis reſtituta omnia denique Notis marginalibus perpetuis illuſtrata exhibentur, nimirum:

Parte Voluminis huius *Prima:*

1) *Iuonis Carnotenſis* Epiſcopi Excerpta Chronica gestis quorundam Regum & *Imperatorum* vsque Ludouicum Pium, *f.* 1.
2) *Eiusdem* Chronicon de Regibus *Francorum*, *f.* 51.
3) S. *Gregorii Turonenſis* Epiſcopi Geſta *Francorum* epitomata *f.* 57.
4) Annalium Fragmentum ex MSCto *Nazariano* p.
5) *Gregorii Turonenſis* Excerpta Chronica per *Fredegarium* Scholaſticum *f.* 90.
6) *Pauli Warnefridi* Chronicon de Epiſcopis Metenſibus *f.* 171.
7) *Epiſtolæ* Franciciæ *Regum* & *Epiſcoporum* variorum tempore *Clodouæi* primi Regis ſcriptæ, *f.* 182.

Parti vero *Secundæ* illata;

I.) *Gregorii Turonenſis* Epiſcopi Hiſtoriarum Libri

e Pal

e Palatino aliisque Codd. MSCtis paſſim emendati *f. 1.*

II.) *Aimoini* Monachi Benedictini, Hiſtoriæ Francorum Libri IV. antehac a *Ioanne Nicotio* libellorum ſupplicum in Regia magiſtro, recenſiti & emendati & capitibus diſtincti *f. 247.*

III.) *Adelmi* ſ. *Ademari* Benedictini, Annales Francorum Regum, *Pipini*, *Caroli M.* & *Ludouici Pii* Impp. per annos continuos LXXXVII. *f. 381.*

IV.) *Einhardi* ſiue *Eginhardi* Notarii regii, de vita & geſtis Caroli M. Commentarius, nunc primum ad eosdem Codd. MSC. integritati ſuæ reſtitutus *f. 433.*

V.) *Ludouici Pii* Imp. Vita per *Anonymum* quendam & incertum, ſed tamen coæuum fidumque ſcriptorem *f. 445.*

IV.) *Francorum Regum* ſequentium Continuatio, vsque ad natiuitatem *Philippi Auguſti*, e diuerſis & incertis per *Compilatorem quendam* minime recentem coagmentata & pro parte *Aimoini* Hiſtoriæ hactenus falſo obtruſa *f. 477.*

His acceſſerunt:

VII.) *Michaelis Ritii* Neapolitani, de Regibus Francorum Libri Tres *f. 531.*

VIII.) *Donati Acciaioli* de vita *Caroli M.* Commentarius, *f. 549.*

Maiori autem apparatu Scriptorum *Rerum Francicarum* editionem aggreſſus erat dum viueret ANDREAS du CHESNE Regi Franciæ a Conſiliis & Hiſtoriographus, & poſt Patrem quoque perſequutus eſt ac parauit Filius FRANCISCVS du CHESNE, Regis eiusdem Chriſtianiſſimi Conſiliarius & Hiſtoricus. Quo conſilio laudatus *Andreas* du *Cheſne* edidit repetitis vicibus Seriem & Conſpectum Scriptorum Rerum Francicarum, quos collegerat, & tandem *Bibliothecam Chronologicam Scriptorum ab Originibus Regni Francici ad ſua vsque tempora*, ſiue *Seriem Auctorum omnium, qui de Francorum Hiſtoria & rebus Francicis, cum*

 eccle-

eccleſiaſticis tum ſecularibus ſcripſerunt in XXI *Tomos congeſta, & in duas partes diuiſa ab exordi* *Regni ad noſtra vsque tempora*, quæ ex tertia Editione auctiore ac copioſiore *Pariſiis 1663. 12.* fui edita & recuſa in Germania, cura *Ioannis Alberti* *Fabricii*, *Iſagoges* in *Notitiam Scriptorum Hiſtoriæ* *Gallicæ*, *Hamburgi 1708. 8.* editæ, partem primam facit. Quam editis his ſpeciminibus feceram ſpem & ciuibus ſuis & exteris, ex parte tamen fatis impediti, expleuerunt optimi & induſtrii maxime Viri. Enimuero ANDREAS du CHESNE Geographus, vt titulus fert Regius, *Hiſtoriæ* *Francorum Scriptores coætaneos aliquot* Tomis, in lucem produxit. *Tomus Primus Lutetiæ Pariſiorum*, ſumptibus *Sebaſtiani Cramoiſy* Typographi *Regii 1636. f.* editus, Scriptores ab ipſius gentis origine ad *Pipinum* vsque Regem, ſiſtit; *Tomus Secundus*, *ibidem*, eodem 1636. anno prodiit Scriptores a *Pipino* Caroli M. Imp. Patre vsque ad *Hugonem Capetum* Regem, habet; *Tomus Tertius Lutetiæ Pariſiorum 1641. f.* auctores a *Carolo Martello* Pipini R. Patre vsque ad *Hugonis* & *Roberti* Regum tempora exhibet editus poſt *Andreæ* funeſtum obitum opera & ſtudio filii *Franciſci* du *Cheſne* in ſuprema Pariſienſium Curia Patroni & Geographi Regii; *Tomus Quartus L. P. 1541. f.* *Tomus Quintus*, *L. P. 1649. f.*

Ipſe primus Editor *Andreas* hanc breuem maximi Operis, quod laborioſiſſimis curis & vigiliis adornauerat & in Tomos *XXIV.* pro temporum & rerum ordine diſtribuerat, dedit deſcriptionem *Præfatione* Tomi Primi, his vſus verbis: *Quorum primis X. Auctores coætaneos comprehendi, qui de Regum Franciæ geſtis ſinceri aliquid ſcriptis mandarunt. In ſequentes IV. illos reieci, qui generalem Francorum hiſtoriam ab ipſius Gentis initio ad*

ſuum

ſuum quiſque Seculum texuere. Reliquis vero X. complexus ſum eos, qui præclariorum Regni Ducum aut Comitum facinora, nec non inſignium Eccleſiarum & Monaſteriorum acta fideliter ſcripſerunt.

Quum rariſſima & ſumtuoſiſſima hæc *Du Cheſniana* Collectio, & monimenta ſeruet maximi in rebus & iuribus Franciæ occidentalis cum primis vſus, operæ pretium eſſe viſum mihi fuit heic dare ſeriem horum Scriptorum.

Tomo itaque *Primo*, habes

Notitias & Deſcriptiones antiquas Galliarum.

1) Notitia Dignitatum Imperii tam ciuilium, quam militarium per *Gallias*, antequam eas *Franci*, Burgundiones & Gothi occuparunt. f. 1.

2) Notitia Prouinciarum & Ciuitatum *Galliæ*, Honorii Aug. vt videtur, temporibus condita, cum *Gallias* & Septem Prouincias diſtingui mos erat f. 4.

3) Capitulatio de Nominibus *Galliæ* f. 6.

4) Nomina Regionum & Ciuitatum *Galliæ* f. 8.

5) Nomina Prouinciarum vel Ciuitatum Regionis *Galliæ* f. 12.

6) Nomina Prouinciarum & Ciuitatum Galliæ ex veteri membrana Alexandri *Petauii* f. 14.

7) *Galliæ* Situs ex Libro III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ *Hugonis* de *S. Maria* Monachi Benedictini Floriacenſis f. 16.

8) Diuiſio *Galliæ*, ex Chronico *Roberti Monachi S. Mariani* Autiſſiodorenſis, quod deſinit in anno 1210. f. 17.

9) Deſcriptio *Galliarum* ex *Geruaſii Tilberienſis* Otiis Imperialibus f. 19.

10) Deſcriptio alia *Galliarum*, ex Chronico MSCto *Bernardi Guidonis* Ordinis Prædicatorum, Epiſcopi Lodouenſis f. 22.

11) Notitia Epiſcopatuum *Galliæ*, ex Codice MSCto Hiſtoriæ Francorum Monaſterii S. Dionyſii f. 24.

12) Notitia alia Epiſcopatuum *Galliæ* ſcripta paulo poſt Anno 1322. ex membrana veteri *Alexandri Petauii* f. 26.

13) *Ioſephi Iuſti Scaligeri* Notitia *Galliæ* f. 28.

14) Quædam loca in C. Iulii Cæſaris Commentariis ab eodem diſcuſſa f. 39.

15) Notitia Epiſcopatuum *Galliæ* qua *Franciæ* eſt, auctore *Papirio* Maſſono f. 45.

De Galliis & de Francorum veterum in eas aduentu & origine.

16) *Papirii Maſſoni* Hiſtoria Calamitatum *Galliæ*, quas ſub aliquot Principibus Chriſtianis inuita pertulit, a Conſtantino Cæſare vsque ad Maiorianum, qui vicit in Atrebatibus Clodionem Regem Francorum Pharamundi ſucceſſorem f. 72.

17) *Iohannis Pariſienſis* de *Gallica* regione & origine Regnorum & Gentium regionis eiusdem, f. 128.

18) *Nicolai Vignerii* Tractatus de ſtatu & origine veterum *Francorum* f. 134.

19) *Hermanni* Comitis *Nuenarii* breuis Narratio de origine & ſedibus priſcorum *Francorum* f. 172.

20) *Philippi Cluuerii* Diſquiſitio de Francis & Francia

Scriptores Coætanei
ab aduentu Francorum in Gallias vsque ad Pippini Regis tempora.

21) *Idatii* Epiſcopi Lemouicenſis Chronicon ex Edit. Sirmondi f. 183.

22) *Proſperi* Aquitani Chronicon, longe aliud ab eo, quod hactenus beati *Hieronymi* Chronico ſubiunctum fuit, editore Pithœo f. 196.

23) *Proſperi* Aquitani Chronicorum ab Orbe Condito *Pars Poſterior* Euſebii & Hieronymi Chronicis adiungi ſolita, multo quam in vulgatis exemplaribus emendatior & auctior f. 201.

24) *Marii* Auenticenſis ſeu Lauſanenſis Epiſcopi Chronicon, a tempore quo *Proſper* Aquitanus deſinit vsque ad Annum vulgaris æræ 581. f. 210.

25) Appendix ad *Marii* Chronicon, Auctore incerto, ſed perantiquo f. 216.

26) Excerpta ex Appendice ad *Marcellini* Comitis Chronicon f. 217.

27) Excerpta ex Chronico *Iohannis Biclarienſis* f. 218.

28) Fragmenta de veterum Francorum moribus & geſtis a

ſtis a Conſtantino M. vsqve ad Regem Clodoueum I. eiusque liberos, ex Cònſtantini ipſius Conſtitutione, Libanio Sophiſta, Priſco Rhetore, Jornande, Procopio, Agathia, Menandro Protectore, & aliis f. 219.

30) Laus *Francorum* ex antiquo Codice MSC. Bibliothecæ Thuanæ f. 250.

31) *Gregorii Turonenſis* Epiſcopi Hiſtoriæ *Francorum* Libri X. f. 251.

32) Venantii Honorii Clementiani *Fortunati*, Epiſcopi Pictauienſis Carmina hiſtorica de Regibus *Francorum*, Reginis, Epiſcopis, Ducibus, Comitibus, & aliis illuſtribus ſui Seculi viris f. 460.

33) Epitaphia vetera Reginarum, Pontificum, Patriciorum & aliquot aliorum, ex Petauii Codice f. 513.

34) Fragmenta de Regum *Francorum* rebus pie geſtis a *Clodouao* vsque ad *Dagobertum* M. Clotharii II. F. f. 520.

35) Geſta Domni *Dagoberti* Regis *Francorum*, filii Chlotharii II. ſcripta a Monacho Cœnobii S. Dionyſii anonymo quidem ſed contemporaneo f. 572.

36) Epitaphium *Dagoberti* Regis, & Verſus alii de eodem f. 590.

37) Vita *Sigeberti* III. Regis *Auſtraſiæ* Filii Dagoberti I. cuius Auctor etſi coætaneus non fuit, eam tamen ex veteribus Hiſtoriis & Sanctorum vitis ſe collegiſſe teſtatur f. 591.

38) Vita Beati Pippini Ducis, qui fuit Maior Domus *Auſtriæ* ſub Chlothario, Dagoberto & Sigeberto Regibus f. 594.

39) Vita S. *Leodegarii* Auguſtidunenſis Epiſcopi & Maioris Domus *Franciæ*, in qua plurimæ res ſub *Childerico* & *Theodorico* Regibus Clodouei II. Filiis fideliter deſcribuntur f. 600.

40) Vita alia S. *Leodegarii* Episcopi Auguſtidunenſis, auctore *Vrſino*, qui eam iubente *Anſoaldo* Pictauorum Pontifice ſcripſit f. 617.

41) Paſſio S. *Ragneberti* Martyris Filii *Radeberti* Ducis, quem *Ebroinus* Maior Domus Theodorici Regis interfici iuſſit f. 625.

42) Fragmenta de rebus pie geſtis *Dagoberti* Regis, Filiorum eius ac Nepotum f. 627.

43) Epitaphium *Theodorici I.* Regis Francorum f. 687.

44) Ge-

44) Geſta Regum *Francorum* partim e *Gregorii* Turonenſis Hiſtoria, cuius & nomen in vetuſtiſſimis Codicibus præferunt, partim aliunde deſumta & vsque ad Regem Theodoricum II. perducta, *Auctore incerto*, ſed qui eiusdem Theodorici tempore vixit. f. 690.

45) *Gregorii* Epiſcopi Turonenſis Excerpta Chronica ſiue Hiſtoria Francorum Epitomata ex Fredegarii Scholaſtici Hiſtoria Miſcella f. 722.

46) *Fredegarii* Scholaſtici Chronicon, quod ille procurante *Childebrando* Comite Pippini Regis patruo ſcripſit, & a fine Hiſtoriæ *Gregorii* Turonenſis vsque ad *Pippini* ipſius Conſecrationem perduxit, hactenusque nomine *Appendicis* ad eundem Gregorium additæ vulgatum eſt. Subiungitur & Appendix altera a *Pippini* Conſecratione ad annum vsque DCCLXVIII. auctoritate Viri illuſtris *Nibelungi* itidem Comitis Childebrandi filii ſcripta, f. 740.

47) *Erchamberti* Fragmentum, ex Breuiario Regum Francorum & Maiorum Domus f. 780.

48) Chronicon breuiſſimum a *Theodorico* I. vsque ad *Hildericum*, cui *Pippinus* ſucceſſit f. 781.

49) Chronicon aliud item breuiſſimum a *Chlotario II.* vsque ad obitum *Pippini* f. 781.

50) Fragmentum hiſtoricum Auctoris incerti a *Dagoberto* I. vsqve ad Pippinum Regem f. 782.

51) Fragmenta alia, de rebus *Eudonis* Aquitanorum, & *Caroli Martelli* Francorum Principum, ac de ficta eiusdem Caroli Martelli damnatione f. 785.

52) Genealogia Regum *Francorum* a *Faramundo* vsque ad *Pippinum* f. 793.

53) Genealogia poſterorum *Clodionis* Regis, qui hactenus ignoti fuerunt f. 793.

54) Genealogia altera Regum *Francorum* a *Merouæo* vsque ad vnctionem *Pippini* & filiorum eius f. 794.

55) Chronica Regum *Francorum* breuiter digeſta, a primo Francorum eorundem ortu vsque ad *Ludouici* Pii Imp. filios, f. 797.

Appendix I. ad Tomum I.

56) Geſta *Francorum*, ab ipſius Gentis origine ad obitum vsque *Clodouei I.* Regis, auctore *Roricone* quodam Monacho, f. 799.

in

57) Chronologia & ſeries *Gothicorum* Regum, qui tam in *Gothia Gallica*, quam in Hiſpaniis vsque ad *Caroli Martelli* tempora regnarunt f. 818.

58) Hiſtoria *Wamba* Regis Toletani, edita a Domino *Iuliano* Toletanæ Sedis Archi-Epiſcopo, de expeditione & victoria, qua rebellantem contra ſe Galliæ prouinciam celebri triumpho perdomuit, f. 821.

59) Iudicium in perfidos ac rebelles promulgatum eodem *Iuliano* auctore, f. 831.

60) Diuiſio terminorum Epiſcopatuum Prouinciæ *Narbonenſis* dum Gothis parebat, ex Diuiſione Diœceſium & Parochiarum Hiſpaniæ a Wamba Rege facta, f. 834.

Appendix II. ad Tomum I.

continens Epiſtolas, quæ ad Hiſtoriam primæ Stirpis Regiæ pertinent.

61) *Auiti* Epiſcopi Viennenſis Epiſtola ad *Chlodoueum* Regem Francorum, de ſuſcepta ab eo Chriſti fide, atque baptiſmo f. 835.

62) *Clodouei* Regis Epiſtola ad Epiſcopos poſt bellum ſcripta, de captivis ipſorum arbitrio relaxandis f. 836.

63) *Theodorici* Regis Italiæ Epiſtolæ ad Chlodoueum Regem *Francorum*, *Gundobaldum* Regem Burgundionum & alios f. 837.

64) Epiſtolæ *Remigii* Epiſcopi Remenſis ad *Chlodoueum* Regem & alios. Item aliorum Regum, Reginarum, Epiſcoporum, Abbatum, Ducum, & variarum illius æui perſonarum illuſtrium, f. 847.

65) *Deſiderii* Epiſcopi Cadurceni, Epiſtolæ ad diuerſos, Reges, Principes ac Epiſcopos. Item Regum, Epiſcoporum, & Abbatum ad eundem, f. 875.

66) *Gregorii M.* Papæ I. Epiſtolæ ad Reges Francorum, Reginas, Patricios, Epiſcopos, & alios illuſtres in Gallia viros, f. 889.

Tomo *Secundo:*

1) De *Maioribus Domus* Regiæ libellus vetuſti Scriptoris, f. 1.

2) Annales *Francici* breues ab Anno Chriſti 707. vsque ad annum 790. in Monaſterio S. *Nazarii* iuxta Rhenum ſcripti f. 3.

3) Annales alii *Francorum* ab Anno 708. vsque ad An. 800. f. 6.

4) Anna-

4) Annales *Francorum* auctiores, ab Anno Chr. 708 ad Ann. vsque 808. quo Auctor ſe vixiſſe teſtatur f. 11.

5) Fragmentum Annalium ab Anno 769. vsque ad Annum 806. f. 21.

6) Annales Rerum *Francorum*, quæ a *Pippino* & *Carolo M.* Regibus geſtæ ſunt ab Anno poſt Chriſtum natum 712. vsque ad Annum 814. ex vetuſto Exemplari MS. *Antonii Loiſelii*, f. 24.

7) *Karoli M.* Regis Francorum & Imp. Vita. Ex Annalibus illis plebeiis, qui præcedunt, ab incerto quidem Scriptore, ſed coætaneo, vt videtur, compoſita f. 50.

8) *Karoli Magni* Vita alia, deſcripta, vt videtur, magna ex parte a Monacho Cœnobii *Egoliſmenſis* S. Eparchii, ex Vita & Annalibus ſuperioribus, nonnullis tamen interpolatis, quibusdam etiam additis, & a Petro Pithœo primum in lucem emiſſa, f. 68.

9) Charta *Diuiſionis* Imperii Francorum, quam *Karolus Magnus* fecit pro pace inter Filios ſuos conſeruanda f. 88.

10) De *Eginhardo* Caroli M. Notario, & eius ſcriptis f. 91. 232.

11) *Vita* & conuerſatio glorioſiſſimi Imperatoris *Karoli* Regis Magni atque inuictiſſimi Auguſti edita ab *Eginhardo* ſui temporis impenſe doctiſſimo, nec non liberalium experientiſſimo artium Viro, educato a præfato Principe propagatore & defenſore Religionis Chriſtianæ f. 93.

12) De geſtis *Caroli M.* Regis Francorum & Imperatoris Libri Duo ad *Carolum Craſſum* Imp. eiusdem Caroli pronepotem. Scripti a quodam *S. Gall* Monacho, quem nonnulli *Notkerum Balbulum* fuiſſe putant, ex relationibus *Werinberti* Sacerdotis & Adelberti militis patris eius. f. 107.

13) Annalium de geſtis *Caroli M.* Imperatoris Libri V. opus Auctoris quidem incerti, ſed Saxonis, & Hiſtorici, ac Poetæ antiquiſſimi, id eſt Arnulfo Imperatori æqualis f. 136.

14) Fragmenta veterum Scriptorum de *Pippino* & *Carolo*

rolo Magno Francorum Regibus, & primo de rebus *Pippini* Regis in Aquitania f. 185.

15) Capitula *Caroli M.* Imp. Anno II. f. 186.

16) Verſus de *Carolo M.* Rege Francorum, ex Libro Euangeliorum, quem iuſſu ipſius Caroli ſcripſit Godeſcalcus anno 788.

17) Epiſtola *Caroli M.* Regis ad Faſtradam coniugem de victoria Auarica Anni 791. f. 187

18) De *Carolo M.* Verſus Domini Magiſtri in Aula f. 645.

19) Verſus alii de Carolo M. & eius liberis, ex Poemate MSCto *Theodulphi* Aurelianenſis Epiſcopi f. 647.

20) Verſus de Legibus ſeu Capitulis inſtitutis a *Pippino*, *Carolo Magno* & aliis Francorum Regibus, f. 653.

21) Verſus eiusdem *Theodulphi* Epiſcopi de *Fulrado* Abbate S. Quintini f. 648.

22) Epitaphia *Faſtradæ* Reginæ *Caroli M.* coniugis, ex Broweri Antiquitatibus Treuirenſibus, f. 648.

23) Verſus de *Geroldo* Comite, fratre *Hildigardis* Reginæ Caroli M. coniugis, qui in certamine contra Hunos cæſus eſt Anno 799. ex Poemate *Walafridi Strabi* Abbatis Augienſis f. 649.

24) Epitaphium eiusdem *Geroldi* Comitis, auctore eodem *Walafrido* f. 649.

25) De *Carolo Magno* Rege & *Leonis* Papæ ad eundem aduentu, Poëma, quod videtur eſſe maioris operis fragmentum, & forſitan ipſius Caroli M. vitæ, quam ab *Alcuino* ſcriptam, nonnulli veterum annotarunt, f. 188.

26) De rebus *Caroli M.* cum Imperatore Conſtantinopolitano ex Chronographia Theophanis, f. 198.

27) Verſus de *Carolo M.* Imperatore ex Conſtantini Manaſſis Chronica Synopſi ad Irenem f. 199.

28) Fragmentum de *Caroli M.* Regis *Maioribus*, ac eiusdem liberis, ex Libro Pauli Warnefridi, de Epiſcopis Metenſis Eccleſiæ, f. 201.

29) Epitaphia Filiarum *Pippini* & *Caroli M.* nec non *Hildegardis* Reginæ, f. 202. 203.

30) De rebus *Pippini* & *Caroli M.* in Italia, ex Lib. VI. Hiſtoriæ Langobardorum eiusdem *Pauli Diaconi*, cum appendice ab An. 776. ad annum vsque 825. f. 205. 206.

31) Fragmenta alia de rebus Pippini & Caroli M. in Italia, ex Hiſtoria Pontificia *Anaſtaſii* Bibliothecarii f. 208.

32) De rebus *Caroli M.* Regis cum *Hunis* & *Slauis*, ſeu *Boiariis* Fragmentum, ex Hiſtoria conuerſionis Boiorum & Carentanorum ad fidem Chriſtianam, quæ circa annum 858. ſcripta fuit f. 220.

33) De rebus *Caroli M.* Imp. cum *Anglorum* Regibus, ex Vita Aelfredi Anglorum Saxonum R. quam Aſſer Meneuenſis ſcripſit & Lib. I. de geſtis Regum Anglorum Willelmi Malmesburienſis f. 221. 222.

34) Chronici *Noualicienſis* Excerptum, de expeditione *Caroli Magni* aduerſus *Langobardos*, & aliis eiusdem in Italia geſtis, f. 223.

35) De Statura *Caroli M.* φιλοπόνημα Marquardi Freheri f. 239.

36) Annales Regum Francorum *Pippini*, *Caroli Magni*, *Ludouici Pii*, ab Anno C. 741. ad Annum vsque 829. auctore *Eginhardo* ipſius *Caroli M.* Notario, poſtea Abbate, f. 233. Emendationes ex MSCto in fine Tomi II. extant.

37) Fragmentum de *Ludouico Pio* Imp. & *Einardo* Abbate f. 650.

38) Fragmenta alia ex Libris de translatione SS. Martyrum *Marcellini* & *Petri* in Franciam, auctore eodem *Einhardo* Abbate f. 651.

39) *Thegani* Chorepiſcopi Treuirenſis de geſtis Ludouici Pii Imp. cum Præfatione *Walafridi Strabonis* Abbatis Augienſis f. 274.

40) Vita & actus *Ludouici Pii* Imp. Karoli M. F. incerto Auctore, ſed qui ſe profeſſione Aſtronomum & in Palatio ipſius Imp. verſatum declarat f. 286.

41) Epitaphium *Ludouici* Regis & Imp. F. Karoli M. f. 320.

42) Epitaphium *Drogonis* Epiſcopi Metenſis Filii eiusdem Karoli f. 320.

43) Chartæ Priuilegiorum a *Ludouico Pio* conceſſorum *Hiſpanis*, qui ad ipſum Sarracenorum metu confugerant, f. 321.

44) Conſtitutum de *Monaſteriis* Regni Francorum, quæ regi

regi militiam, dona, vel ſolas orationes debent, a *Ludouico Pio* Imp. ſancitum Anno 817. f. 323.

45) Fragmentum de expeditione *Ludouici Pii* in Britanniam & de Fundatione Monaſterii Rothonenſis f. 324.

46) Fragmentum aliud de *Miſſis* a *Ludouico Imp.* per Epiſcopatus & Comitatus Regni ſui ordinatis, f. 325.

47) De translatione diuinorum Librorum in *Theudiſcam* linguam iuſſu *Ludouici Pii* facta, f. 326.

48) Verſus *Theodulphi* Epiſcopi Aurelianenſis de *Ludouico Pio* Imp. f. 326.

49) Præceptum *Ludouici Pii* de Diuiſione Regni ſui inter Filios f. 327.

50) De Diuiſione Imperii Francorum inter heredes *Ludouici* Imp. *Agobardi* Archi-Epiſcopi Lugdunenſis flebilis Epiſtola f. 329.

51) Acta impiæ & nefandæ Exauctorationis *Ludouici Pii* f. 331.

52) Deuotio & munificentia, quam *Ludouicus Pius*, erga S. Sebaſtianum martyrem exhibuit, cum in Monaſterio S. Medardi Sueſſionenſis a Lothario Filio ſuo detineretur, Auctore incerto Monacho S. Medardi ſed contemporaneo f. 334.

53) Conqueſtio Domni *Ludouici* Imp. de crudelitate & defectione & fidei ruptione Militum ſuorum, & horrendo ſcelere filiorum ſuorum, in ſui deiectione & depoſitione patrato f. 336.

54) Verſus *Walafridi Strabonis* Abbatis Augienſis; de exilio *Iudith* Imperatoris Ludouici Pii coniugis ad Ruadbernum laicum f. 338.

55) Narratio Clericorum Remenſium, qualiter Ebbo Remorum Archi-Epiſcopus, quod in Ludouicum Pium Imp. conſpirauerat, ab Epiſcopis depoſitus an. 835. & poſt ipſius Ludouici mortem Sedi ſuæ reſtitutus & deinde iterum deiectus eſt f. 340.

56) De Conſtructione Monaſterii *nouæ Corbeiæ* in Saxonia, quæ cum imperio & voluntate *Ludouici* Pii Imp. facta eſt: & de Translatione *S. Viti* ad idem Monaſterium, Libellus antiqui Scriptoris f. 344.

57) Verſus antiqui de Translatione *S. Viti* in Saxoniam per *VVarinum* Abbatem Corbeienſem f. 350.

58) De *Adelbardo* Abbate Corbeienſi & de eius fratrib ac ſororibus Caroli M propinquis Narratio auctor *Paſchaſio Radberto* p. 652.

59) De *Nithardo Caroli M.* nepote ac tota eiusdem *Nithardi* proſapia, breue Syntagma e *Pauli Petaui* bimeſtri rerum prolatarum Otio f. 351.

60) *Nithardi* Angilberti Filii Caroli M. ex Bertha F. nepotis de Diſſenſionibus filiorum *Ludouici Pii* ad An. vsque 843. Libri IV. ad Caluum Francorum Regem f. 359.

61) Formulæ Fœderis *Ludouici* Germaniæ & *Karoli* Galliæ Regum, Pii Filiorum, Magni Nepotum, quod apud Argentoratum An. 842. percuſſum eſt, cum Notis *Marquardi Freheri*, cuius acceſſit Reſolutio Quæſtionis: *Qua potiſſimum Lingua Francorum Reges vſi?* f. 381. 385.

62) Fragmentum de Bello *Britannico* inter *Rainaldum Caroli Calui* Ducem & *Lambertum* Comitem, & de direptione Vrbis *Namnetica* per Normannos, ex veteri Regiſtro Monaſterii S. Sergii Andegauenſis f. 386.

63) Fragmentum de *Normannorum* geſtis circa *Pariſiacam* vrbem & de diuina in eos vltione tempore *Caroli Calui* Regis ex *Aimoini* Libris Miraculorum S. Germani f. 655.

64) Fragmentum *Chronici Fontanellenſis* f. S. *VVandregiſilii* ab Anno Chriſti 841. vsque ad An. 856. f. 387.

65) Excerpta Libri Reuelationum, quas *Audradus Modicus* ſcripſit Anno C. 853. f. 390.

66) Fragmenta de rebus *Lotharii* & *Ludouici II.* Impp. in Italia ex Hiſtoria *Anaſtaſii* Bibliothecarii f. 394.

67) Epitaphia *Lotharii* Imp. & *Irmingardis* Auguſtæ, auctore *Rhabano Mauro* f. 398.

68) Epitaphium *Ludouici II.* Lotharii Imp. F. Ludouici Imp. N. quod in Eccleſia *S. Ambroſii* Mediolani extare dicitur, f. 399.

69) Fragmentum de factionibus *VVilhelmi M.* & Comitis Sancii Sancionis aduerſus Carolum Caluum ex Epiſtola Eulogii Presbyteri Cordubenſis f 399.

70) Fragmentum aliud de incurſu *Normannorum* in Waſconiam & de Prouinciæ eiusdem Ducibus tempore *Caroli Calui* ex Libello MSCto f. 400.

71) Quali-

71) Qualiter *Normanni* ciuitatem Andegauenſem ceperunt, & ab ea per *Carolum Caluum* expulſi ſunt, ex Chronico Monaſterii S. Sergii Andegauenſis f. 400.

72) Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ a morte *Ludouici Pii* vsque ad Regem Ludouicum II. Caroli Calui filium, ex MSC. Codice Bibliothecæ Thuanæ f. 401.

73) *Caroli Calui* Francorum Regis & Imperatoris Capitula in diuerſis Synodis ac Placitis generalibus edita. Non omnia quidem nec integra, ſed ea duntaxat, quæ ad eiusdem Regis hiſtoriam pertinere viſa ſunt, aliquibus etiam aliunde adiectis, f. 406.

74) Quomodo *Nomenoius* Tyrannus Brittonum de quatuor Epiſcopatibus fecit ſeptem tempore *Karoli Calui* Regis Francorum, f. 407.

75) Conſilium *Hincmari* Archi-Epiſcopi Remenſis, de pœnitentia *Pippini* iunioris, olim Regis *Aquitaniæ* f. 414.

76) Coronatio *Iudith*, *Caroli* filiæ, cum Regi Anglorum deſponſata eſt f. 423.

77) Libellus proclamationis *Caroli R.* aduerſus Wenilonem Archi-Epiſcopum Senenſem f. 436.

78) Epiſtola Synodalis ad *VVenilonem* Archi-Epiſcopum f. 437.

79) Epiſtola Synodi eiusdem ad Epiſcopos Brittonum qui a Metropolitano ſuo deſciuerant f. 439.

80) Conſecratio *Hirmintrudis* Reginæ Caroli Calui coniugis f. 446.

81) Conſecratio *Caroli Calui* Regis quando in Regno Lotharii coronatus eſt f. 449.

82) Diuiſio Regni Lotharii facta An. 880. inter Reges *Carolum* & *Ludouicum* fratres, f. 453.

83) Excerptum Epiſtolæ *Hincmari* Remenſis ad Diœceſis Remenſis Epiſcopos & Regni Primores, qua cum *Carolus Caluus* in Italiam Coronæ Imperialis obtinendæ cauſſa conceſſit & *Ludouicus* Rex Germaniæ frater eius tentaret, eo abſente Regnum Franciæ inuadere, quid in tanto diſcrimine facto opus eſſet, reſcribit f. 456.

84) Electio *Caroli Calui* Imperatoris ab Italici Regni Epiſcopis, & ceteris optimatibus confirmata f. 458.

85) Exactio Normannis conſtituta tempore *Caroli* Regis, vt ab ipſius Regno recederent f. 460.

86) Geſta qualiter Electio *Caroli Calui* Imp. confirmata fuit *Romæ* menſe Februario An. 877. f. 467.

87) *Herici* Monachi S. Germani Autiſſiodorenſis ad *Carolum Caluum* Epiſtola, qua præcipue multiplex eiusdem Caroli erga quæque optimarum artium ac disciplinarum ſtudia, tum beneficiorum, tum auctoritatis fomentum commendat, f. 470.

88) Inſcriptiones de *Carolo Caluo* Imp. ex veteri Codice Euangeliorum S. Dionyſii, f. 659.

89) Epitaphium Caroli Calui Regis Francorum & Imp. quod in Nantuacenſi Monaſterio illi poſitum fuit ex Nomenclatura Abbatiarum Gall. *Roberti*, f. 660.

90) Epitaphium aliud eidem Carolo Caluo poſitum in Eccleſia *S. Dionyſii* Martyris f. 472.

91) Conſecratio *Ludouici II.* Francorum Regis Caroli Calui F. quando Compendii coronatus eſt f. 473.

92) *Hincmari* Remorum Archi-Epiſcopi Epiſtola ad *Ludouicum II.* Francorum Regem dictum *Balbum*, qua ſuum illi de adeunda pacifica Regni adminiſtratione conſilium ſuppeditat f. 475.

93) Conuentio inter Reges *Ludouicum* filium *Caroli Calui* Imp. itemque *Ludouicum* F. *Ludouici* Regis Germaniæ, in loco qui vocatur *Furonis*, ipſis & communibus fidelibus ipſorum fauentibus & conſentientibus, facta eſt anno 879. f. 478.

94) Conuentus *Mantalenſis*, in quo Regis nomen *Boſoni* ab Arelatenſis Regni Epiſcopis Proceribusque delatum eſt An. C. 879. f. 480.

95) Fragmentum de rebus *Ludouici III.* & *Carolomanni* Regum f. 483.

96) *Hincmari* Remenſis Archi-Epiſcopi ad *Carolum III.* Craſſum Imp. Epiſtola, qua illi inter alia commendat, vt Eccleſiam Gallicanam pene collapſam reſtituat, Regni diſſidia tollat ac *Ludouici Balbi* liberis e Regni Primoribus idoneos inſtitutores & conſiliarios attribuat f. 484.

97) *Eiusdem* ad Epiſcopos Franciæ Epiſtola, quam pro recta noui ac iuuenis Regis Carolomanni inſtitutione ſcripſit, ac ex *Adalhardi* Abbatis Corbeienſis, Libello accurate

accurate expoſuit, quis ordo & modus non in *Palatio* ſolum *Regio*, ſed toto etiam Regno pacifice adminiſtrando, deberet obſeruari, f. 487.

98) De Regno *Caroli Craſſi* Imp. in *Francia*, & de diviſione Imperii Francici poſt eius obitum, Fragmentum ex vita Aelfredi Anglorum Regis f. 497.

99) *Abbonis* Monachi S. Germani Pariſienſis Libri Duo, de Bellis Pariſiacæ Vrbis & *Odonis* Comitis poſt Regis aduerſus Nortmannos vrbem ipſam obſidentes ſub Carolo Craſſo Imp. & Rege Francorum, f. 499

100) Chronicon de geſtis *Normannorum* in Francia ab An. 833. vsque ad An. 896. f. 524.

101) Conuentus *Valentinus* in quo Regis nomen *Ludovico* Boſonis Regis Filio ab *Arelatenſis* Regni Epiſcopis & Proceribus delatum eſt Anno C. 890. Ottonis Regis Anno III. f. 530.

102) Annales Francorum *Fuldenſes* ab Incarnatione Domini 714. ad An. 900. in cœnobio Fuldenſi ſub ditione *Ludouici* Fratris Caroli Calui Regis incœpti & vsque ad exceſſum *Arnulphi* Imp. continuati, ab incertis, ſed illius æui Auctoribus f. 531.

103) Epitaphia *Arnulphi* & *Ludouici III.* Impp. quæ extant *Ratispona* in Choro Eccleſiæ *S. Emmerammi*, f. 585.

104) Excommunicatio hominum *Balduini* Comitis *Flandriæ*, propter occiſionem Fulconis Remenſis Archi-Epiſcopi ab illis perpetratam f. 585.

105) Fragmentum Gallici Scriptoris de Rege *Carolo* dicto Simplice f. 586.

106) Pactum *Karoli* & *Henrici* Regum, ex Libro Capitularium Caroli Calui, f. 587.

107) Pœnitentia iniuncta his, qui Bello Sueſſionico inter *Karolum* & Robertum Reges interfuerunt f. 588.

108) Fragmentum hiſtoricum, de Deſtructionibus Eccleſiæ *Corbeienſis* f. 588.

109) *Frodoardi* Presbyteri Eccleſiæ Remenſis Chronicon ab Anno 919. ad An. 966. cum Appendice aliquot annorum f. 590.

110) Somnia ſiue Viſiones *Flotildæ* f 624.

111) Continuatio ex alio Chronico, quod *VVillelmi Nangii* Monachi S. Dionyſii videtur, f. 626.

112) Epitaphia *Lotharii* Francorum Regis, *Gerbergæ* Reginæ matris eius & aliquot aliorum f. 628. 629.
113) Fragmentum Hiſtoriæ Francorum a *Ludouico II.* Caroli Calui F. vsque ad Hugonem cognomento Capetum f. 630.
114) Aquitanicæ Hiſtoriæ Fragmentum f. 632.
115) *Odoranni* Monachi S. Petri viui Senonenſis Chronicon, quod ille iam Sexagenarius cum aliis Opuſculis ſuis in vnum Corpus collegit a. 1045. f. 636.
116 Genealogia *B. Arnulphi* Metenſis Epiſcopi quæ ex Regibus Francorum ſumpſit originem & Reges, Imperatores & Principes viros multos dedit f. 642.

Appendix ad Tomum II.

continens Epiſtolas, quæ ad Hiſtoriam ſecundæ Stirpis Regiæ pertinent.

117) *Bonifacii* Archi-Epiſcopi Moguntini Epiſtolæ Hiſtoricæ f. 651. 854.
118 *Incertorum* & *Cathwulphi III.* Epiſtolæ ad Pipinum & Carolum M. Reges f. 664.
119) *Albini Flacci* Alcwini Abbatis Epiſtolæ Hiſtoricæ f. 668.
120) Eiusd. *Alcuini* Epitaphia *Fulradi* & *Maginarii* Abbatum S. Dionyſii & alii verſus hiſtorici, f. 690. 691.
121) Epiſtola *Caroli M.* ad *Pipinum* F. in Italia regnantem, f 694.
122) *Eginhardi* Abbatis Epiſtolæ, nunc primum editæ f. 695.
123) *Frotharii* Epiſcopi Tullenſis Epiſtolæ, recens in lucem emiſſæ f. 712.
124) *Lupi Abbatis* Ferrarienſis Epiſtolæ ex editione *Papyrii Maſſoni* f. 726.
125) *Gerberti*, ſiue *Sylueſtri II.* Epiſtolæ, f. 789.
126) *Eiusdem* Epiſtolæ aliæ ex MSCto in lucem editæ f. 828.

Tomo Tertio habes Lector:

a) *Aimoini* Monachi Floriacenſis Hiſtoriæ Francorum Libros IV. f. 2.
b) Chronicon breue a Mundi exordio vsque ad annum C. 810. f. 125.
c) Excerpta Chronici veteris, (Moiſſiacenſe a Codice

MSC. dicti) ab initio regni Francorum vsque ad An. Chriſti 819. f. 130.

d) Fragmentum Chronici, quod a *Guillelmo Catel* Senatore Toloſano refertur in Commentariis rerum Gothiæ ſeu Septimaniæ f. 538. & videtur eſſe ex iis, quæ deſunt in præcedenti Chronico *Moiſſiacenſi* f. 148.

e) Inſcriptio vetus de capta *Arelate*, & Sarracenis ab ea expulſis, & de inſtauratione Monaſterii Montis Maioris per *Carolum M.* f. 149.

f) Annales Regum *Francorum*, a tempore quo *Carolo Martello* defuncto *Carolomannus* & *Pipinus* Fratres regnum adepti ſunt, vsque ad Annum C. 882. *Bertiniani* dicti a Codice qui Monaſterii S. Bertini fuit f. 150.

g) Annales (*Metenſes*) rerum Francicarum ab Anno C. 687. vsque ad Annum 904. in Monaſterio S. *Arnulſi* Metenſis ſcripti f. 262.

h) Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ a *Ludouico Pio* Imp. vsque ad Regem *Robertum* Hugonis Capeti F. ex Codice *Guidonis Loiſelii*, *F.* f. 334.

i) Fragmentum Chronici fratris *Hugonis* Monachi Floriacenſis Coenobii a *Carolo* Rege dicto Simplice, vsque ad *Hugonem Capetum* f. 347.

k) Chronicon *Auctoris incerti* ab Anno C. 688. vsque ad An. 1015. f. 348.

l) Chronicon *Floriacenſe* f. 354.

m) Chronicon breue ex Codice veteri Bibliothecæ *Tiliana* f. 356.

n) Chronicon aliud breue ab initio Regni *Francorum* vsque ad Annum 1137. f. 357.

o) Fragmentum de regibus *Francorum* & *Anglorum* ex *Geruaſii Tilberienſis* Otiis Imperialibus f. 363

p) Fragmentum de Regibus *Francorum* & eorum circa Sanctos & Eccleſias, & cultum Dei geſtis a *Carolo Martello* Regis *Pippini* Patre vsque ad *Robertum* Hugonis Capeti filium f. 374.

q) Excerpta Hiſtorica ex libris *Miraculorum S. Benedicti* quos Adreualdus, Adelerius & Aimonius Floriacenſes Monachi ſcripſerunt a Carolo Martello patre *Pippini* Regis, vsque ad *Hugonem* & *Robertum*

Reges ex Bibliotheca Floriacenſi Ioannis a Boſ
f. 439.

r) Excerpta alia Hiſtorica ex Libro III. S. *Genulfi* Co-
feſſoris, cuius Auctor anonymus, ſed vetuſtus & eru
ditus, ab initio Regni Francorum vsque ad Rege
Hugonem Capetum, ex eadem Bibliotheca. f. 455.

Chronica Scriptorum aliquot Germanorum, in quibus Francorum & Alamannorum rebus promiſcue agitur.

s) Chronicon breue in Monaſterio *S. Galli* ſcriptum a
Anno C. 748. vsque ad An. 926. f. 466.

t) *Hepidanni* Monachi S. Galli, Annales breues ab A
C. 709. vsque ad an. 1044. f. 471.

u) Excerpta librorum de origine & diuerſis Caſib
Monaſterii *S. Galli* in Heluetia, auctoribus *Ratper*
& *Ekkehardo* iuniore S. Galli Monachis f. 481.

x) Fragmentum Chronici *Laureshamenſis* Monaſterii,
prima ipſius loci fundatione per *Cancronem* Comite
Rhenenſem ſub *Pipino* vsque ad An. 920. f. 490.

y) Chronicon *Hildensheimenſe* ab Anno Incarnatio
Domini 714. ad An. vsque 1138. f. 504.

Scriptores Italici, qui de rebus ad Francorum Hiſtoriam pertinentibus tractarunt.

z) *Petri Bibliothecarii* Hiſtoria Francorum abbreuiat
ab Anno C. 715. vsque ad An. 898. f. 540.

aa) Hiſtoria de Fundatione Monaſterii *Caſaurienſis*, quo
Ludouicus II. Imperator Auguſtus in Italia condidi
f. 544.

bb) Epiſtola Apologetica *Ludouici II.* Imp. Lotharii
Ludouici Pii N. ad Baſilium orientalem Imperatore
miſſa Anno C. 871. f. 555.

cc) *Luithprandi* Ticinenſis eccleſiæ Leuitæ Rerum a
Europæ Imperatoribus & Regibus, ipſius præſerti
tempore geſtarum, Libri Sex, f. 512.

dd) Fragmenta Chronici *Noualicienſis* Monaſterii,
tempore potiſſimum *Hugonis* & *Lotharii* Regum It
liæ, in quibus *Luithprandus* deſinit vsque ad Imp
ratorem *Conradum* cognomento *Salicum* f. 635.

ee) Fragmenta de geſtis Regum & Principum Franc
rum in Italia ex *Leonis Marſicani* Libro I. Chroni
Monaſterii Caſſinenſis f. 644.

ff) Ex

ff) Excerpta Chronici Monaſterii *Acutiani*, ſiue *Farrenſis* in Ducatu Spoletano f. 650.

gg) Excerpta alia Chronici Monaſterii *S. Vincentii* prope *Vulturnum* fluv. in Prouincia Capuana *f.* 672.

Appendix ad Tomum III.

hh) Epiſtolæ ſummorum Pontificum *Gregorii III. Stephani III. Zachariæ I. Pauli I. Stephani IV. Adriani I.* & Pſeudopapæ *Conſtantini* ad Principes & Reges Francorum Carolum Martellum, Pippinum & Carolum Magnum, a *Carolo M.* Imp. collectæ, & a *Iacobo Gretſero* publici iuris factæ f. 703.

ii) Epiſtolæ *Nicolai I. Adriani II.* & *Ioannis VIII.* f. 828.

TOMO QVARTO, illati *Scriptores* qui ad res Franciæ Occidentalis Regumque vitas & acta maxime ſpectant, iisque Regni Eccleſiarumque viciſſitudines ac converſiones multa cura ſunt annotatæ, ſunt autem ſequentes:

1) *Glabri Rudolphi* Cluniacenſis Monachi hiſtoriarum ſui temporis Libri Quinque, ab electione potiſſimum *Hugonis Capeti* in Regem ad Annum vsque 1046. f. 1.

2) *Helgaldi* ſiue *Helgaudi* Floriacenſis Monachi Epitome Vitæ *Roberti* Regis f. 59.

3) Epitaphium *Hugonis* Magni *Roberti* Regis Filii, quod fecit *Girardus* Aurelianenſis f. 79.

4) *Aquitanica* Hiſtoriæ Fragmentum ex peruetuſta Scheda f. 80.

5) Hiſtoriæ Francicæ Fragmentum a *Roberto* ad mortem Philippi I. Regis, ex veteri exemplari Floriacenſi a f. 630. vsque 633.

6) Chronici veteris Excerptum ab Anno Chriſti 986. vsque ad annum 1109. *f.* 96.

7) Fragmenta diuerſorum Scriptorum de geſtis *Hugonis Capeti*, *Roberti*, *Henrici*, & *Philippi I.* Regum; de pietate *Hugonis* Ducis, poſtea Regis Francorum, ex Libro IV. Miraculorum S. Richarii, f. 99.

8) Hiſtoria Depoſitionis *Arnulphi* Remenſis Archi-Epiſcopi, ob ipſius a fidelitate Regum *Hugonis* & *Roberti* defectum f. 101.

9) *Hugonis* Regis Epiſtola ad Ioannem Papam, f. 107.

10) Item Epiſtola *eiusdem* Regis ad eundem Papa f. 113.

11) Vita Domni *Burchardi* venerabilis Comitis, qui ſ Regibus *Hugone* Capeto & eius filio *Roberto* floru auctore *Odone* Monacho *Foſſatenſi*, qui eam ſcrip Anno incarnati verbi 1058. f. 115.

12) Pars Vitæ *S. Abbonis* Floriacenſis Abbatis & Ma tyris, in qua res aliquot *Hugonis* & *Roberti* Regu exponuntur, auctore *Aimoino* Floriacenſi Monach f. 125.

13) Excerpta hiſtorica de geſtis ſub *Hugone* & *Robert* Regibus ex Libro Tertio Miraculorum S. Benedic *Aimoini* Floriacenſis f. 135.

14) Fragmentum Chronici fratris *Hugonis*, Monach Floriacenſis ab Anno C. 987. vsque ad Annum 1034 f. 142.

15) Fragmenta alia de Roberto Rege *Hugonis Capet* Filio, ex textu inuentionis Corporis *B. Iudoci*, f. 144

16) De *Henrico I. Rege* Filio *Roberti*, fragmentum Hi ſtoriæ MS. f. 148.

17) De detectione Corporum Sanctorum *Dionyſii*, *Ruſtici* & *Eleutherii*, quæ iuſſu *Henrici I.* Regis facta eſt, anno 1050. ad confutandam Germanorum de *S. Dionyſii* corpore aſſertionem f. 157.

18) De rege *Philippo I.* Henrici I. filio. Ordo qualiter Philippus I. in Regem conſecratus eſt, f. 161.

19) Epitaphia *Philippi I.* Francorum Regis f. 167.

20) Epiſtolæ *Hiſtoricæ* ſummorum Pontificum, Epiſcoporum, Ducum, Comitum & aliorum, quæ ad res Francicas pertinent, a *Roberto* rege vsque ad *Ludouicum IV.* cognomento *Groſſum* f. 169.

21) Fulberti Epiſcopi Carnotenſis Epiſtolæ Hiſtoricæ f. 172.

22) Epiſtolæ *Stephani X. Nicolai II.* & *Alexandri II.* Pontificum Romanorum ad *Geruaſium* Remenſem Archi-Epiſcopum f. 198.

23) *Gregorii VII.* Papæ Epiſtolæ Hiſtoricæ f. 207.

24) *Yuonis Epiſcopi Carnotenſis* Epiſtolæ Hiſtoricæ f. 217.

25) *Hildeberti* Epiſcopi *Cenomanenſis* Epiſtolæ Hiſtoricæ f. 248.

26) *Bal-*

26) *Baldrici Andegauenſis* Abbatis Burgulienſis Carmina hiſtorica f. 251.

27) Vita *Ludouici VI.* Regis Philippi F. qui *Groſſus* dictus, auctore *Sugerio* Abbate B. Dionyſii Areopagitæ f. 281.

28) Veterum Scriptorum Fragmenta de rebus *Ludouici Groſſi* Regis f. 322.

29) Verſus de Ludouico VI. Rege cognomine *Groſſo*, f. 327.

30) *Hugonis* de *Cleriis* militis Andegauenſis; *Fulconis* Comitis ad *Ludouicum VI.* Regem, legati, commentarius de *Maioratu* & *Seneſcalcia* Franciæ Andegauorum olim Comitibus hereditaria f. 328.

31) *Sugerii* Abbatis S. Dionyſii Liber de rebus in adminiſtratione ſua geſtis, in quo multa ad Hiſtoriam *Ludouici Groſſi* & *Ludouici* iunioris pertinentia, annotantur, f. 331.

32) *Sugerii* Abbatis S. Dionyſii libellus alter de conſecratione Eccleſiæ a ſe ædificatæ, & translatione Corporum *S. Dionyſii* & Sociorum eius facta Anno 1140. f. 350.

33) Chronicon *Morigniacenſis* Monaſterii ab Anno C. 1108. vsque ad An. 1147. quo Rex *Ludouicus VII.* in terram ſanctam profectus eſt, auctoribus *Teulfo* & aliis eiusdem loci Monachis f. 359.

34) Geſta *Ludouici VII.* Regis filii *Ludouici Groſſi* f. 390.

35) Hiſtoria glorioſi Regis *Ludouici*, filii *Ludouici Groſſi* ab Anno C. 1137. ad an. vsque 1145. f. 412.

36) Veterum Scriptorum Fragmenta de rebus *Ludouici VII.* Regis cognomento Iunioris ex Libro IV. vitæ Beati Bernardi Clareuallenſis Abbatis, f. 420.

37) Fragmenta alia ex Hiſtoria MSCta *Vizeliacenſis* Monaſterii, quam *Hugo Pictauinus* ſcribere aggreſſus eſt f. 424.

38) Fragmentum ex Libro III. Chronicorum Anonymi Scriptoris f. 443.

39) Epitaphia *Ludouici VII.* Regis, f. 443. 444.

40) Epiſtolæ Hiſtoricæ, quæ ad res *Ludouici Groſſi* & filii eius Ludouici Iunioris Regum illuſtrandas pertinent, ex Codice MSto Epiſtolarum *Petri* Prioris S. Iohannis Euangeliſtæ *Senonenſis* f. 445.

41) *S.*

41) *S. Bernhardi* Abbatis Clareuallenſis Epiſtolæ ſtoricæ f. 448.

42) *Petri* Venerabilis Abbatis *Cluniacenſis* Epiſtolæ ſtoricæ f. 458.

43) *Petri* Abbatis *Cellenſis* Epiſtolæ, f. 462.

44) *Petri Bleſenſis* Bathonienſis in Anglia Archi-Di ni Epiſtolæ Tres, f. 462.

45) *Iohannis Saresberienſis*, Epiſcopi Carnotenſis ſtolæ Hiſtoricæ f. 453.

46) *Traimundi* Monachi *Clareuallenſis* Epiſtolæ Hi ricæ, quas nomine *Ludouici VII.* Regis, *Petri* & *H vici* Abbatum *Clareuallenſium* & aliorum conſcri f. 477.

47) *Sugerii* Abbatis S. Dionyſii Epiſtolæ ad *Eugeni III.* Papam, *Ludouicum VII.* Regem, & alios Fr ciæ Maiores ipſorumque ad eundem, dum regn adminiſtraret de grauioribus negotiis conſcri f. 491.

48) Abbatis *Clareuallenſis* ad Papam *Eugenium*, de l de Domini *Sugerii* Abbatis Epiſtola f. 493.

49) *Sugerii* Abbatis S. Dionyſii Conſtitutiones & ſtamentum f. 546.

50) *Epiſtolarum* Volumen, quas *Pontifices* Romani, I peratores, Reges, Cardinales, Epiſcopi, Abba Duces, Comites, & alii Orbis Chriſtiani illuſtres v ad *Ludouicum VII.* Franciæ Regem, & alios, de bus præcipue ſtatum Regni Francorum concernen bus, ſcripſerunt f. 557.

51) *Epiſtolæ* aliæ Hiſtoricæ ex Codice veteri Bibliothe S. Victoris Pariſienſis, f. 762.

52) *Geſtorum Dei* per Francos Scriptores Quatuor, f. 77

53) Ad *Petri Tudebodi* Sacerdotis Siuracenſis Hiſtori de Hieroſolymitano itinere f. 773.

54) *Petri Tudebodi* Sacerdotis Siuracenſis hiſtoria Hieroſolymitano itinere f. 777.

55) *Fulcherii* Carnotenſis Hiſtoria *Hieroſolymitana* An. 1095. ad an. vſque 1127. f. 816.

56) Hiſtoria geſtorum viæ noſtri temporis *Hieroſolym tana*, cuius Libri tres priores a *Fulcone* quondan reliqui a Domno *Gilone* Pariſienſi editi ſunt, f. 890.

mo demum *Quinto*, quo Scriptores a *Philippo Auguſto* Rege vsque ad *Philippi IV.* dicti Pulchri tempora, extant, hi continentur:

a) Geſta *Philippi Auguſti* Francorum Regis, *Ludouici* Iunioris F. deſcripta a *Rigordo*, ſeu *Rigoto* ipſius Regis Chronographo ab anno primo inunctionis eiusdem, vsque ad vigeſimum octauum Regni annum f. 1.

b) *Guillelmi Armorici* Regii Capellani Hiſtoria de vita & geſtis *Philippi Auguſti* Francorum Regis poſt *Rigordum*, f. 68.

c) *Willelmi Britonis* Armorici, *Philippidos* Libri XII. ſiue Geſta *Philippi Auguſti* Regis Franciæ, verſibus heroicis deſcripta f. 93.

d) Epitaphium *Philippi Auguſti* Francorum Regis f. 257.

e) Geſta alia *Philippi Auguſti* Francorum Regis, f. 257.

f) Teſtamentum *Philippi Auguſti* Francorum Regis, f. 261.

g) Epitaphium *Ingeburgidis* ſeu *Iſenburgis* Reginæ Francorum f. 262.

h) Epitaphium *Petri Carloti* Epiſcopi Nouiomenſis *Philippi Auguſti* Filii f. 262.

i) Nomina militum Franciæ ferentium *Banerias* tempore *Philippi Auguſti* f. 262.

k) Nomina priſionum qui in Bello *Bouinenſi* capti An. 1214. traditi ſunt Præpoſitis Pariſienſibus, per manum magiſtri *Guarini* & *Ioannis* Paalee f. 268.

l) Nomina militum & armigerorum, qui pro aliquibus dictorum priſionum ſe plegios & hoſtagios erga *Philippum* Regem conſtituerunt, f. 270.

m) *Guidonis* de *Baſainuilla* Domorum militiæ Templi Hieroſolymitani præceptoris Epiſtola de rumoribus partium transmarinarum Regis *Philippi Auguſti* tempore f. 272.

n) *Hugonis* Comitis *S. Pauli* Epiſtola ad *Henricum* Ducem *Brabantiæ* de Conſtantinopolitanæ Vrbis expugnatione per Latinos facta An. 1202. f. 272.

o) *Eiusdem* Epiſtola altera ad *Colonienſem* Archi-Epiſcopum, de capta eadem Ciuitate, & de *Balduini* Comitis Flandriæ in Imperatorem Conſtantinopolitanum electione f. 275.

p) *Balduini* Imperatoris Epiſtola ad omnes Chriſtianos de eiusdem Vrbis Conſtantinopolitanæ expugnatione f. 278.

q) Epi-

q) Epiſtola reſponſiua ſummi Pontificis ad *Balduinum* Imp. f. 283.

r) Auctoris incerti geſta *Ludouici VIII.* Regis Franciæ *Philippi Augusti* F. f. 284.

s) Fragmentum de vita eiusdem *Ludouici VIII.* f. 288.

t) *Nicaloii* de *Braia* geſta alia *Ludouici VIII.* heroico carmine f. 290.

u) Fragmenta de *Ludouico VIII.* Rege & de Pariſienſibus litteratis ex Karolino Aegidii Pariſienſis ſcripto ad inſtructionem eiuſdem *Ludouici.* f. 233.

x) Teſtamentum *Ludouici VIII.* Regis Francorum, f. 324.

y) *Guillelmi* de *Nangiaco* Monachi S. Dionyſii Geſta S. *Ludouici IX.* Francorum Regis f. 395.

z) Fragmentum de matrimonio *Ludouici Regis* cum *Margaretha*, *Berengarii* Comitis Prouinciæ Filia f. 406.

aa) *Galteri Cornuti* Hiſtoria ſuſceptionis Coronæ ſpineæ *IEſu Chriſti*, quam *Ludouicus Rex* a *Balduino* Imperii Conſtantinopolitani hærede obtinuit ac Pariſiis reportauit a. 1239. f. 407.

bb) Epiſtolæ *Innocentii IV.* Papæ ſuper profectione *Ludouici IX.* Regis in ſubſidium Terræ ſanctæ & ſuper eius captione per Saracenos. f. 412.

cc) Indulgentiæ variæ conceſſæ a ſummo Pontifice *Vrbano* huius nominis IV. in fauorem *Ludouici IX.* Francorum Regis & *Philippi* eiusdem Ludouici primogeniti f. 418.

dd) Conſtitutiones *S. Ludouici* Francorum Regis de Hæreticis, excommunicatis & decimis Eccleſiarum f. 420.

ee) Statutum eiusdem *Ludouici Sancti* Francorum Regis de Iudæis f. 421.

ff) Litteræ *S. Ludouici* Francorum Regis de Eleemoſyna Quadrageſimæ f. 422.

gg) Litteræ eiusdem *S. Ludouici* Francorum Regis, quibus dat poteſtatem *Stephano* Epiſcopo Pariſienſi Eccleſiaſtica conferendi beneficia tam ratione Regalium, quam alio quocumque iure Regi pertinentia, quamdiu ipſe *Ludouicus* extra Regnum commorabitur f. 423.

hh) Epiſtola *Balduini* Imp. ad *S. Ludouicum* Francorum

rum Regem ſuper donatione a ſe facta de terra de *Curtiniaco* Principi Achaiæ & ſuper Dotalitio vxoris ſuæ *Mariæ* Imperatricis f. 423.

ii) Epiſtola eiusdem *Balduini* Imperatoris ad *Blancham* Reginam Franciæ ſuper matrimonio Soldani de Iconio cum eiusdem Balduini Imp. nepte f. 424.

kk) *Eiusd. Blancha* Reginæ ad Comitiſſam Campaniæ de Bello inter Chriſtianos Epiſtola f. 426.

ll) Fragmentum de Bello inter Chriſtianos f. 427.

mm) Epiſtola *S. Ludouici* Regis de captione & liberatione ſua f. 428.

nn) Fragmentum ex libro de Statu *Saracenorum*, poſt *Ludouici* Regis de Syria reditum, quem frater *Guillelmus* Tripolitanus ſcripſit ac *Theodoldo* Leodienſis Eccleſiæ Archi-Diacono nuncupauit, f. 432.

oo) Contractus nauigii Domini Regis cum Venetis factus An. 1268. poſtquam idem Rex ſecundo ad acquiſitionem Terræ Sanctæ proficiſci ſtatuit, f. 435.

pp) Teſtamentum *Ludouici IX.* Regis, quod in Terram Sanctam ſecundo profecturus condidit An 1269. f. 438.

qq) Epiſtola publicata ſuper obitu *Ludouici IX.* Regis f. 440.

rr) Epitaphia Fratrum & Liberorum Sancti *Ludouici* Regis f. 442.

ss) *Gaufridi* de *Belloloco* Vita & ſancta conuerſatio piæ memoriæ *Ludouici IX.* Regis Francorum, f. 444.

tt) *Guillelmi Carnotenſis* Ordinis Prædicatorum eiusdem Regis Capellani, de vita & actibus inclytæ recordationis Regis Francorum *Ludouici IX.* & de miraculis, quæ ad eius ſanctitatis declarationem contigerunt. f. 466.

uu) Miracula facta in Domo Fratrum Prædicatorum *Ebroicenſium* præſidio Beati *Ludouici* Confeſſoris, quæ fuit prima Eccleſia in Regno *Franciæ* dedicata in nomine Sancti Regis f. 477.

xx) *Bonifacii VIII.* Papæ Sermones duo, de Canonizatione Regis Ludouici S. f. 481.

yy) Bulla Canonizationis *B. Ludouici* Regis Francorum f. 486.

zz) Indulgentia pro *S. Ludouico* in translatione corporis

ris eius vnius anni & quadraginta dierum, conceſſ
Bonifacio VIII. P. R. f. 492.

aaa) *Ioannis Raulin* Oratio ad laudem diui *Ludo*
Francorum Regis f. 493.

bbb) *Chriſtophori Longolii* Oratio de laudibus diui *L*
douici Francorum Regis f. 500.

ccc) *Guilielmi* de *Nangiaco* Monachi S. Dionyſii Ge
Philippi III. Audacis Regis Franciæ F. Ludouici I
f. 516.

ddd) Fragmentum de vita eiusdem *Philippi Audacis*
R. f. 549.

eee) Nomina militum & Armigerorum, qui veneru
in exercitum *Philippi III.* Regis apud *Apamiam*. cu
aduerſus Comitem *Fuxi* profectus eſt An. 1271. f. 55

fff) Taxatio Expenſarum & emendarum contra N
biles qui ſubmoniti non venerunt in exercitum F
xenſem f. 553.

Appendix Primus ad Tomum V. continens Rerum
Albigenſium Scriptores

ggg) *Petri*, Monachi Cœnobii Vallium Cernai, Ord
nis Ciſtercienſis Hiſtoria *Albigenſium* & Sacri belli
eos ſuſcepti An. 1209. f. 554.

hhh) Magiſtri *Guillelmi* de *Podio* Laurentii Chronica ſi
per Hiſtoria negotii Francorum apud *Albigenſes*, quo
actum eſt in Prouinciis Narbonenſi, Albienſi, Ru
thenenſi, Cadurcenſi, Agennenſi Diœceſibus pr
tuenda fide Catholica f. 666.

iii) *Innocentii III.* P. R. Epiſtolæ ad Regem & Princi
pes Galliæ & Reſcripta eiusdem Papæ ſuper negoti
Albigenſium f. 706.

kkk) *Eiusd.* Ordinatio Expeditionis pro recuperand
Terra ſancta f. 749.

lll) De Subuentione Terræ Sanctæ, f. 756.

mmm) Præclara Francorum facinora variaque ipſorum
certamina pluribus in locis, tam contra orthodox
fidei, quam ipſius Franciæ gentes non impigre geſt
ab Anno Domini 1201. vsque ad An. 1311. quæ vul
go Chronici *Simonis* Comitis *Montisfortis* nomine
deſignatur, f. 764.

nnn) *Innocentii III.* P. R. & aliorum Epiſtolæ, ſuper
negotio Terræ Sanctæ, f. 792.

Appen-

[illegible] continuatore ARNOLDO FERRONO *de rebus Gallicis* ſcripſit a *Pharamundo vsque ad Henricum II.* *Pariſiis 1550. f.* & *1566.* nitide formis excuſus. Prodiit quoque *Aemilius* cum *Ferrono* & continuatione *Henric Petri* ad a. 1601. addito *Chronico* IOAN. TILII *Baſileæ 1601. f.* atque cultiſſime expreſſi hi tres ſcriptores *Pariſiis 1555. 8.* Æmilius quidem ſide, iudicio & ſermonis venuſtate eſt inſignis, qui in adornanda hac hiſtoria per triginta annos elaboraſſe dicitur, multa etiam adlegat monumenta veriſſima, ita vt Gallorum Liuius vulgo audiat, licet tanti non ſit continuatio. IO. TILII quoque *Chronicon de Regibus Francorum*, a Pharamundo vsque ad Henricum II. *Pariſiis 1548. 8.* & *4. 1551. 8.* non minimæ eſt auctoritatis, quod poſtea *gallice* quoque fuit verſum, *editum Paris 1549. 1550. 1553. 1570. 8.* Idem argumentum ſed maiori apparatu & eruditione, tractauit prioris frater, eiusdem nominis IOANNES TILIVS, qui dedit: *Memoires & Recherches touchant pluſieurs choſes memorables pour l'intelligence de l'Etat & des Affaires de France* par IEAN *du* TILLET Greffier au Parlement, *Roüen 1577. f. Troyes 1578.* & ex ſecunda gallica editione, reuiſa, emendata, aucta, ſub indice: *Recueil des Rois de France, Paris 1580. 1586. f.* & *ibid. 1607. 1618. 4.* prodierunt quoque latine verſi, ſub titulo: IOANNIS TILII *Commentariorum & Diſquiſitionum de rebus Gallicis* Libri duo *Francofurti 1579. f.* Nec contemnenda eſt: *Hiſtoire & Recueil des Geſtes & Regnes des Rois de France* par PIERRE AVBERT, *Paris 1622. 4.* Multum quoque æſtimata olim BERNARD GIRARD *du* HAILLAN *Hiſtoire generale des Rois de France*, *Paris 1576. f. ibid. 1615.* 2. Voll. & *1627. f.* a Pharamundo ad Carolum VII. vsque exponens, quem laborem alii vlterius proſecuti. Eam commendatio-

nem non habent FRANÇOIS BELLEFOR[...] *les grands Annales & Hiſtoire generale de Fra[...] Paris 1579. f. 2. Voll.* quod ad Ludouicum X[...] continuauit GABRIEL CHAPPVIS, *Paris 1617.* Multa in ſcribendo libertate vſus, ſacrisque q[...]bus addictus erat reformatis, vt vocant, faue[...] JEAN de SERRES (*Ioannes Serranus*) commen[ta]riis inſcriptis: *Inventaire general de l' Hiſtoire generale de France, a S. Gervais 1606. 8. Paris 1608. 8. Voll. Paris 1640. f. 2. Voll. ibid. 1648. Rouen 1660.* 2. Voll. & latine hoc indice: *Ioannis Serrani Inventarium Hiſtoriæ Francicæ in latinum ſermonem translatum* a MARCO CASSIODORO REINI[O] *Francofurti 1625. f. Serranus* ipſe ſeriem expoſitionis ad *Carolum VII.* vsque perduxit, *Mouli[n]dus* vero ad *Henricum IV.* cetera vsque ad an. 166[...] alii addiderunt. In recentioribus librorum horum editionibus indicio quorundam omiſſa quædam liberius ſcripta eſſe aſſeritur, qui ea de cauſſ[a] *Geneuenſem* primam & alias antiquiores conſulenda putant. Ceteras Editiones vide ap. Le *Long* L. III p. 435. n. 482. Magno quidem copioſoque apparatu, ſed ſtilo parum cultu, & non adhibito quod requiritur iudicio ſcripta: SCIPION DVPLEIX *Hiſtoire generale de France depuis Pharamond juſqu' a preſent* edita *Paris 1621. ſeqq. f.* V. Tomis. *Tomus Primus* Reges primæ & ſecundæ Lineæ habet; *alter* ad mortem vſque Ludouici XI. pertingit; *Tertius* ad Henricum III. perductus; *Quartus* & *Quintus* res *Henrici IV.* & *Ludouici* XIII. ſeruant & *Quintus* continuationem vſque ad 1643. ſiſtit. Singuli diuerſis vicibus recuſi. Ipſe auctor continuatam Editionem vſque ad annum 1646. edidit *Paris 1648. f. V. Voll. Sexta* vero Editio prodiit *1650. 1654. 1663.* Compendium ampli huius Operis prodiit inſcriptum: *Abrege de l'Hiſtoire de*

cum continuatore ARNOLDO FERRONO *de rebus Gallicis* ſcripſit *a Pharamundo vsque ad Henricum IV. Pariſiis 1550. f.* & *1566.* nitide formis excuſus. Prodiit quoque *Aemilius* cum *Ferrono* & continuatione *Henric Petri* ad a. 1601. addito *Chronico* IOAN. TILII *Baſileæ 1601. f.* atque cultiſſime expreſſi hi tres ſcriptores *Pariſiis 1555. 8.* Æmilius quidem fide, iudicio & ſermonis venuſtate eſt inſignis, qui in adornanda hac hiſtoria per triginta annos adlaboraſſe dicitur, multa etiam adlegat monumenta veriſſima, ita vt Gallorum Liuius vulgo audiat, licet tanti non ſit continuatio. IO. TILII quoque *Chronicon de Regibus Francorum*, a Pharamundo vsque ad Henricum II. *Pariſiis 1548. 8.* & *4. 1551. 8.* non minimæ eſt auctoritatis, quod poſtea *gallice* quoque fuit verſum, *editum Paris 1549. 1550. 1553. 1570. 8.* Idem argumentum ſed maiori apparatu & eruditione, tractauit prioris frater, eiusdem nominis IOANNES TILIVS, qui dedit: *Memoires & Recherches touchant pluſieurs choſes memorables pour l'intelligence de l'Etat & des Affaires de France* par IEAN *du* TILLET Greffier au Parlement, *Roüen 1577. f. Troyes 1578.* & ex ſecunda gallica editione, reuiſa, emendata, aucta, ſub indice: *Recueil des Rois de France, Paris 1580. 1586. f.* & *ibid. 1607. 1618. 4.* prodierunt quoque latine verſi, ſub titulo: IOANNIS TILII *Commentariorum & Diſquiſitionum de rebus Gallicis* Libri duo *Francofurti 1579. f.* Nec contemnenda eſt: *Hiſtoire & Recueil des Geſtes & Regnes des Rois de France* par PIERRE AVBERT, *Paris 1622. 4.* Multum quoque æſtimata olim BERNARD GIRARD *du* HAILLAN *Hiſtoire generale des Rois de France*, *Paris 1576. f. ibid. 1615. 2.* Voll. & *1627. f.* a Pharamundo ad Carolum VII. vsque exponens, quem laborem alii vlterius proſecuti. Eam commendatio-

FRANÇOIS EVDES *de* MEZERAY *Amſterd*
1726. 8. libere exarata. Regis iuſſu eleganter ſc
pta ac edita GIRALD *de* CORDEMOY *Hiſtoi*
de France, cuius *Tomus Primus Paris 1685. f.* pro
iit, qui continet Hiſtoriam Francorum ab o
gine vſque ad mortem Caroli M. *Alter Pariſ*
1686. f. hiſtoriam Regum ſecundæ Lineæ refe
varia dubia Hiſtorica huius Periodi reſoluen
Elegantiſſime ad regulas artis hiſtoricæ potior
excepto odio religionis in Proteſtantes, ſtilo n
tidiſſimo, ingenioſe & diſtincte ordinateque co
poſita eſt: *Hiſtoire de France depuis l'Etabliſſeme*
de la Monarchie Françoiſe dans les Gaules par
P. G. DANIEL *de la Compagnie de Jeſus*, *Pa*
1713. f. 3. Voll. quæ a *Clodouæo* incipit, cum *He*
rico IV. finit, nam reliqua exponere prudenti vi
periculoſum forte viſum. Recuſa hæc lectu amo
niſſima hiſtoria in *Batauis*, eodem quem iam a
duximus, titulo *à Amſterdam 1720. 4. VI. Voll.* a
ceſſit huic Editioni Volumen *ſeptimum*, qua *Lud*
vicorum XIII. & XIV. res, alterius Auctoris ſti
conſignatæ, exponuntur, quod editum, *à Am*
ſterdam 1725. 4. Noua *Pariſienſis* editio vidit lu
cem *1728. 4. X. Voll.* figurisque quibusdam ornat
eſt. Nudam hiſtoriam culto amœnoque tame
ſcribendi genere complexam ſine amplis digreſſio
nibus dedit LOVIS *le* GENDRE, Chanoine d
l'Egliſe de Paris, inſcriptam: *Nouvelle Hiſtoire d*
France depuis le commencement de la Monarchie
juſqu' à la de Louis XIII. Paris 1718. f. 3. Voll. Ap-
paratus varius ad illuſtrandam Hiſtoriam Franci-
cam conductus digeſtusque eſt in *Annales de la*
Monarchie Françoiſe, depuis ſon Etabliſſement juſqu'
à preſent, par Mr. *de* LIMIERS, *Docteur en Droit*
& Membre de l'Academie des Sciences & des Arts
de Bologne, *à Amſterdam 1724. f.* qui ad initia Re-
giminis

re de France de SCIPION DUPLEIX *continué jusqu' en 1662. Paris 1662. 12. 4. Voll.* Omnes hoſce ſuos anteceſſores & diligenti commentandi ratione & ſcribendi libertate, diligentia & accuratione vicit FRANÇOIS EUDES DE MEZERAY *Hiſtoire de France depuis Faramond jusqu' à la Paix de Vervins, Paris 1643. 1646. & 1651. f. 3. Voll.* Cuius *Tomo Primo* res Francorum a Pharamundo vſque ad Regnum Caroli VI. exhibentur; *Secundo*, ab hoc *Carolo* ad huius nominis *IX.* & *Tertio* ab Regno *Henrici III.* ad Pacem *Vervinenſem* a. 1598. enarrantur copioſe, qui ordo mutatus in Editione *ſecunda* reuiſa, correcta, aucta, *Paris 1685. f. 3. Voll*, qua tres Libri de Origine Francorum, ac de Statu Eccleſiaſtico ad regnum vſque Clodouæi additi, Hiſtoria porro Reginarum inſerta, variæque & vtiles obſeruationes illatæ, ſed tamen & plura cordatius de libertate Francica ſcripta in hac iuſſu ſuperiorum omiſſa. Ex maiori hoc opere decerpta, quæ multis pergrata eſt: *Abregé Chronologique de l' Hiſtoire de France, Paris 1668. 4. 3.* Voll. *Paris 1668. 12. 8. Voll. Amſterdam 1673. 12. 6. Voll. ibid. 1682. 12. 7. Voll. ibid. 1688. 12. 7. Voll.* & rurſus *ibid. 1696. 12. 7. Voll.* Hasce inter Editiones *Pariſienſis* in 4. perrara; *Amſtelodamenſis* a. 1673. ipſius auctoris continuatione edita, quæ Amſtelodamenſes & antiquiorem Clodouæo Hiſtoriam Francicam ex maiori opere deſumtam exhibent. Continuatio noua vtiliſſimi huius Compendii prodiit hoc indice: *Abregé Chronologique de l' Hiſtoire de France ſous les Regnes de Louis XIII. & Louis XIV.* Tom. I. & II. *ou Abregé Chronologique de l'Hiſtoire de France pour ſervir de Suite a celui de François de* MEZERAI *Hiſtoriographe de France* Tom. VII. & VIII. par *Mr. de* LIMIERS, *à Amſterdam 1720. 12.* Conferenda de hiſce commentariis *la Vie de*

qui certæ tantum Lineæ fata vel certorum R[illegible]gum Vitas ſingulatim deſcripſerunt. Ad p[illegible]mam quidem *Regum Francorum Lineam* faci[illegible] Scriptores illi, quos in corporibus ſuis Hiſto[illegible] Francicæ congeſſerunt recenſiti. Pertinent huc[illegible] Scriptoribus *Hiſtoriæ Vniuerſalis* Cap. *VII.* §. *III.* [illegible] indicatis, PROSPERI *Aquitanici Chronicon;* PROSP[illegible]RI *Tironis Chronicon;* IDACII *Lemicenſis Chro[illegible]con*, aliique. Sed hi paucis tantum verbis de R[illegible]gibus Francorum indicant. Fabulis ſcatent, [illegible] inficete ſcripta, nec tamen hic omittenda *G[illegible] Francorum ab ipſius gentis origine, ad obitum v[illegible] Clodovæi Regis*, auctore RORICONE quod[illegible] Monacho, quæ in *Du Cheſniana* Collectione To[illegible]mo I. extant. Præcipuus inter domeſticos hui[illegible] temporis Scriptores eſt, S. FLORENTIVS GR[illegible]GORIVS TVRONENSIS Epiſcopus, cuius *Hi[illegible]ria Francorum* Libri Decem ab orbe condito [illegible] an. 595. vel potius 591. cum ceteris huius Vir[illegible] Operibus, editi *Pariſiis 1512. 1521. f.* & cura *Gui[illegible] Morelli Pariſiis 1561. 8.* iuxta Codicem S. Nazari[illegible] Laurishem. ſtudio *Matthiæ Flacii Illyrici*, *Baſile[illegible] 1568.* vbi acceſſit Liber Vndecimus, ſiue Appen[illegible]dix ab alio quopiam adiectus, idem Liber adpa[illegible]ret in Editione *Pariſina* edita ex Bibliotheca *Lau[illegible]rentii Bochelli*, *Pariſiis 1610. 8.* Extat quoque *Gre[illegible]gorius* in *Bibliothecis Patrum* & quidem *Lugdu[illegible]nenſi* Tomo XI. p. 1707. in Collectione *Freberia[illegible]na* Tom. II. *Du Cheſniana* Tom. I. p. 251. Omniu[illegible] vero optima & elegantiſſima eſt editio, cui ad[illegible]iecta FREDEGARII Scholaſtici *Epitome* & *Chro[illegible]nicon*, quæ cura *Theodorici Ruinarti*, *Pariſiis 1699.* [illegible] cum aliis Gregorii Continuatoribus, antiquis[illegible]que monumentis, collata ad Codices manuſcr[illegible]ptos & veteres editiones, emendata & aucta a[illegible]que notis & obſeruationibus illuſtrata. Quibu[illegible]

ad[illegible]

addi poſſunt ANTONII DADINI ALTESERRAE *Notæ & Obſeruationes in Decem Libros Hiſtoriæ Francorum beati Gregorii Turonenſis Epiſcopi & Supplementum Fredegarii*, *Toloſæ 1679. 4.* in primis ſecunda præter recenſitos ſupra in Collectionibus, *Geſta Domni Dagoberti Regis Francorum* Filii Clotarii II. ſcripta a Monacho S. Dionyſii, anonymo quidem, ſed contemporaneo, quæ primus edidit *Du Cheſnius* Tom. I. p. 572. & ex Codice MSC. Bibliothecæ Academiæ Ienenſis cum obſeruationibus Hiſtoricis *Burcardus Gotthelfius Struuius*, in *Actis literariis ex MSC. erutis P. I.* Inſignem lucem Hiſtoriæ Francorum huius æui adfundunt cum *Vitæ* variæ *Sanctorum* huius æui, in *Actis Antwerpienſibus* & ex parte apud *Surium* extantes; ſed etiam magnorum Virorum inprimis Episcoporum *Epiſtolæ*, quales ſunt: ALCIMI AVITI Archi-Epiſcopi Rhemenſis *Epiſtolæ*, ex Editione & cum notis *Iacobi Sirmondi* S. I. *Pariſiis 1643. 8.* atque in Collectione Operum doctiſſimi Viri *Pariſienſi* & *Veneta*. S. REMIGII Rhemenſis Epiſtolæ ad *Clodouæum* extant in *Freheri* & *Du Cheſnii* Collectionibus. DESIDERII Epiſcopi Cadurceni ad *Sigebertum* & *Dagobertum* Reges *Epiſtolæ* in eadem *Du Cheſniana* Collectione reperiuntur. VENANTII FORTVNATI Epiſcopi Pictauienſis *Epiſtolæ* cum aliis *Venantii* Scriptis, cura *Chriſtophori Broweri*, *Moguntiæ 1603. 1616. 4.* editæ. Ex his aliisque pluribus recentiores Syntagma Hiſtoriæ huius æui conduxerunt, in quibus certe eminent magno iudicio, grauitate elegantique concinnitate inſertis elegantiſſimis illuſtrium hominum characteribus ſcripta viri rerum Francicarum peritiſſimi HADRIANI VALESII *Geſta Veterum Francorum, vſque ad Chlotharii Senioris mortem, Libris VIII. Pariſiis 1646. f. 3. Voll.*

ANDREAS SYLVIVS, Marcianenſis *Hiſtoriæ Merouingicæ Synopſis* cum continuatione variorum edita a *Raphaele de Beauchamps* cum notis, *Duaci* 1633. 2. *Voll.* *Anaſtaſin Childerici* I. *Francorum Regis ſiue*; Theſaurum ſepulcralem *Tornaci effoſſum & commentario illuſtratum* exhibuit eruditiſſime IOA. IACOBVS CHIFFLETIVS, *Antwerpiæ* 1655. 4. *Dagobertorum* Regum Chronologiam, multis dubiis inuolutam illuſtrare conati GOTHOFREDVS HENSCHENIVS diſſertatione *de tribus Dagobertis, Antwerpiæ* 1655. 4. qua eosdem bene diſtinguit, eorundemque geſta exponit. IODOCVS vero COCCIVS collegit quædam *de Dagoberto Rege, Argentoratenſis eccleſiæ fundatore Molsheimi* 1625. 4. IEAN SAVARON ſcripſit *de la ſainteté du Roy Louis, dit Clovis, à Lion* 1622. 4. Singularia Genealogiarum Regiarum, ſimul vero Selecta Hiſtoriæ huius æui capita, tractant: LE FEVRE CHANTEREAV *Diſcours hiſtorique concernant le mariage d'Ansbert & de Blitilde pretendue fille du Roy Clotaire I. ou II. à Paris* 1647. 4. cui oppoſita MARCI ANTONII DOMINICI *Ansberti Familia rediuiua, Paris* 1648. 4. qua hoc coniugium aſſerit. Eandem primorum Regum Genealogiam deducere voluit, ſed initio a fabuloſis Originibus Troianis ducto, qui ſimul varias digreſſiones ſæpe parum apte inſeruit in *Hiſtoire de France & origine de la Maiſon Royale* par ADRIEN IOVRDAN Ieſuite, *Paris* 1679. 4. 3. Voll. ſplendide excuſa, ille ab antiquiſſimis Francorum incipit & ad an. 752. ſuas narrationes perduxit. Magna commentandi accuratione ſtiloque cultiſſimo, dubia vexata Hiſtoriæ Francicæ huius Periodi complexus, variisque obſeruationibus obſcura illuſtrauit P. G. DANIEL *Hiſtoire de France* Tom. I. *Paris* 1696. 4. & *ibid.* 1697. 8. quem commenta-

mentarium veluti Prodromum Operis ſui præſtantiſſimi de omni hiſtoria Galliarum præmiſit, quamuis huic libro quædam ſint inſerta, quæ in amplioribus illis expoſitionibus non legantur. Pertinent huc *Memoires concernant ce qui s'eſt paſſé de plus memorable en France depuis le commencement de la Monarchie juſqu' à preſent*, Tome Premier, *qui comprend les Memoires de la premiere Race, à la Haye 1701. 12.*

§. VII.

Carolingicæ Stirpis res pace belloque in cœtu ſanctiore & re publica geſtas ex antiquioribus & recentioribus auctoribus plures conſignarunt. *Veteres Scriptores* euoluas in *Pithoei* & *Freheri* Syntagmatibus & in *Tomo II. Du Cheſniano*, quorum ſyllabum dedi heic non repetendum ſupra *p. 318.* Auctores autem vitæ geſtorumque *Caroli M.* qui ſimul Imperator fuit, *Ludouici* quoque *Pii* A. infra Cap. XVI. copioſe commemorabimus. Ad *Caroli* vero *Calui* Regis Franciæ Occidentalis ac ſimul per tempus Imp. Rom. regnum illuſtrandum faciunt: FLORI Diaconi *Lugdunenſis Querela de diuiſione Imperii poſt mortem Ludouici Pii Imp.* quæ in *Io. Mabillonii Analectorum* Tomo I. p. 388. extat. Ceteros ex antiquis Tomo II. *Du Cheſniano* requiras ſupra *p. 318.* recenſitos. Quibus coniungendum ADONIS *Viennenſis* Archi-Epiſcopi *Breuiarium Chronicorum de ſex Mundi ætatibus* ab orbe condito ad an. C. 879. ſingulatim *Pariſiis 1522. 4.* editum & quibusdam *Gregorii Turonenſis* editionibus adiectum. *Hiſtoire de Charles le Chauve*, compoſita par FRANÇOIS *de* BELLEFOREST impreſſa in Hiſtoria ipſius nouem Carolorum Galliæ Regum, edita *Paris 1568. f.* Sequentium Regum, horumque temporum Annales & monimenta habes

Tomo

Tomo III. Du Cheſniano, in primis vero *Annales Bertiniános*. Ex recentioribus adnotabimus: *Les Rois de France* par CHARLES *de* FLAVIGNY *Sieur d'Iuilly, Paris* 1592. 8. *&* *ibid.* 1594. *Geneve* 1593. deducti a Pharamundo vſque ad Hugonem Capetum. Ad hæc quoque tempora adhibenda exarata cum iudicio elegantique ſcribendi genere ornata *Hiſtoire de France*, par GERAVD *de* CORDEMOY *Lecteur ordinaire de Monſeigneur le Dauphin* Tome Premier, *juſqu' en* 814. *Paris* 1685. *f.* *Tome ſecond, juſqu' an* 987. *Paris* 1689. *f.*

§. VIII.

Eſt quoque inſignis numerus Hiſtoricorum, qui *Tertiam* Capetingorum Lineam in plures ſpeciales inde diuiſam, ornandam ſibi ſumſerunt. Antiqua *Chronica* huc pertinentia habet *Tomus III.* & *IV. Du Cheſnianus*, quæ vide ſupra *p.* 326 quædam etiam in *Philippi Labbei Bibliotheca MSCtorum* Tom. I. & II. proſtant. Eruditam *Diſſertationem de primo & vltimo anno Regis Hugonis Capeti*, atque *de anno mortis Roberti eius filii conſcripſit* AEGIDIVS LACARRI e Societate Ieſu, editam *Claromonti* 1680. 4. Genealogiæ huius ſtirpis inueſtigationes per doctiſſimos illuſtresque Viros ſuſceptæ plures pepererunt libellos, alia ſimul huius temporis hiſtoriæ argumenta, complexos. MATTHAEVS enim ZAMPINVS *de origine & Atauis Hugonis* Capeti commentatus, *Pariſiis* 1581. 8. Quumque ADRIANVS IORDANVS *(Iourdan)* Commentariis, iam §. VI. excitatis inſcriptisque *Hiſtoire de France* &c. probare ſuſtinuiſſet Carolingicam Lineam ex Merouingica, Capetingicam autem ex Carolingica origines ducere, oppoſuit multa doctrinæ & induſtriæ laude, adductisque pluribus ex chartis, diplomatibus ſcriptoribusque

busque coæuis teſtimoniis, elegantem librum Dux d' ESPERNON, cuius index eſt: *de la veritable origine de la troiſieme Race des Rois de France, Paris 1680. 12.* qua Capetingos ab Arnulpho Epiſcopo Metenſi, originibusque Carolingicis deducit. Ad hoc argumentum faciunt, licet non ſint concordis ſententiæ, NICOLAVS VIGNIER, cuius eſt libellus: *de la Nobleſſe, Anciennete & Merites d'Honneur de la troiſieme Maiſon de France, Paris 1587. 8.* Alium huius commatis libellum: *Extrait de la Genealogie de Hugues ſurnonme Capet, Paris 1594. 8.* formis expreſſum, PONTO *de* THIARD, Epiſcopo Catalaunenſi tribuunt. Nec omittendi: R. *de* S. IVLIEN *Diſcours & Paradoxe de l'Origine de Hugues Capet, extrait du different d'entre Louis XI. & Marguerite de Bourgogne, Paris 1585. 8.* ALPHONSI *del* BENE *Epiſcopi Albienſis, de gentis & familiæ Hugonis Capeti origine, iuſtoque progreſſu ad dignitatem Regiam, Lugduni 1595. 8.* & CLAVDE *de* RVBIS *Hiſtoire de l'ancienne extraction, ſource & origine de la Maiſon Royale de France, Lyon 1613. 8.* quorum aliqui oppoſiti *Guiſiorum* ſtirpis Lotharingicæ Principum auſibus, qui tanquam deſcendentes Carolingici, Principes Capetingo-Valeſio Burbonios a regno huiusque ſucceſſione deturbare & excludere, eo tempore, variis artibus, contendebant. Ad res *Henrici I.* faciunt HEPIDANNI Monachi S. Galli *Annales breues* ab an. 709. ad an. 1044. qui extant *Tomo III. Du Cheſniano p. 471.* & apud *Goldaſtum* ſcriptorum *Rerum Alamannicarum* Tomo; & GLABRI RODVLPHI *Cluniacenſis* Monachi Hiſtoriarum Libri IV. ab an. 1000. ad 1045. qui extat in *Pithœana* Collectione, quæ in f. prodiit, & apud *Du Cheſnium* Tom. IV. p. 1. harum *Hiſtoriarum Libri Quinque*, ſiue ad an. *1048.* De *Philippo* I. Rege
æqua-

æquales hiſtoricos *Tomo IV.* Collectionis *Du Cheſn* & in *Martene Theſ. Nov. Anecd.* Tom. III. & de *Expeditione Cruciata* varios auctores in *Bongarſia* de *Geſtis Dei per Francos* Compilatione. Singularia multa inprimis habet & de effectibus Excommunicationis, qua percuſſus Philippus Rex differuit DAVID BLONDELLVS doctiſſima *Diatribe de formula: regnante Chriſto, in veterum monumentis vſu, iuſtas pro Regibus Francorum Philippo I. & II. vindicias complexa; Amſtelodami* 1646. De Geſtis *Ludouici VI.* Craſſi præcipuus teſtis SVGERIVS in *Vita Ludouici Craſſi Regis*, quæ in Collectione *Pithœana* in f. p. 95. & ab infinitis mendis repurgata in *Franciſci Du Cheſne Hiſtoriæ Francorum Scriptoribus Tomo IV. p.* 181. vbi & alii Annales huc facientes, nec non in *Labbei Bibliotheca MSCtorum* Tom. I. cum aliis monimentis huc pertinentibus requirenda. Ad *Ludouicum VII.* pertinent: *Geſta Ludouici VII. Regis Filii Ludouici Craſſi* apud eundem *Cheſnium* T. c. *p.* 390. & in Collectione *Pithœana* p. 136. De *Ludouici VII. Francorum Regis profectione in Orientem opus ſeptem libellis diſtinctum*, conditum auctore ODONE *de* DEOGILO Monacho Dionyſiano Regi Comiti itineris à ſacris & a ſecretis, quod adiecit PETRVS FRANCISCVS CHIFFLETIVS Commentariis ſuis inſcriptis: *Sancti Bernhardi genus illuſtre aſſertum*, editis *Diuione* 1660. 4. *p.* 1. Fata connubialia huius Regis ſimul magni momenti negotia ſcite prudenterque complexa legas in pereleganti libro: *L'Heritiere de Guienne, òu l'Hiſtoire d'Eleonore fille de Guilliaume dernier Duc de Guienne femme Louis VII. de Roy de France par Mr.* LARREY 1691. 8. Subſidium quoque egregium præbent: *Vita Sugerii Abbatis S. Dionyſii, ſummi Franciæ Miniſtri regnantibus Ludouico VI. & VII. anno* 1150. *mortui*, ex veteri

Codice

Codice edita, *à Franciſco du Cheſne*, *Paris 1648. 8.* Huius ſummi adminiſtri ſimulque Regis geſta quoque ſcripſit MICHEL BAVDIER *Hiſtoire de l'Adminiſtration de Suger*, *ſous Louis VI. & Louis VII. Paris 1645. 4.* Eodem idiomate prodiit *Anonymi* auctoris *Hiſtoire de Suger Paris 1721. 12. mai.* adeo accurate perſcripta, vt, quemadmodum in Præfatione profitetur, omnia vel ex ipſius *Sugerii*, vel ex coæuorum ſcriptis ſumſerit, veritatis adeo ſtudioſum ſe exhibuerit, vt ne vitia Sugerii, aut præterierit, aut excuſarit.

§. IX.

Ad *Philippi II. Auguſti* memorabile regnum faciunt: Varia Chronica nempe *S. Petri Viui Senonenſis*, & GAVFREDI Prioris Voſienſis *Tomo II. Labbeano* Bibliothecæ MSCC. qualia & in *Martene Tomo III. Theſauri Noui Anecdotorum* reperiuntur, atque in Tomis *Bongarſianis* de Expeditione Cruciata. In primis autem heic notanda: *Geſta Philippi Auguſti deſcripta a Magiſtro* RIGORDO *ſeu* RIGOTO *ipſius Regis Chronographo* ab anno primo huius vnctionis vsque ad XXVIII. Regni annum, quæ in *Pithœi Collectione* p. 158. & apud *Franciſcum Du Cheſnium* Tomo V. extant, quæque ab an. 1179. ad an. 1207. pertingunt, atque: *Hiſtoria de vita & geſtis Philippi Auguſti poſt Rigordum* auctore GVILIELMO *Aremorico* ipſius Regis Capellano, quam itidem edidit *Du Cheſnius* l. c. *p. 68.* & ab an. 1207. ad an. 1223. mortemque Regis annotationes exhibet. Idem WILLHELMVS BRITO Aremoricus, elegans pro temporum ratione poema hiſtoricum fecit, inſcriptum: *Philippidos Libri Duodecim* ſiue Geſta Philippi Auguſti verſibus heroicis deſcripta, quod mendoſe ſatis ſuæ Collectioni p. 226. inſeruit *Pithœus*: a men-

a mendis vero innumeris repurgatum iterum exhibuit *Tom. V. p. 93. Du Cheſnius.* Illud commentatione multæ lectionis illuſtrauit CASPAR BARTHIVS, *Cygnea 1657. 4.* Gallice geſta Regis comte expoſita ſunt in *Hiſtoire de Philippe Auguſte*, cuius Scriptor FILLEAV *de la* CHAIZE eaque adiecta eſt expoſitioni vitæ *Ludouici* S. eodem auctore edita *Paris 1689. 4.* Elegans quoque eſt, ſed ex libris recentioribus compoſita *Hiſtoire de Philippe Auguſte*, cuius conditor NICOLAS BAVDOT *de* IVILLY, *a Paris 1702. 12.* *Geſta Ludouici VIII.* bina extant apud *Franciſcum du Cheſne Hiſtor. Franc. Script.* Tom. V. p. 284. *Ludouicus* IX. Sanctus cum Eccleſiæ Eccleſiaſticisque ſua omnia vitamque ipſam impenderit, plures ex iisdem memoriæ rerumque non ſemper prudenter geſtarum præcones accepit. Ex veteribus aliquot a *Du Cheſnio* in Tomum V. collectionis ſuæ relati, quos iam indicatos legas *p. 333.* Ex præcipuis GVILIELMVS *de* NANGIACO, Monachus S. Dionyſii in Francia, qui conſcripſit *Geſta S. Ludouici Francorum Regis*, quæ laudati Tomi V. p. 326. atque inter *XI. Scriptores*, a *Pithœo* conductos *p. 400.* leguntur; atque *Sancti Ludouici Vita, conuerſatio & miracula*, per GAVFRIDVM *de* BELLOLOCO Ordinis Prædicatorum, eius Confeſſarium & GVILLELMVM *Carnotenſem* eiusdem Capellanum, quæ adiecta eſt Hiſtoire de S. Louis de IOINVILLE editionis *Menardi, Paris 1617. 4.* & *Tomo V. Du Cheſniano p. 444. & 466.* Plures huiusmodi laudatores indicat recenſetque *Raynaldus, Annalium Eccleſiaſticorum Tom. XIV. n. 59. 60. p. 203.* Rudi quidem ſtilo & ſimplici gallico ſcripta *Hiſtoire & Chronique de ſaint Louis Roy de France*, par IEAN *Sire de* IOINVILLE *Senechal de Champagne contemporain du dit Roy*, quam primus produxit

ſub

ſub titulo: *l'Hiſtoire & Chronique du tres-chretien Roy S. Louis par feu Meſſire Jean Seigneur de Joinville & Senechal de Champagne familier & contemporain du dit Roy*, *miſe en lumiere* par *Antoine Pierre de Rieux*, *Poitiers 1547. 4.* Sed ordinem ſæpe mutauit, & ex aliorum narrationibus varia inſeruit. Melior eſt hac prima & aliis quoque ſecutis editionibus ea, quam CLAVDIVS MENARDVS ex Codice MSCto curauit edíditque *Paris 1617. 4.* adiectis variis ad Regis vitam resque pertinentibus monimentis latine ſcriptis, notasque diligentes addidit. Optima vero omnium ea eſt, quam eruditiſſimis Obſeruationibus & ſingularibus Diſſertationibus, in quibus ſtupendum variæ eruditionis apparatum deprehendas, de argumentis medii æui vtilibus & curioſis ornauit, veteraque varia monumenta addidit, CHARLES DV FRESNE DV CANGE, quæ *Pariſiis 1668. f.* prodiit hodieque apud nos rarioribus merito annumeranda eſt libris. Ex MSCto edita ſingularia quædam refert: *La Sainte Vie & les hauts faits de Monſeigneur ſaint Louis Roy de France diviſe en quatre Parties*, *Paris 1666. 8.* PETRVS MATTHAEVS. Hiſtoriographus Franciæ quoque dedit: *Hiſtoire de S. Louis*, *Paris 1618. 8.* ANTOINE VARILLAS exhibuit: *La Minorite de S. Louis avec l'Hiſtoire de Louis XI. & de Henry II.* ab an. 1226. ad an. 1229. *à la Haye 1681. Amſterdam 1687. 8.* & *Paris 1689. 4.* quæ decerpta eſt ex ipſius pleniore quæ in MSCto latet: *Hiſtoire de Regne de Saint Louis*, in qua, vti & in aliis huius viri commentariis occurrunt, quæ curatiorem probationem deſiderant ex ingenio, vt viſum fuit multis, prolata. Ad inſtructionem moralem Delphini Franciæ Ludouici XIV. F. comparata, ſtiloque puro ſcripta: *Hiſtoire de la Vie de Saint Louis en quinze Livres*, par FILLEAV de la CHAIZE, *Paris 1688. 4. 2. Voll.* & *Bruxel-*

les 1688. 12. breuior eſt eiusdem tamen expoſitionis: *Vie de ſaint Louis*, par FRANÇOIS TIMOLEON *de* CHOISY, *Prieur de ſaint Lo, de l'Academie Françoiſe, Paris 1689. 4.* Matris *Ludouici S.* res commemorauit: *Hiſtoire de Blanche Infante de Caſtille mere de S. Louis, Reine de France, Paris 1644. 4.* eiusdem *Blancæ* hiſtoriam exhibuit in ſuo *de Minorennitate S. Ludouici* Commentario *Mr.* de *Varillas.* Merito quoque heic commemorandæ variæ ſummorum Virorum *Epiſtolarum* Collectiones, quæ Regum iam memoratorum ex gente *Capetingica* hiſtoriam mirifice illuſtrant, quales ſunt GERBERTI *Remenſis Epiſtolæ, Pariſiis 1611. 4.* editæ & variorum Tom.IV. Ducheſniano reperiuntur. ABBONIS *Floriacenſis Epiſtolæ*, Codici Canonum Eccleſiæ latinæ a *Pithoeo* ſplendide *Pariſiis 1687. f.* edito, adiectæ. FVLBERTI *Carnotenſis* Epiſcopi *Epiſtolæ & Opera* varia cum notis & indice *Caroli de Villiers* Doctor. Theol. Pariſienſis promulgatæ *Pariſiis 1608. 8. Iuonis Carnotenſis* Epiſcopi *Epiſtolæ* quæ cum eruditiſſimis *Franciſci Jureti* notis editæ *Pariſiis 1584. 4. ibid. 8. 1610.* in qua notæ auctiores, atque inter *Iuonis Opera*, quæ cura *F. I. Frontonis* prodiere *Pariſiis 1647. f.* qua *Jureti* Obſeruationibus *Soucheti* quædam notæ haſce in *Epiſtolas* acceſſerunt. GOTTFRIDI Abbatis *Vindocinenſis Epiſtolas* curate produxit cum notis ſuis exquiſitis, doctiſſimus inter Socios Ieſu Vir *Iacobus Sirmondus*, *Pariſiis 1610. 8.* quæ & inter *Opera* eius, *Pariſiis & Venetiis V. Voll.* iunctim edita, comparent. S. *Bernhardi* Epiſtolæ in Editione Operum huius celebratiſſimi Abbatis, *bis* a *Joanne Mabillonio* procurata, comparent. *Hildeberti Cenomanenſis Epiſtolæ* pars ſunt *Operum* eius *Pariſiis 1706. f.* formis impreſſorum. *Sugerii* Abbatis S. Dionyſii *Epiſtolas* T. IV. *p. 546. Ducheſniano* legas *Petri*

autem

autem Mauritii Abbatis *Cluniacenſis*, *Epiſtolæ*, in *Bibliotheca Cluniacenſi*, *Pariſiis 1614. f.* edita compa-rent. PETRI *Cellenſis Epiſtolæ Pariſiis 1613. 4.* IOANNIS SARISBERIENSIS Epiſcopi *Carnotenſis*, *Epiſtolæ*, *ibid. 1611. 4. &* STEPHANI *Tornacenſis Epiſtolæ*, editore *Claudio du Molinet* itidem *Pariſiis 1678. 8.* omnes in lucem productæ, prudentibus lectoribus ſingulares præbent obſeruationes, quibus hiſtoria æui huius, quo Epiſtolas ſuas ſcripſerunt, ſiue ciuilem, ſiue eccleſiaſticum ſtatum reſpicias, illuſtrari poſſunt præclare. *Geſta Philippi III.* quem Audacem cognominant, *deſcripta per Fratrem* WILHELMVM *de* NANGIACO *Monachum S. Dionyſii in Francia*, extant inter *XI.* Scriptores *Pithoeanos p. 471.* & emendatiora in *Franciſci* du *Cheſne* Script. Hiſt. Franc. *Tomo V. p. 516.* adhærent *p. 549. Fragmenta de vita Philippi III. Philippi IV. Pulchri* dicti, regimen, grauiſſimæ illæ concertationes cum Curia Romana reddunt memorabile. Ad res regiminis ex æqualibus ſcriptoribus extant aliquot in *Tom. III. noui Theſauri* Anecdotorum, *p. 1385.* quem *Martene* atque *Durand* procurarunt, vt & in *Bongarſiana* Collectione *Geſtorum Dei per Francos*, *Tomo II.* Inter alia notari merentur: *Acta inter Bonifacium VIII. Benedictum XI. Clementem V. ſummos Pontifices, & Philippum Pulchrum Regem Francorum*, *Pariſiis 1613. 4.* & auctiora atque emendatiora; cum eorundem Hiſtoria ex variis Scriptoribus *Coloniæ ſ. Pariſiis 1614. 4.* quorum compilator SIMON fuit VIGOR, Theologus Pariſienſis, eadem hiſtoria latine & gallice iterum edita, ſub indice: *Hiſtoire du differend de Philippe le Bel & de Boniface VIII. produite par les Actes & Memoires originaux*, *Paris 1655. f.* quæ Collectio præſtantiſſima & ad declaranda ſummorum imperantium Iura circa Sacra, resque

 & per-

& perſonas eccleſiaſticas utiliſſima iudicioſæ debetur induſtriæ PETRI PVTEANI *(du Puy)* ac publicata demum per fratrem collectoris IACOBVM PVTEANVM. Breuiter aſt eleganter de hac concertatione exponit: *Hiſtoire des Démelez du Pape Boniface VIII. avec Philippe le Bel, Roi de France par* ADRIEN BAILLET, *à Paris 1718. 12.* adiectæ ſunt quædam Probationes, quæ in maiori opere *Puteaneo* deſiderantur. *Elogia Philippi Pulchri Francorum Regis, eiusque Filiorum Ludouici Hutini & Philippi Longi excerpta ex Chronico* LANDVLPHI *de* COLVMNA Canonici *Carnotenſis* inſeruit *Philippus Labbe Bibliotheca MSCtor. p. 659.* quæ deſumta ſunt ex Opuſculo inſcripto: *Breuiarium hiſtoriale ab orbe condito ad ſua tempora*, edito *Pariſiis 1479. 8.* cuius auctor circa an. 1320. vixit.

§. XII.

Ad ſequentium Regum *Valeſiorum* regimen adhibendi veniunt *Hiſtoire de Philippe de Valois & du Roy Jean* par *Mr. l'Abbé de* CHOISY *Paris, 1688. 4. Amſterdam 1688. 12.* *Hiſtoriam Philippi Valeſii & Ioannis* eiusdem ſucceſſoris deſcripſit l'Abbé de CHOISY, *Pariſiis 1688. 4.* gallice, quam iuſte expoſuit, ipſis ſæpe retentis veterum ſcriptorum verbis, multa quoque ex MSCtis codicibus referens. Animus erat auctori omnem hiſtoriam Galliæ Regum ex *Valeſiorum* familia edere, ſed non omnes abſoluit, de reliquis autem infra dicemus pluribus. Facit ad eadem tempora JEAN FROISSART *de Valencienne, Threſorier & Chanoine de Chimay Hiſtoire & Chronique*, qua bella Francos inter & Anglos ſociosque ab anno 1326. ad annum 1400. deſcribuntur, quæ narratio deinde a ſcripto Anonymo ad an. 1498. continuata. Prodiit celebre hoc opus *Pariſiis 1503. 1505. f.* tribus Volum.

lum. *Alia Editio*, quæ ad annum 1513. producta, *ibid.* 1513. *f.* 3. *Voll.* Et reuiſa atque ad Codices emendata, cura DENIS SAUVAGE, *Lyon* 1559-1561. IV. *Voll.* & *Paris* 1574. quæ *Salvagii* editiones optimæ habentur, alii autem antiquiores tanquam ſinceras magis & in quibus plura extent, æſtimant. In epitomen relati, omiſſis tamen multis quæ maxime commemoranda haut erant, atque latine redditi hi libri chronici per *Ioannem Sleidanum*, *Pariſiis* 1537. 1562. 8. *Francofurti* 1578. & *Heidelbergæ* 1587. *f.* & *Francofurti* 1584. *Amſtelodami* 1640. & 1656. 12. Id in Froſſardo Galli obſeruant, eum fauoris plurimum in Anglos oſtendiſſe, quum bene fuerit a principibus Angliæ viris habitus. Hunc autem *Froiſſardum* continuauit CHRONIQVE *d'* EGVERRANT *de* MONSTRELET Gouverneur de Cambray, qua res Francicæ ab anno 1400. annotantur vsque ad annum 1467. Deſcribuntur in hac hiſtoria potiſſimum bella, quæ Gallos inter atque Anglos de ſucceſſione fuerunt geſta, grauiſſimæque illæ & ſanguinariæ inter Aurelianenſem & Burgundiæ Duces concertationes. Edita cum Chronicis *Ludouici XI.* & *Caroli VIII.* additis vsque ad an. 1498. ſupplementis, *Paris* 1512. *f.* 3. *Voll.* atque reuiſæ, correcta, aucta ad exemplum regium *Paris* 1572. 1595. 1603. *f.* 2. *Voll.* hunc ſcriptorem Burgundicæ Domui addictum variæ docent enarrationes, inſeruit autem vtiliter varia Acta, Hiſtoriæ inſeruientia. Ad varias Aulæ Francicæ huius æui cæremonias illuſtrandas facit: *La Cour de Roy Charles V, ſurnommé le Sage & celle de la Reine Jeanne de Bourbon ſon Epouſe*, *Paris* 1683. 12. cuius Auctor CLAVDE FRANÇOIS MENETRIER, Ieſuita, qua duas tabulas cæremonias Homagii cuiusdam, & conuentus illuſtrium feminarum explicat. Ad hocce argumentum rituum pertinet aliud ſcri-

ptum inſigne, cui titulus: *Entrevüe de Charles IV.* Empereur, *de ſon fils Wenceslas Roy des Romaines & de Charles V. Roy de France, faite à Paris l'an 1378. publieé par* THEODORE GODEFROY, *Paris 1613. 4.* quæ narratio ex Codice MSCto decerpta. Add. *Hiſtoire de Charles VI. Roy de France par Mr. l'Abbe de* CHOISY, *à Paris 1695. 4.* Res bellicas ſub hoc Rege ex parte illuſtrat: *Hiſtoire de Bertrand du Gueſclin Conneſtable de France ſous les Rois Jean & Charles V. miſe en lumiere* par CL. MENARD, *Paris 1618. 4.* & *Hiſtoire de Bertrand du Gueſclin, Connetable de France, & des Royaumes de Leon, de Caſtille, de Cordüe & de Seville &c.* par *Meſſire* PAVL HAY *Seigneur du Chatelet, Paris 1666, f.* quæ plena eſt curioſarum narrationum. *Hiſtoriam Caroli VI.* ſcripſit JEAN JUVENAL des VRSINS Archi-Epiſcopus Rhemenſis in *hiſtoire de Charles VI. miſe en lumiere par* THEODORE GODEFROY, *avec annotations, à Paris 1614. 4.* & locupletior, cui DENYS GODEFROY notas plures & probationes addidit *1653. f.* ex Typogr. regia. Inſignis quoque eſt *Hiſtoire de Charles VI. ecrite par les Ordres & ſur les memoires & les avis de Guy de Monceaux, & de Philippe de Vilette Abbez de S. Denys par un Auteur contemporain, Religieux de leur Abbaye, traduite ſur le Manuſcrit Latin par* JEAN *le* LABOVREVR, *Paris 1663. f.* 2. Tomis, adiecta eſt circa finem: *Hiſtoire de Charles VI. par* JEAN *le* FEVRE *dit de S. Remy.* Huc facit omnino: *Recueil des diverſes Pieces ſervant à l'Hiſtoire du Roy Charles VI.* par *le Sr.* BESSE, quæ varia ſubſidia ad ſupplendas ceteras commemorationes præbet. Huc facit etiam *Harangue faite au nom de l'univerſité de Paris devant le Roy Charles VI. contenant les remontrances touchant le gouvernement du Roy & du Royaume, à Paris 1561. 8.* ALAIN

CHAR-

CHARTIER *Oeuvres, qui contiennent L'Hiſtoire de Charles VI. & VII. corrigees par* ANDRE *du* CHESNE *à Paris 1617. 4.* qui editor tamen Hiſtoriam hanc primo Caduceatori Carolorum VI. & VII. *Berry* adſcripſit, ſed *Thaumas de Thaumaſſiere Hiſtoire de Berry L. I. c. 97. p. 79.* docuit, verum ſcriptorem fuiſſe *Gilles de Bouvier.* Vtiliſſima & inſignis eſt Scriptorum Collectio, cui index: *Hiſtoire du Roy Charles VII. par* JEAN CHARTIER *Sous-Chantre de S. Denys;* JACQVES *le* BOUVIER *dit Berry, Roy d'Armes;* MATTHIEV *de* COUCY *& autres Auteurs du Temps miſe en lumiere par* DENIS GODEFROY, *a Paris 1661. f.* Vtriusque Regis *Caroli VI. & VII.* res quasdam illuſtrant: *Memoires pour ſervir à l'hiſtoire de France & de Bourgogne, à Paris 1729. 4.* quarum Anonymus Editor cum primis *Diarium Pariſienſe* inſeruit, geſta ab an. 1408. ad 1449. commemorans; Editor vero de *Iohannis* Intrepidi *Burgundiæ* Ducis cæde, & Aula *Philippi Intrepidi* itidem *Burgundiæ* Ducis curioſa Acta adiecit. Bellica addiſci poſſunt ex *Hiſtoire de Meſſire Jean de Boucicaut Marechal de France ſous les Rois Charles V. & VI. miſe en lumiere par* THEODORE GODEFROY, *Paris 1620. 4.* in qua expoſitio rerum ad annum 1408. perducta. Alia vero *Hiſtoire du Marechal de Boucicaut Haye 1699. 12.* ad *an. 1415.* eſt continuata. Nec hos inter ſcriptores particulares omittenda: *Hiſtoire de la Vie de Louis III. Duc de Bourbon ſous les Rois Jean, Charles V. & Charles VI. miſe en lumiere par* JEAN MASSON, *Paris 1612. 8.* Addatur ſcripta pulcre *Hiſtoire de Charles VII. Paris 1697. 12.* quam adſcribunt *Abbati Geneſt*, verus autem eius ſcriptor *Mr.* NICOLAS BAVDOT *de* IVILLY. Sub eodem Rege contigit notabilis illa rerum conuerſio, quæ per *puellam Aurelianenſem* cœpit, quæ Anglorum in Gal-

lia fortunæ prima reſtitit. Ipſam quidem *Aurelianenſis* obſidionis hiſtoriam primum deſcriptam videmus in opuſculo, ex libro quodam MSCto veteri Archiui Curiæ Ciuitatis Aurelianenſis deſumto, cui titulus: *Hiſtoire & Diſcours du ſiege mis par les Anglois devant d'Orleans 1428. & de ſa delivrance par Jeanne d'Arc, dite la Pucelle* &c. *miſe en lumiere par la diligence de* LEON TRIPPAVLT *Orleans & Paris 1576. 8. &* continuata vsque ad mortem Puellæ *Orleans 1606. 1620.* & *Troyes 1621. 8.* & IOA. LVDOVICI MIQVELLI *Aureliæ Vrbis mirabilis Obſidio an. 1428. & Ioanna Virginis Lotharingæ res geſta, Aureliæ 1560. 8.* & *Pariſiis 1631. 12.* in qua editione acceſſit, Supplementum, ſeu innocentia & fortitudo Puellæ comprobata, contra hoſtiles calumnias *Petri Cauchonii* Epiſcopi; & Ducis Bedfordienſis, cum adiuncta ſententia delegatorum a Calixto II. P. R. de Ioannæ puellæ innocentia Rothomagi an. 1456. data. MELCHIOR GOLDASTVS *de Sibylla Francica; ſeu, de admirabili Puella Lotharingica, ductrice exercitus Francorum ſub Carolo VII. Diſſertationes aliquot* coæuorum Scriptorum hiſtoricæ & philologicæ edidit *Vrſellis 1606. 4.* Sunt iſtæ: LAVDAYANI cuiusdam anonymi Clerici *de Sibylla Franciæ Rotuli II.* quos *Goldaſto* communicauit R. P. *Ioannes Myntzenbergius*, Prior monaſterii Carmelitarum apud Francofurdianos. M. HEINRICI de GORCKHEIM *propoſitionum de puella militari in Francia libri II.* IOHANNIS de GERSON *apologia pro eadem*, quam tamen ſpuriam cenſet *Goldaſtus.* PETRI CAMERACENSIS Canonici S. Autperti in patria, *dialogi II. de querelis Franciæ & Angliæ, & iure ſucceſſionis vtrorumque Regum in regno Franciæ.* In operibus *Gerſoni*, Editionis *Pariſinæ 1606. p. 870.* & Editionis *Antwerpienſis 1706. p. 854.* extat; *opus colla-*

collatiuum de quadam Puella, quæ olim in Francia equitauit, cuius editio Mag. *Ioanni de Gerſon* adſcribitur, ſed magis apparet ſtilus M. *Henrici de Gorickhem*. Separatim prodiit IOANNIS HORDALII *Hiſtoria heroinæ nobiliſſimæ Ioannæ d'Arc, Lotharingicæ, vulgo puellæ Aurelianenſis, Muſſiponti* 1612. 4. qui eandem hiſtoriam prolixius expoſuit, atque *Hiſtoire memorable de Jeanne d'Arc, appellee la Pucelle, extraite du Proces de ſa condemnation & des depoſitions des Temoins ouis pour ſa iuſtification en 1455. publiee par* JEAN MASSON, *Paris* 1612. 8. *Hiſtoire de la Pucelle d'Orleans* par JEAN *le* MAIRE, extat in Viri huius *Hiſtoire de la ville d'Orleans*, edita *Orleans* 1646. *p.* 283. Pacem cum Burgundiæ Duce initam tanquam principem cauſſam memorabilis huius conuerſionis quæ Puellæ adſcribitur illuſtrat: ANTOINE *de la* TAVERNE *Journal de la Paix d'Arras entre Charles VII. & Philippe le Bon Duc de Bourgogne, avec les Annotations du Sieur* JEAN COLLART, *Paris* 1651. 8. Ad ſpeciales Hiſtoriæ huius regis euentus illuſtrandos faciunt ſequentes libri: *Hiſtoire d'Artus III. Duc de Bretagne & Connetable de France, contenant ſes memorables faits, depuis* 1413. *juſqu' en* 1457. *miſe en lumiere* par THEODORE GODEFROY, *Paris* 1622. & *ibid.* 1662. 4. & *Le Sieur du* PLESSIS *Vies de Meſſire Jacques & Antoine de Chabanes tous deux grands Maitres de France, Paris* 1617. 8. atque *Abregé de la vie & des actions memorables de Guillaume Couſinot Chambellan du Roy Charles VII. & du Roy Louis XI. employé dans les affaires les plus difficiles*, par JACQVES CVSINOT *Paris* 4. Vtilia mixta ludicris & incertis in *Memoires ſecrets de la Cour de Charles VII. Roy de France par Madame* D* (DVRAND) *Paris* 1700. 12. 2. *Voll.* & MARTIAL *de* PARIS *Vigiles de la Mort du feu*

Roy Charles VII. contenant la Chronique & les faits advenus durant la vie du dit feu Roy, Paris. f. Ad hiſtoriam *Ludouici XI.* & ſequentium Regum faciunt FRANCISCI BELCARII Metenſis Epiſcopi *rerum Gallicarum commentarii ab anno 1461. ad 1580.* ſiue vere ad annum 1567. morte præuentus tantum perduxit *Lugduni 1625. f.* magna libertate ſunt ſcripti hi commentarii, ſingulares rerum momentoſarum exhibent commemorationes, characteresque perſonarum huius æui illuſtrium. Eadem libertate variæ *Ludouici XI.* annotatæ actiones in ſingulari opere, quod vulgo: *La Chronique ſcandaleuſe* appellatur & edita primum hoc indice: *La Chronique de Loys de Valois, feu Roy de France XI. de ce nom, avec pluſieurs autres advenües tant dans ce Royaume comme es voiſins, depuis l'an 1461. juſqu' en 1483.* ſine loci mentione, typisque quos vocant *Gothicis f.* poſtea variis *Chronicis* Hiſtoriæ Francicæ generalibus addita. Tribuitur ea a *Naudæo* & *Dionyſio Gothofredo* IOANNI *de Troyes, Greffier de l'Hotel de Ville*, ab aliis autem vocatur DENIS HESSELIN *Prevot des Marchands de Paris.* Aliæ Editiones prodierunt: *Paris f.* ſine anni notatione, *ib. 1558. 8.* & *1611. 8. 1620. 4.* & in: *Supplement* aux *Memoires de Philippe Comines, Bruxelles 1713. 8.* Regis huius negotia belli & pacis, quibus ipſe fuit adhibitus, libere, cordate & addito ſæpe graui iudicio, annotauit arcanorum ipſius particeps PHILIPPE de COMINES Seigneur d' Argenton, cuius *Chronique & Hiſtoire*, ou *Memoires contenant les choſes advenües durant le Regne de Louis XI. tant en France, Bourgogne, Flandres, Artois, Angleterre, qu' Eſpagne & autres lieux* primum editæ, cura *Jean de Selve, Paris 1523. f.* ſed tantum ſex Libros continet resque *Ludouici* XI. ab anno 1464. vſque 1483. Recuſæ hæ Memoriæ *Paris 1525. f. Lyon 1526. f.* Poſtmo-

Poſtmodum editæ ab anno 1464. vſque ad 1498. Octo Libris res memorantes, *Paris 1528.* & *1529. f.* quas emendauit ad exemplum ſcriptoris originale *Denis Sauvage Paris 1552. 1561. 1580. f. Lyon 1559. f. Paris 1572. 1576. in 16. Antwerpen 1597. Roüen 1605. Paris 1613. 12. Paris 1615. f. Roüen 1634. Leide 1648. Paris 1661. 12.* Reuiſæ, correctæ ad veteres Codices auctæque additis Tractatibus, Contractibus, Teſtamentis, Actisque ceteris huius æui publicis variiſque obſeruationibus *par* DENIS GODEFROY *Hiſtoriographe de France, Paris 1649. f.* ex typographia regia, & *la Haye* 1682. 8. 2. Voll. demum vero hæc optima Editio recuſa a *Bruxelles* 1706-1713. 8. 4. *Voll. cura Ioa. Godofredi, Dionyſii* F. quæ repetita *Roüen 1714. 8. 4. Voll.* cui editioni acceſſit: *Supplement aux Memoires de* PHILIPPE *de* COMINES, *Bruxelles 1713. 8.* quo continentur: GABR. NAVDE *Addition à l' Hiſtoire de Louis XI.* cum *Godofredi* acceſſionibus; *Le Cabinet du Roy Louis XI.* par *Mr.* T. L' HERMITE *de* SOLIERS; *Eloge du Roy Charles VIII. par* BRANTOME; Decerptæ ex variis Chronicis narrationes, ad hæc tempora facientes, cum IOA. GODOFREDI notis, cuius & *Remarques ſur l'Hiſtoire du Roy Louis XI. par* VARILLAS acceſſerunt. Has elegantiſſimas memorias IOANNES SLEIDANVS latine vertit atque edidit *Argentorati 1545. 1548. 4. Pariſiis 1545. 8.* ibid. *1560. 1568. in 16. Francofurti 1518. f. ibid. 1584. 12. Baſileæ 1599. 8. & Amſtelodami 1648. 1656. 12.* facta eſt hæc verſio eleganti ſtilo ſed non ad verbum, quod præſtitit in alia quæ quod ad verum auctoris ſenſum Sleidani præfertur, interpretatione CASPARVS BARTHIVS *Francofurti 1619. 8.* Alias verſiones italicam, hiſpanicam, belgicam, germanicam, anglicam vide ap. *le Long p. 383.* Laudatur a multis *Hiſtoire de Louis XI. & des choſes memorables*

morables advenües en Europe durant vingt deux annees de ſon Regne, enrichie de pluſieurs Obſervations & Commentaires par PIERRE MATTHIEV *Hiſtoriographe de France, Paris 1610. f.* & *ibid. 1628. 4. italice* verſa per *Girolamo Canini, in Venetia 1628. 4.* & *anglice* per *Edouard Grimpſon.* Ad eam additionem fecit iam indicatam GABRIEL NAVDAEVS, *Pariſiis 1630. 8.* quæ rariſſima olim, in qua ea ſaltim tractat, quæ aliis non fuerunt obſeruata, maxime vero multis inquirit in ſtatum rei litterariæ, originem typographiæ, aliaque quæ ſingularia. *Hiſtoire de Louis XI.* par ANTOINE VARILLAS iuncta *Hiſtoire de la Minorite de ſaint Louis, Haye 1685. 12.* & *Amſterdam 1687. 12.* ad quam obſervationes criticas compoſuit JEAN GODEFROY, iam indicatas. Res Caroli VIII. in pace & bello geſtas annotarunt varii Scriptores, quorum collectio quædam edita hoc indice: *Hiſtoire de Charles VIII. par* GVILLAVME *de* JALIGNY; ANDRE *de la* VIGNE *& autres Hiſtoriens de ce tems la, ou ſont decouvertes les Choſes les plus memorables arrivees pendant ce Regne, depuis l' an 1483. juſqu' en 1498. miſe en lumiere par* THEODORE GODEFROY *1617. 4.* Quæ compilatio additis aliis Memoriis, monimentisque huius æui, pluribus recuſa curis DIONYSII GODOFREDI iun. Hiſtoriographi Franciæ, *Pariſiis 1684. f.* ex *Typographia regia.* Qua variæ de *Expeditione Caroli VIII. in Italiam* narrationes additæ. Ad prima regiminis Caroli VIII. tempora illuſtranda pertinet ſcriptum cui index: *Extrait des Regiſtres du Parlement, touchant les Plaintes de Louis Duc d' Orleans, contre l'Enlevement du Roy Charles VIII. par la Comteſſe de Beaujeu en 1484. Paris 1652. 4. De Caroli VIII. expeditione Italica* varii commemorationes dederunt. Extat enim: *Legatio Gallicana de Ex-*

de Expeditione Italica Regis Francorum Caroli VIII. ad Pontificem Romanum, Regem Neapolitanum, & Principes ac liberas Ciuitates Italiæ, ex bibliotheca DANIELIS SCHNEIDERI edita, *Hanouiæ 1613. 4.* quæ in GOLDASTI *Politicis Imperialibus f. 153.* & in Collectione *Gothofredi* iam laudata p. 238. quoque extat. Nec hic omittenda IOA. FRANCISCI & HIERONYMI *de* ARCVATE Sutrii, Iuriſconſulti, *Memorabilia in aduentu Caroli VIII. in Italiam, Romæ 1514. 4.* De *Bello Gallico Ferdinandi II. Aragonum Regis, ſeu, de Caroli VIII. Francorum Regis Expeditione in Regnum Neapolitanum* Hiſtoria IOANNIS ALBINI Lucani, extat in ipſius *Hiſtoria Regum Neapolitanorum, Neapoli 1589. in 4. edita.* Extant: *Diaria de Bello Carolino, ſiue, de Bello per Carolum VIII. contra Venetos geſto, a. 1495. Libri duo*, quorum primo Pugna *Tarrenſis; ſecundo Nouarienſis* expugnatio deſcribitur, quorum auctor eſt ALEXANDER PEANTIVS BENEDICTI, Veronenſis Medicus, *Venetiis 1496. 4.* & cum *Petri Iuſtiniani Hiſtoria Veneta, Argentorati 1611. f.* Notabiles quoque ſunt: *Les grandes Chroniques de Charles VIII. depuis l'an 1484. juſqu' an 1496. recueillies & aſſemblees par* PIERRE DESREY, *Orateur de Troyes, Paris 1510. f.* atque Chronicis *de Montrelet*, Editionis *Pariſ. 1517. f.* additi. Qui inter Franciæ Occidentalis Reges glorioſum Patriæ Populi nomen meruit *Ludouicus* XII. huius memorabile regimen ſcriptis illuſtrarunt multi. Horum e numero notamus: *Hiſtoire de Louis XII. & des choſes memorables aduenües de ſon Regne, depuis l'an 1498. juſqu' en 1515. par* CLAVDE *de* SEISSEL, JEAN d' AVTON *& autres Auteurs contemporains, miſe en lumiere par* THEODORE GODEFROY, cum variis notis & obſeruationibus, *Paris 1615. 4. Claudii Seiſſelii* Hiſtoria hæc ſingillatim quoque

edita

edita *Paris 1508. 8.* Conferenda: *Hiſtoire de Louis XII. & des Choſes advenües en France & en Italie juſqu' an 1510. par* JEAN *de* SAINT-GELAIS, *Seigneur de Montlieu, miſe en lumiere avec d' autres Pieces qui y ont rapport* par THEODORE GODEFROY *Paris 1622. 4.* & *Hiſtoire de Louis XII.* par ANTOINE VARILLAS, *Haye 1688. 12. 3. Voll.* Addatur: *La Vie de Jeanne de Valois Reine de France* par *R. P.* LOUIS *de Bony* de la Compagnie de Jeſus, *Paris 1684. 8.* erat hæc prima vxor Ludouici XII. cuius pietas heic laudatur. *Deſcriptio Aduentus Ludouici XII. in Vrbem Genuenſem Anno 1502.* auctore BENEDICTO PORTVENSI Reipublicæ Genuenſis Cancellario, adiecta eſt: Collectioni ſcriptorum de *Carolo VIII.* curis *T. Godofredi* editorum. Lectu digniſſima eſt alia compilatio, inſcripta: *Entrevüe de Louis XII. Roy de France & de Ferdinand Roy d'Arragon à Savone l' an 1507. tiree de* JEAN *d'* AUTON, *donnee au public avec d'autres Pieces par* THEODORE GODEFROY, *Paris 1613. 4.* Singularia memorant, ſed non ſine partium ſtudio: ANDREAE MOCENICI, Patricii Veneti, *Libri Sex, Belli Cameracenſis*, quod Veneti cum quatuor Regibus, cum Heluetiis & tota Italia geſſerunt, ab anno 1505. ad an. 1508. *Venetiis 1525. 8.* Elegantiſſima eſt, & quæ res momenti magni complectitur: *Hiſtoire de la Ligue faite à Cambray entre Jule II. Pape, Maximilien I. Empereur, Louis XII. Roy de France, Ferdinand V. Roy d' Arragon, & tous les Princes d' Italie contre la Republique de Veniſes, à Paris 1709. 12. 2. Voll.* cuius auctor eſt JEAN BAPTISTE *de* BOS. Libere & cum iudicio ſcripti: GEORGII FLORI, Mediolanenſis, Iuriſconſulti, *de Bello Italico, & de rebus Gallorum præclare geſtis, temporibus Caroli VIII. & Ludouici XII. Regum Franciæ Libri VI.* ex Bibliotheca

Hugonis

Hugonis Picardeti, in ſupremo Burgundiæ Senatu Procuratoris, *Pariſiis 1613. 4.* & in *Collectione* Hiſtoricorum de Carolo VIII. *Gothofrediana.* Inſignis adminiſtri ſub *Ludouico XII.* geſta pandit: *La Vie du Cardinal d'Amboiſe par de* MONTAGNE *Paris 1631. 8.* & quæ melior *Hiſtoire de l'Adminiſtration du Cardinal* D' AMBOISE *Grand Miniſtre d'Etat en France par le Sr.* MICHEL BAVDIER, *de Languedoc, Gentilhomme de la Maiſon du Roy, Conſeiller & Hiſtoriographe de S. M. à Paris 1634. 4.* & *Vie du Cardinal d'Amboiſe premier Miniſtre de Louis XII. Pere du Peuple*, cuius Auctor *Mr. le* GENDRE habetur, *Amſterdam*, ſiue potius in Gallia *1726. 12.* Adhibendæ ad res geſtas *Ludouici XII.* omnino quæ præſtantiſſimæ ſunt: *Lettres du Roy Louis XII. & du Cardinal George d'Amboiſe diviſées* en quatre Tomes, en *Bruxelles 1712. 8.* quibus & aliæ ſummorum eius æui principum continentur. His publicis *Epiſtolis* coniungendæ aliæ, ob ſingularia hiſtoriæ momenta quæ amicis perſcripſerunt, vel ſtatum rei publicæ ſacræ & ciuilis huius æui deſcripſerunt, nimirum: ROBERTI GAGVINI *Epiſtolæ, Pariſiis 4.* IOANNIS RAVLIN *Epiſtolæ illuſtrium virorum, Pariſiis 1521. 4.* CAROLI BOVILLI *Epiſtolæ aliquot Hiſtoricæ, Pariſiis*, typis Aſcenſianis *1514. 4.* & GVILLIELMI *de* MARA *Epiſtolæ hiſtoricæ & Carmina hiſtorica*, quæ omnes inuentu difficiles & lectu dignæ ſunt.

§. XIII.

Ad *Franciſci I.* & *ſubſequentium Regum* hiſtoriam facit *Hiſtoire de France depuis François I. juſqu' à Louis XIII. Cologne 1613. 8. 2. Voll. Paris 1631. f. 2. Voll.* qua curioſe varias res geſtas compilauit, quam poſtea vſque ad Henrici IV. tempora & annum

annum 1509. continuauit *Rudolphus Botoreus, Francofurti 1610. f.* Quæ hiſtoria laudem ſuam habet. Negotia magni momenti bello & pace geſta æui *Franciſci I.* Regis enarrantur in *Les Memoires de* MARTIN *du* BELLAY, *Sieur de Langey, General du Roy en Italie, contenant le diſcours de pluſieurs choſes advenües au Royaume, depuis l'an 1513. juſqu' au temps de François I. en dix Livres, Paris 1569. 1572. 1582. 1588. f. ibid. 1570. 1586. 8. Heidelberg 1571. Rochelle 1573. & Geneve 1594. 8.* qui poſtea in latinum ſermonem translati interprete *Hugone Suræo* prodierunt *Francofurti 1574. f.* Ex hiſce memoriis Libri quatuor priores & tres vltimi ſunt *Martini Bellaii*, ceteri ex GVILIELMI *du* BELLAY, cuius *de rebus geſtis Franciſci I.* Regis conſcripti *Ogdoadis I. Libri* IV. latine conditi, adhuc MSCti extant, *Ogdoade quinta*, deſumti ſunt. Cum quibus iungendi ARNOLDI FERRONI Regii Conſiliarii, *de rebus geſtis Gallorum, Libri Novem, ad Hiſtoriam Pauli Aemilii perducta Hiſtoria, vſque ad tempora Henrici II. Francorum Regis, Pariſiis 1555. 8.* & quibusdam *Aemilii* editionibus additi. Singulatim *Hiſtoriam Franciſci I.* ſcripſit STEPHANVS DOLETVS ſub titulo: *Franciſci Valeſii Gallorum Regis, fata, vbi, rem omnem celebriorem a Gallis geſtam noſcas*, verſibus heroicis celebrata, *ab an. 1513. ad an. 1539. Lugduni*, typis Auctoris 1539. 4. *gallice* ab auctore verſa *Lyon 1540. ibid. 1543.* & *Paris 1546. 8.* VARILLAS *Hiſtoire de* FRANÇOIS I. *Haye 1684. 12. Paris 1685. 4. 2. Voll. & Haye 1686. 12. 3. Voll.* quorum prima Editio ad annum 1543. & altera ad an. 1547. mortem Franciſci huius res habent conſignatas more auctoris. Cæremoniæ inaugurationis *Franciſci I.* deſcribuntur in *L'Ordre du Sacre & Couronnement du Roy François I. Rheims 1514. 8.* Ad cauſſas euentusque bellorum in Italia

a *Fran-*

a *Franciſco I.* geſtorum cum primis adhibendi FRANCISCI GVICCIARDINI & PAVLI IOVII *Hiſtoriarum Libri*, iam inter *Vniuerſalis Hiſtoriæ* Scriptores laudati. Ad ſingularia negotia conſulendi ADRIANI BARLANDI *Obſidio & pugna Papienſis an.* 1525. quæ in *Schardii* Collectione *Scriptorum Rerum Germ.* extat, atque GALEATII CAPELLAE *de Bello Mediolanenſi, ſeu, de rebus factis in Italia ab an.* 1521. *pro reſtitutione Franciſci Sfortiæ II. Mediolanenſium Ducis inter Pontificem, Gallum, Venetum & Cæſarem Libri VIII. Norimbergæ* 1532. 4. *Venetiis* 1535. 8. *Norimbergæ* 1537. 4. *Haganoæ* 1538. 8. & *Argentorati* 1553. 8. nec non inter *Schardianos Scriptores Rerum Germanicarum*, & in Io. Geor. *Græuii, Theſauro Antiquitatum & Hiſtoriarum Italiæ* T. II. P. II. Lectu digna: *Hiſtoria captiuitatis Franciſci I. Galliarum Regis*, a PRVDENTIO de SANDOVAL Epiſcopo Pampelonæ, *hiſpanice* conſcripta, quam ex opere magno de *Carolo V. Imp.* decerptam & latine verſam produxit *Adamus Eberti, Mediolani*, vel potius apud *Batauos* 1715. 8. *Geldro Gallica Coniuratio duce Martino Roſſemio deſcripta a* IOANNE SERVILIO, *Antwerpiæ* 1542. & *Auguſtæ Vindel.* 1544. 8. *De rebus geſtis in Belgio a Duce Andegauenſi* polite commemorauit GVILIELMVS PARADINVS, *Pariſiis* 1544. 8. & *gallice Paris* 1544. 8. Grauiter quoque & eleganter ſcriptæ ſunt, quæ huc pertinent omnino, eiuſdem GVILIELMI PARADINI *Memoriæ noſtræ Libri IV. Lugduni* 1548. *f.* in quibus nihil deſideres pro inſtituti ratione, quam nimium in patriam gentemque ſuam ſtudium. Ad grauiſſimas cum *Carolo V.* Imp. concertationes faciunt: *Exempla literarum, quibus Rex Franciſcus I. ab aduerſariorum maledictis defenditur, & controuerſiarum cauſa, ex quibus bella inter ipſum & Carolum V. Imp.*

emerſerunt explicantur, *Pariſiis* 1537. 4. Bellica Italiæ cumprimis negotia *Franciſci* illuſtrant commentarii ſequentes: *Hiſtoire du Chevalier Bayard Lieutenant General pour le Roy au Gouvernement de Dauphine, avec les annotations de* THEODORE GODEFROY, *à Paris* 1619. 4. & *Hiſtoire de Chevalier Bayard & des pluſieurs choſes memorables advenues ſous le Regne de Charles VIII. Louis XII. & François I. avec ſon ſupplement* par *Mr.* CLAVDE EXPILLY *Preſident en Parlement de Dauphine & les annotations de* THEODORE GODEFROY, *augmentees* par LOVIS VIDEL, *à Grenoble* 1651. 8. & *Nouvelle Hiſtoire de Chevalier Bayard Lieutenant General pour le Roy au Gouvernement de Dauphine* par le PRIEVR *de* LONVAL, *à Paris* 1702. 8. *Sororis* Regis *Franciſci I.* inſignis eruditorum Patronæ memorabilia exhibet: *Hiſtoire de Marguerite de Valois Reine de Navarre ſoeur de François I. Paris 1720. 12. mai.* Nec omittenda *Vie de Louis de Bourbon Duc de Montpenſier ſous François I. Rouen* 1642. 4. & miſcellanea varia curioſa tradit compilatio inſcripta: *Faits & dits memorables de pluſieurs grands Perſonnages & Seigneurs François, des choſes rares advenues en France, ſous François I. Henri II. François II. & Charles IX.* 1565. 4. Filius & ſucceſſor Franciſci erat *Henricus II.* ſub quo plura in Galliis memorabilia. Deſignauit eadem ſumma fide, integritate, iudicio, ſtilo graui, conquiſitis vndique maximo ſtudio ſubſidiis IACOBVS AVGVSTVS THVANVS, *Libris Hiſtoriarum ſui temporis* CXXXVIII. ab anno 1544. ad 1607. Dedit IO. PETR. TITIVS *Jacobi Auguſti Thuani, Voluminum hiſtoricorum Recenſionem, Gedani* 1685. 4. Addatur *Bibliotheca Hiſtorica Hamburgenſis* cent. II. *p.* 9. *ſeqq.* Notabimus nos potiores. *Pars Prima* immortalis operis continens Libros *XVIII.* prodiit *Pariſiis* 1604. *f.* ſumtu

tu *Mamerti Patiſſon*, *Sonni Droüart*, magnique æſtimatur, quia in ſequentibus quædam omiſſa, incipit *an. 1546.* vſque *1560.* Sequitur *altera* apud *Mamertum Patiſſon*, quæ LVII. Libros habet ab an. 1546. ad an. 1574. 8. 3. Voll. in quibus tamen V. tituli, occurrunt. *Hiſtoriarum* EIVSDEM Libri *LVII.* vſque ad ann. *1574. Pariſiis, Droüart*, *1604. 1606. 1608. 8. IX. Voll.* *Earundem* Libri LXXX. vſque ad an. 1584. *Pariſiis, Droüart, 1606. 1607. 1609. f. 3. Voll.* quæ Editio magni æſtimatur & eſt perrara. Qui Libros Thuani omnes huic Editioni adiunctos optant, addunt *Tomum* IV. ab an. *1584.* ad *1589.* & *Tom. V.* ab an. *1589.* ad *1607.* & Vitam Thuani Libris *VI.* vel ex Editionibus *Geneuenſibus*, vel *Francofurtenſibus*. Iidem *Libri Pariſiis 1609. & 1614. 12. XI. Voll.* quæ Editio rara, cuilibet Tomo additus index. Editus quoque eſt ſingillatim *Tomus Primus*, continens Partem *primam* & *ſecundam*, ſiue, res ab an. *1544.* vſque *1572. Pariſiis 1618. f.* apud *Robertum Stephanum.* Recuſi porro *Hiſtoriarum Libri* LXXX. vſque ad an. *1584. Pariſiis 1619. 12.* X. Voll. Opus vero integrum ab An. *1544.* ad an. *1607.* Libris CXXXVIII. comprehenſum, quorum LXXX. priores multo quam antehac accuratiores, reliqui vero LVIII. tunc primum in lucem editi prodierunt; additis *Commentariorum de Vita ſua* Libris VI. hactenus non editis, *Aureliæ Allobrogum*, apud *Petrum de la Roviere 1620. f.* V. Voll. quam curauit *Michael Guilielmus Lingelsheimius*, qui in procemio ſolerter notauit fontes, vnde ſua deſumſit Thuanus & iuſſu huius auctoris quædam emendauit. In Germania poſt excuſum opus, grauiter quidem ferente auctore, & quidem ſumtibus *Petri Kopſii, Francofurti 1609. 1610. 1621. f. 5. Voll.* quam veterem *Francofurtenſem* vulgo appellant cum marginalibus, quorum additionem impro-

 bauit

bauit maxime Thuanus *ibid.* quoque *1608. 1614. 1621. 12.* X. *Voll.* nec non *Francof. 1614.* & *1621. 8.* *V. Voll.* & *ibid. Tomus I. & II.* 1625. *Tomus III. & IV. 1628. f. 4. Voll.* Huic Editioni Francofurtenſi acceſſit Continuatio *anonymi* ab a. *1607.* ad annum vsque *1618.* quæ eo quidem iudicio, elegantia, grauitate non quidem eſt ſcripta, vt Thuani poſſit hiſtoriæ æquiparari, notabiles tamen quasdam habet narrationes. Eſt quoque præclara *Secunda Geneuenſis*, ſiue *Aureliæ Allobrogum* apud *de la Roviere 1626-1630. f.* 5. Voll. quæ indicem habet locupletem. Omnium vero optima, quæ & ſplendide edita omniaque quæ ex MSCtis præcedentibusque Editionibus, conquiri, obſeruari, locupletari potuerunt, conducta habet, Editio eſt quæ *Londini 1733. ſeqq. VII. Tomis f.* poſt multa impedimenta prodiit, ſummis curis THOMAE CARTE, qui incredibilem plane adhibuit induſtriam, contulit enim maxima cura, tentatamque Continuationem *Nicolai Rigaltii* & alia, adiecit. Cuius præſtantiſſimæ Editionis *Tomo Septimo* continetur Sylloge Scriptorum varii generis & argumenti, in qua plurima de vita, moribus, geſtis, fortuna, ſcriptis, familia, amicis & inimicis *Thuani*, ſcitu digniſſima exhibentur, in primis vero Epiſtolæ amicorum, quibus *Thuano*, commiſſos in nominibus perſonarum, locorum, aliosque lapſus indicant, aduerſariorumque ſcripta, nempe IOANNIS BAPTISTAE GALLI *Notationes in Hiſtoriam Thuani, Ingolſtadii 1614. 4.* quæ *Iacobo Gretſero* S. I. multa probabilitate tribuuntur, alii *Ioanni Baptiſtæ Machault* Ieſuitæ, adſcribunt, contra quas iniurioſas Notationes promulgata iuſte eſt: *Prætoris Pariſienſis Sententia aduerſus libellum inſcriptum:* I. B. GALLI *Notationes in Hiſtoriam Thuani, Pariſiis 1614. 4.* quæ & *Gallice Paris 1614. 4.* prodiit

prodiit, qua ad ignem damnatur acerbus libellus. Antequam *Editio Londinenſis* prodiret, qua omnes lacunæ ſuppletæ, quæ in editionibus quibusdam erant, multum æſtimatum fuit opuſculum, ſed non plenum & confuſum, cuius index: *Thuanus reſtitutus, ſiue Sylloge Locorum variorum in Hiſtoria Thuani deſideratorum, Amſtelodami 1663. 12.* cuius editor *Abraamus Wiquefortius* habetur, extabant & manu exaratæ aliæ, huiusmodi locorum omiſſorum collectiones, quarum varias conſuluit ſolertiſſimus *Londinenſis* editor. Quum Thuanus nomina locorum & perſonarum ea appellatione expreſſiſſet, qua apud veteres occurrunt, vtili inſtituto collectus fuit: *Index Nominum propriorum, quæ in Iacobi Auguſti Thuani Hiſtoriis leguntur, cum vernacula expoſitione, Genevæ 1634. 4.* recuſus *Ratisbonæ 1696. 4.* Verſio *Gallica*, hoc titulo adornata: *Les cinquante ſept premiers Livres de l'Hiſtoire de Mr. de* THOU *juſqu' en l'annee 1574. traduits en François par* PIERRE *du* RYER *de l'Academie Françoiſe*, (qui ſocium in verſione partis alteræ huius laboris habuit *Mr. Caſſandre*, *Pariſiis 1659. f. 3. Voll.* & haut ita pridem noua verſio *Pariſiis 4.* edita. *Germanica* verſio *Francofurti* edita 1621. & 1622. f. 2. Voll. ab an. 1546. ad 1575. Librosque tantum CXXXII. habet. Plena curioſarum de perſonis illuſtribus, euentibusque ſingularibus eſt: *Hiſtoire univerſelle du Sieur d'* AVBIGNE, *contenant ce qui s'eſt paſſé depuis l'an 1550. juſqu' en 1601. la Maille 1616. 1618. 1620. f. 3. Voll.* quæ editio ſincera non mutilata, & flammis ob libertatem, non ſine voluptate auctoris, addicta fuit. Altera edita *Amſterdam 1626. f. 3. Voll.* Curioſiſſima, licet non adeo culte ſcripta, eſt: *Hiſtoire de France, enrichie de plus notables occurrences ſurvenues es Provinces de l'Europe & Pais voiſins, ſoit en*

paix, ſoit en guerre, tant pour le fait ſeculier, qu' eccleſiaſtiç, depuis l'an 1550. juſqu' en 1577. cuius auctor LANCELOT VOESIN *Sieur de la* POPELINIERE, Proteſtantium ſacris addictus libereque exponens, edita primum *(Rochelle)* ſed locus non eſt adiectus par *François H.* i. e. *Haultin 1581. f. 2. Voll.* & *Paris 1582. la Rochelle 1587. 8. 4. Voll.* Notabilis non minus eſt: *Continuation de l' Hiſtoire de nôtre temps par* GVILLAVME PARADIN, *Lyon 1559. f. Paris 1575. 8.* Extat porro: EMILE *de* PIGVERRE *Hiſtoire de France, ſous les Rois Henry II. François II. & Charles IX. Paris 1582. f.* quæ tamen ex parte tantum huc pertinet. Separatim editi THOMAE CORMERII *Alenconii Rerum in Gallia Henrico II. Rege geſtarum Hiſtoria*, Libri Quinque, *Pariſiis 1584. 4.* Egregii ſunt *Commentaires ſur le fait des guerres en la Belgique entre Henry II. & Charles V. depuis l'an 1551. juſqu' en 1554.* par FRANÇOIS RABVTIN, *à Paris 1555. 4. & 8.* Secuta: *Continuation des Commentaires des derniers Guerres en la Gaule Belgique juſqu' en 1562. Paris 1574. 8.* & *Les mêmes Commentaires depuis 1551. juſqu' en 1562. Paris 1574. 8.* quæ editio procurata & continuata *par* GVY *des* BRVES. ANTONIVS VARILLASIVS exhibuit *Hiſtoire de Henry II. François II. à Paris 1692. 4.* & *Amſterdam 1693. 12. 2. Voll.* in qua non ſolum pro more nugatur ſæpius, ſed etiam inſcium nonnunquam in rebus Germanicis ſe præſtitit. Specialia quædam ſub *Henrico II.* geſta commemorarunt alii. *Le Sacre & Couronnement du Roy Henry II. Paris 1548. 8.* & *Ordre & forme tenüe au ſacre de Catherine de Medicis Reine de France, en l'Egliſe S. Denis, à Paris 1549. 4.* cæremonias narrant. Expeditionis aduerſus *Carolum V.* Imp. iuſtitiam aſſerunt: *Apologia pro Henrico II. contra Cæſarianos, in qua de cauſis Belli inter Regem & Cæſarem orti agitur,*

Pariſiis

Pariſiis 1552. 4. cuius opuſculi auctor habetur: PIERRE DANES, *Evêque de Lavaur*. Secuta: *Apologia altera pro Rege Chriſtianiſſimo contra Caſarianos, Pariſiis 1552. 4.* vtraque & gallico idiomate prodiit, & germanico. Sic BARTHOLOMAEVS de SALIGNAC edidit *Hiſtoire du ſiege de Metz en l' an 1552. à Paris 1553. 4. Relation du voyage du Roy Henry II. aux Paisbas de l' Empereur Charles V. en l' an 1554. 4. Diſcours ſur la rupture de la treve de l' an 1556. 8.* Inter *Schardii* Scriptores rerum Germanicarum de Occupatione & ſecuta Obſidione *Metenſi* atque expugnatione *Teroannæ* atque *Hedini* variæ extant Narrationes, nimirum f. 803. & 1740. Italicæ res expoſitæ in: *Le Guerre d' Italia & d' altri Paeſi dell' anno 1525. dove il Guicciardini finiſſe le ſue Hiſtorie, fino all' anno 1557. da* ALFONSO VLLOA, quæ adiuncta eſt opuſculo, cui titulus: *La vie de Ferdinand de Gonzague Prince de Molfetta*, in *Venetia 1563. 4.* Plenum prudentiæ militaris ſcriptum eſt: *Diſcours de* CASPAR *de* COLIGNY *Amiral de France, où ſont ſommairement contenües les choſes, qui ſe ſont paſſees durant le Siege de Saint Quentin en 1557.* qui prodiit adiectus ſcripto: *La Vie de l'Amiral de Colignis, Amſterdam 1643. 4.* & ſub titulo: *Memoires de l'Amiral de Coligny, Paris 1665. 12.* GVILIELMI PARADINI *de motibus Galliæ expugnato, receptoque Itio Caletorum, Lugduni 1558. 4.* & in *Schardii S. R. G. Tom. III. Henrici II. Elogium, effigies & tumulus* auctore PETRO PASCHALIO prodiit *Pariſiis 1560. f. & 8.* cuius translatio *gallice, italice*, & *hiſpanice* quoque proſtat. FRANCISCI BOYVIN *Baron de* VILLARS, *Bailly de Gez, Memoires ſur les Guerres demelees tant dans le Piemont qu'au Montferrat & Duché de Milan par Charles de Coſſe, Comte de Briſſac Marechal de France & Lieutenant*

general des les Monts pour le Roy Henry II. commençant en l'an 1550. & finiſſant en 1559. & ce qui s'eſt paſſé aux annees ſuivantes pour l'execution de la Paix juſqu' en 1561. Paris 1607. 8. Lyon 1610. 8. & ex Editione ad an. 1629. continuata, *Paris 1630. 8,* Addantur: *Commentaires de* BLAISE *de* MONTLVC *Marechal de France, où ſont decrits les Combats, Rencontres, Batailles, Sieges & autres faits de Guerre ſignalez, où il s'eſt trouve depuis l'an 1521. juſqu' an 1572. Bourdeaux 1592. f. Paris 1594. 1609. 1617. 1626. 8. ibid. 1661. 12. 2.* Voll. *italice* bis verſi *in Cremona 1572. 4. in Firenze 1630. 4. anglice London 1666. f.* Hos præſtantia & rerum memorabilium diligenti enarratione ſuperant: MICHEL *de* CASTELNAV *Memoires des choſes les plus remarquables, qu'il a vues & negotiees ſous les Rois Francois II. & Charles IX. avec des Commentaires, Paris 1621. 4.* & *avec la Genealogie de la Maiſon de* CASTELNAV par *Mr.* LABOVREVR, *Paris 1659. f. 2. Voll.* qui illuſtrationes ſuas ex optimis documentis deſumſit. In hunc cenſum merito referendi: *Memoires de* GASPARD *de* SAVLX, *Seigneur de Tavannes, Marechal de France, Admiral de Mer & Gouverneur de Provence f. Commentaire de l'Etat, de la Religion & de la Republique ſous Henry II. François II. & Charles X. diviſe en ſept Livres 1565. in 8.* quorum Scriptor eſt PIERRE *de la* PLACE, *Preſident de la Cour des Monnoies à Paris,* Hugonotorum partibus maxime addictus, de cauſſis euentibus negotiorum probe inſtructus, qui in laniena Pariſienſi cum aliis miſere interemtus. Incipiunt hi gallice ſcripti Commentarii ab an. *1556.* & finiunt an. *1561.* Prodierunt poſtea quoque Commentarii tales latini, qui vel IOANNI SERRANO (*de* SERRES) vel HOTOMANNO tribuntur, forte ob additam continuationem, editique hoc ordine:

ordine: *Commentariorum de Statu Religionis & Reipublicæ*, *Pars Prima* excuſa Anno Salutis 1572. 8. Pars Secunda, *anno nouiſſimi temporis* 1573. 8. Pars Tertia, anno nouiſſimi temporis 1575. 8. Pars Quarta, eodem anno, 1575. 8. Pars Quinta, *Lugduni Batauorum* apud *Iohannem Iucundum* 1580. 8. 3. *Voll.* Extant quoque exempla, quorum in titulo mentio *Geneuæ* fit annusque deſignatur 1572. & 1573. 8. 3. *Voll.* Similis inſtituti ſunt: *Memoires de Eſtat de France ſous Charles Neufieſme à Middelburg* 1578. 8. 3. *Voll.* & continet acta libelloſque curioſos ab an. 1570. vſque ad Henricum III. qui libri tamen ſunt legendi cum grano ſalis, nam partibus plerumque ſunt addicti eorum compilatores. Cum his iungendus: *Diſcurſus de rebus Gallicis, quo de totius Europæ ſtatu præſente accurate diſſeritur & reges ac Principes Orbis ad viuum depinguntur, Ex ſpecula Halcyonia* 1589. 8. Signum veluti motibus iſtis inteſtinis Galliæ fere fatalibus Laniena illa miſerabilis, qua in Proteſtantes ſacrorum cauſſa congregatos ſæuierunt Guiſius illique addicti, de qua plures extant Diſcurſus & Narrationes, qualis inſcribitur: *Diſcours au vray de ce qui eſt advenu à Vaſſy lorsque le Duc de Guiſe y paſſa*, qui extat in Collectione: *Recueil de divers Memoires, Paris* 1562. 8. Plures eiusmodi minores relationes curatiſſime recenſet le LONG *p.* 397. *ſeq.* ibi & p. 399. 400. variæ *Collectiones minores* Actorum & libellorum hiſce in motibus ab vtraque parte editorum indicantur. Ab extraneis quoque de hiſce turbis narrationes conditæ, ſed non ſemper iuſtæ atque accuratæ, quales ſunt: *Commentarii* D'ANTONIO FRANCESCO CERNI *ne' quali ſi deſcrive la Gverra ultima di Francia, in Roma* 1567. 4. Egregia eſt: *La vraie & entiere Hiſtoire des derniers troubles*

aduenus tant en France qu'en Flandres, depuis l'an 1568. juſqu' en 1570. en XIV. Livres, Cologne 1571. & Baſle 1572. 8. quæ adſcribitur LANCELOTO *de* VOESIN *Sieur de la* POPELINIERE. Horrendæ & deteſtabilis illius Lanienæ *Pariſienſis*, circumſtantias varii & conſignarunt facinusque illud vel damnandum vel defendendum cenſuerunt, quales ex parte Regiorum: *Diſcours ſur les cauſes de l' execution faite es perſonnes de ceux qui avoient conjure contre le Roy & ſon Etat, Paris 1572. 8.* pro Laniena quoque eſt edita: *Remontrance faite par de* BELLIEVRE *Conſeiller du Roy, devant les Treize Cantons en la Journee aſſignee à Baden en Ergove le 18. Decembre 1572. où il eſt traité des cauſes qui ont mû le Roy de faire proceder à la punition de l'Amiral de Chaſtillon & de ſes Complices*, quæ extat in *Memoires d'Etat de Mr. de Villeroy Tom. IV. p. 362.* huic oppoſita: WOLFFGANGI PRISBACHII Cracouienſis, *Reſponſio ad Orationem Pomponii Belleuræi, Oratoris Francici, habitam in Concilio Heluetiorum pro defenſione cædium, quæ in Gallia commiſſæ ſunt a. 1572.* quæ non eſt ſine acerbis verbis compoſita, *Rupellæ 1573. 4.* & in *Memoires du Regne de Charles IX. p. 28. Vera & breuis Deſcriptio tumultus poſtremi Gallici Lutetiani in quo occidit Amirallius cum aliis non paucis Cracouiæ, 1573.* qui libellus a Gallicis Legatis Coronam Poloniæ pro Andium Duce prenſantibus, vulgatus. Inter defenſores deteſtabilis huius cædis & alii muneris neceſſitate coacti fuere viri ſummi, quos inter numerandus IOANNES MONTLVCIVS Epiſcopus Valentinus cuius eſt: *Defenſio pro illuſtriſſimo Andium Duce aduerſus calumnias quorundam.* Sed addita: *Alia aduerſus huius ipſius defenſionis calumnias* ZACHARIAE FVRNESTERI *Defenſio pro innocente tot millium animarum ſanguine*

guine in Gallia effuſo. Prima ſcriptio a *Thuano* L. CIII. ad a. 1575. tribuitur *Michaeli Sevre*, Equiti Melitenſi; altera vero *Hugoni Donello* ICto doctiſſimo adſcribitur. Sed alter Iuriſconſultus exquiſitiſſimæ item doctrinæ IACOBVS nempe CVIACIVS publicauit; *Pro Ioanne Montlucio Præſcriptionem, aduerſus libellum* ZACHARIAE FVRNESTERII, elegantiſſime ſcriptam, quo edito ſpecimine docuit, quid in ſimili argumento poſſet, *Lugduni 1575. 8.* Cauſſam peſſimam cultisſimo ſtilo defendere quoque conatus VITVS FABER PIBRACIVS inſignis vir, cuius eſt: *Epiſtola Ornatiſſimi Viri ad* STANISLAVM ELVIDIVM (i. e. IOACHIMVM CAMERARIVM Seniorem) *Kalendis Octobris publicata, a. 1572. de rebus Gallicis; Et ad hanc Reſponſio Kalendis Ianuarii anni 1573.* quæ edita eſt *Pariſiis*, in aliis exemplis locus omiſſus *latine 1573. 4.* & *gallice 4.* eodemque idiomate *Basle 1574. 8.* & altera S. ELVIDII *Reſponſio d. d. 13. Apr. 1573.* vtraque extat quoque in *Memoires du Regne de Charles IX. p. 600.* & *636. Oratio perſtringens Hiſtoriolam Laniena Gallicæ a. 1572. Londini 1619. 4.* Ab vtraque porro parte Romano-Guiſiorum & Hugonotarum virulenta & acerba hac occaſione edita Scripta, in quibus tamen, ſi ea cum circumſpectione legas, ſingularia quandoque occurrunt, qualis, vt auctor ineptus vocat: *Lo Stratagema di Carlo IX. contra gli Vgonotti, ribelli di Dio*, da CAMILLO CAPILVPI, *in Roma 1572. 4.* & *gallice 1574. 8.* *De furoribus Gallicis & cæde Admirallii Caſtillionii atque illuſtrium Virorum paſſim edita, per compluręs Galliæ Ciuitates, vera & ſimplex Narratio, ab* ERNESTO EREMVNDO Friſio, *Edimburgi 1573. 4. Londini 1573. 8. Lugduni Batauorum 1619.* & *Amſtelodami 1641. 8.* quæ quidem adſcripta a multis vel *Theodoro Bezæ* vel

Huberto

Huberto Langueto, alii vero maiori probabilitate *Franciſcum Hotomannum* nominant auctorem. Similis ſtili eſt imo adhuc acrioris: *Le Reveil matin des François & de leurs Voiſins composé par* EVSEBE PHILADELPHE, *Coſmopolite en forme de Dialogve, Edimbourg* 1574. 8. & *latine*, hoc indice: *Dialogi, ab* EVSEBIO PHILADELPHO *Coſmopolita in Gallorum & cæterarum nationum gratiam compoſiti, quorum primus ab ipſo Auctore recognitus & auctus, alter vero in lucem nunc primum editus fuit, Edimburgi* 1574. 8. Verus horum auctor, vt manus coæua adſcripſit exemplo meo, eſt *Barnandus*, Delphinas. Addidit eadem manus: Multi quæ hic ſcribit mendacia & calumnias eſſe dicunt. Ob id *Dn. de la Fin* illi Baſileæ in platea frumentaria ad Curiam publice alapam dedit. Lectu quoque digna inter plures alias ſibi contradicentes Narrationes eſt: IOANNIS CYPRIANI Profeſſoris Lipſienſis, *Diſſertatio de ſtatu & motibus Galliæ in Lanienam Pariſienſem deſinentibus*, *contra* GABRIELEM NAVDAEVM, qui eam inter arcana Status iniuſte retulerat, *Lipſiæ* 1674. 4. addita quoque Editioni Lipſienſi Orationum *Mureti*, qui diſertiſſimus Vir laudando cædem hanc eloquentia ſua abuſus. Iam relata & quæ inde ſecuta fuerunt breuiter commemorat: *La vraie & entiere Hiſtoire des troubles & des Guerres civiles advenuës de nôtre temps pour le Fait de Religion tant en France, Allemagne que Païs-bas, reduite en dix neuf Livres, par* IEAN *le* FRERE, *de* LAVAL, *Paris* 1573. 8. quæ incipit an. 1560. & finit 1572. continuata inde vsque ad an. 1575. prodiit *Paris* 1576. 8. 4. *Voll.* & per eundem augmentata ad an. 1582. *Paris* 1584. 8. 2. *Voll.* quod opus deſumtum eſt quod ad magnam partem ex hiſtoria Domini de *Popeliniere*, quam iam lauda-

laudauimus. Ad extrema hiſtoriæ Carolinæ pertinet: *Diſcours ſommaire du Regne de Charles IX. enſemble de ſa mort, & d'aucuns de ſes derniers propos, Paris 1574. 8.* quod opuſculum auctoribus adſcribitur *à* IOACHIM *des* PORTES *Abbé de Tiron Chartrain & à* NICOLAS *du* MONT *de Saumur.* Breuiter memorabilia huius Regis recenſent: *Hiſtoire contenant la vie, moeurs & vertus de Charles IX. par* ARNAVLD SORBIN *dit de Sainte-Foy Docteur en Theologie, Paris 1574. 8.* & *Recueil pour l'Hiſtoire de Charles IX. avec l'Hiſtoire abregée de ſa Vie* par NICOLAS FAVIER *François* de BELLEFOREST & ARNAVLD SORBIN, *Paris 1575. 8.* nec non *Hiſtoria vitæ Caroli IX. Francorum Regis 1575. 8.* cuius auctor PAPIRIVS MASSONVS, quæ & inſerta eſt ipſius *Elogiis* publicatis per *Ioannem Ballesdens Tomo I. p. 508. Pariſiis 1643. 8.* editis, tandemque *Hiſtoire de Charles IX. par le Sieur* VARILLAS, *Paris 1683. 4. Cologne 1684. 12.* in qua loca quædam, quæ cenſor Pariſienſis admittere noluit, inſerta. Supplent Hiſtoriam Caroli IX. ABEL JOUAN *Recueil & Diſcours du Voyage du Roy Charles IX. en Champagne, Bourgogne, Dauphine &c. Paris 1566. 8.* & *Recueil des Choſes notables, qui ont ete faites a Bayonne à l'Entrevue du Roy Charles IX. & la Reine ſa Mere, avec la Reine Catholique ſa Soeur, Paris 1566. 4. & 8.* nec non PAPIRE MASSON *Diſcours des Choſes, qui ſe ſont paſſees à la Reception de la Reine & Mariage de Charles IX. Paris 1570. 8.* Peſſimorum conſiliorum & turbarum concitatarum in Galliæ Regno, auctor *Catharina Medicea* Regum Franciſci II. & Caroli IX. Henricique III. mater fuit, quod indicauit ſingillatim acriori quidem ſtilo, magnam partem tamen veraciter, vnus de Hugonotorum partibus, libello, cuius inſcriptio: *Catharina Medicea*

Regina

Reginæ Matris Vitæ; actorum & conſiliorum, quibus vniuerſum Regni Gallici ſtatum turbare conata eſt, ſtupenda eaque vera enarratio 1575. 8. quod opuſculum eodem anno, diuerſo tamen loco 8. editum ſub indice: *Legenda S. Catharinæ Medicea Reginæ Matris vitæ, actorum & conſiliorum.* Huic omnino iungenda, eodem vt videtur auctore condita: *Caſparis* COLINII *Caſtellonii, Magni quondam Franciæ Amirallii Vita 1575. 8.* quæ & *gallice* ſub titulo: *Diſcours merveilleux de la Vie & Actions de la Reine Catherine de Medicis, Paris 1649. 8.* edita, additum quoque eſt opusculum, libro gallico: *Journal de Henry III.* prodiit: *La Vie de Gaſpard de Coligny, à Cologne 1686. 12.* Et *Memoires de* GASPAR *de* COLIGNY *Seigneur de Chatillon, Admiral de France, Paris 1665. 12.* Ad Guiſiorum mores & fata pertinet: *La Legende de Charles Cardinal de Lorraine, & de ſes freres, de la Maiſon de Guiſe, deſcrite par* FRANÇOIS *de l'* ISLE, ſcriptum eſt ſatyricum de conſiliis Guiſiorum, *a Rheims 1576. 8.* Addatur LANCELLOTTI CARLAEI *Epiſtola de Franciſci Guiſii poſtremis dictis, & factis Paris 1563. 8.* qui libellus ad tempora *Franciſci II.* illuſtranda erat referendus. Quæ ad *Henrici III.* in Poloniarum Regem Electionem pertinent, inter ceteros rerum Polonicarum Scriptores commemorabimus. De reditu ipſius in patrium Regnum exponit Commentariolus inſcriptus: *L'Arrive du Roy en France, & la reception de ſa Majeſte par ſa Mere; avec un ſommaire Diſcours des choſes ſurvenües depuis ſon partement de Veniſe, Paris 1574. 8.* Libellorum, occaſione turbarum ſub eo de ſtatu Religionis & Reipublicæ motarum inſignis eſt copia, quarum enumerationem ſelectior Bibliotheca haut capit, vide eam apud le *Long p. 407. ſeqq.* accurate factam.

ſtam. Selectiora quædam videas in Collectione quæ hoc edita titulo: *De poſtremis motibus Galliæ varia vtriusque Partis Scripta ſcitu digniſſima, Omnia fere ex Gallico in latinum conuerſa per T. B. Æ. Francofurti 1586. 8.* quæ habet libellos quosdam ab an. 1576. ad an. 1586. editos. Notabile quoque eſt aliud ſcriptorum a Liga vt ſe vocabat ſacra potiſſimum editorum, ſyntagma: *Memoires de la Ligve depuis l'an 1584. jusqu' en l'an 1590. Geneve 1598. 8. VI. Voll. & ibid. 1602. 8. 6. Voll.* huius argumenti quoque eſt: *Raccolta d'alcune Scritture publicate in Francia dal 1585. fino all Anno 1593. raccolte da* GIORGIO GRECO, *Bergamo 1594. 8.* Scriptoribus quoque horum temporum regnique Henrici III. turbati inſignia plane ſubſidia dederunt & adhuc præbent, ſequentes egregii Commentarii, nempe: *Memoires & Inſtructions ſervans à l'Hiſtoire de France ſous les Regnes de Henry III. & Henry IV. depuis 1586. juſqu' en 1591. Paris 1626. 4.* quibus magni momenti inſunt Epiſtolæ Ducis *d' Eſpernon* familiaris Henrici III. ad eundem, magnorumque adminiſtrorum *Bellievre, Villeroy* aliorumque. Huc quoque ex parte pertinent: *Les Lettres* D' ETIENNE PASQVIER, *Paris 1586. 4. Lyon 1607. 12.* & *Paris 1619. 8. 3. Voll.* quas ſubſecutæ: *Les Lettres* de NICOLAS *Paſquier fils d'Etienne, Paris 1623. 8.* quæ tamen ad regnum Henrici *IV.* pertinent, ſed hic cum paternis fuerunt indicandæ. Non adeo multæ, plenæ tamen egregiarum in aula Caroli IX. & *Henrici III.* obſeruationum ſunt eædemque cultiſſime ſcriptæ AVGERII GISLENII BVSBEQVII Cæſaris tum apud Regem Gallorum Legati *Epiſtolæ ad Rudolphum II. Imp. an. 1582.* & ſequentibus ſcriptæ, quæ ex Bibliotheca *Joa. Baptiſtæ Houwart* ceteris ſummi viri opuſculis additæ editæque *Lugduni Batauorum 1633. 24.* & *Amſtelo-*

ſtelodami, ex Officina *Elzeuiriana 1660. 24. Lipſiæ* quoque in 12. recuſæ. Egregiæ plane ſunt & magni vſus NICOLAS *de* NEVVILLE *Seigneur de* VILLEROY *Memoires ſervans à l' Hiſtoire de nôtre temps, avec la Continuation ſous le titre de Memoires d'Etat à la ſuite de ceux de Mr. de Villeroy, Sedan 1622. 8. & Paris 1624. 8. 4. Voll. it. Paris 1636. 8. 4. Voll. & Paris 1665. 4. Voll.* quibus negotia grauiſſima ab ann. 1575. vſque ad an. 1604. exponuntur & illuſtrantur. Non omittendæ heic ſunt: *Les Lettres de* PAVL *de* FOIX *Archevêque de Thoulouſe Ambaſſadeur du Roy pres le Pape Gregoire XIII. Paris 1628. 4.* atque PHILIPPE HVRAVLT *de* CHIVERNY *Chancelier de France: Memoires d'Etat de ſon temps ſous Henry III. & IV. Paris 1636. 4. ibid. 1641. 4. & Paris 12. 2. Voll: & la Haye 1669. 12. 2. Voll.* & quæ in primis in negotiis Religionis conſulendae ſunt inſtructæ inſigni apparatu a principe fere partium Reformatorum viro conductæ notitiæ: *du* PLESSIS MORNAY *Memoires depuis l'an 1572. juſqu' en 1623. Tome I. la Foreſt 1624. Tom. II. ibid. 1625. Tom. III. 1651. Tom. IV. ibid. 1652. 4. 4. Voll.* Hic enim ſummus vir cauſſæ Reformatorum & ore & conſiliis ac ſcriptis magna animi contentione adfuit Henrico IV. Regi gratioſiſſimus. Ad Ligæ vero res & conſilia intelligenda, adhibenda: *Mr.* AVBERY *Hiſtoire du Cardinal Duc de Joyeuſe, avec pluſieurs Memoires, Lettres, Depeches, Inſtructions &c. Paris 1654. 4.* nec non: *Negotiations ou Lettres ecrites au Pape Pie IV. & ou Cardinal Charles Borromee, par* HYPPOLITE D' ESTE *Cardinal de Ferrare, traduits de l'Italien* par J. BAVDOIN, *Paris 1658. 8.* Plenum curioſiſſimarum annotationum eſt ſyntagma libellorum ad arcanam Hiſtoriam Henricorum III. & IV. pertinentium inſcriptum: *Journal*

nal de Henry III. avec pluſieurs autres Pieces curieuſes primum *Pariſiis* editum, vti titulus habet, par un Audiancier de la Chancellerie de Paris *ibid.* 4. & 8. poſt modum *Cologne* 1662. 1693. 12. ibid. 1699. 12. 2. *Voll.* 1706. & 1720. 12. incipit menſe *Majo* 1574. & finit menſe *Auguſto* 1589. adſcribiturque PIERRE *de* L'ESTOILLE, cuius *Memoriarum* Partem faciat. Addita ſunt huic Diario: *Le Divorce ſatyrique; L'Alcandre; la Confeſſion de Mr. Sançy; Apologie pour Henry IV.* Diarii huius auctor a quibusdam habetur *Mr. l'* ETOILE Notarius Cancellariæ Pariſienſis; Confeſſionis vero *de Sancy Mr. d'* AUBIGNE, quam Confeſſionem egregiis illuſtravit notis *Mr.* le DUCHAT. Specimen ſcripti ſatyrici, hiſtoriae narrationibus ſingularibus quodam modo inſeruientis dat: *Le Catholicon, ou la Satyre Menippee*, vel vti in quibusdam inſcribitur exemplis: *Satyre Menippee de la vertu du Catholicon d'Eſpagne*, prodiit 1649. 12. & vt titulus præfert, *a Ratisbonne* 1664. & 1696. 12. atque *ibid.* 1709. 12. aut forte *Bruxelles* 3. *Voll.* quæ optima editio eſt, egregiis notis illuſtrata. Editionem 1696. cum aliis curauit Mr. *le Duchat* exul Gallus Berolini per tempus degens; eam vero d. a. 1664. Fratres *Puteani.* Opuſculum hoc a cordatiſſimis ingenioſiſſimisque Viris eſt compoſitum, docet, quem finem ſibi propoſuerint Guiſii capita Ligæ, eorumque ſocii excitatis in florentiſſimo Regno triſtiſſimis turbis, excluſionem nempe Domus Burbonicæ ab auito throno Regnoque De funeſta morte *Fratrum Guiſiorum*, qui capita *Ligæ* erant plures extant commemorationes, ab vtraque parte editæ, a regia nempe: *Relation de la mort d'Henry de Lorraine, Duc de Guiſe* (le 23. Decembre 1588.) *& de Louis Cardinal de Lorraine ſon Frere* par FRANÇOIS MIRON, *premier Medicin du Roy Charles IX.* quæ

extat Parte VI. *de l'Hiſtoire des Cardinaux Fran- çois p. 551.* edita *Paris 1644. 4.* ab altera: *Le Martyre de deux Freres, contenant au vrai les particularitez plus notables des Maſſacres & Aſſaſſinats commis ès perſonnes du Cardinal, & du Duc de Guiſe ſon frere par Henry de Valois à la face des Etats de Blois, Paris 1589. 8.* & *La Vie & innocence de Duc & Cardinal de Guiſe, Paris 1589. 8.* Pro Henrico III. Rege contra Ligæ ſocios elegans eſt apologia cuius Auctor LOUIS de GONZAGUE *Duc de Nevers* inſcripta: *Traite des cauſes & raiſons de la priſe d'Armes faite en Janvier 1589. & des Moiens pour appaiſer nos preſentes afflictions, 1589. 8.* & *Tomo II.* p. 1. *des Memoires de Duc de Nevers*, editis *Paris 1665. f.* Poſt hanc fratrum Guiſiorum cædem acerbiſſimi aduerſus *Henricum III.* & pleni iniuriarum prodierunt libelli, quales: *Bulla Sixti Papæ V. contra Henricum III. Pariſiis 1589. 8.* qua eum hæreticum fautoremque hæreticorum declarauit, & ſcriptum, ſub titulo: *Dialogue du Roïaume, auquel eſt diſcouru des vices & des vertus des Rois, de leur etabliſſement, de l'Etat de la Monarchie & de la Republique, de leur changement, des Devoirs des Rois envers Dieu & le Peuple; & des juſtes cauſes que peut avoir le Peuple de s'elever contre le Roy, Paris 1589. 8.* Peſtilentiſſimus eſt liber, inſcriptus: *de iuſta Henrici III. abdicatione e Francorum Regno, Libri Quatuor, auctore* IOANNE BOUCHER, *Theologo Pariſienſi & Parocho S. Benedicti*; præpoſito ſumma audacia, ſcriptoris nomine, editi primum *Pariſiis 1589. 8.* atque cæſo *Henrico III.* ex ſecunda editione, omiſſo nomine, auctiores *Lugduni 1591. 8.* quibus & abdicationem tentatam & deteſtandum illud facinus in Henricum III. admiſſum, & quæſitam acerrime Henrici IV. a ſucceſſione excluſionem, defendere

ſumma

ſumma impudentia fuit auſus. Obſeruarunt docti viri multa in infami hoc libro deſcripta eſſe ex *Stephani Iunii Bruti*, modeſtioris longe ſcriptoris *Vindiciis contra Tyrannos*, quibus acerbiſſimas iniurias addidit *Boucherus*. De ipſa funeſta cæde extant diuerſæ narrationes, nimirum; *L'Aſſaſſinat & Parricide commis en la Perſonne d'Henry III. le premier Août 1589. Enſemble les derniers paroles de Sa Majeſte touchant l'obeiſſance due à Henry de Bourbon, Roy de Navarre lequel il declare ſon vrai & legitime Succeſſeur à la Couronne de France 1589. 8.* qui & extat in *Memoires de la Ligue Tom. III. p. 587.* Præſtantiſſimus eſt libellus ſub indice: *Deploration de la mort d'Henry III. & du ſcandale qu'en a l'Egliſe 1589. 8.* qua auctor acerrime in Ligiſtas horumve deteſtabilia inuehitur principia, quæ huiusmodi funeſtos pepererunt effectus. Impius vero eſt alius libellus, qui tum prodiit, cui titulus: *Le Martyre de Frere Jacques Clement de l'Ordre de ſaint Dominique, contenant toutes les particularitez le plus remarquables de la ſainte reſolution & heureuſe à l'encontre d'Henry de Valois, Paris 1589. 8.* Easdem impias doctrinas habet ex parte alius inſcriptus: *Lettre de l'Eveque du Mans* (i.e. CLAVDE *d'* AGENNES) *avec la Reponſe a elle faite par un Docteur en Theologie, en la quelle eſt repondu a ces deux doutes: Si on peut ſuivre en ſûrete de conſcience le parti du Roy de Navarre & le reconnoitre pour Roy; & ſi l'acte de Frere Jacques Clement, Jacobin, doit être approuve en conſcience, & s'il eſt louable ou non, Paris 1589. 8.* reſponſi huius virulenti auctor eſt famoſus ille IOANNES BOVCHER, iam indicatus. Cumque probaſſet Pontifex R. horribile facinus, prodierunt varii libelli, quos inter: *Sixtus & Anti-Sixtus, ſiue Sixti V. de morte Henrici III. Sermo in Conſiſtorio habitus, 2. Septembris 1589.*

& in eum Reſponſio 1590. 4. & 8. Anti-Sixtus tribuitur MICHAELI HVRAVLT *Sieur du* FAY. Vitia erroresque *Henrici III.* ſed ſtilo iniurioſo annotarunt partium Ligæ deditì ideoque caute legendi ſcriptores anonymi, nimirum opuſculi, cui index: *Les moeurs, humeurs, & comportemens ſacrileges d'Henry de Valois jadis Roy de France, ſes parains & ſa Religion, ſes Precepteurs & en quoi ils l'ont inſtruit jusqu' à preſent, Paris 1589. 8.* & ex *Secunda Editione* aucta *Paris 1589. 8.* atque *De la Vie & Faits notables d'Henry de Valois hypocrite, ennemi de la Religion Catholique, Paris 1589. 8.* atque *La Vie & Faits notables d'Henry de Valois maintenant tout au long, ſans rien requerir, où ſont contenües les Trahiſons, perfidies, ſacrileges, exactions, cruautez & hontes de cet Hypocrite, ennemi de la Religion Catholique, 1589. 8.* & ex Secunda Editione, *Paris 1589. 8.* Addatur autem cordatius ſcriptus: *Diſcours ſur la Vie d'Henry III.* par JEAN *le* LABOVREVR, qui additus eſt *Tomo Secundo, des Memoires de Caſtelnau*, editis *Pariſiis 1659. p. 883.* atque CHRISTIANI FREYTAGII docta *Hiſtoria Valeſiana Henrici III. & Franciſci Andini Ducis, Francofurti 1705. 4.*

§. XIV.

Poſt mortem *Henrici III.* extincta *Linea Valeſia*, legitimum ſuccedendi ius deferebatur ad *Burboniam* lineam, ex qua *Henricus* Rex Nauarræ erat oriundus, quem quod Reformatorum ſacris erat addictus, Catholici ſucceſſione indignum iudicabant, eique præferendum cenſebant Henrici patruum Carolum Cardinalem Burbonium, quem etiam cæſo Henrico III. primum Regem proclamabant. Prodiit in hac controuerſia, magna libellorum ſcriptorumque copia, quos omnes dare inſtituti noſtri

ſtri haut fert ratio. Ex præcipuis habendi, libellus: *Le Droit de l'Oncle contre le Neveu en faveur du Cardinal de Bourbon, 1585. 8.* qui tribuitur ANTONIO HOTOMANNO, cui oppoſuit ipſius frater literatiſſimus ille ICtus FRANCISCVS HOTOMANNVS alium, cui index: *Diſputatio de Controuerſia Succeſſionis Regiæ inter Patruum & Nepotem (fratris ſcilicet mortui filium) atque in vniuerſum de Iure Succeſſionis regiæ in Regno Galliæ: Regni Hæreditas, vtrum ex ætatis & gradus prærogatiua an Repræſentationis iure deferatur, Francofurti 1585. 8.* & *Operum Tomo III.* Cumque pro Cardinale editum eſſet ſcriptum hoc titulo: *De Succeſſione Iuris & Prærogatiuæ Primi Principis Franciæ, morte Franciſci Valeſii Ducis Andegauenſis Carolo Cardinali Borbonio tanquam proximiori Agnato Regiæ Stirpis per Legem Regni delata* ex Tractatu MATTHAEI ZAMPINI ICti Recanatenſis, *Pariſiis 1588. 4.* & gallice *ibid. 1588. 4. & 8.* huic oppoſitum: Ad MATTHAEI ZAMPINI *Tractatum de Succeſſione Iuris &c. Reſponſum*, auctore P. C. A. F. i. e. FRANCISCO HOTOMANNO, *Francofurti 1588. 8.* vtraque Scripta quoque excuſa *Francofurti 1590. 8.* Addatur: *Explicatio Controuerſiarum, quæ a nonnullis mouentur, de Henrici Borbonii in Regnum Franciæ conſtitutione, opus a* TVSSANO BERCHETO *e gallico in latinum ſermonem conuerſum, Sedani 1590. 8.* Plures quoque de *Lege Salica* tum in lucem datæ ſcriptiones, quibus hæc controuerſia immixta, qualis: *Traité de la Loix Salique, par* ANTOINE HOTMAN *1593. 4.* & inter: *Opuſcules des Hotman Paris 1616. 8.* Ex parte Curiæ Romæ, quæ enixe fauebat Ligæ addictis prodiit: *Scholaſtica Aſſertio pro Diſciplina Eccleſiaſtica, qua demonſtratur, Henrici Borbonii Biarnenſis ad Galliæ Regnum perpetua inhabilitas, auctore*

GONSALVO PONCE *de* LEON, *Hiſpalenſi, I. V. D. ArchiDiacono Toletano & ad Cardinalis Placentini Poſtulata ſuper propoſitione in libello quodam Factionis Nauarrenæ contenta Theologorum Pariſienſium Reſponſum, Romæ* 1593. 8. qua contendit relapſum, niſi diſpenſet Papa, haut eſſe capacem Regni & probare vult *Henrici Borbonii* ad Galliæ regnum perpetuam inhabilitatem, & cum Regi Henrico III. addicti edidiſſent: *Apologie Catholique contre les Libelles, Declarations, avis, Conſultations, faites, ecrites & publiees par les Ligues, Perturbateurs du Roiaume, qui ſe ſont elevez depuis de deces du Frere unique du Roy*, par E. D. L. I. C. 1585. 8. & *latine* eodem anno & forma eadem, quæ a fide dignis tribuitur à PIERRE *de* BELLOY *de Montauban*, & eſt docta atque cordata; FRANCISCVS ROMVLVS ſiue, vt adſerunt docti viri, ROBERTVS BELLARMINVS *reſponſionem* edidit *ad præcipua capita Apologiæ, quæ falſo Catholica inſcribitur, pro ſucceſſione Henrici Nauarræi in Francorum Regnum, Romæ* 1588. 8. & *iuxta exemplum Romæ editum* 1588. 8. & *gallice* eodem anno & forma eadem. Ex immenſa copia narrationum & libellorum circa prima regiminis *Henrici IV.* Regis tempora turbida admodum & periculoſa, editorum, aliquot tantum memorabimus. Ex partium ſtudio ſcripta narratio, cui titulus: *Vie & moeurs d'Henry ſoy diſant Roy de Navarre, Paris* 1589. 8. In *Memoires tres particuliers du Duc d'* ANGOVLESME *pour ſervir à l'Hiſtoire de Regnes d'Henry III. & Henry IV.* quas edidit JACQVES BINEAV, *Paris* 1662. 12. ea curioſe referuntur, quæ a funeſta *Henrici III.* morte dieque prima Auguſti 1589. vſque ad tertium Nouembrem contigerunt. Erat Dux ille naturalis Henrici III. Filius. Notabilis quoque eſt: *Diſcours au vrai de ce qui s'eſt paſſé*

en

l'Armee conduite par Henry IV. depuis ſon avenement a Couronne, juſqu' a la Priſe de la Ville de Harfleur en 1590. & de celle d'Arque, Londres 1590. 8. atque *Diſcours veritable de tout ce qui s'eſt paſſé en la Ville de Paris & ès environs, tant de la part du Roy de Navarre & de ſon Armee, que de la part du Duc de Nemours & des Habitans de Paris, depuis la retraite dudit Roy de Navarre de devant Sens juſqu' au 12. de Juin 1590. avec un Arrêt de la Cour de Parlement, par lequel il eſt defendu a peine de la vie, de faire aucun traité ni compoſition avec ledit Roy de Navarre*, cuius auctor FRANCISCVS PANIGAROLA Epiſcopus Aſtenſis & extat *Tomo IV. Memoriarum Ligæ p. 292.* Cum auſpiciis Philippi II. Hiſpaniarum Regis, *Parmenſis* Dux ſociis Ligæ auxilia adduxiſſet, editus fuit: *Diſcours ſur la venue en France, progrès & retraite du Duc de Parme & des exploits d'Armes faits par lui pour le ſecours des Ligueurs rebelles du Roy, juſqu' au 30. Novembre, Tours 1590. 8.* atque: *Narratio vere & grauiter exponens, quid in Gallia poſt Ducis Parmenſis aduentum proximis menſibus Auguſto, Septembri, & Octobri memorabile ſit actum, Francofurti 1591. 4.* Acerbus in Henricum IV. libellus eſt plenus doctrinarum ſummæ poteſtati aduerſarum, qui inſcribitur: *de iuſta Reipublicæ Chriſtianæ in Reges impios & hæreticos auctoritate iuſtiſſimaque Catholicorum ad Henricum Nauarræum & quemcunque Hæreticum e Regno Galliæ repellendum Confœderatione*, auctore GVILLELMO ROSE, *Epiſcopo Sylvanectenſi, Antwerpiæ 1592. 8.* De geſtis *Alexandri Farneſii* in Galliis, auſpiciis Philippi II. Hiſpaniarum Regis eleganter ſatis commemorauit ab an. 1585. ad an. 1592. GVILELMVS DONDINVS S. I. *Hiſtoria de rebus in Gallia geſtis ab Alexandro Farneſio Parmæ & Placentiæ Duce III. ſupre-*

mo Belgii Præfecto, Romæ 1673. f. recuſa in Germania, ſine loci mentione & temporis in 4. Quibus ritibus in Eccleſiam Romanam receptus ſit Rex iſte ex rationibus politicis auita ſacra mutans, narrat: *Diſcours des Ceremonies obſervees dans l'Egliſe de Saint Denis, à la Converſion du Roy à la Religion Catholique, Apoſtolique & Romaine.* qui extat *Tome V. des Memoires de la Ligve p. 397. 398. 401. & 403.* huic receptioni grauiſſime aduerſabantur Ligæ addicti, hosque inter acerbiſſimum in Henricum Regem odium ſpirans Parochus quidam Pariſienſis ſæpe iam memoratus, cuius ſunt: *Sermons de la ſimulee Converſion & nullite de la pretendue Abſolution d'Henry de Bourbon, Prince de Bearn, donnee à S. Denis en France le 23. Juillet 1593. ſur le ſuiet de l'Evangile du même iour: Attendite a falſis Prophetis: prononcez a ſaint Merry par* JEAN BOVCHER, *Docteur en Theologie, Cure de Saint Benoiſt, Paris 1594. 8. & Doüay 1594. 8.* qui nouem Sermones a die 1. Auguſti vſque ad 9. huius menſis habiti, merito publice exuſti fuerunt, quum nihil quam rebellionis continuationem atque iniurias in clariſſimum Regem ſpirarent. Similis deteſtabilisque argumenti ſunt: *Sermons de* JEAN PORTHAISE *Theologal de Poitiers ſur la ſimulee Converſion du Roy de Navarre, Paris 1594. 8.* & maxime liber peſſimus ſatyricus, inſcriptus: *Le Banquet, ou Aprèsdine du Comte d'Arete, ou le Traite de la diſſimulation du Roy de Navarre, & des moeurs de ſes Partiſans, Paris 1594.* & iterum par LOVIS d' ORLEANS *Paris 1594. 8.* Quum autem Rex Henricus IV. ſciret iras Curiæ Romanæ tranquillitati regni multum obeſſe, Romam ad placandum Pontificem ſplendidam miſit Legationem, ad cuius memorabilia Acta pertinent: *Diſcours de ce que fit Duc de* NEVERS *à ſon Voyage de Rome*

pour

pour obtenir l'Abſolution du Roy Henry IV. avec la Lettre du Roy au Pape en 1593. qui extat in Ducis huius *Memoires* Tome II. *p.* 405. & alius inſcriptus: *Diſcours de la Legation du Duc de* NEVERS *par Henry IV. vers le Pape Clement VIII. en 1593. Paris 1594.* 4. & in iisdem *Memoires T. II. p.* 437. addantur: *Acta Legationis (Ludouici Gonzagæ) Ducis Niuernenſis pro Henrico IV. ad Clementem VIII. Pontificem Romanum, Francofurti 1594. 8.* Ceremonias hoc in momentoſo negotio obſeruatas conſignatas reperias in: *Relatione della Reconciliatione, Aſſolutione & Benedittione di Henrico IV. fatta da Clemente VIII. alli 17. di Septembre 1595. deſcritta da* GIO. PAOLO MVCANTE, *Maeſtro delle Ceremonie di Papa, in Viterbo 1597.* 4. atque in *Breui Narratione quo modo Henricus IV. ex hæretico Catholicus factus, humiliter apud Clementem VIII. egerit, ac tandem in gratiam Romanæ Eccleſiæ receptus ſit, cum figuris a* CRISPINO PASSEO *ſculptis, Coloniæ Agrippinæ 1596.* 4. quæ figuræ ex parte ſunt ineptæ. Intimiora huius negotii pandunt, quæ ſane inter Epiſtolas politicas ſunt pulcherrimæ atque res in Curia Romana geſturo vtiliſſimæ, nimirum *Lettres d'* ARNAVD *Cardinal* D' OSSAT, *Evêque de Bayeux ecrites au Roy Henry le Grand & à Mr. de Villeroy touchant ſa Negociation à Rome depuis l'an 1594. juſqu' en 1604. Paris 1624. f.* & ex ſecunda editione reuiſa atque aucta *Paris 1624. f.* & ibid. *1624.* 4. tertia cum additionibus quibusdam *Paris 1637. f. & 8.* 2. Voll itidem *Paris 1641. f,* & *Rouen 1646.* 4. atque ex editione præſtantiſſima, correcta ex originalibus pluribusque Epiſtolis ad annum vſque 1599. aliisque monimentis aucta, adiecta vita *Oſſati*, atque notis hiſtoricis & politicis iisdemque egregiis inſignemque perſonarum & rerum notitiam præbentibus, quæ prodiit

cura (*Abraham Nicolas*) AMELOT *de la* HOUSSAYE *Paris 1697. 4.* atque iterum notis auctis *Amſterdam 1708. 12. 5. Voll.* Italice prodierunt interprete *Girolamo Canini*, in *Venetia 1629. 4.* Obſeruant eruditi in prioribus editionibus, quædam mutata, quædam omiſſa ne offenſam contraheret editor, quæ deinde recte ſuppleta fuerunt & reſtituta. Cum his iungendæ licet non ea ſtili ſint ſcriptæ grauitate neque iudicium prudentiamque Oſſati ſpirent: *Les Ambaſſades du Cardinal du* PERRON *Archevêque de Sens, depuis l'an 1590. juſqu' en 1618. avec les plus belles Lettres qu'il a ecrit aux Princes, Princeſſes & Seigneurs & celles qui lui ont ete adreſſees de leur part, Paris 1623. f. ibid. Paris 1633. 8. 2. Voll. ibid. 1633. 4.* Ad cauſſas motuum ciuilium in Galliis excitatorum pernoſcendas faciunt inſigniter iam ſupra laudatæ: *Memoires des Choſes aduenües en France ès Guerres civiles, depuis l'an 1560. juſqu' en 1596. par* GVILLAVME *de* SAVLX, *Seigneur de* TAVANNES, *Lieutenant General du Gouvernement de Bretagne, Paris 1625. 4.* & militaria his admixta commemorat: *Hiſtoire de Jacques de* MATIGNON *Marêchal de France & de ce qui s'eſt paſſe depuis la mort de François I. (en 1547.) juſqu' a celle de ce Marêchal (en 1547.) par* J. *de* CAILLIERE *Marêchal de Bataille des Armees du Roy, Paris 1661. f.* & quæ multum a cordatis æſtimatur: *Hiſtoire de la Guerre ſous Henry IV. ou Chronologie Novennaire, Paris 1608. 8. 5. Voll.* cuius auctor habetur PIERRE VICTOR PALMA CAYET, Theologiæ Doctor; nec non CAROLI CANTOCLARI Libellorum ſupplicum Magiſtrorum Decani, *Hiſtoriarum a Pace conſtituta a. 1598. Liber Primus, Pariſiis 1616. 4,* qui tamen hiſtoriam fere vniuerſalem tantum huius temporis commemorat, & quæ magis huc faciunt: *Hiſtoire*

des

des derniers troubles de France ſous les Regnes d'Henry III. & d'Henry IV. depuis les premiers mouvemens de la Ligue (en 1585.) iuſque a la clôture des Etats de Blois (en 1589.) en quatre Livres, Lyon 1594. 8. Paris 1597. & Lyon 1604. 8. cuius auctor eſt PIERRE MATTHIEV. Acceſſit inde his quatuor Libris *Quintus, contenant l'Hiſtoire des choſes plus memorables advenuës en France ſous le Regne d'Henry IV. juſque en 1598. avec un Recueil des Edits d'Henry pour la reunion de ſes Sujets, Lyon 1606. 1610. Paris 1613. 8. & Paris 1622. 4.* Magno & Gallorum & exterorum plauſu excepta fuit & hodie legitur ſcripta ab homine extero cultiſſimo ſtilo, prudenterque: *Hiſtoria delle Guerre civili di Francia, di* HENRICO CATERINO DAVILA, *nelle quale ſi contengono le operationi di quatro Re', Franceſco II. Carlo IX. Henrico III. & Henrico IV. dall' anno 1559. ſin all' anno 1598. in Venetia 1630. 1634. 4.* & ex tertia editione emendata ab auctore in *Venetia 1638.* indeque *1642. 4. in Lione 1641. 4. in Parigi*, in typographia regia ſplendide, *1644. f.* in *Venetia 1662. 1670. 1676. 4.* & cura *Apoſtoli Zeni* qui vitam auctoris adiecit *in Venetia 1733. f.* cultiſſime. Gallice verſa interprete *Jean Baudoüin* cum vita *Davila* prodiit *Paris 1642. f. 2. Voll.* atque ex emendatiore editione *Paris 1647. f. 2. Voll. & ibid. 1657. 4. 2. Voll. & 1666. 12. 4. Voll. Hiſpanice* edita ac continuata ad an. 1630. *Madrid 1651. & 1659. f.* en *Anvers 1686. f.* atque *Anglice* aucta uſque ad an. 1572. *London 1647. f.* & uſque ad an. *1598.* perducta *London 1666. f.* demum ex Italicis latine reddidit PETRVS FRANCISCVS CORNAZANVS Forocornelienſis, cuius Verſionis *Volumen Primum Libros Quinque* complexum ſplendide excuſum *Roma* prodiit *1735. f.* Magni merito fit hæc Hiſtoria, cum ob commentandi accurationem, tum pro-

propter inueſtigationem ſolertem cauſſarum, quæ grauiſſimos hoſce motus concitarunt, elegantiſſimasque perſonarum imagines aliaque ſcriptæ curate & libere hiſtoriæ ornamenta. Nec omittenda, quæ ad capiendum Lectorem amœna ſcribendi ratione comparata eſt, ſed non ex omni parte ſincera: *Hiſtoire de la Ligue par* LOUIS MAIMBOVRG, *Paris 1683. 12. 2. Voll.* & *ibid. 1686.* 4. qui ab an. 1576. narrationem ſuam orditur atque ad annum 1598. perduxit. Hic locum quoque habent: *Hiſtoire de ce qui s'eſt paſſe ſous le Regne d' Henry III. & d'Henry IV. (juſqu' en 1600.) par* GABRIEL CHAPPVIS, *Interprete du Roy, Paris 1600. 8.* & quæ a partium ſtudio non eſt libera: *Hiſtoria di Francia di* HOMERO TORTORA *da Peſaro, nella quale ſi contengono le coſe auvenute ſotto Franceſco II. Carlo IX. Errico III. & Errico IV. in Venetia 1619. 4. 3. Voll.* atque *Memoires des troubles arrivez en France ſous les Regnes des Rois Charles IX. Henry III. & Henry IV.* par FRANÇOIS *de* RACINE, *Seigneur de* VILLE GOMBLAIN, *Paris 1667. 1668. 12.* Perutilis eſt ad certam Periodum Regni Henrici IV. illuſtrandam: *Chronologie ſeptennaire, ou Hiſtoire de la Paix entre les Rois de France & d' Eſpagne contenant les Choſes memorables depuis l'an 1598. juſqu' en 1604.* par P. V. P. C. ſub quibus latet PIERRE VICTOR PALMA CAYET *ou* CAHIER, *Docteur en Theologie, Paris 1606. 8.* cui inſerta varia acta. Aduerſus hanc edita: *Cenſura Facultatis Theologicæ Pariſienſis in librum inſcriptum: Chronologie ſeptennaire &c. Paris 1610. 8.* cui repoſita ab ipſo auctore: *Defenſe pour Maître Pierre Victor Cayet Docteur en Theologie, contre la pretendüe Cenſure de la Chronologie Septennaire 1610. 8.* nec non: *Hiſtoire de France & des Choſes memorables advenües ès Provinces etrangeres*

geres durant ſept années de Paix du Regne d'Henr
IV. depuis 1598. juſqu'en 1604. par PIERRE MAT
THIEV Hiſtoriographe de France, Paris 1602. 4.
Voll. Paris 1606. 2. Voll. & Rouen 1615. 1625. Hiſto
riam factæ Vervini Pacis, illuſtrant: Memoires de
Meſſieurs de BELLIEVRE & de SILLERY ſur l
Paix des Vervins en 1598. Paris 1677. 12. 2. Voll. Haj
1696. 12. 2. Voll. Ad ſingulares Henrici cura
pro ſalute vicinorum & fœderatorum faciunt
PHILIPPE de CANAYE Sr. du FRESNE Amba
ſade de Veniſe depuis 1601. juſqu'en 1607. Paris 1635.
ibid. 1644. f. 3. Voll. Elegantiſſima eſt CAROL
PASCHALII Legatio Rhetica, Pariſiis 1620. 8. Con
ſilia pro conſeruatione Belgii Fœderati Henric
IV. Regis aperiunt: Les Négotiations de Mr. le Pr
ſident JEANNIN ſur la Treve des Páis-bas, Par
1656. f. Amſterdam 1659. 12. 2. Voll. Coniungend
hic: Memoires des pluſieurs choſes conſiderables a
venües en France, depuis le commencement de 160
où finit l' Hiſtoire de Mr. de Thou juſqu'en 1609. pa
CHARLES FAY Sieur d' ESPESSES Conſeiller
Etat, Paris 1634. Sed hæc continuatio non re
ſpondet inſtituto operis immortalis Thuanei, quo
& ad hæc Henrici IV. regiminis tempora, qu
ad magnam partem, pertinet, nec eo iudicio
accuratione ſtilique grauitate eſt perſcripta. Me
lior: Continuatio Hiſtoriæ Thuani Liber primus com
plectens annos 1607. & 1608. f. auctore NICOLA
RIGALTIO, quæ cum aliis nouæ Editioni Thu
ni, Londinenſi optimo conſilio fuit adiecta.
his non ſeiungendi IVLII CAESARIS BVLE
GERI Lodunenſis, Theologiæ Doctoris, Hi
riarum ſui temporis Libri XIII. in quibus motu
toto orbe cauſas, initia, gradus ab Henrico II. Fran
rum Rege ad Henrici IV. obitum deduxit, Lugd
1619. f. ab an. 1559. ad an. 1610. Multa arc
re

regni Gallici & Oeconomiæ regiæ Henrici IV. à prudentiſſimo|adminiſtro ordinatæ vnde magna fortunarum acceſſio Galliæ facta, pandunt: *Memoires des ſages & Roïales Oeconomies d'Etat, Domeſtiques, Politiques, & Militaires d'Henry le Grand* &c. *& des Servitudes utiles, Obeiſſances convenables & Adminiſtrations loïales de* MAXIMILIEN *de* BETHVNE *de* SVLLY, *Marquis de Rosny, Amſterdam*, loco quidem ſic nominato, ſed potius in proprio caſtro, ſub fictis Typographorum nominibus *f.* 2. *Voll.* quæ & optima & non caſtrata habetur, licet tantum ad an. 1605. pertingat; porro: *Rouen* 1649. *f.* 2. *Voll.* & *Amſterdam* 1654. 12. 4. *Voll. Paris* 1664. *f.* 2. *Voll.* & Tomus III. & IV. *ibid.* 1662. *f.* & rurſus *Paris* 1663. 12. 8. *Voll.* & *Rouen* 1665. 12. 8. *Voll.* atque haut ita pridem in *Batauis*. Facinoris deteſtabilis *Ravaillaci* aduerſus Henricum IV. commiſſi circumſtantiæ erui poſſunt ex curioſo variorum libellorum Syntagmate, quod inſcribitur: *Recueil des Pieces imprimées ſur la mort du Roy Henry IV.* 8. quod olim fuit in Bibliotheca *Hohendorſiana*, iam vero Auguſtæ Cæſaris Bibliothecæ cum eadem illatum fuit. Singularia inſunt libello inſcripto: *Manifeſte de* PIERRE *de* JARDIN, *Capitaine de la Garde, Priſonnier en la Conciergerie de Paris, Rouen* 1619. 8. & cui titulus *Factum* &c. qui recuſi ſub indice: *La Mort d'Henry le Grand decouverte a Naples en l'annee* 1608. *par* PIRRE *du* JARDIN *Sieur & Capitaine de la Garde, natif de Rouen, detenu es Priſons de la Conciergerie de Paris* 1619. 4. *& ibid.* 1619. 8. Rei lamentabilis ſeriem enarrat: *Hiſtoire de la Mort deplorable du Roy Henry le Grand*, par PIERRE MATTHIEV, *Paris* 1611. *f.* & *Paris* 1612. 8. Omnem fere vitæ rerumque ab Henrico M. geſtarum ſeriem dare voluerunt RODOLPHVS BOTEREVS,

in

in Magno Conſilio Aduocatus *Commentariorum Libris Septemdecim de rebus in Gallia ac pene toto Orbe geſtis* ab Anno 1594. ad an. 1610. *Pariſiis 1610. 8. 2. Voll.* ex parte efficere voluit BAPTISTE le GRAIN *in Decade contenant la Vie & geſtes du Roy Henry le Grand, Paris 1610. f.* & *Rouen 1633. 4.* qui quidem ſingularia quædam & libere ſcripta, multa tamen etiam, quæ omitti potuiſſet politica, admiſcuit. GVILIELMVS SOSSIVS de *Vita Henrici M.* Libris Quatuor, *Pariſiis 1622. 8.* qui & *gallice* editi *Paris 1624. 8.* CLAVDIVS BARTHOLOMAEVS MORISOTVS edidit libellum huius argumenti, inſcriptum: *Henricus Magnus, Divione*, ſiue vt titulus quorundam exemplorum habet *Lugduni Batauorum 1624. 8.* & *Geneuæ 1627. 12.* Ampliores ſunt commentarii, ſed non omnibus ob commentandi rationem probati, qui inſcribuntur: *Hiſtoire d'Henry le Grand par* SCIPION du PLEIX *Hiſtoriographe de France, Paris 1632. 1635. 1639. f.* quæ partem faciunt Hiſtoriæ Francicæ huius auctoris. Sed omnes hos vincit & ſcribendi elegantia & pragmatica exponendi ratione qua lectorem inſtruit, obſeruationibus politicis & moralibus inſertis: *Hiſtoire du Roy Henry IV. par* HARDOÜIN *de* PEREFIXE, Precepteur du Roy Louis XIV. Evêque de Rodez, *Amſterdam 1661. 12.* & per auctorem emendata & aucta *Paris 1662. 4.* porro *Amſterdam 1678. 12.* & *Paris 1681. 12.* verſa *germanice* prodiit *Lipſiæ 1669. 12. belgice, Harlem 1679. 12. anglice, Londini 1670. 8.* Sermone *anglico* edita quoque eſt *Abrege de la Vie d'Henry IV. Londini 1637. 8.* cuius forte interpres G. LETI. Singularia quædam & errores annotantur in: *Hiſtoire des Amours d'Henry IV. avec un Recueil des quelques belles actions & paroles memorables de ce Roy, Cologne 1667. 12.* cuius Collectionis auctor

habetur

habetur LOÜISE MARGVERITE *de* LORRAINE *Princeſſe de* CONTY.

§. XV.

Res ſub *Ludouico XIII. Iuſto* nominato geſtas easdemque maxime memorabiles plures ſane annotarunt. Ad ea, quæ *Rege minorenne* geſta ſunt pertinent: *Memoires de la Regence de la Reine Marie de Medicis, Paris* 1666. 12. quæ iuſſu Cardinalis de *Richelieu* conquiſitæ, collectore FRANÇOIS HANNIBAL D' ETREES & plenæ ſunt curioſarum obſeruationum. Ad hæc tempora faciunt: *Memoires curieux pour ſervir à l'Hiſtoire de France, depuis l'an 1515. juſqu'en 1611. avec des Remarques & des Figures, Bruxelles, 1718. 12. 2. Voll.* quarum compilator PIERRE *de l'* ESTOILLE Audiancier de la Chancellerie de France, & *Hiſtoire de Louis XIII. & des actions memorables arrivees tant en France qu'es Païs Etrangers, durant la Regence de la Reyne ſa Mere, & depuis ſa Maiorite* par CLAVDE MALINGRE, *Paris 1616.* 4. qui res ab anno 1610. vſque ad an. 1614, ſed adulatorio more deſcripſit. In ALEXANDRI ZILIOLI *Hiſtoria ſui temporis*, italice ſcripta & edita *in Venetia 1642.* 4. extat: *Regenza della Regina Maria di Francia, della Morte del Re Errico IV. ſuo Marito, che ſegui l'anno 1610. fino all' anno 1614. nel quale preſe l'amminiſtratione del Regno il Re Ludovico XIII. ſuo figlivolo.* Extat quopue: *Etat general des Affaires de France, ſur tout ce qui s'eſt paſſe tant dedans que dehors le Royaume, depuis la mort deplorable d'Henry IV. juſqu' a preſent, Paris 1617. 8.* cuius libri ſcriptor *d'* AVTREVILLE. Haut omittendæ ſunt, ad hunc periodum ex parte pertinentes: *Memoires pour ſervir a l'Hiſtoire de France, a Cologne 1719. 8. 2. Tom.* & maxime commemora-

morabilis & lectu digna: *Hiſtoire de la Mere & du Fils, c'eſt a dire de Marie de Medicis, Femme du grand Henry, & Mere du Louis XIII. Roy de France & de Navarre par* FRANÇOIS EVDES *de* MEZERAY, *a Amſterdam 1730. 12.* cui iungendæ: *Memoires concernant les Affaires de France ſous la Regence de Marie de Medicis, avec un Journal des Conferences de Loudun, a la Haye 1720. 12.* Magna pars actorum & conſiliorum non ſemper iuſtorum fuit Marchio *d'Ancre*, cuius fata commemorant *Hiſtoire du Marquis d'Ancre & de ſa femme, Paris 1617. 8.* & *Relation particuliere de la mort du Marechal d'Ancre le 24. Avril, 1617.* quæ in *Hiſtoire de Favoris Pariſiis 1665. 12.* auctore DVPVY edita eſt, extat. Eadem tempora illuſtrat: *Decade contenant l'Hiſtoire de Louis XIII. depuis l'an 1610. jusqu'en 1617. par* BAPTISTE *le* GRAIN *Maitre des Requetes de l'Hôtel de Marie de Medicis, Paris 1619. f.* & ex parte: *Hiſtoire des Choſes plus memorables de ce qui s'eſt paſſe en France, depuis la mort du Roy Henry IV. juſqu' a la fin de 1617. par* P. B. *Sieur de* GAUBERTIN, *Paris 1617.* & *Rouen 1618. 12.* ſimilis argumenti ſunt, quæ motus ob Religionem Reformatorum commemorant: *Memoires des Guerres & Choſes memorables advenües ſous le Regne de Louis XIII. depuis l' an 1610. juſqu' en 1622. par* P. D. i. e. PIERRE DVPVY; atque *Hiſtoire de la Rebellion excitee en France par les Rebelles de la Religion pretendue reformee depuis l' an 1620. juſqu' en 1622.* par C. M. H. h. e. CLAVDE MALINGRE Hiſtoriographe, *Paris 1622. 8. 2. Voll.* quæ & aliis ſub titulis prodierat. Tempora & negotia dum *Luynius* rebus præerat illuſtrant ex parte *Memoires de* M. DEAGEANT *envoiez au Cardinal de Richelieu, Grenoble 1668. 12.* quæ ad extremos Regiminis Henrici IV. annos & res Ludouici XIII. vſque ad ann. 1624. faciunt. His iungimus: *Treſor de l'Hiſtoire*

generale de nôtre tems de tout ce qui s'eſt paſſé en France ſous le Regne de Louis XIII. depuis l'an 1610 juſqu'en 1625. par CHARLES LOISEL Juriſconſulte & Hiſtoriographe, *Paris 1626. 8.* Hæc in tempora incidunt motus in Vallibus *Valtelin* excitati quibus remedia attulit *Ludouici XIII.* cura, de qua agit: *Expeditio Valtelinæa, auſpiciis Ludouici Juſti ſuſcepta,* auctore ABELIO SAMMARTHANO, *Pariſiis 1625. 4. & 8.* & *Relation veritable de cé qui s'eſt paſſé en l'Armee du Roy etant en Italie commandee par le Connetable de Lesdiguieres, Paris 1625. 8.* Multæ *Ludouico XIII.* cum fratre Duce *Aurelianenſi* erant lites, quas partim enarrant: *Memoires d'un Favori de Son Alteſſe Roiale Monſieur le Duc d'Orleans, Leyde 1667. 12.* & *ſur l'Edition de Leyde 1668. Amſterdam 1702. 12.* quarum auctor habetur *de* BOIS *de* ANNEMETS, adiecit varia ſcripta minora ad illuſtranda ea, quæ conſignauerat. De celeberrima Obſidione Rupellana & quæ circa eadem tempora geſta ſunt cum Anglis multæ extant narrationes, ex quibus notamus: *Hiſtoire generale des Emploits de Guerre faits aux Sieges de la Rochelle & de l'Isle de Re, contenant la ſuite des Anglois & la Diviſion des Habitans de la Rochelle, Paris 1627. 8.* & *Arcis Sammarthanæ Obſidio & fuga Anglorum a Rea Inſula* ſcriptore IACOBO ISNARD Aduocato, *Pariſiis 1629. 4.* cui oppoſita: EDVARDI HERBERTI *Baronis de Cherbury Expeditio Ducis de Buckingham in Ream Inſulam*, quod opus poſtumum publici iuris fecit TIMOTHEVS BALDVINVS. Ipſam memorabilem maxime Obſidionem commemorant: *Journal des choſes plus memorables, qui ſe ſont paſſees au dernier Siege de la Rochelle par* PIERRE MERVAVLX Rochelois. *Rouen 1628. & 1640. 8.* & inſigniter auctus libellus *Rouen 1671. 12.* atque *anglico* ſermone *London 1630. 8.* & quæ elegans

nus eſt *Expeditio Rupellana, armis Ludouici Iuſti Regis confecta, auctore* ABELIO SAMMARTHANO, *Pariſiis 1629. 8.* atque inter opera iunctim edita *Pariſiis 1633. 4.* verſa porro *gallice* cura *Jo. Baudoin* & edita ſub titulo: *Hiſtoire de la Rebellion de Rochelois & de leur reduction à l'Obeiſſance du Roy, Paris 1629. 8.* Similis argumenti ſunt: *Rupella capta, ſeu, de felici Ludouici XIII. ad perduelles, Hæreticos Expeditione, auctore* IOANNE SIRMONDO Hiſtoriographo Regio, *Pariſiis 1629. 4.* &: *Capta Rupecula, Cracina* (Rea Inſula) *ſeruata, auſpiciis & ductu Ludouici XIII. deſcripta vtraque a* PHILIBERTO MONETO *e Societate Ieſu, Lugduni 1630. 12.* eleganter quidem ſcriptæ, ſed non ſine ſtudio partium. De *Obſidione Vrbis Rupellæ* Libri Quatuor, extant quoque auctore NICOLAO PROUST *des* CARNEAUX, *Pariſiis 1630. 8.* & GEORGII REVELLI *de Rupella ter obſeſſa, dedita demum, capta, ſubacta* Libri Tres, *Amſtelodami 1649. 8.* Singularis eſt libellus: PETRI BERTII *de aggeribus & pontibus hactenus ad Mare exſtructis Digeſtum novum, Pariſiis 1629. 8.* quo ſtupendi operis aggerem quo portum clauſit Riceliacus, curioſe deſcripſit. Omnes haſce inter Regem & Reformatos lites actionesque enarrant, ſed non ſine bile & ſtudio partis: *Hiſtoire de Guerres de Louis XIII. contre les Religionnaires rebelles par* CHARLES BERNARD, *Hiſtoriographe de France, de l'Imprimerie Roiale 1633. f.* paucis exemplis formis impreſſa, inſerta poſt modum ipſius *Hiſtoriæ Ludouici XIII.* atque *L'Hiſtoire des Guerres des Huguenots faites en France ſous le Regne de Louis XIII. avec le Plan des Villes qui ont eté aſſiegées Paris 1634. 4. Paris 1665. 12. 2. Voll.* cuius compilator LOVIS *de* MAYNE, Baron de Chabans, Gentilhomme ordinaire, cum quibus

ex Reformatorum parte coniungendæ: *Memoires d'* HENRY *Duc de* ROHAN *ſur les Choſes advenües en France depuis la mort d'Henry IV. juſqu' à la Paix faite par les Reformez en 1629. 1644. 12.* Locus impreſſionis fuit *Amſtelodami*, vbi cura *Samuelis Sorbierii*, prodiere & 1646. *16.* & ex noua Editione aucta Libro Quarto, aliisque *Paris 1665. & 1693. 4. & 12. 2. Voll.* Quum *Ludouicus XIII. Carolo Gonzagæ Niverniæ* Duci in Cauſſa *Mantuana* adesſet, edita: *Relatione degli Affari di Mantoua*, in *Francfort 1629. 4.* Variæ ſummorum Virorum de hoc bello narrationes collectæ proſtant in: *Memoires concernant les dernieres Gverres d'Italie depuis l'an 1625. juſqu' en 1632. par divers autheurs, avec trois Traitez de* JEAN *de* SILHON *ſur le même Sujet, Paris 1669. 1682. 12. 2. Voll.* auctor *primæ* expoſitionis fuit LOVIS *de* GVRON; *ſecunda* Mareſchallus *de* SCHOMBERG; *tertiæ Marchio* D'EFFIAT; *quartæ* ipſe Cardinalis *de* RICHELIEV. Conferendæ: *Memoires ſur l'Origine des Gverres, qui travaillent l'Europe depuis cinquante ans par* PIERRE LINAGE *de* VAUCIENNE, *Paris 1677. 12.* Addatur: *Ludouici XIII. Expeditio in Italiam pro Carolo Duce Mantuæ*, auctore JOANNE BAPTISTA MACHAVLI *e Societate Jeſu, Pariſiis 1630. 4.* & *Delle Guerre d'Italia dell' anno 1613. all' anno 1630. Tomo primo da* LVCA ASSARINI, in *Torino 1665. f.* Haſce res illuſtrant quoque mirifice: *Memoires de* FRANÇOIS *Marechal de* BASSOMPIERRE *contenant l'Hiſtoire de ſa Vie, & de ce qui s'eſt paſſé de plus remarquable à la Cour de France, depuis 1598. juſqu' à ſon entree à la Baſtille, Cologne 1665. Amſterdam 1692. 12. 3. Voll.* & iterum *Cologne* ſiue *Rouen 1703. 12. 2. Voll.* qui quum publicis rebus interfuerit, præſertim geſtis cum Hiſpanis, fidem meretur. Obſeruarunt tamen curioſi in exemplis

plis formis impreſſis loca quædam fuiſſe omiſſa, quæ in manu exaratis extarent. De Controuerſiis cum *Matre & fratre* exponunt varii libelli minores a diuerſis auctoribus ſcripti, quorum plerosque collegit PAVL HAY *Sieur du* CHASTELET Conſeiller d'Etat, ſub indice: *Recueil des diverſes Pieces pour ſervir à l'Hiſtoire* 1635. *f. Paris* 1635. 1643. 4. longamque Præfationem Apologeticam, pro *Richelio* Cardinale præmiſit. Huc pertinet: *Journal d'* ARMAND JEAN *du* PLESSIS *Cardinal du* RICHELIEV, *qu'il a fait durant le grand orage de la Cour ès annees* 1630. & 1631. *tiré des Memoires qu'il a ecrits de ſa main avec divers autres Pieces remarquables concernant les Affaires arrivees de ſon temps* 1649. 8. *Troyes ſur l'imprimé de Paris* 1652. 12. *Amſterdam* 1664. *Lyon* 1666. 12. farrago eſt ſatis confuſa, de negotiis quæ tum Cardinalis curas maxime augebant, non ab ipſo ſed ab alio quopiam compilata. Motibus inteſtinis a Regis fratre concitatis ſe immiſcuit infelix ille *Montmorencius*, capite poſtea truncatus, cuius fata recenſet: *Hiſtoire d'Henry dernier Duc de Montmorenci, Pair & Marêchal de France par* SIMON *du* CROS, *Paris* 1663. 4. Acta Cardinalis in his ſuperioribusque negotiis publicis quaſi edita Apologia defendere conatus CHARLES VIALART *dit de* SAINT-PAVL in *Memoires du Miniſtere du Cardinal de Richelieu avec diverſes Reflexions politiques*, *Paris* 1649. *f. Paris* 1650. 12. 4. *Voll. Leyden* 1651. 8. 3. *Voll. Leide* 1664. *Paris* 1665. 1670. *Amſterdam* 1671. continent varia ab a. 1624. vſque ad an. 1633. Contra hoc opus prodiit: *Arrêt du Parlement contre ce Livre du* 11. *Maii*, *Paris* 1650. 4. De Cardinalis Riceliaci actis laudationes & narrationem magnam partem rerum ſub *Ludouico* XIII. geſtarum complectuntur. Præter ea, quæ

iam adduximus huc facit: *Hiſtoire du Cardinal de Richelieu* par LOUIS AUBERY, *Paris 1660. f.* & *Cologne 1665. 12. 2. Voll.* qua quidem commemorabilia multa adfert, Cardinali tamen nimium adulatur. Coniungantur *Memoires pour l'Hiſtoire du Cardinal Richelieu, Paris 1660. f. 2. Voll. Cologne 1667. 12. 5. Voll.* qua egregia ad Hiſtoriam & miniſterium Cardinalis ſubſidia, acta nimirum publica, epiſtolæ, aliaque monimenta adferuntur. Quorum collectionem licet *Auberio* adſcribatur debemus *Antonio* cumprimis *Bertier*. Nec omittendæ: *Lettres du Cardinal Duc de Richelieu, Paris 1695. 8.* atque *Teſtament Politique du Cardinal de Richelieu, Amſterdam 1688. 12. 2. Voll.* & *ibid. 1708. 12.* qua artes ipſius regnandi exponuntur. Veram ipſius effigiem dedit: *Hiſtoire du Cardinal de Richelieu. Cologne 1696. 12. 2. Voll.* & *Amſterdam 1714. 8.* cuius Scriptor IO. CLERICVS. Miniſterium Cardinalis Riceliaci gallice editum iam laudauimus, extat illud *latine* verſum, *Francofurti 1652. 8.* & *Herbipoli 1662. 8.* Quæ auſpiciis *Ludouici XIII.* pro Domo Auſtriaca in Germania acta fuerint curate eleganterque exponuntur, in: *Ambaſſade de Mrss. le Duc de Angouleſme & de Chateauneuf, avec des Obſeruations politiques de Mr. de* BETHUNE, *Paris 1667. f.* Belli cum *Auſtriacis* in Belgio & Germania geſti cauſas & viciſſitudines exponunt: *Commentarius de Bello Burgundico apud Sequanos,* auctore PHILIBERTO *de la* MARE Regii Ordinis Milite, Senatore Diuionenſi, *Divione 1642.* & *ibid.* ex ſecunda Editione filii auctoris *1689. 4.* & quæ ab aduerſa parte editi: *Succeſſos y Victorias de las Catbolicas armas de Eſpanna & del Imperio en Francia nel anno 1636.* en *Sevilla 4.* & quæ has res inter alia illuſtrat: *Hiſtoire du Marêchal de Toiras, enſemble une bonne partie du Regne de Louis XIII. par*

MICHEL

MICHEL BAUDIER, *Paris 1644. f.* De particularibus hoc in bello euentibus commemorarunt: ANTONIVS *de* VILLE Eques Gallus de *Obſidione Corbeienſi* cum figuris *van Lochon* ſculptoris regii, *Pariſiis 1637. f.* & alia narratio, inſcripta: *Leucata obſidione liberata* ex Libris Rerum Gallicarum IOANNIS SAMBLANCATI *Toloſæ 1637. 4.* & *de victis ad Leucatam Hiſpanis Triumphus Caroli Schomberti,* auctore IACOBO VILLARIO, *Monſpelii 1638. 4. Le Siege de Landrecy, Paris 1637. 4.* IVLII CHIFFLETII *Audomarum obſeſſum & liberatum anno 1638. Antwerpiæ 1640. 12.* IOSEPHI MORETI *Hiſtoria Obſidionis Fontarabiæ anno 1638. fruſtra a Gallis tentata* Libri Quatuor, *Pampelonæ 1638. 24. Priſe de la Ville de Briſac par le Duc de Veymar, Paris 1638. 4. Le Siege d'Hesdin par* ANTOINE *de* VILLE, *Lyon 1639. 4.* Alia extat ſcriptio ſub titulo: *Bellum ſeptimeſtre, ſeu Aria a Gallis obſeſſa & capta, moxque ab Hiſpano exercitu recuperata an. 1641.* auctore IOANNE HVMETZIO, *Audomari 1644. 4.* De Bello cum *Auſtriacis* in Germania plures commentarii proſtant, nempe a LINAGE *de* VAVCIENNE *Memoires ſur l' origine de Guerres qui travaillent l' Europe depuis cinquante ans, Paris 1677. 12. Cologne 1678. 12. 2. Voll.* qua cauſſæ horum bellorum inueſtigantur ab auctore, qui partium eſt Gallicarum. Elegantiſſime & pragmatice eſt ſcripta: *Hiſtoire des Guerres & des Negociations, qui precederent le Traite de Weſtphalie ſous le Regne de Louis XIII. par le* P. BOVGEANT, *a Paris 1727. 4. 2. Voll.* Poſſunt etiam hic adhiberi: *Hiſtoire univerſelle de nôtre tems; contenant ce qui s'eſt paſſe de plus remarquable depuis la Declaration de la Gverre entre les Couronnes de France & d'Eſpagne, l'Empire, la Suede & les autres Etats Alliez juſqu' a la mort de Louis XIII. Paris 1644. 12. 4. Voll.* Ex Italis adhibendi:

bendi: *Guerre di Germania dal* ALESSANDRO *de* NORIS, in *Bologna 1640.* 4. & *Hiſtoria delle Guerre fra Ferdinando II. & III. & Filippe IV. Ré d'Eſpagna, contrò Guſtavo Re di Suecia & Ludouico Re di Francia Libri XXVI. dall' anno 1630. fin all' anno 1640. ſcritta dal Conte* GALEASSO GVALDO PRIORATO *in Geneua* 1642. in *Venetia* 1644. 4. & 8. Motus in *Catalonia Principatu* harumue cauſſas, & actiones bellicas deſcribunt: *Hiſtoria de los mouimentos y ſeparacion de Catalunna, y de la Guerra entre el Philippe IV. y la Deputacion general de aqual Principado, en el anno 1640. per* CLEMENTE LIBERTINO, *en San Vincente* 1645. 4. & *Epitome de los principios y progreſſos de las Guerras de Catalunna por* CASPAR SALAS, en *Barcelona* 1641. 4. & *gallice* ſub indice: *Hiſtoire de ce qui s'eſt paſſé en Catalogne en 1640. & 1641. Rouen 1641.* 4. atque libellus ſub titulo: *Perpiniacum captum*, auctore ANTONIO CHANUT, Societatis Ieſu, *Toloſæ* 1642. 4. & plures huiusmodi libelli, quorum indicem dare inſtituti noſtri ratio non permittit. Vniuerſam vitæ & rerum ſub *Ludouico XIII.* geſtarum ſeriem condere & enarrare varii conati, ex quibus hoſce damus: Partem regiminis Ludouiciani deſcripſit GABRIEL BARTHOLOMAEVS GRAMONDVS in Parlamento Tholoſano Præſes, qui *Hiſtoriarum Galliæ ab exceſſu Henrici IV. ad annum 1629. Libros Decem Octo* compoſuit, editos *Toloſæ* 1643. f. *Amſtelodami* 1658. 8. & *Lipſiæ* 1674. 8. qui Præſidis Thuani immortale opus ad imitandum ſibi propoſuit, ipſi autem & ſtilo & fide longe inferior, nec omni ſua adulatione Richelium permouere potuit, vt ſubſidia ad pertexendam ad mortem vſque Regis telam acciperet. Supra iam mentio facta de *Hiſtoire de Louis XIII. juſqu' à la Guerre declaree contre les Eſpagnols* (en 1635.) *par*

Mr CHARLES BERNARD, *Lecteur ordinaire & Hiſtoriographe du Roy, Paris 1646. f.* cuius continuatio a *Carolo Soreilo* auctoris nepote vſque ad an 1643. perducta. Multi in eo taxant, quod minutias nimium fuerit ſectatus & immiſcuerit varia ad rem non pertinentia. Facit huc: *Le Journal de Louis XIII. ou l'Hiſtoire Journaliere du Regne de Louis XIII. contenant ce qui s'eſt paſſe de plus remarquable, depuis l'an 1610. juſqu' a ſa mort, continue ſous le Regne ſuivant juſqu' en 1646.* par S. M. C. ſiue vt interpretantur CLAVDE MALINGRE Senonois, *Paris 1646. 8. 2. Voll. & Hiſtoire du Regne de Louis XIII. par* D. I. D. I. *Paris 1643. 8. 3. Voll.* Multa libertate ad ſcribendam accurate hiſtoriam *Ludouici XIII.* inſignem rerum & notitiarum ſæpe arcanarum conduxit, & de erroribus næuisque aperte ſententiam dixit in *Hiſtoire du Regne de Louis XIII. contenant ce qui eſt arrive de plus remarquable en France & dans l'Europe, depuis le commencement de ſon Regne juſqu' a la mort de ce Prince par* MICHEL *le* VASSOR, *Amſterdam 1701.-1711. 12.* X Voll. ſtili languorem in opere hoc multi taxant. Cum hac coniungenda: *Hiſtoire du Regne de Louis XIII. & des principaux evenements arrivez pendant ce Regne dans tous les Pais du Monde*, quæ Domino le COINTE adſcribitur, *Paris 1716. 1717. 12.* Ex parte aliqua huc facit: *Nouvelle Hiſtoire de France, contenant premierement l'Hiſtoire des Rois juſqu' a la mort de Louis XIII. ſecondement les Moeurs & Coûtumes de la Nation &c. par* LOUIS *le* GENDRE *Chanoine de l'Egliſe de Paris, a Paris 1718. f. 3. Voll. & 12. 7. Voll.* quæ ſcripta eſt culte & ne eſſariis coæuorum corroborata teſtimoniis. Ad laudatos iam de Rege & Cardinale ſcriptores ſupplendos facere poſſunt: *Anecdotes du Miniſtere du Cardinal de Richelieu & du Regne de Louis XIII.*

avec quelques Particularitez du commencement de la Regence d'Anne d'Autriche tirees & traduites de l'Italien du Mercurio di Siri par M. DE V--- i.e. l'Abbé *de* VALDORI, *Amſterdam* ſiue potius *Roüen 1717. 12. 2. Voll.* ſed titulus Anecdotorum non reſpondet nigro, nec omnia ex Victorio Siri potuerunt deſumi quæ annotauit ſcriptor. His addantur: *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire du Roy Louis XIII. & de la Reine Anne d'Autriche Mere du Roy, par Madame* D. M. h. e. *Madame* BERTRAND *Veuve de Mr. de* MOTTEVILLE, quæ reginæ a ſeruitiis Cameræ erat.

§. XVI.

Ludouici XIV. Magni dicti diuturnum & memorabile maxime regnum vt rerum geſtarum varietate, ita & ſcriptorum, ſæpe tamen & adulatorum numero abundat. Ex inſigni horum ampliſſimaque ſerie ſelectiores dabimus. De conditione habituque rerum Rege minorenne, ſub tutela Matris *Anna* Auſtriacæ adhibendi: *Memoires de Mr. de la* CHASTRES *ſur ce qui s'eſt paſſe à la fin de la Vie de Louis XIII. & au commencement de la Regence de la Reine Mere*, quæ formis ſunt impreſſæ atque additæ iis, quas ſcripſit *Mr. de la* ROCHEFAVCAVLT, *Leyde 1662. 1669. 12.* quæ ſunt elegantiſſimæ. Ad hæc tempora referendi, poſteriores Tomi collectionis illius præſtantis vtiliſſimæque, quæ quod ad maximam partem ad regimen *Ludouici XIII.* pertinet, quæque ſtudio IOANNIS RICHER typographi & bibliopolæ compilata fuit, cui index: *Le Mercure Hiſtorique, ou la Suite de l'Hiſtoire de la Paix*, cuius Tomus *Primus* iuſſu Parlamenti d. 7. Ianuarii 1612. fuit ſuppreſſus, editus *Paris 1611. 8. Secundus ibid. 1615. 8. Tertius* ibid. *1617. 8. Quartus*, ibid. *1618. 8.* Tomus *Quintus* & ſequentes vsque ad *Vi-*

ad *Vigeſimum Quintum*, exhibent curioſas narrationes, expoſitiones, libellos, acta publica de ceremoniis, commemorationes ab anno 1617. vsque 1644. *Paris 1620. 1628. 8. 20. Voll.* Poſteriores *Tomi* licet primis præſtantia haut ſint æquales rariores iſtis ſunt. De actionibus *Bellorum* in Germania, Belgio, Catalonia, Italia contra *Auſtriacos* & confœderatos geſtorum, magno numero extant *relationes* obſidionum, præliorum &c. ad præſtantiora monimenta referenda eſt: *Hiſtoire du Comte de Guebriant, Marêchal de France, contenant le recit de ce qui s'eſt paſſe en Allemagne dans les Guerres contre la Maiſon d'Autriche, depuis l'an 1635. juſqu' a ſa mort* &c. *par* JEAN *le* LABOUREUR *Prieur de Juvigne, Paris 1656. f.* quæ plena eſt rerum obſeruatu dignarum, nec non: *Memoires du Sieur de Pontis Officier des Armees du Roy, Amſterdam 1678. 12.* & *La Vie* de JEAN GASSION *Marêchal de France, depuis l'an 1600. juſqu' à ſa mort, Paris 1673. 12. 4. Voll. Amſterdam 1696. 12. 2. Voll.* cuius auctor MICHEL *de* PURE ſtilo quidem non adeo compto vſus, annotauit tamen quædam ſingularia. Continuationem motuum Cataloniæ complectitur: *Hiſtorie delle Guerre civili di Catalogna del Comte* MAIOLINO BISACCIONI, in *Bologna 1653. 4.* atque de ceteris Italicis rebus commemorat: *Cabinetto iſtorico delle Guerre d' Italia, nel quale ſi ſcorge la ragione delle Guerre che ſi vedevano ſopra ſtare all' Italia, nel anno 1640. e quanto e ſeguito ſino all' anno preſente 1647. del Capitan* PIER FRANCESCO PIERI, *Fiorentino*, in *Firenze 1648. 4.* Cumque conniuente Aula Francica Dux *Guiſius* tumultibus Neapolitanis ſe immiscuiſſet Claſſisque Gallica ad oras huius Regni fuisſet miſſa, prodiit inter multa alia ſcripta: *Hiſtoire des Revolutions & Mouvemens de Naples, traduite*

de

de l'Italien du Comte GALEASSO GVALDO, Priorato, *Paris 1654. 4.* atque: *Hiſtoria, overò Narratione Giornale della ultima Rivolutione di Napoli doppo l'anno 1647. in fino alla prigione del Duca di Guiſa da* AGOSTINO NICOLAI, *Amſterdam 1660. 8.* & in primis *Memoires de Mr. le Duc de Guiſe, contenant ſon entrepriſe ſur le Roiaume de Naples jusqu' a ſa Priſon, Paris 1668. 4. Cologne 1668. 12. 2. Voll. Paris 1681. 12. Amſterdam 1703. 12. 2. Voll.* italice in *Colonia 1675. 12. 2. Voll.* germanice, *Franckfurt 1670. 12.* anglice, *London 1669. 12.* quarum ſcriptor eſt *Sieur* de Saint-Yon, ſon Secretaire. Addatur: *Hiſtoire des Revolutions de Naples depuis l'an 1647. jusqu' à la priſon du Duc de Guiſe par le Comte de* MÒDENE, *Paris 1666-1668. 4.* cui tamen multa ſunt admixta, quæ ád argumentum non pertinent. De motibus in Vrbe regia Pariſienſi primis ſub hoc Rege exponunt: *Relation veritable de ce qui s'eſt paſſe le 26. 27. & 28. Août 1648. aux Barricades de Paris, Paris 1648. 4.* & poſt alios multos libellos præcipue *L' Hiſtoire du tems, ou la veritable Recit de tout ce qui s'eſt paſſe dans le Parlement de Paris depuis le mois d'Août 1647. jusqu' au mois de Novembre 1648. 1649. 4.* & ex ſecunda Editione continuata vſque ad compoſitionem harum turbarum, adiectis variis Actis *1649. 4.* cuius auctor eſt NICOLAS IOANNES *Sieur du* PORTAIL *Bailly de Saint Denis en France.* Hiſce in turbis infinita vis libellorum a partibus editorum, inprimis vero aduerſus Cardinalem *Mazarinum* prodiit, qui etiam ſuos nactus eſt defenſores. Quos inter eminet curioſiſſimum & rariſſimum ſcriptum, cuius index: *Jugement de ce qui a ete imprime contre le Cardinal Mazarin depuis le 6. Janvier jusqu' au premier Avril*, cuius *prima Editio* prodiit *1650. 4. Secunda* eademque aucta *eodem anno 1650. 4.* quæ 717. paginas

ginas habet. Nomen commune libri huius eſt MASCVRAT, nam in figura Dialogi conditum eſt collocutoribus *Saint Ange Libraire*, qui eſt *Gabriel Naudæus* ſcriptor cultiſſimi libri, & *Maſcurat* Imprimeur, ſub quo latet *Camuſat* typographus Pariſienſis. Similis inſtituti pro *Rege* ſcriptus eſt Liber, cuius titulus: *Lumieres pour l'Hiſtoire de ce temps, ou la Refutation des tous les Libelles & Diſcours faits contre l'autorite Roiale durant les troubles de Paris, avec les motifs de ſtabilite de la Paix contre l'opinion du vulgaire*, qui ad annum vſque 1649. Menſemque Maium pertingit, addantur: *Pieces d'Etat ou les Sentimens des Sages, Paris 1649. 4.* quæ directæ ſunt aduerſus libellos quosdam in hiſce viciſſitudinibus, editos; & *Raccolta di diverſe Scritture ſopra le ultime Commotioni della Francia nel anno 1649. tradotte da gli Originale Franceſe 1649. 4.* Continuata fuit Seges libellorum cum capti fuiſſent Principes regii ſanguinis Condæus & ceteri. Quorſum inter multa alia pertinent: *Apologie pour Meſſieurs les Princes, envoiée par Madame de Longueville à Meſſieurs du Parlement de Paris 4.* & *Apologie particuliere pour Mr. le Duc de Longueville, où il eſt traite des ſervices que ſa Maiſon & ſa perſonne ont rendus a l' Etat, tant pour la Guerre, que pour la Paix, avec la Reponſe aux imputations calomnieuſes des ſes ennemis par un Gentilhomme Breton, Amſterdam 1650. 4.* nec non; *Reponſe de Mr. le Prince* (de CONDE) *& ſes tres-humbles Remontrances faites au Roy, a la Reine Regente & a la France, ſur le ſujet de ſa detenſion 1651. 4.* Cumque hiſce in turbis a Parlamento Pariſienſi *Mazarinus* banno fuiſſet notatus, editum fuit: *Le Manifeſte du Cardinal Mazarin laiſſe à tous les François avant ſa ſortie hors du Roiaume, contenant un exact abrege de toutes les actions de ſon* Mini-

Multum iuuat ad harum notitiam controuerſiarum: *Journal contenant ce, qui s'eſt paſſé au Parlement de Paris ſur les affaires du tems depuis le 13. Maji 1648. juſqu' au 12. Avril 1649. Paris 1648-1649. 4.* & porro ex emendatiore Editione. Continuatio extat, ſub titulo; *Suite du vray Journal des Aſſemblees du Parlement contenant ce qui s'eſt paſſe depuis la ſaint Martin en 1649. juſqu' a Paques (le 3. Avril) 1651. Paris 1651. 4.* Addatur: *Relation contenant la Suite & concluſion du Journal de tout ce, qui s'eſt paſſe au Parlement pour les Affaires publiques, depuis Paques 1652. juſqu' en Janvier 1653. Paris 1653. 4.* Ex *Italis* ad huius temporis periodum pertinet *Hiſtoria delle Guerre ciuili di Francia deſcritta dal Comte Majolino* BISACCIONI Gentilhuomo ordinario della Camera del Re Chriſtianiſſimo, qua ea, quæ ab anno 1648. vſque ad an. 1651. contigerunt & in ſecunda editione ad annum vſque 1653. Extat hæc pars hiſtoriæ in huius ſcriptoris *Hiſtoria Bellorum Ciuilium*, quæ in *Venetia 1652.* & in *Bologna 1653. 4.* prodiit. Nec heic omittenda, quam iam excitauimus: *Hiſtoria delle Rivolutioni di Francia ſotto il Regno di Luigi XIV. dall' anno 1648.* fin all' anno *1654. con la continuatione della Guerre trà le due Corone, Libri dieci del Conte* GALEASSO GVALDO Priorato, in *Venetia 1655. f.* & in *Parigi 1656. f.* & cum acceſſionibus variis ad hiſtoriam Europæ huius æui in *Colonia 1670. 4.* Armorum Gallicorum fata in Italia circa hanc temporis periodum conſignata legimus in *Hiſtoria delle Guerre d' Italia dall' anno 1635. fin' all' anno 1657. da* GIROLAMO BRVSONI, in *Venetia 1657. 4.* & in *Torino 1680. f.* & ex parte huc facit ſcriptum huius tituli: *Mottivi di tutte le Guerre manegiate dalla Corona di Francia nello proprio Regno altrove dall' anno 1560. fino all' anno 1672. Parte tre dal* ALBERTO LAZARI, in *Venetia*

enetia 1676. 4. Res Bellicas vltimorum annorum nter Hiſpaniam & Franciam, atque tractatus de Matrimonio inter Ludouicum XIV. Hiſpaniæ nfantem, Pacis præterea Pyreneæ multi de-ſcripſerunt. Tales ſunt: *Varii Europæ Euentus ompendioſe deſcripti ab anno 1643. ad annum 1659.* uctore FRANCISCO VILIOTTO, Siculo, Ciue & Medico Montis Regalis, *Monte regali 1667. 8.* Cumprimis autem legendus liber inſcriptus: *Journal pour ſervir a l'Hiſtoire de ce qui s'eſt paſſé de plus memorable depuis la Guerre declarée entre la France & l'Eſpagne (en 1635.) juſqu' a la Concluſion de la Paix & Mariage de leurs Majeſtez, Paris 1660. 4.* ad noſcendas Cæremonias inprimis inſervit: *Journaux hiſtoriques contenant ce qui s'eſt paſſé de remarquable dans le Voiage du Roy & de Son Eminence, depuis leur depart de Paris le 23. Juin 1659. pour le Traité de Mariage de ſa Majeſte & de la Paix generale juſqu' a leur retour; avec les Conferences tenues à ce ſujet; l'Entree de leurs Maieſtez dans les Villes de leur paſſage; leur triomphe dans Paris, Paris 1660. 4.* nec non: *Viage del Rey Felippe IV. a la frontiera de Francia & Viſtas de ſu Maieſtad Catholica y Chriſtianiſſima y ſolemne Juramento de la Paz y ſucceſſos &c. en Relation Diaria por* LEONARDO *del* CASTELLO *1667. 4.* Libere & cordate ſcripti ſunt de motibus Galliæ, ſed exponendi ratione ad Taciti imitationem compoſita & obſcura ex parte BENIAMINI PRIOLI *ab exceſſu Ludouici XIII. ad ſanctionem Pacis, Hiſtoriarum Libri Decem,* quorum *Quinque priores* editi primum *Pariſiis 1662. 4.* omnes *decem Carolopoli* ſiue potius *Pariſiis 1665. 4. Lipſiæ 1669. 8. Vltraiecti 1670. 8.* & cum notis ac indice *Chriſtophori Friderici Franckenſteinii, Lipſiæ 1686. 8.* quæ editio eſt optima. Verſi quoque hi *Prioli* Hi-

ſtoriarum Libri in linguam *anglicam* atque edici *London 1670. 8.* Edita quoque eſt auctore CHRISTOPHORO WASE *anglice, Hiſtoria Franciæ ſub Miniſterio Cardinalis Mazarini,* qua res maxime memorabiles a tempore exceſſus Ludouici XIII. vſque ad mortem ipſius Cardinalis exponuntur, *London 1661. 8.* Grauiſſimas lites cum Romana Curia ob illatas a *Corſis* Romæ Legato Regio *Crequio* iniurias exponit perleganter ſcripta: *Hiſtoire des Demelez de la Cour de France avec la Cour de Rome ou Sujet de l' Affaire des Corſes* par FRANÇOIS SERAPHIN REGNIER *de* MARAIS, *Abbé de Saint Laon de Touars, Secretaire perpetuel de l' Academie Françoiſe 1707. 4.* ex typographia Regia, ab auctore rerum harum callentiſſimo compoſita. Ad euentus ſingulares resque Gallorum ſub Rege Ludouico XIV. diuerſis Europæ aliisque in oris geſtas, pertinent: *Hiſtoria di Francia nelle tre primi anni di Pace ſeguiti doppo il Trattato de' Pirenei, da* MICHELE ANGELO MARIANI, in *Venetia 1667. 4.* De geſtis in Africa commemorat: *Relation de diverſes particularitez de l'Expedition de Gigery en Affrique par l'Armee du Roy commandee par le Duc de Beaufort, & la Retraite des Troupes Françoiſes decrite* par *de* CASTELLAN *du 25. Octobre 1664.* quæ narratio proſtat in *Recueil des diverſes Pieces hiſtoriques, Cologne 1666. 12.* De geſtis copiarum Domui Auſtriacæ in ſubſidium miſſarum extat expoſitio, inſcripta: *Relation de la Campagne de Hongrie (1664.) & des Combats de Kermain & de Saint Godar entre les Allemans, les François & les Turcs,* in ea quam iam excitaui Collectione. Sic quoque editum: *Iournal de la Marche du Marquis de Faroy contre les Iroquois de la Nouvelle France, en 1665. Paris 1667. 4.* Varios non minus regiminis Ludouiciani, vel bellicarum actio-

actionum, euentus illuſtrant intermixtis tamen amoribus, amœniſſime & liberrime ſcriptæ: *Memoires de* ROGER RABUTIN *Comte* DE BVSSI *Lieutenant general des Armees du Roy, ſur les divers evenements de ſa vie & de ſon tems depuis 1634. juſqu'en 1666. Paris 1694. 4.* & *ibid. eodem anno 8. 3. Voll.* Maioris vſus in rebus hiſtoricis & politicis ſunt, quum *Grammontius* grauiſſimis negotiis fuerit adhibitus, *Memoires d'* ANTOINE *Marechal de* GRAMMONT, *Duc & Pair de France, Commandeur des Ordres du Roy, Gouverneur de Navarre & de Bearn donnez au public par le Duc* ANTOINE CHARLES *de* GRAMMONT *ſon fils, Pair de France, Paris 1716. 12.* quarum Tomo ſecundo Legatio ipſius in Germaniam *Francofurtenſis* a. 651 & in Aulam Madritenſem petendæ regiæ ſponſæ cauſſa facta a 1659. commemorantur. Ad ſupplendam hiſtoriam regni huius *Ludouiciani* aliqua præſidia dabunt: *Memoires de divers Emplois & Actions du Marechal du* PLESSIS PRASLAIN *depuis l'an 1628. juſqu' en 1671. Paris 1676. 4.* De occupationibus vrbium & prouinciarum *Belgii Hiſpanici* ex *Iure Deuolutionis* fundamentisque Iuris, quod allegabat Rex, plures extant narrationes atque expoſitiones breuiter ipſe Rex eas exponere voluit, in: *Lettre du Roy touchant la Reſolution d'entrer en armes dans les Paisbas Eſpagnols pour ſe mettre en poſſeſſion de ce qui devoit lui en revenir du Chef de la Reine, Paris 1667. 4.* Ad Hiſtoriam Belli vero quo anno 1672. Rex *Belgas Fœderatos* adortus, præter relationes multas captarum vrbium, faciunt: *Journal de la Guerre d'Hollande, depuis le depart du Roy juſqu' a ſon retour en 1672. par* HENRY ETIENNE *Sieur du Belle, Paris 1673. 12. 2. Voll.* & *anglice* interprete *H. Brome London 1674. 8.* CLAVDII FERRARII de *Bello Batauico* Libri

ſtoriarum Libri in linguam *anglicam* atque editi *London 1670. 8.* Edita quoque eſt auctore CHRISTOPHORO WASE *anglice, Hiſtoria Franciæ ſub Miniſterio Cardinalis Mazarini,* qua res maxime memorabiles a tempore exceſſus Ludouici XIII. vſque ad mortem ipſius Cardinalis exponuntur, *London 1661. 8.* Grauiſſimas lites cum Romana Curia ob illatas a *Corſis* Romæ Legato Regio *Crequio* iniurias exponit pereleganter ſcripta: *Hiſtoire des Demelez de la Cour de France avec la Cour de Rome au Sujet de l' Affaire des Corſes* par FRANÇOIS SERAPHIN REGNIER *de* MARAIS, *Abbé de Saint Laon de Touars, Secretaire perpetuel de l' Academie Françoiſe 1707. 4.* ex typographia Regia, ab auctore rerum harum callentiſſimo compoſita. Ad euentus ſingulares resque Gallorum ſub Rege Ludouico XIV. diuerſis Europæ aliisque in oris geſtas, pertinent: *Hiſtoria di Francia nelle tre primi anni di Pace ſeguiti doppo il Trattato de'Pirenei, da* MICHELE ANGELO MARIANI, in *Venetia 1667. 4.* De geſtis in Africa commemorat: *Relation de diverſes particularitez de l'Expedition de Gigery en Affrique par l'Armee du Roy commandee par le Duc de Beaufort, & la Retraite des Troupes Françoiſes decrite* par *de* CASTELLAN *du 25. Octobre 1664.* quæ narratio proſtat in *Recueil des diverſes Pieces hiſtoriques, Cologne 1666. 12.* De geſtis copiarum Domui Auſtriacæ in ſubſidium miſſarum extat expoſitio, inſcripta: *Relation de la Campagne de Hongrie (1664.) & des Combats de Kermain & de Saint Godar entre les Allemans, les François & les Turcs,* in ea quam iam excitaui Collectione. Sic quoque editum: *Iournal de la Marche du Marquis de Faroy contre les Iroquois de la Nouvelle France, en 1665. Paris 1667. 4.* Varios non minus regiminis Ludouiciani, vel bellicarum actio-

ctionum, euentus illuſtrant intermixtis tamen amoribus, amœniſſime & liberrime ſcriptæ: *Memoires de* ROGER RABUTIN *Comte* DE BVSSI *Lieutenant general des Armees du Roy, ſur les divers evenements de ſa vie & de ſon tems depuis 1634. juſqu'en 1666. Paris 1694. 4. & ibid. eodem anno 8. 3. Voll.* Maioris vſus in rebus hiſtoricis & politicis ſunt, quum *Grammontius* grauiſſimis negotiis fuerit adhibitus, *Memoires d'* ANTOINE *Marechal de* GRAMMONT, *Duc & Pair de France, Commandeur des Ordres du Roy, Gouverneur de Navarre & de Bearn donnez au public par le Duc* ANTOINE CHARLES *de* GRAMMONT *ſon fils, Pair de France, Paris 1716. 12.* quarum Tomo ſecundo Legatio ipſius in Germaniam *Francofurtenſis* a. 651 & in Aulam Madritenſem petendæ regiæ ſponſæ cauſſa facta a. 1659. commemorantur. Ad ſupplendam hiſtoriam regni huius *Ludouiciani* aliqua præſidia dabunt: *Memoires de divers Emplois & Actions du Marechal du* PLESSIS PRASLAIN *depuis l'an 1628. juſqu' en 1671. Paris 1676. 4.* De occupationibus vrbium & prouinciarum *Belgii Hiſpanici* ex *Iure Deuolutionis* fundamentisque Iuris, quod allegabat Rex, plures extant narrationes atque expoſitiones breuiter ipſe Rex eas exponere voluit, in: *Lettre du Roy touchant la Reſolution d'entrer en armes dans les Paisbas Eſpagnols pour ſe mettre en poſſeſſion de ce qui devoit lui en revenir du Chef de la Reine, Paris 1667. 4.* Ad Hiſtoriam Belli vero quo anno 1672. Rex *Belgas Fœderatos* adortus, præter relationes multas captarum vrbium, faciunt: *Journal de la Guerre d'Hollande, depuis le depart du Roy juſqu' a ſon retour en 1672. par* HENRY ETIENNE *Sieur du Belle, Paris 1673. 12. 2. Voll.* & *anglice* interprete *H. Brome London 1674. 8.* CLAVDII FERRARII de *Bello Butauico* Libri

 Duo,

Duo, *Londini 1672. 8.* nec non: *Breuiculum Ludouici XIV. aduerſus Batauos Anno 1672.* auctore AEGIDIO LACARRY e Societate Ieſu, *Claromonti 1672. 4.* Secretiora pandit in primis Tractatus Duueranos inter Carolum II. Regem Magnæ Britanniæ ſororemque eius Ducem Aurelianenſem, ideoque ſtatim ſuppreſſa apud Gallos, cuius auctor in carcerem Baſtilianum miſſus, *Hiſtoria* nimirum *della Guerra d'Olandia nell' anno 1672. in Parigi 1682. 12.* & ex verſione *gallica, Paris 1682. 12.* & ex *anglica* interpretatione reperitur *Tomo Primo*, compilationis quæ inſcribitur: *Collectio Tractatuum Politicorum* edita *anglice London 1705. f.* Scriptor huius inuiſi adeo libelli fuit JEAN BAPTISTE PRIMI, *Viſconti, Comte de St. Majole.* Addatur his *Abrege hiſtorique des Guerres des Provinces unies, Amſterdam 1674. 12.* hæc quoque tempora aliqua ratione illuſtrare poterunt, quæ inſcribuntur: *Memoires de Mr. d'* ARTAGNAN, *Capitaine Lieutenant de la premiere Compagnie des Mouſquetaires du Roy, contenant pluſieurs choſes ſecretes & particulieres arrivees ſur le Regne de Louis le Grand juſqu' au Siege de Maeſtricht en 1673. Cologne 1700. 12. 3. Voll.* & *Amſterdam 1700. 12.* ſed multa quæ veritati non ſunt conſona addidit, qui has compilauit GATIEN *de* COURTILZ. atque: *Memoires de Gaſpar Comte de* CHAVAGNAC *Marechal de Camp des Armees du Roy & Lieutenant General de l'Empereur, & ſon Ambaſſadeur en Pologne Beſançon 1699. Paris 1700. Amſterdam 1700. 12.* qui, more plerorumque talium ſcriptorum, ſibi nimium tribuit. Meliores ad hoc argumentum illuſtrandum habentur, quæ *anglice* editæ: *Memoriæ rerum Gallicarum ſub regno Ludouici XIV.* quibus bellicæ actiones Principis Condæi & Turennii Mareſchalli Franciæ enarrantur, editæ *London*

Ian 8. atque: *La Vie du Vicomte de Turenne, par du* BUISSON, *Capitaine du Regiment de Verdelin, Cologne* 1685. 12. & ex noua editione *Cologne* 1688. 12. *Haye* 1695. 12. adſcribitur hæc vitæ expoſitio GATIEN *de* COURTILZ, quem iam nominauimus, nec non: *Memoires des dernieres Campagnes de M. de Turenne en Allemagne & de ce qui s'eſt paſſé depuis ſa mort ſous le Commendement du Duc de Lorge, Paris* 1678. 12. 2. *Voll.* Cetera Belli in Belgio memorabilia exponunt ſcriptiones hæ: *Lâ Campagna de Re Chriſtianiſſimo nell' anno* 1677. *dal Signor* PRIMI *Viſconti, Conte de San Majole,* in *Parigi* 1677. 12. & *gallice*, cum variis, de obſeſſis tum & captis Vrbibus, adiectis relationibus, *Paris* 1677. 12. atque *anglice*, *London* 1679. 8. qui & publicauit: *Succeſſi della Guerra nell' anno* 1678. in *Parigi* 1678. 12. & *gallice*, *Paris* 1679. 12. addatur: *Relation de la Campagne de Flandres en* 1678. *& en Allemagne juſques a la Paix par* D. C. *Paris* 1679. 12. 2. *Voll.* ac *Hiſtoire de la Guerre d' Hollande depuis l'an* 1672. *juſqu'en* 1677. *la Haye* 1689. 8. cuius auctor habetur: GATIEN *de* COURTILZ, nec omittendus eſt hic: *Le Mercure Hollandois, ou les Conquête du Roy en Hollande, en Franche Comte, en Allemagne, en Catalogne, & generalement ce qui s'eſt paſſe dans l'Europe pendant la Guerre depuis l'an* 1672. *juſqu' à la fin de* 1679. *par* PIERRE LOUET *de Beauvais, Docteur en Medicine & Hiſtoriographe de Son Alteſſe Royale de Dombes, Lyon* 1673-1680. 12. 10. *Voll.* iungi poſſunt: *Memoires hiſtoriques de ce qui s'eſt paſſé de plus remarquable en Europe, depuis l'an* 1672. *juſqu' en* 1679. *tant aux Guerres contre les Hollandois, qu'a la Paix de Nimegue par* M. D. *Paris* 1692. 12. 2. *Voll.* quas adſcribunt à MARIE CATHERINE *de* JUMEL *de* BERNEVILLE *Comteſſe d'*AUNOY. Has longe ſuperant, plenæ ſingula-

 rium

rium obſeruationum, a ſcriptore qui rebus maximis adfuit collectarum: *Memoires de tout ce qui s'eſt paſſé dans la Chrètiente, depuis le commencement de la Guerre, en 1672. juſqu' a la concluſion de la Paix en 1679. traduits de l'Anglois du Chevalier* TEMPLE, *la Haye 1692. 1694. 12. Vtrecht 1707. 12.* Præter hos aliquam rebus ciuilibus, ſacris, bellicis ſub *Ludouico XIV.* geſtis lucem adfundere poſſunt ii libelli, qui vitam & acta quorundam adminiſtrorum & Ducum belli inſignium, recenſent, quales ſunt: *Hiſtoire de la Vie & des Actions du Prince de Condé & de ce qui s'eſt paſſé de plus conſiderable depuis 1640. juſqu' en 1686. par* P. *Cologne*, ſiue apud *Batauos 1694. 12.* & ex *Secunda editione* reuiſa, correcta, aucta *Cologne 1695. 12.* & *Memoires du Duc de* NAVAILLE *& de la* VALETTE *Pair & Marèchal de France, contenant ce qui s'eſt paſſé depuis l'an 1635. juſqu'en 1683. Paris 1691. 12. Paris & Amſterdam 1701. 12.* nec non: *Memoires de* M. L. C. D. R. i. e. *Comte de* ROCHEFORT *contenant ce qui s'eſt paſſé de plus particulier ſous le Miniſtere du Cardinal de Richelieu & du Cardinal Mazarin, avec pluſieurs particularitez du Regne de Louis le Grand, Cologne 1687. 12.* ex Editione ſecunda *la Haye 1688. 1692. 12. & 1696. 12.* verus auctor eſt GATIEN *de* COURTILZ. qui tamen vt amœniorem faceret expoſitionem multa addidit ad rem haut facientia. Idem ſcriptor produxit ſimili commentandi modo quoque: *Memoires du Comte de* VORDAC, *General des Armees de l'Empereur, où l'on voit ce qui s'eſt paſſé en Hongrie & enſuite en Flandres, depuis l'an 1661. juſqu' au Siege de Namur, Paris 1702.* & apud *Batauos 1703. 12. Memoires de* JEAN BAPTISTE *de la* FONTAINE *Chevalier, Seigneur de Savoye & de Fontenay, Brigadier & Inſpecteur General des Armees du Roy contenant ſes Avantures depuis

depuis 1636. juſqu'en 1697. *Cologne* 1697. 12. *la Haye* 1698. 12. De negotiis ſtatus ex parte agunt: *Vie du Jean Baptiſte* COLBERT *Miniſtre d'Etat ſous Louis XIV. Cologne* 1695. 12. cui conjungendum: *Teſtament politique de* JEAN BAPTISTE COLBERT, *Miniſtre d'Etat, où l'on voit ce qui s'eſt paſſe ſous le Regne de Louis le Grand juſqu'en* 1683. *avec des Remarques ſur le Gouvernement du Royaume, Haye* 1694. 12. cuius auctor, imitatione exprimere voluit alium huius commatis libellum inſcriptum: *Teſtament politique du Cardinal Richelieu*, ſed non pari ſucceſſu. Tale ſcriptum fictum quoque eſt: *Teſtament politique du Marquis de Louvois Miniſtre d'Etat ſous Louis XIV. où l'on voit ce qui s'eſt paſſe de plus remarquable en France juſqu' a ſa mort, Cologne* 1695. 12. Recentiorum a *Pace Pyrenaea* condita, bellicorum negotiorum & Pacis non vna vice cum Gallorum insigni emolumento initae hiſtorias tradunt ſequentes. Et quidem *Pacis* celeberrimae ad radices montium *Pyrenaeorum* ſancitae arcana illuſtrant inſigniter: *Lettres du Cardinal Mazarin, où l'on voit le ſecret de la Negociation de la Paix des Pyrenees, a Amſterdam* 1693. 12. atque Scriptores ceteri de Pace *Pyrenaea*, quos iam Cap. III. p. 289. indicauimus. Coniungatur: *Hiſtoire du Miniſtere de Cardinal Jules Mazarin, à Lyon* 1673. 12. 3. *Voll.* De Pace *Neomagenſi* externa exponunt: *Actes & Memoires de la Paix de Nimegue, Amſterdam* 1680. 12. 4. *Voll.* & quae eleganter ac polite ſcripta eſt: *Hiſtoire de la Negociation de Nimegue par Mr. de S.* DISDIER, *Paris* 1680. 12. Grauamina ob non ſeruatam hanc Pacem, exhibent: *Memoires de Contreventions faites par la France au Traite de Niemegue* 1682. 12. Res bellicae poſt ruptam hanc Pacem enarrantur in: *Journal des Marches, Campemens, Batailles, Sieges &*

Mouvemens des Armees du Roy en Flandres & de celles des Alliez depuis l'an 1690. juſqu'en 1694. par VAULTIER *Commiſſaire ordinaire d'Artillerie, Paris 1694. 12.* nec non: *Memoires de tout ce qui s'eſt paſſe de plus conſiderable ſur Mer durant la Guerre avec la France depuis l'an 1688. juſqu'en 1697. traduit de l'Anglois de* BVRCHETT *Secretaire de l'Amirauté, Amſterdam 1704. 12.* atque: *Memoires de tout ce, qui s'eſt paſſe de plus conſiderable pendant la Guerre depuis 1688. juſqu'en 1698. par de* MASSIAC, *Lieutenant des Grenadiers dans le Regiment de la Reine, Paris 1698. 12.* Pacem ſubſequutam *Ryſwicenſem* ex parte illuſtrare quoad ea quæ publice geſta ſunt, poterunt: *Actes & Memoires des Negociations de la Paix de Ryswick, Haye 1699. 12. 4. Voll.* atque ex auctiore Editione *ibid. 1707. 12. 5. Voll.* Cum his iungendæ: *Memoires touchant la Paix de Ryswick par du* MONT, *a la Haye 1699. 12. 4. Voll.* quibus præmiſit Hiſtoriam rerum a condita Pace *Monaſterienſi* geſtarum, quam tamen ſaltim vſque ad annum *1676.* perduxit. Vltimi, ſed atrociſſimi quod *Ludouicus XIV.* ob *Hiſpanicam Succeſſionem* geſſit Belli cauſſas & viciſſitudines exponunt: *Memoires touchant la Guerre preſente de l'an 1700. la Haye 1703. 12.* quarum auctor Mr. *du* MONT. Pro *Gallis* autem ſcriptæ ſed lectu dignæ & exaratæ culte: *Lettres d'un Suiſſe à un François ſur les Interêts des Princes de l'Europe de la Guerre preſente de 1709. Basle* ſiue potius *Paris 1703. 12. 8. Voll.* quarum auctor *Mr. de la* CHAPELLE Academiæ Franciæ ſocius. Multis ex partium ſtudio expoſitis, ludicris & forte fabuloſis inſunt quædam quæ notari merentur in libro, inſcripto: *La Guerre, ou Memoires du Comte D. contenant quantite de choſes particulieres qui ſe ſont paſſees dans les Cours d'Allemagne, de France, d'Eſpagne, de Savoye & d'Italie,*

d'Italie, *Cologne* 1702. 12. cuius auctor habetur *de* GRAND CHAMP *Capitaine dans le Regiment de Lillemarais.* Prodiit iterum auctus per alium vſque ad annum 1705. *Cologne* 1706. 12. Similis fere conditionis eſt: *La Guerre d'Eſpagne, de Baviere & de Flandres, du Marquis *** contenant ce qui s'eſt paſſe de plus ſecret & de plus particulier depuis le commencement de cette Guerre, juſqu' a la fin de la Champagne de* 1706. *avec le Plan des Batailles qui ſe ſont données, Cologne* 1706. 12. Noua editio aucta & continuata vſque ad annum 1707. *la Haye* 1707. 12. atque *tertium* ſub titulo: *Memoires du Marquis* D***. *Cologne* 1712. 12. quæ profectæ, ex indicio viri eruditi, e calamo GATIEN *de* COURTILZ, alii Marchioni *de* SOUFFENAGE adſcribunt. Tempora quædam diuturni huius Belli illuſtrare poſſunt ſequentes libelli: *Hiſtoire des dernieres Campagnes de* LOUIS JOSEPH *Duc de* VENDÔME, *qui contient la fidelite heroique des Eſpagnols au ſervice de Philippe V. les divers evenemens qui ſe ſont paſſez en Eſpagne depuis l'arrivee de Mr. de Vendome juſqu' a ſa mort (en* 1712.) *avec ſon Eloge & ſes autres Campagnes par le Chevalier de* BELLERIVE *Capitaine de Dragons, temoin oculaire, Paris* 1714. 12. Particulares ſunt narrationes: *Relation de la Campagne de Tannieres, où Journal de la Campagne de* 1709. *Haye* 1710. 12. & *Relation de la derniere Campagne & de l'Affaire de Denain (en* 1712.) *avec une Carte de tous les Mouvemens des François, la Haye* 1713. 4. vt & *Relation de la Campagne du Marechal de Villars en* 1712. *par* GAYOT *de Pitaval, Paris* 1712. 12. & *Campagne du Marêchal de Villars en* 1712. *ſuivie de la Paix de Raſtat, par le meme, Paris,* 1713. 12. quæ tamen omnes ſimilesque cum grano ſalis ſunt legendæ, quum auctores partium ſtudio fuerint quandoque ducti.

De Pace *Vltraiectenſi* & *Raſtado-Badenſi* adhibendæ *Actes & Memoires de la Paix d'Vtrecht, Vtrecht 1713-1715. 12. 6. Voll.* & *Hiſtoire du Congres & de la Paix d'Vtrecht comme auſſi de celle de Raſtadt & de Bade, Vtrecht 1716. 12.* quæ tamen ſatis breuis & fere ieiuna eſt. Ad conſeruandam apud poſteros rerum geſtarum gloriam *Ludouici XIV.* omnia comparata fuerunt, quæ humana adulandi ratione excogitari potuit, quorſum referendæ ſunt & *Statuæ*, quas inter ſuperba admodum illa eſt, quæ in foro Victoriæ poſita fuit, cuius deſcriptio extat ſub titulo: *Deſcription du Monument erigé a la gloire du Roy par le Marechal de la Feüillade, avec les Inſcriptions de tout l'Ouvrage Paris 1686. 4.* cuius ſcriptor FRANÇOIS SERAPHIN REGNIER *de* MARAIS. Plures ſcriptis commentariis memoriam geſtorum regiorum æternitati commendare voluerunt, quorum tamen complacendi ſtudium a grauibus merito notatur viris, tales ſunt: *Hiſtoire de la Monarchie Françoiſe ſous le Regne de Louis XIV. contenant ce qui s'eſt paſſé de plus remarquable depuis 1643. juſqu' en 1688. par* SIMON *de* RIENCOVRT *Correcteur de la Chambre des Comptes, Paris 1688. 12. 2. Voll.* eadem Hiſtoria prodiit continuata vsque ad annum *1692. Paris 1692. 12. 2. Voll.* & aucta cura THOMAE CORNEILLE, *Paris 1692. 3. Voll. 12.* breuem rerum geſtarum annotatam ſeriem exhibet: *Hiſtoire abregee de Louis XIV. contenant ce qui s'eſt paſſe de plus remarquable ſous ſon Regné depuis 1643. juſqu' en 1692. par* ROGER RABVTIN *Comte de* BVSSY, *Paris 1699. 12.* exiliter ſcripta. Talis libellus quoque eſt: *de la* BIZARDIERE *Hiſtoire de Louis le Grand, Paris 1712. 12.* & *Diſcours hiſtorique du Regne de Louis le Grand par* MIRAT *de la* TOUR Gouverneur de Tulle *Paris 1705. 12.* Similis inſtituti ſunt: *Faſti Ludouici Magni accurate*

curate digeſti a JOANNE STEPHANO *du* LONDEL *e Societate Ieſu*, *Paris 1694. folio patente*, qua a natiuitate Regis annoque 1638. ad d. 27. *Maji 1693.* ſtrictim res annotantur, prodiere *gallice*, *Paris 1693. 8.* inſertæ, *les Faſtes de la Maiſon d'Orleans*, editis eodem auctore. Prodierunt non minus: *Annales bellici & triumphales Ludouici Magni*, auctore MICHAELE ANGELO Barone de WOERDEN *1697. f.* Panegyricum hiſtoricum præbent: *Eſſais du Regne de Louis le Grand juſqu' en 1697. par* LOUIS *le* GENDRE Chanoine de l'Egliſe de *Paris*, *Paris 1697. 4. ibid. 1698. 12. Cologne 1698. Paris 1699. 1701. 12.* Laudes Regis copioſe quoque celebrauit: *Hiſtoria di Luigi XIV. dall' Anno 1648. ſin all' anno 1655. di Conte* GALEAZZO GVALDO *1655. f.* Addi poſſunt: *Hiſtoria di Ludovico XIV. Re di Francia*, in *Milano 1704. 12.* atque: *Della Hiſtoria di Ludovico il Grande deſcritta da* FILIPPO CASSONI *Genoveſe*, *dall' anno 1638. ſin al principio dell' anno 1706. in Milano 1706. 4.* Ad gloriam Regis cumprimis comparata eſt: *Hiſtoire du Roy Louis le Grand par les Medailles*, *Emblêmes*, *Deviſes*, *Jettons*, *Inſcriptions*, *Armoiries* & autres Monuments publics: *recueillis & publiez par* CLAUDE FRANÇOIS MENESTRIER *Jeſuite*; *gravez par* JEAN BAPTISTE NOLIN, *Paris 1689. f.* & ex aucta nummorum iconibus editione ſecunda, *Amſterdam 1691. f.* & hæc quoque repetita editio *Pariſiis 1693. f.* edita cum Diſcurſu de regis vita, multisque numis & figuris augmentata a ſociis quibusdam Academiæ FranciCæ, prodiit quoque germanice, *Baden 1704. f.* Sed hoc opus longe vincit ſuperatque aliud ſplendidiſſimum magnisque ſumptibus procuratum, cuius index eſt: *Medailles ſur les principaux evenements du Regne de Louis le Grand avec des Explications hiſtoriques par Meſſieurs*

Meſſieurs de l'Academie Roïale des Medailles & des Inſcriptions, Paris, de Imprimerie Roiale 1702. f. Confectum hoc commemorabile opus directore Abbate & generis & eruditionis ornamentis ſplendidiſſimo BIGNONIO, a viris ingenioſiſſimis eruditiſſimisque FRANÇOIS CHARPENTIER; PAUL TALLEMANT; JEAN RACINE; NICOLAS BOILEAV *Sieur* DESPREAVX; JACQVES *de* TOUREIL: EUSEBE RENAUDOT; ANDRÉ DACIER atque ETIENNE PAVILLON. Icones numorum æri incidit inſignis artifex le CLERC, cetera foliorum ornamenta in fronte, margine & fine adponi hodie ſolita (*Vignettes avec les Brodures*) ſculpta ingenioſiſſime par BERIN, figuras formasque typorum inuenit ſcientiſſime M. *de* BILLETS & efformauit *Mr*. GRANDJEAN. Tot ingeniorum cura & tot artificum opera productus liber, qui in hac editione non fuit in commercio, Regis ſolum liberalitate datus donatusque, qua de cauſſa cupidis immani quandoque pretio venditus fuit. Prodiit autem alia minoris pretii editio, quæ tot ſuperflua fere non habet ornamenta *Paris 1702. 4.* atque in hollandicum idioma translata cum Præfatione Interpretis *Amſterdam 1715. f.* Excuſa etiam eſt in *Germania* editio altera *Pariſienſis*, ſed non eo nitore, quo ſe commendat Gallica. Recentiores & pleniores, Hiſtoriæ Ludouicianæ ſcriptores ſunt: *Hiſtoire du Regne de Louis XIV. où l'on trouve une recherche exacte des intrigues de cette dans les principaux Etats de l'Europe, par* H. P. D. L. D. E. D. *Amſterdam 1717. 12. 7. Voll.* & ex Editione auctiore & emendatiore *Amſterdam 1718. 12. 10. Voll.* Sub his literis latet ſcriptor HENRY PHILIPPE *de* LIMIERS *Docteur en Droit*, qua compilatione actorum & monimentorum inſignem conduxit ſyllogen, an vero arcanorum negotio-

tiorum cauſſas omnes rationesque aperire potuerit vir doctiſſimus, ſuo relinquo loco. Cultiſſime ſcripta eſt, vt omnia huius auctoris: *Hiſtoire de Louis XIV. par* ISAAC *de* LARREY *Hiſtoriographe des Etats Generaux de Hollande. Amſterdam 1718. 4. mai.* atque *ibid. 1718. 12. 10. Voll.* ſed licet vnus exulum fuerit Gallicorum, nec tamen ſingularem, quem in Reges ſuos habent adfectum deponere potuit Dn *de Larrey*, ceteris, quæ ad ſcribendam hiſtoriam requiruntur virtutibus, ornatus inſtructusque. Ex *Anglis* quidam, vel viri in Britannia Magna viventes, libere de quibusdam Ludouici XIV. actionibus & expoſuerunt & iudicarunt, quorſum facit liber inſcriptus: *Arcana Gallica, or, the ſecret Hiſtory of France for the laſt Century, London 1714. 8.* qua ſumma libertate commentatur auctor, qui & edidit: *The ſecret Hiſtory of Europe, London 1715. 8. 4. Voll.* cuius tres priores Partes & in gallicum idioma translatæ, editæ hoc titulo: *Hiſtoire ſecrete des Intrigues de la France en diverſes Cours de l'Europe, Londres 1714. 1715. 8. 3. Voll.* quibus cumprimis ſecretæ conuentiones cum Carolo II. atque Iacobo II. Magnæ Britanniæ Regibus in lucem proferuntur. Legendæ tamen eiusmodi arcanæ hiſtoriæ iudicio adhibito, neque iisdem temere fides adhibenda. Editæ & aliæ *anglico* ſermone de rebus & vita *Ludouici XIV.* expoſitiones, qualis *Londini 1709. 8.* lucem vidit, quæ variis ſuffulta actis & documentis ſcriptorque ſe a partium ſtudio remotum ſcribit. Alia eiusmodi *Vita, Londini 1716. 8. 8. Voll.* prodiit, quæ tamen non niſi nota, ſiſtit. Ex ipſis Gallis libere, aperte & vt videtur cordate de habitu animi geſtisque *Ludouici M.* ſententiam dixit, auctor libelli: *Memoires & Reflexions ſur les principaux evene-*

quæ eſt copioſior & auctior, ſed deſunt in hac Genealogiæ Familiarum, quæ a Reginis & Principibus ſanguinis ſequioris ſexus deſcendunt, quibus deſtinatum erat *Volumen tertium*, quæ expoſitiones, in *ſecundo Volumine*, Editioni anni *1628.* extant, vtræque ergo ſunt coniungendæ Præcipuum autem in hoc argumento opus eſt: *Hiſtoire genealogique & chronologique de la Maiſon Roïale de France, de Grand Officiers de la Couronne avec les qualitez, l'origine & le progrès de leur Famille: enſemble le Catalogue des Chevaliers du Saint - Eſprit; le tout dreſſé ſur Chartres, Titres & autres Preuves par* ANSELME (de la Vierge Marie) *Auguſtin déchauſſé Paris 1674. 4. 2. Voll.* & ex aucta inſigniter *Editione, ſecunda*, ſub titulo: *Hiſtoire genealogique & chronologique de la Maiſon Roïale de France, des Grands Officiers de la Couronne, & de la Maiſon du Roy, avec les qualitez, l'origine & le progrès de leur Famille: le tout dreſſé ſur les Titres originaux, Regiſtres des Chartres du Roy, du Parlement, de la Chambre des Comptes, du Châtelet de Paris; Cartulaires de l'Egliſe; Manuſcrits & Memoires qui ſont dans la Bibliotheque du Roy & autres, par le Pere* ANSELME, *Auguſtin déchauſſé. Seconde Edition revûë, corrigée & augmentée par l'Auteur, après ſon decès, continuée juſqu' a preſent par un de ſes amis*, i. e. HONORE CAILLE *du* FOVRNI *Auditeur de la Chambre des Comptes, Paris 1712. f. 2. Voll.* Pars huius Operis nempe Genealogica aucta ex parte prodiit *Amſterdam 1713. f.* Ex Germanis ſolertiſſimus in Genealogiis vir IACOBVS WILHELMVS IMHOF ſummo ſtudio conduxerat: *Excellentium Familiarum, ſcilicet Regum, Principum, Ducum, Pariumque in Gallia Genealogias, a prima earum origine ad præſens æuum deductas, & notis hiſtoricis, quibus memorabilia Regni Galliæ*

Regum-

Regumque & clarorum toga & ſago virorum facta, moresque & dignitates recenſentur, illuſtratas, Norimberga 1687. f. & ante hunc prodierunt: *Illuſtriores Galliæ Stirpes Tabulis Genealogicis comprehenſæ a* JACOBO PHILIPPO SPENERO, *Francofurti 1689. f.* De *Genealogia Regum, primæ* Stirpis cum fructu conſuli poſſunt: *Exegeſis de Genealogico Stemmate Regum Francorum primæ Stirpis ab anno 644. ad annum 741. per tres Dagobertos deducendo*, quæ auctore GODEFRIDO HENSCHENIO eſt ſcripta atque præmiſſa *Tomo Tertio Menſis Martii* Actorum Sanctorum, quales *Exegeſes* & *Tomo Tertio* laudatorum Actorum *Menſis Aprilis* occurrunt. Eiusmodi *Genealogiæ* & *Tomo Primo* Scriptorum Rer. Francic. *Duchesniano p. 793. 794.* extant, atque in CAROLI *le* COINTE *Annalibus Eccleſ. Francorum Tom. V.* ad *a. 743. n. 77. & 78.* & *a. 798. n. 86. Genealogiæ* veteres ſtirpis *Carolingicæ* proſtant in CANISII *Lectionum* antiquarum *T. V. p. 687.* vet. edit. atque in DACHERII *Spicilegio* T. II. p. 642. 800. 803. Edit. primæ nec non *Tomo II.* DUCHESNIANO p. 20. & in PITHOEANA *Collectione XII: Scriptor. p. 303.* Ad hanc *Genealogiam* illuſtrandam quoque faciunt ſingulares quidam libelli, quibus ſententiæ quædam in hac parte Genealogiæ vel aſſeruntur vel oppugnantur, quales ſunt: *Diſcours hiſtorique contenant le Mariage d'Ansbert & de Blitilde pretenduë fille de Clotaire I. par* LOÜIS CHANTEREAU *le* FEVRE Conſeiller d'Etat, *Paris 1647. 4.* qua Genealogiam ab Ansberto Senatore Romano Duce Auſtraſiæ deductam falſam & ſuppoſititiam declarat. Huic oppoſitus eſt: *Diſcours hiſtorique du* P. L. (i. e. PHILIPPE LABBE, Jeſuite) *touchant le mariage d'Ansbert le Senateur & de Blitilde, fille de Clotaire I. Roy de France, aieül de ſaint Arnoül,*

duquel ſont deſcendües la ſeconde & troiſieme Lignée de nos Rois, dedie à Mr. le Prince, Paris 1647. 4. atque alius Diſcurſus: *de Matrimonio Ansberti & Blitildis aduerſus Fabrum*, auctore JOANNE JACOBO CHIFFLETIO, Doctore Medico, Equite Aurato, qui reperitur in ipſius *Vindiciis Hiſpanicis Cap. I. Appendicis ad lumina noua prærogatiuæ* editis *Antwerpiæ 1650. f.* huic & Fabro ſe opponere voluit MARCVS ANTONIVS DOMINICY Cadurcenſis Sacri Conſiſtorii Conſiliarius, in libro cui titulus: *Ansberti familia rediuiua contra Ludouici Cantarelli Fabri, & Joannis Jacobi Chiffletii Obiectiones vindicata: ſiue Linea ſuperior & inferior Stemmatis ſancti Arnulphi. Pars prima, ſeu confutatio Diſſertationis Ludouici Cantarelli Fabri, de Nuptiis commentitiis Ansberti cum Blitilde Clotarii Regis filia* (quas nuptias veras fuiſſe tuetur.) *Pars altera, ſiue germanum Hugonis Capeti ſtemma illuſtratum, aduerſus Joannem Jacobum Chiffletium, Pariſiis 1648. 4. Tertiæ* ſtirpis *Genealogiam* inueſtigarunt inter plures alios, in *Extrait de la Genealogie de Hugues Capet, Roy de France & des derniers Succeſſeurs de la Race de Charle-Magne en France, Paris 1594. 8.* cuius verus auctor eſt PONTVS *de* THIARD Epiſcopus Catalaunenſis, oppoſitusque hicce libellus *Stemmatibus Ducum Lotharingiæ Franciſci de* ROSIERES. In primis autem hic commemoranda: *La veritable Origine de la ſeconde & troiſieme Lignee de la Maiſon de France, juſtifiees par pluſieurs Chroniques & Hiſtoires d'Auteurs contemporains, Epitres des ſouverains Pontifes & autres grands Perſonnages, Vies des Saints, Chartres des diverſes Egliſes & Abbaïes, Titres publiez & autres Preuves dignes de foy tant imprimees que non encore imprimees* par JEAN *du* BOUCHET, *Chevalier de l'Ordre du Roy, Conſeiller*

& Maî-

Maître d'Hotel ordinaire de Sa Majeſte, Paris 1646. 4. Cumque JOANNES JACOBVS CHIFFLETIVS variis ſcriptis multo ſtudio negaſſet *Hugonem Capetum* deſcendentem eſſe e Linea maſcula *Carolingorum*, edita eſt magno non minus labore conquiſita: *Genealogiæ Franciçæ plenior Aſſertio Vindiciarum Hiſpanicarum, nouorum Luminum, Lampadarum hiſtoricarum & Commentatorum libellis &c. a* JOANNE JACOBO CHIFFLETIO *inſcriptis, ab eoque in Francici nominis iniuriam editis inſperſorum, omnimoda Everſio, auctore* DAVIDE BLONDELLO Hiſtoriarum Profeſſore Leidenſi, *Amſtelodami 1655. f. 2. Voll.* quo in opere, præter ea, quæ ad argumentum, quod ornandum ſibi ſumſerat, reperias ſingularia multa ad vtriusque Franciæ res & prærogatiuas, & nihil merito deſideres, quam indicem accuratum huiusmodi ſingularium. Ante hoc opus editum, prodierat: *Aſſertor Gallicus contra Vindicias Hiſpanicas Joa. Jacobi Chiffletii, ſiue Hiſtorica diſceptatio, qua arcana regia, politica & genealogica Hiſpanica confutantur, Francica ſtabiliuntur*, auctore MARCO ANTONIO DOMINICY, Jurisconſulto, *Pariſiis è* Typographia Regia, *1646. 4.* cui mox oppoſita: *Ad Vindicias Hiſpanicas Lumina noua genealogica de Stemmate Hugonis Capeti aduerſus Aſſertorem Gallicum*, auctore JOANNE JACOBO CHIFFLETIO, *Antwerpiæ 1647 f.* & inter *Opera Hiſtorico-Politica* iunctim edita. Cumque porro editæ fuiſſent: *Les diverſes Opinions ſur l'origine de la Lignee des Rois de France dite des Capevingiens vulgairement nommee la troiſieme Race. La veritable origine de Hugues Capet deſcendu de la même tige que celle de l'Empereur Charle Magne, Childebrand Comte & Duc de Matrie, les Ducs & Marquis de France, Comtes de Paris & d'Aniou* par *Meſſieurs de Sainte-*

 Marthe,

Marthe, quæ extant *Libro XI.* horum fratrum *Hiſtoriæ Familiæ Francicæ*, edita contra fuit: JOANNIS JACOBI CHIFFLETII *Mantiſſa in Sammarthanos de fabuloſo ſtemmate Hugonis Capeti*, quæ addita *Vindiciis Hiſpanicis*, *Antwerpiæ* 1647. 1650. *f.* editis, qui CHIFFLETIVS etiam oppoſuit operi *Blondelliano* iam laudato, bina opuſcula, vnum inſcriptum: *Imago Francici Euerſoris* DAVIDIS BLONDELLI, *Miniſtri Calviniſtæ*, *Clypei Auſtriaci Liber prodromus*, quod *Tomo II. Operum Hiſtorico-Politicorum*, *Antwerpiæ* 1655. *f.* editorum extat, alterum prodiit ſub indice: *Verum ſtemma Childebrandinum*, *contra Dauidem Blondellum*, *Miniſtrum Caluiniſtam*, *aliosque Auſtriaci ſplendoris aduerſarios*, *Antwerpiæ* 1656. *f.* A parte Gallorum porro prodiit opuſculum, cui titulus: *Le vrai Childebrand*, *ou Reponſe au Traite injurieux de Jean Jacques Chifflet*, *contre le Duc Childebrand*, *frere du Prince Charles Martel*, *& duquel deſcend la Maiſon de Hugues Capet*, *par un bon François*, *Paris* 1659. 4. cuius ſcriptor, qui in fine Dedicationis latet, A.D.C. i.e. AUTEUIL *de* COMBAULT, ſed huic reſponſum in: *Memoires des Siecles paſſez contre le faux Childebrand du Philoſophe inconnu: où le faux Childebrand relegue aux Fables. Autrement*, *Memoires touchant les Carliens iſſus de ſaint Arnoul de Mets*, *& les Capetiens de Race Saxonne*, *contre le faux Childebrand du Philoſophe inconnu*, *opus Genealogicum Gallice & Latine de induſtria mixtum*, *Bruxellis* 1659. 4. cuius auctor doctiſſimus J. J. CHIFFLETIVS. Aliam litis *Genealogicæ* de hac Familia materiam dedit ADRIEN JOURDAN, Socius Jeſu, qui *Tomo Primo Hiſtoriæ Francicæ*, quæ eodem auctore eſt edita *Pariſiis* 1683. 4. inſeruit Diſcurſum: *De l'Origine de la Maiſon Roiale de France*, ſed huic oppoſita fuit: *Hiſtoire de la veritable*

table *Origine de la troiſieme Race des Rois de France, par le Duc d'* ESPERNON; *publiée avec un Diſcours preliminaire & des Remarques par* JEAN *le* ROYER *de* PRADE, *Paris 1683. 12.* qui *Espernonius* Dux ab *Arnulfo* Epiſcopo Metenſi *Capetingos* deducit, inque hocce opuſculo inſignem doctrinæ exquiſitioris atque multæ variæque lectionis apparatum oſtendit. In hanc deductionem edita: *La Critique de l'Origine de l'Auguſte Maiſon de France par* ADRIEN JOURDAN, *Jeſuite, Paris 1683. 12.* in quo libello, in primis originibus Arnulpho Metenſi antiquioribus ab *Espernonio* diſſentit, qui *Arnulfum* a *Merouingis* deriuat, *Jourdano* eosdem a primis Francorum Regibus ante *Merouæum*, deducente. Acceſſerunt huic certamini erudito alii, etenim prodiit: *Refutation de l'opinion Duc d'* ESPERNON, *touchant Ernonon, Ademar, Adelene & Robert le Fort, par* GILLES MENAGE, *Doien de Saint Pierre d'Angers*, quæ Capite *Nono* ipſius *Hiſtoire de Sable, Pariſiis 1686. f.* editæ, extat. *Jordano* vero oppoſitæ: *Remarques ſur le Livre du Pere Jourdan, & ſur l'Origine de la Maiſon de France du Duc d'Espernon, Paris 1684. 12.* quarum auctor PIERRE SCEVOLE *de* SAINTE-MARTHE, Regis Hiſtoriographus. Noſtro tempore edita: *Diſſertation ſur l'origine des Rois de France de la troiſieme Race*, quæ elaborata a CLAUDE *du* MOULINET, *Sieur des* THUILLERIES, & comparet numero quarto Diſſertationum de motibus *Britanniæ, Pariſiis 1711. 12.* editarum, qui deſcendentes facit cum *Chifletio, Roberti* Fortis, Guelfi, Ducis Bauariæ, qui & poſtmodum edidit: *Defenſe des Diſſertations ſur l'Origine de la Maiſon de France, Paris 1713. 12.* quæ oppoſita Patris de *Tournemine* opinioni relatæ in *Memoires de Trevoux, Avril 1712.* Ad Domus *Burbonicæ* Genealogiam illuſtrandam faciunt: *Memoires & Recueil de l'Origine, Alliance & Succeſſion de*

la Roïale Famille de Bourbon, Branche de la Maiſon de France. Enſemble de l'Hiſtoire, Geſtes & Services plus memorables faits par les Princes d'icelle à la Couronne de France, La Rochelle 1587. 8. cuius auctor habetur PIERRE *de* BELLOY Avocat General au Parlement de Toulouſe, ab aliis vero adſcribitur, PELISSONIO Magiſtro libellorum ſupplicum Nauarræ, atque *La Genealogie de la Maiſon de Bourbon depuis Pharamond juſqu' a Henry IV.* par PIERRE MATTHIEU, quæ addita ipſius *Hiſtoire de la Guerre entre la France & l'Eſpagne, Paris* 1600. 8. *p.* 44. atque eiusdem: *Hiſtoire de la Paix, Paris* 1606. & 1610. 8. nec non *Hiſtoire genealogique de la Maiſon de France (de la troiſieme Race) par* SCEVOLE & LOUIS *de* SAINTE MARTHE, *Paris* 1619. 4. Addatur: *Carte generale de la Maiſon de Bourbon par* CHARLES BERNARD Hiſtoriographe de France, *Paris* 1634. *f.* atque aucta & continuata, ſub titulo: *Genealogie de la Maiſon roiale de Bourbon, avec les Portraits & Eloges des Princes qui en ſont ſortis, & les Remarques hiſtoriques de leurs illuſtres actions depuis Saint Louis juſqu' a Louis XIII. Paris* 1634-1646. *f.* 2. *Voll.* continuationis & emendationis auctor *Charles* SOREL. *Reginarum Galliæ Vitas* & memorabilia legas in *Abrege des Vies des Reines de France, par* FRANÇOIS EVDES *de* MEZERAY, quæ extat in ipſius *Hiſtoire de France*, edita *Paris* 1643. 1651. 1685. *f.* atque in *Abrege chronologique*, editionis 1701. *Reginarum Vitas* ſingillatim ſcriptas omnes heic commemorare anguſtia libri non permittit, dabimus tamen notatu digniores: Elegans eſt liber inſcriptus: *L'Heritiere de Guienne, ou l'Hiſtoire d'Eleonore, Fille de Guillaume dernier Duc de Guienne femme de Louis VII. Roy de France, enſuite d'Henry II. Roy d'Angleterre, Rotterdam* 1692. 12.

cuius

cuius auctor ISAAC *de* LARREY, Hiſtoricus celeberrimus. Celebris ob pietatem eſt *Joanna Valeſia* Ludouici XI. vxor, cuius plures vitæ deſcriptiones proſtant, qualis: *Vita beata Joannæ Valeſiæ Ludouici XII. vxoris, Fundatricis Annunciatarum B. Mariæ Virginis, Antwerpiæ 1524. f.* & *Tableau de la Vie de la bienheureuſe Jeanne de France, par* LOUIS DONY *d'* ATTICHY, *de l'Ordre de Minimes, Paris 1625. 8.* & in primis alia *Vita* huius reginæ expoſitio *gallica* par LOUIS *de* BONY, Jeſuite, *Paris 1684. 8. Ludouici XII.* Regis vxoris filiæ *Henrici VII.* Regis Angliæ, vitæ rationes enarrantur, in libello, cui index: *La Princeſſe Angleterre, ou la Ducheſſe Reine, Paris 1677. 12.* De *Catharina Medicea* Reginæ moribus & fatis iam ſupra indicati libelli aliquot. *Gallice* editus eſt: *Diſcours merveilleux de la Vie, Actions & Deportemens de Catherine de Medicis, 1575. 1649. 8.* cuius ſcripti auctores nominantur diuerſi, *Joannes* nimirum *Serranus; Theodorus Beza* atque *Henricus Stephanus* Roberti F. Scriptum eſt acerbum & latine poſtmodum verſum. Ad *Margarethæ Valeſiæ*, vxoris primæ *Henrici IV.* res pertinent, ab ipſa ſcriptæ: *Memoires de la Reine Marguerite, ſur divers evenements de ſa Vie, Paris 1629. & 1648. 8. Bruxelles 1659. 1662. 8. Paris 1661. 1666. & Cologne 1693. 12.* & eædem cum ipſius elogio, *Liege 1713. 8.* quibus errores vitæ excuſare conata intermixtis ſingularibus rerum aulicarum eius æui. *Maria Medicea* ſecundæ *Henrici IV.* vxoris fata ex parte commemorat: *Hiſtoire de la Reine Marie de Medicis jusqu' a ſon accommodement avec le Roy à Angers*, quæ impreſſa eſt & addita libro cui index: *Deſcription de la Gallerie du Palais de Luxembourg, Paris 1704. 4. & 8.* ſcriptorque BERNARD PHILIBERT MOREAV *de Mautour. Ludouici XIV.* coniux

iux erat Hiſpaniæ infans Philippi III. F. de qua extat: *Abregé de la Vie de Marie Thereſe d'Autriche, par* BONAVENTVRE *de* SORIA, *Cordelier Portuguez, ſon Confeſſeur, Paris 1683. 12.* De *regii ſanguinis Principum* vtriusque ſexus ſtatu & apanagiis erudite diſſeritur in *Memoires des Fils & Filles de France, leur Appanages & Bienfaits avec l'Inventaire des Pieces par* JEAN *du* TILLET, quæ reperiuntur in ipſius *Recueil des Rois de France,* edito *Paris 1618. 4. p. 286. & 308. Genealogia Familiarum e regio ſanguine* tam per maſculos, quam feminas deſcendentium, in maioribus de *Familia Regia* operibus iam laudatis ex parte extant, ſunt tamen & libris ſingularibus plures expoſitæ, quas omnes indicare huius non eſt loci. Sic extat: *Genealogie ſoixante & ſept Maiſons illuſtres iſſues de Merove & de Thierry Roy d'Auſtraſie,* par ETIENNE *de* LVSIGNAN, *de Chypre de l'Ordre des freres Preſcheurs, Paris 1586. 4.* Sed hic auctor fingit genealogias & credulus eſt. Antiquorum *Burgundiæ* Ducum a *Roberto* Rege deſcendentium Familiam illuſtrat: *Hiſtoire genealogique des Ducs & Comtes de Bourgogne, des Dauphins de Viennois, des Comtes de Valentinois, des Seigneurs de Montagu, de Sombernon & de Conches & des plusieurs autres Princes & Princeſſes tout iſſus de la Maiſon Roiale de France le tout juſtifie par Titres, Hiſtoires & autres bonnes preuves* par ANDRE' *du* CHESNE, *Paris 1628. 4.* A *Ludouico VI. Rege* deſcendunt Comites de *Dreux,* de quibus prodita: *Hiſtoire genealogique de la Maiſon Ducale de Dreux & de quelques autres Familles illuſtres qui en ſont deſcendues par femmes, avec les Preuves* par ANDRE' *du* CHESNE, *Paris 1632. f.* Celebris eſt in primis propter honorem regii ſanguinis Familia de *Courtenay,* quæ diuerſis temporibus & noſtro etiam, hanc prærogatiuam variis libellis, expoſuit,

de qua

de qua legendus: *Diſcours ſur la Genealogie & Maiſon de Courtenay, iſſue de Louis le Gros, Roy de France; avec les Requêtes preſentees au Roy:* par BELLIE *du* TILLET, *Sieur de Goues, Paris 1603. 8.* Extat etiam *De ſtirpe & origine Domus de Courtenay Sermocinatio, cui inſerti ſunt Libelli Regi ad hanc rem oblati (primum Gallice ſcripti) vna cum repræſentatione iuris & meritorum præſentis Inſtantiæ, addita ſunt Reſponſa celeberrimorum Europæ Juris-conſultorum, Pariſiis 1607. 8.* & quæ præcipua eſt: *Hiſtoire Genealogique de la Maiſon de Courtenay, juſtifiee par les Chartres, Titres & autres Preuves, avec figures* par JEAN *du* BOUCHET, *Paris 1660. f. Ludouicum VIII.* ſtipitem gentis ſuæ adgnoſcunt Comites *Andegauenſes*, quorum aliqui Regnum & Siciliæ & Neapoleos tenuerunt, de quibus ſingillatim agit: *Hiſtoire des Rois de Sicile & de Naples de la Maiſon d'Aniou, Paris 1707. 4.* cuius auctor NICOLAS PETRINEAV *des* NOULIS, Preſident de l'Election d'Angres & Secretaire perpetuel de l'Academie de cette Ville, qua inprimis res Carolorum I. & II. Regum enarrantur. *Genealogiam* & res Ducum *Burgundiæ* a Johanne Rege ortum habentium plurimi deſcripſerunt, ex præſtantioribus ſunt: *Rerum Burgundicarum Libri VI.* auctore PONTO HEVTERO, Delphio, *Antwerpiæ 1584. f. Hagæ Comitis 1639. 8.* atque inter *Opera* viri iunctim edita *Louanii 1651. f.* quorum Libris *Quinque* prioribus deſcribuntur maxime res geſtæ Regum, Ducum, Comitum vtriusque Burgundiæ ac inprimis Philippi Audacis, Johannis Intrepidi, Philippi Boni, Caroli Pugnacis, qui e Valeſiana Francorum Regum Familia apud Burgundos imperarunt, & in *Sexto* Libro, exponuntur Genealogiæ Familiarum Gallicarum & Belgicarum, de quibus in opere ipſo fit mentio.

Addatur: *Hiſtoire de quatre derniers Ducs de Bourgogne* par de FABERT, *Cologne 1682. 12.* atque *Extraits de divers Regiſtres & autres Enſeignemens concernant les Rois & Princes & autres ſaints Perſonnages iſſus de la Maiſon de Bourgogne, Geneve 1535. 8.* A ſexto Ludouici S. filio, *Roberto* Comite de *Clermont* originem ducunt Comites *Claromontani* atque Duces *Burbonii*, quos inter notiſſimus fatis ſuis *Carolus Burbonius*, Comes ſtabuli, qui in expugnatione Romæ vrbis vitam amiſit, de quo præter generales hiſtoricos commemorant: *La Vie & les grandes actions de Charles III. Duc de Bourbon, Connêtable de France, jusqu' au mois de Mars 1521.* par GILBERT *de* MARILLAC, *Baron de Paiſſac & de Saint-Geneſt ſon Secretaire, Paris 1612. 4.* inſerta libro, cui index: *Les deſſeins des Profeſſions nobles & publiques d'* ANTOINE *de* LAVAL; nec non *Hiſtoire ſecrete du Connêtable de Bourbon, où l'on voit les cauſes de ſa disgrace, Paris 1696. 1706. 12.* cuius conditor NICOLAS BAVDOT *de* JVILLY. Ex hac Burbonia Domo ſunt Comites *Vindocinenſes*, (Vendome) de quibus euoluenda: *Hiſtoire des Princes ſortis des deux Maiſons Roiales de Vendome & d'Albert*, par CLAVDE RVBYS, *Lyon 1614. 8.* inter hos clarus *Antonius* Burbonius, iure vxorio *Nauarræ* Rex, de quo exponit: *Vie d'Antoine de Bourbon, Duc de Vendôme, Roy de Navarre, ſecond fils de Charles de Bourbon, & petit-fils de François Duc de Vendôme* par ANDRE' THEVET, quæ extat operis inſcripti: *des Hommes illuſtres* Libro II. Cap. *XXV.* editi *Paris 1575. f.*

Illuſtrium ſago & toga hominum deque Regno Officiisque publicis præclare meritorum inſignis copia eorumque memoria a celeberrimis viris multo ſtudio conſeruata. Non capit ſelectior Bibliotheca

bliotheca numerum tot librorum, qui de iis exponunt, dabimus itaque tantum præſtantiores. Talis eſt: *Hiſtoire de Connetable, Chanceliers & Gardes des Sçeaux, Marêchaux, Amiraux, Surintendans de la Navigation & Generaux des Galeres, Grand Maîtres de la Maiſon du Roy & des Prevôts de Paris, avec leurs Armes & Blazons depuis leur origine juſqu' en 1555. par* JEAN *le* FERON, *revue, continuee juſqu' a preſent par* CLAUDE COLLIER, *& augmentee des Recherches & Pieces curieuſes qui ont rapport à ce Recueil par* DENIS GODEFROY, *Paris*, de l' Imprimerie Roiale 1658. *f.* qui liber eſt præſtantiſſimus. Addatur: *Hiſtoire genealogique & chronologique des grands Officiers de la Couronne, & de la Maiſon du Roy, avec les qualitez, l'origine & leur progres de leur famille, le tout dreſſe ſur les titres originaux, par* ANSELME *de la Vierge Marie Religieux Auguſtin,* quæ extat in ipſius: *Hiſtoire genealogique de la Maiſon de France.*

Inter *Comites Stabuli* clariſſimus fuit *Bertrandus de Gueſclin*, de quo agit *Hiſtoire de* BERTRAND *du* GUESCLIN, *Duc de Molines, Connêtable de France, contenant les Guerres, Batailles, Conquêtes faites ſur les Anglois, les Eſpagnols & autres Ennemis de la France, durant le Regne du Roy Jean & de Charles V. ecrite l' an 1387. en anciennes Rimes Françoiſes par un contemporain, & miſe en proſe & donnee au public par* CLAUDE MENARD, *Paris 1618. 4.* atque: *Anciens Memoires du quatorzieme Siecle depuis peu decouverts, où l'on apprend les avantures les plus ſurprenantes & les circonſtances les plus curieuſes de la Vie de* BERTRAND *de* GUESCLIN, *traduits nouvellement par* JACQUES *le* FEVRE *Prevot & Theologal d'Arras, Douay 1692. 4.* De *Montmorancio* Comite ſtabuli extat:

Anne

Anne de Montmorency Connêtable de France nouvelle hiſtorique, *Paris* 1696. 12. *Cancellariorum* Regni Franciæ Occidentalis memoria conſecrata in monimentis literariis, in: *Sommaire Deſcription de tous les Chanceliers & Gardes Sçeaux depuis le Regne de Merovee, jusqu' au Regne de Louis XIII. &c. avec un Diſcours de leur Vie par* JACQVES *de* FONTENY, *revû & augmente par* LAVRENT BOVCHEL, extat in *Bouchelii Bibliotheque du Droit François*, *Paris* 1667. *f.* nec omittendæ: *Hiſtoires des Chanceliers & Gardes des Sçeaux de France, depuis Clovis I. juſqu'en* 1677. *avec leurs Armes, Blazons & Genealogies par* FRANÇOIS *du* CHESNE *Hiſtoriographe de France*, *Paris* 1680. *f.* De *ſanctis* vero *Franciæ Cancellariis Syntagma hiſtoricum* compoſuit FRANCISCVS LANOVIUS ex Minimorum Ordine, *Pariſiis* 1634. atque Syntagmati de Cancellariis *Jacobi Wenckeri* inſertum. Inter poſteriorum Seculorum Cancellarios inſignis *Michael Hoſpitalius*, præclarus ſolidiorum ſtudiorum Patronus, de quo legenda: *Abrege de la Vie de Michel de l'Hoſpital*, quæ continetur in ipſius Teſtamento, quod extat *Tomo III. Bibliothecæ Juris Francici*, Laurentii Buchelii, *p.* 818. *Petri Seguierii* memoria pluribus orationibus funebribus celebrata fuit, extat quoque ipſius Elogium *gallice* ſcriptum per FRANCISCVM TALLEMENT, *Paris* 1672. 4. *Mareſchallorum* Franciæ occidentalis ſeries enumerata proſtat, vsque ad annum 1712. continuata ſtudio HONORE CAILLE *du* FOURNY, in *Hiſtoire des Grands Officiers p.* 347. iam ſupra laudata. In hiſtoria celebriores, indicabimus. Qualis fuit, cuius res celebrantur in *Hiſtoire de Jean de Meingre, dit Boucicault, Marêchal de France, & des ſes memorables faits ſous les Rois Charles V. & Charles VI. juſqu'en* 1408. *ecrite par*

par un Auteur contemporain, & miſe en lumiere par THEODORE GODEFROY, *Paris 1620. 4.* Elegans eſt: *Hiſtoire d'Henry de la Tour d'Auvergne Duc de Bouillon, où l'on trouve ce qui s'eſt paſſé de plus remarquable ſous les Regnes de François II. Charles IX. Henry III. Henry IV. & les premiers annees du Regne de Louis XIII.* par JACQVES *de* MARSOLIER, *Paris 1718. 12. 3. Voll.* Inter Mareſchallos quoque locum habuit infelix ille Dux *Montmorancius*, de cuius vita fatisque legi poſſunt: *Memoires d'Henry dernier Duc de Montmorency, Paris 1666. 12.* Fuit quoque per tempus in honorabili hoc ordine *Schombergius*, de quo exponit: *Abregé de la Vie de Frederic Duc de Schomberg, Marquis de St. Empire, General des Armees du Roy de la Grande Bretagne*, par *de* LVSANCY, *Miniſtre de Harwich, Amſterdam 1690. 12.* *Turennii* virtutes ac victorias celebrarunt: *La Vie & la mort du Vicomte Turenne, Paris 1675. 4. Abregé de la Vie de Mr. de Turenne, ou Reflexions ſur quelques Affaires du tems, Villefranche 1676. 12. & La Vie du Vicomte de Turenne* par *du* BVISSON, *Cologne 1685. 12.* & repetitis ſæpe editionibus. Recentiorum quorundam, vtpote *Bouflerii* & aliorum Memoriæ reperiuntur in: *Memoires ſur les plus illuſtres Perſonnes mortes en 1712.* editis *Londres 1712. 8.* *Eloge hiſtorique de Sebeſtien le Preſtre, Seigneur de Vauban* par BERNARD *de* FONTENELLES extat in *Memoires de cette Academie* anno 1707. Catalogum *Admiralium Galliæ* reperias in laudata iam *Hiſtoire des grands Officiers, Cap. V. p. 889.* par HONORE' CAILLE *du* FOVRNY. Cetera Militaria & alia Regni officia, quique eadem ornarunt, attingit illuſtratque ex parte: *Hiſtoire de la Milice Françoiſe & des changemens qui s'y ſont faits depuis l'Etabliſſement de la Monarchie dans les Gaules juſqu'*

à nôtre

à *nôtre tems*, par GABRIEL DANIEL, Jeſuite, *Paris 1718. 4. 2. Voll.* & quæ recentiora tempora a *Caroli VIII.* regimine vsque ad *Henrici III.* clarosque eo tempore Duces reſpiciunt, ſimulque ſingularia pandunt: *Memoires de Pierre de* BOURDEILLE *Seigneur de* BRANTOSME *contenant les Vies des Hommes illuſtres & grands Capitaines François, Leyde 1666. 12.* & iterum *Leyde 1699. 12. 4. Voll.* cum quibus coniungendæ: *La Vie des grands & illuſtres Perſonnages, qui ont diverſement excellé dans ce Roiaume ſous les Regnes de Louis XII. François I. Henry II. François II. Charles IX. Henry III. & Henry IV. Paris 1609. 8.* & *Hiſtoire chronologique des pluſieurs grands Capitaines, Princes, Seigneurs, Magiſtrats, Officiers de la Couronne, & autres Hommes illuſtres, qui ont paru en France ſous les Regnes de Louis XI. & les ſuivans juſqu' au Regne de Louis XIII. Paris 1617. 8.* nec non: *La Vie des pluſieurs grands Capitaines* par FRANÇOIS *de* PAVIE, *Baron de* FORQVEVAULS, *Paris 1643. 4.* Breuem ſaltim notitiam ſuppeditat, ſplendidum cetera opus, cuius index: *Les Portraits des Hommes illuſtres François, qui ſont depeins dans la Gallerie du Palais de Cardinal de Richelieu, avec leurs principales Actions, Armes, Deviſes & Eloges latins deſſignez & gravez par Zacharie Heince & François Bignon, Peintres & Graveurs ordinaires du Roy, enſemble les Abregez hiſtoriques de leurs Vies, compoſez par* MARC VULSON, *Sieur de la* COLOMBIERE, Gentilhomme ordinaire de la Chambre du Roy, *Paris 1650. f.* max. & ſine iconibus *ibid. 1650. 12.* atque *Les Hommes illuſtres qui ont paru en France pendant ce ſiecle avec leur Portraits au naturel* par CHARLES PERRAVLT *de l'Academie Françoiſe, Paris 1698. 1701. f. 2. Voll.* qua compilatione, centum numero perſonæ illuſtres clariſſimæque exhi-

exhibentur. Edita quoque eſt ſine figuris æneis *Paris 1701. 12.* Inter illuſtres perſonas, quorum mentio in hiſtoria Francica, in primis notandi, *Petrus de Terrail* dictus le Seigneur *Bayard*, ſub *Franciſco I.* Rege, de cuius rebus plures expoſuerunt, quos inter meliores ſunt: *Hiſtoire du Chevalier Bayard, & des pluſieurs choſes memorables advenues en France, en Italie, en Eſpagne, par un Auteur contemporain*, Seconde Edition (nam prima edita *Paris 1527. 4.*) prodiit *avec des Remarques & des Annotations de* THEODORE GODEFROY, *Paris 1616. 1619. 4.* Supplementum huius Hiſtoriæ dedit CLAVDE EXPILLY Preſident au Parlement de Dauphiné, quod cum ipſius Opuſculis Poeticis editum *Grenoble 1624. 4.* eademque recuſa cum *Supplemento* atque annotationibus *Theodori Godofredi* par LOUIS VIDEL, *Grenoble 1651. 8.* De eodem commemorat: *Nouvelle Hiſtoire du Chevalier Bayard, Lieutenant general pour le Roy au Gouvernement de Dauphine*, par le Prieur de Lonval, i. e. LAZARE BOQVILLOT *Chanoine d'Avalon, Paris 1702. 12.* Inter memorabiles *Duces* erat *Fridericus Mauricius* Dux *Bullioneus*, de quo rebusque multi momenti huius æui enarrant: *Memoires de Federic Maurice de la Tour d'Auvergne Duc de Bouillon, Lieutenant General des Armees du Roy en Italie, avec quelques particularitez de la vie & des moeurs d'Henry de la Tour d'Auvergne, Vicomte de Turenne, Amſterdam 1691. 12.* & *Paris 1692. 12.* quarum ſcriptor fuit JACQVES *de* LANGLADE Baron de Sauvieres, Secretaire du Cabinet. Sunt & commemorabiles: *Memoires de Jacques de Chaſtenet, Seigneur de* PVYSEGVR *Lieutenant General des Armees du Roy, contenant ce qui s'eſt paſſé depuis l'an 1617. juſqu'en 1648. avec les Inſtructions militaires du meme, donnez au public* par FRANÇOIS

çois *du* CHESNE Hiſtoriographe du Roy, *Paris 1690. 12.* Claros Viros in Capella Regia cumprimis Magnos Franciæ *Eleemoſynarios*, reperias *in Hiſtoire Eccleſiaſtique de la Chapelle des Rois de France, ſous les trois Races de nos Rois juſqu' au Regne de Louis XIV.* par LOUIS ARCHON de Rion, Chapelain de Sa Majeſté & Sacriſtain de la Chapelle de Verſailles, *Paris 1704. 1711. 4. 2. Voll. Miniſtrorum* Status memoriæ & res geſtæ conſeruatæ ſunt, ſequentibus commentariis, nimirum: Hiſtoria ſeptem adminiſtratorum rerum ciuilium ſub regibus primæ ſtirpis reperitur in Libro, qui hoc titulo reperitur ſignatus: *Les grands Reſſorts des Guerres civiles en France, Paris 1652. 4.* qui ſub tertia Linea floruerunt commemorantur in: *Hiſtoire des Miniſtres d'Etat, qui ont fleuri ſous les Rois de la troiſieme Lignee, avec le Sommaire des Regnes auſquels ils ont vêcu; le tout juſtifie par les Chroniques des Auteurs contemporains, Chartres d' Egliſe, Lettres & Memoires d'Affaires d'Etat, Regiſtres anciennes & autres bonnes Pieces, Paris 1642. f.* & ibid. *1667. 12.* cuius auctor CHARLES *de* COMBAVLD *Baron d'* AVTEVIL, quo Tomo *primo* XVIII. Miniſtri a tempore regiminis *Eudonis* annoque 887. vſque ad *Caroli Pulchri* annumque 1327. memorantur, reliqui bini Tomi non ſunt vel conſcripti, vel non editi. *Sugerii* Abbatis S. Dionyſii magnæ auctoritatis & fidei miniſtri ſub *Ludouicis Groſſo & Juniore* merita ſiſtit: *Liber de rebus in ſua adminiſtratione geſtis*, qui extat in *du Cheſne T. IV. S. R. F. p. 331.* idemque cura *Franciſci du Cheſne* ſingillatim editus *Pariſiis 1648. 8.* coniungenda: *Vita Sugerii Abbatis, qui præcipua Franciæ negotia, regnantibus Ludouico VI. & Ludouico VII. adminiſtrauit, auctore* GVILLELMO *ſancti Dionyſii Monacho & Sugerii ipſius domeſtico*, quæ

variis

aniis adiecta libris comparet inter *Preuves de l'Hiſtoire de l'Abbaïe de Saint Denis*, *Paris 1716. f.* Qui gallicum ſermonem amat, legi poteſt: *Hiſtoire de l'Adminiſtration de l'Abbe Suger*, par MICHEL BAUDIER, *Paris 1645. 4.* Sub *Ludouico XII.* Rege grauiſſimis adhibebatur negotiis Cardinalis *d'Amboiſe*, de quo exarata eſt: *Vie du Cardinal d'Amboiſe Miniſtre d'Etat ſous Louis XII. enſuite de laquelle ſont traitez quelques points ſur les Affaires preſentes*, par *le Sieur des* MONTAGNES, *Paris 1631. 8.* Verus auctor habetur *Sirmondus*, qui ſub perſona huius Cardinalis alterius ſummi adminiſtri *Richelii* actiones laudare & defendere voluit, & quæ laudatæ præfertur: *Hiſtoire de l'Adminiſtration du Cardinal d'Amboiſe, Grand Miniſtre d'Etat en France, où ſe liſent les effets de la ſageſſe politique, enſemble les felicitez de la France ſous un bon gouvernement* par MICHEL BAUDIER Gentilhomme de la Chambre du Roy, Hiſtoriographe de France, *Paris 1634. 4.* Præter ea ſcripta, quæ de miniſterio Cardinalis *Richelii* iam ſupra adducta ſunt p. 405. adiungenda: *Elogio della Vita del Principe* ARMANDO GIOVANNI *du* PLESSIS *de* RICHELIEU per HERCOLE PICCOLOMINI, in *Venetia 1637. f.* & *Abregé de la Vie du Cardinal de Richelieu*, *Paris 1643. 4.* cuius auctor habetur MATTHIEU *de* MORGUES Sieur de St. Germain, qui Cardinali huic alias parum fauebat, nec non *Vita Cardinalis Richelii Epiſcopi Lucionenſis*, *Pariſiis 1656. 12.* & quæ Purpurato huic non ſatis fauorabilis eſt: *Parallele du Cardinal Ximenes Premier Miniſtre d'Eſpagne & du Cardinal Richelieu* par RENÉ RICHARD, *Trevoux 1704. 12.* atque alia ſcriptio, eodem auctore prodita: *Le Parallele du Cardinal de Richelieu & du Cardinal Mazarin contenant les Anecdotes de leurs Vies & de leur Miniſtere*, *Paris*

 1716.

1716. 12. ſed non omnia veroſimilia ſunt, quæ narrat hic auctor. De *Mazarino* addendi ſunt ſcriptores: *Raccolta di diverſe Memorie per iſcrivere la Vita del Cardinal Giulio Mazarini in ſino alla ſua reſtitutione nell' anno 1652. del* Abbate ELFIDIO BENEDETTI, in *Lione 4.* quæ contra ſatyricos libellos in hunc Cardinalem ſparſos, directa fuit, atque *Hiſtoria del Miniſterio del Cardinal Mazarini, di* GALEAZZO GUALDO, *Priorato, ſin all' anno 1653. in Colonia 1669. 12. 3. Voll.* & idiomate gallico, *Cologne 1699. 12. Amſterdam 1671. 12. 3. Voll.* nec non: *Vita e conditioni del Cardinal Mazarini del Comte* GUALDO *Priorato, in Colonia 1662. 4.* & *gallice, iouxte la Copie de Cologne 1662. 4. germanice, Francofurti 1665. 12.* atque *anglice, London 1669. 12.* quæ melior habetur ſequenti, cui index: *Hiſtoire du Cardinal Mazarin depuis ſa naiſſance jusqu' à ſa mort, tiree pour la plus grande partie des Regiſtres du Parlement de Paris par* ANTOINE AUBERI *Avocat au Conſeil, Paris 1688. 12. 2. Voll. Amſterdam 1695. 12.* quæ narratio rerum incipit anno 1602. & finit anno 1662. ſed minus accurata iudicatur. Edita quoque *belgice Leyde 1699. 12.* Exhibitum quoque *Specimen Iconis hiſtoricæ Cardinalis Mazarini*, auctore FRANCISCO BOSQUETO Epiſcopo Monſpelienſi, *Pariſiis 1660. 4.* Illuſtrium illorum adminiſtrorum, qui nomine Franciæ *Pacem Monaſterienſem* cum aliis ſanciverunt elogia heic non omittenda: *Eloge ou Panegyrique de Claude de Meſme, Comte d'Avaux, Surintendant des Finances, Plenipotentiaire à la Paix de Münſter, par* FRANÇOIS OGIER, *Paris 1652. 4.* quod extat *Tomo I. des Actions publiques de François Ogier.* Eiusdem, CLAUDII MEMMII *d'Avauxii Elogium & Funus, a* FRANCISCO VAVASSEUR è Societate Jeſu compoſitum *Pariſiis*

1651. 4. ſingulatim editum, operibus quoque docti Viri inſertum quæ *Amſtelodami 1709. f.* lucem viderunt. De altero horum pacificatorum extat: *Oraiſon funebre d'* ABEL SERVIEN *Miniſtre d'Etat, Surintendant des Finances, Plenipotentiaire à la Paix de Münſter* par CHARLES COTIN, Abbé de Montfroncel, de l'Academie Françoiſe, *Paris 1698. 4. Lionnæi* illuſtris Secretarii Status merita legas in la *Vie des Hugues de Lionne Miniſtre d'Etat* par *Charles de Saint Denys Sieur* de SAINT EVREMONT in ſcriptoris huius ingenioſi *operibus* editis *Paris 1687. 12.* Tomo VII. p. 316. *Fouqueti* famoſi redituum præfecti fata ex parte cognoſci poſſunt ex vtiliſſimo ſcripto, cui datus titulus: *Recueil des Defenſes de Mr. Fouquet,* diuerſis *Voluminibus* editis *Paris 4.* atque recuſis apud *Batauos 1665-1668. 12.* quæ ſcriptæ ſunt pereleganter & nitide. *Claudii Peletierii Regni Adminiſtri vita* accurante JOANNE BOIVIN, Bibliothecæ regiæ Cuſtode, *Pariſiis 1716. 4.* edita, digna eſt quæ legatur.

§. XVIII.

Prouinciarum regionumque, quæ florentiſſimi *Francorum Occidentalium* Regni corpus faciunt celebriorumque in iisdem Vrbium, ciuitatium ac locorum hiſtoria magno commentariorum & librorum numero commendata extat. Ex his annotabimus ſelectiores. *Picardiæ* & celebris in eadem vrbis *Amiens* memorabilia reperias in *Antiquitez & Choſes plus remarquables de la Ville d'Amiens* par ADRIEN *de la* MORLIERE, Chanoine de l'Egliſe d'Amiens, *Amiens 1621. 8.* & ibid. *1622. 8.* tertia editio ibid. *1627. 4.* atque cum *un Recueil des pluſieurs Maiſons illuſtres de l'etendüe du Dioceſe d'Amiens par le même, Paris 1642. f.* Nota in hi-

ſtoria Vrbs *Sancti Quintini*, de qua extant: *Antiquitates Vrbis Sancti Quintini, Viromanduorumque Comitum Series*, auctore CLAVDIO HEMERAEO quæ reperiuntur in huius ſcriptoris commentariis, quibus index præfixus: *Auguſta Viromanduorum vindicata & illuſtrata, Pariſiis 1643. f.* *Campaniæ* res illuſtrantur ex parte in libello erudito & perraro, cuius titulus: *Premier Livre des Memoires des Comtes de Champagne & de Brie: auquel eſt traité de l'origine des Ducs, Comtes, Palatins, Pairs; Senechaux, Advoüez, Vidames & autres choſes que ce ſujet a de commun avec le general de la France, Paris 1572.* & *1581. 8.* cuius auctor eſt PETRVS PITHOEVS Aduocatus Parlamenti eruditiſſimus, extat quoque hic commentariolus inter *Opuſcula* Viri, iunctim edita *Pariſiis 1609. 4.* atque cum ipſius *Commentaires ſur la Coutume de Troyes, Troyes 1628. 4.* De *Remenſi* celebratiſſima Ciuitate præter *Chronicon Remenſe breuiſſimum ab anno 830. ad 999.* in *Labbei Bibliotheca MSCtorum T. I. p. 362.* & aliud eod. T. I. p. 358. ad an. 1120. perductum, quæ generalia hiſtoriæ Gallicæ habent, antiquitates inueſtigare orſus NICOLAS BERGIER Avocat au Preſidial de Rheims, poſt cuius mortem filius ipſius edidit: *Le Deſſein de l'Hiſtoire & l'Antiquitez de Rheims, Rheims 1635. 4.* cuius ſpeciminis Libro Secundo de originibus Vrbis commentatur. De *Ciuitate Lingonum* (Langres) proſtat IOANNIS THOMASINI Commentarius, *Pariſiis 1551. 8.* In *Francia* Inſula (l'Isle de France) caput inter ceteras effert vrbs magna & regia *Lutetia Pariſiorum* tot calamis laudata & deſcripta. Præſtantiores de ea commentarii videntur: *Les Faſtes, Antiquitez & choſes les plus remarquables de Paris: recueillis* par PIERRE BONFONS *& augmentez par* JACQVES *du* BREUL

Reli-

Religieux de ſaint Germain des Prez, *Paris 1605. 1608. 8.* idem ipſe *du* BREUL conquiſiuit atque promulgauit: *Le Theatre des Antiquitez de Paris, où il eſt traité de la Fondation des Egliſes & des Chapelles de la Cité, Univerſité, Ville & Dioceſe de Paris &c. Paris 1612. 1618. 1639. 4.* iungendum: *Supplément des Antiquitez de Paris, avec tout ce qui s'y eſt fait & paſſé depuis l'an 1610. juſqu' à preſent* par D. H. I. Avocat en Parlement *1639. 4.* Nec omittendæ ſunt: *Antiquitez de la Ville de Paris, contenant les Recherches nouvelles des Fondations & Etabliſſemens des Egliſes & Chapelles, Monumens, Hoſpitaux, Quays, Ponts, Fontaines &c. le tout extrait des Titres, Archives & Regiſtres publics & particuliers* par CLAUDE MALINGRE *de Saint Lazare Hiſtoriographe du Roy, Paris 1640. f.* & quæ inſigni cura & curioſitate compoſita breuitateque neruoſa ſe commendat: *Deſcription nouvelle de Paris, & Recherches des Singularitez les plus remarquables qui s'y trouvent à preſent,* par GERMAIN BRICE, Pariſien, *Paris 1684. la Haye 1685. Paris 1687. 1698. 12.* atque *quintum* ibid. *1706.* ſextum inſigniter aucta & reuiſa *Paris 1713. 12. 3. Voll.* cum figuris æneis ſcite inciſis. Eſt huic Deſcriptioni quoque adiungenda: *Deſcription de la Ville & Fauxbourgs de Paris en vingt quatre planches, dont chacune repreſente un des vingt-quatre Quartiers, ſuivant la diviſion faite en 1702. avec un detail exact de toutes les Abbaïes, Egliſes &c. donné par ordre de Mr. d'Argenſon, Lieutenant de Police de la Ville de Paris ib. 1714. f.* quas æri incidit SCOTIN iunior. Rem politicam atque ſapientiſſima ad bonum vbique ordinem inſtituta diſcas ex commentariis vtiliſſimis, inſcriptis: *Traité de la Police, où l'on trouve l'Hiſtoire de ſon etabliſſement, les Fonctions, & les Prerogatives de ſes Magiſtrats, toutes les*

Loix & Reglemens qui la concerne; avec une deſcri-ption hiſtorique & topographique de Paris, & hui- Plans gravez, qui repreſentent ſon ancien etat & ſes divers accroiſſemens, Paris 1705.-1710. f. 2. Vol. cuius auctor NICOLAS *de la* MARE Conſeiller du Roy, Commiſſaire au Chatelet. Qui breuiores narrationes deſiderat, inueniet in: *Les Curioſitez de Paris, de Verſailles, de Marly, de Vincennes, de Saint-Cloud & des environs*, avec figures, par M. L. R. *Paris 1716. 12.* verus auctor eſt CLAUDE SAUGRAIN, Bibliopola. Res in principe hac vrbe geſtas conſignatas reperias in *Annales de la Ville de Paris, depuis ſa Fondation juſqu'en 1640. le tout par ordre des annees & des Regnes de nos Rois, par* CLAUDE MALINGRE, Hiſtoriographe de France, *Paris 1640. f.* Sed hos non adeo compto ſtilo conditos longe vincit & commentandi accuratione & apparatu ſplendoreque figurarum aenearum *Hiſtoire de la Ville de Paris, ibid. 1725. f. mai. V. Voluminibus* edita. Auctores ſplendidiſſimi operis ſunt Domnus MICHAEL FELIBIEN Monachus Benedictinus, qui ad annum 1661. vſque labores ſuos perduxit, quos reuidit, auxit & publicauit Domnus ALEXIVS LOBINEAV itidem Monachus Benedictinus doctiſſimus ex Congregatione S. Mauri. Hiſtoria ipſa Vrbis duobus continetur Voluminibus, tribus reliquis exhibentur ſelectiſſima documenta inde ab anno 918. ad noſtram aetatem. Praemiſſae operi binae Diſſertationes, vna de origine *Curiae & Corporis municipalis Pariſienſis*, auctore *le* ROY; altera nonnullas Antiquitates a. 1711. in vrbe detectas, pereruditeilluſtrat. De quibus quoque exponunt: *Obſervations ſur les Monumens d'Antiquite trouve dans l'Egliſe Cathedrale de Paris, ibid. 1711. 4.* quae factae a PHILIBERT BERNARD MOREAU *de* MAUTOUR,

iour, atque *Deſcription des Bas-reliefs trouvez depuis peu dans l'Egliſe Cathedrale de Paris, Paris in. 4.* quas dedit CHARLES CESAR BAUDELOT d'AIRVAL, de l'Academie des Inſcriptions. Celebris & olim & hodie eſt *Sueſſionum* in hac Franciæ Inſula ciuitas, cuius fata exponunt: *Abregé de l'Hiſtoire de l'ancienne Ville de Soiſſons, contenant une ſommaire deduction genealogique des Comtes dudit lieu: extrait de* MELCHIOR REGNAULT Conſeiller au Preſidial de Soiſſons *avec les Preuves, Paris 1633. 8.* & *Hiſtoire de la Ville de Soiſſons, & des ſes Rois, Comtes & Gouverneurs, & une ſuite de ſes Evêques & des Recherches ſur les Vicomtes & Maiſons illuſtres des Sueſſionnois*, par CLAUDE DORMAY, Chanoine regulier de ſaint Jean des Vignes, *Soiſſons 1663-1664. 4. Melunenſis* vrbis res relatæ in *Hiſtoire de la Ville de Melun, contenant pluſieurs raretez notables & non decouvertes en l'Hiſtoire de France*, par SEBASTIEN ROUILLARD de Melun, Avocat en Parlement, *Paris 1628. 4.* cui illatæ curioſæ de illuſtribus antiqui & recentioris æui viris notitiæ. Sic quoque edita eſt: *Abregé de l'Hiſtoire de Laon* par JEAN LAURENT Avocat en Parlement & au Preſidial de Laon, *Paris 1645. 8.* Nec quoque hic omittendæ: *Memoires du Pais, Ville, Comte & Comtes, Evechê & Evêques de Beauvais & de Beauvaiſis* par ANTOINE LOISEL *Avocat en Parlement, avec les Chartres & autres Titres iuſtificatives d'une partie de ces Memoires, Paris 1617. 4.*

Normanniæ Ducatus conuerſiones petendæ cum ex antiquis, tum recentioribus Scriptoribus. Antiqui, & migrationes varias Normannorum geſtaque eorundem diuerſis in Europa regnis & in ea prouincia quæ in Galliis ab iis nomen accepit, conſignarunt, quales collecti ſub titulo: *Hiſtoriæ Normanno-*

mannorum Scriptores antiqui, quos ex manuſcri-
ptis Codicibus edidit ANDREAS DV CHESNI V
Turonenſis, *Pariſiis 1619. f.* qua res ab illis pe
Galliam, Angliam, Apuliam, Capuæ Principa-
tum, Siciliam & Orientem geſtas memorantur, a
anno 838. ad an. 1220. ſiue mortem Joannis ſine
Terra Regis Angliæ Ducisque Normanniæ. Po-
ſteriora bina huius Collectionis quæ rariſſima eſt
volumina, *a Du Cheſnio*, promiſſa nunquam
viderunt lucem. Ex recentioribus huc faciunt:
*Les Chroniques & excellens faits des Ducs, Princes,
Barons & Seigneurs de la noble Duche de Normandie,
Paris 1535. 4.* & *L'Hiſtoire & Chronique de Norman-
die, contenant les Faits & Geſtes des Ducs & Princes
dudit Pais, depuis Aubert, Premier Duc, l'an de
Jeſus-Chriſt 751. juſqu' a la derniere reduction d'icelle
en 1450. 8.* & ex editionibus reuiſis, emendatis,
continuatis *Rouen 1558. 1578. 1581. 1589. 1610. 1640. 8.*
Addatur: *Chronique de Normandie*, cuius auctor
GUILLAUME *le* TALLEUR *1487. f.* nec non:
*Inventaire de l'Hiſtoire de Normandie depuis Jules
Ceſar juſqu' au Regne d'Henry IV. Roy de France &
de Navarre* par EUSTACHE *Sieur* DANNEVIL-
LE, Avocat au Parlement de Rouen, *Rouen 1646. f.*
& ſub titulo: *Abrege de l' Hiſtoire de Normandie,
Rouen 1665. 8.* habetur hæc pro optima Normanni-
cæ hiſtoriæ breui expoſitione. Haut omittenda:
*Hiſtoire ſommaire de Normandie finiſſant en 1700. avec
des Remarques par L'Abbe de* MASSEVILLE, *Rouen
1698.-1704. 12. 6. Voll.* *Rotbomagenſis* vrbis hiſtoria
legenda in *Chronica inclita Vrbis Rotomagenſis per
Magiſtrum de la* MARRE Aduocatum in Parla-
mento, quæ reperitur in fine libri inſcripti: *Hi-
ſtoire des Conquêtes des Normanns, compoſee par Gabriel
du Moulin, Rouen 1658. f.* Præter hanc extant:
*Recueil des Antiquitez & Singularitez de la Ville de
Rouen,*

Rouen, par NOEL TAILLEPIED, *Cordelier*, *Rouen* 1587. 1610. 8. & *Hiſtoire de la Ville de Roüen, contenant ſa Fondation, ſes Privileges, l'Origine des Egliſes & Monaſteres & la Recherche des Familles par* FRANÇOIS FARIN *Prieur de Nôtre Dame du Val, Roüen* 1668. 12. 3. *Voll.* In Normandia ſitum territoriolum illud, quod Regnum *Yvetotianum* vocabant, de quo legendæ ſunt hæ ſcriptiones: *Traite du Roiaume d'Ivetot*, par CLAUDE MALINGRE, qui cum ipſius commentariolo de *Lege Salica* editus *Pariſiis* 1614. 8. ANTONII MORNACII JCti *de falſa Regni Yuetotiani narratione, ex maioribus Commentariis fragmentum, Paris* 1615. 8. & *Preuves de l'Hiſtoire du Roiaume d'Ivetot, avec un Examen ou Refutation des Inſtances & Moiens de faux de l'Auteur anonyme & d'autres Ecrivains modernes contre la même Hiſtoire par* JEAN RUAULT Profeſſeur en Eloquence, *Paris* 1631. 4. Elegantes ſunt & eruditæ: *Origines de la Ville de Caën & des Lieux circonvoiſins par* PIERRE DANIEL HUET ancien Evêque d'Avranche, *Rouen* 1702. 8. & auctiores *Rouen* 1706. 8. Lectu quoque digna: *Hiſtoire du Païs de Perche & Duche d'Alencon*, par GILLES BRY, Sieur *de la* CLERGERIE Avocat en Parlement, *Paris* 1621. 4.

Britanniæ Minoris tempora antiqua illuſtrant; *Fragmentum Hiſtoriæ Britannicæ Aremoricæ* ab anno 843. ad mortem *Salomonis* Regis, quod T. III. Theſauri anecdotorum *Martene p.* 850. reperitur & aliud *Breue Chronicon Britannicum* ab anno 830. ad an. 1025. *ibid.* p. 1448. *Chronicon Nannetenſe* ab a. 840. ad 950. Tomo II. Hiſtoriæ Britann. Patris *Lobineau p.* 35. extat. Ex his aliisque fontibus & præſidiis compoſitæ adornatæque ſunt: *Hiſtoire de Bretagne juſqu' en* 1458. *avec les Chroniques des Maiſons de Vitré & de Laval par* PIERRE *le* BAUD

Aûmonier de la Reine Anne, Doien de ſaint Tugal de Laval. *Le Breviaire des Bretons, ou leur Hiſtoire abregee en Vers par le même. Enſemble quelques autres Traitez ſervans à la même Hiſtoire, & l'Armorial des Maiſons de Bretagne: le tout tiré de la Bibliotheque de Marquis de Molac, & mis en lumiere* par PIERRE *d'* HOZIER Gentilhomme ordinaire de la Maiſon du Roy, *Paris 1638. f.* Pleni fabularum ſunt libri inſcripti: *Les grandes Chroniques de Bretaigne* &c. quorum compilator ALAIN BOUCHARD Avocat en la Cour de Parlement, quorum antiqua Editio ſine loci & temporis mentione in *f.* edita, recuſa *Paris 1514. f.* & cum additionibus vſque ad annum 1532. *f. eodem anno* & ſub alio titulo: *Les Chroniques annales des Pais d'Angleterre & de Bretagne, Paris 1531. f.* & *ibid. 1541. 4. Petrum* le *Baud* iam recenſitum fere deſcripſit, nec eam quam debebat accurationem adhibuit BERTRAND *d* ARGENTRE' Sieur des Goſnes, in *Hiſtoire de Bretagne des Rois, Ducs, Comtes & Princes d'icelle &c. Rennes 1582. f. Paris 1588. f.* & auctior par *Charles* d' ARGENTRE', Sieur de la Boiſſiere, *Paris 1612. f.* & *ibid. 1618. f.* atque *Rennes 1668. f.* Publica Ordinum Britanniæ minoris auctoritate ſumptuque eorum ſcripta & edita exque Archiuis & optimis ſubſidiis deducta eſt: *Hiſtoire de Bretagne composee ſur les Actes & Auteurs originaux*, par GUY ALEXIS LOBINEAU *Benedictin de la Congregation de Saint Maur, enrichie des Portraits, des Tombeaux & de Sceaux gravez en taille douce; avec les Preuves & les Pieces juſtificatives, Paris 1707. f. 2. Voll.* qui ab A.C. 458. orditur & ſua deduxit vſque ad ann. 1532. *Tomus III.* quem moliebatur auctor, eodemque probationes producere deſtinauerat ab an. 1010. ad 1551. nondum eſt editus. In *Aurelianenſi* ſum-

na Præfectura varii ſiti *Principatus* atque *Comitatus* a diuerſis Scriptoribus illuſtrati. Talis Comitatus *Cenomanenſis*, (Maine) de quo legendæ: *Memoires des Comtes du Maine juſqu' en 1620. par* PIERRE TROÛILLARD, Seigneur de Montferé Avocat au Mans, *au Mans 1643. 4.* *Carnotenſis* (*Chartres*) Comitatus & Vrbis res annotauit in: *Vrbis Gentisque Carnutum Hiſtoria* RODOLPHUS BOTOREUS, *Pariſiis 1624. 8.* De *Niuernenſibus* Comitibus extat: *Origo & breuis Hiſtoria Niuernenſium Comitum vſque ad annum 1160.* auctore HUGONE *Pictauienſi*, in Tomo II. *Bibliothecæ MSCt. Labbeanæ p. 399.* coniungatur: *Hiſtoire du Pais & Duché de Nivernois par* GUY COQUILLE Sieur de Romenay, *Paris 1612. 4.* quæ edita quoque eſt *Tomo I.* Operum viri, & in lucem primum producta cura *Antonii Loiſelii.* *Aurelianenſis* celeberrimæ Vrbis antiqua requirenda in *Syluulis Antiquitatum Aurelianenſium* auctore & collectore LUGDO TRIPUTIO in Aurelianenſi Præſidatu Conſiliario, *Aureliis 1573. 8.* Bona, quæ mixta multis fabuloſis & futilibus narrationibus deprehendes in *Hiſtoire de la Ville & Duché d'Orleans: avec la Vie de ſes Rois, Ducs, Comtes, de la Fondation de l'Univerſité, Vies des Evêques &c. par* FRANÇOIS *le* MAIRE, Conſeiller au Preſidial d'Orleans, *Orleans 1645. 4.* atque inſigniter aucta, additis Genealogiis Familiarum illuſtrium & nobilium, deque ſtatu Eccleſiaſtico ampla narratione, *Orleans 1648. f.* *Bleſenſis* Comitatus viciſſitudines enarrantur in: *Hiſtoire de Blois, contenant les Antiquitez & Singularitez du Comté de Blois, les Eloges de ſes Comtes & les Vies des Hommes illuſtres par* JEAN BERNIER, Medecin, *Paris 1682. 4.* *Turonenſis* Vrbis & Diœceſeos agrique res annotatæ in *Deſcription du Païs de Touraine, des Antiquitez*

tez

tez de la Ville & Cite de Tours, des Seigneurs, qui y ont commande, & de ſes Evêques, Tours 1592. 8. *Andegauenſium* Comitum res illuſtrant: *Hiſtoria Comitum Andegauenſium & Turonenſium* auctore FVLCONE Andegauenſi Comite, quæ reperitur in *Lucæ Dacherii Spicil. Vol. X. p. 392.* vbi & *Geſta Conſulum Andegauenſium & Dominorum Ambaſienſium*, reperiuntur. Ex recentioribus legenda: *Hiſtoire ſommaire des Comtes & Ducs d'Anjou, de Bourbonnois & d'Auvergne depuis Geoffroy Griſegonelle juſqu' en Monſeigneur fils & frere des Rois de France*, par BERNARD *de* GIRARD, *Seigneur du* HAILLAN, Secretaire d'Henry Duc d'Aniou *Paris 1572. 4. ibid. 1573. 16. Paris 1580. Pictauienſium* Comitum Hiſtoria expoſita eſt in: *Hiſtoire des Comtes de Poiton & des Ducs de Guienne, contenant ce qui s'eſt paſſe de plus memorable en France, depuis l'an 811. juſqu' au Roy Louis le Jeune, verifiee par Titres & anciennes Hiſtoires, enſemble divers Traitez hiſtoriques* par JEAN BESLY Avocat au Siege le Fontenay-le Comte, *Paris 1647. f.* quæ ex antiquis monimentis deducta curatiſſimeque eſt ſcripta atque a *Petro Pithoeo* reuiſa. De celeberrima Vrbe *Rupellana* præter varias narrationes de *Obſidione* quam perpeſſa, extat: *Abrege hiſtorique & chronologique de la Ville de la Rochelle* par I. B. B. ſiue JEAN BOUCHER BEAUVAL, *la Rochelle 1673. 8. Engoliſmenſium Comitum* & provinciæ memorabilia reperias in: *Recueil en forme d'Hiſtoire de tout ce qui ſe trouve par ecrit de la Ville & des Comtes d'Engouleſme, parti en trois Livres* par FRANÇOIS CORLIEU, Procureur du Roy à Engouleſme, *Engouleſme 1576. 4.* & ex ſecunda editione, cui priuilegia dictæ ciuitatis aliaque monimenta addita, cura GABRIEL *de la* CHARLONIE, *Engouleſme 1629. 4. Bituricenſis* rei fata

petas

petas ex *Hiſtoire de Berry, contenant l'Origine, l'Antiquite, Geſtes,* &c. *avec particuliere Deſcription de Pais, le tout recueilli* par JEAN CHAUMEAU, Seigneur de Laſſai, Avocat au Preſidial de Bourges, *Lyon 1566. f.* & quæ præſtantior ex iuſtis monimentis petita: *Hiſtoire de Berry* par GASPAR THAUMAS *de la* THAUMASIERE, Ecuïer, Sieur de Puy-Ferrand, Avocat au Parlement, *Bourges 1689. f.* qua regentes, viros illuſtres & doctos, ſtatum eccleſiaſticum & vicinæ prouinciæ oppida & villas & cetera quæ ad plenam faciunt deſcriptionem perdiligenter annotauit. Ad Ciuitatem *Bourges* ſingulatim pertinet: *Recueil des Antiquitez & Privileges de la Ville de Bourges & autres Villes Capitales du Roïaume* par JEAN CHENU de Bourges, Avocat en Parlement, *Paris 1621. 4.* *Burgundia* Ducatus Burgundionumque res præclaris multisque illuſtrata Scriptoribus, ex quibus eos ſaltim annotabimus, qui de hiſtoria, ſtatu prouinciæ ciuitatibusque celebrioribus expoſuerunt. Quales: *Deſcription du Gouvernement de Bourgogne, ſuivant ſes principales diviſions, Temporelles, Eccleſiaſtiques, Militaires & Civiles, avec un Abregé de l'Hiſtoire de la Province* par ANTOINE GARREAU, Procureur au Parlement de Dijon, *Dijon 1717. 8.* De *antiquo ſtatu Burgundiæ Liber*, auctore GUILIELMO PARADINO elegans eſt, editusque *Lugduni 1542. 4.* & *Baſileæ 1542. 1550. 8.* Singulari cura eſt exarata: CONRADI SAMUELIS SCHVRZFLEISCHII *Hiſtoria veteris Regni Populique Burgundionum, Witteberga 1679. 4.* & inter *Opera Hiſtorico-Ciuilia.* ALPHONSI DEL-BENE Florentini, Epiſcopi Albienſis, *de Burgundia Transiurana & Arelatis* rebus Libri Tres, *Lugduni 1602. 4.* Nec heic omittenda: *Hiſtoire des Rois, Ducs & Comtes de Bourgogne depuis l'an de Jeſus Chriſt*

Chriſt 408. jusqu' en 1350 extraite de diverſes Chartres & Chroniques anciennes, avec pluſieurs Tables genealogiques par ANDRÉ *du* CHESNE, *Paris 1619. 4.* atque inprimis magni æſtimanda: *Recueil des Pieces ſervant à l'Hiſtoire de Bourgogne par feu* ESTIENNE PERARD, Doïen de la Chambre des Comptes de Dijon, *Paris 1664. f.* De Divione principe *Burgundiæ* Ducatus civitate legendus: IOANNIS RICHARDI *Antiquitatum Diuionenſium & de Statuis Diuione repertis* Liber, *Pariſiis 1585. 8.* & *Recueil des Pieces pour ſervir à l'Hiſtoire de Dijon, Dijon 1649. 8. Auguſtoduni Aeduorum Antiquitates* auctore STEPHANO LADONAEO *Auguſtodunenſi* prodierunt *Auguſtoduni 1640. 8.* atque *Recherches & Memoires ſervant à l'Hiſtoire de ancienne Ville & Cite d'Autun par feu* JEAN *de* MUNIER Conſeiller & Avocat du Rois au Baillage Autinois, revüs & donnez au public par CLAUDE THIROUX Avocat à Autun, *Dijon 1660. 4.* Antiquariis placent: *De antiquis Bibractes ſeu Auguſtoduni monumentis* libellus *Anonymi* editus e *Muſeo* EDMVNDI THOMAE, Cantoris & Officialis Auguſtodunenſis, *Lugduni 1650. 4.* atque JOANNIS GUYONII Fiſci Regii Procuratoris Diſſertatio de *Magiſtratibus Auguſtodunenſis fori*, quæ extat inter opera viri, edita *Diuione 1658. 4. p. 346.* Ciuitatis *Chalon ſur-Saone* fata recenſentur in: *Hiſtoire Civile & Eccleſiaſtique, ancienne & moderne de la Ville de Chalon ſur-Saone* par CLAUDE PERRY, Jeſuite, *Chalon 1654. f.* atque aliis in commentariis, quibus index: *L'illuſtre Orbandale* (antiquum hoc ciuitatis nomen,) *ou l' Hiſtoire ancienne & moderne de la Ville & Cite de Chalon ſur Saone, enrichie de pluſieurs Recherches curieuſes & diviſee en Eloges, Chalon 1662. 4. 2. Voll.* cuius Collectores ſunt LEONARD BERTAUD, Religieux Minime &

ne & PIERRE CUSSET. De Comitatu *Carolo-regii* extat: *Traite de Pais & Comte de Charollois*, par PHILIBERT *de* RYMOND Lieutenant general de ce Comté, *Paris 1619. 8.* Notabilis eſt atque ex iuſtis fontibus deducta: *Hiſtoire de Breſſe & de Bugey, Gex & Valromey, contenant ce, qui s'eſt paſſe de memorable ſous les Romains, Rois de Bourgogne & d'Arles, Empereurs, Sires de Bauge, Comtes & Ducs de Savoye & Rois Tres-Chrêtiens juſqu' à l'echange du Marquiſat de Saluces* &c. par SAMUEL GUICHENON, Hiſtoriographe du Roy, *Lyon 1650. f.* cum adiectis pluribus chartis & Diplomatibus. Partem Probationum ſingillatim *Guichenonius* ediderat ſub indice: *Bibliotheca Sebuſiana, Lugduni 1660. 4.* quæ cum rariſſima eſſet, vtili conſilio recudendam curauit B. CHRISTIANVS GODOFREDVS HOFFMANNVS *Nouæ Scriptorum ac monumentorum rariſſimorum Collectionis* T. I. edito *Lipſiæ 1731. 4.* vitamque *Guichenonii* adiecit. Compendium operis laudati eſt *Hiſtoire de Breſſe* par GERMAIN GUICHENON, *Lyon 1709. 8.* De celeberrima Ciuitate *Lugdunenſi* plures proſtant hiſtorici, qui partim vicinæ regionis res annotarunt. De his ſententiam dixit: CLAUDE FRANÇOIS MENETRIER Jeſuite, in opuſculo cuius titulus: *Les divers caracteres des Ouvrages hiſtoriques, avec le Plan d'une nouvelle Hiſtoire de la Ville de Lyon; avec le Jugement de tous les Auteurs qui en ont ecrit, & des Diſſertations ſur ſa fondation & ſur ſon nom Lyon 1694. 12.* Potiora Scripta ſunt: *Memoires pour l'Hiſtoire de Lyon, par* GUILLAUME PARADIN, *Sieur de Cuiſeaux, Doien de Beaujeu; Enſemble les Inſcriptions antiques, Tumules, & Epitaphes qui ſe trouvent en divers endroits de la Ville de Lyon, Lyon 1574. f.* & iterum *avec les Privileges de la Ville de Lyon* par CLAUDE *de* RUBYS

BYS, *Lyon 1625. f.* Secutus Paradinus quandoque fabulas *Symphoriani Champerii*, qui etiam de origine & commendatione Ciuitatis Lugdunenſis expoſuerat, narrationemque rerum ad mortem Caroli IX. Regis perduxit *Paradinus*. Hanc ſubſecuta: *Hiſtoire veritable de la Ville de Lyon, contenant ce qui a ete obmis par Champier, Paradin & autres qui ont ci-devant ecrits ſur ce ſujet: enſemble en quoi ils ſe ſont furvoiez de la verite de l'Hiſtoire &c.* par CLAUDE *de* RUBYS, Conſeiller du Roy en la Senechauſſée & Siege Preſidial de Lyon & Procureur General de la Communauté de cette Ville, *Lyon 1604. f.* qui tamen multa, quæ ad argumentum haut faciunt, addidit. Panegyrico ſtilo ſcripta eſt: *L'Hiſtoire de la Ville de Lyon ancienne & moderne, avec les figures de toutes les Vües* par JEAN *de* SAINT AUBIN Jeſuite, *Lyon 1666. f.* Ad illuſtrandas antiquitates faciunt: *Recherches des Antiquitez & Curioſitez de la Ville de Lyon, avec un Memoire des principaux Antiquaires & Curieux de l'Europe* par JACOB SPON, Medecin, *Lyon 1673. 8.* nec non: *Antiquitez de la Ville de Lyon, avec quelques ſingularitez remarquables* par DOMINIQVE *de* COLONIA, Jeſuite, *Lyon 1701. 4.* atque *ibid. 1702. 12.* Ex melioribus de hac Vrbe monumentis omnino eſt: *Hiſtoire civile & Conſulaire de la Ville de Lyon juſtifiée par Chartres, Titres, Chroniques, Manuſcrits, Auteurs anciens & modernes & autres Preuves, avec la Carte de la Ville* par CLAUDE FRANÇOIS MENÊTRIER, *Jeſuite, Lyon 1696. f.* quæ Volumen *primum* huius Hiſtoriæ exhibet ad an. 1400. regnumque *Caroli VII.* perducta. Alterum, hiſtoriam ſequentium trium ſeculorum; atque *tertium* Hiſtoriam Eccleſiaſticam vrbis continere debebat, quæ tamen non fuerunt edita. Territorii *Dombenſis* breuis hiſto-

ia comprehenſa in *Abregé de l'Hiſtoire de Dombes*, quæ forma Diſputationis Præſide CHARLES *de* IEUVEGLISE in *fol.* edita, in quam criſin exercuit PHILIBERT COLLET in *Abrege de l'Hiſtoire de Dombes*, quæ adiecta ipſius explicationi: *des Statuts, Coûtumes & Vſages obſervez dans les Provinces de Breſſe, Bugey, Valromey & Gex, Lyon 1698. f.* *Aruernia* res annotatas legas in *L'Hiſtoire de ce qu'il a de plus conſiderable dans le baut & le bas Auvergne*, par CLAUDE IGNACE CROHET ancien Avocat au Parlement, quæ adiecta eſt Conſuetudinibus provinciæ huius *Coûtumes d'Auvergne, Paris 1695. 4.* *Arverni Municipii Deſcriptio* e Bibliotheca PAPIRII MASSONI edita a *Joanne Fretre, Pariſiis 1611. 4.* Erudita & diplomatum chartarumque apparatu inſtructa eſt STEPHANI BALUZII Tutelenſis, *Hiſtoria Tutelenſis, Pariſiis 1717. 4.* ex typographia regia. *Antiquitez du Païs & Duché de Bourbonnois & principalement de la Ville de Bourbon*, par JEAN *d'* AUBERI, additæ ſunt ipſius Tractatui de Balneis Burbonenſibus *1616. 8.* editis. *Aquitaniæ* inſignis Prouinciæ antiqua & ex parte media Hiſtoria accurate tradita in: *Rerum Aquitanicarum Libris Quinque, in quibus vetus Aquitania illuſtratur* auctore ANTONIO DADINO ALTESERRA, Tholoſano, *Tholoſæ 1648. 4.* Addantur: *Earundem Libri Quinque, qui ſequuntur, quibus continentur geſta Regum & Ducum Aquitaniæ a Clodouæo ad Eleonoram vsque, Toloſæ 1657. 4.* Ampliores commentarii, qui ſimul magnam partem Hiſtoriæ vniuerſalis Gallicæ complectuntur, ſunt: *Les Annales d'Aquitaine, Faits & Geſtes en ſommaire des Rois de France, & d'Angleterre & des Païs de Naples & de Milan avec les Antiquitez de Poitiers* par JEAN BOUCHET Procureur à Poitiers, *Poitiers 1524. f.* emendati & ab auctore

 conti-

continuati vſque ad annum 1535, *Paris 1537. f.* iidem, adiectis variis monimentis hanc hiſtoriam illuſtrantibus curante *Abrahamo Mounin* collectis *Poitiers 1644. f.* quæ optima. Adhibendæ tamen ſimul ſunt, quæ *Buchetianorum* Annalium varia loca emendant: *Memoires & Recherches de France & de la Gaule Aquitanique de* IEAN *de la* HAYE Baron de Coulteaux, *Paris 1581. 8.* quibus varia de originibus gentis, geſtis Regum, Comitum, Ducum, horumque familiis, inſtitutis, legibus, deque rebus ſacris ab anno 436. annotare voluit, in quibus obſeruationibus tamen fabuloſas ſæpe narrationes & ſuppoſititias chartas ſecutus. Breuior expoſitio reperitur in: *Traité en forme d'Abregé de l'Hiſtoire d'Aquitaine, Guienne & Gaſcogne, depuis les Romains juſqu' à preſent* par PIERRE LOUVET, Docteur en Medecine & Hiſtoriographe, *Bourdeaux 1659. 4.* De *Burdigalæ* Vrbis antiquiſſimæ fatis exponunt: *Diſcours de L'Antiquité de Bourdeaux & de celles de Bourg-ſur mer* par ELIE VINET *Poitiers 1565.* in 4. & ex reuiſa, aucta figurisque ornata editione, *Bourdeaux 1574. 4. Burdigalenſium* quoque *rerum Chronicon* vsque ad annum 1584. auctore prodiit GABRIELE LVRBARO Juriſconſulto, Procuratore & Syndico Burdegalenſi, *Burdigalæ 1589. 4.* editum quoque hoc *Chronicon*, gallice, *Bourdeaux 1594. 4.* & *ibid. 1619, 1620. 4. 2. Voll.* Vicinarum regionum viciſſitudines expoſitæ in: *Hiſtoire de Saintonge, Poitou, Aunis, & Angoumois* par ARMAND MAICHIN, Ecuier, *Saint-Jean d'Angely, 1671. f.* De *Santonum* quoque *Regione, & illuſtribus Familiis* breuis nec minus elegans extat Tractatus NICOLAI ALANI, Santonis Medici, opera *Joannis Alani*, auctoris filii in lucem editus *Santonibus 1598. 4.* Alia huius tractus memorabilia loca ſingularibus ſcriptioni-

ptioni-

ptionibus illuſtrantur, tales ſunt: *Remarques ſur les Antiquitez de la Ville d'Agen.* par PIERRE PITHOU, quæ inter *Opuſcula* viri doctiſſimi *Pariſiis 1609. 4.* edita, p. 886. extant. Eruditus non minus eſt libellus: *De la Ville & Païs d'Agenois & des Romains ſignalez qui y ont vêcu des Comté & Duché, incidamment des Comtez & Duchez de Toloſe, Condom, Lectꝛure, Armaignac & autres de la Guienne & de l'Etat d'icelle ſur le declin de l'Empire Romain* &c. par ANTOINE LOISEL Avocat en Parlement, *Paris 1605. 8.* Curioſa eſt: *Hiſtoire de la Ville de Montauban* par HENRY *le* BRET, Prevôt de l'Egliſe Cathedrale de Montauban, *Montauban. 1668. 4.* Notabilis quoque *Notitia vtriuſque Vaſconiæ tum Iberica, tum Aquitanicæ*, auctore ARNALDO OIHENARTIO, Mauleoſolenſi, *Pariſiis 1638. 4.* & mutato ſaltim titulo, licet auctior & emendatior audiat, *Pariſiis 1656. 4.* qua præter ſitum regionis & alia ſcitu digna, Nauarræ Regum, Vaſconiæ Principum, ceterarumque in iis inſignium Familiarum ſtemmata ex probatis Auctoribus & vetuſtis monumentis exhibentur. Acceſſerunt Catalogi Pontificum Vaſconiæ Aquitanicæ hactenus editis, pleniores. Inſignis & præclara merito habetur: *Hiſtoire de Bearn, contenant l'Origine des Rois de Navarre, des Ducs de Gaſcogne, des Marquis de Gothie, Princes de Bearn, Comtes de Carcaſſonne, de Foix, de Bigorre; avec diverſes Obſervations geographiques & hiſtoriques* par PIERRE *de la* MARCA, *Paris 1640. f.* De *Nauarræ* Regno *Franciæ* iam ex parte connexo extant: *Hiſtoire de Royaume de Navarre* par GABRIEL CHAPPUY, Secretaire, Interprete du Roy, *Paris 1596. 8.* nec non *Hiſtoire de Navarre* par ANDRE FAVYN, Pariſien, Avocat en Parlement, *Paris 1612. f.* & *Hiſtoire du Royaume de Navarre compriſe en celle*

d'Eſpagne par LOUIS MAYERNE-TURQUET, Lyonnois *Paris* 1608. *f.* & *ibid.* 1635. *f.* 2. *Voll.* De Ciuitate Gallica *Bajona* habemus: *La Chronique de la Ville & Dioceſe de Bayonne* par BERTRAND de COMPAIGNE, *Paris* 1660. 4. Ad *Languedociæ* res faciunt: *Memoires de l'Hiſtoire de Languedoc recueillis de divers Auteurs Grecs, Latins, François, Eſpagnols, & de pluſieurs Titres, Chartres &c.* par GUILLAUME de CATEL Conſeiller au Parlement de Toloſe, *Toloſe* 1633. *f.* Libris Quatuor complexæ pleræque bonæ frugis. Coniungendæ tamen: *Remarques ſur l'Hiſtoire de Languedoc, de ſes Princes ſous la ſeconde & troiſieme Lignee de nos Rois juſqu' a ſa reunion a la Couronne* (en 1271.) *des Etats Generaux de la Province & de la Particularitez de chaque Dioceſe* par PIERRE LOUVET Docteur en Medecine & Hiſtoriographe, *Tholouſe* 1657. 4. & ſub titulo: *Abrege de l'Hiſtoire du Languedoc & des Princes qui y ont commande*, *Niſmes* 1662. 8. Primas lineas maioris operis eiusdemque præſtantis exhibet: *Hiſtoire de Languedoc tiree des Pieces & Chartres du Treſor de ſa Chambre des Comptes & autres Titres, publiee* par L. S. D. L. R. i. e. le Sieur *de la* ROQUE. Nec eſt contemnenda: *Notice & Abrege hiſtorique de vingt-deux Villes, Chefs du Dioeceſe de la Province de Languedoc. Ouvrage poſthume de* FRANÇOIS GRAVEROLE Avocat & Academicien de Niſmes, *Thoulouſe* 1696. *f.* Fabulis plena & male digeſta: *Hiſtoire Tholoſaine ou de la Province de Languedoc, depuis ſon origine, juſqu' en* 1557. par ANTOINE NOGUIER, *Tholoſe* 1556. *f.* Comitum *Toloſæ* acta & memorabilia refert: *Hiſtoire des Comtes de Tholoſe* par GUILLAUME de CATEL Conſeiller au Parlement de Tholoſe, *avec quelques Traitez & Chroniques anciennes concernant le même ſujet*, *Toulouſe* 1623. *f.*

De

De Vrbe ipſa vero *Toloſana* ſingulatim agunt: NICOLAVS BERTRANDVS Iuris Profeſſor Parlamentique Tholoſæ Aduocatus Opere: *De Tholoſanorum Geſtis ab Vrbe condita, Tholoſæ 1515. f.* & *gallice, Tholoſe 1517. 4.* qui tamen non eſt vbique accuratus. Ampliores & accuratiores ſunt: *Annales de la Ville de Thoulouſe*, par GERMAIN *la* FAILLE. Ancien Capitoul & Syndic de Toulouſe, Pars Prima *Toloſe 1687.* & Pars Secunda, ibid. 1701. Priori res ab eo tempore quo Comitatus cum Corona Regni a. 1271. vnitus fuit vſque ad annum 1514. enarrantur, atque adiiciuntur Probationes, Chartæque veteres; Poſteriori Annales Vrbis ab anno 1515. ad an. 1610. itidem cum iuſtis monimentis, exhibentur. *Caſtrenſium* Comitum conditio patet ex *Traité du Comte de Caſtres & Seigneurs & Comtes d'icelui*, par DAVID DEFOS, *Toloſe 1633. 4.* & *Hiſtoire des Comtes de Caſtres* par PIERRE BOREL, *Toulouſe 1649. 8.* *Narbonenſium* autem commemorat: *Hiſtoire des Ducs, Marquis, & Comtes de Narbonne, autrement appellez Princes des Goths, Ducs de Septimanie & Marquis de Gothie, avec les Preuves* par GUILLAUME BESSE, *Paris 1660. 4.* nec non Eiusdem *Hiſtoire des Comtes de Carcaſſonne autrement appellez Princes des Goths, Ducs de Septimanie & Marquis de Gothie, Beziers 1645. 4.* De *Nemauſo* celeberrima olim Ciuitate memorabilia congeſta in: *Diſcours hiſtorial de l'antique & illuſtre Cité de Niſmes en la Gaule Narbonnoiſe*, par JEAN POLDO *d'* ALBENAS, *Lion 1569. f.* Antiquitates ibi adhuc reliquas obſeruauit IACOBVS GRASSERVS Baſilienſis de *Antiquitatibus Nemauſenſibus* Diſſertatione, *Coloniæ 1572. Pariſiis 1607. Coloniæ Munatianæ 1614. 8.* atque *Lugduni 1616. 12.* atque in *Domini* de SALLENGRE *Theſauro Antiquitatum Romanarum Tomo I. p. 1059.* *Montis peſſulani* Academia inprimis incliti fata annotata

leguntur in: *Idee de la Ville de Montpellier recherchee & preſentee* par PIERRE GARIEL Doien de l'Egliſe Cathedrale de Montpellier, *Montpellier 1665. f. Fuxenſium* præpotentium *Comitum Hiſtoria* curis BERTRANDI HELIAE edita *Toloſæ 1540. 4.* quem plagii accuſant. *Gallice* expoſitam hanc hiſtoriam dant: *Les Annales de Foix*, par GUILLAUME *de la* PERRIERE, *Toloſe 1539. 4.* atque quæ plenior: *Hiſtoire de Foix, Bearn & Navarre recueille tant des precedents Hiſtoriens que des Archives desdites Maiſons, en la quelle eſt montre l'Origine, Accroiſſement, Alliances, Genealogies, Droits & Succeſſions d'icelles juſqu' à Henry IV. Roy de France & de Navarre, Seigneur ſouverain de Bearn & Comte de Foix* par PIERRE OLHAGARAY, *Paris 1609. 4. Prouinciæ* nobiliſſimæ regionis magnus numerus eſt laudatorum ſcriptorumque. De iis primum legantur: *Sentimens ſur les Hiſtoriens de Pravence*, *Aix 1682. 12.* cuius libelli auctor JEAN SCHOLASTIQUE PITTON, Docteur en Medecine. De *Laudibus Prouinciæ* proſtant ſcripti ſoluto ſermone Libri Tres, auctore PETRO QVINQVERANO Epiſcopo Senecenſi *Primario* Arelatenſium *Pariſiis 1551. 4.* mai, *Lugduni 1565. 4. ibid. 1614. 8.* & *gallice* interprete *Pierre de Niny de Clavet*, *Arles 1613. Tournon 1616. 8. Breuis Hiſtoria Comitum Prouinciæ è Familia Comitum Barcinonenſium a morte Gilberti ad Carolum Andegauorum Comitem & vtriuſque Siciliæ Regem* extat in LABBEI *Bibliotheca MSCtorum* Tomo *Primo p. 353.* ſed vſus fuit codice manco. Ex recentioribus de iiſdem egit ſub hoc indice: *De Prouinciæ Phocenſis Comitibus breuis Hiſtoria* auctore FRANCISCO CLAPIERS, Domino de Vauvenergues in Iudicio ſummorum Vectigalium Regis ſummo Auditorio, Conſiliario, *Aquis Sextiis 1584. 8. Lugduni 1616. 4.* atque *gallice*.

gallice, ſub titulo: *Genealogie des Comtes de Provence depuis l'an 577. juſqu'au Regne d'Henry IV. Aix 1598. 8.* Methodo egregia & commentandi ratione accurata & eleganti expoſita: *Hiſtoire des Comtes de Provence depuis l'an 934. juſqu'en 1480. enrichie de leurs Portraits par* ANTOINE *de* RUFFI Conſeiller d'Etat, *Aix 1655. f.* cum qua coniungendæ filii huius ſcriptoris: *Diſſertations hiſtoriques & critiques ſur l'Origine des Comtes de Provence, de Venaiſſin, de Forcalquier & de ViComtes de Marſeille* par LOUIS ANTOINE *de* RUFFI, *Marſeille 1712. 4.*

Ampliores Hiſtoriæ prouincialis commentarios condiderunt alii, qualis eſt: *Hiſtoire & Chronique de Provence de* CESAR *de* NOSTERADAMVS, Gentilhomme Provençal, *Lyon 1614. f.* quæ a primis originibus ad Pacem Veruinienſem vſque deducta eſt pluresque expoſitiones de illuſtribus & nobilibus Familiis ſuppeditat. Magni æſtimanda ob candorem & ſtili rationem elegantem *Hiſtoire de Provence depuis ſon commencement juſqu'en 1599.* par JEAN FRANÇOIS GAUFRIDI Conſeiller au Parlement de Provence, *Aix 1694. f. 2. Voll.* poſt mortem ſtudio Filii Mr. l'Abbé de *Gaufridi* edita. Alii in ea deſiderant laudationem teſtium hiſtoricorum. Plena eruditionis & bonæ frugis eſt magnoque labore congeſta: *La Chorographie ou Deſcription de Provence & L'Hiſtoire chronologique du même Païs* par HONORÉ BOUCHET Doctéur en Theologie, *Aix 1664. f.* incipit cum creatione mundi & finit anno C. 1661. præfationeque de Scriptoribus Hiſtoriæ Patriæ prouinciæ iudicat. Supplementa dare voluit in: *Abrege de l'Hiſtoire de Province contenant pluſieurs Memoires qui ont été inconnus aux Auteurs qui ont ecrit l'Hiſtoire de ce Païs,* cuius auctor PIERRE LOUVET

 de Beau-

de Beauvais Docteur en Medecine & Hiſtoriographe de Son Alteſſe Royale Souveraine de Dombes, *Tome Premier, Aix 1676. 12.* quo de Hiſtoria Comitum Prouinciæ expoſuit, quæ tamen non multum fuit æſtimata. Ad particularia cognoſcenda faciunt: *Les Villes, Villages & Châteaux de Provence diviſez par Vigueries avec une Preface d'* ANTOINE *de* ARENA, quæ cum *Ordonnance du Roy François I.* prodiit *Paris 1545. 4.* Omnem Prouinciæ hiſtoriam & ſingularem Ciuitatis principis ſiſtit: *Hiſtoire de la Ville d'Aix Capitale de Provence, contenant tout ce, qui s'y eſt paſſe de plus remarquable dans ſon Etat politique depuis ſa Fondation juſqu' en l'annee 1665. recueillie des Auteurs Grecs, Latins &c.* par & *ſur tout des Chartres tirées des Archives du Roy* &c. JEAN SCHOLASTIQUE PITTON Docteur en Medecine, *Aix 1666. f. Arelatenſis* celeberrimæ Ciuitatis & ſimul Regni quod ab ea ſede nomen per tempus accepit viciſſitudines, conſignauit: ALPHONSVS *del* BENE *de Regno Burgundiæ Tranſiuranæ & Arelatis* Libris Tribus, *Lugduni 1602. 4.* ſupra iam indicatis. Multa quæ ad argumentum haut pertinet reperias in commentariis huc tamen facientibus, quibus index: *La Royale Couronne d'Arles, ou l'Hiſtoire de l'ancien Royaume d'Arles, enrichie de l'Hiſtoire des Empereurs Romains, des Rois de Goths, des Rois de France* &c. par JEAN BAPTISTE BOUYS, Prêtre, natif d'Arles, Beneficier de Saint Pierre d'Avignon, *Avignon 1641. 4. Maſſilienſis* illuſtris olim & hodie Ciuitatis antiqua conduxit PETRVS HENDREICH in *Maſſilia, ſiue de antiqua Maſſilienſium Republica, Argentorati 1652. 1658. 16.* Primæ origines vrbis & forma regiminis, quale olim ibi fuit Ariſtocraticum deſcriptæ, in: *Antiquitez de la Ville de Marſeille, où il eſt traite de l'ancienne Republique des Marſeillois & des choſes les plus remarquables*

les *de leur Etat*, par JULE RAYMOND *de* SOLIERS *JCte*, *traduit du latin par* HECTOR *de* SOLIERS ſon fils, *1615. 8.* & quæ inſtructior eſt *Hiſtoire de la Ville de Marſeille, contenant ce qui s'y eſt paſſe de plus memorable depuis ſa Fondation par* ANTOINE *de* RUFFI Conſeiller en la Senéchauſſée de Marſeille, *Marſeille 1642. f.* & ex *Editione Secunda* reuiſa, inſcriptionibus, ſigillis, nummis illuſtrata, curis LUDOVICI ANTONII *de* RUFFI Auctoris Filii, *Marſeille 1696. f. 2. Voll.* ea accuratione non ſcripti & plagii ſimul accuſatur. IOANNIS BAPTISTAE GUESNAY in *Prouinciæ Maſſilienſis & reliquæ Phocenſis Annales ſeu Maſſiliæ Gentilis & Chriſtianæ*, Libri tres, *Lugduni* 1657. *f.* quibus res a Phocenſibus geſtæ ab Vrbe Maſſilia condita, ad ea tempora, quibus ſcripſit, digeruntur. Comitatus *Venaiſini* & Ciuitatis *Auenionis* ad *Pontificiam Sedem* pertinentium conuerſiones memoratæ in *Deſcription hiſtorique du Comté Venaiſſin par le Chevalier de* BELLEVILLE, quæ extat in *Memoires de Trevoux*, *Septembre 1712. Art. CXXXIV.* Non inelegans eſt: *Deſcriptiuncula Ciuitatis Auenionenſis & Comitatus Venaſcini* auctore IOSEPHO MARIA SUARESIO, *Lugduni 1658. 4.* Sed plenior longe & diplomatum apparatu ſuffulta: *Iſtoria della Città d'Avignione e del Contado Veneſino, deſcritta da* SEBASTIANO FANTONI CASTRUCCI, in *Venetia 1678. 4.* *Arauſionenſis* quoque Principatus in *Prouinciæ* confiniis ſitus, de quo præclarus extat commentarius inſcriptus: *Tableau de l'Hiſtoire des Princes & Principauté d'Orange diviſe en quatre parties ſelon les quatre Races, illuſtre de ſes Genealogies & enrichi des pluſieurs belles Antiquitez avec leur tailledouce par* JOSEPH *de la* PISE, la *Haye 1639. f.* Breues ſunt: *Origines & ſucceſſiones Principum Arauſio-*

rauſionenſium vſque ad Guilielmum III. auctore CASPARO SAGITTARIO forma diſſertationis academicæ propoſitæ *Jenæ 1693. 4. Fata* vero *nouiſſima Principatus Arauſionenſis* ſcite expoſuit IOANNES PETRVS LVDEWIG *HagæComitis 1694. 4.* atque inter *Opuſcula Miſcella* iunctim in *f.* edita. Addantur pro iis qui talia amant: *Les Antiquitez de la Ville & Cité d'Orange, Orange 1678. 8.* quarum compilator EDOÜARD RABAN Imprimeur, auctiores prodiere *Orange 1700. 8.* par C. E. P. C. en l'Egliſe Cathedrale d'Orange, i. e. CHARLES ESCOFFIER Prêtre Chanoine. Fines *Galliæ* verſus Hiſpanias inſigniter illuſtrat nobile opus, cuius index: *Marca Hiſpanica ſeu Limes Hiſpanicus, id eſt, geographica & hiſtorica Deſcriptio Cataloniæ, Ruſcinonis & circumiacentium Populorum ab anno Chriſti 714. ad annum 1258.* auctore PETRO *de* MARCA ArchiEpiſcopo Pariſienſi, edente STEPHANO BALUZIO, Tutelenſi, *Pariſiis 1688. f.* Ad *Delphinatus ac Delphinorum* res & ſtatum faciunt ſequentes: Breuiter quæ fuerit reipublicæ & antiquis & recentioribus temporibus conditio complexus AYMAR *du* PERRIER Sieur de Chameloc, in *Diſcours hiſtorique touchant l'Etat general des Gaules, & principalement des Provinces de Dauphiné & de Provence, tant ſous la Republique & Empire Romain, que ſous les François & les Bourguignons & quelques Recherches particuliers de certains Villes qui y ſont, Lyon 1610. 8.* Inſtructior longe eſt: *Hiſtoire generale du Dauphine* par NICOLAS CHORIER, cuius *Tomus Primus* editus *Grenoble 1661. Tomus* vero *ſecundus, Lyon 1672. f.* priori ſtatus Geographicus antiquus & recentior ac admiranda naturæ, resque in Allobrogibus ſub Romanis & Francis vſque ad annum Chriſti 1000. exponuntur, alter narrationem rerum geſtarum

vſque

ſque ad annum 1600. perducit. Compendium ampli huius operis prodiit inſcriptum: *Hiſtoire abregee du Dauphiné*, eodem auctore, *Grenoble* 1674. 12. 2. *Voll.* *Delphinorum* fata & geſta expoſita legas in: *Hiſtoire des Dauphins & Vicomtes de Viennois* par CLAUDE *de* RUBYS Conſeiller au Preſidial de Lyon, *Lyon* 1614. 8. & in *Hiſtoire des Comtes d'Albon & Dauphins de Viennois, juſtifiée par Titres, Memoires, & autres bonnes Preuves* par ANDRÉ *du* CHESNE, *Paris* 1628. 4. Ex iuſtis fontibus & archiuii ſcriniis deductæ Marchionis de VALBONAYS, *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire de Dauphiné, ſous les Dauphins de la Maiſon de la Tour-du Pin, où l'on trouve tous les Actes du Transport de cette Province à la Couronne de France, le Journal Hiſtorique de la Vie de Humbert II. Dauphin de Viennois, tiré desdits Actes & de quelques autres Titres anciens; avec pluſieurs Obſervations ſur les Vſages anciens & ſur les Familles &c. Paris* 1711. *f.* Idem illuſtriſſimus Marchio de VALBONNAYS plenam exactiſſimamque compoſuit de *Delphinatu* hiſtoriam, quæ egregiis inſtructa Diplomatibus documentiſque prodiit inſcripta: *Hiſtoire de Dauphiné, Geneve* 1721. *f.* duobus Tomis. Vitas ſingulares & elogia quorundam *Delphinorum* exhibent: *Memoires hiſtoriques des Dauphins & des Dauphines du Viennois, Paris* 1712. 12. quarum auctor habetur *du* PERRIER, exhibentur iiſdem XXII. Delphini ex Regum Franciæ ſanguine oriundi ab an. 1343. ad annum 1712. Addantur: *Eloges de nos Rois & Enfans de France, qui ont eté Dauphins, avec de Remarques ſur le Païs & la Nobleſſe de Dauphiné: la Suite des Gouverneurs de Dauphiné* par HILARION *de* COSTE, de l'Ordre des Minimes, *Paris* 1643. 4. Nec non: *de* CAYA *Hiſtoire Genealogique & Chronologique des Dauphins de Viennois,*
Paris

Paris 1683. 4. Ad ſtatum politicum exactius noſcendum facere poſſunt: *Libertates per Delphinos Viennenſes Delphinatus ſubditis conceſſæ, cum Delphinorum Genealogia, Gratianopoli* 4. antiquis literis. De principe regionis huius Vrbe *Vienna* habemus: *Recherches de* NICOLAS CHORIER *ſur les Antiquitez de la Ville de Vienne Metropole des Allobroges, premiere partie de la Topographie hiſtorique des principales Villes de Dauphine, Lyon* 1659. 12. cui iungendæ: *Viennæ Allobrogum ſacræ & profanæ Antiquitates, collectæ a* IOANNE *a* BOSCO Cœleſtino, quæ extant *Parte tertia* p. 1. ipſius Bibliothecæ Floriacenſis editæque *Lugduni* 1605. 8. de *Gratianopolitana* vero Vrbe proſtat: *Traite de l'Antiquite & Embelliſſement de la Ville de Grenoble & de l'Ordre, Rang & Sceance du Parlement d'icelle* par CLAUDE EXPILLY, Preſident audit Parlement, quæ expoſitio formis expreſſa eſt cum ipſius *Plaidoiers p.* 157. *Paris* 1619. 4. Nec omittendi heic ſunt *Prouinciarum* a tempore Ludouici XI. *bello acquiſitarum* potiores Scriptores. De *Burgundiæ* Comitatus *(Franche Comte)* ſtatu rebusque editi ſunt ſequentes: *Breuis & dilucida Burgundiæ Superioris, quæ Comitatus nomine cenſetur Deſcriptio* per GILBERTVM COGNATVM, *Baſileæ* 1552. 8. & inter reliqua Viri opera iunctim edita *Baſileæ* 1562. *f.* Pleniores ſunt: *Les Memoires hiſtoriques de la Republique Sequanoiſe & des Princes de la Franche Comte de Bourgogne;* par LOYS GOLLUT Avocat au Parlement à Dole, *Dole* 1592. *f.* cuius expoſitiones ad annum 1558. ſunt perductæ & plura quoque exhibent ad omnem Burgundiam eam cumprimis, quæ Ducatus nomine venit, pertinentia. Hos commentarios & ſoliditate expoſitionis & ſelectu vincit: *Hiſtoire du ſecond Royaume du Bourgogne, du Comte de*

Bour-

Bourgogne ſous les Rois Carlovingiens, des III. & IV. Royaume de Bourgogne, & des Comtes de Bourgogne, Montbeliard & Neufchâtel. Avec une Deſcription de Comté de Bourgogne par Mr. F. I. DUNOD, ancien Avocat au Parlement & Profeſſeur Royal en l'Vniverſité de Beſançon, *à Dijon* 1737. 4. 2. *Tom.* Partem recentioris hiſtoriæ, occupationem nempe a *Ludouico XIV.* annis 1674. & 1675. factam narrat: *Abregé de l'Hiſtoire de Franche Comte* par PIERRE LOUVET, quæ inſerta Tomo III. de ſon *Mercure Hollandois*, qui editus *Lyon* 1675. 12. Eruditus & plenus antiquitatis & præclaræ doctrinæ eſt commentarius IOANNIS IACOBI CHIFFLETII, Patricii Conſularis & Archiatri Veſontini, inſcriptus: *Veſontio, Ciuitas Imperialis, libera, Sequanorum Metropolis, plurimis nec non vulgaribus ſacra & profana Hiſtoria monumentis illuſtrata & in duas partes diſtincta*, *Lugduni* 1618. 4. & ex *ſecunda Editione* auctore *Lugduni* 1650. 4. Per *Pacem Vindobonenſem* anni 1735. *Franciæ Occidentalis* Regno, *Lotharingiæ* & *Barri* Ducatus plene acceſſerunt, cuius iam inſignes partes eidem erant ſubiectæ. Antiquitates harum regionum illuſtrare voluit RICHARD *de* VASSEBOURG, in *Antiquitez du Roïaume d'Auſtraſie & de Lorraine juſqu' à François I. Roy de France, Paris* 1549. *f.* 2. *Voll.* in quibus tamen accuratio atque in quibusdam inſertis monumentis fides deſideratur. Eadem dicenda de FRANCISCI *de* ROSIERES Archi Diaconi Eccleſiæ Tullenſis *Stemmatibus Lotharingiæ & Barri Ducum, Pariſiis* 1580. *f.* ab Antenore ad Carolum III. Cum priuilegio quidem Henrici III. Regis edita, in familiam tamen regis & *Burbonicam* iniurioſa, quibus *Guiſiorum* in Regnum Franciæ prætenſiones ope falſorum Diplomatum, ſtabiliendæ. Qua de cauſſa liber in Regno Fran-

ciæ

ciæ fuit prohibitus, autore falſi accuſato & nonniſi interceſſione dictorum Guiſiorum a grauitate pœnæ liberato, de quibus libri ſatis conſulendus *Thuanus* Libro LXXVIII. ad an. 1583. p. 627. 629. *Edit. Genev.* Plenior longe & inſtructior eſt: *Hiſtoire Eccleſiaſtique & Civile de Lorraine, qui comprend ce qui s'eſt paſſe de plus memorable dans l'Archevêche de Treves, & dans les Evechez de Metz, Toul & Verdun, depuis l'entree de Jules Ceſar dans les Gaules, juſqu' à la mort de Charles V. Duc de Lorraine; arrivee 1690.* par R. P. *Dom* AUGUSTIN CALMET Abbé de Saint Leopold de Nancy, *à Nancy 1728. f. 3. Voll.* ornata & inſtructa Chartis geographicis, ſigillis, numis, chronicis antiquis vrbiumque & templorum figuris æri inciſis. Præmiſſus quoque Catalogus Alphabeticus Scriptorum Lotharingicorum editorum & MSCtorum. Breue compendium ſiſtit: *Abrege de l'Hiſtoire des Souverains de la Lorraine* par MUSSEY *1712. 8.* Ad particularem *Ducum Lotharingiæ* hiſtoriam adhibendi: *Ducum Lotharingorum Icones a Carolo I. ad Carolum III.* auctore BERNARDO GIRARDO Domino du HAILLAN Burdigalenſi, *Pariſiis 1559. 4.* Delectationi magis quam vſui inſeruit libellus inſcriptus: *Auſtraſiæ Reges & Lotharingiæ Duces iconibus & hiſtoricis Epigrammatis ad viuum expreſſi*, auctore NICOLAO CLEMENTE TRELLAEO Moſellano, *Coloniæ 1593. 1610. 4.* & *gallice 1617. 4.* Elegans eſt *Breuis & ſuccincta Synopſis rerum bello & pace geſtarum ab Sereniſſimis Principibus Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi Ducibus ab an. 1267. ad an. 1633.* auctore HVBERTO LOYENS, *Bruxellis 1672. 4.* *Caroli III.* ſiue a Lotharingis IV. dicti ſingularia plane fata diſcas ex libellis ſequentibus nimirum: *Memoires de* M. L. M. D. B. *pour ſervir à l'Hiſtoire de Charles IV. Duc*

de Lorraine & de Bar, *Mets 1686. 1687. 12.* quæ emendatiores & nitidiores, quod ad ſcribendi rationem, editæ *Cologne 1688. 12.* quarum auctor le Marquis *de* BEAUVAU, qui quæ annotauit candide & fideliter fecit. Addatur: *Hiſtoire de l'empriſſonnement de Charles Duc de Lorraine, detenu par les Eſpagnols dans le Château de Tolede, avec ce qui s'eſt paſſe dans les Négociations faites pour ſa liberté*, &c. *Cologne 1688. 12.* cuius Scriptor Mr. du BOIS *de* RYOCOURT Conſeiller d'Etat du Duc Charles & *Hiſtoire du Prince Charles de Lorraine*, *Cologne 1676. 12.* Agnati ipſius & ſucceſſoris, fortiſſimi Principis geſta conſignata legas in *la Vie de Charles V. Duc de Lorraine & de Bar Generaliſſime des Troupes Imperiales* par JEAN *de la* BRUNE Paſteur de Schoonhoven, *Amſterdam 1691. 12.* cui iungi poteſt: *Suite des Memoires de Mr. le Marquis de* BEAUVAU *pour ſervir à l'Hiſtoire de Charles V. Duc de Lorraine & de Bar Cologne 1688. 12.* Suppoſititium quidem eſt ſcriptum, quædam tamen ſingularia ad hiſtoriam eius temporis aperit: *Teſtament politique de Duc de Lorraine & de Bar, depoſe entre les mains de l'Empereur Leopold à Preſbourg le 29. Decembre 1687, 1696. 8.* quod a quibusdam HENRICO *de* STRATMANN Conſiliario Imperiali Aulico tribuitur. Ex *Belgicis Prouinciis* inſignes bello paciſque adquiſiuerunt *Franciæ Occidentalis* Reges, vtpote *Arteſiæ* Comitatum. In antiquis huius Comitatus rebus conſulendus Liber pereruditus: *De Morinis & Morinorum rebus, ſylvis, paludibus, oppidis, Comitibus, Epiſcopis ab Anno C. 309. ad annum 1553.* auctore IACOBO MALBRANCQ, e Societate Jeſu, *Tornaci 1639.-1654. 4. tribus Voluminibus.* De Dominatoribus vero huius Comitatus ſubinde mutatis proſtant: *Diſcours abregé du Comte d'Artois, membre ancien de la Couronne de France & de ſes*

de ſes Poſſeſſeurs, depuis le commencement de la Monarchie par A. C. h. e. AUTEÜIL COMBAULT, *Paris 1640. 4.* atque *Chronologie hiſtorique des Souverains de la Province d'Artois, des Proprietaires du Païs d'Artois & des Gouverneurs generaux des Païs-Bas depuis qu'ils ont ete poſſedez par la Maiſon d'Autriche* par ADRIEN MAILLARD Avocat au Parlement, quæ addita eſt *les Coûtumes generales d'Artois, Paris 1704. 4.* Ad hanc prouinciam quoque facit: *Hiſtoire Chronographique des Comtes, Villes & Païs de Saint-Paul en Ternois:* par FERRY de LOCRES, Paſteur de S. Nicolas à Arras, *Doüay 1613. 4.* Ex *Hannoniæ* quoque Comitatu aliquot regiones vrbesque *Franciæ* parent. Qualis eſt Vrbs *Valenciennes*, de qua præclari extant Commentarii ſub titulo: *Hiſtoire de la Ville de Valenciennes depuis l'an de Jeſus Chriſt 366. juſqu' en 1598.* par PIERRE d' OULTREMAN Jeſuite, *Doüay 1640. f. Valenciennes 1687. f.* verus huius Hiſtoriæ auctor eſt HENRICVS d' OULTREMAN, Prevôt de Valenciennes, *Petrus* vero auxit illuſtrauitque. *Buchanium* deſcribit: *Hiſtoire de la Ville de Bouchain recueillie* par PHILIPPE PETIT, de l'Ordre des Freres Precheurs, *Doüay 1659. 12.* In *Indiis* quoque tum *Occidentalibus* tum *Orientalibus* oras quasdam occuparunt Galli, commercia piſcationesque ibi exercentes, de quibus præter eos, quas iam ſupra p. 229. excitauimus, ſequentes notatu dignæ ſcriptiones. Nimirum: *Hiſtoire de la nouvelle France contenant les Navigations, Decouvertes & Habitations faites par les François ès Indes Occidentales & Nouvelle France* &c. par MARC LESCARBOT Auocat en Parlement, qui de multis heic memoratis teſtem ſe ocularem vocat, *Paris 1609. 8.* & ex Editione aucta & emendata ſecunda *ibid. 1611. 8.* & *tertia, ibid. 1617. 8.* atque præter

multas curioſiſſimas *Miſſionariorum* de itineribus laboribusque ſuis relationes, notabiles ſunt: *Hiſtoria Canadenſis, ſeu Noua Franciæ Libri Decem, ab anno 1625. ad annum 1656.* auctore FRANCISCO CREUXIO Societatis Ieſu, *Pariſiis 1664. 4.* & quæ plenæ ſunt curioſarum obſeruationum ad res naturales, ciuiles, eccleſiaſticas pertinentium, nimirum: *Hiſtoire veritable & naturelle des moeurs & des productions du Païs de la Nouvelle France dite Canada* par PIERRE BOUCHER Jeſuite, *Paris 1664. 12.* & quæ in primis commemorabilis: *Deſcription geographique & hiſtorique des Côtes de l'Amerique Septentrionale, avec l'Hiſtoire naturelle du Païs*, par NICOLAS DENYS Gouverneur & Lieutenant General pour le Roy, *Paris 1672. 12. 2. Voll.* nec heic omittenda, quæ minorenne Rege Ludouico XV. maxime commendata fuit magna Prouincia *Louiſania*, de qua legenda: *Deſcription de la Loüiſiane, nouvellement decouverte au Sud-Oüeſt de la Nouvelle France, avec la Carte du Païs & les moeurs des Sauvages* par LOUIS HENNEPIN, Recollect, *Paris 1683. 12.* quæ & *italice* in *Bologna 1686. 12.* & iteratis vicibus *germanice* fuit formis expreſſa. Cum hac iungendæ: *Nouveau Voiage du Baron de la* HONTAN *dans l'Amerique Septemtrionale, depuis l'an 1683. juſqu' en 1693. avec des Memoires qui contiennent la Deſcription du Païs & des Habitans de l'Amerique Septemtrionale, la Haye 1703. 12. 3. Voll.* & ex noua auctioreque Editione *Amſterdam 1705. 12. 2. Voll.* & *Relation du Voiage de Port-Roial, de l'Acadie ou de la Nouvelle France, en Proſe melee de Vers* par DIEREVILLE Officier, *Paris 1708. 12.* nec non: *Journal hiſtorique du dernier Voiage que feu Mr. de la Sale fit dans le Golphe du Mexique pour trouver l'embouchure & le cour de la Riviere de Miſſiſipi* &c. par JOUTEL, un des Compagnons

de ce Voïage, redigé & mis en ordre par de MICHEL, *Paris 1713. 12.* & in *Tomo V. du Recueil des Voïages du Nord, Amſterdam 1717. 12.* & quæ non omittenda: *Nouveau Voïage de Canada, ou de Nouvelle France, avec les Guerres des François, avec les Anglois & les Originaires du Païs*, par *le* ROY *de la* POTERIE, *Paris 1716. 12.* *Nouæ Franciæ Aequinoctiali* illuſtrandæ inſeruiunt: *Relation de l'Etabliſſement des François dans l'Isle de la Martinique, l'une des Antilles, depuis l'an 1635.* par FRANÇOIS BOUTON Jeſuite, *Paris 1640. 8.* & *Voïage de la France Equinoctiale en l'Isle Cayenne entrepris par les François en 1602.* par ANTOINE BIET *Paris 1664. 4.* & quæ lectu dignæ ſunt: *Hiſtoire naturelle & morale des Isles Antilles* par CESAR *de* ROCHEFORT, *Paris 1666. Lyon 1667. 12.* & *Hiſtoire generale des Isles de Saint-Chriſtophle & Guadeloupe, de la Martinique & autres de l'Amerique* par JEAN BAPTISTE *du* TERTRE *de* l'Ordre de Freres Prêcheurs, *Paris 1654. 4.* eiusdemque Auctoris *Hiſtoire generale des Antilles habitees par les François, Paris 1667. 4.* nec non: *Deſcription de la France Equinoctiale, cidevant appellee la Guyanne, & par les Eſpagnols El Dorado, nouvellement remiſe ſous l'obeiſſance du Roy* par *le* FEVRE *de la* BARRE, *Paris 1666.4.* In ampla ac copioſa Inſula *Madagaſcar* quasdam partes occuparunt *Franci Occidentales* occaſionemque acceperunt deſcribendæ Inſulæ, quas inter narrationes notanda: *Hiſtoire de la grande Isle de Madagaſcar par* ETIENNE *de* FLACOURT, *avec une Relation de ce qui s'y eſt paſſe entre les François & les Originaires de cette Isle depuis l'an 1642. juſqu' en 1658. Paris 1661. 4.* & *Journal du Voyage des grandes Indes contenant tout ce qui s'eſt fait & paſſe par l'Eſcadre de Sa Majeſte ſous le Commandement de Mr. de la Haye depuis ſon départ

part de la Rochelle, au mois de Mars 1670. Paris 1674. 12.

§. XIX.

De *Iuribus prærogatiuis, titulisque* quibus ea innituntur *Regum Regnique Franciæ* Occidentalis, quæ eximia plane omni æuo fuerunt, præclari eruditique proſtant commentarii. Ex quorum ſerie quosdam notabimus. Sic, de *Prærogatiuis Principum, & in primis de Prærogatiuis Regum Franciæ*, quædam, ſed non multo iudicio compilauit PETRVS REBVFFVS, *Venetiis 1584. f. Lugduni 1619. f.* Meliores, *Tractatus de Excellentia Regni & Coronæ Franciæ auctore* CAROLO MOLINAEO, Juriſconſulto, *Pariſiis 1561. 8.* & in *Operibus* iunctim editis *Pariſiis 1681. f.* et: *Memoires des Titres, Grandeurs & Excellences des Rois & du Roiaume de France, par* JEAN *du* TILLET, eiusdemque *Memoires de l'Autorite & Prerogatives des Roynes* quæ proſtant in ipſius: *Recueil des Rois de France, Paris 1610. 4. p. 249. & 255.* inſignis & eruditus eſt: *Traité de la Grandeur, Droits, Preeminences & Prerogatives de Roi & du Roiaume de France, par* FRANÇOIS PITHOU Avocat au Parlement, *Paris 1594. 8.* & in huius Juriſconſulti doctiſſimi *Recueil de Libertez de l'Egliſe Gallicane, Paris 1652. f. p. 253.* Nec inutilis *Traite de la Majeſte Roiale en France par* PIERRE POISSON Sieur de la Bodiniere, Conſeiller au Preſidial d'Angeres, *Paris 1597. 8.* Varia ad hoc argumentum conduxit, qui ſub literis initialibus latet ANDREAS du CHESNE libro, cui inſcriptio: *Les Antiquitez & Recherches de la Grandeur & Majeſte des Rois de France par* A. D. C. T. *Paris 1609. 8.* & *Paris 1621. f.* Pereruditæ ſane ſunt expoſitiones, quas legas in libellis, quorum tituli: *De la Preſeance &*

Prerogatives de Roi de France par HIEROME BIGNON, qui comparet in eius *Traite de l' Excellence des Rois & du Royaume de France, Paris 1610. 8.* & *Memoires touchant la Dignite des Rois de France par* THEODORE GODOFROY, adiectæ ipſius libro, inſcripto: *Entrevüe de Charles IV. Empereur & du Roy Charles V. Paris 1612. 4.* De ſuprema & abſoluta Regum Franciæ poteſtate legendus: *Traite de la Souveraine du Roy & de ſon Roiaume. aux Deputez de la Nobleſſe,* par JEAN SAVARON President en Clermont en Auvergne, *Paris 1615. 8.* qui & contra auſus Pontificios ſoluendi ſubditos a juramento fidelitatis eſt directus, inde eodem auctore ſecutus: *Second Traite au Roy Louis XIII. Paris 1615. 8.* oppoſiti his aliquot ſcriptiones, vtpote: *Examen des deux Traitez, Paris 1615. 8.* quo facta hiſtorica a *Savarone* excitata, examinantur, cui reſpondit in: *Erreurs & Impoſtures de l'Examen de ces Traitez par* JEAN SAVARON, *Paris 1615. 8.* Sententias porro ſuas firmauit in alio commentario ſub indice: *De la Souveraînete du Roi*, par JEAN SAVARON, *Paris 1620. 8.* Lectu non minus dignus Liber: *De la Souveraînete du Roy, de ſon Domaine, & de ſa Couronne, par* CARDIN LE BRET, Conſeiller d'Etat, *Paris 1632. 4.* & inter Opera Viri *Paris 1635. 1642. 1689.* De *Excellentia* quoque *Regum Galliæ* commentatus LVDOVICUS MAIMBVRGIVS e Societate Ieſu, *Rhotomagi 1641. 4.* Non heic eſt omittendus Liber inſcriptus: *La Preuve des quatres Titres d' Honneur appartenans aux Rois de France par* GUILLAUME *du* PEYRAT *Aumônier du Roy, Troyes 1622. 1628. 8.* ſunt autem iſti, Tituli: *Chriſtianiſſimi; Filii* Eccleſiæ *primogeniti;* & *Defenſoris Fidei.* Magna cum Regibus *Hiſpaniæ* de *proëdria* olim fuit contentio. Pro Galliæ Regibus ſtrenue depugnarunt plures. Enim vero FRAN-

CISCVS

CISCVS PITHOEVS elegantiſſimus JCtus anonymus edidit: *Lettre d'un François ſur un certain Diſcours fait naguere pour la Preſeance du Roy d'Eſpagne le 16. Fevrier 1586.* quæ edita occaſione ſcripti Italici, Roma miſſi *1586. 1587. 8. Paris 1594. 8.* eruditæ quoque ſunt: *Raiſons & cauſes de Preſeance entre la France & l'Eſpagne, propoſées par Auguſtin Cravato Romain, pour l'Eſpagne; & traduites de l'Italien, avec les Réponſes & Defenſes pour la France* par NICOLAS VIGNIER de Bar, Medecin, *Paris 1608. 8.* quem libellum edidit *Joannes Vignierius F.* Cumque de *Prærogatiua Hiſpaniæ* formis expreſſus fuiſſet *Jacobi Valdeſii* Tractatus *Granatæ 1602. f.* & *Francofurti 1625. 4.* edita in Gallia: *Sentence du Prevôt de Paris contre un mechant & pernicieux Livre imprimé à Francfort intitulé: Præcedentia Hiſpaniæ &c. Paris 1626. 8.* eidem commentationi *Valdeſianæ* oppoſitum fuit aliud pereruditum ſcriptum: *De l'Excellence des Rois & du Roiaume de France traitant de la Preſéance & des Prerogatives des Rois de France pardeſſus tous les autres & des cauſes d'icelles* par JERÔME BIGNON, *Paris 1610. 8.* Nec omittendus Liber inſcriptus: *La Preſeance des Rois de France ſur le Roi d'Eſpagne, par* C. B. hoc eſt, CHARLES BULTEAU, *Paris 1674. 4.* Nimii in extendendis Franciæ iuribus ſunt libelli, qui conducti in: *Divers Traitez ſur les Droits & Prerogatives des Rois de France & de la Preſeance ſur les autres Rois* &c. de M. C. S. S. D. S. quæ literæ nominum initiales ſignificant CHARLES SOREL Seigneur *de* SOUVIGNY, *Paris 1666. 12.* Inſunt huic collectioni quatuor ſcriptiones, quarum binæ ad hoc argumentum faciunt, ſequentes vero de Prætenſionibus Regis Franciæ in Lotharingiam & Flandriam, exponunt. De *Sanctitate Monarchiæ*

Francica, quædam compilata legas in quibus iudicium deſideres in libro, cui titulus: *De la Sainteté de la Monarchie Françoiſe des Rois Tres-Chrêtiens & des Enfans de France par* ARTUS *de* MONSTIER, Recollect, *Paris 1638. 8.* Singularem numinis diuini protectionem Franciæ datam oſtendere voluit, in: *La France ſous la Protection de Dieu depuis Pharamond juſqu' à nous, avec un Manuel des Rois, l'Antiquité de leurs Titres & Prerogatives audeſſus de tous* par le Pere *du* VAL, de l'Ordre des Minimes, *Paris 1640. 8.* Pietatem laudauit: in *la Pieté des Rois de France, en forme d'Hiſtoire*, BALTHAZAR *de* RIEZ, Capucin, *Paris 1672. 4. 2. Voll. Aix 1674. 4.* *Fundationes* pias recenſitas dedit: *Diſcours ſur l'Hiſtoire des Fondations Roiales & des Etabliſſemens faites ſous le Regne de Louis le Grand, en faveur de la Religion, de la Juſtice, des Sciences, & des beaux Arts, de la Guerre & du Commerce par* RENE RICHARD Pretre Hiſtoriographe des Fondations Roiales de Louis le Grand, *Paris 1695. 12.* idem dedit: *Traite des Penſions Roiales, Paris 12.* *Franciam exterorum Principum ſummam Protectricem* exhibuit FRANCISCVS *de* HAVTESERRE, Anteceſſor Pictavienſis, *Pariſiis 1646. 4.* *Gladius* Gallicus laudatus in *Traite de l'Epee Françoiſe* par JEAN SAVARON, *Paris 1610. 8.* De *mirabili Strumas ſanandi vi ſolis Galliæ Regibus Chriſtianiſſimis diuinitus conceſſa* ſententiam ſuam aperuit ANDREAS LAVRENTIVS Regis Medicus Primarius, *Pariſiis 1609. 8.* Idem argumentum tractauit aliosque vix credibiles effectus, adſcripſit, in libro: *Les miraculeux effets de la ſacree main des Rois de France pour la gueriſon des Malades & pour la converſion des Heretiques* JEAN BARBIER, Avocat Conſiſtorial au Parlement de Dauphiné, *Lyon 1618. 8.*

Rectiora docuerunt de hac prærogatiua DANIEL GEORGIVS MORHOFIVS in *Principe Medico*, ſue Diſſertatione Hiſtorico-Medica de Curatione *Strumarum, quæ a Regibus Angliæ & Galliæ fit, Kilonii* 1665. 4. quæ & inſerta eſt doctiſſimi Viri *Diſſertationibus Hiſtoricis Hamburgi* 1699. 4. iunctim editis; cui coniungenda IOANNIS IOACHIMI ZENTGRAVII *Biga Diſſertationum de tactu Regis Franciæ, quo Strumis laborantes reſtituuntur*, adverſus *Morhofium*, *Witteberga* 1668. 1677. 4.

§. XX.

De *Forma Status Publici* & quæ ad *Notitiam* Regni huius potentiſſimi faciunt, multi Scriptores annotarunt, qui tamen non conſpirantia principia fouent. Ad Statum Curiæ, Palatii & Regni qualis ſub *Carolingis* erat curate pernoſcendum, cum primis facit HINCMARI Archi-EpiſcopiRemenſis Opuſculum ad Ludouicum Balbum Regem inſcriptum: *Noui Regis inſtructio ad rectam Regni Adminiſtrationem*, quod ex *Iobannis Buſæi* Moguntina editione, Operum *Hincmari* Tomo II. *p.* 179. inſeruit *Jacobus Sirmondus*. Quondam ſingulariter æſtimata: *La grande Monarchie de France, par* CLAUDE *de* SEISSEL Evêque de Marſeille, *Paris* 1519. 1540. 1548. quem librum *latine* vertit *Ioannes Sleidanus*, quique editus eſt *Argentorati* 1548. & *Francofurti* 1608. atque in minore illa Collectione, quæ inſcripta eſt: *Reſpublica Galliæ, Lugduni Batauorum* 1626. 24. qui mixtam Galliæ adſcribit formam, Regemque a Parliamento dependentem facit. Egregius quoque habetur commentarius: *De l'Etat & Succès des Affaires de France, en quatre Livres par* BERNARD GIRARD *Sieur du* HAILLAN, *Paris* 1570. 1571. 8. ex *ſecunda Editione* aucta, *Paris* 1572. 4. *ibid.* 1573. 1577 1580. &

Paris 1584. Tertia Editio *Paris* 1594. *Anvers* 1596. 8. & inſigniter ſuppleta variis obſeruationibus *Paris* 1609. *Geneve* 1609. & *Paris* 1613. 8. Duobus primis Libris auctor breuem de geſtis Regum Galliæ narrationem fecit, tertio vero & quarto de ipſo Regni ſtatu magnisque Coronæ officialibus expoſuit. Multos in Gallia motus concitauit FRANCISCVS HOTOMANNVS Iuriſconſultus edita *Franco Gallia* ſiue *Tractatu Iſagogico de Regimine Regum Galliæ & de Iure Succeſſionis*, *Geneuæ* 1573. 8. & ex *ſecunda Editione*, cui titulus datus: *Libellus, ſtatum veteris Reipublicæ Gallicæ, tum deinde a Francis occupatæ, exponens*, *Coloniæ* 1574. 8. quæ in quibusdam a priore differt. Editio *tertia* prodiit ex officina *Bertulphi* 1576. 8. auctior capite decimo octauo, & quæ *Francofurti* apud *Wechelum* 1586. 8. prodiit *ſex* nouis Capitibus ab Auctore aucta eſt, ad quam editionem exacta quæ extat *Tomo III.* Operum Viri *Geneuæ* 1600. *f.* formis excuſorum, ſub inſcriptione: *Liber primus de Iure* Regni Galliæ, ſed reſectis tamen] quibusdam prioris editionis. *Editio* vero *noua*, in qua quæ in Editionibus præcedentibus ſublata erant, reſtituuntur, vnaque *Matharelli* Reſponſio, lucem vidit *Francofurti* 1665. 8. gallice edita hæc *Franco-Gallia*, *Cologne* 1574. 8. accuſatur *Hotomannus*, quod in hoc libro, nimium Ordinibus populoque & Parliamento tribuerit in detrimentum poteſtatis Regiæ hereditariæ. Nactus ideo acerbos aduerſarios, quorum in numero ANTONIVS MATHARELLVS Reginæ Matris a rebus procurandis primarius, cuius: *Ad Franciſci Hotomanni Franco-Galliam Reſponſio*, edita, *Pariſiis* 1575. 8. in qua agitur de initio Regni Franciæ, Succeſſione Regum, publicis negotiis & politia, ex fide annalium Gallicorum Germaniæque & aliarum gentium, præfixum eſt

iudi-

iudicium PAPIRII MASSONI de libello *Hotomanni*. Addita quoque eſt hæc *Reſponſio* editionibus *Franco-Galliæ*, quæ *Coloniæ 1576.* & *Francofurti 1586.* & *1665. 8.* procuratæ fuerunt. Stilo pungenti & ſatirico, *Hotomannus* reſpondit adſcitis aliis nominibus. Quales libelli acerbiſſimi prodierunt ſub titulis: MATAGONIS *de* MATAGONIBVS, Decretorum Baccalaurei, *Monitoriale adverſus Italo-Galliam, ſiue Anti-Franco-Galliam Antonii Mathavelli* Aluernogeni, *1575. 1578. Lutriuiani 1584. Villiorbani 1593. 8.* & aduerſus iudicium *Maſſoni* producta: *Strigilis Papirii Maſſoni*, ſiue *Remediale charitatiuum contra rabioſam phreneſin Papirii Maſſoni, Ieſuitæ excucullati* per MATAGONIDEM *de* MATAGONIBVS, *Baccalaureum formatum, in Iure Canonico, & in Medicina, ſi voluiſſet*, qui libellus adfectato barbaro ſtilo ſcriptus comparet in editione *Franco-Galliæ*, Coloniæ 1576. edita & *Strigilis, 1578. 8.* Inter aduerſarios quoque fuit PETRVS TVRELLVS, Campanus, in ſupremo Galliarum Senatu Aduocatus, *Tractatu aduerſus Franciſci Hotomanni Franco-Galliam, Pariſiis 1576. 8.* Singularia varia de Statu veteri momenta obſeruata legas in *Hiſtoire de l'ancien Gouvernement de la France, avec XV. Lettres Hiſtoriques ſur les Parlemens ou Etats-Generaux par Mr.* le Comte *de* BOULAINVILLIERS *à la Haye & à Amſterdam 1727. 8.* Varia curioſa annotata legas in *Obſervations ſur diverſes choſes remarquables ſur l'Etat, Couronne, Peuple de France tant ancienne, que moderne, recueillies de divers Auteurs par* REGNAULT *d'* ORLEANS, Conſeiller au Preſidial de Vennes, *Vennes 1587. 4.* Plures huiusmodi ſingulares ſcriptiones de ſingularibus argumentis, ad Notitiam Galliarum pertinentibus, temporibus motuum ciuilium in Galliis prodierunt,

 quas

quas omnes indicare hic ab inſtituti ratione alienum, quasque partim excerpſit & diligenter ſub certis titulis commode digeſſit IOANNES LIMNAEVS *Notitia Regni Galliæ Libris Septem, Francofurti* 1655. 4. qui liber ſane eſt perutilis & ab ipſis Gallis laudatur. Quædam notitiæ capita ſuppeditat, quæ in numero eſt Rerumpublicarum, quas vulgo *Elzeuirianas* vocant. Breuis ea Collectio inſcripta: *De Republica ſeu Statu Regni Galliæ, Lugduni Batauorum* 1626. 24. ex variis Scriptoribus excerpta & compilata, eiusdem conditionis eſt libellus: *Gallia, ſeu de Francorum regiis Domaniis & Opibus, Commentarius, Lugduni Batauorum* 1629. 24. Leuioris momenti IOACHIMI HAGEMEIERI Epiſtolæ duæ *de Statu Galliæ, Francofurti* 1678. 4. De nouiſſimo Regni Statu quædam aperit ſcriptum publicum, hoc ſignatum indice: *Etat du Gouvernement de Roiaume de France en* 1715. *ſous le Regne de Louis XV. compris dans une Declaration du Roy du* 15. *Septembre* 1715. *portant Etabliſſement de pluſieurs Conſeils pour la Direction des Affaires du Roïaume, Paris, de* l'Imprimerie Roïale 1715. 4. De ratione Regiminis minorenne Rege diuerſi expoſuerunt. Quorſum pertinent: *Memoires des Regences du Roiaume de France avec Inventaire des Pieces par* JEAN *du* TILLET, quæ comparent in ipſius *Recueil des Rois de France*, quæ prodiit *Paris* 1618. 4. quæque præſtantiſſima merito habenda: *Hiſtoire de toutes Regences qui ont ete en France, depuis le commencement de la Monarchie jusqu' à preſent avec les Preuves par* PIERRE DU PUY, quæ eſt inſerta viri rerum Francicarum peritiſſimi *Traite de la Maiorité des Rois, Paris* 1655. 4. Femineæ Tutelæ exempla collegit auctor libelli: *La Regence des Reines de France où les Regentes, depuis Sainte Clotilde*

tilde juſqu' à celle de la Reine Anne d'Autriche, par AUBERT LUYT Predicateur & Aumonier du Roy, *Paris 1650. 4.* præfixus quoque eſt opuſculo huic titulus: *Le Sceptre de France en quenoüille par la Regence des Reines &c. 1652. 4.* De maiore vero Regis ætate doctiſſime commentati in: *Diſcours pour la Majorite du Roi Tres Chrêtien* (François II.) contre *les Ecrits des Rebelles* par JEAN du TILLET Evêque de Saint-Brieu, *Paris 1560. 4. Tours 1560. 8.* & *Traite de la Majorite des Rois avêc les Preuves & autres Traites* par PIERRE DU PUY, *Paris 1655. 4.* Olim in hoc Regno Galliarum magna erat trium Ordinum auctoritas, cuius memoria hodie tantum ſcriptis eſt commendata, e quibus notabimus: *Chronologie des Etats Generaux, où le Tiers-Etat eſt compris, depuis l'an 1615. juſqu' en 422.* par JEAN SAVARON, Preſident, Lieutenant General en la Senechauſſée d'Auvergne, *Paris 1615. 8.* & *Recueil concernant les Etats Generaux ſous pluſieurs Rois de France, avec les Harangues, Ordre & Ceremonies y obſervées, Paris 1614. 8.* Narrationes de ſingularibus Comitiis magno editas numero hic liber non capit. De *Domanio Franciæ* Libri Tres extant RENATI CHOPPINI Andegauenſis, & in ſupremo Galliæ Senatu Aduocati, in quibus multam variamque lectionem deprehendas, editi *Pariſiis 1574. 4. ibid. 1588. f.* & ex *Tertia* Editione *1605. 1621.* inque Viri Operibus *Pariſiis 1662. f.* Tomo ſecundo, atque in *Corpore Iuris Domanialis*, quod *Francofurti 1700. f.* prodiit *Parte Prima.* Notabiles non minus in hoc argumento ſunt: *Quatre Traitez des Droits du Domaine de la Couronne & de l'Etabliſſement & Jurisdiction de la Chambre du Treſor par* JEAN BACQUET Avocat du Roy en la Chambre du Domaine, *Paris 1577. 4. 2. Voll.* & *ibid. 1580 - 1582. 4.* nec non inter *Opera* iunctim edita, *Paris 1601. 1603. 1608. 1612. 1621. 1630. 1664.*

1664. 1668. nec omittendus Tractatus: *Des Droits du Roy, & de ſa Couronne*, par ANTOINE LOISEL, Avocat, qui comparet inter Opuſcula *Loiſelii* quæ edidit coniunctim CLAUDE JOLY, *Paris 1652. 4.*

§. XXI.

De *maioribus Magiſtratibus & Parlamentis* ſingulares extant Commentationes. Inter præcipuas habendæ: *Les Memoires de* PIERRE *de* MIRAULMONT *Lieutenant General en la Prevote de l'Hotel & grand Prevote de Paris ſur l'origine & l'inſtitution des Cours ſouveraines des Juſtices Roiales etant dans l'Enclos du Palais, avec la ſuite des premiers Preſidens de chaque Cour juſqu' en 1584. Paris 1584. 8.* & ſub titulo: *De l'Origine & Etabliſſement du Parlement & autres Jurisdictions Roiales dans l'Enclos du Palais, Paris 1612. 8. Cancellaria* vero *Regni* illuſtrata eſt in: *Hiſtoire chronologique de la grande Chancellerie de France, contenant ſon origine, l'Etat des Officiers, leurs Noms, leurs Fonctions, Privileges, Prerogatives, Droits & Reglements par* ABRAHAM TESSEREAU Secretaire du Roy, *Caen 1676. Paris 1708. f.* & quæ ſecuta: *Continuation de cette Hiſtoire depuis l'an 1676. par le même, & par les premieres Syndics des Secretaires du Roy juſqu' à preſent, Paris 1706. f.* continuatio vsque ad an. 1705. debetur RENATO *de* CONTE Syndico Secretariorum Regis. Singula in hoc opere iuſtis e monimentis ſunt deducta. De *variis Tribunalium generibus Judiciorumque ſeu, de diuerſis Juris dicendi rationibus apud Francos a prima Gentis origine* perdocta eſt *Diſſertatio*, GERARDI *du Bois*, Congregationis Oratorii Presbyteri, quæ reperitur in ipſius *Hiſtoria Eccleſiæ Pariſienſis*, edita *Pariſiis 1694. f.* Tomo I. L. XVII. c. XIII.

. XIII. qua, eorum conditionem ſub ſecunda & tertia Regum linea potiſſimum deſcripſit. Elegantes non minus ſunt: *Treize Livres des Parlemens de France, eſquels ſont amplement traitez de leur Origine & Inſtitution & des Preſidens, Conſeillers, Gens du Roy &c. enſemble de leur Rang, Sceance, Gages, Privileges, Reglemens, Mercuriales, par* BERNARD *de la* ROCHE-FLAVIN Conſeiller d'Etat, *Bourdeaux 1617. f. Geneve 1621. 4.* Breuis eſt: *Traite des Parlemens & Etats Generaux de France* par PIERRE PICAULT, de la Rochelle, *Cologne 1679. 12.* De ſingulis vero Parlamentis Scriptores, quorum plures ſunt, enumerare, non huius eſt inſtituti.

§. XXII.

Arma atque *Inſignia* Regum Franciæ Occidentalis a præclaris illuſtrata ingeniis. Quorum præſtantiora ſunt monimenta: *Le Symbol Armorial des Armoires de France, d'Ecoſſe & d'Irlande,* par JEAN le FERON, Avocat en Parlement, *Paris 1555. 4.* & *Traite hiſtorique des Armes de France & de Navarre & de leur Origine par* PIERRE SCEVOLE *de* SAINTE MARTHE Hiſtoriographe du Roy, *Paris 1673. 12.* nec non: *Traite ſingulier du Blaſon, contenant les Regles des Armoiries des Armes de France & de leur Blaſon; ce qu'elles repreſentent, & le ſentiment des Auteurs qui en ont ecrit* par GILLES ANDRE *de la* ROQUE, *Paris 1673. 1681. 12.* De *Burbonicæ* Familiæ cum primis Armis expoſitum in: *Le Blaſon des Armes, de la Maiſon Roiale de Bourbon & de ſes Alliances, recherche* par le Sieur *de la* ROQUE, *& grave par* PIERRE FIRENS, *Paris 1626. f.* Nec omittendus Liber inſcriptus: *Le Blaſon Roial des Armoiries des Rois, Reines, Dauphins, Fils & Filles de la Maiſon de France,*

par

par PHILIPPE LABBE, Jeſuite, *Paris 1652. 12.* & *Amſterdam 1664. 12.* Occaſionem illuſtrandi huiu argumenti dedit inter doctos aliquot viros de figuris armorum regiorum controuerſia, cum ali vel apes, ſcarabæos, cuſpides ſceptrorum ve frameæ regiæ, vel aliud quid ex *Liliis* facerent, Galli vero pro Liliis maxime depugnarent. Nimirum varias de hisce armis ſententias, Lilia oppugnans docte exhibuit, de: *Inſignibus Regum Franciæ* ſcribens eruditiſſimus ille Hiſpanicarum prærogatiuarum defenſor, IOANNES IACOBVS CHIFFLETIVS, quæ Commentatio inſerta ipſius egregiis Commentariis, quorum titulus: *Anaſtaſis Childerici Francorum R. Antwerpiæ 1655. 4.* his ſtatim oppoſitus fuit elegans non minus: *Traite du Lys, ſymbole de l'Eſperance; contenant la juſte defenſe de ſa gloire, dignite & prerogatives. Enſemble les Preuves irreprochables, que nos Monarques François l'ont toûjours pris pour leur Deviſe en leur Couronne, Sceptre, Ecus, Etendars &c.* par JEAN TRISTAN Seigneur de Saint-Amant, Gentilhomme ordinaire de la Chambre du Roy, *Paris 1656. 4.* cum figuris æneis. Sed reſpondit *Chiffletius Triſtano* editque hunc in finem: *Lilium Francicum, veritate hiſtorica, botanica & heraldica illuſtratum à* JOANNE JACOBO CHIFFLETIO, *Antwerpiæ 1658. f.* Immiſcuit ſe certamini huic, cui non aptus erat JOANNES FERRANDVS Anicienſis, e Societate Ieſu Theologus, qui libellum ex parte ineptum ſcripſit, ſub titulo: *Epinicion pro Liliis, adverſus Ioannem Iacobum Chiffletium, apes, pro Liliis ſufficere nuper audentem, victrices Vindiciæ, Lugduni 1667. 4.* ſucceſſit: *Epinicion ſecundum pro Liliis Franciæ, Lugduni 1671.* huic repoſitum fuit: *Reponſe aux Vendices de Ferrand touchant les Fleurs de Lys* par JEAN BAPTISTE *de* VADDERE, quod

uod extat: in *Traité de l'Origine des Ducs de Brabant*, *Bruxelles 1672. 4.* Quædam huc facientia quoque conduxit in: *Diſſertation ſur l'Origine de la figure des Fleurs de Lys*, PIERRE RAISSANT, Docteur en Medecine, Garde des Medailles du Roy, *Paris 1678. 4.* His coniungendi ſelecti quidam de *Palatiis* Curiaque Regum Scriptores, qui inter alia in re Diplomatica aliquem præſtare uſum poſſunt. Ex mediæ ætatis monimentis adhibenda: HINCMARI Archi-Epiſcopi Remenſis *Epiſtola, de Regno & Palatio Francorum*, quæ inter *Opera Pariſiis*, cura Sirmondi iunctim edita a. *1645. f.* proſtat. Eruditiſſimus eſt *Commentarius de antiquis Regum Francorum Palatiis auctore* MICHAELE GERMAIN, Benedictino Congregationis S. Mauri, quo CLXIII. Palatia Regum ordine Alphabetico recenſita, illuſtrantur, efficit hic quartum Librum Operis nobiliſſimi *Ioannis Mabillonii de Re Diplomatica*, *Pariſiis 1681. 1709. f.* editi, iungenda: *Diſſertation d'* ADRIEN *de* VALOIS *ſur les anciens Palais des Rois*, quæ inſerta eſt *Valeſianis*, editis *Paris 1694. 12. p. 51.* qua conqueritur ex *Notitia* ſua Galliarum plura in Commentarios *Germani* fuiſſe deducta. Lectu digna eſt tractatio, inſcripta: *Des anciens Batimens des Rois de France de la premiere & ſeconde Race* par FLORENT *le* COMTE, Sculpteur & Peintre à Paris, quæ extat in: *le Cabinet des Singularitez d'Architecture*, *Paris 1699. 12.* Ampliſſimi ſplendidique caſtri regii *Fontis bellaquei* memorabilia conſignata in: *le Treſor des merveilles de la Maiſon Roïale de Fontainebleau, contenant ſon Antiquite, les Singularitez qui s'y voyent*, par PIERRE DAN, de l'Ordre de la Trinité, *Paris 1642. f.* cum egregiis figuris æneis, quas incidit *Boſſe* pictor nobilis. Ex deſcriptionibus plurimis ſuperbi & ſumptuoſiſſimi *Palatii Verſaliarum*,

liarum, locorumque hortorum & ædium viciniis præſtant: *Nouvelle Deſcription du Chateau & Parc de Verſailles & de Marly, contenant une Explication hiſtorique de toutes les Peintures, Tableaux, Statues, Vaſes & Ornemens qui s'y voyent* &c. cuius auctor JEAN de PIGANIOL *de la* FORCE, Gouverneur des Pages de Mr. le Comte de Thoulouſe. Accurata & ordinata quoque eſt: *Deſcription ſommaire de Verſailles ancienne & nouvelle, avec des figures* par JEAN FRANÇOIS FELIBIEN Hiſtoriographe des Bâtimens du Roy, de l'Academie Roïale des Inſcriptions, *Paris 1703. 12.* Extat & alia: *Deſcription de Verſailles, de Trianon & de Marly; Amſterdam 1715. 8. 2. Voll.* Magnificum & ſumptuoſum de hiſce Palatiis edi cœptum opus, inſcriptum: *Verſailles immortaliſe, ou les Merveilles parlantes de Verſailles*, cui nouem deſtinati Tomi, D. figuris æneis illuſtrandum, viſi a nobis *Tres Tomi*, quorum priores *Pariſiis 1720. 4.* editi. Addatur: *Vüe, Perſpective & Plans du Chateau de Verſailles, du Jardin, des Fontaines avec les changemens qui y ont ete faits, deſſignez & gravez* par MELAN *en 1715. in folio* expenſo.

§. XXIII.

Ex ampliſſimis Scriptorum numeris qui Hiſtoriam Eccleſiaſticam *Franciæ Occidentalis* illuſtratam dederunt, & de religione ſtatuque Eccleſiarum Galliæ expoſuerunt, principes tantummodo heic annotandi. Origines Chriſtianæ Religionis in Galliis curioſe inueſtigatæ in *Eccleſiæ Gallicanæ Hiſtoriarum Libro I. a primo J. C. Euangelio in Galliis vsque ad datam a Conſtantino Imperatore Eccleſiæ pacem res præclare geſtas complectens* auctore FRANCISCO BOSQVETO, *Pariſiis 1633. 8.* ad ann. C. 316. pertingit. Editi inde:

Earun-

tarundem Hiſtoriarum Libri Quatuor, Pariſiis 1636. 8. Acceſſit his ſecunda Pars, in qua Acta & vetera monumenta producuntur eodem Auctore FRANCISCO BOSQVETO, *Pariſiis 1636. 8.* Coniungendæ: PETRI *de* MARCA Archi-Epiſcopi tum Tholoſatis *Epiſtola ad Henricum Valeſium, de tempore, quo primum in Galliis ſuſcepta eſt Chriſti fides, Pariſiis 1658. 8.* inſerta quoque *Marcæ* Diſſertationibus a *Stephano Baluzio, Pariſiis 1669. 8.* iunctim editis, nec non: IOANNIS LAVNOII Theologi Pariſienſis *Diſpunctio Epiſtolæ de tempore, quo primum in Galliis ſuſcepta eſt Chriſti fides, Pariſiis 1659. 8.* atque: *Diſſertatio, de tempore, quo primò Euangelium eſt prædicatum in Galliis, auctore* BERNARDO LABENAZIE, Canonico Sancti Capraſii Aginnenſis, *Toloſæ 1691. 12.* Sancti Franciæ Occidentalis conducti iuuenili conatu in opere, cuius index: *Martyrologium Gallicanum in quo de Sanctorum Beatorumque ac Piorum plusquam octoginta millium, ortu, vita, factis, doctrina &c. ſtudio & labore* ANDREAE *du* SAUSSAY, *Pariſiis 1638. f. 2. Voll.* Exquiſitiſſimo plane ſtudio, ex ipſis veterum ſcriptorum fontibus narratio facta, atque chronologia immenſo labore explorata, obſeruationesque ſingulares additæ in nobiliſſimo corpore, auctoritate Cleri Gallicani producto hocque titulo ſignato: *Annales Eccleſiaſtici Francorum, auctore* CAROLO *le* COINTE, *Trecenſi*, Congregationis Oratorii D. I. Presbytero, *Octo Voluminibus in folio, Pariſiis* e Typographia Regia *1665-1683.* Præmiſſa Introductione Chronologica, *Tomus Primus*, incipit Anno C. 253. circa quem primum in ſcriptoribus mentio facta Francorum, atque ad annum vsque *561.* mortemque Chlotarii primi, pertingit; *Secundus* ab anno *562.* vsque ad obitum *Clodouai II.* & annum *632.* *Ter-*

tius incipit cum Regno *Sigeberti* Regis *Auſtraſiæ* annoque 633. & finitur in anno 680. quo *Theodoricus* omnem Monarchiam Franciæ poſſidebat; *Quartus* ab anno 680. ad exceſſum *Theoderici* Calenſis ſiue *IV.* & annum 737. commemorat; *Quintus* ab interregni tempore poſt mortem *Theodorici* IV. ad regnum vsque *Childerici III.* & an. 771. perductus; *Sextus*, continet acta a regni *Caroli M.* anno quarto C. 772. ad an. 804. *Septimus* refert res ab eodem an. 804. ad 828. *Octauus*, denique, qui mortuo anno 1681. auctore, obſtetricante P. *du* BOIS, Presbytero Oratorii, lucem vidit, finitur anno 845. in cuius fronte breuis vita laborioſiſſimi horum Annalium conditoris comparet. Breue ſcriptum eſt: *L'Etat de l'Egliſe & de la Religion de France depuis l'an 436. juſqu' en 1581.* par JEAN *de la* HAYE Baron de *Couſteaux*, quod comparet in ipſius: *Memoires & Recherches de la France & de la Gaule Aquitanique, Paris 1581. 8.* Ad omnem Hiſtoriam Franciæ ciuilem & eccleſiaſticam in maiore luce collocandam inſigniter faciunt *Concilia*, in hoc regno habita, horumque *Acta*, ſolerter & fideliter a doctiſſimis viris conquiſita. Proſtant enim: *Concilia antiqua Galliæ, Tres in Tomos ordine digeſta; cum Epiſtolis Pontificum, Principum Conſtitutionibus, & aliis Gallicanæ rei Eccleſiaſticæ monumentis*, opera IACOBI SIRMONDI e Societate Ieſu, *Pariſiis 1629. f. 3. Voll.* cum eruditiſſimis *Sirmondi* notis. Quæ reperire non potuit *Sirmondus*, exhibuit in: *Conciliorum antiquorum Galliæ à Iacobo Sirmondo editorum Supplementis*, opera PETRI *de la* LANDE Ricomagenſis, Theſaurarii Eccleſiæ Sancti Frambaldi Syluanectenſis, *Pariſiis 1660. f.* his ſucceſſerunt: *Concilia nouiſſima Galliæ, à tempore Concilii Tridentini celebrata, edita per* LVDOVICVM ODESPVN

de la

de la MESCHINIÈRE, *Pariſiis 1646.* Multæ quoque *Synodi* particulares in Metropolibus Galliæ habitæ, ſed horum collectores indicare, non eſt huius loci, quæ magis vtilia in hiſce occurrunt, laudabili laborioſoque opere conducta ſunt, in: *Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, ex Conciliis eiusdem Oecumenicis, Statutis Synodalibus, Patriarchicis, Provincialibus & Dioeceſanis, Regiis Conſtitutionibus, Senatusconſultis, Epiſcoporum Galliæ ſcriptis, aliisque cum veterum, tum recentium monimentis collectorum* Libris Octo, ſtudio LAURENTII BOCHELLI Creſpeienſis Valeſii & in ſuprema Pariſienſi Curia Aduocati, *Pariſiis 1609. 1621. f.* Ad *Libertates Eccleſiæ Gallicanæ* aduerſus inſultus inſidiasque Curiæ Romanæ feliciter ſeruatas, pernoſcendas, facit inſignis illa & vtiliſſima variorum monimentorum huc facientium Collectio, quæ inſcripta fuit: *Traitez des Droits & Libertez de L'Egliſe Gallicane, 1639. f.* formis autem impreſſa fuit *a Rouen,* collectoremque habuit eruditiſſimum PETRVM DU PUY. Continentur ea nouendecim Tractatus huius argumenti, quorum compilatio multo applauſu fuit excepta, ex Decreto tamen Conſilii regii, quia ſine Priuilegio Regis edita fuerat, accedentibus Nuncii Pontificii precibus, ſuppreſſa. Cui omnino coniungendæ: *Preuves des Libertez de l'Egliſe Gallicane: Seconde Edition revüe & augmentee des pluſieurs Obſervations nouvelles, Paris 1651. f. 2. Voll.* cum Regis iam Priuilegio eodem PETRO *du* PUY Collectore ſapientiſſimo, qui ex Capitularibus Regum Francorum, Canonibus Conciliorum, Hiſtoricis melioris notæ, ſub certis titulis apte congeſſit, quæ ad aſſerendas Libertates Eccleſiæ Gallicanæ, tuendamque regiam poteſtatem circa ſacra facere poſſunt. Nec omittendus heic eſt; *Commentaire de* PIERRE DU

PVY *ſur le Traité des Libertez de l'Egliſe Gallicane Enſemble un autre Traite de l'Origine & progrès des Interdits Eccleſiaſtiques, Paris 1652. 4.* qui eruditiſſimus liber, illuſtrat quem iam commemorabimus alium huius commatis libellum *Petri Pithoei.* Prodiit idem *Commentaire*, avec d'autres *Traitez, revuë, corrigée & augmentée de Notes, & d'un Catalogue des Livres les plus neceſſaires pour l'Etude du Droit Canonique; avec un Recueil de Preuves, qui contiennent les Pragmatiques & Concordats, les Edits, Declarations & Ordonnances des Rois de France ſur la Diſcipline Eccleſiaſtique, Paris 1715. 4. 2. Voll.* quæ procurata eſt per NICOLAVM LENGLET *du* FRESNOY. Egregius quoque eſt liber, cui titulus: *Les Libertez de l'Egliſe Gallicane, dediez au Roy Henry IV.* qui *Pariſiis 1594. 8.* primum editus, auctore PETRO PITHOEO, reperiturque in ipſius *Opuſculis* iunctim editis *Paris 1609. 1612. 4.* & alibi in *Recueils de Libertez 1609. 1612. 1639. 1651.* promulgatis. Ordinate & docte ſcripta eſt: *La Police Roïale ſur les Perſonnes & les Choſes Eccleſiaſtiques par* IACQVES *du* HAMEL, Procureur du Roy en la Cour Eccleſiaſtique, *Paris 1612. 8.* De eminenti *Regalia* iure, ſiue conferendi Beneficia, fructuſque ex iis vacantibus percipiendi, plures eruditiſſimorum Galliæ Iuriſconſultorum doctas & graues ediderunt commentationes, quarum ex ſerie hic commemorabimus: *Diſſertation hiſtorique de la Regale pour ſçavoir ſi elle peut & doit être étenduë ſur les Abbaïes* par FRANÇOIS PINSSON, Avocat au Parlement, *Paris 1676. f.* & *Traité de la Regale* par ANTOINE AUBERY Avocat au Parlement & au Conſeil, *Paris 1678. 4.* ceteri enim, qui argumentum hoc iuridica & canonica expoſitione dederunt, huc non pertinent.

§. XXIV.

§. XXIV.

Qui de hodierno *Nauarræ* Regno commemorarunt, iam inter Scriptores Rerum Hiſpanicarum Cap. XII. p. 274. & ſupra p. 467. ſunt indicati quos hic repetere ſupervacaneum ducimus.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

DE SCRIPTORIBVS RERVM BELGICARVM.

§. I. Scriptores qui Bibliothecam Hiſtoricorum Belgii ediderunt.

§. II. Scriptores qui ad Statum Geographicum Belgii faciunt.

§. III. Scriptores qui ad Antiquitates & Origines Belgarum faciunt.

§. IV. Scriptores qui ad generalem Belgii Hiſtoriam faciunt.

§. V. Scriptores qui ad Hiſtoriam Brabantiæ faciunt.

§. VI. Scriptores qui ad Hiſtoriam Flandriæ faciunt.

§. VII. Scriptores Hiſtoriæ Luxenburgenſis, Hannoniæ & Namurcenſis.

§. VIII. Scriptores qui Marchionatum Antwerpienſem deſcribunt.

§. IX. Scriptores qui de cauſis & initiis belli Belgo-Hiſpanici ſcripſerunt.

§. X. Scriptores qui ipſam hiſtoriam belli Belgici deſcripſerunt.

§. XI. Scriptores qui vrbium quarundam deſcriptiones vel ducum militarium belli iſtius Belgici vitas dederunt.

§. XII. Scriptores, qui de negotiis pacis Belgii Fœderati egerunt.

§. XIII. Scriptores qui de turbis eccleſiaſticis Belgarum egerunt.

§. XIV. Scriptores qui hiſtoriam Belgii Fœderati ad noſtra vsque tempora deſcripſerunt.

§. XV. Scriptores belli Gallo-Belgici.

§. XVI. Scriptores Hiſtoriæ Batauicæ.

§. XVII. Scriptores Hiſtoriæ Selandicæ.
§. XVIII. Scriptores Hiſtoriæ Vltraiectinæ.
§. XIX. Scriptores Hiſtoriæ Geldricæ.
§. XX. Scriptores Hiſtoriæ Grœningenſis & Transiſalanæ.
§. XXI. Scriptores Hiſtoriæ Friſicæ.
§. XXII. Scriptores qui ſtatum politicum Belgii faciunt.

§. I.

EX *Gallia* pergimus in *Belgii* nobiliſſimas Prouincias, quæ *Burgundiæ* Ducibus olim paruerunt, poſtea per matrimonium cum *Maria Burgundica Maximiliani I.* Auſtriacæ factæ fuerunt ditionis, atque poſtmodum Hiſpaniæ vsq; dum per vindicias in libertatem ſeptem *Prouinciarum* aliud nunc diceretur Belgium Hiſpanicum hodie vero per Pacificationes nouiſſimas Auſtriacum, aliud Belgium fœderatum; vtrumque vero in ſuas Prouincias diuiſum. Qui ad generalem *Belgicæ* hiſtoriæ Scriptorum Notitiam faceret, non habemus. VALERIVS tamen ANDREAS, DESSELIVS *in Bibliotheca Belgica* & FRANCISCVS SWEERTIVS *in Athenis Belgiis* doctos Belgas commemorantes mentionem ſimul faciunt multorum *Hiſtoricorum Belgicorum*, horumque Vitas & Scripta indicant. ADRIANVS autem PAARS belgico ſermone edidit *Indicem Batauicum, of Naamrol, van de Bataviſe en Hollandſe Schryuers, Lugduni Batauorum 1701. 4.* In quo ſcripta non ſolum enarrat iuſto ordine diſpoſita, ſed etiam doctorum de iis iudicia, aliaque quæ ad hiſtoriam litterariam faciunt, curioſe diligenterque exponit.

§. II.

In *Statu Geographico Belgarum*, primum occurrit

currit HVBERTI THOMAE, LEODII libellus *de populis Germaniæ inferioris*, *Argentorati* 1541. 4. qui de Populis antiquis, qui in Belgicam conceſſerunt, ſedesque occuparunt, cumprimis, commemorat. PETRVS porro KAERIVS, ſiue potius ABRAHAMVS ORTELIVS multa eruditæ diligentiæ laude conduxit opus inſcriptum: *Germania inferior, ſeu Tabulæ Geographicæ XVII. Provinciarum* cum deſcriptione *Petri Montani* 1617. *f. reg. cum fig. æn.* Olim præſtabat LVDOVICI GVICCIARDINI *omnium Belgii Regionum Deſcriptio, italice* primum ſcripta, poſtmodum *latine* verſa cura *Regneri Vitellii, Zirizæi*, edita *Amſtelodami* 1613. *f.* atque *ibid.* 1616. 4. & 1660. 12. *gallice Antwerpiæ* 1582. *f.* Nec heic omittenda, licet multa mutata hodie ſint his in Prouinciis MARTINI ZEILLERI *Topographia, oder Beſchreibung der XVII. Provinzen*, *Francofurti* 1659. *f.* 1667. *f.* Leuioris quidem ſunt momenti, quandoque tamen, cum iudicio legens in ſequentibus ſingularia quædam obſeruabit. Ediderunt nempe: CHRISTOPHORVS CALVETVS *Deſcriptionem Belgii*, *Antwerpiæ* 1552. 8. ALBERTVS GOLNITZIVS *Vlyſſem Gallo-Belgicum*, *Amſtelodami* 1655. 12. qui plerasque Belgii vrbes & harum memorabilia breuiter deſcribit. Sic etiam IOANNES BAPTISTA GRAMMAYE dedit *Peregrinationem Belgicam*, *Coloniæ* 1623. 8. Iunctim prodierunt: GOTHOFRIDI HEGENITII *Itinerarium Friſio-Hollandicum* & ABRAHAMI ORTELII *Itinerarium Gallo-Brabantinum, Lugduni Batauorum* 1630. 12. quæ breuem vrbium præcipuarum deſcriptionem continent. Recentiores ſunt *les Delices de la Hollande, à Amſterdam* 1685. 12. & ſub titulo: *Hiſtoire generale des Pais-Bas contenant la Deſcription des XVII. Provinces, ou les Delices des Pais-Bas Bruxellis*, 1697. 12. 4. *Voll.* cum figuris æneis

æneis & *Dictionaire Geographique des Pais-Bas, avec des Remarques, Amſterdam* 1695. 8. & quæ deinde cura CHRISTIANI IVNCKERI germanico idiomate edita: *Geographiſche und Hiſtoriſche Beſchreibung derer Niederlande, Franckfurt* 1698. 8. Statum *Belgii Fœderati Geographicum* deſcripſit GREGORIO LETI *in Theatro ſuo Belgico*, de quo inter hiſtoricos. Accuratiſſima eſt MENSONIS ALTINGII *Deſcriptio, ſecundum antiquos Agri Batavi & Friſii, una cum conterminis, ſive Notitia Germaniæ inferioris cis & ultra Rhenum, quæ hodie eſt in ditione VII. Fœderatorum, repræſentata tabulis Geographicis V. & commentario a C. Iulio Cæſare ad Iuſtinianum Auguſtum, Amſtelædami* 1697. *f.* Succeſſit inde: *Deſcriptio Friſiæ inter Scaldis Portum veterem & Amiſiam, ſecundum medii ævi Scriptores, quæ eſt Pars altera Notitiæ Germaniæ Inferioris cis & ultra Rhenum, quæ hodie eſt in dicione VII. Fœderatorum repræſentata tabulis Geographicis novem, Amſtelædami* 1701. *f.* qua, doctiſſimo Commentario illuſtrantur, loca fere omnia hoc tractu, Germanicarum & Francicarum Rerum Scriptoribus, ac medii ævi monumentis memorata ab Emancipatione Francorum ad XIII. Seculi finem. Hoc opus ad Geographiam antiquam egregium omnino præbet ſubſidium. Splendorem Vrbium Belgii, recentioris ævi exhibet oculis & animis *Theatrum Vrbium totius Belgii ſive Germaniæ inferioris*, ſumptu *Blavii, Amſtelod.* 1642. *f.* 2. *Voll.*

§. III.

Ad *antiquitates* & *origines Belgarum* facit PETRI DIVAEI *hiſtoria de antiquitatibus Galliæ Belgicæ*, qualis ea fuit ſub Romanis, *Antwerpiæ* 1566. & 1584. 8. & qui de eiſdem egit RICHARD de VASSEBVRG, *Antiquitez de la Gaule Belgique, Verdun* 1549. *f.* quæ plenæ ſunt fabularum. ADRIANI

SCHRIE-

CHRIECKII libri XXIII. *Originum Celticarum & Belgicarum, Antwerpiæ* 1607. *f.* nec non *Ypris* 1614. add. EIVSDEM *Monitorum ſecundorum Libri* V. *Ypris* 1615. *f.* Vterque liber ad rariores pertinet. Meliora adhuc dant: RICHARDVS VERSTEGANVS in *Niderlandſe Oudbeden, Antwerpiæ* 1613. 8. & MARCUS *van* VAEREWICK *Spiegel der Nederlantſchen Oudtheyt, Gent* 1574. *f.* pertinet huc quoque *Eiusdem* Auctoris *de Hiſtorie von Belgis oft Chronycke der Nederlantſche Oudtheyt, Antwerpen* 1665. 4. Nec non: *Korte Beſchryvinge van eenige vergetene en verborgene Antiquiteten der Prouintien en Landen gelegen tuſſchen de Noordzee, de Yſſel, Emſe en Lippe door* JOHAN PICARDT Paſtorem Covordenſem primum & Doctorem Medicum, *t'Amſterdam* 1660. 4. Amœnitates quoque has illuſtrant; De *Nederlantſe Oudtheden* door MATERNVS HARWICH *en* R. *van* LOVEN, *Amſterdam* 1701. 8. cum figuris æneis, quibus iungendum: ABRAHAM RADEMAKER *Kabinet van* Nederlandſche *Outheden en Gezichten in* 300. *Konſtplaten, Amſterdam* 1725. 4. cum figuris. Nec plane heic omittendæ IACOB *van* OVDENHOVEN *Antiquitates Cimbriæ renouatæ*, belgico idiomate, *Haarlem* 1682. 12.

§. IV.

Fontes *Hiſtoriæ Belgicæ* vniuerſim recludunt, *Collectiones* quædam *Scriptorum*, res *Belgicas* exponentium a ſtudioſis poſteritatis viris iunctim editæ. Tale quid primum egit ſummus vir, & de re hiſtorica ſingulariter meritus BILIBALDVS PIRCKHEIMERVS, Patricius Norimbergenſis, qui opuſcula, quæ tum extabant de *Belgicis*, vnico faſciculo exhibuit præfixo indice: *Deſcriptio Germaniæ vtriuſque, Antwerpiæ* 1585. 8. cui adiecta: GERARDI NOVIOMAGI *Germaniæ inferioris Hiſtoria*; HERMANNI Comitis NVENARII *de ſedibus & origine Francorum*; item: *de Gallia Belgica*; HV-

BERTI THOMAE, LEODII *de Tungris & Eburonibus*; PETRI DIVAEI *Antiquitates Galliæ Belgicæ* & ABRAHAMI ORTELII *ac* IOANNIS VIVIANI *Itinerarium Galliæ Belgicæ*. Et hæc quidem Compilatio ad antiquiora tempora illuſtranda aliquid confert. Similis inſtituti eſt: *Hiſtoria Belgica, ſeu rerum in Belgio memorabilium Scriptores aliquot* ex editione *Sigismundi Feyerabend, Francofurti 1583. 8.* editor huius compilationis ARNOLDVS FREYTAG coniunxit eadem PHILIPPI GALLAEI, GERHARDI CANDIDI & MICHAELIS VOSMERI Scripta, quibus ſubiunxit Epitomen Rerum Francicarum. Recentiores autem videmus conductos in *altera Collectione*, quæ titulum habet: *Annales, ſeu Hiſtoria Rerum Belgicarum a diuerſis Autoribus conſcripta & edita impenſis Sigismundi Feyerabend, Francofurti 1580. f.* quibus continentur Tomo I. IACOBI MEYERI *Annales Flandriæ.* Tomo II. ADRIANI BARLANDI *Chronica Brabantiæ Ducum*, GERARDI GELDENHAVRII *Hiſtoria Batauica*, IACOBI MARCHANTII *de rebus Flandriæ memorabilibus liber ſingularis*, LVDOVICI GVICCIARDINI *de rebus memorabilibus, quæ in Europa, maxime vero in Belgio, ab anno 1529. vsque ad 1560. euenerunt*, libri tres, & PHILIPPI GALLAEI *rerum in Belgio ab anno 1566. ad 1569. geſtarum deſignatio.* Succeſſit alia *Collectio*, inſcripta: *Rerum Belgicarum Annales, Chronici & Hiſtorici antiqui & recentiores, editi a* FRANCISCO SWERTIO, Tomis II. *Francofurti 1620. f.* quibus continentur Tomo Primo: IOANNIS GEERBRANDI A LEYDA *Chronicon Comitum Hollandiæ & Epiſcoporum Vltraiectinorum ac de rebus in Belgio geſtis a C. N. ad An. 1417.* MONACHI EGMONDANI *Chronicon Belgicum ab An. 647. ad 1205.* Tomo vero Secundo: RENERI SNOII *Res Batauicas*

tauicæ; AEGIDII *de* ROYA *Annales Belgici ab Anno 792. ad annum 1478.* IACOBI BRASSICAE *Etymon Hollandiæ & Excerpta e* P. B. CESTII *Synopſi Geographica de Hollandia & Batauorum nomine.* In hunc cenſum merito referenda eruditiſſimi JCti hiſtorici ANTONII MATTHAEI iunioris *Veteris æui Analecta*, quorum diuerſis temporibus *Amſtelodami* ab anno *1698.* ad *1710.* in *8. X. Tomi*, vtili inſtituto prodierunt. *Tomus Primus* frequenter in bibliopoliis occurrebat, ceteri viri doctiſſimi forte ſumptibus excuſi, rariſſime. Quare recte nuper recuſi hi *Tomi, Hagæ Comitum 1739. Quinque Volumnibus in 4.* Pleraque in hac Collectione ad res *Belgicas* pertinent, nec tamen omnia. Comparent nimirum: *Tomo Primo:* ANTONII PONTI *Hiſtoria Belli Caroli V. cum Hariadeno Barbaroſſa;* ANTONIVS SCHONHOVIVS *de origine Francorum; Anonymi Chronica Belgica;* IOANNIS *de* LEMMEGE *Chronicon Groninganum;* HENRICI *ab* ERP *Annales Traiectenſes; Anonymi Conclaue Vltraiectinum;* GERARDI NOVIOMAGI *Philippus Burgundus; Rationarium Aulæ Caroli Audacis Burgundiæ Ducis;* GVILIELMI HERMANNI *Hollandiæ Gelriæque bellum Anno 1507.* & PETRI SCRIVERII *Epiſtolæ; Tomo* vero *Secundo* extant: ANONYMI *Annales Hollandiæ & Vltraiectini* e TH. BASINI *Hiſtoria Gell. excerpti;* IOANNES *à* LEYDIS *de Dominis de Brederode; Tomo* Tertio: EMONIS & MENCONIS *Chronica Friſiæ;* ANONYMI *Expeditio Comitis Hollandiæ contra Saracenos 1217.* JOA. *de* CASTRO *Deſcriptio Sinus Arabici;* & alia *Tomo* Quarto: WILHELMI EGMONDANI *Chronicon;* ANONYMI *Conclaue Vltraiectinum; Tomo* Quinto: IOANNIS *de* BEKA *Chronicon Vltraiectinum cum Anonymi Notis; Tomo* Sexto: *Fundationes*

tiones aliquot ædium ſacrarum in Hollandia; BRVNONIS FABRICII *Hiſtoria Abbatum Monaſterii SS. Petri & Pauli Paderbornæ;* SIBRANDI LEONIS Friſii, *Vitæ Abbatum in Lidlum;* ZVEDERI *de* CVLENBVRCH *Origines Culenburgicæ;* ANONYMI *Chronicon;* ADRIANI *VI. P. Scriuerii* Epiſtolæ; & *Vetus Ius Tranſiſalanicum; Tomo* Septimo: *Chronyck van Ooſtfrieslandt door* EGGERIK BENINGHA; *Tomo* Octauo: ARNOLDI *de* BEVERGERNE & Anonymi *Chronicon Monaſterienſe;* MATTHAEI TYMPII *Catalogus Epiſcoporum Monaſterienſium; Anonymi* Vita *Dnn. de Arkel*, & SIBRANDI LEONIS Friſii, *Vitæ Abbatum in Mariengard apud Friſios; Tomo* Nono: *Anonymi Chronicon de Traiecto, & ortu Friſiæ; item: de Hollandia & eius Comitatu, cum Obſeruationibus; Tomo* Decimo: *Anonymi Chronicon Equeſtris Ordinis Teutonici; Obſeruatio ad libellum de Præfect. Vltraiect. Modus creandi Equites Ordinis Melit. & Pontani Epiſtolæ.* Veſtigia *Matthæi* ſecutus præclare GERARDVS DVMBAR, Reipublicæ Dauentrienſi ab Actis, qui dedit: *Analecta, ſeu, vetera aliquot ſcripta inedita,* Tomis tribus, *Dauentriæ Tomus I. 1719. Tom. II. 1721. & Tom. III. 1722. 8. 3. Voll.* Continet *Tomus primus*, præter *Vitas*, religioſorum hominum *Gerhardi Grote, Petri Horn, Egberti Ter-Beeck, Io. Hatten & alia Hiſtoriam Hollandicam ſpectantia, Rym-Kronyk van Ouds genæmt t' Geſchichte Hiſtorial Rym der eerſte Graven van Holland, van brœder* KLAAS KOLYN *Monnik van Egmond, geſchreven om trent het Jaer MCLXX.* porro *Hiſtoriam Hollandicam* WILHELMI NAGGE, & *Epiſtolam* ARNOLDI HEYMRICI, *continentem conflictum inter patientiam & fortunam Roperti Archi-Epiſcopi Colonienſis cum Hiſtoria Dauidis Burgundi* Epiſcopi Traiectani, Tomo *Secundo:* HENRICI BRVMANI Swollanæ Scholæ Rectoris *res Tranſiſalanæ*

ſalanæ & EIVSDEM *breuis Deſcriptio Iſalæ*, item: Anonymi *Chronicon Tranſiſalaniæ, Belgiæ;* notis & Diplomatibus ineditis illuſtratum, Tomo *Tertio:* REINICI FRESINGAE *Memorien van Frieſland, Overyſel, Omlanden, Drenthe, Grueningen, en Lingen; Anonymi, Bellum inter Tranſiſalanos & Geldros* notis inſtructum & ALBERTI SNAVEL *Chronica compilata & poſt annum Domini MCCCXC. ab ipſo dictata.* Ad *vniuerſalem* quoque Hiſtoriam *Belgicam* cum primis *Batauam* adhiberi poſſunt ex Scriptoribus æui medii: *Chronicon Belgicum magnum Rerum Familiarumque Belgicarum* quod apud PISTORIVM *Collectione Scriptorum Rer. Germ.* extat, & varia memorat ſingularia, caute tamen legendum. Magni quoque æſtimandum *Chronicon Egmundanum, ſeu, Annales regalium Abbatum Egmundenſium* auctore FR. IOHANNE *de* LEYDIS Ordinis Prædicatorum Harlemi, quod adiectis eruditiſſimis Obſeruationibus edidit ANTONIVS MATTHAEVS, *Lugduni Batauorum 1692. 4.* adiecitque præter THEODORICI *a* LEYDIS *Breuiculos*, LEONIS MONACHI Egmundenſis, *Breuiculos maiores*, Hiſtoriam Comitum continentes, qui Egmundæ ſepulti. Pertinent huc quoque AEGIDII *a* ROYA *Annales Belgici* ab anno 972. ad 1478. ab *Andrea Schotto* editi *Francofurti 1620. f.* Singulariter de hiſtoria rebusque Belgicis meritus fuit AVBERTVS MIRAEVS Cathedralis Eccleſiæ Antwerpianæ Decanus, & varia *Diplomata* chartasque veteres multa induſtria conducendo, & ſcriptis ab ipſo variis commentariis illuſtrando. Conducta iam ſunt Diplomata illa ſigillatim edita, in vnum corpus, cui index: AVBERTI MIRAEI *Opera Diplomatica & Hiſtorica*, Editio Secunda, *Bruxellis* Tomus Primus *1723. f.* Tomus Secundus 1723. Tomus Tertius, 1734. f.

procu-

procurauit eam IOANNES FRANCISCVS FOPPENS Bruxellenſis, Cathedralis Eccleſiæ Brugenſis Canonicus & in Vniuerſitate Louanienſi Profeſſor, qui Notas & Indices addidit, Diplomata multa cum ſuis Originalibus contulit aliaque plura hactenus inedita adiunxit. Continet Tomus *Primus: Codicem Donationum piarum* f. 1. *Diplomatum Belgicorum*, Librum primum *f. 123. Diplomatum Belgicorum* Librum Secundum, f. 241. *Donationum Belgicarum* Librum *primum p. 333. Donationum Belgicarum librum ſecundum p. 489.* & *Notitiam Eccleſiarum Belgii f. 635.* Tomo autem *Secundo*, reperias: *Auctuarii ſiue Supplementi Diplomatici* Partem Primam *f. 805. Supplementi Diplomatici* Partem Secundam *f. 925. Supplementi Diplomatici* Partem tertiam *f. 1125. Indicem Chronologicum*, & *Indicem generalem Capitulorum, Abbatiarum, Præpoſiturarum, Prioratuum, aliorumque Monaſteriorum, de quibus extant Diplomata, tam in operibus Miræi, quam in Supplementis; Indicem Familiarum, quarum mentio ſit in iisdem Operibus. Tomo* tandem *Tertio* exhibetur: *Diplomatum Belgicorum Noua Collectio*, ſiue *ſupplementum ad Opera Diplomatica Auberti Miræi*, in quo continentur chartæ Fundationum ac Donationum piarum, Teſtamenta, Privilegia, & alia antiquitatis monimenta, a Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibusque Belgii edita, & ex ipſis Tabularum publicarum fontibus eruta, vna cum Indice locupletiore, duobus etiam præcedentibus Voluminibus Operum Diplomaticorum eiusdem Auberti Miræi correſpondente. Præter hæc conquiſita documenta Belgicam hiſtoriam illuſtrantia, ipſe *Aubertus* manum admouit compoſuitque cum *Rerum Belgicarum Annales, Bruxellis 1624. 8.* editos, *Faſtos* præterea *SS. Belgicos & Burgundicos*,

os, *Bruxellis 1622. 8.* concinnauit non minus: *Stemmata Principum Belgii*, ex diplomatibus & tabulis publicis potiſſimum eruta, *Bruxellis 1626.* *...tum Rerum Belgicarum Chronicon*, conduxit, *Antwerpiæ 1636. f.* a Iulii Cæſaris in Galliam aduentu vsque ad annum 1636. *Vitasque* aliquot ſingulares Principum Belgii compoſuit. Pertinent huc IOANNIS BAPTISTAE GRAMAYE *Antiquitates Belgicæ*, *Bruxellis & Louanii* rurſus *1708. f.* recuſæ, qui & de ſingularibus prouinciis vrbibusque nobiliſſimis, eruditos condidit commentarios ſuo loco laudandos. Eximia non minus eſt PONTI HEVTERI *Hiſtoria Rerum Burgundicarum* libris IV. diſtincta, *Antwerpiæ 1583. f.* ex *Plantiniana*, qua de rebus geſtis eorum agit, qui e *Valeſia* Francorum Regum familia apud *Burgundos* ac *Belgas* imperarunt, *Philippi Audacis* ſcilicet, *Ioannis intrepidi*, *Philippi* Boni & *Caroli Audacis* additis ſingulorum genealogiis. Idem poſtea ſcripſit *Rerum Belgicarum atque Auſtriacarum libros XV*, quibus vitæ & res ab Auſtriacis in Belgio geſtæ deſcribuntur, adiecto tractatu de vetuſtate & nobilitate familiæ Habsburgicæ, *Antwerpiæ 1598. 4.* Hoc opus illum poſtea continuaſſe atque hiſtoriam ſucceſſionis adieciſſe vsque ad annum 1575. ſed in manuſcripto adhuc latere, tradit Deſſelius. Idem Heuterus *de Veterum ac ſui ſeculi Belgio libros II.* ſcripſit. Omnia iſta ſcripta poſtea iunctim fuerunt impreſſa *Louanii 1643. f.* & *ibid. 1651. f.* Certe, æſtimanda ſunt ſingula eius ſcripta, non ſolum in Principum hiſtoria, ſed etiam genealogia illuſtrium familiarum eruenda. FERREOLVS LOCRIVS *Chronicon Belgicum* ſcripſit ab anno 257. ad 1604. in quo Arteſiæ potiſſimum geſta propoſuit, cum catalogo Scriptorum Arteſiæ, *Atrebati 1616. 4.* Præcipue huc etiam faciunt GVIDONIS BENTIVOGLII *Relationes rerum in*

Belgio & Gallia geſtarum, quæ *italice* prodierunt *Venetiis 1633. 4.* poſt *belgice* verſæ *1648. 4.* quibus ſitus, mores & ſtatus Belgii vniuerſi, bellum Belgicum, induciæ & religio Belgarum deſcribuntur. Ad ſtatum antiquiorem Belgii facit AEGIDII BVCHERII *Belgium Romanum, eccleſiaſticum & ciuile*, quod a fine Commentariorum Cæſaris incipit, in anno Chriſti 571. finit, atque pleramque Occidentis hiſtoriam, Belgii inprimis abſoluit, adlegatis etiam fontibus ſed iisdem non ſemper adeo certis, immo etiam innititur fundamentis pontificiorum, prodiit *Leodii 1655. f.* Varias obſeruationes curioſas exhibet GREGORII LETI *Theatrum Belgicum*, quod *italice* prodiit *Amſtelodami 1690. 4.* In hoc enim & geographiam atque deſcriptionem vrbium, hiſtoriam prouinciarum a prima origine ad tempora vſque recentiora, ſtatum politicum & ſimilia vno quaſi complexu deſcripta videmus. Elegantiſſima ac fructuoſa ſimul eſt GERHARD *van* LOON *Hiſtoria Numiſmatica XVII. Prouinciarum Belgii*, quæ primum idiomate belgico hoc prodiit titulo: *Beſchryving der Nederlandſche Hiſtoripenningen of beknopt Verbaal van't gene, ſedert de Overdracht der Heerſchappye van Keyzer Karel den Vyfden op Koning Philips zynen Zoon tot het Sluyten van den Vtrechtſchen Vreede in den Zeventien Nederlandſche Geweſten is vorgevallen. Eerſte Deel in's Gravenhaage 1723. f. Tweede Deel ibid. 1726. f. Derde Deel In's Gravenhage 1728. f. Vierde Deel ibid. 1731. f.* & poſtmodum gallice: *Hiſtoire Metallique des XVII. Provinces, des Paysbas Tomis V. 1732. 1737. f.* cum notis ad acta & decreta publica remittentibus. Reperiuntur in hoc opere ter mille nummi delineati deſcriptique.

§. V.

§. V.

Alii vero *certas* tantum *Prouincias* harumque hiſtoriam ſibi deſcribendam ſumſerunt. *Antiquitates Brabantiæ* quidem collegit IOANNES BAPTISTA GRAMAYE, *Antwerpienſis, Bruxellis* 1610. 4. Idem ſcripſit *Hiſtoriam Brabanticam, de Brabantiæ Ducibus, Louanii* 1606. 4. atque omnia eius egregia ſunt. Iunctim autem editæ, hiſtorici huius Belgici *Antiquitates Belgicæ* emendatiores, & auctæ *Antiquitatibus Bredanis* tunc primum editis, acceſſerunt quoque NICOLAI *de* GVISE *Mons Hannoniæ* & DAVIDIS LINDANI *Teneræmonda, Louanii* 1708. *f.* quo opere Antiquitates Brabantiæ, Flandriæ, Namurcenſes, Mechlinienſes, Cameracenſes & Bredanas, multo labore ex Archiuis, inſtitutis quoque itineribus, eruit. Ad geographiam potiſſimum facit IACOBI le ROY *Topographia hiſtorica Gallo-Brabantiæ*, qua oppida, municipia & dominia illuſtrantur atque monaſteria, nobiliumque prætoria, caſtellaque in æs inciſa exhibentur, *Amſtelodami* 1692. *f.* alioque libro, ſub elogio: *Brabantia ſacra & profana ſcenographice illuſtrata*, *Amſtelodami* 1696. *f.* Genealogiam Ducum cum aliis rebus illuſtribus ad rempubl. pertinentibus tradunt CHRISTOPHORI BVTKENS *Trophées tant ſacrés que profanes du Duché de Brabant* primum vno Tomo gallice *Antwerpiæ* 1641. f. editi, qui cum eſſent rariſſimi, vtili inſtituto iterum formis excuſi, *à la Haye* addito Tomo II. huc usque inedito, 1724. *f.* 2 *Voll.* Acceſſit *Supplementum* duobus itidem Tomis, *a la Haye* 1724-26. *f.* 2. *Voll.* quo ſtatus eccleſiaſticus *Brabantiæ* & Familiæ nobiliores exponuntur. IACOBI *le* ROY diligentiæ debetur compilatio, inſcripta: *L'Erection*

ction de toutes les Terres, Seugneries & Familles tirees de Brabant, Leyde 1699. f. Splendidium eſt opus oculisque gratum, cui titulus: *Brabantia illuſtrata, ſiue Caſtella & Prætoria nobilium Brabantiæ Cœnobiaque celebriora ad viuum delineata, Lugd. Batauorum & Amſtelodami 1705. f. chart. reg.* PETRVS DIVAEVS in libris XIX *rerum Brabanticarum, Antwerpiæ 1610. 4.* ab *Auberto Miræo* editis egregius eſt, atque multa hiſtoriarum portenta, quibus occupabatur hiſtoria, exploſit. HADRIANVS BARLANDVS *Ducum Brabantiæ Chronica* ſcripſit iconibus illuſtrata, *Antwerpiæ 1600. f.* Pleniores vero ſunt FRANCISCI HARAEI *Annales Ducum Brabantiæ & vtriusque Belgii, tomis tribus, Antwerpiæ 1623. f. 2. Voll.* cum iconibus, quibus ſucceſſio & geſta Ducum ſingulorum accurate deſcribuntur. Breui expoſitione laudati: *Duces Brabantiæ Belgici Burgundici, Auſtriaci, a Godefrido ad Carolum II. Coloniæ 1675. 4.* Elegans eſt: HVBERTI LOYENS *Synopſis rerum a Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi Ducibus geſtarum,* cum Iconibus, *Bruxellis 1672. 4.* IOANNES MOLANVS *de militia ſacra Ducum & Principum Brabantiæ, Antwerpiæ 1590. 8.* Expeditiones deſcribit Belgii Principum ob religionem ſuſceptas, ad quas omnes etiam rebelliones refert, ſi modo Pontificis auctoritate fundatæ. ANTONIVS SANDERVS multo ſuo ſumptu & labore conduxit *Brabantiam ſacram & profanam, Antwerpiæ 1644. f.* & *Chronographiam ſacram Brabantiæ, Bruxellis 1659. f.* quæ opera hodie non vbique ſunt obuia. FRANCISCVS SWERTIVS egit *de monumentis ſepulcralibus Ducatus Brabantiæ, Antwerpiæ 1614. 8.* *Theatrum Nobilitatis* in Ducatu *Brabantiæ* gallico ſermone: *Le Theatre de la Nobleſſe de Brabant, Liege, 1705. 4.* aperuit ANONYMVS.

§. VI.

§. VI.

In *Flandriæ* inſignis Comitatus hiſtoria eminent IACOBI MEYERI *Annales rerum Flandricarum Libris XVII. ab anno 445. ad an. 1476. Antwerpiæ 1561. f.* inter *Annales rerum Belgicarum Feyerabendi* extant, atq; a fide & iuſto ordine commendantur. Prodromus huius operis erant: *Flandricarum rerum Libri X. Brugis 1531. 4.* & *Chronicon Flandriæ, Noribergæ 1538. 4.* IOANNES BAPTISTA GRAMAYE multa induſtria *Antiquitates Comitatus Flandriæ* deſcripſit, *Antwerpiæ 1611. 4.* quibus poſtea adiecit *Flandriam Orientalem, Bruxellis 1611. 4.* nec non inter ceteras *Antiquitates Belgicas, Bruxellis & Louanii 1708. f.* MAXIMILIANVS VRIENTIVS *Flandriæ Comitatus & Brabantiæ Ducatus vrbes* deſcripſit, *Louanii 1614. 8.* Sic etiam habemus GERHARDI MERCATORIS *deſcriptionem Flandriæ, Antwerpiæ 1590. f.* ANTONII MEYERI extat *epitome rerum Flandricarum, Antwerpiæ 1556. 8.* IACOB. MARCHANTIVS quoque dedit *Flandriam Libris IV. & de geſtis Comitum a Balduino Ferreo ad Philippum II. anno 1559. Antwerpiæ 1596. 8.* atque in Collectione *Feyerabendi*. Egregium eſt opus ANTONII SANDERI *Flandria illuſtrata* tribus Tomis conſtans, *Coloniæ 1641. f.* cui etiam tabulas geographicas, icones vrbium, eccleſiarum, cœnobiorum & arcium adiecit. Hoc tantum dolendum, quod adfectibus quandoque nimium concedat. Idem in *Hagiologico Flandriæ* de Sanctis eius prouinciæ egit: *Antwerpiæ 1625. 4.* Nec omittenda: IOANNIS BVZELINI *Gallo-Flandria ſacra & profana, Duaci 1625. f.* licet non eo adparatu inſtructa, qua *Sanderus* argumentum hoc adgreſſus. Nec plane heic omittendi, qui lingua gallica libros de rebus Flandriæ chronicos ediderunt, quales PIERRE d' OUDEGHEST *les Chro-*

niques & Annales de Flandres depuis 620. juſqu' en 1476. Anvers 1571. 4. qui tamen vt in huius ætatis libris ſolet, fabuloſas ſæpe inſeruit narrationes. Meliores ſunt: *Les Chroniques de Flandres miſes en lumiere par* DENYS SAUVAGE, *Lyon 1562. f.* quibus additæ ſunt *Memoires d'* OLIVIER *de la* MARCHE, quæ alias *Gandaui 1567. 4.* & *Bruxellis 1607.* editæ. Inſigniter de rebus Flandricis meritus, Archiuorum neceſſariis ſubſidiis adiutus aliisque ad ſcribendam hiſtoriam præſidiis inſtructus OLIVARIVS VREDIVS, huius: *Hiſtoriæ Comitum Flandriæ Libri Prodromi Duo* editi *Bruxellis 1650. f.* quibus narrationis filum vsque ad annum ſaltim 767. produxit, expoſuitque maxime quid Comes? quid Flandria? Ante hos iam edita fuerat: *Genealogia Comitum Flandriæ a Balduino Ferreo* vsque ad *Philippum IV. Brugis 1642. f. 2. Voll.* quam ex ſigillis, diplomatibus & ſcriptis coætaneis deduxit, atque ſpecimen exhibuit accuratioris Genealogiæ. Supplent hæc quaſi & inſigniter illuſtrant eiusdem: *Sigilla Comitum Flandriæ, Brugis 1639. f.* quo non ſolum illa ad amuſſim explicat, ſed etiam ex iis oſtendit ius Philippi IV. in omnia regna & prouincias, quæ diplomatum eius titulo continentur. Plura ſibi propoſuerat *de primis* ſcilicet *Comitibus Flandriæ* vsque ad Carolum Danum, exploſa Foreſtariorum fabula. *De primis Francorum ſedibus in ea Flandriæ parte, quæ etiamnum Terra Franca adpellatur, cum ſerie Scabinorum Franconatenſium* vsque ad annum 1642. quæ tamen ipſi, dum morte præuentus, euulgare non licuit. Breue compendium exhibet: *Hiſtoire des Comtes de Flandre, Haye 1697. 8.* Superbiunt *Brabantia & Flandria* nobiliſſimis ſplendidiſſimisque *Vrbibus*, quarum ſingulares extant Deſcriptiones. ERICIVS PVTEANVS *Bruxellæ* dedit *Deſcriptionem*, ſtilo oratorio & turgido factam, ſub elogio:

Bruxella

Bruxellæ ſeptenaria, magni quæ non eſt momenti, *Bruxellæ 1646. f. Louanium* IVSTI LIPSII ſtilo celebratum eſt ita, vt inſignem mereatur laudem, prodiit *Antwerpiæ 1605. 4.* atque inter Opera in *folio* edita T. III. comparet. Egregium quoque eſt IOANNIS BAPTISTAE GRAMAYE *Louanium Brabantiæ metropolis, cum ſuo Territorio*, quod extat in ipſius *Antiquitatibus, Louanii f.* recuſis. Extat quoque: *Louvain très ancienne Ville du Brabant* par J. N. *de* PARIVAL, *Louvain 1667. 8.* ANTONIVS SANDERVS *rerum Gandauenſium* libros VI. compoſuit, *Bruxellæ 1627. 4.* IACOBVS van LANSBERGEN belgico ſermone deſcriptionem *oppidi Hulſt* edidit *Roterodami 1689. 8.* Præcipua olim inter Flandriæ vrbes *Gerardimontium* erat, de qua IOANNES von WAESBERGE ſcripſit *Bruxellis 1627. 4.* nunc ſub ruinis ſuis latet. *Teneramondæ* munitæ vrbis res conſignauit DAVID LINDANVS, quæ ſingillatim edita *Antwerpiæ 1612. 4.* iam cum ceteris *Gramaye Antiquitatibus* recuſa, *Louanii f.* ANDREAS CATVLLVS *de Tornaco* ſcripſit, *ciuitate metropoli & cathedra epiſcopali Neruiorum, Bruxellis 1662. 4.* Extat quoque *Hiſtoire de Tournay par* JEAN COUSIN, *Douay 1619. 2. Voll. 4.* ſed fabulis ſcatet. Tempore *Caroli V.* Imp. memorabilis obſidio *Hesdini*, de qua IACOBI BASILII MARCHETI extat *de Morini atque Hedini expugnatione narratio, Antwerpiæ 1555. 8.*

§. VII.

Ad Hiſtoriam *Luxenburgenſem* facit primum IOANNIS BAPTISTAE GRAMAYE *Reſpublica Namurcenſis & Luxenburgenſis, Amſtelodami 1634. 24.* apud Elzeuirios. IOANNIS BERTELII *Hiſtoria Luxenburgenſis* egregia eſt, qua Ducum Luxenburgenſium ortum, progreſſum ac res geſtas de-

ſcribit & commentarium adiecit de diis & ſacrificiis gentilium, qui in Luxenburgo aliquando culti fuerunt, *Coloniæ 1605. 1639. 4. Familiam auguſtam Luxemburgenſem*, egregie & ſolidiſſime deduxit IOA. DAVID KOELERVS, V. C. *Altorffi 1722. 4.* Sic etiam extat NICOLAI VIGNIERI *Hiſtoire de la Maiſon de Luxenburg, à Paris 1647. f.* quæ perrara eſt. Facit huc quoque: PIERRE COLINS *Hiſtoire des Seigneurs d'Enghien, de l'ancienne Maiſon d'Enghien, de celle de Luxembourg & de Bourbon, Mons 1634. 4.* & ALEXANDRI WILTHEMII *gubernatores Luxenburgenſes* ad Philippum Arembergicum Principem Chimacenſem, Luxenburgi gubernatorem, *Treuiri 1653. f.* Ad *Hannoniæ* Comitatum facit IACOBI LESSABAE libellus *de Hannoniæ vrbibus, locis, nominationibus ac cœnobiis, Antwerpiæ 1534. 4.* Optimum vero Chronicon eſt BALDVINI *Auennenſis*, quod notis hiſtoricis *Iacobi le Roy* illuſtratum prodiit *Antwerpiæ 1693. f.* Hoc chronicon per quadringentos annos in manuſcripto latuit, interea paſſim ab eruditis celebratum, atque complectitur genealogiam Comitum *Hannoniæ* a temporibus Caroli Ducis Lotharingiæ vsque ad decurſum ſeculi decimi tertii. NICOLAI *de* GUISE *Mons Hannoniæ*, recuſis *Antiquitatibus Ioa. Baptiſtæ Gramaye*, editionis *Louanienſis 1708. f.* adiectus. Egregiis inſtructa monimentis eſt: *Hiſtoire de la Ville & Comté de Valenciennes, Douay 1619. f.* De *Comitibus Namurcenſibus* commentatus fuit IOANNES BAPTISTA GRAMAYE *in Namurco, Antwerpiæ 1617. 4.* in quo tractatu etiam antiquitates vrbis ac Comitatus expoſuit, recuſus cum ceteris viri *Antiquitatibus*, ſæpius iam excitatis. De *Namurco recuperato* oratione egit IOANNES PETRVS *de* LVDEWIG, *Halæ 1695. 4.* & inter *Opuſcula Oratoria*. Qui

iam excitatus fuit GRAMMAYE quoque compoſuit *Antiquitates Vrbis & Prouinciæ Mechlinienſis*, *Bruxellæ* 1607. 8. atque in recentiore editione *Lovanienſi*. Præclara eſt CORNELII van GESTEL *Hiſtoria ſacra & profana Archi-Epiſcopatus Mechlinienſis, cum Toparcharum Inſcriptionibus ſepulcralibus, Hagæ Comitum* 1725. *f.* cum *æneis figuris*. Eiusdem ſunt: *Hiſtoriæ & antiquitatum vrbis Cameracenſis ſumma capita, Bruxellæ* 1608. 4. Non leuis momenti eſt: BALDRICI *Chronicon Cameracenſe & Atrebatenſe, Duaci* 1615. 8. inter rariores libros hodie connumeranda. Pertinet huc ex parte: *Hiſtoire Genealogique des Païs-Bas, ou Hiſtoire de Cambray & du Cambreſis* par JEAN *le* CARPENTIER, *à Leide* 1664. 4.

§. VIII.

Marchionatus S. R. Imperii eſt *Antwerpia*, quem varii ſibi illuſtrare propoſuerunt. IOANNES GOROPIVS BECANVS *origines Antwerpienſes* ſcripſit *Antwerpiæ* 1580. *f.* ſed pro more nugatur. Præferenda eſt CAROLI SCRIBANII e Societate Ieſu, *Antwerpia*, *Antwerpiæ* 1610. 4. Egregia quoque eſt IOANNIS *du* ROY *Notitia Marchionatus S. R. Imperii ſiue vrbis & agri Antwerpienſis deſcriptio, Antwerpiæ* 1678. *f.* qui tamen nonniſi icones ciuitatium, palatiorum &c. conquiſiuit. Sic quoque edita eſt: *Hiſtoria Epiſcopatus Antwerpienſis, Bruxellis* 1717. 4.

§. IX.

A *Belgio Hiſpanico* progredimur ad *Belgium* Fœderatum, in quo primo loco occurrunt Scriptores, qui de ſeceſſione quam fecerunt Belgarum quædam Prouinciæ a iugo Hiſpanico, cum hiſtorice commemorant, tum cauſſas huius negotii aperiunt,

riunt, & vel defendunt vel improbant, quorum perplures ſunt. Origines quidem & veras cauſſas ſeceſſionis deſcripſit auctor egregii *Libelli ſupplicis Imperatoriæ Maieſtati, cæteriſque Sacri Imperii Electoribus, Principibus atque Ordinibus, nomine Belgarum ex inferiore Germania, Euangelicæ Religionis cauſſa per Albani Ducis tyrannidem eiectorum in Comitiis Spirenſibus exhibiti*, 1570. 8. Belle quoque iſtæ exponuntur in *Epiſtola*, quæ nomine Principis *Auriaci*, Ordinum Hollandiæ, Zelandiæ & reliquorum Belgii fidelium ſubditorum eſt exarata *ad Philippum II.* Hiſpaniarum Regem. Hæc *Flandrico* ſermone primum eſt excuſa anno 1573. menſe Septembri, poſt in latinum ſermonem translata extat in *Commentariis de ſtatu religionis* P. III. p. 139. Doctiſſime in eandem commentatus fuit celeberrimus vir, CONRADVS SAMVEL SCHVRZFLEISCHIVS, *Witteberga* 1674. 4. & inter opera eiusdem hiſtorico-politica. Easdem cauſſas aperit, comparata in defenſionem: *La Deduction de l'innocence de Meſſire Philippe, Baron Montmorency Comte de Hornes, franc Seigneur de Weert, Amiral & Capitaine general de la Mer du Pais-bas & Chevalier de la Toiſon d'or*, imprimé au mois d'Avril Anno *1579. 8.* Eiusdem argumenti eſt: *Fœderatorum Inferioris Germaniæ Defenſio Prima, contra calumniam Rebellionis in Principem 1607. 8.* quæ a priuato videtur ſcripta. Multa cura & grauitate ſcriptus liber, qui hoc indice eſt editus: *Origo & hiſtoria Belgicorum tumultuum, immaniſſimæque crudelitatis per Cliuiam & Weſtphaliam patratæ, fideliſſime conſcripta & tabulis æneis repræſentata*, auctore ERNESTO EREMVNDO *Friſio, Lugduni Batauor. 1619. 8. Diſcours ſommier des raiſons, qui ont contraint les Eſtats generaux des Paisbas de pourvoir à leur defenſe contre le Seigneur Don Jean d'Autri-*

d'Autriche, avec pluſieurs lettres interceptées, à Anvers 1577. 4. Alius eſt tractatus *de iure belli Belgici adverſus Philippum Regem*, 1578. 8. & quæ forte cum præcedenti eadem eſt: *De Iure Belli Belgici aduerſus Philippum Oratio, Nobilis Belga*; acceſſit CASPARIS CASPARII *Princeps Auriacus, ſeu Libertas defenſa, Hagæ Comitum* 1599. 8. Idem egit IACOBVS ADAMAEVS in *demologia Belgica* ad Mauritium Naſſouicum, *Franeckeræ* 1595. 8. qua cauſſas & res in Belgio geſtas ab anno 1556. ad 1595. recenſet. RICHARDVS HAIL *de primariis cauſſis tumultuum Belgicorum, Duaci* 1581. 8. FLORENTIVS *van der* HAER *Florentinus de initiis tumultuum Belgicorum, Duaci* 1587. 8. expoſuit. FRANCISCVS HARAEVS *ſinceram declarationem* dedit *cauſſarum belli Belgici, ab anno* 1566. *ad* 1608. *Antwerpiæ* 1612. 8. ſed Hiſpanorum partibus nimium fauet. Harum quidem quoque partium eſt, qui ſcripſit: *Grondig Berigt van't Nederlands Oproer, beſchreven in't François door* VIGLIVS ZWICHEMIVS *ab* AYTA, *on langs in de Nederduitſche Taale overgeſet door V. H.* 8. ſed tamen errores quosdam non diſſimulauit. Pertinet huc etiam libellus inſcriptus: *Ciuilium apud Belgas bellorum initia, progreſſus, finis optatus, in quam rem remedia, a ferro & pace præſcripta* 1628. 8. Cum etiam Philippus II. publicaſſet: *Decretum Banni & proſcriptionis contra Wilhelmum Naſſouicum anno* 1580, reſpondit iſte ſub titulo: *Apologie ofte Verantwoordinghe Herrn Wilhelm Prince von Oranien, teghen den Ban ofte de edict by Forme van proſcriptie ghepublicirt by den Coningh van Spagnien, t'Haag* 1581. 4. & latine ſub indice: *Apologia illuſtriſſimi Principis Wilhelmi Dei gratia Principis Auriacæ &c. ad Proſcriptionem ab Hiſpaniarum Rege in eum promulgatam* 1581. 8. ſcripta, *Grotio* teſte *Annalium Libro III.* a

Petro Villerio homine Gallo, intimæ apud Principem admiſſionis; *Philibertus* vero *de la Mare* Vita *Huberti Langueti* p. m. 122. *Langueto* tribuit. Inſunt huic libello ſecreta varia in primis de *Philippo II.* & eſt perſcripta acerbe. Extat quoque *gallice.*

§. X.

Inter illos, qui orti ex his motibus grauiſſimi Belli *Hiſtoriam* ſcripſerunt, plures ſunt ab vtraque contendentium parte. Aliqua quæ huc pertinent, attigit ADAMVS HENRIC. PETRI edita *deſcriptione rerum a morte Caroli V. geſtarum, Baſileæ 1593. f.* germanico ſermone. RICHARDVS DINOTHVS *de bello Ciuili Belgico libros VI.* exhibuit *Baſileæ 1586. 4.* MICHAEL EITZINGERVS in *de Leone Belgico topographica & hiſtorica Deſcriptione Coloniæ Vbiorum 1583. f.* miſere ſcripta; GVILIELMVS MAIVS dedit *Polemographiam Belgicam ab anno 1566. ad 1594, Coloniæ 1594. 4.* Sed iſti omnes leuioris ſunt momenti, de quibus placet adducere ſolidum iudicium *Euerhardi Reidani*, quod in præfatione fecit: *Videmus tot externos ſcriptores eruditos, & in his Roſtochii Dauidem Chytræum, Baſileæ Adamum Henricum Petri, Richardum Dinothum Mompelgardi, quendam obſcuri nominis Gallum, Lugduni, Michaelem Eitzingerium Auſtriacum & Hiſpaniarum Regis morionem, denique & Saxonem, Guilielmum Maium, Göttingenſem, leuem atque inconſtantem ſibi, tum complures alios, quos nominare, nedum legere pretium non eſt, eo audaciæ proceſſiſſe, vt noſtris de rebus, quarum ignariſſimi ſunt, ingentes libros componerent.* Sed præter hoſce CASPARENS ſcripſit *Commentariorum ſ. de bello Gallo-Belgico, Tomos ſex,* vſque ad annum 1609. *Coloniæ 1610. f.* quos plerumque ex Meterani hiſtoriis hauſit, & *Mauritiados libros V,* in quibus belli cauſſas

cauſſas & Mauritii victorias deſcribit, *Coloniæ 1612. 8.* qui curioſius quidem & deligens eſt, ſed non in omnibus ſatisfacit. BONAVENTVRAE VVLCANII *hiſtoria Belgicorum tumultuum* accuratiſſima eſt, qua res in Belgio ab anno 1556. ad 1577, quo Hiſpani, pace per Ioannem Auſtriacum facta, ditionibus Belgicis exceſſerunt, deſcribuntur. ſed rarius reperitur. Præterea extat: *Belgica hiſtoria a pace Cameracenſi inter Carolum V. & Franciſcum vsque annum 1583. 8. in epitomen digeſta, Francofurti 1583. 8.* Ex diuerſis Europæ nationibus varii Scriptores, in deſcribendis Belli huius viciſſitudinibus occupati fuerunt. Ex *Hiſpanis* enim extant: BERNARDI *de* MENDOZA *Commentarios do lo ſucede do en las Guerras de los Payſes Baxos de adde el 1576. haſta el de 1577. Madrit 1592. 4. Paris 1591. 8.* Ex Gallis GABRIEL CHAPPUIS *Hiſtoire generale de la Guerre de Flandres depuis 1559. juſqu' en 1609. Paris 1611. 4. & ib. 1633. f.* cui adiungenda: *Hiſtoire des troubles & Guerres civiles des Pais-bas, depuis 1559. juſqu' en 1581. Paris 1581.* libere ſcripta. IOSEPHI GAMVRINI *Bellum belgicum* ſeu *Commentariorum* Libri Sex, ex POMPEII IVSTINIANI commentariis latine factum, *Coloniæ 1611. 4.* Editi alias POMPEIO GIVSTINIANI *delle Guerre di Fiandra Lib. VI. Venezia 1612. 8.* Nec omittendi CESARE CAMPANA *della Guerra di Fiandra dall' an. 1559. fino al 1600. Vicenza 1602. 4.* & ANTONIO ABBONDANTI *Breviario delle guerre di Paeſi baſſi*, Col 1641. 12. Nec non ROLANDI MIRTAEI *Hiſtoria Belgica huius temporis, Coloniæ 1640. 4.* NICOLAI BVRGVNDI *Hiſtoria Belgica* ab anno 1558. vsque ad 1567. *Ingolſtadii 1633. 8. Amſtelodami 1634. 4.* pragmatice eſt ſcripta, & culte quidem ſed auctor nimis fauet partibus pontificiis, *Wilhelmo Au-*

riaca

vero in multis eſt iniquus. Idem dicendum erit de FAMIANI STRADAE *Hiſtoriæ Belgicæ decadibus*, quarum *Decas I.* ab exceſſu Caroli V. vsque ad annum 1528. edita *Romæ 1632. f. it. 1640. Decas II.* ab anno 1578. ad an. *1590. Romæ 1647. f.* & *Lugduni Batauorum 1645. 12. 2. Voll.* qui in ſcribendo quandoque mordax varioſque diſcurſus morales & obſeruationes politicas immiſcet, in iudicando vero præceps eſt & ſtudioſus partium; nec tamen plane eſt reiiciendus propter ſingularia quæ annotauit. Verſio gallica horum commentariorum edita hoc titulo: *Hiſtoire de la Guerre de Flandres traduite de Strada par* PIERRE *du* RIER, *Paris 1644. & 1649. f. 2. Voll.* Quod latine fecit *Strada*, id lingua hetruſca præſtitit GVIDO BENTIVOGLIO Cardinalis, & ſingularia multa obſeruauit cum in *Relationi della Guerra di Fiandra*, in *Colonia 1633. 4. ibid. 1635. 8.* & *Venetia 1636. 4.* tum in: *Memorie overo Diario, Amſterdam 1648. 4. Venetia 1648. 4.* quibus coniungenda: *Raccolta di Lettere del Cardinal Bentivoglio in tempo delle ſue Nunciature di Fiandra & di Francia, Colonia 1646. Parigi 1645. f. Colonia 1631. 4.* MICHAELIS ab ISSELT *Hiſtoria rerum memorabilium in Belgio ſub Philippo II. ab anno 1566. ad 1597. Coloniæ 1597. 1612. 8.* edita, ex quo multa hauſit *Strada*. IOANNES *Balneus* ſiue BALLINUS *de Bello Belgico* ſcripſit, *auſpiciis Ambroſii Spinolæ geſto, Bruxellis 1609. 8.* PIERIVS WINSEMIVS *Hiſtoriarum ab exceſſu Caroli V. ſiue Rerum ſub Philippo II. per Friſiam geſtarum*, libros IV. ſcripſit, *Leouardiæ 1647. 4.* ANGELI GALLVCII S. I. *de bello Belgico* ab anno *1593.* ad annum *1609.* deſcriptio, vsque ad inducias, *Romæ 1673. f. 2. Voll.* & *Noribergæ 1677. 4.* eleganti ſtilo perſcripta. GEROL. CONNESTAGGIO *Hiſtoria della Guerre della Germania inferiore, Venez. 1614. 4. & Leyden 1634. 8.*

prudenter exarata; cui coniungendæ: *Auvertimenti ſopra l'Hiſtoria di* GEROL. CONESTAGGIO, *1619. 8.* HENRICVS PAVLINVS quoque *rerum Belgicarum hiſtoriam ſub Philippo II.* dedit, *Embdæ 1663. 8.* Nec omittenda IOA. *a* SANDE *Rerum Belgicarum Epitome, Vltraiecti 1652. 12. & belgice, Lieuwarden 1651. 12.* Hiſce tamen alii ſunt præferendi, qui & plenius & accuratius huius belli hiſtoriam ſcripſerunt. Princeps inter hoſce eſt: EVERARD *van* REYD ſ. REIDANI *Hiſtorie Nederlandſcher Oorlogen tot 1601. ende continueert tot 1640. door* JOHANN *van* SANDE *Leuwarden 1650. f.* editi poſt latine ſub indice: EVERARDI REIDANI *Belgarum aliarumque gentium Annales*, ex verſione *Dionyſii Voſſii, Lugduni Batauorum 1633. f.* Hiſtoria hæc eſt motuum Belgicorum ab anno 1559. vsque ad 1601. ſumma diligentia & fide perſcripta, in qua non niſi a ſe viſa, vel quæ a probis viris audiuerat, ſe ſcribere profitetur. Cauſſas autem motuum egregie refert, atque inter has potiſſimum fœdus Hiſpanum inter atque Gallum pro extirpandis reformatis initum, atque Ferdinandi Albani ſenatum ſanguinarium. Cum hoc coniungendi ampliores commentarii PIETER KRISTIANSZ BOR *Oorſprong, Begin ende Vervolg der Niederlandſe Oorlogen van 1555. tot 1619. VIII. Tomis, Leiden 1621. f. 5. Voll. cum fig.* quæ hiſtoria a Batauis multum æſtimata ad annum vsque *1619. Sex Tomos* complet, quibus accedit *VII.* ſub indice: *Byvolgſel van authentike Stukken, & VIII. Regiſter,* ſeu: *Index editus 1640. f.* Eſt apud Batauos multo quoque in pretio: PIETER CORNELISZOON HOOFTS *Neederlandſche Hiſtoorien ſeder de ooverdragt de Heerſchappye van Kaizar Karel den Vyfden op Kooning Philips zynen Zoon, tot Amſterdam 1642.*

&

& 1703. f. ab an. 1555. ad annum 1584. quibus in commentariis ſingulares narrationes deprehendas. Sequitur hunc EMANUELIS METERANI *Hiſtoria Belgica*, quæ *belgico* primum ſermone prodiit, poſt *germanice* verſa, *Arnhemi* 1614. *f. Amſterdam* 1638. *f.* 2. *Voll.* germanica vero illa Editio, quæ *Amſtelodami* edita in fronte dicitur & *Francofurti* vere 1669. *f. IV. Tomi* 2. *Voll.* prodiit ad annum vsque 1638. perducta, ſed æneæ figuræ in prioribus ſunt elegantiores. Summa cura cuncta quæ ad argumentum pertinent conduxit *Meteranus*, ſed leuiora quandoque annotauit, non ſemper cogitans hiſtoriam rerum maxime memorabilium eſſe expoſitionem. Eidem multa acta publica vidimus inſerta. GVILIELMVS BAVDARTIVS *in polemographia Auriaco-Belgica*, *Amſtelodami* 1621. 4. prælia omnia, vrbium aliorumque locorum obſidiones & quæcunque a Belgis fœderatis geſta, deſcripſit cum multis figuris æneis. Hoc opus gallice verſum prodiit *Amſtelodami* 1614. 4. & germanice *Arnhemi* 1610. 4. Facit huc etiam *Mercurius Gallico-Belgicus*, quem primum IANSONIVS Doccomenſis ab an. 1588. vsque ad Martium 1594. edidit *Coloniæ* 1596. 8. continuauit CASPAR LORCHANVS, indeque GOTHARDVS ARTHVSIVS & IOANNES PHILIPPVS ABEL, ita vt XXXV. Tomi in 8. extent. Hoc opus ideo æſtimandum, quod varias declarationes & acta publica inſerta videamus, quæ ad ſtatum rerum in Gallia & Belgio geſtarum faciunt. Egregii plane ſunt & ad Taciti ſcribendi rationes compoſiti a viro rerum belgico-batauicarum peritiſſimo, HVGONE GROTIO, *Annales de rebus Belgicis ab obitu Philippi Regis vsque ad inducias an.* 1609. *Amſtelodami* 1657. *f.* ſplendide, *ibid.* 1658. 8. & *ibid.* eodem anno 1658. 12. qua in editione annorum annotatio, in margine

margine omiſſa. Certe, nemo Tacitum felicius imitatus eſt, quam hic ipſe Grotius, qui a veritate, eloquentia & neruoſa breuitate quam maxime eſt commendandus.

§. XI.

Sed præter hoſce qui generalem belli Belgici nobis notitiam dederunt, ſunt alii quoque, qui particularia quædam facta, vel *vrbium Obſidiones*, vel *Ducum militarium geſta*, vel ſimilia deſcripſerunt. HVGONIS GROTII habemus *Grollæ obſidionem* anno 1627. factam, *Amſtelodami* 1629. *f.* DANIEL HEINSIVS *hiſtoriam* edidit *rerum ad Syluam Ducis atque alibi in Belgio aut a Belgis anno 1629. geſtarum*, *Lugduni Batauorum* 1631. *f.* in qua ſtilo ad imitationem Taciti compoſito, operoſam obſidionem Syluæ Ducis a *Friderico Henrico* Arauſionenſi factam, nitido ſermone deſcribit, atque non minus hiſtoriæ, quam ſcholæ militari inſeruit. Eandem hiſtoriam gallico ſermone expoſuit IACOBVS PREMPART, *Leouardiæ* 1630. *f.* non tamen eadem cura ac Heinſius. LAMBERTVS quoque BARLAEVS *Obſidionem Syluæ Ducis* expoſuit ſcripto edito *Lugduni Batauorum* 1632. *f.* PHILIPPVS FLEMMINGVS *Obſidionem Oſtendæ*, *Hagæ Comitis* 1626. *belgice* in 4. propoſuit, & qui a regiis fuit partibus CHRISTOPHORVS BONNOIRSIVS *gallice*, *Bruxelles* 1628. 4. Extat porro *Hiſtoire remarquable du Siege d'Oſtende Pariſiis* 1604. 4. *Belagerung vor Oſtende, Journal, oder eigentliches Tage-Regiſter von allen denckwürdigen Sachen, ſo inn- und auſſerhalb der Stadt geſchehen* 1604. *f. cum fig. æneis.* HERMANNVS HVGO *Obſidionem Bredanam armis Philippi IV. auſpiciis Iſabellæ, ductu Ambroſii Spinolæ perfectam* eleganti ſtilo deſcripſit, *Antwerpiæ* 1626. *f.*

in qua ſitum vrbis & munimenta, obſidionem eiusdem & deditionem egregie deſcribit. Cum vero *Fridericus Henricus*, Arauſionenſis, eandem anno 1673. reciperet, MARCVS ZVERIVS BOXHORNIVS occupationem hanc in *Hiſtoria Obſidionis Bredanæ & rerum anno 1637. geſtarum* exponit, *Lugduni Batauorum 1640. f.* ANTONII NEOMAGII habemus *expeditionem Maurìtianam Flandricam cum exercitu Ordinum vnitarum prouinciarum Belgii, Leidæ 1617. 4.* Res in mari feliciter geſtas a Batauis conſignauit ANTONIVS THYSIVS JCtus, *Hiſtoria nauali, ſiue celeberrimorum Præliorum, quæ mari ab antiquiſſimis temporibus vsque ad Pacem Hiſpanicam Batavi Fœderatique Belgæ, vtplurimum Victores, geſſerunt luculenta Deſcriptio, Lugduni Batouorum 1657. 4.* Pertinet ab hanc claſſem: CASPARIS BARLAEI *Hiſtoria Rerum in Braſilia ſub Mauritio Naſſouio geſtarum, Amſtelodami 1647. f.* ſplendide, & *Cliuis 1660. 8.* atque *germanice, Cleve 1659. 8.* magni quoque momenti habendæ: *Memoires de Frederic Henry, Prince d'Orange, qui contiennent ſes Expeditions militaires depuis 1621. juſqu' à l'année 1646. à Amſterdam 1733. 4.* IOANNES MEVRSIVS ſingulari cura ſtiloque pragmatico, *Guilielmum Auriacum, ſiue de rebus toto Belgio, tam ab eo, quam eius tempore geſtis ad exceſſum Ludouici Requeſenſii Libris X. Amſtelod. 1638. f.* laudauit. Singularia quædam legas in: *Het Leven van Willem I. Prins van Oranje, Graf van Naſſau, geſchreven door **** III. Deelen, Twede Druck, te Leyden 1732. 8. 3. Voll. Amſtelodami 1638. f.* qua ſingula quæ ſub eodem in Belgio geſta egregie enarrat. MEVRSII quoque extat *Ferdinandus Albanus ſiue, de rebus eius in Belgio per Sexennium geſtis* Libri IV. *Lugduni B. 1614. 4.* & *Amſtelodami 1638. f.* vbi fatale illud Belgio ſexennium, quibus Albanus gubernacula

nacula tenuit, ab anno 1568. ad 1573. elegantiſſime deſcribit. *Gallice* proſtat de vita rebusque ſeveriſſimi huius Ducis: *Hiſtoire de Ferdinand Alvarez de Tolede, Duc d'Albe, Paris 1699. 8. 2. Voll.* Subſequentium quoque Præfectorum Belgii vitas resque geſtas varii annotarunt: *Ioannis* ſcilicet *ab Auſtria*, Filii naturalis *Caroli V.* Imp. fata legas in: *Hiſtoire de Don Jean d'Autriche, Amſterdam 1690. 12.* *Alexander Farneſius* Dux Parmæ Belgii Gubernator multam in Præfectura ſua virtutem & prudentiam oſtendit, quæ commorantur in GVILIELMI DONDINI, Bononienſis, e Societate Ieſu, *Hiſtoria de rebus in Gallia geſtis ab Alexandro Farneſio Parmæ & Placentiæ Duce III. Supremo Belgii Præfecto*, qui commentarii ad exemplar Romanum in Germania formis impreſſi *1675. 4.* Extat porro *D. M. Hiſtoire d'Alexandre Farneſe Duc de Parme, Amſterdam 1692. 12.* Virtutes *Alberti* Archi Ducis Auſtriæ *Pii*, *Principis Belgarum* laudauit AVBERTVS MIRAEVS, *Antwerpiæ 1622. 8.* De eodem extat non minus *libellus gallicus inſcriptus: Hiſtoire de l'Archi-Duc Albert, Cologne 1693. 12.* Nec hic omittendus *Emanuel Philibertus* Sabaudiæ Dux, de cuius geſtis extat: *l'Hiſtoire d'Emmanuel Philibert Duc de Savoye, Amſterdam 1692. 12.* Ad res ſub *Præfectis* geſtas illuſtrandas quoque faciunt: ROLANDI MIRTEI *Hiſtoria Belgica, ſiue, Commentarii rerum in Belgio geſtarum ſub Comite Mansfeldio, Archi-Duce Erneſto, & præcipue Petro Henriquez Comite de Fuentes, accedunt Ambroſii Spinolæ Victoria, Coloniæ 1611. 4.* atque MARTINI ANTONII DELRIO *Commentarius rerum in Belgio geſtarum a Petro Henriquez Comite Fontano*, *Madrit 1610. 4.* & *Louanii 1611. 4.* *Batauicorum* Heroum e Domo *Naſſouica* res geſtæ celebratæ, in *Les Lauriers de Naſſau, ou Deſcri-*

 ption

ption des Victoires gagnées par les Etats du Pays bas, ſous la Conduite du Prince Maurice de Naſſau, Leyde 1615. f. & germanice: *Naſſauiſcher Lorbeer-Kranz, Leyden 1612. f.* & belgice, ſub titulo: IO. IANS. ORLERS *ende* HENRICH *van* HAAFTENS *Naſſauſe Laurekrans, Leyden 1610. f.* Eleganter ſcripta PIERII WINSEMII *Vita, res geſta & mors Mauritii Principis Auriaci, Franequeræ 1625. 4.* Eadem præſtitit VBBO EMMIVS in libro, cui index: *Guilielmus Ludouicus Comes Naſſouius, id eſt, λόγος ἐπιτάφιος, quo Genus, Vita, Res geſtæ & Mors huiusce Comitis expoſita ſunt, Grœningæ 1621. 4.*

§. XII.

Cum vero ab initio tumultuum, diuerſimode de *Pace* ageretur, varii de Pacis negotio, conditionibus & remoris extant Commemorationes. Tale erat Pactum *Gandauenſe* anni 1576. de quo *Diſcours contenant le vray entendement de Pacification de Gend, 1579. 8.* Singularia quædam deprehendas in: *Reſponſione Ordinum Germaniæ Inferioris ad Propoſitionem Comitis in Schwarzenberg Legati Cæſarei, Antwerpiæ 1678. 4.* Et cum *Arteſia* prouincia ſe Regi denuo ſubiiceret, publicabatur: *Traite de reconciliation fait en la ville d'Arras le 17. Maii 1579. avec ſa Majeſte par les Provinces Artois, à Dovay 1579. 8.* Cum poſtea denuo de pace ageretur *Coloniæ*, prodibant: *Acta pacificationis, quæ coram Sac. Cæſarea Maieſt. Commiſſariis inter Seren. Regis Hiſpaniæ & Principis Matthiæ Archi-Ducis Auſtriæ Gubernatoris &c. Ordinumque Belgii legatos Coloniæ habita ſunt, Antwerpiæ 1580. 8. & Lugduni 1580. 4.* quæ fideliter ex Protocollo Ordinum deſcripta, & quæ Germanice vel Gallice concepta erant in linguam Latinam translata, neceſſariisque Annotationibus illuſtrata.

illuſtrata. Iungi his Actis poteſt: *Relatio ad Sacram Cæſaream Maieſtatem, eorum quæ per Suæ Maieſtatis Commiſſarios in negotio Pacificationis Belgicæ Coloniæ peracta ſunt Anno 1579.* ex Germanico in latinum ſermonem traducta, *Coloniæ 1579. f.* Præ cæteris vero conſiderari debent memorabiles iſtæ ad XII. annos Induciæ Belgicæ anno 1609. concluſæ. ERYCIVS PVTEANVS dedit *belli & pacis ſtateram*, qua an ineundæ ſint induciæ expendit, *Lugduni Batauorum 1633. 4.* Idem dedit: *Diſſertationem Politicam, hactenus ab Auctore ſuppreſſam, ſed nunc bono publico in lucem emiſſam*, adiecta eſt: IVSTI LIPSII ob argumenti ſimilitudinem de *Induciis Epiſtola*, Anno Dom. *1617. 4.* Proſtant & iunctim editæ: *Diſſertationes de Induciis Belli Belgici* diuerſorum Auctorum, *Lugduni Batauorum 1633. 12.* De iisdem induciis Belgicis, expoſuit IOANNES BALINVS, *Bruxellæ 1640. 8.* IACOBVS EINDIVS ab HAEMSTEDE *de pace ab Hiſpanis Batauis anno 1609. oblata* egit, *Lugduni Batauorum 1611. 4.* CASPAR ENS *Actionem belli Belgici pacificatoriam* ſcripſit, *Coloniæ 1609. 8.* DOMINICVS BAVDIVS duas orationes habuit, quarum alteram ſub nomine LATINI PACATI, alteram vero ſub IVLIANI ROSBECI nomine euulgauit, quibus ciues ſuos hortatur. Pactis vero induciis, *Libros Tres de Induciis Belli Belgici*, ex ipſis Actis petitos tanquam Ordinum Hiſtoricus edidit, *Lugduni Batauorum 1613. 4.* & *ibid. 1616. 8. 1629. 12.* & *Amſtelodami 1654. 4.* quod ſcriptum eſt prudentiſſimum & pragmaticum. Conferendus tamen cum eodem IOANNES MEVRSIVS *Induciar. Hiſtoria ſiue Rerum Belgicarum Liber Quintus, Amſtelodami 1638. f.* Maxime vero illuſtrant has actiones: *Les Negotiations de Monſieur le Preſident*

ſident JEANNIN, *à Paris 1656. f.* & *Amſterdam 1689. 12.* & *ibid. 1695. 12. 4. Voll.* quæ ſane plenæ ſunt narrationum a politicis viris obſeruatu digniſſimarum. LEONIS quoque ab AITZEMA *Hiſtoria Pacis a Fœderatis Belgis ab Anno 1621. concluſæ Lugduni 1654. 4.* ex minima parte tantum huc pertinet. LVDOVICVS de BEAVFORT ſcripſit *Alcedonia fœderati Belgii, ſ. diſſertationem de pace Belgica, Lugduni Batauorum 1667. 12.*

§. XIIII.

Durantibus iſtis induciis, per ferales turbas, quæ inter *Arminianos* atque *Gomariſtas* oriebantur, in magnum veniebat periculum Reſpublica Bataua. Origo controuerſiæ huius Theologico-politicæ, ex parte cognoſci poteſt cum ex IOANNIS UYTEMBOGARD *Kerckelyke Hiſtorie, Rotterdam 1647. f.* cum, qui *Vytembogardum* confutare voluit IACOBI TRIGLANDI *Kerckelyke Geſchiedeniſſen, Leyden 1650. f.* & ſingularia reperiri poſſunt in *Hiſtoria Vitæ Iacobi Arminii* auctore CASPARO BRANTIO, quæ iterum edita cum Præfatione & notis IOA. LAVRENTII MOSHEMII, *Brunſuigæ 1725. 8.* Arminianorum tolerantiam ſimulque Ius Magiſtratus ciuilis circa Sacra egregie defendebant ſummi deque Republica Bataua ſingulariter meriti Viri, hosque inter præcipue HVGO GROTIVS, qui edidit *Pietatem ordinum Hollandiæ, 1613. 4.* qua quæ circa Tolerantiam in Hollandia decreta fuerant a multorum, præſertim *Sibrandi Lubberti* calumniis vindicare conabatur, Arminianorum cauſſæ fauens. Cum vero *Lubbertus* reſponſionem edidiſſet ad pietatem *Hugonis Grotii*, prodiit: *Decretum Ordinum*

num Hollandiæ contra dictum libellum Lubberti, Lugduni Batauorum 1614. 4. Hoc ſecutum fuit aliud: *Hollandiæ Ordinum Decretum pro pace eccleſiarum, munitum auctoritate Scripturæ ſacræ & Patrum, Lugduni Batauorum* 1614. 4. Cum vero *Grotius* poſtea in arcem Löwenſtein captiuus ductus, vxoris autem ope euaſiſſet, edidit: *Verantwoordingh van de wettelyke Regeeringh van Hollandt ende Weſt-Vrieslandt, midsgaders eeniger nabarige Provincien ſulecx die was voor de veranderingh gevallen in dem Jare 1618. geſcreven by Mr.* HUGO *de* GROOT *voor deſen Advocaat Fiſcaal van Hollandt, Zeelant ende Weſtvrieslandt, ende daar na Raadt ende Penſionaris der Stadt Rotterdam, ende gecommitteerd in het Collegie van de gecommitteerde Raden van de voorſeyde Landen van Hollandt ende Weſtvrieslandt* 1623. 4. atque *latine*, ſub indice: *Apologeticus eorum, qui Hollandiæ, Weſt-Friſiaque & vicinis quibusdam nationibus ex legibus præfuerunt ante mutationem, quæ euenit anno* 1618. *Pariſiis* 1622. 8. & 1640. 12. In hoc Apologetico non ſolum Imperium circa Sacra Belgis vindicat, ſed etiam quæ in hoc religionis negotio geſta fuerunt, exponit, & quæ aduerſus ipſum & ſocios actitata fuerant, refutat. Acerbiora Grotio fata expertus, vir de Republica patria meritiſſimus *Olden-Barnefeldius*, cuius vitam & eius deplorabilem exitum deſcripſerunt amicorum quidam ſingularibus narrationibus, quas inter memorandæ: *Hiſtorie van het Leven en Sterven van Heer Johan van Olden-Barnevelt &c. geweſen Advokaat van Hollandt &c. waarachtelyk beſchreven door een Liefhebber der Waarheydt. In't jaer onſers Heeren* 1648. 4. *Op Loewenſteyn* 1658. 4. & *Waaracbtige Hiſtorie van't Geslacht, Geboorte, Leven, Bedryf, Gefangeniſſe, Examinatie, Bekenteniſſe, Rechters, Brieven, laatſte Woorden, en*

Doot van wylen den Heer IO. *van Olden-Barnevelt, Ridder, den tweeden Druk, van groote fouten gezuivert, en vermeerdert met verſcheide Dingen en eenige Schriften van* IAN FRANCKEN, *laatſt Waachtmaſter tot Amersfort, en in zyn Jonckheit Dienaar van Zyn Edelheit tot Zyne Dood, nooit te voren gedrukt.* Tot *Rotterdam* by *Joannes Næranus 1670. 8.* Conferatur IOAN. *van Olden-* BARNEVELD *Remonſtratio aan de Staaten van Holland, Gravenhage 1618. 4.* Cum vero controuerſia hæc per Synodum Dordracenam ſopiretur, publico iuſſu prodibant: *Acta Synodi Nationalis in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, auctoritate D. D. Ordinum Generalium Fœderati Belgii Prouinciarum Dordrechti habitæ Anno 1618. & 1619. Dordrechti & Leydæ 1620. f. & in 4* quæ & *gallice* edita interprete RICHARDO IOA. *de* NEREE M. V. D. *à Leyden 1624. 4. 2. Voll.* Remonſtrantes, ſiue Arminiani quoque *Acta & Scripta Synodalia Dordracena Miniſtrorum Remonſtrantium in Fœderato Belgio* publicarunt *Harderuyci 1620. 4.* in quibus congeſſerunt tantum illa ſcripta, quæ ab ipſorum ſaltim parte Synodo fuerunt exhibita. Illuſtrat hæc Acta IOANNIS HALESII *Hiſtoria Concilii Dordraceni,* quam ex anglico ſermone *latine* vertit, & variis obſeruationibus ac Vita *Haleſii* auxit *Ioannes Laurentius Mosheimius, Hamburgi 1724. 8.* Ad reliquam Reformationis in eccleſiis Batauicis factæ hiſtoriam ceteraſque in hiſce Eccleſiis viciſſitudines faciunt: GERARD BRAND *kort Verbael van de Reformatie, Amſterdam 1658. 12.* & *Eiusdem Verbaal van de Herſtellung der Godsdienſt, Amſterdam 1663. 8.* huiusque Scriptoris: *Hiſtorie de Reformatie* Tom. I. *Amſterdam 1671. & 1677. 4.* Tom. II. *1674.* Tom. III. & IV. *1704. 4.* quibus commentariis res eccleſiaſticas a Seculo XII. ad an. C. 1624. expo-

expoſitione complexus, quæ magni æſtimatur. Cumque HENRICH RUIL edidiſſet: *Brands Stoutdgeweinſtheid en Liefdeloosheid*, *Amſterdam* 1674. 4. repoſuit G. BRANDIVS: *Verantwordinge der Sake van ſine Hiſtorie der Reformatie*, *Amſterdam* 1675. 4. repoſuit H. RUIL *Verdediging van de Waarheid ſyner Beſchyldigingen*, *Amſterdam* 1676. 4.

§. XIV.

Iſti quidem ſunt, qui initia Reipublicæ Belgicæ deſcripſerunt, bella & turbas explicantes: alii ſunt, qui *omnem hiſtoriam* ab initio ad hæc noſtra tempora expoſuerunt. Horum quosdam iam ſupra §. X. inter eos, qui motus Belgicos enarrarunt, indicauimus. Gallico ſermone le NOBLE edidit *Hiſtoire de la Republique de Hollande*, *à Paris* 1689. 1690. 12. 2. *Voll.* Quatuor tomos operi deſtinauerat auctor, quorum primo initia belli Belgici vsque ad mortem Guilielmi Arauſienſis pertractauit, altero bella Mauritii contra Hiſpanos, vsque ad inducias Belgicas explicauit: vtrosque habemus editos. Tertio vero demonſtrare voluit, in quantum potentiæ gradum progreſſa fuerit Reſpublica ſub Gallorum Regis protectione. Quarto, bella cum Gallis & Anglis, quos tamen adhuc expectamus. Multa quidem arcana conſilia Guilielmi atque Mauritii detegit, & quantum ſæpe religionis prætextus valuerit, multa tamen ex odio quoque contra religionem, dum partibus Gallorum nimium addictus, narrat. Iuſtam vero habemus Belgii fœderati hiſtoriarum ſeriem, vbi a Grotii annalibus incipimus, qui originem Reipublicæ atque progreſſum vsque ad inducias belli Belgici atque annum 1670. magna grauitate perſequitur. Grotium

tium continuauit BALT. HEZENEIL *de la* NEUFVILLE, ſiue, qui verus auctor BAILLET *de la Neuville en Hez*, qui locus eſt natalitius *Bailletii*, qui euulgauit: *Hiſtoire d' Hollande depuis la Treve de 1609. où finit Grotius, jusqu' à nôtre tems, à Paris 1693. 12. 4. Voll. Bruxelles 1702. 12. 4. Voll.* qua hiſtoria Belgica finit cum pace Nouiomagenſi. Cum his commentariis iungendus *Anonymus*, qui edidit: *Hiſtoire d'Hollande depuis la Paix de Nimegue juſqu' à celle de Ryswick, ou la Suite de l'Hiſtoire de Hollande de Mr. Neuville, Amſterdam 1704. 12. 2. Voll.* Breuis eſt ſed eleganter ſcripta: *Hiſtoire des Provinces Unies depuis leur Etabliſſement juſqu' en 1705, Amſterdam 1707. 12. 4. Voll.* Ampliores Hiſtoriæ recentioris Batauæ commentarii ſunt *L' Hiſtoire des Provinces-unies des Pais-bas, depuis le per fait etabliſſement de cet Etat par la Paix de Münſter par Mr. de* WIQVEFORT, *Tome premier, a la Haye 1719. f.* cum Actis & documentis adiectis. *Hiſtoire des Provinces unies des Pais-bas par Mr. le* CLERC, *à Amſterdam Tribus Tomis*, quorum *Primus 1723. Secundus & Tertius 1728. f.* editi. Scripta eſt ſtilo ſimplici admixtis tamen quandoque obſeruationibus moralibus politicisque. In recentioribus quandoque commentarios legatorum, quandoque tamen famam ſaltim ſecutus. Res ab An. 1560. ad finem anni 1712. commemorauit, licet titulus annum 1716. promittat. In ornamentum libri nummi Hiſtoriam Belgicam illuſtrantes, additi. Subſecuti: *Annales des Provinces unies, Tome I. contenant les choſes plus remarquables, arrivées en Europe & dans les autres Parties du Monde, depuis les negociations pour la Paix de Münſter juſqu' à la Paix de Breda par Mr.* BASNAGE, *à la Haye 1726. f.* & *Tome II. depuis de la Paix d' Aix-la-Chapelle juſqu' a celle de Nimegue, à la Haye 1726. f.*

Per-

inet huc non minus GREGORII LETI *Theatrum Belgicum*, de quo ſuperius iam dictum fuit. Elegantiſſima eſt Abbatis BIZOTI *Hiſtoire Metallique de la Republique de Hollande*, quæ primum *Pariſiis* prodiit *1687. f.* poſt recuſa *Amſtelodami 1688. 8. 3. Voll.* in qua omnia Belgii fœderati numiſmata ab anno 1566. recenſet & explicat. Et quæ laudata *van* LOON *Hiſtoria.*

§. XV.

Partes recentioris *Hiſtoriæ Belgico-Batauæ*, inprimis vero negotia cum Rege Galliæ ab anno 1672. egregii Scriptores illuſtrarunt. Quorſum primum faciunt qui partem *Actorum Publicorum* ediderunt, quales ſunt: *Saken van Staat en Oorlogh in ende omtrent de Vereenigde Nederlanden door de Heer* LIEUWE *van* AITSMA. Prior Editio edita *Leiden* XVI. Tomis in 4. & ſi *Eiusdem Aizema Hiſtoriam Pacis a fœderatis Belgis ab anno 1621. tractatæ Lugduni Bat. 1654. 4.* editam, *eiusdemque: Heerſtelde Leeuw*, *belgice* exaratum atque negotia anni 1650. 1651. exhibentem, & *1652. 4.* formis expreſſum, addas, *XVIII. Tomos* efficit, quæ Editio magni a multis æſtimatur. Secuta eſt altera: *In's Graven Hage 1669. 1670. 1672. f. VI. Volum.* & *General Regiſter over alle de ſes Deelen der Saken van Staat en Oorlogh, In's Graven Hage 1671. f.* Continuatio vtiliſſimæ huius Collectionis, in qua Acta & Libelli collecti præſtantiſſimi vſus, nec expoſitiones Aizemæ & connexio hiſtorica contemnendæ, data eſt in Compilatione quæ inſcripta eſt: *Hiſtorien onſes Tydts, behelzende Saken van Staat en Oorlogh vorgevallen in en omtrent de vereenigde Nederlanden en door geheel Europa, beginnende met het jaar 1669. daar het de Heer Lieuwe van Aitzema gelaten, door den Heer* L. SYLVIUS,

t'Amſterdam 1685. *f.* 2. *Voll.* & noua Continuatione cui titulus: *Vervolg van Saken van Staat en Oorlogh in en omtrent de vereenigde Nederlanden en door geheel Europa voorgevallen, als het tweede Stuck van het Vervolg op de Hiſtorie van de Heer Lieuwe van Aitzema, t'Amſterdam* 1688. *f.* Cum his IX. egregiis Voluminibus omnino coniungendæ, quæ *Hiſtoriam recentiorem* Reipublicæ ab Anno cumprimis 1652. ad 1669. in maiori luce ponunt, inſignem vſum adferunt, *Secrete Reſolutien van de Edele Groot Mog. Heeren Staaten van Holland en Weſtvriesland, genomen zedert den aanvang der Bedieninge van den Heer* JOHAN *de* WITT (1653.) *als Raadpenſionaris van denzelven Lande* I. & II. Deel, *t'Vtrecht* 1706. 1717. 4. 2. *Voll.* & gallice *Amſterdam* 1725. 12. *Lettres & Negociations entre Mr. Jean de Witt Conſeiller Penſionaire & Garde des Sceaux des Provinces d'Hollande & de Weſt Frieſe & Meſſieurs les Plenipotentiaires des Provinces unies des Paisbas, à Amſterdam* 1725. 12. *IV. Voll.* &, quæ iam ab an. 1723. 1724. 1725. belgice prodierant *In's Gravenhage* in 4. VI. Voll. Singulares rerum in hac periodo circumſtantias diſcas ex LOUIS AVBERY *du* MAVRIER *Memoires pour ſervir à hiſtoire d'Hollande, à Paris* 1682. 12. & *ibid.* 1688. 12. qui liber cum de controuerſiis belgicis Arminianis cordate apernuiſſet, in Batauia prohibitus. Elegantiſſimæ ſunt: *Memoires de ce qui s'eſt paſſe de la Chretiente depuis le commencement de la Guerre en* 1672. *iuſqu'à la Paix concliie en* 1679. par *Mr. le Chevalier* TEMPLE, ex anglico translatæ *à la Haye* 1692. 12. & *à Amſterdam* 1708. 12. Addantur quæ anglico tantum ſermone proſtant *Eiusdem: Memoirs Part. III. from* 1679. *to the time of the Authors Retirement, London* 1709. 8. Nec heic omittendi PETRI VALCKENIER Commentarii inſcripti: *Vermirrtes Europa,* quo-

quorum *Tomus Primus*, qui euentus ab an. *1664.* vsque ad annum *1673.* commemorat, *Amſtelodami 1677. f.* editus, ſtilo prudenti & pragmatico *Valckenierii* viri tot negotiis expediendis adhibiti eſt perſcriptus. *Tomus* vero *Secundus*, *Amſtel. 1680. f.* & *Tertius ibid. 1683.* editi auctorem habent *M. Andream Müllerum*, & ad annum vsque *1682.* perducti, eam commentandi curam prudentiamque ciuilem haut oſtendunt. In hanc temporis periodum incidit fatalis occaſus, ſummorum & de Republica Batauа præclare meritorum Virorum fratrum *Wittiorum*, quorum vitæ actionumque commemoratio partem aliquam hiſtoriæ Batauæ illuſtrat. Qua de cauſſa indicanda ſcripta hæc: *Leeven en Dood der doorlugtige Heeren Gebrœders, Cornelis de Witt, Ruward van den Lande van Putten &c. en Johan de Witt, Raad Penſionaris van Holland en Weſtvriesland &c. beſchreven door* EMANUEL *van der* HOEVEN, *Te Amſterdam 1708. 4.* & *Hiſtoire de la Vie & de la Mort des deux illuſtres Freres, Corneille & Jean de Witt, à Vtrecht 1709. 12. 2. Voll.* nec omittendæ: *Memoires de Jean de Witt grand Penſionaire de Hollande, Haye 1709. 12.* Pertinent huc quoque: *Memoires de Mr. le Comte de Montbas ſur les Affaires de Hollande ou Reponſe aux calomnies de ſes Ennemis, Cologne 1673. 12.* fuerat enim Comes hic Petri Grotii Legati Batauorum ad Aulam Ludouici XIV. adfinis. Inſunt & ſingularia quædam libro, cui index: *Journal of tagelyckſe Verbael van den Handel der Franſchen in de Steden van Vytrecht en Woerden, ſedert hare komſt daer binnen, tot aan hun Vertrek, t'Amſterdam 1674. 8.* Imperatorum mari & terra illuſtrium res geſtæ literarum monimentis celebratæ, omnem huius æui hiſtoriam mirifice ſupplent & illuſtrant, videlicet: *Het Leven en Bedryv van den Heer Michiel*

de

de Ruyter, eleganti ſtilo ſcripta auctore GERARDO BRANDT, *Amſterdam 1687. f. gallice à Amſterdam 1698. f.* & *germanice, Amſterdam 1687. f.* addatur: *La Vie de Corneille Tromp, Lieutenant-Admiral General de Hollande & de Weſt-Friſe, à la Haye 1694. 12.*

§. XVI.

A *generalibus* iſtis ad *particularium Belgii Foederati Prouinciarum Scriptores* progredimur, inter quos primum locum occupabunt *Scriptores Hiſtoriæ Batauicæ.* Primus inter Batauæ Hiſtoriæ Scriptores eſt IOANNES *de* BECKA Canonicus Vltraiectinus. Edidit ille *Chronicon Epiſcoporum Vltraiectenſium & Comitum Hollandiæ* a prima origine vsque ad annum 1346. quem cum appendice edidit *Suffridus Petri*, cum notis *Bernardus Furmerius, Franeckeræ 1616. 4.* poſtea cum GVILIELMO HEDA, Præpoſito Arnhemenſi, *de Epiſcopis Vltraiectinis* edidit notisque egregiis hiſtoricis in quibus Diplomatum apparatus *Arnoldus Buchelius* JCtus. Qua in Editione acceſſerunt LAMBERTI HORTENSII *Montfortii, Seceſſionum Vltraiectinarum* Libri, & SIFFRIDI PETRI, Friſii *Appendix ad Hiſtoriam Vltraiectinam. Vltraiecti 1643. f.* quæ Collectio ad origines & antiquam Batauorum hiſtoriam facit egregie. Ex hoc *Becka Chronicon* ſuum *Belgicum* ad verbum ſæpe deſcripſit IOANNES *à* LEIDIS. Continetur hoc Chronicon in FRANCISCI SWEERTII *Rerum Belgicarum annalibus Chronicis & Hiſtoricis, Francofurti 1620. f.* apud *Aubrios*, iam laudatis, quod alias quoque comprehendit RENERI SNOY *de rebus Batauicis libros XIII.* & AEGIDII *de* ROYA *Annales Belgicos.* Inſignis & vtilis eſt alia ad res Batauas minorum Scriptorum Compilatio, quam

ſtudioſe

ſtudioſe conduxit: PETRVS SCRIVERIVS, ſub elogio: *Batauia illuſtrata, ſeu de Batauorum Inſula, Hollandia, Zelandia, Friſia, Territorio Traiectenſi & Geldria, Scriptores varii, Notæ melioris, nunc primum collecti, ſimulque editi Lugduni Batauorum 1609. 4.* atque, nouo præfixo tantum titulo, nimirum: *Inferioris Germaniæ Prouinciarum Vnitarum Antiquitates, Lugduni Batauorum 1611. 4.* cui quaſi nouæ editioni præmiſſus: PHILIPPI CLVVERII *de tribus Rheni Alveis oſtiisque & Populis quondam accolentibus* Liber. Subiectæ vero ſunt in fine: *Hollandiæ Zelandiaque Comitum & Dominorum Friſiæ Icones & Hiſtoria*, nec non: HADRIANI BARLANDI & GERARDI NOVIOMAGI *Vetuſtiſſimorum Vltraiectenſium Pontificum indigitamenta & res geſta maxime memoratu digna.* LAMBERTI HORTENSII *de Vrbis Vltraiecti ſitu, origine, populi moribus, Religionis initiis, Epiſcopis &c. Diſſertatio*; necnon: HENRICI AQVILII Arnhemenſis *Chronici Geldriæ Compendium*, cum novis Additamentis & Obſeruationibus, *Petri Scriverii*. In *priore* Editione a. *1609.* autem ſaltim extant & in altera quoque comparent: GERARDI GELDENHAURII *Lucubratiuncula de Batauorum Inſula.* Eiusdem *Hiſtoria Batavica de vetuſta Batauorum Nobilitate.* Eiusdem *inſignium locorum ac oppidorum Batauiæ nomina.* Eiusdem *Regum ac Principum Batauorum, item clarorum Scriptorum Batauiæ nomina.* Eiusdem *Germaniæ inferioris loca aliquot declarata.* CORNELII AURELII *Batauinæ gloriæ defenſio.* Eiusdem *Elucidarium variarum quæſtionum ſuper Batauica regione & differentia.* ALOYSII MARLIANI *epiſtola de Batauiæ laudibus.* MARTINI DORPII *ad Hollandos ſuos epiſtola*, CHRYSOSTOMI SANCTI *epiſtola de ſitu & moribus Hollandiæ.* DESIDERII ERASMI *Auris Batava.* GERARDI NOVIO-

VIO-

VIOMAGI *de Zelandiæ ſitu epiſtola.* HADRIANI BARLANDI *Hollandiæ Zelandiæque compendioſa deſcriptio.* LEVINI LEMNII *de Zelandis ſuis Commentariolus. Antiquitatum Batauicarum Tabularium, archiota* PETRO SCRIVERIO. Hi ſunt, qui in collectione Scriueriana continentur. Separatim extat HVGONIS GROTII liber *de antiquitate Reipublicæ Batauicæ Lugduni Batauorum 1604. 1610. 4.* atque in collectione Opuſculorum quæ eſt inter *Elzeuirianas* Reſpublicas *Lugd. Batau. 1630. 24.* qui licet alias ſit egregius, ſuæ tamen nationis nimium fuit ſtudioſus, ideoque demonſtrare voluit, Bataviæ Comites nunquam Imperio Romano-Germanico fuiſſe ſubiectos. Compendia rerum geſtarum exhibent GERHARDI GELDENHAURII Nouiomagi *Hiſtoria Batauica, Argentorati 1530. 4.* & MARCI ZVERII *van* BOXHORN *Nederlantſche Hiſtorie, Leyden 1649. 4. & Hiſtoire de la Republique d'Hollande* par *le* NOBLE, *Paris 1690. 12. 2. Voll.* addatur *Compendium Hiſtoriæ Batauicæ* quod ANTONIVS THYSIVS ſcripſit a Iulio Cæſare vsque ad hæc noſtra tempora *Lugduni Batauorum 1652. 12.* MARCVS ZVERIVS BOXHORNIVS *Theatrum edidit ſiue deſcriptionem Comitatus & Vrbium Hollandiæ, Amſtelodami 1632. 4.* Antiquitates Hollandiæ & viciniæ curioſe ſolerterque inueſtigarunt SAXO GRAMMATICVS, ſiue qui ſub hoc adſcititio nomine latet PETRVS SCRIVERIVS in *Oud-Batavien, Leyden 1606. 8.* IOANNES porro *van* SOMEREN *Herſtelde Oudheid ofte Beſchryvinge van Batavia, Nimwegen 1657. 4.* atque ADRIANI PARS *Catti Aborigines Batauorum ofte de twee Catwyken, Leyden 1697. 8.* Vulgares res narrant immixtis ſubinde iis quæ leges artis hiſtoricæ vix admittunt Libri quidam chronici, vtpote: *De oude Kronyke en Hiſtorien*

van

van Holland, van Seland en van Vtrecht, quæ primum *1516.* edita, aucta deinde curis *Wouter van Goudhœven* & ad annum *1620.* perducta, *Dordrecht 1620. f.* atque ad annum inde 1636. continuata *Hagæ 1636. f.* recuſa. His iungendi: MELIS STOKKE *Hollandſe Jaerbœken of Rym-Kronyk, Amſtelodami 1591. f. Haag 1620.* & *Leyde 1699.* priores binæ editiones ſine ſcriptoris nomine editæ; atque JEAN FRANÇOIS PETIT la *Grande Chronique ancienne & moderne de Hollande, Zelande, Weſt Friſe juſques à la fin de l'an 1600. Dordrecht 1601. f. 2. Voll.* IANVS DOUSA Pater exhibuit *Annales rerum a primis Hollandiæ Comitibus per 346. annos geſtarum, Libris X. carminice, Hagæ Comitum 1599. 4.* IANVS vero DOUZA Filius edidit *Bataviæ Hollandiæque Annales, Lugduni Batauorum 1601. 4.* qui magna iudicii & ſtili grauitate perſcripti plenique antiquitatis medii æui. HADRIANI IUNII *Batauia Lugduni 1588. 4.* poſt mortem auctoris prodiit & vrbium deſcriptiones potiſſimum continet, ſed non ſatis eſt elimata. Multum æſtimatur, SIMON *van* LEEUWEN *Batauia illuſtrata, ofte Hollandſche Chronyck, Gravenhaag 1685. f. 2. Voll.* Optimi ſunt MATTHAEI VOSSII *Annales Hollandiæ & Zelandiæ, ab anno 859. ad 1432. Amſtelodami 1635. 1641. 1646.* & ex altera Editione, ex ipſius Voſſii autographo multis locis auctiores & ſummariis ornati cura *Antonii Borremanſii, Amſteladami 1680. 4.* quibus ſexcentorum fere annorum res geſtæ continentur, a Theoderico primo, vsque ad translatum a Iacoba in Philippum imperium. Elogia & potiora vitæ memorabilia breviter expoſita legenda in libro inſcripto: MICHAELIS VOSMERI *Principes Hollandiæ & Zelandiæ, cum genuinis ipſorum Iconibus, Antwerpiæ 1578. f.* Add. HADRIANI BARLANDI *Hollandiæ Comitum*

Hiſtoria & Icones cum ſelectis ſcholiis ad lectoris lucem, *Lugduni Batauorum*, ex officina *Chriſtophori Plantini*, 1584. *f.* acceſſerunt *Barlandi*, *Caroli Burgundiæ Ducis Vita*; item: *Vltraiectenſium Epiſcoporum Catalogus & res geſta*, & eiusdem argumenti libellus *Gerardo Noviomago*, auctore. Extat quoque hic *Barlandi* libellus inter cetera Viri *Opuſcula*, *Coloniæ Agr.* 1603. 8. edita. Inſunt & in eruditiſſimis commentariis ANTONII MATTHAEI *de Nobilitate*, *aduocatis eccleſiæ & comitatu Hollandiæ*, *Amſtelodami* 1686. 4. præclaræ ad hiſtoriam gentis Comitatusque Batauici obſeruationes. Ex antiquioribus iam ſupra laudati LEONIS Monachi Egmundani, *Breuiculi maiores* Hiſtoriam Comitum continentes, qui Egmundæ ſepulti. Acceſſit *Chronicon Egmundanum*, ſeu Annales Regalium Abbatum Egmundenſium, auctore Fratre IOANNE *de* LEYDIS. Collegit illa & adiectis obſeruationibus doctiſſimis edidit *Antonius Matthai*, *Lugduni Batauorum* 1642. 4. Hiſtoriam vrbis & *Rerum Amſtelodamenſium* primus ſcripſit IOANNES ISAACIVS PONTANVS, *Lugduni Batauorum* 1611. *f.* Cum vero iſta multis diſpliceret, ob inutiles, vt putabant excurſiones, ſcripſit ille *Apologiam pro hiſtoria Rerum Amſtelodamenſium*, *Amſtelodami* 1628. 1634. 4. in qua excurſiones iſtas, cœnobia præſertim & ſacra ſpectantes defendit. Poſt hunc PHILIPS *von* ZESEN edidit *Beſchreibung der Stadt Amſterdam*, *Amſtelodami* 1668. 4. atque 1664. 12. cum figuris æneis. Secuta eſt *Beſchryving van Amſterdam door* CASPARVS COMMELIN, *Amſterdam* 1693. *f.* 2. *Voll.* quæ plenior adhuc eſt & accuratior, originem vrbis, incrementa, palatia, formam regiminis & hiſtoriam rerum in ea, vsque ad annum 1691. geſtarum explicat. Ceteræ nobiliſſimæ ornatiſſimæque

Hollandiæ

Hollandiæ Vrbes ciuitatesque deſcriptæ in: *Les Delices de la Hollande, a la Haye 1710. 12. 2. Voll.* cum regionum natura & moribus incolarum. *Lugduni Batauorum* clariſſimæ & Vrbis viciniæ ornamenta laudata figurisque æneis expoſita, in *Delices de la Campagne a l'entour de la Ville de Leide*, par GERARD GORIS, *à Leide 1712. 12.* cum breui narratione Hiſtoriæ Batauæ. *Harlemum* erudite deſcripſit THEODORVS SCHREVELIVS *L. B. 1647. 4.*

§. XVII.

Pauciores ſunt, qui ad *Selandiæ* Hiſtoriam faciunt. HADRIANI BARLANDI *Deſcriptio Selandiæ* in *Scriueriana* extat Collectione iam laudata. LEVINVS LEMNIVS *quoque de Selandis* ſuis commentatus *Lugduni Batauorum 1611. 4.* Ad Hiſtoriam faciunt MATTHAEI VOSSII *Annales Zelandiæ*, quos *Hollandiæ* annalibus iunxit *Middelburgi 1664. 4.* IACOBI EYNDII *Chronicon Zelandiæ, Middelburgi 1634. 4.* & præcipue IOANNIS REYGERSBERG *Kroonigk van Zeeland*, extat cum obſeruationibus luculentis *Marci Zuerii Boxbornii, Middelburgi 1634. 4.* His iungendæ: M. SMALLEGANGE *Nieuwe Chronyk van Zeeland, Middelburg 1696.* cum figuris æneis; & PETRI SCRIVERII rerum patriarum peritiſſimi viri *Hollandſche, Zeelandſche ende Vrieſche Chronick tot 1677. Gravenhage 1677.* cum figuris.

§. XVIII.

Plures reperiuntur Hiſtoriæ *Vltraiectinæ* Scriptores. IOANNES *de* BEKA quidem in *Chronico* ſuo geſta epiſcoporum Vltraiectinæ ſedis deſcripſit, *Lugduni Batauorum 1615. 4.* quod poſtea cum WILHELMI HEDAE tractatu *de epiſcopis Vltraiectinis* recognitum ab *Arnoldo Buchelio* & *Gisberto*

berto Lappio continuatum cum *Suffridi Petri* appendice prodiit *Vltraiecti 1643. f.* quæ Editio eſt præſtantiſſima. Prodierat ante SVFFRIDI PETRI *Hiſtoria Epiſc. Vltrai.* cum *Beka* & *Heda*, cum Notis *Bernhardi Furmerii*, *Franequeræ 1612.* 4. Hi autem Scriptores in epiſcoporum Hiſtoria & rebus antiquioribus optimi ſunt. Alias ADRIANVS BARLANDVS edidit *Indigitamenta vetuſtiſſima Vltraiectenſium Pontificum*, *Coloniæ 1603.* 8. PETRVS CORNELISSONIVS BOCKENBERGIVS *Catalogum & breuem Hiſtoriam Epiſcoporum Vltraiectenſium & Antiſtitum Egmondanorum. Lugduni Bat. 1586.* 8. GOTHOFREDVS HENSCHENIVS *Diatriben de epiſcopatu Traiectenſi, epiſcoporum, Regumque Franciæ iis coæuorum chronologia, Antwerpiæ 1654.* 4. LAMBERTVS HORTENSIVS *Seceſſiones ciuiles Vltraiectenſes, vsque ad tranſlationem epiſcopatus* ab an. 1524. ad 1548. deſcripſit Lib. VII. quæ *Baſileæ* apud *Oporinum 1546. f.* & *Vltraiecti 1642. f.* cum *Beca* & *Heda*; egregii ſunt. Ad ſingulares euentus pertinet: *De rebus Vltraiectinis & inprimis de Bello cum Couordenſibus, Tarantiis, ſeu Drentinis olim geſto* AVCTORIS INCERTI *Narratio, ab anno 1135. ad annum 1233.* quam ex MSCto primus eruit & notis egregiis illuſtrauit ANTONIVS MATTHAEVS, *Lugduni Batauorum 1690.* 4. qui doctiſſimus editor putat, ex fœderatis Belgis vetuſtiorem hactenus non prodiiſſe ſcriptorem. Multa fuit controuerſia de *Canonicis Vltraiectinis* a reformationis tempore ibi relictis, poſt pacem Weſtphalicam, an tolerandi ſint? Et cum Senatus ſententiam collegii Theologici requireret, contra *Canonicos* reſpondit *Gisbertus Voetius*, Ordines autem Prouinciæ, non obſeruatis argumentis Theologorum pro *Canonicis* reſponderunt. Inde hæc controuerſia ſcriptis fuit

venti-

entilata: MARTINVS SCHOOCKIVS quidem de Canonicis Vltraiectinis, publico ſcripto eorum cauſſam defendit. ANDREAS ESSENIVS vero defenſionem Conſilii Theologici Vltraiectini de Canonicis, ſiue de abuſu bonorum eccleſiaſticorum ſuſcepit, Vltraiecti 1651. 4. in qua contra Canonicos agit. Reſpondit tamen ipſi SAMVEL MARESIVS in Vindiciis de Canonicis Vltraiectinis Groningæ 1660. 4. ANTONIVS MATTHAEVS Rerum Amorfortiarum Scriptores duos antehac ineditos publicauit, Lugduni Batauorum 1693. 4. Alter quidem eſt THEODORVS VERHOEVEN in breui ac ſuccincta rerum Amorfortiarum deſcriptione, alter auctor quidam anonymus, vtrique illuſtrati Obſeruationibus, & quæ hactenus nondum viſa, veteribus aliquot, monumentis, diplomatibus & inſtrumentis, doctiſſimi Editoris, iisque copioſiſſimis.

§. XIX.

In Geldria inſignis Ducatus Hiſtoria habemus primum HENRICI AQVILII Compendium Chronici Geldriæ, Coloniæ 1567. 8. & quod cum eodem extat IOANNIS DORRII encomium Ducatus Geldriæ. Præcipui vero ſunt & Diplomatum aliorumque egregiorum ſubſidiorum adparatu inſtructi grauiterque conſcripti IOANNIS ISAACI PONTANI Hiſtoriæ Geldricæ, Libri XIV. Hardervici Gelrorum 1639. f. deducti a primis ad ea vsque tempora, quibus firmata ſub Ordinibus Reſpublica. Libro autem primo Ducatus Gelriæ & Comitatus Zutphaniæ præmiſſa Deſcriptio. Hiſtoria hæc poſtea belgico ſermone prodiit, per AREND van SLICHTENHORST, ſub titulo: XIV. Boecken van de Gelderſſe Geſchiedeniſſen, t'Arnhem 1653. f. mutata in plurimis, emendata & ccc. Capitibus, mul-

tisqu figuris æneis aucta. Cauſſa illuſtris Succeſſionis in Ducatum Geldriæ a Wilhelmo Iuliacenſi petitæ, deducitur in ſcriptis publicis, iunctim editis ſub titulo: *Aſſertio eius Iuris, quod Imp. Maieſtas ad Geldriæ Ducatum & Zutphaniæ Comitatum habere prætendit in Comitiis Ratisbonenſibus 1541. exhibita*, (alias *Coloniæ 1541. 8.* ſingillatim edita) cum ſubiectis *Scholiis*, quibus *Wilhelmus* Iuliacenſis &c. contra eiusmodi aſſertionem defenditur, adhæret: *Continua & plenior Iuris & legitimæ Poſſeſſionis memorati Ducis in Geldriæ Ducatu & Zutphaniæ Comitatu Defenſio; & Scriptum quoddam per Legatos Reginæ Mariæ Rectricis, ſub titulo: Confutationis aduerſus memoratam Defenſionem, exhibitum, Salingiaci* in Ducatu Montenſi excuſum *1542. f. Hiſtoria Eccleſiaſtica Ducatus Geldriæ*, ſed tantum ex parte propoſita auctore IOANNE KNIPPENBERG, *Bruxellis 1719. 4.* Non vulgariter ſcriptæ ſunt: IOANNIS SMITH *Oppidum Batauorum ſeu Nouiomagum, Amſtelodami 1644-454.* IOANNIS vero SMETII *Antiquitates Neomagenſes, Nouiomagi* editæ *1678. 4.* non tam vrbis & agri antiquitates, ſed collectum ibi apparatum quarundam Antiqu. Romanarum, deſcribunt. IOANNES SERVILIVS *Geldro-Gallicam coniurationem* deſcripſit duce *Martino Roſemio, Antwerpiæ 1542. 8.* quæ & T. III. *Freberiano S, R. G.* inſerta.

§. XX.

De *Vrbe & agro Gröningenſi* commentatus fuit ſolerter VBBO EMMIVS, *Gröningæ 1646. 8.* De *obſidione Gröningenſi* egit IOANNES MARESIVS, *Gröningæ 1672. 8.* In prouincia *Tranſiſalana* præcipua vrbs eſt Dauentria: IACOBVS REVIVS docte exhibuit *Dauentriam illuſtratam* vsque ad annum 1641. *Lugduni Batauorum 1651. 4.* quod ſcri-

ptum

ctum eſt optimum. IOANNIS LINDENBORNII habemus *Hiſtoriam ſiue Notitiam Epiſcopatus Dauentrienſis, Coloniæ 1670. 8.* quod ſcriptum ideo eſt æſtimatiſſimum, quod multa inſerta ſint monumenta ex authenticis eccleſiarum membranis deprompta. IOANNES MANTELIVS *de Haſſeleto* ſcripſit, ſiue *Hiſtoriæ Loſſenſis Compendium, Louanii 1663. 4.*

§. XXI.

In *Friſicarum Rerum* Hiſtoria plures occurrunt Scriptores, qui vel de omni, quam late extenſa olim fuit Friſia exponunt, vel de *Friſia Orientali*, quæ honore Principatus condecorata, hodie pars eſt Regni Germaniæ, Circulique Weſtphalici, ſed heic commode ſeparari quod ad Scriptores de ea agentes, haut potuit. De *origine, ſitu, qualitate & quantitate Friſiæ libros III.* conſcripſit CORNELIVS KEMPIVS, *Coloniæ 1588. 8.* ſed multis fabulis refertos ſecutus eundem fuit SVFFRIDVS PETRI, qui *de Friſiorum antiquitate & origine Libros Tres ſcripſit Coloniæ 1590. 8.* & *Franequeræ 1698. 12.* quibus ad guſtum vulgi, origines Friſiorum a temporibus Caroli M. deduxit. Quumque *Vbbo Emmius* Decadem ſuam Rerum Friſicarum primam edidiſſet, fabulasque has confutaſſet ſolide, *Suffridus Petri de Scriptoribus Friſiæ Decades XVI.* edidit, quos inter plures ſuppoſititii, recuſos *Franequeræ 1699. 12.* quibus poſt eius mortem opera BERNARDI GERBRANDI FVRMERII, Leouardenſis, ſucceſſit: *Apologia* SVFFRIDI PETRI pro *Antiquitate & Origine Friſiorum, cum Furmerii Peroratione contra Vbbonem Emmium, Franequeræ 1603. 4.* & recuſa *Franequeræ 1699. 12.* cui oppoſuit doctiſſimus Emmius: *De origine & Antiquitatibus Friſiorum contra* SVFFRIDVM PETRI & BERNHARDVM FVRMERIVM,

eius Gentis Hiſtoricos, perſpicua & ſolida veritate Aſſertio, ab VBBONE EMMIO *ſcripta;* quæ *Groeninga 1603. 8.* ſingillatim edita, rerum *Friſicarum* hiſtoriæ *Lugd. Bat. 1616. f.* editæ, adhæret; repoſuit, *Furmerius: Hyperaſpiſten Apologia* SVFFRIDI PETRI *de Origine & Antiquitate Friſiorum ad Vbbonem Emmium;* auctore *Bernhardo Furmerio, Leouardiæ 1604. 8.* Fabuloſa quoque multa reperias circa antiquiora tempora in excitati iam ſæpe BERNARDI FVRMERII *Annalium Friſicorum Libris III. Franequeræ 1609. 4.* horum *Trias* altera edita *Leouardiæ 1612. 4. Trias* tertia, *Leouardiæ 1617. 4.* formis excuſa, atque in MARTINI HAMCONII *Friſia, ſiue de Viris rebusque Friſiæ illuſtribus, Libris II. Franequeræ 1620. 4.* Hos omnes vicit egregie VBBO EMMIVS, ſcripta in antiquioribus multa accuratione & fide, ſtilo graui & pragmatico *Rerum Friſicarum Hiſtoria*, quæ diſtincta in *Decades Sex*, quæ ſingillatim primum in 8. diuerſis locis editæ, inuentuque olim perraræ erant & quidem *Decas Prima 1592.* & in quibusdam exemplis *Arnhemii 1605. 8. ſecunda* | *Franeckeræ 1598. tertia Lugd. Batauor. 1599. quarta Groeningæ Friſior. 1604. quinta ibid. 1607. ſexta ibid. 1615.* acceſſit VII. *Embdæ* 1616. 8. qua Parte Opuſcula de Friſia comprehenduntur, quæ iunctim recuſæ *Lugduni Batauorum 1616. f.* typis *Elzeuirianis*. Orditur opus a primis originibus certis & ad annum 1564. perduxit, in recentioribus cum Domo in Friſia orientali regnatrice coortis Ordinum Prouincialium, Ciuitatis Embdanæ cum primis diſſenſionibus, Emmius animum parti huic addictum Familiæque regnanti aduerſum ſatis prodidit, id quod & clare patet ex ſcriptis alias eleganter Eiusdem *de Friſia & Friſiorum Republica Libris aliquot*, Lugduni Batauorum 1616. f. cum ipſius *Hiſtoria*, quibus politice & geographice de Statu publico tractat, nimirum

rum ſingularibus expoſitionibus de Weſt-Friſia, ſiue de Friſia inter Fleuum & Lauicam flumina; de Agro porro Friſiorum inter Amaſum & Lauicam, qua tractatione inprimis Groningenſis Vrbis res exacte tradit; ſuccedunt Commemorationes de Statu reipublicæ & Eccleſiæ in Friſia Orientali & accurata Deſcriptio Chorographica Friſiæ Orientalis. Edita ante hanc erant iunctim hæcce Opuſcula ſub titulo: *De Friſia & Friſiorum Republica, deque, Ciuitatibus, Foris, & Vicis inter Fleuum & Viſurgim flumina, Libri aliquot, Embdæ 1619. 8.* atque: *De Agro Friſiæ inter Amaſum & Lauicam flumina, deque Vrbe Groninga in agro eodem & de iure vtriusque, auctore* VBBONE EMMIO, *Groningæ Friſiorum 1605. 8. De Friſia* vero *Orientali* illam Commentationem, in germanicum ſermonem accurate conuerſam gravibus de cauſſis edidit ENNO RVDOLPHVS BRENNEISEN, Friſiæ Orientalis Principis Cancellarius meritiſſimus, ſub titulo: VBBONIS EMMII *Tractat von Oſt-Frieſsland, Aurich 1732. 8.* cum notis *Brenneyſeni*, quibus, quæ de ſtatu politico atque eccleſiaſtico, iuribusque domus regnatricis & ſtatuum prouincialium ex ſtudio partium ſcripſerat *Emmius* confutat, huncque in finem varia documenta nouiter reperta adiecit libellumque hunc in vſum iuuentutis patriæ & exterorum edidit. His de *Friſia* ſcriptis adiungenda: V. EMMII *Hiſtoria noſtri temporis*, opus poſtumum ex MSCtis euulgatum *Grœningæ 4.* quæ acerbe ſatis eſt ſcripta, eademque Ordinum Friſiæ Orientalis atque Ciuitatis *Embdanæ* defenſio in controuerſiis cum Comitibus Prouinciæ *Edzardo*, & *Ennone* vsque ad annum 1608. inſtituitur. *Emmii* in his Oſt Friſicis rebus enarrandis ſtudium inſigne partium, ignorantiamque atque ſcripti cuiusdam Ordinum de ſingulari ſtatus Oſt-Friſici formula, maiori opere ex Archiuis Principis pe-

tito, egregioque documentorum & actorum apparatu inſtructo oſtendit laudatus Cancellarius ENNO RVDOLPHVS BRENNEYSEN quod inſcribitur: *Oſt-Frieſiſche Hiſtorie und Landes Verfaſſung aus denen im Fürſtlichem Archivo und ſonſt colligirten glaubwürdigen Documenten*, in zweyen Tomis iuſſu Principis *Georgii Alberti* edito, *Aurich 1720. f. 2. Voll.* De iisdem rebus Oſt-Friſicis commemorat: *Volledige Chronyk van OſtVrieslandt; behelſende niet alleenlik de Hiſtorie van OſtVrieslandt, maer ok van alle naburige Volkeren ten Oſten en ten Weſten beſonder de allerſeltſæmſten geſchiedeniſſen van het oude en beedendagſe Frieslant zoo ten tyde des Heidendoms als Zedert het is gekkriſtent geworden, geſchreven van de Heer* EGGERIK BENINGA. *Nu vermeerdert in druk uitgegeben door* EILHARDVS FOLCARDVS HARKENROHT, *Te Emden 1723. 4.* quæ acceſſiones aulæ minus gratæ fuerunt fiſcalisque aduerſus editorem agere iuſſus. Extat hæc Chronica alias Tom. VII. Anal. Matthæi. Tempore Reformationis Eccleſiæ *FriſiamOrientalem*, Religioni Euangelicæ *Lutherana*, non *Reformatæ* acceſſiſſe comprobare voluit commentariolo germanice ſcripto: *Hiſtoriſcher Beweiß &c.* IOANNES FRIDERICVS BERTRAMVS, *Oldenburgi 1732. 4.* Ceteras Friſiæ partes, quæ potiſſimum ad Belgicarum prouinciarum numerum pertinent, quod ad antiquitates illuſtrant: *Oudheden en Geſchichten van Kennemerlandt, Amſtellandt, Nordhollandt, en Weſt Frieslandt behelzende de Oudheeden, opkomſten benaminge der Steden Harlem, Alkmar, Amſterdam, Hoorn, Enkhuizen, Edam, Medenblik, enz met de omleggende Dorpen &c. getroocken uit de oude Handſchriffien van Kerken en Klooſters &c. Eerſte Deel, Te Leiden 1721. 8.* Eodem belgico idiomate edita eſt BERNARDI SCHOTANI *Hiſtoria Friſica, Amſterdam 1660. 4.* Hiſpanorum in Friſia geſta

comme-

commemorat PIERIVS WINSEMIVS, Ordinum Friſiæ Hiſtoriographus *Hiſtoriarum ab exceſſu Caroli V. Cæſaris, ſiue rerum ſub Philippo II. per Friſiam geſtarum ab anno 1555. vsque ad annum 1581. aſſertæ libertatis Libri Septem, Leouardiæ 1646. f.* Editi quoque ſunt harum *Hiſtoriarum Libri IV. Leouardiæ 1646. 4.* Idem WINSEMIVS condidit: *Kronyk of Geſchiedeniſſe van Vrieſland, Franeq. 1622.4.* quæ ad annum 1622. pertingit. In antiquis *Friſiorum Legibus* hiſtoricus mores Gentis inueſtigaturus notabilia varia deprehendet, edidit easdem cum notulis SIBRANDVS TETARDVS SICCAMA, *Arnhemii 1624. 4.* quæ cura Viri celeberrimi CAROLI GVILIELMI GAERTNERI recuſæ, *Lipſiæ 1730. 4.*

§. XXII.

Ad *politicum Belgii ſtatum* pernoſcendum, præter GROTII *Apologeticum*, LEONEM *ab* AIZEMA, SYLVIVM alios ſupra vbi de Geographica Deſcriptione, indicium, factum, recenſitos, pertinent IOANNIS *de* LAET *Reſpublica Belgii fœderati, Lugduni Batauorum 1630. 24.* inter Reſpublicas *Elzeuirianas.* Et alia eiusmodi collectio inſcripta: *Reſpublica Hollandiæ & Vrbes, Lugduni Batauor. 1630. 24.* qua continetur: HVGONIS GROTII de *antiquitate Reipublicæ Batauicæ,* Liber ſingularis, cum notulis; PAVLI MERVLAE *de ſtatu Reipublicæ Batauicæ* Diatriba; LVDOVICI GVICCIARDINI *Hollandiæ Selandiæque* Deſcriptio, inſerta ſunt CASPARIS BARLAEI *Vrbium præcipuarum encomia; Hollandiæ Selandiæque Principes deſumpti ex Batauia illuſtrata* PETRI SCRIVERII. MARCI ZVERII BOXHORNII liber *de ſtatu fœderati Belgii, Hagæ 1659. 12.* qui breuiter omnem Republicæ Belgii Fœderati diſpoſi-

poſitionem deſcribit. Secutus illum fuit PHILIPPVS CAESIVS a ZESEN, in cuius LEONE *Belgico, Amſtelodami 1660. 12.* initia atque incrementa Reipublicæ Belgii Fœderati, forma interior, potentia, intereſſe & quæ ad conſeruationem ſtatus faciunt recenſentur. MARTINVS SCHOOCKIVS, *in Belgio Fœderato, Amſtelodami 1665. 12.* integram faciem Reipublicæ Belgicæ generalem, iurisdictionem prouinciarum, ſingularum ſtatum, commercia, vrbes & vicos, miniſtros, intereſſe, ſtatum regiminis atque alia, accurate recenſet. Quæ fundamenta ſint ſtatus Belgici Fœderati, ſecundum principia, quæ tenuerunt Fratres *Wittii* aliique iis addicti propoſuit auctor ANONYMVS, qui eſt CORNELIVS *van* HOVENS rerum Batauarum peritiſſimus, variis libris, cum primis eo, qui inſcriptus: *Aenwiſing der heilſamen Politike Gronden en Maximen van de Republic. van Holland, Leyde 1669. 4.* & *germanice, Rotterdam* ſiue potius in *Germania ſuperiore*, ſtilo non adeo culto *1671. 8.* Ex eo breviori expoſitione decerptus libellus: *Intereſt van Holland ofte gronden van Hollands welvaren, angewezen door V. D. H. t' Amſterdam 1662. 12.* Idem Auctor publicauit alias commentatiunculas, plenas quidem bonæ frugis, aduerſas tamen iis qui præfectum (Stadthouder) exoptant. Harum tituli ſunt: V. H. *Hiſtorie de Gravelike Regering in Holland, 1654. 12.* quibus oppoſitus alius, ſub indice: *Hollands Opkomſt of Bedenkingen op de ſchaadelike Schriften, genaamt Grafelike Regeeringe, & Intereſt van Holland uitgegeben door V. D. H, ten Dienſte van alle Liefhebbers die de ware Intereſt des Landes beminnen vergadert door* I. C. *tot Leyden 1662. 12.* Huius commatis ſunt: *De Stadthouderlyke Regeeringe in Hollandt ende Weſt-Vrieslandt*

landt, quo geſta maxime memorabilia a Præfectura *Wilhelmi I.* Principis Auriaci vsque ad mortem *Wilhelmi II.* ex eadem familia indicantur & diiudicantur, *t' Amſterdam 1662. 12.* Ex calamo VAN HOVENS forte profluxit: *De Gulde Legende van de Stadt Houders in Holland ende West-Vrieslandt, tot Amſterdam 1663. 12.* Nec contemnendus eſt Liber: *Polityk en Militair Handboekſen van den Staet de geuneerde Prouintien anwyſende de ſelfs Maniere van Regieringe valvondige Middelen &c. 1660. 12.* Egregium ſcriptum eſt GVILIELMI TEMPLE, quod ſub titulo: *Remarques ſur l'etat des Provinces Vnies des Paisbas, faites en l'an 1672. à la Haye 1680. 12. & à Utrecht 1706. 8.* nec non *germanice Nürnberg 1676. 12.* editum, in quo ſtatus Belgii illorum temporum egregie deſcribitur. Lectu quoque digna eſt quæ prodiit ſub titulo: *Hiſtoire abregée des Provinces unies des Pais-bas où l'on voit leurs progres, leurs conquêtes, leur gouvernement & celuy de leurs Compagnies en Orient & en Occident, comme auſſi les hommes illuſtres dans les armes, & les Sçavans dans les lettres, à Amſterdam 1701. f.* cum figuris æneis elegantiſſimis. In hoc autem & hiſtoriam & ſtatum politicum egregie videmus deſcriptum. Praeterea habemus: *Gouvernement politique des provinces du Pais-bas, à Bruxelles 1671. 12.* Breuis nec tamen contemnenda & libere ſcripta eſt: *Der vereinigten Niderlande Staat, in deroſelben Hiſtoriſcher, Geografiſcher und Politiſcher Beſchreibung, fürgeſtellet durch* AVGVST FRIDERICH BONEN, *Jena 1671. 12.* Noſtro tempore hoc in argumento edita: *Deſcription Hiſtorique du Gouvernement des Provinces Vnies* par *Mr.* BASNAGE, quæ præmiſſa eſt ipſius *Annales des Provinces Vnies*, quorum T. I. prodiit *à la Haye 1719. f.* ſed non in omnibus Batauis hæc placuit. In re-

In rebus *Traiectinis* notata a clariſſimo Viro *van de* WATER in *Præfatione ad Placita Ord. Trai.* Idem dicendum de recentiſſima deſcriptione quæ prodiit ſub Indice: *L'Etat preſent des Provinces unies par Mr.* IANÇON, Agent du Landgrave de Heſſe-Caſſel *1729. 12. 2. Voll.* PAVLI CHRYSTIN *Iurisprudentia Heroica, ſiue de iure Belgii circa nobilitatem & inſignia, Bruxellis 1668. f.* ad omne Belgium facit. Ad ſtatum eccleſiæ atque rei litterariæ illuſtrandum conducit HENRICI LVDOLPHI BENTHEMS *Hollændiſcher Kirchen- und Schul-Staat, Francofurti 1698. 8.* quo doctiſſimus auctor de omnibus in miniſterio, academiis & gymnaſiis tum viuentibus agit, horumque vitas & libros, hiſtoriam academiarum, controuerſias quoque Theologicas, nummos, repræſentantes virorum clarorum effigies, & ſimilia eleganter deſcribit. Fulcra Reipublicæ Batauæ in flore Commerciorum conſiſtunt, de quibus extant: *Memoires ſur le Commerce des Hollandois; Amſterdam 1717. 8.* cuius auctor *Mr.* HUET ancien Evêque d' Avranches. *Germanice* quoque verſa culte, ſub titulo: *Curieuſe Nachricht von der Handlung der Hollænder, überſetzet durch Fridrich Chriſtoph Neubauer, Hannover 1717. 8.* De *Societate* potentiſſima *in Indias Orientales* commercia per Priuilegia Ordinum exercente agit: *Begin eende Vortgangh van de Vereenighde Nederlandſche Ooſt-Indiſche Compagnie 1646. f. cum fig. æneis.* Ad particularia huius Societatis facit: *Relation de tout ce qui s'eſt paſſe entre les Hollandois de la Compagnie des Indes Orientales & le Roy & autres Regens de Macaſſar depuis l'an 1666. jusques à l'annee 1669. avec les Articles de la Paix, Paris 1670. 8.* Rationes quoque commercii, quod in emporio celeberrimo *Amſtelodami* exercetur, ex parte illuſtrat commentarius: *Le Negoce d' Amſterdam, au Traite de*

ſa Ban-

Changes, des Compagnies Orienta-
&c. par le Moine de L'ESPINE,
Nec minus ad ſtatum poli-
...e declaratio Ordinum Hol-
...his fundamentis regimi-
... poteſtas ſingularum
...ibus contrahendi
...di proponitur,
...raiecti compo-
...ocerum conuentui
... iuſta eſſe conceditur
...as Principis Auriaci, Lug-
... Hac autem deductione
...atus Belgici, maxime quæ di-
...um Auriacorum hæreditarias con-
...omprehenduntur. Nuper edita bre-
...io: *Conſiderations ſur le Danger eminent*
... ſeroit, ſi les Pais-bas Autrichiens tomboient
...re les Mains de la France, traduites de l'Anglois,
Amſterdam 1738. 8.

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAE RERVM ANGLICARVM, SCOTICARVM, ET HIBERNICARVM.

§. I. *Scriptores, qui Bibliothecam Hiſtoricorum Rerum Britannicarum nobis dederunt.*

§. II. *Scriptores qui ad chorographiam faciunt.*

§. III. *Scriptores ſingulares Prouinciarum & ciuitatium.*

§. IV. *Scriptores qui ad ſtatum naturalem & mores incolarum faciunt.*

§. V. *Scriptores qui de origine*

gine & ſtatu antiquiori Britanniæ fuerunt commentati.

§. *VI. Scriptores qui collectiones Scriptorum Britannicorum ediderunt.*

§. *VII. Scriptores qui ad antiquiorem Britanniæ Hiſtoriam faciunt.*

§. *VIII. Scriptores qui ad hiſtoriam Regum Normannorum & ſequentium in Angliæ faciunt.*

§. *XI. Scriptores qui ex hiſce fontibus vniuerſalem Angliæ hiſtoriam deduxerunt.*

§. *X. Scriptores qui hiſtoriam Angliæ Regum ab antiquo ad ſua vsque tempora deduxerunt.*

§. *XI. Scriptores qui ad certorum tantum Regum Angliæ hiſtoriam faciunt.*

§. *XII. Scriptores vitæ Henrici VIII. & ſchiſmatis Anglicani.*

§. *XIII. Scriptores de vita Mariæ & Eliſabethæ.*

§. *XIV. Scriptores de vita Jacobi I. & hiſtoria conſpirationis ſulphureæ.*

§. *XV. Scriptores de controuerſia quæ fuit de iuramento fidelitatis tempore Iacobi.*

§. *XVI. Scriptores de vita Caroli I. eiusdemque fatis.*

§. *XVII. Scriptores qui vel Regis vel parlamenti cauſſam defenderunt.*

§. *XVIII. Scriptores qui ad hiſtoriam Caroli II. & Iacobi II. faciunt.*

§. *XIX. Scriptores hiſtoriæ Guilielmi III. & Mariæ & Annæ.*

§. *XX. Scriptores Hiſtoriæ Georgii I. & II. atque Carolinæ Reginæ.*

§. *XXI. Scriptores Hiſtoriæ Scoticæ.*

§. *XXII. Scriptores familiæ Regum Stuartorum & Mariæ Scoticæ.*

§. *XXIII. Scriptores hiſtoriæ Hibernicæ.*

§. *XXIV. Scriptores qui ad ſtatum politicum Regnorum magnæ Britanniæ faciunt.*

§. *XXV. Scriptores qui ſtatum eccleſiaſticum deſcribunt.*

§. *XXVI. Scriptores qui vitas illuſtrium virorum expoſuerunt.*

§. I.

SCriptorum *Britannicorum* notitias nobis dederunt IOANNES LELANDVS, & qui hunc continuauit IOANNES BALAEVS: ex hoc ſua potiſſimum hauſit IOANNES PITSEVS.

Porro

Porro GEORGIVS LILIVS, ANTONIVS a WOOD, HENRICVS HOLLANDVS & IACOBVS WARAEVS ad Hiſtoriam litterariam Magnæ Britanniæ Scriptorum faciunt, ſed cum varii generis ſcripta recenſeant, de illis iam dictum fuit in capite quarto §. IX. *Introductionis ad rem litterariam*. Ad Hiſtoricorum vero Britannicorum cognitionem comparandam, egregia ſubſidia præbet WILLIAM NICHOLSON *The Englisch Hiſtorical Library*, cuius *Pars prima* edita *Londini 1696. 8*. Breuis eſt idea atque character plerorumque Scriptorum, ſiue impreſſorum ſiue manuſcriptorum, qui vtiles eſſe poſſunt generalem Angliæ hiſtoriam molientibus. Scriptores iuſto ordine recenſet, illos etiam qui in ſcribenda generali hiſtoria Angliæ occupati fuerint, indicauit. *Altera* huius ſcripti *Pars*, *Londini 1697. 8*. prodiit, qua exhibet catalogum plerorumque hiſtoricorum eccleſiaſticorum cum animaduerſionibus criticis in potiores. Tertia denique Pars *Londini* formis impreſſa *1699. 8*. atque ſiſtit recenſum tabularum publicarum, librorum iuris municipalis ac nummorum, ab inuaſione Normannorum vsque ad deceſſum Eliſabethæ reginæ celebrium, quatenus hiſtoriæ inſeruire poſſunt. Scriptum eſt elegantiſſimum, quo multæ etiam illuſtrantur antiquitates. Recuſa emendatior & auctior hæc *Bibliotheca*, *Londini 1714. f.* Neruoſe, ſed egregie de *Anglicanæ Hiſtoriæ Periodis & Scriptoribus ſententiam* dixit, breui libello HERMANNVS DIETERICVS MEIBOMIVS, *Helmſtadii 1703. 4*.

§. II.

Choro- & *Topographias* plures, recentiori cumprimis æuo curioſiſſima Britannorum diligentia, dedit. Pertinent huc ex parte IOHANNIS HORSLEY

Britan-

Britannia Romana, or the Roman Antiquities of Britain, London 1732. f. cum multis figuris æneis, non ſolum hiſtoriam geſtorum a Romanis per Britanniam in primis militarium, viarum, munitionum, quæ Tabulis tum Geographicis tum chorographis aliisque geometrica ratione perfectis ſiſtit, ſyllogenque lapidum & inſcriptionum cum earum illuſtratione exhibet; ſed quoque Geographiam Britanniæ Romanam, in qua Ptolemæi, Antoniniani Itinerarii, Notitiæ, Anonymi Ravennatis, & Tabulæ Peutingerianæ, quæ de Britannia agunt, verba proponuntur, variaque circa ipſos hos Scriptores & commemorata ab illis Britanniæ loca, tentantur ac illuſtrantur. Commentarius ſane eruditionis ſingularis plenus Eiusdem argumenti eſt plenum itidem curioſarum obſeruationum WILLIAM STVCKELEY *Itinerarium curioſum, or an Account of the Antiquities and Curioſities in Nature and Art obſerv'd in Travels thro' Great Britain Centurie I. London 1724. f.* cum centum figuris æneis. Eadem erudite tractant & exponunt: WILLIAM BVRTON *Commentary on Antoninus his Itinerary ſo far as it concerns Britain, London 1658. f.* Ipſum *Antonini Iter Britanniarum commentariis illuſtratum* dedit THOMAS GALE, quos poſt ipſius mortem, reuiſit, auxit, edidit R. G. acceſſit *Anonymi* RAVENNATIS *Britanniæ Geographia*, cum coniecturis plurimis, nominibusque locorum Anglicis quotquot iis aſſignari potuerunt, *Londini 1709. 4.* Nec hic omittendæ AYLETT SAMMES *Britannia antiqua illuſtrata, or the Antiquities of antient Britain, London 1676. f.* cum figuris æneis. Antiqua, media & quæ recentioris ſuique æui erant ad hoc argumentum facientia ſummo ſtudio conduxit apteque diſpoſuit ac illuſtrauit GVILIELMVS CAMDENVS inſigni opere:

Britan-

Britannia, quæ typis expreſſa *Londini 1582. 8. ibid. 1667. f.* & *Francofurti 1617. 8. Amſtelodami 1659. f.* Atlantica forma, qua ſingulæ prouinciæ atque vrbes plenius deſcribuntur. Hanc primum in epitomen contraxit & tabulis illuſtrauit *Regnerus Vitellius, Zirizæus, Amſtelodami 1639. 12.* In Anglicam linguam translati ſunt præclari hi commentarii. Prodierunt enim hoc idiomate, aucti cura PHILEMONIS HOLLANDI, *Londini 1610. f.* & multis cum acceſſionibus *1637. f.* Sed has editiones longe vincit & accuratione & aucto dicendorum apparatu quam dedit EDMVND GIBSON inſcriptam: CAMDEN'S *Britannia newly translated intho English with large additions and emprovements, London 1695. f.* & *1721. f. 2. Voll.* cum magno mapparum geographicarum & aliarum tabularum ænearum, quibus antiquitatum reliquiæ & numorum figuræ inciſæ. Eſt hæc verſio elegantiore facta ſtilo, ipſumque opus multis inſtructum additamentis, quæ non unius hominis labore, ſed cura & induſtria multorum eruditorum virorum acceſſerunt, quorum nomina eruditus editor in Præfatione recenſet. In hiſce nouis additionibus ampliſſimis, quæ a textu Cambdeniano ſeparatæ ſunt, multa noua congeruntur, quæ vel ad naturalem Britanniæ hiſtoriam ſpectant, vel origines Vrbium concernunt, aut Antiquitates & monumenta Romanorum, Saxonum & Britonum vlterius illuſtrant. Multa in hac noua editione, recenſentur veterum monimenta, quæ aut a Camdeno omiſſa, aut non ita pridem in Anglia detecta ſunt. Multam quoque in colligendo diligentiam adhibuit IOHN SPEED qui compilauit *Hiſtory of Great Britain, London 1632. f.* quæ congeries maximam partem quidem ad vniverſalem Hiſtoriam Britanniæ pertinet, habet ta-

men plura quæ ad hanc claſſem quoque faciunt. Latine prodiit ſub indice: IOANNIS SPEDAEI *Theatrum Magnæ Britanniæ, Scotiæ, Hiberniæ,* atque adiacentium Inſularum, *Amſtelodami 1616. & 1646. f.* Poſtmodum edita: *Epitome of* IOHN SPEED'S *Theatre of the Empire of Great-Britain, London, 1676. 12. oblongo.* Ex *Cambdeno* illisque qui huic Supplementa dederunt, induſtrius quidam ANONYMVS, alio tamen ordine expoſuit: *Or a new Survey of Great-Britain, containing Geographie Eccleſ. Civil, Natural and Litterary Hiſtory Antiquities, Maps* &c. *Magna Britannia & Hibernia antiqua & noua, in the Savoy, Londini 1720. 4. 2. Voll.* cum figuris, quo libro cuiusque Prouinciæ antiquitates primum, ſtatumque Geographicum & politicum, tum Hiſtoriam naturalem, eccleſiaſticam & literariam, familiasque illuſtres conſiderat auctor, libris poſt Camdenum editis & MSCtis quibusdam vſus. Hos egregie quoque ſupplet *The Itinerary of* IOHN LELAND *the Antiquary publish'd by Thomas* Hearne *Oxford 1710. 1712, 8.* nouem Voluminibus mediocribus, cum figuris. Tanta autem exemplorum paucitate formis impreſſum hocce Itinerarium vt 120. tantum exempla excuſa dicantur, vide *Acta Eruditorum Lipſienſia L. An. 1729. p. 185.* Acceſſere T. I. LELANDS *Newyears Gift &* HEARNE'S *Diſc. concering ſome Antiquities lately found in Yorkshire;* Tomo II. LELANDI *Næniæ in mortem Thomæ Viati;* HEARNE'S *Account of ſeveral Antiquities in and about Oxford; Oratio Catabrigiæ coram Henrico VII. R. habita &* D PLOT'S *Account of his intended Journey throug Engl. and Wales;* Tomo III. ANTONINI *Iter Britannicum cum variis Lectionibus & notis Roberti* TALBOTI; Tomo IV. LELANDI *Excerpta ex variis Codd. MSCtis;* Tomo V. W. VALLAVS *a Tale of two Swannes or of ſeveral and*

parts of Hartford-Shires & HEARN's *Account of ſome Antiqu. between Windſor and Oxford;* T. VI. FR. BROKESBY *Obſervations relating to the Antiqu. and Nat. Hiſt. of England* & ANON. *Eſſay towards the Recovery of the courſes of the four great Romain Ways.* Tom. VII. *Anonymi de voce Anglo-Saxonica* Aeſtel *Diſſ.* Tom. VIII. *Anon. Diſc. concerning the Stunds field teſſelated Pavement &c.* IO. WOWARD's *Account of ſome Roman Vrns &c. lately digg'd up in London,* & GVIL. STEPHANIDIS *Deſcriptio Londoniæ* cum notis HEARNII; Tomo IX. LELANDI *Genethliacon Eaduerdi Principis Cambriæ, Ei. Cygnea cantio* & NICOLAI FIERBERTI *Deſcriptio Academiæ Oxonienſis.* Ad noſcendas porro Antiquitates Britanniæ conferre aliquid poſſunt: *Itinerarium ſeptentrionale, or a Journy thro moſt of the Counties of Scotland and thoſe in the Nordh of Engeland, by* ALEXANDER GORDON, *London* 1726. *f.* Celeberrimum eſt monumentum *Stone-benge* dictum, de quo curioſe commemorat ſcriptum cui titulus: *The moſt notable Antiquity of Great Britain vulgarly called Stone-Heng, reſtored by* INIGO IONES, *to which are added* Chorea Gigantum *or Stone-Heng reſtored to the Danes by* WALTER CHARLETON *and* (IOHN) WEBB's *Stoneheng a Roman Work and Temple, London* 1725. *f.* cum figuris elegantiſſimis. Quæ opuſcula heic iunctim edita, prodierant ante hanc editionem ſingillatim & quidem INIGO IONES *Stone-benge reſtor'd, London* 1658. *f.* & quæ in huius libri defenſionem exarata: *Vindication of Stone-benge reſtor'd by Mr.* WEBB, *London* 1655. & *Stone-benge reſtord tho the Danes by* D. CHARLTON *London* 1663. 4. Non magni hodie eſt momenti: RVTGERI HERMANNIDIS *Britannia Magna, Amſtelodami* 1671. 12. Elegantibus ſunt ornatæ fi-

guris æneis tabuliſque Vrbes, arces, palatia, collegia, antiquitates quasdam exhibentibus addita breui explicatione & deſcriptione topographica IAMES BEVERREL, *Delices de la grande Bretagne & de l'Irlande Leyde*, 1707. 12. 8. *Voll*. Splendidiſſimum eſt opus inſcriptum: *Britannia illuſtrata, or Views in perſpective of the Seats, of the Nobilty and Gentry of Great Britain*, Volumen *primum & ſecundum*, *London* 1717. 2. *Voll*. fol. & Volumen *tertium* inſcriptum: *Or Views of all the Cathedrals and ſome of the Chappels of Great-Britain, London* 1713. *f*. cum figuris multis æri inciſis pulcerrimis. Addatur: *Noveau Theatre de la Grande Bretagne, Londres* ſiue *Amſterdam* 1708. *f*. Ad Vrbium & ciuitatium Angliæ res illuſtrandas in primis facit egregius & rarus liber THOMAE MADOX *Firma Burgi or an Hiſtorical Eſſay concerningh the Cities, Towns and Bourougs of England, taken from Records, London* 1726. *f*. Notabile WILLIELMI BAXTER *Gloſſarium Antiquitatum Britannicarum, ſiue, Syllabus Etymologicus Antiquitatum veteris Britanniæ atque Iberniæ temporibus Romanorum; acceſſit* EDVARDI LVIDII *de fluviorum, montium, vrbium &c. in Britannia nominibus, Londini* 1719. 8. *charta max*. qui liber nitide quidem ſed paucis exemplis excuſus & per eſt rarus. Atque alius egregius libellus, inſcriptus: *Roman Stations in Britain, according to the Imperial Itinerary by* N. SALMON, *London* 1726. 8. DANIEL LANGHORN edidit *Elenchum antiquitatum Albionenſium, Britannorum, Scotorum, Danorum, Anglo-Saxonum, Londini* 1673. 8. & IOANNES BATTELY *Antiquitates Rutupinæ, Oxoniæ* 1711. 8. quibus repertas ibi antiquitates, nummos, vrnas illuſtrat.

§. III

§. III.

Alii docti curioſique in Magna Britannia viri, inſtitutis itineribus ſolertiſſimaque & antiquarum & naturalium rerum inueſtigatione inſtituta, ſingulares Prouincias, Comitatus & inſignes commemorabilesque maxime Vrbes, Ciuitates & Loca deſcripſerunt. Ex quorum numeris hoſce incidamus. Enimvero, DANIEL KING expoſuit *the Vale Royal of England*, *London 1656. f.* quo regionis *Cheshire* a *W. Smith* & W. WEBB iam factas deſcriptiones iunctim edidit variisque obſeruationibus & figuris æneis illuſtrauit. Idem de hac prouincia præſtitit: PETER LEICESTER in *Hiſtorical Antiquities*, *London 1673. f.* quibus iungenda: IOHN DODERIDGE *Hiſtory of the antient and modern State of Cheshire*, *Wales and Cornwal*, *London 1630. 4.* De eodem *Cornubiæ* Comitatu egit RICHARD CAREW *the Survey of Cornwall*, *London 1602.* & *ibid. 1723. 4.* addita auctoris Vita, auctore H. C. Alios *Comitatus* & *Vrbes* alii illuſtrarunt. Nempe extant: THOMAS RISDON *Chorographical Deſcription of Devonshire*, *London 1713. 8.* IOHN PRINCE *Daumonii Orientales illuſtres*, *or the Worthies of Devon*, *Exeter 1701. f.* & RICHARD IZACKE *remarkable Antiquities of the City of Exeter*, *continued to 1723. by* SAMVEL IZACKE, *London 1681. 8.* & *ibid. 1724. 8.* cum figuris. *Glocestriæ* regionem deſcripſit: ROBERT ATKINS *antient and preſent State of Glocestershire*, *London 1712. f.* De *Hartfordiæ* Comitatu extant: IOHN NORDEN *Chorographical Deſcription of Mid Hartfordshire*, *London 1593. 4.* & HENRY CHAVNCY *Hiſtorical Antiquities of Hartfordshire*, *London 1700. f.* *Ducatum Leodienſem*, *or the Topography of the ancient and populous Town and Pariſh of Leedes* curate deſcri-

deſcripſit RADVLPH THORESBY, *London 1715. f.* Egregius & memorabilis eſt Liber inſcriptus: *Regiſtrum honoris de Richmond, exhibens Terrarum & Villarum quæ quondam fuerunt Edwini Comitis infra Richmundshire Deſcriptionem ex libro Domesday in Theſauraria Domini Regis, cum tabulis Genealogicis & obſeruationibus variis, Londini 1722. f. Cantium* deſcriptum in: WILLIAM LAMBARD *Perambulation of Kent, London 1570. & 1596. 4.* & a W. SOMNER *Treatiſe of the Roman Ports and Forts in Kent, Oxford 1693. 8.* addatur: THOMAE PHILPOT VILLARE *Cantianum, London 1664. & 1695. f.* IOANNIS LELANDI libellus inſcriptus *Cygnea Cantio*, & edita *Londini 1658. 12.* ad hanc regionem pertinet. Antiquitates *Canterburiæ* inueſtigavit ſolicite: WILLIAM SOMNER in *Antiquities of Canterbury, or a Survey of that ancient City with its Suburbs and Cathedral, London 1640. 4. & with Additions* of Mr. I. BATTELY *London 1703. f. Leiceſtria* memorabilia dedit: WILLIAM BVRTON's *Deſcription of Leiceſtershire, with Antiquity Armory, London 1622. f. Mittelſexiam* exhibuit IOHN NORDEN in *Speculo Britanniæ or a Deſcription of Middleſex and Harfordshire, London 1593. 4. & ibid. 1622. f.* cum figuris. In hac regione ſita princeps Ciuitas Angliæ, ſedes regia, & inſigne Emporium *Londinum*, cuius fata & res viſu dignas conſignarunt: IOHN STOW *Survey of London, London 1598. 4.* atque IAMES HOWEL *Londinopolis, an hiſtorical Diſcourſe, or perluſtration of the City of London, London 1657. f.* qui plura antecedenti ſcriptori debet. Coniungenda omnino quum multa ſint mutata alia recentior ſcriptio, hoc indice: *A new View of London or an ample Account of that City, London 1708. 8. 2. Voll.* cum figuris. Varia curioſa legas, in Compilatione cui index:

The

The London-Spy in XVIII. Parts by EDWARD WARD *London 1718. 8. Weſt Monaſterienſis* Abbatiæ & templi, quæ partem inſignem celeberrimæ Vrbis faciunt memorabilia deprehendes in collectione quæ GVILIELMO CAMDENO adſcribitur, titulumque habet: *Reges, Reginæ, Nobiles, & alii in Eccleſia Weſtmonaſterienſi ſepulti vsque ad annum 1606. Londini 1606. 8.* Inſtructior & amplior autem alia eſt compilatio inſcripta: *Monumenta Weſt Monaſterienſia, or an hiſtorical Account of the Abbey-Curch of Weſtmünſter, with all the Epitaphs &c. by* HENRY KEEPE, *London 1682. 8.* Antiquitates quasdam cum aliis curioſis in *Nortfolcia*, ſiſtit THOMAS BROWNE *Hydrotaphia, Vrn-burial, or a Diſcurſe of ſepulcral Vrns lately found in Norfolk, London 1658. 8.* R. THOROTON conduxit: *Antiquities of Nottinghamshire London 1677. f. Oxoniæ* ornamentum eſt celeberrima Academia quæ eſt *Oxonii*, de qua præter alias ſcriptiones adhibendæ ANTONII WOOD *Antiquitates Vniuerſitatis Oxonienſis, Oxonii 1674. f.* eiusdemque docti viri: *Athenæ Oxonienſes, or an exact Hiſtory of the Writers and Bishops, who hat their Education at Oxford, London 1691. 1692. f. 2. Voll.* ſed alter Tomus fuit ſuppreſſus. Altera nobilis Angliæ Academia *Cantabrigienſis* deſcripta in: *Hiſtory and Antiquities of the Vniverſity of Cambridge, Londini 1721. 8.* Aliis regionibus pernoſcendis inſeruiunt: I. WRIGHT *Hiſtory and Antiquities of Rutland Shire, London 1684. f.* GYRALDI Cambrenſis *Itinerarium: & Deſcriptio Walliæ* edita cum obſeruationibus D. POWELL, *Londini 1585. 8.* PERCY ENDERBY laudatur *Cambria triumphans, or the antient and modern British and Welsh Hiſtory, London 1661. f.* cum figuris. Addatur: *The Hiſtory of Cambria, new called Wales, from the Brytish*

Language translated in to English by H. LLOYD, *and continued by* DAVID PAVEL, *London 1584. 4.* Nec omittenda HENRY ROWLANDS *Mona antiqua reſtaurata, an Archaeological Diſcourſe, or the Antiquities natural and hiſtorical of the Isle of Angleſey, the antient Seat of the British Druids, Dublin 1723. 4.* cum figuris. De eodem Principatu agit: IOHN DODERIDGE *Hiſtory of the ancient and modern State of Wales, London 1630. 4.* WILLIAM DVGDALE ſolicitus fuit circa conquirendas: *Antiquities of Warwickshire illuſtrated Londini 1656. f. Inſularum* in America occupatarum & *Coloniarum* in has deductarum originem accurate deſcribunt RICHARD BLOME *in the preſent State of the English Isles and Territories in America, London 1687. 8.* extant quoque huius libri verſiones gallica & germanica, ſed anglica editio plenior eſt. Addatur: *the British Empire in America, London 1708. 8.* quem librum alii HERMANNO MOLL adſcribunt, alii cuidam OLDMIXON dicto.

§. IV.

Alii, ad mores incolarum Regnorum Magnæ Britanniæ ſtatumque naturalem faciunt. Tales: IOANNIS TWINI *de rebus Albionicis, Britannicis & Anglicis ad finem Romani Imperii in Britannia Commentariorum Libri II. Londini 1590. 8.* GVILIELMVS MVSGRAVE Diſſertatione ſingulari egit *de Britannia quondam pene Inſula, Iſcæ Dunmoniorum 1719. 8.* IDEM dedit *Belgium Britannicum, in quo illius limites, fluuii, vrbes &c. exponuntur, Iſcæ Dunmon. 1719.* c. f. 8. M. N. *Remains concerning Brittaine, eſpecially England's Inhabitants and their Languages, Names, Armories, Monys, Proverbes, Poeſies &c. London 1629. 4.*

Sic

Sic enim CHRISTOPHORVS MERRETVS edidit *Pinacem rerum naturalium Britannicarum, continentem vegetabilia, foſſilia & animalia, Londini* 1667. 8. I. CHILDREY ſcripſit *Britannia Baconica, or the Natural Rarities of England Scotland and Wales, according, to every Shire, London* 1661. 8. & gallice: *Hiſtoire des ſingularites naturelles d'Angleterre, d'Ecoſſe & du pais de Galles, ecrite en Anglois, & traduite par M. P. B. à Paris* 1669. 12. Inſecta Angliæ curioſe deſcripta in: *A natural hiſtory of Engliſh Inſects illuſtrated with a hundred Copper-Plates curiouſly engraven from life &c. by the Author* ELEAZAR ALBIN, *London* 1720. 8. Proſtant etiam annotata naturæ memorabilia in ſingularibus regionibus ſtudioſiſſime conquiſita. Sic IOHN MORTON collegit: *Natural Hiſtory of Northamptonſhire, London* 1712. *f.* ROBERT PLOT conſcripſit: *Natural Hiſtory of Oxfordſhire, Oxford* 1677. *f. ibid.* 1695. 4. S. ERDESWICK extat *Natural Hiſtory of Staffordſhire, Oxford* 1686. *f.* Egregia non minus eſt CHARLES LEIGH *Natural Hiſtory of Lancaſhire cheſhire and the Peäk of Derbyſhire, Oxfort* 1700. *f.* cum figuris, cuius libro primo enarrauit, quæ naturalem hiſtoriam; ſecundo, quæ medicinam; tertio, quæ antiquitates concernunt. De *Scotiæ* ſtatu naturali habemus ROBERTI SIBBALDI *Scotiam illuſtratam*, ſiue prodromum Hiſtoriæ naturalis, in quo regionis natura, incolarum ingenia & mores, morbisque medendi methodus & medicinà indigena accurate explicantur, *Edinburgi* 1684. *f.* *Hiſtoriam naturalem* vero *Hiberniæ* deſcripſit GERARDVS BOATE, ex anglico traductam & gallice editam *Pariſiis* 1666. 12.

§. V.

Inter antiquiores, qui de origine Populorum Inſulam hanc felicem inhabitantium & ſtatu rerum Britannicarum antiquo egerunt, primus eſt atque antiquiſſimus Scriptor, GILDAS, dictus Sapiens, qui in libro *de excidio Britanniæ*, de Saxonum ferocia atque crudeli Britannorum iugo, vsque ad ſua tempora, & ſeculum ſextum commemorauit. Hunc excepit NENNIVS, Anglus, qui de origine Britannorum hiſtoriam condidit, cui SAMVEL Britannus notas addidit. RADVLPHVS de DICETO præter alia ſcripſit *de aduentu Saxonum, geſta Normannorum, origines Hibernorum & Scotorum, volumen de Regibus Anglorum, de mirabilibus Anglorum* aliaque, quæ partim a Twisdeno fuerunt edita. Vt taceam alios Angliæ Scriptores antiquos, qui adhuc in variis bibliothecis adſeruantur manuſcripti. Ex recentioribus ROBERTVS SHERINGAMIVS, erudite expoſuit in ſua diſceptatione *de Anglorum gentis origine, Cantabrigiæ 1670. 8.* in qua Britones a Troianis, Anglos vero a Gothis deducit. Addatur THOMAE INNES *Critical Eſſay, of the anciens Inhabilitants of the Northern Parts of Britain, London 1729. 8.* Ex parte huc facit HIERONYMVS CYPRAEVS *de origine Saxonum, Anglorum, Cimbrorum Liber, editus Hafniæ 1637. 4.*

§. VI.

De hiſce antiquis & medii cumprimis aeui Scriptoribus ex archiuorum theſauris atque Bibliothecis producendis, emendandis atque ornandis præclaro ſtudio occupati fuerunt doctiſſimi Viri. De IOANNE LELANDO teſtatur BALEVS *cent. VIII. de Scriptoribus Britannicis cap. LXXXI.* eundem exoletos, ſeu ab vſu remotos atque

adeo

adeo obliuione pene ſepultos Britannicos auctores ſolum reſuſcitaſſe. Extant tamen *Nouem* præſtantiſſimæ *Scriptorum* vetuſti & medii temporis *Britannicorum*, *Collectiones*:

Prima eſt, quæ ex Bibliotheca illuſtri Palatina Heidelbergenſi curis & ſumptibus HIERONYMI COMMELINI prodiit, hoc titulo: *Britannicarum Rerum Scriptores vetuſtiores & pracipui, Heidelbergæ 1587. f.* licet & quædam exempla *Lugduni in Galliis* nomen, & alterius bibliopolæ, qui ea a Commelino acceperat, præferant. Qua continentur:

1) *Galfridi Monumetenſis* de origine & geſtis Regum Britanniæ.
2) *Pontici Virunnii* Hiſtoria Britannica.
3) *Gildæ* Sapientis Epiſtola de excidio & conqueſtu Britanniæ.
4) *Bedæ* Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum cum Continuatione Anonymi.
5) *Guilielmi Neubrigenſis* de rebus Anglicis.
6) *Ioa. Froiſſardi* Epitome de bellis Anglorum & Gallorum.

Alteram faciunt: *Anglicarum rerum Scriptores poſt Bedam præcipui*, editi a HENRICO SAVILE, *Londini 1596. f.* & recuſi *Francofurti 1601. f.* qua ſecunda anglici idiomatis quædam verba non adeo curate expreſſa. Huic inſunt:

1) *Wilhelmi Malmesburienſis* de geſtis Anglorum.
2) Hiſtoriæ nouellæ & de geſtis Pontificum Anglorum.
3) *Henrici Huntindonienſis* Hiſtoria Anglicana.
4) *Rogerii Houedeni* Annales.
5) *Ethelwerdi* Chronica.
6) *Ingulphi Croylandenſis* Hiſtoria.
7) Faſti Regum & Epiſcoporum Angliæ vſque ad Wilhelmum Seniorem.

Tertia inſcripta eſt: Anglica, Normannica, Hibernica & Cambrica a veteribus ſcripta, & edita e Bibliotheca GVILIELMI CAMDENI, *Francofurti 1603. f.* qua exſtant: 1) *Aſſer*

1) *Aſſer Meneuenſis* de geſtis Aelfredi.
2) *Thomæ Walſingham* Hiſtoria ab Eduardo I. ad Henricum V.
3) *Eiusd.* Hypodigma Neuſtriæ.
4) *Guilielmus Gemeticenſis* de Ducibus Normanniæ.
5) *Silv. Giraldi* Cambrenſis Topographia Hiberniæ, *Eiusd.* Itinerarium Cambriæ.

Quarta: Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores Decem ex Editione ROGERII TWYSDEN & IOANNIS SELDENI, *Londini 1652. f. 2. Tomi,* qua proſtant:

1) *Simeon* Monachus *Dunelmenſis.*
2) *Ioannes* Prior *Haguſtaldenſis.*
3) *Richardus* Prior Haguſtaldenſis.
4) *Ailredus* Abbas *Rieuallenſis.*
5) *Radulphus* de *Diceto* Londonenſis.
6) *Iohannes Brompton* Iornallenſis.
7) *Geruaſius* Monachus *Dorobornenſis.*
8) *Thomas Stubbs* Dominicanus.
9) *Guilielmus Thorn* Cantuarienſis.
10) *Henricus Knighton* Leiceſtrenſis.

Quintam facit: *Rerum Anglicarum Scriptorum* Tomus I. editore IOANNE FELL Epiſcopo Oxonienſi, *Oxonii 1684. f.* qui complectitur:

1) *Ingulfi Croylandenſis* Hiſtoriam, cum *Petri Bleſenſis* & *Anonymi* continuatione.
2) Chronicam de *Mailros.*
3) Annales Buſtonenſes.

Ceteros Tomos, quos deſtinarat, morte impeditus non edidit.

Sexta: Hiſtoriæ Britannicæ, Saxonicæ, Anglo-Danicæ Scriptores quindecim, a THOMA GALE *collecti* Tomus Primus, *Oxonii 1691. f.* hoc Tomo, qui poſt ſecundum prodiit, habentur vetuſtiores Scriptores: *Gildas*, *Eddius*, *Nennius*, *Aſſerius*. *Ran. Higden*; *Wilhelmus* Malmesburienſis; *Thomas* Elyenſis, *Io. Wallinford*, *Radulphus* de *Diceto*, *Ioannes Fordun*, *Alcuinus Flaccus*. Ante hunc Tomum lucem viderant: *Hiſtoriæ Anglicanæ*

cana Scriptores quinque, nunc primum editi a T. G. h. e. THOMA GALE *Oxoniæ 1687. f.* qui Tomum II. faciunt, quo habes:

1) Annales *Marganenſes*;
2) *Thomæ Wikes* Chronicon;
3) Annales *Wauerleienſes*;
4) *Gaufridi Vinſauf* Richardi Iter Hieroſolymitanum;
5) *Walteri Hemingford* Chronicon Regum Angliæ.

Septima & recentiſſima, extant: *Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores varii e Codicibus MSS. nunc primum editi*, editore IOSEPHO SPARKE, *Londini 1723. f.* qua continentur:

1) *Ioannis* Abbatis S. Petri de Burgo Chronicon Angliæ ab An. 654. ad 1259. cum Continuat. *Roberti* de *Buſton* ad An. 1368.
2) Hugonis *Candidi*; Roberti *Swaphami*; Walteri de *Whitleſeye* & Anonymi Hiſtoria Cœnobii Petriburgenſis; Wilhelmi *Stephanidis*, Iohannis *Sarisberienſis* Vita S. Thomæ Archi-Epiſcopi Cantuarienſis.

§. VII.

Progredimur ad illos, qui ſubſidia ad antiquiorem magnæ Britanniæ Hiſtoriam præbent & vel in laudatis iam collectionibus extant vel ſingillatim ſunt excuſi. Agmen horum merito ducit *Venerabilis* BEDA *Hiſtoria Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum* Libris V. quibus tamen de rebus geſtis ſecularibus enarrationes magni faciendæ, inſunt, cuius præſtantiſſima editio eſt, quæ cum reliquis eius Operibus Hiſtoricis editore *Ioan. Smith* prodiit *Cantabrigiæ 1722. f.* reliquas annotabimus ſuo loco. FLORENTIVS *Bravonius*, WIGORNIENSIS monachus, *Chronicon* conſcripſit ab initio mundi vsque ad annum 1118. quod inde alius eiusdem cœnobii ad annum 1163. vsque continuauit. Primus illud ex bibliotheca ſua edidit *Guilielmus Howardus*, *Londini 1592. 4.* atque cum

cum *Matthæo Monaſterienſi Francofurti* apud *Wechelum* 1601. *f.* Ad continuandum *Bedam* faciunt porro GVILIELMVS *Malmesburienſis* qui in *Saviliana* extat Collectione, HENRICVS *Huntingdonenſis* in eadem, atque ROGERIVS HOVEDENVS. Inſigne plane Hiſtoriæ Anglo-Saxonicæ monumentum exhibet *Chronicon Anglo-Saxonicum* ad an. 1154. quod cum verſione edidit EDMVNDVS GIBSON, *Oxonii* 1692. 4. MATTHAEVS WEST-MONASTERIENSIS *Flores Hiſtoriarum* ſcripſit ab orbe condito vsque ad annum 1307, editus a *Matthæo Parkero Londini* 1570. *f.* & cum *Florentio Wigornienſi*, *Francofurti* 1601. *f.* atque laudem habet non minimam. RICHARDI VITI *Hiſtoria Inſulæ Britanniæ* ab O. C. ad annum Chriſti 800, *Duaci* 1602. 8. Huc facit etiam *Chronologia Anglo-Saxonica* cum latina verſione Abrahami Wheloci, & leges Anglorum veterum, Saxonice, cum verſione *Guilielmi Lambardi*, *Cantabrigiæ* 1644. 4. GALFREDVS ARTVRIVS, *Monumetenſis*, libros VIII. conſcripſit *de rebus Britannicis*, quibus ad ſua vsque tempora & ſeculum ſeptimum progreditur, *Pariſiis* 1517. 4. in hac tamen multa reperiuntur fabuloſa. Anglice translatus prodiit *Monumetenſis* curante *Aaron Tompſon*, *London* 1718. 8. Ex recentioribus, *Antiquorum Angliæ Regum hiſtoriam* ſcripſerunt DANIEL LANGHORN *Chronico Regum Anglorum*, *Londini* 1679. 8. quo Regum vsque ad Egbertum qui a. 821. Heptarchiæ finem fecit, res maxime memorabiles breuiter ſed neruoſe complexus. IOANNES MILTONVS *Hiſtoriam Britanniæ* & ſpeciatim Angliæ condidit, a prima origine vsque ad Guilelmum Normannum Conqueſtorem, anglice, *Londini* 1668. 12. atque inter Opera *Amſtelodami* 1698. *f.* Illuſtrant hæc tempora IOANNIS

SEL-

SELDENI libri II. *Analecton Britannicon* de ciuili adminiſtratione Britanniæ magnæ vsque ad Normanni aduentum, *Francofurti 1615. 4.* atque inter *Opera* a *Wilkinſio* iunctim edita.

§. VIII.

Inter Scriptores ſuperius memoratos reperiuntur quidem aliqui, qui ad *Normannorum in Anglia Hiſtoriam* faciunt, ſunt tamen alii vel ſolum hiſtoriam illorum deſcribentes, vel ab eadem inchoantes, qui res memorabiles & Angliæ & exterorum ſimul conſignarunt. Faciunt huc primum ANDREAE *du* CHESNE *Normannorum Hiſtoriæ Scriptores*, quos ſuperius inter rerum Gallicarum Scriptores iam recenſuimus. Alias MATTHAEVS PARISIENSIS inter hoſce præcipuus eſt, qui *Hiſtoriam Maiorem a Guilielmo Conqueſtore* ad vltimum annum Henrici III. compoſuit, *Londini* primum editam *1571. f. Tiguri 1606. f.* poſt emendatius collatam cum MStis codicibus *a Guilielmo Watſio, Londini 1640. f.* qui etiam auctuarium atque gloſſarium adiecit. Edita quoque *Pariſiis 1644. f. & Londini 1684. f.* quæ eſt optima. Hæc autem hiſtoria non ſolum ob fidem atque induſtriam æſtimatur quam maxime, ſed etiam quod Paparum ſcelera atque attentata in Angliæ regnum cordate expoſuerit. EADMERI, Monachi *Cantuarienſis* extant *Hiſtoriæ nouorum, ſeu ſui ſeculi ſub Guilielmis I. & II. & Henrico I, Angliæ Regibus ab anno 1066. ad annum 1122.* cum notis & ſpicilegio *Ioannis Seldeni, Londini 1623. f.* Quæ Notæ & inter Opera *Seldeni a Wilkinſio* iunctim edita, comparent. *Eadmerum* quoque *S. Anſelmi, Cantuarienſis* Operibus adiecit *Gerberonius Pariſiis 1675. f.* atque a facundia & ſinceritate laudatur. GVILIELMVS NEVBRIGIENSIS de *rebus Anglicis* ſcripſit,

ſcripſit, easdemque orditur ab anno 566. quo Guilielmus Conqueſtor Haraldo, Regi Anglorum bellum intulit, vsque ad annum 1197. Prior editio *Antwerpiæ* prodiit 1567. 8. altera vero auctior eſt cum notis *Ioannis Picardi*, *Pariſiis* 1610. 8. & ſtudio *Thomæ Hearne*, *Londini* 1719. 8. 3. *Voll.* atque ſcriptor eſt magni iudicii. NICOLAVS TRIVETVS Dominicanus, *Annales* condidit *Sex Regum Angliæ*, quos ex Codice Glaſtonienſi emendate edidit ANTONIVS HALL, *Oxonii e Theatro Sheldoniano* 1719. 8. *maj.* qui *Triuetus* Guilielmum Malmesburienſem continuaturus, res Anglicas inde a Stephano Rege ad obitum Eduardi IV. quo regnante vixit & ab An. 1136. ad a. 1307. non modo terſe & eleganter ſed etiam fideliter ac dextre deſcripſit. Secuta eiusdem TRIVETI *Annalium Continuatio*, vt & ADAMI MVRIMVTHENSIS *Chronicon*; accedunt: IOANNIS BOSTONI *Speculum Cœnobitarum* & EDMVNDI BOLTONI *Hypercritica ſiue, de ſcribenda Hiſtoria Anglicana*, *Oxonii* 1722. 8. THOMAS WALSINGHAMVS *Hiſtoriam breuem* ſcripſit ab Eduardo I. ad Henricum V, *Londini* 1574. *f.* & in Collect. Camden. GVILIELMVS PICTAVIENSIS *de geſtis Guilelmi II*, Angliæ Regis ſcripſit atque extat in Hiſtoria Normannica. Plures huius claſſis ſcriptores, ex MSCtis codicibus ſingillatim produxit laudabili maxime ſtudio THOMAS HEARNE. Siquidem is dedit ALVREDI *Beuerlacenſis Annales de geſtis Regum Britanniæ* ad a. C. 1129. ex edit. *Tho. Hearnii*, *Oxonii* 1716. 8. cuius libri tantum 46. exempla excuſa. THOMAE SPROTTI *Chronica*, a Mundi origine vsque ad a. 1339. *Oxonii*, *e Theatr. Sheldon.* 1719. 8. *mai.* acceſſere Fragmenta *Sprottiana* alia; Tractatus *de Cœnobiis Petroburgenſi & Rameſienſi*, NICOLAI CANTALVPI *Hiſtoria de antiquitate*

Vniuer-

Vniuerſitatis Cantabrigienſis; Fragmentum veteris Chronici Anglici de rebus Eduardi IV. ROBERTI *Gloceſtrienſis* S. ROBERT *of* GLOVCESTER *Chronickle, Oxford* 1724. 8. & PETRI LANGTOFTI Chronica *Chronickle, improod by* ROBERT *of* BRVNNE, *by Th. Hearne, Oxford* 1725. 8. 2. *Voll.* huic vtrique carminice ſcripto acceſſere Gloſſaria & Diſſertationes quædam antiquariæ. Porro IOHANNIS Confratris & Monachi *Glaſtonienſis Chronica, ſiue Hiſtoriam de rebus Glaſtonienſibus, Oxonii*, e theatro Sheldoniano 1726. 8. *mai.* & ADAMI *de* DOMERHAM *Hiſtoriam de rebus geſtis Glaſtonienſibus, Oxonii* 1727. 8. *mai.* qui vltimus ad an. vsque 1290. quo vixit, res ſuas deduxit, & *Wilhelmum Malmesburienſem de antiquitate Eccleſiæ Glaſtonienſis* ab a. 1126. incipiens, continuat. His acceſſit: *Hiſtoria vitæ & Regni Richardi II. Angliæ Regis a Monacho quodam de* EVESHAM *conſignata;* acceſſit: IOANNIS ROSSI *Hiſtoriola de Comitibus Warwicenſibus & alia Oxonii,* 1729. 8. Nec in hoc cenſu omittenda, quæ eodem *Thoma Hearnio* obſtetricante in lucem producta IOANNIS LELANDI *de rebus Britannicis Collectanea,* Tomi Tres, cum Appendice, *Oxonii* 1715. 8. *VI. Voll.* Certiſſimum autem Hiſtoriæ *Magnæ Britanniæ* ſubſidium præbent *Acta Publica* ex Archiuis regiis, ſcriniis aliorum & Bibliothecis, opera meritiſſimorum de republica virorum producta, quo in numero principem locum merito habent: *Fœdera, Conuentiones, Literæ & cuiuscunque generis Acta Publica, inter Reges Angliæ, & alios quosvis Imperatores, Reges, Pontifices, Principes, vel Communitates, ab ineunte Seculo duodecimo, videlicet ab anno* 1101. *ad noſtra vsque tempora, habita aut tractata, ex Autographis infra ſecretiores Archiuorum regiorum Theſaurarias per multa Secula reconditis fideliter exſcripta, in lucem miſſa de mandato*

nuperæ Reginæ, accurante THOMA RYMER *eiusdem Sereniſſimæ Reginæ Hiſtoriographo, Londini 1704. f.* præſtantiſſimi huius Operis *Tomus Primus*, hocquo ſcripſi anno formis excuſus, incipit ab anno 1101. & finit in anno 1. *Eduardi I.* 1272. Tomus *Secundus* 1705. recenſet Acta ab anno 1273. vsque ad an. 1307. Tomus *Tertius* 1706. habet Acta annorum ſedecim priorum regiminis *Eduardi II.* Tomus *Quartus* 1707. Acta *Eduardi II.* ad finem perducit & partem vitæ *Eduardi III.* præterea tangit. Tomus *Quintus & Sextus* 1708. refert Acta ab an. 1338: vsque ad 1372. Tomus *Septimus & Octauus* 1709. habet Acta ſub *Eduardo III. Richardo II. & Henrico V.* Tomus *Nonus* 1709. ſeruat Acta *Henrici V.* ab an. 1413. ad an. 1420 Tomus *Decimus* 1710. exhibet Acta ab an. 1420. vsque ad 1441. Tomus *Vndecimus* 1710. ſiſtit Acta ab an. 1441. vsque ad 1474. Tomus *Duodecimus* 1711. continet Acta ab an. 1475. vsque ad 1483. Tomus *Decimus Tertius* 1712. exhibet Acta poſtremorum annorum *Henrici VII.* & priorum *Henrici VIII.* vsque ad annum 1523. Tomus *Decimus Quartus* 1712. ſeruat Acta ab anno 1523. ad 1543. Tomus *Decimus Quintus* 1713. ad ann. 1583. pertingit; *Tomus Decimus Sextus* e Schedis THOMAE RYMER editus a ROBERTD SANDERSON 1715. ad an. 1616. excurrit; Tomus denique *Decimus Septimus* 1717. accurante eodem ROBERTO SANDERSON ad an. 1625. porrigitur. Acceſſit huic *Tomo Index* nominum & locorum in omnem hanc ampliſſimam Syllogen. Quum autem nobiliſſimum hoc opus ob exemplorum paucitatem & pretium in aliis Europæ regionibus fere extra commercium eſſet magnoque væniret, vtili conſilio & improbo labore ac ſtudio GEORGII HOLMES, a multis mendis, ad autographa in Turri Londinenſi ſumma fide collata, emendata ac repurgata,

noua

noua Editio prodiit, ſed itidem exemplorum numero non adeó copioſo. Sapienter itaque & ex vſu Reipublicæ literatæ *Tertiam* Editionem producere cœpit *Haga-Comitis*, celèbris nominis bibliopola *Ioannes Neaulme*, qui Editionem alteram *Georgii Holmes*, paucioribus Voluminibus *Decem* nimirum in *Folio* æquiori pretio dare apud animum conſtituit, cuius *Tomus Primus* hoc an. 1738. f. prodiit. Qua in editione, ea quæ in prioribus anglico ſermone publicata ſaltim ſunt, addita verſione latina, quæ communis eruditorum eſt lingua, exhibentur. Excerpta ex ſumtuoſiſſimo olim Opere facta, quæ in *Clerici Bibliotheca ſelecta* ac *nov-antiqua* tomulis extant, vna ſylloge iuncta exhibuit, inſignis hiſtoricus nominis: RAPIN THOYRAS præfixo indice: *Abrege hiſtorique de ce qui eſt contenu dans les Actes Publics imprimez a Londres a l'an 1704. & ſuivans recueilles par Thomas Rymer 4.* Cum hac ampliſſima Compilatione iungendum rariſſimum extra Britanniam THOMAE MADOX *Formulare Anglicanum, or a Collection of ancient Charters and Inſtruments from the Norman Conqueſt to the End of the Reign of K. Henry IIX. London 1702. f.* quo inſignia monimenta exhibentur. Quumque ad perſcribendam accurate Gentis hiſtoriam & *Leges* ſint inſpiciendæ cum iudicio, adiungimus nouum illudque præſtantiſſimum earum corpus, cui titulus: *Leges Anglo-Saxonicæ Eccleſiaſticæ & Ciuiles; accedunt Leges Eduardi Latinæ & Guilielmi Conquæſtoris Gallo-Normannicæ, & Henrici I. Latinæ*, cum HENRICI SPELMANNI *Codice veterum Statutorum Angliæ, &* GVILIELMI NICOLSONI *Diſſertatione de Iure Feudali veterum Saxonum* cum notis, verſione & Gloſſario DAVIDIS WILKINS, *Londini 1721. f.* Addatur liber ſingularis, cuius eſt inſcriptio:

Textus Roffenſis. Accedunt Profeſſionum, antiquorum Angliæ Epiſcoporum formulæ de canonica obedientia ArchiEpiſcopis Cantuarienſibus præſtanda, & LEONARDI HVTTENI Diſſertatio de *Antiquitatibus Oxonienſibus*, quæ edidit THOMAS HEARNE *Oxonii 1720. 8.* qui liber hac de cauſſa heic laudatur, quia quatuor antiquiſſimas Cantii Leges, refert. Partem Actorum Hiſtoriæ Britannicæ inſeruientium exhibet inſigne opus: IOHN RVSHWORTH *Hiſtorical Proceedings of priuat Paſſages of State and remarkable Proceedings beginning 1618. and ending 1648. London 1721. 1722. f. 8. Voll.*

§. IX.

Ex his igitur fontibus vniuerſalem Angliæ hiſtoriam deducere plures fuerunt conati, ſed non omnes pari ſucceſſu. IOANNES MAIOR quidem *Hiſtoriam maioris Britanniæ*, tam Angliæ quam Scotiæ, libris VI. compoſuit, *Pariſiis 1521. f.* atque vsque ad Henrici VIII. connubium cum Catharina Arragonia progreditur. Sed in commemoratione rerum ad Scotiam pertinentium felicior fuit quam Anglicarum. Maiori apparatu ex ipſis maxime Anglis vitas resque geſtas Regum, ſimul magnam euentuum memorabilium in omni Britannia, Europæ etiam parte enarrarunt ſequentes. Digna imitatione eſt & ex optimis monimentis petita: *A Genealogical Hiſtory of the Kings of England and Monarchs of Great Britain &c. from the Conqueſt Anno 1066. tho the Year 1699. with their Effigies, Seals, Tombs, Cenotaphs, Deuiſes, Arms, Quarterings, Creſts, and Supporters*, figuris æneis accuratiſſime ſculptis *by* FRANCIS SANDFORD *Eſq. Lancaſter Herald of Arms, in the Savoy*, ſumptibus ipſius Auctoris *1677. f. & Londini 1683. f.* Diligentem quoque operam, more

ſuo

ſuo præſtitit IACOBVS WILHELMVS IMHOFF *Hiſtoria Genealogica Regum Magnæ Britanniæ, Norimbergæ 1690. f.* Maximam rerum in Britannia cum primis Anglia geſtarum partem enarrare conati: WILLIAM HARRISON *and* RAPHAEL HOLINSEAD *Chronickle of England, London 1577. & 158 . f. 3. Voll.* IOHN quoque CLAPHAM dedit: *Hiſtory of Great-Britain, London 1606. 4.* Diligenter quidem conquiſiti, ſed multa quoque vulgaria habent IOHN STOW *Annales of England, London 1615. & 1631. f.* WILLIAM non minus MARTYN conſcripſit: *Hiſtory and Lives of the Kings of England, London 1628. f.* atque SAMVEL DANIEL *the Collection of the Hiſtory of England, London 1618. continued by* IOHN TRVSSEL, *London 1685. f.* Sub *Iacobo I.* iam ſcripta, ſed paucis abhinc annis edita fuit IOHN LEWIS, Equitis, Juris Practici *Hiſtory of Great Britain and of the Kings of Scotland, London 1729. f.* inde a primis inſulæ habitatoribus, de quibus multa præclare obſervat, idque ad mortem Cadwalladeri Britonum Regis vltimi, vt & Regum Scotiæ, vsque ad Eugenium V. cum relatione breui de Regibus, Ducibus & Comitibus Britanniæ minoris, vsque ad Ducatus huius cum Regno Galliæ coniunctionem. Multo apud Anglos applauſu excepta, acrique iudicio perſcripta & ſæpius recuſa RICHARD BACKER *Chronicle of the Kings of England, continued by* EDWARD PHILIPS, *London 1696. f.* qui non ſolum cuiusuis Regis vitam & res geſtas breuiter deſcripſit, ſed etiam de legibus & ordinationibus eius, ſtatu Eccleſiaſtico ſub eo, modo & ratione collectarum, fundationibus piis, aliisque quæ ad notitiam reipublicæ faciunt, præclara annotauit. Ad mortem vsque Iacobi I. ſuas narrationes perduxit Bakerus; alius vero Caroli I. Hiſtoriam

addidit atque alia appendix auctore *E. Philips* adiectá eſt, ea complectens, quæ poſt Carolum I. vsque ad Caroli II. mortem in Anglia acciderunt. ROBERT BRADY multum in enarranda hiſtoria Britannicæ gentis & regni operam conſumſit, dedit enim primum: *Introduction tho de Old Engliſch History, with an Appendix of ſeveral Records and a Gloſſary of Woords vſed in antient Records, Laws and Hiſtorians (or the firſt Volume) of his Compleat Hiſtory of England, London 1634 f.* Secuta poſt: *A Compleat Hiſtory of England from the firſt Entrance of the Romans to the End of the Reign of K. Henry III. (or the II. Vol. of the compl. Hiſt) Savoy 1685. f.* Eiusdemque: *A Continuation of the Compleat Hiſtory of England, containing the Lives of Edward I. II. and III. and Richard II.* (or the III. Vol) *Savoy 1700. f.* cuius ſcriptor hunc ſibi maxime finem propoſuit, vt ius hereditarium Regum Angliæ eorumque iura prærogatiua demonſtraret. Aliam viam ingreſſus inque vindicandis Parlamenti Populique inprimis iuribus adſiduus IAMES TYRELL Armiger, in *General Hiſtory both Eccleſiaſtical and Civil, London* Tom. I. *1697*. Tom. II. *1700*. Tom. III. *1704. f. 3. Voll.* qui expoſitiones ſuas quoque ad Richardi II. tantum æuum perduxit. Nec omittendæ BVLSTODE WHITLOCK *Memorials of the Engliſh Affairs from the ſuppoſd Expedition of Brute to the end of the Reign of K. Iames I. London 1682. f. & ibid. 1709. f.* Ex præſtantiſſimis autem Hiſtoriæ Britannicæ per ipſos Anglos conditæ ſcriptoribus omnino habendus LAVRENCE ECHARD ArchiDiaconus Stowenſis, in *the Hiſtory of England*, cuius Tomus I. *London 1707*. Tomus *II.* vero & *III. London 1718. f. 3. Voll.* prodierunt. Quo inſigni ſane opere ita verſatus eſt, vt neutri parti fauere videatur, ſed

vt rerum

vt rerum geſtarum periodos rite diſtingueret, Regum & Primatum characterès dèſcriberet, in quibus tamen exprimendis non ſemper felicem fuiſſe Angli cenſent, vtque ad oblectandum docendumque lectorem argute dicta inſereret, conſiliaque magnorum euentuum quantum fieri poſſet explicaret. *Tomo* autem *Primo* res a Julii Cæſaris in Britanniam aduentu ad mortem vsque Iacobi I. commemorauit, præmiſſa Introductione, in qua de veteri Britannia eiusque incolis diſſeruit; Tomus II. vero eas exhibet vsque ad Caroli II. reſtitutionem, & *Tertius* ad inaugurationem Wilhelmi III. & Mariæ eſt productus. His ab ipſis auctoribus elaboratis hiſtoriis addimus ex auctoribus variis iisdemque præſtantiſſimis in vnum corpus conductam *Hiſtoriam*, quæ inſcribitur: *A compleat Hiſtory of England; London 1706. f. 3. Voll.* cum figuris, quo in opere habetur integra Angliæ Hiſtoria ab origine ad mortem Wilhelmi III. anglico idiomate partim a variis Auctoribus conſcripta, partim ab Anonymo ſuppleta. Extant autem

Tomo Primo:

1) IOHN MILTON's *Hiſtory of Britain to William the Conqu.*
2) SAMVEL DANIEL's *Hiſtory from the Conqueſt to the end of Edward III. the Reigns of Richard II. Henry IV. V. and VI. by an Anon.*
3) IOHN HABINGTON's *Reign of Edward IV.*
4) THO. MORE *Lives of Edward V. and Richard III.*
5) GEORGE BVK's *Life of Richard III.*
6) FRANC. Lord BACON *Life of Henry VII.*

Tomo *Secundo* extant:

1) EDWARD *Lord* HERBERT *of* CHERBVRY *Hiſtory of Henry VIII.*
2) IOHN HAYWARD *Life of Eduard VI.*
3) WILLIAM CAMDEN's *Hiſtory of Q. Elizabeth, and Annals of James I.*

4) ARTHVR WILSON's *Hiſtory of James I.*

Tomo *Tertio* comparent: *the Lives of Charles I. Charles II. James II. William and Mary and William III. by an Anon.*

Ex *Gallis* Hiſtoriæ Britannicæ Scriptoribus notandi ALANVS BOVCHARDVS, qui compoſuit *Hiſtoriam Angliæ & Britanniæ, Pariſiis 1531. f.* & *Hiſtoire d'Angleterre, d'Ecoſſe & d'Irlande* par ANDRE *du* CHESNE, *Paris 1614. 1634. & 1641. f.* quæ vltima editio ad annum 1641. perducta, quam ipſe auctor fœtum præmaturum appellat. Feliciores longe ex hac gente Duumviri ſcriptores præclariſſimi *Larreius* atque *Rapinus Thoiras.* Primus enim dedit opus ſcriptum iuſta methodo, ſtilo perſpicuo, terſo, florido, elegantiſſimisque figuris, quibus viri fœminæque maxime illuſtres repræſentantur, hoc titulo: *Hiſtoire d'Angloterre d'Ecoſſe & d'Irlande*, par Mr. de LARREY, Tomis Quatuor, qui prodierunt *Rotterdam* Tom. I. & II. *1707.* Tom. II. & III. *1697.* Tom. IV. *1712. f. 4. Voll. Primus* ab vltima gentis origine, progreditur ad an. *1272.* qui Henrico III. fatalis fuit; *Secundus* in Richardo III. tyranno deficit, qui a. *1485.* interiit; *Tertius* ad a. *1558.* & ſic ad obitum Mariæ deductus; *Quartus* res ſub *Eliſabetha* & *Iacobo I.* ad annum vsque 1625. geſtas, complectitur. Egregios ſciteque factos illuſtrium virorum characteres inſeruit, fontes, vnde ſua deduxit in margine notauit, commemorabiles euentus omnis Europæ, rebus Britannicis coniunxit. Alter vero RAPIN THOYRAS concinnauit ſcriptam candide, libere, erudite & ab ipſis Anglis probatam eandemque elegantiſſimam: *Hiſtoire d'Angleterre, à la Haye 1724. 4. X. Volumin.* quæ per partes in Anglicum ſermonem fuit tranſlata. Compendium huius ab amico Rapini concinna-

cinnatum prodiit ſub titulo: *Abrege de l' Hiſtoire d'Angleterre par Mr.* RAPIN THOYRAS prodiit *à la Haye 1730. 4. 3. Voll.* & *8. 10. Voll.* quo, Acta quae in maiori opere in forma, vt vocat exhibita, heic per ſummam referuntur, Diſſertationes vero Hiſtoriam Britannicam illuſtrantes, plane ſunt omiſſae. Coniungendae omnino *Remarques Hiſtoriques & Critiques ſur l'Hiſtoire d'Angleterre de Mr. de Rapin Thoyras par Mr.* N. TINDAL & *Abregé Hiſtorique du Recueil des Actes de* T. RYMER *par Mr. de* RAPIN THOYRAS *avec les notes de Mr.* ETIENNE WHATLEY, *à la Haye 1733. 4.* Non omittendus ex Italis GREGORIVS LETI, qui compoſuit commentarios inſcriptos: *Teatro Britannico, Amſtelodami 1684. 12. 5. Voll.* Vix priores bini tomi in Anglia, *Londini 1680. 4. 2. Voll.* editi erant, cum prohiberentur non ſolum in Anglia, ſed ipſe etiam auctor eandem relinquere cogeretur, eo quod de periculis, ſi catholicus ſucceſſor thronum occuparet, libere monuiſſet. Exponit autem in iisdem Chorographiam, religionem, huiusque varias ſectas, fortunam Catholicorum, ſtatum ciuilem, indolem Anglorum, aulam regiam & fundamenta politica, rationem parlamentorum, animos miniſtrorum, legatorum etiam, qui tunc in Anglia, atque ſimilia, vt multa inde hauriatur notitia. Poſteriores vero tomi omnem Regum hiſtoriam ad noſtra vsque tempora deſcribunt, in quibus ſuo loco Cromwellii tyrannidem accurate exponit.

§. X.

Alii ſunt qui *Angliae* ſaltim Regum hiſtoriam ab antiquo vsque ad ſua tempora deſcripſerunt aut *breues* Hiſtoriae Britannicae *Expoſitiones* concinnarunt. POLYDORVS VERGILIVS quidem

Hiſtoriæ Anglicæ libros XXVI. ſcripſit, poſt alias Editiones, recuſos *Baſileæ 1570. f.* quorum recentiorem eandemque accuratiorem editionem procurauit *Antonius Thyſius*, *Lugduni Batauorum 1649. 1657. 8.* Sed quum vir hic Italus linguæ anglicæ imperitus fuerit, ſenili ætate ad ſcribendum acceſſerit, ductus præterea adfectibus, non multum valent ipſius teſtimonia. Contra hunc *Vergilium* edidit IOANNES PRISCVS *Hiſtoriæ Brytannicæ Defenſionem*, *Londini 1513. 4.* cui addita: HVMFREDI LHVYD *de Mona Druidum inſula*, Epiſtola. Cum autem ad Henricum VIII. vsque ſaltim pervenerit, continuauit eundem poſtea GEORGIVS LILIVS in *Chronico Regum & Principum Britanniæ*, *Francofurti 1565. 4.* ab Egberto R. & A. C. 801. ad Eliſabethæ initia annumque 1559. IACOBI HOELII *Medulla Hiſtoriæ Anglicanæ*, ſcite eſt compoſita editaque *Londini 1679. 8.* A LAMBERTO SYLVIO tale compendium leui opera editum ſub titulo: *Florus Anglicus*, *Amſtelodami 1651. 12.* RICHARDI VITI *Hiſtoria Britanniæ Inſulæ* ad an. C. 800. prodiit *Duaci 1602. 8.* *De rebus geſtis Britanniæ Commentarioli* editi *Hamburgi 1598. & Ambergæ 1603. 12.* Gallico ſermone exaratæ: *Hiſtoire abregee de France, Angleterre, & d'Ecoſſe*, par DAVID CHAMBRE, *Paris 1579. 12.* libere ſcripta. VANEL *Abrege nouveau de l'Hiſtoire Generale d'Angleterre, d'Ecoſſe & d'Irlande*, *Paris 1689. 12.* particulam tantum Britannicæ Hiſtoriæ exhibet a temporibus Henrici VIII. ad motus qui ſub Iacobo II. coorti. Primas Lineas tantum duxerunt: IOUVENEL *Methode facile pour apprendre l'Hiſtoire d'Angleterre*, *Amſterdam 1706. 12.* & ſummus vir WILLIAM TEMPLE *Introduction to the Engliſh Hiſtory*, *London 1695. & 1699. 8.* atque *gallice*, *Amſterdam, 1695. 12.* Laudatur multum: *The Hiſtory of England*

in two Volumes, London 1706. 8. quæ ad regnum Annæ pertingit. An eadem ſit cum hac, an diverſa: *The Hiſtory of England, extraited from authentik Records, (from the Beginning to 1720.) London 1724. 8. 2. Voll.* ignoro. A viro Societatis Ieſu quidem eſt ſcripta, nec tamen in omnibus diſplicuit Anglis Proteſtantibus pereleganter exarata: *Hiſtoire des Revolutions d'Angleterre depuis le commencement de la Monarchie*, par le P. D'ORLEANS, *Paris 1693. 4. ibid. 1693. 12. 3. Voll.* & *Amſterdam 1714. 12. 3. Voll.* cum figuris æneis. Cuius pars in anglicum translata idioma, additis quibusdam, ſub titulo: *The Hiſtory of the Revolution in England under the Family of the Stuarts, from 1603. to 1690. by* F. I. *d'* ORLEANS *London 1711. 8.* Huius commiſſos errores emendat, atque res cordate recenſet, additis egregiis obſeruationibus de legibus, moribus iudiciis, *Abrege Chronologique de l'Hiſtoire d'Angleterre par Mr.* I. G. D. C. I. E. *de* CHEVRIERES, *à Amſterdam 1730. 12. VII. Voll.* ad ann. 1689. quo Wilhelmus III. & Maria thronum conſcenderunt. Regum Angliæ a *Wilhelmo Conqueſtore* facta acerbiſſime perſtrinxit Anonymus quidam ad ſecretas quandoque literas & commentarios prouocans, ſed caute legendus, cuius edita: *The Critical Hiſtory of England Eccleſiaſtical and Civil wherein the Errors and Partiality of the Engliſch Hiſtorians, particularly* of (Clarendons) *Hiſtory of the gread Rebellion and* (Echard) *Hiſtory of England are expoſed, with Remarks on ſome obiections made to* B. Burnet's *Hiſtory, London 1726. 8.* caſtigata quoque non ſine bile a ZACHARIA GREW edito libro: *a Defenſe of our antient and modern Hiſtoriens againſt a late Pretender to Critical Hiſtory, with an Anſwer to his Review, London 1725. 8.* Prodiit porro: *A Reviews*

of Z.

of Z. GREY's *Defenſe of our antient and moderns Hiſtorians, London 1725. 8.* quæ ſcriptiones licet ſingularia exponant, multum tamen luminis Hiſtoriæ Britannicæ adfundunt. Coniungi hiſce omnino merentur, quæ auctore THOMA SALMON conſcriptæ fuerunt commentationes: *A Chronological Hiſtory, or an Account of all Transactions, of the Engliſh Affairs, London 1723. 8.* cum fig. & *A Review of the Hiſtory of Engeland as far as it relates to the Titles and Prætenſions, of our ſeveral Kings, London 1722. 8. mai.* & Eiusd. *A Review of the Hiſtory of England containing the three laſt Reigns of K. Iames II. William III. and Q. Anne, London 1724. 8. 2. Voll.* quo curioſo Libro, accurata recenſio Hiſtoriæ Anglicanæ, quatenus ſpectat ad Iura Regum ſingulorum, eorumque characteres, a Wilhelmi Conqueſtoris tempore, vsque ad conuerſionem rerum ſub Iacobo II. vt & de rebus maxime memorabilibus ſub eorum regimine geſtis, vna cum ſolennibus, quæ in dethroniſatione Richardi II. Henrici VI. & Iaçobi II. Regum obſeruatis, exponuntur. Addatur: EDWARD LEIGH *choice Obſervations of all the Kings of England from the Saxons to the Death of K. Charles I. London 1661. 8.* Lectu quoque digniſſima: *The true ſecret Hiſtory of the Lives and Reigns of all the Kings and Qveens of England from K. William I. to Charles I. by a Perſon of Qvality 1702. 8.* cuius forte verſio eſt quæ prodiit: *L'Hiſtoire veritable & ſecrete de tous les Rois & Reines d'Angleterre depuis Guillaume ſurnomme le Conquerant, juſqu' à la fin du Regne de la Reine Anne; où l'on a joint; un Abregé de l'Hiſtoire generale de chaque Regne tirees principalement des Manuſcrits originaux, des meilleurs Memoires anecdotes & Hiſtoriens authentiques, traduite de l'Anglois, à Amſterdam 1729. 12.*

§. XI.

§. XI.

Eorum Scriptorum, qui vitam resque geſtas ſingulorum quorundam Regum, literarum monimentis conſignarunt, inſignis plane eſt numerus, qui dum cauſſas rationesque magnorum negotiorum & circumſtantias curate inueſtigarunt, ſæpe ea proferunt, quibus vniuerſalis Hiſtoria Gentis & Regni mirifice illuſtratur. Operæ pretium igitur facturum credo, ſi huiusmodi ſcriptiones, quantum fieri poteſt ſolerter conſignatas, attulero. *Annales Rerum geſtarum* AELFREDI *M.* auctore ASSERIO *Meneuenſi*, recenſuit FRANCISCVS WISE, A. M. Collegii Trinit. ſocius, *Oxonii 1722. 8.* Eiusdem *Aelfridi M. Anglorum* (Saxonum), *Regis Vita tribus Libris comprehenſa a* IOANNE SPELMANNO Henrici F. Anglice conſcripta, deinde latine reddita, ab *Aelfredi*, in Collegio Magnæ Aulæ Vniuerſitatis Oxonienſis *Alumnis*, *Oxonii 1678. f.* egregias obſeruationes exhibet. AILREDI Abbatis *Rieuallenſis*, *Vita S. Eduardi*, *Regis & Confeſſoris* extat in *Collectione Twisdeni p. 369.* WILLIAM PRYNNE dedit *Lives of K. Iohn, Henry III. and Eduard I. London 1670. f.* Commemorabilis quoque eſt HENRY CAREW *Hiſtory of Eduard II. London 1680. 8.* RICHARDI Prioris HAGASTALDENSIS *Hiſtoria de geſtis Regis Stephani & de Bello Standardii* in eadem *Collectione Twisdeniana* reperitur *p. 309.* ROBERTI *de* AVESBVRY *Hiſtoriam de mirabilibus geſtis Eduardi III.* edidit ſingulatim THOMAS HEARNE, *Oxonii 1720. 8.* idemque de hiſtoria Britannica præclare meritus vir *Hiſtoriam vitæ & Regni Richardi II. Angliæ Regis a* MONACHO *quodam de* EVESHAM conſignatam primus edidit, *Oxonii 1729. 8.* Ex recentioribus *Eduardi III.*

Regis

Regis geſta conſignauit, ſed non adeo felici cum ſucceſſu IOSHVA BARNES *Hiſtory of Edward III. Cantabrigiæ 1688. f.* ROBERTVS vero HOWARD in *Hiſtory of the Reigns of Edward and Richard II. London 1690. 8.* qua actiones horum expendit. Cruentas illas concertationes de Regno inter Familias Lancaſtrenſem & Eboracenſem, in quibus multus ſanguis regius etiam fuſus, iuſſu Regis Iacobi I. huiusque largo ſtipendio conductus enarrauit: GIOVANN. FRANCISC. BIONDI in *Hiſtoria delle Guerre civili d'Inghilterra tra le due Caſe di Lancaſtro & Iorck dopo Richardo II. ſin' al Arrigo VII. Venetia 1637. 4. 3. Voll.* quæ & anglice eſt verſa interprete *Monmuthio* Comite, editaque *Londini 1641. 1646. f. 2. Voll.* ſed hæc Blondi expoſitio parum grata fuit Britannis, qui extuliſſet nimium regiam poteſtatem. Idem argumentum tractauit: de ROSÉMOND *Hiſtoire des Guerres civiles d'Angleterre entre les Maiſons de Lancaſtre & d'Iorck, Amſterdam 1690. 12.* De *Henrico IV.* extant IOHN HAYWARD *Life of Henry IV. London 1599. 4.* TITVS LIVIVS *Foroiulienſis* complexus leuiter *Vitam Henrici V. Regis Angliæ*, quam cum Sylloge Epiſtolarum a variis Angliæ Principibus ſcriptarum edidit THOMAS HEARNE A. M. Oxonienſis *1711. 8.* Idem quoque publicauit: THOMAE ELMHAM *Vitam & geſta Henrici V. Anglorum Regis* ex Codd. MSCtis, *Oxonii 1727. 8.* Eiusdem *Henrici V.* fata ample commemorauit: THOMAS GOODWIN in: *the Hiſtory of the Reign of Henry the V. London 1704. f. Eduardi IV.* res memorabiles plures conſignandas conſuerunt, nimirum: IOHN HABINGTON dedit *Life and Reign of Edward IV. London 1640.* atque in iam laudata Collectione, quæ inſcribitur: *Compleat Hiſtory of England*, Tom. I. in eadem proſtant: THOMAS

MOOR

MOOR ſummi viri & Cancellarii Angliæ inſigni virtute præditi: *Life of Edward IV.* alias edita *London 1651. 8.* Idem tyrannicas artes *Richardi III.* poſteritati expoſuit, in *Tragical Hiſtory of Richard. III.* quam tamen non abſoluit. *Anglice* extat formis excuſa ſingillatim *London 1651. 8.* & recuſa in *Compleat Hiſtory* Tom. I. ac latine verſa inter *Opera Mori, Francofurti & Lipſiæ 1689. f.* iunctim edita. Præterea, produxit GEORGE BVCK *Hiſtory of Richard III. London 1646. f.* atque in *Compleat Hiſtory*, Tom. I. Indicis rerum maxime memorandarum vice adhiberi poteſt: WILHELMI FLEETWOOD *Elenchus Annalium Eduardi IV. Eduardi V. Richardi III. Henrici VII. & Henrici VIII. Londin. 1597. 12.* Specimen vitæ regiæ exactiſſime deſcriptæ dedit in opuſculo pragmatico FRANCISCVS BACONVS *de* VERVLAMIO Angliæ Cancellarius, cuius anglice ſcripta *Life of Henry VII.* prodiit *London 1629. f.* illata eſt in *Compleat Hiſtory* Tom. I. verſio vero Latina lucem vidit, indice: *Hiſtoria Regni Henrici VII. Angliæ Regis*, opus vere politicum, *Lugduni Batauorum 1642. & 1647. 12. & Amſtelod. 1662.* atque inter opera Viri, *Arnoldi* curis iunctim *Francofurti 1665.* in f. latino ſermone edita. Qui alias in prudentiſſimi huius Regis regimen meditationes deſiderat, legat: *Hiſtoire de Henry VII. Roy d'Angleterre, ſurnomme le Sage & le Salomon d'Angleterre par Mr. de* MARSOLIER Chanoine de l'Egliſe Cathedrale d'Vſez *à Paris 1700. 8.*

§. XII.

Vix inter Reges Anglorum reperitur, in cuius vita & Hiſtoria ſcribenda plures fuerint occupati, quam *Henricus VIII.* ROBERTVS BROOKE quidem

Regis geſta conſignauit, ſed non ad [illegible] ſucceſſu IOSHVA BARNES Hiſto[illegible] Cantabrigiæ 1688. f. ROBERTVS [illegible] in Hiſtory of the Reigns of Edw[illegible] London 1690. 8. qua actiones h[illegible] entas illas concertationes [illegible] lias Lancaſtrenſem & E[illegible] multus ſanguis regius e[illegible] cobi I. huiusque larg[illegible] 12. Le- rauit: GIOVANN. [illegible] HERBERT [illegible] ſtoria delle Guerre [illegible] King Henry VIII. [illegible] ſe di Lancaſtro & [illegible] editio optima habe- rigo VII. Venetia [illegible] pleat Hiſtory of England verſa interpre[illegible] Henrici illuſtrant quoque dini 1641. 16[illegible] Cancellarii ſummique viri parum grat[illegible] mirum: GVILIELMI ROPER regiam p[illegible] ori, ex editione Thomæ Hearne, ac- de ROP[illegible] ronicon Goſtouianum & alia, Oxonii 1716. 8. gleter[illegible] poteſt: DOMINICO REGI Vita di Tomaſo Amſt[illegible] Milan 1675. it. Bologna 1681. & Padoua 1703. 12. HA[illegible] rum Regni ſub Eduardo VI. & inſignes plane I[illegible] huius virtutes deſcribunt: IOHN HAYWARD [illegible] ife and Reign of King Edward VI. London 1622. 8. & in: Compleat Hiſtory Tom. II. atque GISBERT van der HOOLK Leven van Eduard de Seſte, Hage 1690. 8. Ad extrema huius regis, regnumque Mariæ ſororis facit: Narratio hiſtorica viciſſitudinis rerum, quæ in Britanniæ Regno acciderunt Anno 1553. Menſe Iulio, ſcripta a P. V. 1553. 8. Præcipue vero hic memorandi veniunt, qui Diuortium Regis, Schiſmatis ac Reformationis Anglicanæ, quæ ſub eodem cœpit, deſcripſerunt. Pertinet huc, memorabile & rarum ſcriptum, ſub indice: REGINALDI POLI, Cardinalis Britanni ad Henricum VIII. Britanniæ Regem pro Eccleſiaſticæ Vnitatis Defenſione Libri Quatuor, qui pri-

mus

...is excuſi, *Romæ* in primæ magnitu-
...er *Antonium Bladum* Aſulanum, an-
... indicato. Quæ editio ſtudioſe
... cura *Petri Pauli Vergerii*, *Argen-*
...*ſtadii* 1587. 8. editi. De opere
...uratiſſime egit V. C. *Io-*
... *Amœnitatibus Hiſtoriæ*
... obſeruatione doctis-
...*ris raro obuii*, *quod*
... *Henr. VIII. Angliæ Re-*
... NICOL. SANDERVS quo-
...*oiſmatis Anglicani* libris tribus
...*a* 1610. 8. quam poſtea auctiorem
... *Riſtonus* cum appendice *Petri Ribade-*
... edidit, *Coloniæ* 1628. 8. in gallicum ſermo-
nem transtulit *Maucroix*, *Pariſiis* 1677. 12. In ea-
dem ab Henrici VIII. hiſtoria incipit, in Eliſa-
betha vero deſinit, atque omnem hiſtoriam di-
vortii Henrici, iterata connubia, reformationis
initia atque ſimilia deſcribit. Sed cum in refor-
mationis hiſtoria nimium faueret Papæ, GILBERT
BVRNET accuratius expoſuit, *Hiſtory of the Re-
formation of the Church of England*, *London T. I.*
1681. *Tom. II.* 1683. *Tom. III.* 1715. *f.* 3. *Voll.* eandem-
que ab Henrico VIII. vsque ad annum 1559. de-
duxit. *Anglico* ſermone primum prodiit, poſtea
vero in *gallicum* translata fuit per *Roſemundum*,
Londini 1683. & 1685. 4. it. *Amſterdam* 1689. 12. 4. *Voll.*
atque in latinum ſermonem per *Michaelem Mit-
telholtzerum*, *Geneuæ* 1686. *f.* in Germanicum *Caſſe-
lis* 1688. 8. atque hiſtoria eſt elegantiſſima & accura-
tiſſima variis documentis illuſtrata. Sed non omni-
bus ciuium ſuorum grata fuit, aduerſarios accepit
cum primis *Lowthium*, aliumque *Antonium Harmer*,
contra quos ſua *Tomo Tertio* defendit. Idem Bur-
netus poſtea *Antonio Varillaſio* reſpondit, quid

de mutationibus in religione apud Anglos factis, ſecus ac verum, propoſuerat, indicauit in *critica noni libri*, quæ ex anglico gallice verſa prodiit *Amſtelodami 1686. 12.* Ad easdem cenſuras cum reſpondiſſet Varillaſius, Burnetus *defenſionem* in publicum emiſit *Amſtelodami 1688. 12.* Sanderum poſtea contra Burnetum defendere conatus eſt IOACHIMVS lè GRAND in *Hiſtoire du divorce de Henry VIII. Roy d' Angleterre & de Catharine d' Arragon, avec la defenſe de Sanderus, à Paris 1688. 12. 3. Voll.* In hac autem Burneto ignorantiam rerum tum extra Angliam, tum intra eandem, iniqua iudicia, malam fidem & quæ ſunt alia, obiicit. Sed eidem ſufficienter reſpondet Burnetus in *epiſtola ad Theuenotum*, quam poſtea cum animaduerſionibus ſuis recudi fecit *le Grand, Pariſiis 1688. 12.* Eidem tamen denuo reſpondet Burnetus in *Critique de l' Hiſtoire des Variations des egliſes Proteſtantes par H de Meaux traduit de l' Anglois, à Amſterdam 1690. 12.* quæ errores varios quos in hiſtoria Anglicana commiſerat le Grand, refutat.

§. XIII.

Ad Hiſtoriam *Mariæ* atque *Eliſabethæ* præter ſupra memoratos annales facit *narratio hiſtorica viciſſitudinis rerum, quæ anno 1553. menſe Iulio in regno Britanniæ ſub Maria acciderunt 1553. 8.* Eadem regina imperante periit ex rationibus ſtatus & zelo nimio religionis *Iana Graia*, ornamentum feminei ſexus, de qua commemorat: *The Life, Character and Death of the Lady Iane Gray, London. 1714. 8.* Prudentiſſimæ & feliciſſimæ Reginæ Elizabethæ res præclare geſtæ, & omnia quæ ad ipſius vitam moresque pertinent, per nobiles Scriptores literarum monimentis ſunt commendata.

Inter præcipua Hiſtoriarum monimenta cenſendi ſuo merito ſunt GVILIELMI CAMDENI *Annales rerum Anglicarum & Hibernicarum regnante Eliſabetha, Londini Tomus Primus 1615. Tomus II. ibid. 1627. f. Lugduni Batauorum 1628. Amſtelodami 1677. 8.* Opus eſt exquiſitiſſimum, cuius primum tantum tomum vsque ad annum 1589. euulgauerat auctor, *Londini 1615. f.* Alterum poſt eiusdem mortem primum in Gallia edidit Peireſcius, ad quem transmiſerat, ne fata prioris experiretur, atque aliqua in eodem immutarentur. Iudicio vtitur graui & fide debita, niſi quod in cauſſa Mariæ Scoticæ aliqua iuſſu Iacobi Regis ex MSto eraſa atque alterata. Notatu digna ſunt, quæ ea de re indicauit Burnetus in ſua ad Varillaſium replicatione p. 50. quæ cum ad illuſtrationem faciant, adducere licebit. *Dominus de Thou,* ait, *cum generalem hiſtoriam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus Europæ viris, qui maxime idonei erant, quæ vera eſſent ad ipſum transmittere: Magnum itaque cum Camdeno commercium habuit: Cum autem Camdeni volumen primum in lucem exiiſſet, ſevere ad ipſum ſcripſit, deprehendere, id adeo diſcrepans eſſe ab iis, quæ in mutuis ipſorum epiſtolis exarata fuerant, præſertim reſpectu Scotorum reginæ. De quibus quod verum erat ipſi confeſſus eſt Camdenus, ſcilicet Regem Iacobum illud neceſſario reuiſere voluiſſe, idemque poſtea tradidiſſe in manus Comitis Northamptonii, qui erat Ducis Norfolciæ frater, qui propter illam reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo eraſa, plurimaque alterata fuiſſe. Hoc moleſtiſſimum fuit Camdeno, qui ſollicitus fuit, ne poſterioris partis idem eſſet fatum: & ea propter illam extra Angliam ad præſtantem illum virum transmiſit, vt poſt ſuum obitum fideliter typis man-*

dari poſſet. Hoc in Anglia notiſſimum eſt, & ſecundæ partis vltra mare ad extraneum tranſmiſſio facile quemuis inducit ad credendum, eam huius veram rationem fuiſſe. Hosce *Annales* ex Codice Auctoris manu correcto multisque additionibus aucto, recuſos dedit *Th. Hearne Oxon. 1717. 8. 3. Voll.* ſed paucis exemplis formis impreſſis. Vt inſigne hoc opus perfectius multisque additamentis, quæ ab ipſa Camdeni manu profectæ ſunt auctius prodiret, curaturum ſe promiſit *Thomas Smith Vita G. Camdeni*, quæ præmiſſa *Camdeni & illuſtrium virorum ad G. Camdenum Epiſtolis*, editis *Londini 1691. 4.* Multa quæ *Camdenus* expromere non potuit, narrat, qui *Buchanani* grauem continuatorem agit ROBERTVS IOHNSTONVS *Hiſtoria rerum Britannicarum ab anno 1572. ad an. 1628. Amſtelodami 1655. f.* Præter hos alii ſingularia de vita, moribus, geſtis *Elizabethæ* Reginæ curioſe annotarunt. Quorſum pertinent: *Hiſtoria o vero Vita di Eliſabetha Regina de Ingbilterra, Amſterdam 1693. 12. 2. Voll.* auctore GREGORIO LETI quo libro ex notitiis quibusdam curioſa annotauit, præmiſſa breuis expoſitio ſub titulo: *Il vero carattere d' Eliſabetha, come anchi de ſuoi favoriti*, anglicé primum ſcripta, quæ & ſingillatim prodiit præmiſſo titulo: *The Character of the Queen Elizabeth by* EDMVND BOHVN, *London. 1693. 8.* poſt gallice verſa & edita ſub indice: *Le Charactere de la Reine d'Elizabeth* excuſa etiam *à la Haye 1694. 12.* a *Leti* vero in italicum idioma translata. Prodiit quoque hæc *Vita Eliſabethæ, gallice, Amſterdam 1694. 12. 2. Voll. belgice 1698. 8. 2. Voll.* & germanice *Hamburgi 1706. 8.* Lumen rebus *Eliſabethæ* inſigne adferunt: *Memoires & Inſtructions pour les Ambaſſadeurs, où Lettres & Negociations de Walſingham, Miniſtre & Secretaire d'Etat ſous Eliſabeth, Reine*

d'Angle-

d'Angleterre IV. Tomes, à Amſterdam 1700. 4. *& ibid.* 1717. 8. & anglice hoc titulo: *The compleat Ambaſſador, or two Treaties of the intended Mariage of Q. Elizabeth, compriſed in the Lettres of* FR. WALSINGHAM, *and Lord Burleigh, collected by* DVDLY DIGGES, *London* 1655. *f.* in quibus egregia hiſtoriam Reginæ & æui illius illuſtrantia reperiuntur, *Walſinghamus* enim legationi in Galliam ad Carolum IX. a. 1590. aliisque negotiis grauiſſimis fuerat adhibitus. Additæ Walſinghami regulæ politicæ, vna cum characteribus morum, quibus præcipui Eliſabethæ miniſtri prædti fuerant, editi alias lingua Gallica ſub titulo: *Secrets des Cours; Cologne* 1695. 12. *& anglice*, cum indice: *Arcana Aulica, Londini* 1694. 8. Singularia multa & præcipuas negotiorum & euentuum cauſſas legas in commentariis de magnis viris, qui Eliſabethæ a conſiliis & miniſterio fuerunt, quales ſunt: *Secret Memoirs of* ROBERT DVDLEY *Earl of* LEYCESTER *publis'd by Dr.* DRAKE, *London* 1706. 8. quæ lectu ſunt dignæ, atque EDWARD *late Earl of* CLARENDON *the Characteurs of Robert Earl of Eſſex, and George D. of Buckingham London* 1706. 8. Non omittenda *The Secret Hiſtory of the moſtre nowned Q. Elizabeth and the E. of Eſſex Cologne* 1689. 12. Coniungantur omnino *The Memoirs of Sir* IAMES MELVIL *of Hallbil, or a impartial Account of the Affairs of England and Scotland under the Reigns of Queen Eliſabeth Q. Mary, and K. Iames, publis'd by* GEORGE SCOTT, *London* 1683. *f.* & gallice: IACQVES *de* MELVIL *Memoires du Regne d'Elizabeth, à la Haye* 1694. 12. *& Lyon* 1695. 12. 2. *Voll.* in quibus particularia de Eliſabetha & Maria Scotica, cui a ſeruitiis erat, legas. Nec non: ROBERT NAVNTON *Fragmenta regalia, or Obſervations on the late Q. Eliſabeth*

ſabeth her times and Favorits 1641. 4. atque: quæ & *gallice verſa*, par JEAN *le Peletier* prodierunt *à Rouen* 1683. 8. *The Hiſtory of the Life and Regn of the famous Princeſſe Eliſabeth by* THOMAS BROWNE, *London* 1634. 8. Cum his comparandæ: THOMAS HEYWOOD *England's Eliſabeth, her Life and Troubles from the cradle to the Crown, Cambridge* 1641. 12. & CLARK'S *Hiſtory of the Life of Q. Eliſabeth, London* 1682. 12. *Acta Parlamentaria* ſub *Eliſabetha* condita, conquiſita ediderunt SIMON DEWES *Londini* 1682. *f.* atque *Hiſtoricals Collections, of the Proceedings of the four laſt Parliaments of Q. Elizabeth, with the Hiſtory of thoſe Times by* HEYWOOD TOWNSHEND, *Member in thoſe Parliaments, London* 1680. *f.* Nec omittendæ: *Memorials of Affairs of State in the Reigns of Q. Elizabeth and K. Iames I. collected chiefly from the original Papers of* RALPH WINWOOD, *Secret. of State and publiſh'd by* EDMVND SAWYER *London,* 1725. *f.* 3. *Voll.* Similis argumenti eſt liber inſcriptus: WILLIAM MONSON *a particular and exact account of laſt* 17. *Years of Queen Eliſabeth Reign both military and civil, London* 1682. *f.* Add. Scriptum, ſub elogio: *Cabala, ſiue Scrinia ſacra, i. e. Myſteries of State and Government in Lettres in the Reigns of K. Henry VIII. Q. Elizabeth, and K. Charles I. London* 1654. & 1663. 3. *Tom.* 2. *Voll. it. with a new Collection of Letters, London* 1691. *f.* Pertinent non minus huc libelli in negotiis magni momenti publicis editi, nempe: *Expoſitio cauſarum, cur Eliſabetha ſuppetias tulerit Carolo IX. Galliæ Regi, ſeu cauſa Profectionis Anglorum in Galliam, Baſileæ* 1574. 4. nec non: *Iuſtitia Britannica (qua nullum ob religionem, multos ob ſeditionem in capitis diſcrimen vocatos eſſe, probatur)* 1553. 8. cui a RCatholicis

variæ

variæ oppoſitæ ſcriptiones. In eadem cauſſa reformationis, quam ſuſcepit *Eliſabetha*, atque edicto pontificios Anglia exire iuſſit, habemus ANDREAE PHILOPATRI *Reſponſionem ad ſingula capita edicti Eliſabethæ Reginæ, hæreſin Calvinianam propugnantis, Auguſtæ 1592. 8.* Contra idem edictum agit commentariolus *de perſecutione Anglicana, Romæ 1582. 12. & Concertatio Eccleſiæ Anglicanæ ſub Eliſabetha, Treuiri 1585. 12.* vt &: *Declaratio cauſarum, quibus adducta Angliæ Regina Belgis afflictis & oppreſſis quasdam copias auxiliares miſerit, Richemonti 1585. 4.*

§. XIV.

Acerbo ſtilo impudentique fere Regum ex Stuarta familia facta perſtrinxit ANONYMVS: *In the Hiſtory of England during the Reings of the Royal of Stuart by the Author of the Critical Hiſtory of England, Londin. 1730. f.* ſed cum cautione legendus. Regis eruditi & philoſophi res & regnum non adeo prudenter geſtum deſcribunt: quem iam laudaui ROBERTVS IOHNSTONVS Scoto-Britannus, *Hiſtoria Rerum Britannicarum, Amſtelædami 1655. f.* ab anno 1572. ad 1628. atque ARTVR WILSON *Hiſtory of Great Britain, being the Life and Reign of King Iames I. London 1653. f.* atque in *Compleat Hiſtory of England T. II.* vt &: WILLIAM SANDERSON *Hiſtory of Mary Queen of Scotland and of K.* IAMES *VI. London 1656.* his iungendæ: *Memoirs of the Reign of K. Iames I. London 1648. 8.* & libellus inſcriptus: *The Court and Character of King Iames by A. W. London 1650. 12.* cui oppoſita: *A Vindication in Answer to a Pamphlet intituled: The Court and Character of K. Iames by A. W. London 1650. 12.* nec non: *The narrative Hiſtory of King Iames I. London 1651. 4.* cum figuris, & *Hiſtorical Memoirs or the Reigns of Q. Elizabeth and K. Iames*

London 1658. 12. IS. WAKE *Rex Platonicus, ſeu de aduentu Iacobi Regis Angliæ ad Academiam Oxonienſem Narratio, Oxonii* 1663. 12. plenus eſt libellus ſcholaſticæ adulationis. Ipſe Rex IACOBVS I. varia ſcripſit, ex quibus ad pernoſcendum ipſius regimen peti quædam poſſunt. Sunt autem iunctim edita: *Iacobi Primi Regis Angliæ Opera a Iacobo Montacutio, Londini* 1690. *f.* recuſa *Francofurti* 1689. *f.* quæ inter commemorabile hic maxime: *Iter Edimburgo Londinum* verſus inſtitutum; Βασιλικὸν δῶρον ſ. *Donum regium ad Filium Henricum;* atque cumprimis: *Conſpiratio ſulphurea, quibus ea rationibus & auctoribus cœperit, maturuerit, apparuerit, vna cum reorum examine, ſcripta a Rege, ſed nomine ſuppreſſo,* atque extat in editione *Operum, Francofurtenſi p.* 100. De eodem horribili facinore quoque extant: *Series patefacti diuinitus parricidii inter maximum Regem, regnumque Britanniæ cogitati & inſtructi Nonis Nouembribus MDCV. illo ipſo Nouembri ſcripta, nunc demum edita,* nimirum *in calce* EVPHORMIONIS LVSININI, *ſeu, Satyrici* IOANNIS BARCLAII, *Amſtelodami* 1664. 12. Docta eſt: CHRISTIANI AVGVSTI ROTHII *Diſſertatio Hiſtorica de Conſpiratione Sulphurea in Anglia tempore Iacobi I. Lipſiæ* 1709. 4. Huc etiam pertinet: GVILIELMI CAMDENI *Actio in Henricum Garnetum & cæteros pulueraria Coniurationis in Regem Iacobum complices, Londini* 1607. 4. in qua inſtruenda Actis publicis vſus fuit Cambdenus. Prodiere porro libelli ſequentes, inſcripti: *De quorundam Anglorum contra Regem coniuratione diſcurſus* 1606. 8. *Narratio de prodigioſa a Ieſuitis & coniuratis in Iacobum Angliæ Regem intentata coniuratione, Lugduni Batauorum* 1607. 4. *Narratio duarum liberationum populi Anglici, alte-*

rius

rius quidem ex inuaſione Hiſpanorum anno 1588. *alterius ex conſpiratione puluerarla & vere diabolica*, anglice, *Londini* 1670. 8. *Series coniurationis pulveris commentarii, Londini* 1606. 4. & germanice, *Francofurti* 1606. 4. WOLFGANGI MEYERI *deſcriptio coniurationis Anglicæ puluerariæ, Baſileæ* 1610. 8. RVDOLPHI BAPTISTAE a SALIS *de proditione Anglica pyreopuluerea* liber, *Baſileæ* 1617. 4.

§. XV.

Ex hac autem Coniuratione notabilis illa de *Iuramento fidelitatis* orta fuit controuerſia. Præſcripſerat enim *Iacobus* Rex ſubditis ſuis iuramentum, fidelitatis dictum, quo ſe obligarent, vt nullum alium Regem legitimum adgnoſcerent quam *Iacobum*, Papam nullam poteſtatem habere in Reges, & quæ ſimilia. Hoc vero iuramentum cum per bullam infirmare conaretur Papa, ipſe Iacobus ſcripſit *Apologiam pro Iuramento Fidelitatis cum Pauli V. duobus Breuibus & epiſtola Bellarmini, Londini* 1608. 8. Huic ſe oppoſuit ROBERTVS BELLARMINVS, qui ſub nomine MATTHIAE TORTI aduerſus *Iacobum* ſcripſit, *Coloniæ* 1608. 8. Cum vero huic in prolixa præfatione monitoria ad omnes Germaniæ proceres, quo ſibi a tyrannide Papæ cauerent, reſpondiſſet, edidit *Bellarminus* Apologiam, qua dictam præfationem refutat. Alius ſub titulo TORTVRAE TORTI, *Hanouiæ* 1610. 8. Iacobi cauſſam ſuſcepit, contra quem MARTINVS BECANVS dedit *Refutationem Torturæ Torti, Moguntiæ* 1610. 8. *controuerſiam Anglicanam de poteſtate regis & pontificis, Moguntiæ* 1612. 8. *examen concordiæ Anglicæ de primatu eccleſiæ regiæ, Moguntiæ* 1613. 8. GVILIELMI TOCKERI vero habemus *Duellum cum*

Becano, reſutante Apologiam Iacobi Regis, Heidelbergæ 1611. 8. Sic etiam prodiit ſcriptio, ſub indice: *Triplici nodo triplex cuneus, ſeu Apologia pro iuramento Fidelitatis aduerſus duo Breuia Pauli V. & epiſtolam Bellarmini ad G. Blackvellum ſcriptam, Londini 1610. 4.* LEONARDVS COQVAEVS vero edidit *Examen præfationis monitoriæ Iacobi Regis, præmiſſæ apologiæ ſuæ pro iuramento fidelitatis, Friburgi 1611. f.* IACOBVS GRETSERVS quoque *commentarium* edidit, cui titulus: *in Regis Iacobi præfationem monitoriam & apologiam pro iuramento fidelitatis, Auguſtæ 1610. 4.* Ipſa ſcripta *Iacobi I.* continentur inter alia eiusdem *opera, cura Iacobi Montacutii* edita, *Londini 1619. f. & Francofurti 1689. f.*

§. XVI.

In Hiſtoria *Caroli I.* commemoranda plures occupati fuerunt Scriptores. Ex ſuperioribus potiſſimum huc faciunt IOHNSTONVS *in Hiſtoria,* & GREGORIVS LETI *in Theatro Britannico.* De infelicibus Anglorum expeditionibus *Gaditana* 1625. vt & altera in Inſulam *Rheam* 1627. auſpiciis Caroli I. ſuſceptis extant ſingulares narrationes anglice ſcriptæ: RICHARD GRANVILLE *Two Original Iournals 1.) of the Expedition to Cadix 1625. 2. of the Expedition to the Isle of Rhee, London 1724. 8.* cui adiungenda EDVARDI HERBERTI Baronis de CHERBVRY *Expeditio in Rheam Inſulam, London 1656. 4.* WILLIAM SANDERSONI habemus *Hiſtory of the Life and Reign of King Charles I. London 1658. f.* qua nimis regi fauet. Ad *Carolum* hunc *I.* potiſſimum pertinet WILLIAM LILLYS *true Hiſtory of King Iames I. and King Charles I. London 1715. 8.* atque libelli inſcripti: *A ſort View of the Life and Reign of K. Charles,*

Charles, *London 1658. 12.* atque *Abregé de la vie & du Regne de Charles I. ſecond Monarque de la grande Bretagne*, *Paris 1664. 12.* Vxoris reginæ, quæ cauſſa inter alias fuit motuum Britanniæ vita deſcripta extat: *in The Life and Death of Henrietta Maria de Bourbon Queen tho Charles I. London 1671. 12.* Præcipue vero plures ſunt, qui nefariam illam *rebellionem & parricidium* Anglicanum deſcripſerunt. ROBERTVS MANLIVS quidem compoſuit *Commentarios de Rebellione Anglicana ab anno 1640. vsque ad 1649.* quo morti adfectus fuit Carolus, *Londini 1686. 8.* atque omnem hiſtoriam breviter narrat. Inter præcipuos æſtimandus eſt GEORGIVS BATEVS, Regius Proto Medicus, qui ſcripſit *Elenchum motuum nuperorum in Anglia*, quorum partes duæ *Londini* primum prodierunt *1661. 8.* quæ ad Cromwelli mortem vsque procedunt. Addidit hisce tomum tertium eundemque magni pretii THOMAS SKYNNERVS, *Londini 1676. 8.* quo vsque ad decimum annum regiminis Caroli II. progreditur. Iunctim excuſi *Londini 1676. 8. & Amſtelodami 1663. 12.* duo priores. His oppoſuit ROBERTVS PVGH *Elenchum Elenchi, ſiue Animadverſiones in Georgii Batei Elenchum motuum Angliæ, Pariſiis 1664. 8.* Inſignem huic tragicæ conuerſioni lucem adfundunt *Acta* Parliamentorum & aduerſaria miniſtrorum publicorum aut aliorum virorum illuſtrium. Hiſtoria *Parliamenti* illius *Carolo I.* maxime fatalis & ſanguinarii deſcripta legitur, in THOMAS MAY *Hiſtory of the Parliament of England which begun Nov. 3. 1640. London 1647. f.* non ſine partium ſtudio ſcripta, quæ & breui compendio latine prodiit, titulo præfixo: *Hiſtoriæ Parliamenti Angliæ Breuiarium, ſeu cauſæ & progreſſus Belli ciuilis autore* T. M. *Londini 1651. 12.* Coniungendæ: *Relations and obſeruations hiſtori-*

hiſtorical and politik upon de Parliament begun 1640. 4. atque *London 1661. 4.* auctior, cuius compilator CLEMENS WAKER. *An exact Collection of all Remonſtrances, Proclamations &c. and other remarkable Paſſages between the King an the Parliament from Dec. 1641. to March 1643. London 1643. 4.* Acta exhibent variæ Collectiones. In IOHN RVSHWORTH *Hiſtorical Proceedings &c.* quam iam laudauimus nouæ editionis, eadem ad ann. vsque *1648.* publicata videmus. Supplementa exhibet: HENRY SCOBELL *Collection of Acts and Ordinances made in the Parliament from 1640. to 1656. London 1658. f.* quæ continuatio eſt alterius Collectionis *Pultoniana.* Partium quidem ſtudium quandoque elucet in EDWARD *Earl of* CLARENDON *Hiſtory of the Rebellion and civil Wars in England begun in the Year 1641. Oxford 1704. f. 3. Voll.* quæ galiice prodiit ſub titulo: *Memoires de la Rebellion d'Angleterre ſous Charles I.* par EDVARD *comte de* CLARENDON, *Haye 1706. 1709. 8. 6. Voll.* ſed propter ſingularia quæ narrant, magni tamen ſunt æſtimandæ, licet loci quidam, dum imprimeretur opus, iuſſu ſuperiorum omiſſi. Coniungenda eſt omnino huic Operi: *The Hiſtory of the civil Wars in Ireland, by* EDVARD *Earl of* CLARENDON *or the firſt additional Tome to his Hiſtory of the grand Rebellion, London 1721. 8.* & quæ ſecuta: *An Appendix (or the ſecond additional Tome) to the Hiſtory of the grand Rebellion, conſiſting of valuable Pieces written by* EDWARD E. *of* CLARENDON, *with his Life and a Vindication of his Character, London 1724. 8.* Adhibendæ ſunt quoque: PHILIP WARWICK *Memoirs of the Reign of K. Charles I. with a continuation to the happy Reſtauration of K. Charles II. London 1701. 8.* Sic & hic non plane negligendæ: *Memoires of* IOHN BERCKLEY,

LEY, *containing an Account of his negotiation with Cromwell &c. London 1702. 8.* & MEMOIRES *of* DENZIL *Lord* HOLLES *from 1641. to 1648. London 1699. 8.* Horum motuum cauſſas politice & iuridice expenderunt: IAMES HOWEL *in divers hiſtorical Diſcourſes of the late popular Inſurrections in Great Britain and Ireland, London 1661. 8.* & IAMES WELWOOD *in Memoirs of the moſt material Transactions in England, 1700. 8.* nec non: RICHARD BVLSTRODE *Memoirs and Reflexions upon the Gouvernement of K. Charles I. and the II. London 1721. 8. Memoires ſur la Reuolution d'Angleterre d'* EDMOND LVDLOW, *Amſterdam 1699. 12. 2. Voll. & Nouveaux Memoires de Ludlow, Amſterdam 1708. 12.* a prioribus diuerſæ, quibus omnem ſuam vitam deſcribit, quæ in notabilis iſtius conuerſionis tempora incidit. Prout autem auctor Parlamenti cauſſam in hoc ipſo bello ciuili enixe iuuerat, ita omnem culpam in Iacobum reiicit, ipſum inculpat imminutæ clam & aſtu publicæ libertatis, & quæ ſunt eiusmodi. Ex Gallis elegantiſſime de hisce turbis commemorationes factæ *in Hiſtoire des Troubles de la Grande Bretagne depuis l'an 1633. juſqu' en 1646. avec la Relation de cauſes & conjonctures favorables, qui ont contribue au Retabliſſement de Charles II. par* ROBERT MENTET de SALMONET, *à Paris 1661. f.* Eadem quoque edita ſub titulo: *Hiſtoire des Troubles de la Grande Bretagne depuis l'an 1633. iuſqu' à la fin de l'An 1646. par* R. M. D. S. *Paris 1649. 4.* Germanico idiomate proſtat *Hiſtoriſche Beſchreibung des 20. iahrigen innerlichen Krieges in denen Königreichen Engelland, Schottland und Irrland,* quæ ex anglico verſa prodiit *Noriberga 1669. 8.* Partem motuum bellicorum inſigniter illuſtrat libellus egregius, cuius index: *De rebus, auſpiciis Caroli, Magna*

Magnæ Britanniæ Regis ſub Imperiis Iacobi, Montisroſarum Marchionis, ſupremi Scotiæ Gubernatoris, 1644. & duobus ſequentibus præclare geſtis, interprete A. S. *Londini 1662. 12.* anglice opuſculum hoc editum fuerat ſub titulo: *The Hiſtory of King Charles's Affairs in Scotland, under the Conduct of Iames Marques of Montroſe, in the Years 1644. 1645. & 1646. Hagbe 1647. 8.* Hos motus contra Regem defendunt alii. IRENAEVS PHILALETHES ſiquidem in *Hiſtoria rerum in Scotia geſtarum, Dantiſci 1642. 8.* cauſſam Puritanorum potiſſimum contra epiſcopales agit. Scotorum cauſſam defendere conatur *Auctor motuum Britannicorum verax Cusbi ex ipſis Iacobi, & oculati teſtis prototypis totus translatus, Roterodami 1647. 8.* Inſtitutum potiſſimum auctori eſt, vt doceat, Scotos nihil in hac cauſſa contra officium ſuum egiſſe, idque vt eo melius demonſtret, multa ſcripta publica inſeruit, quæ plurimum ad omnem hiſtoriam momenti præbent, licet alias ſtylo duriori, difficili & obſcuro vtatur. Poſtea prodiit *perfecta narratio totius proceſſus tribunalis iuſtitiæ in examine Regis in aula Weſtmonaſterienſi, & ad præuertendum falſas & incongruas relationes, Londini 1649. 8.* quo etiam cauſſa Parlamenti agitur. Multo conatu quoque Parlamenti actiones defendere conatur auctor libri, quem inſcripſit: *Britanniſcher Maccabæus, oder von des Engliſchen Generalen Thomæ Fairfax Kriegs-expedition, durch Eretbur Griephiren von Wahrendorff, 1668. 12.* in quibus multas quidem rationes detegere conatur auctor, quæ potiſſimum eo vergunt, Carolum iura parlamenti voluiſſe ſupprimere & religionem catholicam introducere. Vſurpatoris tyrannici, viri cetera prudentiſſimi *Oliuerii Cromwellii* vitam resque magnam partem feliciter geſtas plures deſcripſerunt.

runt. Quos inter notandi: In Anglia ſcripta & edita: IAMES HEATH, *the Flow, or the Life and Death of Olivier Cromwell, London 1663. 8.* & germanice, ſub titulo: *Politicus ſine exemplo, oder kurzer Begrief der Kriegs und Staats Handlungen Sr. Hobeit Olivier Cromwells, Nürnberg 1663. 12. The Hiſtory of Olivier Cromwell by* R. B. *London 1706. 12.* Particularia multa quæ ſe in Anglia collegiſſe dicit auctor, exhibet: *Hiſtoria & Memorie recondite ſopro alla vita di Oliverio Cromvele ſcritta da* GREGORIO LETI, *Amſterdam 1692. 8. 2. Voll. & gallice Amſterdem 1694. 12. 2. Voll:* atque *belgice 1697.* & germanice *Hamburgi 8.* editæ. *Gallice* primum ſcripta: *La Vie d' Olivier Cromwell, Amſterdam 1649. 12.* & quæ plenior eſt *Hiſtoire du Olivier Cromwell* par RAGVENET, *à Paris 1691. 4.* & in Belgio *12.* quam tamen Romanenſi fabulæ comparat interpres ſubſequentis libri: *La Vie d'Olivier Cromwell Lord Protecteur de la Republique d'Angleterre, à la Haye 1725. 8.* verſio eſt Anonymi Angli, qui facta viri graui ſtilo memorauit & multa addidit, ne ipſis quidem Anglis, vti ſcribit, nota. Supplementi loco ſubiuncta ſunt & accuratior familiæ *Cromwellianæ* genealogia, ab ipſo Auctore Anglo ſcripta, & animaduerſiones criticæ ſatis acerbæ in *Gregorii Leti* Vitam Cromwelli, ab Interprete Gallo additæ. Ad res geſtas porro faciunt: *Hiſtorie and Policie reviewed in the heroick Transactions of Oliver the late Lord Protector by* H. D. (i. e. H. DAWBENY) *London 1659. 8.* add. PETRI NEGESCHII *Comparatio inter Claudium Tiberium Principem & Oliverium Cromwellium Protectorem inſtituta 1657. 4.*

§. XVII.

Prodierunt tamen ab vtraque parte Scripta, qui modo *Regis* vel *Parlamenti* cauſſam defenderent. Reſponſionem *Regis* ad ea, quæ a *Parlamento* obiiciebantur, factam videmus in libro, cui titulus: Εἰκὼν βασιλικὴ vel *Imago Regis Caroli in ſuis ærumnis*, quod edidit *Ioannes Earles*, *Hagæ Comitum 1649. 12.* *Anglice* edita ſingillatim *London 1648. 8.* & in *Caroli Regis Angliæ Operibus Londini 1662. f.* expreſſis formis. Genuinum autem huius libelli ſcriptorem fuiſſe Regi familiariſſimum GAVDENVM Worceſtrienſem, poſt Exonienſem Epiſcopum, probare anniſus ANTONIVS WALKER in *A true Account of the Author of a Book entituled* Εἰκὼν βασιλικὴ, *London 1692. 4.* quod negauerat D. *Hollingsworth* & regi aſſeruit, qui auctore Walkero tantum quædam ſua manu correxerit. Libello huic tamen poſtea reſpondit anglico ſermone IOANNES MILTONVS libro peculiari, qui in gallicum ſermonem fuit translatus, ſub titulo: *reſponſe au livre intitulé* Εἰκὼν βασιλικὴ, *à Londres 1652. 12.* Eadem regis innocentia declaratur in *Sylloge variorum tractatuum Anglico quidem idiomate & ab auctoribus Anglis conſcriptorum, ſed in linguam latinam translatorum, quibus Caroli R. innocentia illuſtratur & parricidium iniuſtiſſime & immaniſſime in illum perpetratum) a pſeudo parlamento & perduelli exercitu declaratur, acceſſit reſponſum neceſſarium ad declamationem ſ. prouocationem Mr. Io. Cocke, auctore* I. V. A. R. *Londini 1649. 4.* Continet ſcripta XVI plerumque publica, vtpote Reſponſum & declarationem Regis, variorumque Angliæ iudiciorum & academiæ Oxonienſis iudicium pro innocentia Regis, narrationem totius proceſſus

Supremi

Supremi Tribunalis iuſtitiæ in aula Weſtmonaſterienſi & ſcripta ſimilia. Cum his iungendæ *Hiſtoire entiere & veritable du Procez de Charles Stuart Roy d'Angleterre, contenant en forme de Journal tout ce qui s'eſt fait & paſſé ſur ce ſujet dans le Parlement, & en la Haute Cour de Juſtice, & la façon, en la quelle il a eſte mis à mort, au mois de Janvier à Londres 1650. 12. Hiſtoire veritable du Procez de Charles Stuart Roy d'Angleterre avec les Pieces authentiques, Londres 1650. 8.* Præcipue autem nota eſt illa controuerſia quæ inter *Salmaſium & Miltonum* fuit hac de cauſſa, de qua quidem in *Bibliotheca Philoſophica* iam fuit dictum, hic tamen repetere licebit. CLAVDIVS SALMASIVS quidem tecto primum nomine ſcripſerat *Defenſionem regiam pro Carolo I. ad Magn. Britanniæ Regem Carolum II. quæ Pariſiis 1650. 4.* prodiit, idque ſine dubio auſpiciis Caroli II. In hac totus eſt, vt Anglos regicidas increpet, & demonſtret, parlamentum Anglicanum eſſe infra Regem. Reſpondet eidem atque *Defenſionem pro Populo Anglicano* ſuſcepit IOANNES MILTONVS, in ſingulari libro *Londini 1652. 12.* edito. Ad hanc poſtuma prodiit *Claudii Salmaſii Reſponſio, Londini 1660. 8.* Certe, eruditione ſuperior erat Salmaſius Miltono, non æque iudicio pragmatico. Ad normam reipublicæ Romanæ, atque ex ſcriptoribus antiquis Angliæ ſtatum deducit, quod in ipſo *Miltonus* atque alii reprehendunt. Commune igitur de vtrisque eſt iudicium, quod Salmaſius cauſſam optimam peſſime, Miltonus peſſimam optime defenderit. Id quod de rationibus ex forma Regni & Reipublicæ Anglicæ facile concedimus, cum alias magis erudita ſint Salmaſii: *Miltoni* vero ſpecioſa argumenta. *Secundam* poſtea *Defenſionem pro Populo* ſuſcepit MILTONVS,

TONVS, contra tractatum anonymi, cuius titulus: *Regii ſanguinis clamor ad cœlum, aduerſus Parricidas Anglicanos, Haga-Comitum 1654. 12.* In hoc, potiſſimum exemplis ex hiſtoria, præſertim Anglica petitis docet, Parlamentum eſſe ſupra Regem, & Imperii ſummam penes populum. Culpandus autem potiſſimum eſt, quod *Caroli I.* imperium dicat fuiſſe tyrannicum. Alius Miltono reſpondet in *Apologia ſua pro Rege & Populo Anglicano, contra Ioannis Polypragmatici, alias Miltoni Angli, Defenſionem deſtructiuam Regis & Populi Anglicani, Antwerpiæ 1652. 12.* Hic autem potius iniurias in Miltonum euomit, quam vt eius argumenta euertat. IOANNEM BRAMMALVM huius ſcripti auctorem facit, eius vitam deſcribit, eidemque reſpondet IOANNES PHILIPPVS, Anglus, in *Reſponſione ad Apologiam Anonymi cuiusdam tenebrionis pro Rege & Populo Anglicano infantiſſimam, Londini 1652. 12.* Sed etiam hæc reſponſio pluribus iniuriis quam argumentis atque rationibus eſt referta. IOAN. ROWLANDVS poſtea *polemicam* ſcripſit, ſiue *ſupplementum ad Apologiam pro Rege & Populo Anglicano aduerſus Miltoni defenſionem, Haga-Comitum 1653. 12.* Regicidium defendere quoque conatus WILLIAM ALLEN, in libro, quem ſcripſit: *Traite politique, que tuer un tyran, n' eſt pas un meurtre, à Lyon 1658. 8.* id quod ex multis ſcriptoribus demonſtrare conatur. Alii porro contra *Miltonum* atque adſeclas egerunt. Quos inter ALEXANDER MORVS edito libello: *Fides publica contra calumnias Ioannis Miltoni, Haga-Comitum 1654. 12.* Prodiit etiam *Carolus I. Britanniæ Rex a ſecuri & Miltoni calamo vindicatus, Dublini 1652. 12.* IACOBI SCHALLERI *Diſſertatio ad quædam loca Miltoni, Argentorati 1652.* habita, poſt recuſa *Lugduni 1653. 4.*

Abregé

Abregé des derniers mouvemens d' Angleterre, avec un raiſonnement, à Anvers 1651. 12. *Examen Anglicum, exhibens quæſtiones politico-iuridicas, maieſtatem non eſſe violandam, Rintelii* 1653. 4. 10. CHRISTOPHORI NEANDRI *Diſcurſus de Principum poteſtatis ſummitate contra Regicidium Anglicanum, Francofurti* 1661. 12. GVILIELMI VRSINI de RIVO *Vindiciæ pro capite Regis Angliæ contra rebelles parricidas, Hagæ Comitum* 1649. 12. & qui tractatus ſunt ſimiles, quos inter non omittendus libellus CASPARIS ZIEGLERI inſcriptus: *circa Regicidium Anglorum Exercitationes, Lipſiæ* 1652. 12. & ſub titulo: *Regicidium Anglicanum, iura Regia probe defendens*. His coniungendæ ad illuſtrandam omnis huius Tragœdiæ hiſtoriam in ſingularibus momentis: *Literæ Pſeudo-Senatus Anglicani, Cromwellii, reliquorumque Perduellium nomine ac iuſſu conſcriptæ a* IOANNE MILTONO 1676. 12. atque *Literæ, nomine Senatus Anglicani, Cromwellii, Richardique ad diuerſos in Europa Principes exaratæ a* IOANNE MILTONO, *quas in Germania recudi fecit* IOA. GEORGIVS PRITIVS, *Lipſiæ* 1690. 12. *Amſtelodami* 1676. 12.

§. XVIII.

Pergimus ad eos, qui hiſtoriam Caroli II. huiusque fratris, Iacobi II. ſcripſerunt. Ad commemorationem aduerſorum fatorum, quæ Carolum II. preſſerunt, poſt martyrium parentis, ſub initia regni, pertinet ſcriptum ſingulare, cuius index: *Boſcobel, où Abregé de ce qui s' eſt paſſé dans la Retraite memorable de ſa Majeſté Britannique apres la Bataille de Worceſter l. 13. Septembre* 1651. *traduit de l' Anglois, a Rouen* 1676. 12. Deſcribi-

tur locus ille memorabilis, quo Carolus II. poſt prælium Worceſtrienſe per aliquot dies latuit. Cauſas & circumſtantias felicis in patrium Regnum reuocationis conſignarunt: ANONYMUS in libello inſcripto: *Relations des veritables cauſes du Retabliſſement du Roy de la Grande Bretagne, Paris 1661. 8.* quumque *Monkius* Exercitus Parlamentarii dux negotium promouiſſet, adhibenda quoque eſt THOMAS GUMBLE *Vie du General Monk, Duc d' Albemarle, Londres 1672. 12.* Honores redeunti per Belgiam fœderatum regi magnifice exhibitos legas in: *Journal de Voyage & Sejour de Charles II. Roy de la Grande Bretagne en Hollande, la Haye 1660. f.* cum æneis figuris. Facit huc libellus inſcriptus: *Die verſchmæhete doch wieder erhœbete Maieſtæt, das iſt, Carl des zweyten, Kœnigs von Engelland Wunder-Geſchichte durch* FILIP *von* ZESEN, *Amſterdam 1661. 12.* Eiusdem argumenti eſt libellus anglice ſcriptus: *The Reſtitution of King Charles II. London 1660. 8.* IAMES HEATH *the Glories and Triumphs of the bleſſed Reſtitution of K. Charles II. London 1662. 8.* More adulatorio exaratus libellus: *Auguſtus Anglicus: the Life and Reign of Charles II. London 1686. 12.* Reſtitutionem Regis ſequebatur ſupplicium eorum, qui deteſtandum in Regem iudicium peregerant. De quo extant narrationes ſequentes: *The Tryal and Iudgment of 29. Regicides, the Murtherers of King Charles I. with a Summary of thoſe Cabbaliſts, London 1713. 8.* & : *A Collection of the Lieves, Speeches, Letters, &c. of Th. Hariſon, Io. Carew, I. Cook, Th. Scot, Andr. Scroop, Dan. Axtel and Fr. Hacker, with Obſervations, London 1661. 8.* Res regiminis Caroli II, Britannis parum grati, Europæ vero non ſalutaris, petenda maxime eſt ex libris ſingularibus

ſummo-

ſummorum Virorum, & adminiſtrorum, quibus vel res politicas vel militares Regis auſpiciis geſtas, conſignarunt. De vtroque *Carolo I. & II.* ſingularia annotauit: RICHARD BVLSTRODE in: *Memoirs and Reflections upon the Reign of K. Charles the I. and K. Charles the II. London 1721. 8. mai.* quibus res quædam ſingulares quæ ab an. 1640. ad an. 1685. contigerunt, indicantur. Inſigniter non minus res ſub *Carolo II.* geſtas illuſtrant: SAMVELIS PARKERI Epiſcopi Oxonienſis *de rebus ſui temporis Commentariorum Libri IV. Londini 1726. 8. max.* qui eorum negotiorum, quæ ab anno 1660. ad 1663. tractata fuerunt, vel teſtis fuit oculatus, vel ab aliis, qui factis interfuerunt, accepit, vel actorum publicorum teſtimonio corroborauit. Magna pars quoque *Commentariorum* (Memoires) GILBERTI BVRNETI Epiſcopi Salisburienſis, ad regimen *Caroli II.* facit, cordate & libere ſcriptorum, quorum editiones infra annotandæ. Pacem inprimis Hiſpaniam inter ac Luſitaniam promouit per ſuos Legatos *Carolus II.* cuius momentoſi ſeriem negotii Legati expoſuerunt. Editus ſiquidem elegans liber, cui titulus: *Original Letters of Sir Richard Fanshaw during his Embaſſies in Spain and Portugal, London 1702. 8.* vnde, quæ inter Anglos Hiſpanosque inde ab an. 1663. ad 1665. tractata ſunt, cognoſci non ſine voluptate poſſunt. Secuta: *A ſecret Collection of the Affairs of Spain, during the Negotiations between the Courts of England and Madrit from 1667. to 1678. &c. London 1720. 8. mai.* qua exhibentur Epiſtolæ a Legatis Angliæ Comite de *Sandwich*; Comite de *Sunderland*, & *Wilhelmo Godolphin* e Hiſpania miſſæ, de negotiationibus ipſorum ab an. 1667. ad an. 1678. exponentes. Dolendum omnino Reſponſiones Legatis datas

 hac

hac in Collectione omiſſas. Referunt tamen ex ſingularia multa olim magnam partem arcano charactere expreſſa, ſed feliciter hac in compilatione detecta & explicata. Momentoſæ quoque ad res Angliæ & omnis Europæ regnante *Carolo II.* in maiori luce ponendas ſunt: *Letters written by Sir* W. TEMPLE *and other Miniſters of State from 1665. to 1672. London 1702. 8. 2. Voll. & Letters to the King, the Prince of Orange, and other Perſons, by Sir* W. TEMPLE, *from 1673. to 1679. London T. I. & II. 1700. Tom. III. 1703. 8. 2. Voll.* atque HENRY BENNET *Earl* of ARLINGTON *Letters to Sir W. Temple from 1664. to 1674. London 1701. 8. 2. Parts,* quæ & *gallice* hoc prodierunt titulo: *Lettres du Comte d'* ARLINGTON, *à Vtrecht Tom. I. 1701. Tom. II. 1706. 12.* Ad Legationes quoque ab eo Rege miſſas pertinent: *Les trois Ambaſſades de Comte de Carlisle Ambaſſadeur du Roi Charles II. Amſterdam 1700. 12.* Acta quædam publica refert: *Recueil des Lettres, Harangues, Meſſages & Declarations de Sa Majeſte de la Grande Bretagne depuis le 14. Avril 1660. jusqu' au 8. Janvier 1661. la Haye 1661. 4.* Amores veneresque Regis, quibus deditus maxime, indicant: *Memoires de la Vie du Comte de Gramond, contenant l'Hiſtoire amoureuſe de la Cour d'Angleterre ſous le Regne de Charles II. Rotterdam 1716. 8.* adiungendæ: *Hiſtoire ſecrete de la Ducheſſe de Portsmouth, Londres 1690. 12.* quæ amica Regi e Gallia adducta fuerat & *The Memoires of the Dutchess Mazarine with her true Character, Londres 1690. 12.* Meliora in commemoratione vitæ & actionum, quorundam huius temporis miniſtrorum ſtatus inueniuntur, vtpote in libro, cuius inſcriptio: *The compleat Statesman or the Life and Politicks of Antony Earl of Schaftesbury, London 1683. 12. & : Memoirs of the Life and*

Negotia-

Negotiations of Sir William Temple, *London* 1714. 8. Secretiora quædam exponuntur in: *The Secret Hiſtory of Europe*, *London* 1715. 8. 4. *Voll.* cuius tres Partes in gallicum idioma tranſlatæ ſub titulo: *Hiſtoire Secrete des Intrigues de la France en diverſes Cours de l' Europe*, *London* 1715. 8. 3. *Voll.* Ad infelix Iacobi II. Regimen cauſſasque conuerſionis politicæ in Magna Britannia huiusque regis dethroniſationis faciunt ſequentes. Potiora huius Regis vitæ memorabilia cognoſci poſſunt ex libello: *Hiſtoire abregee de Jacques II. Paris* 1701. 8. Præclara ſubſidia ad cauſſas motuum inueſtigandas præbet inſignis compilatio, quæ inſcripta: *A Collection of State-Tracts, publish'd on occaſion of the late Revolution in* 1688. *and during the Reign of King William III. London Tom. I.* 1705. *Tom. II.* 1706. *Tom. III.* 1707. *f.* 3. *Voll.* conducta in eadem Scripta plusquam centum & ſexaginta, quæ inter eminent: Tom. I. *Hiſtory of the war of Holland* 1672. *by de Count de Mayole; Memorial from the English Proteſtants by Wildmann; G.* Burnets *Enquiry in to the preſent State;* Edmund Bohun's *Doctrine of paſſive Obedience;* Anonymi: *New Hiſtory of the ſucceſſion of the Crovvn of England, from Egbert to Henry VIII.* Stillingfleet's *Anſvver to the Hiſto. of paſſive obedience;* Tom. II: Iohn Hawles *Remarks upon the Trials of Fitzharris, Count Coningsmarck, Ruſſel, Sidney &c. Account of the Conſpiracy againſt K. William III. The Hiſtory of Standing Armies;* Tom. III: *Account of all the ſecret Negot. of the Romish Party in Ireland from* 1660. *to* 1689. *the Revolution vindicated; a true Account of the Autor of the Book Icon Regia; the Claims of the People of England. &c.* Ipſam vero rerum geſtarum in hac memorabili conuerſione ſeriem exponunt: EZ. BVRRIDGE *Hiſtoria nuperæ mu-*

tationis in Anglia, in qua res a Iacobo Rege contra leges Angliæ, & ab Ordinibus Angliæ contra Regem patrata, recenſentur, Londini 1697. 8. qua, contra Petrum Ioſephum Aurelianenſem (d'Orleans) Societatis Ieſu Sacerdotem, qui in tertio Hiſtoriæ ſuæ libro, quam de rerum Statusque in Anglia conuerſionibus compoſuit, Populum Anglicanum magni ſceleris arguerat, Ordines defendere & crimen omne & iniuſtitiam a patriæ ſuæ ciuibus depellere voluit. Singularia multa & cumprimis ea quæ contra Leges Angliæ ſuſceperit Iacobus II. breuiter commemorat libellus inſcriptus: *Hiſtoire de Revolutions d'Angleterre, ſous le Regne de Jacques II. Amſterdam* 1689. 12. Varia ad hanc mutationem ſpectantia monimenta conduxit, illaque breui & ſuccincta rerum enarratione illuſtrauit *Anonymus*, quem nonnulli *Lambertum* vocari ſcribunt, in: *Memoires de la derniere Revolution d'Angleterre contenant l'Abdication de Jacques II. l'avenement de Guillaume III. à la Couronne & pluſieurs Evenemens de ſon Regne juſqu'en* 1689. *par Mr.* M. L. B. T. *la Haye* 1702. 12. 2. *Voll.* Quosdam ſaltim regiminis *Iacobi II.* annos resque in illis geſtas illuſtrant: ROGER COKE *a Detection of the Court and State of England during the four laſt Reigns and the Interregnum, London* 1697. 8. & DANIEL IONES *Secret Hiſtory of Whitehall, London* 1697. 8. 2. *Voll.* qua aliqua quæ ab an. 1676. vsque ad annnm 1696. contigerunt, annotauit. Acceſſit Tomo II. *The tragical Hiſtory of the Stuarts* eodem auctore. Ad cauſſas mutationis noſcendas, miſſique a Belgis fœderati auxilii facit ſcriptum, ſub titulo: *Englands Godsdienſten en Vryheid herſteldt door den Prince van Oranie, Amſterdam* 1689. 4. Addatur H. V. P. ad N. *de nuperis Angliæ motibus Epiſtola, Roterodami* 1686.

1686. 4. Ad Acta publica ſub Regno Iacobi II. pertinent collecti: *Royal Tracts containing all the Speeches, Orders, Letters of his Sacred Majeſty* (James II.) *Paris 1692. 12.* Ad Hiſtoriam Parliamenti 1688. in quo de Iuramento religionis abrogando, fruſtra egerat *Iacobus II.* faciunt Scripta quædam eriſtica minora, nempe ſcriptum, cui index: *Parlamentum pacificum, ou Parlement pacifique 1688. 12.* cui oppoſitus libellus. *Defenſe de Mr. Burnet pour refuter calomnies d' un Livre: Parlamentum pacificum 1688. 12. & Reflexions politiques, ſur un livre: Parlamentum pacificum.* Legationis ſplendidæ Romam miſſæ cæremonias narrat: *Ragguaglio della ſolenne Comparſa, fatta in Roma 8. Gennaio 1687. dall' Illuſtriſſimo Conte di Caſtelmaine, Ambaſciadore Straordinario della S. R. M. Giacomo II. Re d' Inghilterra in andere publicamente all'udienza della Santità di noſtro Signore Papa Innocenzo XI. da* GIOVANNE MICHELE WRIT *Maggiordomo del medeſimo Signor Ambaſciodore.* Super natalibus filii *Iacobi II.* quem *Prætendentem* vocant inſignis libellorum ſeries edita, in quibus tamen & fabuloſa & ficta multa. Sic prodiit GVIL. FVLLER *de la veritable Mere du pretendu Prince de Galles 1696. 12.* & quæ pro Principe propoſitæ: *Queſtions propoſees en faveur du Pretendant 1712. 12.* vna ſaltim & dimidia plagula comprehenſa & ſtatim confutatæ. Fata potiora narrant: *Memoires du Chevalier de S. George, Cologne 1712. 12.* in germanicum idioma quoque translatæ, & editæ quibusdam adiectis, addito indice: *Curieuſe Nachricht von dem Ritter von St. Ioris oder prætendirten Prinzen von Wallis, nebſt einigen Anmerckungen des teutſchen Vberſetzers, Nancy in Lothringen* ſiue potius *Hamburgi 8. & Leben des Ritters von S. George, oder prætendirenden Prinzens von Wallis, erſter*

und anderer Theil, Cœln 1713. 8. Addantur his: *Les Larmes d'Angleterre, ou la Source de malheurs, qui ont affligé ce Royaume ſous le Regne de Jacques I. & de ſon fils, & qui ont cauſe la guerre civile, la mort de Charles I. & enfin l'abdication de Jacques II. à Cologne, 1692. 12.*

§. XIX.

Wilhelmi III. Regis, libertatis Europeæ aſſertoris & cuſtodis, res bello & pace geſtæ per varios Scriptores, non ſemper iuſtis inſtructos præſidiis, ſunt conſignatæ. Quorum e ſerie nobis innotuerunt: Breuis libellus, eſt commemoratio inſcripta: *Hiſtoire de Guillaume III. Roy de la Grande Bretagne, Amſterdam 1692. 12.* ad annum vsque 1692. perducta. Plena curioſarum eſt narrationum: *Hiſtoire de Guillaume III. depuis ſa naiſſance jusqu' à ſa mort en 1702. Amſterdam 1703. 12.* alia in eodem Belgio prodiit: *Hiſtoire de Guillaume III. Amſterdam 1703. 12. 2. Voll.* variis figuris æri inciſis ornata. Notabilis quoque: *Hiſtoire de Guillaume III. par* P. A. SAMSON, *la Haye 1703. 12. 3. Voll.* ſed non omnem vitæ & rerum a Wilhelmo III. geſtarum ſeriem, complectitur. Elegans & lectu digniſſima eſt: *The Hiſtory of King William the III. London 1703. 8.* cuius auctor *Boyerus* natione Gallus, qui expoſitiones ſuas de rebus Anglicis ex Actis Parliamenti, cum prelo vulgatis, tum manuſcriptis, aliisque ſecretioribus monimentis deduxit, & ita eo in argumento eſt verſatus, vt Anglorum plauſum meruerit. In Anglia quoque prodiit: *The glorious Life and heroik Actions of William III. London 1702. 8.* Numiſmatibus & aliis monimentis illuſtrata eſt *Hiſtoire de Guillaume III. par Medailles, Amſterdam 1692. f.* cuius auctor compilatorque diligentiſſimus, NICOLAVS CHEVALIER.

LIBR. Quo opere ſimul iuſto ordine, ſtilo ſatis libero res Wilhelmi III. terra marique geſtas annotauit, vt ſimul bellorum cum Anglis & Gallis geſtorum hiſtoria dici mereatur. His coniungendæ: *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire de Guillaume Henry de Naſſau, Prince d'Orange, Roy d'Angleterre, Paris 1703. 4.* Ad illuſtrandum quoque *Wilhelmi* regimen ſubſidia præbent: *Memoires concernant la Campagne de trois Rois (Louis XIV. Jaques II. & Guilaume III. faite en l'An 1692.) Cologne 1693. 8.* vt &: *Relation Veritable, ou Journal du Siege de la Ville de Londonderry en Irlande, écrit par le Sieur* WALKER, *à Amſterdam 1689. 12.* nec non: *Recueil van de Militaire Ordres van Syne Maj. Wilhelm III. Graven Hage 1690. 8.* Nec omittendæ: *Original Lettres from K. William III. then Prince of Orange to K. Charles II. Lord Arlington &c. London 1704. 8.* Laudes Regis Orationibus complexas exhibent: *Funebres Laudationes* iunctim editæ *Lipſiæ 1703. 8.* quibus *Melchior Leydekkerus*; *Io. Georgius Grauius*; *Iacobus Gronouius*; *Iacobus Triglandius*; *Auguſtus Gabillonius* Iuſta ſuprema ſolemniter fecerunt. Conſpirationis impiæ in optimum Principem & iuſtiſſimarum pœnarum executionem narrat: *Relation de la procedure criminelle contre Robert Charnok, Eduard King, & Th. Key, convaincus d'avoir conſpire contre la Vie de Guillaume III. Haye 1696. 8.* Virtutes conſortis Regni & Coniugis laudatiſſimæ *Mariæ* Reginæ ex merito laudatæ a GILBERTO BVRNET *anglice*, quæ & *gallice* editæ ſub indice: *Eſſais ſur la Vie de la feuë Reine d'Angleterre, par Mylord* BVRNET, *la Haye 1695. 12.* quæ & interprete *Ioa. Georgio Britio*, *germanice in 12.* editæ. Inſunt & hiſtoricæ quædam obſeruationes in libro inſcripto: *Iuſta parentalia, quæ Magnæ Britanniæ Reginæ*

Mariæ,

Mariæ, *celeberrimi in Belgio Viri*, *Fridericus Spanhemius*, *Ioannes Georgius Græuius*, *Iacobus Perizonius*, *Petrus Francius*, *Orationibus ſolenniter recitatis perſoluerunt*, *Idibus Martiis* 1695. iunctim edita *Lipſiæ* 1695. 8. *Anna Stuarta*, Reginæ regimen magnorum plenum fuit euentuum, quos commemoratos cum in ſingularibus de vita & geſtis narrationibus legimus, tum in ſingularibus ſcriptis. Condidit autem A. BOYER *Hiſtory of the Life and Reign of Queen Anne*, *London*. 1722. *f.* cum æneis figuris. Alia autem expoſitio edita, hac inſcriptione: *The Life of Q. Anne*, *as well before her acceſſion to the Throne as after*, *II. Parts London* 1721. 8. Gallice prodiit: *La Vie d'Anne Reine d'Angleterre*, *Amſterdam* 1716. 12. & *germanice*: *Das Leben Anna Kœnigin von Groſs Britannien*, *Franckreich und Irrland*, *Franckfurt* 1709. 8. Ad extremam vitæ reginæ huius periodum facit libellus inſcriptus: *Secret Memoirs of Barleduc*, *from the Death of Queen Anne to the preſent Time*, *London* 1715. 8. Cumprimis ad res domi & in aliis Europæ partibus geſtas Carolo II. Iacobo II. Wilhelmo III. & Maria, Anna denique regina ad clauum ſedentibus adhibenda eſt magna libertate & inſigni candore ſcripta: GILBERT BVRNET *Hiſtory of his own Time*, cuius Vol. I. *London* 1724. *f.* & alterum *London* 17 *f.* prodiit, in gallicum inde idioma translata, hoc titulo: *Hiſtoire des derniers Revolutions d'Angleterre*, *par feu Mr.* BVRNET *Evêque de Salisbury*, *a la Haye* 1725. 4. *IV. Tom.* & *ibid.* 1725. & 1735. 8. *VI. Voll.* atque *germanice* interprete *Mattheſon* ſub titulo: *Biſchof Burnets Geſchichte die er ſelbſt erlebet hat*, *Hamburg* 1734. 4. 2. *Voll.* Aliquot nacta hæc narratio cenſores, quos inter THOMAS SALMON, qui ſcripſit: *an impartial Examination of Biſhop Burnet's Hiſtory of his own Times*,

Times, *London* 1724. 8. 2. *Voll.* Res mari geſtas narrat ſingulare ſcriptum: NATHANIEL TAVBMANN *Memoirs of the British Fleets in the Mediterranean Anno* 1708. *and* 1709. *London* 1710. 8. Recondita varia de magnis adminiſtris & illuſtribus hominibus aperiunt ſequentia ſcripta, ſed cum ſalis grano legenda, qualia: *Secret Memoirs and Manners of ſeveral Perſons of Quality, from the New Atalantis II. Tomes, London* 1709. 8. 2. *Voll.* Similia aperiunt: *Memoirs of Europe written by* Eginardus *done in to English by the Translator of the New Atalantis, London* 1711. 8. 2. *Voll.* & in ſcripto quod in gallicum ſermonem translatum hoc indice: *L' Atalantis de Madame* MANLEY, *ou les ſecrets des revolutions en Angleterre depuis* 1683. *jusqu' à preſent III. Tomes, Haye Tom. I. & II.* 1713. *Tom. III.* 1716. 8. 2. *Voll.* & *germanice in Schmauſſii Bücher-und Staats-Cabinet.* De eiusmodi ſecretioribus etiam quædam annotauit, is qui ſcripſit: *Hiſtoire Secrete de la Reine Zarah & des Zaraziens*, 1708. 12. 2. *Parties*; & *Suite de l'Hiſtoire ſecrete de la Reine Zarah & de la Zaraziens, ou la Ducheſſe de Marlborough demaſquee* 1712. 12. Idem inſtitutum tenent: *Memoires du Sieur* JEAN MACKY *Ecuyer, contenant principalement les Charácteres de la Cour d' Angleterre ſous le Regne de Guillaume III. & Anne I. à la Haye* 1733. 12.

§. XX.

Regum ex Guelfica gente ſapientiſſimorum & feliciſſimorum *Georgiorum I. & II.* res memoria dignas conſignare in vſum poſteritatis iam docti quidam viri cœperunt. Sic enim in Anglia editi: *The Annals of K. George, Year the Firſt, London* 1716. 8. Pleniorem apparatum ſiſtunt: *Memoires du Regne de George I. Roi de Grande Bretagne, à la Haye* 1729.-1730.

1730. 1731. 12. *V. Tomes*, *V. Voll.* quarum collector D. LIMIERS. *Vitam* quoque & *res geſtas Georgii I.* Regis heroico carmine deſcripſit ESAIAS PVFENDORFIVS *Cellis 1727. f.* ſingulisque paginis annotationes ſubiecit, quibus ad ſcriptores & Acta publica remittit. Coniugis, quae ipſi Principi Electorali nupſerat, infelicia fata memorat *Anonymus*, in: *Hiſtoire ſecrete de la Ducheſſe d' Hannover, Epouſe de George I. Roi de la Grande Bretagne, a Londres 1732. 12.* cui narrationi tamen admixta quae fabulam ſapere videntur. Singularia regiminis *Georgii I.* peti poſſunt ex ſequentibus: Initia nimirum regni & adhibitae tum caeremoniae ex duobus libellis germanice ſcriptis, petendae, quorum primus eſt: *Relation der Reiſe K. Georg I. von Hannover nach Londen, und deſſen Engliſche Krœnung, Hamburg 1714. 8.* alterum: *Nachricht von den Engliſchen Krœnungen, ſonderlich Georgii I. 1714. Hamburg 1715. 8.* De inquiſitione ex Decreto Parliamenti contra miniſtros Annae Reginae inſtitutos, quaedam memorat: *Rapport du Committe ſecret nomme par la Cambre baſſe de la grande Bretagne, pour examiner la derniere Paix par* ROBERT WALPOLE, *Amſterdam 1715. 8.* ex *anglico* translata. Cum qua coniungendi qui partem Actorum publicorum faciunt: *Articles d' Accuſation contre le Comte d' Oxford, 8.* Lectu dignae ſunt, ſed adhibito probe iudicio: *The Memoirs of* IOHN KEHR, *containing his ſecret Negotiations in Scottland, England, the Courts of Vienna, Hannover &c. with an Account of the Riſe and Progres of the Oſtend-Compagny, publiſh'd by himſelf, London 1716. 8.* & *gallice: Memoires de Mr.* IEAN KER *de Kersland, à Rotterdam 1726. 1727. 1728. 8. 3. Tomes*, nec non *germanice*, *Hamburgi 4.* Elegans & vtilis liber eſt: WILLIAM GIBSON *Hi-*

ſtory

ſtory of the Affairs of Europa (eſpecialy England) from the Peace of Vtrecht to the Concluſion of the Quadruple Alliance with a Treat of the Intereſts, of Europe, London, 1725. 8. Nec plane omittendum eſt ſcriptum, ſub titulo: *Die neuentdeckte Groß-Britanniſche Haupt-Verrætherey, nebſt dem umſtændlichen Bericht der Herren Deputirten, welche das Vnter Haus zu Befragung des bekannten Chriſtopher Layer, und anderer ernennen wollen, aus dem Engliſchen Memorial verteutſcht durch* MATTHESON, *Hamburg* 1723. 4. *Georgii II.* hodie auſpicato regnantis ſplendidiſſima Inauguratio deſcripta in: *Vollſtændiger Beſchreibung der Ceremonien bey dem hœchſtbeglückten Crœnungs-Feſt Ihro Kœnigl. Kœnigl. Maieſt. Maieſt. Georgii des II. und Wilhelminæ Carolinæ von Groß-Britannien, Franckreich und Irrland &c. Hannover* 1728. 4. Incomparabilis Reginæ *Carolinæ*, Patronæ ingeniorum & literarum, magno omnium luctu rebus humanis exemtæ, virtutes prædicarunt iam multi per Europam interque Anglos D. CLARKE in: *Eſſay Towards the Caracter of her late Maieſty Caroline Queen-Conſort of Great Britain &c.* quem libellum *germanice* exhibuit, additis variis in laudem Reginæ compoſitis GEBHARD LVDWIG MEYER, im *kurzen Verſuch den Character Ihro weiland Kœnigl. Maieſtæt Carolinæ, Kœnigin von Groß-Britannien zuentwerffen, Altona* 1738. 8.

§. XXI.

Ab *Anglia* progredimur ad *Scotorum* Hiſtoriam. IOANNIS *de* FORDVN, (qui Seculo XIV. vixit) *Scoti Chronicon genuinum, una cum eiusdem Supplemento ac continuatione*, quod integrum edidit de hiſtoria Magnæ Britanniæ meritiſſimus THOMAS HEARNE *Oxonii e Theatro Sheldoniano, Oxonii*

Oxonii 1722. 8. 5. Voll. ANDREAE MELVIN *Fragmentum de origine Gentis Scotorum Amſtelodami 1602. 8.* Ad Statum Choro-& Geographicum faciunt: WILLIAM CAMDEN *Deſcription of Scotland publiſh'd with Supplements of* IAMES DALRYMPLE, *Edimburg 1695. 8.* Plura *Chorographiæ* capita attingit congeſta multa cura ROBERTI SIBBALDI *Scotia illuſtrata, Edimburgi 1664. f.* quæ alias res naturales huius regni curioſe deſcribit. Nec reticenda: PERRVCCIO VBALDINI *Deſcrittione del Regno di Scotia & delle Iſole ſue adiacenti, Anverſa 1588. f. Reſpublica*, ſiue *Status Regni Scotiæ & Hiberniæ, Lugduni Batauor. 1627. 24.* ex *Buchanani, Boethii & Camdeni* ſcriptis decerpta exhibet. Quæ ad *Scotiam* referuntur Inſulæ *Orcades*. deſcriptæ in THORMODI TORFAEI *Hiſtoria Rerum Orcadenſium Libris III. Hafniæ 1697. f.* quibus Inſularum ſitus, numerus; Comitum, Epiſcoporum & Procerum origines, familiæ & geſta ad annum 1469. exponuntur. Addatur IAMES WALLACE *an Account of the Islands of Orckney, London 1700. 8.* Res geſtas conſignarunt: IOANNES MAIOR *Hiſtoria Maioris Britanniæ, tam Angliæ, quam Scotiæ, Pariſiis 1621. 4.* qui in commemorandis geſtis Scotorum copioſior eſt. IOANNES IONSIDONVS *Inſcriptiones* dedit *hiſtoriæ Regum Scoticorum, Amſtelodami 1602. 12.* DAVID CAMERARIVS *de Scotorum fortitudine, doctrina & pietate, ac de ortu & progreſſu hæreſis in regno Scotiæ & Angliæ libros IV. Pariſiis 1631. 4.* HECTOR BOETHIVS *Hiſtoriarum Scotiæ a prima gentis origine ad an. 1460.* ſcripſit ex commentariis MSCtis *Wilhelmi Elphiſtoun* Epiſcopi Aberdeenſis, Regni Cancellarii, magnam partem deſumtos, libros XVII. quorum XV. auctoris ſumptibus prodierunt *Pariſiis 1526. f.* apud *Aſcenſium*, inde inſi-

gne

gne & eleganter ſcriptum opus, additis reliquis duobus Boethii libris, & *Ferrerii* continuatione quæ leuis eſt editum *Pariſiis 1574. f.* ut multi ſcribunt. Extat tamen & alia Editio, ſequenti anno formis excuſa, hac inſcriptione: *Scotorum Hiſtoriæ, cum aliarum & rerum & gentium illuſtratione non vulgari, Libris XIX. cum continuatione Ioannis Ferrerii, Pedemontani*, ad an. 1500. perducta, quæ prodiit *Lauſannæ* apud *Franciſcum le Preux 1575. f.* Iis autem diſpiciendum relinquo quæ has inter ſit differentia, qui vtramque conferre poſſunt. Puto editos titulos ſaltim fuiſſe mutatos, vt ſæpe faciunt bibliopolæ. IOANNES porro LESLEVS, Scotus Romæ Exul *de origine, moribus & geſtis Scotorum a primordiis gentis ad an. 1562.* ſcripſit Libros X. quibus acceſſit: *noua regionum & Inſularum Scotiæ, cum vera eiusdem tabula topographica, deſcriptio, Romæ 1578. 4. & Londini 1674. 4.* quo ſingularia de ſtatu religionis memorat, idque ſæpe multo candore ſuorum errores quoque adgnoſcens. Inſertæ ſunt Regum icones & perducti hi commentarii ad *Mariam Reginam* vsque. Optimus in Hiſtoria Scotica eſt GEORGIVS BVCHANANVS, qui *Rerum Scoticarum Hiſtoriam* ad Iacobum VI. ad an. vsque 1571. Libris XX. ſcripſit, *Edinburgi 1582. f.* in qua non extat Dialogus de Iure Regni. Edita porro *Geneuæ 1583. f.* ad exemplar *Edimburgenſe; Bis* quoque *Francofurti 1594. & 1624. 8.* ſed parum culte & curate; *Lugduni* porro *Batauorum 1643. 8. Vltraiecti 1688. 8.* reuiſa cura *Roberti Sibbaldi* cum notulis quibusdam *Thom. Crowfordi & Irwini* iterum *ibid. 1697. 8. & Edimburgi 1700. 12.* atque inter *Opera* viri eruditiſſimi *Omnia*, quæ cura *Thomæ Rudimanni*, prodierunt *Edimburgi 1721.* quamvis titulus *an. 1715.* præferat f. duobus Voluminibus, quæ

recuſa, cum *Petri Burmanni* Præfatione, *Lugduni Batauorum* 1725. 4. Hiſtoria eſt gentis Scoticæ a prima origine vsque ad annum 1571. perducta eleganti grauique ſermone, omni fide & iudicio exquiſito perſcripta, licet eundem Mariæ Scoticæ infeſtiorem eſſe velit Camdenus, ſed ſine cauſſa. Acceſſit in multis huius Hiſtoriæ editionibus, Liber *de iure regni*, *apud Scotos*, ſingillatim *Edinburgi* 1580. 8. editus, in quo regiam autoritatem nimis deprimit, contra quem tamen calamum ſtrinxit *Guilielmus Barclaius*. Nec omittendi ſunt: DAVID HVME *General Hiſtory of Schottland*, *Edinburg* 1617. *f.* & *London* 1657. *f.* & IOHN MONNIPENNY *Abridgment of the Scotch Chronicles*, *London* 1612. 8. & *Edinburg* 1633. 8. vt & IAMES DRAKE *Hiſtoria Anglo-Scotica*, *or an impartial Hiſtory of wat happen'd between England and Scottland*, *London* 1703. 8. Bella cruenta inter Gentem vtramque geſta deſcripſerunt: ED. AYSCV *Hiſtory of the Wars, treaties &c. between England an Scottland*, *London* 1607. 4. IACOBI quoque HOELII extant *Bella Scot-Anglica*, *Londini* 1648. 4. & quæ notabilis eſt IOHN DRVMMOND *Hiſtory of Scotland*, *or Annals of the Reign of K. Iames the I. the II. the III. the IV. and the V. London* 1655. *f.* & *ibid.* 1681. 8. ſucceſſit: *A Continuation of* DRVMMOND'S *Hiſtory of Scotland*, *London* 1700. 8. Inter ſingularia ſcripta non omittendæ: *Epiſtolæ Iacobi IV. Iacobi V. & Mariæ, Regum Scotorum*, Volumen Primum, *Edinburgi* 1722. 8. nec non: *Epiſtolæ Iacobi IV. Iacobi V. & Mariæ Regum Scotorum*, Volumen Secundum, *Edinburgi* 1724. 8. Vltimam Hiſtoriæ Scoticæ Periodum memorabilem maxime facit *Vnio* cum Anglia, arctior, ita facta vt ſub *Magnæ Britanniæ* appellatione, iam vnum ſit Regnum. De qua ſingula-

gularia narrant: *Memoirs concerning the Affairs of Scotland from Queen Annes Succeſſion to the Throne, to the Commencement of the Vnion of the two Kingdoms of Scotland and England, London 1714. 8.* quarum auctor GEORG LOCKHART partibus Iacobiticis addictus. His oppoſitæ: *Memoirs of Nord Britain. London 1715. 8. Hiſtoire Ciuile & Eccleſiaſtique d'Ecoſſe par Mr.* R. KEITH, vid. Bibliotheque Britannique P. I. T. VIII. & P. II. T. IX. *Vitam S. Margaretha*, Reginæ Scotiæ ſcripſit GVILIELMVS LVDOVICVS LESLEVS, italico ſermone, *Romæ 1675. 12.*

§. XXII

Notiſſima eſt *Stuartorum* Familia in Scotiæ Regno, de qua extant: *Memoirs of the Family of the Stuarts, Londini 1683. 8.* quam a prima origine deducit auctor, ROBERT WATSON, cauſſam Mariæ Stuartæ exponit, ſed defendere conatur. Add. *The Tragical Hiſtory of the Stuarts*, quæ extat Tom. II. libri: *Secret Hiſtory of Whitehall* Plures in Mariæ Reginæ hiſtoria fuerunt occupati. De *vita & rebus geſtis Mariæ Scotorum Reginæ Scriptores XVI.* iunctim edidit latino & gallico ſermone exaratos editosque SAMVEL IEBB, *Londini 1725. f. 2. Tomis.* Cuius Collectionis *Tomo Primo* continentur: 1) D. CHAMBRE *de la Succeſſion des Femmes au Gouvernement*; 2) IOANNIS LESLAEI *de titulo & Iure Mariæ Scotiæ Reg. in Succeſſionem Angliæ*, (*Rhemis* alias 1580. 4. ſingillatim editus libellus) 3) EIVSD. *de rebus geſtis Scotorum ſub Maria*; 4) GEORGII BVCHANANI *detectio Mariæ Reginæ Scotiæ*; edita quoque Tomo I. Operum Buchanani & 1582. 8. ſingillatim; 5) ANONYMI *Hiſtoire tragique de Marie &c. touchant la Conjuration faite contre le Roi ſon Mary*; 6) OBERTI BARNESTAPOLII *ſiue* ROBERTI

TVRNERI *Maria innocens a cæde Darleiana*; (excuſum antea opuſculum *Ingolſtadii* 1588. 8.) 7) ANONYMI ſiue FRANCISCI de BELLEFOREST *l'Innocence de la Marie d'Ecoſſe*, edita alias *Lyon* 1592. *Tomo* autem *Secundo* comparent: GEORGII CONAEI *Vita Mariæ*; alias edita *Romæ* 1624. 12. *Wirceburgi* 1624. 8. 2) NICOLAI CAUSIN. *Hiſtoire de la Reine Marie*; 3) FAMIANI STRADAE *narratio de vita & morte Mariæ*; 4) ROMOALDI Scoti, *Summarium rationum, quibus perſuaſa Eliſabetha Mariam occidendam curauit*; 5) AD. BLACKWOOD *Martyre de la Reine d' Ecoſſe*; 6) ANTONII *de* HERRERA *Hiſtoria de lo ſuccedido en Eſcocia*; 7) *Extrait de Memoires de* MICHAEL *de* CASTELNAU *& des Additions de Mr. le Laboureur*; 8) AN. *la Mort de la Reine d'Ecoſſe*; 9) de BOUAGES *Oraiſon funebre de la Reine d'Ecoſſe*. His coniungenda WILHELMI VDALL ſcripta anglice *Hiſtoria Vitæ & Mortis Mariæ Stuartæ Scotorum Reginæ ab an.* 1559. *ad an.* 1585. *Londini* 1624. *f.* & *Londini* 1636. 8. priori editioni præfixum erat nomen W. STRANGVAGE. itidem anglice edita: *Hiſtoria Mariæ Reginæ Scotiæ & Regis Henrici VI.* auctore WILHELMO SANDERSON, *London* 1656. 8. & alia *Vitæ* infelicis huius Principis deſcriptio *anglice* facta, quæ germanice edita interprete *Mattheſon* ſub titulo: *die Geſchichte von dem Leben und von der Regierung Mariæ Kœnigin der Schotten*, *Hamburg* 1728. 8. ex optimis monimentis conducta. *Hiſtoire de la mort de Marie Stuart, avec pluſieurs Lettres de cette & de Michel de* CASTELNAU. impreſſa eſt Tomo I. L. III. c. I. ipſius, *Memoires*, quæ editæ *Paris* 1659. *f.* *Mariæ Stuartæ ſupplicium & mors pro fide Catholica conſtantiſſima*, ſcripto exhibita *Coloniæ* 1587. 8. Exoticis quoque linguis ſcriptæ Narrationes ſingillatim extant, vtpote: *Della Morte*

della

della Regina di Scotia moglie di Franceſco II. Rè di Francia, in Vicenza 1587. 8. & alia: *La mort de la Reine d'Ecoſſe, Doüairiere de la France, où l'on voit la Procedure de ſon Execution, ſes Funerailles &c.* 1588. 8. Pro innocentia Reginæ ſcripta: *Summaria rationum, quibus Cancellarius Angliæ, & Prolocutor Pukeringius, Eliſabethæ Reginæ Angliæ perſuaſerunt, occidendam eſſe Reginam Scotiæ Mariam Stuartam, cum eorundem Confutatione,* auctore ROMVALDO SCOTO, *Ingolſtadii* 1588. 8. *Coloniæ* 1627. 8. eiusmodi Scriptis oppoſita: *Apologie, ou Defenſe de l'honorable Sentence & très-juſte Execution de Marie Stuart, Reine d'Ecoſſe, avec les Actes, qui ſervent à juſtifier la trahiſon de la dite Reine contre la Reine Elizabeth traduite de l'Anglois* 1588. 8. Nec omittenda heic: *Relatio Mortis Dauidis Rizzi,* Aulici Mariæ Reginæ Scotorum in dictæ Principiſſæ cubiculo trucidati an. 1565. a D. RVTHEN. *teſte oculato conſcripta, Londini* 1699. 8. *anglice.* Hosce de infeliciſſima Regina ſcriptores hiſtoricos inſigniter illuſtrant IACOBI ANDERSON *Collections Relating tho the Hiſtory of Mary Qveen of Scotland, Londini* 1729. 4. *IV. Voll.* qua Acta & documenta ex publicis tabulis protracta libellique rariſſime obuii, omnia, ſi vnicum latinum excipias Anglica vel Scotica dialecto, exarata exhibentur, qualis eſt *Defenſio honoris Mariæ Scoticæ* ex editione *Leodienſi* 1571. quæ nomen præfert *Morgani Philippi,* ab aliis vero *Ioanni Leſlæo* adſcribunt, cuius alia huic Collectioni præſtantiſſimæ inſunt. Quæ anno 1644. & duobus ſequentibus geſta fuerunt apud Scotos, exponuntur in libro, cui titulus: *de rebus a Iacobo, Marchione Montisroſarum in Scotia geſtis Londini* 1662. 12.

§. XXIII.

Bibliothecam Hiſtoricam Hiberniæ, anglico ſermone: *The Iriſh hiſtorical library*, *Dublini 1724. 8.* ſummo ſtudio condidit WILHELMVS NICOLSON Epiſcopus Derryenſis eademque ex Bibliotheca Collegii Trinitatis prope Dublinium & Ducis Chandoſii, ſcriptores ac monimenta edita & inedita, quæ vſui eſſe poſſunt Hiſtoriam Hiberniæ ſcripturo, diligentiſſime commemorauit. Ad *hiſtoriam Hiberniæ* facit qui & *Libros II.* de *Scriptoribus Hiberniæ* dedit elegantiſſimus liber IACOBI WARAEI *de Hibernia & antiquitatibus eius*, *Dublini 1639. 4.* & *ex ſecunda Editione Londini 1658. 8.* quo notitiam ſtatus antiqui Hibernici optime expoſuit, proſtat *anglice* inter Opera reliqua egregii huius Rerum Hibernicarum promi condi, *Londini & Dublini 1705. f.* Ad illuſtrandas antiquitates & res medii æui Hiberniæ maxime eccleſiaſticas facit *Veterum Epiſtolarum Hibernicarum Sylloge*, quam collegit & recenſuit IACOBVS VSSERIVS, poſt editiones *Dublinienſem & Pariſinam* recuſæ *Herbornæ 1696. 4.* GODOFREDI KEATING *Hiſtoriam generalem Hiberniæ*, ex probatiſſimis documentis compoſitam, ex hibernico idiomate in anglicam translatam, emendatamque produxit DERMITIVS CONNOR, ſub titulo: *The general Hiſtory of Ireland*, *Londini 1723. f.* in præfatione auctor veterum Hibernorum chronica, quæ ipſius tempore adhuc extabant, curioſe recenſet. Ex eo plurima deſumſit epitomator Hiſtoriæ Hibernicæ H. MAC CVRTIN, cuius liber *Brief Diſcourſe in vindication of the Antiquity of Ireland*, *Dublini 1717. 4.* prodiit. IACOBI WARAEI *Rerum Hibernicarum Annales ab anno 1485.* vsque ad annum 1558. prodierunt *Dublini 1664. f.* & *Londini*

dini 1658. 8. qui & *anglice* editi ſub titulo: IAMES WARE *the Antiquities and Hiſtory of Ireland, London* 1705. f. qua editione vitæ quorundam Scriptor. Hyberniæ additæ. THOMAS CARVE exhibuit *Lyram* ſiue *Anacephalæoſin Hibernicam, Sultzbaci* 1666. 4. in qua de origine, nomine, moribus & ritibus gentis Hibernicæ agit, atque annales Hibernicos excerpſit, ſed confuſus eſt ſcriptor, qui multa de iuribus pontificum, reliquiis Sanctorum & ſimilia interſpergit. *Reſpublica Hiberniæ*, inter *Elzevirianas* cum *Scotiæ* eſt edita *Lugduni B.* 1627. 24. & varia Excerpta ex *Camdeno*, *Speedo*, & aliis ſcriptoribus continet. MEREDITH HANMER *Chronicon Hiberniæ*, *Dublini* 1633. indicio doctorum virorum editum, eorum fide adiungo. EDMVND CAMPIAN *Hiſtory of Ireland*, *by* IAMES WARE, edita *Dublin* 1633. 8. PETRI LOMBARDI Theologi Louanienſis & Archiepiſcopi Armachani titularis habemus præterea *Commentarium de Regno Hiberniæ*, *Louanii* 1632. 4. quo geographice potiſſimum de Hibernia agit, & de ſtatu miſero Catholicorum querelas facit & remedia commendat. PHILIPPI OSVLLEVANI *Compendium Hiſtoriæ Hibernicæ*, *Olyſſiponæ* 1621. 4. RICHARDI STANIHVRSTII *de rebus in Hibernia geſtis Libri IV.* acceſſere annotationes ad *Sylveſtrem Gyraldum*, de *rebus Hiberniæ*, *Antwerpiæ* 1584. 4. ANTONII PRODINI extat *Deſcriptio Regni Hiberniæ*, & *de prima origine motuum regnante Carolo I. Romæ* 1721. 4. RODERICI OFLAHERTY *Ogygia*, *ſeu rerum Hibernicarum chronologia*, *Londini* 1685. 4. Ex vetuſtis Hiberniæ monumentis, ſed quæ dubiæ fidei pleraque ſunt, primos incolas indicare voluit, coloniasque varias in hanc Inſulam deductas, Reges inde Hiberniæ recenſet, hosque inter Regum Chriſtianorum quadra-

ginta octo catalogum dedit. Plenior adhuc eſt RICHARD COX *Hibernia Anglicana, or the Hiſtory of Ireland from the Conqueſt thereof by the Engliſh to his preſent time, London 1689. f.* qua omnem Hiberniæ hiſtoriam a prima eius per Anglos ſubactione, in hunc vsque diem recenſet. Recentiora potiſſimum tempora illuſtrant, & cauſſas circumſtantiasque motuum & bellorum in hac Inſula geſtorum indicant, ſequentes narrationes: *A Proſpect of the State of Ireland from the Year of the World 1756. to the Year of Chriſt 1652. by* P. W. *i. e.* PETER WALSH, *London 1682. 8. & The Memoirs of* IAMES Lord ANDLEY *Carl of* CASTLEHAVEN, *concerning his Carriage of the Wars of Ireland, from 1642. to 1651. written by himſelf, London 1680. 8.* nec non: *Memoirs of the Marquis* CLANRICARDE *relating to the Treaty between de Duke of Lorrain and the Iriſh Commiſſioners from 1650. to 1653. with Obſervations concerning the Antiquities of Ireland, London 1722. 8.* add. EDWARD *Earl of* CLARENDON *Hiſtory of the Rebellion and civil Wars in Ireland, London 1740. 8.* atque *The Memoirs of Ireland, London 1717. 8.*

§. XXIV.

Notitiam *Magnæ Britanniæ* dant ſequentes Scriptores: THOMAS SMITH, vir politice doctus, cuius *de Republica & adminiſtratione Anglorum* libri III. extant in latinum conuerſi a *Ioanne Buddeno, Lugduni Batauorum 1630. 1641. 24.* apud Elzeuirios & *Argentorati 1625. 8.* loco non indicato, qui licet breuis ſit, accurata tamen eſt de republica & adminiſtratione Angliæ, qualis ſub Eliſabetha fuit, deſcriptio. IOACHIMI HAGEMEIERI *Epiſtolas duas de ſtatu M. Britanniæ Francofurti 1678. 4.* habemus. Gallico ſermone prodiit

diit: *Etat preſent d'Angleterre, à Amſterdam 1672. 12.* CAMDENVS quoque in *Britannia* ſua ſtatum politicum deſcribit. Breuiter eundem ſtatum exponit MARCVS ANTONIVS CORRIER, *in Relation d'Angleterre, à Montbeliard 1667. 12.* in qua occaſione legationis ſuæ, quam Reipublicæ Venetæ nomine ſuſcepit, multa ipſi inueſtigare datum eſt. Sic etiam prodierunt *Comitiſſæ d'* AUNOY *Memoires de la Cour d'Angleterre, à la Haye 1695. 12.* quæ tamen non in omnibus fidem merentur. Optimum eſt Scriptum EDVARDI CHAMBERLAYNE Iuriſconſulti Angli *Magnæ Britanniæ Notitia, or the preſent State of Great-Britain* primum edi cœpta *a. 1668.* a filio vero *Ioanne* continuata, qui *London* anno *1708. 8.* curauerat Editionem *vigeſimam ſecundam*, quæ prioribus longe inſtructior, quum poſt *Vnionem*, Notitia *Scotiæ*, acceſſiſſet, iam *editionibus*, additis *verſionibus Gallicis ad ſextum & vigeſimam auctis*. Idem argumentum curate tractauit GVY MIEGE Helvetus, ſed per triginta annos in Anglia verſatus, cuius commentarii anglice prodiere, hoc titulo: *The new State of England under K. William and Q. Mary by G. M. London 1691. 8.* germanice edidit additis multis IOANNES BERNHARD HEINZELMANN ſub titulo: *Des Herrn Guy Miege Geiſt- und Weltlicher Staat von Groß-Britannien und Irrland nach der gegenwærtigen Zeit, Leipzig 1718. 4.* Recentior Gallica Editio prodiit ſub titulo: *Etat preſent de la Grande Bretagne ſous George II. à la Haye 1729. 8. 3. Voll.* De fortunato *Britanniæ* Statu Rege *Georgio I.* ſingulariter exponit libellus inſcriptus: *The State Anatomy of Great Britain, London 1717. 8.* cui cum oppoſuiſſet *Anonymus: Remarcks on the State Anatomy of Great Britain, London 1717. 8.* ille repoſuit: *The ſecond part of the*

of the State Anatomy of Great Britain, London 1717. 8. Breuior THOMAE WOOD *Notitia Angliæ, ſiue de præſente Angliæ ſtatu, Oxonii* 1686. 12. Germanico idiomate edita das *Neugebarniſchte Gros-Britannien, Nürnberg* 1691. 4. & FVNCKENS *Groß-Britanniſcher Thron und Kron, Nürnberg* 1680. 12. ſed leuioris ſunt momenti. Olim vſui erat: *der Engellandiſche und Hollandiſche Staat unſerer Zeit, worinnen dieſer beyden Nationen gegenwärtige Beſchaffenheit, Reichthum und Macht, ingleichen dererſelben vor die allgemeine Freyheit Europæ abgefaßte Conſilia, Allianzen, Kriegs-Rüſtungen beſchrieben werden, Cœlln* 1702. 4. Ad Statum Politicum, qui ſub *Cromwellio* fuit, facit: *Ratio conſtituta nuper Reipublicæ Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ, vna cum Inſulis aliisque locis eius ditioni ſubiectis penes Protectorem & Parlamentum*, ex Anglico in latinum verſa, *Hagæ Comitum* 1654. 12. In hac auctor demonſtrare voluit, conſtitutionem hanc non modo priorum mutationum rationibus conuenire, & ex illis neceſſario ſequi; ſed iis etiam, quæ a parlamento & exercitu declarata palam atque acta ſunt, prorſus eſſe conſentaneum. *Breuiarium Hiſtoriæ Parlamenti* prodiit *Lugduni Batauorum* 1651. 12. *Dialogus de fundamentis Legum Angliæ & de conſcientia, Londini* 1528. 8. Nobiliſſima quoque Notitiæ Magnæ Britanniæ capita, ſingularibus & ſæpe contrariis ſcriptis fuere excuſa, quorum inſignis copia prodiit, ex qua longa ſerie aliquot annotabimus. Sic ſupremum & independens Ius Regis Angliæ vindicauit ADAM REVTER in *Defenſione Libertatis Anglicanæ, ſeu Demonſtratione Regnum Angliæ non eſſe Feudum Pontificis, contra Martinum Becanum, Londini* 1613. 4. De *Proedria Regum Angliæ* extat *Diſceptatio ſuper dignitate & magnitudine Regno-*

rum Britanniæ & Gallici habita in Concilio Conſtantienſi Londini 1690. 8. eadem tractat: IACOB HOWEL *Diſſertatio de præcedentia Regum, in qua præcipue Regis Magnæ Britanniæ Iura, Prærogatiuæ & Præeminentia vindicantur, ex Anglico latine verſa per B.* Harriſium, *Londini 1664. 8.* Prærogatiuis Angli quoque adſcribunt *Donum curandi Strumas,* de quo extat: GVILIELMI TOOCKERI *Chariſma, ſiue Donum Sanationis, vbi præcipue agitur de ſolenni & ſacra ſtrumæ ſanatione Regibus Angliæ divinitus conceſſa, Londini 1597. 4.* WILLIAM STAVNFORD commentationem compoſuit *of the Kings Prerogative, London 1567. 4.* idem argumentum tractauit, Iura *Parliamenti* cumprimis extollens WILLIAM PRYNNE, libro inſcripto: *the Souveraings Power of Parliaments and Kingdoms, London 1643. 4.* THOMAE SMITHO Iuriſconſulto Angliæ clariſſimo adſcribitur liber a quibuſdam, cuius titulus: *The Authority, form and manner of holding Parliaments, London 1685.* Pro *Domus* vt vocant *Communium* Iuribus editum WILLIAM PETYT *Ius antiquum Communium Angliæ aſſertum, vbi dilucide probatur, eos conſtituere Parlamenti partem eſſentialem, Londini 1680. 8.* Notabilis non minus: *The Prerogative of Parliaments in England by* WALTER RALEIGH, *London 1657. 12. & A Manuell of ſome particular Rights and Priviledges belonging to the High Court of Parliament by* ROBERT DERHAM, *London 1647. 12.* Multa ad *Parliamentorum* Hiſtoriam facientia & ad exactiorem cognitionem illuſtrium *Angliæ* Familiarum, Perſonarum ad maiora Populi Concilia admiſſarum conduxit WILHELMVS DVGDALE Eques auratus principaliſque Armorum Rex, in vtili collectione, quæ inſcribitur: *A Copy of all Summons of the Nobility to the Parliaments, London 1685. f.* Partium illarum

illarum magnarum in quæ Anglica gens eſt diviſa harumque circa ſacrum & ciuile regimen principia libere deſcripſerunt duumuiri exteri THOYRAS RAPIN in *Diſſertation ſur les Wighs & les Torys*, *Haye 1717. 12.* & de CIZE *Hiſtoire du Whigisme & du Torisme*, *Leipſic 1717. 12.* quæ & germanice ibid. verſa prodiit. Vtriusque partis errores indicare voluit *Anonymus* edito libello: *Faults of both Sides, or an Eſſay of the Original Progreſs and miſchievous Conſequences of the Factions in this Nation*, *London 1710. 8.* germanice *Lipſiæ 8.* editus. Recentiori æuo prodiit: *La Defenſe des Droits des Communes d'Angleterre, traduite de l'original Anglois, Rotterdam 1702. 12.* Cæremonias in Aula Regis adhibitas & adhibendas curioſa conſignatione illuſtrauit libellus inſcriptus: *Finetti Philoxenis: Some choice obſervations of* IOHN FINETT, *Maſter of Ceremonies, touching the Reception, Precedence and treatment of forreign Ambaſſadors in England, London 1656. 8.* & *germanice*, cum doctiſſima Præfatione *G. S. Treueri 8.* De publicis reditibus in Britannia Romanorum & Anglorum, & in primis, de modo adhibendi bona confiſcata ad debita publica delenda, exponit liber, cui index: *A Diſcourſe upon Grands and Reſumtions, London 1700. 8.* Aerarii publici & Theſauri Regii hiſtoriam tradit Auctor *Anonymus* in: *The Royal Treaſury of England, or an Hiſtorical Account of all Taxes from the Conqueſt to this preſent Year, London 1725. 8.* Monetariæ rei hodie egregiæ mutationes legas in: *Nummi Britannici Hiſtoria, or an Hiſtorical Account of English Money from the Conqueſt, to K. Iames I. London 1726. 8.* *Cancellariæ Regiæ* ordo deſcriptus in: *A Collection of the Ordres of Chauncery, London 1652. 12.* cum fig. De vnione Scotiæ atque Hiberniæ habemus

FRAN-

FRANCISCI BACONIS VERVLAMII *felicem Scotiæ cum Anglia vnionem*, item conſiderationes vnionem Regni Angliæ & Scotiæ concernenentes, quæ inter eius *Opera* continentur. ALBERICI GENTILIS diſcurſum *de vnione Angliæ & Scotiæ, Londini 1603. 8.* qui poſtea inter eiusdem diſcurſus regales recuſus eſt *Helmſtadii 1669. 4.* Facta demum hæc *Vnio*, regnante *Anna, a. 1707.* de qua extat elegans Oratio IOA. BVRCHARDI MENCKENII *de Vnione Angliæ & Scotiæ, ſub auſpiciis Annæ Reginæ Angliæ, ipſo die Annæ* dicta, præſentibus Regum Principumque Legatis in primis *Robinſonio*, Britannico Legato, Lipſiæ tum congregatis, *Lipſiæ 1707. f.* *Magnæ Britanniæ Speculum* anglico ſermone ſcriptum prodiit *Londini 1683. 12.* quo auctor & naturalem & politicum ſtatum exponit, iuri ſucceſſionis tamen & cauſſæ pontificiorum potiſſimum fauet. *Aulam Regis Iacobi* deſcripſit *anglice* A. D. B. *Londini 1619. 4.* AVGVSTINVS HOLTERSEN edidit *Engellands Appellation und Beruffung von der geheimen Raths-Verſammlung zu Witthal an und für den groſſen Rath dieſer Nation oder die im Parlament verſammlete Edelen und Gemeine, 1673. 12.* qua artes coronæ Gallicæ explicat, quibus vſa fuerit, Anglos in bellum Belgicum implicandi. IO. SKENAENI Regiæ Mai. a Conſiliis & Archiuis publicis habemus *Regiam Maieſtatem Scotiæ* ſiue *Scotiæ Veteres Leges & Conſtitutiones, Edinburgi 1609. f.* DAVIDIS CHAMBRE *la Recherche des Singularités plus remarquables concernant l'Etat d'Ecoſſe, à Paris 1580. 8.* Vetuſtatem Regni Scotici omnibus modis aſſerere anniſus GEORGIVS MACKENZIVS Eques auratus & Aduocatus regius in Scotia, in libro: *A Defence of the Antiquity of the Royal line of Scotland, London 1685. 8.* idem liber latine prodiit

hoc

hoc titulo: *Defenſio Antiquitatis regalis Scotorum Proſapiæ Libris Epiſcopi Aſſaphenſis & doctiſſimi Stillingfleti oppoſita* auctore GEORGIO MACKENZIO, *verſa a* P. S. *Traiecti ad Rhenum 1689. 8.* Idem MACKENZIVS, aduerſus *Buchanani* Dialogum de *Iure Regni apud Scotos*, edidit: *Ius Regium, or the juſt and ſolid foundations of Monarchy, London 1684. 8.* cui commentario varia ad notitiam Scotiæ inſerta. Sic etiam prodiit *Reſpublica, ſ. ſtatus regni Hiberniæ & Scotiæ diuerſorum Auctorum, Lugduni Batauorum 1628. 12.* Legum Angliæ veterum optima Collectio ea, quæ inſcripta: *Leges Anglo-Saxonicæ Eccleſiaſticæ & Ciuiles; accedunt Leges* Eduardi *latinæ* & Guil. Conqueſtoris *Gallo Normannicæ*, & Henrici I. *latinæ*, cum Henrici Spelmanni *Codice veterum Statutorum Angliæ*, & GVIL. NICOLSONI *Diſſertatione, de Iure feudali veterum Saxonum*, cum Notis, Verſione & Gloſſario DAVIDIS WILKINS, *Londini 1721. f.* Coniungendæ hoc in argumento: *Reliquiæ Spelmannianæ, or the poſthumous Works of* HENRY SPELMANN *of the Laws and Antiquitaties of England, Oxford 1698. f.* Continetur in hac collectione primum Diſſertatio *de origine, incrementis, propagatione & conditione feudorum militarium in Anglia*, Diſſertatio *de antiqua regiminis Anglicani forma, de Parlamentis, de diebus iuridicis*, & quæ ſunt ſimilia.

§. XXV.

Eccleſiaſticæ gentis Anglorum Hiſtoriæ Fontes recludunt *Concilia Nationalia*, quorum inſignem vtiliſſimamque Collectionem erudito conduxit labore HENRICVS SPELMANNVS, cuius *Concilia, Decreta, Leges, Conſtitutiones de re Eccleſia Britanniæ*, edita primum *Tom. I. Londini 1639. f.*

& Tom.

& *Tom. II. 1664. 2. Voll.* recuſa ſub titulo: *Conciliorum magnæ Britanniæ & Hyberniæ, a Synodo Verolamenſi A. D. 446. ad Londinenſem A. D. 1717. Londini 1737. f. IV. Voll.* quam curauit DAVID WILKINS ArchiDiaconus Suffolcienſis & Canonicus Cantuarienſis, qui addidit varia quæ in huiusmodi Collectione vix quisquam quæreret. Cum his omnino coniungendum: WILHELMI LINDWOOD *Prouinciale, Pariſiis 1506. f. & Oxonii 1679. f.* quo varii Canones & Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ſunt collectæ, quæ Eccleſias Britannicas tangunt. In ipſa Hiſtoria præcipuus eſt teſtis *Venerabilis* BEDA *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum Libris Quinque,* qui ſæpius editi, ex quibus Editionibus notamus ſequentes: nimirum *Antwerpiæ 1550. f.* & in Collectione Scriptorum Rer. Brit. *Heidelbergenſi 1585. f.* cum Paraphraſi *Anglo-Saxonica,* Regis *Aelfredi, Cantabrigiæ 1644. f.* atque ſub titulo: BEDAE Presbyteri, & FREDEGARII *Scholaſtici Concordia editæ a* PETRO FRANCISCO CHIFLETIO *Pariſiis 1681. 4.* nec non cum reliquis *Bedæ Operibus,* ex eleganti Editione, quæ curis *Ioannis Smith* fuit edita *Cantabrigiæ 1722. f.* cum fig. Facit huc quoque ex parte ODERICI VITALIS *Hiſtoria Eccleſiaſtica,* in rariſſima *Scriptorum Rerum Normannicarum* Collectione *DuCheſniana.* Plenæ curioſarum obſeruationum & eruditionis EDVARDI STILLINGFLEET *Origines Britannicæ, or the Antiquities of British Churches, London 1685. f.* Continuationem fecit IOANNES INETT Regiæ Mai. Sacellanus Ordinarius, Libro inſcripto: *Origines Anglicanæ, or a Hiſtory of the English Church, London 1704. f.* qua incipit, vbi Epiſcopus *Stillingfleet* finiuerat, relationemque negotiorum Eccleſiæ Anglicanæ a prima inter Anglo-Saxones Eccleſiæ Chriſtianæ plantatione,

ad

ad Normannorum vſque tempora, geſtorum, exhibet. Eruditiſſimus quoque Hiberniæ Primas IACOBVS VSSERIVS *de Primordiis Eccleſiarum Britannicarum, Dublini 1639. 4.* pereruditas inſtituit inueſtigationes, quæ emendatæ & non poenitendis acceſſionibus locupletatæ iterum excuſæ, ſubtitulo *Britannicarum Eccleſiarum Antiquitates, Londini 1687. f.* De *Antiquitate Britannicæ Eccleſiæ & Priuilegiis Eccleſiæ Cantuarienſis* Commentarii editi *Hanouiæ 1605. f.* quorum auctor MATTHAEVS PARKER ArchiEpiſcopus Catuarienſis. Partium ſtudio plerumque dediti ſunt & addicti Sacris Romanis & multi quoque Proteſtantium Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Britannicæ Scriptores recentiores. RICHARDVS enim SMITHEVS *Florum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum Libros Septem* conduxit *Pariſiis 1654. f.* editos, quibus demonſtrare volunt, ab omni tempore vſque ad Henrici VIII. ætatem, Anglos catholicæ religioni fuiſſe deditos, ideoque de ſanctis illorum epiſcopis, aliiſque viris religioſis agit, Angloſque vt in eccleſiam reuertantur, exhortatur. RICHARDVS BROVGTON ſcripſit *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Magnæ Britanniæ*, anglice, *Londini 1651. f.* Idem quoque ſcripſit *Monaſticum Britannicum*, concernens fundationem Monaſteriorum &c. magnæ Britanniæ, *Londini 1655. 8.* Extat porro *Church Hiſtory from the time of Chriſt tul the Year 1648. by* THOMAS FVLLER, *London 1655. f.* Similem hiſtoriam debemus HIERONYMO HARPSFIELD ſub titulo: *Eccleſiaſtical Hiſtory of the British Church, Duaci 1622. f.* verum auctor in Proteſtantes eſt iniquior. Multum laboris conſumſit MICHAEL ALFORDVS alias *Griffith*, qui compilauit: *Annales Eccleſiaſticos & ciuiles Britannorum, Saxonum, Anglorum, Leodii 1663. f. IV. Voll.* IEREMIAE COLLIER extat *Eccleſiaſtical Hiſtory of Great Britain II. Tomes.*

Tomes, *London Tom. I. 1708. Tom. II. 1714. f. 2. Voll.* ArchiEpiſcoporum & Epiſcoporum vitas & geſta, ex Proteſtantibus ſummo ſtudio conquiſiuit & ſimul varia capita Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Britanniæ illuſtrauit HENRICVS WHARTON in *Anglia Sacra, ſiue, Collectione Hiſtoriarum, partim antiquitus, partim recenter ſcriptarum de ArchiEpiſcopis & Epiſcopis Angliæ, a prima ſidei Chriſtianæ ſuſceptione ad An. 1540. nunc primum in lucem editarum*, Tomus *Primus*, *Londini 1691. f.* quo de ArchiEpiſcopis & Epiſcopis Eccleſiarum Cathedralium, quas Monachi poſſederunt, fit narratio; Tomus vero *Secundus Londini*, *1691. f.* varia monumenta antiqua ad Hiſtoriam Eccleſiæ Anglicanæ ſpectantia, & inprimis de vitis & rebus geſtis ſiſtit. FRANCISCVS GODWINVS anglice primum *Catalogum* exhibuit *Epiſcoporum Angliæ, Londini 1615. 4.* poſt latine factum, *Londini 1616.* & auctiorem *1621. 4.* IOANNIS *le* NEVE *Vitæ & Characteres &c. omnium Proteſtantium Epiſcoporum Eccleſiæ Anglicanæ editæ Londini 1720. 8.* IDEM compoſuit: *Faſtos Eccleſiæ Anglicanæ, or an Eſſay towards deducing a regular Succeſſion of all the principal Dignitarces in each Church of England and Wales, London 1716. f.* Iungenda his HENRICI WHARTON *Hiſtoria de Epiſcopis & Decanis Londinenſibus & Aſſauienſibus, Londini 1695. 8.* In ſingulari libro, qui inſcriptus: *Textus Roffenſis* acceſſerunt: *Profeſſionum Angliæ Epiſcoporum formulæ*, quæ editæ cura THOMÆ HEARNE *Oxonii 1720. 8.* *Monaſteriorum* præcipue *S. Benedicto* ſacratorum origines & fata inſigni opere eodemque rariſſimo expoſuerunt ROGERIVS DODSWORTH & GVILIELMVS DVGDALE *Monaſtico Anglicano, Londini 1655. f.* Tom. I. *2. Voll.* it. *1658.* it. *1682.* Tom. II. *Londini 1661.* it. *1673. 2. Voll.*

Tom. III. *Londini* 1673. 1. *Vol.* iteratæ priorum Tomorum editiones forte in mutatione tituli, vti fieri ſolet, conſiſtunt. Huius *Monaſtici* Supplementa conſarcinauit, inque his origines omnium Ordinum religioſorum, qui vnquam in Magna Britannia extiterunt, quorumque nulla plane mentio in *Monaſtico* facta, aperuit, Diplomatibus copioſe firmauit, inſcriptionem operi hanc fecit IOANNES STEVENS: *The Hiſtory of the antient Abbeys, Monaſteries, Hoſpitals, Cathedral and Collegiate Churches; being two additional Volumes tho Sir* WILL. DVGDALE's *Monaſticum Anglicanum*, by IOHN STEVENS, *Londini* 1722. *f. Vol. I. & Londini* 1723. *f. Vol. II.* Idem quem excitauimus WILLIAM DVGDALE compoſuit *Hiſtory of S. Paul's Cathedral in London from its fundation to the Year* 1685. *with an Account of the Cathedrals of the Province of Yorck; publish'd by* EDWARD MAYNARD, *London* 1716. *f.* cum figuris æneis pluribus. Alterius celeberrimæ Abbatiæ fata commemorauit IOHN DART in libro, cui index: *Weſtmonaſterium, or the Hiſtory and Antiquities of the Abbey-Church of Peter's Weſtmünſter, II. Tomes, London* 1725. *f.* 2. *Voll.* cum figuris æneis elegantiſſimis. Extant porro plures ſingularium Eccleſiarum, Abbatiarum &c. deſcriptiones, quæ omnem Hiſtoriam Eccleſiaſticam Anglicam mirifice illuſtrant, nimirum: SIMON GVNTON conquiſiuit *The Hiſtory of the Church of Peterburgh, London* 1686. *f.* Multum quoque laboris adhibuit IOHSTE KENNET, qui inueſtigauit *Antiquitates Parochiales*, quas in Hiſtoria Ambrosduni, Birini Caſtri aliorumque adiacentium locorum in Comitatu *Oxonienſi & Buckinghamenſi* eruit *Oxonii* 1695. 4. HEMINGI *Chartularium Eccleſiæ Wigornienſis* lucem vidit editore diligentiſſimo *Thoma Hearne, Oxonii* 1723. 8. 2. *Voll.* acceſſere *Pars* Libri *the Domesday*, quæ ad Eccle-

Eccleſiam *Wigornienſem* ſpectat, & PATRICII IVNII *Epitome Chartularii Wigornienſis* autore GVLIEL. THOMA, *Londini 1725. 8.* cum figuris. RALPH THORESBY deſcripſit *Vicariam Leodienſem, or the Hiſtory of the Church of Leedes in Yorkshire, London 1724. 8.* cum figuris. *Antiquitates Prioratus maioris Maluerne in Agro Wiccienſi* ex regiſtris Sedis Wigornienſis editæ auctore GVLIELMO THOMA, *Londini 1725. 4.* cum æneis figuris. *Monaſticon Feversbamenſe, or a Surveigh of the Monaſtry of Feversham in Kent by* THOMAS SOVTHOVSE *London 1671. 8.* prodiit. Extant porro: *Antiquities of the Cathedral Church of Wincheſter* editæ *London 1714. 8. & The Hiſtory & Antiquities of the Cathedral Church of the Holy Trinity in Winton, by* SAMVEL GALE, *London 1715. 8.* cum æri inciſis figuris; nec non: *A Summary of all the Religious Houſes in England and Wales, with an Appendix of religious Ordres that prevail'd in this Kingdom, London 1717. 8.* Memorabilis maxime Periodus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglicanæ, quæ res ſub *Henrico VIII. Eduardo VI. Maria & Eliſabetha Reginis* exponit, quibus & Reformatio cœpit & mire turbata fuit, piique homines grauiſſimis perſecutionibus preſſi. *Martyrum* memoriam multo ſtudio conduxit ſeruauitque IOHN FOXE, commentariis ſatis amplis, quæ primum anglice editi inſcriptique fuerunt: *Acts and Monuments, London 1583. f. 2. Voll. 1584. f. 3. Voll.* & ſub titulo: *Eccleſiaſtical Hiſtory, or the Book of Martyrs, Londo 1641. f. 3. Voll.* cum figuris, qua Editione Martyres Angli & Scoti additi. In latinam linguam tranſlati: IOANNIS FOXI *rerum in Eccleſia geſtarum commentarii, ſeu Hiſtoria Martyrum Angliæ & Scotiæ, ab* HENRICO PANTALEONE *continuata, Baſilea 1559. f. 2. Voll.* Ex doctoribus pontificiis de

de hoc argumento, iisque viris qui ex R Catholicorum cœtu, ſuppliciis adfecti quædam annotauit NICOLAVS SANDERVS *de Martyrio quorundam tempore Henrici VIII. & Eliſabethæ, Coloniæ 1610. 4.* Eiusdem viri docti, ſcripta inſigni libertate, ſed dubito an pari fide heic repetenda eſt: *Hiſtoria de origine & progreſſu Schismatis Anglicani, Coloniæ 1585. 8. Romæ 1586. 8. Ingolſtadii 1588. 8.* & cum additionibus ED. RISHTON *Coloniæ 1610. 8.* & quibusdam *Petri* RIBADENEIRA S. I. *Coloniæ 1628. 8.* Hanc hiſtoriam *italice* verſam, præfixo impudenter ſuo nomine edidit GIROLAMO PELLINI *in Hiſtoria Eccleſiaſtica della Rivoluzion d'Inghilterra, Roma 1594. 4.* *Sanderi* veſtigia ſequitur eundemque defendit IOACHIM *le* GRAND, qui ſcripſit: *Hiſtoire du Divorce de Henry VIII. & de Catharine d'Arragon, avec la Defenſe de Sanderus, Paris 1688. 12. 3. Voll.* *Sandero* adſeclisque oppoſitæ ſunt: ROGER TWISDEN *Hiſtorical Vindication of the Church of England, in point of Shiſm, London 1675. 4.* Idem ex parte inſtitutum tenent & maiore apparatu omne reformationis negotium inſertis multis aliis connexis memorant: PETER HEYLYN *Eccleſia reſtaurata, or a Hiſtory of the Reformation of the Church of England, London 1661. f.* in cuius expoſitione multa notanda eſſe putarunt ipſi Angli Proteſtantium ſacris addicti. Elegantiſſima & ex optimis monimentis deducta inſignique candore ac libertate ſcripta eſt GILBERT BVRNET Epiſcopi Salisburienſis *Hiſtory of the Reformation of the Church of England, London* Tom. I. *1679. & 1681.* Tom. II. *1683. &* Tom. III. *1715. f. 3. Voll.* Bini priores *Tomi* verſi *latine* editique *Genevæ 1686. & 1689. f. gallice* per quendam *Roſemond London 1683.* ac *1685. 4. 2. Voll. Amſterdam 1689. 12. 4. Voll.* Parliamento

graca

grata erat hæc hiſtoria huiusque iuſſu auctori actæ gratiæ, ſed ceterorum ciuium multis, ob nota partium ſtudia placere in omnibus haud potuit, varios igitur accepit aduerſarios, *Lowthium; Antonium Harmer*, alios, quibus reſpondit Tomo operis ſui *Tertio*. Prodiit nobiliſſimorum commentariorum epitome *anglice London 1682. 8. & germanice 1691. 8.* Ad ſupplendum, illuſtrandum & quandoque emendandum hoc *Burnetianum* opus inſigniter faciunt, varia ſcripta IOHANNIS STRYPE. Is enim condidit: *Eccleſiaſtical Memorials under K. Henry VIII. K. Edward VI. and Q. Mary I. London 1721. f. 3. Voll.* atque *Annals of the Reformation, from the firſt to the thirteenth Year of Q. Elizabeth, London 1725. f. 2. Voll.* Ad quos maiori in luce ponendos eiusdem Auctoris quædam Præſulum faciunt Vitæ enarrationes nempe: *Hiſtory of the Life and Acts of Edmund Grindal Arch-Biſh. of York and Canterbury, London 1710. f.* & EIVSDEM *Memorials of Thomas Cranmer, Arch-Biſhop of Canterbury, London 1694.* nec non: EIVSDEM *Life and Acts of Iohn Whitgift, Arch-Biſhop of Canterbury in the Reign of Q. Elizabeth, London 1718. f.* Breuius memorabilia varia ad Reformationis in Anglia factæ hiſtoriam, & quæ inde ſecutæ viciſſitudines, ſectas, certamina conſignauit ANTONIVS WILHELMVS BOEHME Georgio Daniæ Principi Annæ Reginæ marito a concionibus aulicis in: *Acht Büchern von der Reformation der Kirchen in England, und was von dem 1526ten Jahre an unter Henrico VIII. und folgenden Kœnigen bis zu Caroli II. Regierung, bey derſelben ſich Merckwürdiges zugetragen*, opere poſtumo, cum Præfatione *Ioa. Alberti Fabricii, Altona 1734. 8.* Varia in hac enarratione notanda cenſuit V. C. PHILIPPVS FRIDERICVS HANE *in Hiſtoriſch-*

und Theologiſchen Anmerckungen, quæ editæ *Hamburgi & Kiliæ* 1735. 8. Partem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſub *Eliſabetha* regina illuſtrant libelli: MICHAELIS RENNIGER *vulgo* RHANGER *de Pii V. & Gregorii XIII. furoribus contra Eliſabetham Angliæ Reginam, London* 1582. & *Brutum fulmen, or the Bull of Pape Pius V. examined by Thomas* (WATSON) *Bishop of Lincoln, London* 1681. 4. Ad ſtatum Eccleſiæ ſub infelice Carolo I. facit: *Hiſtory of the Troubles and Tryal of William Laud, Arch-Bishop of Canterbury, wrote by himſelf, with the Additions of* HENRY WHARTON, *London* 1695. *f.* & ad recentiora tempora pertinent: IOHN HACKET *Scrinia reſerata, or a Memorial of John William Arch-Bishop of York, London don* 1693. *f.* & IOHN STRYPE *The Life and Acts of Matthew Parker Arch Bishop of Canterbury, London* 1711. *f.* Nec plane hic omittenda licet ad antiquiora faciat tempora: *Hiſtorica Deſcriptio complectens Vitam & res geſtas Beatiſſimi Viri Guilielmi Wicami quondam Vintonienſis Epiſcopi, Oxoniæ* 1690. 4. qui vixit Seculo XIV. De *Politia Eccleſiæ Anglicanæ* varii quoque extant Scriptores, ſed ſtudiis partium principiisque diuerſi. Sic MOCKETVS commentatus *de Politia Eccleſiæ Anglicanæ*, cui acceſſit RICHARDI ZOVCHAEI *Deſcriptio Iuris & Iudicii Eccleſiaſtici ſecundum Canones & Conſtitutiones Anglicanas, Londini* 1683. 8. qua *Mocketus* Hierarchiæ Anglicanæ ordinem & rationem compendioſe exhibet atque ex ſcriptis antiquioribus conciliisque docet, eius formam ex Papatu minime eſſe deriuatam, ſed potius ab eiusdem abuſibus vindicatam. *Zouchæus* vero Iudiciorum Eccleſiaſticorum conſtitutionem & formam ſiſtit. RICHARDVS porro COSINVS *Eccleſiæ Anglicanæ Politiam*, breuiter in tabulis exhibuit *Oxonii* 1684. *f.* WILHELMVS LOYDIVS in *Hiſtorica Relatione de Re-*

de Regimine Eccleſiaſtico Magnæ Britanniæ & Hiberniæ, Londini 1684. 8. anglice edito illam Hierarchiæ dedit deſcriptionem, qualis fuit cum primum Chriſtianam fidem ſuſcepiſſent. IO. DVRELLI edita *Hiſtoria rituum S. Eccleſiæ Anglicanæ, Londini 1672. 4.* Extat etiam *Hiſtoria Independentium*, quæ *Londini 1648. 4.* formis expreſſa. Ex his aliisque præclaris ſubſidiis, & ſua experientia conduxit compoſuitque HENRICVS LVDOVICVS BENTHEM commentarios bonæ frugis plenos, quos inſcripſit: *Englandiſchen Kirchen-und Schulen-Staat, Luneburgi 1694. 8.* & ex *Editione Secunda* ab auctore inſigniter aucta, vitisque eruditorum inſtructa, & egregia Præfatione *Menzeriana* ornata, qua de Epiſcopis Angliæ tum viuentibus inſtituta commemoratio, *Lipſiæ f. Bremæ 1732. 8. mai*, quo omnis ſtatus Eccleſiarum, Academiarum, diuerſæ Sectæ & quæ ad accuratiorem Status Eccleſiaſtici commemorationem adferre quid poſſunt copioſe enarrantur, ſunt tamen & addita quæ ad ciuilis ſtatus deſcriptionem maxime faciunt. Præſtantiſſimum ſed in Germanicis oris rarum eſt opus, quod edidit WILLIAM WAKE ArchiEpiſcopus Canterburienſis inſcriptum: *The State of the Church & Clergy of the Church of England, in their Councils, Synods, Convocations, and other public aſſemblies, hiſtorically deduced from the time of the Saxons to the preſent Times, with a large Appendix of original Writs and other Inſtruments, f.* *Scoticæ* Eccleſiæ fata & mutiones ſequentes poſteritati conſeruarunt: GE. TOMPSON *de antiquitate Chriſtianæ Religionis apud Scotos, Romæ 1594. 4.* nec non: GE. CONAEI *de duplici Religionis ſtatu apud Scotos, Romæ 1628.* qui tamen partium ſtudio laborat: Ipſam Hiſtoriam Gentis Eccleſiaſticam tradunt. THOMAS

ſuper dignitate & magnitudine Regnorum Britanniæ & Galliæ, habita ab vtriusque legatis in *Concilio Conſtantienſi*. Præcipue huc facit ſcriptum Anglicanum, cui titulus eſt: *The Worthies of Devon, ſiue Damonii Orientales illuſtres*, quos deſcripſit IOANNES PRINCE *Exonii 1701. f.* Continentur in hoc opere vitæ fortunæque celeberrimorum Theologorum, Politicorum, Militum, Medicorum, Scriptorum, aliorumque virorum inſignium, quibus in Deuonia naſci contigit, a temporibus Normannorum inuaſionem præcedentibus ad præſentem vsque ætatem, iuxta Alphabeticum ordinem, ex probatiſſimis autoribus impreſſis atque manuſcriptis deſumtæ. *Vita Guilielmi Burgley*, Miniſtri Status ſub *Eduardo VI.* & Magni Theſaurarii ſub *Eliſabetha*, edita *Londini 1737. 8.* cum memorabilibus Familiæ de *Cecil.* Sic curate quoque ſcripta: *The Life of Thomas Smith, Secret. of State to K. Edward and Q. Elizabeth, London 1698. 8.* Illuſtrium duorum amicorum ſummorum principum, virtutes & vitia expoſita in EDWARD *Earl of* CLARENDON *Character of Robert Earl of Eſſex and George D. of Bukingham, London 1707. 8*, Reſtitutoris Familiæ Regiæ Caroliqne II. *Monckii* res geſtas breuiter complexus: THOMAS GVMBLE in *la Vie du General Monck, Londres 1671. 12.* Hoc melior *The Life of General Monk late Duke of Albemarle* edita e ſchedis THOMAE SKYNNERI, qui ex monimentis optimæ notæ & ore hominum fide dignorum eam collegit cum Præfatione *Guilielmi Webſteri*, *Londini 1723. 8.* qua famam *Monckii* a maleuolorum maculis vindicare voluit editor. Scotiæ hiſtoriam recentiorem inſigniter illuſtrant: *The Memoirs of the Life and Actions of Iames and William Dukes of Hamilton, with an Account of the civil wars from 1625. to 1652.*

by

by GILBERT BVRNET, qui Hiſtoriæ patriæ huius æui erat callentiſſimus, *London* 1677. *f.* IDEM publicauit: *Memoires touchant Jean Wilmot, Comte, de Rochester*, *Amſterdam* 1706. 8. Vigilantiſſimorum duorum ſub *Carolo II.* adminiſtratorum vitæ lectu digniſſimæ nimirum: WILLIAM WYNNE *Life of Sir Leolin Ienkins Secr. of State to K. Charles II. and Plenipotentiary for the General Peace of Cologn and Nimeguen with his Lettres and other Inſtruments, London* 1724. *f.* 3. *Tomes* 2. *Voll.* & *Memoirs of the Life and Negotiations of Sir William Temple, London* 1714. 8. Sub hoc rege & ſequentibus illuſtres extitere viri, quorum memoria merito ſcriptis fuit conſecrata. Extat enim: *A Character of Gilbert Burnet Bishop of Sarum, London* 1715. 8. fuit & ipſius *Memoriis* ſubiecta *Vitæ eius* expoſitio ſingularis. Sub *Anna* Regina annotandæ: *The Life and Works of Charles Earl of Halifax London* 1715. 8. & *Memoirs of the Life of Iohn Lord Somers, London* 1716. 8. Vitæ & geſtarum feliciter rerum Ducis *Marleboroughii*, iam ſupra annotatæ commemorationes.

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

DE SCRIPTORIBVS HISTORIAM GERMANIAE GENERATIM ET VNIVERSE ILLVSTRANTIBVS.

§. I.

IN Scriptoribus Rerum Germanicarum, quorum ampliſſima copia, enumerandis apteque diſponendis, laudabilem ſane operam fecit, de hiſtoria germana editis variis libris immortaliter

taliter promeritus Conſiliarius Archi Palatinus MARQVARDVS FREHERVS, qui *Directorium in omnes fere, quos ſuperſtites habemus Chronologos, Annalium Scriptores, & Hiſtoricos, potiſſimum Romani Germanicique Imperii*, concinnauit, quod ad pernoſcendos fontes & principes Hiſtoriæ Germanicæ ſcriptores in iuſta ſerie ſua, prouti, intuitu temporis, quod quisque ſcriptis ſuis illuſtrauit, ſe inuicem excipiunt, perutile ſane commodumque. Præfixum eſt *Tomo Primo* Scriptorum aliquot eius Rerum Germanicarum, vtriusque Editionis *primæ*, & *Struuianæ*. Inde *Philippus Glaſerus* D. Iuris & Hiſtoriarum Profeſſor Argentoratenſis, illud adiunxit auctuarii vice edito a ſe Argentorati *an. 1611. 4. Syngrammati Hiſtoriæ Theoreticæ*, & Catalogo Hiſtoricorum inſigniorum tam vniuerſalium quam particularium, a *Io. Bodino* inchoato, a ſe vero recognito & compluriurn acceſſione ſcriptorum locupletato. Poſt eum *Samuel Rachelius*, Kilonienſis Profeſſor, hunc *Indicem Freherianum*, non ſolum ſubiunxit diſtinctæ *Notationi ſuæ Cæſarum Romanorum Germanorumque a nato Chriſto*, metro compendioſe deſcriptæ & euulgatæ, *Helmeſtadii 1666. f.* verum etiam inſeruit, poſtea Holſaticus adminiſter factus, ſcriptæ a ſe *Introductioni ad Ius Publicum Germanicum cap. XIV. p. 113.* quæ & ſub nomine *Otii Nouiomagenſis* eſt nota, hoc addito elogio, quod libellus ille multum conferat, ne quis ignoret, qua quisque Hiſtoricorum Germanicorum ætate, vel ſeculo poſt natum Chriſtum floruerit, quorum Principum temporumque hiſtoriam collegerit, quod eius ſit initium, & quibus annis illam finiuerit. Demum *Ioannes Chriſtianus Neu*, Hiſtoriarum Profeſſor Tubingenſis, Mantiſſam ſuam ad Degorei Wheari Relectiones Hiemales,

Dire-

Directorio hoc, exornauit, vt in compendio iuvenes hiſtoriæ patriæ cupidi haberent, quæcunque faciunt ad pleniorem notitiam fontium, ex quibus ea hauritur. Quoties vero hunc in modum Directorium Freheri prodiit, toties primam ſuam formam retinuit, abſque vlla vel alterius recognitione vel additione, dum omnes ab eo aut corrigendo, aut interpolando, abſtinuerunt, cum tamen in eo occurrerent neceſſario emendanda, non pauca ſupplenda ex editis poſt Freheri fata Scriptorum Rerum Germanicarum voluminibus, ne manca hiſtoricorum ſerie laboraret. Quod ergo ab aliis neglectum fuit, cum laude multaque accuratione perfecit, IOANNES DAVID KOELERVS, Hiſtoriarum & Politices tum Profeſſor Altorfinus & Vniuerſitatis Bibliothecarius, nunc Academiæ Gottingenſis ornamentum, qui perdiligenter ſane recognouit, errores varios ex eo ſuſtulit, multisque ac variis chronicis, hiſtoriis, & annalium Scriptoribus, ex Corporibus Rerum Germanicarum recentioribus locupletauit, vberiora quoque ſupplementa petiit ex voluminibus hiſtoricis Gallorum, Pithoei, Quercetani, Labbei, d' Acherii, Baluzii, Martene & Durandi, in ſubſidium quoque vocauit Anglorum Collectiones, quales prodierunt Sauilii, Twisdeni, Seldeni, Galei aliorumque, quoniam Francici & Anglici Scriptores non vulgaria de rebus Germanicis diuerſorum temporum, commemorarunt; Neque ex iis inſigniores tantum ſcriptores attulit, ſuisque quemlibet annis inſeruit, verum etiam nullum fere prætermiſit Chronicon, quamuis exiguum, quoniam vel ad temporis ſupputationem accuratiorem, vel ad melius cognoſcendas quasdam rerum geſtarum circumſtantias aliquem vſum afferre poteſt. Novas

vas quas addidit intercalationes a Freherianis verbis diſtinguendas curauit minore charactere, ita vt Textus Freherianus maioribus typis expreſſus emineat. Ne quid iuuenibus ad cognoſcendos Hiſtoriæ Germanicæ fontes deeſſet, CASPARIS SAGITTARII Hiſtoriarum Profeſſoris Ienenſis *Diſſertatiunculam de præcipuis Scriptoribus Hiſtoriæ Germanicæ*, *Ienæ* primum *1685. 4.* cum demandatam Hiſtoriarum Profeſſionem auſpicaretur, promulgatam, addidit, *Ienæ* inde cura *B. G. Struuii* recuſam, quam diligentiſſimus SAGITTARIVS *Commentariolo* de *Scriptoribus Hiſtoriæ Germanicæ* confecto, olim illuſtrauit ſuis Auditoribus, qui MSCtus deliteſcit. *Directorium* vero *Freheriano-Kœlerianum Altorfii 1720. 4.* prodiit & *iterum*, *Norimbergæ & Altorfii 1734. 4.* addito *Directorio Chronologico - Diplomatico*, *Annorum Regni & Imperii omnium Regum Germaniæ & Imperatorum a Pipino Rege Franciæ vsque ad Carolum VI. Cæſarem Auguſtum.* Pleniorem & in certos quosdam titulos & ſedes digeſtum Hiſtoricorum Germaniæ recenſum dedit MICHAEL HERTZIVS, Hiſtoriarum quondam Profeſſor Erffurtinus, poſtea Verbi diuini miniſter Buckouienſis *Bibliotheca Germanica*, ſiue *Notitia Scriptorum Rerum Germanicarum*, *Erfurti 1678. f.* qua quidem multos Scriptorum tum vniuerſalium, & Hiſtoriam Impp. ac Regum illuſtrantium, tum ſingularium Germaniæ Prouinciarum & Ciuitatum, multo labore congeſtos recenſuit, atque vt ipſe in Præfatione fatetur, ad *Freheri* Directorium, variosque in eo occurrentes defectus reſpexit, ſed eandem, quam Freherus, non tenuit viam, auctores in claſſes quasdam conduxit, ſed iuſtis vt videtur præſidiis deſtitutus ipſos libros non ſemper adhibuit, poſtque eius fata ampliſſimus Hiſtoricorum Germaniæ

niæ apparatus in lucem fuit expoſitus. Inde ampliorem & curatiorem Scriptorum Germanicorum recenſionem, vt hiſtoriæ patriæ ſtudioſi maxime libris deſtituti certiorem, ac vberiorem inde fructum capere poſſent, adgreſſus eſt, atque Operi huic ampliori præmiſit *Germaniæ Glorioſæ, ſeu Bibliothecæ Germanicæ Editionis repetitæ Sciagraphiam*, quæ impenſis Auctoris *Lipſiæ 1693.* 4. prodiit, qua diſpoſitionem & Titulorum ſeriem exhibet, opusque hoc, priorem Editionem, vltra Germaniæ Exegeſin, acceſſione noua aliquot millium librorum, tractatuum & diſſertationum ſuperaturum ſcribit, qua de cauſſa ampliora ſubſidia rogat, quibus in loco haud celebri vivens, deſtitutus fuiſſe videtur, periit ergo labor, vel in herba, vel collectanea viri perdiligentis forte inter pulueres iacent. Manca admodum eſt illa & nuda ſaltim ad Res Germanicas pertinentium Scriptorum recenſio, quam egregius alias harum cultor IVSTVS GEORGIVS SCHOTTELIVS, Conſiliarius Brunſuicenſis Guelferbytanus dedit ſub elogio: *Bericht, von denen bekandten und gelehrten Leuten und Auctoribus, welche von Teutſchland und von den Teutſchen, von Teutſchlands Zuſtand und Weſen, vorgegangenen Geſchichten und ſonderlich der Teutſchen Sprache und die in derſelben etwas ſonderliches und merckwürdiges, ſowohl vormahls als in Neulichkeit geſchrieben*, quæ operis laborioſi *von der Teutſchen Hauptſprache Libro V.* inſeruit. Vſibus Recitationum Academicarum & memoriæ iuuandæ cauſſa, ſaltim conſcripta videtur, illuſtris hodie Viri & non vno nomine de patriis Antiquitatibus meriti IOANNIS GEORGII ECCARDI, tum, cum hanc ſcriberet, Profeſſoris Hiſtoriarum Helmſtadtini *Breuis ad Hiſtoriam Germaniæ Introductio, Helmſtadii*, ſine temporis mentione,

tione, vti tamen ex Catalogo Scriptorum Eccardinorum vidi, *1712.* quinque plagulis 4. impreſſa, nomina Scriptorum absque temporis & formæ librorum annotatione compilata, exhibens. Maiori cura digeſtam & ampliſſimo apparatu inſtructam & ſuaſit ſapientiſſimis conſiliis, & promiſit idem celeberrimus Vir, exarata absque nomine addito, ad illuſtrem Virum *Burcardum Gotthelſium Struuium* vernaculo ſermone Epiſtola, quam inſcripſit: *Vnmaßgeblicher Vorſchlag, wie eine Bibliotheck der Teutſchen Geſchichtſchreiber verfertiget werden ſolle, und was ſie vor ſonderlichen Nutzen habe, woraus zugleich ein Liebhaber der Geſchichte mitler Zeit ſehen wird, wie er denſelben ſchweren und doch ſehr nützlichen Theil der Hiſtorie angreiffen und geſchickt ergründen kœnne, entworffen von Einem auffrichtigen Teutſchen,* (Hanouer) *1705. 8.* duabus plagulis, vbi *p. 13. ſeq.* ſibi, aliisue tale opus tentantibus, has veluti Leges dixit: Perficiendam eſſe accuratiſſimam, quantum fieri poſſit, Scriptorum omnium ad Res Germanas pertinentium, veterum & nouorum, recenſionem, non quod ad titulum ſaltim, ſed neruoſam rerum omnium, maxime ſingularium expoſitionem, dandam. Annotandas ſolerter diuerſas Editiones, harumue virtutes & vitia, quæ ſinceræ ſint aut caſtratæ indicandas. Quinam Scriptores locum in tali Bibliotheca mereantur, copioſe indicat. Suadet inde, addendas huic recenſioni varias de memorandis rebus Obſeruationes, Errores communes refutandos, abſtruſas veritates fideliter detegendas, Vitam Scriptoris cuiuslibet & accuratam reliquorum eius Scriptorum notitiam ſtudioſe conquirendam; Monet porro non eſſe contemnendas Breues Narrationes, pauciorum pagellarum, libellos cito alias perituros, Diſſerta-

tiones Academicas, grandioribus ſæpe libris, quod ad argumentum & ſtudium elaborationis pretioſiores; Auctores medii æui, cum Codicibus MSCtis conferendos accurate, cum plures vitioſe deſcripti ſint ac editi, nominaque perſonarum & locorum turpiter corrupta, locaque integra ſæpe vel omiſſa vel ſtudio vitiata; Indicandos non minus Codices ineditos hiſtoricos, Chronica MSCta, Diplomata & omnis generis monimenta, quæ in Archiuis, Monaſteriorum Chartulariis, ſcriniisque priuatorum ſæpe inter pulueres & blattas iaceant, quorum accurati Catalogi addito ſolerter initio & Datis ac Subſcriptionibus conficiendi; Monimentorum Sepulcralium ceterasque Inſcriptiones, vetuſtas imagines, nummos, Sigilla, conquirenda & omni adhibita cura æri incidenda; Libellos illuſtrium Controuerſiarum, Deductiones cauſſarum, Inſtrumenta Pacis Fœderumque & alia Pacta indicanda & excerpenda; Itineraria, aliosque libros, qui ſub Bibliothecarum, Miſcellaneorum, Spicilegiorum, Analectorum, Diariorum, titulis prodeunt, ad hæc vicinarum gentium, de rebus germanicis narrationes peruestigandas, quum ſingularia multa inde pateant. Rationem modumque inde præſcribit, qua in lucem prodire poſſit, abſolutiſſima eiusmodi Rerum Germanicarum Bibliotheca, ſub *Theſauri Rerum Germanicarum* elogio. Vellem tamen atque optarem, admouiſſet præclaro operi manus. celeberrimus Vir, qui tot præſidia ad hoc argumentum neceſſaria habuit. Huiusmodi ampliſſimæ *Bibliothecæ Germanicæ* ſpem quoque fecit GOTFRIDVS RÜHLMANNVS, Hiſtoricus quondam Schwarzburgicus, ſcripta ad Celſiſſimum Principem Schwarzburgicum Dominum *Guntherum*, a. 1715. f. *Epi-*

ſtola, qua natalem diem gratulatur, & de *neceſſario erigenda recteque ordinanda Bibliotheca Hiſtorica in Palatio cuiuslibet Principis, aut in Republica libera*, præclàre egit, ſimulque *p.* 7. aperuit, qualem apud Hannoueranos in Perilluſtris *Leibnitii* conſortio degens, *Bibliothecam Hiſtoricam*, cumprimis Germanicam, componere fuerit meditatus. Cuius Bibliothecæ Tomus alter Diplomatibus erat deſtinatus. Vtiliſſimus ſane labor, quem tamen variis librorum ſubſidiis deſtitutus & viuis ereptus dare non potuit. IOHANNES quoque HENRICVS HEVBELIVS, Sereniſſimo Sleſuicenſium Duci a Conſiliis aulicis, & per tempus breue in Academia Kilonienſi Profeſſor in colligenda *Bibliotheca Germaniæ Hiſtorica*, ſiue, *Scriptorum Rerum Germanicarum omnium Notitia Chronologica & Geographica*, inſtituto Itinere Literario, multum operæ & laboris impendit, qua vitas eorum, & Scripta edita, inedita vel etiam deperdita, non ſolum exponeret, diiudicaret, emendaret, ſed fragmenta etiam hiſtòrici potiſſimum argumenti, maximam partem vel primum in lucem prolata, vel auctiora insereret, hisque Diplomatum, Chartarum, Sigillorum, Nummorum hinc inde diſperſorum vel etiam adhuc latentium & antiquitates atque res Germanicas illuſtrantium, Indices adderet. An vero condiderit perfeceritque præſtantiſſimum opus Heubelius, neſcimus. Iuuenibus maxime Hiſtoriæ Patriæ ſtudioſis vtilem ſane operam nauauit *Anonymus*, vir doctus, qui, *Breuem Introductionem in Hiſtoriam Rerum Germanicarum Literariam Lipſiæ* 1727. 4. formis excudendam curauit, qua compilatione, *Hermanni Dieterici Meibomii*, maiorum ſuorum æmuli, tum Hiſtoriarum Profeſſoris Helmſtadtini, præclaram Orationem inauguralem,

ralem, de *genuinis Hiſtoriæ Germanicæ Fontibus*, cum Profeſſionem Hiſtoricam in Academia Iulia auſpicaretur d. VIII. Aprilis Anni MDCCI. habitam, ſingulatimque additis copioſis notis in 4. impreſſam; *Caſparis Sagittarii Diſſertatiunculam de præcipuis Scriptoribus Hiſtoriæ Germanicæ*, iam laudatam; *Conringiana varia*, de Fontibus Rerum Germanicarum ex *Præfationibus* ſummi Viri ad Tacitum de Moribus Germanorum, excerpta; *Anonymi* Breuem Introductionem ad Hiſtoriam Literariam Rerum Germanicarum, cui titulum *Analectorum* præſcripſit, ac denique *Acceſſiones & Supplementa* ad *Meibomii* inauguralem Orationem ex Recitationibus vti coniicio doctiſſimorum Virorum, decerpta, exhibuit. Si quid vota mea valerent Patriæ meæ ſimilem *Longianæ* Gallicæ optarem Bibliothecam, eaque ſubſidia, quæ Vir ille laborioſiſſimus habuit, quæ & deſideria fuere *Io. Alberti Fabricii*, *Bibliothecæ, Latinæ Volumine III. Lib. IV. c. IV. p. 561.* vbi quosdam eorum Auctorum memorauit, qui de ſingularium Germaniæ Prouinciarum Scriptoribus Notitias dederunt.

§. II.

Monimenta *veteris Hiſtoriæ Patriæ* duplicia *domeſtica & peregrina*. *Domeſtica*, quod ad vetuſtiſſima Germaniæ tempora attinet, *ἄγραφα* fuere, *Carmina*, nimirum, *antiqua*, *quod vnum*, teſte *Tacito* de *Moribus Germaniæ* Cap. II. *apud illos memoriæ & annalium genus fuit*, quæ a BARDIS compoſita, & memoriæ beneficio ſeruata, poſteriſque præcinendo tradita, ac diebus feſtis & ſolemnibus, in conuiuiis porro ac præliis cantando repetita fuere; & *Oralis*, rerum ſapienter, iuſte, fortiterque geſtarum, a Senioribus & vſu peritis facta *Narratio*. Gratiſſima eſſent Antiquitatum patria-

rum perſcrutatoribus, vel tenuia rerum harum antiquiſſimarum monimenta, & vel nuda nomina Heroum, Ducum, Iudicum Germanorum, quorum notitiam dare poterant huiusmodi Carmina. Qua de cauſſa prædicanda omnino eſt Caroli M. prouida poſteritati induſtria, qui memorante *Eginbarto* de *vita Caroli M.* Cap. XXIX. *Barbara & antiquiſſima Carmina*, (qualia, eius tempore, poſt varias forte mutationes erant) *quibus veterum Regum actus & bella canebantur, ſcripſit, memoriæque mandauit.* Quæ auguſtalis compilatio periit fortaſſis. Nam ea Carmina, ad quæ *Auentinus*, maxime in *Annalium* ſuorum *verſione Germanica*, cura *Simonis Schardii Francofurti* 1566. *f.* & auctiore Editione per *Nicolaum Ciſnerum*, Francofurti 1580. *f.* formis impreſſa, Libro I. aliique prouocant, antiquitatum eorum, quorum Tacitus mentionem fecit, non ſapiunt, ipſeque Capitibus Rerum, *Germaniæ* ſuæ *illuſtratæ*, quæ ad *Ioachimum Vadianum* miſit, quæque inter *Epiſtolas Philologicas a Goldaſto* vulgatas *p.* 188. extant, ita ſentit, verbis: *In primo Libro hæc dicentur:* De Carminibus antiquis, *quod vnum apud maiores noſtros, quin etiam adhuc militum noſtrorum memoria & annalium genus eſt, quibus Cornelius Tacitus vſus eſt, & quæ Carolus M. auxit, quidam recentiores corruperunt.* Addatur, qui de his Carminibus copioſius exponunt *Daniel Georgius Morhoſius im Vnterricht von der Teutſchen Sprache und Poeſie Cap. VI.* & IOANNES LAVTERBACH, Rector Scholæ Senatoriæ Ienenſis Diſſertatione I. de *Carminibus Veterum Germanorum*, 1696. 4. propoſita.

§. III.

§. III.

Quum itaque *domeſtica* monimenta deficiant, externa veniunt breuiter indicanda *Græcorum* ſcilicet ac *Romanorum*. Ex ſequioribus autem Scriptoribus Græcis, qui ſua a Romanis ex parte acceperunt, adhibita tamen multa cautione, euoluendi STRABO, Amaſenus, qui Auguſti & Tiberii ætate floruit, *Rerum Geographicarum* Libris *XVII*. e quibus in *Libro IV*. & *VII*. quædam ad res noſtras pertinent, cum primis in ſeptimo Libro, quo Germaniam, Getas, Illyrios, Tauricam Cherſoneſum & Epirum deſcripſit. Hic condendi Operis ſui cauſſa varias quidem peregrinationes fecit Ægyptumque, Aſiam & Græciam atque Italiam, Sardiniam quoque & alias Inſulas perluſtrauit, quorum itinerum ipſe mentionem iniicit; Germaniam tamen noſtram non vidit, qua de re, quæ adfert, ſpernenda quidem non ſunt, attamen parum iuuant & accepta ſunt incertiore fide, quoniam illa ætate Germania noſtra cœperat primum innoteſcere Romanis, & vulgi ſermonibus frequenter fabuloſis creditum tunc fuit, inde eſt quod perturbatorie has Regiones deſcribat, variosque errores admittat, quæ peregrino homini condonandi. Alia ſententia *Ægidio Tſchudo* fuit, quam ſcripta ad *Beatum Rhenanum* Epiſtola, declarauit, quæ inter *Philologicas* a *Goldaſto* editas, *p. 224*. proſtat; vbi, comparationem inter Strabonem & Tacitum inſtituit atque ſcribit: *Primo, Strabo diligentius conſcripſit Alpes, Alpinas gentes, Rheni ortum, lacum Podamicum, Heluetiorum, Rhætorum, Vindelicorum, Gallorum, Germanorum, Italorum, atque aliorum populorum regiones, quam vllus fecerit latinus auctor, diligentiſſime ſingulorum Populorum loca & ſitus*

commonſtrans, non quod ſua perſona has regiones omnes luſtrauit, ſed Germani quidam & Galli, hæc omnia ſibi ſuppeditauerunt, aut certe ingenioſi quidam Milites, qui bellorum occaſione omnes iſtas luſtrarunt regiones. Vide quæſo quam oſcitanter Cæſar deſcribat ortum Rheni, & curſum eius negligens, & Rhætos apud quos oritur, & lacum Podamicum quem efficit. Tacitus quoque & Ptolemæus nullam faciunt mentionem de hoc lacu: & Mela obiter meminit nominis eius. At Strabo diligenter eum deſcribit, referens etiam qui Populi & Regiones ad illum vsque pertingant. Si ergo Vir ille in minutiis his diſquirendis tam diligens fuit, quis dubitet eum non diligentiorem fuiſſe in inquiſitione magni illius Germanorum nominis? Et hic quidem nihil ex cerebro ſuo, ſed quod alii experti viri ei ſuggeſſerunt, hoc ſcripſit. Commendanda igitur eſt huius Græci Viri diligentia, & magnis præconiis extollenda & nequaquam tantus auctor contemnendus, quod longe a nobis diſſitus fuit. Quod latius inde perſequitur. Varia de *Strabone* memoranda editionesque accurate annotauit *Ioannes Albertus Fabricius, Bibliotheca Græca Libro IV. c. I. p. 5. ſqq.* eminent inter eas Græco Latinæ cum *Xylandri* verſione & *Iſaaci Caſauboni* eruditis animaduerſionibus *Geneuæ 1587. f.* & ex Editione luculentiore & meliore, *Federici Morelli* notis, ad pauca quædam Strabonis loca additis, & locupletiſſimo indice inſtructa *Lutetiæ Pariſiorum 1620. f.* omnium vero, ſi ordinem notarum & apparatum ſpectes præſtantiſſima, curis *Theodori Ianſonii* ab *Almelooveen. Amſtelodami 1707. f.* non Caſauboni ſaltim & Morelli ordinatis rectius, ſed integris quoque Xylandri, & quæ Iacobus Palmerius in Exercitationibus ad optimos auctores Græcos Straboni illuſtrando annotauerat, præterea delectis e ſcriptis

Viro-

Virorum Geographiæ antiquæ gnariſſimorum Pauli Merulæ, Philippi Cluuerii, L. Holſtenii, Claudii Salmaſii, Samuelis Bocharti, Iſaaci Voſſii, Ezechielis Spanhemii, Chriſtophori Cellarii, Ioannis item Meurſii & aliorum Obſeruationibus, eſt illuſtrata. Alter Geographorum Græcorum, qui huc maxime pertinet eſt, CLAVDIVS PTOLEMAEVS, Ægyptius Peluſienſis, qui ſub M. Aurelio Antonino Imp. vixit, *ac Geographiæ Libros VIII.* condidit. Germaniam ipſe non inſpexit, aliorum inque his mercatorum, fidem & annotationes, opus maxime Geographicum *Marini Tyrii* abs ſe emendatum, ſecutus. *Etſi vero,* iudice *Conringio*, erudita in *T. G.* Præfatione, *iam imperante Marco Antonino Germania vniuerſa Romanis erat ſic ſatis explorata, adeoque potuerint Ptolemæo ſaltim chorographica noſtra plenius quam ante narrari, liquet tamen, frequenter fuiſſe in hiſce aberratum. Non potuerunt porro non, in nominum & numerorum deſignatione ab imperitis librariis errores iſti cumulari, cum præſertim nihil adeſſet, quo corrigerentur. Sed & Populis Germaniæ Magnæ iſthac tempeſtate raro fuerunt conſtantes ſedes, ſed modo huc, modo illuc, iſti commigrabant, & vicos ſuos in ſolitudinem ipſimet flamma redigebant: adeoque hac etiam de cauſſa incerti nos ſumus, num quæ a Ptolemæo prodita ſunt re ipſa habuerint ſeſe ita nec ne. Vtut vero ſit, fatendum omnino venit, complura in Ptolemaicis iſtis reperiri ad populorum, fluminum, montium, ſyluarum ſitum, pertinentia, noſtra quoque ætate comprobata, quorum in omnibus aliis antiquis monumentis ne veſtigia quidem inuenire eſt. Ac proinde multum nos debemus Ptolemæo, quantumuis omni ex parte tuto ipſi credi nequeat. Legendus nempe eſt nobis Ptolemæus cum aliqua reuerentia, non autem ſuperbe explodendus, vt nec ſecure*

commonſtrans, non quod ſua perſona has regiones omnes luſtrauit, ſed Germani quidam & Galli, hæc omnia ſibi ſuppeditauerunt, aut certe ingenioſi quidam Milites, qui bellorum occaſione omnes iſtas luſtrarunt regiones. Vide quæſo quam oſcitanter Cæſar deſcribat ortum Rheni, & curſum eius negligens, & Rhætos apud quos oritur, & lacum Podamicum quem efficit. Tacitus quoque & Ptolemæus nullam faciunt mentionem de hoc lacu: & Mela obiter meminit nominis eius. At Strabo diligenter eum deſcribit, referens etiam qui Populi & Regiones ad illum vsque pertingant. Si ergo Vir ille in minutiis his disquirendis tam diligens fuit, quis dubitet eum non diligentiorem fuiſſe in inquiſitione magni illius Germanorum nominis? Et hic quidem nihil ex cerebro ſuo, ſed quod alii experti viri ei ſuggeſſerunt, hoc ſcripſit. Commendanda igitur eſt huius Græci Viri diligentia, & magnis præconiis extollenda & nequaquam tantus auctor contemnendus, quod longe a nobis diſſitus fuit. Quod latius inde perſequitur. Varia de *Strabone* memoranda editionesque accurate annotauit *Ioannes Albertus Fabricius*, *Bibliotheca Græca Libro IV. c. I. p. 5. ſqq.* eminent inter eas Græco Latinæ cum *Xylandri* verſione & *Iſaaci Caſauboni* eruditis animaduerſionibus *Genevæ 1587. f.* & ex Editione luculentiore & meliore, *Federici Morelli* notis, ad pauca quædam Strabonis loca additis, & locupletiſſimo indice inſtructa *Lutetiæ Pariſiorum 1620. f.* omnium vero, ſi ordinem notarum & apparatum ſpectes præſtantiſſima, curis *Theodori Ianſonii* ab *Almeloveen. Amſtelodami 1707. f.* non Caſauboni ſaltim & Morelli ordinatis rectius, ſed integris quoque Xylandri, & quæ Iacobus Palmerius in Exercitationibus ad optimos auctores Græcos Straboni illuſtrando annotauerat, præterea delectis e ſcriptis

Viro-

Virorum Geographiæ antiquæ gnariſſimorum Pauli Merulæ, Philippi Cluuerii, L. Holſtenii, Claudii Salmaſii, Samuelis Bocharti, Iſaaci Voſſii, Ezechielis Spanhemii, Chriſtophori Cellarii, Ioannis item Meurſii & aliorum Obſeruationibus, eſt illuſtrata. Alter Geographorum Græcorum, qui huc maxime pertinet eſt, CLAVDIVS PTOLEMAEVS, Ægyptius Peluſienſis, qui ſub M. Aurelio Antonino Imp. vixit, *ac Geographiæ Libros VIII.* condidit. Germaniam ipſe non inſpexit, aliorum inque his mercatorum, fidem & annotationes, opus maxime Geographicum *Marini Tyrii* abs ſe emendatum, ſecutus. *Etſi vero,* iudice *Conringio*, erudita in *T. G.* Præfatione, *iam imperante Marco Antonino Germania vniuerſa Romanis erat ſic ſatis explorata, adeoque potuerint Ptolemæo ſaltim chorographica noſtra plenius quam ante narrari, liquet tamen, frequenter fuiſſe in hisce aberratum. Non potuerunt porro non, in nominum & numerorum deſignatione ab imperitis librariis errores iſti cumulari, cum præſertim nihil adeſſet, quo corrigerentur. Sed & Populis Germaniæ Magnæ iſthac tempeſtate raro fuerunt conſtantes ſedes, ſed modo huc, modo illuc, iſti commigrabant, & vicos ſuos in ſolitudinem ipſimet flamma redigebant: adeoque hac etiam de cauſſa incerti nos ſumus, num quæ a Ptolemæo tradita ſunt re ipſa habuerint ſeſe ita nec ne. Vtut vero ſit, fatendum omnino venit, complura in Ptolemaicis iſtis reperiri ad populorum, fluminum, montium, ſyluarum ſitum, pertinentia, noſtra quoque ætate comprobata, quorum in omnibus aliis antiquis monumentis ne veſtigia quidem inuenire eſt. Ac proinde multum nos debemus Ptolemæo, quantumuis omni ex parte tuto ipſi credi nequeat. Legendus nempe eſt nobis Ptolemæus cum aliqua reuerentia, non autem ſuperbe explodendus, vt nec ſe-*

LIVII Hiſtoriarum *Liber centeſimus quartus* inter deperditos a nobis Germanis maxime deſideratur. Ipſe C. PLINIVS Senior, *Bellorum Germaniæ* Libros *XX.* collegerat, quorum *Plinius* Iunior, Epiſt. *Lib. III. Epiſt. V. Suetonius* Vita *Plinii*, mentionem faciunt, horumque vltimus teſtatur: *Bella omnia quæ* vnquam *cum* Germanis *ſunt* viginti Voluminibus *comprehendit.* Quæ *Q. Aurelius Symmachus Lib. IV. Epiſt. XVIII.* ad Protadium, priſcas Gallorum Memorias expetentem rariſſimis libris adſcripſit: *Enitar, ſi fors votum iuuet etiam* Plinii Secundi Germanica Bella *conquirere. Geſnerus*, erronea, vel mala fide perſuaſus, hos Plinianos Commentarios Auguſtæ Vindelicorum MSCtos extare aſſeruit. Nec omittendus AVFIDIVS BASSVS, cuius memoriam ſeruauit M. Fab. *Quinctilianus* Inſtit. Orat. Lib. X. Cap. I. Edit. Burmann. *p. 914.* his verbis: Seruilius Nonianus, alii (Nouianus) *clari vir ingenii, & ſententiis creber, ſed minus preſſus, quam Hiſtoriæ auctoritas poſtulat. Quem paullum ætate præcedens eum* Baſſus Aufidius *egregie, vtique in* Libris Belli Germanici, *præſtitit genere ipſo probabilis in omnibus, ſed in quibusdam ſuis ipſe viribus minor. Supereſt adhuc, & exornat ætatis noſtræ gloriam, vir ſeculorum memoria dignus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur. Habet amatores, nec imitatores, vt libertas, quanquam circumciſis quæ dixiſſet, ei nocuerit. Sed elatum abunde ſpiritum, & audaces ſententias deprebendas.* Vellem, Rhetorum magiſter quoque de argumento operis clarius expoſuiſſet. *Marquardus Freberus*, Notis in *Petrum* de *Andlo* ad Præfat. *p. 120. Valerium Baſſum* Poetam appellat. Addatur *Franciſcus Irenicus* Germaniæ Exegeſeos *Volumine I. Capite I.* vbi plures indicatos legas, ex veteribus, qui de Germanis quædam annotarunt, hodie deperditos.

§. V.

§. V.

Inter eos Scriptores Romanos, qui hodie extant, integri, vel quod ad aliquam partem, res noſtras attigerunt, primum locum habeat, qui cum Germanis ipſis manus conſeruit C. IVLIVS CAESAR *Commentariorum de Bello Gallico Libris VII.* exque his Libro maxime *IV.* & *VI.* Qui ipſius ſunt *Memoriæ*, vt hodie Galli appellant. In græcam linguam tranſtulit *Maximus Planudes*, ſiue quis alius. Editiones varias quam diligentiſſime recenſuit *Ioannes Albertus Fabricius*, Bibliothecæ Latinæ, *Libro I. Cap. X.* præſtantiſſimæ *Godofredi Iungermanni. Francofurti 1606.* 4. *Ioannis Georgii Grævii 1697.* 8. nitida & figuris æneis illuſtrata, ſed non emendatiſſima, & *Ioannis Dauiſii*, *Cantabrigiæ 1706.* 4. quæ præſtantiſſimorum Virorum in Cæſarem Obſeruationes exhibent. Quæ de noſtris rebus adfert, non quidem ſpernenda ſunt, ſed cum hoſtis eſſet & fines tantum Germaniæ vidiſſet, eas plene perſpicere haut potuit. Huic ſuccedat POMPONIVS MELA, e Bætica prouincia Hiſpanus, qui de ſententia eruditorum virorum ſub Claudio floruit, cuius *Coſmographiæ* ſiue, de *Situ Orbis Libri Tres*, res noſtras tangunt. Editiones vide apud *Fabricium l. c. L. II. c. VIII.* quarum optimæ, quas debemus induſtriæ, ingenio, doctrinæ cum *Iſaaci Voſſii*, *Hagæ Comitis 1658.* 4. ac *Franequeræ 1701.* 8. tum *Iacobi Gronouii*, qui Voſſianas obſeruationes ſub rigidum examen vocauit, *Lugduni Batauorum 1685.* 8. multisque cum acceſſionibus *Lugduni Batauorum 1696.* 8. tandemque *Abrahamo Gronouio* curante excuſi *Lugduni Batauorum 1722.* 8. *mai.* qua in Editione Notæ integræ *Hermolai Barbari*, *Petri Ioannis Olivarii*, *Fredenandi Nonii Pintiani*, *Petri Ciacconii*, *Andreæ*

Andreæ Schotti, *Iſaaci Voſſi*, *Iacobi Gronouii* extant. Acceſſere *Iulii Honorii* Oratoris, Excerpta Coſmographiæ, Coſmographia falſo *Æthicum* auctorem præferens; cum variis Lectionibus ex MSCto; *Rauennatis* Anonymi Geographia ex MSCto Leidenſi ſuppleta. Quæ autem annotavit de rebus Germanicis *Mela*, iudice Conringio, accepta ſunt incertiore fide, quoniam eius & Cæſaris ætate Germania noſtra cœperat curatius innoteſcere Romanis, & vulgi ſermonibus frequenter fabuloſis creditum tunc fuit. Quæ C. PLINIVS SECVNDVS, Veronenſis, Maior, ſub Tiberio natus, ſub quo iuuenis contra Germanos militauit, contubernio vſus caſtrenſi Titi poſt Auguſti ac præfectus alæ, de Chorographia Germaniæ obſeruauit, atque theſauro *Hiſtoriæ Naturalis*, maxime Libro IV. inſeruit, acceptiſſima quidem ſunt, in tantis rerum noſtrarum antiquarum tenebris, plura tamen & exactiora forte, *Bellorum Germaniæ* Libris XX. deperditis & fruſtra vsque huc inquiſitis. Editiones *Hiſtoriæ* huius *Naturalis* vide apud Fabricium l. c. *Lib. II. c. XIII. §. 4.* optima eſt *Ioannis Harduini* S. I. *Pariſiis 1685. 4. V. Voll.* quæ editione *Secunda*, *Pariſiis* prodiit *1723. f. 3. Voll.* His recentior eſt C. IVLIVS SOLINVS, Grammaticus, patria forte Romanus, quique poſt Veſpaſianos vixiſſe videtur. Hic *Collectanea rerum memorabilium*, ſiue, *Polyhiſtorem*, ad amicum, *Capitibus LVII.* perſcripſit. Quæ huc alias pertinent, vide ſis in *Fabricii B. L. L. II. c. XIII.* Præſtantiſſima Editio eſt, quam eruditiſſimis Commentariis *Exercitationum Pliniarum* elogio ſignatis, dedit *Claudius Salmaſius*, Pariſiis 1629. apud *Claud. Morellium*, ſplendide recuſa *Traiecti ad Rhenum 1689. f.* duobus Voluminibus prodiit, cui Editioni de *Homonymis Hyles Iatricæ* Exercitationes antehac

hac

hac editæ, nec non de *Manna & Saccharo*, acceſſerunt. *Vetus* illa *Orbis Deſcriptio*, quæ ſub Conſtantio & Conſtante conſcripta videtur, quamque primus *Iacobus Godofredus* græce & latine edidit, & eruditiſſimis notis illuſtrauit *Geneuæ 1628. 4.* non plane eſt reticenda, licet perexigua ſint, quæ Germanum lectorem iuuare poſſint, ſolam Treuerim concernentia, Gothorum quidem meminit, ſed plane alieno loco, vtpote qui iſthac tempeſtate non Rheno fuerunt propinqui & Galliæ, ſed Iſtro & Thraciæ. Qui ſub Conſtantio & proximis Imperatoribus vsque ad Theodoſium vixit, AMMIANVS MARCELLINVS, adiungendus, homo quidem Græcus, & Valeſio obſeruante Antiochenus, e cuius *Hiſtoriarum* ſiue *Rerum geſtarum*, a Neruæ principatu ad exceſſum vsque Valentis Imp. XXXI. Libris, qui poſt *Tredecim* primos ſoli ætatem tulerunt, poſtremi *duo deviginti* rerum Germanicarum ſtudioſo ſæpiuscule ſunt euoluendi; *grauis enim*, iudice *G. I. Voſſio*, *hic ſcriptor, plane ac ſerius & dignus qui ab omnibus ac Germanis præcipue ametur*, mirifice enim illuſtrat Germaniæ ſitum, illoque tempore ſcripſit, quo, vt Conringius annotauit, Franci, Alemanni & Burgundiones aliique Germanici Populi plurimum negotii faceſſebant Romanis in Gallia, Rhætia, Vindelicia, Norico & Pannonia, habuitque ille, quamuis gente Græcus res Germaniæ ſatis notas, quia iam ſub Conſtantio & Iuliano Auguſtis ſtipendia meruit aduerſum Germanos militans. Editiones vide apud Fabricium Libro III. c. XII. §. II. omnium optima *Iacobi* eſt *Gronouii*, qua Lindenbrogii & Valeſiorum Notis, ſuas obſeruationes, & variorum nummorum monimentorumque veterum Ammianum illuſtrantium icones addidit, prodiit *Lugduni Batauorum 1693.*

1693. f. & ſimul minori typorum charactere in 4. Nec plane eſt negligendum, quod poſt Marcellinum vel conſcriptum vel interpolatum eſt *Itinerarium* ANTONINI, ſiue vt quidam volunt Antoninus Auguſtus ipſe ſit auctor, ſiue, vt in quibusdam Codd. MSCtis appellatur *Antonius Auguſtulus*, vel *Auguſtalis*, vel *Iulius Honorius* Orator, vel vti Barthianus Codex habuit *Antoninus Aethicus*, de quibus videndus *Fabricius Bibliothecæ Latinæ* L. I. c. X. p. 175. Licet enim in eo nihil contineatur, quod illuſtret Germaniam Magnam, *Convingii* verbis iterum ſcribo, ſiue illam quæ Romanis fuit trans Rhenum ac Danubium poſita, ſed duntaxat illas Galliæ & Rhætiæ prouincias, in quas Germaniæ populi penetrarunt ſedesque locarunt, circa illa tamen loca, quæ ad Germanos tum pertinebant, vſui eſſe poteſt. Huius Itinerarii Editio, quæ cum HIERONYMI SVRITAE Commentariis *Coloniæ 1600. 8.* edita, rariſſima eſt. Accurata tamen quoque & præſtans eſt illa, quæ Tomo II. *Theatri Geographiæ Veteris Bertii* exhibetur. Quæ nuper prodiit elegantiſſima Editio, iam ſupra eſt annotata. Illud quoque MARCVS VELSERVS, *Auguſtanarum rerum* præclaro opere emendauit. Quod itinerarium, inſignesque Germaniæ partes multum illuſtrat *Tabula Itineraria*, quam ex illuſtri PEVTINGERORVM Bibliotheca, prouidentia MARCI VELSERI, ſummi Viri, depromtam, *Antwerpiæ* octauis ſegmentis æri inciſam edidit celebris Typographus *Ioannes Moretus*, poſtmodum Tomo II. *Theatri Bertiani*, vt ſupra iam indicaui, inſertam. *Segmenta Tria priora*, cum primis addito ad priora duo Segmenta Commentario Velſeriano huc maxime pertinent. Enimuero ex omni æuo vetere nulla Tabula alia Geographica ſupereſt, fide dignior

dignior Ptolemaicis, quæ Agathodæmoni Grammatico feruntur accepta. Quibus tribus e Segmentis Germanica Prouinciarum Galliæ, Rhetiæ & Pannoniæ itinera petere licet. Prioris in melioribus editionibus adpendix eſt *Libellus Prouinciarum* Galliæ, qui nonnullis itidem *Itinerarii* nomine venit, Prouincias Germaniæ Gallicas ſiſtens, quo nomina Ciuitatum illarum Prouinciarum, cum a Romanis tum Germanis ipſis indita exprimuntur, cuiusmodi quid haut reperias alibi, modo, quæ Conringii ſuſpicio eſt, non ſint a manu recentiore vernaculæ noſtræ iſtæ appellationes. Quædam quoque præſidia dant *Cosmographia* latini & Chriſtiani Scriptoris *Aethico* communiter tributa, de quo legendus Fabricius l. c. L. I. c. X. §. 10. & Lib. II. c. VIII. §. 2. n. 1 atque cumprimis *Cosmographiæ Libri Quinque* quos Auctor Gothus Chriſtianus, Iornande longe iunior, patria *Rauennas*, vnde *Geographus Rauennas* communiter audit, in fratris ſui gratiam ſæculo poſt Chriſtum natum ſeptimo, ſcripſit, quemque primus cum notis vulgauit *Placidus Porcheron* S. I. *Pariſiis 1688. 8.* vtrumque & Aethicum, & Anonymum hunc, *Pomponio Melæ*, cum aliis monumentis addiderunt *Iacobus & Abraamus Gronouii*, editionibus præſtantiſſimis, quæ *Lugduni Batauorum 1696. 8. & 1722. 8.* lucem viderunt; adiungenda demum, quæ his antiquior omnino eſt, Seculo Chriſtiano V. Theodoſio iuniore imperante conſcripta, *Notitia vtriusque Imperii*, eruditiſſimo *Guidi Panciroli* commentario illuſtrata, atque *Venetiis 1593. f. Lugduni 1608. f. Geneuæ f.* edita, demum Theſauro Antiquitatum Romanarum Græuiano *Tom. III.* inſerta. Quæ quidem hæc notitia ſeruat, nihil nos docent ad Germaniam Magnam pertinens, oſtendunt tamen, quemadmodum

dum quaſi agonizans ſeſe in Galliis habuerit Romanum Imperium, Rhætia, Vindelicia ac Norico a Germanis iam fere totis occupatis, & quia ſimul memorant præcipuas tum adhuc a Romanis poſſeſſas vrbes. Quorundam iam recenſitorum auctorum, de rebus Germanicis narrationes excerptas dedit IOANNES PAPPVS Theologus, in vſum Scholarum hiſtoricarum Academiæ Argentoratenſis, ſub elogio *Germaniæ veteris Deſcriptionis*, ex probatiſſimis auctoribus Latinis & Græcis, ſcilicet Ammiano Marcellino, Antonini Itinerario, Notitia Dignitatum &c. *Argentorati 1591. 8.* apud *Antonium Bertram.* Copioſiora tamen & exactiora magis ſunt horum auctorum Excerpta, quæ *Hermannus Conringius* Taciti de Moribus Germaniæ, Editioni, quam mox recenſebimus, ſubiunxit.

§. VI.

Qui ſub *Veſpaſiano* Imp. rationes Galliæ Belgicæ, vicinæ Germaniæ procurauit, atque A. C. XCVIII. Conſulatu ſecundo Traiani, vti e Capite XXXVII. patet, ſcripſit C. CORNELIVS TACITVS, optimam de vetuſtis patriæ rebus, quantum a peregrino homine fieri potuit, notitiam conſeruauit, præclaro *de Moribus Germanorum* libello, cui plura Germania, quam Plinio, Straboni, Ptolemæo debet. Aureum hunc nobis Germanis libellum primum forte edidit, *Andreas Iacobi*, Katharenſis, qui *Diodori Siculi* Libris VI. a *Poggio* latine verſis ſubiunxit *Venetiis 1476. f.* Excuſus inde ſingulatim cura *Ioannis Rhagii*, Aeſticampiani, *Lipſiæ*, in ædibus *Melchioris Lotteri 1509. 4.* porro *Baſileæ, 1519. 8.* ſumptibus *Ioannis Frobenii*, cui ex amicis quidam *Commentariolum* dedit, in quo paucis aperitur, quorum veterum Populorum

rum qui noui Populi hodie ſedes teneant, quem adiecit. An idem ille ſit cum Glareani commentariis, iis definiendum relinquo, quibus hanc inſpiciendi editionem occaſio ſubnata fuit, nam ipſe eam non vidi. Memorauit diligenter excuſsitque, poſt *Michaelis Hertzii Bibliotheca Germanicæ* No. XXIII. & ſeqq. ac *Ioannis Alberti Fabricii Bibliotheca Latina Vol. I. p. 471. & Vol. II. p. 751.* curas, hos *Commentatores Conradus Fridericus Reinhardus*, Iuris & Philoſophiæ in Academia Halenſi quondam Profeſſor, erudita Præfatione *Opuſculis Iuridico-Hiſtorico-Philologicis*, *Ioannis Strauchii* Parti Primæ, præfixa, quos, additis recentioribus, ipſius quidem veſtigia ſecuti, adhibitis tamen ipſis, qui ad manus ſunt libris, dabimus. Primus, ni fallor, eſt HENRICVS GLAREANVS, Heluetius, Philoſophiæ Profeſſor in Academia Baſileenſi doctrina magis, quam moribus ornatus, qui Tacitum de moribus Germanorum Commentariolo illuſtrare adgreſſus, nihil quidem fere de publica re & moribus veterum Germanorum conſignauit, aperuit tamen breuiter, quorum veterum Populorum qui noui diuerſique Populi ſedes hodie teneant. Extant hæ obſervationes *Glareani* nomine, ſub *Commentarioli vetuſta Germaniæ Populorum vocabula paucis, & obiter alia quædam explicantis*, titulo in *Simonis Schardii* Scriptoribus Rerum Germanicarum *Tomo I. f. 179. 199. Edit. I. fol. 70. 76. Edit. 2.* Attulit quoque aliquam Tacito lucem PHILIPPVS MELANTHON, communis Germaniæ præceptor, dum vocabula Regionum ac Gentium, quæ recenſentur in hoc Taciti libello, pro ea, qua pollebat rerum patriarum noticia breuiter explicaret, qui libellus *Auguſtæ V.* *1579. 8.* editus atque *Schardiano Tomo I.* eſt inſertus *f. 193.* vsque *199.* & in altera Editione *fol. 77.*

Quo tempore prodierint primum in lucem illæ *Caſtigationes*, quas conſcripſit BEATVS RHENANVS, Seleſtadienſis, induſtrius rerum patriarum ſcrutator, neſcio, quum primam harum editionem non viderim, ante Althamerum ſcripſiſſe puto, ſunt vero ipſius *Rerum Germanicarum* Libris Tribus, Editionis *Argentoratenſis Zetzneri* 1610. 8. p. 375. ad 404. additæ, quibus Taciti textum variis in locis emendat, & pro inſigni rerum patriæ vetuſtarum, qualis tum erat, peritia, diuerſis locis non temnendas adfert illuſtrationes. His prolixior eſt ANDREAS ALTHAMERVS, ortu Palatinus *Brenzius*, in *Scholiis* ſiue *Commentariis* ſuis varia doctrina refertis, quibus Germaniæ ſitum, limites, fertilitatem, populos, vrbes, vicos, nemora, fluuios, montes, priſcorum cultorum originem, vocabula, mores, ſtudia, religionem, mutatos deinde colonos nouosque habitatores, ea ratione indicauit, qua tum fieri poterat, cum tot ſubſidia non adeſſent ſcripturis, varia tamen admiſcuit, quæ ad Taciti ſententias inueſtigandas non adeo neceſſaria nobis videntur. Extant *Schardiano* laudato *Tomo I. f.* 1. *ſeqq.* ſingulatimque ex *prima* forte *Editione*, licet Ioan. Albertus Fabricius Editionem *Noribergenſem* An. 1529. 8. memoret, quæ magnanimis Principibus Georgio & Alberto iuniori Brandenburgi Marchionibus inſcripta eſt, *Noribergæ* apud *Ioa. Petreium* 1536. 4. recuſa ſæpius, ſcilicet curis *Simonis Fabritii*, *Auguſtæ Vindelicorum*, 1580. 8. *Ambergæ*, typis *Michaelis Forſteri* 1609. 8. *Francofurti* 1627. 8. Idem fere de IODOCI WILLICHII, Reſelliani, in Academia Viadrina, Medicinæ Profeſſoris, *Commentariis* pronunciandum, quibus, præter Hiſtorias Zythi Germanici contra multos Scriptores, Succini contra pleroſque, & Sueui fluminis

contra

contra omnes Geographos, multa a Taciti narrationibus in maiorem lucem ponendis aliena, ſunt inſerta, prodiere *Francofurti ad Viadrum*, per Ioannem Eichorn *1551. 8.* adiecti quoque *Beati Rhenani* Rerum Germanicarum Libris Tribus, Edit. Argentoratenſis, *Lazari Zezneri 1610. 8. p. 405. Schardiano* non minus *Tomo I. f. 73. 178. & f. 38.* inſerti. MICHAELIS BEVTHERI, Conſiliarii Eccleſiaſtici Ottonis Henrici Electoris Palatini, & Hiſtoriarum in Academia Argentoratenſi Profeſſoris, *Commentarii*, abſolutiſſimi quidem in titulo audiunt, ſed non niſi vulgaria exhibent, poſt mortem etiam demum Viri, a *Ioanne Michaele Beuthero*, auctoris F. ex Schedis paternis, vna cum Notis ad marginem, *Argentinae 1594. 8.* editi. IVSTI LIPSII *Obſeruationes*, magnam partem criticae ſunt ad emendandum textum comparatae, ſingulatim editae, praefixa Praefatione *Hermanni Conringii, Helmſtadii 1635. 8.* & ſaepiuſcule cum aliis in omnia Taciti Opera Lipſianis commentariis, quas Editiones curate, vt ſolet omnia, recenſet celeberrimus Vir, *Ioannes Albertus Fabricius, Bibliotheca Latina Volumine altero, Capite XXI.* quibus Lipſianis Notis heic adiungendae *Pompeii Lampugnani Collationes Notarum Lipſianarum, cum manu ſcripto Codice Mirandulano, Bergomi 1602. 8.* editae p. 57. Laudem quoque eruditi Commentarii meretur CHRISTOPHORI COLERI, doctiſſimi in Academia Altorfina Iuriſconſulti ac Philologi, *Hanouiae 1602. & 1618. 8.* quo loca dubia & deprauata emendare & reſtituere conatus, eademque more ſuo erudite illuſtrauit atque e Scriptoribus cum Graecis tum Latinis ad Tacitum in luce ponendum varia ſtudioſe conduxit Germanorumque mores ac inſtituta cum aliarum Gentium apte comparauit. Maiori apparatu & exquiſitiſſima

diligentia, illuſtrationem Taciti adgreſſus, PHILIPPVS CLVVERIVS, natione Poruſſus, ad percolendam Geographiam multis itineribus rite præparatus, qui omnia quæ ad Germaniæ priſcæ rationes colluſtrandas facere poſſunt multo labore comparauit Operique ingeſſit, quod *Germaniam Antiquam* inſcripſit, quo de patriæ finibus, populorum ortu, migrationibus, cultu, habitu, moribus, religione, re publica, conſuetudinibus, re œconomica, & quæ ad notitiam gentis conducere videntur, congeſtis antiquorum ſcriptorum teſtimoniis iisdemque colluſtratis *Tribus Libris* expoſuit, prodiit *Lugduni Batauorum* 1616. *f.* 1624. *f.* ex Officina Elzeuiriana & 1630. *f.* alii 1631. *f.* acceſſit ſingulari titulo præfixo eiusdem *Vindelicia & Noricum*, eſtque cum cura legendum omni rerum noſtrarum veterum ingenue curioſo, curateque expendendum; Compendium inde dedit IOANNES BVNO *Guelpherbyti* 1663. 4. Indice *Ioanne Alberto Fabricio Bibl. Lat. L. II. c. XXI. p.* 751. *Michael Virdungus*, *Notas* dedit, *Noriberga* 1637. 8. formis expreſſas, quas nunquam vidi. MATTHIAE vero BERNEGGERI Hiſtoriarum in Academia Argentinenſi Profeſſoris; *Ex C. Cornelii Taciti Germania & Agricola Quæſtiones Miſcellaneas* eodem moderante, Academicis Exercitationibus ſingulatim diſputatas vnum in Corpus certumque ordinem ex B. Soceri mandato inſtitutoque tributas, ipſiusque Annotationibus MSCtis paſſim auctas, edidit IOANNES FREINSHEMIVS, *Argentorati* 1640. 8. recuſas *ibidem* 1669. 8. quibus non tam *Tacitum* atque relatas ab eo res explicauit, quam eiusdem narrationes ad Politicorum regulas examinauit atque petitis ex Hiſtoria Romana & Græca variis exemplis, colluſtrauit. Elegantiſſimæ illæ *Tres* IOANNIS STRAVCHII, ICti

Ienenſis

Ienenſis eruditiſſimi *Diſſertationes*, de *Indigenatu* ſcilicet *Germanorum*; De *modis acquirendi priſcorum Germanorum*; *deque Armis Germanorum priſcorum*, *eorumque ad Rempublicam vſu*, quos eo tempore, quo Lipſiæ latinam linguam & hiſtorias publice docebat, ex ipſis fontibus deduxit, mirifice hisce in articulis Tacitum illuſtrant. Sed Ienam ad ornandam Iurisprudentiam euocatus, hanc telam quam ſcitiſſime erat exorſus, deſerere, quod dolemus, fuit coactus. Prodiere eædem primum *Lipſiæ* annis *1650.* & *1651. 4.* inde vero ex Autographo Auctoris auctæ & emendatæ, cura *Ioannis Georgii Kulpiſii* Strauchiano *Specimini Inſtitutionum Iuris publici*, *Francofurti 1683. 8.* additæ; *Tertium*, formis repetitæ inter *Strauchii Opuſcula Iuridico-Hiſtorico-Philologica* rariora, procurantibus *Reinhardo* & *Knorrio*, *Halæ 1729. 4.* Parte I. Quæ cura HERMANNI CONRINGII prodiit Editio, ex præſtantiſſimis eſt. Præter Notas enim Criticas, quibus ope & fide optimorum Codicum libellum emendauit, Collectionem ſelectam exhibet Monumentorum veterum de antiquo ſtatu Germaniæ rebusque quales fuerunt donec quinto Chriſtiano Seculo Imperii Romani Occidentalis Prouinciæ a Gentibus Germanicis fuerunt nouo & perpetuo dominatu occupatæ, quæque terras, mores, rem publicam & populorum varia diſcrimina recenſent, nimirum 1) ex Caii *Iulii Cæſaris* Libro IV. & VI. de Bello Gallico Commentariorum Excerpta: 2) Excerpta ex *Strabonis* Geographiæ Libro IV. & VII. 3) Excerpta ex *Pomponii Melæ* Libro Tertio; 4) Excerpta ex C. *Plinii* Libro IV. naturalis Hiſtoriæ; 5) Excerpta ex C. I. *Solini* Cap. XIX. & XX. 6) Excerpta ex *Claudii Ptolomæi* Libro II. Geographiæ; 7) Excerpta ex *Ammiani Marcellini* Lib.

XV. & XXVIII. 8) Excerpta ex Itinerario *Antonini*; 9) Excerpta ex Libello Prouinciarum & Ciuitatum Galliæ; 10) Excerpta ex totius Orbis Expoſitione; 1) Excerpta ex Notitiæ Imperii vtriusque Libro Secundo & Guidi Panciroli Commentario; 12) Excerpta ex *Philippi* Cluuerii Introductionis in Geographiam Libro tertio. De quibus omnibus præmiſſis cultiſſimis Præfationibus, deque vario antiquæ hiſtoriæ in rei publicæ noſtræ negotiis vſu, grauiter & accurate expoſuit obtrectatoresque tum non infrequentes ſcite confutavit. Prodiit *Helmſtadii* primum *1635. 4.* inde *1652.* & ex tertia prioribus locupletiore editione *1679.4.* inde *1687. 4.* qua ſane rem pergratam iis præſtitit, qui ſumtibus neceſſariis deſtituuntur, quo minus tot ſibi ſcriptores comparare queant. Excitatus magno hoc exemplo monitisque Conringianis GEORGIVS CASPAR KIRCHMAIERVS, in Academia Wittenbergenſi Profeſſor, qui in *C. C. Taciti de Germania* libellum, *Commentarium*; ſuis ſumtibus *Witteberga 1664. 8.* edidit res moresque Germanorum veterum a ſuis Originibus per Notas criticas, hiſtoricas politicasque ac ſimiles exhibentem, quas inter aliquot ſunt fructuoſæ ac dignæ habitæ, quas *Ioannes Fridericus Gronouius* acris Criticus iudicii doctiſſimorum hominum Commentariis adſcripſit Operum Taciti editione præſtanti ſane, quæ *Amſtelodami 1685.* duobus voluminibus in *8.* prodiit. Qui ad hunc libellum *Exercitationes XXV. ſeu Politico-Philologicos Diſcurſus* congeſſit GABRIEL ACKELEY *Sora*, typis *Henr. Kruſii 1646. 8.* & CYRIACVS LENTVLVS in Academia Marpurgenſi Profeſſor, cuius *Germania cum vita Iulii Agricolæ Politicorum in Tacitum Commentariorum* Complementum, *Marburgi 1666. 8.* prodiit, huiusmodi obſeruationes habent,

habent, quæ ad ſcriptoris ſcopum parum faciunt. Breuiter de vtilitate libelli, huiusque illuſtrandi ratione diſſeruit, HENRICVS MEIBOMIVS, iunior, *Programmate* docto, *publicis in Taciti Germaniam* Lectionibus præmiſſo, *Helmſtadii* 1686. 4. Obſeruationes plenæ optimæ frugis ſunt, quæ GODEFRIDVS GVILIELMVS LEIBNITIVS patriæ egregius ſcrutator hiſtoriæ, *Excerptis veterum Auctorum* inque his *Taciti* etiam, *de Populis ad Viſurgim & Albim* habitantibus, *Tomo Primo Scriptorum Rerum Brunſuicenſium, Hanoueræ* 1707. f. edito, inſertis, addidit; IOANNIS vero CHRISTOPHORI VETTERI Notæ *Chriſtian-Erlangæ* 1714. 8. editæ, decerptæ ſunt ex antea indicatis, iuuenumque captui accommodatæ. Maiorem eruditionem omnino ſpirat laudemque præcipuam meretur IVSTI CHRISTOPHORI DITHMARI Hiſtoriarum & Politices in Academia Viadrina Profeſſoris Ordinarii & Societatis Scientiarum Berolinenſis Sodalis *Perpetuus & Pragmaticus Commentarius*, *Francofurti ad Viadrum* 1725. 8. editus, rerum patriarum cultoribus enixe commendandus. Etenim doctiſſimus Vir, qui vſum antiquæ Germanorum hiſtoriæ, ſuis, Conringii & aliorum ſapientiſſimorum Virorum argumentis ſcite commendauit, Commentarium hunc, ad illuſtris Thomaſii, monita, diligenter adornauit, idque erudite egit, vt Germanorum & Romanorum mores exponeret & inter ſe conferret: ex priſcis dein Germanorum inſtitutis, variorum Iurium & Conſuetudinum in Germania origines, atque riuulos inde dimanantes progreſſu temporis, aperuit: Populorum denique non ſolum deſignatas probabiliter ſedes, nominum ipſorum etymologicam disquiſitionem ac res geſtas memorabiles, ſed & qui & quando factum fuerit,

vt in Allemannorum, Francorum, Saxonum, aliisque Societates magnas coaluerint, ea, qua in vetuſtiſſimis eiusmodi rebus fieri poteſt accuratione, commonſtrauit, vtque vſui in re publica eſſe poſſet lectio, elaborauit. In textu *Conringii* Notas Criticas fere ſecutus, easdemque reliquis prætulit, inque Appendice ea de cauſſa integras recenſuit. Notas inſuper *Aegidii Lacarrii* e Societate Ieſu Claromontini, ex eius *Hiſtoria Coloniarum a Gallis in exteras Nationes miſſarum, Montalbani 1649. 4.* edita, atque *Godefridi Guilielmi Leibnitii* ex eius Tomo Scriptorum Rerum Brunſuicenſium primo, vt & quasdam obſeruationes ex *Iacobi Gronouii* Oratione *de Batauorum in Inſulam ſuam immigratione*, cum integram *p. 172.* Commentarii promiſſam, dare haut licuerit adiecit: Tabulas ad poſtremum Geographiam Germaniæ Veteris & Medii æui & Antiquitatum Germanicarum, Ius præſertim Germanicum Publicum & Priuatum illuſtrantium Deſcriptionem, & C. Cornelii Taciti Vitam promittit, quas Commentationes omnes, qui viri doctrinas norunt, auide expectant. *Verſionem Germanicam*, nouam, poſt IACOBI MYCILLI, *Francafurti ad Mœnum 1612.* & MELCHIORIS GROTNIZII, *ibidem 1657. 8.* editas, cultiorem elegantioremque dedit IOANNES THEODORVS IABLONSKY, Regi Poruſſiæ a Conſiliis Aulicis & Societati Scientiarum Berolinenſi a Secretis, in omnibus tamen locis genuinum ſenſum adſecutus haut videtur doctiſſimus Vir, in primis ſub finem *Cap. XIX.* Notæ, quas ad colluſtrandam Taciti mentem, ex optimis Commentatoribus decerpſit, breues quidem ſunt, ſed electæ.

§. VII.

§. VII.

Poſt inſtauratas auſpicato in Germania bonas literas æuo Friderici III. & Maximiliani I. Auguſtorum, excitati fuere, magni animo, ingenio, doctrinaque Viri, qui ex romanis, græcis, atque domeſticis, quæ tum extabant monimentis, de variis patriæ antiquitatibus, nullo certo ſcopo intenti, commentarios condiderunt. Quod argumentum tractarunt CONRADVS CELTES, qui *Germaniam illuſtratam* habuit in manibus, ita enim Vir ſummus dedicatione Operum Hroſwithæ, ad Fridericum Sapientem Saxoniæ Electorem: *Acceſſit mira mihi quædam* hiſtoriarum germanicarum vicinarumque nobis nationum *cupido, vt ſi quos inueniſſem de Regibus & Imperatoribus noſtris codices, aut illorum clare geſta aut dicta ab externis vel noſtratiis literis mandata, illos in lucem ederem, aut ad* Illuſtratam noſtram Germaniam, *quæ in manibus eſt, insererem, aut argumenta ſcribendi acciperem;* inque Præfatione, qua *Libros quatuor Amorum* Maximiliano I. Imp. dedicauit, ſub finem de eodem opere ſubiungit: *Ego non minori gloria hominem Germanum philoſophiæ ſtudioſum dignum exiſtimo, qui patriæ ſuæ linguæ fines & terminos, gentiumque in ea diuerſos ritus, leges, linguas, religiones, habitum denique & affectiones corporumque varia lineamenta & figuras viderit & obſeruauerit, illaque omnia in illuſtrata Germania noſtra, quæ in manibus eſt, fauentibus germanis noſtris numinibus & tuæ inclytæ Maieſtatis præſidio & auxilio* Quatuor Libris particularibus Gentium Tabulis, *explicemus*. Sed præclarum hoc opus non fuit perfectum, præterque ea quæ de Germaniæ rebus & Hercynia ſylua in his *Quatuor Amorum Libris*, poeta attigit, *Germaniam Generalem*, vti inſcripſit,

 ſiue

ſiue de *Situ & Moribus Germaniæ* Poema dedit, primæ Editioni Librorum Amorum, quæ *Noribergæ 1502. 4.* prodiit, ſubiunctum, inde vero SIMON SCHARDIVS *Tom. I. f. 445. Germaniæ antiquæ illuſtratæ* inſeruit. Qui manibus ac pedibus laborauit, nocte dieque cogitauit, quonam pacto Germania noſtra ac partim Gallia pro ſua dignitate illuſtrari queant IOANNES AVENTINVS, vti hisce verbis ad *Ioachimum Vadianum* Vrbis S. Galli Decurionem ac Conſulem an. 1530. ſcribit, quæ *Epiſtola* in Centuria Vna Philologicarum a *Goldaſto* editarum Epiſt. *XLIX. p. 187.* extat, ſummo ſtudio congeſſit Opus *Illuſtratæ Germaniæ* Libris X. vide *Capita Rerum quibus illuſtrabitur Germania ab Auentino, modo contingat benignus Mecænas,* excitatæ Epiſtolæ ſubiuncta *p. 188.* Sed præclariſſimum opus non vidit lucem. Sic circa eadem tempora, habitos in prandio erudito apud *Matthæum Langium*, Maximiliani I. adminiſtrum principem, eruditorum ſui æui Mæcenatem, ſermones, annotauit curioſe & erudite CVNRADVS PEVTINGER, Auguſtanus, non huius vrbis tantum, ſed Germaniæ decus, quos inde *Conuiuales* inſcripſit, qui *Sermones Conuiuales, in quibus multa de mirandis Germaniæ Antiquitatibus referuntur*, prodierunt primum *ex officina litteratoria Ioannis Prus, Argentinæ, in ædibus Thiergarten. recognoſcente Matthia Schurerio 1506. 4.* recuſi *Argentorati 1530. 4.* SCHARDII quoque *Tomo* laudato *f. 404.* inſerti, a GEORGIO SCHVBARTO, V. C. demum *Ienæ* cum aliis bonæ notæ eiusdemque fere argumenti opuſculis, *1683. 8.* in manus eruditorum, reductos, quibus quatuor capita ſunt per δειπνοσοφιστὰς Langianos, interprete Peutingero, diſputata. Nimirum I) Leonis IX. Pont. Max. teſtimonio comprobatur Oſſa diui Dionyſii

Areo-

Areopagitæ, non in Gallia, ſed Ratisbonam inde translata, ibique ad S. Emeranum condita fuiſſe. II) Paulum Apoſtolum vxoratum extitiſſe, quodam Epiſtolæ D. Ignatii Martyris ad Philadelphienſes loco euincitur. III) Ex veterum quorundam auctorum Plinii, Melæ & aliorum relationibus adſeritur, Indiæ Orientalis incolas pridie, vel tempeſtatis vi compulſas, vel commerciorum cauſſa ad Occidentalium Germanorum littora ſubinde adpuliſſe; neque adeo inſoliti aliquid committere Luſitanos, qui hac tempeſtate primi illorum oras ob idem negotium frequentare tentauiſſent. IV) Denique eoque ampliſſimo Capite, & quod maximam libelli partem abſoluit, præeunte *Iacobo Wimphelingio* operoſe, & cum inſigni doctrinæ adparatu oſtendit: *Quod Cisrhenanæ Ciuitates ab Agrippina ad Argentinam & aliæ a C. Iulii Cæſaris Dictatoris & ſuperiori tempore non Gallis, ſed vel Germanis, vel Romani Imperii Cæſ. Aug. vel Regibus ſemper paruerint.* Eruditam & ampliorem libri recenſionem lege in V. C. LOTTERI *Hiſtoria Conradi Peutingeri*, p. 47.

BILIBALDI PIRCKHEIMERI, Norici, Conſiliarii Maximiliani I. *Germaniæ ex variis Scriptoribus perbreuis Explicatio*, quæ *Hermanno Nuenario* Comiti inſcripta eſt, de populis, Prouinciis, ciuitatibus, harumque nominibus, montibus, ſyluis, fluminibus, finibus vltra Viſtulam & ad Tanaim vsque, ea qua tum fieri poterat ratione, exponit, ſed ipſe modeſtus vir eam σκιαγραφίαν appellat, edita eſt cum aliis viri Opuſculis cura *Melchioris Goldaſti Francof.* 1665. *f.* editis *f.* 94. atque a SCHARDIO Tomo I. f. 200. inſerta. Huc quoque pertinent, IACOBI WIMPHELINGII, Seleſtadienſis, *Epitomes Germanicarum Rerum*, ſingulatim, *Hagenouiæ* 1524. & *Marpurgi* 1562. 8. editæ,

editæ, quæ & in *Tomo I. Schardiano*, *f.* 349. comparet, priora Capita. Copioſiores ſunt BEATI RHENANI, itidem Seleſtadienſis, *Rerum Germanicarum*, Libri Tres, quibus rogatu quorundam amicorum, de Prouinciis Romanis, quas a ſiniſtra Rheni fluminis, a dextra Danubii ripa, contra veterem Germaniam, Romani poſſederunt, & illarum ſtatu, quo videlicet gubernatæ ſint modo, præſertim ſub poſterioribus Imperatoribus, qui videlicet Conſtantinum illum Magnum inſecuti ſunt, tum, quemadmodum illæ ſint, collabente iam Imperio Occidentali, non a Francis modo, ſed & ab Alemannis, ſiue Sueuis, Marcomannis, Nariſcis ac Quadis occupatæ; proinde populorum iſtorum emigrationes, & mutatas in ipſa ante Germania veteri ſedes, quantum ipſi, tum poſſibile fuit, explicuit. Porro de veteribus Francis, Alemannis, Saxonibus & ceteris paulo prolixius egit, nihil tamen attulit, quod non ex auctoribus quos habeat ſit ſumtum, eaque perſecutus eſt, quæ poſtquam illi Romanorum inuaſère prouincias, accidiſſe comperit, tum de cultu ſpecieque earum gentium pauca. Princeps horum Librorum editio ex officina *Frobeniana* prodiit *Baſileæ* 1531. *f.* reuiſi & emendati præmiſſa Vita ipſius Beati Rhenani, a *Ioanne Sturmio* eleganter conſcripta, *Argentorati*, ſumptibus *Lazari Zezneri* 1610. 8. cum adfinibus ipſius *Rhenani*, *Willichii*, *Pirckheimeri*, *Nouiomagi*, & *Celtis*, & ex parte iam laudatis Opuſculis atque ad Taciti Germaniam commentationibus, tertium cura *Ioannis Ottonis*, *Vlmæ* 1693. 4. recuſi, additis notis, quæ quidem compilator Otto iuxta primarium Collegii Hiſtorici Imperialis ſcopum adornare voluit tamen maximam partem aliena & profetariæ attulit. Huiuſcemodi generales antiquitates tra-

ctant

ſtant quoque ex parte FRANCISCI IRENICI, gentilitio nomine *Friedlieb.* dicti, *Ettelingiacenſis*, tum Collegii diuæ Catharinæ Heidelbergenſis moderatoris, *Germaniæ Exegeſeos* Volumina duodecim, *Hagenoæ* typis & formulis præſente caſtigatoreque auctore ipſo *1518.* impreſſa *Francofurti 1570. f.* ſed non adeo plene, recuſa, & nuper etiam cum rariora eſſent cura & ſtudio IOANNIS ADAMI BERNHARDI, Scholæ Hanouienſis Rectoris, *Hanouiæ 1728. f.* cum Variis Notis in manus eruditorum reducta. Siſtunt hi libri Germaniam veterem, mediam & nouam, maxime vero huc ſpectant, bini priores, qui raram eo tempore viri lectionem commonſtrant, e græcis enim ac latinis ſcriptoribus conduxit, quæ huc faciunt. Qui, ſub titulo *Farraginis Antiquitatum Alamannicarum* de *Collegiis & Monaſteriis Germaniæ veteribus*, commentatus fuit Conſul Sangallenſis rei germanicæ peritiſſimus IOACHIMVS VADIANVS, ab hac claſſe librorum plane non eſt excludendus, ipſa enim pleni bonæ frugis libri inſpectio docebit, plura eum exponere, quæ primas patriæ antiquitates illuſtrare poſſunt, adhæret hic commentarius Rerum Alamannicarum Scriptoribus *Goldaſtinis*. Plura huius argumenti capita tractauit patrio ſtilo IOHANNES IACOBVS WAGNER de WAGENFELS, Eques Ordinis Chriſti, Auguſtiſſimi Romanorum Regis, cui a ſtudiis hiſtoricis fuerat, Hiſtoricus & Politicus. *im Ehrenruff Teutſchlands, der Teutſchen und ihres Reichs, Viennæ 1692. f.* quo de Origine Germanorum, bonis naturalibus regionum, ciuitatibus, ædificiis, lingua, moribus, ingenio, opibus, viribus virtuteque bellica, potentia Imperatorum Domus Auſtriacæ, Carolo M. & ſequentibus inde Impp. ad Leopoldum M. Regum Galliæ cum Germanis

manis contentionibus & Regno Germanorum agit, nouis antiqua miſcens. Nuper prodiere CASPARIS ABEL, *Teutſche und Saechſiſche Altertbümer der Teutſchen und Sachſen, Brunſuici 1729. 8.* quo libro auctor res veteres Germanicas, maiores, nomen, originem, primas patriasque ſedes, migrationes, bella, diuerſos populos & regna, Reges, Principes, illuſtres Familias, Pagos, Prouincias, Religionem, mores, inſtituta veterum Germanorum & Saxonum exponere voluit, ſed deſtitutus fuiſſe videtur, vir diligens & eruditus, iuſtis librorum ſubſidiis.

§. VIII.

Præter hos generales Antiquitatum patriarum Scrutatores, *Scriptorum Græcorum Romanorumque* locis variis, quibus *res Germanæ* memorantur, lux inſignis adfuſa eſt ſingularibus ſcriptionibus, maxime academicis, a doctiſſimis Viris elaboratis, minoribus quidem illis, bonæ tamen frugis, quarum quasdam indicabimus. Primam Germanorum in Romanas prouincias excurſionem ex græcis & latinis auctoribus ſuccincte expoſuit CHRISTOPHORVS CELLARIVS de *Cimbris & Teutonis, Halæ 1701. 4.* Doctiſſimus enim Vir, cum ad bonas literas & hiſtorias docendas in nouam tum Academiam Fridericianam euocatus eſſet, & barbaræ ac inficetæ latinitatis Scriptores mediæ ætatis formidaret, vt muneri ex parte ſatisfaceret, antiquiſſima Germaniæ percolenda ſibi ſumſit, inde Eiusdem Diſſertationes: *de Bello Iulii Cæſaris aduerſus Arioviſtum; Halæ 1702. 4.* (de quo *Arioviſto* & Præſide IOANNE GEORGIO KVLPISIO, Diſſertatio propoſita fuit *Tubingæ* 4. quæ tamen inter collectas viri illuſtris non extat, & forte reſpondentem auctorem

ctorem habet,) de *Claudii Druſi Expeditionibus maxime Germanicis*, *Halæ* 1702. 4. de *Cæſare Germanico*, *Halæ* 1704. 4. alia: *Initia cultioris Germaniæ*, oſtendit *Halæ* 1703. 4. Cellarii diſcipulus ANDREAS IVLIVS DORNMEIERVS, Diſſertatione de *Germania nunquam a Romanis ſubacta*, *Halæ* 1705. 4. ſcite ex antiquis ſcriptoribus docuit Germanos inter ſe grauiter diſſidentes, atque non ſemper fœderum vinculo nexos ſingulatimque pugnantes a Romanis quidem ſubinde victos, & triumphatos ſpecie ſæpe magis quam veritate, nunquam tamen plene ſub iugum miſſos. *Arminii Cheruſcorum Ducis*, Patriæ Liberatoris, varios laudatores ſingulari §. dabimus. *Vannii* Regis, a Romanis *Quadis* dati res & regionem inter Marum Chuſumque amnem adſignatam illuſtrauit FRIDERICVS WILHELMVS SOMMERVS, Tractatione, quam *Regnum Vannianum* inſcripſit, *Vratislauiæ* 1722. 4. ſimul antiquæ Hiſtoriæ Sileſiacæ primordia complexus. De *Italo*, *Cheruſcorum Rege*, *ex C. Taciti Annal. XI. 16.* qui Romæ educatus atque a Claudio Imp. ſuffultus, libertati patriæ grauis fuit, expoſuit ſingulari Diatriba ADAMVS RECHENBERGIVS Hiſtoricus tum Lipſienſis, quæ ſingulatim in 4. prodiit poſtea Diſſertationibus ipſius *Hiſtorico-Politicis* in 8. P. I. n. IX. inſerta. Quod *Tacitus Annalium Libro XIII. c.* 57. breuiter, more ſuo, memorauit, prœlium acerrimum de Salinis Cattos inter & Hermunduros, variis eruditis coniecturis plenius definire voluit GEORGIVS CASPAR KIRCHMEIERVS Diſſertatione *de bello prælioque de Salinis Cattos inter & Hermunduros*, *Witteberga* 1688. 4. Nec omittenda eſt *Columna cochlis M. Aurelio Antonino Aug. dicata*; eius *rebus geſtis in Germanica atque Sarmatica expeditione inſignis*, *breuibusque annotationibus illuſtrata*

ſtrata a IOANNE PETRO BELLORIO *Romæ*, ex Chalcographia *Dominici de Rubeis 1704. f.*

§. IX.

Seruant quoque *Romanorum* in *Germania* memoriam *varia* eorundem *monimenta*, *Lapides*, *Inſcriptiones*, quarum ſolertem inquiſitionem debemus viris de poſteritate egregie meritis. Enimvero iuſſu mandatoque diui Imperatoris *Maximiliani*, ſtudiorum hiſtoricorum inſtauratoris in Germania maximi, ope Societatis literariæ Auguſtanæ CVNRADVS PEVTINGERVS *Romanæ vetuſtatis Fragmenta in Auguſta Vindelicorum & eius Diœceſi*, collegit, quæ *Anno Chriſt. Salut.* M. D. V. *VIII. Kls Octobr. Erhardus Ratoldus Auguſtenſis impreſſit* fol. plag. 3. & dimidia. Quam *primam* Editionem excepit *ſecunda*, hoc indice ſignata: *Inſcriptiones vetuſtæ Romanæ & eorum Fragmenta in Auguſta Vindelicorum & eius Diœceſi; cura* & diligentia CHVONRADI PEVTINGER *Auguſtani antea impreſſa, nunc denuo reuiſa, caſtigata & aucta: excuſa in ædibus Ioannis Schœffer, Moguntiæ menſe Auguſto Anno M DXX. fol.* Locupletiorem horum monimentorum editionem parauit MARCVS VELSERVS inſcriptam: MARCI VELSERI, *Matthæi F. Inſcriptiones antiquæ Aug. Vind. duplo auctiores quam antea editæ, cum notis; cum priuilegio Venetiis* an. CIↃ IↃ XC, *apud Aldum 4.* Poſt hæc, cum quadriennii ſpatio expleto, idem ſummus vir, typis *Venetis*, ſuos *de rebus Auguſtanis* Commentarios, primum ſubmiſiſſet, retractauit ſimul hæc monumenta, &, mutatis, correctis, additis haut paucis, *Appendicis* inſtar illis adiunxit, denique *vltimum*, impreſſa illa fuerunt, inter omnia Velſeri Opera *Chriſtophori Arnoldi* ſtudio edita *Norimbergæ 1672. f. p. 357.* ad *p. 436.* Demum,

cum

cum MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS *Monumenta Iudaica Auguſtæ Vindelicorum reperta*, ibidem *1686. 8.* ederet, Mantiſſæ titulo, *III. Monumenta Romana in Supplementum* Operis Velſeriani, addidit. Quam Editionum curatam recenſionem debemus V. C. LOTTERO, in pereruditа *Hiſtoria Conradi Peutingeri p. 44. ſq.* Peutingeriano nobili exemplo excitati præcipuarum Germaniæ Vrbium eruditi, qui veteris æui reliquias, res Romanorum in Germania geſtas illuſtrantes, vel memoriam conſeruantes, conquiſiuerunt, commentariiſque eruditis illuſtratas ediderunt. Quod in primis fecit IOANNES HVTTICHIVS, qui *Collectanea Antiquitatum in vrbe & agro Moguntino repertarum*, *Moguntiæ ex ædibus Ioannis Schœfferi* Menſe Martio MDXX. fol. plag. 10. vulgauit, tabulis ligneis inciſa; PETRVS vero APIANVS poſtea in *Inſcriptionibus ſacroſanctæ vetuſtatis*, *Ingolſtadii* anno *1534. f.* euulgatis *f. 465.* ad *484.* iterum expinxit. Quæ *Hutticbiana Collectanea*, quum rariſſima eſſent, celeberrimus vir *Georgius Chriſtianus Ioannis* æri incita, doctiſſima præfatione illuſtrata, *Tomo III. Scriptorum Rerum Moguntinarum* inſeruit, præterque breues ad hæc monimenta adnotatiunculas tria adiecit additamenta, nimirum, I) quæ de Mole glandiformi, *(Eichelſtein)* ſiue vt quidam putant *Cenotaphio Druſiano*, *Wilhelmus Erneſtus Tenzelius* in Dialogis vernaculis An. *1689.* menſe Auguſto editis ſenſit; II) *Druſilacii*, ſeu potius Pyramidis illius, in agro extra mœnia Moguntina Druſi in honorem olim, vt volunt, poſitæ, figuram, quam *Ioannes Crato Hiegell* Archiater Confluentinus, e Matthiæ Dieffenbachii Catalogo Abbatum D. Iacobi in Monte ſpecioſo deſumſit, ac ære expreſſam *Collectaneorum* ſuorum *Specimini Tab. I. n. 2.* inſeruit, vna cum vlteriori, quam e

documentis confecit eruditiſſimus *Ioannis*, illius Deſcriptione; III) Monumenta aliquot alia, tum in vrbe Moguntia, tum in agro illi circumiecto reperta, quæ Huttichius non habuit, *Browerus* vero, *Hiegellius*, aliique ſeruauere. De eadem *mole glandiformi* CHRISTIANVS quoque GOTTHELF BLVMBERGIVS V. D. M. tum caſtrenſis in obſidione Moguntina expoſuit libello lingua latina edito hoc titulo: *Monumentum Druſi Moguntiæ obuium 1690. 4.* & deinde *Chemnitii*, germanica lingua iterum edito auctoque 1697. recuſo *1700. 12.* quo in ſententia fuit, eam molem non opus quoddam eſſe manu extructum, ſed natiuam quandam viuamque rupem, quam confutarunt, qui opus accurate inſpexerunt *Tenzelius* & *Hiegellius* iam laudati. *Impp. P. Ael. Adriani* & *M. Aur. Probi Vallum* & *Murum, vulgo, die Pfal-Heck, Pfalrayn, item, die Teuffels-Mauer*, *dictum*, illuſtrauit IOANNES ALEXANDER DOEDERLEIN, Schediaſmate hiſtorico erudito, *Norimbergæ 1723. 4.* edito, cuius muri & valli rudera, in Agris Nordgauienſibus, Bauaria citeriore, Epiſcopatu Aureatenſi, ſeu Aichſtadienſi, Agris Ordinis Teutonici, Marchionatu Brandenburgico-Onoldino & adiacentibus Terris Sueuicis conſpicienda, putatque ad agrorum Nordgauienſium aduerſus Germanos defenſionem fuiſſe extructa.

§. X.

De *originibus* & *migrationibus Gentium antiquiſſimarum*, hasque inter Germanicarum maxime, ingenioſæ ſunt Meditationes ſummi Viri & hisce in rebus ſane curioſi, GODOFREDI GVILIELMI LEIBNITII, quæ inſertæ ſunt Miſcellaneorum Berolinenſium T. I. Ab Hermete Triſmegiſto, qui S. Moyſi, ex auctoris opinione eſt

Chanaan

Chanaan, Tacito *Tuito*, Mercuriusque ſcriptoribus ceteris gentilibus, Celtis *Dites*, Germanicæ gentis origines, repetere conatus fuit WILHELMVS CHRISTIANVS KRIEGSMANNVS, Conſiliarius quondam Leiningenſis & Haſſo-Darmſtadtinus, *Coniectaneorum* de *Germanicæ Gentis origine*, Libro uno, poſt fata viri, cura *Ioa. Vlrici Pregizeri*, *Tubingæ* 1684. 4. edito, quo virorum doctorum opiniones, qui *Aſcenatem* Germanorum conditorem faciunt, Philippum ſcilicet Melanchthonem & Cluuerium confutat. *Perſicam originem* Germanis tribuit PICCARDVS, Oratione, qua Germanos Perſarum fratres eſſe, docere voluit, quam tamen non vidi; in Profeſſoris enim Altorfini Collectione *Orationum Academicarum* ea non proſtat. *Germanos indigenas* eſſe, ſcripta ad *Petrum Iacobi*, *Arlunenſem*, Epiſtolica Diſſertatiuncula opinatus HENRICVS BEBELIVS, Iuſtingenſis, quæ cum aliis Bebelianis edita, *Tomo I. Schardiano f.* 237. *ad f.* 241. comparet. De *Originibus Germanicis*, ſiue temporibus Germaniæ priſcis, obſcuris maximam partem & fabuloſis, breues theſes hiſtoricas, in vſum Auditorum & ſupplementum compendiorum Hiſtoriæ Germanicæ, concinnauit Gieſſenſium Profeſſor Hiſtoricus CHRISTOPHORVS FRIDERICVS AYRMANN, *Gieſſæ* 1724. 4. *Primam Germanorum Notitiam* in ſcriptoribus antiquis inueſtigauit ANDREAS IVLIVS DORNMEIERVS Diſſertatione *Halæ* 1705. 4. habita *de prima Germanorum Notitia*. De *Germaniæ* Nominis origine, qui ad *Taciti* de moribus Germanorum *Caput II.* commentati fuere, ſententias varias protulerunt. Qui vero ſingulatim ſcripſere, hic aliquot indicandi: IOANNES HENRICVS EGGELINGIVS, Reipublicæ Bremenſi a Secretis

Cancellariæ, eruditus & diligens patriarum antiquitatum perſcrutator, *Miſcellaneis Germaniæ Antiquitatibus* Diſſertatione Prima, de *Vocabulo Germaniæ*, *Bremæ 1694. 4.* edita, vbi *Cimbros* primum, cum a Mario cæſi, *Plutarcho* in *Vita Marii* teſte, per *Legatos* SIBI, FRATRIBVS*que agrum & oppida poſcerent, quæ ad ſedes ſuas ponendas eſſent ſatis*, GERMANOS vocatos fuiſſe cenſet. Singularis ſententiæ auctor, WILHELMVS HIERONYMVS BRVCKNERVS Iuriſconſultus Ienenſis, pietate & doctrina inſignis, qui Programmate Decanali *Friderici Henrici Graffii*, Lipſienſis, Diſſertationi auſpicali, de more *Ienæ* 1709. d. 20. Nov. præmiſſo, Quæſtionem tractauit: *An Iuſtinianus Imp. recte vſurpauerit Titulos* Germanici, *& Alemannici*, hacque occaſione, nouam deriuationem Vocis *Germanorum* propoſuit, quam a *Gera* Thuringiæ fluuio, deduxit, ſtatuens; *Thuringos* primum *Germanos a Gera* fuiſſe dictos, ſupponens Tungros, quorum Tacitus meminit eſſe Thuringos, quam opinionem ampliori expoſitione veri ſimilem ſe facturum mihi promiſit. Idemque eruditiſſimus Vir FRIDERICVS ZOLLMANNVS Schediaſmate inedito fecit.

§. XI.

Rerum Germanicarum vetuſtarum expoſitiones eruditas a *Religione* ordiar. Introductionis quaſi loco argumento *Germaniæ Sacræ veteris* eſſe poterit nobiliſſimum opus Domni IACOBI MARTINI *(Iacques Martin)* Monachi Benedictini e Congregatione S. Mauri, cuius Specimen ſub titulo: *La Religion des Gaulois, tiree des plus pures Sources de l'Antiquite*, *Pariſiis 1727. 4.* fuit editum, quo de Principiis Religionis Nationum Celticarum vetuſtiſſimarum, quibus cum veteribus

Gallis,

Gallis, Britonibus aliisque ab Ibero ad Boriſthenem populis, Germani noſtri continebantur, magna ingenii & eruditæ induſtriæ laude expoſuit, inprimis vero a publica Religione arcanam illam & philoſophicam *Druidum* ſeparauit. Idem argumentum, maxime de *Diis Germanorum vniuerſalibus*, exemplo Seldeni excitatus, ante eum tractauit ELIAS SCHEDIVS, qui de *Diis Germanis, ſiue de veteri Germanorum, Francorum, Britannorum, Wandalorum Religione*, Syntagmata quatuor collegit, *Amſtelodami 1648. 8.* apud *Elzeuirios*, edita, quibus, iuuenis tum, varia erudita compilavit, quandoque tamen digreſſionibus longioribus & paullo alienioribus & coniecturis indulſit, quod tamen auctori iuueni tractanti rem vetuſtatis caligine obſitam, condonandum, quæ iuſto digerere iudicio ſexto & viceſimo ætatis anno morte præuentus haut potuit, paterque, non vt ſcribit Iacobus Longus Bibliotheca Francica, filius, *Georgius Schedius* Scholæ Guſtrouienſis tum Rector partum poſtumum publicauit. Cum vero Liber perrarus eſſet, præmiſſa V. C. *Ioannis Alberti Fabricii* Præfatione, additisque copioſa allegata referentibus *M. Ioannis Iarkii*, Stadenſis, Notis & Obſeruationibus & Appendicis loco adiecta *Io. Georg. Keysleri Diſſertatione*, de *cultu Solis, Freii & Othini* editus fuit, *Halæ 1728. 8.* Huc quoque apprime faciunt plenæ egregiis doctrinis IOA. GEORGII KEYSLERI, Societatis Regiæ Londinenſis Socii, *Antiquitates Selectæ Septentrionales & Celticæ*, quibus plurima loca Conciliorum & Capitularium explananatur, Dogmata Theologiæ Ethnicæ Celtarum Gentiumque Septentrionalium cum Moribus & Inſtitutis Maiorum noſtrorum circa Idola, Aras, Oracula, Templa, Lucos, Sacerdotes, Regum Electiones, Comitia & Monu-

menta Sepulchralia vna cum reliquiis Gentiliſmi in Cœtibus Chriſtianorum, ex monimentis optimis & potiſſimum ineditis præclaro ſtudio, conquiſitæ & figuris æneis illuſtratæ *Hanouerae 1720. 8.* nitide editæ, quibus inſertæ doctiſſimi Auctoris: Exercitatio de DEA Nehalennia, cum Conſpectu Operis edendi de Germania veteri Gentili; Conſpectus Operis de Diis Maiorum noſtrorum; Diſſertatio de Viſco Druidum; Diſquiſitiones: De interdicto Carnis equinæ eſu; De Compotationibus ſacris Maiorum noſtrorum; De Mulieribus fatidicis Veterum Celtarum Gentiumque Septentrionalium, ſpeciatim de Matronis & Matribus, Druidibus Fœminis, Volis, Geniis, Alirunis; Velleda, Aurinia, Ganna, Iettha &c. Iure Cunnagii reliquiisque Gentiliſmi in Cœtibus Chriſtianorum; Deſcriptio vrnæ Sepulcralis in Agro Neilingenſi Veteris Marchiæ, menſe Septembri 1719. erutæ. *De Germanorum antiquorum Idololatria* ad loca quædam Taciti, pro ratione temporum, quibus Germanica nondum culta, generaliter diſputarunt M. SEBASTIANVS KIRCHMAIER Vffenheimenſis & Reſpondens M. IOA. CHRISTOPH. SCHWEIGGER Onoldinus, *Wittebergae 1663. 4.* *Originem & incrementa cultus Idololatrici Veterum Germanorum, Gieſſae 1727. 4.* breui Diſſertatione, qua aliorum ſententias ſtrictim refert, commonſtrauit CHRISTOPHORVS FRIDERICVS AYRMANNVS, Hiſtoriarum ibidem Profeſſor. Vti in aliis rebus, ita etiam de Diis & ſacris cærimoniis ad Taciti libellum prouocatur, huius vero tanquam hominis peregrini de myſteriis huiusmodi narrationes, non adeo magni ponderis eſſe demonſtrare conatus CHRISTIANVS BARTHOLOMAEVS RICHARDVS, Bibliothecæ Ienenſis Præfectus, obſeruatione ſingulari,

gulari, *De Tacito in Hiſtoria Germanorum DEOrum dubio & fallaci*, *Ienæ* 1720. 4. non addito auctoris nomine, locique mentione omiſſa, prodiit. Multum ad illuſtrandam curatius de *Sacris Germanorum* rem, contulit curioſa *Deaſtrorum* cum *Vniverſalium* tum *ſingularium* & *topicorum* peruestigatio, quam plures doctiſſimorum hominum ſusceperunt. Vt a *Saxonibus*, nobiliſſima gente, incipiam, vniuerſim de *priſco Saxonum gentiliſmo* HENNINGIVS expoſuit, cuius tamen commentationem non vidi. De *ſeptem veterum Saxonum Deaſtris* VERSTEGANI Angli Cogitata, ex Anglico tranſtulit CHRISTOPHORVS ARNOLDVS. De famoſiſſimo Saxonum Idolo, *Irmenſula Saxonica*, hoc eſt, eius Nominis Idoli ſiue Numinis Tutelaris apud antiquiſſimos Saxones paganos culti & a Carolo M. deſtructi *Deſcriptione* rebusque variis huc pertinentibus HENRICVS MEIBOMIVS, Senior, Profeſſor Hiſtoriarum Helmſtadtinus præclarum condidit Commentarium, *Helmæſtadii* 1612 4. & inter opuſcula a Nepote in 4. iunctim edita atque *Tomo III. Rerum German.* eiusd. Nepotis, atque doctus Iuriſconſultus Weſtphalus, ERNESTVS CASIMIRVS WASSERBACHIVS Diſſertatione *de Statua illuſtri Arminii, Liberatoris Germaniæ*, *vulgo Hiermenſul*, *Lemgouiæ* 1698. 8. in origines huius cultus inquiſiuit, eosque confutauit auctores, qui a Mercurio vel Marte deriuarunt, ac probatum iuit, illa numina Germanis haut cognita fuiſſe, de loco, luco, ſede ac Fano *Herminſulæ*, quod in monte *Hermiensburg* ad flumen Ambram non procul a Schiderenburgo & pago Hagen, deſignauit, de ſtructura, figura ac forma, cultu, theſauro, abolitione ſubiungens. De *Oſtera Saxonum*, docti Viri LVNEBVRGI MVSHARDI breuis Diſquiſitio extat.

De *Idolis* cultis in faucibus montium Hercyniæ, *Puſtero*, *Vetere Germanorum Idolo*, IMMANVEL WEBERVS *Gieſſæ 1716. 4.* deque alio *Crodone* Hartesburgi IOANNES MICHAEL HEINECCIVS, Diſquiſitione ſingulari, quæ ipſius ac *Leuckfeldii* Scriptoribus Rerum Germanicarum fuit inſerta, egerunt. De *cultu religioſo arboris Iouis præſertim in Haſſia*, erudita, vt alia omnia, proſtat Diſſertatio V. C. IO. HENRICI SCHMINCKII, *Marburgi 1714. 4.* qua primum de Lucis & arboribus ſacris Germanorum, in primis Quercu, deque Sacrificiis in nemoribus immolatis agit, poſt ea vero de Quercu ſiue Robore magnitudinis miræ in Haſſia, quo anno fuerit deſtructa atque de loco *Geismar*, vbi ſteterit, curioſe inquirit, quod ante eum, ſed breuiter fecerat HENRICVS VAGEDES, Hiſtoriarum & Eloquentiæ in Academia Rintelenſi Profeſſor, *Quæſtione IV. Hiſtoricarum Quæſtionum*, Operibus Academicis inſertarum, *p. 293.* inſcripta: *Quid de Arbore Iouis (von der alten Eichen bey Geiſsmahr a S. Bonifacio in Haſſia prope Geiſmariam ſucciſa ſtatuendum ſit?* quique earundem Quæſtionum prima commonſtrarat, *Iodutam*, vocem Saxonicam non a DEA, ſed a trophæo Lotharii II. Saxonis in loco prœlii cum Henrico V. Imp. poſiti, cui S. Adiutorii nomen inditum fuit, eſſe deriuandum; quam ſententiam an fuerit amplexus GERARDVS A MASTRICHT Bremenſium quondam Syndicus doctiſſimus *Epiſtola de Ioduta MSCta*, iis indicandum relinquo, quibus inſpiciendi eam data fuit poteſtas. *Antiquitates Gentiliſmi Nordgauienſis*, diligenter & erudite inueſtigauit, ſcriptione germanica, doctiſſimus Vir IOA. ALEXANDER DOEDERLEIN, *Ratisbonæ 1734. 4.* editas. Qui *Sueuiam Gentilem*, Diſſertatione Academica, adumbratam

dedit

dedit GEORGIVS IACOBVS MELLINVS, Lindauia Acronianus, *Ienæ 1695. 4.* vulgaria fere maximam partem de Diis Germanorum attulit; De *Tanſana* DEA, culta in templo quodam, quod Germani Romanis finitimi ad huius gentis exemplum, annis plusquam LXXX. ante Taciti tempora extruxerant, & poſtea, teſte Tacito L. I. Annal. a Romanis fuit ſolo æquatum, cogitationes varias publicauit PETRVS WINSLOVIVS *Farragine Arctoa*, *Hafniæ 1704. 8.* edita. *Nebalenniæ* priſcæ *Zelandorum* DEAE numen & nomen docti apud Belgas viri illuſtrarunt, ex quibus hic memoramus binos libellos belgica lingua ſcriptos: MARCI ZVERII BOXHORNII, Eloquentiæ & Hiſtoriarum Profeſſoris, ſub titulo: *Bedieninge van tot noch toe onbekende Afgodinne Nebalennia; over ettelike hondert Iaren onder t' ſant begrauen, ende onlangs entdeckt, op het Strandt van Walcheren*, Tot *Leyden 1647.* inſertus eſt hic libellus a *Blancardo Collectaneis Medico-Phyſicis*, vel *Ephemeridibus Belgicis*, Centur. III. Obſerv. XI. alter prodiit hac inſcriptione: *Antwort op de Vragen, voorgeſtelt over de Bedieninge van de gemeine Herkomſte van de Griecken, Romeynen ende Duytſche tale uyt den Schyten duydelick beweſen, ende verſcheyden Outheden van deſe Volckeren ontdeckt ende verklaert worden*, ibid. *1648.* plures excitauit iam laudatus IOA. GEORG. KEYSLERVS, qui de *Dea Nebalennia numine veterum Walachrorum topico* Exercitationem Hiſtorico-Philologicam luculentam compoſuit, ex ſecunda correctiore editione *Antiquitatibus Septentrionalibus & Celticis*, inſertam.

His de *Diis Germanorum* ſcriptoribus iungendi, qui *de Gentium Borealium*, & *Slauicarum Deaſtris* expoſuere, quum hæ gentes cum Ger-

manicæ linguæ fuerint, tum diuerſas Germaniæ regiones tenuerunt, & varias paganias & ſuperſtitiones reliquerunt. Generalem rerum ad paganiſmum *Cimbriæ* & varios quoque Deaſtros ipſius Germaniæ pertinentium, farraginem compilauit TROGILLUS ARNKIEL Præpoſitus quondam in Holſatia Apenradenſis, ſcripto germanico Hamburgi edito hac inſcriptione: *Cimbriſche Heyden-Religion, was unſere Vorfahren, Cimbriſcher Nation die Sachſen, Güthen, Wenden und Freſen, nebſt ihren Religions-Verwandten denen Teutſchen und Nordiſchen Vœlckern für Gœtter, Opffer, Gœzendienſte, Gebete, Feſt-Tage, Altarn, Haynen, Kirchen, Prieſter, Obrigkeit, Eheſtand, Schulen, Zaubereyen, Weiſſagungen, Oraculn, Tauffe, Leich-Begængniſſe und Begræbniſſe gehabt, desgleichen, was ſie von der Welt Schœpffung und Regierung, von guten und bœſen Engeln, von Landſtraffen und Trübſalen, vom Tode und der Seelen Vnſterblichkeit, der Auferſtehung der Todten, Vntergang der Welt, und ewigen Seeligkeit, auch Verdamniß geglaubet*, Hamburgi duabus Partibus, quarum prior *1690.* altera *1704.* 4. prodiit, quo opere inter varia aliena, & dubia, bona & ſingularia mixta. Alios de veterum Septentrionalium Idololatria recenſuit V. C. *Nicolaus Petrus Sibbern Bibliotheca Dano-Norvegica* c. IX. §. II. ſeqq. quales ſunt ARNGRIMI IONAE, Islandi, Epiſtola *de Diis Populorum Borealium*, ad Stephanum Ioannem Stephanium an. *1632.* ſcripta & ab eodem Stephanio in Notis ad Saxonem Grammaticum *p. 141.* edita. *Taurolatriam Cimbrorum* expoſiturus eſt THOMAS BRODERUS BIRCHERODIUS, Ottonienſis in Fionia Gymnaſii Profeſſor, qui prelo maturum ſeruat librum, quem *Taurum Cimbricum* inſcripſit, quo XXX. Capitibus Animalis huius

huius cultum apud antiquos Gothos, Cimbros, Septentrionales aliosque orbis terrarum Populos vſitatum olim fuiſſe docuit. *Idola Slauorum* erudita Diſſertatione, iuuenis tum enarrauit IOANNES PETRVS a LVDEWIG, quæ ſingulatim edita eſt Diſquiſitio *Witteberga* & illata iam Viri illuſtris *Miſcellis Opuſculis*, cui iungendum HECTORIS GODOFREDI MASII, Schediaſma Hiſtorico-Philologicum, de *Diis Obotritis*, *ſeu Idolis Mecklenburgenſium* & præcipue de *Radegaſto*, celebri olim Idolo, cuius in oppido Gadebuſch reliqua veſtigia, cum Notis Andreæ Borrichii *Hafniæ 1688. 8.* & inter Diſſertationes eius Academicas, *Hamburgi 1719. 4.* editas, *p. 1040.* Nomina *DEOrum a Romanis cultorum*, inſimul vero quorundam Germaniæ locorum antiquitates, egregie illuſtrauit, celeberrimi vir nominis IOANNES GEORGIVS ab ECKHART, Diſſertatione *de Apolline Granno Mogouno, in Alſatia nuper detecto, Wirceburgi*, typis Henrici Engmann, 4. qua lapidem Romanum Horburgi, quod oppidum in Alſatia ad illum fluuium, inuentum & inſcriptione: Apollini Granno Mogouno, conſpicuum, poſt Cl. Morelli Mauturii, explicationem exponit, atque Deos locales varios, Thermarum item Aquisgranenſium, & Wisbadenſium, nec non Colmariæ, Argentariæ, Argentorati, aliorumque Alſatiæ & Germaniæ locorum antiquitates quasdam breuiter exponit.

§. XII.

Huius *Idololatriæ*, introducta licet chriſtiana doctrina, variæ hinc inde, maxime apud plebem ruſticam *Reliquiæ*, de quibus extirpandis variæ proſtant Leges. Maxime huc facit *Indiculus Superſtitionum & Paganiarum Seculi VIII.* a Reuerendiſſimo

diſſimo Paderbornenſium Præſule FERDINANDO FÜRSTENBERGIO, ex Bibliothecæ Vaticanæ Palatinis Membranis primum editus, *Monimentisque* ipſius *Paderbornenſibus additus* & ab Hermanno Conringio de Origine Iuris Germanici Libro, Edit. III. & *Stephano Baluzio* Capitularibus Regum Francorum, atque *Caſpare Sagittario* Antiquitatibus Gentiliſmi ac Chriſtianiſmi Thuringiaci inſertus, quem erudito Commentario operoſe illuſtrauit, HERMANNVS ADOLPHVS MEINDERS, Iuriſconſultus Bilefeldenſis Weſtphalus, Rerum patriarum non leuiter peritus, Tractatu *de Statu Religionis & Reipublicæ, ſub Carolo M. & Ludouico in veteri Saxonia ſiue Weſtfalia & vicinis regionibus, Lemgouiæ 1711. 4. p. 144. ſeqq.* qui varia doctrina refertus Tractatus ad argumentum §. præcedenti tractatum & Paganiſmi in Germania abrogationem quam maxime facit. In hunc *Indiculum, Commentariolum,* pro inſigni illa in rebus patriis notitia ſine dubio egregium confecit IOANNES GEORGIVS ECCARDVS, qui tamen, quod dolemus, MSCtus in ſcriniis celebratiſſimi Viri latet. Aliam *Paganiam* luce doctrinæ ſuæ, quam in rebus patriæ habuit egregiam, illuſtrauit doctiſſimus Gymnaſii Guelpherbytani Rector IOANNES REISKIVS Diatriba, quam inſcripſit; *Kurze ſowohl hiſtoriſche als vernunfftmaſſige Vnterſuchung, des beym alten Teutſchen gebræuchlichen Heydniſchen Nodfyrs, und des daher aufgekommenen heutigen NothFeurs, ingleichen des Oſter-und Iohannis-Feuers, Francofurti & Lipſiæ 1696. 8.* quod argumentum, breui primum Programmate Scholaſtico, poſtea copioſius, hac vernacula ſcriptione tractauit, Indiculumque Paganiarum Saxonicarum retulit, & ſingulatim

gulatim de fine & ratione huius ignis ex ligno vel funibus, vi ad depellendos morbos animalium quadrupedum a ruricolis, excitati, hiſtorice & phyſice egit. Quæſtionem: *An ipſa nocte Cal. Maii annuus Strigum conuentus habeatur?* perveſtigauit, HENRICVS VAGEDES, quæ *Quæſtionum Miſcellanearum* eſt V. Operum Academicorum *p. 282.* vbi inter alia originem a conuentu ad ædem Walpurgis virginis Anglicanæ A. C. DCCL. mortuæ atque in cœnobio Heidenheim ſepultæ, ad cuius tumbam die Kalend. Maii ingens muliercularum & hominum turba confluxerit, repetere voluit. Qualis ſit MARTINI DIEFENBACHII Commentatio *de Nedfri*, indicare non poſſum, quum eam non viderim.

§. XIII.

Si *Philippo Cluuerio*, Germaniæ Antiquæ *Libro I. c. XXIV.* Locum Diogenis Laertii prœmio, his verbis: παρά τε κέλτοις καὶ Γαλάταις τοὺς καλουμένους Δρυΐδας καὶ σεμνοθέους εἶναι φασι, de Germanis interpretanti, aut *Auentino* Annal. Boiorum *L. II. c. VI.* fides adhibenda, Germania quoque, quos Gallia olim aluit, habuit ſuos *Druidas*, *Theologos & Philoſophos*, magnæ quoque in Republica auctoritatis, haberentque illi *Scriptores*, qui de his Gallorum *Druidibus* commentarios fecerunt, heic quoque locum. Quem ſane merentur, dum hi auctores, quando de Druidibus exponunt, varia admiſcent, quæ ad *Literaturam omnium Gentium Celticarum* adeoque *Germanicarum* facere videntur. Dedit iam talium librorum, laborioſiſſimus Presbyter Oratorii, huiusque Congregationis Pariſiis Bibliothecarius *Jacques le Long*, *Bibliotheque Hiſtorique de France* Libro I. Cap. III. curatam expoſitionem, vnde, ad-

ditis meis, aliqua decerpam. Præter iam laudatum ſupra p. 20 IACOBI MARTINI *de Religione veterum Gallorum* Commentarium, quo ingenioſe & curate Philoſophiam & Theologiam Druidum exponit, memorandi IOANNIS PICARDI, Toutretiani, *de priſca Celtopædia* Libri Quinque, quibus admiranda priſcorum Gallorum eruditio oſtenditur, *Pariſiis* 1556. 4. Idem exponunt: *Les Fleurs & Antiquitez des Gaules, où il eſt traité des anciens Philoſophes Gaulois, appellez Druides, avec la Deſcription des Bois, Foreſts, Vergers & autres Lieux de plaiſir ſituez près la Ville de Dreux,* par *Iean* le FEVRE Prêtre natif de Dreux, *Paris* 1532. 8. atque in primis: *Hiſtoire de l'Etat & Republique des Druides, Eubages, Sarronides, Bardes, Vacies, anciens François, Gouverneurs du Païs des Gaules, depuis le Deluge jusqu' à la venüe de Ieſus Chriſt, avec leur Loix, Police, Ordonnances & Coûtumes*, par *Noel* TAILLEPIED, Cordelier, *Paris* 1585. 8. IANI CAECILI FREY *Philoſophia Druidarum*, inter Opuſcula alia viri latina, *Pariſiis* 1646. 8. edita eſt. THOMAE SMITH Angli, *Syntagma de Druidum moribus & inſtitutis*, *Londini* 1664. 8. atque e noſtris Germanis IOANNIS FRIDERICI SCHARFII, Prof. Lipſienſis, Meletema Hiſtoricum *de Gallorum Druidis*, Diſſertationis Academicæ forma *Witteberga*, ſine temporis mentione 4. propoſitum, idemque egit ESAIAS PVFENDORF, illuſtris poſtea Suecorum adminiſter, tum apud Lipſienſes artium magiſter docta Diſſertatione de *Druidibus*, *Lipſiæ* 1650. 4. edita, poſtea Opuſculis ſummi Viri curante *Ioanne Petro Ludewigio*, iunctim editis *Hala* 1699. 8. *p.* 30. *ſeqq.* inſerta, & VLRICVS OBRECHTVS, qui breui ſed docta, de *Philoſophica Celtica*, Diſſertatione, reſpondente *Ioa. Caſpare Kuhn*, *Argentorati* 1676. 4. habita,

habita, poſt modum Academicis viri Opuſculis *No. XIII. p. 270.* illata, varia ſcriptorum antiquorum loca collegit ſciteque illuſtrauit, ac denique CONRADVS SAMVEL SCHVRZFLEISCHIVS, *Veterum Inſtituta Druidum*, itidem ex ſcriptoribus Græcis & Latinis, more ſuo, accurate & eleganter excutiens, quæ ſcriptiuncula *Wittebergæ 1697. 4.* alias propoſita extat *Diſputationum Hiſtorico-Ciuilium* Tomo *Edit. Lipſienſ.* N. LIV. *Berolin.* vero N. LVI. Quibus coniungendus diligens olim patriæ antiquitatum inueſtigator CHRISTOPHORVS WAEGEMANNVS Paſtor Pagi Vnter-Aſpach prope oppidum Gunzenhuſum, in Opuſculo germanico non inerudito: *Entwurff von dem Druiden Fuß am Haynen Kamm und an der Altmühl*, quo breuem Sciagraphiam amplioris Operis ſiſtit. De *Viſco Druidum*, germine ſcilicet quercubus adnaſcente, Germanis *Miſtel*, horumque Philoſophorum circa viſcum ſuperſtitionibus, eruditam ad D. *Iacobum Douglas* ſcripſit Diſſertationem IOANNES GEORGIVS KEISLERVS, ipſius *Antiquitatibus Septentrionalibus & Celticis p. 303.* inſertam, qua occaſione variorum rituum in patria noſtra origines indicavit. Scripſerat ante eum FRANCISCVS MEINARDVS, in academia Pictauienſi orationem de *Viſco Druidarum*, quæ prima eſt Orationum ipſius legitimarum *Auguſtoriti-Pictonum 1614. 8.* editarum, qua Iurisprudentiam a Druidibus ſub Viſci ſimulacro fuiſſe adumbratam, perſuadere voluit, comparationemque parum ſcite inſtituit. Doctrinas potiores *Druidum*, ſi recte percepit, *Cæſar*, de *Bello Gallico* L. VI. c. XIV. commemoravit. In *Philoſophiam moralem Germanorum medii æui* inquiſiuit, qui rerum huius temporis peritiſſimus eſt IOANNES GEORGIVS SCHERZIVS, ICtus, Argen-

Argentoratenſis Diſſertatione *Argentorati* expoſita. Ad locum vero Taciti de Moribus Germanorum Cap. XIX. ſolide commentatus, electisſimæ eruditionis Vitembergenſium Polyhiſtor, IOANNES GVILIELMVS BERGERVS, ſcita Diſſertatione, quam: *Priſcus Germanus non illiteratus*, inſcripſit, *Witeberga* 1722. 4. qua docuit, ea verba, non de notis & characteribus ſcribendi, ſed de libellis amatoriis interpretanda. Quas literas amatorias ignoraſſe Germanos breui ſcripto aſſerere voluit KOENIGSMANNVS de *Literarum amatoriarum apud Germanos ignoratione*, quod non vidi. *Veterum recentiorumque Germanorum Scholas, ſoltitas & ſolidas*, ex antiquitate & monimentis medii æui adumbrare voluit, Præſide IOANNE DAVIDE KOELERO, Profeſſore Hiſtoriarum Altorfino *Carolus Chriſtianus Hirſchius, Altorfii* 1725. 4. cuius laborem, addita doctiſſima Epiſtola, ſuppleuit Præſes eruditiſſimus, de re ſcholaſtica medii æui commentans. Quas mediæ ætatis Scholas, Franco-Germanicas ampliore apparatu ex optimis Scriptoribus commemorauit, IOANNES LAVNOYVS Conſtantienſis, Theologus Pariſienſis cordatus doctiſſimusque præclaro Libro *De Scholis celebrioribus, ſeu a Carolo M. ſeu poſt eundem Carolum per Occidentem inſtauratis, Pariſiis* 1672. 8. quem cum *Ioa. Mabillonii Itinere Germanico*, addita Præfatione recuſum dedit *Ioannes Albertus Fabricius*, V. C. *Hamburgi* 1717. 8. Alios Auctores qui de *vetuſtiſſimis Galliarum Scholis* agunt, quique de re literaria Germanorum antiqua quandoque quædam exponunt, lege apud *le Long, Bibliotheque Hiſtorique de France* Lib. IV. Cap. IV. Art. I. Nec deerant antiquiſſimis Germanis POETAE. Nam BARDI, teſte *Ammiano Marcellino* L. XV. c. IX. *Fortia*

virorum

virorum illuſtrium facta heroicis compoſita verſibus cum dulcibus Lyræ modulis cantitarunt. Sed periere carmina illa antiqua, de quibus *Ioannes Aventinus*, teſte *Geſnero* in Bibliotheca ſua agere voluit *Germaniæ ſuæ illuſtratæ & in X. Libros diſtinctæ*, Libro primo, putauitque ſe inſpexiſſe talia, quibus Tacitus quoque fuerit vſus, quæ Carolus M. conſcripſerit, recentiores corrupere, ſed inſignis illius viri tractatio non eſt edita, habuitque forte recentiora Auentinus. Non pauca erudite de veterum Germanorum Poeſi commentatus GEORGIVS DANIEL MORHOFIVS *im Vnterricht von der Teutſchen Sprache*, Capite VI. *p. 279.* ſeq. M. CAROLVS ORTLOB, Sileſius, docta Diſſertatione de *variis Germanæ Poeſeos ætatibus, Lipſiæ 1654. 4.* egit & poſt hoſce paucula ex antiquis, & recentioribus auctoribus compilavit M. IOANNES LAVTERBACH, Scholæ Ienenſis Rector, Diſſertatione *de Carminibus Veterum Germanorum, Ienæ 1696. 4.* iam laudata, plures a docto Viro editas fuiſſe, non reperi. *Hiſtoriam Poetarum Germanorum*, ab vltima antiquitate, vsque ad finem Seculi decimi quinti ſub manibus ſe habere ſcribit, atque promittit IOANNES GEORGIVS ECCARDVS Præfatione ad Hiſtoriam Studii Etymologici Linguæ Germanicæ, quæ an fuerit perfecta, neſcio.

§. XIV.

In notitiam eorum *Scriptorum*, qui de *Lingua Germanica* vicinarumque fuere commentati, egregie introducit, Viri de lingua veteri Germanica inſigniter meriti IOANNIS GEORGII ECCARDI, Profeſſoris tum in Academia Iulia, *Hiſtoria Studii Etymologici Linguæ Germanicæ hactenus impenſi, Hanouera 1711. 8.* vbi Scriptores

plerique recenſentur & diiudicantur, qui in origines & antiquitates Linguæ Teutonicæ, Saxonicæ, Belgicæ, Danicæ, Suecicæ, Norwegicæ & Islandicæ, veteris item Celticæ, Gothicæ, Francicæ atque Anglo-Saxonicæ inquiſiuerunt, aut Libros ſtudium noſtræ linguæ criticum promouentes alios ediderunt, quibus acceſſere notationes quædam de Lingua Venedorum in Germania habitantium, tandemque proprium de Lexico Linguæ Germanicæ Etymologico componendo conſilium aperitur. Commentarius ſane egregius multorum & reconditorum in hoc ſtudii genere librorum notitiam recludens. Idem illuſtris Viri GODOFREDI GVILIELMI LEIBNITII *Collectanea Etymologica illuſtrationi Linguarum Veteris Celticæ, Germanicæ, Gallicæ aliarumque inſeruientia*, cum Præfatione docta in lucem produxit *Hanouera 1717. 8.* duabus Partibus, quibus ſane præclara Linguam patriam & alias Antiquitates illuſtrantia variorum Auctorum monimenta rariora, vel plane nondum edita, proſtant. Ante eum GEORGIVS DANIEL MORHOFIVS ediderat: *Vnterricht von der Teutſchen Sprache und Poeſie deren Fortgang und Lehrſatzen, Kilonii 1682.* & præfatione erudita auctum *Lubecæ 1700. 8.* quem pulcherrimum Commentarium, ipſe peritiſſimus iudex Eccardus vocat, quo præſtantiam & antiquitatem linguæ noſtræ attollit, atque ab ea Græcam Latinamque deducere voluit, exemplis ſententiam quam elegerat confirmans; quam ſententiam quod ad *Latinam*, IOANNES LVDOVICVS PRASCHIVS Senatus Ratisbonenſis Princeps *Diſſertationibus de origine Germanica Latinæ Linguæ, Ratisbonæ 1686. 4.* editis tueri annisus fuit, putauitque Germanicam linguam habere ſe inſtar matris, Latinam filiæ; imo Germanicam eſſe,
quæ

quæ radices veras latinæ linguæ poſſideat, putat ille, non Tuſcos ſolum, a quibus Germanica vocabula in Latium tranſierint, ſed Gallos quoque & Galatas, Hiſpanos, Britannos, Celtas & Scythas Germanicam originem habere: & bella Celtarum cum Italis crebra, commercia, hoſpitia & colonias Germanicas voces in Italiam detuliſſe, aliquas deinde radices ſtatuit, ex quibus plurima Latina & Germanica vocabula deducit, vide alia viri doctiſſimi argumenta apud *Eccard.* c. l. *p. 243.* Ad Celticam originem aſſerendam Linguæ patriæ inclinat CHRISTIANVS GRÜBELIVS Gymnaſii Mindenſis Rector, ſcripta ad *Rudolphum Cublemannum & Senatum Mindenſem* Diſquiſitione, erudita ſane & multæ lectionis, de *Lingua Germanorum veteri & hodierna, Mindæ 1690. 4.* qua poſt expoſitas variorum de linguæ Germanicæ origine ſententias, eandem *Celticam* antiquam eſſe coniicit, indeque de modis conſeruandi & propagandi Linguam Germanicam, de mutationibus & variis Linguæ Teutonicæ ætatibus atque dialectis diſſeruit. Vernaculam noſtram omnino e *Scytica* ortam expoſitis primum, vti fieri ſolet, aliorum opinionibus docuit de *Originibus Linguæ Germanicæ,* breui Diſſertatione IOHANNES LAVTERBACH, Philoſophicæ Facultatis Adiunctus, & Scholæ Senatoriæ Ienenſis Rector, *Ienæ 1689. 4.* Adſiduus adhuc fuit in condenda lingua patria *Hiſtoria Linguæ Germanicæ* IOHANNES AVGVSTINVS EGENOLFF, Scholæ Grimmenſis doctus Magiſter, cuius *Parte Prima,* quæ *Lipſiæ 1716. 12.* fuit edita, poſt laudatos breuiter egregios quosdam viros, qui de Lingua Germanica vsque huc ſcripſerunt, docet Linguam Germanicam e confuſione Babylonica haut eſſe repetendam. *Altera Parte,* quæ *Lipſiæ 1720. 12.* prodiit, disquirit de

natura, indole, figura literarum & ſcripturæ Germanicæ a primo hominum in oras Germanicas aduentu ad vsque Caroli M. tempora, adſeritque omnes Europæ incolas germanico idiomate vſos, pluraque vocabula linguæ huius primæ in hodierna noſtra vernacula ſupereſſe. In concinnanda *Tertia & Quarta* huius Opuſculi *Parte* elaborat, quibus commonſtrabit, vſitatas hodie in Europa linguas omnes filias eſſe matris linguæ Iapheticæ, ſiue Cimbricæ; *Ætates* præterea varias Linguæ Germaniæ huiuſque indolem qualis nunc eſt docebit, *Literatorem* quoque *Celtam* promittit, quæ expectamus auctorique pereruditoſubſidia atque otium optamus. *Treuirorum*, veteris Germaniæ Populi, ſingularem *Linguam* ſingulari diligentia inueſtigauit CHRISTOPHORVS BROWERVS, Socius Ieſu, *Annalium Treuirenſium*, magna cura ſcriptorum *Proparaſceues Cap*.X. Diſſertatione inſerta, de *Veteris Populi Treuirorum Lingua*, a *Simone Paulli*, ſolerti Argentoratenſium Bibliopola *Miſcellis Antiquæ Lectionis monumentis*, Numero III. adiecta, qua eam non fuiſſe Francorum linguam, quæ modo Gallis vſitata, neque Græcam, neque Germanicam, ſed eandem, quæ Galatarum in Aſia, adiecit inde Legem Ludouici Pii A. & Lotharii Cæſaris F. lingua Francica ſcriptam, atque ex MSCto Bibliothecæ primarii Templi Treuerici editam. Cuius *Francicæ Linguæ* indolem illuſtrauit ſpeciminis veluti loco breuiter, MARQVARDVS FREHERVS, dum *Tomo Primo Rerum Germanicarum Scriptor. f.* 71. Formulas Fœderis Ludouici Germaniæ & Karoli Galliæ Regum Pii Filiorum, Magni Nepotum, quod apud Argentoratum Anno DCCCXLII. percuſſum eſt, vtriusque Linguæ monimentum antiquiſſimum ex Archetypis reſtitutum & παραλλήλοις

Notis

Notis expoſitum, inſeruit, & Quæſtionem adiunxit, *qua proprie Lingua Francorum Reges uſi?* quod quidem elegans eſt, noſtris tamen temporibus copioſiorem apparatum non Linguæ tantum, ſed omnis Antiquitatis patriæ in pretioſiſſimo illo Theſauro habemus, quem ad gloriam non ſui nominis tantum, ſed Germaniæ omnis adornauit magnis curis IOANNES SCHILTERVS, inſcriptus: *Theſaurus Antiquitatum Teutonicarum Eccleſiaſticarum, Ciuilium, Litterariarum* Tomis Tribus, *Vlmæ 1728. f. Primus* Sacra continet Monumenta: Francica, Alemannica, Saxonica: Biblica & Eccleſiaſtica. *Alter*: Ciuilia; Leges, Bella, Triumphos &c. Morales item Alemannorum Paræneticos. *Tertius*, qui huc maxime facit, *Gloſſarium Teutonicum* Schilterianum, non Scriptoribus ſolum & Linguæ inſeruiturum, ſed & Antiquitatibus abundans. Opus tot votis expetitum e Muſeo *Ioannis Chriſtiani Simonis*, ICti & Syndici Campodunenſis, qui illud ære ſuo a Schiltero redemerat, prodiit, curauit vero, plurima monimenta ad Codices MSCtos ſtudioſe caſtigauit & emendauit, Notas & aliorum & ſuas plurimas magno ſtudio addidit IOANNES GEORGIVS SCHERZIVS ICtus Argentoratenſis eruditiſſimus, Præfationes egregia doctrina refertas præmiſit IOANNES FRICKIVS nominis celebratiſſimi Theologus. Opus exquiſitiſſimæ diligentiæ eſt *Gloſſarium*, quod *Lipſiæ 1737.* duobus Volum. f. edidit V. C. IOANNES GEORGIVS WACHTERVS tot Linguarum Septentrionalium peritia ceterisue præſidiis, quæ linguarum ſtudium poſcit, præclare inſtructus, qui Specimen *Gloſſarii Germanici* Lipſiæ 1727. 8. dedit.

§. XV.

Habitum Corporum Germanorum, deſcripſit oculatus teſtis *C. Tacitus* de M. G. *Cap. IV.* ipſeque cauſſas virium corporis *Cap. XX.* ex parte aperuit, magis tamen ſolicite inquiſiuit doctiſſimus Medicus & Hiſtoricus HERMANNVS CONRINGIVS ſingulari Libro de *Habitus Germanicorum Corporum antiqui & noui cauſſis*, *Helmſtadii* 1666. 4. & nuper cum Annotationibus hiſtorico-medico-phyſicis *Ioannis Philippi Burggrauii* Doctoris Medici, *Francofurti ad Mœnum* 1727. 8. quo docet vir ſummus, doctiſſimusque commentator, ſimplicitatem ciborum & potus, moderatam venerem, exercitia corporis, tolerantiam frigoris, pronitatem in cibum & ſomnum, frequentiſſimas lotiones, proceritatis virtutisque corporum cauſſas extitiſſe, quæ peregrino luxu introducto, cuius ſpecies variæ indicantur, mutata ſint mirifice. *Rem veſtiariam* & quæ adfinia ſunt, erudite illuſtrauit celeberrimus Helmſtadienſium tum Profeſſor GOTTLIEB SAMVEL TREVERVS, *Anaſtaſi Veteris Germani Germanæque cum integro veſtitu comparentis, quorum effigies rariſſima in vrna prope Boſtampium* (in Marchia) *cum aliis reliquiis*, figuris æneis exhibitis, *inuenta*, *Helmſtadii* 1729. 4 Morum, virtutumque Germanorum laudator per omnem libellum idem *Tacitus*, quæ laus ab hoſte profecta ſane eſt multum æſtimanda. Conquiſiuit ad argumentum hoc facientia plura, dum *ad verba Taciti de Moribus Germanorum Cap. XIX. n. 6. Plus ibi valent boni mores, quam alibi bonæ leges, Diſcurſus ſuos Hiſtorico-Politicos* conderet M. CHRISTIANVS GRÜBELIVS, Magiſter tum Ienenſis, poſtea Oſnabrugenſis Gymnaſii Rector, quorum *Prior Ienæ* 1668. 4. *Poſterior*, *ibid.* eod. anno prodiere.

diere. De Pudicitia, & *literarum amatoriarum apud Germanos ignoratione* extat ſcriptio KOENIGSMANNI, quam tamen non vidi. *Varias Virtutes Germanorum*, ad ductum huius Taciti, commonſtrare voluit IOA. HENRICVS LOEDERVS, Lipſienſis Magiſter, Diſſertatione Hiſtorico-Morali, de *Germanorum veterum Gloria e ſuis Moribus, Lipſiæ* 1689. 4. In Ritum Germanis Rheni accolis ab Epigrammatiſta Græco *Lib. I. c. XL.* tributum, quod pater natum infantem faſciis conſtrictum in Rheni fluentis alueum præcipitarit, pudicitiam matris, vim & robur parentis an ſoboles referret exploraturus, docte inquiſiuit, is quem ſæpe laudauimus iam CHRISTIANVS GRÜBELIVS, *de probatione liberorum per Aquam, an ea vſu recepta fuerit apud veteres Germanos ideo, vt per eam fœtum ſpurium a legitimo ſecernerent, Ienæ* 1671. 4. de quo & breui ſcriptiuncula expoſuit *Kœnigsmannus* de *immerſione Infantum in Aquis Rheni.* De Ritibus forenſibus Scriptiones inter Forenſes res indicabimus.

§. XVI.

Statum Coniugalem, & quæ circa eundem ex antiquitate obſeruanda, mirifice illuſtrat cultiſſima illuſtris Viri NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII, de *Emtione Vxorum, Dote & Morgengaba*, Diſſertatio, quæ *Halæ* 1722. 4. eſt edita. Ante eum diligens monimentorum Germanicorum inueſtigator MARCVS WAGNERVS, Frimarienſis, breui vernaculo ſcripto exponere voluit: *Der uralten Teutſchen Eheſtandt, ſampt einer Prophezeyung Elgeri Grafen zu Hohnſtein von Teutſchlandt, Erfordiæ* 1583. 4. quo nuptiis Friderici Wilhelmi I. Ducis Saxoniæ & Sophiæ Wirtenbergicæ gratulatur & ex veteri & media hiſto-

ria inter alia quædam caſtitatis & priſcæ continentiæ exempla collegit. Quædam argumenta de *diuerſis* Germanorum *Statibus* attigit Anonymus, vernaculus Scriptor, qui dedit: *Gedancken von dem Vrſprung und Vnterſcheid des Adelichen Burger und Bauerſtandes in Teutſchland, eines zwar Vnteutſchen* (ita fingit A.) *iedoch großen Liebhabers der Teutſchen Antiquitaten, Colonia ad Rhenum* (locus itidem fictus) *1710. 4.* *Nobilitatis Germanicæ* conditionem ad varia Taciti aliorumque veterum Scriptorum loca commentando erudite eruit DANIEL GEORGIVS STRVBE Diſſertatione *de Origine Nobilitatis Germanicæ & præcipuis quibusdam eius Iuribus, Lugduni Batauorum 1718. 4. Halæ* recuſa. Quædam huc facientia & IOANNES WILHELMVS GOEBEL Diſſertatione *de Statu Nobilitatis Germanicæ, Helmſtadii 1719. 4.* edita, obſeruauit. De *dominica* in *Seruos* apud Germanos cum veteres tum medios poteſtate Seruorumque meliore, quam apud Romanos fuit, conditione, varias easdemque plenas bonæ frugis & obſeruationum ſingularium habemus Commentationes. MELCHIOR GOLDASTVS, qui res patrias perſpectisſimas habebat, tractauit olim fructuoſum argumentum, deque *Seruitute Germanorum antiqua & noua* Libros promiſit *Notis* ad *Burcardi Caſus S. Galli cap. VII. p. 131.* ſed non perfecit, collectanea forte in Bibliotheca Magnifici Senatus Bremenſis latent. Dolendum quoque, editumne an promiſſum VDALRICI ZASII, magni in Germania Friburgi in Brisgouia Iurisconſulti, *de Germanorum Seruis* libellum periiſſe, vixerat enim Zaſius in iis prouinciis, vbi frequentiſſima moris patrii veſtigia, atque ſingulariter erat doctus. Bene tamen eſt, quod hæc materies a doctiſſimis noſtro æuo viris ſit curate pertractata. IOANNES

NES enim NICOLAVS HERTIVS, eruditiſſimam de *Hominibus Propriis* Diſſertationem *Gieſſæ 1682. 4.* propoſuit, qua de Seruitute ſub Francorum Imperio, Seruorumque Conditione poſt Merouingicum & Carolidarum Regnum in Germanico Imperio, & de hodierni temporis hominibus propriis, more ſuo ſolide fuit commentatus. Extat Opuſculorum Voluminis I. Tomo II. p. 157. vel æmulatione motus CHRISTIANVS THOMASIVS, vel vt plenius extaret hoc argumentum, iterum tractauit de *Hominibus propriis & liberis Germanorum*, *Halæ 1701. 4.* Diſſertatione, vbi generalia primum de origine Seruitutis reperias, inde vero a §. LIX. narrationes Scriptorum Romanorum de Seruis Germanis, ad regulas, quas de interpretandis his cumprimis Tacito ſub initium opuſculi dedit, ingenioſe illuſtratas. Demum *illuſtris* IVSTVS HENNINGIVS BOEHMERVS *de Iure & Statu Hominum propriorum a Seruis Germaniæ, non Romanis deriuando*; *& de vſu huius doctrinæ*, *Halæ 1716. 4.* diſputans, quæ ad antiquitates faciunt, ex fontibus more ſuo erudite deriuauit. Doctiſſimi ſunt, præter has, IOACHIMI POTGIESERI, eruditiſſimi militis, de *Conditione & Statu Seruorum apud Germanos tam veteri, quam nouo*, Libri tres, *Coloniæ 1707. 8.* & additis duobus libris, aliiſque acceſſionibus *Lemgouiæ 1736. 4.* editi, quibus ſtatum eorundem, ſub Francis maxime, accurate docuit. De *Hominibus propriis Haſſiacis* ad antiquum ſtatum ſubinde reſpiciendo, extat IOANNIS WILHELMI WALDSCHMIDT Marpurgenſis ICti præclara Diſſertatio, *Marpurgi 1716. 4.* *De origine, natura & conditione hominum propriorum & bonorum emphyteuticorum*; nec non *de manumiſſionibus & redemtionibus hominum propriorum* duabus Diſſertatiunculis tractauit HERMANNVS ADOLPHVS MEINDERS, quæ ipſius Diſſertationi de *Iuriſdi-*

ctione Colcnaria, Lemgouiæ editæ 1713. 4. ſunt ſubiectæ, adiungenda CASPARIS ACHATII BECKII ICti Ienenſis celeberrimi erudita *de manumiſſionibus in Eccleſia* Diſſertatio, Ienæ 1711. 4. Inſunt certe huiuscemodi Academicis opuſculis obſeruationes, quæ in magnis Voluminibus, more Interpretum veterum ſcriptis, fruſtra exquiras. De *Soldu riis ſiue Deuotis apud C. I. Caſarem, Athenæum, Plutarchum*, quos cum Vaſallis quidam conferunt, colligendo quædam obſeruauit EBERHARDVS ADOLPHVS ROTH, Rector Gymnaſii Vlmenſis, breui Diſſertatione, *Vlmæ 1681. 4.* & V. C. IO. PETR. ANCHERSEN *Annotationibus de Solduriis & Origine militiæ apud Celtas, Halæ 1729. 4.*

§. XVII.

De Republica Antiqua Veterum Germanorum, huiusque forma, commodis & vitiis, ex vetuſtis Scriptoribus apte & ſapientiſſime diſſeruit & tractatione plena prudentiæ legislatoriæ indicauit HERMANNVS CONRINGIVS, ſingulari Diſſertatione, quæ *Helmeſtadii 1654. 4.* fuit propoſita. Idem vir rei Germanicæ peritiſſimus, in *Exercitationibus* illis *Academicis*, quas de *Republica Imperii Germanici*, primum ſingillatim, poſtmodum iunctim *Helmeſtadii 1674. 4. & Lipſiæ 1677. 4.* edidit, nouemque Expoſitiones, de *Germanici Imperii Ciuibus*, *Imperatore*, *Vrbibus*, *Ducibus & Comitibus*, *Septemuiris*, *Iudiciis*, *Conſtitutione Epiſcoporum Germaniæ*, *Comitiis*, *Negotiis præcipuis in Conuentibus Imperii Germanici Ordinum & hodienum tractari ſolitis*, *Officialibus Imperii Romano Germanici*, continent, multa cura & accurato iudicio elaboratas, quibus quidem medii æui & recentioris ſtatum Germaniæ dat, antiquiſſimam tamen

Reipu-

Reipublicæ noſtræ rationem vbique attingit & illuſtrat. Quod faciunt etiam omnes illi, qui de Republica noſtra & Iure publico Syſtemata, Compendia, & alias Scriptiones, ediderunt, quæ alibi, atque in *Burcardi Gottbelſii Struuii* Bibliotheca Iuris Selecta Capite XIV. §. XLII. ſeqq. indicantur.

§. XVIII.

Apud veteres Germanos *nullæ Leges ſcriptæ*, teſte enim *Tacito* de Moribus Germanorum, *Cap. XIX. plus ibi boni mores valebant, quam alibi bonæ Leges*, neque vllum ſcriptarum Germaniæ antiquæ Legum apud Scriptores veſtigium apparet. Antiquiſſimæ certe Germanorum calamo exaratæ Leges ſunt *Francorum Salicæ*, quarum & ceterarum varias Editiones vide in *Burcardi Gottbelſii Struuii*, *Bibliotheca Iuris Selecta* Cap. V. §. 1. 2. atque in *Hiſtoria Iuris Germanici*, quæ Caput *VI.* facit *Hiſtoriæ Iuris*, *Ienæ 1718. 4.* editæ, quæ ex ipſis fontibus eſt petita, & *Ioannis Alberti Fabricii*, *Bibliotheca Latina* Volum. III. L. IV. c. X. *p. 831.* vbi & de aliis Legum Germanarum collectionibus exponunt. Inſignis & præſtantiſſima ad veteres libros & editiones Heroldinam maxime exacta, egregiisque ex patria antiquitate & linguæ germanicæ theſauris repetitis obſeruationibus exornata eſt ea editio, quam IOANNES GEORGIVS ECCARDVS procurauit, inſcripta: *Leges Francorum Salicæ & Ripuariorum, cum Additionibus Regum & Imperatorum, Hanoueræ 1719. f.* Acceſſerunt huic editioni Formulæ veteres Alſaticæ, *G. G. Leibnitii* libellus de origine Francorum, auctior cum reſponſis ad obiectiones doctorum quorundam virorum; Annales Francici Regni a *Theodovico Ruinarto* ex Gregorio Turonenſi, Fredegario, aliiſque

pitulis, Marculfi Formulæ Solennes. Additæ Lindenbrogii Caſtigationes, variæ Lectiones & Gloſſarium. Quæ in hac *Lindenbrogiana* Collectione extant, cum aliis exhibet: *Corpus Iuris Germanici antiqui*, quod vtili inſtituto, ex conſilio ill. Viri IO. GOTTLIEB HEINECCII, cuius Præfatione ornatum, edidit V.C. PETRVS GEORGISCH *Halæ 1738. 4. mai.* *Capitularia Regum Francorum*, qui & Germaniæ ex parte imperarunt, omnium optime & accurate curauit STEPHANVS BALVZIVS, ſplendidiſſima Editione iam perrara, quæ *Pariſiis 1677. f.* de qua vide præter *Struuianam* Iuris auctorum Bibliothecam, *Iacobi* le *Long* Bibliothecam *Hiſtoricam Franciæ*, Lib. III. Cap. V. Art. III. §. II. *p. 555.* vbi Capitularium Editiones antiquiores, multo labore enumerat. *Varias Imperatorum & Regum Romano-Germanicorum Leges* & Conſtitutiones, ex editis & ineditis libris congeſſit MELCHIOR GOLDASTVS, quæ ex inſtituto recenſitæ in illuſtris *Burcardi Gotthelfii Struuii*, *Bibliotheca Iuris Selecta*, Capite *XIV. §. IV.* quæ cum in omnium ſit manibus, quæ ibi memorata ſunt, huc adferre ſuperuacaneum puto. Cuius libri Capite *V. § III. IV. V.* antiquiores *Legum Prouincialium* priuata auctoritate factæ *Collectiones*, *Weichbbildici* Iuris, *Speculorum Saxonici & Sueuici*, indicatis variis Editionibus Memorantur. Editionibus *Sueuici* Iuris ibi laudatis coniungenda, egregia illa, quæ inſerta eſt *Theſauro Antiquitatum Teutonicarum* SCHILTERIANO, Tomo Secundo hoc elogio: *Ius Prouinciale Alemannicum, alias ſub nomine Speculi Sueuici comprehenſum*; ex inſigni Codice MSCto Membranaceo perilluſtris Domini *Raymundi Krafft de Delmenſingen* Reipublicæ Vlmenſis Conſulis. Hunc Codicem cum aliis Codicibus XI, MSS. vt & IX. impreſſis, ſumma cura contu-

ſit, Lectiones variantes præcipuas excerpſit, & latina verſione iuxta textum Codicis Krafftiani donauit: notis plurimis, quibus & aliquæ *Schilteri* acceſſere, illuſtratum orbi erudito dedit, literatiſſimus ICtus *Ioannes Georgius Scherzius*. Qui plura deſiderat, legat HERMANNI CONRINGII egregium de *Origine Iuris Germanici* Tractatum, *Helmſtadii 1649. 4. ibid. 1665. 4. & Ienæ 1719. 4.* Quinta Editione recuſum, qui Hiſtoriam Iuris patrii tam generalis, quam particularis ſolide expoſuit multorumque errores confutauit & emendauit, quocum lectione iungendus omnino illuſtris CHRISTIANI GODOFREDI HOFFMANNI, ICti iam in Academia Viadrina primarii, *Specimen Coniecturarum Politicarum de Origine & Natura Legum Germanicarum priuatarum antiquarum earumque ad Statum præſentem Prouinciarum Germaniæ, inprimis ad Terras Proteſtantium habitu, Lipſiæ 1715. 4.* quo de antiquarum Gentium Germanicarum Legibus, harumque origine, fatis, conditione ex Hiſtoriarum monimentis, iuſti, æqui ac prudentiæ legislatoriæ regulis fructuoſe differit. Præclaræ ſunt obſeruationes, quas fecit IVSTVS GEORGIVS SCHOTTELIVS Tractatu vernaculo: *Von unterſchiedlichen Rechten in Teutſchland, Francofurti 1671. 8. & 1702. 8.* particularia maxime Iura in diuerſis Germaniæ prouinciis vſitata concernentes, vtpote *das Mann-Recht, Gan-Recht, Hagenſtolzen-Recht, Baar-Recht* & ſimilia, huius ſpicilegium dare voluit IOANNES WILHELMVS GERICKEN in *Schottelio illuſtrato & continuato, Lipſiæ & Guelferbyti 1718. 8.* quæ autem collegit ex ſcriptoribus recentioribus potiſſimum ſunt deſumta. Addatur STEPHANVS BALVZIVS Præfatione *Capitularibus Regum Francorum* præmiſſa; & IOANNES FRICKIVS

culto

culto Præfamine *Tomi Secundi* Theſauri Antiquitatum Teutonicarum Schilteriani.

§. XIX.

Iudiciorum apud Germanos Veteres vſitatorum rationes, vt alia omnia, egregie ſane illuſtrata dedit HERMANNVS CONRINGIVS, et Diſſertatione, quam de *Iudiciis Reipublicæ Germanicæ* vniuerſim ſcripſit, quæque inter laudatas de *Republica Imperii Germanici* Exercitationes, comparet, §. *V.* vsque *IX.* quæ ad antiquiora tempora faciunt, exponens, inde ad eorundem ſtatum medio & recentiori tempore progreditur. Egregias plane ad hoc argumentum obſeruationes exhibet CHRISTIANI THOMASII Diſſertatio de *Iurisdictione & Magiſtratuum differentia ſecundum mores Germanorum, Halæ* 1703. 4. Multa quoque capita rerum iudicialium Germaniæ reperire licet in egregio HERMANNI ADOLPHI MEINDERS ICti Bielfeldenſis Weſtphali, Tractatu Hiſtorico - Politico - Iuridico *de Statu Religionis & Reipublicæ ſub Carolo M. & Ludouico Pio in veteri Saxonia ſiue Weſtfalia & vicinis regionibus, Lemgouiæ* 1711. 4. licet ad medium æuum cumprimis faciat. Erudítiſſima ſane eſt eiusdem Viri Diſſertatio de *Iudiciis Centenariis & Centumviralibus ſiue Criminalibus Veterum Germanorum in primis Francorum & Saxonum*, qua ſimul de vera origine, natura & progreſſu Iudiciorum occultorum Weſtphalicorum, disquiſitionem inſtituit, ſuaque ex Scriptoribus idoneis, Legibus & Moribus, documentisque vetuſtis & quandoque ineditis deriuauit, *Lemgouiæ* 1715. 4. dignus omnino libellus qui a Iurisprudentiæ Germanicæ cultoribus legatur. Adiungenda *Eiusdem* Diſſertatio Singularis de *Iurisdictione Colonaria & Curiis* *Domi-*

Dominicalibus Veterum Francorum & Saxonum, Lemgouiæ 1713. 4. qua, dum demonſtrat, quod nobiles & reliqui Domini proprietarii Iuriſdictionem quandam inferiorem, ſiue colonariam, prædiariam & ſolariam in homines proprios, colonos & ruſticos ſeruilis conditionis, olim habuerint & priuata auctoritate exercuerint, in antiquitatum Germanicarum campum ſe diffundit. *Iudiciorum Weſtphalicorum*, quorum origines ad tempora Carolingica referunt, quorumue magna olim & infinita fere, vt putabant, erat auctoritas, inueſtigatio, plurimum ad res Iudiciorum medii æui maxime criminalium & abuſuum, conducit. Quam operam ſcite & erudite percoluit MARQVARDVS FREHERVS Commentariolo *de ſecretis Iudiciis in Weſtphalia aliisque Germaniæ partibus olim vſitatis*, quo de horum origine, perſonis, appellationibus, degeneratione, & abolitione, varia memoranda obſeruauit. Additæ Formulæ Conceſſionum Cæſarearum de Sedibus liberis & Frygrauiatus Officio; *D. Ioannis de Francofortiſa* in eos Scabinos, Feymeros dictos, Diſputatio & inuectiua; Reformationes Cæſarum & Principum ſuper illis Iudiciis enumeratæ, cum nonnullis in has notis. Editio Noua huius Opuſculi edita, cura *I. G. W. Helmeſtadii, 1663. 4.* Hiſtoria, & abuſus horum Iudiciorum admixtis variis obſeruationibus Ius patrium illuſtrantibus patent quoque e CHRISTIANI THOMASII Diſſertatione de *vera origine, natura, progreſſu, & interitu Iudiciorum Weſtphalicorum, Halæ 1711. 4.* Iudicum Weſtphalicorum ſtatum & vitia deſcribit docta Diſſertatio, quam Præſide *Ioanne Burchardo Menckenio* habuit GEORG. GVSTAV. DIFENBACHIVS Iunior, de *Feimeris, Lipſiæ 1707. 4.* Quæ iam inter Diſſertationes B. *Menckenii* in 8. iunctim editas, comparet. De *Iudicio Femico* Diſquiſitio MSCta in ſcriniis

Viri celeberrimi IOANNIS GEORGII *ab* ECKHART, cuius ſingularis rerum mediæ ætatis peritia nil niſi ſingularia promittebat. De *Iudicibus Germanorum* habemus præclaras Commentationes, FRIDERICI nimirum BRVMMERI ICti Lipſienſis eruditiſſimi, qui iuuenis periit, Exercitationem Hiſtorico-Philologicam, de *Scabinis antiquis, aui medii & recentioribus, Lipſiæ 1662. 4.* ſub Præſidio *Iacobi Thomaſii* propoſitam & ſub nomine auctoris demum editam, poſt *Opuſculis Brummerianis* cura *Georgii Beyeri Lipſiæ 1712. 8.* collectis, inſertam, qua in primis tot eruditis viris tum quo hæc ſcribebat prætermiſſus Taciti locus de Centenis, Comitibus, germanæ ſcripturæ ex ingenio Reineſii (cui inſcripta eſt) vindicatur & explicatur. Huic coniungenda omnino perdocta HERMANNI ADOLPHI MEINDERS Diſſertatiuncula de *Gograuiorum & Scabinorum Officio ac munere, nec non de Iudicum antiquorum differentiis*, Diſſertationi de *Iudiciis Centenariis* a *p. 249.* ad *p. 267.* inſerta. Iudiciis ſecularibus cœnobiorum præſidebant remque œconomicam tractabant *Aduocati Monaſtici*, de quibus ex monimentis vetuſtis CHRISTIANI FRANCISCI PAVLLINI extat Diſcurſus Hiſtorico-Politicus de *Aduocatis & Oeconomis Monaſticis, Ienæ 1686. 4.* ſingulatim editus, reuiſus & auctus, ipſius *Syntagmati Rerum Germanicarum* adiectus, atque per modum adpendicis Præfationi eruditiſſimæ *Burcardi Gotthelfii Struvii*, *Magero* de *Aduocatia Armata*, præmiſſæ, additus. De rebus ac ritibus Iudiciorum cum ciuilium tum criminalium Germanicorum, atque vſitatis pœnis præclaræ in lucem editæ ſunt a doctiſſimis viris Disquiſitiones, vnde multa aliis patriæ rebus lux oritur, quarum aliquas memorabimus; Sic de *pignore per Chirothecam* opuſculum

condi-

condidit ALKEMADE mihi tamen nondum viſum. Simplicem & promptam procedendi rationem in Iudiciis Germanicis, multo egregioque labore ex antiquitatibus & Hiſtoriis medii æui ſuccincte & erudite commonſtrauit IACOBVS WENCKERVS F. de *Iuſtitia indilata, in Actis dicta Vnuerzogene Rechten, Argentorati 1722. 4.* Barbaro & militari æuo, quum ſtudiis mentem illuſtrantibus deſtituta fere eſſet patria, ad probandam innocentiam, *Ordalia*, Probationesue vulgares per *ferrum candens, aquam frigidam*, aliæque ſuperſtitioſe erant introductæ, de quibus erudite egit B. Anteceſſor BVRCARDVS GOTTHELF STRVVIVS *Hiſtoria Iuris Cap. IX. §. V. ſeqq.* hucque facit non contemnenda IOANNIS PHILIPPI LEITERSBERGERI Diſſertatio inauguralis de *Ordaliis* ſiue *Purgatione vulgari, Argentorati 1716. 4.* propoſita. Idem argumentum eodem fere tempore tractarunt & GVILIELMVS IVCH, Diſſertatione Hiſtorico Morali, *de modis probandi innocentiam apud Veteres, Ienæ 1709. 4.* ad Germanicos Populos maxime directa; & qui plenior eſt CHRISTIANI EBELINGII, Logices & Philoſophiæ Moralis in Academia Rintelenſi Haſſiaca Profeſſoris, Tractatus eruditus *de Prouocatione ad Iudicium Dei, ſiue de Probationibus, Lemgouiæ 1709. 4.* eas ex antiquitatibus refert, quæ fieri ſolebant per Iuramentum, per Duellum ſeu Monomachiam; Ignem ſeu ferrum candens; Aquam feruentem, per Aquam frigidam, Symbolum Crucis, Euchariſtiæ perceptionem, Panem conſecratum Caſeumque, Sortem, cruentationem Cadauerum occiſorum & denique per Citationem ad Tribunal Dei. Antiquiſſimum & frequentiſſimum apud gentes cumprimis militares, probationis genus erat *Duellum* ſiue *Lex Duellionum*, *Iu-*

dicium Campionum, quo innocentia demonſtrata, grauiſſimaeque cauſae dubiae deciſae, de quo varii Auctores in STRVVII *Hiſtoria Iuris c. l. p. 749.* excitantur, e quibus ii heic ſaltim indicandi, qui ex patriis monimentis ſuas cogitationes illuſtrarunt, nimirum IOANNIS IOACHIMI MADERI de *Duello & Ordalei quondam Specie* Diſſertatio, cui adiectae ſunt *Petri Gregorii* Tholoſani, Commentatio *de Duello ſeu Monomachia* ex Syntagmate ipſius Iuris Vniuerſalis L. XLVIII. c. XVI; *Olai Wormii*, de *Foris Veterum Danorum*, *& varia dirimendarum litium ratione*, ex Libro I. Monumentorum Daniae, Cap. IX. & X; *Henrici Bangerti de Duello & Iudicio diuino* Commentatio ex Commentario ipſius ad Librum II. Arnoldi Lubecenſis; PHILIPPI CAMERARII, de *ſingulari certamine & Duello* Meditationes, ex Centuria II. Meditationum Hiſtoricarum. Exempla Monomachiae ex *Marci Vulſoni* Theatre d' Honneur; Et *von dem Kampff-Plaz zu Schwebiſch-Hall im Kocher-Thal*, ex Münſteri Coſmographiae Libro III. *Helmſtadii 1679. 4.* M. EBERHARDI RVDOLPHI ROTHII Diſſertatio Hiſtorico-Politica *de antiquiſſimo illo more, quo veteres innocentiam ſuam per Duella probare nitebantur, Vlmae 1678. 4.* & maxime pereruđita Diſſertatio EPHRAIMI GERHARDI ICti Ienenſis, de *Iudicio Duellico, vulgo, vom Kampf- und Kolben-Gerichte, Ienae 1711. 4.* qua ritus & antiquitates Germaniae aliarumque Europaearum Gentium, admixtis variis obſeruationibus iuris, expoſuit. Nec minus in cauſis criminalibus & dubiis *Iudicium* fiebat per *ferrum candens*, de quo egere, idem, quem iam excitauimus, EBERHARD RVDOLPHVS ROTH, Rector Gymnaſii Vlmenſis Diſſertatione Hiſtorico-Politica *de more, quo rei olim apud pleroſque Europaeos Populos per Ferrum*

Ferrum candens, ardentes prunas, rogumque probabantur, Vlmæ 1676. 4. CHRISTIANVS GRÜBELIVS de *Probatione Rerum dubiarum per ignem, Ienæ*, 4. & CASPAR LOESCHER de *probatione Rerum dubiarum per ignem facta, Lipſiæ* 1695. 4. Idem, quem iam laudauimus, ROTHIVS de *antiquiſſimo illo more, quo plurimi Europæi Populi Reorum innocentiam culpamue Iudicio Crucis permiſere, Vlmæ* 1677. 4. *& de antiquiſſimo illo more, quo veteres innocentiam ſuam, per S. Eucbariſtiam, Panem execratum, Caſeumue probaſſe leguntur, ibid.* 1677. 4. binis Diſſertatiunculis non inerudite egit. Pœna illuſtrium & nobilium olim erat ignominioſa Canis Portatio, de qua erudita ad Ioannem Marquardum, *de* κυνοφορία *ſiue Canum portatione ignominioſa*, extat Epiſtola HENRICI MEIBOMII, *Helmſtadii* 1661. 4. a *Groſchupſio, Nouae Librorum Rariorum Collectioni Faſciculo III. N. V.* inſerta, & IOANNIS ANDREAE CRVSII Diſcurſus Hiſtoricus de κυνοφορία, *ſiue Canum portatione, pœna antiquis temporibus apud Saxones aliosque Populos vſitata*, qui inter *Opuſcula* eius Politico-Iuridico-Hiſtorica, *Mindæ* 1668. 4. iunctim edita *N. V.* comparet.

§. XX.

Quem inſignem vſum res nummaria hiſtoriæ adferat, illuſtriſſimus *Ezechiel Spanhemius* nobiliſſimis de præſtantia & vſu Numiſmatum antiquorum Diſſertationibus, quarum Tomus Primus, *Londini* 1706. *f.* Secundus curante *Iſaaco Verburgio, Amſtelodami* 1717. *f.* prodiere, copioſe docuit atque illae Scriptiones demonſtrant; quibus Res nummaria medii maxime æui Germanica fuit colluſtrata, aperte loquuntur. Magna certe lux accenſa fuit hiſtoriæ Francicæ per eruditiſ-

ſimum Commentarium FRANCISCI BLANCI (le Blanc) *Traite hiſtorique des Monnoies de France, depuis le commencement de la Monarchie* jusque à preſent *à Paris 1690. 4. & Amſterdam 1692. 4.* cum figuris nummorum æneis, quo nummi Regum, primæ & ſecundæ ſtirpis illuſtrantur. Altera huius operis pars, de nummis Procerum Galliæ exponens, in MSCto latet. Idem edidit *Traite hiſtorique de quelques Monnoies de Charles Magne, de Louis le Debonnaire, de Lothaire & de leurs Succeſſeurs, frappees dans Rome, Paris 1689. 4.* ex quibus, aduocatis in ſubſidium hiſtoricorum teſtimoniis, ſupremum horum in vrbem Romam Imperiumque Romanum ius commonſtrauit. *Alios* eruditiſſimos libellos de variis nummis rarioribus ad hiſtoriam Francicam facientibus, cum editos, tum ineditos, vide apud le LONG *Bibliotheque hiſtorique de la France* L. III. §. VI. Ergo de Germanorum Nummaria re quidam adiungendi. MELCHIOR GOLDASTVS Librum de *Nummis Germanorum vetuſtis* aut perfecit aut parauit, eundem enim ipſe *Gloſſis ad Walafridum Tomo I. Rerum Alamannicar. f. 250.* excitauit, qui forte in Bibliotheca illuſtris Reip. Bremenſis delitescit. M. TILEMANNVS FRIESE, Ciuis Goettingenſis, libro vernaculo *Münz-Spiegel* inſcripto, atque *Francofurti ad Mœnum 1592. 4.* formis expreſſo, multa vtilia & curioſa, de Marcis & valore veterum Nummorum Germanicorum ad euellendos rationum ſcrupulos, annotavit. Medii æui & *Bracteatorum* nummorum difficilem materiam exponere multa diligentia adgreſſus illuſtris Vir IOANNES PETRVS LVDEWIGIVS *Introductione ad rem nummariam medii æui,* vernaculo ſermone ſcripta & *Halæ 1709. 8.* edita, qua & Scriptores rei huius nummariæ recenſet,

cenſet, deque iis iudicat, & in Adpendice Hallenſes & Magdeburgicos Bracteatos illuſtrat. In hunc doctiſſimum libellum accuratas Animadverſiones edidit, celeberrimus Vir IOANNES IACOBVS MOSER, *Anmerckungen über Herrn von Ludewig Einleitung zu den Teutſchen Münzweſen mittlerer Zeiten, Stutgardt und Leipzig 1722. 8.* editas. Nec tamen vterque abſtruſum argumentum exhauſit. Praeclaras obſeruationes referunt M. IOANNIS CHRISTOPHORI OLEARII *Iſagoge ad Numophylacium Bracteatorum, Ienae 1694. 4.* & OTTONIS SPERLINGII Conſiliarii Danorum Regis & ICti *de Nummorum bracteatorum & cauorum noſtrae & ſuperioris aetatis origine & progreſſu, Lubecae 1700. 4.* qui Olearii labore excitatus fuerat, variasque regulas ad dignoſcendos curate hoſce nummos praeſcribit, ad quas OLEARIVS ſingulari in hunc libellum animaduerſione quaedam erudite monuit. Qui OLEARII, pater & filius feliciſſimi & oculatiſſimi horum nummorum interpretes, variis ſcriptiunculis paucarum pagellarum argumentum hoc in maiori luce collocare anniſi ſunt. Huc pertineat IOANNIS CHRISTOPHORI OLEARII *Spicilegium antiquitatis Nummos XXV. ſuggerens Bracteatos cum breuiſſima eorundem Explicatione figurisque adiectis, Ienae 1702. 4.* Ei. *Spicilegium Antiquitatis ſecundum, Brunſuico-Luneburgenſes Nummos exhibens bracteatos IX, Ienae 1703. 4.* & Tertium, *Halberſtadienſes Nummos tradens bracteatos XV. Ienae 1703. 4.* Idem: *Catalogum L. bracteatorum in Nummophylacio Arnſtadenſi extantium*, Ienae dedit. De *Anaſtaſi Agneſa Abbatiſſae Quedlinburgenſis* Filiae Conradi M. Marchionis Miſniae, ſimul huius Nummos X. bracteatos illuſtrauit germanica ſcriptione *Ienae 1699. 4.* Eiusdem diligentiſſimi

Viri, nummariæ quædam Epiſtolæ annotandæ, ſcilicet: *Epiſtola, qua nummum Gardolphi Epiſcopi Halberſtadienſis*, ex Cimeliarchio Arnſtadio-Schwarzburgico *Arnſtadiæ 1700. 4.* exponit; Schediaſma de *Nummo argenteo in memoriam Norberti* AEpi. Magdeb. *ibid.* 1704. 4. Epiſtola de *Bracteatis Neſſelrieda repertis*, pauciorum ſingulæ paginarum. Laudanda quoque eſt in excutiendis nummis diligentia IACOBI A MELLEN, Lubecenſis, qui tunc Ienæ ſtudiorum cauſſa agebat, poſtea Eccleſiæ Lubecenſis Archi-Diaconus, qui *Epiſtola de antiquis quibusdam Nummis Germanicis, Hiſtoriam Thuringicam præcipue illuſtrantibus*, quæ ad *Casparem Sagittarium Ienæ 1678. 4.* eſt perſcripta, a quo eosdem acceperat, egit. *Nummos Bracteatos Numburgo-Cizenſes & Pegauienſes*, ſcite illuſtrauit ac *Mauritio Guilielmo* Poſtulato Adminiſtratori Epiſcopatus Numburgenſis dedicauit, IOANNES ANDREAS SCHMIDT, *Ienæ 1695.* 4. De *nonnullis* vero *Bracteatis Nummis Haſſiacis, deque iſtorum vſu in Locis Rheno, ſic & Franconia viciniovibus* IOANNES GEORGIVS LIEBKNECHT Diſſertationem Epiſtolicam ſcripſit ad *Ioannem Andream Schmidium*, quæ cum *Schmidiano* Reſponſo *Helmſtadii 1716.* 4. prodiit. *Breuem Deſignationem Moguntinenſium quorundam moduli maioris aliorumque cum vetuſtiorum, tum recentiorum Nummorum*, germanico ſermone confecit WILHELMVS ERNESTVS TENZELIVS *Gothæ 1696. f.* quam, lima politam breuibusque annotatiunculis illuſtratam & auctam, additis NICOLAI SEELAENDERI *Sylloge Bracteatorum Moguntinenſium æri inciſorum*; & CAROLI GVSTAVI HERAEI *Serie Numiſmatum Moguntinenſium e Gazophylacio Cæſareo depromtorum*, Scriptorum Hiſtoriæ Moguntinenſi cum maxime inſeruientium

trium Tomo *Nouo*, ſiue *Tertio* Num. VI. VII. VIII. inſeruit V. C. IOANNIS. Egregie plane de re omni nummaria maxime *mediæ ætatis* fuit meritus, eiusdem ſcientiæ peritiſſimus CHRISTIANVS SCHLEGELIVS Numophylacio Gothano, quod in Germania fere pretioſiſſimum eſt, olim præfectus, qui cumprimis Nummos Terrarum Thuringiæ & Miſniæ illuſtrauit, extant enim ipſius de *Nummis Altenburgenſibus* ad Wilhelmum Ernest. Tenzelium Epiſtola, *Dresdæ 1696. 4.* De *Nummis Salfeldenſibus, Arnſtadienſibus & Ienenſibus, Dresdæ 1697. 4.* inde prodiit EIVSDEM de *Nummis antiquis Iſenacenſibus, Mulhuſinis, Northuſinis & Weiſſenſeenſibus* Exercitatio Hiſtorica, *Ienæ 1703. 4.* qua ſimul Landgrauiorum Thuringiæ Arelatenſis Lineæ Hiſtoria ſuccincte exponitur. De *Nummis antiquis Gothanis, Cygneis, Coburgenſibus, Vinarienſibus & Merſeburgenſibus* Diſſertationes, in quibus ſimul breuiter de *Nummis quibusdam priſci aui Altenburgenſibus, Auguſtanis, Halenſibus, Francofurtenſibus, & Vlmenſibus* egit, *Francofurti & Lipſiæ 1717. 4.* atque de *Nummis Abbatum Herſfeldenſium, Gothæ 1724. 4.* Commentationes, quæ varia doctrina plenæ, hiſtoriasque harum vrbium & maxime Thuringiæ omnis mire illuſtrant. Idem præſtanti Commentario de *Cella* veteri, *Ditionis ac Diœceſeos Miſnenſis, inclyto quondam Ciſtertienſis Ordinis Monaſterio ac illuſtri Marchionum Miſnenſium Conditorio, Dresdæ 1703. 4.* edito, aliquot *Bracteatos Miſnenſes* illuſtrauit. Idem exarata Epiſtola *de Numo Henrici Comitis Blanckenburgenſis* a *Io. Andr. Schmidtio* olim poſſeſſo, poſtea in Theſaurum Arnſtadienſem illato, *Arnſtadii 1701. 4.* edita, ſententiam dixit, eundemque Schwarzburgico-Blanckenburgenſi in Thuringia Comiti adſcripſit, nummosque aliquot Comitum Thuringiæ: Mansfeldenſium, Henneber-

 genſium

genſium ſimul adduxit; SCHMIDIVS vero ſcriptione ſingulari, ſub titulo: *Nummus Bracteatus Henrico II. Seculi VIII. Comiti Blancenburgico ante Hartonem vindicatus* in aliam ſententiam abiit, *Helmſtadii* 1718. 4. cui laudatus SCHLEGELIVS, ſcripto vernaculo: *Weitere Ausführung daß die Münze Heinrichs, Grafens von Blanckenberg, mehr dem Grafen dieſes Nahmens in Thüringen als dem am Harze zuzuſchreiben ſey. Gotha* 1720. 4. reſpondet, qua plures ſententiæ ſuæ rationes & Diplomata aliquot attulit. *Syllogen Numorum Goslarienſium antiqui pariter & recentioris aui ſolidorum æque ac bracteatorum* conquiſiuit eruditeque de iis & aliis argumentis diſſeruit, IOANNES MICHAEL HEINECCIVS, quæ in Collectione Scriptorum Rerum Germanicarum *Heineccio-Leuckfeldiana*, extat.

Ad augendam ornandamque bracteatorum notitiam multum certe conferunt IOANNIS GEORGII LEVCKFELDII *Antiquitates Nummariæ* ſiue Deſcriptio hiſtorica diuerſorum Bracteatorum, Epiſcoporum Halberſtadienſium, Archi-Epiſcoporum Magdeburgenſium & Quedlinburgenſium Abbatiſſarum, germanico ſermone editæ *Lipſiæ & Guelferbyti* 1721. 4. quo opuſculo & de recenſitis Scriptoribus nummariis iudicium tulit & varia Diplomata attulit. Has ſupplent Eiusdem: *Fernere hiſtoriſche Nachricht von einigen alten und raren ſilbern Bracteaten oder Blechmünzen einiger Magdeburgiſchen Erz-Biſchöfe*, *Halberſtadii* 1723. 4. & *Hiſtoriſche Nachricht von einem ſehr raren und ſchœnen Merſeburgiſchen Bracteaten, ſo vor mehr denn* 500. *Iahren ein Merſeburgiſcher Biſchoff hat ſchlagen laſſen*, *Halberſtadii* 1723. 4. Nuper argumentum hoc fructuoſum diligenter & erudite tractauit V. C. IOANNES ALEXANDER

DER DOEDERLEIN, Lycei Weiſſenburgenſis in Noricis Rector, Commentatione Hiſtorica, de *Nummis Germaniæ Mediæ, quos vulgo Bracteatos & Caubs, vernacule Blech-und Hohl-Münzen, adpellant, nec non laminaribus quibusdam medii ævi bilateralibus, Norimbergæ 1729. 4.* Nummos hos, maximam partem Weiſſenburgi in Noricis inque vicinis agris erutos doctus vir, æri inciſos, illuſtratos dedit, deque Pecuniæ medii ævi valore, Nummorumque noſtræ ætatis origine Diſquiſitionem addidit, atque in primordio libri de ſcriptoribus nummariis Germanis ſententiam dixit. Groſſorum Germanicorum ſeriem, variasque obſeruationes de valore pecuniæ medii ævi, vide in: *Gründlicher Nachricht, von Ankunfft, Gepräge, Gewicht und Werth derer in Sachſen, Thüringen und Meiſſen gemünzten Groſchen, ſowohl von denen daſelbſt im Handel und Wandel vormalen gebräuchlichen Schock-Groſchen; als auch von denen daher entſtandenen Steuer - Schocken, zur Erkäntniß derer darauf gerichteten Stifftungen und Diplomatum, auch darnach bewilligten Steuern und Schatzungen, Wittebergæ 1728. 4.* De *Iohanneis Vratiſlauienſibus,* groſſis Iohannis imagine inſignibus, proſtat GODOFREDI RHONII Exercitatio Hiſtorica, *Vratiſlauiæ 1693. 4.* Argenteum Nummum Friderici II. Imp. ſcripta ad M. *Zachariam Gœzium,* Gymnaſii Oſnabrugenſis Rectorem, docta Epiſtola eruditis notum reddidit M. DIEDERICVS ANDREAS KELLERHAVS, Lipſtadienſis, *Ienæ 1701. 4.* De *tribus argenteis Nummis* (Germanicis) *iisque Vncialibus antiquiſſimis* Auſtriaco Sigismundi Archi-Ducis, Saxonico ſiue Miſnico Friderici ſapientis, Georgii & Iohannis, & Bohemico Schlickenſi egit SAMVEL REYHER ICtus & Mathematicus Kilonienſis, *Kiliæ 1695. 4.* Alios

ſcite

ſcite cælatos docte expoſuit IACOBVS A MELLEN *Sylloge Nummorum ex argento vncialium vulgo Thalerorum ſiue Imperialium quos Impp. & Reges Romanorum nec non Auſtriæ Archi-Duces ſignari iuſſerunt*, *Lubecæ* 1698. 4. a Friderico III. incipiens. De *Nummis Sereniſſ. Saxoniæ Ducum* Diſſertationes VI. ſiue Programmata, conquiſiuit PAVLVS MARTINVS SAGITTARIVS, Gymnaſii Altenburgenſis Rector. *Altenburgi* 1679. 4. *Nummos Bracteatos Tigurinos* ſtudioſe conquiſiuit DAVID HOTTINGERVS *Tiguri* 1702. 4. Nec hic plane omittendæ I. DANIELIS MAIORIS Diſquiſitiones de *numo Odonis*, quam viri docti memorant ego non vidi, & alia de *Roma in numis Auguſtalibus Germanizante*, *Kiliæ* 1684. 4. atque IOANNIS GEORGII ECCARDI Diſſertatiuncula de *nummis Attilæ, Hunnorum Regis*, & *aliis ei falſo attributis* quæ in Actis Eruditorum Lipſienſibus Anni 1720. *p.* 214. extat; Eiusdem verò *Epiſtola* de *Nummis quibusdam ſub Regimine Theodorici Oſtro-Gothorum Regis in honorem Imperatorum Zenonis & Anaſtaſii cuſis*, ad maxime reuerendum D. *Anshelmum Bandurum*, Monachum Benedictinum & Magni Etruriæ Ducis Bibliothecæ Præfectum, exarata, formis excuſa fuit, *Hanoueræ* 1722. 4. Idem celeberrimus Vir Epiſtola de *Nummis quibusdam explicatu difficilioribus* ad *Gerhardum* Abbatem Loccumenſem, *Lipſiæ* 1722. 4. edita, egit, quos inter vnum, cum nomine *Athalarici* Regis, expoſuit. Anno quoque 1722. ad Studii hiſtorici Fautores & Cultores exarato epiſtolio ſignificauit, ſe in colligendis *Numis Brunſuico-Luneburgenſibus* eſſe occupatum, quod tamen forte ſtudium cum ſtatione Hanouerana, miſſum fecit.

§. XXI.

§. XXI.

Qui de *ritu Sepulturæ Germanorum paganorum*, doctis commentationibus diſſeruerunt, occaſione erutarum e terra Vrnarum variarumque priſcæ Germaniæ reliquiarum, multa ſimul præclara de re domeſtica & vtenſilibus, armis quoque, argumenta tractarunt. Qua de re operæ me pretium facturum puto, ſi & heic tales Commentationes indicauero. Primus hoc argumentum attigit GEORGIVS AGRICOLA, magnorum in patriam meritorum Vir de *Natura rerum foſſilium* Libro VII. c. XXIII. & PAVLLVS HACHENBERGIVS *Germania Media* Diſſ. XII. In agris *Moguntinis* erutas *Vrnas & monimenta* varia *Sepulcralia* maxime *Romanorum*, dedit inſignis antiquitatis ſcrutator doctiſſimus Medicus IOANNES CRATO HIEGELL ſingulari Deſcriptione, *Moguntiæ* 1697. 4. edita, & *Collectaneorum ſuorum Specimine*, *Confluentiæ*, formis impreſſo, indeque decerpta quædam monimenta *Rerum Moguntinarum Tom. III.* f. 342. inſeruit V. C. IOANNIS. De *Vrnis Sepulcralibus & Armis Lapideis veterum Cattorum*, pererudite diſſeruit IOANNES HERMANNVS SCHMINCKIVS *Marburgi* 1714. 4. IOANNES CHRISTOPHORVS OLEARIVS, Diaconus tum & Bibliothecarius Arnſtadienſis, ſub titulo: *Mauſolei in Muſeo*, erudite deſcripſit inſignes aliquot Vrnas, Ierichouii in Ducatu Magdeburgico, Cœthenis in Principatu Anhaltino, Arnſtadti & Rudislebii erutas, atque in Muſeo ſuo adſeruatas, qui & de ruderibus artificioſi ædificii Canſtadii in Ducatu Wirtenbergico reperti, germanico ſermone exponit, *Ienæ* 1701. 4. Varia antiquitate refertum eſt IODOCI HERMANNI NVNNINGH ICti & Canonici Scholaſtici

Vredenſis in Weſtphalia *Sepulchretum Weſtphalico-Mimigardico-Gentile, Francofurti & Lipſiæ* 1714. 4. editum, cuius prima Sectione, *de Vrnis*, in altera de *Lapidibus Ethnicorum Sepulcralibus*, additis geminis eiusdem argumenti epiſtolis, & Figuris æneis, diſſeritur, acceſſit *Ioannis Henrici Cohauſen*, Medici, *Oſſilegium Hiſtorico-Phyſicum*, quo, de Vrnis ac Lapidibus Gentilium Weſtphalorum Sepulchralibus in Tractatu Nunnigiano, expoſita, variis circa cineres & oſſa obſeruationibus phyſicis, illuſtrantur. In *Terris Marchicis* erutos deſcripſerunt, AVCTOR Obſeruationis *de Vrnis apud Seebuſum in veteri Marchia repertis*, quæ in Nouis Literariis Maris Balthici Anni M DCC IX. p. 323. extat & M. GOTTHILFF TREVER in *der kurzen Beſchreibung der Heidniſchen Todten Tœpffe, in welchen die Heiden ihrer verbrannten Todten überbliebene Gebein und Aſchen aufgehoben, unter der Erden beygeſetzet und bey den ietzigen Zeiten in der Chur-und Marck Brandenburg Hauffenweiſe ausgegraben werden, Norimberga* 1688. 4. De *Vrna Neilingenſi Veteris Marchiæ* pereruditaeſt Diſquiſitio IOANNIS GEORGII KEYSLERI, ipſius *Antiquitatibus Celticis* addita. *Vrnam prope Boſtampium* inuentam cum effigie rariſſima & aliis reliquiis, illuſtratam dedit V. C. GOTTLIEB SAMVEL TREVER, *Helmſtadii* 1729. 4. quam cultiſſimam ſcriptionem iam laudaui. *Heynenſes* luce antiquitatis adſperſit CHRIST. ADOLPHVS BALDVINVS *Obſeruationibus circa Vrnas Gentilium Germanorum, Heynæ* 1648. 4. De *Stolpenſibus Pomeranicis* IACOBVS COLBERGIVS *Nouis literariis Maris Balthici* An. 1699. p. 229. ſeq. indicauit. *Eilenburgenſes* in Miſnia poſteritati deſcripſit, habita Præſide *Valentino Alberti* Diſſertatione, *de Vrnis feralibus*,

IOHAN-

OHANNES GEORGIVS FRANCKIVS; *Lutherſtedtenſes* DAVID SIGISMVNDVS BÜTTNERVS Diaconus Querſurtenſis, ſcriptiuncula germanica, *Beſchreibung des Leichen-Brandes und Todten-Krügen*, *Eisleb. æ* 1695. 8. De *Vrnis in Sileſia Lignicenſibus atque Pilgramsdorſenſibus* præclara Diſſertatione egit CHRISTIANVS STIEFF V. C. *Vratislauiæ* 1704. 4. edita atque *Michaeli Ioſepho Fibigero* inſcripta, qui in *Henelii Sileſiographia* ſuis acceſſionibus aucta *Tom. I. p.* 371. varias Vrnas memorauit; vt & de *Maslauienſibus* in Oelſnenſi Principatu detectis LEONARDVS DAVID HERMANNVS *Maslographia*, *Briegæ* 1711. 4. formis excuſa, expoſuit. De *Luſaticis Vrnis* extat copioſa expoſitio GODEFRIDI HECHTII *Miſcellaneorum Lipſienſium*, *Tomo VII. p.* 158. Has inter vrnas, quæ in Terris olim a Slauis habitatis repertæ, Slauicarum gentium permultæ. Vere Germanicæ ſunt *Cimbricæ*, de quibus præclara multa annotarunt IOANNES DANIEL MAIOR, Kilonienſis Profeſſor, nobiliſſimo opere quod: *Bevælkertes Cimbrien* inſcripſit, *Plænæ* 1692. *f.* edito, atque TROGILLVS ARNKIEL *Tertio Tomo* Commentariorum de Rebus religioſis *Cimbriæ paganæ* iam excitatæ, cumprimis laudandæ CHRISTIANI DETLEV, & ANDREAE ALBERT RHODE Patris & Filii, quorum primus Præpoſitus & Inſpector Eccleſiarum Inſulæ Femeræ, alter itidem ordinis ſacri fuit, obſeruationes, ſiue *Cimbriſch-Hollſteiniſche Antiquitäten Remarques*, *oder accurate und umſtændliche Beſchreibung*, *derer in denen Grab-Hügeln derer alten Heydniſchen Hollſteiner der Gegend Hamburg gefundenen Reliquien*, *Hamburgi* 1728. 4. quibus de ritibus ſepeliendi Germanicis, vrnis, armis, ornamentis variis & annulis erudite ediſſerunt.

runt. Præmiſſa eſt commentariis his breuis quidem ſed elegans Præfatio, laborioſiſſimi Reipublicæ Germanicæ Bibliothecarii, IOHANNIS ALBERTI FABRICII, qui, vti video, ea omnia opuſcula, quæ ſtudioſiſſime conquiſiueram, & alios ſcriptores multos, qui vberem hanc materiam tractarunt, recenſuit. Adiectæ ſub finem *Ottonis Sperlingii*, celebrisque nominis aliorum Antiquariorum de argumento hoc ineditæ Epiſtolæ. Eruditiſſimi Viri RICHEY laudatas aliis *Obſeruationes antiquarias de Tumulis ſepulcralibus & Vrnis Holſaticis*, qua forma prodierint, neſcio, nec BLVMII *Vrnas Bremenſes* vidi. In laudatis ſupra Nouis Literariis Maris Balthici occaſione erutarum Vrnarum inſertæ ſunt doctiſſimorum Virorum *Rhodii*, *Mellenii*, *Sperlingii*, *Prinzii* Obſeruationes; IACOBI A MELLEN *Hiſtoria Vrna Sarmatica* Ienæ 4. eſt edita, puto & inter Sileſiacas multas eſſe Sarmaticas.

§. XXII.

Qui de variis *Germaniæ* Magnæ *ſingularibus Populis* & nationibus, quas *Tacitus* aliique Scriptores nominant, horumque ſedibus, migrationibus, re publica, rebus geſtis & fatis fuere commentati, de multis Hiſtoriæ & antiquitatum patriarum capitibus præclare ſunt meriti. Primum, viris iuuenibusque legenda IOANNIS NICOLAI HERTII, qui lumen non Giſſenæ ſaltim Academiæ ſed Germaniæ omnis fuit, exquiſito iudicio ſcripta *Notitia Veteris Germaniæ Populorum*, qua de veteris Germaniæ Populis vsque ad Seculum a Chriſto nato ſecundum & paulo poſt vniuerſe; deque iisdem Populis Germaniæ veteris ſingulatim, quales ante Seculum a Chriſti natiuitate ſecundum & paulo poſt fuerunt, de Populis

pulis nimirum Germaniæ cum Ciſrhenanis, tum Germaniæ illius magnæ, ordine Alphabetico breuiter quidem ſed erudite, atque de fontibus, inde digreſſus ad eos, qui in Germania, Italia, Gallia, Francorum tempore, a quibus tandem ſubiugati floruerunt, Alemannos; Baioarios; Saxones; Thuringos; Friſios; de Burgundionum Regno in Germania prima & Gallia, de Veſi-Gothorum Regno in Gallia & Hiſpania; de Oſtrogothorum Regno in Italia; de Langobardorum Regno in Italia copioſius exponens. Edita hæc Notitia *Gieſſæ 1709. 4.* & *Commentationum atque Opuſculorum* Volumini Secundo, primo loco inſerta. Galliæ Celticæ & Belgicæ Populi *Morini & Eburones* ac *Tungri*. De *Morinis quidem & Morinorum rebus, Syluis, Paludibus, Oppidis, Comitibus, Epiſcopis, ab An. Chriſti 309. ad an. 1553.* quæ reperire potuit, congeſſit IACOBVS MALBRANCQ, e Societate Ieſu, *Tornaci 1639. 1654.* tribus Voluminibus 4. De *Tungris & Eburonibus aliisque Germaniæ Inferioris Populis*, præclarus eſt Commentarius HVBERTI THOMAE, *Leodii, 1630. 8. & Tomo I. Schardiano p. 637.* addatur PETRVS DIVAEVS, Louanienſis, Brabantiæ hiſtoricus, *de Galliæ Belgicæ Antiquitatibus*, ſtatum eius, quem ſub Romanorum Imperio habuit, complectens, *Antwerpiæ*, ex Plantiniana, *1566. & 1584. 8.* atque in eodem *Tomo I. Schardii p. 668.* De *Toxandris, Batauis, Caninefatibus, Friſiis, Marſacis aliisque Belgicis Populis* plura annotata in *Antiquitatibus Inferioris Germaniæ Prouinciarum vnitarum*, quæ ex Muſeo PETRI SCRIVERII Partibus Tribus, prodiere *Lugduni Batauorum 1611. 4.* De *Triboccis*, qui in Germania prima & Alſatia hodierna ſedes habebant, diſſeruit HENRICVS BEBELIVS, Argentoratenſis tum Profeſſor. *Cimbro-*

rum & Gothorum origines, ſedes, migrationes i[...]
veſtigauit NICOLAVS PETREIVS, *Lipſiæ 169[...]*
& copioſius IOHANNES DANIEL MAIOR [...]
bevœlckerten Cimbrien, oder, die zwiſchen der O[...]
und Weſt-See gelegene Halb-Inſul Deutſchlandes, n[...]
dero erſten Einwohnern, und ihren eigentlichen du[...]
viel und groſſe Vmwege geſchehenen Ankunfft, Pl[...]
1692. f. Chaucorum, oræ maritimæ inter Amaſum & Albim incolarum, antiquitates inueſtigarunt IOANNES SCHILDIVS de *Chaucis, nobiliſſimo veteris Germaniæ Populo*, Libris Duobus, *Lugduni Batauorum 1649. 8.* quibus de immigrationibus Chaucorum in Terram, quam incolebant, hodie maximam partem Bremenſem, natura & indole regionis, Coloniis Chaucorum eorundemque habitationibus, de Brema, Stada, Embda Ciuitatibus, harumque antiquitate; De Republica Chaucorum, populi moribus ac inſtitutis, religione, Diis, Heroibus, Romanorum expeditionibus adverſus eos ſuſceptis, ortisque a Chaucis populis erudite diſſeruit. Coniungantur ERPOLDI LINDENBROGII Res geſtæ Chaucorum, *Geſchichte der Chaucorum* germanice ſcriptæ, additæ Chronicæ ipſius Bellorum Cimbricorum, *Hamburgi 1589. 4.* impreſſæ atque IOANNES HENRICVS EGGELINGIVS Exercitatione Secunda de *Miſcellaneis Germaniæ Antiquitatibus*, quæ ad loca *Taciti* Germaniæ Cap. *XXXV.* & *Plinii* Hiſtor. Nat. Lib. *XVI.* Sect. I. eſt directa. Idem doctiſſimus Vir *Bremenſis* Vrbis, cui merebat, antiquitates inueſtigauit Exercitatione Tertia laudatorum Miſcellaneorum, quæ eſt ad Claudii Ptolemæi Geographiæ Librum II. Cap. II. & Tab. Europæ IV. Φαβιρανον, qua ſub hoc Phabirano, recenſitis aliorum opininiobus Bremam intelligit, huiusque vrbis vetuſtatem tuetur. De *Hermunduris* ſingularis ſcriptor

ptor ARNOLDVS, mihi nondum viſus, ſuſpicor tamen Academicam eſſe Diſſertationem; IOANNES vero NEVWALDVS, Lemgouienſis ipſe Weſtphalus, de *antiquis Weſtphaliæ Colonis* Commentarium compoſuit, qui auctus & notis marginalibus locupletatus, Editione ſecunda, priori correctiore, prodiit *Oſnabrugi 1674.* 4. vbi de antiquis Weſtphaliæ limitibus, antiquis incolis, Ariouiſti Germanorum Ducis patria, de Sueuis, Vbiis, Tenchteris & Vſipetibus, Sicambris & Ambronibus, Bructeris, Chamauis, Angriuariis, Chaucis, Langobardis, Francis, Saxonibus, Weſtphalis, Hunnis & Wendis quædam annotauit, non adeo ſingularia. Iungenda IOANNIS IVSTI WINCKELMANNI, Conſiliarii & Hiſtorici Haſſiaci, & Oldenburgici, *Notitia Hiſtorico-Politica veteris Saxo-Weſtphaliæ finitimarumque Regionum*, quatuor Libris abſoluta, *Oldenburgi 1667.* 4. Nomen *Weſtphaliæ*, variasque connexas antiquitates inueſtigauit, ſcripta de nomine *Weſtphaliæ*, nobiliſſimique inter Saxones populi Diſſertatione, CASPAR SAGITTARIVS, quæ *Ienæ 1686.* 4. propoſita; poſtmodum *Nouæ variorum Scriptorum Conlectioni*, quæ Halæ 1716. 8. prodiit, Faſciculo primo, *p.159.* illata. De *Weſtphalorum, ſiue antiquorum Saxonum ſitu, moribus, virtutibus & laudibus*, Libris III. ipſe Saxo luculenter ſcripſit WERNERVS ROLEVINCK, qui *Tomo III.* Scriptor. Rerum Brunſuicenſium Leibnitii extat. In eorundem *Saxonum* magnæ, ac libertatis auitæ tenaciſſimæ gentis, origines, quantum fieri tum poterat, ſagaciter indagauit REINERVS REINECCIVS, Steinheimius, Commentatione de *Saxonum Originibus*, hisque implicata atque annexa de vrbe & Ducatu Brunſuicenſi, exquiſitione, occaſione controuerſiæ Ducum Brunſui-

cenſiuin cum Ciuitate huius nominis, iuſſu Superiorum, ex Auctoris autographo expreſſa, *Helmeſtadii 1612. & 1620. 4.* adiecta, quæ huc pertinet, eiusdem Auctoris de *Angriuariis*, Saxonum populo & *Angaria* oppido, Commentatiuncula. Idem quoque, vir hiſtoriæ Patriæ perſtudioſus de *Miſenorum origine, rebus geſtis, mutationibus, variis dominatibus & aduentu in Germaniam Lipſiæ 1576. 4.* germanice ſcripſit, qui Commentarius in latinum translatus ſtudio *Eliæ Reuſneri*, additus Fabricii originibus Saxonicis Edit. *Nic. & Eliæ Reuſnerorum.* PAVLVS quoque CYPRAEVS Sleſuicenſis, de *origine, nomine, priſcis ſedibus, lingua priſca, moribus antiquiſſimis, rebus geſtis & migrationibus Saxonum, Cimbrorum, Iutarum & Anglorum* commentatus, quem libellum ex Pauli huius Bibliotheca edidit *Hieronymus Cypræus*, Sleſuicenſis, *Hafniæ 1622. 4.* & hodie eſt rarus. *De mixtione Populorum in Thuringia*, breuiter diſſeruit IOANNES SIMON PVRGOLD, *Ienæ 1698. 4.* antiquos *Thuringos a Doriis* Græciæ populo deducere non adeo veroſimiliter conatus; IOANNES IVSTVS WINCKELMANNVS dedit *gründlichen Bericht und Beweiß von Vrſprung und Anfang der Thüringer, Bremæ 1694. 8.* Summo vero labore antiquitatum Thuringicarum indagator fuit CASPAR SAGITTARIVS, cuius operæ auſpicium fecit, edita Epiſtola, *de antiquo ſtatu Thuringiæ, ſub indigenis, Francorum Germaniæque Regibus, vt & Ducibus, Comitibus, Marchionibus, vsque ad ortum Landgrauiorum* ad Ioannem Schilterum, *Ienæ 1675. 4.* Poſt eam datis in lucem *Antiquitatibus Gentiliſmi & Chriſtianiſmi Thuringici, Ienæ 1685. 4.* inde *Antiquitatibus Regni Thuringici, Ienæ 1685. 4.* demum *Antiquitatibus Ducatus Thuringi, Ienæ 1688. 4.* argumen-

gumentum hoc grauiter, quantumque Theologus poterat, percoluit, variasque lucubrationes de aliis *Antiquitatibus Thuringiæ* MSCtas reliquit, quas indicat IOA. ANDREAS SCHMIDIVS, *Vita Caſparis Sagittarii*. *Origines* quoque *Doringicas* poſt Sagittarium perueſtigare voluit MARTINVS CHRISTOPHORVS LAVRENTIVS, Scholæ Senatoriæ Naumburgenſis Rector, cuius *Origines Doringicæ*, ſiue *Monumenta Sueuorum in Doringia*, *Numburgi 1706. 4.* prodiere. Nomen Thuringorum bonus vir ab Oberringer deducit, migrationes inde ſtatumque Thuringicum deſcribit, maiore ingenio, quam iudicio, iuſtisque præſidiis deſtitutus. Idem *Monumenta Romanorum in Thuringia* commonſtrare voluit, *Gothæ 1704. 4.* ſeductus ſimilitudine nominum quorundam in vicinia Gothanæ vrbis locorum. *Disquiſitionem* pereruditam *de origine Thuringorum* accurate condidit ampliſſimus & eruditiſſimus Vir FRIDERICVS ZOLLMANNVS Conſiliarius Saxo-Vinarienſis meritiſſimus, qua ſimul multa ſingularia de Tungrorum, Germanorum, Hermundurorum & Burgundionum ortu annotauit, atque Mappam Geographicam adiunxit, digna certe quæ formis impreſſa extet. De *Nariſcis* quædam compilauit CHRISTOPHORVS PHILIPPVS *a* WALDENFELS, Eques Voigtlandus, Monumento Hiſtorico, de *Maioribus noſtris & Voigtlandis Nariſcis*, *1662. 12.* De *Sueuis*, variis Populis Germaniæ ſub hoc generali nomine complexis, horumque migrationibus & fatis, ſtudioſiſſime ex optimis ſcriptoribus commentatus IOANNES CASPAR BRECHENMACHER, *Notitia Sueuiæ antiquæ*, quam Diſſertationis forma, Præſide *Burcardo Gotthelſio Struuio*, *Ienæ 1716. 4.* proponebat, inde præfixo auctoris nomine, *Auguſtæ Vindelico-*

rum, quæ Auctoris patria erat, forma eadem 1716. anno 4. prodiit, qua ortum & progreſſum Sueuorum ab eo tempore, quo mentio eorum fit, ad infelix cum Francis ad Tolbiacum prœlium & A. C. 496. expoſuit. *Origines Alamannicas* ingenioſe & docte inueſtigauit, V. C. IOANNES GEORGIVS WACHTERVS, quæ faciunt Diſſertationem præliminarem *Annalium Alamannicorum*, quos erudito orbi promiſit. Editæ hæ origines in *Gundlingianis*, quæ *Halæ* 1723. 8. prodiere, Parte XXX. *p.* 373. Inde, eruditiſſimus Argentoratenſium orator & hiſtoricus IOHANNES DANIEL SCHOEPFLIN *Alemannicas Antiquitates*, Commentatione Hiſtorica, ex optimis monimentis, dedit, eademque fata Veterum Alemannorum, vsq; ad extinctam eorundem rempublicam annumque C. 496. tradidit *Argentorati* 1723. 4. Coniungenda quæ antea lucem viderat, de *Sueuia Gentili*, Diſſertatio hiſtorica GEORGII IACOBI MELLINI, Lindauia Acroniani, *Ienæ* 1695. 4. edita, ſed ea accuratione, qua præcedentes, non eſt exarata. De *Sueuis* quoque Diſſertationem inter ſchedas manu exaratas ſeruauit illuſtris I. G. ECCARDVS. *Alpinas* aliquot *gentes*, harumque Tractum, cum deſcriptione priſcæ & veræ Alpinæ Rhætiæ concinnauit AEGIDIVS TSCHVDVS, quæ Tom. I. Schard. f. 519. extat. *Triboccorum* veteris Germaniæ Populi res cum Alſaticis attigit VLRICVS OBRECHTVS *Prodromo Rerum Alſaticarum* Volumine Primo, *Argentorati* 1681. 4. De *Boiorum Migrationibus* breuiter præfatus eſt, qui de *Claris Bœhmeris* ad Ludouicum Philippum Bœhmerum Diſſertationem Epiſtolicam ſcripſit IOACHIMVS MEIERVS, Gœttingenſis Gymnaſii Profeſſor, *Gœttingæ* 1701. 4. Res vero Boiorum ſub Carolingis eleganter expoſuit IOANNES GVILIELMVS IANVS, Hiſtoriarum tum Profeſſor Vitembergenſis,

de *Bo-*

de *Boioaria Francis ſubiecta*, Diſſertatione, *Vitembergæ 1715. 4.* Antiquorum *Sileſiæ* hodiernæ habitatorum *Quadorum*, *Lygiorum*, *Elyſiorum* nomina, ſedes, migrationes, res, magno ſtudio excuſſit hiſtoriæ Sileſiacæ peritiſſimus MARTINVS HANKIVS cum Libro, quem inſcripſit *de Sileſiorum Nominibus*, quo apud veteres veniunt, *Antiquitates*, *Lipſiæ 1702. 4.* tum altero: *De Sileſiorum Maioribus Antiquitates*, ab orbe condito ad Annum Chriſti 550. *Lipſiæ 1702. 4.* quibus ſubſecutæ: *De Sileſiorum rebus ab Anno C. 550. ad an. 1170. Exercitationes. Lipſiæ 1705. 4.* Alii viri docti Gentium Germanicarum e patrio ſolo egreſſarum, varias cum Septentrionis, tum Romani Imperii orientem, occidentem & meridiem verſus provincias occupantium res ſcripſere. Quæ ad Septentrionem migrarunt vel inde fuere progreſſi primum memorabo. Facit huc CONRADI PEVTINGERI de *inclinatione Romani Imperii & exterarum Gentium præcipue Germanorum commigrationibus Epitome* pauculas lineas & vix dimidiam maximæ formæ pagellam complens, quam Beati Rhenani precibus inductus compoſuit; inde adiecta *Procopio* de rebus Gothorum, Perſarum & Vandalorum, cum Præfatione *Rhenani* ex officina *Ioa. Heruagii*, *Baſileæ 1531. f.* edito *p. 687.* & denuo curante Georgio Schubarto cum *Sermonibus Conuiualibus* vulgata. Quo ex Schediasmate, plures, *duos peculiares libellos effinxerunt*; ita, vt vnum *de imperii inclinatione*; alterum, *de Gentium migrationibus* Conradum edidiſſe perſuadere lectoribus ſuis perperam voluerunt, vti erudite obſeruauit V. C. *Lotterus, Hiſtoria Conradi Peutingeri* p. 52. ROBERTI SHERINGHAMI Cantabrigienſis, Collegii Gonuilii & Caii Socii de *Anglorum Gentis Origine* Diſceptatio, *Cantabrigiæ 1670. 8.* edita. De *Originibus Gothicis*,

præter ea, quæ Rerum Germanicarum Libris Tribus conſignauit. ſingillatim ſcripſit BEATVS RHENANVS Diſſertatione Epiſtolica ad *Bonifacium Amerbachium* ICtum, Scriptoribus Hiſtoriæ Gothicæ præmiſſa, poſtea vero *Peutingeri* Sermonibus Conuiualibus Edit. Ienenſis ſubiuncta. GEORGII SCHVBARTI, Hiſtorici Ienenſis, de *Gothorum ortu* Diſſertatio, *Ienæ* 1676. 4. per eſt erudita, & nitide ſcripta, vt omnia viri eruditiſſimi. Propoſuerat ſibi Deſcriptionem Reipublicæ Suecicicæ, quam delineatam vidi ab eius manu, cuius caput facere debebat hæc Diſquiſitio, in tabernis librariis hodie rara. Huc ſpectat quoque MATTHAEI PRAETORII *Orbis Gothicus*, typis *Monaſterii Oliuenſis* 1688. *f.* quo de originibus, ſedibus, lingua, regimine, moribus, ritibus, &c. Gothorum expoſuit. *Origines Langobardicas* ex membrana peruetuſta edidit & Commentario ingenioſo & præclara eruditione pleno egregie illuſtrauit clariſſimus vir IOANNES FRIDERICVS CHRISTIVS, qui CONRADI a LICHTENAV *Hiſtoriam Langobardorum* e Codice MSCto Ienenſi emendatam & ex aliis Scriptoribus Excerpta quædam addidit, prodiit libellus *Halæ* 1728. 4. *Origines quoque Langobardicas* inter tot patriæ vetuſtis rebus illuſtrandis inſeruientes labores adornauit illuſtris IOANNES GEORGIVS ab ECKHART, quas in ſcriniis MSCtas deliteſcere, cum aliis merito dolemus. V. C. *Tanneri*, Sueci, de *Regno Longobardorum in Italia* Diſſertatio aliis laudata, mihi nondum viſa, qua ſimul, vti alii memorant, in origines gentis inquiſiuit, migrationesque indicauit. De *Burgundionibus* egregie CONRAD SAMVEL SCHVRZFLEISCH *Hiſtoria Veteris Regni Populique Burgundionum* inter Diſſert. H. C N. X. *Origines Nationum & præcipue Saxonicæ in Tranſiluania*, eruit curate, & non-

nonnullas alias obſeruationes ad nobilis huius prouinciæ Iura ſpectantes adiecit VALENTINVS FRANCKIVS a FRANCKENSTEIN, Gubernii Regii in Tranſyluania Conſiliarius intimus, Saxonicæ Nationis Comes, & Ciuitatis Cibinienſis Iudex Regius. Opuſculum primum prodiit *Cibinii 1696.* recuſum cura *Ioannis Fabricii, Helmſtadii 1697. 4.* quibus adiungendi M. MARTINI KELPII Holduilagienſis Saxo-Tranſyluani, *Natales Saxonum Transſyluaniæ* Diſſertatione Academica, *Lipſiæ 1684. 4.* *Vandalicas* res, & qui in horum oras immigrarunt *Slauorum* excuſſere, qui poſt NICOLAI MARESCHALLI, Conſiliarii Megapolitani, *Annales Herulorum ac Vandalorum* Libris VII. *Roſtochii 1521. f.* editos hodieque rariſſimos, res patrias perquirendas putarunt, HECTOR nimirum GODOFREDVS MASIVS *Antiquitatum Mecklenburgicarum* Schediaſmate Hiſtorico-Philologico, quod cum notis *Andreæ Borrichii, Lubecæ 1700. 8.* prodiit, qui tamen res ſacras potiſſimum tractauit. *Origines Pomeranicas* docte perquiſiuit CHRISTOPHORVS HARTKNOCHIVS ſingulari Diſſertatione, quæ de Republica Polonica Libris duobus doctiſſimi Viri fuit ſubnexa, *p. 962.* & MARTINI RANGONIS, ICti, *Pomerania Diplomatica* ſiue *Antiquitatibus Pomeranicis, Francofurti ad Viadrum 1707. 4.* editis, addita, vbi & CONRADI SAMVELIS SCHVRZFLEISCHII *Origines Pomeranicæ*, quæ & inter Diſſertationes Hiſtorico - Ciuiles extant; & AEGIDII van der MYLEN de *antiqua Pomeranorum Republica*, Disquiſitio comparent, quæ ſcriptiones omnes de Populis & Germanicis & Slauicis huius oræ habitatoribus, memorant. De *Rugia Inſula Maris Balthici* exſtat Diſſertatio, GEORGII GREENII, Profeſſoris tum Hiſtoriarum Vitembergenſis, *Witteberga 1678. 4.* qua inter alia de Vandalis aliisque

habitatoribus disquirit. Alii de Slauicis aliis Populis Scriptores ſunt, GEORGIVS ſiquidem KRÜGERVS Diſſertatione de *Serbis, Venedorum natione, vulgo dictis die Wenden, Vitebergæ 1675. 4.* habita, ab illuſtri *Hoffmanno Scriptoribus Rerum Luſaticarum* Tom. II. *p. 237.* illata; IOANNES etiam GEORGIVS KVNSCHKIVS Diſſertationibus aliquot de *Luſatia, VVitembergæ 1713. 4.* egit, quarum prima, Sectione tertia de *variis Incolis Luſatiæ* exponit, quæ in laudata Collectione *Tom. II. p. 293.* comparent.

§. XXIII.

Francorum, nobiliſſimi inter Populos Germaniæ ceterorumque victoris, origines, res, atque rempublicam multi eruditiſſimorum hominum deſcripſerunt, quorum accuratiſſimum recenſum inſtituit IACQVES le LONG *Bibliotheque Hiſtorique de la France, Pariſiis 1719. f.* ampliſſimo volumine. Nos quosdam ſaltim, qui de originibus Gentis in Germania noſtra petendis, & memorabilibus quibusdam, agunt, breuiter delibabimus. Primum enixe commendamus IOANNIS NICOLAI HERTII, qui non Gieſſenæ Academiæ tantum, ſed Germaniæ omnis decus fuit, elaboratiſſimam *Notitiam Regni Francorum Veteris, a prima eius origine vsque ad exceſſum Ludouici Pii*, Imp. *Gieſſæ 1710. 4.* & Commentationum atque Opusculorum Volumine Secundo, *p. 209* qua, præmiſſis Prolegomenis, de inſtituto, adiumentis, & ſubſidiis huius Scriptionis, de nomine Francorum & gentis regnique cum origine, tum progreſſu, de fine ſiue ſcopo Francorum, de perſonarum & rerum conditione in vetere illorum Regno, de ſumma poteſtate & ſubiectione, de conſultationibus, imperiis & iudiciis, de bello, pace,

pace, fœderibus, opibus & exiſtimatione veterum Francorum apud exteros, de Regibus Francorum Merouingicæ Stirpis, de Maioribus Domus & de Pipino, Carolo M. & Ludouico Pio accurate magno cum iudicio & ſelectu diſſerit. De *origine Francorum* libelli præſtantiores ſunt HERMANNI Comitis NVENARII, Præpoſiti Colonienſis, qui vnus ex inſtauratoribus bonarum artium ſtudiorumque hiſtoricorum in Germania æuo Maximiliani I. & Caroli V. erat, *breuis Narratio de origine & ſedibus priſcorum Francorum, Coloniæ* 1521. 4. Eginharto, Editionis Nuenarii addita, *Collectioni Heruagianæ, Baſileæ* 1532. *f.* & Tomo I. Scriptorum Rerum Francicarum du *Cheſniano p.* 171. inſerta; ANTONII SCHONHOVII, Canonici Regularis, *Commentatio Epiſtolica de origine & ſedibus Francorum*, deque *Chamauis, Bructeris, Tencteris aliisque & quodnam vocis* Germanus, ἔτυμον ad Cornelium Gualterum, olim, cum nondum proſtaret, magni habita, ab *Antonio* vero *Matthæo, Analectorum veteris æui* Tomo I. *p.* 57. *ſeq. Lugduni Batauorum* 1698. 8. edito, in manus eruditorum tradita; quæ breuis eſt Germanasque origines Francis merito tribuit. In primis huc referendæ IOANNIS ISAACI PONTANI *Originum Francicarum Libri VI. Harderuici* 1616. 4. qui raro hodie proſtant, in quibus præter Germaniæ & Rheni Chorographiam, Francorum origines & primæ ſedes, aliaque ad Gentis in Galliam tranſitum, variasque victorias, inſtituta & mores pertinentia, ordine deducuntur, a prima origine ad mortem Clodouæi I. annumque Chriſti 511. Eruditiſſimus eſt diſcurſus AEGIDII LACARRII S. I. Presbyteri, *de origine Francorum, qui trans & cis Rhenum habitauerunt, quique alii ſunt a Gallis antiquis*, illatus *Hiſtoriæ Colonia-*

Coloniarum ipſius, *Claromontii* 1677. 4. editæ. Noſtro æuo a doctiſſimis Galliæ Germaniæque viris *origo Francorum* curatius perueſtigata. Etenim inter Academiæ Regiæ Inſcriptionum Acta extat: *Diſſertation dans la quelle on tache de démêler la veritable origine des François, par une paralléle de leurs moeurs avec celles des Germains par* RENÉ D' AVBER DE VERTOT. Summus Vir GODEFRIDVS GVILIELMVS LEIBNITIVS, edita *de origine Francorum* paucularum pagellarum Diſquiſitione, celeberrimi nominis literis ſaltim initialibus ſignata, *Hanouera* 1715. 8. antiquas Francorum ſedes, antequam Romanis noſcerentur, ad mare Balthicum in Holſatia, Ducatibus Lauenburgico, Mecklenburgico & Pomeraniæ parte quærendas, cenſuit, ſecutus Geographum Rauennatem, quem Porcheronus & Iacobus Gronouius ediderunt. Quæ ſingularis ſententia ſub examen eruditum vocata, dans *Reflexions* de PIERRE IOSEPH de TOVRNEMINE Ieſuite, *ſur la Diſſertation de Mr. Leibnits touchant l'origine des François*, quæ extant dans les Memoires de Trevoux Art. II. Menſis Ianuarii, 1716. atque ab illuſtri & exquiſitiſſimæ doctrinæ Iurisconſulto & Hiſtorico NICOLAO HIERONYMO GVNDLINGIO *in Gedancken über des Herrn Baron von Leibnitz Schrifft, de Origine Francorum*, Gundlingianorum P. III. *p.* 234. cumque *Leibnitius* Reſponſionem paraſſet, quæ ab ipſo *Gundlingio*, Parti Sextæ *Gundlingianorum p.* 62. illata, dedit Parte Nona *p.* 295. *Replic, auf die von dem Herrn von Leibniz beſchebene Antwort de Origine Francorum.* Ipſe Leibnitius ab obiectiones quasdam Turnemini gallice reſpondit, quam Reſponſionem IOA. GEORGIVS ECCARDVS, cum patroni ſui laudata Diſquiſitione curis poſterioribus aucta &

abs

abs ſe annotatiunculis illuſtrata, Legibus Francorum Salicis & Ripuariorum *Hanouerae 1720. f.* editis, adiecit, qui & Sententias Leibnitianas illuſtrauit. Multa lumina ex Antiquitatibus Francicis petenda, ex libris IOANNIS IACOBI CHIFLETII, Equitis, Regii Hiſpanici Archiatrorum Comitis & Archi-Ducalis Medici primarii, maxime vero ex ipſius *Anaſtaſi Childerici Francorum Regis*, ſiue *Theſauro Sepulchrali Tornaci Neruiorum effoſſo & Commentario illuſtrato*, *Antwerpiae 1655. 4.* quo libro, poſt breue hiſtoriae Francicae ad Carolum M. vsque compendium, Theſaurum ſepulchralem Childerici a. 1653, repertum, togam, inſtrumenta belli & ornamenta, Annulum Signatorium, Graphiarium, Pugillares, Gladium, Securim, Frameam, Equum bellatorem huiusque inſtructum, Aurum Argentumque ſignatum Regis Idolum mirae ſuperſtitionis, Apum aurearum ſymbola, opere caelato ſcite exhibita, eruditiſſime illuſtrauit; adiungenda EIVSDEM de *Ampulla Remenſi noua & accurata Diſquiſitio*, cui additum Parergon de *Vnctione Regum*, contra *Iacobum Alexandrum Tenneurium*, *Antwerpiae 1651. f.* qua, dum controuerſiam de Praerogatiua ordinis inter Francorum & Hiſpaniarum Reges agitatam, pro Hiſpano tractat, fabulam Ampullae Remenſis aliasque res & antiquitates Francicas exponit. De *Iuramentis* veterum Francorum, culta eſt Diſſertatio *ſur les Sermens uſitez chez les François*, par RENE' D'AVBER de VERTOT Academiae Inſcriptionum Francicae Socium, quae extat dans *Actes & Memoires de l'Academie des* Inſcriptions, Eiusdemque *Diſcours ſur l'origine de Loix Saliques l. c. T. IV.* & de Sepulturis Regum Francorum veterum *Diſcours ſur les anciennes Sepultures des Rois de France* par Dom. IEAN MABILLON Mona-

Monachum Benedictinum e Congregatione S. Mauri, quæ dans *les Memoires de Literature*, Tomo IV. reperitur. Plures huiusmodi Scriptores Antiquitatum Francicarum copioſiſſimo adparatu Longus recenſet, indicata *Bibliotheca Hiſtorica Franciæ*, inſtructiſſima.

§. XXIV.

Geographia veteris & medii æui Germaniæ a doctiſſimis quidem viris expoſita; plene tamen eum primis quod ad Germaniam *mediam*, nondum eſt perculta, atque vota ſunt concipienda pro felici ſucceſſu laboris patriæ fructuoſi, quem docti viri promittunt. *Tabulæ*, illuſtrando *veteri Orbi*, antiquis temporibus adparatæ, paucæ ſunt ſuperſtites. AGATHODAEMON quidem Alexandrinus, Geographicas Ptolemæi rationes in tabulas digeſſit, ſed vt recte cenſet *Chriſtophorus Cellarius* Præfatione ad Lectorem Volumini primo Notitiæ Orbis antiqui præmiſſa, *tantum habet fidei, quantum ipſe Ptolemæus*, de quo iam ſupra egi. Seruata tamen fuit VETVS TABVLA PEVTINGERIANA, vulgo adpellata, item *Auguſtana*, & a quibusdam *Theodoſiana*, de cuius conſtitutione, fatis & pretio cultiſſima *vitæ atque meritorum hiſtoria* CONRADI PEVTINGERI, Auguſtani, qui poſſeſſor Tabulæ fuit, erudite egit clariſſimus Vir IOANNES GEORGIVS LOTTERVS, *Lipſiæ 1729. 4. §. X. p. 61.* Eſt illa carta aliqua itineraria (quales apud veteres Romanos in Bibliothecis fuerunt, de quibus Propertius Libro IV. Elegia III. v. 36. Cogor & e tabula pictos ediſcere mundos, & vti Suetonius Domitiano c. X. depictum orbem Terræ in membrana, memorat, addatur Eumenius Panegyrico c. XX.) Theodoſio I. Magno imperante, circa Seculi IV.

finem

vicibus repetita eſt horum Fragmentorum editio. etenim non multo poſt Velſerum illa æri incidi denuo curauit & Antuerpiæ typis Ioannis Moreti MDXCVIII. vulgari ABRAHAMVS ORTELIVS, *poſt hunc Theatro Geographiæ veteris* PETRI BERTII *Amſtel. anno MDCXVIII. f. inſerta fuerat; quod idem fecit* IOANNES IANSONIVS *in accuratiſſima Orbis antiqui delineatione cum Tabulis Peutingerianis, Amſtel. MDCLIII. ſol. reg. denique comparent etiam in editione Operum Velſeri Norimbergenſi a. p. 705. ad 772. equidem recentiori ætate Claudius Nicaſius, Menſo Altingius, Adrianus Relandus, Henricus Chriſtianus Henninius, & forte plures alii cogitationem ſusceperunt Fragmenta iſta cum nouis iisdemque ampliſſimis Commentariis denuo exſcribendi; niſi potentior mortis vis illorum deſtinata diſcuſſiſſet, interim dum ſic, vel ipſo Velſero præeunte, aut omnis plane ſpes decollaſſet, aut minima certe ſupereſſet apud eruditos, veri aliquando Tabulæ Peutingerianæ exempla* ἀυτογραφα *detegendi, accidit ætate noſtra mirabili fortunæ fauore, vt ex obſcuræ illius noctis vinculis, quibus per ducentos fere annos conſtrictum in puluere & ſqualore delituerat, in lucis auras, inuidendo maioribus noſtris euentu, protraheretur. & ſeruaſſe omnino videbatur illius inueniendi gloriam arcana fati prouidentia alicui, qui cum generis tum doctrinæ atque meritorum ornamentis, antiquitatis præſertim ſtudio ætatis ſuæ Peutingerum exacte referret atque adeo digniſſimus foret, qui cum Peutingero ob ſeruatum tam inſigne vetuſtatis monimentum in immortalis laudis ſocietatem veniret, eſt ille illuſtris atque ampliſſimus Vir Volfgang Iacob Sulzerus, filius, qui dum Auguſtæ Anno MDCCXIV. menſe Iulio forte Bibliothecam Peutingerianam curioſius perluſtraret, in hanc tabulam ſimul incidit, atque inſtituta ſollicite cum Apographis Velſerianis comparatione,*

 ratione,

ratione, obſeruatisque curate, quæ Velſerus deſcripſerat, integri exemplaris indiciis atque propriis characteribus, veram illam eſſe atque genuinam Tabulam Peutingerianam detexit. nunciata hæc res ſtatim per literas publicas, (Neue Zeitungen von gelebrten Sachen An. 1715. p. 116.) mirum, quantum apud intelligentes excitauit gaudium. accidit interim, vt non multo poſt famigerabilis apud Auguſtanos bibliopola Paulus Kuhzius prudentiorum conſilio illam a Deſiderio Ignatio Peutingero ſalubri admodum pretio redimeret, venum iterum expoſiturus, ſi emtor opprotunus contingeret, nec defuiſſe plures Helenæ huius proci dicuntur; quos inter tamen vnus omnium Sereniſſimus Sabaudiæ Princeps EVGENIVS, *heros maximus, idemque Muſarum Hercules incomparabilis, reportauit, cuius inter gazas litterarias, vel regibus inuidendas, adeo iam adſeruatur* κειμήλιον *hocce præſtantiſſimum, paremque Velſero commentatorem expectat.* Hæc de nobiliſſimo Geographiæ Veteris monimento LOTTERVS. Quæ non ingrata erunt iis, quorum in manus, libelli Academici Germanorum rarius peruenire ſolent. Iam vero illi indicandi veniunt, qui dum *omnem Geographiam veterem* tradunt, Germaniam quoque attigerunt, nimirum ABRAAMVS ORTELIVS, Regis Hiſpaniarum Geographus, qui *Theatro* ſuo *Orbis Terrarum*, *Antuerpiæ 1592.* & curatius *ibidem 1624. fol. reg.* edito, *Parergon Geographiæ veteris* adiecit, Germaniam quoque complexum. *Sed quidquid eſt huius operis*, iudicat Cellarius, laudato iam libro *non abſolutum id habendum eſt, ſed quod ipſe Ortelius Conatus tantum Geographicos vocauit: cui ſi quis curam intenderit maiorem, illico perſpiciet, quæ addi ſane vel immutari, vel abiici etiam poſtulent.* *Eadem*, eodem iudice perito, *ratio* eſt PHILIPPI BRIETII, *minorum*

vicibus repetita eſt horum Fragmentorum editio. etenim non multo poſt Velſerum illa æri incidi denuo curauit & Antuerpiæ typis Ioannis Moreti MDXCVIII. vulgari ABRAHAMVS ORTELIVS, poſt hunc Theatro Geographiæ veteris PETRI BERTII Amſtel. anno MDCXVIII. f. inſerta fuerat; quod idem fecit IOANNES IANSONIVS in accuratiſſima Orbis antiqui delineatione cum Tabulis Peutingerianis, Amſtel. MDCLIII. ſol. reg. denique comparent etiam in editione Operum Velſeri Norimbergenſi a. p. 705. ad 772. equidem recentiori ætate Claudius Nicaſius, Menſo Altingius, Adrianus Relandus, Henricus Chriſtianus Henninius, & forte plures alii cogitationem ſuſceperunt Fragmenta iſta cum nouis iisdemque ampliſſimis Commentariis denuo exſcribendi; niſi potentior mortis vis illorum deſtinata diſcuſſiſſet, interim dum ſic, vel ipſo Velſero præeunte, aut omnis plane ſpes decollaſſet, aut minima certe ſupereſſet apud eruditos, veri aliquando Tabulæ Peutingerianæ exempla αὐτογραφα detegendi, accidit ætate noſtra mirabili fortunæ fauore, vt ex obſcuræ illius noctis vinculis, quibus per ducentos fere annos conſtrictum in puluere & ſqualore delituerat, in lucis auras, inuidendo maioribus noſtris euentu, protraheretur. & ſeruaſſe omnino videbatur illius inueniendi gloriam arcana fati prouidentia alicui, qui cum generis tum doctrinæ atque meritorum ornamentis, antiquitatis præſertim ſtudio ætatis ſuæ Peutingerum exacte referret atque adeo digniſſimus foret, qui cum Peutingero ob ſeruatum tam inſigne vetuſtatis monimentum in immortalis laudis ſocietatem veniret, eſt ille illuſtris atque ampliſſimus Vir Volfgang Iacob Sulzerus, filius, qui dum Auguſtæ Anno MDCCXIV. menſe Iulio forte Bibliothecam Peutingerianam curioſius perluſtraret, in hanc tabulam ſimul incidit, atque inſtituta ſollicite cum Apographis Velſerianis compa-

 ratione,

quorundam in Germania locorum. Iungi poteſt STEPHANI BROELMANNI Agrippinenſis JCti, *Ciuilium Rerum memoria dignarum Ciuitatis Vbiorum & Coloniæ Claudiæ Agrippinenſis Commentarii Pars I.* quæ eſt *Originum deque veteribus trans Rhenum Sedibus, Republica, moribus, potentia* vsque ad Fœdus cum Romanis & Annum Romanæ V. C. IↃCXCV. cum Mappis Geographicis *f.* omne hoc opuſculum XI. plagulis conſtat, & præfixus poſtea titulus: *Epideigma ſiue Specimen Hiſtoriæ veteris omnis & puræ florentis atque amplæ Ciuitatis Vbiorum & eorum ad Rhenum Agrippinenſis oppidi, S. B. A.* apud *Coloniam Claudiam Auguſtam Agrippinenſem*, ſumtibus auctoris *1608. f.* Qui ſingularium quidem Prouinciarum Germaniæ Geographiam perueſtigarunt FERDINANDVS FÜRSTENBERGIVS Præſul & Princeps Paderbornenſis, *Monumentis Paderbornenſibus,* quæ nitidiſſima Editione *Amſtelodami 1672. 4.* edita, *Francofurti & Noribergæ 1713. 4.* & *Lemgouiæ 1714. 4.* recuſa, veterem *Saxoniam & Weſtphaliam;* MENSO ALTINGIVS *Deſcriptione, ſecundum antiquos Agri Bataui & Friſii, vna cum conterminis, ſiue Notitia Germaniæ Inferioris cis & vltra Rhenum, quæ hodie eſt in ditione VII. Fœderatorum, Tabulis Geographicis V. & Commentario repræſentata, Amſtelodami 1697. f. 2. Voll.* accuratiſſime *Bataviam* & *Friſiam*, illuſtratam exhibuit, qui Duumuiri omni Germaniæ inſignem, quod intelligentibus notum, lucem attulerunt. Ex his ipſisque fontibus græcis & romanis profluxit, exquiſito labore confecta IACOBI CAROLI SPENERI Profeſſoris tum Halenſis poſtea Vitembergenſis, *Notitia Germaniæ antiquæ, ab ortu Reipublicæ ad Regnorum Germanicorum in Romanis Prouinciis ſtabilimenta, Germaniæ & Germanicarum Ciuitatum*

Statum & Conditionem plene declarans, *Halæ Magdeburgicæ* 1717. 4. Liber certe præclarus, in *ſex* Libros diuiſus, quorum *primus* Fines veteris Germaniæ, & *alter* naturales eius notas, puta, ſiluas, fluuios & montes, enarrat; Libro *tertio* Populorum Germaniæ inſtituitur conſideratio; *quartus* Occidentalem, & *quintus* Orientalem & Aquilonalem Germaniam veterem repræſentat; *Sextus* excurrit extra Germaniæ veteris limites & Germanos oſtendit, qui in Sarmatia, Pannoniis, Norico, Rhætia, in Italia atque in Belgica, antiquitus commorati ſunt. Tabulas nouas Geographicas addidit, quarum vna omnes Germaniæ veteris viciſſitudines ſiſtit, altera tertiaque Noricum Rhætiamque atque Belgicam exhibent, quarta Germania exhibetur medii æui, priorum Seculorum rationibus attemperata, etenim doctiſſimus Vir Conſpectum Germaniæ mediæ, qualis Seculo VI. & poſt paulo ſequentibus fuit, adiecit. Germaniæ mediæ notitiæ quum magna ſit inopia, vſusque tamen in grauiſſimis negotiis plane neceſſarius, inſignes habendæ ſunt gratiæ viris eruditiſſimis, qui vel primas Geographiæ mediæ lineas duxerunt, vel editis particularibus ſcriptionibus grauiſſimi laboris quædam adiumenta dederunt. Quorſum pertinent PAVLI HACHENBERGII, Profeſſoris Heidelbergenſis, dum viueret, celeberrimi, *Germania Media*, publicis Diſſertationibus in Academia Heidelbergenſi propoſita, in qua res mediorum Seculorum, quæ a Traiano ad Maximilianum I. fluxere, ex priſcis auctoribus recenſentur, mores, ritus, leges, ſacræ profanæque ceremoniæ illuſtrantur, dubia obſcuraque Scriptorum Germanicorum loca explicantur, prodiit ex *Editione Secunda Ienæ* 1686. 4. & *Tertia*, *Halæ* 1709. 4. quam GVILIELMVS

TVRCKIVS curauit, qui Diſſertationem de *Geographia Medii aeui* adiecit. Hachenbergii hic Liber quidem maxime ad eos Scriptores pertinet, qui generalem Germaniæ deſcriptionem, & maxime veteris illius dederunt, habet tamen & argumenta, quæ huc faciunt. Laudandus præter hos inſignis conatus CHRISTIANI IVNCKERI Hiſtoriographi Saxonici & Gymnaſii tum Iſenacenſis Rectoris declaratus *Introductione ad Geographiam mediorum temporum*, maxime *Germaniæ*, idiomate germanico ſcripta & *Ienæ 1712. 4.* edita, apte ſatis diſpoſita, variisque obſeruationibus, quæ viri lectio & apparatus ferebant, illuſtrata. Sed primæ ſaltim, vt ipſe Auctor modeſte agnoſcit, ſunt Lineæ, laborque hic arduus latiſſimeque patens, graues habet difficultates, quas expendit breui ſed docto Programmate, quo ſuum de Geographia medii æui conſcribenda Conſilium aperuit SIMON FRIDERICVS HAHNIVS, *Helmſtadii 1717. 4.* edito, vbi, alioque loco Præfatione ſcilicet Tomi I. Hiſtoriæ Imperii Germanici, Geographiam medii æui, exacte inueſtigatam promittit, cui labori idoneus in primis erat, in monimentis cartisque medii æui verſatiſſimus, quem tamen aliosque eximios labores mors turbauit. Illuſtris Vir IACOBVS PAVLLVS a GVNDLING Præfatione *Vitæ Henrici VII. Imp.* præmiſſæ *p. 2.* indicat, ſe pleniorem *Geographiam medii æui*, labore abſoluto in ſcriniis ſeruare, aliquando forte in lucem manusque eruditorum producendam, qua de cauſſa rogandus eſt vir eruditiſſimus, vt moras rumpat, atque ad tam neceſſarium opus, quæ obſeruauit, lubens conferat. Inſigne lumen Geographiæ medii æui Germaniarum accendit ſumma eruditæ diligentiæ laude conductum *Chronicon Gottwicenſe*,

huius-

huiusque *Tomus Prodromus*, *Typis Monaſterii Tegernſeenſis O. S. Benedicti 1732. f. mai.* ſplendidiſſime editus, cuius Liber Tertius de Imperatorum ac Regum Teutonicorum Palatiis, villis ac Curtibus in genere exponit, Liber vero Tertius de Pagis Germaniæ mediæ eruditiſſime commemorat. Quod incomparabile opus debet patria Reuerendiſſimo Godefrido Abbati Gottwicenſi. Hiſtoriam *Finium* Germaniæ mutatorum ſubinde egregie quidem, ſed ita tamen vt ſuppleri & emendari & poſſit & debeat, dedit HERMANNVS CONRINGIVS erudito Tractatu de *Finibus Imperii*, qui ex auctiore ceteris & optima editione prodiit *Helmſtadti 1696. 4.* & præclare quoque hoc argumentum tractauit IACOBVS CAROLVS SPENERVS *Hiſtoria Germaniæ Vniuerſali & pragmatica* ſub ſingulis Impp. & Regum periodis. *De Finibus vero Germaniæ nunquam mutatis* egit Diſſertatione Academica IOANNES MICHAEL WEINRICHIVS, *Erfurdiæ 1710. 4.* qua inter alia docuit neque Germaniam antiquam maiorem fuiſſe præſenti, neque præſentem antiqua minorem. De *Veteris Heluetiæ Finibus* exponit ſcripta ad illuſtrem *Godofredum Guilielmum Leibnitium* Diſſertatione Epiſtolica IOANNES CONRADVS SCHWARZIVS Profeſſor Coburgenſis humaniſſimus, *Coburgi 1710. 4.* Magnam huius Geographiæ mediæ Germaniæ noſtræ partem conficit, accuratior *Pagorum & Gouarum* inueſtigata conſideratio. Pagos octoginta Germaniæ ſuperioris ex chartis antiquis, quorum inſignem numerum viderat & legerat enumerauit MARQVARDVS FREHERVS, Conſiliarius Archi-Palatinus, *Originibus Palatinis*, quarum optima *Editio Secunda*, quæ typis *Gotthardi Vœgelini 1613. f.* prodiit. Idem *Vœgelinus* in Tabula Chorographica, quam

Freheri Commentariolo *de Lupoduno* ſiue Ladeburgo, *antiquiſſimo Alemanniæ oppido*, opuſculo poſtumo curis & typis Vœgelinianis edito 1615. *f.* præfixit, aliquot Rheni Pagos indicauit. CXXX Pagos detexit diligentia HENRICI MEIBOMII Senioris, cuius Diſquiſitio *de vtriusque Saxoniæ & vicinarum quarundam regionum Pagis* in opuſculis viri Hiſtoricis variis *Helmſtadii* 1660. 4. cum Filii editis *p.* 82. extat, eademque Rerum Germanicarum Scriptorum ab eodem Filio iunctim editorum Tomo III. inſerta. Priſcas quoque chartas ſtudioſe excutienti CHRISTIANO FRANCISCO PAVLLINI aliqui oblati, de quibus hi viri nihil omnino, ſeu parcius annotarunt, inde de *Pagis inprimis antiquæ Saxoniæ* Libellum ex vetuſtis tabulis confectum dedit, qui ipſius *Rerum & Antiquitatum Germanicarum* Syntagmati eſt illatus. *Antiquitates Pagorum & Comitatuum Principatus Anhaltini*, a temporibus Carolinis in quibus tamen terris Slaui ſedes occuparunt ex Diplomatibus Archiui Cœthenſis ſolide expoſuit CHRISTIANVS KNAVT, Doctor Medicus & Archiater Anhaltinus in Anhaltina hiſtoria egregie verſatus. Veteribus noua quædam miſcent Scriptores de quibusdam Germaniæ Regionibus & ciuitatibus, vtpote ADAMVS RECHENBERGIVS Diſſertatione de *vetere Oſterlandia*, de nomine ampliſſimæ regionis, incolis Hermunduris, Sorabis, ſtatu prouinciæ exponens, quæ *Diſſertationum Hiſtorico-Politicarum* Volumine, Parte II. N. *XVIII. p.* 510. reperitur. De *Terra Aduocatorum, dem Voigtlande* IOANNES GEORGIVS PERTSCHIVS de *origine Voigtlandiæ, Wonſidelæ* 1668. 4. EHRENFRIED DVRRIVS, Diſſertatione Academica, qua *Lineamenta Hiſtoriæ de Terra Aduocatorum*, non indiligenter duxit *Ienæ* 1675.

1675. 4. atque doctiſſimus Anonymus, Schediaſmate vernacula ſcripto *Hiſtoriſche Nachricht vom Voigtlande*, *Iena* 1725. 8. Nec omittendi qui ſedes & pagos Slauicorum Populorum, qui in Germanicas Prouincias irruptiones fecerunt, variisque vrbibus, oppidis, villis nomina dederunt, ſtudioſe deſignarunt, quales FRIDERICI STRVVZII Disquiſitiones *de duobus antiquis Saxoniæ Pagis: Niſani ac Daleminci*, qui Soraborum erant pagi, *Vitemberga* 1714. 4. atque CASPAR HENRICVS GRAVNIVS de *Daleminsia Slauorum*, primum ap *Paullini* de Pagis Germaniæ edita, inde hanc de antiquiſſimo hoc Pago eruditam Disquiſitionem illuſtris *Hoffmannus*, *Scriptoribus Rerum Luſaticarum*, *Tom.IV. p.*155. ad *p.*167. inſeruit.

§. XXV.

Præter FRANCISCVM IRENICVM, cuius *Exegeſin Germaniæ* iam laudaui, *Chorographicam Germaniæ* omnis recentiorum temporum deſcriptionem, multo labore, vti iis, qui primas ducunt lineas, vſu venit, adgreſſus SEBASTIANVS MÜNSTERVS Linguæ ſanctæ Baſileenſis Profeſſor, vir diligentiſſimus, *Coſmographia Vniuerſalis*, Libris VI. quæ latine *Baſileæ* 1550. *f.* vsque ad eundem annum continuata & Germanice, *ibidem* 1534. *f.* fuit edita aucta inde & emendatior reddita. E melioribus Editionibus Germanicis ea, quæ *Baſilea* 1588. *f.* prodiit, atque ad eundem annum 1588. eſt continuata. Scio quidem, multa ineſſe huic operi, fabuloſa minusque accurate inueſtigata, annotauit tamen ex relatione præſtantiſſimorum hominum quandoque ſingularia, quæ alibi haut reperias. Prima editio, & ea quam iam memoraui Baſileenſis plura Monogrammata Regum & Imperatorum in Di-

 ploma-

plombtibus obuia, ſiſtit. GABRIEL BVCELINVS Monachus Benedictinus, Weingartenſis, *Germania Topo-Chrono-Stemmatographica*, *Auguſtæ Vindelicorum*, & *Vlmæ* 1655. 1662. 1672. 1678. IV. Voluminibus edita, ſumma quidem induſtria ex parte hoc argumentum attigit, credulus tamen ſæpe fuit, neque vnus vir operi par erat. Germania noſtra merito ſuperbit Voluminibus ſumtuoſis *Topographiarum* MARTINI ZEILLERI, XXX. *Tomis editarum*, *Francofurti ad Mœnum* 1649. *ſeqq.* quibus Zeillerus, qui omnes Germaniæ oras peragrauerat, regionum ac prouinciarum, vrbium, arcium fere omnium patriæ noſtræ, deſcriptiones dedit, in iis enarrandis accuratior & copioſior, vbi ſubſidia accepit, vti in *Brunſuicenſibus* factum, prodiit inpenſis *Matthæi Meriani* cælatoris celeberrimi, qui figuras vrbium, locorumque memorabilium nitidiſſime procurauit, licet in multis rerum facies hodie inſigniter ſit mutata. Anno 1692. Indice generali inſtructum fuit nobiliſſimum opus, qui f. editus. Summa capita inde, adiectis aliis dedit idem ZEILLERVS in *Itinerario Germaniæ* d. i. *Reiſebuch durch Hoch-und Nieder-Teutſchland, auch angranzende und benachbarte Kœnigreiche, Fürſtenthüme und Lander, als Vngarn, Polen, Dannemarck, Schweden, ſo vor Alters zu Deutſchland gerechnet worden ſind*, *Argentorati & Francofurti* 1674. *f.* & minori adhuc Compendio, vtiliſſimo ſane libro, quem inſcripſit *Tractatus de X. Circulis Imperii Romano-Germanici*, germanice, *Vlmæ* ex Editione II. 1665. 8. in quo emendauit quædam, & ſuppleuit HIERONYMVS DICELIVS, edito iterum opuſculo hoc Zeilleriano, ſub elogio: *Reichs-Geographie*, *Lipſiæ* 1659. 8. Extant quoque *Circulorum* aliquot, in quos diuiſum eſt Germaniæ regnum, *Deſcriptiones*,

ſuet, ſed non ea qua debebant accuratione factæ, optandumque omnino eſſet tales fieri publica auctoritate, collatisque peritorum hominum operis, tunc certe haberemus accuratiorem Patriæ Geo-Choro- & Topographicam Deſcriptionem. Arcium montanarum aliarumque vel dirutarum iam, vel adhuc extantium deſcriptiones ex annalibus librisque vulgaribus dedit, qui varios libellos ſub MELISSANTIS nomine edidit induſtrius Vir IOHANNES GODOFREDVS GREGORII, *Francofurti* 1711. 8.

§. XXVI.

Poſt Geographicos Germaniæ præſtantiores auctores, breuiter laudandi qui Statum naturalem nobiliſſimæ & tot bonis naturæ felicis regionis deſcripſerunt. De Germaniæ Montibus, Fodinis Metallicis, Syluis, Hortis, Plantis, Fluminibus, Thermis & Acidulis diligenter collectum auctorum, qui tum extabant Catalogum, confecit laudatus ſupra MICHAEL HERTZIVS *Bibliotheca* Germanica *P. I. Sect. IV.* quem ſuppleuit multisque auxit celeberrimi Medicus & Phyſicus nominis IOHANNES IACOBVS SCHEVCHZER *Bibliotheca Scriptorum Hiſtoriæ Naturali omnium Terræ Regionum inſeruientium*, quæ tanquam Hiſtoriæ Naturalis Heluetiæ Prodromus, *Tiguri* 1716. 8. lucem vidit, qua a *p.* 17. ad 81. amplo apparatu, ordine alphabetico, qui huc faciunt Scriptores indicantur, quos inde deſcribere non neceſſarium duxi, quum libellus is in omnium ſit manibus, nobisque haud conſtitutum ſit dare, hic plenam omnium ad res Germanicas facientium librorum ſeriem. E noſtris libellis adiungimus, quos alii non annotarunt, doctas commentationes FRIDERICI STRVV-

ZII Profeſſoris Witebergenſis, de *Sylua Hercy-nia* ad illuſtrandum locum Claudiani in Carmine Panegyrico de quarto Honorii Conſulatu verſ. CCCCLI. ſequent. Diſſertationem, *Vitemberga* 1717. 8. editam; & CHRISTIANI FRIDERICI AYRMANNI de *Montis Tauni vero in Haſſia Situ, Gieſſa* 1723. 4. Diſquiſitionem. *Origines* vero *Metallifodinarum in Germania*, doctiſſimus apud Helmſtadienſes Profeſſor Humanitatis ERHARDVS REVSCHIVS inquiſiuit, culto Schediaſmate, *Helmſtadii* 1725. 4. *Danubii* cum Rheno maximi fluuiorum Germanicorum, ſcaturigines, ſtilo hiſtorico illuſtrauit VRBANVS GODOFREDVS BVCHER libello *vom Vrſprung der Donau in der Landgraffſchafft Fürſtenberg* 1720. 8. operoſiori vero ſplendidiſſimoque Opere deſcripſit ALOYSIVS FERDINANDVS Comes MARSILIVS ſub titulo: *Danubius Pannonico-Myſicus, obſeruationibus Geographicis, Aſtronomicis, Hydrographicis, Hiſtoricis, Phyſicis perluſtratus & in Sex Tomos digeſtus, Hagæ Comitum* 1726. *f.* VI. Voll. forma regia auguſta. Optandum & eas partes, quas in Germania alluit, ita illuſtrari poſſe, qua Pannonicæ & Imperii Turcici, ſunt colluſtratæ.

§. XXVII.

Heroum Germaniæ & illuſtrium bello & pace Virorum ſeriem ſi dare vellem, commemoranda mihi eſſet magna pars omnis hiſtoriæ patriæ. Nulla enim eſt illuſtris Familia, quæ non habeat exempla virtutis in illuſtri poſita, & ad omnem poſteritatem laudanda. Indicandi tamen ex numeroſiſſima ſerie aliquot literarum monimentis commendati. HENRICVS equidem OSTERDINGVS aliis ab AFFDERDINGEN,

patrio

patrio ſermone dedit das *Heldenbuch*, poſt aliquot veteres Editiones poſtremo auctior cum figuris recuſus *Francofurti ad Mœnum* 1560. *f.* quo *Arminii* aliorumque virtutes prædicat, fabularum maxime architectus & propagator. Tales de *Heroibus* Germaniæ Narrationes, carmine maxime complexæ, inter Codices Bibliothecarum Germaniæ hinc inde latent, ſi non ob res certe ob verba in lucem producendæ, de quibus *Marquardus Freherus Originum Palatinarum* P. II. c. XIII. iudicium facit: *Hinc antiquiſſimæ fabulæ rythmis vernaculis conſignatæ, neſcio quem Gybiconem Regem Wormatiæ imperantem, neſcio quod roſetum, (Roſengarten) virginea Crimbildis manu excultum, inuictorumque heroum armis contra inuaſores defenſatum, crebriſque duellis & concertationibus ſanguinolentum nobis decantant. Præſertim vero Sigefridi cuiusdam gigantis, quem ab immani robore & duritie telis impervia, non vt Pelops ille humero fuit eburneo, ſed totum Corneum dixere (Hürnin Seyfrid) fama ad miraculum increbuit: qui ludis Olympicis a Crimbilde illa regali puella indictis, & Theodorico Veronenſe (Dieterich von Bern) cum veteranis prouocato, conſertis manibus multoque vtrinque ſanguine fuſo, Cadmea prope victoria inter alios depugnarit; ibidemque tandem ſepultus, ceu alter quidam Hector, famoſum monumento ſuo locum fecerit. Cuius etiam pro haſta ingens pinus ibidem oſtentatur, ceu illa olim Pelia haſta, &*

nulli extra dominum vibrabilis ornus Achillei.

Quas nænias non tantum Henricus Oſterdingus quidam, auctor monſtroſæ fabuloſitatis libri Heroici ſuperiori ſæculo confecti, lingua vernacula deſcripſit; ſed & antiquiſſimo quodam Anonymi carmine Latino non abſimile nugamentum de Gybicone Francorum Rege Wormatiæ reſidente, eiusque filio Gun-

thario,

thario, tum Walthario Aquitano, & Haganone deſcriptum in membrana habeo: quod cum aliis eius farinæ in Tomo Francicorum *ἀνεκδότων propediem edere meditor.* Sed non dedit vir ſummus, qui inde coniecturam facit, hæc de Sigefrido fabuloſa, forte de Sigeberto Maiore Domus, ſub Theodorico Rege Francorum, qui cum vxore Crimhilde Wormatiæ habitauerit, intelligenda. Certiora paulo ſunt, quæ de *Arminio* Cheruſcorum Duce patriæ ſuæ liberatore, ex ipſis hoſtibus, ſcriptoribus Romanis & Græcis, Tacito, Floro, Strabone, Velleio, Plinio, Suetonio, Dione Caſſio, Seneca &c. annotauit illuſtrauitque ERNESTVS CASIMIRVS WASSERBACHIVS ſingulari Diſſertatiuncula, quæ ipſius libello de *Statua Harminii, Lemgouiæ 1698. 8.* eſt ſubnexa. Huius Herois res perelegant Dialogo laudauit, qui pro libertate ſacra & ciuili egregie animatus erat, excellentis ingenii Eques Francus VLRICVS HVTTENVS, quo interlocutores ſiſtuntur Arminius, Minos, Scipio, Hannibal, Cornelius Tacitus, qui Dialogus poſt mortem auctoris prodiit *Hagenoæ 1529. 8.* inde *Witteberga 1537.* apud *Io. Lufft*, cura *Philippi Melanchthonis*, & in *Simonis Schardii Tomo I.* Rer. Germ. *f. 425.* Edit. Baſil. additus quoque *Ioa. Henr. Hagelgans* Diſſertationi de *priſca Germanorum ætate Coburgi 1635. 12.* editæ, & iterum *Lipſiæ & Francofurti 1724. 8.* Hiſtoriam porro Arminii lingua germanica compoſuit GEORGIVS SPALATINVS, ſub titulo: *Von den teuren Deutſchen Fürſten Arminio ein kurzer Auszug aus glaubwürdigen lateiniſchen Hiſtorien, durch G. S. zuſammen getragen und verteutſcht, Witteberga 1535. 4.* eandem Narrationem in romanum ſermonem transfudit *Petrus Kenlerus*, quo habitu *Tomo I. Schardiano* Rerum Germ. *f. 501.* com-

comparet. Iungenda CHRISTOPHORI ADAMI RVPERTI de *Arminio* Oratio, *Noribergæ* 1663. 12. atque Diſſertatio hiſtorico-politica CONRADI SAMVELIS SCHVRZFLEISCHII, *Wittebergæ* 1677. 4. & inter Diſſertationes Hiſtorico-Politicas, DANIELIS CASPARIS de LOHENSTEIN opus heroicum, germanice, grauiter & accurate de *Arminii* & vxoris *Thuſneldæ* rebus & virtutibus ſcriptum, cuius *Tomus Primus Lipſiæ* 1689. 4. *Secundus* 1690. 4. prodiit, linguæ patriæ cultoribus magis inſeruit quam hiſtoriæ, rebus enim vere geſtis ingenioſæ admixtæ ſunt fictiones, inſignem tamen variæ doctrinæ apparatum oſtendit. *Wittekindi*, magni Saxonum belli Ducis virtutes & res, docti viri certatim celebrarunt. Actorum Sanctorum Antwerpienſium *Ianuario* Menſe, Tomo *Primo* proſtat vita *Wittekindi M. Saxonum Ducis*. REINERVS porro REINECCIVS *Wittekindi, magni Regis* (vt errore putat) *Saxonum, Dynaſtæ Angriuariorum* Effigiem, inſignia, verſus epitaphii, duabus Epiſtolis deſcripſit, deque eius *Monimento & oppido Angario* egit, quæ Scriptiones *Helmſtadii* 1583. *f.* & ſæpius editæ, atque a *Iohanne Goes, Opuſculis variis de Weſtphalia p.* 193. 201. cum Gœſii Animaduerſionibus in hanc commentatiunculam, inſertæ. Præclaræ ſunt Diſſertationes IOANNIS HENRICI BOECLERI de *Witikindo, Argentorati* 1671. 4. & inter iunctim editas *Tomo II. p.* 83. CONRADI SAMVELIS SCHVRZFLEISCHII, de *Wittekindo M. Wittebergæ* 1698. 4. & inter Diſſertationes Hiſtorico Politicas N. XXX. Edit. Berol. XLIV. qua ſolide probauit eum nec Regem, nec Ducem Saxonum territorialem & hereditarium fuiſſe. IACOBI ANDREAE CRVSII *Wittekindus M.* ſiue de vita rebusque eius Liber ſingillatim *Mindæ* 1679. *f.* editus, atque

Colle-

Collectioni *Heineccio-Leuckfeldianæ* N. V. inſertus. De *Statura Wittekindi M.* Diſſertatiunculam ſcripſit ERNESTVS CASIMIRVS WASSERBACHIVS, eademque inquiſiuit, vtrum ob rerum geſtarum celebritatem, an ob magnitudinem corporis nomen Magni fuerit adeptus? Adde illuſtriſſimi Præſulis FÜRSTENBERGII, *Monumenta Paderbornenſia.* Ex medio æuo, plura Heroum exempla inter Scriptores de Regibus & Imperatoribus dabimus. Qui de *illuſtribus Germaniæ Viris Catalogum* confecit HIERONYMVS ZIEGLERVS, *Ingolſtadii* 1562. 4. aliorum indicio de Imperatoribus & Ducibus Germanorum agit, mihi nondum viſus. HENRICVS PANTALEON Phyſicus Baſileenſis in *Proſopographia Heroum atque illuſtrium Virorum totius Germaniæ Baſileæ* 1565. 1566. *f.* edita inter ingenio claros, & heroicis factis illuſtres, ex omni æuo quosdam breuiter commemorauit. Heroum & Belli Ducum inſignium Seculi XVII. horumque maxime qui Bello illi Germaniæ fatali motibus Bohemicis, Danicis &c. interfuerunt, vitas & res memorabiles patrio ſtilo conſignatas dedit NICOLAVS BELLVS in *Teutſcher Nation und Kriegs Helden-Buch*, ſiue, vti etiam inſcribitur: *Kayſerlicher Triumpff-Wagen und Victoria*, cum imaginibus, *Francofurti ad Mœnum* 1632. 4.

§. XXVIII.

Sanctorum Germaniæ & doctorum chriſtianiſſimi, interque hos propagatorum potentiæ papalis, nimirum Apoſtolorum ſic nominatorum Germaniæ, *Bonifacii* Saxonum, Friſionum & Thuringorum; *Kiliani* Francorum; *Emerani, Severini* ac *Ruperti* Boiorum; *Seruatii* Tungrorum; *Amandi, Florentii & Arbogaſti* Alſatorum; *Galli &*

Columbani Heluetiorum, multorumque inter Francos Occidentales, quorum Vitas exquire apud le LONG *Bibliotheque Hiſtorique de la France* Lib. II. c. II. Artic. II. ſeqq. atque aliorum, quorum nomina Scriptores & res Franco-Germanicæ loquuntur, horum de vita & rebus ac martyriis Narrationes ex parte dant ſplendida & ſumtuoſiſſima illa volumina inſcripta: *Acta Sanctorum, quotquot toto orbe coluntur, vel a Catholicis Scriptoribus celebrantur, quæ ex latinis & græcis monumentis* collecta notisque illuſtrata Collectoribus *Iohanne Bollando, Godefrido Henſchenio, Daniele Papebrochio, Franciſco Baërtio, Conrado Ianningio, Ioanne Baptiſta Sollerio, Ioa. Pinio, Guil. Cupero, Petro Boſchio* & aliis e Societate Ieſu Presbyteris Theologis, quæ ſecundum dies & menſes digeſta *Antwerpiæ 1643. 1725.* hoc ordine prodierunt: *Ianuarius* Tomi II. f. *Antwerpiæ 1643. Februarius* III. *ibid. 1658. Martius* Tomi III. *ibid. 1668. Aprilis* Tomi III. *ibid. 1675. Maius* VIII. *ibid 1680. 88. Iunius* VII. *ibid. 1695. 1717. Iulius* IV. *ibid. 1719. 1725.* XXX. Voll. Quæ inſignia volumina *Acta* vulgo *Sanctorum Antwerpienſia* audiunt & a ſtudioſiſſimis Hiſtoriæ Germanicæ cultoribus cumprimis *Habnio* laborioſe perquiſita non ſolum integros tractatus & libros, ad Hiſtoriam patriam perutiles ſeruant, ſed ſingulares quoque circumſtantias promunt, memorandarum rerum de perſonis illuſtribus horumque genere & fatis, inque ordinanda chronologia obſeruationes dederunt, dabuntque impoſterum. Enimuero magni illi Viri, qui Sanctorum titulos a poſteris accepere, multum in republica noſtra valuere Archi-Epiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Principes Regni, Cancellarii & Adminiſtri Aulæ fuerunt, grauiſſimarum & arcanarum rerum actores, con-

ſultores, promotores, teſtes. Idem pronunciandum de Domni LVCAE DACHERII, & Domni IOANNIS MABILLONII Monachorum Benedictinorum, e Congregatione S. Mauri, celeberrimi nominis, egregiis plane *Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, quæ cum ampliſſimis eruditiſſimisque Præfationibus, *Pariſiis* ab an. 1669. *Nouem Voluminibus*, f. prodierunt. De quibusdam horum ſanctorum ex numeroſa ſerie, libellum ordine alphabetico compilauit, *de Sanctis Germaniæ & Doctoribus, qui Germaniam ad Chriſti religionem conuerterunt* inſcriptum, PETRVS MERSSAEVS, CRATEPOLIVS, *Coloniæ* 1592. 8. CHRISTOPHORVS BROWERVS, doctiſſimus in Societate IEſu Vir, *Sidera illuſtria Sanctorum virorum qui Germaniam ornarunt*, congeſſit *Moguntiæ* 1616. 4. luci expoſita, vbi extant: Commemoratio de S. *Bonifacio* atque Gregorio; *Vita S. Ludgeri*, primi Epiſcopi Mimigarnafordenſis, ſeu *Monaſterienſis*, ab Auctore coæuo ſcripta; *Vita S. Pyrminii* Epiſcopi, deſcripta per *Othlonum* Monachum Fuldenſem; *Vita* denique *S. Sturmii* primi Abbatis *Fuldenſis*. Multos in primis *S. Bonifacius*, alias *Winfridus*, inter veteres & recentiores accepit præcones; Hos ex parte laudauit, qui in rebus Bonifacii multa notauit CASPAR SAGITTARIVS *Antiquitatibus Chriſtianiſmi & Gentiliſmi Thuringiaci* L. III. c. XXVIII. p. 344. Primus ex veteribus eſt, WILIBALDVS, qui ſororius erat Winfridi & Epiſcopus Eichſtadenſis, *Vitam* huius doctoris & martyris compoſuit, quæ in *Henrici Caniſii* Lectionibus antiquis *Tomo V.* Edit. in 4. *Tomo* vero *II.* Edit. *Iac. Baſnage* extat, atque *Epiſtolis* Bonifacii a *Nicolao Serario, Moguntiæ* 1605. 4. vulgatis eſt addita, inſerta quoque *Actis Sanctorum* Ordinis Benedicti *Tomo IV.* t. 1.

cum

cum Notis *Mabillonianis* & in *Actis Antwerpienſibus* cum Commentariis *Henſchenianis* Menſis Iunii d. XV. *Altera Vita* Bonifacii, auctore *Presbytero S. Martini* Vltraiecti, ſcripta, qui eodem, quo Wilibaldus tempore vixit, proſtat in *Actis Antwerpienſibus* ad d. V. Iunii; *Tertia* auctore OTHLONO Monacho *Fuldenſi* compoſita initio Seculi XII. & edita eſt a *Caniſio* Lection. antiqu. *Tom. III.* Edit. nou. & in *Actis Sanctorum* Ordinis S. Benedicti *Tomo IV.* Res quoque Bonifacii a proteſtantium ſacris addictis viris cum laudatæ, tum ſub examen reuocatæ. Eodem tempore CYRIACI SPANGENBERG editus eſt *Bonifacius oder Kirchen-Hiſtorie von Thüringen, Schmalkaldia 1603. 4.* & formis impreſſæ IOHANNIS LEZENERI, Hardeſſiani, *Hiſtoria S. Bonifacii des Deutſchen Apoſtels genannt*, duabus Partibus, ex impreſſis & manu exaratis libris, intermixtis aliquot Epiſtolis Bonifacii, decerptæ, *Erfurti 1603. 4.* Quædam attigit IACOB WEBERVS in *XIV. kurzen Hiſtoriſchen Predigten von Bekehrung der Teutſchen und Thüringer wie auch der Stadt Ohrdruf*, editis per filium *Stephanum Weberum*, *Iena 1606. 4.* Pereruditæ & ex ipſis fontibus petitæ ſunt binæ Diſſertationes Hiſtorico-Theologicæ de *Bonifacio Germanorum Apoſtolo*, quas V. Reuerendiſſimo IVSTO CHRISTOPHORO BOEHMERO Præſide, propoſuit doctiſſimus Vir HENRICVS PHILIPPVS GVDENVS, Eccleſiæ Cellerfeldenſis in Hercynia Paſtor primarius & vicinarum Superintendens, *Helmſtadii 1720. 4.* Sancti LVLLI Archi-Epiſcopi *Moguntini*, *Vita* exquirenda *Tomo IV. Actorum Sanctorum* Ordinis Benedicti. Magna ſuo tempore in literas merita erant Beati RABANI MAVRI, cuius *Vita*, auctore RODVLPHO Monacho *Fuldenſi*, eius diſcipulo, cum

Commentario præuio *Godefridi Henſchenii* extra in *Actorum Antwerpienſium* Menſe Februario ad d. IV. & cum Notis *Io. Mabillonii Tomo IV.* Actor. Benedictinorum. Multa cura & diligencia *de vita & doctrina* huius *Hrabani Magnentii Mauri*, Præſide IOANNE FRANCISCO BVDDEO diſſeruit M. IOHANNES CHRISTIANVS IVNGIOHANN, *Ienæ 1724. 4.* *Colonienſium Sanctorum* plures *Vitas* diligentiſſimus rerum Colonienſium ſcrutator AEGIDIVS GELENIVS elaborauit, qui ipſe Dedicatione Librorum IV. de *admiranda ſacra & ciuili Coloniæ magnitudine*, *Coloniæ 1645. 4.* edita, ab ſe compoſitos memorat: *S. Engelbertum* Colonienſem, *illuſtratum ex Archiuis*, editum 1633; *Pretioſam Hierothecam in XII. SS. Colonienſium Epiſcoporum vita explicanda occupatam; 1634. Par S.S. Suibertum & Plectrudim 1640;* & alia ad hoc argumentum Opuſcula huius perrara hodie, quæ ibi excitat. Vitas Sanctorum *Treuirenſium* diligenter recenſet IACQVES le LONG *Bibliotheque Hiſtorique de la France* Lib. II. §. XXII. *p. 204.* quos ſequuntur Metenſes & alii Suffraganeorum. Ad *Salisburgenſes* facit *Hiſtoria de Corpore S. Amandi Salisburgum translato, Salisburgi 1661. 4.* formis expreſſa & *Disquiſitiones in vitam S. Vitalis Epiſcopi Sal. & Abbatis Monaſterii S. Petri Salisburgenſis, ibid. 1663. 4.* *Diuos Bambergenſes*, Vitam nimirum *S. Henrici Imp. II. & S. Cunegundis* atque *Ottonis* illuſtrauit ſingulari libro IACOBVS GRETSERVS, doctus S. I. qui *Ingolſtadii 1611. 4.* & vt quædam exempla præferunt *Auguſtæ Vindelicorum 1612. 4.* editus, quum rariſſimus inuentuque difficillimus eſſet, ab illuſtri de LVDEWIG Volumini *Scriptorum Rerum Bambergenſium* recte illatus fuit, vbi & ANDREAE Abbatis *Bambergenſis* de *Vita S. Ottonis* Libri IV. e membranis editi,

editi, cum *Gretſerianis* collatiatque illuſtrati obſervationibus *Valerii Iaſchii*, Pomerani, Theologiæ Licentiati, *Colbergæ* alias editi *1681. 4.* comparent. NICOLAI SERARII S. I. *Notæ & Animaduerſiones ad Vitam S. Kiliani* Auctore anonymo ſcriptam, *Wirzburgi 1598. 4.* editæ, quæ magis curate inter Opera Viri extant, a Domino de LVDEWIG Collectioni *Scriptorum Rerum Wirzburgenſium f. 966.* illatæ. *Vita S. Burcardi* Epiſcopi *Wirzburgenſis*; item *S. Willibaldi* Eichſtadienſis; & *S. Adalberti*; MEGINFREDI & ARNOLFI Vitæ *S. Emmeranni*; ANONYMI Vitæ *S. Kiliani*; *Colomanni & Germani* it. *S. Guntheri* aliorumque *Tomo III.* Lectionum Antiquar. *Caniſii* Edit. recent. proſtant. IACOBI GRETSERI *Diui Eichſtadenſes*, *Ingolſtadii 1617. 4.* primum editi, alteram editionem quam ipſe illuſtris de LVDEWIG promiſit, expectant. *Vitam S. Vdalrici*, Auguſtanorum Vindelicorum Epiſcopi, auctore incerti Nominis, & *Vitam S. Seuerini* ab EVGIPPIO ſcriptam, edidit & illuſtrauit MARCVS VELSERVS, quæ iam inter Opera viri ſummi *Noribergæ 1682. f.* iunctim edita, leguntur. *Vita* Beati *Perpetui*, *Leodienſis* Epiſcopi & Confeſſoris, qui floruit Anno poſt Chriſtum natum ſexcenteſimo, ex officialibus Eccleſiæ Dionantenſis Libris collecta, *Leodii 1601. 4.* prodiit. Alias plures iam mitto, quæ cum tot editis noſtro tempore Scriptoribus, condendæ, quam multi promittunt, omnes intelligentes deſiderant, GERMANIAE SACRAE egregia ſubſidia præbent. Quem arduum ampliſſimumque laborem nuper adgreſſus MARCVS HANSIZIVS S. I. *Germaniæ Sacræ* Tomo Primo, *Auguſtæ Vindelicorum 1727. f.* edito, quo Metropolim *Laureacenſem* cum Epiſcopatu *Patauienſi* exhibet. Perelegans Germaniæ Sacræ illuſtris com-

pendium iudicioſa breuitate dedit celeberrimi nominis Iuriſconſultus IOANNES IACOBVS MASCOVIVS de *Primatibus*, *Metropolitanis*, *&* *reliquis Epiſcopis Eccleſiæ Germanicæ*, *Lipſiæ* 1729. 4.

§. XXIX.

Ex his, quos memorauimus, maximam partem minoribus libellis aperte conſtat, quanto ſtudio, docti viri Germaniæ res curioſe perquiſiuerint quantique labores fuerint collocati, vt patrias antiquitates eruerent, & ita perficiendæ Hiſtoriæ Germaniæ Iurisque patrii, cum publici tum priuati originibus noſcendis, iuſta ſubſidia pararent. Vti autem grauiter accurateque, elegantiſſimus Vir, qui Fritſchiana Conſilia de colligendo *Theſauro Antiquitatum Germanicarum*, Præfatione ornauit, cenſet: *Quam copioſe id a ſingulis per longam temporum ſeriem præſtitum, tam difficile, ne dicam deſperatum, diſcendi cupidis adhuc fuit, omnia quæ vſui hoc in argumento eſſe poſſint Scripta conquirere, ipſa nonmodo copia librorum eiusmodi, ſed & raritate plerorumque deſiderium hoc morantibus.* Quod igitur Romanarum Græcarumque rerum notitiæ iuuandæ Viri Celeberrimi *Græuius* atque *Gronouius* fecerunt, vt in vnum quisque Corpus colligeret, quicquid ad alterutrius gentis Antiquitates illuſtrandas præſtantiſſime compoſitum vnquam inuenirent, id ad promouendum Hiſtoriæ Germanicæ ſtudium, cuius tot ac tam ſtrenui vindices hoc æuo præſertim oriuntur, effectum dare conſtituit THOMAS FRITSCHIVS, Bibliopola Lipſienſis quondam clariſſimus, acri vir ingenio, reique librariæ peritiſſimus. Is THESAVRVM GERMANICARVM ANTIQVITATVM parabat, SELECTVM, in quem ſtudioſe conditurus, quæ

nouis tempore a Viris ingenii perſpicacioris vi præditis hoc in genere elaborata deprehendi potuerunt, ita, vt elaborata vere dici mereantur. Rationem eorum libellorum vberiorem reddere, & ſolidum de ſingulis ferre cogitabat iudicium, in Introductione præmittenda Operi, a Viro egregie docto variisque doctrinæ monumentis iamdudum publice noto, IOANNE nimirum GEORGIO ECCARDO, cui totum hoc Syntagma detulerat. Catalogum, hunc in finem, ſingulorum, quæ Operi vniuerſo conſtituendo collegerat, edita ſchedula in forma 8. hiſtorici & antiquarii ſtudii Cultoribus inſcripta, cum publico communicauit, eo conſilio, vt omnes vbique eruditi ferre ſententiam ſuam de hoc inſtituto, &, ſi quid amplius augendo huic Theſauro ſit in ipſorum poteſtate, conferre, poſſint. Excitatus hac inuitatoria doctus vir, qui nominis literas ſaltim initiales prodidit B. L. R. *Diſſertationemque Epiſtolicam ad Thomam Fritſchium Bibliopolam maxime inclytum* de *Theſauro Antiquitatum Germanicarum augendo & promouendo* 1721. 4. datam ex A. B. d. 14. Dec. 1720. formis impreſſam, ſcripſit, qua quædam de ordine argumentorum curatius faciendo, primum monuit, inde Catalogum bene longum adiungit variarum ſcriptionum dignarum, quæ Theſauro huic illatæ, vſui & ornamento eſſent. Dediſſem vtrumque *Catalogum & Fritſchianum & Anonymi* hunc ſupplentem, niſi in ſuperioribus fere omnia iam annotaſſem, additis locis & tempore impreſſionis, quandoque & breui iudicio. Quam vero omnes patriæ antiquitatum cultores, conceperant de Theſauro hoc pulcerrimo & exquiſitiſſimo ſpem eximiam, ea, cum morte *Fritſchii* Reipublicæ literariæ ſane funeſta, fere decollauit.

Bene tamen eſt, quod collecta iam ſtudio Friſchiano opuſcula rariora, Theſauro inferenda, vti indicio eruditiſſimi Viri cognoui, peruenerint in manus felices, Theſaurumque librarium inſtructiſſimum, Perilluſtris Viri, Domini HENRICI de BÜNAV, Potentiſſimi Regis Poloniarum & Electoris Saxoniæ Conſiliarii intimi eminentiſſimi qui adhuc Germaniam & Saxoniam cultiſſimis ſcriptis ornauit, nominisque immortalitatem ſibi comparauit, cuius auſpiciis & auctoritate vtinam prodiret tandem THESAVRVS ille, cuius opes Germani, Britanni, Franci Occidentales & qui ad Septemtriones ſunt, originis Germanæ nationes, magno deſiderio expectant.

§. XXX.

Iam ad res medii æui nobis eſt progrediendum. De qua Hiſtoriæ Patriæ parte præclare cum maxime meriti, cordati illi ſapientiſſimique Viri, qui Scriptores hiſtoricos varios, cum de rebus Germaniæ vniuerſim, tum de ſingulari prouincia, vrbe, memorabili re ac euentu, ſingulatim exponentes, poſt renatas in Germania literas, & diuinum artis typographicæ beneficium inuentum, formis iam expreſſos, vel in puluere, exaratos manu deliteſcentes, in lucem euocatos, in certa *Corpora & Collectiones* redegerunt, vulgoque *Scriptores Rerum Germanicarum*, audiunt. PRIMVS, quantum ego quidem ſcio, vtilem hanc publicæ rei, cum profanæ, tum ſacræ operam nauauit, tot editis emendate & nitide ſcriptoribus græcis ac latinis, clarum nomen adeptus Baſileenſium typographus IOANNES HERVAGIVS, qui ex ſua officina dedit Volumen inſcriptum: *Wittekindi Saxonis Rerum ab Henrico & Ottone I. Impp. geſtarum Libri III. vna cum aliis quibusdam*

usdam raris & antehac non lectis diuerſorum Au-
torum hiſtoriis ab anno *ſalutis DCCC vsque ad præ-*
ſentem, Baſileæ 1532. f. Quæ prima Collectio ſe-
quentes habet:

I. *Wittichindi* Saxonis Hiſtoriarum Libros Tres, cum annotationibus in eundem per *Martinum Frechtum* ſcriptis f. 1.
II. *Vitam Henrici IV.* Imp. a quodam eius temporis conſcripta f. 53.
III. *Epiſtolas* aliquot *Henrici IV.* Imp. ad Pontificem & alios Principes f. 73.
IV. *Conradi Vecerii* libellum de geſtis Imp. *Henrici VII.* f. 84.
V. *Hermanni* Comitis *Nuenarii*, Breuem Narrationem de origine & ſedibus priſcorum Francorum f. 102.
VI. *Eginhardi*, Vitam & geſta Caroli M. f. 107.
VII. *Aeneæ Syluii* de Bohemorum & ex his Impp. aliquot origine & geſtis, ex codice MSCto, optimæ notæ f. 126.
VIII. *Luithprandi* Ticinenſis Eccleſiæ Leuitæ Rerum ab Europæ Imperatoribus & regibus geſtarum Libros Sex. f. 219.
IX. *Iacobi Wimpfelingii* Seletſtadienſis Epitomen Impp. Germanicorum, per eruditum quendam recognitam f. 315.
X. *Conradi* Epiſcopi Chronicon Rerum Moguntiacarum. Præmiſſus ſingulis Index Rerum & verborum memorabilium.

Quæ quidem Collectio, licet minus ſit ordinata, quia tamen prima eſt, & magnorum Impp. res complectitur obſeruanda, raritate tamen maxime ſe commendat.

§. XXXI.

ALTERAM, debemus SIMONI SCHARDIO, Cameræ Spirenſis adſeſſori, de patria communi & iudicando & res eius illuſtrando ſingulariter

omnino merito, cuius cura prodierunt: *Quatuor celebriores vetuſtioresque Chronographi* earum deſcriptionem ab orbe condito vsque ad tempora Henrici IV. Imperatoris patriæ imperiique vindicis & propugnatoris acerrimi, ſingulari fide & diligentia, quaſi continua ſucceſſione deducentes, ad publicam Hiſtoriæ ſtudioſorum vtilitatem in lucem reuocati, & longe emendatius quam antea *impreſſi, cum nouo Indice,* Francofurti ad Mœnum, apud Georgium Coruinum, Sigismundum Feyrabend & Hæredes Wigandi Galli 1566. f. Scriptorum nomina ſunt:

I. *Ioannes* Turpinus de vita Caroli M. & Rolandi. f. 1.
II. *Rheginonis*, Abbatis Prumienſis Chronicorum Libri Duo f. 14.
III. *Sigeberti Gemblacenſis* Cœnobitæ, Chronographia eiusque Continuator Robertus de Monte f. 59.
IV. *Lambertus Schaffnaburgenſis*, alias *Hirsfeldenſis* dictus f. 168.

§. XXXII.

TERTIAM publico dedit, iurisprudentiæ elegantioris & rerum Francico-Germanicarum inſignis cultor PETRVS PITHOEVS, hoc Titulo:

I. *Ottonis*, Epiſcopi *Friſingenſis*, Leopoldi Pii Marchionis Auſtriæ F. Chronicon, ſiue Rerum ab Orbe condito ad ſua vsque tempora geſtarum Libri Octo;
II. Eiusdem, de geſtis Friderici I. Cæſaris Aug. Libri duo, *Radeuici*, Friſingenſis Canonici, de eiusdem Frid. geſtis Libri II. prioribus additi;
III. *Güntheri* Poetæ, Ligurinus, ſiue de geſtis Friderici Libri X;
Addita ſunt & alia, cum ad Friderici, tum ad poſteriorum Imperatorum Hiſtoriam pertinentia, quorum Catalogum proxima pagina notauimus. Ex quibus quædam nunc primum, reliqua integriora longe quam antea eduntur, adiectis etiam

nous

notis & indice accurato, *Baſileæ* apud *Petrum Pernam 1569. f.*

Scripta ad *Iacobum Cuiacium* Epiſtola, quæ huic Volumini eſt præmiſſa, de Typographo, cui auctor fuerit, vt omnes omnino, qui quidem alicunde recuperari poſſent, Germanicæ Hiſtoriæ ſupra noſtram patrumque memoriam, Latinos Scriptores duobus Voluminibus concluderet, quorumue hoc primum eſt, ſubiungit: "*Quid poſthac præſtiturus ſit, cum in tempore, tum maxime in ſtudioſorum hominum, qui hunc pro Repub. ſuſceptum ab eo laborem, cum ſuis exemplaribus iuuare poſſunt, candore & liberalitate ſitum eſt.* Quod an vnquam prodierit, cum ignariſſimis ſcio.

§. XXXIII.

Hos anteſignanos patriæ amatores, alii maiori apparatu ſecuti. Enimuero, vrgente Typographo Baſileenſi, celebri *Henrico Petri*, idem ille SIMON SCHARDIVS nouæ compilationi Præfationes præmiſit, quam QVARTAM numero, quæ a Typographo forte, nam hi quandoque lucri cupidi titulorum ſunt inuentores, eulogium tale accepit: *Hiſtoricum Opus in Quatuor Tomos diuiſum.*

Tomus Primus, *Germaniæ antiquæ illuſtrationem continet, in qua veterum Auctorum Deſcriptiones tam generales, quam ſpeciales, cum doctiſſimorum Virorum elaboratis commentariis explicantur; omiſſa ab antiquis recentiorum ſtudio & induſtria ſupplentur, præcipue hiſtoriæ Germaniæ antiquæ & nouæ deſcribuntur, Populorum migrationes indicantur, Regionumque ac Gentium appellationes recentes veteribus accommodantur, & aliæ quam plurimæ res liberali cognitione digniſſimæ continentur*, nimirum:

1. *Andreæ*

1. *Andreæ Althameri* in Taciti Germaniam Scholia f. 1.
2. *Iodoci Willichii* in eundem libellum Commentaria f. 73.
3. *Henrici Glareani* in eundem libellum commentariolus f. 179.
4. *Philippi Melanthonis* Explicatio de vocabulis Regionum & Gentium, quæ recenſentur a Tacito f. 193.
5. *Bilibaldi Pirckheimeri* breuis Explicatio Germaniæ ex variis Scriptoribus f. 200.
6. *Henrici Bebelii* Oratio ad Maximilianum I. Cæſarem de eius atque Germaniæ laudibus, f. 221.
7. *Eiusdem*, Carmina & Epiſtolæ quædam f. 235. 237.
8. *Eiusdem* Demonſtratio Germanos eſſe indigenas f. 238.
9. *Eiusdem* Apologia pro defenſione Imperatorum contra Leonhartum Iuſtinianum & alios, qui nomen Imp. extenuant f. 242.
10. *Eiusdem* Aſſertio Imperatorem Chriſtianum iure Chriſtianiſſimum eſſe dicendum f. 254.
11. *Eiusd.* Opuſculum de laude, antiquitate, Imperio, victoriis, rebusque geſtis veterum Germanorum f. 256.
12. *Eiusd.* de laude Sueuorum & Vdalrici Ducis Wirtembergenſis & de proditione & captiuitate Ducis Mediolanenſis f. 287.
13. *Ioa. Trithemii* Epitome de origine Francorum f. 301.
14. *Iacobi Wimphelingii* Epitoma Rerum Germanicarum f. 349.
15. *Conradi Peutingeri*, Sermones Conuiuales ad illuſtrationem Germaniæ pertinentes f. 401.
16. *Vlrici Hutteni*, Arminius Dialogus, ſiue de laude Germanorum f. 425.
17. *Hieronymi Gebwileri* Libertas Germaniæ ſ. de origine Francorum eorumque Regibus, quos Germanos fuiſſe, vt & Ciuitates & Populos Transrhenanam ripam incolentes probat f. 433.
18. *Conradi Celtis* Opuſculum de ſitu & moribus Germaniæ f. 445.
19. *Æneæ Sylvii* Germania, in qua vrbes, Eccleſias, Principatus, Familias Nobiles, Germanorum deſcribit f. 449.
20. *Sebaſtiani Munſteri* Deſcriptio Germaniæ vniuerſalis & particularis veteris & nouæ pro Tabula Nicolai Cuſæ intelligenda f. 467.

21. *Geor-*

21. *Georgii Spalatini* de Arminio Germanorum Duce contra Romanos f. 501.
22. *Aegidii Schudi* Deſcriptio priſcæ & veræ Alpinæ Rhætiæ cum cetero Alpinarum Gentium tractu f. 519.
23. *Eiusdem* Epiſtola ad Beatum Rhenanum de Lentienſium Germanorum, Auguſtæ Vindelicorum, Octodori Veragrorum Equeſtris Coloniæ nomine & ſitu, cum explicatione nominum aliorum quorundam in Germania locorum f. 577.
24. *Ioannis Heroldi* Commentarius de Romanorum in Rhætia litorali ſtationibus, ac ex iis de Vicorum, Municipiorum & Villarum &c. originibus f. 585.
25. *Henrici* Glareani Deſcriptio Heluetiæ cum Commentario *Oſwaldi Molitoris*, Lucerini f. 598.
26. *Eiusdem* Panegyricon, in laudem IV. Pagorum & XIII. Vrbium Heluetiorum, cum eiusdem *Molitoris* Commentario f. 618.
27. *Huberti Thomæ*, Leodii, Commentarius de Tungris & Eburonibus aliisque Germaniæ inferioris populis f. 637.
28. *Petri Diuæi*, Louanienſis, de Galliæ Belgicæ Antiquitatibus, ſtatum eius, quem ſub Romanorum Imperio habuit, exponens f. 668.
29. *Monachi* cuiusdam *Herueldenſis* Chronicon, ſiue *Lambertus Schaffnaburgenſis*, f. 694.
30. Antiquitatis Studioſi ſiue *Martini Lutheri*, de Nominibus propriis Germanorum f. 816.

Tomus SECVNDVS, comprehendit ea, quæ ſub imperio Caroli V. Imp. in diuerſis locis ac regionibus acciderunt, vsque ad inaugurationem Ferdinandi I. Imp. vna cum reſignatione Imperii R. G. a Carolo V. facta, hosque libellos:

1. *Georgii Sabini* de Electione & Coronatione Caroli V. cum *Hermanni* Comitis *Nuenarii* Epigrammatis quibusdam f. 827.
2. *Hartmanni Mauri*, Opuſculum de Coronatione Caroli V. Imp. apud Aquisgranum f. 852.
3. *Hieronymi Balbi*, Epiſcopi Gurcenſis, Vaticinium, de futuris Caroli V. Imp. ſucceſſibus f. 872.
4. *Ioannis Tethingeri*, Pedii, Wirtenbergiæ Libri duo, ſiue de Vlrici Wurtenbergici geſtis in eo potiſſimum

mum

mum bello, quod ei a fœderatis Sueuis illatum fuit. f. 875.

5. *Eiusd.* Commentarius de Wirtenbergiæ rebus geſtis Vlrico principe f. 908.

6. *Iuſtini Gobleri* Narratio de bello Hildensheimenſi inter Ericum Brunſuicenſem & Epiſcopum Hildeshemenſem Anno 1519. f. 949.

7. *Auctoris incerti*, Narratio Succincta Rerum geſtarum, quæ in Dania & Suecia aliisque his finitimis locis ab Anno 1510. vsque ad annum 20. Chriſtierno II. Rege Sueciæ imperante acciderunt: quibus adiecta eſt eiusdem Regis vitæ & Coronationis breuis Deſcriptio f. 955.

8. *Iacobi Fontani*, Brugenſis, de Bello Rhodio Libri Tres, f. 961.

9. *Bartholemæi Latomi*, Arlunenſis, Actio memorabilis Franciſci ab Sickingen cum Treuirorum obſidione, tum exitus eiusdem f. 1019.

10. *Petri Gnodalii* Hiſtoria ruſticorum Tumultuum anno 1525. excitatorum & a Magiſtratibus repreſſorum f. 1031.

11. *Galeatii Capellæ* Commentariorum de rebus pro reſtitutione Franciſci II. Mediolanenſium Ducis Libri VIII. f. 1104.

12. *Stephani Broderici* de clade Ludouici II. Hungariæ Regis f. 1177.

13. Commentarius de *capta* vrbe *Roma* a. 1527. ductore *Carolo Borbonio* cum Præfatione *Ioachimi Camerii*, f. 1197.

14. *Carolus* ſiue *Vienna* Auſtriaca, Poëma, f. 1202.

15. *Carolus* ſiue *Tunete*, Poëma f. 1204.

16. *Viennæ Auſtriæ* Vrbis a Solymanno Sultano obſeſſæ Hiſtoria f. 1207.

17. *Michaelis Soiteri a Vinda* Belli Pannonici per Fridericum Comitem Palatinum contra Solymannum geſti, Liber vnus f. 1226.

18. *Henrici Cornelii Agrippæ* Narratio de duplici Coronatione Carolii V. Imp. apud Bononiam an. 1530. f. 1256.

19. *Ioannis Dantiſci*, Epiſcopi Culmenſis, Victoria Sigiſmun-

giſmundi I. Regis Poloniæ contra Waiwodam Muldauiæ f. 1275.

20. *H. Eobani Heſſi*, gratulatoria Acclamatio ad Philippum Heſſorum Principem de victoria *Wirtenbergenſi*, f. 1277.

21. *Nicolai Aſ. Barbati* Oratio de expulſo & reſtituto Duce Wirtenbergenſi Vlricho f. 1284.

22. *Michaelis Auguſti* Wirtenbergenſis Gratulatio ad Patriam de reditu Principis Vlrici f. 1301.

23. *Lamberti Hortenſii*, Montfortii, Tumultuum Anabaptiſticorum, Liber Vnus f. 1305.

24. *Antonii Coruini* Libellus ad Georgium Spalatinum de miſerabili Monaſterienſium Anabaptiſtarum obſidione, memorabilibus rebus, tempore obſidionis in vrbe geſtis f. 1331.

25. *Ioannis Etropii* Diarium Expeditionis Tunetanæ a Carolo V. Imperatore anno 1535. ſuſceptæ f. 1341.

26. ex *Pauli Iouii* Hiſtoriarum ſui temporis Libro XXXIII. Fragmentum, eadem de re quibusque artibus Hariadenus Barbaroſſa Regno Tunetano potitus ſit. f. 1382.

27. *Nicolai Villagogni*, Equitis Rhodii, de Caroli V. Cæſaris Expeditione in Africam ad Argieram f. 1419.

28. Epigrammata varia de *Aphrodiſio*, quod vulgo Africam vocant, expugnato f. 1428.

29. *Ioannis Chriſtophori Calueti Stellæ* Commentarius de Aphrodiſio expugnato f. 1429.

30. *Chriſtophori Richerii*, Thorignei de rebus Turcarum ad Franciſcum I. Gallorum Regem Libri V. f. 1447.

31. de Origine *Turcarum* & ortu Ottomanni Commemoratio f. 1483.

32. Ordo ad diſciplinam Turcicæ militiæ f. 1487.

33. Commemoratio cauſarum a Schmalkaldici Fœderis Sociis edita *Belli* a ſe contra *Henricum Brunſuicenſem* Anno 1542. ſuſcepti, cum expoſitione Hiſtoriæ quomodo ab iisdem ducatu exutus & captus ſit f. 1513.

34. *Mauritii* Ducis Saxoniæ iisdem de rebus Narratio, cum Epiſtolis eorumque conſiliariorum f. 1536.

35. ex *Pauli Iouii* Libris XLIV. Hiſtoriarum ſui temporis de Bello *Iuliacenſi* Fragmentum f. 1548.

36. *Ioa.*

36. *Ioa. Martini Stellæ* de Turcarum in Regno Hungariæ Anni 1543. & 44. ſucceſſibus ad Fratres Epiſtolæ Quatuor a f. 1555. ad 1569.

37. *Eiuſdem* Deſcriptio & Munitiones *Altenburgi* Arcis Dotalis Reginæ Mariæ f. 1571.

38. *Eiuſdem* Deſcriptio & munitio vrbis *Viennæ* f. 1574.

39. *Lamberti Hortenſii*, Montfortii, de Bello *Germanico* Libri VI. f. 1578.

40. Deſcriptio Pugnæ, qua Ioannes Fridericus Elector Saxoniæ a Cæſare non procul a *Mülberg*, Saxoniæ oppido, die 24. Aprilis Anno 1547. captus eſt, f. 1664.

41. *Nicolai Mamerani* Narratio de inueſtitura Regalium Mauritio Duci Saxoniæ 24. Febr. anno 1548. facta f. 1667.

42. *Sebaſtiani Beſſelmeiri* Hiſtoria Belli Magdeburgenſis Anno 1550. & 1551. geſti f. 1684.

43. *Ioannis Sambuci*, Narratio Rerum ad Agriam an. 1552. geſtarum f. 1717.

44. Expugnatio arcis *Temeſwari* ab eodem deſcripta a. 1552. f. 1734.

44. Hiſtoria Expeditionis ab Henrico II. Rege Francorum in Germaniam ſuſceptæ & occupatæ ab eadem Vrbis *Metenſis* & Carolo V. obſeſſæ, deſumta ex Libro XXIV. Commentariorum *Ioannis Sleidani*, f. 1740.

46. *Thomæ Winzeri* Dresdenſis Hiſtoria infelicis pugnæ inter *Mauritium* Electorem Saxoniæ & *Albertum* Marchionem Brandenburgicum, vna cum Mauritii Funeris & ſepulturæ deſcriptione, addita Georgii Fabricii Epigrammata f. 1769.

47. Epigrammata alia in eundem Electorem & Ecloga de eius morte f. 1787.

48. *Ioachimi Camerarii* Oratio ad eiusdem funus Lipſiæ cum præduceretur 13. Calend. Iul. habita f. 1790.

49. *Iacobi Baſilii Marcheti* Deſpotæ Sami Narratio & Dialogus, de *Morini* quod *Therouanam* vocant & *Hedini* expugnatione deque prœlio ad *Reutiacum* & omnibus inter Cæſareanos & Gallos vsque ad annum 1555. vario euentu geſtis f. 1803.

50. *Wolfgangi Lazii* breuis Deſcriptio rei contra *Turcas* an. 1556. geſtæ, cum adiecta Chorographia f. 1810.

51. *Baſilii*

51. *Baſilii Ioannis Heroldi*, Hiſtoriola. Dialogo confecta, Rerum contra Turcas auſpiciis *Ferdinandi* Auſtriaci Cæſaris F. an. 1556. in Interranenſi Pannonia geſtarum, f. 1816.

52. *Nicolai Mamerani*, Relatio ſiue Epitome rerum *Caroli V.* Imp. geſtarum, ab ipſius Electione anno 1519. menſe Iunio facta, vsque ad annum 48. f. 1840.

53. *Eiusdem* Epigramma de laboribus *Caroli V.* f. 1849.

54. *Hadriani Barlandi*, Profeſſoris Louanienſis Narratio hiſtorica *Papienſis* Obſidionis, & eorum quæ in ea acciderunt f. 1849.

55. Narratio, quomodo a Cæſareano exercitu 6. Maii Anno 1527. *Roma* capta & direpta ſit f. 1855.

56. *Ioannis Staphylei* Oratio de cauſis excidii Vrbis *Romæ* a. 1527. ad Rotæ auditores f. 1858.

57. *P. M.* Oratio de capta & direpta Vrbe *Roma*, an. 1527. f. 1860.

58. *Gerardi Bucoldiani*, Phyſici Regii, breuis narratio de puella, quæ ſine cibo & potu vitam per annos aliquot egit f. 1866.

59. *Damiani* de *Goes* Equitis Luſitani, de obſidione Louanii, & captiuitate ſua ad Carolum V. narratio f. 1869.

60. *P. V.* Narratio de viciſſitudine rerum, quæ anno 1533. menſe Iunio in Regno *Britanniæ* acciderunt, f. 1883.

61. Narratio eorum, quæ in *Regno Anglicano* conuentu Londini habito, inter Reges, Cardinalem Polum, & Populum, de Religione Pontif. reſtituenda acta ſunt, f. 1891.

62. *Wilhelmi Godeleuæi*, Hiſtoriola, de abdicatione ſeu renunciatione Imperii & Regnorum a *Carolo V.* Imp. Anno 1555. & Electione *Ferdinandi* Imp. Anno 1558. facta, rebusque, quæ inter vtramque acciderunt, f. 1593.

Tomus TERTIVS Hiſtorias complectitur, quæ venerunt in gubernationem *Ferdinandi I.* Imp. vna cum Epitoma rerum geſtarum, in variis orbis terrarum partibus, a confirmatione eiusdem Impe-

peratoris videlicet ab Anno *1558.* vsque ad finem anni *1564.* hoſce:

I. *Petri Lotichii II.* Narratio hiſtorica, de cæde Melchioris *Zobelii* Wirzburgici Epiſcopi f. 1933.

II. *Caſpari Stiblini* Satyra in Sicarios, qui hunc Zobelium interfecerunt, f. 1939.

III. *Guilielmi Paradini* de motibus Galliæ, & expugnato receptoque *Itio Caletorum*, f. 1944.

IV. Varia Carmina & Gratulationes de *Caliſio* hac capta f. 1961. vsque 1974.

V. *Michaelis Hoſpitalii* Carmen de Theauilla capta f. 1972.

VI. *Ioannis Aurati* varia Carmina in Ducem *Guiſium* Henricum II. Regem F. & in *Ferrariani* Principis victoriam de Ducis *Parmenſis* copiis f. 1973.

VII. *Dauidis Georgii*, Hæreſiarchæ vita & doctrina cadauerisque & librorum poſt mortem fata f. 1975.

VIII. Deſcriptio tertii Belli, quod Magnus *Ruthenorum* Princeps contra *Liuones* geſſit a. 1588. f. 1989.

IX. Hiſtoria Belli *Dithmarſici* geſti a. 1559. a Friderico Rege Daniæ & Sleſuici ac Holſatiæ Ducibus Eiusd. Regis Friderici Coronatio carmine deſcripta auctore *Hieronymo Hoſio* f. 2002.

X. Elogia & Epitaphia varia in Ioannem *Ranzouium* Equitem Holſatum, auratum f. 2042.

XI. *Chriſtophori Kellinghauſen* de ſepultura & exequiis huius *Ranzouii*, narratio f. 2045.

XII. Narratio, quomodo *Maximilianus II.* electus fuerit in Regem Romanorum a. 1562. f. 2063.

XIII. Narratio de ipſius Coronatione eodem loco & anno f. 2066.

XIV. Conuiuii Cæſarei Deſcriptio eodem die celebrati f. 2069.

XV. *Adami & Nicolai Heydenorum* Hiſtoria de electione & inauguratione Maximiliani II. Romanorum Regis f. 2071.

XVI. *Ioannis Poſthii*, *Martini Huberi*, & *Io. Lauterbachii* Carmina gratulatoria & Epigrammata ad Maximilianum II. huiusque electionem & coronationem f. 2078. 2084.

XVII.

XVII. *Ebraimi Strotſchenii*, Solymanni Turcici Cæſaris legati ad Ferdinandum I. Imp. Sermo in conuentu Electorum & Principum d. 27. Nouembris 1562. recitatus, cum Exemplo Literarum creditoriarum f. 2086.

XVIII. Catalogus Electorum, Principum, Legatorum, Comitum &c. qui inaugurationi *Maximiliani II.* interfuerunt f. 2095.

XIX. Expoſitio cauſarum, quibus *Elizabetha* Angliæ Regina commota eſt, cur militem coegerit, intuitu motuum Gallicorum f. 2111.

XX. Ad confeſſionem, ſiue indicium *Ioa. Poltronii*, de cæde *Franciſci Guiſii* Ducis Reſponſio Amiraldi Franciæ & reliquorum, quorum nomina in eo indicio edita iactantur f. 2115.

XXI. *Simonis Schardii* Epitome rerum geſtarum in variis orbis partibus a confirmatione Ferdinandi Imp. ſub eiusdem imperio ab anno 1558. ad an. 1564. f. 2123.

Tomus QVARTVS, res geſtas in ſe continet, quæ incurrerunt in Maximiliani II. Imperium, ſequentesque libellos:

1. *Hieronymi* Comitis *Alexandrini*, Rerum a Turcis in Inſula Melitæ geſtarum, tractatio, f. 2221.
2. *Ioannis Sambuci*, Expugnatio Arcis *Tokaji* Anno 1565. per *Lazarum* a *Schwende* receptæ f. 2257.
3. Hiſtoria *Sigethi* Slauoniæ propugnaculi a *Solymanni* Turcarum Imp. exercitu An. 1566. capti f. 2261.
4. Epitaphia varia in *Nicolai Zekinia* Comitis mortem præſidium Sigethium &c. f. 2272. 2274.
5. *Huberti Langueti* Hiſtorica Deſcriptio ſuſceptæ a Cæſarea Maieſtate executionis, contra proſcriptos, eorumque receptatorem, & captæ *Gotha*, ſoloque æquati caſtri *Grimmenſtein* An. 1567. f. 2275.
6. *Simonis Schardii*, Epitome rerum geſtarum, in variis orbis partibus ſub Maximiliano II. Imp. ab Anno 1565. vsque ad Anni 1572. diem 21. Iulii, f. 2285. ſeq.

Singulis his Quatuor Tomis Indices Rerum præmiſſi. Editi *Baſileæ* ex officina Henricpetrina 1574. *f.* Conſtituerat equidem *Simon Schardius*, Wolffgangi Comitis Palatini Veldentini primum

Conſiliarius, inde per ſeptem fere annos Cameræ Imperialis Aſſeſſor, vti ex Præfationibus patet, ampliſſimum *collectorum Scriptorum Germaniæ rerum Corpus dare*, ſed morte ereptus, quartum Tomum vix abſoluit atque illam, quæ hunc claudit Epitomen, ad anni 1572. diem 21. Iulii ſaltim elaborando perduxit, quo anno ad meliorem vitam abiit. Typographus, qui ſumtus fecerat ſupra laudatus, antequam Collectionem hanc in lucem ederet, *Nicolaum Ciſnerum*, Adſeſſorem itidem Iudicii Cameralis, rerum Germanicarum peritiſſimum, rogauit, vt, quæ ad opus tale patriæ profuturum & abſoluendum & ornandum haberet, adderet. Motus precibus & publicæ vtilitatis cogitatione *Ciſnerus*, ſingulari Epiſtola, quam *Quirinus Reuterus* ceteris Viri *Opuſculis p. 467.* inſeruit, addita præfatione, qua huius Diſſertationis Epiſtolicæ occaſionem indicauit, qua de Schardii hiſce Tomis ſincere & libere iudicat, quidue in iiſdem, quod ad materiam & ordinem deſideret, quaque iuſta ratione rerum Germanicarum Scriptores collocandi digerendique ſint exponit, atque talem ordinatum magis & ſelectum Hiſtoriæ patriæ *Theſaurum* promittit, quem rebus humanis exemtus dare haut potuit. Schardianorum Tomorum Baſileenſis editio quum perrara eſſet, minutioribus typis, iterum prodiit, *Gieſſæ Haſſorum*, *1673. f.*

§. XXXIV.

Quintam variorum ad res germanas libellorum congeſtionem faciunt multi, REINERI REINECCII, Steinhemii, in Francofurtana & Helmſtadtienſi Academia Hiſtoriarum Profeſſoris, qui varia opuſcula hiſtorica, vel ſuo ſtilo elabo-

elaborata, vel ex manu exaratis codicibus reperta ſingulatim diuerſis annis *Francofurti ad Mœnum* 1580. 1581. maxime edidit, quorum Bibliopolæ quædam exempla in vnum Syntagma, præfixo generali titulo *Scriptorum Rerum Germanicarum*, conduxerunt, cui compilationi, *Francofurti ad Mœnum* locus, tempusque annorum 1577. 1580. 1581. ſ. adſignatum, credo tamen, ſaltim titulum eſſe mutatum, vti fieri ſolet a bibliopolis, nouos ſæpiuſcule libros per rubrum producentibus. Inſunt plerumque hæc Opuſcula:

1. *Reineri Reineccii* Oratio de Hiſtoriæ dignitate.
2. *Wittechindi* Monachi Corbeienſis Annales; addita breuis Appendix de Familia & rebus geſtis *Palatinorum Saxoniæ*, e Chronico Gozecenſi. It. Hiſtoria *Henrici Leonis* excerpta de Annalibus Helmoldi, Arnoldi & Saxonia Kranzii.
3. *Ditmari*, Epiſcopi Merſeburgenſis, Chronici Libri VII. præmiſſa eſt vita Ditmari. Additæ Expoſitiones de *veteribus Miſniæ Marchionibus* vsque ad Conradum Timonis F.
4. *Helmoldi* Chronica Slauorum, cum Supplement. *Arnoldi Lubecenſis* & Hiſtoria Henrici IV. & Hildebrandi.
5. *Monachi Pegauienſis*, Hiſtoria de vita & rebus geſtis *Viperti* Marchionis *Luſatiæ*, Burggrauii *Magdeburgenſis*, Comitis *Groicenſis*.
6. *Ioannis Garzonis* de Bellis *Friderici Admorſi* Landgrauii Thuringiæ.
7. Hiſtoria de vita & rebus geſtis *Adolfi II.* Comitis *Nordalbingiæ Holſatorum & Stormariorum*, excerpta de Annalibus *Helmoldi*, Add. e *Kranzii* Saxonia Synopſis de gente *Schaumburgia*.

Adiectæ in quibusdam exemplaribus:

8. *Reineri Reineccii* Origines Stirpis Brandenburgicæ & Welforum proſapia, ex germanica lingua in latinam conuerſæ; It. Commentarius de Marchionum & Electornm Brandenburg. generis enucleatione per *Zollerenſes e Welforum* progenie deducta. It. *Georgii Sa-*

 gii Sa-

gii Sabini Hiſtoria de vita *Hugonis & Theodorici* Marchionum *Brandenburgenſium*, & de appellatione, ſitu moribus ac populis *Marchiæ Brandenburgenſis*, & de *Brandenburgo* Metropoli Marchiæ.

Quandoque adhæret *Anonymi* vita *Henrici IV.* Imp. & *Bennonis* Vita *Hildebrandi*, *Francofurti* 1581. Venere tamen in manus meas exempla, vbi vnum alterumue horum opuſculorum deſiderabatur.

§. XXXV.

Sextam, eandemque multi vſus Collectionem, e Bibliothecis & Monaſteriorum ſcriniis dedit IOANNES PISTORIVS, Nidda-Haſſus, Medicus profeſſione, Theologiæ tamen & Hiſtoriæ deditus, primum Proteſtantium, inde Pontificiorum ſacris adſcriptus, Conſtantienſis porro Canonicus & Eccleſiæ Cathedralis Vratislauiæ Præpoſitus, Protonotarius, vti vocant, Apoſtolicus, Prælatus Pontificis domeſticus & Rudolphi II. Imp. Conſiliarius, quæ his titulis primum inſcripta: *Illuſtrium veterum Scriptorum, qui Rerum a Germanis per multas ætates geſtarum Hiſtorias vel Annales poſteris reliquerunt*, Tomus Vnus, *Francofurti apud Hæredes Andreæ Wecheli*, 1583. *f.* Secutus fuit *Tomus Alter*, *Francofurti* 1584. *f.* Demum, *Tertius* hoc elogio: *Rerum Germanicarum Veterum iam primum publicati Scriptores VI*, *Francofurti* 1607. *f.* Priores Tomi recuſi fuere *Hanouiæ* 1613. *f.* Vltimus vero *Francofurti* 1653. *f.* Cui poſtmodum nouus Titulus ſequens fuit præfixus, vt forte Tomus hic ſingulatim vendibilis eſſet: *Rerum Familiarumque Belgicarum Chronicon Magnum, collectore ac editore Ioanne Piſtorio, Francofurti ad Mœnum, ſumptibus Caſparis Wæchtleri Bibliopolæ* 1654. *f.* licet illa prior videatur eſſe Editio. Egregie quidem hac opera

meritus

meritus de Patria *Piſtorius*, id tamen adgnoſcendum, ipſum errores, Scriptorum iam editorum non ſuſtuliſſe, nec ſemper in Codicibus accurate edendis, eam, quæ neceſſaria erat, curam, adhibuiſſe, quod Tertium cumprimis Tomum vtriusque Editionis qui corruptiſſimus eſt, conferentibus, facile patebit. Quum vero raro Tomi hi *Piſtoriani* integri proſtarent, operæ ſane pretium fecit illuſtris VIR *Burcardus Gotthelf Struuius*, qui emendatiores & inſtructiores ad vſus publicos Editione *Tertia* reduxit *Ratisbonæ* 1726. *f.* Tribus Tomis, ſub titulo: *Rerum Germanicarum Scriptores aliquot inſignes, qui Hiſtoriam & Res geſtas Germanorum, medii potiſſimum aui, inde a Carolo M. ad Carolum V. vsque literis conſignarunt.* Sedulus in eo fuit illuſtris editor, vti hi Scriptores emendatius excuderentur. *Siffridum* enim, & *Hiſtoriam Landgrauiorum Thuringiæ*, cum Codicibus manu ſcriptis contulit: *Reginonem* antea corruptiſſimum, ex aliis Scriptoribus, vnde ſua ille deſumſerat, emendauit, eademque ratione ceteris monimentis manum medicam caute adhibuit. Enimuero emendationum rationes in notis addidit, variasque obſeruationes illuſtrandis Scriptoribus & Hiſtoriæ eius temporis inſeruituras adiecit, in iis maxime argumentis, quæ ad res Germaniæ ſpectabant. Parciores hæ ſunt in Tomo ſecundo & tertio, ea de cauſſa, dum ſæpe ad iam primo Tomo datas potuit prouocare, eas vero res, quæ exteras gentes potiſſimum tangerent, Hiſtoriæ patriæ in maiore luce collocandæ hoc labore vnice intentus, miſſas fecit. Præfationem, ſingulis Scriptis, de auctore huiusque & libri fatis, MSCtis ac editionibus ſtrictim exponentes, præmiſit, copioſioresque Indices, opitulante *Chriſtiano Gottlieb Budero*

 confe-

confectos, adiunxit. Inſunt vtiliſſimis hiſce Tomis hæc monimenta:

TOMO PRIMO:

1. *Reginonis*, Monachi Prumienſis Annales, f. 1.
2. *Hermanni* Contracti, Comitis Veringenſis Chronicon f. 117.
3. *Lambertus Schaffnaburgenſis*, Hirſchfeldenſis Monachus de rebus geſtis Germanorum f. 301.
4. Appendix ad *Lambertum* ſcripta ab *Erphesfordenſi* quodam Monacho f. 425.
5. *Mariani Scoti*, Monachi Fuldenſis, Chronicorum Libri Tres, f. 448.
6. *Dodechini*, Abbatis in Monaſterio S. Dyſibodi ad Chronica Mariani Scoti continuatæ Hiſtoriæ Appendix f. 657.
7. *Sigeberti* Gemblacenſis Cœnobitæ Chronographia f. 689.
8. *Roberti* de *Monte* Complementum ad Sigebertum, f. 864.
9. *Siffridi* Presbyteri Miſnenſis, Epitomes Libri II. f. 1020.
10. *Anonymi* Compilatio Chronologica, de diuerſis Chronicis Pontificum & Imperatorum, ab initio mundi ad annum 1474. f. 1057.
11. *Pauli Langii*, Epiſcoporum Citicenſis Eccleſiæ hiſtoria f. 1120.
12. *Anonymi Erphesfordienſis* Hiſtoria de Landgrauiis Thuringiæ f. 1296.
13. *Annales Breuiſſimi*, de veterum Landgrauiorum Thuringiæ origine, nuptiis, liberis, rebus geſtis, f. 1366.
14. *Ioa. Piſtorii*, Genealogia Landgrauiorum omnium Thuringiæ & Haſſiæ f. 1373.

TOMO SECVNDO:

1. *Godefridi Viterbienſis* Pantheon f. 8.
2. *Werneri Rolewinck* Faſciculus Temporum, omnes antiquorum Chronicas complectens f. 397.
3. *Ioannis Linturii* Appendix ad Faſciculum temporum Werneri Rollewinck f. 577.

4. *Huld-*

4. *Hulderici Mutii* de Germanorum prima origine, moribus, inſtitutis, legibus & memorabilibus pace & bello geſtis Libri XXXI. f. 609.

TOMO TERTIO:

1. *Magnum Chronicon Belgicum* collectore Ordinis S. Auguſtini Canonicorum regularium prope Nuſſiam religioſo f. 1.
2. *Wippa*, Presbyter de vita Cunradi II. Salici Imp. f. 457.
3. *Traditionum Fuldenſium* Libri Tres, f. 487.
4. *Sigismundi*, religioſi Chronicon Eccleſiaſticum f. 655.
5. *Iacobi Manlii*, Brigantini Chronicon Epiſcopatus Conſtantienſis, poſtea ab alio auctum, adiectis Epiſcoporum Familiis f. 687.
6. *incerti auctoris* Chronicon Epiſcoporum Mindenſium f. 807.

§. XXXVI.

Septima Collectio prodiit cura IVSTI REVBERI, Conſiliarii Archi-Palatini, qui *Veterum Scriptorum Tomum vnum* dedit *Francofurti ad Mœnum 1584. f.* heredum Wechelianorum ſumtu, quo Scriptores quosdam antiquos, lectu dignos, nec tamen eo tempore paſſim in tabernis librariis obuios, partim cum codicibus manu exaratis collatos, partim perquiſitius & diligentius recenſitos, typis denuo exſcribi curauit. Quæ tanto applauſu excepta, vt breui tempore, nullis amplius exemplis in tabernis librariis venalibus, noua procuranda fuerit editio, quam *Hanouiæ 1619. f.* e typographeo *Wecheliano*, ſuis dedere impenſis, qui tum ſocietatem inter ſe inierant, *Aubrii*, *Daniel & David*, nec non *Clemens Schleichius*. Sed & huius iteratæ exemplaribus diuenditis, noua expetita fuit ab iis, quos omnes Collectiones Scriptorum Rerum Germanicarum poſſidendi tenuit deſiderium, licet fatendum omnino ſit, plures

ſcriptorum in hunc Tomum relatorum, ſingillatim editos eſſe atque eruditis notis illuſtratos. Promiſerat talem, *Immanuel Weberus* Gieſſenſium Hiſtoricus & ICtus, dedit vero *Georgius Chriſtianus Ioannis*, V. C. qui hosce Scriptores, profligatis operarum erroribus elimauit, plerosque diuiſit in Sectiones, tam minores quam maiores, vt commodius memoranda euolui & enarrari queant, nouis maxime iisque luculentis auxit acceſſionibus. Præter enim, quod I) ad *Turpinum*, duo Supplementa e *Lambecii* Commentario de Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi, attulit, II) *Roberto Monacho*, tum Notas *Barthianas* adiecit, tum etiam *Boamundi* Principis Antiochiæ, ceterorumque ſacri belli Ducum ad *Vrbanum* Papam *II.* Epiſtolam ſubiunxit. III) incerti Auctoris de Electione *Lothärii Saxonis* dedit narrationem; IV) Scholiis *Spiegelii* in *Guntheri* Ligurinum, tum *Conradi Ritterſhuſii*, tum *Caſparis Barthii* adnotationes inſeruit. Nec V) negligendas putauit *Friderici II.* Imp. *Manfredi* Siculi, *Conradi IV.* Cæſaris, & *Henrici* Regis, aliquot Epiſtolas; quod ad res illorum cognoſcendas facere videret. VI) *Henrici VII.* & *Ludouici IV.* Acta hiſtoriæ magis illuſtrandæ nonnulla huc retulit, illius quidem a) *Nicolai* Epiſcopi *Botrontienſis* Relationem de itinere ipſius Italico ad *Clementem* Papam *IV*; b) *Albertini* item *Muſſati*, Hiſtoriam eiusdem Cæſaris, nec non *Anonymi* Geſta *Balduini*, Comitis de *Lucenburg*, Archi-Epiſcopi Treuirenſis, quippe quibus, plura res Henrici ſpectantia immixta ſunt. Huius vero Ludouici, dicti *Muſſati Ludovicum Bauarum*. Præterea, Præfationes eruditas vnicuique Scriptorum & principio *Iuſti Reuberi* breue elogium, præfixit, iisdemque memoranda multa de ipſis Auctoribus aperuit, notulas etiam

quasdam

quasdam hic illic adſperſit atque Indicem per *Henricum Chriſtianum Senckenberg*, Mœno-Francofurtenſem, iam I. V. D. literatiſſimum, magna cura adornatum tabulamque Collationis paginarum editionis ſecundæ cum nouiſſima commode monſtrantem eodem auctore confectam, adiici curauit, vt adeo, ob has inſignes acceſſiones, priores Editiones multum vincat, accedit quod, recenter licet impreſſa, rarior fiet, quando fatali librorum incendio Francofurtenſi plura huius editionis exempla fuerint conſumta. Inſunt huic, præter memorata iam luculenta additamenta:

1. *Eginhardi* vita & geſta Caroli M. ad editionem Schminckianam f. 9.
2. *Annales* Regum Francorum Pipini, Caroli M. & Ludouici a quodam eius ætatis *Aſtronomo*, Ludouici Regis domeſtico, conſcripti f. 35.
3. *Ioannis Turpini*, de vita Caroli M. & Rolandi Hiſtoria f. 97.
4. *Liutbprandi*, Ticinenſis Eccleſiæ Leuitæ Hiſtoriarum Libri VI. f. 137.
5. *Hroswitha*, Sanctimonialis Gandersheimenſis, Panegyris in laudem & res geſtas Ottonis I. Imp. f. 226.
6. *Henrici IV.* Imp. Vita, a quodam eius temporis conſcripta. Eiusd. *Henrici* Epiſtolæ aliquot ad Pontificem Romanum, alioſque Principes. f. 256.
7. *Anonymi*, de Henrici IV. Imp. Bello contra Saxones. Hiſtoria carmine heroico ſcripta & Libris IV. comprehenſa f. 287.
8. Roberti *Monachi*, de Chriſtianorum Principum, in Syriam profectione a. 1096. inſtituta & poſt deuictos Saracenos regni Hieroſolymitani occupatione Libri IX. f. 308.
9. *Guntheri* Ligurinus, ſ. de geſtis Friderici I. Imp. Libri X. cum notis Spiegelii, Rittershuſii, Barthii f. 446.
10. *Conradi* Epiſcopi, Rerum Moguntiacarum Chronicon f. 761.

11. *Con-*

11. *Conradi Vecerii*, de rebus geſtis Henrici VII. liber Ius, f. 777.
12. *Albertini Muſſati*, Hiſtoria Auguſta Henrici VII. Imp. f. 844. nouæ huic editioni adiecta.
13. Geſta *Balduini* de Luczenburch Archi-Epiſcopi Treuirenſis & Henrici VII. Imp. f. 956.
14. *Albertini Muſſati* Ludouicus Bauarus ad Filium f. 991.
15. *Ricardi Bartholini*, Peruſini, de Bello Norico, Auſtriados Libri XII. cum Scholiis Iacobi Spiegelii f. 1007.

§. XXXVII.

Octauam Collectionem adornauit CHRISTIANVS VRSTISIVS, apud Baſileenſes Mathematum Profeſſor, *Germaniæ Hiſtoricorum illuſtrium, quorum plerique ab Henrico IV. Imperatore vsque ad annum Chriſti 1400. gentis eius res geſtas memoriæ conſecrarunt*, fide & ſtudio ſuo *duobus Tomis* in lucem edens, *Francofurti 1585. f. apud hæredes Andreæ Wecheli*, recuſos *Francofurti 1670. f.* non tamen eo, quo prima typorum nitore, nuper *Tertia Editio*, promiſſa fuit, nondum tamen vsque huc publicata. Præſtans ſane eſt Collectio, cum ſuo corpore ſeptem nunquam antea editos Scriptores, hosque inter grauiſſimum prudentiſſimumque hiſtoricum *Ottonem Friſingenſem* ſiſtat. Ordo Scriptorum, hoc Volumine contentorum.

Tomo Primo:

1. *Ottonis*, e Marchionibus Auſtriæ, Epiſcopi *Friſingenſis* Chronicon, a principio Mundi vsque ad tempora Friderici I. Imp. & a. 1146. f. 1.
2. *Ottonis* de *S. Blaſio* ad Librum Septimum Chronici *Friſingenſis* continuatæ hiſtoriæ appendix, ad annum 1210. f. 197.
3. *Hermanni Contracti*, e Comitibus Veringenſibus, maioris

ioris *Augiæ* monachi, Chronicon, in quo veteri Editioni alia quædam priore & locupletior & emendatior e regione reſpondet ad a. 1054. f. 231.

4. *Bertholdi* Presbyteri, Conſtantienſis, Pœnitentiarii Apoſtolici, Chronicon, de rebus poſt Hermanni Contracti obitum geſtis ab anno 1054. vsque ad eius ſæculi finem & an. 1100. f. 341.

5. *Henrici IV.* Imp. Vita paulo poſt mortem eius, a quodam familiari conſcripta, vna cum Epiſtolis ad an. 1106. f. 361.

6. *Otto Friſingenſis* Epiſcopus, de rebus geſtis Friderici I. Barbaroſſæ ad an. 1156. f. 403.

7. *Radeuici*, Canonici Friſingenſis Continuatio Hiſtoriæ Ottonis F. ad an. 1160. f. 477.

8. *Vetuſti cuiusdam Auctoris* Appendix ad Radeuicum ad an. 1170. f. 558.

9. *Conradi* Epiſcopi Rerum Moguntiacarum Chronicon ad an. 1250. f. 567.

10. *Monachus S. Iuſtinæ* Paduæ, de rebus ſub Ottone IV. & Friderico II. in Longobardia & vicina Marchia geſtis, ad an. 1270. f. 581.

Tomo Secundo:

11. *Dominicanorum Colmarienſium* Faſti continentes Rerum Alſaticarum Annales, earundemque vberiorem enarrationem ad an. 1303. f. 5. & 37.

12. *Conradus Vecerius*, de vita Henrici VII. Imp. vna cum Epiſtola eiusdem Cæſaris f. 63.

13. Fragmentum hiſtoricum *Auctoris incogniti* M. Alberti Argentinenſis Chronico in MSCtis Codicibus præfigi ſolitum f. 74.

14. *M. Alberti Argentinenſis* Chronicon, (cuius antea non niſi Fragmentum extabat) integrum a Rudolpho Cæſare, vsque ad annum 1378. f. 97.

15. Eiusdem (vt videtur) M. *Alberti* Commentarius, de *Bertoldi* e Comitibus *a Buchecke* Epiſcopi *Argentinenſis* rebus geſtis ad a. 1353. f. 167.

16. Sententia exauctorationis & priuationis *Wenceslai* Romanorum Regis lata an. 1400. f. 179.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII.

Nonam Collectionem, magna cura ex theſauris literariis Palatinis, & ſuis, adornauit, ad res patrias curate percolendas natus MARQVARDVS FREHERVS, cuius *Rerum Germanicarum Scriptores aliquot inſignes, qui geſta ſub Regibus & Imperatoribus Teutonicis, iam inde a Carolo M. vsque ad Fridericum III. Imp. perpetua fere ſerie, ſuis quique Seculis, literis mandata poſteritati reliquerunt*, prodierunt Tribus Tomis. *Primus Tomus, Francofurti ad Mœnum 1600. f.* editus, varios Scriptores complectitur eorum temporum, quæ in generali titulo iam memorata. *Secundus, Francofurti 1602. f.* illos ſiſtit, qui res in Germania & Imperio Romano *Friderico III. & Maximiliano I.* AA. geſtas, memoriæ commendarunt. *Tertius* vero itidem *Francofurti 1611. f.* excuſus, præmiſſis quibusdam ad Hiſtoriam Seculi XIV. pertinentibus, Scriptores de rebus a *Carolo V.* geſtis memorantes, vel eundem laudantes, exhibet. *Quartum Tomum* tot inedita monimenta voluens *Freherus*, animo conceperat, inque Elencho Scriptorum ſecundo tertioque Tomis complexorum, illos iam deſignarat, eidem inferendos, at enimuero ille lucem non vidit. Recuſi vtiliſſimi, & præſtantiſſimis auctoribus, maxime in primum, relatis, referti Tomi, *Francofurti* ſumtu *Wecbelianorum* heredum, *Tomus* nimirum *Primus 1624. f. Tomus Secundus 1637. f.* Quæ horum Tomorum iterata impreſſio, primæ plane conuenit. *Tertius Tomus* iterato impreſſus haut videtur. Quum autem hæc *altera Editio* per etiam rara facta eſſet, & ob *Tomum Primum*, vnde magna lux Hiſtoriæ Imperatorum Carolingicorum, Saxonicorum, cumprimis Francicorum & Sueuicorum

vicorum nec minus primorum Auſtriacorum haurienda, patriarum hiſtoriarum cultoribus perneceſſaria eſſet, rem ſane publicis commodis gratiſſimam fecit illuſtris Vir BVRCARDVS GOTTHELF STRVVIVS, quando nouam prioribus omnino præſtantiorem, eandemque *Tertiam Editionem*, magno ſane ſtudio & labore, procurauit. Enimuero optimus Vir, ſingulorum fere Scriptorum textum, cum ex codicibus manu exaratis, tum vetuſtis exemplis cum cura impreſſis ſtudioſiſſime emendauit, *Chronicon* nempe *Auſtrale* antiquum & *Chronicon Auguſtenſe* ex Codice *Neoſtadtienſi*, *Annales Nazarianos* e membranis Bibliothecæ *Guelferbytana*, *Brunonis* Hiſtoriam Belli Saxonici ex Codice chartaceo Bibliothecæ Lipſienſium *Paulina*, meliores fecit, vtque illos Scriptores in maiori luce collocaret, coæuos hiſtoricos maxime, atque ex recentioribus illos, qui relatas res plenius vel expoſuere vel examinarunt, in ſubſidium vocauit, & quod nemo vsque huc fecerat in margine ſumma induſtria notatis locis parallelis, legentibus laborem euoluendi facillimum reddidit, loca obſcuriora, eruditis notis colluſtrauit, contrarias narrationes prouide conciliauit. Adhæc ſingulis monimentis Præfationem præmiſit, qua vel conditio ſcriptoris & libri, vel alia, quæ ad illuſtrationem harum rerum faciunt, copioſe multoque eruditionis apparatu exponuntur, varia quoque Scripta, quæ ob argumenti ſimilitudinem Freherianis conuenire videbantur, atque hæc inter quædam a *Frehero* ipſo *Quarto*, quem promiſerat, *Tomo* deſtinata, commode inſeruit. *Primo* ſiquidem *Tomo* ex Rerum Francicarum Scriptoribus addidit *Formulam Fœderis* inter *Ludouicum* Germaniæ & *Carolum* Franciæ Occidentalis Reges initi,

quæ

quæ *Annales Fuldenſes* illuſtrat. Ex *Tolnero & Helwichii* Antiquitatibus *Lauriſhamenſis* Cœnobii, plura Diplomata huius Monaſterii res illuſtrantia, protulit, adiecit ex Codice MSCto *Georgii Fogelii* relationem de Fundatione & fatis opimi huius Monaſterii. Ea Scripta, quæ Freherus in Appendicem reiicere coactus fuerat, ſuis locis reſtituit. *Alteri Tomo* acceſſit *Nicolai Lanckmanni* de *Falckenſtein* Hiſtoria Deſponſationis *Friderici III.* Imp. & *Eleonoræ* Luſitanicæ, ex ſcripto exemplo, licet iam formis fuiſſet expreſſa; quæ tamen editio rariſſima eſt, quam Freherus ipſe olim fruſtra perueſtigauerat: Hiſtoriam & Acta Appellationis *Sigismundi* Auſtriæ Ducis a Papa ad Concilium ex Goldaſti Monarchia S. R. I. auxit: *Ioannis Trithemii* Hiſtoriam Belli *Bauarici* ex Annalibus Hirſaugienſibus cum notis ſingillatim olim editam, inſeruit. Tertio vero Tomo, varia ad hiſtorias *Caroli V.* addere non conſultum duxit, quum eiusmodi Opuſcula *Schardianis* in Tomis iam extent, ſupra recenſita. Id non omittendum cum Tomo Primo *Gloſſarium* vocum quarundam obſcuriorum acceſſiſſe, tum Indicem vniuerſalem, B. *Vlrico Marbachio & Chriſtiano Gottlieb Budero*, auctoribus. Quæ auctor, *Bibliotheca Miſcellæ, (der vermiſchten Bibliothec)* quæ Halæ edita, Parte I. No. I. monuit, de omiſſa annotatione paginarum priorum editionum & aliis, leues ſunt næui in præſtantiſſimo ſane Corpore. Iam indicandi libelli:

Tomo *Primo:*

1. *Annales* Francorum *Fuldenſes* rerum ſub Pipino, Carolo M. eiusque poſteris vsque ad exceſſum Arnulphi Imp. geſtarum ab anno 714. ad annum 900. Hos ex Codice veteri, bonæ notæ emendauit Vir doctiſſimus IOANNES FRIDERICVS CHRISTIVS, quæ

Emen-

Emendationes ipſius *Noctium Academicarum*, Halæ 1728. 8. editarum Spec. III. & Spec. IV. extant.

2. Formula *Federis* inter *Ludouicum* Germaniæ, & *Carolum* Galliæ Reges f. 71.

3. Annales *Nazariani*, ab An. 740. ad an. 826. f. 77.

4. Chronicon *Laurisbamenſe* a prima origine ſub Pipino Rege ad an. 1179. f. 83.

5. *Georgii Vogelii* breuis Relatio de fundatione, conſecratione, incremento & decremento Cœnobii Laurisſenſis f. 163.

6. *Bruno* de Bello Saxonico & vita Henrici IV. Imp. ab a. 1073. ad an. 1082. f. 171.

7. *Waltrami*, Epiſcopi Numburgenſis, de vnitate Eccleſiæ conſeruanda, Liber, f. 233.

8. *Burchardi* Notarii Imperialis Epiſtola de victoria & triumpho Friderici I. Imp. & clade Mediolanenſium f. 327.

9. *Godefridi* Monachi ad S. Pantaleonem, intra Muros Coloniæ Agrippinæ Annales ab An. 1162. ad a. 1237.

10. *Tagenonis* Deſcriptio Expeditionis Aſiaticæ Friderici I. f. 405.

11. *Friderici I.* Epiſtolæ quædam, tempore Schiſmatis inter Papas Victorem, Paſchalemque & Rolandum ſcriptæ f. 417.

12. *Matthai* Mareſchalci de *Pappenheim* Chronicæ Auſtralis antiquæ Excerptum ab an. 852. ad a. 1327.

Eiusd. Hiſtoriæ Auſtralis pars plenior de Rudolpho Rege Ro. & ſeq. ab a. 1276. ad a. 1392. & Continuatio ad an. 1344. f. 429.

13. *Chronica Auguſtenſis* antiquæ Excerptum per eundem *Matthaum* Mareſchalcum ab a. 873. ad an. 1104. It. Pars Chronicæ *Monaſterii SS. Vdalrici & Afræ* apud Auguſtam Vindelicorum ab An. 1152. ad an. 1265. f. 491.

14. *Henrici Steronis* Monachi in Altaich inferiore Excerpta ex Chronica Cœnobii ſui ab a. 1266. ad an. 1300. f. 551. cum Appendice *Vlrici & Conradi Wellingorum* Fratrum ad an. vsque 1325. f. 581.

15. *Henrici* Monachi in *Rebdorff* Annales ab an. 1295. ad an. 1363. f. 597.

16. Hiſtoria Mortis *Henrici VII.* Imp. f. 645.

17. Ludouici IV. Bauari Imp. Scripta Publica f. 651.
18. Chronicon *Elwangenſis* Monaſterii excerptum per prædictum Matthæum Mareſchalcum ab an. 1095. ad a. 1477. f. 673.

Tomo Secundo:

1. *Beneuenuti* de *Rambaldis*, Liber Auguſtalis ſiue Vitæ Impp. a Iulio Cæſare ad Wenceslaum cum ſupplemento *Aeneæ Syluii* ad Fridericum III. Imp. f. 1.
2. *Aeneæ Syluii* ad Alphonſum Siciliæ Regem ſuper connubio *Friderici III.* Imp. & Leonoræ Luſitaniæ, Oratio gratulatoria f. 23.
3. *Iacobi Mozii*, Legati Friderici III. Imp. coram Alphonſo Rege Portugalliæ pro filia eius *Leonora* eidem Friderico deſponſanda, & ad eandem Orationes f. 31.
4. *Aeneæ Syluii* Oratio pro *Coronatione* Friderici III. ad Nicolaum V. P. R. cum petitione pro congregando Concilio generali f. 34.
5. *Eiusd.* Oratio ſuaſoria ad eundem Nicolaum V. vt Fridericum Imp. in Turcos *Paſſagium* parantem iuvare velit. f. 38.
6. *Thadæi Quirini* Patricii Veneti, ad Fridericum III. Imp. Roma a Coronatione venientem, *nomine ſuæ Reipublicæ* Oratio gratulatoria f. 42.
7. Oratio pro *Vicario Cremonæ* ad eundem Fridericum III. aduentantem, habita An. 1452. f. 44.
8. *Michaelis Apoſtolii*, Byzantini, Oratio Panegyrica Græca ad Fridericum Imp. *Ariſtonymi* Byzantini nomine ſcripta circa an. 1457. f. 47.
9. *Nicolai Lanckmanni* de *Falckenſtein*, de Friderici III. & Eleonoræ deſponſatione, benedictione & coronatione, tum de *Maximiliani* Regis eiusque Sororis Kunegundæ natiuitate Hiſtoriola f. 51.
10. *Aeneæ Syluii*, de his, quæ Friderico III. imperante, in *Germania* & per totam Europam memorabiliter geſta ſunt, vsque ad a. 1458. Commentarius, f. 81.
11. *Ventura de Peruſio Pontani*, ad Stephanum de Nardinis Protonotarium, de *Sigismundi* Ducis Auſtriæ aduentu ad *Conſtantiam* ciuitatem a. 1459. f. 171.
12. *Sigismundi* Ducis *Auſtriæ*, eiusque aduocati *Gregorii Heimburg* Appellatio & Apologia contra cenſuram

ram & excommunicationem Pii II. P. R. an. 1460. f. 183.

13. De *Leodienſium* Diſſidio cum Epiſcopo ſuo Ludovico Borbonio & de Leodii Ciuitatis excidio a. 1468. Narratio Hiſtorica e Iacobi Picolominei Cardinalis Papienſis Commentariorum Libro IV. f. 261.

14. *Incerti Auctoris* Epiſtola de *Caroli* Burgundiæ Ducis laudibus & victoriis, nec non Leodienſium clade & excidio, f. 278.

15. De Friderici III. Imp. in *Italiam profectione votiua* & honorifico ad Vrbem aduentu quidque ibi cum Paulo II. P. R. a. 1469. egerit Narratio, ex Iacobi Picolominei Cardinalis Papienſis Commentariorum Libro VII. f. 284.

16. *Auguſtini Patricii* de Comitiis Imperii ſub Friderico III. apud *Ratisponam* celebratis anno 1471. Commentariolus, f. 288.

17. *Ioannis Antonii Campani* ad Iacobum Cardinalem Papienſem ex iisdem Comitiis, de rebus ibi geſtis Epiſtolæ familiares f. 292.

18. *Rodulphi Agricolæ*, Friſii, de Congreſſu Friderici III. Imp. & Caroli Ducis Burgundiæ apud Treuerim anno 1474. Hiſtoriola, f. 302.

19. *Petri Danbuſſoni* Rhodiorum militum Magiſtri, de ſeruata vrbe præſidioque ſuo, & inſigni contra Turcas victoria ad Fridericum III. Imp. relatio an. 1480. f. 305.

20. *Sixti IV.* P. R. Paſſagium, ſiue Bulla exhortans Principes Chriſtianos ad Sacram Expeditionem in Turcas ſuſcipiendam, miſſa Philippo Palatino an. 1481. f. 310.

21. *Matthiæ Coruini* Hungariæ & Bohemiæ Regis Oratorum ad Principes Imperii *Noribergæ* congregatos, pro *auxilio contra Turcos* ferendo, Imploratio a. 1482. f. 315.

22. *Eiusd.* de denegata Audientia & ope querela ad Henricum Epiſcopum Ratisbonenſem ſcripta an. 1483. f. 319.

23. *Ioannis Trithemii* Hiſtoria Belli Bauarici ex Annalibus Hirſaugienſibus f. 321.

24. *M. Antonii Torquati* Prognoſticon de Europæ euer-

 ſione,

ſione, quod Matthiæ Regi Hungariæ direxit anno 1480. vſque ad annum 1538. Euentibus inſignioribus quos ibi prædixit, ad marginem annotatis f. 383.

25. Apophtegmata Imperatorum Romanorum Rudolphi, Caroli IV. Sigismundi, Alberti, Friderici III. per *Poggium Florentinum*, *Aeneam Syluium* & *Henricum Bebelium* conſignata f. 394.

26. *Friderici III.* Imp. Epiſtolæ aliquot. f. 402.

27. *Eiusd.* Formula precationis ad DEVM pro Imperii incolumitate f. 404.

28. *Hermolai Barbari*, Legati Veneti, ad Fridericum III. Imp. & Maximilianum I. Rom. Regem recens creatum Oratio gratulatoria, habita a. 1486. f. 408.

29. *Q. Aemyliani Cimbriaci*, Poëtæ, Encomiaſticon ad *Fridericum* Imp. & *Maximilianum I.* Reg. Romanor. Lib. V. quibus præcipue *Electio* prædicti Regis, resque eorum geſtæ apud *Brugas Flandrorum* An. 1488. celebrantur. f. 415.

30. *Conradi Wengeri*, Canonici Brixinenſis, de Bello inter *Venetos*, & *Sigismundum* Auſtriæ Archi-Ducem geſto An. 1487. Commentarius f. 445.

31. *Pallantis Spangel* Oratio extemporalis habita ad Maximilianum Rom. Regem, cum annó 1489. apud Philippum Comitem Palatinum *Heidelbergæ* pernoctaret, nomine Vniuerſitatis ibidem f. 459.

32. *Vdalrici Zaſii* ad Eundem Oratio, habita Vniuerſitatis *Friburgenſis* nomine f. 466.

33. *Iaſonis Mayni*, Legati Mediolanenſis, ad Maximilianum I. in eius & *Blancæ Mariæ* Mediolani Vice-Comitis nuptiis Epithalamion proſa ſcriptum f. 468.

34. *Pandulphi Collenutii*, Legati Ducis Ferrariæ ad Maximilianum Rom. Regem Oratio dicta Iſpruchis in auditorio Cæſaris f. 476.

35. *Henrici Glareani*, Heluetii, P. L. ad Maximilianum I. Panegyricon f. 481.

36. Literæ Credentiales & inſtructio Ambaſiatoris Regis Poloniæ ſuper *irruptione Turcorum* in eius dominium ad Conuentum Principum ſub Maximiliano Rege in *Friburgo* exhibitæ An. 1498. f. 484.

37. Priuilegium & erectio Collegii *Poetarum* & *Oratorum* in *Viennenſi* Gymnaſio per Maximilianum

Imp.

Imp. An. 1501. cum Panegyrico de eadem re *Vincentii Longini* Eleutherii Sileſitani, f. 488.

38. *Ioannis Franciſci Pici* Mirandulæ & Concordiæ Domini, *Stauroſtichon* de Myſteriis dominicæ crucis paſſim in Germania delapſis a. 1503. ad Maximilianum Aug. f. 493.

39. *Henrici Bebelii* Ecloga triumphalis de victoria Cæſaris Maximiliani contra *Bohemos*, f. 507.

40. *Ludouici Heliani*, Vercellenſis, Francici Legati, in conuentu Germanorum Principum apud *Auguſtam* an. 1510. Oratio in *Venetos* inuectiua, f. 522.

41. *Michaelis Coccinii*, Tubingenſis, de Bello Maximiliani Imp. cum *Venetis* geſto an. 1511. Commentarius f. 537.

42. *Ioannis Pierii Valeriani*, de honoribus D. *Matthæo Langio* Epiſcopo Gurcenſi & Cæſareo totius Italiæ Vicario, Vrbem ingredienti habitis an. 1512. ad *Petrum Criſpum* Epiſtola; Item Panegyris eidem Epiſcopo dicata per *Ianum Franciſcum Vitalem*, Panormitanum, f. 569.

43. *Hieronymi Nogaroli*, Comitis, ad Maximilianum Aug. pro *Vicentinis* Oratio, habita ad illum pro templi foribus, cum a Patauina obſidione Vicentiam veniſſet, f. 583.

44. *Ioannis Cuſpiniani*, Præfecti Vrbis Viennenſis, Diarium de *Congreſſu* Maximiliani Imp. & trium Regum, Vladislai Hungariæ, Ludouici Bohemiæ, & Sigismundi Poloniæ, apud Viennam Auſtriæ, an. 1515. f. 587.

45. *Ricardi Bartholini* Hodœporicon, ſiue Itinerarium, *Matthæi* Cardinalis Gurzenſis &c. quæque in *Conuentu* Maximiliani Imp. & Regum Vladislai, Sigismundi & Ludouici memoratu digna geſta ſunt. f. 613.

46. *Grauamina* Nationis Germanicæ contra *Sedem Romanam*, cum remediis & auiſamentis ad Maximilianum Imp. & cum eiusdem Edicto f. 673.

47. *Iacobi Wimphelingii* Seleſtadienſis, Theologi de *Germanica* Nationis & Imperii *Grauaminibus* contra *Sedem & Curiam Romanam*, Tractatus Maximiliani I iuſſu ſcriptus, f. 684.

48. *Eiusd.* ſuper eodem argumento contra *Aenea Sylui*

Cardinalis Tractatum Replicæ ad Albertum Archi-Epiſcopum Moguntinum ſcriptæ anno 1515. f. 686.

49. *Leonis X.* P. R. Legatorum, Oratio coram Maximiliano Imp. & Ordinibus Imperii, pro colligendis *Decimis* in Expeditionem contra Turcas, a. 1519. & huic oppoſita Viri cuiusdam clariſſimi diſſuaſoria: Ne Principes in *Decima* præſtationem conſentiant, f. 698.

50. *Iacobi Manlii*, Cæſarii Hiſtoriographi & Conſiliarii, Epiſtola duorum Actuum a. 1518. in vrbe Auguſta celebratorum Narrationem continens: I.) Inueſtituræ *Cardinalitiæ* dignitatis *Alberto* Brandenburgico, Archi-Epiſcopo Moguntino collatæ: II.) *Gladii & Pilei* per Pontificis Legatum Maximiliano Imp. oblati f. 705.

51. F. *Iacobi Fabri* Auguſtani Prædicatoris, Oratio Funebris in Depoſitione Maximiliani I. Imp. in oppido *Welsſ* Auſtriæ f. 717.

52. *Georgii Sauromani* ad Carolum V. Imp. & Ferdinandum germanos, Oratio poſt Maximiliani I. eorum aui obitum f. 743.

53. *Petri Argydii*, in Eundem Threnodiæ cum Scholiis *Spiegelii* f. 760.

54. *Vdalrici Zaſii*, IC. ſuper eodem Oratio Funebris; *Eiusd.* Oratio in Funere Blancæ Mariæ Coniugis Imp. f. 770.

Tomo Tertio:

1. *Georgii Sabini*, de Cæſaribus Germanicis, Libri Duo, Carmine Elegiaco f. 1.

2. *Antonii Panormitæ & Iannotii Maneti*, Orationes in Coronatione Friderici III. Imp. habitæ, f. 5.

3. de Friderici III. Imp. in *Italiam profectione votiua* An. 1468. ſuſcepta Narratio, f. 19.

4. Deſcriptio accurata *Electionis* Maximiliani I. Regis Romanorum Anno 1486. factæ, itemque *Coronationis*, Aquiſgrani ſubſecutæ, f. 21.

5. *Henrici VII.* Angliæ Regis, ad Maximilianum Regem, & Principes in Comitiis habitis *Confluentiæ* An. 1492. Legatio, cum Eorundem Reſponſoria f. 42.

6. *Bili-*

6. *Bilibaldi Pirckheimeri*, Bellum *Suitenſe*, ſeu *Helueticum* Maximiliani I. Cæſ. An. 1498. geſtum, f. 47.
7. *Ioannis Iacobi Ghilini* Expeditio Italica An. 1497. a Maximiliano I. ſuſcepta f. 91.
8. *Ioannis Trithemii* Belli Bauarici anno 1504. geſti, Hiſtoria f. 111.
9. *Hulderici Zwinglii* de geſtis inter *Gallos* & *Heluetios* ad *Rauennam*, *Papiam* & alia loca, deque *Conuentu* apud *Thermas Helueticas*, an. 1512. Relatio, f. 137.
10. *Aloyſii Marliani*, in *Comitiis Aurei Velleris* Sereniſſimi Caroli Regis Catholici Anno 1517. habita Oratio f. 146.
11. *Iacobi Ziegleri*, Attentata *Chriſtierni II.* Daniæ Regis in *Suecia* Regnum, & crudelitas perpetrata in Holmam, Anno 1517. f. 149.
12. Acta Electionis *Caroli V.* f. 157.
13. *Leonis X.* P. R. Epiſtolæ Tres, ſuper *obitu Maximiliani I.* Imp. & noui *Electione* facienda, ad Ludouicum Electorem Palatinum a. 1519. f. 161.
14. *Franciſci* Regis Francorum, Legatio ad Principes Electores Francofurtum miſſa pro ſuffragiis ad Imperium conciliandis a. 1519. f. 167.
15. *Hermanni* Comitis *Nuenarii*, in eisdem Comitiis ad Senatum Electorum, *pro Carolo electo Rege Romanorum* Oratio: itemque ad ipſum Regem, Gratulatio, f. 173.
16. *Iacobi Sobii*, ad eundem Cæſarem exhortatoria nobilibus apud Francofurdiam iubentibus, f. 183.
17. *Principum Electorum* Legatio ad Carolum Regem Hiſpaniarum, Decretum *Electionis* ad Romanum Imperium ei inſinuans, cum *Reſponſiua* ejusdem Regis f. 187.
18. *Flandriæ* Ordinum Legatio ad *Carolum* Regem in Hiſpaniam edita per *Stephanum* Comitem Bellocaſſum f. 195.
19. *Petri Aegydii*, Hypotheſes Spectaculorum apud *Antwerpiam* in honorem *Caroli V.* Cæſaris editorum f. 205.
20. *Gerhardi Nouiomagi*, *Philippus a Burgundia*, Philippi Burgundiæ Ducis F. Epiſcopi Vltraiectini vita

 & obi-

& obitus: it. EDMVNDI DINTERI, Genealogia Ducum Burgundiæ f. 217.

21. *Petri Criniti Belli Ruſticani* in Germaniæ diuerſis partibus An. 1525. excitati & a Magiſtratibus feliciter ſedati Hiſtoria f. 233.

22. *Ioannis Atroçiani*, de eodem querela, Carmine Elegiaco f. 278.

23. *Huberti Thomæ*, Leodii, de eodem Bello, Hiſtoria illo tempore deſcripta f. 283.

24. *Eiusd.* Hiſtoriola de *Franciſci a Sickingen* Equitis, rebus geſtis, ſeu potius auſis, & calamitoſo exitu, f. 297.

25. *Ioannis Seruilii*, Coniuratio Geldro-Gallica in Ciuitatem *Antwerpiam*, duce Martino a Rosheim an. 1544. f. 313.

26. *Franciſci* Regis Galliarum Actitata per Legatos & Literas, cum Imperii Principibus, atque etiam ſeparatim cum Fœderatis Smalkaldicis in diuerſis Comitiis & aliter ab An. 1534. vsque ad 1543. f. 347.

27. *Paulli Riccii*, de vitæ emendatione & bello in Turcas ſuſcipiendo, in conuentu Spirenſi, An. 1544. habita Oratio f. 447.

28. *Ioachimi Camerarii*, *Smalkaldici Belli* inter Carolum V. Cæſarem & Proteſtantium Duces An. 1546. geſti, Origo, Progreſſus & Exitus græce, cum interpretatione latina *Simonis Stenii* f. 457.

29. *Martini Cruſii*, de eodem Bello, & in eo ſuperatis parentum ſuorum Græco-Latina Narratio f. 429.

30. *Simonis Stenii*, Vita Mauritii Saxoniæ Electoris, græce & latine f. 521.

31. *Ioachimi Camerarii*, Adnotatio Rerum præcipuarum ab An. 1550. ad An. 1561. f. 535.

32. *Iulii Pflugkii & Ioannis Antonii Viperani* Orationes in mortem Caroli V. Imp. f. 591.

§. XXXIX.

Decimam Collectionem non immerito, numero, MELCHIORIS GOLDASTI, Haiminsfeldii, cui nobili Helueto, tot egregia monimenta debet communis patria, iunctim editos: *Re-*

rum Alamannicarum Scriptores aliquot vetuſtos, a quibus Alamannorum, qui nunc partim Sueuis, partim Heluetiis ceſſere, Hiſtoriæ, tam Seculares, quam Eccleſiaſticæ traditæ ſunt, *Tribus Tomis*, *Francofurti 1606. f.* & iterum *Francofurti*, impenſis *Ioannis Martini Porſſii 1661. f.* habet hæc plura monimenta, quæ communibus Patriæ rebus plenius enarrandis ſeruiunt, antiquitates varias ſacras atque profanas mirifice illuſtrant, nempe:

Tomo Primo:

1. *Hepidanni* Cœnobitæ S. Galli *Annales breues* Rerum in *Alamannia* geſtarum ab an. 708. ad a. 1050. f. 2.
2. *Ratperti*, Monachi S. Galli, de origine & diuerſis caſibus Monaſterii *S. Galli* in Alamannia f. 1. 9.
3. *Ekkehardi* Iunioris, Cœnobitæ S. Galli, de Caſibus Monaſterii *S. Galli*, Liber f. 12.
4. *Burckhardi*, Monachi S. Galli, de Caſibus Monaſterii *S. Galli*, Liber f. 61.
5. *Cunradi de Fabaria*, Presbyteri S. Othmari, de Caſibus Monaſterii S. Galli Liber f. 73.
6. *Eiusd.* Catalogus Abbatum, qui præfuerunt Monaſterio S. Galli f. 87.
7. Anonymi Annotatio Officialium S. Galli f. 88.
8. *Bertholdi* Monachi, Annotatio de Abbatibus Monaſterii S. Galli f. 88.
9. *Ioachimi Vadiani* Chronologia Abbatum Monaſterii S. Galli, f. 89.
10. *Nicolai de Tiuſburg* Ephemerides Monaſterii S. Galli, f. 91.
11. *Ioannis Georgii Tibiani*, Panegyricon ſuper laudibus *Acronii* lacus, & eius Ciuitatum, poetice f. 98.
12. *Walafridi Strabi*, Abbatis Augienſis, de vita *B. Galli* confeſſoris f. 142.
13. *Eiusd.* de vita S. Othmari, Abbatis f. 177.
14. *Iſonis* Magiſtri, Cœnobitæ S. Galli, de Miraculis S. Othmari, Abbatis f. 182.
15. *S. Theodori* Eremitæ Campidonenſis, de vita S. Magni Libri II. f. 190.

16. *Ermenrici*, Elwangenſis Supplementum f. 201.
17. *Anonymi* Hiſtoria de vita *S. Findani*, Confeſſoris f. 204.
18. *Hepidanni* Cœnobitæ S. Galli, de vita S. Wiboradæ Virginis & Martyris Chriſti Libri II. f. 207.
19. *Ekkehardi* Minimi, de vita B. Notkeri Balbuli Liber, f. 227.
20. *Anonymi*, S. Fridolini, Confeſſoris Hiſtoria f. 254.
21. *Melchioris Goldaſti* Notæ in Walafridum de vita S. Galli f. 248.

Tomo Secundo:

1. Lex Alamannorum f. 11.
2. Chartarum Centuria, f. 26.
3. *Ioachimi Vadiani* Epiſtola de obſcuris Verborum ſignificationibus f. 59.
4. *Ruodeperti*, Magiſtri S. Galli, Epiſtolæ f. 63.
5. *Rabani Mauri* Abbatis Fuldenſis, Gloſſæ Latinobarbaricæ de partibus humani Corporis, f. 64. 66.
6. *Eiusd.* de inuentione Linguarum ab Hebræa vsque ad Theodiſcam & Notis Antiquis, f. 66.
7. *Keronis*, Monachi S. Galli Interpretatio vocabulorum barbaricorum in Regulam S. Benedicti f. 69.
8. Catalogus Nominum propriorum, quibus Alamanni quondam appellati f. 92.
9. Antiquitatum Alamannicarum P. II. complectens Res Eccleſiaſticas, quas Monachi appellant *Interiones*, f. 119.
10. Catalogus Scriptorum Alamannicorum, qui duobus hisce in Tomis deſiderantur f. 152.
11. Genealogia Kyburgenſium Comitum in Alamannia f. 193.

Tomo Tertio:

1. *Ioachimi Vadiani*, Conſulis San-Gallenſis Farrago Antiquitatum Alamannicarum, ſiue de *Collegiis & Monaſteriis Germaniæ veteribus*, vt in Regno Francorum & inſecutorum Principum aliquot Seculis habuerunt Libri II. f. 1.
2. *Bartholomæi Schobingeri*, ICti, Additiones ad *Vadiani* Farraginem, f. 81.

3. *Ioannis Comandri*, Epiſtolæ ad *Vadianum* de Antiquitatibus *Curiæ* in Rhetia prima, f. 112.
4. *Ioachimi Vadiani*, Liber de *Chriſtianiſmi* ætatibus, f. 117.
5. *Eiusd.* de Coniugio *Seruorum* apud Alamannos, f. 141.
6. *Ioannis Zuickii*, Conſtantienſis, Epiſtolæ ad *Vadianum* f. 150.
7. *Leonis Iudæ* Epiſtolæ de Diuortio f. 151.
8. *Ioannis Kosleri*, Bibliotheca Sanct-Gallenſis, f. 158.

Noua eaque *Tertia* Editio prioribus emendatior cura V. C. *H. C. Senckenbergii* cum ipſius Præfatione & Vita *Goldaſti* edita *Francofurti 1730. f.*

§. XL.

VNDECIMA COLLECTIO eſt ERPOLDI LINDENBROGII, Hamburgenſis. Produxerat vir ille doctiſſimus in lucem ſingulatim aliquot *Rerum Septentrionalium Scriptores*, quorum editiones accurate indicauit eruditiſſimus ANONYMVS itidem Hamburgenſis, Vita Lindenbrogiorum, germanice *Hamburgi 1723. 8.* edita *p. 7.* Cum horum exempla fuiſſent diſtracta, iunctim additis variis edidit ſub titulo: *Scriptorum Rerum Germanicarum Septentrionalium*, *Francofurti ad Mœnum 1609. f.* exiguo Volumine. Quod cum factum eſſet rariſſimum & ſumtuoſiſſimum, curis V. C. IOANNIS ALBERTI FABRICII, copioſiori adiecto adparatu *Hamburgi 1706. f.* prodiit habetque ſequentes Scriptores:

1. *M. Adami* Hiſtoriam Eccleſiaſticam, continentem Religionis propagatæ geſta, quæ a temporibus Caroli M. vsque ad Henricum IV. in locis *Septentrionalibus* acciderunt, f. 1.
2. *Eiusdem* Libellum de *Situ Daniæ* & reliquarum, quæ trans Daniam ſunt regionum, f. 55.
3. Incerti Auctoris Hiſtoriam Archi-Epiſcoporum *Bremenſium* a tempore Caroli M. vsque ad Carolum IV. f. 69.
4. Vetus Scriptum de Eccleſia *Bremenſi*, f. 116.
5. Narratio, de Benedicto V. Pontifice Romano, Hamburgum ab Imp. in exilium relegato f. 117.

6. Poema

6. Poema antiquum de Epiſcopo *Vicelino*, f. 118.
7. Priuilegia Archi-Eccleſiæ *Hammaburgenſis*, f. 125.
8. Auctuarium Priuilegiorum & Diplomatum Veterum, Collectioni Lindenbrogianæ recens adiunctum f. 177.
9. Incerti Auctoris Chronica *Slauica* f. 189.
10. *Helmoldi* Presbyteri *Buzouienſis*, Chronicæ Slauorum Supplementum, quod in antiquioribus Editionibus deſideratur ex MSCto Codice redintegrtum, f. 248.
11. Incerti Auctoris *Annales* ſiue Chronica *Slauica* f. 251.
12. *Erici Daniæ Regis*, Wratislai VII. Ducis Pomeraniæ F. Hiſtorica Narratio de origine Gentis Danorum & de Regibus eiusdem Gentis, deque Eorundem rebus geſtis f. 162.

His additi, cum rariores eſſent, a Fabricio:

13. *Petri Lambecii* Originum *Hamburgenſium* Libri II. cum Vita S. *Anſcbarii* primi Archi-Epiſcopi Hamburgenſis.
14. *Eiusd.* Catalogus Scriptorum propriorum.
15. *Theodori Anckelmanni* Inſcriptiones Vrbis *Hamburgenſis* cum Auctuario.

§. XLI.

DVODECIMA COLLECTIO illa eſt, quam *Triumuiri* in republica germanica celebratiſſimi IOANNES HENRICVS BOECLERVS, IOANNES GEORGIVS KVLPISIVS & IOANNES SCHILTERVS curarunt. Semel formis impreſſa hæc eſt Collectio, ſed diverſis temporibus, nouos titulos, vt emtores inueniret, accepit. Scilicet, quem iam laudaui Argentoratenſium polyhiſtor BOECLERVS, *Aeneæ Syluii*, *Hiſtoriæ Rerum Friderici III. Imp.* optimæ notæ codicem acceperat, quem editurus, non ſolum annotationum quarundam, hiſtoricam narrationem Syluianam, illuſtrantium primordia, ſed etiam varia a *Friderico III.* Principibus & Statibus Imperii, conceſſa *Diplomata*, documenta

cumenta & acta publica, additis quibusdam figuris, imaginibus, nummis in æs inciſis, quibus res eæ illuſtrarentur, parauit, aſt dum ampliora Vienna ſubſidia expectaret, operi imperfecto immortuus eſt. Poſt cuius obitum, gener Bœcleri VLRICVS OBRECHTVS cœpta perficere optauit, variis autem impedimentis, & grauioribus denique negotiis ingruentibus conſilium iſtud interuertebatur. Suaſor tamen, bibliopolis ſumtus facientibus fuit, vt Scriptores aliquot, ad res Germanas pertinentes, tum rariores, plagulis formis iam expreſſis iungerent, vt iuſtum volumen fieret, huius itaque monitis obtemperantes, dederunt hanc congeriem hoc titulo: AENEAE SYLVII, *Epiſcopi Senenſis, poſtea Pii Papæ II. Hiſtoria Rerum Friderici Tertii Imperatoris ex MSCto optimæ notæ, nunc primum edita, cum Specimine Annotationum Io. Henrici Bœcleri in eandem, acceſſerunt Diplomata & Documenta varia rebus Friderici III. illuſtrandis, vt & figuræ, imagines, nummi. Subiuncti præterea alii ad Germanicam Hiſtoriam pertinentes Scriptores nonnulli rariores. Ioannes* vero *Georgius Kulpiſius* hederam ſuſpendit præmiſſa Præfatione, qua de fatis huius Collectionis candide expoſuit, *Argentorati 1685. f.* Demum, quum exempla quædam ad nouum poſſeſſorem fuiſſent delata, is IOANNEM SCHILTERVM permouit, vti nominis celeberrimi adnotatione, iterum rubrum ornaret, atque Præfationem nouam præmitteret, quod fecit, hacque facie *Argentorati 1702. f.* quædam exempla venum fuere expoſita. Qui haſce titulorum mutationes ignorarunt emtores, *bis* vnum volumen redemerunt, quo quidem exhibentur:

I. *Aeneæ Syluii*, Epiſcopi tum Senenſis, poſt ea Pii Papæ II. Hiſtoria Friderici III. Imp. f. 1.
II. *Ioa. Henrici Bœcleri*, Specimen Annotationum in *Aeneæ Syluii* hanc Hiſtoriam S. f. 121.
III. *Diplomata* & Documenta varia Rebus Friderici III. illuſtrandis, vt & Figuræ, imagines, Nummi D. f. 1.
IV. *Anonymi Poetæ* Annales de geſtis Caroli M. A. f. 3.
V. *Karoli* M. Imp. Vita, deſcripta, vt videtur, magna ex parte a *Monacho* Cœnobii *Egoliſmenſis* S. Eparchii A. f. 45.
VI. *Thegani*, Chor-Epiſcopi Treuerenſis de geſtis Ludouici Pii, Imp. A. f. 67.
VII. *Nithardi*, Angilberti F. Karoli M. ex Bertha F. nepotis de Diſſenſionibus filiorum Ludouici Pii ad a. vsque 843. Libri IV. A. f. 83.
VIII. *Ludouici* Germaniæ Regis, Pii F. Diploma *Ratoldo Argentoratenſi* Epiſcopo datum, A. f. 111.
IX. Formulæ Fœderis *Ludouici* Germaniæ & *Caroli* Calvi Francorum Regum, apud *Argentoratum* A. 842. percuſſi, cum Notis *Marquardi Freberi*, A. f. 113.
X. *Erckenbaldi* Argentinenſis Epiſcopi, ſub Ottone M. de Anteceſſoribus ſuis in Epiſcopatu Carmen A. f. 120.
XI. *Alberti* Stadenſis Abbatis, *Chronicon*, a condito orbe vsque ad A. C. 1256. St. f. 123.
XII. *Martini Poloni*, Chronicon Romanorum Pontificum & Imperatorum R. f. 337.
XIII. *Andreæ*, *Ratisbonenſis*, Presbyteri, Chronica de Principibus Terræ *Bauarorum* R. f. 1.
XIV. Index Diplomatum *Friderici III.* & Documentorum variorum eo pertinentium.
XV. Index præcipuarum rerum & verborum.

§. XLII.

DECIMA TERTIA COLLECTIO, eademque ad res maxime Inferioris Saxoniæ comparata eſt, quam exhibuit, aui & patris Meibomiorum æmulus HENRICVS MEIBOMIVS Iunior, Medicus & Hiſtoricus Profeſſor Helmſtadienſis, *Rerum Germanicarum* Tomos Tres, *Helmſtadii* *1688.*

1688. f. publicans, quibus *I.) Hiſtoricos Germanicos* ab *Henrico Meibomio* Seniore, auo, primum ſingulatim editos, & illuſtratos, nunc auctiores; *II.) Hiſtoricos Germanicos* ab ipſo *Henrico Meibomio* Iuniore, e MSCtis nunc primum editos & illuſtratos; & *III.) Diſſertationes Hiſtoricas* varii argumenti vtriusque *Meibomii* ſiſtit. En Syllabum Scriptorum & Opuſculorum:

Tomo Primo:

1. *Theodorici* de *Niem*, Secretarii Apoſtolici, Epiſcopi Verdenſis, deinde Cameracenſis, Hiſtoria de vita *Iohannis XXIII. P. R.* cum Notis, f. 1.
2. *Gobelini Perſona*, Decani Bilfeldenſis & Officialis Paderbornenſis, *Coſmodromium*, ſiue Chronicon Vniverſale ab O. C. vsque ad A. C. 1418. cum Notis f. 55.
3. *Neuoldi a Northof*, Equitis Marcani & Canonici Leodienſis, Origines *Marcana*, ſiue Chronicon Comitum de *Marca & Altena*, cum Notis, f. 375.
4. *Gerhardi*, Præpoſiti *Stederburgenſis*, Narratio Hiſtorica de *Henrici Leonis* Bauariæ & Saxoniæ Ducis poſtremis rebus geſtis & obitu, f. 430.
5. *Anonymi* breue Chronicon *Stederburgenſe*, ſub eodem Præpoſito conſcriptum f. 450.
6. *Henrici Meibomii* Oratio Panegyrica de *Henrico Leone* f. 456.
7. *Andronici* II. Imp. Conſtantinopolitani *Aurea Bulla*, data *Henrico*, Henrici Mirabilis F. Alberti Magni N. Duci Brunſuicenſi ante annos 337. cum Notis & Narratione de Principis illius poſteris f. 469.
8. *Hermanni de Lerbecke* Monachi Dominicani, Domus S. Pauli Mindenſis Chronicon Comitum *Schaumburgenſium*, cum Notis f. 493.
9. *Anonymi* Chronicon Mindenſe, ab A. C. 780. vsque ad A. 1474. cum Additionibus, f. 550.
10. *M. Iuſtini* Lippienſis, Lippiflorium ſ. Poema de Primordiis Comitatus *Lippienſis* & rebus geſtis aliquot Comitum *Lippienſium*, 578.

11. *Hen-*

11. *Henrici Aquilonipotenſis*, Adolphus, ſiue Hiſtoria Comitum *Schaumburgenſium* ac *Hamburgenſis* Ciuitatis, f. 599.

12. *Eiusdem*, de Primordiis Vrbis *Lubicanæ*, f. 605.

13. *Wittichindi*, Monachi *Corbeienſis*, Annalium Libri Tres, cum luculentis Notis, f. 629.

14. *Hroſwitæ* Monialis in laudem & geſta Ottonis M. Imp. Panegyris verſu hexametro cum Notis f. 703.

15. Erectio Eccleſiæ *Magdeburgenſis*, f. 731.

16. Diplomata *Ottonis* M. Imp. f. 739.

17. *Anonymi* Chronicon *Corbeienſe*, cum Notis, f. 755.

18. de Translatione *S. Viti* & inſtitutione nouæ *Corbeiæ* f. 763.

19. *Henrici Roslæ*, Nienburgenſis, *Herlingsberga*, ſiue Poemation de Bello inter *Henricum* mirabilem & confœderatos *Saxoniæ* Principes ob arcem Herlingsbergam geſto, cum Notis. f. 775.

Additus copioſus Index.

Tomo Secundo:

1. *Leuoldi a Northof*, Equitis Marcani, Comitis Leodienſis, Catalogus Archi-Epiſcoporum *Colonienſium*, f. 4.

2. *Henrici Wolteri*, Canonici S. Anſcharii Archi-Epiſcopatus Bremenſis, Chronica *Bremenſis* f. 19.

3. *Anonymi* Bremenſis Chronicon *Raſtadenſe* f. 89.

4. *Ioannis Sciphoweri* Chronicon Archi-Comitum *Oldenburgenſium* f. 123.

5. *Erdwini Erdmanni*, Conſulis Oſnabrugenſis, Chronicon Epiſcoporum *Oſnabrugenſium*, f. 195.

6. *Anonymi* Chronicon Archi-Epiſcopatus *Magdeburgenſis*, cum Notis & Diplomatibus quibusdam antiquis f. 269.

7. *Anonymi* Narratio de rebus geſtis *Alberti* ex Ducibus Brunſuicenſibus Epiſcopi *Halberſtadtenſis* XIX. f. 381.

8. *Alberti Crummedyckii*, Epiſcopi *Lubecenſis*, Chronicon Epiſcoporum *Lubecenſium*, cum Continuatione Anonymi & Notulis quibusdam, f. 391.

9. *Andreæ Hoppenrodii* Annales *Gernrodenſis* Abbatiæ & Hiſtoria Abbatiſſarum, cum Notis, f. 417.

10. *Henrici Bodonis* Monachi Benedictini in Cœnobio Cluſa de conſtructione Cœnobii *Gandersheimenſis*, eiusque perfectione & Hiſtoria Abbatiſſarum, f. 479.
11. *Iohannis de Polda*, Chronicon Eccleſiæ *Hamelenſis*, f. 513.
12. *Anonymi* Chronicon Monaſterii S. Michaelis in *Hildesheim*, f. 517.
13. *Anonymi* Chronicon Monaſterii in *Lothen*, Diœceſis *Mindenſis* poſt in oppidum Lemgo, translati f. 525.
14. Chronicon Monaſterii *Huiesburgenſis*, f. 533. ſequitur Index.

Tomo Tertio; quo Meibomiorum Diſſertationes variæ Hiſtoricæ iunctim exhibentur.

1. *Irmenſula* Saxonica i. e. Idoli ſeu Numinis Tutelaris apud Saxones paganos culti Deſcriptio f. 6.
2. *Vindiciæ Billingana*, ſeu Demonſtratio *Hermannum Billingum*, primum ab Ottone M. *Saxoniæ Borealis* inſtitutum Ducem, ex illuſtri Familia Saxonica oriundum fuiſſe, f. 37.
3. Demonſtratio *Saxoniam* etiam ante *Hermannum Billingum* habuiſſe Duces f. 45.
4. *Bardeuicum*, ſiue Hiſtoria Vrbis illius omnium Germanicarum antiquiſſimæ, conditæ, florentis & deletæ f. 51.
5. De *Bardewico* deſtructo, Carmen Heroicum, f. 81.
6. Commentariolus de *vtriusque Saxoniæ* & vicinarum quarundam Regionum Pagis, f. 93.
7. Apologia pro *Ottone IV*. Imp. contra falſas criminationes & conuitia, quibus eum inſectati ſunt Hiſtorici nonnulli, f. 111.
8. Diſſertatio de *Iure Inueſtituræ Epiſcopalis* Imperatoribus Romanis a Pontificibus per vim ademtæ f. 169.
9. Diſſertatio ſuper quodam antiquo & antiquato Cæſarum Germanicorum iure, in decedentium maiorum Prælatorum relictis Poſſeſſionibus, f. 183.
10. *Thaſſilonis* Boiorum vltimi Ducis Diploma, quo Monaſterium Chrembsmünſter abs ſe conditum dotat, cum Notis f. 191.
11. Ducatus *Brunſuicenſis & Lunaburgenſis* Erectionis

Hiſtoria, cum ipſis Cæſareis tabulis & Diplomatibus Electionis Principatus *Hennenbergenſis*, Ducatus *Lucani* in Italia, *Lutzenburgici*, & *Holſatiæ* f. 201.

12. Oratio de Academiæ *Iuliæ* primordiis & incrementis, f. 215.

13. Oratio de origine *Helmſtadii*, f. 225.

14. De Origine, dignitate & Officio *Cancellariorum Academicorum* f. 239.

15. Chronicon Monaſterii *Marienthalenſis*, f. 245.

16. Chronicon Monaſterii *Bergenſis* ad Albim, f. 286.

17. Chronicon Monaſterii *Riddagesbuſen*, f. 335.

18. Henrici Meibomii Iunioris de *Friderico* Duce Brunſuicenſi & Lunæburgenſi in Imp. electo, Diſſertatio f. 419.

19. Eiusdem de *Hugonis de S. Victore*, celeberrimi Seculo XII. Theologi patria Saxonia contra Mabillonium, Diſſertatio f. 429. additus itidem Index.

§. XLIII.

DECIMAM QVARTAM COLLECTIONEM numero, quam iunctis conſiliis & labore dedere, de rebus patriæ non leuiter promeriti, IOANNES MICHAEL HEINECCIVS, tum apud Goslarienſes, inde Halenſes, verbi diuini miniſter primarius, atque IOANNES GEORGIVS LEVCKFELDIVS Grœningenſium in Principatu Halberſtadenſi, paſtor, ſub *Scriptorum Rerum Germanicarum*, ſpecioſo elogio, varia Scripta exhibentes, quæ hoc nomen omnia mereri haut videntur, *Francofurti ad Mœnum* 1707. *f.* quorum ſeries:

1. *Ioannis Michaelis Heineccii*, Antiquitatum *Goslarienſium* & vicinarum Regionum Libri Sex, vsque ad Pacem Oſnabrugenſem.

2. *Eiusdem de Crodone* Harzburgico, Idolo.

3. *Eiusd.* Sylloge Numorum Goslarienſium antiqui pariter & recentioris æui ſolidorum æque ac bracteatorum.

4. *Henrici Turckii*, e Societate Ieſu, *Faſti Carolini*, ſeu Rerum a Carolo M. Imp. geſtarum, ſeries, f. 1.

5. *Iacobi*

5. *Iacobi Andreæ Cruſii*, *Witikindus*, ſiue de huius Herois Saxonici, vita rebusque geſtis, Liber, f. 67.

6. *Eginhardi* vita & geſta *Caroli M.* it. *Nuenarii* Comitis Breuis Narratio de origine & ſedibus Francorum. It. *Anonymi* Monachi Benedictini Annales Pipini, Caroli & Ludouici Regum Francorum, ab a. 747. ad a. 798. f. 122.

7. *Guilielmi Budæi*, Doctoris Medici Quedlinburgenſis, Thanatologia, ſiue Expoſitio de Dynaſtis, horumque Coniugibus & liberis atque eruditis viris, qui Seculo XVI. ſunt mortui, horumque fatis f. 177.

8. Capitulatio Epiſcopatus *Oſnabrugenſis* Noribergæ a. 1650. condita, it. Catalogus Prælaturarum & Cœnobiorum vtriusque ſexus & Templorum Euangelicorum Epiſcopatus dicti.

9. Acta Formulæ Concordiæ in Cœnobio Bergenſi a. 1577. reuiſæ. it. *Simonis Friderici Hahnii* Oratio de ortu, incrementis & fatis Cœnobii *Bergenſis*.

Adiecit *Genſchius* Bibliopola ſed parum apte, augendi voluminis cauſſa:

10. *Caſparis Abels* Gründlichen Bericht von denen nach einander empor gekommenen und wieder geſtürzten vielen Monarchien a Nimrodo ad Cyrum, cum Adpendice: Von dem gefæhrlichen Kœnigs Vbel der monarchiſchen Herrſucht hoher Potentaten. & Eiusd. *Abelii* Diarium Belli ob Succeſſionem Hiſpanicam geſti, ab an. 1701. vsque 1707.

§. XLIV.

Eodem anno lucem adſpexit nobiliſſima Scriptorum Collectio, quæ quum titulum reſpicimus, ad particulares pertinere videtur, merito tamen DECIMVM QVINTVM *locum* inter vniuerſales meretur, quam magnis ſumtibus Auguſtæ Domus Guelfo-Brunſuicenſis collegit, iudicioſe digeſſit atque curauit Germaniæ Ornamentum GODOFREDVS GVILIELMVS LEIBNITIVS præfixo Titulo: *Scriptorum Rerum Brunſuicenſium*, quorum Tomus Primus, *Hanoueræ* 1707,

1707. f, *Secundus*, ibidem *1710. f.* & *Tertius*, ibidem, *1711. f.* prodierunt.

Tomo Primo, præmiſſa eruditiſſima *Leibnitii* Introductione in Collectionem *Scriptorum Hiſtoriæ Brunſuicenſi inſeruientium*, qua de eorum conditione exponit, & nobiliſſimæ argumenti Hiſtorici, Saxonici maxime, materiæ, pertractantur, extant:

1. Excerpta *Veterum Scriptorum* de Populis ad *Albim* & Viſurgim, f. 3.
2. Lex *Saxonum* f. 77.
3. Lex *Angliorum & Werinorum*, f. 81.
4. *Altfridi* Vita S. *Ludgeri* f. 85.
5. Excerptum ex Litaniis Rythmicis, vitam S. Ludgeri continentibus f. 100.
6. Chartularium *Werthinenſe* f. 101.
7. Poetæ Saxonis Annales *Caroli M.* f. 120.
8. Vita S. *Idæ* f. 171.
9. Translatio S. *Puſinnæ* f. 181.
10. Legenda de Martyribus in *Ebbekeſtorp* reconditis f. 184.
11. Fragmentum ex Martyrum in *Ebbeſtorp* quieſcentium Paſſione f. 191.
12. Supplementum hiatus Annalium *Fuldenſium*, f. 192.
13. Vita *Mathildis* Reginæ Germaniæ f. 192.
14. Summa Capitum, ex quibus conſtant tres Libri *Widukindi* Corbeienſis, qualis legitur in Codice antiquo Bibliothecæ *Caſinenſis* f. 208.
15. Variæ Lectiones ex *Widukindi* Codice Archiui Electoralis Dresdenſis f. 211.
16. Hiſtoriæ *Witichindi*, editæ Baſileæ apud Ioannem Heruagium A. 1532, collatio cum MSCto Codice Bibliothecæ Caſinenſis f. 221.
17. Litaniæ binæ in *Corbeia* Saxoniæ vſurpatæ, f. 233.
18. Incerti Auctoris Carmen Panegyricum in laudem *Berengarii* Auguſti f. 235.
19. Translatio Reliquiarum Corporis S. Epiphanii ex Italia in *Hildesheim*. f. 257.

20. De

20. De Fundatione quarundam Saxoniæ Eccleſiarum, a temporibus Caroli M. ad Ottonem M. f. 260.
21. Vita S. *Adelheidis* Imperatricis, autore *Odilone* f. 262.
22. Vita D. *Brunonis* Colonienſis Archi-Epiſcopi a *Ruotgero* ſcripta f. 273.
23. Teſtamentum *Brunonis* cum Eiusdem Epitaphio f. 289.
24. Teſtamentum de Domno *Brunone* ex vita Gerhardi Abbatis Bronienſis, f. 290.
25. Narratio de translatione S. *Euergisli* Colonienſis olim Epiſcopi ex Tungrenſi vrbe ad Metropolin, procurata a Brunone, f. 291.
26. Vita *Theodorici I. Metenſis* Epiſcopi, ex ſtirpe Witikindea ſcripta a *Sigeberto* Leuita S. Vincentii f. 293.
27. De Venerabilibus Palatinis Rheni, *Ehrenfrido* ſeu *Ezone & Mathilde* eorumque filia B. *Richeza*, Regina Poloniæ, narratio a Monacho Brunwillerenſi conſcripta f. 313.
28. *Ditmarus* reſtitutus, ſiue *Ditmari* Epiſcopi Merſeburgenſis geſta Saxonum, Libris VIII. comprehenſa, quibus Cæſarum ex antiqua Domo Brunſuicenſi ortorum hiſtoria continetur, f. 323.
29. Vita *Ditmari* ex Codice Manuſcripto cuiusdam Chronici Antiſtitum Merſeburgenſium f. 427.
30. Vita *Henrici* S. Imp. ab *Adelboldo* conſcripta f. 430.
31. Vita *S. Bernwardi* XIII. Hildesheimenſis Eccleſiæ Epiſcopi, auctore *Tangmaro*, f. 441.
32. Narratio de Canoniſatione & Translatione *S. Bernwardi*, f. 469.
33. Compendium Vitæ S. *Bernwardi*, f. 481.
34. Vita S. *Godehardi* Epiſcopi Hildenshemenſis f. 482.
35. Hiſtoria Canoniſationis *S. Godehardi* & Translationis eius Corporis f. 505.
36. Vita *Meinwerci* Epiſcopi *Paterbrunnenſis*. f. 517.
37. Vita B. *Heimeradi*, Presbyteri & Confeſſoris, auctore *Egberto* f. 565.
38. Pontifices Romani gente Saxones f. 576.
39. *Guilielmi Appuli* Hiſtoricum Poema de rebus Normannorum in Sicilia, Apulia & Calabria geſtis, vsque ad mortem Roberti Guiſcardi Ducis f. 578.

 40. *Don*-

40. *Donnizonis* Vita *Mathildis* celeberrimæ Principis Italiæ, carmine ſcripta f. 629.
41. Vita *Mathildis* oratione ſoluta comprehenſa, f. 689.
42. De S. *Autore* & Translatione Reliquiarum eius in Regionem Brunſuicenſem f. 701.
43. *Reinhardi Reinebuſenſis* Abbatis Opuſculum de Familia *Winzenburgenſi* & Reinhardi Epiſcopi Halberſtadienſis f. 703.
44. *Auctoris incerti*, Imperatorum ab Henrico Aucupe ad Henricum V. res geſtæ, f. 707.
45. *Annales Hildenesheménſes* ab anno Incarnationis domini 714. ad an. vsque 1138. f. 710.
46. Chronicon Epiſcoporum *Hildesheménſium* f. 742.
47. Excerpta ex Necrologio *Hildesheménſis* Eccleſiæ veteri f. 763.
48. Indiculi Confraternitatum & Epiſcoporum *Hildenesheménſis* Eccleſiæ f. 767.
49. Nomina Archi-Epiſcoporum & Epiſcoporum qui primum in *Hildesheménſi* Eccleſia Cathedrali Canonici fuerunt f. 768.
50. Excerpta ex Libro Donationum Eccleſiæ *Hildesheménſi* factarum f. 770.
51. Fragmentum de reliquiis quibusdam Eccleſiæ Cathedralis *Hildesheménſis* f. 771.
52. Catalogus Epiſcoporum *Hildenesheménſium* ſumtus de Chronico *Eggehardi* Vragienſis Abbatis f. 772.
53. Verſus antiqui de venerabili *Vicelino* Epiſcopo *Altenburgenſi* f. 774.
54. Compendium Vitæ & Translationis Venerabilis *Vicelini*, f. 780.
55. *Weingartenſis* Monachi Chronicon de Guelfis Principibus, f. 781.
56. Eiusdem Chronicon a Chriſto nato vsque ad annum 1197. f. 794.
57. Arbor Genealogica præfixa antiquo Codici membranaceo MSCto Hiſtoriæ de Guelfis Principibus f. 800.
58. *Ladislai Sundheimii* ex oppido Rauensburg Canonici Viennenſis, Familia Welphorum f. 801.
59. *Othonis Morena & Acerbi* Othonis F. rerum Laudenſium tempore Friderici Aenobarbi Hiſtoria f. 806.

60. Chro-

60. Chronicon *Stederburgenſe*, cui inſerta *Gerhardi* Præpoſiti de Henrici Leonis poſtremis rebus geſtis hiſtorica Narratio f. 849.

61. Excerpta ex Narratione de *Godeſcalci* viſionibus f. 870.

62. Excerpta ex *Rogerio Houedeno* de rebus geſtis *Henrici Leonis* Saxoniæ Ducis & Filii eius *Ottonis IV*. Imp. f. 876.

63. *Geruaſii Tilberienſis*, Arelatenſis Regni Mareſchalci Otia Imperialia ad Ottonem IV. Imp. f. 881.

64. Variæ Lectiones & Emendationes Ditmari, ſerius annotatæ f. 1005.

Tomo vero Secundo, qui *Hanoueræ 1710.* editus proſtant:

1. Vita S. *Conradi* ex Guelfis Epiſcopi Conſtantienſis f. 1.
2. Chronicon vetus Ducum *Brunſuicenſium & Lüneburgenſium* f. 14.
3. Fragmentum Genealogiæ Ducum *Brunſuicenſium & Lüneburgenſium* f. 18.
4. *Theodorici Engelhuſii* Genealogia Ducum *Brunſuicenſium* illorum, qui Eimbeck, Oſterrot & Duderſtat cum attinentiis poſſederunt f. 20.
5. Narratio *Altahabenſis* de quorundam Ducum *Bauariæ* Genealogia & incrementis, f. 21.
6. *Gerardi Maurifii* Hiſtoria Diſſidiorum Marchionis *Eſtenſis* cum *Ecelino* de *Romano*, f. 23.
7. Sententia Arbitralis *Iohannis* Regis *Franciæ* ſuper controuerſia honoris & appellatione ad Duellum inter *Ottonem* Ducem in *Brunswich & Henricum* Ducem *Lancaſtriæ* 9. Decembr. 1352. f. 47.
8. Excerpta de geſtis *Ottonis Tarentini* Ducis *Brunſuicenſis* ex *Theodorico* de *Niem & Gobelino Perſona*. f. 50.
9. Excerpta Chronologica de Ducibus *Brunſuicenſibus* & de Reliquiis Eccleſiæ Collegiatæ S. Blaſii f. 59.
10. Compilatio Chronologica a temporibus Caroli M. ad An. 1410. f. 62.
11. Chronicon *Riddagshuſanum* ad Annum vsque 1508. continuatum, f. 68.
12. Duæ diuerſæ Continuationes Chronici *Engelhuſani* f. 84.

13. *Telomonii Ornatomontani* Deſcriptio Belli inter *Henricos* Iuniorem & Seniorem Duces Brunſu. & Luneburg. *Ciuitatemque Brunſuicenſem* circa Annum 1452. geſti, f. 88.
14. Excerpta ex Monaſterii S. Michaelis *Hildenſemenſis* Necrologio f. 103.
15. Chronicon Eccleſiæ *Halberſtadenſis* f. 110.
16. Hiſtoria *Alberti II.* Epiſcopi *Halberſtadenſis*, nati ex Ducibus *Brunſuicenſibus* ab An. 1324. ad 1349. conſcripta f. 148.
17. Catalogus Epiſcoporum *Hildesheimenſium* ab An. 822. f. 153.
18. Præcepta *Ludouici* Primi & *Henrici* Sancti Impp. ſuper terminatione & circumſcriptione finium Eccleſiæ *Hildenſemenſis*, f. 155.
19. *Hermanni de Lerbecke* Chronicon Epiſcoporum *Mindenſium* f. 157.
20. Chronicon Epiſcoporum *Verdenſium*, f. 211.
21. Vita *S. Swiberti* dicti Epiſcopi *Verdenſis* falſo attributa *Markelmo* Presbytero f. 222.
22. *Ludgeri* primi Epiſcopi Monaſterienſis Relatio de *Canonizatione S. Swiberti* ſuppoſititia, ſed tamen non recens f. 243.
23. Excerpta ex Opere *Iohannis Rhode* Archi-Epiſcopi *Bremenſis*, quod a nonnullis Chronicon appellatur & inſcribitur: Regiſtrum Bonorum & Iurium Eccleſiæ *Bremenſis* f. 253.
24. Chronicon Saxonum *Quedlinburgenſe* f. 272.
25. Annales antiqui *Corbeiæ Saxonicæ* ſubinde continuati f. 296.
26. Roswithæ Carmen de Primordiis & Fundatoribus Cœnobii Gandersheimenſis f. 319.
27. *Henrici Bodonis* Chronici Gandeshemenſis Supplementum f. 330.
28. Selecta ex Chronico *Cluſino Henrici Bodonis* f. 345.
29. Diplomata *Gandersheimenſia*, aut ex iis excerpta f. 371.
30. Narratio de Fundatione & reſtauratione Monaſterii *S. Michaelis in Luneburch* f. 380.
31. *Ottonis Kultzingi* Præpoſiti in *Hilgenthal* Narratio de Fun-

de Fundatione & Translatione Monaſterii ſui in Lüneborch, f. 383.

32. Chronicon Cœnobii S. *Michaelis in Hildesheim* Ordinis S. Benedicti f. 399.

33. *Iohannis Legatii* Chronicon Cœnobii *S. Godehardi in Hildesheim*, f. 404.

34. Narratio de origine Monaſterii *Montis S. Mariæ* prope *Helmſtede* f. 426.

35. Narratio de origine Monaſterii *Mariæ Fontis* f. 431.

36. *Hinrici de Bernten* Chronicon Monaſterii *Marienrode* f. 432.

37. Narratiuncula de Fundatione Cœnobii *S. Crucis* apud *Brunſuic.* f. 469.

38. Excerpta ex Ordinario Eccleſiæ *S. Matthæi in Brunſuic.* f. 470.

39. M. *Iohannis Buſchii* Liber Reformationis Monaſteriorum quorundam Saxoniæ f. 476.

40. *Monachi Hamerslebienſis* Narratio de Baſilica Goslarienſi eiusque Præpoſitis f. 506.

41. *Iohannis de Polda* Chronicon Eccleſiæ *Hamelenſis* ſuppletum, f. 508.

42. Excerpta Hiſtoriarum memorabilium *Cæſarii Heiſterbacenſis*, Monachi Ordinis Ciſtertienſis loca, quæ agunt de rebus Ottonis IV. & contemporaneis f. 516.

43. Diſputatio carmine conſcripta inter Romam & Papam de Ottonis IV. Deſtitutione f. 525.

44. Chronicon paruum Eccleſiæ SS. Simonis & Iudæ *Goslarienſis*, cum recenſione Reliquiarum f. 533.

45. *Helmoldi* Presbyteri Boſouienſis & *Arnoldi* Abbatis Lubecenſis Chronica Slauorum, collata cum Chronico Corneri MSCto & ſubinde emendata f. 537.

46. Loca in *Hermanni Corneri* Chronico inedito ex *Helmoldo*, vel *Arnoldo* citata, quæ tamen apud eosdem, quales extant, vel plane non, vel aliter leguntur, f. 743.

47. Emendationes & Supplementa Otiorum Imperialium *Geruaſii Tilberienſis* Tomo Primo editorum f. 751.

48. Chronica Epiſcoporum *Hildensheimenſium* nec non Abbatum Monaſterii *S. Michaelis* cum Supplementis ex binis Catalogis Epiſcoporum Hildes. f. 784.

49. *Iohannis Buſchii*, Canonici regularis Libri II. de reformatione Monaſteriorum complurium per Saxoniam & vicinas regiones, vbi ſupplentur & emendantur iam ſupra edita a p. 476. ad 506.

50. Deſignatio Monaſteriorum Ordinis S. Benedicti Congregationis *Burſfeldenſis* per Germaniam, virorum duntaxat f. 972.

51. *Theodorici Engelhuſen* Noua Chronica, f. 978.

Tomo Tertio *Hanouerae 1711.* f. edito:

1. Chronicon Principum *Brunſuicenſium* Rhythmicum antiquum ſermone vernaculo antiquo, tum Saxonica, tum (ex editione Gobleri) alia dialecto ſcriptum, tempore *Henrici Mirabilis & Alberti II.* eius fratris f. 1.

2. Apographum Tabulae vernaculae, in Baſilica *S. Blaſii* Brunſuicenſi ſuſpenſa de rebus Ducum *Brunſuicenſium* f. 148.

3. *Eberhardi* Presbyteri de fundatione & incrementis *Gandesbemenſis* Eccleſiae verſus Saxonici antiqui ſcripti circa annum Domini 1216. f. 149.

4. Chronicon *Lüneburgicum* vernacula Saxonum dialecto ab initio Ducatus Lüneburgici ad An. 1421. f. 172.

5. Excerpta Chronici *Hermanni Corneri* ab An. 1371. incluſiue ad vrbem *Lüneburgicam* pertinentia cum Continuatione ad Annum Domini 1466. Dialecto Saxonica, f. 199.

6. Alia Continuatio *Hermanni Corneri* ab A. D. 1435. incluſiue ad An. 1438. Dialecto Saxonica f. 203.

7. Fragmentum Chronici *Bardewicenſis* Dialecto Saxonica f. 216.

8. Narratio vetus de Ducis *Magni* Iunioris, vulgo *Torquati* fatis, Dialecto Saxonica f. 219.

9. Notitia quaedam rei nummariae *Lübecenſis* ab An. 1325. ad an. 1525. f. 222.

10. *Henricus Lange* de origine Controuerſiae Praelatorum Lunaeburgicae circa medium Seculi XV. Dialecto Saxonica f. 223.

11. Oda Saxonica breuis & Carmen Saxonicum prolixius, quibus Bellum *Hildesbemenſe* Anni 1519. & ſequentium vulgo (Stiftiſche Fehde) a contemporaneis deſcribitur, f. 254. f. 256.

12. Frag-

12. Fragmentum Chronici *Hildeshemenſis* vernaculo Saxonum ſermone ſcripti f. 261.
13. *Iohannis Stadwegii* Poppendicenſis Chronicon vernaculum, omiſſa ſunt anteriora vsque ad Pipinum Regem, procedit vsque ad A. D. 1441. f. 263.
14. Chronicon *Brunſuicenſium* picturatum, dialecto locali conſcriptum, authore *Conrado Bothone* Ciue Brunſuicenſi, cum Appendice addita ex MSCto vsque ad A. D. 1540. f. 277.
15. Chronicon breue Principum Romanorum, qui *Goslaria* aut in vicinia egerunt & Eccleſias priuilegiis ornauerunt, dialecto Saxonica f. 426.
16. Catalogus vernaculus Reliquiarum Eccleſiæ Collegiatæ *Goslarienſis*, vulgo das Münſter, dictæ f. 431.
17. Antiquiſſimæ *Leges* Municipales Ciuitatis *Brunſuicenſis*, quæ tempore Ottonis I. Ducis Brunſuicenſis confectæ videntur f. 434
18. Ordinarius Senatus Brunſuicenſis, iuſſu ipſius conſcriptus A. D. 1408. qui continet Formam Reipublicæ, quemadmodum eo tempore in vrbe adminiſtrabatur. f. 446.
19. *Leges* Antiquæ Municipales *Cellenſes* A. D. 1301. f. 483.
20. *Leges* antiquæ Ciuitatis Imperialis *Goslarienſis* f. 484.
21. Leges *Metallicæ* Montis *Rammelii* prope *Goslariam*, quales in vſu erant circa medium Seculi XV. f. 535.
22. Chronica S. Aegidii in *Brunſuic*, ad An. D. 1474. alias notus Liber ſub titulo Compilationis Chronologicæ f. 558.
23. Syllabus Abbatum *VVerthinenſium & Helmſtadienſium* auctore Fratre *Henningo Hagen*, f. 600.
24. *Vffingi* Monachi Werthinenſis in laudem *VVerthinæ* Carmen f. 604.
25. *VVerneri Roleuinkii* de antiquorum Saxonum ſitu & moribus Libri Tres, f. 606.
26. Additiones & Emendationes ad Vitam Beatæ *Mathildis* Reginæ Germaniæ, quæ extat Tomo I. f. 192. Additiones hic f. 653.
27. Emendationes & Supplementum Chronici *VVeingartenſis*

gartenſis Monachi iam Tomo I. f. 781. illati de *Guelfis* Principibus f. 657.

28. Excerpta de Guelfis ex *Viti Arenbeck* Presbyteri Friſingenſis Chronica Bauarorum inedita f. 660.

29. Breuis Narratio belli, quod *Magnus* iunior Dux eiusque filii cum Luneburgenſibus geſſerunt, a Ciue, vt apparet Brunſuicenſi, Saxonico idiomate conſcripta f. 675.

30. Excerpta ex Collectaneis poeticis *Theodorici Blochi*, Brunſuico-Hildeſemenſis Medici, circa finem Seculi XV. florentis f. 6 7.

31. Chronologia Abbatum *Ilſineburgenſium*, Monaſterii ad Hercynios montes Diœceſeos Halberſtadienſis, f. 684.

32. De Origine & Abbatibus Monaſterii *Luccenſis* in Territorio Hanouerano f 690.

33. De Abbatibus S. Michaelis *Lunaburgenſis* f. 699.

34. *Henrici Bodonis* Syntagma de Eccleſia *Gandersheimenſi* correctius ex MSCto f. 701.

35. *Arnulfi* Archi-Epiſcopi Mediolanenſis, Geſta *Mediolanenſium* f. 727.

36. Excerpta ex Necrologio Monaſterii *VVerthinenſis*, f. 747.

37. Excerptum ex Chronico Opere *Andreæ Dandoli* Ducis Venetiarum f. 748.

38. Lacuna Chronici *Magdeburgenſis* editi, ex MSCto ſuppleta f. 749.

39. Legum *VVisbyenſium* ab *Henrico Leone* confirmatarum Præfatio. f. 750.

Eiusd. Priuilegium *VVisbyenſibus* datum, Præfationi Tomi III. n. 3. inſertum.

40. Excerpta ex Chronico MSCto Eccleſiæ *Goslarienſis*, Dialecto Saxonica f. 750.

41. Leges antiquæ Ciuitatis *Lüneburgenſis* de hæreditatibus f. 754.

42. Excerpta Necrologii *Fuldenſis* antiquiſſimi, f. 759.

§. XLV.

DECIMAM SEXTAM COLLECTIONEM debemus prouidentiæ illuſtris Viri IOANNIS

PETRI

ETRI de LVDEWIG, qui, hanc e Bibliotheæ inſtructiſſimæ theſauris edendo, omnino poteritati proſpexit, inſcriptam: *Volumen Secundum complectens Scriptores Rerum Germanicarum*, eſt hoc additum *Volumini Primo* complectenti *Scriptores Rerum Epiſcopatus Bambergenſis*, quod infra recenſebimus, & formis expreſſum *Francofurti & Lipſiæ 1718. f.* refert quidem, libellos ſingulatim alias typis impreſſos, ſed illos perraros & adeo difficiles inuentu, vt eodem fere pretio cum manu exaratis codicibus æſtimari mererentur., multique omnino vſus in hiſtoria patria, quibus plures ex MSCtis addidit, nimirum:

I. *Chronicon Schwarzacenſe*, Cœnobii Diœceſeos Wirzburgenſis, ab anno 815. ad annum 1590. ex Codd. MSCtis f. 4.

II. Origines Cœnobii *Banzenſis*, Diœceſeos Bambergenſis, f. 48.

III. *Cunradi Dinneri*, Vita Ioannis Burchardi Abbatis CœnobiorumSchwarzach, Banz, S. Stephani in Wirzburg. ab an. 1563. ad a. 1595. f. 69.

IV. *Chronicon Reicherspergenſe* Monaſterii Salisburgenſis Diœceſeos, a principio ad an. 1200. cum Diplomatibus & Diplomatum codicillo adpendice. f. 127. impreſſum alias *Monachii* 1611. 4.

V. *Hiſtoria Oetingenſis* Cœnobii in Bauaria cum Diplomatibus, cura Ioannis Auentini f. 380. edita iam Norimbergæ 1518. 4.

VI. *Origines Murenſis* Monaſterii in Heluetiis Ord. S. Benedicti, ſeu Acta Fundationis cum breui Chronico, Seculi XII. f. 399. excuſæ alias Spirembergi 1618. 4.

VII. *Dominici Tſchudi* Abbatis Murenſis, Origines & Genealogia Comitum de Habsburg Monaſterii Murenſis fundatorum, f. 451.

VIII. *Petri VVuia ſ. Iurgen Valentini VVintheri*, Hiſtoria Epiſcopatus *Caminenſis* in Pomerania, ab origine annoque 1124. ad an. 1618. e Cod. MSCt. f. 498.

§. XLVI.

§. XLVI.

DECIMAM SEPTIMAM COLLECTIONEM facit IOANNIS GEORGII ECCARDI nobiliſſimum *Corpus Hiſtoricum medii æui, ſiue Scriptores res in orbe vniuerſo præcipue in Germania, a temporibus maxime Caroli M. Imp. vsque ad finem Seculi poſt C. N. XV. geſtas enarrantes aut illuſtrantes*, exhibens, duobus Tomis *Lipſiæ* 1723. f.

Tomus Primus ſiſtit:

1. *Faſtos Conſulares*, Romanos ex Bibliotheca Cæſarea deſcriptos vsque ad Conſtantium VII. & Conſtantinum III. Coſſ. hoc eſt ad annum C. 354. f. 1.
2. Catalogus Præfectorum Vrbis, f. 18.
3. Depoſitionem Martyrum & Epiſcoporum a Lucio P. R. ſiue A. C. 269. ad Iulium Papam & A. 352. f. 23.
4. Catalogum Pontificum Romanorum vetuſtiſſimum a Petro ad Liberium, f. 25.
5. Catalogum Imperatorum Romanorum, a C. Iulio Cæſare ad Licinium f. 29.
6. Catalogum Conſulum Romanorum, a C. Iul. Cæſ. ad Albinum ſ. Annum C. 493. f. 33.
7. Alium Catalogum Conſulum Romanorum, ad An. 534. f. 42.
8. *Erchemperti* Monachi Benedictini Hiſtoriam Longobardorum Beneuenti f. 49.
9. *Alperti*, Monachi S. Symphoriani, Metenſis, libellum de diuerſitate temporum, ad Burchardum Wormatienſem Epiſcopum f. 92.
10. Annaliſtam Saxonem, ſiue *Eckehardi Vragienſis* Chronicon, quo res geſtæ ab initio Regni Francorum ad annum 1139. enarrantur, ob Genealogicas Saxoniæ notitias maximi habendum f. 133.
11. Monachorum S. Pantaleonis Ord. Bened. Chronicam Regiam Colonienſem, vsque in annum 1161. continuatam f. 683.
12. *Chronica Regia*, Regum Imperatorumque Germaniæ ab Henrico Aucupe, vsque ad captum a Friderico

rico I. Mediolanum continuatæ, verſionem vetus Germanicam f. 945.

13. *Annales Boſouienſes*, ab anno 1125, ad annum 1198, continuati f. 1007.

14. Geſta Friderici II. Imperatoris eiusque Filiorum Conradi & Manfredi Regum f. 1025.

15. *Ritobaldi Ferrarienſis* Hiſtoriam Imperatorum Romano-Germanicorum a Carolo M. vsque ad annum 1298. productam, f. 1149.

16. *Eiusdem* Hiſtoriam Pontificum Romanorum vsque ad Clementem IV. f. 1189.

17. *Eiusdem* Compilationem Chronologicam ad annum vsque 1312. procedentem f. 1225.

18. *Philippi de Lignamine* Continuationem Chronici Ricobaldini f. 1299.

19. *Chronicon Lüneburgicum* Saxonica lingua conſcriptum atque ad Wilhelmum Regem Germaniæ extenſum f. 1315.

20. Continuationem Chronici *Martini Poloni* Auſtriacam, a Rudolfo I. Imp. vsque ad annum 1343. hiſtoriam enarrantem f. 1413.

21. *Theodorici a Niem* Vitas Pontificum Romanorum a Nicolao IV. vsque ad Vrbanum V. & inde ab Anonymo vsque ad annum 1418. continuatas, additis Imperatorum geſtis f. 1461.

22. *Martini*, Minoritæ Flores temporum ab *Hermanno Ianuenſi* continuatos vsque ad Carolum IV. Imp. f. 1551.

23. *Martini Fuldenſis*, Chronicon vsque ad annum 1379. productum f. 1641.

24. *Ioannis Vitodurani*, Chronicon a Friderico II. Imp. ad annum 1348. procedens f. 1733.

25. *Andreæ Ratisbonenſis* Chronicon, a *Ioa. Chrafft* Prædicatore Cambenſi interpolatum & vsque ad annum 1490. continuatum f. 1931.

Tomo Secundo continentur:

1. *Vdalrici Babenbergenſis* Codex Epiſtolaris, continens variorum Pontificum & Imperatorum Romanorum, vt & Cardinalium & Imperii Principum Eccleſiaſticorum Seculariumque Epiſtolas circa A. C. 1125. collectus & in vnum volumen redactus f. 1.

2. Hine-

2. *Hincmari* Remenſis Archi-Epiſcopi Epiſtolæ f. 375.
3. *M. Hermanni Corneri*, Ord. Prædicat. Chronica nouella vsque ad annum 1435. deducta f. 431.
4. Deſcriptio itineris in Terram Sanctam f. 1346.
5. Breuis Hiſtoria occupationis & amiſſionis Terræ Sanctæ f. 1350.
6. *Oliuerii Scholaſtici*, Hiſtoria Regum, Terræ Sanctæ f. 1355.
7. *Eiusdem* Hiſtoria Damiatina f. 1398.
8. Relatio de Dauide Rege Tartarorum Chriſtiano f. 1451.
9. Poema Germanicum vetus de amiſſione Sanctæ Terræ f. 1455.
10. *Alexandri Benedicti* Veronenſis, de rebus a Carolo VIII. Galliæ Rege in Italia geſtis f. 1578.
11. Catalogus Pontificum Romanorum non diu poſt An. 1048. confectus f. 1630.
12. *Amalrici Augerii de Biterris* Actus Pontificum Romanorum vsque ad Iohannem XXII. ſiue annum 1321. f. 1642.
13. *Ioannis Trithemii* Nepiachus, i. e. libellus de ſtudiis & ſcriptis propriis a pueritia repetitis f. 1826.
14. *Prophetia Satyrica* in Papas aliquot Seculi XIII. & XIV. f. 1846.
15. Magiſtri *Vulgerii* Verſus in Bonifacium VIII. Papam & mores Cleri f. 1850.
16. Excerpta *Iohannis Huſſi* condemnationem concernentia f. 1859.
17. *Stephani Infeſſuræ*, Senatus Populique Romani Scribæ, Diarium Vrbis Romæ f. 1863.
18. *Ioannis Burchardi* Ceremoniarum Magiſtri Diarium Curiæ Romanæ ſub Alexandro VI. Papa f. 2018.
19. *Norberti* Abbatis Iburgenſis, Vita *Bennonis* Epiſcopi Oſnabrugenſis anno 1118. conſcripta f. 2162.
20. *Mauri Roſt* Abbatis Iburgenſis Vita Bennonis Epiſcopi metrica f. 2195.
21. *Golſcheri* & Anonymi cuiusdam Geſta Archi-Epiſcoporum Treuirenſium ab anno 1132. vsque ad annum 1259. continuata f. 2198.

22. Cata-

22. Catalogus Epiſcoporum *Auguſtanorum* & Abbatum S. *Afræ* vsque ad Friderici I. Imp. ætatem f. 2239.
23. Breue Chronicon Epiſcoporum *Ratisbonenſium* ex Chronica *Conradi* de Monte Puellarum confectum, f. 2243.
24. Anonymi Authoris Chronicon Epiſcoporum *Ratisbonenſium* a. 1377. confectum f. 2254.
25. Chronica Præſulum *Spirenſis* Ciuitatis f. 2258.
26. Catalogus Epiſcoporum *Spirenſium* f. 2274.

Ab eodem celeberrimo Viro paucis ante hanc Collectionem annis, in lucem producta: *Veterum Monumentorum Quaternio, Lipſiæ*, ſiue potius *Hanouera 1720. f.* extant ibi:

1. *Agii* Vita *Hathumodæ* Abbatiſſæ *Gandersheimenſis* primæ, cum Dialogo Poetico de obitu eius.
2. *Anonymi* Narratio de Electione *Lotharii* Ducis Saxoniæ in Imperatorem.
3. Fragmentum Poematii in laudem *Henrici Comitis* Palatini ad Rhenum Henrico Leone nati.
4. Varia Cantica in *Ottones*, *Henricum* Sanctum, Conradum II. Henricum III. Impp. aliosque; cum egregiis Notis Genealogico-Hiſtoricis Editoris.

§. XLVI.

Iure meritoque inter *Collectiones* Rerum Germanicarum ſcriptorum & monimentorum DECIMO OCTAVO NVMERO refero, inſignis & de rebus Fuldenſibus imo omni Germania meriti præclare viri, Hiſtorici Fuldenſis IOANNIS FRIDERICI SCHANNAT *Vindemias Literarias*, hoc eſt, *Veterum monumentorum ad Germaniam ſacram præcipue ſpectantium*, Collectiones Binas, boni guſtus frugibus plenas. *Collectione Prima*, quæ *Fuldæ & Lipſiæ 1723. f.* prodiit, continentur:

1. *Necrologium* Eccleſiæ Metropolitanæ *Moguntinæ* f. 1.
2. *Anonymi* Series, Abbatum Monaſterii *Weiſſenburgenſis* f. 5.

Ggg 3. Vetus

3. Vetus Diptycon *Fuldenſe* f. 16.
4. Anonymi Chronicon Cœnobii *Schüttera ni* f. 17.
5. *Necrologium Laureshamenſis* Monaſterii f. 23.
6. Antiquitates Cœnobii *S. Michaelis Bambergæ* f. 41.
7. Traditiones Veteres Cœnobii *S. Stephani* Herbipoli f. 53.
8. *Anonymi* Chronicon Erfordienſe f. 91.
9. Chartarium *Reinhardsbornenſis* Cœnobii in Thuringia f. 106.
10. Excerpta Necrologii veteris *Abbatiæ Mollenbeccanæ* f. 138.
11. Notitiæ Monaſterii omnium Sanctarum.
12. Rudera Abbatiarum Albæ Dominorum & Albæ Dominarum in Ducatu Wirtenbergico f. 142. 151.
13. *Anonymus* de origine & Abbatibus Cœnobii *S. Ioannis in Rhingauia* f. 154.
14. Dotationes Cœnobii *S. Petri in Nigra ſylua* f. 160.
15. Necrologium Abbatiæ Lucidæ vallis f. 164.
16. Diplomata varia & Epiſtolæ, multi variique vſus f. 173.

Additus Conſpectus erium vetuſtiſſimorum Codicum ex illis, quos in ipſo campo, vbi S. Bonifacius Archi-Epiſcopus cum ſociis occubuit, manus fidelium collegerunt ac Fuldam deportarunt, ad rem literariam medii æuii faciens.

Collectione Secunda, harum *Vindemiarum*, quæ itidem *Fuldæ & Lipſiæ 1724. f.* prodiit, habentur:

1. Traditiones veteres Cœnobii *S. Petri Erfordiæ*.
2. Excerpta ex Necrologio eiusdem Cœnobii.
3. *Anonymi* Chronicon *Wirtembergenſe*.
4. *Anonymus* de origine & Abbatibus Cœnobii *Comburgenſis*.
5. Necrologium Monaſterii *S. Michaelis Bambergæ*.
6. Burchardi Chronicon Eccleſiæ Collegiatæ *S. Petri Wimpinenſis*.
7. *Dietheri de Helmeſtat* Continuatio eiusdem Chronici.
8. Necrologium Eccleſiæ Collegiatæ Wimpinenſis.
9. *Anonymi* vita B. *Lamberti* Can. Regg. Noui operis iuxta Halas Saxonicas primi Præpoſiti.

10. Tran

10. Translatio Reliquiarum S. Alexandri Martyris ad idem *Noui Operis Monaſterium.*

11. *Ioannis Tylich* Monaſterii *S. Mauritii* extra Muros *Nuemburgenſes* Præpoſiti, Chronicon Miſnenſe.

12. *Anonymi* Series Chronologica Epiſcoporum *Virdunienſium.*

13. *Diplomata* & Epiſtolæ variæ.

Quæ quidem maximam partem ad res Germaniæ ſacras & eccleſiaſticas facere videntur, qui tamen oculo rite edocto inſpexerit, ſingularia multa vniuerſalem patriæ hiſtoriam colluſtrantia inueniet. Quod in primis veriſſimeque pronunciandum, de alio viri laudatiſſimi opere, circa hæc tempora edito, ſub elogio:

> *Corpus Traditionum Fuldenſium, ordine Chronologico digeſtum, complectens omnes & ſingulas, Imperatorum, Regum, Principum, Comitum, aliorumque fidelium pias Donationes in Eccleſiam* Fuldenſem, *collatas ab Anno Fundationis* ſuæ DCCXLIV. ad finem vsque Seculi XIII. *Lipſiæ 1724. f.* nitide expreſſum.

Theſaurum merito dixeris Antiquitatum Germanicarum has vetuſtiſſimo Monaſterio conceſſas Traditiones, quas equidem *Iohannes Piſtorius* Tomo III. ſuæ Collectionis quamuis indigeſte & non emendate ſatis primus inſeruit, easdem vero non ſolum emendatiores, ſed & quadruplo auctiores, earumque aliquot ex veterrimo Codice Seculi IX. edidit, notationes quasdam non obuias, cum Sigillorum Ectypis rarioribus, inſeruit, adhæc Patrimonium S. Bonifacii ſiue Buchoniæ Veteris Deſcriptionem, ex iisdem traditionibus erutam, aliisque monumentis Fuldenſibus auctam & illuſtratam, cum præfixa Mappa Geographica adiecit, qua quidem opera

eximiæ parti Geographiæ medii æui Germanicæ, inſignis lux adfunditur.

§. XLVII.

Inſignis DECIMA NONA eſt COLLECTIO, quam prouidæ curæ debemus illuſtris & de Republica literaria præclariſſime meriti IOANNIS BVRCHARDI MENCKENII Regis Poloniarum & Electoris Saxoniæ Conſiliarii Aulici & Hiſtorici, Hiſtoriarum in Academia Lipſienſi Profeſſoris, inſcriptam: *Scriptores Rerum Germanicarum præcipue Saxonicarum* Tomis *tribus*, *Lipſiæ 1728. 1730. f.* qui vel primum in lucem protracti, vel cum Codicibus MSCtis collati notulisque fuerunt illuſtrati, cum figuris quibusdam æneis.

Tomi Primi hæ ſunt partes:

1. *Auctoris Anonymi* Chronicon vetus ex libris Pentheon excerptum de Impp. Romanis a Carolo M. ad mortem Friderici II. f. 1.
2. Chronici *Alberici*, Monachi trium fontium, Lectiones emendatiores & auctiores, vel eius Continuatio ab Anno 960. ad an. 1241. f. 38.
3. *Andreæ* Presbyteri, Itali, Chronicon breue, hactenus ineditum ab An. 568. vsque ad mortem Ludouici II. Imp. & An. 874. f. 89.
4. Annales *Francorum* vetuſti a Carolo M. & An. 801. ad An. 822. f. 101.
5. *Petri Saxii*, Arelatenſis Eccleſiæ Canonici, *Pontificium Arelatenſe* ſeu Hiſtoria Primatuum Eccleſiæ Arelatenſis, ex Editione Aquis Sextiis 1620. 4. vulgata, quæ rariſſima erat, f. 107.
6. Diplomata Abbatiam *Chomburgenſem* prope Halam Sueuorum ſitam, concernentia ab An. 1090. ad An. 1480. plusquam CCCC. ſelecta, præmiſſus Catalogus Abbatum Chomburgenſium, f. 379.
7. Diplomata LV. res Comitum *Gleichenſium* ab An. 1217. ad An. 1508. illuſtrantia ex Hiſtoria Comitum Gleichenſium MSCta *Caſparis Sagittarii* f. 533.

8. Diplo-

8. Diplomata *Bremenſia* XVII. anecdota e Chronico Bremenſi maiori, dialecto Saxonica conſcripto, inedito, decerpta f. 583.
9. Diplomata Monaſterii *Oldeslebenſis* CXCVII. e libro Copiali qui Gothæ ſeruatur, f. 614.
10. Diplomata *Capellendorfenſia* CLXXXVIII. ex quibus inprimis Genealogia Burggrauiorum Kirchbergenſium illuſtrari poteſt f. 675.
11. Diplomata XXXVI. varia *Miſniæ & Thuringiæ* Monaſteria concernentia; item: *Conradi* Marchionis Diplomata duo, ſeu Donationes S. Sepulchro & Hoſpitali Hieroſolymitano factæ, vt & Compoſitiones aliquot Principum, ex quibus inter alia auctoritas *Wilhelmi* Saxoniæ Ducis patet, f. 763.
12. *Donati Acciaioli* Vita Caroli M. plenius e MSCto edita f. 813.
13. Legenda Patroni Germaniæ *S. Bonifacii* Libris II. & alia Legenda *Bonifacii* vernacula, cum Notis f. 833.
14. *Ermoldi Nigelli*, Abbatis Anianenſis, de rebus geſtis *Ludouici Pii* Imp. ab An. 781. ad An. 826. Carmen elegiacum cum Notis *Ludouici Antonii Muratorii.* f. 865.
15. *Benzonis* Epiſcopi Albienſis, Panegyricus Rythmicus, ſeu Commentariorum de rebus Henrici III. ſeu IV. Regis Germaniæ Libri VI. cum notis *Iacobi Augusti Franckenſteinii* f. 957.
16. *Eberhardi Windeckii*, Moguntini, Hiſtoria *Sigismundi* Imp. vernacula, nunc primum edita f. 1073.
17. *Antonii de Muſica*, Antwerpiani, Commentarii rerum a *Carolo V.* Imp. apud *S. Digerium* geſtarum, f. 1289.
18. *Achillis Pirminii Gaſſari*, Lindauienſis, *Annales Reipublicæ Auguſtburgenſis*, ſiue Auguſtanæ Vindelicorum f. 1315.
19. *Coſmæ*, Pragenſis Eccleſiæ Decani, *Chronica Bohemorum* Libri Tres; præfixa Ducum ac Regum Bohemiæ Elogia verſibus decantata a *Mart. Cuthenio & Caſpare Cropacio*, f. 1967.

Tomo Secundo:

1. *Pauli Langii* Monachi Benedictini in Monaſterio Poſauienſi

ſauienſi Cronica *Neumburgenſis* ſ. Naumburgenſis Eccleſiæ ab Ottone M. ad Carolum V. Imp. & An. 1535. f. 1.

2. Anonymus de Fundatione & benefactoribus Eccleſiæ *Pegauienſis*, cum Catalogo Abbatum *Pegauienſium* & Diplomatibus, item Calendario Pegauienſe f. 102.

3. Calendarium ſiue Necrologium Monaſterii S. Mariæ in *Kemniz* f. 155.

4. Chronicon *Montis Sereni*, ſeu *Lauterbergenſe*, cum egregio Codice MSCto & Chronico *Vetero-Cellenſi* collatum, addita Verſione vernacula, f. 166.

5. Chronicon Terræ *Miſnenſis*, f. 313.

6. Annales *Vetero Cellenſes* continentes Hiſtoriam *Miſniæ* Marchionum, cum variis Lectionibus, & duplici verſione Germanica inedita f. 377.

7. Res *Miſnicæ* ab An. 1426. ad An. 1488. verſioni Germanicæ Chronici Vetero-Cellenſis additæ & *Ioanni Puchelero* adſcriptæ. f. 417.

8. Chronicon *Vetero-Cellenſe* minus, it. Monumenta quædam vetuſta, vt & Dedicationes variorum Altarium & Capellarum in Cella veteri, f. 435.

9. *Erphurdianus* Antiquitatum variloquus a fundata ciuitate f. 461.

10. *Theodorici Engelhuſii* Chronica Erfordenſis Ciuitatis f. 561.

11. Chronicon & Annales Torgauienſes ab An. 1296. ad an. 1601. incerto Auctore eoque recentiore f. 565.

12. *Georgii Spalatini* Chronicon, ſiue Annales, a menſe Auguſto Anni 1513. ad finem fere Anni 1526. f. 589.

13. *Abrahami Thammii* Chronicon vetuſtiſſimæ arcis & vrbis *Coldicenſis*, e vernacula in latinam verſum, f. 663.

14. *Pauli Martini Sagittarii*, Diſſertatio de *Rochlitio* f. 753.

15. *Eiusd.* de Nummis Saxoniæ Ducum Diſſertationes Sex. *Ei.* Syllabus Monetæ cupreæ Saxonicæ ineditus; Eiusd. Diſſertatio de Comitis Palatini dignitate in Fridericum Sapientem Electorem collata, f. 763.

16. Eiusd. Diſſertatio de Locis ſepulchralibus Familiæ Wittikindeæ ab exceſſu Ottonis Diuitis, f. 797.

17. Sa-

17. *Samuelis Reyheri* Monumenta Landgrauiorum *Thuringiæ* & Marchionum *Miſniæ*, cum *Friderici Hortlederi* & *W. E. Tenzelii* Notis & additionibus adhuc ineditis; Acceſſere paſſim Monumenta Ducum Saxoniæ ex *Andr. Semeri* Athenis & Inſcript. Wittenb. vt & *Dauidis Schirmeri* Conditorio Saxonico Freibergenſi, f. 809.

18. *Wilhelmi Ernesti Tenzelii* Fridericus Fortis rediuiuus, h. e. Vita & fata *Friderici Admorſi* Landgrauij *Thuringiæ*;
Iohannis Garzonis Rerum Saxonicarum Libri Duo;
Philippi Melanchthonis Oratio de *Friderico* Admorſo, cum notis, animadverſionibus & figuris æneis. f. 886.

19. *Georgii Spalatini* Vitæ aliquot Ducum & Electorum Saxoniæ a Friderico I. vsque ad Iohannem Fridericum e vernacula in latinam translatæ f. 1067.

20. *Georgii Arnoldi* Vita *Mauritii* Ducis & Electoris *Saxoniæ*, ex authentico Latino MSCto primum edita & cum verſione germanica *Dauidis Schirmeri* & variis MSCtis collata, f. 1151.

21. *Ioachimi Camerarii* Orationes X. Funebres in *Mauritium* D. & Elect. *Saxoniæ*, f. 1257.

22. Epiſtolæ Arcanæ XXXIII. pleræque gallico idiomate ab Henrico II. Galliæ Rege ad miniſtros & amicos ſuos & ab his viciſſim ad Regem An. 1548. & 1553. datæ, quibus præſertim ea, quæ ad *Fœdus Mauritii* Electoris *Saxoniæ* cum Gallis eiusdemque mortem & res paulo poſt in Germania geſtas ſpectant, deſcribuntur, f. 1391.

23. Excerpta Saxonica, Miſnica & Thuringica, ex *Monachi Pirnenſis*, ſeu vero nomine *Iohannis Lindneri* ſiue *Tiliani* Onomaſtico vernaculo autographo, f. 1447.

24. Monachi *Iſenacenſis*, vulgo *Iohannis Rohte* Chronicon *Thuringiæ* vernaculum, alias *Iſenacenſe*, vel *Erfordienſe* dictum f. 1633.

25. De S. *Bennone* Epiſcopo Miſnenſi in Saxonia & Slauorum Apoſtolo Scripta varia, in primis *Hieronymi Emſeri* Vita *S. Bennonis*, cum Notis *Godefridi Henſchenii* & *Danielis Papebrochii*.

26. *Theodorici de Thuringia*, ſeu de *Apoldia* variæ Lectiones & Supplementa Vitæ S. Eliſabethæ, f. 1987.

27. Libellus de dictis IV. ancillarum *S. Eliſabethæ*, ſiue Examen miraculorum eius. f. 2007.

28. *Auctor* rythmicus vernaculus de vita *Eliſabethæ* Landgrauiæ Thuringiæ f. 2033.

29. Peregrinatio ſeu Paſſagium ad Terram Sanctam *Alberti* Ducis Saxoniæ vernacula exaratum, f. 2103.

30. *Iohannis Rathalter* de meritis *Alberti* Ducis Saxoniæ Locum tenentis generalis per Brabantiam in Domum *Burgundicam*, lingua vernacula f. 2113.

31. *Georgii Spalatini* Diſſertatio Genealogico-hiſtorica de liberis Alberti Ducis Saxoniæ, lingua vernacula f. 2123.

32. Addenda ad Annales *Vetero-Cellenſes* Tom, II. Num. VI. editos, f. 2175.

Tomi vero *Tertii* Contenta ſunt:

1. *Matthiæ Døringii* Continuatio Chronici *Theodorici Engelhuſii* ab a. 1420. ad an. 1498. f. 1.

2. *Chronica* breuis, de quibusdam nouiſſimis temporibus actis in partibus *Miſnia & Thuringia*, f. 55.

3. *Anonymi Saxonis* Hiſtoria Imperatorum a *Carolo M.* vſque ad *Fridericum II.* & quidem ad an. 1235.

4. *Chronici Pegauienſis*, quod ſub titulo: Hiſtoria de vita & rebus geſtis *Viperti*, primum publicauit *Reinerus Reineccius*, *Efti* 1580. *f.* Collationes & Continuatio vſque ad an. 1236. f. 127.

5. Fragmentum *Chronici Chemnicenſis* e Codice M. *Petri Albini* f. 157.

6. Emendationes & Supplementa ad Chronicon *Martisburgenſe* a *Io. Petro à Ludewig* in Reliq. MSCtor. Tom. IV. p. 329. editum f. 159.

7. Memorabilia quædam in *Chronico Terræ Miſnenſis* alias *Thomano Lipſienſi* dicto, Tomo II. p. 323. iam edito, deſiderata, f. 165.

8. *Chronicon Quedlinburgenſe*, ab a. circiter 1370. vsque ad an. 1025. collatum cum *Chronographo Saxone*, quem Leibnitius T. I. *Acceſſ. Hiſtor.* primus edidit, f. 169.

9. *Chronicon S. Petri*, vulgo, *Sampetrinum Erfurtenſe* ab an. C. 31. ſiue potius ab An. 1036. vsque ad an. 1355. f. 201.

10. *Chronicon* paruum vernaculum rerum in Miſnia ab a. 1175. ad An. 1349. quod *Dresdenſe* dici poſſit f.

11. *Epko-*

11. *Epkonis* de *Repkau* Breue Chronicon *Magdeburgenſe* ab Anonymo germanice verſum f. 349.

12. Collationes *Chronici Magdeburgenſis a Meibomio* T. II. Script. editi, quibus craſſi errores & hiatus Editionis Meibomianæ feliciter emendantur & ſupplentur f. 359.

13. *Georgii Torquati* Pontificum Eccleſiæ *Magdeburgenſis* ſeries & ordo ab exordio ad an. 1513. cum Chronico *Magdeburgenſi Meibomiano* collatus f. 373.

13. *Ioannis Latomi* Catalogus Epiſcoporum & Archi-Epiſcoporum Moguntinenſium vsque ad An. 1582. cum Notis *Hermanni Vlrici* de *Lingen*, f. 407.

15. *Broderi Boiſſen* Chronicon *Sleſuicenſe* a initio Chriſtianæ Religionis in provinciam invectæ vsque ad An. 1530. f. 563.

16. *Enochi Widemanni*, Chronicon *Curiæ*, ſeu Rerum Curiæ Regnitianæ ad Salam & in vniuerſa Variſcia quæ a primis initiis ad An. 1597. acciderunt, e vernacula in latinam tranſlatum, f. 629.

17. *Ioannis Ottbonis* Catalogus omnium Epiſcoporum & Archi-Epiſcoporum Bremenſium, conſcriptus a. 1580. f.

18. *Ioannis* de *Poelde* Breve Chronicon adhuc ineditum Eccleſiæ *Hamelenſis* a. 1374. conſcriptum acceſſit *Gerhardi Reichen* Diſcurſus hiſtoricus de eadem Ciuitate, cum additamento *Sebaſtiani Spilkeri* f. 819.

19. *Petri Albini* Genealogia Comitum Leiſnicenſium deducta a Maioribus Viperti Comitis *Groicenſis*, cum notis & Acceſſionibus *Chriſtiani Gottlibii Schwarzii* f. 833.

20. Annales *Erfurtenſes* Germanici ab An. 1440. vsque ad An. 1467. ſiue: *Continuatio Chronici Thuringici, Ioannis Rothii* f. 1185.

21. *Adami Vrſini*, Chronicon *Thuringiæ* vernaculum vſque ad an. 1500. cum Appendicibus de *Erfurto* & Nordhuſa, abſolutum An. 1547. f. 1239.

22. Hiſtoria Belli *Smalkaldici*, in primis *Ludouici* ab *Avila* Commentariis de Bello Germanico oppoſita, a *Sebaſtiano a Schertlino Burtembach* oppoſita; Eiusdem *Schertlini* Commentarius de rebus a ſe bello geſtis, f. 1361.

23. *Hermanni à Kreſſenbroch* Narratio de obſidione *Monaſterienſi*, ſeu, de Bello *Anabaptiſtico* f. 1503.

24. *Anonymi* Chronicon *Bohemiæ*, ab origine Ducum *Bohemiæ* vsque ad An. 1379. deluctum, f. 1617.

25. *Coſmæ* Pragenſis, Chronicæ Bohemorum Libri Tres, huius Collectionis Tomi I. p. 1955. iam editi, nunc cum membrana Autori fere coæua collati, emendati & aucti f. 1771.

26. *Beniamin Leuberi*, Catalogus Regum, Electorum, Palatinorum, Ducum, Marchionum item & Comitum potentiorum veterum Saxoniæ, Thuringiæ & Miſniæ, vt & Marchionum Comitumque paulo recentiorum & Toparcharum, quorum memoria in Saxoniæ Superioris Circulo extat f. 1809.

27. Diplomatarium *Caroli IV.* Imp. f. 2009.

28. *Eraſmi Stellæ* alias *Stüleri*, de *origine*, vetuſtate, appellatione & regionibus, Tubantinorum, *Cygneorum*, Libanothanorum, Miſnenſium, nec non *Molbii* fluminis deſcriptione, f. 2039.

29. Obſeruationes extemporaneæ ſingularia quædam loca Trium Tomorum breuiter illuſtrantes, a ſtudioſo harum rerum adiectæ f. 2053.

§. XLVIII.

Magna quoque lux vniuerſalibus Germaniæ rebus accenſa eſt, per productos e ſitu & tenebris Scriptores ſingularium *Germanici* Regni Prouinciarum & locorum cum Eccleſiaſticarum, tum Secularium, quas heic memorare conſultum duximus, primum *Prouinciarum ſacrarum* & diuerſarum Diœceſium collectos in certa Corpora Scriptores indicaturi. *Rerum*, ſic *Moguntiacarum* Volumina Tria egregia, publicæ luci expoſuit celeberrimus & perinſignis Vir GEORGIVS CHRISTIANVS IOANNIS, quorum bina priora *Francofurti ad Mœnum* ſumtu *Ioannis Maximiliani a Sande* 1722. *f.* prodierunt, *Tertium* vero ibidem 1727. f. fuit editum, quo in Corpore colligendo auxiliatrices manus dederunt illuſtris ac generoſiſſimus Vir Valentinus Ferdinandus de Gudenus

denus & ampliſſimus apud Francofurtenſes Senator Zacharias Conradus ab Vffenbach. *Volumini primo*, doctiſſimam de Scriptoribus Rerum Moguntinarum antiquioribus ac recentioribus editis & ineditis Præfationem præmiſit, eodemque exhibuit *Nicolaii Serarii*, Societatis Ieſu, Theologiæ Doctoris & in Academia Moguntina Profeſſoris *Moguntiacarum Rerum* Libros Quinque, ab initio, vsque ad Ioannem Suicardum Archi-Epiſcopum Electorem, *Moguntiæ 1604. 4.* typis editos, quibus non modo vrbis Moguntinæ natales, fata, decora, idque genus alia, verum etiam Sanctorum Moguntinenſium, necnon Epiſcoporum & Archi - Epiſcoporum vitas resque geſtas, ceteris Scriptoribus plenius & curatius pertractauit. Hos libros Serarianos doctiſſimus editor, eruditis & magno labore collectis Annotationibus illuſtrauit, ſuppleuit, multis in locis in rebus Moguntinis emendauit, vitamque & res vltimorum Archi - Epiſcoporum Electorum, Georgii Friderici, Anſelmi Caſimiri, Ioannis Philippi, Lotharii Friderici, Damiani Hartardi, Caroli Henrici, Anſelmi Franciſci, Lotharii Franciſci, ſuo ſtilo & ingenio ſcite prudenterque compoſuit. *Volumine ſecundo* continentur:

1. Excerpta ex Patrum Antverpienſium Actis Sanctorum nec non *Ioannis Mabillonii Actis Sanctorum* Ordinis Benedictini ad quorundam Sanctorum & Antiſtitum *Moguntinenſium* Hiſtoriam facientia. f. 1. ſeq.
2. *Anonymi* de Cæde *Arnoldi* Archi-Epiſcopi *Moguntini* Narratio, e vernaculo in latinam linguam conuerſa f. 80.
3. *Conradi* ſiue potius Chriſtiani II. Archi - Epiſcopi Moguntini Chronicon Rerum Moguntiacarum, ab an. 1142. ad an. 1251. cum Notis Helwichii f. 97.
4. *Georgii Helwichii* Moguntia deuicta, ſiue de Diſſidio Moguntinenſi quod fuit inter duos Archi-Epiſcopos *Dietherum* Iſenburgium, & *Adolfum* Naſſouium, de Archi - Epiſcopatu contendentes Narratio f. 134.

5. *Iacobi*

5. *Iacobi Manlii* Hiſtoria collatæ Cardinalitiæ dignitatis in Albertum Moguntinum f.
6. *Georgii Helwichii* Elenchus Nobilitatis Moguntinæ, h. e. omnium Prælatorum ac Canonicorum Eccleſiæ Moguntinæ Metropolitanæ a primordio ipſius ad an. 1623. breuis enumeratio f. 207.
7. Syllabus *Prælatorum* ac *Canonicorum* Eccleſiæ Moguntinæ Metropolitanæ plenior & accuratior. f. 270.
8. Elenchus *Suffraganeorum* Moguntinenſium, ſiue Pontificii muneris in Partibus Rheni Diœceſeos Moguntinæ Vicariorum f. 421.
9. Chronica Eccleſiarum *Collegiatarum* quæ Moguntiæ ſunt, recens concinnata. f. 459.
10. *Georgii Helwichii* Chronicon Monaſterii, iam vero Collegiatæ Equeſtris ad S. Albanum f. 717.
11. *Ioannis Antonii Wiclichii*, Catalogus Abbatum Monaſterii Diui Iacobi in monte ſpecioſo f. 803.
12. Breues Diſſertationes de origine, fatis, ſtatuque variorum *Cœnobiorum*, & Parthenonum extra & intra Mœnia Moguntina f. 831.
13. Additiones ad *Helwichii* de Diſſidio Moguntino libellum, & eiusdem Elenchum, iamque memoratos Catalogos f. 883. ſeq.

Volumine Tertio, ſeu, vti inſcribitur: *Scriptorum Hiſtoriæ Moguntinenſi cum maxime inſeruientium* Tomo Nouo, eodem *Georgio Chriſtiano Ioannis* curante, *Francofurti ad Mœnum* 1727. *f.* edito, continentur:

1. *Georgii Helwichii* Antiquitates Cœnobii *Laurishamenſis* f. 1.
2. *Ioannis Mauricii Gudeni* Hiſtoria *Erfurtenſis* f. 123.
3. *Ioannis Andreæ Schmidii* de Conciliis *Moguntinis* Diſſertatio f. 281.
4. *Ioannis Huttichii* Collectanea Antiquitatum in Vrbe atque Agro *Moguntino* repertarum, f. 315.
5. *Monumenta Sepulcralia*. Anno 1714. Moguntiæ eruta, cum Scholiis *Caroli Guſtaui Heræi*, f. 345.
6. *Wilhelmi Erneſti Tenzelii*, *Moguntinenſium* moduli maioris, aliorumque cum veterum, tum recentiorum *Numorum* breuis Deſignatio, f. 355.

7. *Nicolai*

7. *Nicolai Seelenderi*, Sylloge Bracteatorum *Moguntinenſium*, f. 372.
8. *Caroli Guſtaui Herai*, Series Archi-Epiſcoporum *Moguntinenſium*, monimentis numismatum Cæſarianorum poſteris ſeruata, f. 389.
9. *Theodorici Greſemundi* Hiſtoria & Carmen de S. Cruce prope Moguntiam violatá f. 393.
10. *Ioannis Arnoldi Bergellani*, de Chalcographiæ inventione Poema Encomiaſticum, f. 421.
11. S. Sedis *Moguntinæ* Collegiique Metropolitani Facies, ſub initium Anni 1568. ex *Aegidio Periandro*. f. 441.
12. *Georgii Chriſtiani Ioannis* de Patriciorum veterum Moguntinenſium Familiis, diſcrimine, iuribus, contentionibus, fatis Commentariolum, f. 449.

§. XLIX.

Multa cura feſtinoque apparatu, de omni Hiſtoria Germanica non leuiter meritus illuſtris Vir IOANNES PETRVS de LVDEWIG, Regalis Curiæ & Regiminis Magdeburgici tum Conſiliarius Iurium & Hiſtoriarum Profeſſor in Academia Halenſi ac Archiuarius Tabularii Magdeburgici *Scriptores Rerum Episcopatus Bambergenſis*, aliquot, cum multi lateant, cuius cauſſas cultiſſima Præfatione aperuit, e tenebris eruit, ipſeque de editis his laudata Præfatione iudicium tulit, ſunt autem ſequentes:

1. *Martini Hoffmanni* Annales *Bambergenſis* Epiſcopatus ab origine ad An. 1440.
2. *Iacobi Gretſeri*, Diui Bambergenſes, Ingolſtadii primum 1611. 4. editi, cui inſunt vitæ Henrici S. Imp. Kunigundæ Imperatricis.
3. *Andreæ* Abbatis Bambergenſis, de vita S. Ottonis Libri IV. cum Gretſerianis collati atque illuſtrati obſeruationibus Valerii Iaſchii.
4. *Martini Hoffmanni*, Vrbs Bamberga & Abbates Cœnobii Benedictinorum S. Michaelis ſupra montem, verſibus elegiacis.

5. *Inſi*

5. *Iuſti Veracii* Libellus conſuetudinum Bambergenſis Principatus.
6. *Andreæ Goldmeyeri*, Mathematici, Deſcriptio Bambergæ Hiſtorica, Aſtrologica.
7. *Ioannis Petri Ludewig* Bambergenſium Epiſcoporum nouiſſimi Seculi Continuatio ab Anno 1600. ad an. 1718. cum Annotationibus.
8. Diplomatum *Bambergenſium* Codicillus adpendix.

De ſingulis curate iudicauit, illuſtris Editor, fata ſcriptorum libellorumque expoſuit, atque vſum eorundem in ſingulari & omni Germaniæ hiſtoria ac iurisprudentia, vti ſolet, eleganter commonſtrauit, indicemque adiici curauit. De addito huic, vt iuſtum Volumen fieret, *altero Tomo*, inter *Collectiones vniuerſales Rerum Germanicarum*, ſupra iam expoſui.

§. L.

Paucis ante annis idem Vir ſummus, vrgente laudabile inſtitutum *Thoma Fritſchio* acris iudicii bibliopola, ediderat Scriptores Rerum Epiſcopatus Wirzburgenſis, vernaculo maxime idiomate exaratos, ſub titulo: *Geſchicht-Schreiber von dem Biſchoffthum Wirtzburg, Francofurti 1713. f.* præmiſſa bonæ frugis pleniſſima præfatione, qua expoſuit de inſignibus emolumentis, quæ patriæ hiſtoriæ & maxime prudentiæ Iurispublici ſingularium Prouinciarum præbent, huiuscemodi Scriptores. Præfixa alias, eleganter curateque germanico idiomate ſcripta atque ex ipſis fontibus cum iudicio petita *Præparatio* ſiue *Introductio* ad *Hiſtoriam ſpecialem Franciæ Orientalis*, qua, cum curatior expoſitio Geographiæ veteris & ex parte mediæ Germaniæ noſtræ, variarumque Gentium eius migrationum, tum ſuccincta rerum Populi Francorum narratio, ad ea tempora vsque, quo in Ger-

in Germaniæ Regno ſingularis prouincia, quæ Orientalis Franciæ nomen accepit fuit exorta, continetur, cuius auctorem eruditiſſimum Virum *Ioannem Dauidem Kœlerum* Profeſſorem Altorfinum Hiſtoricum faciunt, inde ordine ſequuntur:

1. *Iohannis Mülleri* Inueſtigatio, de origine & Francorum & Epiſcopatus Wirzburgici, germanice f. 353.359.
2. *Laurentii Frieſe*, Conſiliarii & Secretarii Wirzburgici, Hiſtoria Epiſcoporum Wirzburgenſium, itidem germanico idiomate f. 373.
3. *Ioannis Reinhardi*, Excerpta Chronici Wirzburgici Laurentii Friſei, f. 866. germanice.
4. *Anonymi* Continuatores Hiſtoriæ Epiſcoporum Wirzburgenſium ab an. 1546. ad a. 1712. f. 935.
5. *Caſparis Bruſchii* Catalogus & Vitæ Epiſcoporum Wirzburgenſium, germanice. f. 951.
6. *Nicolai Serarii*, ad Vitam *S. Kiliani*, auctore anonymo, ſcriptam, Notæ & Animaduerſiones, latine f. 966.
7. *Ioannis Trithemii* Hiſtoria Cœnobii Wirzburgenſis, ad *S. Iacobum*, latine f. 993.
8. *Idem* de origine Francorum, f. 1011.
9. *Anonymi* Chronicon *Wirzburgenſe*, ex *Baluzii* Miſcellaneorum T. I. f. 1004.

Idem illuſtris Dominus de LVDEWIG ex inſigni illo, quem magnis ſumtibus comparauit, codicum manu & formis exſcriptorum adparatu, promiſit, *Scriptores Eichſtadenſes; Argentoratenſes; & Wormatienſes*, illorum nempe ſpem fecit in Præfatione ad *Bambergenſes* §. *VIII.* & *IX. p. 5.* iſtorum, in Præfatione ad *Reliquias MSCtorum* §. *XXXIX. p. 100.* horum in eodem Præfamine §. excitato annotatione XIX. *p. 100.* IOANNES quoque FRIDERICVS SCHANNAT, *Hiſtoriam Fuldenſem, Francofurti ad Mœnum 1729. f.* & *Hiſtoriam Epiſcopatus Wormatienſis, Francofurti 1734. f.* vtramque monumentis nondum editis & diplomatibus locupletem produxit, quæ ex parte huc faciunt.

§. LI.

§. LI.

Multum certe lucis & ornamenti communis patriæ hiſtoria accipit ex rebus *Auſtriacis*, ex quo in lucem producti *Scriptores Rerum Auſtriacarum veteres & genuini*, quos ex Auſtriæ vicinarumque Prouinciarum bibliothecis & tabulariis magno labore perluſtratis, aut primum publicos in vſus vindicauit, aut ex MSS. Codicibus auctiores & emendatiores fecit, & neceſſariis notis, obſeruationibus & animaduerſionibus illuſtrauit Summe venerabilis Domnus P. HIERONYMVS PEZIVS Auſtriacus Ipſenſis antiquiſſimi & exemti Monaſterii Mellicenſis in Auſtria inferiore profeſſus, qui cum Fratre celeberrimo BERNARDO Ordini S. Benedicti & Germaniæ ornamento eſt. *Tomus* horum *Primus* potiſſimum veteres & ſinceros Scriptores refert, qui res a prima gentis Auſtriacæ origine vsque ad Seculum XIV. in re publica & eccleſia præclare & ſancte geſtas, narrationes etiam genealogicas veterum Marchionum & Ducum Stirpis *Babenbergenſis* complectuntur, quibus acceſſerunt antiqua & originaria monumenta ex Libris MSS. depromta, quibus non ſolum Auſtriæ, ſed etiam adſitarum Prouinciarum hiſtoriæ antiquæ lux amplior accenditur & conciliatur, *Lipſiæ* 1721. *f.*

Offeruntur nempe Tomo *Primo*:

1. S. R. *Pezii* Editoris in hunc Tomum Diſſertationes Procemiales ſex, in quibus de variis & ad penitius cognoſcendam Hiſtoriam Auſtriacam neceſſariis capitibus, diſputatur.
2. Auctoris *incerti* breue Chronicon *Laureacenſium* & *Patauienſium* Archi-Epiſcoporum & Epiſcoporum f. 5. ad 8.
3. Anonymi *Poetæ* vetuſtiſſimi verſus de ordine Compromi-

prouincialium Pontificum, vbi & de primis Epiſcopis *Pataurienſibus* a f. 9. ad 10.

4. Indiculus peruetuſtus eorundem Antiſtitum *Patauienſium* a *Wiuilone* vsque ad *Conradum* S. Leopoldi Marchionis Auſtriæ F. f. 11.

5. Alius Indiculus perantiquus *eorundem* Epiſcoporum a *Wiuilone* vsque ad *Bernardum* a col. 12. ad 14.

6. *Bernardi* Norici Cœnobitæ Cremiſananenſis ſeu Crembsmunſtrenſis Chronicon de *Laureacenſibus & Patauienſibus* Pontificibus a f. 1297. ad 1310.

7. Catalogus recentior ſæpe dictorum *Laureacenſium & Patauienſium* Antiſtitum a Wiuilone vsque ad Erneſtum a f. 15. ad 20.

8. Auctoris *Anonymi* Vita *S. Maximiliani* Archi-Epiſcopi *Laureacenſis* & Martyris a f. 22. ad 34.

9. *Anonymi* vetuſtiſſimi Vita *S. Floriani* Martyris & Principis Officii a f. 36. ad 37.

10. Alia eiusdem *S. Floriani* vita, a quodam *incerti nominis* Canonico regulari, vt videtur, Sanct-Florianenſi conſcripta, a f. 39. ad 50. acceſſerunt veteres duo Hymni cum totidem collectis ſeu Orationibus de eodem Sancto a f. 51. ad 53.

11. Alia Vita eiusdem *S. Floriani* metrice compoſita ab Auctore anonymo ſed perantiquo a f. 53. ad 61. acceſſit Rhytmus peruetuſtus de Eodem a f. 61. ad 62.

12. Vita *S. Seuerini* Noricorum Apoſtoli, auctore *Eugipio* eiusdem Sancti diſcipulo a f. 64. ad 93.

13. Vita *S. Colomanni* Martyris & Tutelaris Auſtriæ Patroni ab *Erchenfrido*, tertio Abbate Mellicenſi ſcripta a f. 97. ad 104. Acceſſere veteres Hymni, Sequentiæ & Collectæ de eodem *Colomanno* a f. 104. ad 106.

14. Martyrium eiusdem *S. Colomanni* Sapphico Carmine a *Iohanne Stabio* editum & ab alio innominato Auctore continuatum, a f. 106. 109.

15. *Ferdinandi* Dapiferi Monachi Mellicenſis Vita B. *Gothalmi* Peregrini, a f. 110. ad 112.

16. Acta Beati *Altmanni* Epiſcopi *Patauienſis*, auctore Anonymo Cœnobita Gottwicenſi, a f. 115. ad 135.

17. Alia Acta eiusdem B. *Altmanni* auctore *Roberto* Abbate *Gottwicenſi* a f. 138. ad 163.

§. LI.

Multum certe lucis & ornam
patriæ hiſtoria accipit èx rebus A
in lucem producti *Scriptores Re*
veteres & genuini, quos ex A
Prouinciarum bibliothecis,
labore perluſtratis, aut p
vindicauit, aut ex MSS
emendatiores fecit, &
vationibus & animad
me venerabilis Dom
ZIVS Auſtriacus I
Monaſterii Mellic
feſſus, qui cum
DO Ordini S. B
eſt. *Tomus* h
ſinceros Scri
tis Auſtria
re publica
narratio
num &
tur, q
num
ſolu
ru
cr

ecrologi
24.
anni ex I. Præpoſ
an. Reg. S. Auguſtini
ctore anonymo Canonic
coburgenſi a f. 497. ad 518.
ronicon *Zwetlenſe* vetuſtius, a
075. ad 1129. a f. 520. ad 523.
tum Hiſtoricum Anonymi *Zwetlenſi*
bus Monaſterii Zwetlenſis Ord. Ciſte
525.

28. Chronicon *Zwetlenſe* recentius, ab
que ad Annum eiusdem 1349. a f. 52
ceſſerunt Additamenta ad prædictum
An. 1349. ad 1457. a f. 542. ad 546.

29. Auctoris *incerti* Chronicon *Auſtria*
primo ætæ Chriſtianæ ad 1189. a f. 5

30. Auctoris *anonymi* Narratio hiſtoric
Lotharii Ducis Saxoniæ in Imperatore

A. C. 1125. habita, vbi de *S. Leopoldo* ...chione, delatam ſibi Imperii dignitatem ...570. ad 573.

...*nymi* Narratio Genealogica poſterorum ...74. ad 576.

...Oratio de *S. Leopoldo Auſtriæ* Mar... ...592.

...*Paunis* de Padua Summarium ...*di* a f. 593. ad 672.

...*Leopoldi* a f. 673. ad 678.

...ſeu Orationes, Sequen... ...2.

...n *Auſtriacum*, res a ... Ducibus Stirpis ...*ſum* I. Impera...

...anenſis Chronicon ... origine vsque ad An. ...690. ad f. 696.

...alterii *B. Mariæ* virginis, vulgo ...æ Auſtriæ, a f. 699. ad 704.

...ſeu *Vatzonis*, Conſulis Viennenſis Chro... ...*Auſtriacum* a primo nati Seruatoris anno vsque ...301. inde a *Nicolao Viſchel* Cœnobita San-Cru...cenſi vsque ad An. 1310. continuatum, denique ab Anonymo quodam ad An. 1455. productum, a f. 727. ad 738.

39. Hiſtoria Inuentionis SS. Reliquiarum duorum Anonymorum Sanctorum apud Sanctum Hippolytum, Auſtriæ Inferioris vrbem, vulgo *Sanct-Pælten* a f. 744. ad 750.

40. Anonymi *Leobienſis* Chronicon Libris Sex comprehenſum a Chriſto nato, vsque ad An. 1343. a f. 756. ad 966. acceſſit breuis Continuatio ab An. 1345. ad 1347. a f. 967. ad 972.

41. Anonymi, Cœnobitæ *Zwetlenſis* Chronica *Auſtriæ* ab A. C. 928. ad an. 1386. a. f. 974. ad 1001.

42. Anonymi Scriptoris Narratio de Prœlio *Emphingenſi* inter *Fridericum Pulchrum & Ludouicum Bauarum* Impp. an. C. 1322. habito, a f. 1002. ad 1003.

43. Tabulæ *Clauſtro-Neoburgenſes* de primis *Auſtriæ* Marchio-

Marchionibus & Ducibus *Stirpis Babenbergenſis* eorumque Coniugibus & liberis, auctoribus, *Ladiſlao Sunthaimio & Iacobo* Præpoſito *Clauſtro-Neoburgenſi* a. f. 1005. ad 1044.

44. *Matthæi* cuiusdam, vel *Gregorii Hagenii* Germanicum *Auſtriæ* Chronicon, a condito Mundo vsque ad Ann. C. 1398. a f. 1052. ad 1158.

45. Appendix ad Chronicon proxime præcedens ab Anno C. 1365. ad 1493. a f. 1160. ad 1166.

46. *Viti Arenpeckii* Presbyteri Secularis Chronicon *Auſtriacum*, a primordiis Gentis *Auſtriacæ*, vsque ad tempora Friderici Imp. III. a. f. 1174. ad 1295.

Tomo vero *Secundo*, qui *Lipſiæ* 1725. *f.* prodiit, comparent:

1. Vita Beati *Adalberonis* Epiſcopi *Herbipolenſis* & Fundatoris Cœnobii *Lambacenſis*, Ord. S. Bened. in Auſtria ſuperiori, auctore anonymo Benedictino *Lambacenſi*, a f. 1. vsque 17.
2. Miraculorum B. *Adalberonis* Epiſcopi *Herbipolenſis* libellus, f. 17. ad 39.
3. *Eiusd.* B. *Adalberonis* Vita metrica, a f. 39. ad 43.
4. Bulla *Alexandri* Papæ *III.* Monaſterio *Lambacenſi* conceſſa, a f. 43. ad 45.
5. Catalogus Abbatum *Lambacenſium* ab *Ekkeberto* vsque ad Conradum, qui ſub Ann. 1289. eidem loco præfuit a f. 45. ad 51.
6. Catalogus Abbatum *Cremiſanenſium*, auctore *Bernhardo Norico* eiusdem loci Cœnobita, a f. 51. ad 63.
7. *Eiusd. Bernhardi Norici* Chronicon *Bauariæ* f. 63. ad 73.
8. Auctoris *incerti* Chronicon *Bauaricum* a f. 73. ad 81.
9. Vita B. *Berthold*. Abbatis Cœnobii *Garſtenſis*, Ord. S. Benedicti in Auſtria ſuperiore, autore Anonymo Garſtenſi a f. 81. ad 130.
10. Epitaphia, Hymni, Orationes &c. de *B. Bertholdo* Abbate Garſtenſi a f. 136. ad 141.
11. Excerpta ex veteri Chronico *Garſtenſi* a f. 141. ad 147.
12. Chronicon Monaſterii *Admontenſis* anno I. æræ Chriſtianæ ad 1253. ab anonymo, vel Abbate vel Cœnobita

nobita loci eiusdem Anno 1205. conditum & continuatum a f. 147. ad 198.

13. Excerpta ex duobus peruetuſtis Necrologiis Admontenſibus a f. 198. ad 210.

14. Anonymi vetus Carmen de Cœnobii *Admontenſis* Abbatibus, f. 210.

15. Vita venerabilis *Wilbirgis* virginis, incluſæ San-Florianenſis Ord. Can. Reg. S. Aug. auctore *Eynwico* Præpoſito Sanflorianenſi, a f. 212. ad 276.

16. Vitæ eiusdem *VVilbirgis* Compendium, auctore anonymo Canonico San-Florianenſi f. 276.

17. Catalogus Abbatum *Gottwicenſium* ab Hermanno vsque ab Michaelem Herrlich, ſiue ab An. 1094. ad 1604. a f. 278. ad 287.

18. Anonymi Poema Germanicum vetus de Hiſtoria fundationis Parthenonis *S. Bernhardi* a f. 287. ad 301.

19. Hiſtoria Fundationis Monaſterii Seittenſtettenſis Ord. S. Benedicti in Auſtr. inf. auctore *Gundachero* eiusdem loci Abbate a f. 301. ad 319.

20. Catalogus Abbatum *Altenburgenſium*, a f. 319. ad 323.

21. Hiſtoria Fundationis *Collegii Hoſpitalenſis* ad Pirum Montem a f. 323. ad 328.

22. Catalogus Abbatum *Glunicenſium*, a f. 329. ad 334.

23. Hiſtoria Cartuſiæ *Maurbacenſis* auctore *Leopoldo Brennero* Priore Maurbacenſi, a f. 334. ad 370.

24. Chronicon *Alberti* Ducis Auſtriæ II. vulgo contracti, auctore Anonymo Carthuſiano *Gemnicenſi*, a f. 370. ad 382.

25. Fragmentum Hiſtoricum de quatuor *Albertis* Auſtriæ Ducibus a f. 382. ad 386.

26. Hiſtoria de particula Sanctæ Crucis *Mellicenſis*, auctore Anonymo Mellicenſi, a f. 386. ad 401.

27. Excerpta ex vetuſtiori Chronico Cœnobii Weichen-Stephanienſis Ord. S. Bened. in Bauaria f. 401. ad 407.

28. Excerpta ex Catalogo Romanorum Pontificum & Imperatorum Conradi Cœnobitæ *Schyrenſis* a f. 407. ad 415.

29. Chronicon Ludouici IV. Imp. auctore Anonymo æquali f. 415. ad 425.
30. Breue Chronicon Bauaricum ab An. 1412. ad 1454. f. 425.
31. Chronicon *Salisburgenſe* a *S. Rudberto* vsque ad Annum C. 1495. auctore Anonymo S. Petrenſi Cœnobita a f. 427. ad 445.
32. Itinerarium Patris *VVolffgangi* de *Styra* Benedictini *Mellicenſis* ab An. 1414. ad 1485. a f. 445. ad 457.
33. Breue Chronicon Monaſterii *Stamenſis* in Tiroli auctore Anonymo eiusdem loci Cœnobita f. 457. ad 461.
34. Anonymi *Mellicenſis* breue Chronicon *Auſtriæ* a f. 461. ad 467.
35. Anonymi *Rotenſis* breue Chronicon ab An. 1482. ad 1485. f. 467.
36. Anonymi *Tegernſeenſis* breue Chronicon *Auſtriæ* f. 469.
37. Necrologium Patrum Minorum Conuentualium *Viennenſium* f. 471. ad 519.
38. Statuta Synodi *San-Hippolytenſis* in Auſtria An. 1274. a f. 519. ad 533.
39. Anonymi Auctoris breuis Narratio de nefanda Hæreſi Adamitica in variis *Auſtriæ* locis Seculo XIV. graſſante a f. 533. ad 537.
40. Excerpta ex Chronico vniuerſali *Iohannis Enikeli* a f. 537. ad 547.
41. Anonymi *Viennenſis* breue Chronicon *Auſtriacum* ab Anno 1402. ad 1443. a f. 547. ad 551.
42. Narratio *Captiuitatis* Maximiliani I. Imp. apud *Brugenſes* a f. 551. vsque 555.
43. Fragmentum hiſtoricum de *Blanca* altera Maximiliani I. Imp. Coniuge f. 555.
44. Inſtrumentum Compoſitionis inter *Fridericum* Imp. *III.* & *Vngaros* ac Auſtriacos initæ Anno 1453. a f. 557. ad 561.
45. Ordinatio Ingreſſus Friderici Imp. III. in vrbem Romam, a f. 561. ad 569.
46. Hiſtoria Deſponſationis & Coronationis *Friderici III.* Imp. & *Eleonoræ* ipſius Coniugis, auctore *Nicolao Lanckmanno* de *Valckenſtein*, f. 607.

47. De-

47. Deſcriptio aduentus Friderici III. Imp. ad *Paulum* Papam *II.* auctore *Auguſtino Patricio*, Senenſi, f. 609. ad 623.

48. Diploma Eleonoræ Auguſtæ, *Nicolao Lanckmanno* de *Valckenſtein* datum, f. 607.

49. Senatorium ſiue Dialogus Hiſtoricus *Martini* Abbatis Scotorum Viennæ Auſtriæ, a f. 623. ad 675.

50. Anonymi æqualis Hiſtoria de morte & euentibus felicis recordationis quondam *Alberti* Romanorum, Vngariæ, Bohemiæ Regis, nec non *Auſtriæ* &c. Ducis f. 675. ad 679.

51. *Anonymi* Synchroni Leſſus in obitum *Ladislai* Poſtumi a f. 679. ad 682.

52. *Thomæ Ebendorfferi* de *Haſelbach* Chronicon *Auſtriacum* Libris V. comprehenſum, ab eiusdem gentis origine ad annum vsque 1463. a f. 682. ad 987.

53. Narratio de Diſſenſione Prouincialium *Auſtriæ* poſt obitum Maximiliani I. Imp. orta *Viennæ*, & quæ ſubſecuta ſunt Sereniſſimo Principe *Ferdinando* Auſtriæ prouincias moderante An. 1522. auctore anonymo coæuo f. 987. ad 1005.

54. Chronicon *Bohemiæ* ab eius gentis origine vsque ad tempora Caroli IV. Imp. autore *Neplachone*, Opatouicenſis in Bohemia Monaſterii Abbate Ord. S. Bened. a f. 1005. ad 1041.

55. *Chriſtophori Hoffmanni*, Benedictini Emmeramenſis Ratisbonæ Chronicon *Bohemiæ*, a Gentis Bohemicæ primordiis vsque ad An. C. 1320. perductum, a f. 1041. ad 1112.

57. *Anonymi* breue Chronicon *Bohemiæ* a f. 1112. ad 1115.

§. LII.

Auſtriacis merito iungimus quos collegit & adornauit FRIDERICVS WILHELMVS A SOMMERSBERG, Eques Sileſius, *Sileſiacarum Rerum Scriptores aliquot adhuc ineditos, Lipſiæ 1729. f.* acceſſerunt Codicis *Sileſiæ* Diplomatici Specimen & Diplomatarium Bohemo-Sileſiacum, quibus

hiſtoria ab origine gentis vsque ad Imperium Caroli VI. illuſtratur, inſertæ binæ *Diſſertationes* meritiſſimi Editoris, quarum prior Hiſtoriæ *Sileſiacæ* Diplomaticæ Specimen, altera Hiſtoriam Genealogicam Ducum Sileſiæ ſiſtit.

Tomo hoc habentur:

I. *Ioannis* Chronica *Polonorum*, an. 1359. confecta ex MSCto f. 1.

II. *Anonymi* Chronica Principum *Poloniæ* cum eorum geſtis, ſub finem Sec. XIV. ſcripta ex MSCto f. 13.

III. *Sigismundi Roſitzii* Chronica & Numerus Epiſcoporum *Wratislauienſium* ex MSCto f. 64.

IV. *Danielis Rapoldi* ICti, Hiſtoria de illuſtriſſimo *Sileſiæ* Ducatu, imperante Ferdinando I. Imp. circa An. 1560. confecta ex MSCto, f. 98.

V. Excerpta ex *Nicolai Henelii* ab *Hennenfeld* Chronico Ducatus *Monſterbergenſis* & Territorii *Francoſteinenſis* notis & obſeruationibus neceſſariis aucta f. 114.

VI. *Friderici Wilhelmi Sommeri de Sommersberg*, Diſſertatio hiſtorica, quæ res vniuerſæ *Sileſiæ* & Ducatuum ſingulorum vices ac fata, Diplomatica fide ad noſtram vsque ætatem illuſtrat, f. 256.

VII. *Eiusd.* Diſſertatio Genealogica, quæ VII. Tabulis Genealogicis ex Monumentis fide dignis ſuperioris & inferioris *Sileſiæ* Duces, a Piaſto Duce Poloniæ & Przemislao III. Ottocaro Rege Bohemiæ oriundos, ab initio Seculi XII. ad finem vsque XVII. ſiſtit f. 297.

VIII. *Nathanaelis Tileſii a Tilenaw* Tabula Genealogica Gentis *Kurtzbachiorum*, Wratislauiæ alias edita ad Genealogicam Tab. II.

IX. *Danielis Zepken* Gynæceum Sileſiacum *Ligio Bregenſe* f. 481.

X. Eiusd. *Aſtrania* Connubiorum vinculo fato quaſi connexa pluries cum priſcis Sileſiæ Ducibus Domus *Ligio Bregenſis* f. 426.

XI. *Iohannis Schrammii*, Lignicenſis Cancellarii, Genea-

nealogia Ducum Sileſiæ *Lignicenſium*, *Bregenſium & Goldbergenſium*, f. 645.

XII. *Eleaſari Tiliſchii* kurtze Verzeichnis, Bericht und Auszug von dem Stammling und Ankunfft der Herzoge zu *Teſchen* und *Gros-Glogaw* f. 723.

XIII. Tabula vetus Monaſterii ad *S. Claram* Wratislau. vsque huc inedita f. 745.

XIV. Codicis *Sileſiæ* Diplomatici Specimen. f. 773.

XV. Diplomatarium *Bohemo-Sileſiacum* ſiue Diplomata CCVIII. *Bohemiæ*, *Morauiæ & Sileſiæ* res illuſtrantia & confirmantia f. 917.

Altero autem, qui *Lipſiæ* 1730. *f.* prodiit, exhibentur:

1. Chronici *Sileſiæ* vetuſtiſſimum Fragmentum, f. 1.
2. *Boguphali* II. Epiſcopi *Poznanienſis* Chronicon *Poloniæ*, cum Continuatione *Paskonis* Cuſtodis Poſnanienſis f. 18.
3. *Anonymi* Archi Diaconi *Gneznenſis* breuior Chronica *Craconiæ* f. 78.
4. Vita *Thomæ I.* Epiſcopi *Wratislauienſis* ex variis teſtimoniis Epiſcopi, Capituli & Abbatis S. Vincentii congeſta, f. 155.
5. *Ioannis Lonini* ſiue *Dlugoſſi*, Epiſcoporum *Smogorzouienſis & Pizinenſis*, quæ nunc *VVratislauienſis* Eccleſiarum Hiſtoriæ & Acta f. 158.
6. Annales *VVratislauienſes* ab An. 1149. ad an. 1490. f. 172.
7. *Anonymi*, Vitæ Epiſcoporum Eccleſiæ quæ olim *Smogrouienſis*, deinde *Rytzinenſis*, mutato loco & nomine *VVratislauienſis* appellatur ab An. 965. ad An. 1539. f. 177.
8. *Nicolai Henelii* ab *Hennenfeld* Annales *Sileſiæ* ab origine Gentis ad obitum vsque Rudolphi II. Imp. cum obſeruationibus f. 197.
9. Tabulæ Genealogicæ Sereniſſimæ Gentis *Lotharingicæ*; *Liehtenſteinenſis* ac *Lobkowiziæ & Aursbergicæ* Familiarum, f. 485.
10. Statuta Ciuitatis *Suidnicenſis* App. f. 73.
11. Mantiſſa Diplomatum, f. 76.

Tertio denique Tomo *Lipſiæ* 1732. *f.* edito leguntur:

1. *Nicolai Henelii* Vitæ Epiſcoporum *VVratiſlavienſium.*
2. Diplomatarii Bohemo-Sileſiaci Continuatio.
3. Illuſtriſſimarum, quibus liberæ Sileſiæ Dynaſtiæ parent Familiarum Tabulæ Genealogicæ.
4. Hiſtoriæ Genealogicæ Ducum Piaſtorum Supplementum.

§. LIII.

Huc quoque pertinent *Scriptores Rerum Luſaticarum antiqui & recentiores*, ſeu opus in quo Luſaticæ gentis Origines, res geſtæ, temporum vices, & alia ad Slauicarum Luſaticarum & vicinarum Gentium antiquitates & hiſtoriam facientia monumenta recenſentur, quidam nunc primum ex Manuſcriptis eruti, ex Bibliotheca *Senatus Zittauienſis* editi, quos Præfatione doctiſſimaque in Scriptores Introductione ornauit illuſtris Vir CHRISTIANVS GODOFREDVS HOFFMANNVS Profeſſor tum Lipſienſis, iam vero Ordinis Iuridici primus in Academia Viadrina celeberrimus, *Lipſiæ & Budiſſæ* 1719. *f.* atque in *Quatuor Tomos*, vno Volumine diſtinxit.

Tomi *Primi* Parte *Priori* habentur:

1. Vita *Viperti* Comitis *Groicenſis & Luſatiæ* Marchionis auctore Monacho *Pegauienſi*, f. 1.
2. *Ioannis Garzonis* Bononienſis, de Bellis *Friderici Admorſi*, ſeu de rebus *Saxoniæ*, *Libonotriæ*, *Miſniæ & Luſatiæ* Libri Duo, f. 29.
3. *Caſparis Peuceri* Idyllium, Patria, quod repetit Hiſtoriam eius regionis, quæ olim dicta Prouincia *Nuſana*, nunc Hexapolis & *Luſatia* Superior vocatur, f. 54.
4. *Chriſtophori Manlii* Commentariorum Rerum *Luſaticarum* Deigma, f. 73. 98.

5. *Eiusd.*

5. *Eiusd.* Commentariorum Rerum *Luſaticarum* Libri VII. f. 127.

Tomi *Primi* Parte Secunda:

1. *Martini Mylii* Annales *Gorlicenſes* f. 2. 49.
2. *Ioachimi Meiſteri* Vrbis *Gorlicenſis* Deſcriptio f. 94. 101.
3. *Abrahami Gaſtii* Annalium *Gorlicenſium* breuis Deductio, f. 101. 114.
4. *Bartholomai Andreade* Sacrum Saluatoris noſtri Cenotaphium, prout illud a *Georgio Emerico* Conſule quondam Gorlicenſe, Hieroſolymis luſtratum, ad Prototypon ſtudioſiſſime effigiatum atque *Gorlicii* eiusdem cura & impenſis excitatum f. 114. 126.
5. *Melchioris Gerlachii* Oratio & elegia de horrendo quingentarum ædium vrbis *Zitta* 7. Iunii An. 1608. incendio f. 126. 146.
6. Excerpta ex Epitome Hiſtoriæ *Roſenthalenſis a Iacobo Ticino* conſcripta f. 147.
7. *Chriſtiani Gottlob Pitſchmanni* Memoriæ Gersdorfſiorum Familiæ f. 154.

Tomo Secundo extant:

1. *Auguſti Adolphi* ab Haugwitz Prodromus *Luſaticus* f. 1. 22.
2. *Abrahami Frenzelii* Luſatiæ vtriusque Nomenclator f. 23. 63.
3. *Ioannis Petri Ludouici* Diſſertationes Hiſtoricæ Tres de Idolis *Slauorum* f. 63. 84.
4. *Abrahami Frenzelii* Commentarius Philologico-Hiſtoricus de Diis *Soraborum* aliorumque *Slauorum* f. 83. 236.
5. *Georgii Krugeri* Diſputatio Hiſtorica de *Serbis* Venedorum Natione, vulgo dictis die *Wenden* f. 237.
6. *Ioa. Bartholomai Becmanni* Diſputatio Chorographica de *Luſatia* f. 243.
7. *Caſparis Sagittarii* Hiſtoria *Luſatica* f. 249.
8. *Conradi Samuelis Schurzfleiſchii* Diſſertatio de Luſatia f. 265.
9. *Michaelis Henrici Griebneri* Programmata duo, quorum

rum primum de Iure Ciuitatis Germanicæ *Luſatiæ* competente; alterum de Marchione *Gerone* f. 273.

10. *Adami Erdmanni Miri* Oratio de rebus Luſatorum f. 280.

11. *Ioannis Georgii Kunſchki* Diſſertationes Hiſtoricæ de Luſatia f. 293.

12. *Samuelis Groſſeri* Diſſertatio de Bullis Imperatorum aureis in primis iis quæ in Gorlicenſi adſeruantur Curia f. 320.

13. *Petri Ianichii* Conſpectus *Luſatiæ* Literatæ, ſeu Eruditorum, qui nati ſunt in Luſatia inferiore f. 326.

14. *Chriſtophori Staudii* Parnaſſus Gorliciorum f. 354.

15. *Chriſtiani Weiſii* Oratio ſecularis de ortu & progreſſu Scholarum per Luſatiam Superiorem f. 368.

16. *Chriſtiani Funccii* de Cœnobii Gymnaſiique *Gorlicenſis* ortu & progreſſu f. 379.

Tomus Tertius, quædam de Iuribus Prouincialibus refert:

I. *Ioannis Petri Ludewig* Differentias Iuris Feudalis communis & Luſatici f. 3.

II. *Eiuſd.* Differentias Iuris Communis & *Luſatici* in Legitima atque Dote f. 38.

III. *Samuelis Strykii* Diſſertationem de Feudis *Luſatiæ* Superioris f. 54.

IV. *Chriſtophori Dobndorffii* Diſſ. de Iuriſdictione Eccleſiaſtica Luſatica f.

V. *Ioannis Balthaſaris Wernheri* Diſſ. de Iure circa Honores Senatorios Senatibus in genere ſpeciatimque Hexapolitanis competente f. 98.

VI. *Chriſtiani Wilduogelii* Collationem Statutorum *Budiſſinenſium* cum Iure Ciuili & Saxonico communi f. 116.

VII. *Henrici Bodini* Differentias Iuris Statutarii *Zittavienſis* a Iure Ciuili f. 116.

VIII. *Godofredi Nicolai Schleenſtein* Conſenſus Succeſſionis ab inteſtato inclytæ Reipublicæ *Zittauienſis* cum Iure Ciuili & Saxonico f. 160.

IX. *Andreæ Mylii* de Morgengabe *Zittauienſi*, f. 174.

X. *Ioa. Chriſtophori Schacheri* Diſſ. de hominibus glebæ adſcriptis *Luſatiæ* Superioris f. 184.

Tomo vero *Quarto*, Scriptores Rerum Germanicarum extant, qui hinc inde mentionem tantum Rerum Luſaticarum faciunt, nimirum:

1. Chronicon *Montis Sereni* ſiue *Lauterbergenſe* f. 31. 106.
2. Liber de Fundatione Monaſterii *Gozecenſis* f. 106.
3. Libellus de Fundatione Cœnobii *Bigaugienſis* f. 118.
4. Fundationes quorundam *Germaniæ Monaſteriorum* collectæ quondam per Monachum Benedictinum f. 128. 137.
5. Slesia Bresla ſeu totius *Sileſiæ* & deinde vrbis *VVratislauienſis* poetica Deſcriptio f. 137.
6. Excerpta ex *Andreæ Hoppenrodii* Annalibus *Gernrodenſibus* f. 144. 155.
7. *Caſparis Henrici Graunii* Dalemincia Slauorum f. 155. 167.
8. Appendix Diplomatum atque Documentorum f. 168. 222.

§. LIV.

Conſulendi a cultore hiſtoriæ Germanicæ ſubinde *Bohemiæ* Hiſtorici, qua de re gratiæ habendæ MARQVARDO FREHERO, qui *Rerum Bohemicarum Antiquos Scriptores aliquot inſignes partim hactenus incognitos*, vno Volumine congeſtos, cum Indicibus Rerum & Verborum, ac breui Gloſſario præmiſſo, *Hanouiæ 1602. f. typis Wecbelianis* apud Claudium Marnium & hæredes Ioannis Aubrii, edidit, qui gentis originem & progreſſum, variasque regni vices, & Regum aliquot vitam resque geſtas, Huſſitarum denique ſectæ hiſtoriam, & hæc inter permulta ad res Germanas, literis tradiderunt. Sunt autem hi Auctores:

1. *Coſmæ* Pragenſis Eccleſiæ Decani, Chronica *Bohemorum*, in qua gentis origo, & priſci Duces vsque ad

VVratis-

VVratislaum primum Regem creatum ſub *Henrico IV*. Imp. ad Annum 1086. f. 1.

2. *Incerti auctoris* de conuerſione *Boioariorum & Carenthanorum* ad fidem Chriſtianam, item de *Iuuauienſis* ſiue *Salisburgenſis* Eccleſiæ origine & Diœceſi Fragmentum peruetus ſcriptum circa Annum Domini 858. f. 15.

3. Chronica *Aulæ Regiæ*, Cœnobii eo nomine in Bohemia, de *Iohanne* Rege Bohemiæ, & ſub eo in Regno, nec non in *Germania* actis ab An. 1317. vsque ad Annum 1333. accuratam hiſtoriam continens. Sed opus mancum, cuius prima & tertia pars, media tantum ſuperſtite, deſideratur, f. 22.

4. *Caroli* Bohemiæ Regis & poſtea Imp. IV. de vita ſua Commentarius ab ipſo ſcriptus f. 86.

In *Eiusdem* obitum Sermo funebris per Iohannem II. Archi-Epiſcopum Pragenſem habitus f. 107.

5. De iure Electoratus in Romano Imperio Regibus *Bohemiæ* competente *Rudolfi & Caroli* Romanorum Regum, & *Ruperti* Palatini Senioris Atteſtationes f. 115.

6. *Aeneæ Syluii* Cardinalis Senenſis, poſtea Pii II. P. R. Hiſtoria *Bohemica*, ab origine gentis incipiens, omnesque per ordinem *Duces & Reges* deſignans, ſed ſub *Sigismundo* Imp. & *Huſſitarum* Secta potiſſimum ſe diffundens, vsque ad *Fridericum III*. Imp. Quo tempore hanc ſcripſerit vide in Pii II. Commentariis L. I. f. 29. f. 118.

Inſerta ſuis locis eiusdem *Aeneæ* Narratiuncula, quo modo Bohemi vocati productique ſunt ad Concilium *Baſileenſe*, & quid illic egerint. Item Petitiones Bohemorum poſtremo propoſitæ Anno 1438. menſe Nouembri, cum Reſponſionibus ad eas ordinatis. Item, Eiusdem *Aeneæ* Epiſcopi & legati Cæſarei, cum Thaboritis habita collatio.

7. *Iacobi Piccolominei* Cardinalis Papienſis, de *Huſſitis*, *& Georgio Podiebracio* Bohemiæ Rege, hiſtorica Narratio ex Commentariorum Libro VI. deſumta f. 206.

8. De *VValdenſium* doctrina & moribus, Liber, a Pontificio Doctore, *Reinerium* quidam putant, ſcripta Narratio f. 222.

9. Epi-

9. Epiſtola *Bohemorum & Morauorum* ad Chri[illegible] fideles Anno 1481. emiſſa f. 233.

10. Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſtola ad *Bohemos* ſcripta Anno 1451. biennio ante vrbem a Turcis expugnatam, f. 235.

11. Confeſſio Fidei fratrum *VValdenſium* Regi *Vladislao* ad Hungariam miſſa. *Eorundem* Oratio & Excuſatio contra binas literas Doctoris *Auguſtini* datas ad Regem, f. 238.

Adhæret

12. *Iohannis Dubrauii* Olomuzenſis. Epiſcopi Hiſtoria Bohemica ab origine Gentis vsque ad Ferdinandi I. Imp. & Regis auſpicia, cum tabulis Genealogicis & Annotationibus *Thomæ Iordani*, Medici.

§. LV.

Poſt recenſitas *maiores* illas rerum patriarum Scriptorum *Collectiones* & illæ indicandæ, quæ minori *quatuor* vel *octo pagellarum forma* prodiere. Enimuero, quem ſæpius iam laudauimus ſummus Vir GODEFRIDVS GVILIELMVS LEIBNITIVS Scriptores antiquos ad Germanicam cumprimis Hiſtoriam ſpectantes, nec typis tum exſcriptos, vt omnium vſui paterent, in certa volumina diſtributos, edere ſuſcepit. Quo animo dedit *Acceſſiones Hiſtoricas, quibus vtilia ſuperiorum temporum hiſtoriis illuſtrandis ſcripta monumentaque nondum hactenus, edita, inque iis Scriptores diu deſiderati continentur, Lipſiæ 1698.4.* quibus *quatuor* Auctores a viris doctis iam lecti & memorati, preloque dudum deſtinati, exhibentur:

1. *Chronographus Saxo*, ab illuſtri editore ita dictus, quia a nato Chriſto ad an. 1188. Saxonica præ ceteris tradit.

2. *Anonymi*, vel ex *Goldaſti* ſententia *Golſcheri*, *Geſta Treuirorum.*

3. *Ioannis Vitæ Durani Chronicon* ſuorum (vixiſſe autem Lu-

(qui Ludouico IV. & Carolo IV. AA. dicitur) & paulo ſuperiorum temporum, ad Rudolphum Habsburgicum.

4. *Anonymi* Chronicon vetus *Holſatiæ* ſ. Continuatio Chronici Slauorum *Helmoldi*.

Acceſſionum harum *Hiſtoricarum*, *Tomus II. Hanouera* 1698. 4. editus, refert *Alberici* Monachi trium Fontium Cœnobii Diœceſeos Leodienſis Ordinis Ciſtercienſis, *Chronicon* a Mundo Condito ad An. C. 1241. qui Tomus recenſetur Actis Erud. Lat. Anni 1696. p. 353. vbi p. 354. quædam in Præfatione per feſtinationem typographi transpoſita & omiſſa corriguntur & ſupplentur.

Eodem tempore, varios Scriptores hiſtoricos valde expetitos e tenebris ſordibusque produxit variasque Diſſertationes atque Notas a ſemetipſo contextas addidit CHRISTIANVS FRANCISCVS PAVLLINI *Rerum & Antiquitatum Germanicarum Syntagmate*, *Francofurti ad Mœnum* 1698. 4. quo continentur:

1. *Chriſtiani Franciſci Paullini*, Hiſtoria *Iſenacenſis*, variis documentis antea non viſis illuſtrata.

2. *Petri Viſſelbeccii* Chronicon *Huxarienſe* cum Continuatione *Gregorii VVittehenne* vsque ad a. 1498. cum Additionibus *M. Nic. Erbenii* & Notis *Paullini*.

3. *Ruſſonis VVatenſtedii* Canonici Hamelenſis, Chronicon *Mindenſe* cum Notis *Paullini*; *VVedechindi Duldorps* in Præſules *Mindenſes* Poëmata; *Alberti Fryſchmeds* de Polle in Effigies eorum Diſticha.

4. *Iacobi Reutelii*, Paſtoris Einbeccenſis, *Hilleshemia* in Epiſcopis ſuis repræſentata, cum Notis *Paullini*.

5. Acta & Facta Præſulum *Nuenburgenſium* ab An. 968. ad an. 1493.

6. *Cunradi Euermot* Presbyteri Razeburgici, Chronicon Epiſcoporum *Aldenborgenſium* in Wagria cum Notis.

7. *Chriſt. Franciſ. Paullini*, Chronicon Cœnobii Virginum *Ostbergenſis* ad Netham Congregationis Ciſtercienſis nunc in *Valle* Dei. It. *Henrici Swartii* minutum Chronicon *eiusdem* Monaſterii.

8. *Eiusd.* Chronicon Congregationis *Badeslebirnſis Marienbeck* dictæ Ordinis Auguſtiniani, Diœceſeos Halberſtad.

10. *Io-*

10. *Ioannis Cramer* Parua Chronica Monaſterii *S. Petri in Monte Crucis* ad Werram Ordinis Benedictini.
11. *VVerneri Hackii* de *Comitibus Templimontanis* ſ. Kirchbergenſibus in Thuringia Chronica.
12. *Anonymi Monachi* Annales *Corbeienſes* a prima fundatione ad an. 1471.
13. *Fr. Cornelii* Breuiarium Fuldenſe, in quo omnium Archimandritarum ortus, potiora facta & obitus vsque ad an. 1479. narrantur.
14. *Chriſt. Fr. Paullini* Diſquiſitio de *VValone* Abbate *Corbeienſi* XV. ab Henrico II. Imp. officio priuato a. 1065.
15. Decretum *Synodi Moguntinæ* ſub Luitberto Archi-Epiſcopo A. 888. in qua Iura & Immunitates *Corbeienſium & Herefordenſium* confirmantur.
16. *Chr. Fr. Paullini* Exercitatio de *Aduocatis Monaſticis*, emendata & aucta.
17. *Eiusd.* de *Pagis* inprimis *antiquæ Saxoniæ*.
18. *Chriſtophori Elſchlebii* de *Brunsburgo* Carmen, ad *VVicholdum* Corbeienſem a. 1152.

Singula hæc opuſcula laborioſis *Paullini* notis illuſtrata, ad Germaniam quidem Sacram potiſſimum faciunt, dant tamen quandoque & ſcintillam lumini Ciuili. Multæ quoque gratiæ habendæ ſunt celeberrimis Ordinum religioſorum Viris, qui ex Archiuorum ſuorum & Chartulariorum ſcriniis, laudabili induſtria, fructuoſa patriæ monimenta producunt, quorum in numero eſt RAIMVNDVS DVELLIVS, Reg. S. Auguſtini Canonicus & Bibliothecarius Sand Hippolytenſis, qui *Miſcellaneorum, quæ ex Codicibus MSS.* collegit *Libros II.* dedit, Prior, *Auguſtæ Vindelicorum & Græcii 1723. 4.* Alter, *ibid. 1724. 4.* editi. Exſtant Tomo Primo:

1. Fr. *Arnonis* Scutum Canonicorum Regularium.
2. Chronicon breue *VValdhuſanum*.
3. M. *Pauli* Presbyteri Summa de pœnitentia.
4. Antiqua *Statuta* Canonicorum Regularium metrice cum gloſſulis.

5. Charta Fundationis Collegii *Ardacenſis*.
6. *Statuta* Collegii *Ardacenſis*, & Confirmationes eorum.
7. *Petri* de *Aluarotis* Oratio coram *Ruperto* Romanorum Rege An. 1401. habita.
8. Duæ Collationes *Matthæi* de *Cracovia*, quas 1403. habuit coram Papa pro *Coronatione Ruperti* R. R.
9. Charta Fundationis Monaſterii B. Virginis in *Tirnſtain*.
10. Enchiridion Rerum memorabilium Canoniæ *Tirnſtainenſis* collectum ſtudio *Honorii Arthoffer* Præpoſiti in Tirnſtain. An. D. 1676.
11. Necrologium *Tirnſtainenſe*.
12. Conſtitutiones *Sororum pœnitentium* S. Mariæ Magdalenæ.
13. Conſtitutiones Sororum S. Mariæ Magdalenæ.
14. Charta Reformationis Monaſterii *S. Mariæ Magdalenæ*, quod erat Viennæ ante Portam Scotenſem.
15. *Stephani* Præpoſiti ad S. Dorotheam Reſponſio ad Epiſtolam ſcrupuloſi.
16. Copia Inſtrumenti Domus *Sleſitarum* Viennæ.
17. Epiſtola *Ioannis Træſter* ad Scribam Cæſaris *VVolfgangum Forchtenauer*, de remedio Amoris.
18. *Iohannis Rollii* Annotationes Chronicæ, cumprimis de Maximiliani I. carcere *Brugis*.
19. *Chriſtophori Mülleri* de *Pranckenheim* Introductio in Hiſtoriam Canoniæ Sand-Hippolytenſis.
20. Adpendix Diplomatica.

Tomo Secundo:

I. Monumentum Benedicto-Buranum ab an. 740. ad an. 1033.
II. Debita ſeu Statuta *Equitum Theutonicorum*.
III. Statuta Canonicorum Wiennenſium, & Eccleſiæ S. Stephani Wiennenſis.
IV. Faſciculus Epiſtolarum Sæculi XV.
V. Monumenta Sand-Hippolytenſia Sæc. XIV. & XV.
VI. Chronicon *Saltzeburgenſe* ab a. 1403. ad a. 1494.
VII. Necrologium Prædicatorum in *Retza*.
VIII. Chronicon *Rottenburgenſe*.
IX. Hiſtoria Monaſterii *Chambergenſis*.

X. Cata-

X. Catalogus Epiſcoporum Patauienſium.

XI. Duæ Chartæ Hiſtoriam Epiſcoporum *Patauienſium* Georgii II. & Friderici illuſtrantes.

XII. Statuta Ordinis S. Auguſtini iuxta Regulam Canonicorum ſecundum obſeruantiam Pragenſis Diœceſis.

XIII. Res Sand-Andreanæ Canoniæ cis Tranſenam in Auſtria ab a. 998. ad 1723. *Auguſtini Erath* Diſſ. de *Ottone III.* Imp. huius Canoniæ primo fundatore, & vindiciæ huius Diplomatis. Bullæ & Diplomata Pontificum, Imperatorum, Archi-Ducum Auſtriæ.

XIV. Catalogus Abbatum Collegiatæ Cann. Regg. D. Auguſtini ad S. Mariam in Arena Eccleſiæ *Vratiſlauienſis*.

XV. Fragmentum Chartularii *Sand-Hippolitenſis* membranei.

Editione & emendatione veterum ad res patrias monumentorum prodeſſe quoque voluit, illuſtris Vir IOHANNES IACOBVS MOSER, qui dare cœpit *Bibliothecam Manuſcriptorum maxime anecdotorum eorumque Hiſtoricorum Noribergæ 1722. 4.* qua *Prima Parte* exhibentur;

1. *Euerardi VVaſſenbergii, Ratisbonenſis* Diœceſeos illuſtratæ, quæ VII. Voluminibus in f. conſtat, breuis Recenſio.
2. *Valentini Preuenbuberi*, Annalium *Styrenſium* Libris VII. ſtrictim facta expoſitio.
3. *Io. Ioſephi Ganzenmilleri* Matricula Diœceſeos *Ratisbonenſis*, per ſumma capita, quæ contineat, exhibita.
4. Volumen variorum Iurium, Priuilegiorum & Diplomatum antiquorum, Auſtriaca præſertim continens copioſius recenſitum, cumprimis Speculum Sueuicum collatum & varia Diplomata exhibita.

Rogamus Virum celeberrimum, velit plures huius Bibliothecæ Partes egregio publico dare. Nec eſt hic omittenda, viri de hiſtoria patria præclare meriti IOANNIS FRIDERICI SCHANNAT *Sammlung alter hiſtoriſcher Schrifften und Documenten*, Erſter Theil, *Franckfurt am Mayn 1727. 4.* qua

qua aliquot Diplomata Hiſtoriæ Germanicæ & vniuerſali & particulari inſeruitura exhibentur.

§. LVI.

Sic quoque forma *octo* pagellarum, editæ ſunt Collectiones Scriptorum variorum, quos inter diuerſi reperiuntur Res Germanas illuſtrantes. Quorſum refero: *Opus Hiſtoriarum noſtro Seculo conuenientiſſimum, in quo multa ſcitu & admiratione digna tum veterum tum recentiorum circa Vrbes, Arces, & inſulas habentur, Baſileæ* apud *Bartholomæum Weſthemerum, 1541. 8.* eſt compilatio libellorum hiſtoricorum, ad Res Europæo-Germanicas variarum tempeſtatum illuſtrandas, hos inter ad patrias faciunt:

Ioannis Garzonis, Bononienſis, de rebus *Saxoniæ*, Thuringiæ, Libonotriæ, Miſniæ & Luſatiæ.

Gerardi Nouiomagi Hiſtoria *Batauica*.

Antonii Coruini Libellus de *Monaſterienſium* clade.

Iacobi Micylli Narratio Stragis Heidelbergenſis editæ a diſiecta turri veteris Arcis.

Sequenti Anno, alia, hac forma edita Collectio hoc titulo: *Germanicarum Hiſtoriarum illuſtratio, Marburgi 1542. 8.* qua hæc continentur Opuſcula:

1. *Ioachimi Vadiani* Germaniæ Deſcriptio.
2. *Iacobi Ziegleri* Germaniæ Encomia.
3. *Gerardi Liſtrii* Deſcriptio *Vltraiectinæ* Regionis.
4. *Gerardi Nouiomagi* Hiſtoria Epiſcoporum *Vltraiectenſium*.
5. *Henrici Bomelii* Bellum *Traiectinum*, & *Maximiliani* Reg. Romanor. ad Ordines *Flandriæ* literæ cum reſponſ. *Philalethis*.

Pertinere etiam huc videntur Opuſcula minora, quæ BILIBALDI PIRCKHEIMERI *Deſcriptioni Ger*[illegible]*uſque*, *Antwerpiæ 1585. 8.* edi- [illegible]

1. Gerar-

1. *Gerardi Nouiomagi* Germaniæ inferioris Hiſtoria;
2. *Hermanni* Comitis *Nuenarii* de Sedibus & origine *Francorum*; it. de Gallia Belgica.
3. *Huberti Thomæ*, Leodii, de *Tungris & Eburonibus*;
4. *Petri Diuæi* Antiquitates *Galliæ Belgicæ & Abraami Ortelii* ac *Ioan. Viuiani* Itinerarium Galliæ Belgicæ.

Præſtantiora ſunt ANTONII MATTHAEI Cti Batauii, de Iurisprudentia & Hiſtoria præclare meriti *Veteris æui Analecta, ſeu vetera aliqua monumenta, quæ hactenus nondum viſa*, quæ collegit & edidit primus, notisque eruditis, vt omnia viri huius ſunt, illuſtrauit *Tomis X.* ab An. 1698. quo *primus Lugduni Batanorum in 8.* prodiit ad An. 1710. *Tomo Primo*, qui ſæpius repetitur, ceteri enim perrari ſunt, cum Auctoris ſumtibus fuerint excuſi, magnamque partem ſaltem Auditoribus ſuis diſtributi, exhibentur:

1. *Antonii Ponti* Hariadenus Barbaroſſa, ſiue Bellum Tunetanum, quod Carolus V. a. 1535. cum illo pirata Turcico geſſit.
2. *Antonii Schonhouii* Commentatio Epiſtolica ad Corn. Gualterum, de origine & Sedibus *Francorum*.
3. Auctoris incerti Chronicon *Belgicum*, idiomate Belgico ſcriptum, ab a. 1285. ad a. 1479.
4. *Iohannis de Lemmege* Chronicon *Grœninganum*.
5. *Henrici* ab *Erp* Annales vernaculi *Traiectenſes*. Anonymi Conclaue *Vltraiectinum*:
6. *Gerardi Nouiomagi* Philippus *Burgundus*.
7. Rationarium Aulæ *Caroli* Audacis.
8. *Guilielmi Hermanni*, Hollandiæ Gelriæque Bellum circa an. 1507.
9. *Petri Scriuerii* Epiſtolæ aliquot.

Tomo II.

1. *Anonymi* Annales *Hollandiæ & Vltraiecti* An. 1481. 82. 83.
2. Excerpta e *Thomæ Baſini* Hiſtoria Gallica.
3. *Ioannis a Leydis* de origine Dominorum de *Brederode* cum appendice Actorum veterum & Teſtamentis antiquis.

4. *Antonii Matthæi* Prælectiones ad Tit. C. de Pign.

Tomo III.

1. *Emonis & Menconis* Chronica Abbat. I. & III. in *Werum* ab An. 1203. ad an. 1273.
2. Anonymi Expeditio Comitis Hollandiæ aduerſus Saracenos 1217.
3. *Ioannis a Caſtro* Deſcriptio Sinus *Arabici*, Excerpta ex *Ioa.* de *Barros & Suleimanni* Itiner. & alia it. Teſtamenta & *Ioannis Iſaacii Pontani & Petri Scriverii* Epiſtolæ.

Tomo IV.

1. *Wilhelmi Egmondani* Chronicon ab A. 647. ad a. 1333. cum Notis & obſeruationibus.
2. Anonymi Conclaue Vltraiectinum.
3. *Anton. Matthæi* Prælect. ad Tit. Cod. in quibus caſ. pign.

Tomo V.

1. *Ioannis de Beka* Chronicon Vltraiectinum, Belgice, cum Continuatione, Notis & Obſeruationibus.

Tomo VI.

1. Fundationes & fata aliquot ſacrarum ædium in Hollandia, Zelandia, Gelria, Friſia.
2. *Brunonis Fabricii* Vitæ Abbatum Monaſteriorum SS. Petri & Pauli *Paderbornæ*.
3. *Sibrandi Leonis Friſii*, Vitæ Abbatum in *Lidlum*.
4. *Zuederi de Culenburch* Origines *Culenburgicæ*, belgice.
5. *Seruii* Grammatici Gloſſæ Græco Latinæ.
6. *Anonymi* Chronica diuerſorum geſtorum.
7. *Adriani VI. P. Scriuerii et J. J. Pontani* Epiſtolæ.
8. Vetus ius Tranſiſalanicum.

Tomo VII.

1. *Eggerici Beningha* (Eggeryck Beningha) Chronicon *Friſiæ* Orientalis, lingua vernacula.

Tomo VIII.

1. *Arnoldi de Beuergerne* & Anonymi Chronica *Monaſterienſia* belgice.
2. *Matthæi Tympii* Catalogus Epiſcoporum *Monaſterienſium*.

3. Anonymi

3. *Anonymi* Vitæ Dominorum de *Arckel*.
4. *Sibrandi Leonis Friſii*, Vitæ Abbatum in *Mariengard* apud Friſios.

Tomo IX.

1. *Anonymi* Chronica de *Traiecto* & ortu *Friſiæ*, it. de *Hollant* & eius Comitatu, cum Obſeruationibus.

Tomo X.

1. *Anonymi* Chronicon Equeſtris Ordinis *Teutonici*, belgice cum Continuat. latina; Obſeruationes ad libellum de Præfectis *Vltraiectenſibus*; Modus creandi Equitem *Teutonicum*; Conſtitutio Scalunenſis.
2. *Anonymus* de equeſtri Ordine Melitenſi.
3. *Pontani* Epiſtolæ.

Noua horum *Analectorum* quæ vsque huc inſignis fuerunt raritatis Editio, vtili inſtituto edita eſt, *Hagæ Comitum* 1738. *V.* in 4. mai. Voll.

Veſtigia *Matthæi* legit GERARDVS DVMBAR, cuius *Analecta*, *ſeu vetera aliquot Scripta inedita* Tomis Tribus edita *Dauentriæ*, *Tomus I.* *1719. Tomus II. 1721. Tomus III. 1722. 8. 3. Voll.*

Tomus *Primus* varias Vitas illuſtrium *Hollandiæ* virorum & procerum, aliaque ad Hiſtoriam Hollandicam ſpectantia, cumprimis vero *Wilbelmi Nagge* Rym-Chronick van *Holland*.

Tomus II. habet:

1. *Henrici Romani* Res Tranſiſalanas & deſcriptionem *Iſalæ*;
2. Anonymi Chronicon *Tranſiſalaniæ*, belgice.

Tomus III.

1. *Reinici Freſingæ*, Memorien van *Friesland*, *Overyſel*, *Omlanden*, *Drenthe*, *Grueningen* en *Lingen*.
2. *Anonymi* Bellum inter Tranſiſalanos & Geldros.
3. *Alberti Snavel* Chronicon.

Omnes haſce Compilationes vincunt, illuſtris Viri IOANNIS PETRI A LVDEWIG, cuius merita in patriæ noſtræ res plane ſunt inſignia, *Reliquiæ Manuſcriptorum omnis æui Diplomatum*

ac Monumentorum ineditorum, quarum *Tomi XI*. ab an. 1720. ad a. 1737. *Francofurti & Lipſiae* ſ. potius *Halae Venedorum*, 8. *mai*. cum figuris aeneis prodierunt, pluresque Tomos ex theſauro MSCtorum Viri ſummi, expectat orbis eruditus. Ex praeclara hac congeſtione ea tantum indicabo, quae cummaxime ad Hiſtoriam Germanicam facere videntur.

Tomo etenim *Primo*, cui praemiſſa eſt eruditiſſima Praefatio de Re & arte Diplomatica, belliſque variis Diplomaticis & Scriptoribus ad nobiliſſimum hoc argumentum facientibus, comparet Codex Diplomaticus, inſignis Monaſterii *Dobrilucenſis* in Luſatia inferiore, cuius Codex membranaceus, vnde haec accepit illuſtris de *Ludewig* in Bibliotheca publica Academiae Ienenſis cuſtoditur, refertus Impp. Ducum, Marchionum, Comitum Diplomatibus & Chartis magni momenti, quibus alia ab illuſtri editore addita.

Tomo *Secundo*, qui 1720. prodiit, habentur:

1. Chronicon *Kirſchgardenſe* Reipublicae *Wormatienſis*.
2. Diplomatarium *Boico-Venedum*.
3. Diplomatarium *Viennenſe* Lambecianum.
4. Diplomatarium *Pegauienſe* & Miſcellum.

Tomo *Tertio*, *eodem* anno edito comparent:

Medii aeui Gloſſaria & Commentaria ad Scriptores *Bongarſianos* Geſtorum Dei per *Francos*, quos inter *Germani*.

Tomo *Quarto*, quem *Auſtriacum* ipſe appellat:

1. Ius Germanicum *Auſtriaci* Ducatus a. 1190.
2. Codex *Zwettalenſis* Diplomatibus Caeſarum, Auſtriae Ducum, Pontificum ac Dynaſtarum inſtructus ab anno 1139. ad an. 1328.
3. Codicillus *Garſtenſis* an. 1082.

4. Diploma-

4. Diplomata Tabularii *Admontenſis* Auſtriæ Cœnobii ab a. 1184.
5. *Diplomatarium miſcellum* ab a. 1150. ad an. 1400. refertum inueſtituræ, fœderum, pactorum, inaugurationum, edictorum codicillis Cæſarum, Pontificum, Ducum ac Dynaſtarum.
6. Chronicon *Merſeburgenſe* ab an. 968. ad an. 1500. eiusdemque Adpendix ad an. 1722. additis Imaginibus Epiſcoporum.

Tomo *Quinto*, qui *1723.* formis impreſſus, exſtant:

1. Diplomatarium Præpoſituræ Noui Operis *Newenwercke* Cœnobii inter *Halam & Giuckenſtein* Ordinis S. Auguſtini Canonicorum regularium ab an. 1160. ad a. 1590.
2. Diplomatarium Commendaturæ Fratrum Ordinis Hieroſolymitani Teutonicorum S. Cunigundæ iuxta pontem Halenſem.
3. Chartularium miſcellum Epiſtolarum illuſtrium dignitate & doctrina Virorum.
4. Diplomatarium *Bohemo-Sileſiacum*, in quo Codicilli Imperatorum, Regum, Papæ, Principum, de rebus quandoque *Sileſia*, *Auſtria*, *Carinthia* ab an. 1200. ad an. 1400. valde momentoſi.

Tomo *Sexto*, qui *1724.* prodiit, habentur:

1. Diplomatarium *Bohemo-Sileſiacum*, cuius Codicilli Pontificum, Cæſarum, Regum, Principum.
2. Epiſtolæ Galliæ Regis Caroli VIII. & Electoris Palatini ab An. 1495.
3. *Laurentii Byzynii* Diarium Belli Huſſitici ab An. 1414. ad an. 1422. & alia ad res exterorum.
4. Diplomatarium *Griſſouienſe*, Sileſiæ Cœnobii ab An. 1240. ad An. 1399.

Tomo *Septimo* a. *1726.* in lucem edito, illata:

1. Diplomatarium Ludouici *Brandenburgici* Ducis & Marchionis ab An. 1330. ad An. 1345.
2. Leges Normannicæ, Germano Saxonicis fere conſentientes, cum Commentariolo de cauſis huius harmoniæ.

3. Diplomatarium *Halberſtadienſe* ab An. 911. ad 1400.
4. Capitulatio *Friderici II.* Imp. d. a. 1232. eiusque Aurea Bulla cum Commentario.
5. *Brandenburgica* Aquila biceps Imperialis auctor & origo.
6. *Brandenburgicarum* Monetarum Syllabus.

Tomo *Octauo* a. *1727.* edito, comparent:

1. *Sigismundi Meiſterlini* Chronicon *Noribergenſe* ad a. 1360.
2. Genealogia Welponis Ducis Bauariæ ad a. 800.
3. Hiſtoria Veteris *Saxoniæ.*
4. Chronicon Landgrauiorum *Thuringiæ* & *Miſniæ* Marchionum ad a. 1340.
5. Catalogus *Hauelbergenſium* Epiſcoporum ab a. 946. ad an. 1600. cum plurimis Diplomatibus & Sigillis.
6. *Lamberti Ardenſis* Hiſtoria Comitum *Ardenſium* & *Guiſnenſium* ab an. 800. ad a. 1200.
7. De aureo Ludouici IV. Imperatoris nummo Commentariolus.

Tomo *IX.* an. *1731.* edito:

Benzonis Epiſcopi Albenſis, Commentarii de rebus *Henrici IV.* Imp. in Italia.

Meuii Ius Publicum *Pomeraniæ Suecicæ* fide documentorum.

Diplomatarium *Brandeburgicum* ab an. 1100. ad 1500.

Diplomatarium miſcellum rerum *Saxoniæ*, *Miſniæ*, *Thuringiæ*, *Luxenburgi* &c.

Tomo *X.* qui anno *1733.* prodiit:

Diplomata rerum *Saxoniæ*; & *Brunſuicenſium* ab anno 1200.

Diplomata rerum *Miſniæ*, *Thuringiæ*, *Weſtphaliæ*, *Sueviæ* ab an. 1100.

Notitia rerum *Sileſiæ* ab an. 1600. ad an. 1700.

Annales *Bebenhuſani* ab an. 1160. ad an. 1400.

Petri Albini Origines *Carinthiæ.*

Diplomata *Noui Operis* Cœnobii.

Tomo *XI.* qui an. *1737.* lucem adſpexit:

Chronicon *Bohemiæ* ad an. 1300.

Diplomatarium Miſcellum rerum ſacrarum & ciuilium

largitione

largitione *Imperatorum*, Paparum, Epiſcoporum, Principum S. R. I. ab an. 900. ad an. 1100.

Singulis fere Tomis præmiſſa eſt Præfatio, plena ſingularibus doctrinis, & erudita demonſtratione vtilitatis editorum monimentorum in hiſtoria ciuili & ſacra, ſtudioque Iuris publici, feudalis, communis, prouincialis & eccleſiaſtici. Paratos plures Tomos, pretioſarum huiusmodi Reliquiarum habet illuſtris Dominus de LVDEWIG in Theſauro ſuo inſigni & priuati ſortem egreſſo, Codicum MSCtorum omnis æui, quos boni omnes auide expectant. Motus vtilitate quam publicæ rei adferunt collecta veterum & mediorum ſcriptorum monimenta, præceptorisque ſui exemplo SIMON FRIDERICVS HAHNIVS, dedit *Collectionem Monumentorum veterum & recentium, ineditorum, ad Codicum fidem reſtitutorum, ſelectiorum & rariorum, Antiquitates, Geographiam, Hiſtoriam omnem* (maxime vero Germanicam) *ac nobiliores Iuris partes illuſtrantium*, duobus Tomis, quorum *Primus Brunſuigæ* 1724. 8. mai. *Alter*, ibid. *1726*. ead. forma, prodierunt. Dabimus vtriusque Syllabum.

Tomo *Primo* extant:

1. *Aegidius Romanus* de re militari veterum.
2. Diplomata viginti & quod excurrit cum Sigillis, hæc inter Thuringiaca.
3. Quinquaginta Bullæ Pontificum & totidem Diplomata Imperatorum, Regum, Principum aliorumque illuſtrium.
4. *Thomæ* Romanæ Eccleſiæ Presbyteri Cardinalis Dictator, Epiſtolas multas complectens.
5. Catalogus Archi-Epiſcoporum *Colonienſium* vetuſtus.
6. *Guteri* de *Mexigia* Carmina & Literæ de Electionis diſſidio inter Alphonſum & Richardum.
7. *Iohannis Fiſſenportii* Continuatio Hermanni Ianuenſis.
8. *Aeneæ Syluii* Hiſtoria Amorum Eurioli & Lucretiæ, ſeu

ſeu arcana narratio illorum, quæ *Caſpari Schlickio* Senis acciderunt.

9. *Iacobi Vnreſti* Chronicon *Carinthiacum.*
10. *Eiusdem* Chronicon *Auſtriacum.*
11. *Anonymi* Chronicon *Waldeccenſe.*
12. *Ioachimi à Rusdorff* Epiſtolæ Arcanæ tricennalis belli Hiſtoriam illuſtrantes.

Tomo vero *Secundo:*

1. *Georgii Tyskiewicz* Reſponſio ad libellum famoſum Anonymi.
2. *O. Wexionii* Deſcriptio Succiæ.
3. Monachus Sangallenſis de vita *Caroli M.*
4. Ordinatio Iudicii Weſtphalici.
5. Chronica der Graffen von *Cilly.*
6. Chronicon *Salzburgenſe.*
7. *Ludouici Camerarii*, vel *Ioachimi* a *Rusdorf* Conſultationes Politicæ.

Qui tot egregiis ſcriptis patriæ hiſtorias ornavit GEORGIVS CHRISTIANVS IOANNIS, Collectionem edere cœpit inſcriptam: *Tabularum Litterarumque veterum, vsque huc nondum editarum Spicilegium idque Primum, Francofurti ad Mœnum 1724. 8.* mai. complectens:

1. Chartularium *Colonienſe*; 2. Diplomatarium *Diſibodenbergenſe*; 3. Chartularium Collegialis Eccleſiæ *Aſchaffenburgenſis*; 4. Diplomatarium *Eppenſteinenſe*; 5. *Breubergenſe* & Miſcellum; acceſſit Dodecas eiusdem generis Epiſtolarum Miſcellanearum, ad rem literariam pertinentium, quæ omnia doctis Præfationibus & multo labore concinnoque ordine factis indicibus inſtruxit. Aliam eandemque præſtantiſſimam *Syllogen variorum Diplomatariorum monumentorumque veterum ineditorum adhuc, & res Germanicas in primis vero Moguntinas illuſtrantium*, publicæ rei dedit, qui ad ipſum Archiuum Imperii, quod Moguntiæ adſeruatur, acceſſum habuit perilluſtris Dominus

VALENTINVS FERDINANDVS de GVDENVS Immediati Ordinis Equeſtris circa Rhen. Super. *Francofurti ad Mœnum 1728. 8. mai.* quo volumine complectuntur:

1. Codex Diplomaticus Monaſterii quondam *Schonaugienſis* prope Heidelbergam, ab anno 1142. vsque ad an. 1295.
2. Codicillus Diplomatum Parthenonis *Beurenſis* in Eichsfeldia cum Sigillis æneis.
3. Recenſus Codicum antiquorum cumplurium, tam Manuſcriptorum quam impreſſorum, Moguntiæ in Capituli Metropolitani Bibliotheca latitantium, Pars Prima.
4. Manipulus Chartarum Diplomaticarum Cœnobii dicti *Schwarzach* Ordinis S. Benedicti.
5. Chartæ Diplomaticæ Ciuitatis Imperialis *VVezlariæ.*
6. Elenchus Cancellariorum Electoralium *Moguntinenſium* ab A. 1093. vsque ad An. 1728.
7. Diplomatum promiſcuorum authenticorum Decades IV.

Chartas has illuſtris Editor notis hiſtoricis, Diplomaticis, inſignique Præfatione, qua diuerſas Rei Diplomaticæ cumprimis Germanicæ inſeruituras obſervationes fecit, ornauit.

Horum de patria inſigniter meritorum Virorum veſtigia laudabiliter legit, Iurisconſultus literatiſſimus HENRICVS CHRISTIANVS SENCKENBERG, qui multo ſtudio conduxit: *Selecta Iuris & Hiſtoriarum, tum Anecdota, tum iam edita, ſed rariora,* præfationibusque doctiſſimis ornauit, quorum *Tomus Primus, Francofurti ad Mœnum 1734. 8.* formis expreſſus, ſiſtit:

Statuta *Francofurtenſia* antiquiſſima de an. 1352. ſeqq.
Diplomatarium Clauſtri Diuæ *Catharinæ*, Francofurtenſis.
Diplomatarium *Francofurtenſe*, & Viciniæ miſcellum.
Hiſtoria Iuris Statutarii Reipublicæ *Francofurtenſis.*

Varia Iudæos *Francofurtenſes*, & partim *Fridbergenſes* concernentia.

Tomus *Secundus Eſti* 1734. 8. exhibet:

Petri Herpii Annales Dominicanorum *Francofurtenſium.*

Diplomata & Chartas XXXVI. Vaſallos & Nobiles *Francofurtenſes* extra ciuitatem habitantes, ſpectantia.

Faſciculum Diplomatum *Moguntinorum*, vbi ſimul *Spirenſia & VVormatienſia*, occurrunt.

Anonymi Collectanea Hiſtorico-Diplomatica Ducatum *VVürtembergicum* concernentia.

Manipulum Chartarum *Naſſoicarum*, tam *Cattimelibocenſem*, quam Saræpontanam Lineas reſpicientem.

Faſciculum Diplomatum *Megapolitanorum*, *VViſmariam* in primis tangentem.

Diplomatarium miſcellum, varii generis monimenta complexum.

Tomus *Tertius*, qui *Francofurti* 1735. 8. prodiit, habet:

H. C. Senckenbergii Opuſculum de Origine *Ludouici Barbati* Haſſiæ Landgrauii Thuringiæ Comitis Carolingico-Francico-Staufenſis.

Franciſci Guillimanni de vera origine & ſtemmate *Conradi II.* Imperatoris Salici, Syntagma.

Chronicon *Haſſiacum* amœbæum ab a. V. C. 477. vsque ad an. Chr. 1479.

Tres Decades Diplomatum & Chartarum *Haſſiacas* & vicinas Terras Spectantium Sæculi XII. XIV. XV.

Tomus *Quartus* 1738. 8. editus, ſeruat:

Anonymum Heluetium de origine & hiſtoria Ducum *Auſtriæ* vsque ad pugnam Sembacenſem.

Alberti III. & Leopoldi III. Ducum *Auſtriæ* Chartularium.

Acta Imperii Comitialia aliaque Publica Seculi XV.

Monimenta XX. anecdota res *Auſtriacas* illuſtrantia.

Anonymi Carmen de obſidione & expugnatione arcis *Hohenkren* 1512.

Anonymi Carmen de Seditione *Colonienſi* 1513.

Franciſci de *Sickingen* Epiſtolam, qua Ius ſuum aduerſus *VVormatienſes* deducere nititur 1515.

Richardi

Richardi Bartholini Narrationem 1518. conſcriptam de Conuentu Auguſtano.

Anonymi Heilbronnenſis Hiſtoriam *Belli ruſticani.*

Tomus porro *Quintus Francofurti* 1739. 8. dat:

Chronicon *Auſtriacum* anecdoton ab an. 1454. vsque ad an. 1467.

Monimenta XII. miſcellanea.

Nobii Chronicon *Haſſiacum* vsque ad ann. 1520.

Chartularium *Haſſiacum* XLV. tabulis complexum.

§. LVII.

Qui ex veteribus Bibliothecis & theſauris literariis varias ſcriptiones produxerunt *Collectiones*que *Miſcellaneas* dederunt doctiſſimi & de poſteritate & omni eruditionis parte egregie meriti Viri, multa eademque præclara ad res Germanas ornandas monimenta patriæ hiſtoriæ cultoribus in manus dederunt. Quod in primis fecit HENRICVS CANISIVS ICtus Ingolſtadienſis, qui *Lectiones Antiquas* ex variis Monaſteriorum, Bauariæ cumprimis Bibliothecis & chartulariis compilauit, atque *Sex Tomis* edidit, quorum *Primus Ingolſtadii* 1601. 4. formis expreſſus.

Hos Tomos, cum rariſſimi eſſent, meliore eodemque quantum fieri poterat chronologico ordine, digeſſit, cum Codicibus manu exaratis collatos emendauit, ſuppleuit, præfationibus & notis eruditis illuſtrauit IACOBVS BASNAGE præfixo elogio: *Theſauri Monumentorum Eccleſiaſticorum, ſeu* HENRICI CANISII *Lectiones Antiquæ, Tomis IV. Antwerpiæ* 1725. *f.* IV. Voluminibus. Quæ huc non pertinent argumenti Eccleſiaſtici, heic non memorabo, ſed ea ſolum, quæ ad res hiſtoricas patriæ & antiquitates facere videntur:

Tomo

& *Edmundum Martene* collectis, *Pariſiis* 1723. f. III. Voluminibus. Extat Tomo II. Edit. II. 1. *Anonymi* Hiſtoria *Treuirenſis*; 2. Chronicon Epiſcoporum *Metenſium*; 3. *Bercarii* Hiſtoria Epiſcoporum *Virdunenſium*; 4. *Anonymi* Hiſtoria Monaſterii *Gladbacenſis*, quæ proprie Franciam Orientalem tangunt, ex ceteris vero ad Occidentalem maxime pertinentibus Chronicis, Epiſtolis, Diplomatibus, quorum inſignis adeſt apparatus, multa pars eorum res & iura Imperii RGermanici illuſtrant & decerptæ magno ſunt ſtudio ab iis, qui res patrias adhuc cum cura tractarunt, ſingularum memorandarum rerum annotationes.

Huiusmodi cimelia fauſto quoque ſidere ex latebris producta in IOANNIS MABILLONII *veteribus Analectis*, IV. Tomis, *Pariſiis* 1685. 8. cum eiusdem *Itinere Germanico*, editis, atque recuſis cum vita *Mabillonii Pariſiis* 1723. f. quæ nouæ Editioni *Spicilegii Dacheriani* iungi ſolent. Promunt hæc Analecta varia veterum Opuſcula argumenti maxime eccleſiaſtici, Præfationes, Epiſtolas, Diplomata, Conciliorum fragmenta, carmina, in quibus ſubinde mentio fit rerum & perſonarum Germanicarum, inter alia ipſius *Mabillonii* Disquiſitio de anno mortis *Dagoberti I.* & *Chlodouæi* iunioris F. R. annotanda.

Qui doctiſſimorum Monachorum ex laudata ſæpius Congregatione S. Mauri Benedictinorum EDMVNDI MARTENE & VRSINI DVRAND, laboribus congeſtus fuit egregius plane *Theſaurus nouus Anecdotorum*, *Pariſiis* 1717. f. V. Voluminibus magnæ formæ ampliſque editus complectitur *Tomo I.* Regum, Principum ac illuſtrium Virorum *Epiſtolas*, & *Diplomata*, ab a. 508. ad 1504. Tomo *II. Epiſtolas* Pontificum maxime Auenionenſium, aliaque Acta; Tomo III. *Chronica* varia; Tomo porro *IV.* diuerſa *Concilia* & horum

11. *Anonymi* Vita *S. Ottonis*; *S. Tyemonis* ſeu *Theodomari*.
12. *Anonymi* Officium de *S. Carolo M.*
13. Relatio de Fundatione Monaſterii *Windbergenſis*.
14. Chronicon a N. C. ad An. 1167.
15. Monumenta *Salisburgenſia* varia.
16. *Anonymi* Expeditio Aſiatica *Friderici*. Barbaroſſæ Imp.
17. *Anonymi* Vitæ S. Mechtildis Virginis & B. *Notkeri* Balbuli.
18. *Anonymi* Hiſtoria de *Guelfis* Principibus & Chronicon *Weingartenſe*.

Tomo *Quarto*:

1. Conſtitutiones Concilii *Viennenſis* a. 1267. & *Salisburgenſis* a. 1274.
2. *Theodorici* Thuringi Libri VIII. de *S. Eliſabetha*.
3. *Henrici Steronis* Annales ab an. 1152. ad an. 1300.
4. *Eberhardi Altahenſis* Annales an. 1273. ad 1305.
5. *Philippi* Vita *S. Walpurgis*.
6. Concilia bina *Salisburgenſia*.
7. *Anonymi* Epitome Bellorum pro recuperatione Terræ Sanctæ.
8. *Huſſitica* variorum Auctorum; it. Diſputatio de *Huſſitarum* controuerſiis.
9. *Anonymus* de Fundatione Eccleſiæ *Illminenſis* & *Tegernſeenſis*.
10. Canonizatio B. *Notkeri*.

Similem Collectionem ex Franciæ Occidentalis maxime bibliothecis procurauit Domnus LVCAS DACHERIVS (d' Achery) e Congregatione S. Mauri Monachus Benedictinus magni nominis, inſcriptam: *Veterum aliquot Scriptorum, qui in Galliæ bibliothecis latuerant* SPICILEGIVM, *Pariſiis 1665. XIII. in 4.* Voluminibus *1677.* abſolutis & nitide curatis. Rarior facta, cum maximi pretii eſſet, iterum edita fuit & expurgata per *Ludouicum Franciſcum Ioſephum de la Barre*, adiectis Scriptorum, quos *Spicilegium* hoc refert, variis Lectionibus, per *Stephanum Baluzium*,

 & *Ed-*

Tomo, ſiquidem, Primo, Editioni
ſtant:

1. *Tironis Proſperi* Aquitanici Chr
nuatione *Victoris* Epiſcopi *Tu*
Abbatis *Biclarienſis*.
2. *Eugippii* Epiſtola de S. *Se*

Tomo *Secundo*:

1. *Beda* Carmen de geſtis
2. Vitæ *VVillibaldi & V*
3. *Iulii Africani*, *Idati*
lectio Hiſtorico-Ch
4. *S. VVillebaldi* Vit
ſtoli.
5. *Adriani* P. R.
6. *Flacci Alcuini*
librordi & de
7. *Anonymi* C
ad eum a
8. Fragmen
ad 793.
9. *Anon*
ven
10. M
lu
11.
12

… atqu …
… 23. f. quæ …
… ngi ſolent.
… um Opuſcula …
… , Præfationes, Ep …
… orum fragmenta, …
… e mentio fit rerum & per …
… um, inter alia ipſius *Mab* …
… e anno mortis *Dagoberti I.* & … *ai* …
… s F. R. annotanda.

Qui doctiſſimorum Monachor …
a ſæpius Congregatione S. Mauri …
rum EDMVNDI MARTENE & … DV-
RAND, laboribus congeſtus fuit …
Theſaurus nouus Anecdotorum, *Pari* … *f.* V.
Voluminibus magnæ formæ ampli …
complectitur *Tomo I.* Regum, Princi … illu-
ſtrium Virorum *Epiſtolas*, & *Diplomat* …
ad 1504. Tomo *II. Epiſtolas* Pontific …
Auenionenſium, aliaque Acta; To …
nica varia; Tomo porro *IV.* diuerſa … &
… rum

…; V. Denique SS. Patrum opuſcu-
…ibus maxime quatuor primis,
… Rerum Germanicarum men-
… pertinent ſingillatim: 1.
… Tancredi; 2. Odonis, Er-
… Erneſti Ducis Baua-
… morte Ottonis IV.
… itum Flandriæ
… um, quæ mo-

… ni Patres Ed-
… DVRAND Vete-
… rum hiſtoricorum, mo-
… Collectionem luci & in-
… poſuerunt Nouem Tomis, Pa-
… Tomis dederunt ampliſſimum
… ecdotorum opus, cuius Prima Claſ-
… & Diplomata ſiſtit; Secunda, hiſtorica;
Quarta Moralia & Dogmatica exhibent.
… Epiſtolis, Chartis & Monumentis non raro
… anica offendes, vtpote Tomo I. in Philippi
… guſti Regis Gall. chartario Tom. II. extant vetera
Monumenta Imperialis Monaſterii Stabulenſis; wi-
baldi Abbatis Stabulenſis & Corbeienſis in Saxo-
nia Epiſtolæ; Alexandri Papæ III. Regiſtrum Epi-
ſtolarum; Epiſtolæ Variorum ad Sanctam Hilde-
gardem cum Reſponſis ad easdem; Friderici II.
Imp. Epiſtolæ variæ cum Summariis Priuilegio-
rum Eccleſiæ Romanæ & quibusdam aliorum Epi-
ſtolis. Tomo III. Thomæ Volſæi Cardinalis
Epiſtolæ. Quas aliasque multas in Tomis hisce
relatas Ioannes Mabillonius in Itinere ſuo Italico
collegerat. Tomo IV. proſtant maxime Germa-
nica, nimirum: 1. Acta varia de exauctoratione
Wenceslai Imp. & Ruperti itidem Imperatoris, ex
MS. codice Germanico in latinam linguam con-

§. LVIII.

Quum Germaniæ & Italiæ Regna, cum Imperio Romano, ab Ottonis M. temporibus, æterno ſint vinculo coniuncta, Regesque noſtri & Principes magnas memorabilesque in Italia res geſſerint, cuiuis, qui vel obiter rerum Italicarum Scriptores inſpexerit, patere ſcio, notitiam Hiſtoricorum Italorum cum Germanis eſſe coniungendam. Quorum, quum ampliſſimus ſit numerus, eos, qui exactiorem horum recenſionem deſiderant, ad doctas de Hiſtoricis Italis commentationes, dimitto, quas laudauit *p. 11. & 12. Conſpectus Theſauri Literarii Italiæ* eruditiſſimus IOANNES ALBERTVS FABRICIVS, quem *Hamburgi 1730. 8.* dedit. Superbit, princeps olim Europæ regio tribus Collectionibus ſuorum Hiſtoricorum, quorum binæ poſteriores omnium ſunt maximæ & ſplendidiſſimæ, quas hic indicare fructuoſum erit. Enimuero, qui noſtro æuo inſigne Italiæ ornamentum eſt, LVDOVICVS ANTONIVS MVRATORIVS, Sereniſſimi Ducis Mutinenſis Bibliothecæ Præfectus, *Rerum Italicarum Scriptores ab Anno æræ Chriſtianæ quingenteſimo ad milleſimum quingenteſimum*, quorum potiſſima pars nunc primum in lucem prodit, ex Ambroſianæ, Eſtenſis, aliarumque inſignium Bibliothecarum Codicibus collegit, ordinauit & Præfationibus auxit, in cuius laudis & de patria meritorum ſocietatem venerunt MEDIOLANENSES PALATINI SOCII, qui Scriptorum permultos ad MSCtorum fidem exactos ſummoque labore & diligentia caſtigatos, variis lectionibus & notis, tam editis veterum Editorum, quam nouis auxerunt, inprimis vero Specimina veteris ſcripturæ Codicum MSCtorum in æs inciſa ad augmentum

mentum criticæ rei medii æui, laudabili conſilio addiderunt *Corpusque* hoc *Mediolanenſe Scriptorum Italiæ* ſplendidiſſimo habitu, ad perpetuam nominis Itali gloriam produxerunt, cuius Præfationes plures *Philippus Argelatus*, nitido ſtilo condidit. Vidit lucem Tomus *Primus Mediolani 1723. f.* ex Typographia Societatis Palatinæ in Regia Curia, vnde & ceteri peruenere; Tomi huius *Primi*, Pars *Secunda, ibid. 1725. f.* Tomus *Secundus, ibid. 1723. f.* Tomi *Secundi* Pars *Secunda, ibid. 1726.* Tomus *Tertius, ibid. 1723. f.* Tomi *Tertii* Pars *Altera* ibid. 1734. *f.* Tomus *Quartus 1723.* Tomus *Quintus 1724.* Tomus *Sextus 1725.* Tomus *Septimus 1725. f.* Tomus *Octauus 1726.* Tomus *Nonus 1726. f.* Tomus *Decimus 1727. f.* Tomus *Vndecimus 1727. f.* Tomus *Duodecimus 1728. f.* Tomus *Decimus Tertius ibid. 1728.* Tomus *Decimus Quartus, 1729. Decimus Quintus 1729.* Decimus *Sextus 1730.* Decimus *Septimus 1730.* Decimus *Octauus 1731.* Decimus *Nonus 1731. Vigeſimus 1731.* Vigeſimus *Primus 1732.* Vigeſimus *Secundus 1732.* Vigeſimus *Tertius 1733. f.* Vigeſimus *Quartus 1738. f.* Voll. 27.

Scriptores ſingulos indicare heic non eſt locus, dabimus tamen inter Italicos. Conſulendus B. FABRICII iam excitatus *Conſpectus*, quo Tomos tum editos recenſuit, additis diligenter prioribus Editionibus. Alterum inſigne Scriptorum Italicorum Corpus eſt, quod ſumptibus PETRI van der AA Bibliopolæ & Typographi Leidenſis celebratiſſimi, adornare cœpit IOANNES GEORGIVS GRAEVIVS, abſoluit PETRVS BVRMANNVS vterque de republica erudita inſigniter meritus: Tomi a Græuio curati hoc elogio inſigniti: *Theſaurus Antiquitatum & Hiſtoriarum Italiæ Mari Liguſtico & Alpibus vicinæ*, quo

patriæ adferunt, ſupra iam *p. 307. 571.* indicati, cum his adiumenta quoque dant Germaniæ olim vario nexu addictarum, Scriptores, quos Rerum Germanicarum plenos commentarios conditurí conſulere debemus; hos tamen pauciſſimis indicabo: *Rerum* nimirum *Polonicarum Scriptores* ſelectos Tomis Tribus collegit ſupra laudatus IOANNES PISTORIVS *Baſileæ 1582. f.* Rerum vero *Hungaricarum Scriptores varii Hiſtorici & Geographici Francofurti 1600. f.* impreſſi, & hodie perrari, editorem agnoſcunt IACOBVM BONGARSIVM ſummum Virum.

§. LX.

Indicatis ſic præcipuis Fontibus, vnde deducendi limpidi Hiſtoriæ patriæ riuuli, iam aliæ quoque indagandæ ſcaturigines, vnde haurienda ad pleniorem rerum ab Imperatoribus Regibusque noſtris geſtarum expoſitionem facientia ſubſidia. Enimuero cum veteres Scriptores ex parte iam laudati, tum recentiores doctiſſimi ſane viri, præclaras de *ſingulis* fere *Imperatoribus & Regibus* condiderunt commentationes, vnde & Germanicæ Hiſtoriæ & Iuri publico multa oritur lux. De his ergo, intermixtis tamen & veteribus multis ad ſeriem imperantium, breuiter ſtrictimque exponam. Imperatores & Reges noſtri, vel ex ſtirpe ſunt *Carolingorum*, vel *Saxonici*, vel *Franconici*, vel *Sueuici*, *Luxenburgici* & omnium fortunatiſſimi *Auſtriaci*. Extant autem Scriptores, qui vel *omnium Stirpis* cuiusdam *Imperatorum* Vitas resque geſtas, vel *vnius* tantummodo deſcripſerunt.

§. LXI.

Præter veteres illos & æquales *Familiæ* Impera-

peratorum *Carolingica* hiſtoricos, quos ſupra p. *318*. indicaui, ex recentioribus CHRISTOPHORVS OTTVS adornare voluit *Laurum Carolinam de geſtis Caroli M. & ſequentium Caeſarum*, *Ingolſtadii 1654. 4.* quae vulgaria dat. Maiori adparatu, prudentia & ad rem publicam & iura applicatione argumentum hoc, additis Impp. Saxonicis, ad Ottonem III. vsque pragmatica fere ratione tractauit eximius Argentoratenſium doctor IOANNES HENRICVS BOECLERVS, cuius *Commentarius de rebus Seculi IX. & X. per ſeriem Germanicorum Caeſarum a Carolo M. ad Ottonem III. Argentorati 1656. 4.* editus, inde *Diſſertationum* ipſius *Academicarum* Tomo *Tertio* a *p. 1.* ad *203.* inſerta, quo natales, mores, res geſtas, ſtatum politicum, eccleſiaſticum & quae ad curatam rerum expoſitionem pertinere videntur, graui ſtilo ex optimis ſcriptoribus narrat, ſpecimenque conditae accurate hiſtoriae dedit. Ex Voluminibus IOHANNIS PALATII Veneti, qui Commentarios hieroglyphicis inſcriptionibus oneratos de cunctis Imperatoribus dedit, huc facit Volumen vnum: *Aquila inter lilia* inſcriptum, *Venetiis 1671. f.* Carolingorum res ad Conradum I. vsque ſiſtens, ſed vix hiſtoriae nomen meretur compilatio vera fictis miſcens. Qui elogia, hieroglyphica, ſymbola, numiſmata, quae inter tamen multa ſunt ficta, & ſine vſu ſplendorem amat, illi commendamus Volumina Palatiana. *Catalogum Imperatorum Francicorum*, a Carolo M. ad Ludouicum infantem Diſſertatione, quae ſexta *Diſſertationum Circularium Iuris publici* eſt, dedit IO. CHRISTOPHORVS WAGENSEIL, *Altorfii 1675. 4.*

§. LXII.

CAROLI M. ſapientiſſimi fortiſſimique Imperatoris

toris virtutes & res veteri & nouo æuo a multis celebratæ. Coæuos coæuisque proximos magnam partem p. 318. iam excitaui. EGINHARDVS princeps rerum Caroli hiſtoricus, elegans & fide dignus. De cuius vita & ſcriptis primum legenda *Ioannis Hermanni Schminckii* Diſſertatio hiſtorica, editioni quam mox laudabimus, præmiſſa. *Vndecim* Editiones potiſſimi huius Hiſtorici abs ſe viſas & collatas, recenſet doctiſſimus *Schminckius*, quas inter prima & memorabilis ea eſt, quæ *Coloniæ Agrippinæ* 1521. 4. prodiit ab inſtauratore illo ſtudiorum hiſtoricorum & bonarum artium *Hermanno* Comite a *Nuenare* curata. Extat inter Scriptores *Reuberianos* ſupra p. 795. Corpore Hiſtoriæ Francicæ ſinceræ *Froberiano* ſ. p. 311. Collectione Scriptorum Francicorum Du Cheſniana ſupr. p. 318. Actis Sanctorum Antwerpienſibus Tomo II. Ianuarii; & inter Scriptores Rerum Germanicarum *Heineccio Leuckfeldianos*, vide ſupr. p. 818. Egregia ſane erat Editio, quam dedit M. FRIDERICVS BESSELIVS Tilſa Boruſſus, cuius *Eginhardus* de Vita Caroli Magni doctiſſimis ſane Animaduerſionibus illuſtratus, *Helmſtadii* 1667. 4. forma Diſſertationis Academicæ propoſitus fuit. Quod ſane inſtitutum inſigniter laudandum. Omnium tamen præſtantiſſima eſt, IOHANNIS HERMANNI SCHMINCKII *Eginhardus de vita & rebus geſtis Caroli Magni*, quæ *Traiecti ad Rhenum* 1711. 4. formis expreſſa. Omni ſtudio id operam dedit celeberrimus Vir, vt textus quam emendate prodiret, quem in finem illum cum variis Editionibus, quas recenſet, & MSCtis Codicibus quatuor contulit, textui elegantiſſimum *Io. Friderici Beſſelii* Commentarium ſubiecit, quaſdam ex *Iohannis Bollandi* annotationibus ad vitam S. Caroli XXVIII. Ianuarii

Actorum

ctorum Sanctorum conſcriptis, excerpſit &
Beſſelianis addidit, tandemque *Melchioris Hamen-
eltonis Goldaſti* ineditas in Eginhardum animad-
erſiones adiunxit. Adhæret. *Marquardi Freheri*
octum φιλοπόνημα de *Statua Caroli M.* cum flo-
um ſparſionibus & Notis *H. G. Thulemarii* ſatis
beribus & erudita de *ſedibus & lingua* priſcorum
rancorum Diſſertatio *Hermanni* Comitis *Nue-
arii* ad Carolum V. Imp. cum variantibus non-
ullis MSS. lectionibus. Præterea de *vita & ſcri-
ptis Eginharti* Diſſertationem ſuam præfixit, at-
que librum Imagine *Caroli M.* delineata ex libro
rariſſimo *Triſtani* inſcripto *Traite du Lis* variisque
nummorum ectypis, ornauit. Varia de *Egin-
harto* compilauit, nec tamen ſemper cum iudi-
cio IOANNES WEINCKENS Abbatiæ Seligen-
ſtadtenſis Profeſſus Sacerdos Theologus Protono-
tarius Apoſtolicus & Poeta laureatus Cæſareus,
libro cuius hæc inſcriptio: *Vir fama ſuper æthe-
ra notus Eginhartus quondam Caroli M. Cancella-
rius, dein antiquiſſimæ & regalis noſtræ Eccleſiæ
Seligenſtadienſis fundator, ſub patrocinio ſancto-
rum Martyrum Marcellini & Petri, nunc autem illu-
ſtratus & contra quosdam authores vindicatus, Fran-
cofurti ad Mœnum 1714. f.* in fine adiectæ ſunt eius-
dem *Eginharti* Epiſtolæ & quædam Diplomata.
IDEM in *Nauarchia Seligenſtadiana* ſiue Hiſtoria
huius Abbatiæ epico carmine complexa *Franco-
furti ad Mœnum 1714. f. Eginhartum* primum Ab-
batem laudat, ſed nihil memorabile adfert. IO-
ANNIS IOACHIMI FRANTZII *Hiſtoria Caroli
M.* cum *Eginharto & Ioannis Henrici Bœcleri* No-
tis *Argentorati 1644. 4.* fuit edita.

*Auctoris incerti Annalium de geſtis Caroli M.
Imperatoris Libros V.* optimo conſilio primus e
Bibliotheca Guelferbytana edidit REINERVS

REI-

REINECCIVS. *Helmſtadii* 1594. 4. ligato ſermone ex optimis hiſtoriæ Carolinæ ſcriptoribus repetitos, qui in du *Cheſniana Collectione* ſupr. *f.* 318. & in Collectione Boeclero-Kulpiſio-Schilteriano ſup. *p.* 814. indicati, proſtant.

IOANNIS TVRPINI de *vita Caroli M.* & *Rolandi* fabulis referta hiſtoria, ſi modo eum mereatur titulum a *Iuſto Reubero* edita vid. ſupr. *p.* 795.

Monachi Egoliſmenſis Cœnobii S. Eparchii *Vitam Caroli M.* dederunt *Petrus Pithœus*, vid. *p.* 308. idemque in Collectione *Boeclero-Kulpiſiana p.* 795. proſtat.

Monachus *Sangallenſis*, qui de *geſtis Caroli M.* Libros duos ad *Carolum Craſſum* ſcripſit; & *Alcuinus* de *Genealogia Karoli M.* atque *Incerti Auctoris* Carmen de *Carolo M.* & *Leonis Papa ad eum aduentu*, cura *Henrici Caniſii* ſeruati & iam *p.* 880. indicati. Conſule quoque illos præclaros Scriptores, quos *Tomus Secundus* du *Cheſnianus* ſeruat. Recentiores adiungo. MARCVS ſiquidem WAGNERVS Frimarienſis Thuringus, Centuriarum Magdeburgenſium Compilatorum, per magnam Europæ partem legatus & antiquitatum inueſtigator, inter alia multa quæ patrio ſtilo condidit opuſcula, compilauit: *Auserleſenes Chronicon von den herrlichen wunderlichen und groſſen Thaten Caroli M. Magdeburgi* 1579. 4. vulgaribus quandoque obſeruationes curioſas immiſcens. Idem inſtitutum ſeruauit ERPOLDVS LINDENBROGIVS ſiue *Lindenbruch*, cuius *newvermehrte Chronica von dem Groſſmæchtigſten erſten teutſchen Kayſer Carolo M. Hamburgi* 1593. 4. edita, multam quidem induſtriam vetera & recentiora ſcripta excerpendo comprobauit Lindenbrogius; Turpini tamen fabulas parum cautus quando-

que

que admiſit, nec ſemper curate citauit teſtes ex
nemoria forte ad eos prouocans, apud quos tamen
a quæ inde exprimere voluit, vti obſeruarunt
ruditi Viri, haut extant, Saxoniæ inferioris ta-
nen multas Antiquitates data occaſione admiſceat
dem fere pronunciandum de commentario,
quem IOANNES LETZNERVS tot ſcriptorum
hiſtoricorum compilatione notus parochus in-
ber, dedit hoc elogio: *Hiſtoria Caroli Magni des*
Grosmechtigſten Chriſtlichen Rœmiſchen und Teutſchen
Keyſers, Hildesheimii 1602. 4. in quo multæ fabu-
læ immixtæ veris hiſtoriis, meliores obſeruatio-
nes de quorundam locorum Inferioris Saxoniæ
rebus, ex codicibus MSCtis, quos laudat Letz-
nerus petitæ, ſed quandoque ineptis gloſſis fœ-
datæ. DONATVS quoque ACCIAIOLVS, Flo-
rentinus, *Vitam Caroli M.* compto ſtilo compo-
ſuit, ſecutus quidem ſæpe Eginhartum, habet
tamen quæ vel apud hunc minime, vel paulo
aliter expreſſa inueniuntur, inſerta extat *Georgii*
Vicelii Hagiologio f. 178. b. formis repetita, in
Corpore Franciæ Hiſtoriæ Freberiano Parte Secunda
f. 549. & ex MSCto ducentorum circiter annorum
ab illuſtri *I. B. Menckenio Scriptorum Rerum Ger-*
manicarum & Saxonicarum Tom. I. *f. 814.* plenius
edita. HENRICI TVRCKII S. I. Presbyteri, *Faſti*
Carolini ſiue *rerum a Carolo M. Imp.* Series, ab *Hei-*
neccio & Leuckfeldio Collectioni S. R. G. ſupra
laudatæ *f. 1.* illata. PETRVS a BEECK *Aquisgra-*
no ſuo, *ſeu Hiſtoricæ narrationi de Ciuitatis Aquis-*
granenſis origine & progreſſu, Aquisgrani 1622. 4.
editæ commodo loco inſeruit Commentationes
de *Caroli M. Imperatoris Regis & Principis Vita*
ingata, qua Eginhardum ſequitur expoſitione,
neque *Caroli M. rebus geſtis.* Sunt quoque qui
lecta ſingulari methodo res magni Imperatoris
attin-

attingunt. IOANNES enim GVILIELMVS STVCKIVS ſtilo oratorio *Carolum M. rediuiuum* exhibuit, huiusque cum *Henrico IV.* M. Franciæ & Nauarræ rege comparationem facere voluit, editam *Tiguri* 1592. 4. Huius commatis ſed leuis momenti eſt IOACHIMI PASTORII *Tacitus Germano-Belgicus* ſeu Floſculi hiſtorico genealogici de origine & rebus geſtis bello-politicis *Carolorum, Magni*, Audacis, Quinti, aliorumque Germaniæ & Belgii Principum, *Coloniæ* 1658. 8. Proletarium opuſculum eſt CHRISTIANI WEISII *Diſcurſus Politicus, de Carolo M. quatenus vitam eius deſcribunt Claudius Fauchetus & Joannes Serres, Weiſſenfelſæ* 1674. 4. a quibus certe res Caroli non ſunt repetendæ. Meliorem cenſuram meretur docti ANONYMI *Lebens-Beſchreibung Caroli des Groſſen, nebſt Abbildung des alten Sachſen-Landes, Hamburgi* 1723. 4. Singularia Hiſtoriæ *Carolinæ* capita doctiſſimi quidam viri, ita tractarunt, vti hac opera multam omnis hiſtoria Imp. lucem inde acciperet. Principio enixe laudanda & commendanda, quæ & ad Maiores Caroli M. facit egregia IOANNIS DAVIDIS KOELERI Exercitatio Genealogica, *de Familia Auguſta Carolingica*, antiquorum monumentorum autoritate innixa, *Altorfii*, 1725. 4. quæ prima eſt Diſſertationum accuratarum, qua Genealogias Auguſtas illuſtrauit. Ante eum multo tempore LAVRENTIVS FRIESE compoſuerat *Stammbaum Kayſer Carl des Groſſen*, de quo illuſtris Dn. de *Ludewig Præfat. Script. Rer. Wirzb.* indicium fecit. De *Statura Caroli M.* elegans & eruditum Φιλοπόνημα MARQVARDI FREHERI iam laudaui, quod & *Noribergæ* 1657. 4. in Collectione, quæ *Repræſentatio Reipublicæ Germanicæ* inſcribitur, ac ſingillatim *Heidelbergæ* 1662. 4. fuit editum cum notis & flo-

rum

um ſparſione HENRICI GVNTHERI THVLEMARII
uius de *Sororibus Caroli M.* erudita Diſſertatio
Heidelbergæ 1681. 4. eſt formis exſcripta. IOAN-
IIS GEORGII ECCARDI de *Imaginibus Caroli M. &
Carolomanni Regum, in gemma & nummo Iudaico
epertis* cultiſſima Diſquiſitio ſingularia multa
romit *Lunæburgi 1719. 4.* & haud obuia. De
*ruditione Caroli M. eiusque meritis in rem literari-
m*, exponere & faciem hiſtoriæ literariæ illorum
emporum illuſtrare Diſſertatione ſcholaſtica vo-
uit IOANNES HENRICVS BOCRISIVS, Gym-
aſii Sueuophordienſis Profeſſor, *Suinfurti 1726. 4.*
ed iuſtis deſtitutus fuit ſubſidiis vir cetera do-
ctus. Maiorem eruditionem ſpirat IOANNIS DA-
VIDIS KOELERI *de Bibliotheca Caroli M. Imperato-
is Augusti glorioſiſſimi ad Eginharti de vita eius-
dem Cap. XXXIII.* ex tot Scriptoribus conquiſita
cultiſſima Commentatio, *Altdorffi 1727. 4.* De
Religione quoque *Caroli M.* inter diuerſæ fidei ſo-
cios orta eſt diſputatio. Ediderat enim CHRI-
STIANVS NIFANIVS *Oſtenſionem, quod Carolus
M. formaliter non fuerit Papiſta, Francofurti 1670. 8.*
qua ſcriptione aſſeruit Carolum M. in Eccleſiis
Saxonicis ordinaſſe, quæ ritibus Pontificiorum
parum ſint conformia, a Luthero vero per re-
formationem renouata. Non tulit hæc æquo
animo NICOLAVS SCHATENIVS doctus alias
S. I. qui dedit *Carolum M. Imperatorem Romanorum
& Francorum Regem Romano Catholicum aduerſus
Nifanium, Nibuſii 1674. 4.* NIFANIVS repoſuit
*Carolum M. veritatis euangelicæ Confeſſorem denuo
exhibitum atque ab impugnationibus Schatenii vin-
dicatum, Francofurti 1679. 8. Nifanio* quoque ſup-
petias tulit IOANNES HENRICVS HEIDEGGE-
RIVS *Carolum M. teſtem veritatis* Diſſertatione ſi-
ſtens, quæ Tomo II. Diſſertationum Viri doctiſſi-

mi extat, *Tiguri 1680. 4.* Tanquam pontificium ſed dubia fide depingit HENRICVS THANA im *Leben des H. Caroli Rœmiſchen Teutſchen Kayſers, als ein Spiegel aller Kayſer, Kœnige, und Potentaten, Cœln, 1666. 12.* Eo progreſſi Pontificii, vt & ederent: *Caroli M. Betbbuch, ſamt kurzer Beſchreibung ſeines Lebenslaufs, Ingolſtadii 1584. 8.* *Pietatem Caroli M. qua in conuerſione Saxonum ad Chriſtianiſmum ſacra vſus eſt*, laudauit M. CAROLVS GOTTL. HOFFMANNVS, Diſſertatione praeliminari, quam *C. S. Schurzfleiſchii Fundamentis Hiſtoriæ Germanicæ mediæ* e MSCto editæ præmiſit *Schneebergæ 1728. 8.* Magis proficuum cultoribus hiſtoriæ & artis criticæ medii æui fuit eruditum certamen, de *Diplomate* quodam *Carolino*, quod mouit illuſtris IOANNES GEORGIVS ECCARDVS. Ediderat vir hic artis diplomaticæ peritiſſimus omiſſo nomine & præfixis literis A. I. & titulo: *Diploma Caroli M. Imperatoris de Scholis Oſnabrugenſis Eccleſiæ græcis & latinis critice expenſum, Anno 1717. 4.* loco quidem non indicato, ſcio tamen *Hanouerae* prodiiſſe, quod dubiæ fidei variis argumentis facit, eruditorum virorum ſententias ea ſcriptione elicere ſtudens, quum vero Halæ doctus vir quædam obieciſſet, atque *Iodocus Hermannus Nunninghius* Canonicus & Scholaſticus Vredenſis vindicias Diplomati huic paraſſet, tres ſcriptiones edidit celeberrimus vir plenas bonæ frugis rerumque ad æuum Carolinum, primam, quæ latine de hoc Diplomate ſcripſerat repetiit & additis variis, germanico ſermone iterum edidit ſub titulo: *Gründliche Vnterſuchung eines alten Caroliniſchen Schenck-Briefes in welchem der Griechiſchen und Lateiniſchen Schule zu Oſnabrück gedacht iſt, durch einen Liebhaber der Warheit, 1719. 4.* Secutæ: *Vertheidigung der Widerle-*

Zerlegung des Caroliniſchen Schenck-Brieſes, welcher dem Oſnabrückiſchen Biſchoff Wiboni im Iahr 804. den 20. Decembr. zu Aachen gegeben ſeyn ſoll, gegen den Herrn Abgeſonderten Bibliothecarium zu Halle, Oſnabrück 1721. 4. & demum: *Cenſuram Diplomatis Carolini de Scholis Oſnabrugenſis Eccleſiæ græcis & latinis ab obiectionibus Iodoci Hermanni Nunninghii, Helmſtadii* 1721. 4. cuius Schediaſmatis quibusdam in exemplis, Diplomatis ipſius pars, ſecundum autographum accuratiſſime depicta, æri inciſa, exhibetur. Egregius eſt & doctus HERMANNI ADOLPHI MEINDERS *Tractatus* hiſtorico-politico iuridicus *de Statu Religionis & Rei publicæ ſub Carolo M. & Ludouico Pio in veteri Saxonia, ſiue Weſtfalia & vicinis regionibus*, cui acceſſit *Commentarius ad Capitulationes binas* Caroli M. *de partibus Saxoniæ, Lemgouiæ* 1711. 4. editus, & iam ſupra laudatus.

§. LXIII.

LVDOVICI PII Imp. vitam & res ipſo ſuperſtite vsque ad annum Imperii XXV. diligenter annotauit THEGANVS Chor-Epiſcopus Trevirenſis, quem *Petrus Pithœus* vid. ſup. p. 308. & *Andreas* du *Cheſne* vid. p. 109. ediderunt. Hunc librum *Walafridus Strabo* in Capita LVIII. ſecuit, & ſingulis argumentum præmiſit. ANONYMI *Vita Ludouici Pii* explicatius conſignata, qua & extrema infelicis Principis commemorantur, in Collectionibus *Pithœi* vid. p. 308. *Reuberi* ſupr. p. 60. Corpore Hiſtoriæ Francicæ Freheriano, ſup. 311. & du *Cheſne* vid. p. 320. extat. In laudata Pithœana & aliis Rerum Francicarum collectionibus plura monimenta ad res Ludouici Pii extant ſupr. p. 320. relata, quæ cum aliis diligenter recenſuit *Iacques le Long Bibliotheque Hiſtorique*

de France L. III. Cap. II. §. III. p. 330. ſeq. ERMOLDI NIGELLI, Abbatis vt videtur, Anianenſis, *de rebus geſtis Ludouici Pii Auguſti, ab An.* 781. *ad* 826. *Carmen elegiacum*, a Marquardo Frehero primum forte detectum, & a *Lambecio*, *Neſſelio* & *Gentilotto* promiſſum, beneficio reuerendiſſimi Gentilotti, a celeberrimo LVDOVICO ANTONIO MVRATORIO *Scriptorum Rerum Italicarum* Tomo II. Parte II. editum & Præfatione, qua de præſtantia ediſſerit, ornatum, inde commodo Germanorum repetiit illuſtris IO. BVRCHARDVS MENCKENIVS *Scriptorum Rerum Germanicarum & Saxonicarum*, *Tomo Primo N. XIII.* Certe hoc Nigelli ſynchroni ſcriptoris carmine, multi illius æui mores & geſta in primis Ludouici, ſatis alioqui confuſa, illuſtrantur. *Vitam* huius Imperatoris, incerto Auctore, qui ſe profeſſione ASTRONOMVM & in Palatio ipſius Imp. verſatum teſtatur, editionemque huius recognitam dedit *Andreas* du *Cheſne* Tomo II. *f. p.* 320. Facit quoque ad res Ludouici Pii *Chronicon Caſaurienſe*, ſeu *Hiſtoria fundationis Monaſterii Caſaurienſis in Italia*, *quod Ludouicus II. Imp. in Italia condidit*, quod *Tomo III. Du Cheſniano* f. 544. & inter Scriptores R. I. *Muratorii* Tomo II. P. II. p. 767. reperitur. Ex recentioribus res Ludouici more ſuo, hoc eſt, multa aliena immiſcens expoſuit IOANNES LEZNERVS *Chronica* und hiſtoriſchen Beſchreibung des Lebens, der Hændel und Thaten Ludouici Pii, germanico ſermone, cum adiuncta hiſtoria Monaſterii *Corbeienſis* in Saxonia & triginta Nobilium Familiarum Vaſallorum Cœnobii *Hildesheim* 1604. 4. Vxoris ſecundæ *Iuditha Auguſta Franciæ Elogium hiſtoricum*, breui ſed cultiſſimo ſchediaſmate hiſtorico *Lipſiæ* 1720. 4. propoſuit elegantiſſimus Lipſienſium tum ICtus GEORGIVS CHRI-

TIANVS GEBAVERVS, de eadem præclara quædam annotata in GVNDLINGIANIS P. VII.

§. LXIV.

Funeſtas Franciæ omni inter *Ludouici Pii Filios* Lotharium, Ludouicum & Carolum Caluum controuerſias memorat NITHARDVS Angilberti Filius, Caroli M. Imp. ex Bertha filia nepos, Abbas S. Richerii Libris Quatuor de *Diſſenſionibus Filiorum Ludouici Pii* ab A. 817. ad a. 843. a Pithœo editi *p. 309.* & a mendis & corruptionibus innumeris expurgati, partimque ope vetuſtiſſimi MSCti Codicis, partim coniecturis a ſenſu Hiſtoriæ deſumptis, repetiti in Collectione du Cheſniana T. II. p. 359. vid. ſupr. *p. 322.* vbi & alia præclara monimenta ad hæc infelicia tempora indicantur, extant quoque in Collectione *Bœclero-Kulpiſio-Schilteriana f. 814.* De Fœdere *Ludouici Germanici* & *Caroli Calui* vid. *ſupr. p. 801.* vbi & quæ ad res *Lotharii* Imp. & *Ludouici II.* Imp. facere poſſunt vetuſta monimenta indicantur, quæ & recenſet le *Long* l. c. *f. 333.* Ex optimis Scriptoribus *Diuiſionem Imperii Karolini* illuſtrauit Diſquiſitione ſingulari CONRADVS SAMVEL SCHVRZFLEISCHIVS, quæ inter ipſius Diſputationes *N. III.* Edit. Lipſ. comparet.

§. LXV.

CONRADI I. Germaniæ Regis Genealogiam, more ſuo erudite & accurate excuſſit de *Familia Augusta Franconica* Diſſertatione Genealogica V. C. IOANNES DAVID KOELERVS, *Altorfii 1722. 4.* qua Regis huius ortum Carolingicum, a multis confidentius traditum negauit, aliaque ad illuſtrandas res germanas vtilia annotauit.

Statum vero rei publicæ, regnante Conrado, originesque momentoſorum, Iuris Publici & Feudalis argumentorum contrario ſed vtili conſilio illuſtrarunt Duumviri Halenſes, illuſtres ICti & Hiſtorici. Etenim NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS de *Statu Reipublicæ Germanicæ ſub Conrado I. Halæ 1706. 4.* Diſſertatione propoſuit; IOANNES vero PETRVS LVDEWIGIVS de *Germania Principe ſub Conrado I. Halæ 1720. 4.* expoſuit, quæ & *Opuſculis* ipſius *Miſcellis* fuit inſerta. Vterque facta ex optimis Scriptoribus rerum Conradi expoſitione, eaſdem ad principia Iuris publici & feudalis, quæ adſeruit & defendit ſuis doctrinis applicat, atque inprimis illuſtris Dominus de Ludewig, Superioritatem Territorialem pleniorem, illis temporibus, ab Archi-principibus adquiſitam & cum potentatu quodam in vſum deductam adſeruit, in quo aliisque doctrinis aduerſus ipſi & hac Diſſertatione & alia quam mox laudabimus fuit Gundlingius, ambo tamen multas egregiasque obſeruationes cum iudicio adhibendas fecerunt.

§. LXVI.

In *Saxonicorum Imperatorum* rebus exponendis primus locupletiſſimusque teſtis eſt WITICHINDVS Monachus Corbeienſis Familiæ Benedictinæ *Annalium libris tribus*, quibus Henrici Aucupis atque Ottonis M. res breuiter quidem, ſed cordate & grauiter atque ita exponit, vt multum in facie reipublicæ demonſtranda adferat vſum, quod in eccleſiaſtici ordinis hiſtoricis raro obſerues. Editus cum *annotationibus* in eundem per *Martinum Frechtum* ſcriptis in Collectione *Heruagiana* ſupr. *p. 777.* & cum luculentis notis, quæ inſtar Commentarii ſunt, opera & ſtudio

lio *Henrici Meibomii*, *Francofurti* 1621. *f.* idem, :um in *Meibomiana*, tum *Leibnitiana* Collectione roſtat. Dedit quoque IOACHIMVS IOANNES IADERVS in *Antiquitatibus Brunſuicenſibus*, *Helmæſtadii* ex iterata editione 1661. 4. editis aliquot eterera monimenta, quæ huc faciunt: THEODORICI nimirum ENGELHVSII Scriptoris Sec. XV. *Vitas Imperatorum e Domo Brunſuicenſi* p. 23. IOA. :HRAWS Presbyteri Ratisbonenſis in *Motznig Vitas eorundem Impp.* p. 79. *Monachi Hamerslebienſis*, *Vitas Impp. ab Henrico Aucupe ad Henricum V.* p. 135. *Eiusdem Gregorium* Papam V. *Saxonem*. p. 44. Adiecta inſignia quorundam horum Impp. & Ducum Brunſuicenſium Diplomata XII. Sinillatim edita THEODORICI ENGELHVSII *Hiſtoria Imperatorum e Domo Brunſuicenſi*, *Helmſtadii* 1671. 4. Multa induſtria, quæ in Scriptoribus æqualibus vel æqualibus proximis & recentioribus reperire poterant, conduxerunt ſub certis apitibus IOANNES CONRADVS DIETERICHVS, Hiſtoriarum Profeſſor Gieſſenus, *Hiſtoria Imperatorum Germanicorum Familiæ Saxonicæ Henrici I. Ottonis M. Ottonis II. Ottonis III. Henrici I.* *Gieſſæ* 1666. 4. per Diſſertationes ſigillatim propoſita, & qui vaſtum Hiſtoriæ Germanicæ opus ompilauit IOANNES PHILIPPVS a VORVRG *Hiſtoria rerum Germanicarum ſub Ottone M. Ottone II. & Ottone III. geſtarum*, poſt fata auctoris edita, *Francofurti* 1709. *f.* ſed in vtroque accuatus lector ſelectum, ordinem, iudicium pragnaticum merito deſideret. IOANNIS PALATII *Aquila Saxonica Venetiis* 1672. *f.* oculos, non animum fidis & ſeuerioribus adſuetum, paſcere poerit. Leuis momenti eſt CHRISTIANI CALENBACH *Pentas Imperatorum Romano Saxonum*, *Tubingæ* 1675. 4. & edita ſermone vernaculo PAV-

LI HOFMANNI *der Saechſiſchen Kayſer und Koenige Chronica, Lipſiæ 1676. 8.*

§. LXVII.

Singulatim de *Henrico Aucupe*, quædam annotauit breui libello ERNESTVS BROTTVFF Ciuis Martisburgenſis, qui multos codices antiquos vidit & legit in Hiſtoria *Heinrichen des I. des Namens Rœmiſchen Kayſern, Herzogen zu Sachſen, Weſtphalen, Engern, Thüringen, Heſſen und Herrn zu Braunſchweig und Tanquerode*, vernaculo ſermone *Lipſiæ 1556. 4.* qua ſcriptione & de loco prœlii cum Hunnis, de originibus Cœnobii & Scholæ Portenſis in Thuringia ſtrictim exponit. De eodem *Henrico Aucupe Hunnorum prope Martisburgum victore* disputauit M. CONRADVS HÜLSE *Lipſiæ 1686. 4.* Præclarus eſt NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII de *Henrico Aucupe Franciæ Orientalis Saxonumque Rege*, Liber ſingularis, *Halæ Magdeb. 1711. 4.* in quo vera Reipublicæ Germanicæ facies e fontibus, diplomatibus & ſcriptoribus æqualibus in lucem collocata, multi errores clarorum virorum confutati, noua multa ex medii æui Geographia atque Hiſtoria deducta, & quæ nota iam erant melioribus argumentis atque teſtimoniis fuere illuſtrata. Coniungenda pererudita Diſſertatio: *Henricus Auceps hiſtoria anceps* inſcripta, quam moderatore illuſtri IOANNE PETRO LVDEWIGIO, tanquam maioris operis Epitomen, ad doctrinas Ludewigianas Gundlingianis quandoque contrarias concinnauit & propoſuit *Simon Fridericus Hahn*, clariſſimi poſt nominis hiſtoricus, *Halæ 1713. 4.* Quum vulgo auſpicia Torneamentorum *Henrico* noſtro tribuantur, & heic laudanda erit, quæ multum ſane ad res æui Henrici illuſtran-

uſtrandas facit eruditiſſima Diſſertatio, auctore ❘EORGIO SCHVBARTO reſpondente BVRCARDO GOTTHELF STRVVIO, qui præceptorem fama nominis & meritorum ſuperauit, *Ienæ* *1689*. 4. propoſita & cum rara eſſet cum notulis quibusdam Schubarto-Struuianis, cura *D. E. D.* qui vitam Schubarti præmiſit, *Halæ* *1725*. 4. recuſa.

§. LXVIII.

Ad res *Ottonis I.* & *Magni* præter veteres *Witikindum*, Auctorem Vitæ *Mathildis* & alias iam laudatos, facit HELENAE A ROSSOW vulgo HROSWITHAE Monialis Gandersheimenſis, (cuius vitam lege in *Leuckfeldii* Antiquitatibus Gandersheimenſibus *Capite XXIV.*) *Panegyricus de rebus geſtis Ottonis M.* ligato ſtilo, qui primum inter cetera nobiliſſimæ virginis Opuſcula procurante *Conrado Celte Noribergæ* *1501*. *f*. formis excuſſus, iterum cum eruditiſſima *Henrici Leonhardi Schurzfleiſchii* Præfatione *Wittebergæ* *1707*. 4. fuit editus. Extat porro Tomo *Reuberiano* atque inter Scriptores *Meibomianos* Tomo *I.* cum Notis. Multam rebus *Ottonum* lucem adfundunt LVITPRANDI Subdiaconi Toletani, Ticinenſis Diaconi tandemque Cremonenſis Epiſcopi *Libri Rerum geſtarum ab Europæ Imperatoribus & Regibus*, inprimis Libri *IV. V. VI.* atque *Legatio* eius ad *Nicephorum Phocam Imperatorem Conſtantinopolitanum pro Ottonibus Auguſtis & Adelhaida* primum ab *Henrico Caniſio Ingolſtadii* *1600*. 4. edita, quæ cum ceteris *Luitprandi* Operibus, cura P. *Hieronymi de la Higuera*, *Antwerpiæ* *1640*. *f*. prodierunt, quam *Hiſtoriam* & *Legationem*, *Ludouicus Antonius Muratorius* cum nonnullis emendationibus *Tom. II.* f. 417. 476. Corporis Mediolanenſis inſeruit.

Nec hic prætermittendi quod ad res Ottonum Italicas ARNVLPHVS Mediolanenſis, cuius *Rerum ſui temporis* Libri V. ab a. 925. ad 1076. ſcripti circa an. 1085. a *Leibnitio* Scriptorum Brunſuicenſium Tom. III. f. 427. editi, inde *Græuio-Burmanniano* Theſauro *Tomo* IV. ſed Libri ſaltim IV. illati, demum ad fidem Codicum MSC. caſtigati, adiectis variantibus lectionibus & hiſtoricis atque criticis notis *Leibnitii*, *Muratorii*, & aliorum illuſtrati præmiſſo ex Codicibus characterum ſpecimine ære deſcripto, plenius comparent *Tomo IV.* Corporis *Mediolanenſis* f. 1. vbi plures huius æui egregii & Ottonum facta memorantes Scriptores reperiuntur. ODILONIS de *S. Adelhaide* Ottonis M. vxore Libri II. reperiuntur apud *Caniſium* Tom. III. & *Leibnitium* S. R. B. *T. I. p.* 262. Addo, licet vix locum hunc mereri videatur, NICOLAI HIERONYMI REMLINGII Diſſertationem de *Ottone M. Witteberga* 1680. 4.

De *Ottone III.* Imp. extat non incomto ſtilo ſcripta NICOLAI CISNERI Cameræ Imperialis Aſſeſſoris Oratio, quæ cum aliis argumenti Hiſtorici Orationibus *Argentorati* 1608. 8. prodiit, qua contra Onuphrium Panuinium, Romano Pontifici Italisque Ius in Electione Imp. Romani tribuentem in libro de Comitiis Imperatoriis, diſputat, & varia de ſtatu eorum temporum ſapienter monet. Reperitur quoque hæc oratio in *Opuſculis* Ciſneri *hiſtoricis* iunctim editis, cura *Quirini Reuteri Francofurti* 1658. 8.

§. LXIX.

Quæ communiter ADELBOLDO adſcribitur Vita S. HENRICI II. Imp. apud *Laurentium Surium* Actorum Sanctorum *Iulio* Menſe p. 190.

Hen-

Henricum Caniſium Lectionis antiquæ Tomo II. Edit. pr. & Tomo III. nouæ in Leibnitiano Tomo I. f. 430. atque inter Gretſeri Diuos Bambergenſes reperitur. Vita S. Chunegundis ex MSCtis Monaſterii Rebdorffienſis apud Surium legitur Menſe Martio f. 42. & in actis SS. Antwerpienſibus Martii Menſis T. I. f. 266. Add. Acta SS. Benedictin. T. I. f. 451. ſeq. Eſt quoque Vita & Legenda Henrici & Kunegundis e latino in germanicum idioma translata per NONOSIVM Cuſtodem Cœnobii in Monte Monachorum (Michelsberg) Ordinis Benedicti, Bambergenſi in eodem Monaſterio 1511. 4. formis cum figuris ligno inciſis expreſſa. Ex Hiſtoria Henrici Sancti Imp. Rom. Germanici ſelecta quadam Capita duabus Diſſertationibus propoſuit IOANNES HENRICVS FELZIVS Profeſſor Argentinus, Argentorati 1712. 1714. 4. Caſtitatem Cunegundis Vxoris Henrici II. vindicare docte conatus CONRADVS SAMVEL SCHVRZFLEISCHIVS Diſſertatione de Innocentia Cunegundis Witteberga 1700. 4. Sed repoſuit ad Schurzfleiſchianas vindicias multa ingenioſe & erudite, qui varia Hiſtoriæ Henrici II. capita ſimul attingit, NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS Obſeruatione vernacula: *von der heiligen Kunegunda und derſelben vermeinter Keuſchheit*, quæ Otiorum Parte III. p. 151. extat.

§. LXX.

Tertia Imperatorum ac Regum Germanicorum familia eſt *Francica* ſiue *Salica*, cuius auctor CONRADVS II ſiue *Salicus*. Curate fideliterque eius vitam & res ex coæuis narrauit WIPPO Sacellanus ipſius, quem in lucem produxit *Piſtorius* S. R. G. Tomo *Tertio*. De *vera origine & ſtemmate Conradi II.* libellum condidit ſingula-

rem

rem, FRANCISCVS GVILLIMANNVS Hiſtoricus prudens, qui *Friburgi* Brisgoiæ *1609. 4.* eſt editus. Quem libellum cum eſſet perrarus vtili conſilio *Selectis Iuris & Hiſtoriar.* T. III. *p. 221.* inſerendum curauit V. C. SENCKENBERGIVS. Maiori cura & adparatu maiores Cunradi inueſtigauit SIMON FRIDERICVS HAHNIVS Oratione auſpicali de *genuino & Salico Conradi* II. *Imp. Aug. ortu & vera falſaque Salicæ Stirpis cum Guelphis convenientia*, *Helmſtadii 1717.* recitata, ibidemque cum allegatis & adnotationibus copioſis 4. edita. IDEM Diſſertatione de *Regia & Cæſarea Chuonradi II. electione & coronatione*, *Helmſtadii 1719. 4.* propoſita, ex accurata Scriptorum huius ætatis lectione ſingularia multa obſeruauit. *Tmemata quædam ſelectiora de Conrado* II. Diſſertatiuncula, quæ inſcripta eſt *Promulſis Commentarii Hiſtorici de rebus Seculi* XI. exhibuit IOANNES CHRISTIANVS NEV, *Tubingæ 1709. 4.* Pererudita eſt Diſſertatio CONRADI SAMVELIS SCHVRZFLEISCHII *de Conrado Imp. Auguſto eiusque Diplomate quod de expeditione Romana inſcribitur*, *vero* (huic) *Auctori vindicata*, *Vitembergæ 1701.* 4. atque cum rara eſſet *Ioannis Schilteri* Inſtitutionibus Iuris Feudalis notis *Georgii Chriſtiani Gebaueri*, ICti Lipſienſis celeberrimi, illuſtratis, adiecta, quæ *Lipſiæ 1728. 8.* prodierunt. HENRICI III. Nigri Imp. laudes refert *Carmen* ſub *Tetralogi* titulo, quod *Wipponi* tribui ſolet, atque a *Caniſio*. Tomo II. Edit. vet. & Tomo III. nouæ fuit editum. Verum quum *Wippo* ipſe de hoc libro ſcribat: *quidam de noſtris in libello, quem* Tetralogum *nominauit*, inde patere videtur alius hunc Panegyricum poeticum eſſe Auctoris.

§. LXXI.

§. LXXI.

De HENRICI IV. Auguſti Imp. omnium infeliciſſimi vita, rebus & fatis multi ex veteribus extant Scriptoribus, qui tamen iudicio rite adhibito ſunt legendi, quum vel Imperatoris addicti ſint partibus, vel Pontificibus horumque adſeclis faueant. LAMBERTVS tamen SCHAFFNABVRGENSIS licet & ille Pontificiam cauſam ſubinde tueri ob ordinis rationes videatur, ſatis cordatum ſe præbuit. Extat *Lambertus* Tomo *primo Piſtoriano*, vbi in iterata Editione Struuianoque Præfamine de præſtantia operis & editionibus erudite atque cordate iudicatur, prima Editio, ſub titulo: *Lamberti Schaffnaburgenſis Germanorum res praclare olim geſta*, *Tubinga* 1533. 8. prodiit. Egregie de Auguſtis ac Imperio ſacro promeritus fuit MELCHIOR GOLDASTVS collectis fideliter & animoſe *Apologiis pro D. N. Henrico IV. Imp. Auguſt. Patria Patre aduerſus Gregorii VII. Papa cognomento Hildebrandi & aliorum Patria hoſtium impias & malignas criminationes*, quæ additæ Goldaſtinæ *Replicationi pro Sacra Caſarea Maieſtate & Imperii Ordinibus*, *aduerſus Iacobi Gretſeri crimina laſa Maieſtatis*, *Hanouia* 1611. 4. editæ, Scriptiones, his ita nominatis *Apologiis* inſunt ſequentes: 1.) *Bennonis* Cardinalis de vita & rebus geſtis *Hildebrandi* Papæ Libri II. *p.* 1. 2.) *Ottonis* Friſingenſis Fragmentum de *Hildebrando* Papa, *p.* 18 3.) *Anonymi* de *Henrici IV.* Imp. Bello contra Saxones Libri III. *p.* 20. 4.) *Alboini* Presbyteri de Coniugio Sacerdotum per *Hildebrandum* damnato Epiſtolæ II. *p.* 40. 5.) Epiſcoporum & Clericorum *Imperialium* Apolegetica pro *Imperatore* contra Papæ Excommunicationem *p.* 46. 6.) *Conradi* Epiſcopi

pi *Traiectenſis* Oratio pro *Imperatore* contra Papam dicta in Comitiis *p. 48.* 7.) *Waltrami* Epiſcopi *Numburgenſis* Epiſtola ad Landgrauium *Thuringiæ* pro *Imp.* fidelitate contra Papam *p. 51.* 8) *Eiusdem* Apologiarum pro *Imperatore* Libri III. *p. 53.* 9.) *Iuonis* Epiſcopi *Carnotenſis* Epiſtola de *Inueſtituris* Epiſcoporum & Abbatum *p. 183.* 10.) Eccleſiæ *Leodienſis* Epiſtola a *Sigeberto* Gemblacenſi Abbate ſcripta contra Epiſtolam Paſchalis Papæ *p. 188.* 11.) *Otberti* Epiſcopi *Leodienſis* Epiſtola parentatoria de vita & obitu *Henrici IV.* Imp. *p. 204.* 12.) *Waltrami* Epiſcopi Naumburgenſis Tractatus de *Inueſtitura* Epiſcoporum & Abbatum *p. 226.* 13.) Decani & Conuentualium Abbatiæ *Laurisbamenſis* libellus ſupplex ad *Henricum V.* Imp. contra *Hildebrandinos* Monachos de *Hirſaugia p. 233.* 14.) *Eberbardi* Archi-Epiſcopi *Salisburgenſis* Oratio de *Hildebrandi* Anti Chriſtiano Imperio, recitata in Comitiis *p. 237.* *Ferdinandi* & *Maximiliani II.* Impp. ſacris Reſcriptis confirmata ſententia, de *Clerogamia* per *Hildebrandum* Papam damnata *p. 240.* Hæc *Goldaſtus.* In *Edmundi Martene* & *Vrſini Durand Theſauro Anecdotorum nouo* Tomo I. *p. 214.* extat *Theodorici Virdunenſis* Epiſcopi ad Gregorium VII. Epiſtola An. 1080. ſcripta, atque ex MSCto Gemblacenſi edita, qua ab eo petit, quid reſpondere debeat iis, qui eius cenſuram de incontinentia Clericorum, de Inueſtituris Laicorum & alia ipſius Acta impugnabant. Hæc Epiſtola editoribus iniurioſa, nobis cordata videtur. Virtutes Gregorii VII. inſigniter laudat PAVLI BERNRIEDENSIS *Commentarius de vita Gregorii VII. Pont. Max.* quem primum cum Notis in lucem edidit IACOBVS GRETSERVS *Ingolſtadii 1610.* 4. additus *Gretſeri*, *Caſar Baronius a Melchioris*

Golda-

oldaſti inſcitia & calumniis vindicatus. Ex Bi-
liothecæ quoque Cæſareæ theſauris, quod mire-
is producta: *Vetera Monumenta contra Schiſmati-
os, iam olim pro Gregorio VII. aliisque nonnullis
ontificibus Romanis conſcripta, & nunc primum in
ucem vindicata* ſtudio SEBASTIANI TENGNA-
EL Cæſarei Viennæ Bibliothecarii, *Ingolſtadii
612. 4.* iuncta eſſe ſolent *Iacobi* Gretſeri *Defenſio-
i pro S. R. Orthodoxi & Catholici Imperii auita
Maieſtate*, qua Replicationem Caluinianam Imperii
uius vaſtatricem examinauit, eodem anno ea-
lemque forma *Ingolſtadii* editæ. Sunt autem
equentia Monumenta: 1. Epiſtola *S. Gebhardi*
Archi-Epiſcopi Salisburgenſis ad Herimannum
Epiſcopum Metenſem. 2.) Vita *S. Altmanni*
Epiſcopi *Paſſauienſis*. 3.) Vita *B. Tiemonis* Ar-
hi-Epiſcopi *Salisburgenſis*. 4.) Vita *S. Anſelmi*
Epiſcopi *Lucenſis*. 5.) *Domnizonis* Presbyteri
le vita & rebus geſtis *Mathildis* Comitiſſæ Libri
Duo. 6.) *Bernaldi* Conſtantienſis Presbyteri Opuſ-
ulum de vitanda *Excommunicatorum* communio-
e. 7. Synodus *Moguntina* cum *Sigefridi* Ar-
hi-Epiſcopi Moguntini aliorumque Epiſtolis.
. Epiſtola *Stephani* Epiſcopi *Halberſtatenſis*.
. Epiſtola *S. Anſelmi* Archi-Epiſcopi *Cantuarien-
is*. 10. *Heſſonis Scholaſtici* commentariolus de
ebus geſtis inter *Calliſtum* Papam & *Henricum* V.
Regem & Imp. 11.) Variæ hactenus ineditæ Epi-
tolæ. Eſt autem hæc *Tengnageliana* Collectio
errara. *Vitam Henrici Imperatoris eius Nominis
V.* a quodam eius temporis conſcripta, cum
iusdem Imperatoris ad diuerſos *Epiſtolis* pro-
uxit *Chriſtianus Vrſtiſius* Tomo Vno, *f. 379.*
Acerbiſſimam de rebus quibusdam Henrici IV.
& in multis ob euidens odium ſuſpectam narra-
ionem fecit BRVNO de *Bello Saxonico*, qui To-
mo

imo I. *Freberiano*, vbi in editione *Struuiana* iudicium editoris omnino legendum. BENZONIS vero Epiſcopi Albienſis in Italia, auctoris coeui, *Panegyricum rythmicum*, ſeu *Commentariorum de rebus Henrici III. Imp. ſeu IV. Regis Germaniæ Libros IV.* e membrana Bibliothecæ Vpſalienſis beneficio ſumme venerabilis *Erici Benzelii*, primus in lucem produxit illuſtris *Menckenius* S. R. G. & S. Tom. I. f. *957.* qui *Benzo* maximum pro Imperatore contra Pontificem Zelum prodit & teſtem ſane veritatis agit. IOANNIS STVMPFII vernaculo ſermone ſcripta: *Hiſtorie Kayſer Henrich des IV. Tiguri 1556. f.* mihi nec viſa nec lecta & non vbiuis eſt obuia. Idem dicendum de IOANNIS AVENTINI *Vita Henrici IV. Imp. cum eiusdem Imperatoris Epiſtolis, Auguſtæ Vindelicorum 1518.* 4. Specimen vitæ prudenter & eleganter ſcriptæ ſane eſt elegantiſſima Diſſertatio GEORGII SCHVBARTI hoc elogio: *Henricus IV. exemplum turbatæ Reipublicæ, Ienæ 1680. 4.* & *Halæ 1727. 4.*

De *Rudolfo Sueuico* Anti-Cæſare, cuius manus in prælio amputata, Merſeburgi, in templo Cathedrali aſſeruatur, eruditæ poſitiones hiſtoricæ extant IOANNIS SAMVELIS STRAVSSII *Lipſiæ* forma Diſſertationis primum propoſitæ, cum annotationibus & figura ænea cenotaphii *Rudolfini*, iterum editæ *Halæ Magdeb. 1728. 4.*

§. LXXII.

Res HENRICI V. & LOTHARII II. Saxonis AA. multum illuſtrat ANNALISTA SAXO ſiue ECKEHARDVS VRAGIENSIS, quem primus edidit illuſtris *Ioannes Georgius Eccardus* Corpore Hiſtorico medii æui *Tomo I. f. 133.* Eidem debemus ANONYMI *Narrationem de Electione*

ione Lotharii Ducis Saxoniæ in Imperatorem, uam primum *Veterum monimentorum Quaternioni*, *pſiæ 1720.* f. n. 2. inſeruit, poſt modum & *Berardus Pezius*, Scriptoribus Rerum Auſtriacarum . I. addidit. De *Donatione Mathildina Pontifici facta*, quæ Henrici V. curas auxit & ingens motus concitauit breui quidem ſed pereruita Diſſertatione egit & iudicavit IOANNES AVID KOELERVS V. C. *Altdorfii 1715. 4.* De rauiſſimo vero prœlio cum Saxonibus an. 1115. n tractu Mansfeldenſi ſingularem & breuem, arum hodie libellum compoſuit CYRIACVS PANGENBERG inſcriptum: *Vrſache und Handlung des Sachſiſchen Kriegs bey dem Welphesholz*, *Wittemberg 1555. 8.*

De geſtis CONRADI III. R. ex antiquis nprimis adhibendus OTTO *Friſingenſis* Libro I. le *geſtis Friderici I. Imp.* vbi multas res memorabiles Conradi enarrat. De iisdem *rebus a Conrado III. Franciæ Orientalis Rege tertio geſtis*, adhibitis diligenter coæuis teſtibus, expoſuit Diſſertatione ARNOLDVS HENRICVS a TRESOW, Eques Magdeburgicus, *Halæ Magdeburgicæ 1709. 4.* Conſulendi quoque ſunt in huius hiſtoria Scriptores Geſtorum Dei per Francos, iue Orientalium Expeditionum, quos iam ecenſui. Quæ ſub Henrico IV. ortæ & ſub iam memoratis Regibus auctæ magis fuere Gibellinorum & Guelphorum partes præter omnes ſcriptores huius ætatis ſingularem accepere ſcriptorem BENEVENVTVM de S. GEORGIO Comitibus BLANDRATE, qui *de origine Guelphorum & Gibellinorum* libellum edidit *Baſileæ 1519. 4.* hodie inuentu rarum.

§. LXXIII.

Quarta Impp. & Regum Germanicorum familiæ *Stauffenſis* ſ. *Sueuicæ* auctor eſt FRIDERICVS I. Ahenobarbus, *de cuius geſtis*, dignus tanto Imperatori hiſtoricus OTTO Epiſcopus FRISINGENSIS Lupoldi Pii Marchionis Auſtriæ F. fide, accurate, grauiter ſcripſit *duobus Libris*, deſinentibus a. 1156. cum quibus iungendi RADEVICI, Eccleſiæ Friſingenſis Canonici *de rebus geſtis Friderici I. Romanorum Imp. continuata ad Ottonem Hiſtoria* Libri Duo, vsque ad a. 1160. acceſſit *Vetuſti Scriptoris* Appendix ad *Radeuicum* XI. annorum annales ab an. 1146. ad 1209. complectens, vna cum quibusdam Epiſtolis. Extant hæc præclara monimenta poſt Editionem *Io. Cuſpiniani* 1515. *f.* factam in *Vrſtiſii* Tomo vno, edita quoque ad fidem MSCtorum Codicum Bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſis caſtigatius, præmiſſa *Friderici* Imp. ad Ottonem Friſingenſem patruelem ſuum Epiſtola in *Muratorii* Corporis Mediolanenſis Scriptorum Italiæ *Tomo VI.* quo & alii inſignes ad Friderici res pertinentes Scriptores extant, nimirum: 1.) *Epiſtola* BVRCHARDI Notarii Imp. ad Nicolaum Sigebergenſem Abbatem *de victoria Friderici Imp. & excidio Mediolanenſi* peracto An. 1162. ex Editione Freheri cum Notis *Struuianis* T. I. *p.* 236. Edit. nouæ, *Tomo* vero hoc *VI. f.* 913. 2.) Magiſtri BONCOMPAGNI Florentini, Profeſſoris Bononienſis, clari circa Annum Chriſti 1218. Liber de *Obſidione Anconæ a copiis Friderici I. Imp.* ex MSCto Codice *Philippi Argelati* Bononienſis, cum Præfatione *Muratorii f.* 919. 3.) OTTONIS eiusque filii ACERBI MORENAE *Hiſtoria rerum Laudenſium*, in qua res geſtæ a *Friderico I.*

recen-

ecenſentur ab A. C. 1153. ad 1168. edita primum *Felice Oſio*, Profeſſore Patauino, *Venetiis 1639. f.* t cum eruditis eius notis recuſa *Theſauri Antiq. & Hiſtoriarum Italiæ Grauiani Tomo III. Parte II.* & ine illis *Tomo I.* Leibnitiano *f. 806.* ſed in *Corpo-e Mediolanenſi* longe diuerſa in multis ex Codi-ibus Bibliothecæ Ambroſianæ cum editione *Oſiana* ex aduerſo poſita, & in *Oſii* notarum lo-cum adiunctis nouis *Ioſephi Antonii Saxii* Biblio-hecæ Ambroſianæ Præfecti & *Anonymi* Ord. S. Benedicti Monachi, qui eſt Domnus *Caſpar Be-retta* f. 948. 4.) *Sire* RAVL ſiue RADVLPHI *Mediolanenſis*, auctoris Synchroni, *de rebus ge-ſtis Friderici I. in Italia* Commentarius, ab A. C. 1154. ad 1177. f. 1174-1195. Ex *Tomo VII.* precioſiſſi-mi huius *Corporis* inprimis huc facit: *Chroni-con.* ROMVALDI, Archi-Epiſcopi *Salernitani*, ab orbe condito ad A. C. 1178. plene nunc edi-tum f. 1. Sunt vero vtrique Tomi VI. & VII. a cultore Hiſtoriæ *Friderici* ſtudioſius rimandi, nam & alia in eosdem relata Chronica & monimenta, quæ res Imperatoris huius memorant. Ligato ſermone res *Friderici*, inprimis Expeditiones in Mediolanenſes, copioſe & admixtis multis, quæ ad ius publicum faciunt, grauiterque laudauit GVNTHERVS Poeta, qui Libros ſuos X. in-ſcripſit *Ligurinus*, ob bella in *Liguria* geſta, quæ deſcribit. Repertus in *Eberacenſi* cœnobio, quod eſt in Franconia a *Conrado Celte*, primum editus impenſis Societatis litterariæ *Auguſtanæ*, promo-vente *Cunrado Peutingero*, *Auguſtæ Vind.* 1507. *f.* cum Scholiis vero *Iacobi Spigelii* a *Reubero* Tomo vno inſertus, & eruditiſſimo *Conradi Rittershuſii* Commentario illuſtratus, *Tubingæ 1598. 8.* editus. In noua Editione *Reuberi*, quam curauit V. C. *Ioannis* & *Spiegeliana* & *Rittershuſiana* Annota-

 tio-

tiones poemati ſubiunctæ, eſt quoque erudita de *Guntbero*, Diſſertatio præmiſſa. Hunc Poetam hiſtoricum pro ſuppoſititio partu ſingulari obſeruatione habet eruditiſſimus Vir H. C. S. in *Coniecturis de Guntbero, Ligurini ſcriptore ſuppoſititio*, quæ extat in *Parergis Gottingenſibus* Tomi I. Lib. III. p. 149. *Specimen Emendationum ad Guntberi Ligurinum* dedit IOANNES HILDEBRANDVS WITHOFIVS *Duisburgi* 1731. 4. TAGENONIS Patauienſis Decani, qui ſocius Imp. fuit, *Deſcriptio Expeditionis Aſiaticæ Friderici I.* extat *Freberiano* Tomo I. *Edit. nou. f.* 407. Cum eadem in pleriſque conuenit ANONYMI ſed coæui, *Expeditio Aſiatica Friderici Barbaroſſæ*, quæ in *Caniſii* Lectionum antiquarum *Tomo V.* Edit. I. *Tomo III.* ſecundæ, reperitur. In *Vrſtiſiana* Collectione *f.* 560. extat *Epiſtola Expeditionis Aſiaticæ*, pericula & labores atque *Friderici I.* mortem enarrans. *Friderici I. Imp. & aliorum quasdam Epiſtolas* tempore Schiſmatis inter Papas Victorem Paſchalemque & Rolandum ſcriptas, quas *Freberus* Friderico II. per errorem adſcripſerat, noſtro reſtituit ill. *Struuius* nouæ Editionis *Freberianæ* Tomo I. *f.* 419. Ex antiquis perierunt forte CHRISTIANI Archi Epiſcopi Moguntini & Archi-Cancellarii, *de vita & geſtis Friderici Imp. Barbaroſſæ dicti* Liber, cuius *Tritbemius* & *Voſſius* mentionem fecere, & AMANDI Secretarii Imp. *de vita & rebus* eius Commentarius, quem in manibus habuiſſe videtur *Chriſtophorus Gewoldus*. Inter recentiores multi virtutes & res Barbaroſſæ commemorarunt. CVNRADVS ſiquidem RITTERSHVSIVS culta Oratione *de Friderico I. Imperatore cognomento Barbaroſſa, ſeu Ænobarbo*, cum interpretationem Feudalium placitorum adgrederetur, expoſuit.

Non

Non vbiuis obuia quidem, ſed in multis, cum primis ad iura publica facientibus inepte ſcripta IOHANNIS ADELFFII ſiue ADELPHI expoſitio germanica, hoc titulo: *Barbaroſſā, oder eine wahrhafftige Beſchreibung des Lebens, und der Geſchichten Kayſer Friedrichs des Erſten, genannt Barbaroſſa durch Ioannem Adelffen der Stadt Artzet zu Schaffhauſen erſtmahls in Latein verſammlet, und aus glaubwürdigen Geſchrifften und Hiſtorien der alten Chroniquen, und aber ietzo in teutſche Zungen treulich bracht, Argentorati* 1530. *f.* & primum *Schaffhauſen* 1530. *8.* Idem iudicium meretur IOANNIS ECKII *Friderici Sueui cognomento Barbaroſſæ Imp. Vita*, quæ MSCta in Bibliotheca amplisſimi Senatus Lipſienſis ſeruatur, qui auctor Ottonem Friſingenſem non viderat. Quam indicat Catalogus *Bibliothecæ Menckenianæ* p. 358. Edit. II. *Hiſtoriam Friderici Imperatoris magni, huius nominis primi, Ducis Sueuorum & parentelæ ſuæ* ſine loco & anno 4. editam, cui Menckeniano exemplo a manu recentiore Annus 1470. adſcriptus, non vidi, annotauit tamen illuſtris Poſſeſſor, hunc auctorem vbique fere ſecutum Abbatem Vrſpergenſem. Elegantiſſima vero ſiue ſtili nitorem, rerum ordinem, fidem, ſiue prudentiam & Iurium patriorum intimiorem notitiam deſideres, eſt ſane omnium iudicio, perillustris Domini, HENRICI de BÜNAV *Probe einer genauen und umſtandlichen Teutſchen Kayſer und Reichs-Hiſtorie, oder Leben und Thaten Friederichs des Erſten Rœmiſchen Kayſers, Lipſiæ* 1722. 4. cuius cultiſſima præfatione, de ſubſidiis ad hanc vitæ expoſitionem neceſſariis, accurate ediſſerit acrique iudicio ſententiam dicit, longam Diplomatum ſeriem Friderici I. Imp. & aliorum ſub eius Imperio ſubnectit, octo quoque Gibellinæ

Stirpis & coniunctarum huic Familiarum Genealogias ſubiungit ex optimis Scriptoribus & monimentis comprobatas, quibus addi meretur IO. DAVIDIS KOELERI exacta & iuſtis probationibus inſtructa *Genealogia Familiæ Auguſtæ Stauffenſis*, quæ forma Diſſertationis prodiit *Altorfii 1721.* 4. & curis poſterioribus correctior & auctior *Altorfii 1727.* 4. Non contemnendæ binæ Diſſertationes de *Friderico Aenobarbo*, quas ELIAS WEIHENMAIERVS *Vitembergæ 1689.* 4. habuit. Commentationes illæ, quæ controuerſum illud argumentum: *An Alexander Papa III. conculcauerit collum Friderici I.* pertractant, aliquam rebus magni Imperatoris adfundunt lucem. Sunt autem ſequentes, quas ego quidem noui: GEORGIVS nimirum REMVS Pro-Cancellarius Altorfinus in Actu doctoreo ſolemni Diſſertationem recitauit, quam *Alexandrinam* appellat, & primum *Noribergæ 1625.* fuit edita, qua *Commentum eſſe putidum calcaſſe collum Imperatoris Friderici I. Abenobarbæ Alexandrum III. Pontificem Romanum* oſtenditur, recuſa hæc & notulis paſſim inſperſis aucta ac emendata prodiit in Germania, forte *Altorfii*, 4. licet *Lugduni Batauorum* locum deſignauerit editor. IEREMIAS autem HOFFMANNVS Diſſertatione hiſtorica *de tyrannica ignominia, quam Friderico Ænobarbo intulit Alexander III. Wittebergæ 1661.* 4. adfirmatiuam tenuit. LVDOVICVS LIEBHARDVS *Apologiam pro Friderico Imp. quem a Romano Pontifice pedibus conculcatum eſſe nonnulli ſcribunt*, compoſuit, *Baruthi 1668.* 4. editam & *Altorfii 1722.* 4. recuſam. In adfirmantium partes inclinauit IOANNES DANIEL ARTOPOEVS in Diſſertatione Anti-Baroniana: *num Alexander III. Fridericum Barbaroſſam calcauerit pedibus*, Lipſiæ *1673.* 4. qua Baronio

ronio, qui Alexandrum Papam III. a ſuperbiæ nota liberare factumque negare voluit reſpondet, ſed turpi plagio, ſua de hoc themate ex *Ioannis Gerhardi* Confeſſione Catholica fere omnia deſcripſit. Negarunt ſolide facinus IOANNES BVRCHARDVS MAIVS Disquiſitione de *Imperatore Friderico I. Aenobarbo ab Alexandro III. Pontifice pede non conculcato, Kiliæ 1701. 4.* quæ annotationibus quibusdam auctior recuſa *ibid. 1729. 4.* atque CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS breui & erudita Diſſertatiuncula *Iſenaci* propoſita. Quibus adiungendus ſcriptor Italus FORTVNATVS VLMVS (Olmo) Caſinenſis in *Hiſtoria della Venuta a Venetia occultamente nel 1177. di Papa Aleſſandro III. e della Vittoria ottenuta da Sebaſtiano Ziani Doge, in Venetia 1629. 4.* quem in multis quod ad res Friderici Venetiis geſtas confutauit FELIX CONTELORIVS *Concordiæ inter Alexandrum III. ſummum Pontificem & Fridericum I. Imp. Venetiis confirmatæ Narratio ad veritatis ſcriptum ſtabilita.* Criminationes ab Auctore *Actorum Alexandri III. & Chronico Romualdi Archi-Epiſcopi Salernitani depulſæ. Caeſaris Card. Baronii auctoritas a Calumniis vindicata ex notis & animaduerſionibus* (Felicis Contelorii) *ad Fortunati Vlmi libellum de Alexandri III. occulto aduentu Venetias an. 1177. Pariſiis 1632. 4.* Fabulas vero miſcet GIROLAMO BARDI *Vittoria navale ottenuta dalla Republica Venetiana, contro Otthone, figliuolo di Federico Primo Imperadore per la reſtitutione di Aleſſandro Terzo, Pontefice Maſſimo venuto a Venetia in Venetia 1584. 4.* captiuitas autem hæc Ottonis Friderici F. quam adſerit Bardus, pro fabula merito habetur.

§. LXXIV.

PHILIPPI *Sueui* poſt ſcriptores veteres, quales ſunt *Otto de S. Blaſio*, *Conradus Vrſpergenſis*, *Godefridus* Monachus ad S. Pantaleonem Colon. *Chronicon Montis Sereni*, *Arnoldus Lubecenſis*, familiam, corporis animique dotes, res, ſtatumque Imperii ſub eo, erudite eleganterque enarrauit perilluſtris Vir IACOBVS PAVLVS de GVNDLING im *Leben Philippi Sueui*, vernaculo ſermone, quæ expoſitio a fratre *Nicolao Hieronymo Gundlingio* Otiorum *Parti Secunda p. 13.* illata, qui *Nicolaus* de ſubſidiis hiſtoricorum ſingularibus ad hanc hiſtoriam accurata commemoratione præfatus eſt. Magna pars fatorum *Philippi* huius vt & OTTONIS IV. *Guelfi*, in Epiſtolis *Innoçentii* Papæ *III.* vel ad eundem ſcriptis maxime iis, quæ in *Regiſtro de Negotio Imperii habentur*, extant, quarum Libros X. vna cum *Anonymi* FVXENSIS *Geſtis Innocentii III.* in quibus & multa rerum Germanarum mentio, quæ & in *Caruſii* Bibliothecæ Hiſtoricæ *Sicula Tomo II. f. 31.* extat, edidit *Stephanus Baluzius*, *Pariſiis 1682. f. 2. Tomis.* Adhibendi quoque præter Scriptores Germanos & *Brunſuicenſes*, horum temporum rerum *Anglicanarum* hiſtorici *Rogerius Hovedenus*, *Matthæus Pariſienſis*, Acta Publica Regni Anglicani *Rymeri*. Præcipua vitæ & rerum capita complectitur HENRICI MEIBOMII *Apologia pro Ottone IV. Imp. contra falſas criminationes & conuitia, quibus eum Conradus Vrſpergenſis & alii inſectari non ſunt veriti*, ſigillatim primum edita *Helmſtadii 1624. 4.* inde Tomo III. *Meibomiano S. R. G. p. 114.* ſeq. illata. Vindicem quoque nominis *Ottoniani* egit LEIBNITIVS *Introductione* ad Tomum II. *Scriptorum Rer. Brunſui-*

cenſ.

nſ. p. 48. adiungenda M. HERMANNI WE-HORST de *iniqua expulſione Ottonis IV. Imp. regno, Lipſia 1690. 4.* habita Diſſertatio.

§. LXXV.

In rebus FRIDERICI II. exponendis diligens fuit NICOLAVS de IAMSILLA *Hiſtoria e rebus Friderici Imperatoris, Conradi & Manfredi Regum eius filiorum* ab An. C. 1210. ad 1258. nnectitur *Anonymi* Supplementum de rebus geis eiusdem *Manfredi, Caroli Andegauenſis* & *Conradini* Regum ab An. C. *1258.* ad *1265.* quem ex Codice MSC. vetuſto edidit FERDINANDVS GHELLVS, *Italia Sacra* Tomo VIII. p. 752. *omo X.* vero Editionis *Veneta Coleti f. 562.* eundem *Ioannes Georgius Eccardus* Corpori Hiſtorico medii æui *T. I. f. 1025.* inſeruit. Extat quoque x Codice Meſſanenſi caſtigatus in *Ioannis Baptiſta Caruſii* Bibliothecæ Hiſtoricæ *Tomo II. p. 675.* t a plurimis mendis liberatus *Corporis Mediolanenſis* Tomo VIII. *p. 489.* Pertinent huc CHRONICON FOSSAE NOVAE auctore *Anonymo*, quod *erdinandus Vghellus* ſub IOANNIS de CECANO nomine *Italia Sacra Tomo I.* Appendice . *450.* & *Tomo X.* Edit. nouæ p. 1. edidit, iam ero etiam purgatum ab innumeris mendis *Corporis Mediolanenſis Scriptorum Italia, Muratorii* Tomo VII. *f. 851.* extat, vbi RICHARDI de S. ERMANO *Chronicon rerum per Orbem geſtarum* b exceſſu *Guilielmi* Siciliæ Regis anno ſcilicet Domini 1189. ad annum vsque 1243. extat, quo nulta *Friderici* noſtri memorantur. Edidit illud x Codice Bibliothecæ Caſinenſis *Ferdinandus Vghellus* Italiæ Sacræ *Tomo III. f. 953.* & Edit. nouæ *Tomo X. p. 173.* & ab innumeris fere mendis purgatum *Muratorius* laudato *Tomo VII. f. 963.*

Huius ſplendidiſſimi Corporis Tomo VIII. *f.* 611. MONACHI PATAVINI *Chronicon de rebus geſtis in Lombardia præcipue & Marchia Taruiſina* ab An. C. 1207. vsque ad An. 1270. legitur, ſecundum Editionem Venetam 1636. f. ex *Felicis Oſii* Schedis curatam, ſed emendatum & auctum ope MSCti Codicis Bibliothecæ Ambroſianæ, quod & in Tomo *Vrſtiſiano* comparet. Eodem *Tomo* ac *ſequenti* varia Italicarum rerum *Chronica*, quibus ſingularia multa ad hiſtoriam Friderici noſtri extant, reperiuntur. Nec omittendæ *Friderici II. Epiſtolæ* IX. e *Stephani Baluzii* Miſcellaneis T. I. *p. 446. 471.* cum *Teſtamento* eius e vetuſto Codice Marchionis Iarratanæ emendato, a *Ioan. Baptiſta Caruſio Bibliothecæ Hiſtoricæ Regni Siciliæ* T. II. cum aliis Hiſtoriæ Impp. Sueuicorum monimentis illatæ, vbi & MANFREDI *Epiſtolas* II. *de morte Friderici II. Imperatoris* ad *Conradum IV.* Regem Romanor. & alias tres ad Doctorem Decretorum Iuſtitiarum Neapolitanum & quendam Caſtellanum, legas. PETRI de VINEIS *Epiſtolæ Friderici II. Imperatoris*, cura *Simonis Schardii*, qui maſculam Præfationem præmiſit, primum *Baſileæ 1566. 8.* inde *Ambergæ 1609. 8.* recuſæ, partem Diplomatum & publicorum Scriptorum Imperatoris nomine vel ad eundem ſcriptorum, referunt. Quarum, quum raræ ſint, nouam editionem additis Conradi IV. & aliis Epiſtolis hac tempeſtate ſcriptis, a celeberrimo *Schminckio* promiſſam, auide omnes expectant. Seruat earum codices binos membranaceum & chartaceum, Bibliotheca publica Academiæ Ienenſis. Elegans ea eſt oratio, de *Friderico* II. quam NICOLAVS CISNERVS compoſuit, & quæ cum iis de Ottone III. & Conradino edita *Argentorati 1608. 8.* & inter Opuſcula

Ciſneri

Ciſneri hiſtorica iunctim edita, præclaras enim de eorum temporum ſtatu ſententias habet. Doctiſſimus & hiſtoriæ naturalis amantiſſimus erat Fridericus II. cuius rei monimentum ſunt *Reliquia Librorum Friderici II. Imp. de arte venandi cum auibus cum* Manfredi *Regis additionibus*, edita *Auguſta Vindelicorum 1596. 8.* Anti-Cæſaris primi Friderico II. artibus Pontificis R. oppoſiti HENRICI *Raſponis* vitam complexus breui vernacula ſcriptione CASPAR SAGITTARIVS hoc titulo: *Gründlicher Bericht von Landgraf Heinrichs in Thüringen Ræmiſchen Kænigs Wahl, Ienæ 1692. 4.*

§. LXXVI.

Magnam partem geſtorum & fatorum CONRADI IV. Regis Romanorum illi Scriptores annotarunt, quos ſuperiore §. maxime ex *Corpore Mediolanenſi* & *Caruſii* Bibliotheca Hiſtorica *Sicula* excitaui. *Acta Electionis Conradi IV.* edidit *Stephanus Baluzius* Miſcellaneorum Tomo Primo. His adiungendus MATTHAEVS PARIS cordatiſſima ſua *Hiſtoria Maiore a Guilielmo Conqueſtore ad vltimum annum Henrici III. Londini 1640. f. Pariſiis 1644. f. & optime Londini 1684. f.* edita, qua rebus Anglicis Germanicas & Sacri Imperii, Sueuicorum maxime Impp. magna fide & libertate addidit. Res quoque magni Gibellinorum viri *Eccelini* ſ. *Eccerini* Conradi IV. Imperium illuſtrant, de quibus GERARDI MAVRISII Ciuis & Iudicis Vicentini *Hiſtoria de rebus geſtis Eccelini de Romano* ab An. C. 1183. ad An. circiter 1237. legenda, quæ ex *Oſii* ſchedis cum *Albertino Muſſato* & aliis *Laurentius Pignorius*, *Venetiis 1636. f.* vulgauit, repetiit *Leibnitius* Tomo II. *Scriptorum Brunſuicenſium*, & *Muratori*-

ius cum aliis horum temporum & de hoc *Ezerino* monimentis, *Corporis Mediolanenſis* Tomo *VIII.* *f.* 1. dedit. Breuis quidem, accurata tamen & prudenter ſcripta eſt expoſitio, quam dedit IACOBVS PAVLVS de GVNDLING in *Geſchichten und Thaten Kayſer Conrad des IV. aus dem Geſchlecht der Herzogen von Schwaben, Berolini 1719. 8.*

Infelicia fata patris & filii CONRADINI vltimi Sueuicæ Familiæ patent ex SALLAE ſiue SABAE MALASPINAE, Decani Melitenſis, *Rerum Sicularum Libris Sex* ab An. C. *1250.* vsque ad An. 1276. quos *Stephanus Baluzius* Miſcellaneorum *Tomo VII. p. 197. Petrus Burmannus* Theſauri Siciliæ Parti V. *Caruſius* Bibl. Hiſt. Siciliæ *Tomo II. Muratorius* Corporis Mediolanenſis *Tomo VIII.* inſeruerunt, addendus *Auctor Anonymus* ſupra indicatus, & alii eorum temporum Scriptores, qui locis citatis in ſumtuoſiſſimis illis Collectionibus extant. Legenda non minus NICOLAI CISNERI Oratio de *Conradino*, cum aliis duabus *Argentorati 1608. 8.* edita & inter eius Opuſcula recuſa. Egregia & ſingularia ſunt, quæ de infelici hoc Principe NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS *Gundlingianorum* Parte V. *p. 419.* obſeruauit, ex optimis & coæuis ſcriptoribus petita, de quibus erudite ſententiam dixit.

§. LXXVII.

Interregni illius magni & patriæ noſtræ fatalis viciſſitudines, ſingularem eiusmodi tractationem, vbi origines iurium publicorum curate inueſtigatæ fuerunt, ſi maiora Syntagmata & Syſtemata omnis hiſtoriæ Germanicæ excipias, nondum acceperunt, quæ enim IOANNES IOACHIMVS ZENTGRAVIVS Diſſertatione de *Interregno Imperii Germanici ab exceſſu Conradi IV.*

vsque

ſque ad Rudolphum Habsburgicum, Wittebergæ 668. 4. annotauit, iuueniliter ſunt ſcripta. Re-
rum in his diſcordiis electorum res magnam triſtiſſimæ huius tempeſtatis partem complectuntur. Ex *Matthæo Pariſienſi*, *Monacho Paduano* aliorumque Italiæ & Germaniæ Scriptorum teſtimoniis, IACOBVS PAVLLVS de GVNDLING grauiter & eleganter concinnauit *Geſchichte und Thaten Kayſer Wilhelms aus dem Geſchlechte der Grafen von Holland*, quæ narratio addita eſt opuſculo de *Conrado IV.* iam laudato. Eadem ratione, admixtis variis Obſeruationibus Iuris Publici eorum temporum ſcripſit *Geſchichte und Thaten Kayſer Richards aus dem Geſchlechte der Koenige in Engelland*, quæ tempora Hiſtoriam Interregni vulgo appellant; & multa de rebus *Alphonſi* R. Caſtiliæ, a quibusdam Germaniæ Regis electi admiſcens, *Berolini* 1719. 8. Addatur omnino IO. WILH. HOFFMANNI V. C. *Jus Publicum, quod in S. R. I. Interregni magni temporibus obtinuit, Franc. ad V.* 1736. 4. accurate ſcriptum.

§. LXXVIII.

Reparatoris Germaniæ RVDOLPHI I. *Habsburgici qui Auguſtiſſimæ Familiæ Auſtriacæ* Periodum auſpicatur res ex *Annalibus Colmarienſibus, Alberto Argentoratenſi, Henrico Sterone,* Hiſtoria Auſtrali pleniori, *Ioanne Vitodurano*, Scriptoribus quibusdam Rerum Auſtriacarum *Pezianis*, *Roo*, atque *Fuggero* repetendæ, digniſſimæ certe quæ ex Archiuis & Bibliothecæ Cæſareæ theſauris a magno ingenio illuſtrarentur. Quæ enim de ſapientiſſimo Principe vsque huc edita ſunt ſingularia ſcripta res & merita non exhauriunt. CASPARIS DORNAVII Panegyricus hiſtoricus de *Rudolpho Habsburgico Gorlicii* 1677. 4. vulgaria habet. Melior quidem & cultior IOANNIS HENRICI

BOE-

BOECLERI de *Rudolpho Habsburgico Germaniæ inſtauratore* Diſſertatio *Argentorati* 1682. 4. edita, & Volumini Secundo *Diſſertationum Academicarum* p. 247. illata, prudenter quidem ſcripta, ſed abſque teſtibus, quæque vix vltra vulgaria adſcendit. *Rudolphum I. Habsburgicum*, *tanquam exemplum reſtauratæ Reipublicæ* deſcripſit Diſſertatione Hiſtorico-Politica IVSTVS HENRICVS CALEMBERG, *Erfordiæ* 1724. 4. PETRVS LAMBECIVS Cæſareæ Bibliothecæ Præfectus, in *Syntagmate* ſuo, cuius ſpem orbi literato fecit *Rerum Germanicarum*, inter alia promiſit *Codicem Epiſtolarum Imp. Rudolphi I. partim ab ipſo, partim ad ipſum, & de ipſo ſcriptarum, cum Notis Ioannis Seyfridi & propriis.* Addere quoque voluit alium Codicem *Diplomata. Rudolphi* continentem; OTTOCARI de HORNECK item *Chronicon Germanicum rythmicum* rerum geſtarum *Rudolphi* I. & *Alberti* I. quæ vtinam ad gloriam Auguſtæ Domus darent, qui hos theſauros cuſtodiunt. *Albertum I. Auſtriacum* panegyrico celebrauit excitatus iam CASPAR DORNAVIVS.

Qui hos inter medius erat ADOLPHVS Naſſouius infelicia fata expertus. De cuius iniuſta depoſitione cum expoſitione de vita rebusque ceteris NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII pereruditа extat Obſeruatio ordine IV. ſub titulo: *Adolphus Naſſouius Imp. iniuſte depoſitus* Obſeruationum Selectarum ad Rem literariam ſpectantium latino ſermone editarum *Tomo I.* eodemque vnico *Francofurti & Lipſiæ* 1707. 8. edito, *p.* 91. De eadem *Imperatoris Adolphi Naſſouii Depoſitione* additis hiſtoriæ circumſtantiis ex Iure Publico diſputauit IOANNES GEORGIVS SCHERZIVS, *Argentorati* 1711. 4.

§. LXXXIX.

§. LXXIX.

Primus ex Familia *Lucemburgenſi* Rex & Imperator HENRICVS *VII.* magni animi Princeps. Cuius geſtis præmittenda eruditiſſima Diſputatio Genealogica IOANNIS DAVIDIS KOELERI inſcripta: *Familia Auguſta Lucemburgenſis, Altorfii 1722. 4.* qua & maiores Henrici VII. & poſteri Auguſti cumprimis huius Familiæ, eorundemque deſcendentes ex fide dignis monimentis & Scriptoribus exponuntur. Princeps teſtis, in primis quod familiam & electionis negotium attinet AVCTOR *Anonymus geſtorum Balduini Archiepiſcopi Treuirenſis*, cui multum in electione ſua promouenda debebat, editus fuit a STEPHANO BALVZIO *Miſcellaneorum Tomo I.* Vtilis non minus in Henrici VII. hiſtoria eſt ALBERTINVS MVSSATVS ſeu MVXATVS, Paduanus Senator & Hiſtoriographus ac Poeta Laureatus, qui circa A. C. 1330. obiit, cum *Hiſtoriæ Auguſtæ de geſtis Henrici VII. Cæſaris Libris XVI.* comprehenſæ, tum *de geſtis Italicorum poſt mortem Henrici VII. Libris XII.* ſcriptor fidus, prudens & diſertus. Prodierunt cum *Laurentii Pignorii* Spicilegio, *Nicolai Villani* caſtigationibus, & notis *Felicis Oſii Venetiis 1636. f.* præmiſſis variis ſuperiorum temporum Chronicis. Quum vero rariſſima, & quæ ſupererant quandoque fœde caſtrata eſſent exempla, rem hiſtoricis gratam fecit celeberrimus *Burmannus*, quod grauiſſimi iudicii hiſtoricum *Theſauri Antiq. & Hiſtor. Italiæ* Tomi VI. Parti Secundæ, cum aliis Scriptis Muſſati intulerit. Easdem Hiſtorias ad fidem Codicum MSCtorum Bibliothecæ Eſtenſis & Ambroſianæ caſtigatiores dedit *Muratorius* Corporis Mediolanenſis *Tomo X. f. 1. & f. 569.* NICOLAVS Epiſcopus *Botrontinenſis* egregiam

giam *Relationem* ſcripſit de *Itinere Italico Henrici VII. Imp. ab An. C. 1310. ad 1313.* ad Clementem Papam V. a quo in Aulam Imp. Cæſaris rebus obſeruandis miſſus, qui perſpicue & multis circumſtantiis ea, quæ notarat ad herum ſuum retulit, dolendumque has notationes ad mortem vsque ad Auguſti non fuiſſe continuatas. Edidit *Stephanus Baluzius* adiectam *Tomo II. p.* 1143. *Vitarum Pontificum Auenionenſium*, *Pariſiis* 1693. 4. quæ vitæ ad illuſtrandam Henrici VII. hiſtoriam ſingularia multa pandunt, inde deſumſit laudatam narrationem *Muratorius Corporeque Mediolanenſi* Tomo IX. *f.* 883. iterum exhibuit. Huc quoque facit IOANNES de CERMENATE, Notarii Mediolanenſis, *Hiſtoria de ſitu, origine & cultoribus Ambroſianæ Vrbis ac de Mediolanenſium geſtis ſub Imperio Henrici VII. Cæſaris*, ab Anno C. 1307. ad 1313. quam celebratiſſimus *Muratorius Anecdotorum Latinorum* Tomo II. *Mediolani* 1698. 4. edito p. 31. primum inſeruerat, inde repetitas dedit *Corporis Mediolanenſis* Tomo IX. *f.* 1221. additis variantibus Lectionibus & Supplementis ad eandem hiſtoriam depromtis e Codice MSCto Comitum de Capitaneis. IOANNIS VILLANI Florentini *Hiſtoriam rerum Henrici VII.* italice fideliter ſcriptam & a perilluſtri *I. P. Gundlingio* lectam & laudatam nunquam vidi, ille certe obſeruauit CONRADI VECERII, qui Maximiliano I. a ſecretis erat, *de rebus geſtis Henrici VII.* libellum, *Hagenoæ* 1531. 8. editum & *Reuberiano* ac *Vrſtiſiano* Tomo illatum, magnam partem ex *Villano* eſſe translatum. Legenda eſt erudita V. C. *Ioannis* Præfatio, in noua editione Reuberiani Voluminis Vecerio præmiſſa, ubi cordate iudicat. Ex citatis ſupra æqualibus Henrico ſcriptoribus variisque hinc inde diſperſis Diploma-

tibus, prudenti ſtilo concinnatæ IACOBI PAVLLI de GVNDLING *Geſchichten und Thaten Kayſer Heinrichs des Siebenden, Halæ Sax. 1719. 8.* De *morte* per venenum a Monacho quodam Prædicatorum Ordinis Henrico VII. datum, procurata teſtes ſuperſunt vel coæui, vel coæuis proximi. Quales ſunt *Anonymi, Rythmi* Monachales *de Henrici VII. obitu*, quos e tenebris primum produxit *Matthias Flacius* ediditque inter *varia doctorum piorumque Virorum de corrupto Eccleſiæ Statu Pöemata, Baſileæ 1557.* Parte IV. *p. 470.* inſeruit quoque *Freberus* S. R. G. Tomo Primo Edit. nov. *p. 647.* Plures teſtes fide dignos multo labore conduxit MARTINVS DIFENBACH erudito Commentario *de vero mortis genere, quo Henricus VII.* obiit, *Francofurti 1685. 4.* quorum plerique ſceleris miniſtrum Monachum Dominicanum faciunt. Quos quidem liberare voluit, *Iohannes* Bohemiæ Rex Henrici F. data Monachis Dominicanis *Epiſtola de morte Henrici VII. Imp.* quæ edita fuit a *Stephano Baluzio* Miſcellaneorum *Tomo Primo. Epiſtola* alia *Henrici VII. ad Ioannem de Elnbogen*, Cœnobii Waldſaſſienſis in Noricis Abbatem; *Sententia* item, *in Robertum Siciliæ Regem lata in conventu Principum Piſis a. 1311.* extat apud *Goldaſtum*, Conſtitutionum Imperialium T. I.

§. LXXX

LVDOVICI BAVARI res maxime Italicas cordate grauiterque memorauit laudatus ſuperiore §. ALBERTINVS MVSSATVS ſingulari ad Filium Libro, quem *Ludouicus* Bauarus inſcripſit, editus ille eſt cum ceteris viri ſcriptis, quorum varias Editiones iam laudaui. Archiui Boiici, quod Monachii adſeruatur ampliſſimis ſubſidiis

inſtructus, atque publica Maximiliani Bauariæ Ducis poſtmodum Electoris auctoritate munitus, magna grauitate, iudicio, ciuiliumque & Germanicarum rerum peritia, res Ludouici expoſuit IOANNES GEORGIVS HERWARTVS ab HOHENBVRG, Ducis Conſiliarius intimus & Ordinum Bauariæ Cancellarius, præclaro Libro, cuius hoc eſt elogium: *Ludouicus IV. Imperator defenſus; Bzouius iniuriarum poſtulatus Monachii 1618.* 4. duobus Tomis; enimuero Bzouius iſte glorioſum hunc Bauariæ Ducum progenitorem, in mendoſiſſimis Annalibus ſuis contra ius, fas & æquum, inſectatus erat, grauiſſimisque calumniis onerauerat, quas confutauit Cancellarius atque magni momenti Diplomata ex autographis protulit, optimamque hiſtoriæ Ludouici & Friderici Auſtriaci competitoris partem ſcite ornauit. Nitide non minus & pragmatico fere ſtilo multaque aduerſus Pontifices R. libertate exarata eſt NICOLAI BVRGVNDI ICti tum Bauari, *Hiſtoria Bauarica* ſiue *Ludouicus IV. Imperator*, *Ingolſtadii* primum *1636.* 4. inde *Amſtelodami 1645.* 4. edita & recuſa, quumque eſſet inſigniter rara, cultiſſimum opuſculum in manus eruditorum tertium dedit ornatum eleganti Præfatione celebratiſſimi vir nominis *Iuſtus Chriſtophorus Boehmerus*, *Helmſtadii 1705.* 4. PHILIPPI MELANCHTHONIS Oratio de *Ludouico Bauaro* Imp. Declamationibus ipſius T. III. Edit. Argent. inſerta, ſapientes grauesque ſententias de ipſius geſtis refert. Eximia quoque & docta eſt IOANNIS FRANCISCI BVDDEI *de Ludouico IV. Bauaro Imp.* Diſſertatio Academica *Ienæ 1689.* 4. propoſita, poſtmodum *Parergis Hiſtorico-Theologicis* beati Viri inſerta. In grauiſſimis illis cum Pontificibus certaminibus intrepidos nactus eſt defenſo-

nſores *Marſilium*, Patauinum, *Ockamum*, *Mi*aelem Cæſenatem, quorum Scripta bono qui:em animo condita, ſed non iuſtis ſemper argu-entis inſtructa exhibet *Melchior Goldaſtus* Mo-archiæ Sacri Rom. Imp. Tomo II. *Francofurti* 14. *f.* edito, aliter de iis ſentit *Chriſtianus Tho*aſius Hiſtoria contentionis inter Sacerdotium : Imperium, p. 99. Varia *Ludouici IV. Scripta* ublica *& Diplomata* Tomo I. *Freberiano f.* 655. No-æ Edit. de quibus diligenter illuſtris Editoris ræfatio legenda. *Ludouici IV.* Imp. *Submiſſio* Pon-fici facta Tomo II. Miſcellaneorum *Baluzii* ex-it.

GVNTHERVM *Schwarzburgicum Imperato*em *Romanum*, Diſcurſu hiſtorico ex Archiuis chwarzburgicis exhibuit AHASVERVS FRIT-CHIVS, Cancellarius Rudolſtadienſis, quod chediasma *Lipſiæ & Ienæ* 1677. 4. editum, recu-um cura *Schuberthi Lipſiæ* 1721. 4. cum variis edi-oris Annotationibus, quibus res Guntheri co-ioſius expoſuit. *Syntagma Hiſtoricum de Gunthe*o *Schwarzburgico*, *Wezlariæ* 1703. 4. formis excu-um, a multis *Hulderico Eybenio*, Cameræ Impe-ialis Adſeſſori adſcribitur.

§. LXXXI.

Plures eosdemque raros vitæ rerumque ge-tarum CAROLI IV. Imp. Scriptores indicat & ecenſet *Bohuslaus Balbinus Miſcell. Bohem.* Lib. VII. ect. II. p. 161. Ipſe *Carolus IV. Commentarium de vita* ua ad Filios ſcribere cœpit, cuius fragmentum *Marquardus Freberus* Rerum Bohemicarum Scri-toribus *f.* 86. inſeruit. Additus *f.* 107. *Ioannis* Archiepiſcopi *Pragenſis* Sermo, poſt mortem *Ca-oli IV.* feria quarta poſt Epiphaniam habitus. dem ſermo atque laudatum Fragmentum cura

Reineri Reineccii, vna cum *Vecerio* de Vita Henrici VII. ſingulatim edita, *Helmſtadii* 1585. 4. *Quod Carolus IV. non diſſipauerit Imperii patrimonium quoad Regnum Arelatenſe*, cuius coronam accepit, ſingulari Diſſertatione contra Gallos commonſtrauit CONRADVS SAMVEL SCHVRTZFLEISCHIVS, quæ inter iunctim editas LXIX. eſt ordine. Ad res *Wenceslai* illuſtrandas quodammodo facere poteſt CHRISTIANI THOMASII Quæſtio: *An Imperator Wenceslaus legaliter ſit depoſitus & tantis vitiis contaminatus, vt vulgo creditur?* quæ Programmatis vice prodiit, cum ad Celeberrimi Autoris de Ratione Status Diſſertationem III. & IV. d. 3. Aug. 1693. diſputaret, quæ Programmata in 4. iunctim edita. Maiori doctrinæ apparatu ornata V. C. HERMANNI SCHMINCKII Diſſertatio Hiſtorica de *Wenceslao Rege Romanorum*, *Marburgi Cattorum* 1718. 4. qua quidem vindicias pro Wenceslao parauit, ſed non eo animo, vt in omnibus hic Rex poſſit defendi, multa enim certe egit, quæ probari nequeunt, ſed ſaltem oſtendere voluit calamitates illas, quibus ea ætate vexabatur Germania, ei ſoli non eſſe tribuendas. IACOBI quoque WENCKERI Collectioni, quam *Apparatum & Inſtructum Archivorum* inſcripſit, atque *Argentorati* 1713. 4. edidit, præclara inſunt monimenta ad Hiſtoriam & regimen Wenceslai facientia. Quum de Wenceslao deponendo conſultaretur, ad Imperium a quibusdam deſtinatus fuit *Fridericus* Dux Brunſuicenſis, atque eo conſilio Francofurtum euocatus, ſed in itinere redux occiſus, de quo legenda HENRICI MEIBOMII de *Friderici Brunſuicenſis in Roman. Imperatorem Electione & miſera cæde*, *Helmſtadii* 1681. 4. & inter Tomos

Mei-

Meibomianos Tertio. Inde a maiore parte Collegii Electoralis *Rupertus* Elector Palatinus Rex Romanorum renunciatus, cuius res cum Imperii tum prouinciarum hereditariarum diligentiſſime conquiſitas docta diſſertatione exhibuit ampliſſimus Vir FRIDERICVS BENEDICTVS OERTEL, *Lipſiæ* 1720. 4. Quo mortuo Electione diſſidioſa, a quibusdam *Iodocus* Morauiæ Marchio, ab aliis *Sigismundus* Hungariæ Rex electus. Ad priorem faciunt egregie *Vindiciæ Electionis dubiæ Iodoci Imperatoris contra Sigismundum*, quas more ſuo ſolide inſtituit ac hac occaſione egregia aliquot monimenta produxit IOANNES DAVID KOELERVS, *Altorfii Noricorum* 1726. 4. SIGISMVNDI vero ſingularia fata & multas res arcanas aperuit, qui intimioris apud eum fuit admiſſionis EBERHARDVS WINDECK, Moguntinus, *Hiſtoria Imperatoris Sigismundi*, vernaculo ſermone, multa libertate ſcripta, quam e vetuſtiſſimo & fere coæuo Codice Bibliothecæ Ducalis Saxo-Gothanæ primus edidit, cum codice MSCto recentiori diligenter conferendam & ad iuſtam annorum ſeriem reducendam curauit, ac *Tomo Primo* Scriptorum *Rer. Germ. & Saxon.* inſeruit illuſtris *Menckenius* f. 1073. Inde adhibitis quoque aliis rerum Germanicarum, Bohemo-Hungaricarum Scriptoribus Diſſertationem ſuam *de Sigismundo Romanorum Imp. Germaniæ, Hungariæ, & Bohemiæ Rege*, *Lipſiæ* 1723. 4. concinnauit V. C. CAROLVS GVILIELMVS GAERTNERVS. AENEAE quoque SYLVII *Hiſtoria Bohemica*, quæ in rebus Sigismundi Imp. & Huſſitarum potiſſimum ſe diffundit, aliique Huſſiticarum Rerum Scriptores Theobaldus &c. ſed cum iudicio, quum quilibet Sectæ ſuæ ſeruiat, legendi. Cumprimis vero adhiben-

hibenda inſignia *Acta Magni œcumenici Conſtantienſis Concilii*, ſtudio HERMANNI von der HARDT, *Francofurti* 1700. *f.* 3. Voll. edita, quibus multa Acta Comitiorum Conſtantienſium, quæ cum Concilio ibi agebantur, inſunt.

§. LXXXII.

Familiæ AVSTRIACÆ, quæ exinde perpetuam Auguſtæ dignitatis poſſeſſionem, ex libera tamen electione tenuit, cuique perennitatem vouemus, primus, longiorique vita omnino digniſſimus fuit ALBERTVS II. cuius rerum mentionem faciunt Scriptores Rerum *Auſtriacarum* Tomo II. *Peziano*, inprimis *Chronicon Alberti Ducis Auſtriæ vulgo contracti*, auctore anonymo Carthuſiano *Gemnicenſi*; Anonymus *Mellicenſis* Breui *Chronico Auſtriæ*; Thomas Ebendorfferus de Haſelbach *Chronico Auſtriaco* ceterique. *Eberhardus* etiam *Windeckius* circa finem Hiſtoriæ Sigismundi de eodem quædam annotauit.

FRIDERICI III. quem alii IV. nonnulli V. numerant, res plerique Scriptorum Rerum Auſtriacarum, quos *Tomo II. Peziano* habemus, attigerunt. Ipſe Auguſtus *Diarium Vitæ* conſignauit, quod ex Codice Bibliothecæ Vindobonenſis *Diario Sacro Itineris Cellenſis* inſeruit *Petrus Lambecius*; prodiit hocce primum *Vindobonæ* 1666. 4. additum quoque *Prodromo Hiſtoriæ literariæ* eius, Editionis *Fabricianæ*, *Hamburgi* 1710. *f.* editæ. Primos annos Imperii, Coronationem R. & Nuptias ad motus Hungaricos vsque expoſuit, qui Friderici rerum callentiſſimus erat Secretarius nimirum & arcanorum particeps AENEAS SYLVIVS *Hiſtoria rerum Friderici III*, quam ex MSCto optimæ notæ cum doctiſſi-

ſſimis *Io. Henrici Boecleri* animaduerſionibus, ditis variis Diplomatibus Friderici III. numis, imaginibus & monimento ſepulcrali edit *Ioannes Georgius Kulpiſius* primo loco Collectionis S. R. G. quæ Boeclero-Kulpiſio-Schilteana audit. Tomo *II.* & *III.* Freherianæ Collectionis S. R. G. plura monimenta, orationesque ridericianas res illuſtrantes exhibentur, quas pra a. *802. 803.* ſingulatim recenſui. De ita domeſtica & priuata moribusque Friderici notauit quædam ſingularia IOSEPHVS RVNBECK Maximiliano I. Imp. a conſiliis ntimis & confeſſionibus in der *Lebens-eſchreibung Kayſer* Friderich des III. (V) vernaulo ſermone, licet latino primum ſcripta videatur, quam V. C. IOANNES IACOBVS MOER, *Tubingæ 1721. 8.* edidit. *Anonymi Epiſtola* iſtorica *de rebus Anno 1456. geſtis* in Conuentu nprimis Noribergenſi, Imperatori propemoum exitiali extat *Tomo III.* Theſauri Anecdoorum nouiſſimorum *B. Pezii.* Res *Comitiorum & Imperii* ſub Friderico III. accurate, grauiter, dmixtis variis vtilibus & eruditis obſeruationibus & magna actorum & monimentorum copia, ex Archiuis Vinarienſibus, celeberrimi vir nominis IOANNES IOACHIMVS MVLLERVS n *S. R. I. Nationis Germanicæ Theatro Comitiorum ſub Friderico III. Imp.* ab anno 1440. ad an. 1493 vernaculo eodemque culto ſtilo tribus Partibus deſcripſit, quod egregium opus *Ienæ 1713. f.* prodiit. Promiſerat *Petrus Lambecius* in Sciagraphia Syntagmatis Rerum Germanicarum, aliquot ad hiſtoriam *Friderici* inſignia monimenta, ex quibus quædam ſunt edita iam, alia in Theſauris Cæſareæ Bibliothecæ adhuc latent, nimirum 1) IOANNIS de ZREDNA *Epiſtolæ hiſto-*

ricæ de rebus geſtis inter Imperatorem Fridericum V. & Regnum Hungariæ ab An. C. 1145. ad 1451. collectæ, & notis marginalibus illuſtratæ a Paulo Iwanich; 2) Adnotationes COLVMBANI de PONCVMOLO ad *Nicolai Lanckmanni* de *Falckenſtein*, Hiſtoriam Deſponſationis Imp. Friderici V. & Coniugis Eleonoræ, quod Lanckmannianum opuſculum, Tomo II. *Freberiana*, & Tomo II. *Peziano* extat. 3) Acta *publicæ rebellionis Auſtriacorum contra Imperatorem* Anonymi cuiusdam coætanei, quæ forte eadem cum illa, quam *R. P. Pezius* Tomo II. S. R. A. dedit. 4) Deſcriptionem Exequiarum Imp. Friderici. 5) BERNARDI BERGERI Orationem in funere Friderici ad Maximilianum I. publice habitam, & 6) *Diplomata* varia vsque huc inedita ad Imp. Friderici III. res facientia.

§. LXXXIII.

Fortitudinem ac prudentiam & illuſtria bello paceque facta MAXIMILIANI I. Imperatoris, multi memorarunt & laudarunt, quales ſunt, quos, *Tomis II. & III. S. R. G.* inſeruit *Freberus* & 804. 805. longa ſerie indicati extant. Exantlatos labores & ſuperata pericula Maximiliani I. herois, dictione germanica & metrica, Scripto heroico complexus MELCHIOR PFINTZINGIVS, Eccleſiarum S. Albani Moguntiæ & Sebaldi Norimbergæ Canonicus, quod hunc habet titulum: *Die Geuerlichkeiten und eins teils der Geſchichten des lœblichen ſtreitbaren und hochberühmten Helds und Ritters Tewrdanckhs*, quo nomine ficto Maximilianus I. inſignitur. Prima & princeps editio curata *Noribergæ* per typos *Iohannis Schœnsperger* 1517. *f.* cum figuris ligno inciſis elegantiſſimis *Iohannis Scheiffelein*, pictoris & ſcul-

ptoris

oris Nordlingenſis celeberrimi, vt docuit, qui e auctore, nomine, argumento, partitione, forma carminis, editionibus veris & ſpuriis doctisſime commentatus IOANNES DAVID KOELERVS Diſquiſitione *de inclyto libro poetico Theuerdanck*, quæ *Altorffii* primum 1714. 4. propoſita, ierum excuſa *ibidem* 1719. 4. cui nouæ editioni uctiori adiecta duplex Clauis libri huius *Pfinziniana* & *Franckiana*, Editiones operis §. XI. laudati opuſculi recenſentur. *Tertia* Libri Theuerdanck *Editioni*, quam parauit obſcurus quidam *Burcardus Waldiſius*, textumque interpolauit & mmutauit, quæque *Francofurti* 1553. *f.* prodiit & liquoties repetita fuit, ſubiunctum eſt breue germanicum *Chronicon* Maximiliani res geſtas enarrans, & *Philippi Melanchthonis* Oratio funeoris in eius honorem habita, in vernaculam ranslata. In ea porro Editione, quæ curante *Matthæo Schultes* Sculptore Vlmenſi, *Vlmæ* 1679. & 1693. *f.* prodiit, quæque in multis eſt mutata, annexa comparet ſatis prolixa *Vitæ Maximiliani Deſcriptio* germanica incerto auctore conſignata. IVSTINI GOBLERI *Chronica der Kriege Maximiliani I. gegen die Venediger und Franzoſen 1508. geführt*, germanice *Francofurti* 1566. *f.* in paucorum eſt manibus & inprimis actiones bellicas *Erneſti* Ducis Brunſuicenſis & *Caſimiri* Marchionis Brandenburgenſis aliasque ſingulares narrationes, acta publica & literas principum refert. Illuſtrationi hiſtoriæ Maximilianeæ quodammodo inſeruit: *Currus triumphalis honori & memoriæ immortali D. Maximiliani dicatus* inuentore BILIBALDO PIRCKHEIMERO delineatus ab *Alberto Durero*, in tabula ænea, cum quibusdam explicationibus reperitur inter Opera *Pirckheimeri* a *Goldaſto*, *Francofurti* 1610. *f.* edita, ſed maioris

maioris vtilitatis eſt, quod in iisdem operibus extat, & Tomo III. *Freberiano* compareat *Bellum Helueticum*, ſcriptore *Pirckheimero*, qui bello interfuit. In *Tomo Primo*, *Orationum & Elegiarum in Funere illuſtriſſimorum Principum Germaniæ ab obitu Maximiliani I.* qui *Francofurti ad Mœnum* 1566. 8. cura SIMONIS SCHARDII, additis poſtea duobus aliis prodiit, reperitur p. 1. *Anonymi Oratio poſt Maximiliani I. Cæſaris obitum* ad Nepotes; & p. 29. *b.* PAVLI ab OBERSTEIN, Carni, Viennenſis Præpoſiti, de Maximiliani I. Imp. laudibus ad *Carolum Ruinum* ICtum Epiſtola, & alia huiusmodi Epicedia a coæuis grauiter quandoque & cum veritatis ſpecie ſcripta. IOSEPHI GRÜNBECKS, *Lebens-Beſchreibung Kayſer Maximiliani I.* quæ patris eſt adiuncta & a *Moſero*, *Tubingæ* 1721. 8. edita, mores & vitam priuatam libere deſcribit. Hiſtoriam *Coronationis Maximiliani in Regem Romanorum celebratam Aquisgrani* reperias in Collectione, inſcripta: *Inauguratio*, *Coronatio Electioque aliquot Imperatorum*, *nempe a D. Maximiliano Primo ad D. Matthiam*, *Hanouiæ* 1613. 8. Res Imperii & Regni Germaniæ Maximiliano I. imperante, tanquam ſpecimen inſignis Theatri Comitiorum, ex Actis publicis, hiſtoricis & archiui ſubſidiis complexus erudite atque prudenter V. C. IOANNES IOACHIMVS MVLLERVS *in des Heil. Rœmiſchen Reichs Teutſcher Nation Reichs-Tags-Staat von An.* 1500. *bis* 1508, *Ienæ* 1709. 4. quo res Comitiorum, Regimenti Imperii, Conuentuum Electorum ac Principum, & Vicariatus Friderici III. Sapientis, Electoris Saxoniæ, commemorauit. Cui ſucceſſit *Reichs-Tags-Theatrum*, *wie ſelbiges unter Kayſers Maximiliani I. allerhœchſten Regierung geſtanden*, Pars Prima, *Ienæ* 1718. *f.* edita, Comitiorum

iorum res & Acta ab An. 1486. ad 1496. refert; Pars vero Secunda *Ienæ* 1719. *f.* edita, ab hoc An. 1496. ad An. 1500. pertingit, in reliquis huius Imperatoris Comitiis illuſtrandis iam ſtrenue occupatus eſt Vir celeberrimus ſeruatque iam elaboratos Tomos: *III.* qui Comitia Anni 1500. *IV.* qui Annos 1501. 1502. 1503. 1504. *V.* 1505. 1506. 1507. *VI.* 1508. & 1509. *VII.* 1510. & 1511. ſiſtunt. In adornando Tomo *VII.* cui res anni 1512. ad 1515. deſtinatæ, elaborauit, deſignauitque operi nobiliſſimo præter hos Tomum *IX.* 1516. & 1517. & Tomum *X.* A. 1518. & 1519. *XI.* demum Tomus vniuerſali Indici eſt deſtinatus. Quam notitiam literis ampliſſimi Viri debemus. Cui operi tamen immortuus eſt, quæque reſtant ab hæredibus ſeruantur. De *Maximiliano I. Imp. Pontificatum adfectante* cultiſſimam dedit Diſſertationem, quæ ſingularia multa refert ſumme venerabilis ERNESTVS SALOMO CYPRIANVS, quæ excuſa *Iena* 1716. 4. In Bibliotheca Cæſarea, varii indice *Lambecio* extant Codices MSS. res Maximiliani I. illuſtrantes, nimirum: 1) *Volumen ingens Germanicum chartaceum*, quo continetur *Hiſtoria vitæ & rerum geſtarum Imp. Friderici V. & Imp. Maximiliani I.* ab ipſo Maximiliano I. proſa oratione compoſita a Secretario eius *Marco Treitszſauerwein ab Ehrentreitz* pure deſcripta atque elegantiſſimis figuris ligno inciſis exornata, cuius operis titulus: *der weiſe Kœnig*; 2) *Volumen germanicum chartaceum*, quo continentur varia antiqua *monimenta* ad Imp. Maximiliani I. vitam & res geſtas pertinentia, ex *ipſius dictantis ore* a *Secretario* eius anno 1512. excepta; 3) Deſcriptio *Triumphi*, quem Imp. *Maximilianus I.* in honorem & memoriam rerum a ſe geſtarum habere voluit; Deſcriptio *Arcus triumphalis*, quem Imp. *Maximilianus* erigi voluit, in memo-

memoriam ſuæ pietatis & ſacrarum ſuarum fundationum; Catalogus *cognatorum* & *affinium* Imp. Maximiliani I. ſecundum gradus cognationis & affinitatis; Catalogus *Imperatorum* & *Regum*, qui *bene* imperarunt; Catalogus *vrbium*, quas Imperator *Maximilianus I.* in Belgio, Burgundia, Auſtria inferiori, Italia, Goricia, & Carniola armis expugnauit; Catalogus *exercitiorum* aliquot *Equeſtrium* Imp. *Maximiliani I.* Catalogus *Librorum* ab ipſo Imp. *Maximiliano I.* compoſitorum; *Maximiliani I.* inuenta quædam artis gladiatoriæ; Annotationes quædam miſcellaneæ Maximiliani I. quas ex ore dictantis excepit eius Secretarius. Extant in eadem Bibliotheca alia quædam Maximiliani I. *Opuſcula* quatuor, quorum tituli germanice: *Gærtnerey*, *Falcknerey*, *Lagerey*, *Kellerey*; Volumen, in quo continetur: *Deſcriptio omnium lacuum, piſcium & amnium piſciferorum in Comitatibus Teriolenſi & Goricenſi* iuſſu Maximiliani I. compoſita a WOLFFGANGO HOHENLEITERO; Volumen, in quo continentur *variæ antiquæ tabulæ Topographicæ* ad res geſtas Imp. *Maximiliani I.* pertinentes.

§. LXXXIV.

Scriptorum Rerum CAROLI V. Imp. magna ſane eſt copia, quos *Caſpar Sagittarius* Introductione ad *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Cap. XXIV. §. 53.* copioſe diligenterque, atque illuſtris *Menckenius* Introductione, quæ Diſſertationi ipſius de *Nauis Politicis Caroli V. Imp. Lipſiæ 1706. 4. editæ*, præmiſſa eſt, cum iudicio & ſelectu, recenſuerunt. *Epitomen regii ac vetuſtiſſimi ortus Sacræ Cæſareæ & Catholicæ Maieſtatis* (Caroli V.) *& Ferdinandi Vngariæ & Bohemiæ Regis* HIERONYMVS GEBVILERVS edidit *Libris Sex*, *Haganoæ*

noæ 1530. 4. qui pro ætatis ratione, quo ſcripſit, fabulas multas admiſcuit. De *Caroli V. Genealogia* commentatus IOANNES GVILIELMVS RVCHIVS, *Antwerpiæ 1536. 8.* quam tamen non vidi. De *Electione & Coronatione Caroli V. Imp.* varia Scripta vtiliter collegit CHRISTIANVS EBERHARDVS, *Helmſtadii 1660. 4.* qua, *Georgii Sabini*, ſiue, quem verum auctorem laudant aliqui, *Philippi Melanchthonis* de electione hac & coronatione *Hiſtoria* comparet, ſequuntur inde Narrationes ex hiſtoricis eorum temporum de eadem, decerptæ & Acta varia publica. Talis Collectio etiam hoc titulo prodiit: *Selectum Hiſtoricum* h. e. HARTMANNI MAVRI & GEORGII SABINI *Deſcriptio Coronationis Caroli V.* acceſſit *Deſcriptio Coronationis eiusdem Imperatoris Bononiæ a Clemente VII. a. 1530.*, *Francofurti 1612. 4.* Huiusmodi opuſcula varia, rerum vel ab ipſo Carolo V. vel imperante eo, geſtarum, ab inauguratione ſua ad abdicationem, Tomo *Secundo Schardiano* extant, cuius recenſionem exquire ſupra 781. & in Tomo *Tertio Freheriano* vid. ſupra *p. 806. 807.* Pleniores rerum Caroli V. Commentarios certatim *Hiſpani*, *Itali*, *Belgæ*, & *Germani* dederunt. Inter *Hiſpanos* præcipuus *Prudentius* de *Sandoual*, Philippi III. Hiſtoricus, *Hiſtoria de la Vida y Hechos del Emperador Carlos V.* cuius princeps editio hiſpanice facta *Pampelonæ 1614.* 3. Vol. in fol. repetita *Amberes 1681.* 2. Voll. *f.* anglice per *Ioh. Steuens, Londini 1703. 8.* actionum Carolinarum ſingulares multas circumſtantias aperit, ita tamen vt adfectibus indulgeat omniaque probet & magni faciat more Hiſpanorum, dignam meritus cenſuram, quam in eum ingenioſiſſime exercuit Gallus ſcriptor magni nominis *la Mothe le Vayer* ſingulari Diſcurſu de hiſtoria

ria hac *operum* Tom. II. p. 139. Edit. in 8. Ex verſione latina Hiſtoriæ Sandouali, quam fecit *Tocias Eberti* Profeſſor Hiſtoriarum Francofurtanus vita & moribus Hiſpanus, prodiit Fragmentum ſub titulo: *Hiſtoria Captiuitatis Franciſci I. nec non vitæ Caroli V. in monaſterio*, item LVDOVICI de CABRERA de Cordua *Relatio vitæ mortisque Caroli Infantis Philippi II. R. H. Mediolani* ſiue potius *Amſtelodami 1715. 8.* PETRVS SALAZAR compoſuit *Cronica del Emperador Carlos V, Hiſpali 1552. f.* qui potiſſimum in Bello Smalkaldico enarrando occupatus fuit, ſed adverſus Proteſtantes animum hoſtilem prodidit. ANTONII de VERA & FIGVEROA *Hiſtoria Caroli V.* hiſpanice ſcripta *Madriti 1613. 1624. & 1654. 4.* prodiit in gallicum ſermonem per *Perron le Hayer* translata & edita *Pariſiis 1633. 4. & Bruxellis 1667. 12.* Ex *Italis* indicandi LVD. DOLCE *Vita di Carolo V. Imperadore, Venetia 1561. 4.* & ALPHONSO VLLOA *Vita di Carolo V. Imperadore, Venetia 1566. 4.* Inprimis vero GREGORIO LETI *Vita di Carolo V.* IV. Tomis, *Amſtelodami 1700. 8.* IV. Voll. atque ex culta verſione germanica *Iuſti Gotthardi Rabeneri, Lipſiæ 1713. 8.* 2. Voll. qui ſingularia quidem multa annotauit, neque tamen in omnibus fides tuto ipſi haberi poteſt. Ineptiarum plenus eſt WILHELMVS ZENOCARVS vulgo *Snouckart a Schauwenburgo* Belga, de *vita, republica & moribus Caroli V. Antwerpiæ 1595. f.* de quo recte illuſtris *Menckenius* pronunciauit, ineptiorem librum haud facile editum vnquam fuiſſe, cuius fere commatis eſt *Ioannis Vorthuſii Phœnix*, ſeu *Apotheoſis conſecrationis Auguſtæ, qua Caroli M. & Caroli V. res geſtæ, conſilia & euentus deſcribuntur, Antwerpiæ 1562. 4.* Scribendi ratione ſe commendat *Iacobi Maſenii* S. I. *Anima hiſtoriæ huius temporis, h. e. Hiſtoria Caroli V.* &

ſ *Ferdinandi I. Coloniæ 1676. & 1709. 4.* Mirifice res Caroli V. & S. R. I. illuſtrant ii Scriptores, qui vel *Bella*, vel *Comitia* & motus ob *Religionem* deſcripſerunt. Perpetua fere *Bella* cum Franciſco I. Galliarum Rege æmulo habebat. Quorſum pertinent: *Franciſci Regis Galliarum Actitata per Legatos & Literas cum Imperii Principibus atque etiam ſeparatim cum Fœderatis Smalkaldicis in diuerſis Comitiis & aliter ab An. 1534. vsque ad annum 1543.* quæ Tomo III. *Freberiano f. 347.* ſeqq. extant. Similiter huc faciunt: *Epiſtolæ duæ, altera Clementis VII. Papæ ad Carolum V. altera Caroli V. reſponſoria a. 1527. & pro Carolo V. ad Epiſtolam Franciſci I. Galliarum Regis ad Imperii Principes tranſmiſſam, nec non ad Apologiam Madriticæ Conventionis diſſuaſoriam Reſponſio*, Antwerpiæ 1527. 8. Eiusdem argumenti eſt: *Recueil d' aucunes Lettres & ecritures par les quelles ſe comprend la verite des choſes paſſees entre l' Empereur Charles V. & Francois I.* Antwerpiæ *1536. 4.* De geſtis Exercitus Cæſarei aduerſus Pontificem Clementem VII. varii extant Scriptores: CAESARIS nimirum GLORIERII *Hiſtoria expugnatæ & direptæ vrbis Romæ per exercitum Caroli V, Pariſiis 1538. 4.* item: *Commentarius* Anonymi *captæ vrbis, Ductore Carolo Borbonio, Pariſiis 1538. 4. Ausführlicher Bericht von Eroberung der Stadt Rom, Francofurti 1625. 4.* Narratio *de direptione expugnatæ vrbis Romæ ab exercitu Caroli V.* verſa ex italico in latinum per *Caſparem Barthium, Cygneæ 1660. 8.* & inprimis ADAMI REISNERI Commentarius vernaculo ſermone *ſcriptus de vita & rebus geſtis Georgii & Caſparis Frundsbergiorum* Dominorum in Mundelheim, qui ordines in exercitu Cæſareo ducebant *Francofurti 1568. f.* vbi ſane ſingularia multa ex ore & annotationibus MSC. horum virorum, obſeruata.

De

De Expeditionibus Cæſaris *Africanis* habemus *Rerum a Carolo V. in Africa bello geſtarum a. 1535. & ſeqq. Commentarios, ex variis Scriptoribus in vnum congeſtos*, edente CORNELIO SCEPPERO, *Antwerpiæ 1554. 4. & ibid. 1555. 8.* qua collectione *Ioa. Chriſtophori Calueti Stellæ; Ioannis Etropii; Nicolai Villagogni; Pauli Iouii*, de his bellis narrationes extant, quas & Tomo II. *Schardiano*, cum aliis reperies. De *Morini* ſeu *Terouana & Hedini expugnatione*, Narratio, in ſecunda iam indicatæ Collectionis editione adiecta habetur, quæ & ſingillatim *Antwerpiæ 1558. 8.* fuit edita. ANTONII de MVSICA Antwerpiani, *Commentarios rerum ab Imp. Carolo V. apud S. Digerium geſtarum* ad Henricum VIII. Angliæ Regem ſcriptos, e Codice Bibliothecæ Regiæ Londinenſis *Scriptorum Rerum Germ. & Sax.* inſeruit *Menckenius* Tom. I. *f. 1289.* Leuis momenti eſt CORNELII SCRIB. GRAPHEI *Deſcriptio Pacis inter Carolum V. & Franciſcum I. ad Aquas mortuas initæ*, carmine facta, *Antwerpiæ 1540. 8.* De *congreſſu Bononienſi Caroli V. & Clementis Pontificis Rom.* Oratio PAVLI DVMERICHII extat *Wittebergæ 1559. 8.* habita. De Tumultibus *Monaſterienſibus*, varios Scriptores ſeruat Tomus II. *Schardianus*; De Bello vero *Ruſticano*, Tomo III. Freheri ſupra *p. 808.* & T. II. Schardii ſupr. *p. 742.* *Gnodalii Hiſtoria ruſticorum Tumultuum*, quæ l. c. Schardianæ Collectionis extat in germanicum tranſlata per *Iacobum Schlüſſerum*, prodiit *Baſileæ 1575. f.* Res religionis cauſſa in Germania motas, exortasque hac occaſione grauiſſimas controuerſias, nobilioremque hiſtoriæ Carolinæ partem ex actis publicis, Archiuis Proteſtantium & Senatus Argentoratenſis, relatione ſummorum virorum, qui negotiis interfuerant, *Ia-*

cobi

:obi *Sturmii* inprimis, ſumma fide, prudentia, ıccuratione & culto ſtilo complexus IOANNES SLEIDANVS *Commentariorum de Statu Religionis & Reipublicæ Carolo V. Cæſare* Libris XXVI. quibus lectu dignisſimam Apologiam, præmiſit. Varie quidem de fide Sleidani iudicatum fuit, notæque ſunt Caroli V. & *Carolouitii* Adminiſtri Mauritiani, ſententiæ, quam poſteriorem memorat *Matthæus Dreſſerus* Oratione *de ordine, veritate, & vſu in Hiſtoriarum lectione ſpectando*, ſed triumphauit veritas, & qui acta eorum temporum vel leuiter inſpexerit, de fide Sleidani, qui ob eandem in ſummis vitæ periculis fuit, non dubitabit. Editum ſæpiuſcule nobiliſſimum opus, in quibusdam Editionibus quoque ex bibliopolarum forte conſilio mutationes factæ. Præſtantiſſimæ Editiones *Argentorati 1555.* in f. & 8. ſumtu *Ribelii* factæ, cumprimis vero illæ quoad quotidianum vſum præſtant, quæ annotationes & remiſſiones marginales habent, ideo neceſſariæ, cum per ſeriem annalium ſcripti hi Commentarii, ideoque narrationes negotii cuiusdam diuerſis ſub annis requirendæ. Vernacula lingua prodiit ex verſione & cum continuatione *Gottbardi Arthuſii*, ad an. C. 1518. *Francofurti 1618. f.* & *Oſeæ Schadæi* Argentoratenſis in cathedrali templo Diaconi, Supplemento, *Francofurti 1620. f.* qui ſua fere ex *Thuano continuato*, in Francofurtana editione adiecto, deſumſit. Sleidano iungendus omnino VITI LVDOVICI a SECKENDORF Equitis Franci & Conſiliarii intimi Saxonici & Brandenburgici immortaliter meriti *Commentarius Hiſtoricus & Apologeticus de Lutheraniſmo* ſiue *de Reformatione Religionis, Ludouici Maimburgii* Ieſuitæ *Hiſtoriæ Lutheraniſmi* Libris tribus oppoſitus, ex Archiuis Saxonicis

maximam partem & tot ſcriptis coæuis, quæ ex parte fere perierunt, magna itidem integritate & prudentia deductus, vbi de rebus Caroli V. & conſiliis, moribus itidem multæ & has inter arcanæ quandoque expoſitiones adnotatæ, editus hic commentarius, *Lipſiæ 1692. f.* In germanica verſione, quam *Elias Frickius* curauit, *Lipſiæ 1714. 4.* acceſſerunt quidem ad res religionis ſingulares quædam narrationes, ſed ea, quæ huc faciunt, maiore ex parte fuere omiſſa, vt adeo Latina editio princeps ſit & fidem mereatur. Præclarum Seckendorffianæ Hiſtoriæ Supplementum ex Archiuo Vinarienſi parauit IOANNES IOACHIMVS MÜLLERVS *Hiſtorie von der Euangeliſchen Stände Proteſtation und Appellation wieder und von dem Reichs-Abſchiede zu Speyer 1529. dann der darauf erfolgten Legation in Spanien, wie auch ferner dem zu Augſpurg auf dem Reichstage 1530. übergebenen Glaubens-Bekentniß die Augſpurgiſche Confeſſion genannt, Ienæ 1705. 4.* Ad Comitiorum Auguſtanorum an. 1530. hiſtoriam, quod ad res inprimis religionis varia ſingularia acta compilauit GEORGIVS COELESTINVS Eccleſiæ Colonienſis in Marchia Præpoſitus *Hiſtoria Comitiorum Anno 1530. Auguſtæ celebratorum, Francofordiæ cis Viadrum 1577. f.* *Quatuor Tomis* vno Volumine, qua præcipuas de religione deliberationes, conſilia, poſtulata, reſponſa, pacis & concordiæ media, pompas, inueſtiturarum maxime, Epiſtolas cauſſam religionis concernentes, & tam Pontificiorum, quam Euangelicorum Scripta varia, exhibet. Magni non minus momenti in Caroli V. rebus germanicis exponendis vtiliſſima illa eſt Collectio, quam FRIDERICVS HORTLEDERVS, Conſiliarius Vinarienſis, magna cura adornauit, illuſtrauit obſeruationibus

bus & eruditis notulis atque inſcripſit: *Handlungen und Auſſchreiben von Vrſachen des Teutſchen Kriegs, unter Carln V. im Iahr' 1546. und 1547. Francofurti ad Mœnum 1617. & 1618. f.* duobus ſpiſſis Voluminibus. Referunt ea optimo ordine, publicos libellos in controuerſiis eorum temporum a partibus expoſitos, quos multis adnotationibus hiſtoricis harum rerum peritiſſimus in luce poſuit, varias Conſultationes Theologorum, ICtorum & Politicorum de Reformatione, Concilio, Seculariſatione Bonorum Eccleſiaſticorum, Poteſtate & Iuribus Cæſaris, Subiectione & Officiis Ordinum, inſunt de Bello Smalkaldico & inde exortis turbis variæ conſultationes, narrationes, multaque alia eorum temporum Acta publica, quumque libellos, in forma vt vocant, integros dediſſet bona fide, eo ſtilo, licet quandoque acerbo ſatis, quo primum conſcriptæ fuerant, ægre tulit iteratam horum editionem Dux Brunſuicenſis, vtque ſupprimeretur omnis ea compilatio poſtulabat, *Hortledero* inſtitutum grauiter defendente, vti ex *Electis Iuris Publici*, *Ienæ* in octauo editis, Tomo V. patet. Locupletior editio, in qua tamen acerbiora quædam omiſſa, plurimæ vero notæ Hortlederianæ & Acta quædam acceſſerunt, curante genero ipſius *Zacharia Prüſchenckio*, *Gothæ 1645. f.* duobus itidem Voluminibus, edita eſt, cœpta quoque Continuatio *Motus Grumbachianos* potiſſimum exhibens, quæ tamen iuſſu publico inhibita, & quæ iam prelo exierant, ſuppreſſa fuere. Ceteri *Belli Smalkaldici* ſcriptores, ſed non ea fide ſunt LVDOVICVS ab AVILA & *Zunniga* Militiæ Alcantarenſis Præfectus, de quo multum ſibi gratulatus Cæſar, quique nihil quod ad laudem eius pertinet præ-

 termiſit,

termiſit, ſed Germanicæ nationi infeſtus fuit *Commentariorum de Bello Germanico, a Carolo V. Caeſare maximo geſto* Libris duobus, hiſpanice ſcriptis & latine redditis ac editis *Antwerpiæ* 1550. 8. HIERONYMVS FALETVS de eodem Bello expoſuit *Venetiis* 1572. 8. & LAMBERTVS HORTENSIVS, Montfortius, de *Bello Germanico Libris VII. Baſileæ* 1560. 4. qui & Tomo II. Schardiano illati; IOACHIMVS CAMERARIVS græce ſcripta *Narratione*, quæ cum interpretatione *Simonis Stenii* Tomo II. *Freberiano* extat; IOANNES demum PEDIONEVS de *Bello Germanico* Libro carminico, *Ingolſtadii* 1547. 4. Faciunt huc quoque NICOLAI MAMERANI Fecialis Cæſarei *Catalogus Expeditionis rebellium Principum ac Civitatum Germaniæ ſub Ioanne Friderico & Philippo contra Carolum V. A.* 1546. *Coloniæ* 1550. 8. Eiusdemque *Iter Cæſaris ex inferiore Germania vsque Auguſtam Rhaticam an.* 1545-1547. *Auguſtæ Vindelicorum* 1647. 8. *Belli Magdeburgici Hiſtoriam* ab an. 1550. ad 1551. compoſuit SEBASTIANVS BESSELMEIER, quam Tomo II. Schardiano reperias. Præſtat vero HENRICI MERCKELII, Secretarii Ciuitatis, qui omnibus conſiliis interfuit *Warhafftiger ausführlicher und gründlicher Bericht von der alten Stadt Magdeburg Belagerung* germanice *Magdeburgi* 1587. 4. quo libro ſane multa ſingularia de Carolo V. inprimis de cauſis Abdicationis obſeruauit. De *Bello Imperatori Carolo V. a Mauritio illato* erudita extat Disquiſitio IOA. CHRISTOPHORI BARTENSTEINII, *Argentorati* 1710. 4. Qui ex immoderato religionis zelo Sleidani Commentariis, alios de *rebus in orbe geſtis ab anno* 1500. *ad* 1566. oppoſuit LAVRENTIVS SVRIVS, *Coloniæ* 1566. & 1574. 8. editos, vel a ſuis pro mendace habitus fuit, & vix pre-

recibus & lacrymis cenſuram publicam auerte-e potuit. *De Hiſtoria abdicationis & renunciatio-is Imperii & regnorum a Carolo V. facta Anno 553.* & electionis *Ferdinandi* rerumque, quæ in-er vtrumque geſtæ expoſuit WILHELMVS GO-DELEVAEVS, qui & Tomo II. Schardiano ex-at. De *Morte Caroli V. Imperatoris Euangelica* collectam e variis auctoribus Diſſertationem ad *Ioa. Adamum Oſiandrum* ſcripſit IOANNES FRI-DERICVS MAYERVS, *Gryphiswaldiæ 4.* editam. Quædam de hoc obitu attigit GEORGIVS HEN-RICVS GOEZIVS Diſſertatione de *Imperatoribus Romano-Germanicis, qui fidem Lutherano-Euangeli-cam morte confirmarunt, Dresdæ & Lipſiæ 1701. 4.* Virtutes & res Caroli V. doctorum virorum Orationibus quoque celebratæ, quales in SCHAR-DII *Orationum Funebrium* Tomo I. proſtant, ni-mirum *Andreæ Rapitii p. 256. Franciſci Robortel-li p. 144. Ioa. Baptiſtæ Hadriani p. 270. Ludoui-ci Madrucii p. 129. Pauli Fabricii p. 237.* cum multis doctiſſimorum virorum carminibus. *Ano-nymi & Ioannis Antonii Viperani* Laudationes To-mo III. *Freberiano* habes. *Anatolii* des *Barres, Immortalitas Caroli V. Louanii 1559. 12.* edita, atque a *Ludouico Dulci* italice expreſſa. Egregia & quæ ſingulares aliquot de vita moribusque circum-ſtantias refert eſt clariſſimi hiſtorici DAVIDIS CHYTRAEI Oratio *de Carolo V. Imp.* quæ inter Orationes iunctim *Hanouiæ 1614. 8.* editas prima eſt, & antea cum aliis de Ferdinando I. & Ma-ximiliano II. *Witteberga 1583. 8.* prodierat. IO-ANNIS MICHAELIS BRVTI Panegyricus *de re-bus Caroli V. Antwerpiæ 1558 8.* & in Collectione *Schardii p. 190.* De Exequiarum *Caroli V. Imp. & Mariæ Hungaricæ* ſororis ſolennibus *Auguſtæ* ha-bitis extat ſingularis Narratio *Auguſtæ V. 1559. 4.*

 edita.

edita. GEORGII EDERI Oratio funebris pro *D. Carolo Romanorum Imperatore*, reperitur inter *Orationes funebres in morte Pontificum, Imperatorum &c. Hanouiæ 1613. 8. p. 241.* quæ in Schardiana Collectione p. 215. extat. Licet autem omnes harum orationum in laudes Principum dictæ fidem hiſtoricam non habeant, inſunt tamen iisdem ſingulares quandoque circumſtantiæ, quas alibi haut reperias, qua de cauſſa eas omittere nolui.

§. LXXXV.

FERDINANDI I. Imp. elegantem animi corporisque, qualis nempe ætate virili erat, nam feruidior eius iuuentus, deſcriptionem dedit AVGERIVS GISLENIVS BVSBEQVIVS, vir prudentiſſimus & Cæſaris ad Aulam Turcicam legatus, *Epiſtola Itineraria Turcica IV.* p. m. 300. Edit. ap. Wechel. hered. in 8. Varias de rebus motibusque in Imperio, gubernante Ferdinando, ortis, Narrationes inprimis *Simonis Schardii Epitomen rerum geſtarum ſub Ferdinando I.* ab anno 1558. ad an. 1564. exquire ſupra p. *786.* Tomo III. *Schardiana*. De *Ferdinando Cæſare Archi - Duce Auſtria* Oratio, quæ DAVIDEM CHYTRAEVM auctorem habet, eiusque inter *Orationes p. 41.* comparet, a *Sigismundo a Sarro* vero recitata fuit, veræ hiſtoriæ laudem meretur. MICHAELIS CASPARIS LVNDORPII *Continuatio Sleidani ab anno 1555. vsque ad 1610*, Tomis Tribus *Francofurti 1619. 8.* edita, res quidem Imperii, Hungaricas & prouinciarum hereditariarum memorat, ſed non ea accuratione, iudicio, prudentia, nec ea ſtili concinnitate, qua ſcripſerat Sleidanus. Res bellicæ in Hungaria, cumprimis aduerſus Turcas patent ex MELCHIORIS

CHIORIS

CHIORIS SOITERI de VINDA *Belli Hungarici* *libris II*; IO. MARTINI STELLAE *de Turcarum in Vngaria ſucceſſibus An.* 1543 & 1544; WOLFGANGI LAZII *rei contra Turcas An.* 1556. *geſtæ breui Deſcriptione*; BASILII IOA. HEROLDI *rerum contra Turcas a.* 1556. *geſtarum hiſtoriola*; PETRI BIZARI *Bello Pannonico An.* 1596. quæ Scripta omnia inter BONGARSII *Scriptores Rerum Hungaricarum* reperiuntur, quædam eorum quoque *Tomo II.* Schardiano habentur. Res Ferdinandi I. exponere conati bini exteri ALPHONSVS VLLOA *Vita di Ferdinando I. Venetia* 1565. 4. & LVDOVICVS DOLCE *Vita di Ferdinando I. in Venegia* 1568. 4. ſed in rebus Imperii & religionis ieiuni & parum accurati, copioſiores & fide magis digni *Sleidanus* & *Seckendorfius* iam laudati. Neſcio, quæ habeat ſcriptio IOANNIS IESSENII hoc titulo: *Pragenies augusta diuorum Imperatorum Ferdinandi I. & Maximiliani II. Francofurti* 1613. 8. *Funebres* in Ferdinandum I. *Orationes* non omittendæ, nimirum in excitata iam aliquoties *Schardiana* Collectione *Tomo I.* extant: *Iohannis Artopæi* Spirenſis ICti, Friburgi Brisgoiæ habita *p.* 336; *Franciſci Forgatz* Epiſcopi Varadienſis, Cæſarei Conſiliarii, Viennæ dicta *p.* 349. *Baſilii Ioannis Heroldi* Cæſaris, vt ſe nominat familiaris & Hiſtorici *p.* 380. qui & *pro rebus contra Turcam feliciter geſtis* anno 1556. Panegyricum Ferdinando dixerat res eius ample commemorantem, quem inter *Orationes gratulatorias, Hanouiæ* 1613. 8. iunctim editas, reperies.

§. LXXXVI.

Res ſub MAXIMILIANO II. Imp. mitiſſimi ingenii Principe, geſtas, per *Epitomen* exhi-

bere ab Anno 1565. ad Anni 1572. diem 21. Iulii conatus fuit SIMON SCHARDIVS, quæ cum aliis Scriptoribus de rebus Imperii & Hungariæ commemorantibus Tomo IV. *Schardiano* iam p. 78. indicatæ. Tomo vero II. laudatæ Schardianæ Collectionis varia de Electione Maximiliani II. in Regem Romanorum Acta & Orationes gratulatoriæ occurrunt, vide eas ſupra *p.786.* quibus adde CHRISTOPHORI BRVNI de *Electione Maximiliani II.* gratulatio, *Monachii* 1566. 12. *Motuum Grumbachianorum* Acta annis 1566. 1567. 4. edita, a curioſis adſeruantur, nam eorundem Collectio, quam *Prüſchenckius* in ſupplementum operis *Hortlederiani* moliebatur, vti iam obſeruaui, fuit ſuppreſſa. HVBERTI LANGVETI *Hiſtorica Deſcriptio ſuſceptæ a Cæſarea Maieſtate executionis contra Sacri Romani Imperii rebelles eorumque Receptatorem: & captæ vrbis Gothæ, ſoloque æquati caſtri Grimmenſtein, Anno Domini M.D. LXVII. XIII. April*, quæ in 4. & 8. latine, & germanice in 4. ſingillatim edita fuerat, a *Schardio* quoque auctoris nomine haut indicato Tomo IV. illata, eam *Wilhelmus Erneſtus Tenzelius* Supplementis reliquis Hiſtoriæ Gothanæ ab anno 1440. ad 1700. addidit, breuiterque de fatalibus his motibus commemorauit, quæ *Supplementa* cum Præfatione ſumme venerabilis *Erneſti Salomonis Cypriani*, *Ienæ* 1716. 4. prodierunt. Laudes optimi Cæſaris, ſed admixtis parum apte aliis, commemorauit BASILIVS IOANNES HEROLDVS, qui in excitatis *Orationibus gratulatoriis* p. 255. comparet. Melior & prudenter magis ſcripta DAVIDIS CHYTRAEI Oratio *de Maximiliano II. Imperatore Auguſto*, dicta a *Ioanne Cyriaco* Barone a *Polheim* & *Wartenburg*, quæ inter ceteras *Chytræi* Orationes p. 61. legitur. Culto ſtilo

ſcripta

ſcripta PETRI VICTORII in *Maximilianum II. Cæſarem mortuum*, Florentiæ 1574. habita inter *Orationes funebres*, Hanouiæ 1613. 8. editas p. 91. IOANNIS IVSTINIANI *Commentariolum memorabilem facti Maximiliani Bohemiæ Regis*, *Baſileæ* 1554. 12. atque ALPHONSI VLLOA *Beſchreibung des letzten Vngariſchen Zugs Kayſer Maximiliani II. wieder Solimannum*, *Baſileæ* 1568. 4. & IOANNIS HANTSCHMANNI *de Symbolo Maximiliani II. Dominus prouidebit* Libros II. *Lipſiæ* 1591. 4. non vidi, annotare tamen aliorum fidem ſecutus, volui.

§. LXXXVII.

Ingenium & mores RVDOLPHI II. Imp. magna libertate delineauit DANIEL EREMITA, *Itinere Germanico*, quod primum *Statui particulari regiminis Ferdinandi II. Imp.* in Belgio 1637. in 24. excuſo, inde *Opuſculis* eius *variis* cum Præfatione *Ioannis Georgii Grauii*, *Vltraiecti* 1701. 8. editis, acceſſit: Eosdem mores & res Imperii exhibuit Diſſertatione Academica IMMANVEL WEBERVS *de Rudolpho II. Rom. Imp. Gieſſæ* 1707. 4. Opuſculum non magni momenti eſt ABRAHAMI HOSMANNI *Klag-und Trauer-Schreiben wegen tœdlichen Abtritts Rœmiſch-Kayſerlicher Maieſtæt Rudolphi II. Lipſiæ* 1612. 4. AVBERTI MIRAEI *Laudatio funebris Rudolphi II. Imp. Aug.* in Orationibus Funebribus *Hanouianis p.* 516. extat. *Codicem Epiſtolarum Rudolphi II.* in Syntagmate Rerum Germanicarum promiſit quidem *Lambecius*, ſed non dedit. *Augerii Gislenii Busbequii Epiſtolæ*, quas Legatus in Aulam Gallicam ad Rudolphum II. ſcripſit, exhibentur in Editione Operum *Busbequii Elzeuiriana*, *Lugduni Batauorum* 1634. in 24. vt & in *Lipſienſi*, quæ in 12. prodiit.

§. LXXXVIII.

Ad res MATTHIAE Imp. enarrandas faciunt Liber inſcriptus: *Actus Electionis & Coronationis Matthiæ atque Annæ Auſtriacæ, Francofurti ad Mœnum 1612. 4.* editus, & BERNHARDI PRAETORII *de electione & coronatione Matthiæ Imp. Commentarius, Noribergæ 1617. 4.* atque IESSENII Coronatio *Matthiæ Regis Hungariæ, Hamburgi 1609. 4.* Selecta eſt *Sylloge Rerum præcipuarum tempore Matthiæ Cæſaris in Europa,* (Germania maxime) *geſtarum* forma Diſſertationis exhibita ab IMMANVELE WEBERO, *Gieſſæ 1701. 4.* quæ *ibid. 1721.* recuſa. Laudavit eum mortuum inſigni Oratione PETRVS VICTORIVS, quæ *Florentiæ 1619. 4.* edita. Sub hoc Imperatore non grauiſſimæ ſolum controverſiæ in Germania iam ſub Rudolpho II. fratre motæ, fuere continuatæ, ſed turbæ quoque fatales *Bohemicæ* exortæ, *quarum gratia tantus,* eruditiſſimi *Chriſtiani Gryphii* verbis ſcribo, *Schediaſmatum, diſſertationum, narrationum & ſatyrarum prodiit cumulus, vt vel Anthæus, aut Enceladus quidam ſub eorum onere ingemiſcat.* Vir autem iſte doctiſſimus, qui Bibliothecæ *Logauianæ* in argumento hiſtorico inſtructiſſimæ, Vinariam poſtea translatæ, præerat, præcipuos & lectu maxime dignos, ſine odio & gratia indicavit & recenſuit in laborioſo *Apparatu,* ſiue *Diſſertatione Iſagogica de Scriptoribus Hiſtoriam Seculi XVII. illuſtrantibus,* quæ *Lipſiæ 1710. 8.* edita fuit *Capite II. §. X. p. 88. ſeqq.* & *§. XI. p. 97. ſeqq.* Propoſuerat ſibi *Fridericus Hortlederus* de motibus Bohemicis amplam Collectionem, qua de cauſſa omnia, quæ haberi poterant, conquiſiuit diligenter, quæ collectanea in illuſtris viri *Ioannis Ludouici Zollmanni,* Conſiliarii Saxonici Ducalis intimi, Bibliotheca vidi. Multa quidem in

MI-

MICHAELIS CASPARIS LVNDORPII *Acta publica* idiomate potiſſimum germanico, *Francofurti ad Mœnum 1622. 1623.* apud *Iohannem Fridericum Weiß IV. Tomis*, vno volumine in 4. illata fuere, ſed plura acerbioris maxime ſtili & argumenti ibi vix reperias, nec in iteratis & ſpiſſioribus voluminibus laudatæ Collectionis, quæ recenſentur cum ſuis Continuationibus *Bibliotheca Iuris Selecta* Struuianæ *Cap. XIV. §. VII. p. 558.* Hic tamen non omittendum ex actis ſtilo hiſtorico, ſed non accurato & iudicioſo ſcriptum eiusdem LVNDORPII *Bellum Sexennale Ciuile Germanicum ſiue Annalium & Commentariorum hiſtoricorum noſtri temporis de Statu Religionis & Reipublica* Libri III. ab A. C. 1617. ad an. 1623. *Francofurti 1623. 4.* an ab eo diuerſum ſit eiusdem Viri, quod excitatur ſcriptum hoc titulo: *De Belli Bohemo-Germanici initio, cauſa & progreſſu, cum Actis publicis, Francofurti 1621. 4.* adfirmare haut poſſum, vltimum enim non vidi. Ceteros huius motus Scriptoribus Belli Germanici, quod ſub Ferdinando II. flagrauit, iungam.

FERDINANDI II Imperium, conſilia, bella, multi Scriptores illuſtrarunt, ex quibus tamen omnes dare inſtituti huius ratio non permittit. De ipſius *parentela, electione & coronatione in Regem Romanorum* Libros tres compoſuit IOANNES FRIDERICVS MATENESIVS *Coloniæ 1621. 4.* Virtutes obſeruauit, qui a ſacris confeſſionibus fuit ſocius Ieſu GVILIELMVS LAMORMAINVS, *Viennæ* mox poſt obitum Auguſti, germanice 1637. 4. libello edito *Virtutes Ferdinandi II.* inſcripto, qui recuſus latine *Coloniæ 1639. 24.* & iterum *ibid. 1658.* cum inſcriptione *Idea Principis Chriſtiani;* & *hiſpanice Madriti* 1640. Hiſpanus *anonymus* patrio ſermone *Formam*

mam Auſtriacam ſeu Vitam *Ferdinandi II. Barcinone 1648.* in *8.* edidit. Sed hæc minoris momenti. Maiori apparatu conditi a viro rerum Ferdinandi II. peritiſſimo & Legationibus maxime Hiſpanicis adhibito FRANCISCO CHRISTOPHORO Comite KHEVENHVLLER, *Annales Ferdinandei* ab Anno 1598. ad An. 1639. compoſiti, iisque qua erat prudentia non tantum ea, quæ ad vitam & imperium Cæſaris facere videbantur, ſed & de grauiſſimis negotiis habitas conſultationes, inſtructiones, vitas illuſtrium perſonarum, maxime Domus Auſtriacæ adminiſtrorum & belli ducum, & nobilem hiſtoriæ vniuerſalis Europeæ eius æui partem intulit. Expreſſa formis primum ob arcanas res, quæ tum hoc opere continebantur pauca exempla, multi 40 tantum impreſſa volunt, alii & hunc numerum minuunt. Tomi IX. *Ratisbonæ* partim *Viennæ* formis impreſſi IX. vero non fuit plene abſolutus; *Tres* vero *Tomi* MSCti cum in heredum manibus, tum in Cæſarea Bibliotheca, cum cura adſeruati. De raritate horum *Tomorum*, œconomia, pretio & fatis exemplarium quorundam videantur *Acta Eruditorum*, quæ germanico ſtilo *Lipſiæ* edita, *P. XV. p. 185.* & *Ioachimi Friderici Felleri* Monumenta varia inedita *Trimeſtri I. p. 37.* Cum nulla fere rariſſimi ſane operis edendi ſpes eſſe videretur, expleuit præter opinionem eandem, venia impetrata, *Weidemannus* Bibliopola Lipſienſis percelebris nominis, atque impreſſos *IX.* & *tres* manu exaratos, ſplendide procuratos typis dedit, hoc elogio: *Annales Ferdinandei, oder wahrhaffte Beſchreibung Kayſer Ferdinandi II. Thaten* XII. Tomis, *Lipſiæ 1721. 1726.* ſiue X. Voluminibus, cum multis figuris æneis maxime imaginibus illuſtrium virorum & fœminarum. De geſtis bellicis Bohemo-

Germa-

ιermanicis, arcte connexis, intermixtis tamen ebus ciuilibus ſequentes commemorarunt. .d *Bellum Bohemicum* maxime faciunt ANDREAE b HABERNFELD, auctoris perſonati *Bellum ohemicum*, *Lugduni Batauorum 1646. 24.* Auſtria- is addictus AVBERTVS MIRAEVS *Hiſtoria elli Bohemici*, *Lugd. Bat. 1621. 12.* & cum auctua- o *Coloniæ 1622. 8.* cui adiungendus NICOLAVS ELLVS *im Oeſterreichiſchen Lorbeer-Krantz*, Li- ris XII. ab anno 1617. ad an. 1627. qui *Franco- urti ad Mœnum 1627. f.* ſermone patrio & latino ditus cum multis figuris. Edita, ni fallor, an- ea hæc Laurea Auſtriaca, erat ſub titulo: NI- OLAI BELLI *Hiſtoriſche Beſchreibung aller enckwürdigen Sachen unter der Regierung der ayſer Matthiæ und Ferdinandi II. von 1617. bis 1625, ranckfurt 1625. f.* quæ inde continuata fuit hoc logio: *Belli Kriegs- und Friedens-Handlung Fer- inandi II. und III. von 1629. bis 1640*, inſertis variis .ctis publicis, *Francofurti 1640. f.* Prodiit & ιinori forma & compendio quaſi NICOLAI ELLI *Kayſerlicher Triumph-Wagen und Victoria*, t in ipſo textu inſcriptionem habet: *Teutſcher 'ation und Kriegs Helden-Buch*, & res bellicas ιaxime ab anno 1617. ad an. 1631. refert, *Fran- ofurti ad Mœnum 1632. 4.* Bibliopolæ enim cum es nouæ eſſent varios titulos & formas huiusce- ιodi hiſtoricis relationibus dederunt. Bohe- ιicas & Germanicas res ſpiſſis voluminibus com- lexus IOANNES PETRVS LOTICHIVS *de re- us Germanicis ab anno 1617. ad an. 1643.* inſcriptis, ed iudicibus magnis viris parum apte & pru- enter ſunt exarata, prodierunt cum figuris æ- eis, quæ tamen & aliis huius argumenti inſer- e, *Francofurti* Tomus I. *1646.* Tomus II. *1650. f.* ιmplis his voluminibus præfero minutulum li- bellum,

bellum, ſed magno iudicio & ſingulari libertate ſcriptum, quem PAPPO, Canonico Conſtantienſi, tribuunt, inſcriptum: *Epitome Rerum Germanicarum ab Anno MDCXVII. ad An. MDCXLIV. geſtarum.* An. Chriſti 1644. ſine loci mentione in 24. editum. Adiungenda ob ſingulares narrationes omnino *Ambaſſade des Meſſieurs le Duc de Angoulesme & de Chateauneuf, avec les Obſervations Politiques de Mr. de Bethune, Paris 1667. f.* liber certe egregius, ex quo patet, quibus conſiliis & artibus adminiſtri hi ad Ferdinandum II. Imp. & Principes Germaniæ miſſi, Principes Vnioni Euangelicæ addictos diſtraxerint, Pactumque Vlmenſe Friderico V. Palatino & Bohemis fatale, procurauerint. Iam ii commemorandi, qui *Belli* per omnem Germaniam geſti, coniunctorumque negotiorum politicorum commentarios ſcripſerunt, probe ſecundum partes, quibus fuere addicti, ſecernendi. E Cæſaris & Pontificiorum partibus ſunt EVERHARDVS WASSENBERGIVS, Embricenſis, cuius *Florus Germanicus de Bello inter Imperatores Ferdinandos II. & III. & eorum hoſtes geſto, ab anno 1617. ad annum 1640. Francofurti 1640. 12.* & alibi editus, vulgaria ſaltim refert odioque totus in Proteſtantes flagrat, vix hic laudandus, ni germanica eius verſio *Francofurti* vel potius in Belgio *Amſtelodami 1647. 12.* edita fuiſſet, quæ tamen perrara eſt, cui *Furſtenbergii* Comitis, vel potius *Fuggeri* inſignis belli Ducis inter Cæſareanos, notæ & animaduerſiones acceſſerunt, qui maximis rebus adhibitus fuit, & pleraſque res, teſtis oculatus, commemorat, qua de cauſſa *Gryphius* l. c. Cimelii inſtar librum hunc habendum, putat. PETRVS BAPTISTA BVRGVS *de Bello Suecico Commentariorum* Libros tres ab anno 1618. ad an. 1632. ſcripſit candide,

lide, & cordate de virtutibus, hoſtium inpri-
ais Guſtaui Adolphi iudicans, editi ſunt *Leodii*
633. 4. & iterum ibid. 1643. 12. cum iconibus
itis venuſtis, video & annotatam editionem
'olonienſem 1644. 12. & translationem gallicam,
'ariſiis 1653. 8. editam, cuius auctor de *Maucroy*
ppellatur. IOSEPHI RICCII, Itali, Canoni-
i regularis, *de Bellis Germanicis ab anno* 1618. *ad*
n. 1648. Libri X. verbis magis quam rerum pru-
enti & fide digna expoſitione ſe legentibus
ommendant inque notitia Status Germanici pa-
um verſatus fuit, prodiere *Venetiis* 1649. 4.
ACOBI DAMIANI *Bellum Germanicum, Duaci*
548. 4. editum nunquam legi. Non adeo magni
ſt momenti, a multis quidem laudata SIGIS-
IVNDI FREYBERGERI, vel quisquis ille ſit,
'ermania perturbata & reſtaurata, patrio ſtilo ex-
oſita V. Partibus *Francofurti* 1650. 1653. 4. 2. *Voll.*
:x Italis ſequentes Bellum illud ferale, deſcri-
ſerunt, ſuosque commentarios variis meditatio-
ibus politicis ornarunt, nimirum: PIETRO
OMO *de' Saggi d' Hiſtoria, overo Guerre di*
'ermania dall' Invaſione del Re di Svetia fino alla
iorte di Walleſtein, Venetia 1640. 4. PAGANINO
;AVDENTIO *le Singolarita delle Guerre di Ger-*
iania, Fiorenza 1640. 4. MAIOLINO BISAC-
IONI *Memorie hiſtoriche della Moſſa d' Armi di*
'uſtavo Adolfo in Germania nel l' anno 1630, Vene-
ia 1642. 4. GALEAZZO GVALDO *Hiſtoria delle*
'uerre di Ferdinando II. & Ferdinando III. dall'
nno 1630. fin all' anno 1636. Venetia 1646. 4. &
LESSANDRO de NORIS *Guerre di Germania*
lall A. 1618. fino alla Pace di Lubeca, Bologna
640. 4. in ipſa tamen rerum bellicarum & poli-
icarum expoſitione, rei Germanicæ non ſatis
eriti, impingere ſolent. Vitæ & fatorum *Wal-*
len-

lenſteinii inſignis imperatoris commemoratio magnam belli huius partem complectitur, cuius res expoſuit GALEAZZO GVALDO *Hiſtoria della vita d' Alberto Valſtain Duca di Fridland*, *Lione* 1643. 4. cuius libri translationem latinam fecit *Ioſuas Arndius*, adiectam vt plurimum Ducis *Robani*, *Trutinæ Statuum Europæ*, quæ ex ipſius interpretatione latina *Roſtochii* 1668. 8. lucem vidit. Ex Proteſtantibus, ſingulari prudentia ac ſtili grauitate Bellum & nexas actionibus militaribus res expoſuit, qui alias ſub *Hyppolithi* a *Lapide* larua latet, Chriſtinæ Suecorum Reginæ germanicus Hiſtoriographus BOGISLAFF PHILIPPVS a CHEMNIZ, qui *Hiſtoriam belli a Guſtauo Adolpho geſti Königlichen Schwediſchen in Teutſchland geführten Krieg* duobus voluminibus deſcriptam dedit. Volumen primum germanico idiomate *Stetini* 1648. *f.* lucem vidit, *eodemque anno* latine ab auctore conuerſum, prodiit; *alterum*, quod ex *Axelii Oxenſtierna* rerum Suecicarum viuo & mortuo Rege in Germania arbitri, commentariis deſumtum, *Holmiæ* 1653. *f.* nitide excuſum & ad annum 1636. vsque Suecorum res memorat, primum & rerum grauitate & ſtili nitore vincit & non ſemper eſt obuium. Reliqua Hiſtoriæ huius Chemnitianæ volumina formis non fuere expreſſa, ſed in Archiuo regio adſeruata, viſa ſine dubio & tractata cum ceteris egregiis ſubſidiis a SAMVELE PVFENDORFIO, qui vere pragmaticos *Commentariorum de rebus Suecicis* Libros XXVI. magna prudentia concinnauit, ab expeditione Guſtaui Adolfi Regis in Germaniam ad abdicationem vsque Chriſtinæ, iisdemque & Belli & Pacis Weſtfalicæ Hiſtoriam complexus, quod opus quoad elaborationis diligentiam cetera Pufendorfiana hiſtorici argumenti opera vincit, editum

Vltra-

Ultraiecti 1686. f. & recuſum Francofurti *f.* vtra que editio a mendis typographicis non libera. Verſio germanica parum diligenter & venuſte eſt facta. Magni Herois *Bernhardi*, Ducis Saxo-Vimarienſis, res geſtas conſignarunt MATTHAEVS LVNGWITIVS, germanico ſtilo *Lipſiæ 1634. 4.* & GEORGIVS ENGELSÜSS, Concionator Caſtrenſis, opuſculo: *Weimariſcher Feldzug Herzog Bernhards, Francofurti 1648. 8. Bernhardum* quoque *Magnum* breui Diſſertatione hiſtorica propoſuit IOANNES CHRISTIANVS LINCK, *Ienæ 1672. 4.* Sed hæ ſcriptiones non reſpondent magnitudini rerum geſtarum *Bernhardi*. Singularia magis promunt *Aduerſaria* illa *Hiſtorica, quibus Bernhardi Magni Ducis Saxoniæ Vinarienſis vita & Germanici Suecorum Belli funeſtiſſima Periodus illuſtrantur*, quæ ex Tabulario Gothano edidit ſumme venerabilis ERNESTVS SALOMO CYPRIANVS, *Gothæ 1729. f.* Conſecrationi Erneſti Pii a Sereniſſimo Friderico II. Gothano peractæ, addita. Copioſas, ſæpe tamen contrarias narrationes rerum Belli huius funeſti, cuius tot Scriptores vsque huc indicaui, dant THEATRI, ſi ornatum externum ſpectes, ſatis ſplendidi EVROPAEI Tomi, qui ad annos fatalis huius tempeſtatis pertinent. Vaſtæ huius farraginis, cuius ab an. 1617. XX. Tomi f. elegantiſſimis *Matthæi Meriani* figuris æneis cumprimis priores exornati, proſtant, varii fuere collectores, diſpar inde elaboratio. *Primus* Tomus, qui a *Iohanne Philippo Abelino* editus, ſua laude non caret, indice *Gryphio*; ſic *Tomum II.* cuius auctor *Ioa. Georgius Schlederus* plane contemnendum eſſe negat; Aſt in *Tomo III.* editoribus hærere aquam putat, & *Tomum V.* tam malum eſſe, vt annalibus Voluſianis merito comparari poſſit, ex nunciis hebdomadariis

vel nouellis tam inepte contextus, vt ſæpe repugnantia ſtatuat. Nec a reliquis eſt, quod multum tibi boni promittas, cum vt plurimum ex relationibus, vt appellant, ſemeſtralibus Francofurtenſium & Lipſienſium conſarcinati ſint. Excipiendi tamen Tomi recentiores XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. quos maxime reuerendus *Schneiderus*, Paſtor tum Laubacenſium primarius, compilauit, qui ad quædam volumina adornanda inſignia ſubſidia accepit ex apparatu actorum illuſtriſſimi Comitis FRIDERICI ERNESTI de SOLMS, Cameræ Præſidis, qui, dum viueret, & iuſtitiæ ſtator & literarum promotor erat. Ampliſſimæ huic collectioni, ſubiungimus binos libellos, ex quibus ſingulares multarum ſub imperio *Ferdinandi II.* momentoſarum rerum circumſtantiæ patent. CAROLI ſcilicet CARAFAE, Epiſcopi Auerſani, Nuncii Apoſtolici in Aula Ferdinandi II. *Germaniam Sacram reſtauratam*, quæ a Carafa ipſo ad annum 1629. eſt continuata. *Prima* Editio, ſi verbis crederes *Coloniæ Agrippinæ* apud *Cornelium* ab *Egmond*, *1639. 8.* procurata, vere, nitidiſſimis typis Batauis excuſa, *altera* vero *Francofurti 1641. 12.* rudioribus quidem & oculo ingratis literis excuſa, ſed addita eſt *p. 405.* Continuatio, neſcio quo auctore, quam *Partem ſecundam* appellant vsque ad annum *1641.* Certe, hic Carafæ liber dignus eſt, qui cum cura legatur, multa enim arcana conſilia, quorum erat particeps, aperuit, hinc parum gratiæ apud Pontificios iniit, quorum multi operam dederunt, vt ſupprimeretur; Alter libellus non vbiuis obuius, inſcribitur: *Status peculiaris Regiminis Ferdinandi II.* editus in Belgio *1632.* forma *24.* vt rebus publicis *Elzeuirianis* iungi poſſet. Quæ *Ferdinandum II.* inter &

Ioan-

Ioannem Georgium I. Saxoniæ Electorem *Pragæ* 1635. facta eſt *Pax*, magnis motibus & variis ſcriptis occaſionem dedit, quæ inter acerbe quidem, erudite tamen ſcripta auctore IVSTO ASTERIO ſ. *Ioanne Stella*, *Deploratio Pacis Germanicæ*, ſiue *Diſſertatio de Pace Pragenſi tam infauſte quam iniuſte inita Pragæ Bohemorum*, iuxta exemplar *Lutetiæ Pariſiorum*, vt titulus vult, excuſa 1636. 4. alios de hac *Pace* vide in *Bibliotheca Iuris Selecta* Struuiana *Cap. XIV.* §. *XXV. p.* 603. Breuiter res Ferdinandi II. complexus Diſſertatione Academica IMMANVEL WEBERVS *Sylloge rerum tempore Ferdinandi II. in Europa geſtarum*, *Gieſſæ* 1713. 4. *Funebres* & Panegyricæ *Orationes* plures in *Ferdinandum II.* habitæ, ex quibus notamus IOANNIS HAFFENECKERI Orationem Parentalem *in exequiis Ferdinandi II. Linzii* 1637. 4. AVGVSTINI MASCARDI *Romæ* 1637. 4. FERDINANDI MONTEGNANAE *Græcii* 1636. 4. & SYLVESTRI PETRA SANCTA *Romæ* 1637. 4.

§. LXXXIX.

Res bellicas & imperii FERDINANDI III. Imperatoris ex parte memorarunt laudati §. ſup. Scriptores. *Pro electione eius in Regem Romanorum Ferdinandi III.* Diſcurſum dixit ALEXANDER MACCHVS, *Mediolani* 1637. 4. Electioni ipſi acriter ſe opponebant Galli, a quibus auctore IVSTO ASTERIO ſiue *Ioanne Stella*, qui Reſidens Gallicus Argentorati erat, elegans ſed acerbum nimis editum: *Examen Comitiorum Ratisbonenſium* ſiue *Disquiſitio Politica de nupera Electione nouiſſimi Regis Romanorum*, iuxta exemplar *Hanouiæ* 1637. 4. cui reſpondit PETRVS OSTERMANNVS *legitima corona Ferdinando III. Ratisbonæ impoſita*, *ſeu Examine Comitiorum*, *Ratisbonæ* 1640. 4. Multi nominis apud Italos ſcriptor Co-

mes GALEATIVS GVALDVS, (Galeazzo Gualdo) culto patrio ſtilo res præcipuas Ferdinandi III. Imp. commemorauit, *Hiſtoria di Ferdinando III.* Vienna *1672. f.* cum æneis figuris. EBERHARDVS WASSENBERGIVS Panegyricum ad Ferdinandum III. *de Pace & Bello* dedit *Coloniæ 1647. 12.* Æternam memoriam Ferdinando conciliauit *Pax Weſtphalica*, Palladium Germaniæ, cuius *Hiſtoriam* primus dedit TOBIAS PFANNERVS, Conſiliarius Saxonicus, multo iudicio, ſed non ea quam multi deſiderant ſtili perſpicuitate, quæ primum, & iterata quoque Editione, ſine ipſius nomine prodiit, in *tertia* vero, quæ *Gothæ 1697. 8.* eſt edita & inſigne augmentum Hiſtoriæ octaui Electoratus accepit, fuit illud expreſſum. Adiungendi *Commentarii* de rebus Suecicis *Puſendorfiani*, & ADAM ADAMI, *Arcana Pacis Weſtphalicæ*, *Francofurti 1698. 4.* & *Relationis* titulo 1707. 4. edita iam ex auctoris autographo reſtitutam nitido habita produxit de rebus patriæ inſigniter meritus illuſtris Vir IOANNES GODOFREDVS de MEIERN, *Lipſiæ 1734. 4.* cuius *Acta Pacis Weſtphalicæ*, *Hanoueræ* ab a. *1734.* ad a. *1736. f. VI. Voll.* ſplendide edita, *Hiſtoriam Pacis* ex ipſis legatorum narrationibus pragmatice compoſitam exhibent. Graviſſimas Cauſſas Comitiorum annis 1652. 1653. 1654. habitorum, vbi inprimis reſeruatæ in Tractatione Weſtphalica cauſſæ acerrime diſputatæ fuerunt, multo iudicio & acumine inſtituta ex Actis narratione, expoſuit idem quem ſupra laudauimus PFANNERVS *Ienæ 1694. 8.* Addantur Ill. de MEIERN *Acta Comitialia Ratisbonenſia* an. *1653. 54. Lipſiæ 1738. f.* Inter Funebres *Ferdinando III.* habitas Orationes cognitæ mihi ARNOLDI ANGELI *Oratio in obitum Ferdinandi III. Pragæ 1657. 4.* MAXIMILIANI REICHENBERGERI *Orationes in Ferdinandi III. & IV. obitum*, *Pragæ 1657. 4.*

§. XC.

LEOPOLDI I. Imp. Acta Electionis IOANNES AVGVSTINVS PASTORIVS compilavit opuſculo, cui titulum dedit *Laurus Actorum Publicorum Annis 1657. & 1658. emiſſorum, Electionem Leopoldi I. præcipue ſpectantium, Francofurti 1658. 4.* quo maxime Acta circa Capitulationem Leopoldinam inſunt, & alio, quod inſcripſit: *Theatrum Electionis & Coronationis Romano-Cæſareæ, oder Rœmiſcher Adler, aus der A. B. gezogen, Francofurti 1657. 4.* Sunt tamen hæc omnia illata Tomis *Actorum Londorpianorum*, qui ad hæc tempora faciunt. Alia Acta Publica, imperante *Leopoldo I.* edita eiusdemque res illuſtrantia idem *Paſtorius* alia forma ab Anno 1658. ad 59. dedit ſub elogio: *Europæiſcher Neuer Teutſcher Florus*, cuius Tomus I. *Francofurti 1659. 12.* prodiit, quem ſecutæ fuerunt *quatuor* Continuationes & quidem *quarta Francofurti 1661. 12.* edita, ſecuta quoque *Flori* huius *Continuatio Actorum Publicorum vom Auguſto 1658. bis 1659. Ratisbonæ & Francofurti 1659. 12.* Copioſiorem Actorum ſub Leopoldo cum in Imperio tum reliqua Europa editorum Apparatum habemus in Collectione illa inſigni, quæ DIARIVM EVROPAEVM appellatur, cuius primus Compilator PHILEMERVS IRENICVS ELISIVS, ſiue MARTINVS MEYERVS. Pars Prima *Diarii Europæi* elogio Francofurti *1659. 4.* eſt edita, quam ſecuta Continuatio I. *1659. 4.* & hanc plures aliæ vel ſingulis ſemeſtribus vel annuo ſpatio elapſo, promulgatæ. Nova Periodus quaſi huius Diarii cum Tomo XXX. cœpit, quæ ad Annum 1681. & Tomum XLV. qui vltimus eſt, fuit continuata, & XXXV. Volumina efficit. Siſtit compilatio hæc hiſtoricam narrationem rerum per Germaniam & Europam geſta-

geſtarum, quæ maximam partem ex relationibus hebdomadariis conſarcinata & ſæpe ieiuna eſt, ſed addita ſingulis Tomis ſunt horum tempoꝛum Acta cum Germaniæ Ordinum controuerſias tum omnis Europæ negotia belli pacisque concernentia, quæ ſane pretium operi conciliarunt & recenſentur in *Catalogo Bibliothecæ Menckenianæ* Edit. II. *p. 263. ſeqq.* Facit huc quoque IOANNIS CHRISTIANI LÜNIGII *Sylloge Publicorum Negotiorum* edita *Francofurti 1694. 4.* quæ varia Germaniæ & Europæ ſub Imperio Leopoldi, edita latino ſermone acta, ab An. *1674.* ad *1694.* exhibet, & *Continuatione ac Supplemento, Francofurti 1702. 4.* ab *An. 1674. ad 1697.* Sunt & in *Monatblichen Staats-Spiegel*, ſeu Collectione Actorum Publicorum, quæ *Auguſtæ Vindelicorum* ab Anno *1698.* ad *1709. 8.* XI. Voluminibus prodiit, atque in ANTONII FABRI *Europaiſchen Staats-Cantzley* Tomis *Nouem* prioribus egregia monimenta ad res Lepoldi, de quibus Collectionibus exponit copioſe *Bibliotheca Iuris Selecta* Struuiana *Cap. XIV. §. VIII. p. 562. ſeq.*

Stilo vero hiſtorico res geſtas *Leopoldi* expoſuerunt Comes GALEATIVS GVALDVS, Prioratus, cuius *Hiſtoria di Leopoldo Caſare*, Tribus Tomis prodiit in *Vienna 1670. 1674. f.* 3. Voll. cum multis figuris æneis, & raro inuenitur, qui non parcus fuit in meritis Leopoldi laudibus. Ex hoc opere amplo breuem rerum maxime memorandarum Leopoldi ad ann. *1670.* vsque ſtilo compto fecit epitomen, hiſtoriographus Cæſareus IOANNES BAPTISTA COMAZZI *Iſtoria di Leopoldo I. Imperadore*, *Vienna 1689. 1697. 8.* quæ & germanice prodiit *Auguſtæ Vindelicorum 1690. 8.* ANONYMVS, vir doctus & multis notitiis inſtructus, qui ſub literis *D. M.*

M. G. P. latere voluit, hiſpanico ſermone exaravit opus inſcriptum: *Admirables Effectos dela Providencia ſucedidos en la Vida e Imperio de Leopoldo Primero Emperador de Romanos, reducelos a anales Hiſtoricos la Verdad En Milan, en la Emprenta Real 696.* f. *III. Tomis 2. Voll.* & *Amberes 1716. f.* cum æneis figuris, atque ab iis, qui legerunt, laudatur ob ſingulares rerum geſtarum, quas auctor recenſet, circumſtantias. *Anglus* quoque ANONYMVS patrio ſermone compoſuit *the Life of Leopold late Emperor of Germany, Londini 1706. 8.* in quo ordo laudandus & admixta quædam ſingularia, quem ſtilo germanico culto exhibuit, quos admiſerat maxime in nominibus perſonarum & locorum errores emendauit, in multis ſuppleuit & continuauit celeberrimi vir nominis IOANNES BVRCHARDVS MENCKENIVS, qui inde *Leben und Thaten Kayſers Leopoldi des Erſten, Lipſiæ 1710. 8.* dedit. CAROLI IOSEPHI MARI AE REINA *Vita & Imperio di Leopoldo I. Mediolani 1710. 8.* eleganti compendio exhibita. Lectu amœniſſima, & ſcribendi genere nitido exarata, multisque ſingularibus de aula Viennenſi referta eſt ea Leopoldi Vita, quam EVCHARIVS GOTTLIEB RINCK, Profeſſor in Academia Altorfina celeberrimus, adornauit, quæ in IV. Partes diſtributa & edita ſub Titulo: *Leopolds des Groſſen Rœmiſchen Kayſers wunderwürdiges Leben und Thaten, Coloniæ* ſiue potius *Lipſiæ 1708. 8.* & ex iterata & auctiore editione *1713. 8. 2. Voll.* licet ſeueriores quidam cenſores omiſſa quædam velint, quæ ad res magni Cæſaris facere minime videntur. Grauis & accurati hiſtorici laudem, duplicem licet cenſuram expertus, meretur FRANCISCVS WAGNER *Hiſtoria Leopoldi Magni Cæſaris Auguſti*, cuius Pars Prima *Auguſtæ Vindelicorum 1719. f.* res memorabiles ad annum vs-

que 1686. exponit; *Pars II. Auguſtæ Vindelicorum 1731. f.* excuſa, ad mortem Leopoldi annumque 1705. eſt perducta plenaque ſingularium expoſitionum. Magnam Imperii Leopoldini partem illuſtrant SAMVELIS de PVFENDORF *Res geſtæ Friderici Wilhelmi Magni Electoris Brandenburgici, Berolini 1695. f.* editæ, ex Archiuis petitæ & tot arcanis narrationibus refertæ. Hiſtoriam Legationis Cæſareæ poſt Pacem Viſuarienſem in Aulam Ottomannicam 1665. miſſæ, ſub inſcriptione: *Cæſarea Legationis Walteri Comitis de Leslie*, expoſuit PAVLVS TAFFERNER S. I. Oratoris Capellanus *Viennæ 1672. 8. Belli* vltimi *Turcici* imperante Leopoldo mutationes eleganter expoſuit Italus CAMILLVS CONTARINVS *Iſtoria della Guerra di Leopoldo I. Imp. e de' Principi collegati contro il Turco dall A. 1683. ſino alla Pace, Venetiis 1710. 4.* duobus Tomis. Cuius adiungendi *Annali delle guerre d' Europa per la Monarchia delle Spagne*, cuius *Pars Prima* prodiit *Venetiis 1720. 4.* Religioſiſſimæ Coniugis Auguſtæ, vita & virtutes ſcripto propoſitæ ab ánonymo Societatis Ieſu Presbytero, germanico ſermone: *Leben und Tugenden Eleonora Magdalena Thereſia Rœmiſchen Kayſerin, Wien 1721. 8.* quæ & italice legitur: *Vita dall' Imperadrice Leonora Magdalena Thereſa, Lucca 1722. 8.* & gallice: *La vie de l' Imperatrice Eleonore mere de l' Empereur regnant, dediee à l' Infante Reine, à Paris 1723. 12.*

§. XCI.

IOSEPHI I. cuius breue Imperium fortunatum fuit, Solemnitates Electionis & Coronationis in Regem Romanorum a. 1690. C. L. THVCELIVS ſiue *Ioannes Chriſtophorus Leuchtius*, ſub titulo: *Auſtria S. R. Imperii Coniux*, germanico ſtilo deſcripſit, *Auguſtæ Vindelicorum 1690. f.* cum

figu-

ſiguris æneis, & SIGISMVNDVS SCHMIDT, ſ. *Ferrarius*, im *eroeffneten Teutſchen Audienz-Saal, darinnen die gebraeuchlichſten Curialien und Ceremonien enthalten ſind, welche bey Kayſ. und Koenigl. Wahl und Croenungs-Solennitaeten beobachtet zu werden pflegen, abſonderlich was bey der Wahl und Croenung der Roemiſchen Kayſerin und Roemiſchen Koenigs Eleonora und Ioſephi allen Umſtaenden nach vorgegangen, Francofurti & Lipſiæ 1697.* 4. Ante hanc electionem Corona Hungarica redimitus fuerat *Ioſephus*, quem ritum ſcita narratione expoſuit Comes IOANNES BAPTISTA GOMAZZI *Coronazione del Rè dell Ungaria Giuſeppe*, Vienna *1697. 8.* Acta Publica ſub Ioſepho I. edita in recentiſſimis harum Collectionibus *Fabri* Cancellaria Imperii, *Electis Iuris Publici* hic Ienæ *XX.* in *8.* Tomis ad an. *1709.* ad *1724.* editis reperiuntur. Binæ eodem tempore, germanico ſermone editæ, de vita rebusque Ioſephi Narrationes, prima eſt, cuius auctorem ſe profitetur edito Scriptorum Catalogo IOANNES EHRENFRIED ZSCHACKWITZIVS atque inſcribitur; *Leben und Thaten Ioſephi I. Lipſiæ 1712. 8.* Apparatus eſt actorum variorum, ad res Imperii Ioſephinas, obſeruationibus quibusdam illuſtratorum; Alteram: *Ioſephs des Sieghafften Roem. Kayſers Leben und Thaten*, duabus partibus *Coloniæ* ſiue potius *Lipſiæ 1712. 8.* debemus celeberrimo Viro EVCHARIO GOTTLIEB RINCKIO, qui de educatione, animi corporisque dotibus Auguſti, in primis ſingularia quædam obſeruauit. Conf. *Bücher- und Staats-Cabinet*, Halæ editum, vbi & vita Auguſti ſtrictim exhibita. Res Imperii ſub *Ioſepho* apte ordinatæ in V. C. IO. IAC. MOSERI *Probe* einer *Staats-Hiſtorie unter der Regier. K. Ioſephs, Züllichau 1738. 8.* Auguſta iura ſua contra *Clement. XI. P. R.*

 quem

quem aduerſum ſibi maxime expertus, magno animo defendit Ioſephus, ad quas concertationes illuſtrandas pertinent prudenter & grauiter ſcripta: *Remarques nouvelles ſur le Bref de Sa Saintete à S. Maj. l'Imperatrice Mere, & ſur l'explication qu'on y a donne a Rome*, Franckfort 1713. 8. & pio magis animo quam erudite exarata IOANNIS WOLFFGANGI IAEGERI *Defenſio Imperatoris Ioſephi contra Curiæ Romanæ Bullas*, *Tubingæ* 1709. 4. Addantur Scripta in cauſſa Comaclienſi controverſa, quæ *Bibliotheca Iuris Selecta* Struuiana *Cap. XIV. §. LI. p. 679.* recenſentur.

§. XCII.

Magnitudo rerum CAROLI VI. Imp. conſtanter, fortiter, iuſte prudenterque geſtarum, ſcriptorem poſcit antiquis parem, cuiusque labor omnem ætatem ferre poſſit. Celebrantur quidem res prudentiſſime & ſumma auctoritate adminiſtrati imperii bonorum omnium ore, pauciores tamen auguſtæ virtutes habuere laudatores, nam plures rerum grauitas deterruit & ſubſidiorum defectus, quæ ex parte in Archiuis latent. De fortunata Electione & Coronatione, Francofurti 1711. peracta memorat: *Vollſtändiges Diarium, alles deſſen, was vor, in und nach denen höchſt anſehnlichen Wahl-und Crönungs-Solennitäten Caroli VI. ſowohl im gantzen Römiſchen Reich, als auch in der freyen Reichs-und Wahl-Stadt Franckfurt am Mayn vom Anfang bis zum Ende paſſiret iſt*, *Franckfurt am Mayn 1712. f.* huius *Diarii* Continuatio *Francofurti ad Mœnum* itidem edita *1712. f.* Coronationem deſcribit. Promiſit quidem perilluſtris vir BERNHARDVS de ZECH, iunior, iam Potentiſſimi Poloniarum Regis & Electoris Sax. Conſiliarius intimus, accuratiorem auſpicatiſſimæ huius Electionis & Coronationis hiſto-

rauioribus vero muneribus admotus
oterit. Particulas quasdam Acto-
omnibus noti Collectores, ſu-
cati, quibus nouiter acceſſit
I MOSERS *Reichs-Fama*, quæ
iſſima acta exhibet cum eruditis &
eruationibus, cuius iam XXIII. *Par-*
ant *Francofurti* ab an. *1727.* ad *1738.* editæ.
ri ad illuſtrandam recentiorem hiſtoriam
erutili, quod *Halæ Saxonum* eſt editum & *Bü-cher-* & *Staats-Cabinet* inſcribitur, cuiusque plures *Partes* auctorem V. C. IOANNEM IACOBVM SCHMAVSSIVM agnoſcunt, exhibent *Rerum* in Hiſpania & Imperio Carolo VI. imperante *Nar-rationes*, per diuerſas Partes diuiſas. Idem SCHMAVSSIVS, res magni Imperatoris breuiter ſtrictimque, ſed eleganti ſane compendio ad an. 1715. exhibuit, in libro germanico, cuius titulus: *Hiſtoriſches Staats-und Helden-Cabinet Erſten Eroeffnung* a p. *1.* ad *240.* Veriſſimas Caroli VI. laudes graui & cultiſſima *Oratione genethliaca* expoſuit Celeb. Vir CHRISTIANVS GOTTLIEB SCHWARZIVS, *Altdorfii 1716. f.* Varia ſubſidia actorum ad vitam Cæſaris facientia conduxit IOANNES EHRENFRIED ZSCHACKWIZ *Leben und Thaten Caroli VI. Rœmiſchen Kayſers*, *Francofurti 1723. 8.* Idem antea compilauerat varia ad res Belli, ob ſucceſſionem Hiſpanicam geſti, ſub titulo: *Leben Kœnig Carls des Dritten in Spanien*, *1709. 1710. 8.* IV. Partibus. Breuiter viciſſitudines acerrimi huius Belli, cum fundamentis Iurium Auguſtæ Domus Auſtriacæ in Monarchiam Hiſpanicam expoſuit IOANNES IOACHIMVS MÜLLER im *Kœniglich Spaniſchen Vermæhlungs-Saal*, *Francofurti & Lipſiæ 1710. 8.* Publica auctoritate ſcriptas Iurium Auſtriacorum

Ex-

Expoſitiones, & priuatorum Schediaſmata, diligenter collegit & exhibuit CASSANDER THVCELIVS, ſiue *Io. Chriſtophorus Leuchtius*, *Actorum Publicorum Seculi XVIII.* Tomo I. & II. Francofurti 1715. & 1716. editorum. Ex optimis ad hanc cauſſam facientibus ſcriptis, quod ſingulatim extat & Thucelius non exhibuit, eſt IOANNIS ALVAREZ de COSTA ſiue ADAMI EBERTI *Aquila Auguſta triſulco obarmata fulmine, ſeu Carolus Tertius Auſtriacus, Rex Hiſpaniarum aſſertus, Amſtelodami 1705. f.* Bellicos euentus memorat *Auctor Anonymus*, qui indicio quorundam eſt Marchio de *Suſſenage* in libro inſcripto *La Guerre d' Eſpagne, de Baviere & de Flandres à Cologne* 1708. 8. Tomo maxime *II.* & opus anglicum, cuius titulus: *A compleat Hiſtory of the Wdrt in Flandres, Italy, Spain, Portugal and on the Rhein, or the Command of John Duck of Marlborough, Lord Peterborough and the Earl of Galloway, London 1707. 12.* & Apologiæ Britannicorum in Hiſpania Belli Ducum, ex anglico in gallicum ſermonem tranſlatæ: *La Conduite du Comte de Galloway, 8.* & *La Conduite du Comte de Peterborough, 8.* quibus ſingulares Belli Luſitano-Hiſpanici circumſtantiæ indicantur, adiungenda, quod ad res bellicas in Belgio geſtas: *Hiſtoire du Prince d' Orange, à Lewarde 1715. 8.* cum figuris actionum bellicarum & oppugnationum æneis ſcite factis, cuius auctor eſt *Lamigue*, præceptor quondam Principis, in caſtra eundem conſiliarii dignitate, poſtea ſecutus. Ad res Belli ob Hiſpanicam Succeſſionem geſti inſigniter quoque facit prudentiſſime ſcripta: *Iſtoria della Republica di Venezia di* PIETRO GARZONI Senatore, *In Venezia Parte Prima 1712. Parte Seconda 1717. 4.* atque cumprimis: *Memoires pour ſervir à l' Hiſtoire du XVIII. Siecle par Mr.*

de

de LAMBERTY, *à la Haye 1724-1734. 4. XII. Voluminibus*, quibus curioſiſſimus vir ſelecta acta, inſignesque narrationes conduxit. Quæ Auguſtiſſimus Imperator circa vindicanda & inſtauranda ſua & ſacri Imperii Iura Dominii Directi in *Magnum Etruriæ Ducatum*, *Parmam* quoque & *Placentiam*, immortali nominis gloria perfecerit, patent, cum ex iis Scriptionibus, quas viri doctiſſimi de hac cauſſa ediderunt, atque recenſentur *Bibliotbeca Iuris Selecta* Struuiana *Cap. XIV.* §. *LI. p. 683.* tum ex libro gallico: *Memoires pour ſervir à l' Hiſtoire de Cambray, avec un Traité hiſtorique ſur les Inveſtitures de quelques Etats d' Italie 1723. 4. Pacificationum* Inſtrumenta, quibus pro ſumma illa animi moderatione Pacem Europæ procurauit CAROLVS VI. notis illuſtrata dederunt, in vtili Opere: *Rube des iezt lebenden Europa, dargeſtellet in Sammlung der neueſten Europæiſchen Friedens-Schlüſſe, Coburgi 1726. 1727. 4.* edito, doctiſſimi Collectores vir dignitate, virtute, eruditione & meritis grauiſſimus IOANNES IACOBVS ZINCKIVS, Conſiliarius Aulicus Saxonicus, atque ampliſſimus Muſisque notiſſimus IOANNES FRIDERICVS CHRISTIVS. Pars horum Inſtrumentorum & alia Acta Selecta ad res Imperii Caroli VI. illuſtrandas facientia extant in: *Recueil biſtorique d' Actes, negotiations, memoires & Traites depuis la Paix d' Vtrecbt juſqu' au ſecond Congres de Cambray* par ROVSSET à la *Haye 1728-1737. 12.* XI. Voll. *Hiſtoriam magnæ legationis Auguſtæ ad Aulam Ottomannicam* ſummo ſplendore peractam ſcripſit Secretarius Legationis GEORGIVS CORNELIVS von den DRIESCH, quæ *Coloniæ Agrippinæ 1722. 8.* latine eſt edita, germanice quoque omiſſis tamen aliis ad rem parum facientibus, ſub titulo: *Beſchrei-*

bung der Kayſerlichen Geſandſchafft Damian Hugo Grafens von Virmond an den Sultan, Auguſtæ Vindelicorum 1722. 8. & ſplendidiore habitu cum figuris æneis *Norimbergæ 1723. 4.* Prouidentia Auguſtiſſimi Cæſaris pro poſteris euidenter patet ex ordinata *Succeſſione* in *Regna* & *Prouincias hereditarias* ſapienter facta, quæ gallice edita, hoc elogio: *Lettres patentes de la Sanction pragmatique & Loy perpetuelle à l' egard de la regle & l' ordre de la Succeſſion & Vnion indiviſible de tous les Roiaumes, Provinces & Etats hereditaires de S. Majeſte Imperiale & Catholique du 6. Decembr. 1724* à Bruxelles 1725. 4. quæ & in Collectione laudata: *Ruhe von Europa* Supplemento comparent. Priuilegii de exercendis commerciis a Belgii Auſtriaci incolis in Indias, maxime orientalem, a. 1722. conceſſi, vindicias dederunt & iuſtitiam commonſtrarunt prudentes doctiſſimique Viri, Anonymi. Auctor gallici libelli: *La verité du fait, du droit, & de l' Interêt de tout ce, qui concerne le Commerce des Indes etabli aux Pais-Bas Autrichiens, 1726. 4.* Alter hac inſcriptione: *Vindiciæ luculentæ Iuris & Priuilegii in Indias atque Africam nauigandi ibique Commercia colendi, Belgii Auſtriaci incolis nouiſſime conceſſi*, Lipſiæ *1724. 4.* FRIDERICI LVDOVICI de BERGER *Erweiſung, daß Kayſerliche Majeſtæt in denen Oeſterreichiſchen Niederlanden nach Belieben Commercia zu ſtabiliren berechtiget*, Ratisbonæ *1723. 4.* atque PATINI Conſiliarii in magno Senatu Mechlinenſi: *Mare liberum ex iure naturæ, gentium & ciuili aſſertum, vindicatum, rediuiuum*, cuius docti Libri verſionem gallicam fecit Abbas *Hermanvillius 1728.* Ad Hiſtoriam ultimi cum Francis & horum fœderatis annis 1733. 1734. geſti belli quædam ſubſidia conferunt *Hiſtoire de preſente Guerre*, quæ aucto-

re

re *Maſſueto* edita *à Paris*, & *Amſterdam 1735. 8.* & *Suite 1736. 8.* cum qua iungi poſſunt: *Memoire delli due ultimi Paſſaggi dell' Armata di S. M. C. C. in Italia*, *Vienna 1737. 12.* & collectanea varia diuerſis partibus edita ſub titulo: *Allerneuſter Kriegs-Staat*, *Lipſiæ 1733. 8.* De Bello vero *Turcis* illato extat M. I. F. SCHARFFENSTEIN *Diarium der Kayſerlichen Armee in Vngarn* (an. 1737.) adiectum ipſius: *Actenmaſſigen Deduction derer zwiſchen dem Rußiſchen und Türckiſchen Hof neuerlich entſtandenen Irrungen und dadurch veranlaßten Kriegs*, *Franckfurt* und *Leipzig 1737. 4.*

§. XCIII.

Ex his Fontibus, quos breuiter ſtrictimque indicaui, ſtudio & opera doctiſſimorum Seculi maxime XVIII. Virorum, inprimis vero Iurisconſultorum quorundam celeberrimorum, deducti ad vſus Reipublicæ riui, *Compendia* nimirum & *Syſtemata* Hiſtoriæ Rerum Germanicarum. Sunt quidem Seculis ſuperioribus, XVII. maxime compoſiti editique varii libelli de rebus Cæſarum exponentes, & ſoluto & ligato ſermone, lingua romana & vernacula, quales diligenter indicat recenſetque *Michael Hertzius*, *Bibliotheca Germanica* Parte Tertia, ſub initium, quæ tamen paucis exceptis omnes aut non ex ipſis fontibus repetiti, aut rerum vulgarium, & ex parte fabularum pleni, aut ad iuuandam memoriam ſaltim conſcripti & ita comparati, vt ad parandam Reipublicæ noſtræ notitiam & Iura Publica illuſtranda parum aut nihil fere faciant. Quem in cenſum non refero IOHANNIS CVSPINIANI, Archiatri, Conſiliarii ac Hiſtorici Maximiliani I. Imp. de *Imperatoribus* Commentarium a Iulio Cæſare ad Maximilianum I. *Francofurti ad Moenum*

num 1601. f. editum, qui in proximiorum ipſius ætati Cæſarum vitis, ſingularia multa obſeruauit. Iungi debent CAROLI SIGONII de *Regno Italiæ Libri XX. Hanouiæ 1609. f.* & *Mediol. 1732. f.* qui ab an. *570.* ad *1286.* ita res Regni huius ſtilo cultiſſimo & multa prudentia expoſuit, vt ſimul magnam Imperatorum & Regum Germaniæ Hiſtoriæ partem traderet, in multis tamen Pontificibus Romanis addictus. Nec laude ſua, quam optime meruit, hic defraudandus CHRISTOPHORVS LEHMANNVS, qui edito *Chronico Spirenſi*, titulo quidem inclytæ Ciuitatis Imperialis res ſaltim promiſit, in ipſa tamen narratione Germaniæ omnis & Imperatorum ac Regum noſtrorum hiſtorias ad Maximilianum I. vsque, additis egregiis monimentis & obſeruationibus, quæ multa iuris noſtri publici argumenta illuſtrant, expoſuit, in rebus quidem antiquioribus & Francicis, non vbique fuit accuratus, ſed id non viro, ſed tempori adſcribendum, quo multa ſubſidia non erant edita, in recentioribus vero e tabulariis Ciuitatenſibus iuſta præſidia habuit, prodiit præclarum hocce Chronicon *Francofurti ad Mœnum 1612. f.* quæ optima eſt Editio, recuſa *ibid. 1662. 4.* non eadem cura, ſunt qui in hac ſecunda quædam omiſſa adſerunt, & *tertium*, *Francofurti 1698. f.* cum annotationibus *Ioa. Michaelis Fuchſii*, quæ tamen non adeo magni ſunt momenti, nec Lehmanniano labori reſpondent. Vaſtæ molis Syſtema Germanicarum Hiſtoriarum congerere adgreſſus, IOHANNES PHILIPPVS a VORBVRG, Præpoſitus Monaſterii Grandis Vallis ad Baſileam, Electorisque Moguntini Conſiliarius intimus, cuius *Hiſtoria Romano-Germanica*, *Francofurti ad Mœnum ab anno 1645.* ad *1660.* XII Tomis, IV. vaſtis in *f.* voluminibus edita, quibus tamen

res

res a prima origine Germanorum ad Ann. 877. ſaltim continentur, incredibilem quidem vim locorum & teſtimoniorum, interque ea, quod pretium aliquod facit his voluminibus, varia diplomata & monimenta ex Monaſteriorum chartulariis conduxit, atque varias haut contemnendas obſeruationes hinc inde inſeruit, nec tamen ordinem iuſtum ſeruauit, noſtroque æuo, quo tot fontes patent, in turbido riuo multo labore aurum excutere meo quidem animo, vix conſultum exiſtimarem. Sumtuoſis aliquot Voluminibus, variis ornamentis æri inciſis, nummisque ſæpe auctoris ex ingenio factis nitentibus omnem Hiſtoriam Imperatorum noſtrorum a Carolo M. ad Leopoldum I. exponere voluit IOANNES PALATIVS, cuius *Aquila inter lilia, Venetiis 1671. f. Aquila Saxonica*, ibid. *1673. f. Aquila Sueuica*, ibid. *1679. f. Aquila Bauarica*, ibid. *1679. Aquila Auſtriaca*, ibid. *1679. f.* prodierunt, ſed cordatus prudensque lector compendii, iudicio ſcripti, lectionem, ſplendidis & nullius, quod ad vſum, fere momenti voluminibus, prætulerit. Dedit quoque Epitomen vaſtorum ſuorum Voluminum, pluribus figuris æneis exornatam & inſcriptam: *Aquila Romana, overo Monarchia Occidentale da Carlo M. fin' alla Coronatione di Leopoldo I.* da GIOVANNI PALAZZI, *Venetiis 1679. f.* Ex quo autem noſtro æuo tot Rerum Germanicarum Scriptores, Diplomata, Acta Publica, ex latebris ſuis feliciſſima anaſtaſi producta & Iurisconſulti, vti iam monui, ad tractandam & ornandam hiſtoriam acceſſerunt noſtro tempore, memorandarum & vtilium in re publica rerum plenæ prodierunt rerum patriarum Expoſitiones. Inſignem ſane & ſummo labore conquiſitum Rerum Germanicarum adpa-

ratum dedit celeberrimi Vir nominis IOANNES FRIDERICVS PFEFFINGERVS, Equeſtris Academiæ Luneburgenſis Inſpector & Profeſſor Publicus meritiſſimus, *Vitriarii Inſtitutionum Iuris Publici nouis Notis illuſtratarum Tomo Primo* Editione Tertia triplo auctiore, *Gothæ 1712. 4.* edito, quæ quidem Obſeruationes iuſtum Syſtema & Compendium haut præbent, aliis tamen conquirendi laborem leuiorem reddiderunt. In Academia Fridericiana Halenſi, docendo, ſcribendo, tot Scriptores Rerum Germanicarum e tenebris producendo inſignem rebus patriis lucem excitauit laude mea maior Dominus IOANNES PETRVS A LVDEWIG, qui nullum quidem Compendium, vel Syſtema condidit, primas tamen operis lineas exhibet ipſius *Entwurff der Reichs-Hiſtorie, Halæ 1706. & 1710. 8.* de quo libello tamen profitetur ſummus Vir, has calamo auditorum ſaltem fuiſſe exceptas, quandoque longe ab animo & palato auctoris in Collegio differentis. Huiusmodi fundamentales Hiſtoriæ Germanicæ poſitiones dedit quoque NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLING, inſcriptas: *Abriß zu einer rechten Reichs-Hiſtorie, Halæ 1708. 8.* egregia Præfatione ornatas, easdemque multos per annos copioſe & erudite illuſtrauit, cuius recitationes multæ lectionis apparatu & ſingularibus obſeruationibus refertæ vitioſe exceptæ, malo exemplo fuerunt editæ. Laudem primi & pleniſſimi ſummo ſtudio, iudicio, ſelectu conditi & ad vſus rei publicæ comparati Syſtematis, boni omnes tribuunt iure meritoque beato & de patria communi meritiſſimo Viro BVRCARDO GOTTHELFFIO STRVVIO, cuius *Syntagma Hiſtoriæ Germanicæ a prima Gentis Origine ad Annum vsque 1716. Ienæ 1716. 4.* editum, quum ex ipſis coæuorum

rum ſcriptorum verbis & teſtimoniis fide dignis fideliter compoſitum eſſet, a Germanis & exteris auidiſſime exceptum fuit, vt breui tempore exempla diſtracta eſſent, multisque profuit, qui ſcriptiones ſuas plumis Struuianis, magno labore conquiſitis, exornarunt. Quum autem diſtractis ante plures annos exemplaribus noua nobiliſſimi præſtantiſſimique operis editio expetita fuiſſet, diligentiſſimus auctor recenſuit hoc Syntagma, emendauit plura, ex editis his annis tot Scriptoribus Rerum Germanicarum & veterum monimentis ſumma cura, ſuppleuit & ad annum 1730. continuauit, atque inſcripſit: *Corpus Hiſtoriæ Germanicæ, Ienæ 1730. f.* duobus voluminibus, cui CHRISTIANI GOTTLIEB BVDERI *Bibliotheca Scriptorum Rerum* GERMANICARVM eſt præfixa. Hoc ſane Corpus Struuianum ſuccum & neruos melioris notæ rerum patriarum ſcriptorum & monimentorum habet fontesque Iuris noſtri Publici aperit. In germanicum ſermonem Syntagma hoc prioris editionis transtulit *Iohannes Ehrenfried Zſchackwitz* breuemque aliquot annorum continuationem adiecit, *Ienæ 1720. 4.* & addita *Continuatione* ad annum vsque 1732. *Ienæ 1732. 4. mai.* cui tamen verſioni ipſa coæuorum Scriptorum verba non ſunt addita, loca tamen excitata. Inde prodiit FRIDERICI GLADOVS *Verſuch einer vollſtændigen und accuraten Reichs-Hiſtorie von Teutſchland, Lipſiæ ſ. Halæ 1717. 4.* Editum hoc ſpecimen poſt fata auctoris, cui vltimam limam dare haut potuit. Ordine ſane apto procedit auctor, atque ex recitationibus *Ludewigianis*, *Gundlingianis* atque *Hahnii*, ſingulares multas obſeruationes & de ſcriptoribus iudicia excerpſit, ſed ipſos fontes non adiit, inque hoc labore poſtumo vix

dimidia pars excitatorum ſcriptorum accurata eſt, vt alios chronologicos maxime errores iam prætermittam, quæ optimo viro, iuſtis præſidiis deſtituto, poſt fata non imputanda. B. NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII *Diſcurſus de rebus Imperii* editi *Francofurti* ad M. 1732. 4. referunt recitationes ex ore docentis calamo fugitiuo Auditorum exceptas, in quibus egregiæ quidem obſeruationes ICti literatiſſimi inueniuntur, ſed multa quoque in hac commentandi ratione vel ex errore dicta, vel perperam excepta, atque malo vti ſcripſi, exemplo in lucem producta. Maiori fide, accuratione, ſtudio, excuſſis ipſis fontibus, patrio ſermone nouum Syſtema dedit SIMON FRIDERICVS HAHNIVS, Hiſtoriarum quondam Profeſſor Helmſtadienſis, Conſiliarius inde Regis Magnæ Britanniæ & Hiſtoricus Hanoueranus celeberrimus, inſcriptum: *vollſtandige Einleitung zu der Teutſchen Staats-Reichs-und Kayſer-Hiſtorie und dem daraus flieſſenden Iure Publico*, Quatuor Partibus. *Prima Halæ* & *Lipſiæ* 1721. *Secunda* ibid. 1721. *Tertia* ibid. 1723. & *Quarta* ibid. 1724. 4. mai. Omiſſis antiquioribus Germaniæ rebus a Carolo M. expoſitionum primordia fecit, ſumma cura ſcriptores coæuos & monimenta excuſſit & teſtimonia ipſis auctorum verbis maximam partem longa ſerie, adſcripſit, in chronologia curate conſtituenda elaborauit, ſingulaſque multas circumſtantias, annotauit. Dolendum omnino, curatum hunc laborem ad res ſaltim *Wilhelmi* Hollandi fuiſſe perductum, doctiſſimumque virum rebus humanis ereptum, qui ad ornandam Guelficam Hiſtoriam fuerat euocatus. Quam inſignem & voluptatem & vſum adferat patriarum rerum ab originibus inveſtigatio rem intelligentibus patet, motus hac

vtili-

vtilitate, celeberrimi vir nominis ampliſſimusque Lipſienſium Prætor, IOANNES IACOBVS MASCOVIVS, dedit *Geſchichte der Teutſchen bis zu Anfang der Franckiſchen Monarchie in zehen Bücher verfaſſet, Lipſiæ 1726. 4.* qui Commentarii ex ipſis fontibus Græcis latinisque ſcriptoribus, quorum ſelecta loca textui ſubiiciuntur, eleganti grauique ſtilo exarati, nobile excultæ curatiſſime apud Germanos hiſtoriæ ſpecimen præbent. Alter Tomus elegantiſſimi Operis inſcriptus: *Geſchichte der Teutſchen bis zu Abgang der Merovingiſchen in ſechs Büchern fortgeſezet, Lipſiæ 1737. 4.* Ob præſtantiam & commentandi pragmaticam rationem hi Libri in Italicam, Anglicam, & Gallicam linguam conuerſi, prodierunt. Ornare res patrias amplo Syſtemate cœpit in decus Patriæ communis natus Perilluſtris Dominus HENRICVS de BÜNAV, Potentiſſimo Poloniarum Regi & Electori Saxoniæ a Conſiliis ſanctioribus tot ingenii monimentis & meritis exſplendeſcens, qui puro cultiſſimoque ſtilo dedit *Genauen und umſtändlichen Teutſchen Kayſer- und Reichs-Hiſtorie, aus den bewehrteſten Geſchicht-Schreibern und Vhrkunden zuſammen getragen, Erſten Theil, Leipzig 1728. 4. mai.* quo, duobus prioribus libris res patrias a primis originibus ad mortem vsque Clodouæi, Francorum Regis, commemorauit ex ipſis fontibus, quos accuratiſſime excitauit, antiquitatesque patriæ Reipublicæ profuturas multoque iudicii lumine illuſtratas ex vetuſtis ſcriptoribus, Commentariis his, ſummo ſtudio factis, intulit; *Libro* vero *Tertio* firmatam itidem teſtimoniis veterum auctorum recenſionem præcipuorum Germaniæ antiquæ Regum, Principum, belli Ducum & illuſtrium virorum, exhibuit, ex quorum com-

 pen-

memoratione inſignis rebus patriæ vetuſtiſſimis lux fuit accenſa. Tomus *Secundus* horum nobiliſſimorum Commentariorum a morte *Clodoui* ad Caroli M. Imperii finem editi *Lipſiæ* 1732. 4. *Tomus* porro *Tertius*, *Lipſiæ* 1739. 4. ſplendide vt ceteri formis expreſſus Ludouici Pii Imperium & quæ ſecuta ad an. C. 876. exhibet, addita Regum *Longobardorum* hiſtoria ex optimis monimentis accurate eruta. Selecta rerum patriarum capita, additis ſingularibus euentuum circumſtantiis, excitatisque rarioribus Scriptoribus & teſtibus, atque Regum & Imperatorum noſtrorum Monogrammatibus exhibet inſignis Germaniæ hiſtorici IOANNIS DAVIDIS KOEHLERI *Teutſche Reichs-Hiſtorie von dem Anfang des Teutſchen Reichs mit Kœnig Ludwigen dem Teutſchen bis auf den Badenſchen Frieden*, *Francofurti* ſiue potius *Noribergæ* 1736. 4. Controuerſias aliquot notabiles ſecundum ordinem Imperatorum & Regum noſtrorum attigit & illuſtrauit celeberrimus vir ADAMVS FRIEDERICVS GLAFEY *Hiſtoria Germaniæ Polemica*, quæ germanice edita, *Francofurti & Lipſiæ* 1722. 4. eademque vſum patriæ hiſtoriæ iuridicum commonſtrare apud animum conſtituit.

§. XCIV.

Tandem quoque *Compendia* Hiſtoriæ Germanicæ melioris notæ indicanda. CASPARIS SAGITTARII, Hiſtorici Ienenſis, *Nucleus Hiſtoriæ Germanicæ*, *Ienæ* 1682. 12. breuis quidem eſt, eo tamen tempore, quo rarior rerum Germanicarum cultura & germanis & exteris acceptus, ſed iuuenibus tantum ſcriptus & primas ſaltim lineas exhibens. Quæ vernaculo ſermone conſcripta eſt & acrioris ingenii viris apprime placuit,

intro-

Introductio ad Hiſtoriam Romano Germanicam, *Einleitung zur Rœmiſchen und Teutſchen Hiſtorie, Lipſiæ 1699. 8.* & *ibid 1721. 8.* recuſa, auctores habet CHRISTIANVM GOTTEFRIDVM FRANCKENSTEIN, I. V. D. Lipſienſem, qui primas huius opuſculi lineas methodo per quæſtiones duxit, atque GODEFRIDVM OLEARIVM, Theologum poſtea Lipſienſem celeberrimum, inque græcorum & latinorum ſcriptorum lectione verſatiſſimum, qui a bibliopola Fritſchio rogatus, iuſta & cohærente narratione, ſtilo eleganti, copioſe luculenterque a Franckenſteinio breuiter indicata, elaborauit, ſed fontes, ex quibus ſua hauſit, non indicauit. Idem laudatus FRANCKENSTEINIVS aliud compendium compoſuit, quod poſt ipſius mortem per *I. Weberum*, ſ. *Leuinum v. Ambeere* præfixo titulo: *Einleitung zu der Teutſch-Europæiſchen Staats Hiſtorie*, editum fuit *Francofurti ad Manum 1716. 8.* & ita eſt adornatum, vt brevi rerum germanicarum narrationi, quæ ad Ferdinandum III. fuit perducta, Regnorum Europæ concinna hiſtoria ſit connexa figuramque habeat Compendii Hiſtoriæ Europæ Vniuerſalis. Breue quidem, ſed præcipuas Imperii Romano Germanici mutationes, quæ a Iuris publici cultore curate ſunt obſeruandæ, apte monſtrans erat compendium, quod dederat de patria hiſtoria ſingulariter meritus BVRCARDVS GOTTHELF STRVVIVS vernaculo ſermone: *kurtzer Bericht von Veraenderungen Teutſchen Reichs, als ein Begriff Teutſcher Hiſtorie, aus bewehrten Scribenten dargethan, Ienæ 1712. 4.* hoc expoſitione vberiore additisque multis ſelectis teſtimoniis iterum formis excuſum hac inſcriptione: *Kurtzer Begriff Teutſcher Reichs-Hiſtorie, Ienæ 1725. 8.* Pleniorem rerum germanicarum,

compendiariam tamen enarrationem, adlegatis optimis teſtibus, exhibuit IDEM, inſcriptam: *Einleitung zur Teutſchen Reichs-Hiſtorie, Ienæ 1724. & 38.* Ad ſeriem huius libri in recitationibus ſuis varia obſeruauit, & ſingulares Iuris Publici, Canonici ac Feudalis doctrinas addidit vir de Germaniæ hiſtoria inſigniter meritus IOANNES PETRVS de LVDEWIG in der *rechtlichen Erleuterung der Reichs-Hiſtorie vom erſtem Vrſprung bis 1734. Halæ 1738.* cum eruditiſſima Præfatione, qua de fatis & vſu præcipuorum Europæ Gentium hiſtoricorum, expoſuit, atque Narratione de hominum Euangelicæ Religioni in Salisburgenſi A-Epiſcopatu addictorum, fatis, nec non de vetuſtate Superioritatis Territorialis. Multis apprime placuit IOANNIS IACOBI SCHMAVSSENS, Conſiliarii tum Marchionis Badenſis Durlacenſi Aulici, *Kurtzer Bericht der Reichs-Hiſtorie, Lipſiæ 1720. 8.* & iterum *ibid. 1729. 8.* qua paucula Præfatione Secunda indicata, mutauit & addidit, ordine chronologico & concinna a neruoſa ſcribendi ratione ita ad an. 1714. expoſita, vt ad habendas recitationes academicas ſatis ſit accommodata. Narrationum quarundam ab aliorum expoſitionibus diſcrepantium probationem nuper denuo promiſit, quam expectamus. Huius brevis rerum Imperii expoſitionis continuationem in vſum Auditorum ſuſcepit C. G. BVDER *im kurzen Begriff der neuſten Reichs-Hiſtorie vom Jahr 1714. bis 1733. Ienæ 1733. 8.* cuius libelli *Tertia* Editio ad an. *1740.* perducenda, ſub prelo eſt. Summarium, multo ſelectu factum, auditoribus ſuis ſcripſit, ſæpe iam nobis laudatus IOANNES IACOBVS MASCOV, cui titulus: *Abriſs einer vollſtændigen Hiſtorie des Ræmiſch-Teutſchen Reichs, Lipſiæ 1722. 4.* nuper cum Acceſſionibus quibusdam recuſum. Tale quoque adornauit forma quodammodo tabulari V. C. MARTINVS SCHMEIZELIVS, Profeſſor tum Ienenſis, cuius *Abriſs zu einer vollſtændigen Reichs-Hiſtorie, Ienæ 1728. 4.* præter hiſtoriam vniuerſalem potiora Familiarum illuſtrium momenta adnexa habet. Sermone Romano, eoque nitido, magna cura, excitatis ſemper fontibus, edita IACOBI CAROLI SPENERI *Hiſtoria Germaniæ Vniuerſalis & pragmatica,* cuius *Tomus I. Lipſiæ & Halæ 1716. 8.* alter *ibid. 1718. 8.* prodiere, qua inprimis hiſtoriam mutationis finium Germaniæ ſolerter obſeruauit. Atque hæc ex tanto Scriptorum Rerum Germanicarum numero, hac vice ſufficiant.

BIBLIO-

Bericht an den Buchbinder.

Es iſt wieder Vermuthen, das Buch ſtärcker geworden als man gemeinet, daß es alſo in zwey Bände abzutheilen; dahero dienet zur Nachricht, daß die Blätter von pag. 983. biß 986. müſſen abgeſchnitten, an Orth und Stelle gebunden, und der Titel vor dem IIten Theil geſetzet werden.

Ad Bibliopegum.

Contra opinionem liber amplior factus quam putavimus, neceſſe ideo eſt, ut dividatur in duos tomos. Quapropter monendum cenſemus folia a pagina 983. usque ad 986. ſecanda atque ſuis locis inſerenda titulumque præfigendum tomo ſecundo.